Te ak’a’j tu’jal tuj tu’jal qtata Dios

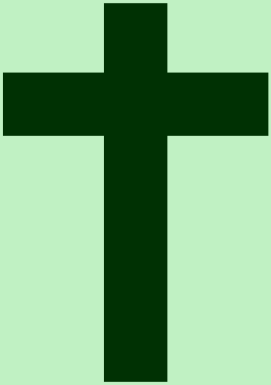

New Testament in Tektiteko (GT:ttc:Tektiteko)

Te akʼaʼj tuʼjal tuj tuʼjal qtata Dios
New Testament in Tektiteko (GT:ttc:Tektiteko)

copyright © 2003 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Tektiteko

Translation by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Tektiteko [ttc], Guatemala

Copyright Information

© 2003, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.
This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.
You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Tektiteko

© 2003, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.
This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.
You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2014-04-30

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 20 May 2025 from source files dated 29 Jan 2022
e5f1836e-411a-57b8-bbab-959f006a00a3

Contents

Stz'ib'en Matey . 1
Stz'ib'en Mak . . 85
Stz'ib'en Luks . . 139
Stz'ib'en Wa'nch Kyaq'umb'en 225
Kye Tky'ixel Jesus 285
Kye Aj Rom . . . 366
Tb'ay U'j Kye Aj Korint 401
Tkab'i' U'j Kye Aj Korint 436
Kye Aj Galasy . . 458
Kye Aj Efeso . . . 470
Kye Aj Filipos . . 482
Kye Aj Kolosas . 490
Tb'ay U'j Kye Aj Tesalonk 498
Tkab'i' U'j Kye Aj Tesalonk . . . 505
Tb'ay U'j Te Timotey 509
Tkab'i' U'j Te Timotey 519
Te Tit 526
Te Mo'nch 531
Kye Ebrey 533
Stz'ib'en Chaw . 559
Tb'ay U'j Stz'ib'en Xhpe'y . 568
Tkab'i' U'j Stz'ib'en Xhpe'y . 578
Tb'ay U'j Stz'ib'en Wa'nch 584
Tkab'i' U'j Stz'ib'en Wa'nch 593
Toxi' U'j Stz'ib'en Wa'nch 595
Stz'ib'en Juds . . 597

Te Tpakb'alil Galan Ti'j Te Qajaw Jesukrist Aj Oqet Stz'ib'a' Matey

Kye Tijajil Aj Ja' Owel Te Jesukrist Ti'j Te Tnan
Luks 3:23-38

1 Bwen, aj ntzanije' kye tijajil Jesukrist aj tijajil Dawid aj tijajil Abran:*

2 Ntons, te Abran a tetz k'wa'lon ti'j Isak, b'ix te Isak k'wa'lon ti'j Jacob, b'ix te Jacob k'wa'lon ti'j Juda b'ix kyi'j kye txq'anky aj titz'in.

3 Te Juda otzaj tk'wa'li' ti'j Tamar te Pars b'ix Sar.* B'ix te Pars k'wa'lon ti'j Esrom, b'ix te Esrom k'wa'lon ti'j Aran.

4 Te Aran k'wa'lon ti'j Aminadab, b'ix te Aminadab k'wa'lon ti'j Naxhon, b'ix te Naxhon k'wa'lon ti'j Salmon.

5 Te Salmon otzaj tk'wa'li' ti'j Rakab te Boxh, b'ix te Boxh otzaj tk'wa'li' ti'j Rut te Jobed, b'ix te Jobed k'wa'lon ti'j Jesay.†

6 Te Jesay k'wa'lon ti'j Dawid aj twitzale' k'ulul mandad, b'ix te Dawid otzaj tk'wa'li' te Salomon ti'j te [Betsabe] aj txu'jel tuq Uriys.

7 Te Salomon k'wa'lon ti'j Roboam, b'ix te Roboam k'wa'lon ti'j Abiys, b'ix te Abiys k'wa'lon ti'j Asa.

8 Te Asa k'wa'lon ti'j Chospat, b'ix te Chospat k'wa'lon ti'j Joran, b'ix te Joran k'wa'lon ti'j Osiy.‡

9 Te Osiy k'wa'lon ti'j Jotan, b'ix te Jotan k'wa'lon ti'j Aka'xh, b'ix te Aka'xh k'wa'lon ti'j Esekiy.

10 Te Esekiy k'wa'lon ti'j Manases, te Manases k'wa'lon ti'j Amon, b'ix te Amon k'wa'lon ti'j Josiy.

11 Te Josiy k'wa'lon ti'j Jekoniys b'ix kyi'j kye txq'anky aj titz'in, tuj aj tyemp aj kxik in kye aj tijajil Israel tuj Babilony.*

12 Aj akyeqet tuq tuj Babilony, te Jekoniys tetz otzaj tk'wa'li' Xhlatye'l, b'ix te Xhlatye'l k'wa'lon ti'j Xhbabe'l.

13 Te Xhbabe'l k'wa'lon ti'j Abyuxh, b'ix te Abyuxh k'wa'lon ti'j Elyakim,§ b'ix te Elyakim k'wa'lon ti'j Asor.

14 Te Asor tetz k'wa'lon ti'j Chok, b'ix te Chok tetz k'wa'lon ti'j Akim b'ix te Akim tetz k'wa'lon ti'j Elyu.

15 Te Elyu k'wa'lon ti'j Elya'xh, b'ix te Elya'xh k'wa'lon ti'j Matan, b'ix te Matan k'wa'lon ti'j Jacob.

16 B'ix te Jacob k'wa'lon ti'j Chep aj tichmil Liy, b'ix ti'j te Liy owitz'jik te Jesus, aj n'ok q'uma' Te Koloyon Aj Q'umankaj Oqtxi'.*

17 Ntons ojetq tuq ky'ik kajlajuj chmanb'aj kxol te Abran b'ix max te Dawid.

* **1:1** Gén 12:1-3 * **1:3** Ax: Zara. † **1:5** Ax: Isaí. ‡ **1:8** Ax: Uzías. * **1:11** 2Re 24:10-15; 2Cró 36:10; Jer 27:19-22 § **1:13** Ax: Elyasim. * **1:16** Ax: Krist.

B'ix yaji oky'ik junky kajlajuj chmanb'aj kxol te Dawid max aj kxik in kye aj Tijajil Israel tuj Babilony, b'ix yaji junky kajlajuj chmanb'aj oky'ik atx aj kxiklen in kye tijajil Israel tuj Babilony max aj titz'jik Te Koloyon Aj Q'umankaj Oqtxi'.†

Titza' Owitz'jik Te Jesukrist
Luks 2:1-7

18 Ntons, te Jesukrist owitz'jik ikxjani: Te Liy aj tnan te Jesus, ojetq tuq qet stzaq'b'e' tzan tok junan tuky'i Chep;* per aj mina' tuq kyok junan te Liy okaj ky'aqwaj tzan [tajwalil] te Txew Dios.
19 Te Chep, komo tetz jun b'an galan xjal tuq, k'on tgan tuq tzan tel tpakb'a' ti'j te Liy, astilji oqet tb'isu' tzan tkaj tsi' tuq te Liy ewj.
20 B'ix tzunx tuq tetz nqet tb'isu' ikxji, yaji jun ángel tmandader Qajawil ojaw kanet twitz tuj twitzik' b'ix oxik tq'uma' tetz ikxjani: «Chep, yatz aj tijajil Dawid a'ich, k'on chb'isun tzan tjaw axujela' te Liy, tzan tpaj te tal aj owitz'jel, tk'wa'l Txew Dios.
21 Te Liy owitz'jel jun tal b'ix yatz owokel asi' tb'i Jesus* tzan tpaj tetz [tb'i telponx] okoloyon kyi'j kye tijajil ti'j te kchoj.»*
22 Kyaqil ntzani oky'ik tzan tponkix te aj ojetq tuq tzaj tq'uma' te Qajawil tuky'i te [Chay] aj yolil tyol oqtxi' aj txik tq'uma' ikxjani:
23 "Jun xuj aj mina' tok ten twitz ichan owokelten tal, b'ix otzajel jun tal ichan aj owokel si' tb'i Exhwe'l aj telponx te Qtata Dios atqet quky'i'l."*
24 Ya ma tzaj k'asik te Chep ti'j te twitzik', oqet tk'ulu' iktza'xkix ojetq tzaj tq'uma' te ángel aj tlajen Qajawil b'ix ojaw txujela' te Liy.
25 Per k'onti'l oqet witan tuky'i'l maxkix aj titz'jik te tal, b'ix te Chep owok tsi' tb'i Jesus.*

2

Aj Kypon Q'olb'eyon Kye Xjal Xnaq'tzal Che'w

1 Te Jesus owitz'jik tuj Belen, jun tal amaq' tuj tkwentil Judey. Tuj aj tyempji nk'ulun mandad tuq te Eródes. Ntons eb'ajpon tuj Jerusalen txq'an xjal xnaq'tzal che'w twitz ka'j, kyetz tzajnaqe' tuq tuj palaj aj ja' njakul q'ij.
2 Kyetz oxik kcha'o' [kxol kye xjal] ikxjani: «¿Ja' atqet te k'ulul mandad kyi'j kye aj tijajil Israel, te twitzale' k'ulul mandad aj ma'tx tz'itz'jik? Qetza ma'tx xik qena te che'w twitz ka'j aj telponx ti'j tetz, ma'tx xik qena aj ja' njakul q'ij. Astilji qetza ma'tx qo'ulna tzan tqet qna'o'.»
3 Ya ma tz'ok xhcha'o' te Eródes te twitzale' k'ulul mandad tuq tzi, tetz oje b'isun b'ix ax kyaqil kye

† **1:17** Ax: Krist. * **1:18** Luks 1:26-27 * **1:21** Luks 1:31 * **1:21** Sal 130:8
* **1:23** Isa 7:14 * **1:25** Luks 2:21

xjal aj nkyenajan tuq tuj
Jerusalen, ax kyetz oje
kyeb'isun.
4 E'ok xtxoko' kyaqil kye
pal aj nim kyajwalil b'ix
kyaqil kye xnaq'tzal Kawb'il,
b'ix oxik xhcha'o' kyetz ja'
tuq owitz'jel te Koloyon Aj
Q'umankaj Oqtxi'.*
5 Ntons kyetz oxik kyq'uma'
tetz ikxjani: «Tuj Belen tuj
tkwentil Judey tzan tpaj ikxji
okaj stz'ib'a' te aj yolil tyol
Dios oqtxi':
6 "Ententz aj Belen tuj tkwen-
til Juda, etetz etamaq' nya'tx
jun tal amaq' aj k'onti'l-wit
token, tzan tpaj exol etetz
ojawel jun twitzale' k'ulul
mandad aj oxe'l txnaq'tza'
kye aj nxjalil aj tijajil Is-
rael."»*
7 Ntons te Eróde̱s ewj etzaj
tuk'le' kye xjal aj xnaq'tzal
che'w, b'ix oxik xhcha'o'
kyetz janik'le tuq tjawlen
kanet te che'w.
8 Yaji eb'ajxik tlajo' Be-
len, oxik tq'uma' kyetz
ikxjani: «Pex waq txini b'ix
intok echa'o' kyaqil ti'j te
k'wa'l, b'ix oj toknoj etitza',
eq'uma'tz wetz, tzan nxik
wetz na'ol tetz.»
9 Ntons kye xjal eb'ajxik
iktza'x txiklen q'uma' kyetz
tzan te twitzale' k'ulul man-
dad. B'ix te che'w aj oxik
kyen, atqet tuq tb'ayon ky-
witz, b'ix yaji owa'let tajsik te
luwar aj ja' tuq atqet te k'wa'l.
10 Aj txik kyen te che'w
ojetq tuq wa'let, kyetz oje
kyeb'ajchalaj.
11 Ya ma kye'ox tuj te jay,
oxik kyen te k'wa'l b'ix te Liy
aj tnan; yaji eb'ajqet mejlet
b'ix e'okten na'ol te ne'. Ojaw
kyjaqo' te kykaxh b'ix oxik
kyoye' tetz oro, pom b'ix mir.
12 Yaji otzaj q'uma' kyetz
tuj jun kywitzik' tzan k'on
tuq kymeltz'jik aj ja' tuq atqet
te Eróde̱s, ntons eb'ajmeltz'jik
tuj kyamaq' per tuj junky
b'ey.

Aj Txik In Te Jesus Tzan Kye Stat Tuj Amaq' Ejipt

13 Ya aj ojetq tuq kyaj kye
xnaq'tzal che'w, jun ángel
tlajen Qajawil ojaw kanet
tuj twitzik' te Chep, b'ix
oxik tq'uma': «Pajaw, intxik
awin te k'wa'l b'ix te tnan,
b'ix pe'etoqik max Ejipt.
Ax pe'eten tzi max oj nxik
q'umal yatz junky'el, tzan
tpaj te Eróde̱s tetz owelal
joyol te k'wa'l tzan tqet
tkansa'.»
14 Ntons te Chep ya ma tzaj
k'asik ti'j twitzik', oxik tin te
k'wa'l b'ix te alon, b'ix oxik
kyuky'i'l aj aq'b'ilji, eb'ajxik
max Ejipt,
15 b'ix txini ekajten max
aj tkamik te Eróde̱s. Ikxji
oky'ik tzan tponkix tuq te
aj ojetq tuq tq'umaj te Qa-
jawil tuky'i te aj yolil tyol
oqtxi' ikxjani: "Otzaj wuk'le'
te nk'wa'al max Ejipt."*

Aj Kyqet Kansa' Kye Ne' Tuj Tkwentil Amaq' Belen

16 Ntons te Eróde̱s ya ma
tz'ok ten ojetq tuq qet eq'i'
tzan kye xnaq'tzal che'w,

* **2:4** Ax: Krist. * **2:6** Miq 5:2 * **2:15** Os 11:1

ntons otzaj nim tq'oj, b'ix
oxik tk'ulu' mandad tzan
kyqet kansa' kye tal ichan
aj man tuq kyitz'jlen jun
aq'b'i qatzun kab'e' aq'b'iji
tuj te amaq' Belen b'ix kyaqil
kye luwar qaynin tzi, oxik
tin tkwentil janik'lexi' tuq
aj stzaj kyq'uma' kye xjal
xnaq'tzal che'w.
17 Ikxji oponkixi' iktza'x
okaj stz'ib'a' te Jeremiy aj
yolil tyol Dios oqtxi':
18 «Twi' jun xuj oxik cha'o'
tuj amaq' Rama, ajun oq'el
b'ix b'is; a te Rakel b'an n'oq'
tuq kyi'j tal, b'ix k'on tuq tgan
tzan tjaw in tk'u'j tzan tpaj
ojetq tuq kye kamik kye tal.»*
19 Per ya ma kamik te
Eródes, jun ángel tlajen
Qajawil ojaw kanet twitz te
Chep tuj twitzik' tuj Ejipt,
20 b'ix oxik tq'uma' tetz te
Chep ikxjani: «Pajaw wa'let,
intxik awin te k'wa'l b'ix te
tnan b'ix pameltz'jik tuj tk-
wentil Israel, tzan tpaj ajna'l
oje kyekamik kye aj kygan
tuq tzan kykansan tetz.»
21 Ntons b'eyxnajji te Chep
oxik tin te k'wa'l b'ix te alon,
b'ix exik tuj tkwentil Israel.
22 Per ya ma tz'ok xhcha'o'
te Chep qa te Arkelaw
nk'ulun mandad tuq tuj
Judey tky'ixel te Eródes aj
stat, te Chep otxob'lej tzan
txik txini, b'ix tzan tpaj otzaj
q'uma' tetz tuj twitzik' ntons
oxik tuj tkwentil Galiley,
23 b'ix opon najayon
tuj jun tal amaq' tb'i
Nasaret. Te ntzani oky'ik
tzan tponkix tuq iktza'x
okyq'umaj kye aj yolil tyol
Dios oqtxi', qa [te koloyon
kyi'j] “owokel q'uma'kix tuq
jun aj Nasaret.”*

3

Aj Taq'ik Tpakb'an Te Wa'nch Aj Swal A'

Mak 1:1-8; Luks 3:1-9,15-17; Wnch 1:19-28

1 Ntons, tuj jun tyemp
owul te Wa'nch Aj Swal A'
npakb'an tuq tuj tkwentil
Judey tuj te ky'ixk'oj tx'o'tx'
aj ja' k'onti'l najayon.
2 Nxik tuq tq'uma' ikx-
jani: «Sek' intjaw eky'ixpu'
enab'lin tzan tpaj ma'tx pon
te tyemp b'ix ajna'l exol,
te Qtat aj nnajan tuj ka'j
ok'uluyon mandad tuky'i
nim tajwalil.»*
3 Te Wa'nch, a tetz te aj
oqet tz'ib'a' ti'j b'an oqtxi'
tzan te Chay aj yolil tyol Dios,
oqet tz'ib'a' ti'j ikxjani: “Jun
xjal opakb'ayon tuky'i nim
twi' tuj jun luwar aj ky'ixk'oj
tx'o'tx' aj ja' k'onti'l najayon
b'ix tzi oxe'l tpakb'a' kye
xjal aj okyepoyon tuky'i'l,
oxe'l tq'uma' ikxjani: ‘Intqet
ek'ulu' [etib'] tzan tpaj tzul
te Qajawil, intjaw eky'ixpu'
enab'lin tzan eten list oj tul te
Qajawil.’ ”*
4 Tq'anaq te Wa'nch, k'ulu'
tuq tuky'i pur xtx'otx'al stza-
mal kway kamey, b'ix n'ok
tuq tsi' ti'j tuky'i jun tsinch

* **2:18** Jer 31:15 * **2:23** Luks 2:39 * **3:2** Dan 2:44; Mat 4:17; Mak 1:15 * **3:3** Ax: intqet ek'ulu' te b'ey aj ja' tzul te Qajaw, intqet eparejsa' te b'ey aj ja' tzul; Isa 40:3. * **3:4** 2Re 1:8

pur tz'u'm,* b'ix te twe' pur
tuq kochi' tuky'i ta'al tze'.
5 Kye xjal tuj Jerusalen b'ix
tuj kyaqil tkwentil Judey b'ix
kye luwar qaynin ti'j te Jor-
dan A', kyetz nkyepon tuq
cha'oyon ti'j.
6 Njatz tuq kyq'uma' kchoj
b'ix te Wa'nch njaw tuq tsi' a'
kywi' tuj te Jordan A'.
7 Per ya ma tz'ok ten te
Wa'nch ky'ila'j tuq kye aj
b'uch'uj Parisey b'ix kye aj
b'uch'uj Sadusey nkyepon
tuq tuky'i'l tzan tuq tjaw tsi'
a' kywi', oxik tq'uma' kyetz
ikxjani: «Etetz a'ix tijajil kan.*
¿Ab'l oje xik q'uman etetz qa
okxkoletel ti'j tq'oj Qtata Dios
aj ch'inky tulni?
8 Pe'eb'et waq tuj jun tume'l
galan b'ix intqet eyek'u'
tuky'i ek'ulb'en galan qa
b'an'ax ma'tx jaw eky'ixpu'
enab'lin.
9 B'ix k'onti'l tzan txik
eq'uma' tuj etanim "qetza
a'o'na tijajil Abran."* Wetz
b'an'ax oxe'l nq'uma' etetz,
kyi'j kye ja ab'jni te Qtata Dios
b'a'n tzan kyjaw tin tijajil
Abran kyi'j.
10 Ch'inky tul te jwisy kya-
jsik kyaqil aj k'on kygan tzan
tjaw kky'ixpu' kynab'lin, ik-
tza'x tajawil jun tze', qa te
tze' k'onti'l nkaj twitz, njaw
xtx'emu' tuky'i ach b'ix te tze'
owokex xo'o' tuj q'aq'.*
11 Wetz b'an'ax oj tjaw
nsi' a' ewi' telponx ma'tx
jaw eky'ixpu' enab'lin. Per
yatzun te aj tzul mas yaj
nwitz wetz, tetz mas nim
tajwalil nwitz; wetz twitz
tetz k'onti'l npon wajwalil
ni iktza' jun aq'unon aj n'el
tkotpi'† txajab' tajaw. Tetz
otzajel tsi' Txew Dios tuj
etanim b'ix owelal teq'i' te
nya'tx galan.
12 Tetz [iktza'] eq'i' txpulb'il
tuj tq'ab', owelal tpawa' te
triw ti'j tib'en, b'ix oqtex
tk'u'u' tuj tkajon, per oqtel
tky'e'sa' te ky'is tuj jun q'aq'
aj ni nlay qex tzaj.»

Aj Tjaw Si' A' Twi' Jesus Tzan Wa'nch
Mak 1:9-11; Luks 3:21-22

13 Ntons te Jesus owetz tuj
Galiley b'ix opon stzi' te Jor-
dan A' tzan tuq tjaw si' a' twi'
tzan Wa'nch.
14 Tb'ay te Wa'nch k'on
tuq tgan tzan tjaw tsi' a' twi'
Jesus, oxik tq'uma' ikxjani:
«A'in-tal wetz aj presis tzan
tjaw asi' a' nwi'. ¿A'in petzun
wetz ojawel nsi' a' awi'?»
15 Per te Jesus owaj
stzaq'b'e': «Tzoqpij tzan tky'ik
kyaqil ikxji ajna'l, presis tzan
tb'antik kyaqil tuj jun tume'l
galan iktza' te Qtata Dios
tgan.»
16 Ntons ya ma jaw si' a'
twi' te Jesus, tetz ojatz tuj te
a' b'ix te ka'j owel jaqlik, b'ix
te Jesus oxik ten te Txew Dios
ikja'n tuq tqetz tajsik iktza'
jun palom.
17 Ntons oxik cha'o' twi' [te
Qtata Dios] ntzaj yolin tuq tuj
ka'j ikxjani: «Aj ntzani wetz

* **3:7** Mat 12:34; 23:33 * **3:9** Wnch 8:33 * **3:10** Mat 7:19 † **3:11** Te aq'unj pujul xajab'j a tuq te aq'unj mas b'an dyaltir kxol kyetz. * **3:17** Isa 42:1; Mat 12:18; 17:5; Mak 9:7; Luks 9:35

nk'wa'al aj gani' nim witza'
b'ix b'an nkyinchalaj ti'j.»*

4

Aj Tqet Si' Te Jesus Tuj Preb Tzan Te Tajaw Choj
Mak 1:12-13; Luks 4:1-13

1 Ntons, yaji te Jesus oxik
in tzan te Txew Dios tuj te
ky'ixk'oj tx'o'tx' aj ja' k'onti'l
najayon, tzan tok ten titza'
te Tajaw Choj oqtel tsi' jun
preb ti'j tzan tuq tqet tz'aqik
titza'.*
2 Ntons, tzi otipaj wa'ij kaw-
naq (40) q'ij tuky'i kawnaq
aq'b'il [tzan txnaq'tzan], b'ix
otzaj wa'ij ti'j.
3 Ntons te [Tajaw Choj]
aj njoyon tume'l tzan jqet
tz'aqik titza', tetz owok
laq'chet ti'j b'ix oxik tq'uma'
ikxjani: «Qa yatz b'an'ax a'ich
Tk'wa'al Dios, intxik aq'uma'
kye ja ab'jni tzan kyok wab'j.»
4 Per yaji te Jesus oxik
tq'uma' tetz ikxjani: «[Tuj
te Tu'jal Dios] tz'ib'ankaj
ikxjani: "Nya'tx a'ox tuky'i
wab'j itz'oj jun xjal sinoke
ax tuky'i kyaqil aj ntyoli' te
Qtata Dios."»*
5 Yaji te Tajaw Choj oxik
tin tuj [Jerusalen], te amaq' aj
pawa' te Qtata Dios, b'ix ojax
tin twi' te Nin Jay Nab'il Qtata
Dios aj ja' mas nim twa'lkal,
6 b'ix oxik tq'uma' tetz
ikxjani: «Qa yatz b'an'ax a'ich
Tk'wa'al Dios, intxik axon
awib' qetl, komo tz'ib'ankaj
[tuj Tu'jal Dios] ikxjani:
"Ochkajel tsi' tuj kyq'ab'
kye ángel aj nkye'aq'unan te
tetz," b'ix "ochjawel kyin tuj
kyq'ab' tzan k'on aqet tz'aqik
ti'j ab'j."»*
7 Yaji te Jesus owaj
stzaq'b'e' ikxjani: «Ax
tz'ib'enkaj tuj Tu'jal Dios
ikxjani: "K'on qet asi' tuj preb
te Qtata Dios aj Awajawil."»*
8 Yaji te Tajaw Choj oxik
teq'i' twi' jun ma nim witz,
b'ix oxik tyek'u' tetz kyaqil
amaq' twitz tx'o'tx' b'ix kyaqil
aj b'an tb'anil aj at te kyetz,
9 b'ix oxik tq'uma' ikxjani:
«Wetz oxe'l nsi' kyaqil ntzani
te yatz, qa yatz ochtel mejlet
nwitz b'ix okyinqtel ana'o'.»
10 Yaji te Jesus oxik tq'uma'
ikxjani: «¡Pax yatz Satanas!
Komo te Tu'jal Dios nyolin
ikxjani: "Intqet ana'o' a'ox
te Qtata Dios aj Awajawil,
b'ix intqet awoksla' a'ox te
tetz."»*
11 Ntons te Tajaw Choj okaj
tsi' te Jesus b'ix yaji txq'an
ángel eb'ajpon onel tetz.

Aj Taq'ik Tpakb'an Te Jesus Kxol Kye Xjal Tuj Galiley
Mak 1:14-20; Luks 4:14-15; 5:1-11; 6:17-19

12 Ntons ya ma tz'ok
xhcha'o' te Jesus te Wa'nch
ojetq tuq qex si' tuj pres,* yaji
oxik tuj tkwentil Galiley.
13 Per k'onti'l okaj najan
tuj Nasaret, sinoke oxik na-
jayon tuj Capernaúm* qaynin
stzi' te a' aj ja' nkyenajan kye

* **4:1** Ebr 2:18; 4:15 * **4:4** Deu 8:3 * **4:6** Sal 91:11-12 * **4:7** Deu 6:16 * **4:10** Deu 6:13 * **4:12** Mak 6:17; Luks 3:19-20 * **4:13** Wnch 2:12 * **4:13** Sabulon b'ix Nep kab'e' b'uch'uj aj tijajil Israel b'ix ax n'ok tuq q'uma' te ktx'o'otx' ikxji.

a'e' tijajil Sabulon b'ix tijajil Nep.*
14 Te ntzani oky'ik tzan tponkix iktza'x okaj stz'ib'a' te Chay aj yolil tyol Dios oqtxi', aj okaj stz'ib'a' ikxjani:
15 “Etetz aj xtx'o'otx' Sabulon b'ix etetz aj xtx'o'otx' Nep, etetz aj qaynin ti'j te nim a', etetz aj junxla' te Jordan A', tb'eyil te Galiley A', te Galiley aj ja' nkyenajan kye aj nya'tx tijajil Israel,
16 etetz aj atikxqex tuq tuj jun qlolj, otzaj jun chk'atunal b'an nim exol, jun chk'atunal b'an ntxaqtxon kxol kye aj nkyenajan tuq tuj qlolj aj nqoxik tin tuj jkamiky.”*
17 Atxji te Jesus owaq'ik tzan tpakb'an ikxjani: «Sek' intjaw eky'ixpu' enab'lin, tzan tpaj ma'tx pon te tyemp b'ix ajna'l te Qtat aj nnajan tuj ka'j ok'uluyon mandad exol tuky'i jun tajwalil.»*

Aj Ktzaj Tuk'le' Jesus Kaj Tzyul Kyiy Tzan Kyok Lapet Ti'j

18 Ntons te Jesus nb'et tuq stzi' te Galiley A', aj txik te'e' kab'e' xjal kyerman tuq kyib', jun Simon tb'i aj n'ok q'uma' tuq Xhpe'y, b'ix te junky Lexh. Kyetz kyaq'un tzyul kyiy tuq, b'ix nqex tuq ksi' te kypa tuj te a'.
19 Te Jesus oxik tq'uma' kyetz ikxjani: «Pe'etok lapet wi'j b'ix wetz nk'ulu'tz tzan etok chimol xjal [tzan kyok lapet wi'j].»
20 B'eyxnajji okaj ksi' te kypa b'ix e'ok lapet ti'j Jesus.
21 Yaji ch'inky ikxjani, te Jesus oxik te'e' kab'e'ky xjal ax kyerman tuq kyib', Jacobo† tuky'i Wa'nch, a'e' tk'ajol Sebedey, kyetz akyeqet tuq tuky'i kytat tuj jun bark nkyek'ulun tuq kypa. Yaji te Jesus etzaj tuk'le',
22 b'ix kyetz b'eyxnajji okaj ksi' te kybark b'ix te kytat, b'ix e'ok lapet ti'j Jesus.

Aj Kxik Txnaq'tza' Jesus Ky'ila'j Xjal Tzajnaqe' Tuq Ja'chq

23 Te Jesus nb'et tuq tuj kyaqil tkwentil Galiley, nxnaq'tzan tuq kyuj kye jay nab'il Dios tuj junjun luwarchaq. Nxik tuq tpakb'a' tpakb'alil galan ti'j titza' te Qtata Dios nkolon qi'j tzan jkaj tuj tq'ab' b'ix nkyeqet tuq tq'ana' kye xjal ti'j kyaqil kyyab'il b'ix kyaqil aj tidi' ncho'on kyetz.*
24 Te tpakb'alil ti'j te Jesus ja'chq owok cha'o' tuj kyaqil tkwentil Siry b'ix nkyetzaj kyin tuq twitz kyaqil aj yab'e' tuq tuky'i tidi'chq kyyab'il b'ix xhcho'nal b'ix ax kye aj akyeqex tuq malspirit tuj kyanim b'ix kye aj n'ukul tuq atak kyi'j b'ix aj kamnaq tuq kchi'jel, b'ix te Jesus, tetz nkyeqet tuq tq'ana'.
25 Ky'ila'j xjal aj tuj tkwentil Galiley b'ix tuj tkwentil Dekapl b'ix tuj amaq' Jerusalen b'ix tuj tkwentil Judey b'ix a'e' aj tuj tkwentil

* **4:16** Isa 9:1-2 * **4:17** Dan 2:44; Mat 3:2 † **4:21** Ax: Chaw. * **4:23** Mat 9:35; Mak 1:39

junky palaj te Jordan A'
nkye'ok tuq lapet ti'j Jesus.

5

Aj Kxik Txnaq'tza' Jesus Kye Xjal Twi' Jun Witz
Luks 6:20-23

1 Ya ma kyexik ten b'an
ky'ila'j kye xjal, tetz ojax twi'
te mulu'j b'ix oqet wit'let tx-
ini. Yatzun kye xjal aj nkye'ok
tuq lapet ti'j, eb'aj'ok laq'chet
ti'j tzan tok kcha'o'
2 b'ix tetz owaq'ik tzan kxik
txnaq'tza' ikxjani:
3 «Galanx-alo kye aj n'el
kyniky' qa b'an presis te
Qtata Dios te kyetz, komo
a'e' kyetz okyekajel tuj tq'ab'
Qtata Dios tzan kyox tuj ka'j.
4 Galanx-alo kye aj n'ok
kyen twitz xhcho'nal, komo
kyetz owokel nimsa' kyk'u'j.*
5 Galanx-alo kye aj lo'ik
kyk'u'j ti'j Qtata Dios b'ix
nya'tx kyi'jx kyetz, komo
kyetz okyk'amo'tz tuky'i Qtat
kyaqil te twitz tx'o'tx' iktza'x
ojetq xik tsi' tyol kyetz.*
6 Galanx-alo kye aj ky-
gankix tzan tb'antik kyaqil
tuj tume'l iktza' te Qtata Dios
tgan, komo kyetz owokel
kyenkix titza' [te Qtat]
ok'uluyon kyaqil tuj tume'l.
7 Galanx-alo kye aj n'ok
lo'et kyk'u'j kyi'j txq'anky,
komo te Qtata Dios owokel
lo'et tk'u'j kyi'j kyetz.
8 Galanx-alo kye aj saq
kyanim, komo kyetz owokel
kyen te Qtata Dios.*
9 Galanx-alo kye aj nkye-
joyon jun tume'l tzan kyten
galan kye xjal kxolx, komo
kyetz okye'okel q'uma'
tk'wa'al Dios-e'.
10 Galanx-alo kye aj nkye-
jaw lajo' tzan tpaj nkyek'ulun
kyaqil tuj tume'l iktza' tgan
te Qtata Dios, komo kyetz
okyekajel tuj tq'ab' Qtata Dios
tzan kyox tuj ka'j.*
11 Galanx-alo etetz a'ix oj
etok yaso' b'ix cha'oj ejaw
lajo' b'ix cha'oj tjaw kynik'o'
tidi'chq nya'tx galan eti'j tzan
npaj wetz b'ix nya'tx b'an'ax
kyitza'.*
12 Pe'echalaj waq, pe'eten
kontent tzan tpaj ek'amo'tz
jun nim b'an tb'anil tuj ka'j;
komo ax ikxji ejaw lajo' kye aj
yolil tyol Dios oqtxi'.»*

Kye Aj Nkye'okslan Ti'j Jesus, Kyetz Iktza' Atz'an B'ix Jun Chk'atunal

13 «Etetz a'ix kxol kye xjal
twitz ja tx'o'tx'ni, etetz a'ix
iktza' te atz'an [aj nim to-
ken]; per qa te atz'an owelal
tq'ab',* ntons ¿titza' owokel
k'ak'j junky'el? Ya k'onti'l
token ch'inwt, cha owelax
xo'let tzijay b'ix oqtel wab'e'.
14 Etetz a'ix iktza' jun
chk'atunal kxol kye xjal twitz
ja tx'o'tx'ni.* Jun amaq' aj

* **5:4** Isa 61:2 * **5:5** Sal 37:11 * **5:8** Sal 24:3-6 * **5:10** 1Xhp 3:14 * **5:11** 1Xhp 4:14 * **5:12** 2Cró 36:16; Kya 7:52 * **5:13** Oqtxi' n'oken tuq kyitza' jun txakl quq aj owok q'uma' atz'an per nya'tx tuq pur atz'an sinoke samo' tuq tuky'i tidi'chq. Qa ma t'oqlet ch'in, owel ulan te b'an'ax atz'an b'ix cha okaj te quq per ya k'onti'l tuq tq'ab'. * **5:14** Wnch 8:12; 9:5

atjax twi' jun witz, k'onti'l
nb'antik tzan tkaj ewj [tzan
tpaj ntxaqtxon qonik'an].
15 B'ix ax k'onti'l n'ok qtx-
aqo' jun jq'anal tzan tox qsi'
tjaq' jun almun; sinoke njaw
si'let jawnaq tajsik jun mos
tzan txik tq'anali' kyaqil kye
aj ate' tuj jay.*
16 Ax ikxji etetz intok
esi' enab'l tzan ek'ulun jun
ek'ulb'en galan kxol kye xjal
tzan txik en eti'j iktza' jun
chk'atunal tuj kywitz b'ix
tzan tqet kyjiq'b'a' Qtata Dios
aj atjax tuj ka'j.»*

Te Jesus Owul K'ulul Kyaqil Iktza' Te Kawb'il Tgan

17 «K'on kxb'isun waq etetz
qa wetz ma'tx kyin'ul tzan
tpon nnajsa' te Kawb'il b'ix
te ktz'ib'en kye aj yolil tyol
Dios oqtxi'; wetz k'onti'l ma
kyin'ul tzan tpon nnajsa'
sinoke tzan tponkix ikxji
iktza'x nyolin.
18 Komo oxe'l nq'uma'
b'an'ax etetz, aj man atqet
te twitz ka'j b'ix te twitz
tx'o'tx', ni jun ch'i tal letr
nlay tz'el eq'i' ti'j te Kawb'il
sinoke oky'el kixi' kyaqil aj
tz'ib'ankaj.*
19 Astilji ab'l te aj nlay qet
toksla' jun tidi' aj nyolin te
Kawb'il, anke jun tidi' aj
nya'tx nim, b'ix ikxji nxik
txnaq'tza' kye txq'anky, tetz
nlay qet jiq'b'a' tuj ka'j. Per
ab'l te aj oqtel toksla' b'ix
nxik txnaq'tza' kye txq'anky
tzan kyk'ulun ikxji, tetz oqtel
jiq'b'a' nim tuj ka'j.
20 Komo qa etetz nlay qet
ek'ulu' tuj tume'l mas galan
kywitz kye xnaq'tzal Kawb'il
b'ix kye aj b'uch'uj Parisey,
ikxji etetz nlay kxkaj tuj tq'ab'
Qtata Dios tzan etox tuj ka'j.»

A Tgan Tzan Qjoyon Tume'l Tzan Qten Galan Qxolx Luks 12:57-59

21 «Etetz oje tz'ok echa'o' te
aj oxik q'uma' kye a'e' etijajil
oqtxi': "K'on chkansan," b'ix
"ab'l te aj okansayon, oxe'l si'
tuj il."*
22 Per wetz oxe'l nq'uma'
etetz, ab'l jun aj exol ojawel
q'ojlik tuky'i junky terman,
oxe'l si' tuj il. B'ix ab'l te aj
owokel tyaso' junky terman,
oxe'l si' tuj il tzan kye tijxjal
aj at mas kyajwalil; b'ix ab'l
te aj oxe'l tq'uma' "b'an kuch
a'ich" te junky terman, tetz
tmeres tzan txik tuj te nim
q'aq' aj ja' te xhcho'nal k'onti'l
nmankun.
23 Astilji qa oj txik awin te
awoyej tajsik te tz'e'sb'il b'ix
otzajel tiktz'an tuj awanim
jun awerman at tidi' tq'oj
awi'j,
24 ntons intkaj asi' te
awoyej tzi twitz te tz'e'sb'il
b'ix tb'ay pax yoliyon tuky'i'l
tzan eten galan exol, b'ix yaji
b'a'n tzan ameltz'jik junky'el
tzan txik aq'apo' te awoyej.
25 Qa at ab'l aj tgan tzan
txik qaniyon awi'j, intok asi'
ak'u'j tzan axik qanil najsb'il
tuky'i'l, tzunx tuq at tyemp

* **5:15** Mak 4:21; Luks 8:16; 11:33 * **5:16** 1Xhp 2:12 * **5:18** Luks 16:17 * **5:21** Exo 20:13; Deu 5:17 † **5:25** Ax: alguacil.

ajna'l, tzan k'on axik q'apo' tuj tq'ab' te pujul il, qa k'on yaji te pujul il otxe'l tq'apo' tuj tq'ab' te mulon† b'ix ochtex tsi' tuj pres.
26 Oxe'l nq'uma' b'an'ax, yatz nlay chjatz tuj te pres qa mina' tuq xhchojet kyaqil te amult.»

Aj Tyolin Jesus Nya'tx Galan Te K'ajajb'ilj

27 «Etetz oje tz'ok echa'o' [oqtxi'] otzaj q'uma' ikxjani: "K'on chk'ajajin."*
28 Per wetz oxe'l nq'uma' etetz, ab'l aj owelal tq'ajab' ti'j jun xuj, ma'tx k'ajajin tuky'i'l tuj tanim.
29 Astilji qa te awitz‡ ntk'ulu' tzan ajoyon choj, mejor intetz awin b'ix intex axon, mejor tzan tponaj a'ox cha jun tb'aq' awitz b'ix nya'tx tzan txik xo'o' kyaqil achi'jel tuj te luwar aj ja' te xhcho'nal k'onti'l nmankun tuj te nim q'aq'.*
30 B'ix qa te aq'ab' aj ab'anq'ab' ntk'ulu' tzan ajoyon choj, mejor intel atx'emu' b'ix intex axon, mejor tzan tponaj a'ox cha jun aq'ab' b'ix nya'tx tzan txik xo'o' kyaqil achi'jel tuj te luwar aj ja' te xhcho'nal k'onti'l nmankun tuj te nim q'aq'.»*

Aj Tyolin Jesus Tzan K'on Kyqet Pawjik Kye Xjal

31 «B'ix okaj q'uma' oqtxi' ikxjani: "Ab'l aj oqtel tpawa' tib' tuky'i txu'jel, presis tzan tb'antik jun tu'jal titza'."*
32 Per wetz oxe'l nq'uma' etetz, qa jun ichan oqtel tpawa' tib' tuky'i txu'jel b'ix qa nya'tx tzan tpaj te txu'jel nk'ajajin, cha ntk'ulu' tzan tk'ajajin. B'ix ab'l te aj owokel junan tuky'i jun aj cha oqet tpawa' tib' tuky'i tichmil, ax ikxji cha nk'ajajin.»*

Aj Txik Txnaq'tza' Jesus Ti'j Te Jurament

33 «Ax oje tz'ok echa'o' etetz, oqtxi' oxik q'uma' kye etijajil ikxjani: "K'on xik asi' ayol tuky'i tb'i Qajawil qa nya'tx b'an'ax awitza', sinoke ak'ulu'tz kixi' kyaqil iktza'x oje xik asi' ayol tuky'i tb'i Qajawil."*
34 Per wetz oxe'l nq'uma' etetz, k'on txik esi' eyol tuky'i tb'i nijunwt. K'on xik esi' eyol ti'j te ka'j tzan tpaj aji te twit'lel Qtata Dios,*
35 b'ix k'on xik esi' eyol ti'j te twitz tx'o'tx' tzan tpaj aji tujlb'il toq Qtata Dios. B'ix nya'tx ti'j Jerusalen tzan tpaj aji tamaq' te Qtata Dios aj twitzale' k'ulul mandad qi'j.*
36 B'ix ax k'onti'l tzan txik esi' eyol ti'j [jun stzamal] ewi', tzan tpaj etetz k'onti'l nb'antik etitza' tzan tqet esjukinsa' ni jun stzamal ewi' qatzun tzan sten q'eq etitza'ji.

* **5:27** Exo 20:14; Deu 5:18 ‡ **5:29** Ax: tb'aq' awitz aj amanq'ab'. * **5:29** Mat 18:9; Mak 9:47 * **5:30** Mat 18:8; Mak 9:43 * **5:31** Deu 24:1-4; Mat 19:7; Mak 10:4 * **5:32** Mat 19:9; Mak 10:11-12; Luks 16:18; 1Kor 7:10-11 * **5:33** Lev 19:12; Núm 30:2; Deu 23:21 * **5:34** Isa 66:1; Mat 23:18-22; Chaw 5:12 * **5:35** Sal 48:1-2

37 Ntons etetz qa a tgan
tzan txik eq'uma' “o',” intxik
eq'uma' cha a'ox “O'.” Qatzun
tzan txik eq'uma' “nlay,” in-
txik eq'uma' cha a'ox “Nlay.”
B'ix qa ma xik esi' eyol tuky'i
tb'i jun tidi', ntons te nini cha
tzajnaq ti'j te nya'tx galan.»

Qok'ulun Galan Kyuky'i
Kye Qajq'oj
Luks 6:27-36

38 «Etetz oje tz'ok echa'o'
[oqtxi'] okaj q'uma' ikxjani:
“Qa ojawetz in tb'aq' twitz
jun, ax ojawetz in tb'aq'
twitzky te junky; qa owelatz
in twitz te' jun, ax owelatz in
twitz te'ky te junky.”*
39 Per wetz oxe'l nq'uma'
etetz, k'on kxjaw kaw tuky'i
jun aj n'ok tk'ulu' nya'tx galan
eti'j, sinoke qa at ab'l ma tz'ok
joton jun eq'o'tx, ax intxik asi'
junky palaj;
40 qa at ab'l ma xik qaniyon
awi'j b'ix tgan tzan tel teq'i' te
akamixh, ax tzoqpij tzan txik
teq'i' te aswetr.
41 B'ix qa otxe'l in alajwers
tzan txik awiqa' jun iqtz
jun kilómetr,§ ntons pax b'ix
intxik awin te iqtz kab'e'
kilómetr.
42 Ab'l te aj otzajel tqani'
jun tidi' yatz, intxik asi'
tetz, b'ix k'on qet axk'ayi' te
aj otzajel tqani' jun tky'ex
awuky'i'l.
43 Ax oje tz'ok echa'o'
ikxjani: “Inkyqet egani' ab'l
etetz b'ix inkyok etajq'oja'
kye etajq'oj.”*
44 Per wetz oxe'l nq'uma'
etetz, inkyqet egani' kye
etajq'oj b'ix pe'exnaq'tzan
kyi'j kye aj nkyejaw lajon
etetz.
45 Ikxji tzan tqet eyek'u'
etetz a'ix tk'wa'al Qtata Dios
aj atjax tuj ka'j, komo tetz
ntk'ulu' tzan tjakul te q'ij kya-
jsik xjal aj nya'tx galan b'ix
ax kyajsik kye xjal aj galan-
e', b'ix ntzaj tsi' te jab' kya-
jsik kye aj nkye'okslan tetz
b'ix ax kyajsik kye aj k'onti'l
nkye'okslan tetz.
46 Qa etetz nkyeqet egani'
a'ox kye aj nkyeqet ganin
etetz, ¿tidi' ekamb'a'tz
ikxji? Komo kye xjal aj
peyul chojenj [aj nya'tx
tume'l nkyek'ulun] ax kyetz
nkyek'ulun ikxji.
47 B'ix qa etetz nkxliman
a'ox kye aj eterman ¿tidi'
mas tb'anil nkxk'ulun ikxji?
Komo kye xjal aj k'onti'l
nkye'okslan te Qtata Dios ax
kyetz nkyek'ulun ikxji.
48 Pe'ek'ulun waq etetz
kyaqil tuj tume'l iktza' te
Qtata Dios aj atjax tuj ka'j
nk'ulun kyaqil tuj tume'l.»*

6

Aj Tyolin Jesus Titza' Tzan
Txik Qsi' Jun Qoyej Kye Meb'a'
Xjal

1 «K'on qet eyek'u' kywitz
kye xjal te ek'ulb'en galan
cha tzan etok e'e'.* Qa ikxji

* **5:38** Exo 21:22-25; Lev 24:19-20; Deu 19:21 § **5:41** Ax: jun miya tuj yol gryeg. Tuj aj tyempji jun miya telponx tuq jun mil txol qoq. * **5:43** Lev 19:18 * **5:48** Deu 18:13; 1Xhp 1:15-16 * **6:1** Ax: te Etat. * **6:1** Mat 23:5

n'ek'ulu', te Qtata Dios* aj at-
jax tuj ka'j nlay xik tsi' etetz
ch'inwt.
2 Astilji oj etonen kyi'j kye
meb'a' xjal, k'on xik epakb'a'
ja'chq iktza' kye aj xmeletz'
nkyk'ulu' tuj te jay nab'il
Dios b'ix tuj b'ey cha tzan
kyqet jiq'b'a' tzan kye xjal.
Wetz oxe'l nq'uma' b'an'ax
etetz, kyetz cha a'ox nini
okykamb'a'tz, [nlay kyk'amoj
junky tidi' tuky'i Qtata Dios].
3 Yatzun etetz oj etonen ti'j
jun meb'a' xjal, k'onti'l tzan
txik eq'uma' tuky'i nijunwt;
4 sinoke pe'ek'ulun tuj
jun tume'l aj nlay tz'ok ksi'
kynab'l kye txq'anky, b'ix te
Qtata Dios† aj nxik tka'yi' te
aj nb'antik ewj, a tetz oxe'l
tsi' te aj ekamb'a'tz.»

Aj Tyolin Jesus Titza' Tzan Qxnaq'tzan Tuky'i Qtata Dios
Luks 11:2-4

5 «B'ix oj exnaq'tzan k'on
kx'ok iktza' kye aj xmeletz',
mer kygan tzan kxnaq'tzan
wa'lke' tuj te jay nab'il Dios
b'ix tuj kruser tzanja'x tzan
kyok en tzan kye xjal.*
Wetz oxe'l nq'uma' b'an'ax
etetz, kyetz cha a'ox nini
okykamb'a'tz, [nlay kyk'amoj
junky tidi' tuky'i Qtata Dios].
6 Per yatzun etetz oj
exnaq'tzan, okx'okex tuj
ewatb'il b'ix owelatz elamo'
te lamel b'ix oxe'l exnaq'tza'
te Etat aj atqet xhchukel
etuky'i'l. B'ix te Qtata Dios‡
aj nxik tka'yi' te aj nb'antik
ewj, a tetz oxe'l tsi' te aj
ekamb'a'tz.
7 Ntons oj exnaq'tzan, k'on
xik eq'uma' ky'ila'j-el jun
yol, komo nini k'onti'l token,
iktza' nxik kxnaq'tza' kye aj
nya'tx tijajil Israel aj k'onti'l
nkye'okslan te Qtata Dios;
kyetz tuj kynab'l qa oxe'l
kyq'uma' ky'ila'j-el, ikxji te
Qtata Dios mas owokel tsi'
twi' kyi'j.
8 K'on kx'ok etetz iktza'
kyetz, komo te Qtata Dios§ ya
teb'enky te aj presis te etetz
anke mina' tuq txik eqani'.
9 Ntons etetz pe'exnaq'tzan
waq ikxjani: “Qtata Dios
aj atichjax tuj ka'j, intqet
xjani'xwit yatz ab'i.
10 Intkajxwit kyaqil tuj
aq'ab' naj. Intb'antikxwit
tzani twitz tx'o'tx' kyaqil
iktza'x yatz agan, iktza'x
nb'antik tuj ka'j.
11 Instzaj asi' ch'in ajna'l te
qwe' aj n'oken b'ajq'ij.
12 B'ix intqet anajsa' ch'in
te qchoj iktza'x qetza nqet
qnajsa'na te nya'tx galan
aj nkyek'ulun kye txq'anky
qi'ja.
13 B'ix k'on atzoqpij ch'in
tzan tok qen twitz jun tidi'
aj oqotel tz'aqik titza' sinoke
qo'el akolo' ch'in ti'j kyaqil aj
nya'tx galan.”*
14 Ntons etetz, qa oqtel
enajsa' te nya'tx galan aj
nkyek'ulun kye txq'anky eti'j,

† **6:4** Ax: Atat. * **6:5** Luks 18:10-14 ‡ **6:6** Ax: Atat. § **6:8** Ax: Atat. * **6:13** Kye tz'ib'on oqtxi', atqet owok ktz'aqsa' kab'e'ky yol tmankb'il ja taqan ntzani, b'ix nyolin ikxjani: “Yatz atqet kyaqil tuj aq'ab', at awajwalil te jun-ele'x, b'ix a'ox yatz at axhqitz'unal b'eyx te jun-ele'x. Amen.” 1Cró 29:11. † **6:14** Ax: Etat.

ax te Qtata Dios† aj atjax tuj
ka'j ax tetz oqtel tnajsa' te
echoj etetz;*
15 per qatzun nlay qet
enajsa' te nya'tx galan aj
nkyek'ulun kye txq'anky eti'j,
ax te Qtata Dios‡ nlay qet
tnajsa' te echoj.»*

Aj Tyolin Jesus Ti'j Te Oj
Qipan Wa'ij Tzan Qxnaq'tzan

16 «Ntons etetz oj etipan
wa'ij tzan exnaq'tzan, k'on
qet ek'ulu' jun ewitz b'an
b'is iktza' nkyk'ulu' kye
aj xmeletz' tzanja'x tzan
kyok e'e' nkye'ipan wa'ij.
Wetz oxe'l nq'uma' b'an'ax
etetz, kyetz cha a'ox nini
okykamb'a'tz, [nlay kyk'amoj
junky tidi' tuky'i Qtata Dios
tzan tpaj kyipb'en wa'ij].
17 Per yatzun etetz oj etipan
wa'ij tzan exnaq'tzan, intqet
ek'ulu' ch'in etib' galan§ b'ix
intel etx'ajo' ewitz
18 tzan k'on tel kyniky' kye
xjal qa nkx'ipan wa'ij, sinoke
a'ox tzan tok ten te Qtata Dios
aj atqet xhchukel etuky'i'l,
b'ix komo tetz b'a'n tzan txik
ten kyaqil, tetz otzajel tsi'
etetz te aj ekamb'a'tz.»

A Tgan Tzan Tqet Qchimo'
Jq'inomal Tuj Ka'j
Luks 12:32-34

19 «K'on qet echimo' nim
eq'inomal tzani twitz tx'o'tx'
aj ja' te pok' b'ix te oks npon
kynajsa' kyaqil,* b'ix ja' kye
eleq' nkye'ox elq'on.
20 Mejor intqet echimo' nim
eq'inomal tuj ka'j, aj ja' te pok'
b'ix te oks k'onti'l npon ky-
najsa', b'ix ja' k'onti'l nkye'ox
kye eleq'.
21 Komo ti'j te eq'inomal, ax
tzi atok mas ek'u'j.»*

Te Yek'b'il Ti'j Te Aj N'el
Qgani' Tuky'i Tb'aq' Qwitz
Luks 11:33-34

22 «Kye tb'aq' qwitz iktza'
kye q'analb'il te qchi'jel. Qa
te tb'aq' qwitz galan, ntons
b'a'n tzan txik qen byenech te
chk'atunal.
23 Per qa te tb'aq' qwitz
nya'tx galan, ntons iktza'
aqoqex tuj qlolj. Per qa
etetz tuj enab'l n'ena'o' jun
chk'atunal tuj etanim, per
qa te aj chk'atunalni nya'tx
tume'l, ntons kyaqil pur b'an
qlolj tuj etanim.»

Te Qtata Dios Nk'ulun
Kwent Kye Aj Nkye'okslan Ti'j
Luks 16:13; 12:22-31

24 «Nijunwt b'a'n tzan
tq'apon tib' tuj kyq'ab' kab'e'
tajaw, tzan tpaj owokel
tajq'oja' te jun b'ix te junky
oqtel tgani', qatzun owokel
lapet ti'j te jun b'ix te junky
owelal tik'o'. Ax ikxji nlay
b'antik tzan qaq'unan te
Qtata Dios b'ix ax te jq'inomal
kykab'il.*
25 Wetz oxe'l nq'uma' etetz,
k'on kxb'isun ti'j tidi' oxe'l
ewa'a' qatzun ti'j te etuk'a'ji
tzan etanq'in, b'ix ax k'onti'l
tzan eb'isun ti'j te eq'anaq aj
owokel esi'. Te qanq'in nya'tx
a'ox tzan qb'isun ti'j quk'a'
b'ix ti'j jq'anaq.

* **6:14** Mak 11:25 ‡ **6:15** Ax: Etat. * **6:15** Mak 11:26 § **6:17** Ax: intjax asi' ch'in aseyt tuj awi'. * **6:19** Chaw 5:2-3 * **6:21** Luks 12:34 * **6:24** Luks 16:13

26 Intok esi' enab'l kyi'j
kye pich' aj nkyelipan twitz
ka'j. Kyetz k'onti'l nkye'awan
b'ix k'onti'l njaw kyin
twitz kyawal, b'ix k'onti'l
nkyek'u'un tuj kykajon, per
anke ikxji, te Qtata Dios* aj
atjax tuj ka'j, tetz nkyexik
tk'a'cha'. ¡B'ix etetz mas
ganimix a'ix kywitz kye pich'!
27 Anke qa qetz b'an
nqob'isun nim, ¿tzun petzun
nb'antik tzan etanq'in junky
q'ij mas twitz iktza'x ekajlen
si'x?
28 B'ix ¿tistil etetz b'an
nkxb'isun ti'j te eq'anaq?
Intok esi' enab'l kyi'j kye
ub'ech lirios† tuj k'ul, kyetz
k'onti'l nkye'aq'unan b'ix
k'onti'l nkyekyimon,
29 per anke ikxji, ni siker
te Salomon [aj b'an q'inon
tuq],* ni tetz b'a'n tuq tzan
tok txq'aptza' tib' iktza' kyetz.
30 Qa te Qtata Dios nk'ulun
kwent ikxji te k'ul aj a'ox
akyeqet ajna'l b'ix ya nchi'j
owokeyon meq'tzb'il te jorn,
ntons ¡pyorx-alo etetz! Te
Qtata Dios otzajel tsi' te aj
presis te etetz anke a'ix xjal aj
nya'tx nim wit'lik ek'u'j ti'j.
31 Ntons etetz k'on
kxb'isun, k'onti'l tzan txik
eq'uma' ikxjani: “¿Tidi' oxe'l
qwa'a'?” qatzun “¿Tidi'
oxe'l quk'a'?” qatzun “¿Tidi'
owokel qsi' qi'j?”
32 Ti'j kyaqil ntzani ax b'an
nkyeb'isun kye xjal aj k'onti'l
nkye'okslan te Qtata Dios, per
yatzun etetz, at jun Etat aj
atjax tuj ka'j aj teb'en kyaqil
aj presis te etetz.
33 Ntons, mas twitz kyaqil
aj nkxk'ulun, intok esi' ek'u'j
tzan ejoyon tzan tqet etok-
sla' titza' tgan te Qajawil, b'ix
tzan ek'ulun kyaqil tuj tume'l
iktza' tetz tgan, b'ix kyaqil te
aj presis te etetz, tetz otzajel
tsi'.
34 K'on kxb'isun ti'j te nchi'j,
tzan tpaj te nchi'j b'a'n tzan
eb'isun ti'j nchi'j. B'ajq'ij
at tidi'chq b'a'n tzan qb'isun
ti'j.»

7

Te Qtata Dios Otk'ulu'tz Quky'i'l Iktza'x Qetz Nqok'ulun Kyuky'i Kye Txq'anky

Luks 6:31-42; 11:9-13

1 «K'on xik epoqo' junky
tzan k'on exik poqo' [tzan te
Qtata Dios].
2 Komo te [Qtata Dios] okx-
tel ten iktza'x etetz nkyeqet
eten kye txq'anky; b'ix ik-
tza'x etetz nkxk'ulun kyuky'i
kye txq'anky, ax ikxji te Qtata
Dios ok'uluyon etuky'i'l.*
3 ¿Tistil yatz n'ok asi' anab'l
ti'j te tal mu'p tuj twitz jun
awerman b'ix k'onti'l n'ok asi'
anab'l ti'j te tros aj atox tuj
awitzni?
4 Qa yatz at jun tros tuj
awitz, ¿titza' ntnimsa' yatz
ak'u'j tzan txik aq'uma' te
junky: “Tzoqpij tzan tetz win
te tal mu'p tuj awitzni”?
5 ¡Xmeletz' ka'r! Intetz awin
tb'aya' te tros tuj tb'aq' aw-
itzni b'ix ikxji akayi'tz galan

* **6:26** Ax: Etat. † **6:28** Lirios tb'i jun txakl ub'ech tuj kyyol. * **6:29** 1Re 10:4-7; 2Cró 9:3-6 * **7:2** Mak 4:24

tzan tetz awin te tal mu'p tuj
tb'aq' twitz jun awerman.

6 K'on xik esi' jun tidi' aj
xjan te jun tx'ya'n, b'ix k'on
xik esi' kye kuch jun tidi' aj
tb'anil,* kebal cha oqtelb'aj
kywab'e' b'ix yaji okye'ajetz
meltz'jik eti'j b'ix okx'elal
kyb'a'o'.

7 Pe'eqanin b'ix otzajel si'
etetz, pe'ejoyon b'ix owokel-
noj etitza', pe'eq'olb'en b'ix
owelatz jaqo' te jay ewitz.

8 Komo ab'l aj nqanin, ntzaj
si' tetz; b'ix te aj njoyon,
n'oknoj titza'; b'ix te aj
nq'olb'en, n'ex jaqo' te jay
twitz.

9 ¿At petzun jun te etetz
aj otnimsa'tz tk'u'j tzan txik
tsi' jun ab'j te tk'wa'al qa te
tk'wa'al oxe'l tqani' jun wab'j
tetz?

10 Qatzun ¿oxe'l tsi' petzun
jun kan oj txik tqani' jun
kyiy?

11 Etetz aj nya'tx galan xjal
a'ix, etetz eteb'en alkyetz
te galan tzan txik esi' te
ek'wa'al, ntons pyorx-alo te
Qtata Dios† aj atjax tuj ka'j,
tetz oxe'l tsi' tidi'chq galan
kye aj okyexe'l qanin tuky'i'l.

12 Ntons ikxji intqet ek'ulu'
kyuky'i txq'anky iktza'x egan
etetz tzan tqet k'ulu' etuky'i'l
tzan txq'anky; komo ikxji a
tgan tzan tqet jk'ulu' iktza'x
tz'ib'ankaj tuj te Kawb'il b'ix
tuj te ktz'ib'en kye aj yolil tyol
Dios oqtxi'.»

Te B'ey Aj Nxik In Qetz Tuj Ka'j Iktza' Jun Tal B'ey
Luks 13:24

13 «Ntons, a tgan tzan etox
[tuj ka'j] iktza' oj etox tuj jun
lamel aj nekit twitz. Komo te
lamel b'ix te b'ey aj nxik in
kye xjal tzan kyponaj tuj te
nim q'aq', tetzji nim twitz b'ix
ky'ila'j nkyexik tzi,

14 yatzun te lamel b'ix te
b'ey aj nxik in qetz te jun
qanq'in te jun-ele'x, tetzji
nekit twitz b'ix nya'tx ky'ila'j
kye aj n'oknoj kyitza'.»*

Intok Esi' Enab'l Kyi'j Kye Pakb'on Aj Nya'tx B'an'ax Kyitza'
Luks 6:43-44

15 «Intok esi' enab'l tzan
k'on eqet eq'i' kyitza' kye aj
cha sq'o'l-e' aj nkyeq'uman
qa kyetz a'e' aj yolil tyol Dios.
Nkye'ul exol etetz iktza' jun
karner b'an mans, per tuj
kyanim iktza' xo'j-e' aj tgan
tzan txik kchi' kye karner.

16 Etetz owelal eniky' kyi'j
tzan tpaj aj nkyk'ulu'. Komo
twitz jun lob'j ub k'onti'l n'el
kanet ti'j jun wi' ky'i'x, b'ix
twitz jun lob'j igos k'onti'l n'el
kanet ti'j jun wi' txaka' ky'i'x.

17 Jun tze' aj galan, ax
ntswa' jun twitz galan,
yatzun te jun tze' aj nya'tx
galan, ax ntswa' jun twitz
nya'tx galan.

18 Jun tze' galan nlay
b'antik tzan tkaj tsi' jun twitz
nya'tx galan, b'ix jun tze'
nya'tx galan nlay b'antik tzan
tkaj tsi' jun twitz galan.

* **7:6** Ax: k'on xik esi' perlas kye kuch. Jun perla jun tal ab'j aj nim tbalor, b'ix telponx iktza' qyol tb'anil aj nxik jq'uma' te jun xjal aj k'on tgan tzan tok xhcha'o'; Pro 9:8. † **7:11** Ax: Etat. * **7:14** Luks 13:24

19 Kyaqil tze' aj k'onti'l nkaj
tsi' jun twitz galan, njaw
tx'emlet b'ix n'ox xo'let tuj
q'aq'.*
20 Ntons etetz owelal eniky'
kyi'j [kye aj sq'o'l-e'] tzan tpaj
te aj nkyk'ulu'.»*

Nya'tx Kyaqil Okye'okex Aj Ja' Atqet Te Qtata Dios
Luks 13:22-30

21 «Nya'tx kyaqil kye xjal
aj n'ok kyq'uma' wetz, "Tat,
yatz Wajaw a'ich,"* nya'tx
kyaqil kyetz okyekajel tuj
tq'ab' Qtata Dios aj nnajan tuj
ka'j, sinoke a'ox kye aj nqet
kyk'ulu' iktza' tgan te Ntat aj
atjax tuj ka'j.
22 Tuj aj q'ij [tuj te jwisy],
ky'ila'j otzajel kyq'uma' wetz
ikxjani: "Tat, yatz aj Qajaw
a'ich, qetza oxik qyoli'na
ayol, b'ix tuky'i yatz ab'i
eb'ajjatz qina malspirit tuj
kyanim xjal, b'ix tuky'i yatz
ab'i oqet jk'ulu'na tidi'chq
lab'al aj a'ox tuky'i awajwalil
b'a'n tzan tb'antik."
23 Per tuj aj q'ijji wetz
owajel ntzaq'b'e' kyetz ikx-
jani: "Wetz k'onti'l okx'ok
wotzqila'. Pe'etel laq'chet wi'j
etetz aj cha ek'ulunqet pur
nya'tx galan."»*

Te Yek'b'il Kyi'j Kye Kab'e' K'ulul Jay
Luks 6:46-49

24 «Ab'l te aj n'ok tsi' twi' ti'j
te aj nxik nq'uma' wetz b'ix
nqet tk'ulu' ikxji, tetz iktza'
jun k'ulul jay aj oqet tb'isu'
b'an galan, oqet tk'ulu' tjay
tajsik chi'ab'j.
25 Yaji otzaj te jab', te a'
ojaw nim b'ix te kyaq'iq' oje
xuk'in; per te jay k'onti'l oqet
tz'aqik tzan tpaj atqet tuq te
twit'lel tajsik chi'ab'j.
26 Per te aj k'onti'l n'ok
tsi' twi' wi'j b'ix k'onti'l nqet
tk'ulu' te aj nxik nq'uma', tetz
iktza' jun k'ulul jay mok' aj
oqet tk'ulu' tjay tajsik tz'ajon.
27 Yaji otzaj te jab', ojaw te
a', b'ix te kyaq'iq' oje xuk'in,
yaji te jay oqet tilan; kyaqil
oponaj.»
28 Ntons, ya ma mankun
txnaq'tzan te Jesus, kyaqil
kye xjal aj nkyecha'on tuq
ti'j, kyetz b'an nkyelab'an tuq
tzan tpaj te tume'l titza' tuq
nkyexik txnaq'tza',
29 tzan tpaj nxnaq'tzan
tuq tuky'i jun tajwalil b'an
b'an'ax, b'ix nya'tx iktza' kye
aj xnaq'tzal Kawb'il.*

8

Aj Tqet Tq'ana' Jesus Jun Xjal Yab' Tuq Tuky'i Lepr
Mak 1:40-45; Luks 5:12-16

1 Ntons, ya ma qetz te Jesus
twi' te tal mulu'j [aj ja' tuq
nxnaq'tzan kye xjal], ntons
ky'ila'j xjal eb'aj'ok lapet ti'j.
2 Ntons jun xjal yab' tuq,
cha nq'ay tuq xhchi'jel,*
owok laq'chet ti'j b'ix oqet
mejlet twitz, oxik tq'uma'
tetz ikxjani: «Tat, qa yatz
agan, b'a'n tzan tel awin ch'in
nyab'il wi'jni.»

* **7:19** Mat 3:10; Luks 3:9 * **7:20** Mat 12:33 * **7:21** Luks 6:46 * **7:23** Sal 6:8
* **7:29** Mak 1:22; Luks 4:32 * **8:2** Ax: lepr.

3 Yaji tzaj te Jesus, owok tmako' te xjal b'ix oxik tq'uma' tetz ikxjani: «Ngan tzan tel win ayab'il. Pab'antik ajna'l.» B'eyxnajji te yab' ob'antik ti'j te tyab'il.

4 Te Jesus ax oxik tq'uma' tetz ikxjani: «Tzaj acha'o', k'on xik aq'uma' te nijunwt, a'ox pax yek'ul awib' twitz te pal, b'ix intxik awin tuky'i'l te awoyej aj okaj tq'uma' Moisés [tuj te Kawb'il], tzan tok en yatz ma'tx chb'antik.»*

Aj Tqet Tq'ana' Jesus Tmos Jun K'ulul Mandad Kye Mulon
Luks 7:1-10

5 Ntons, ya ma pon Jesus tuj te amaq' Capernaúm, jun k'ulul mandad kxol kye soldad aj Rom opon tuky'i Jesus b'ix oqet twitz twitz,

6 oxik tq'uma' ikxjani: «Tat, wetz nmos b'an yab', atox tjaq' xnoq'l, kamnaq xhchi'jel b'ix n'ok ten twitz nim xhcho'nal.»

7 Ntons te Jesus oxik tq'uma' ikxjani: «Okyinxe'l q'anal tetz.»

8 Ntons te k'ulul mandad oxik tq'uma' ikxjani: «Tat, wetz k'onti'l nwajo' tzan awox tuj njay. A'ox intxik aq'uma' ayol tzani, b'ix te nmos ob'antel.

9 Komo ax wetz ate' xjal k'ulul mandad wi'j aj mas nim kyajwalil nwitz, b'ix ax ate' soldad aj nkyink'ulun mandad kyi'j. Oj txik nk'ulu' mandad jun te kyetz tzan txik, ntons nxik, b'ix oj txik nk'ulu' mandad jun te kyetz tzan stzaj, ntons ntzaj, b'ix oj txik nk'ulu' mandad te nmos tzan tqet tk'ulu' jun tidi', ntons nqet tk'ulu'.»

10 Ntons, ya ma tz'ok xhcha'o' te Jesus ikxji, oje lab'an ti'j tyol te xjal, b'ix oxik tq'uma' ikxjani kyuky'i kye aj lapike' tuq ti'j: «Oxe'l nq'uma' etetz te b'an'ax, kxol kyaqil kye aj tijajil Israel mina' toknoj witza' jun xjal iktza' ntzani b'an wit'lik tk'u'j wi'j b'an byenech.

11 Wetz oxe'l nq'uma' etetz, [iktza' ja xjal ntzani] ky'ila'j xjal aj tzajnaqe' ja'chq twitz tx'o'tx' b'ix tidi'chq kyijajil,† kyetz okye'okex tuj ka'j b'ix okyeqtel wit'let wa'il tuky'i Abran b'ix Isak b'ix Jacob,

12 per ky'ila'j txq'anky kye aj tijajil Israel [aj b'a'n tuq tzan kyten tuj tq'ab' Qtata Dios], kyetz okye'elax lajo' tuj qlolj aj ja' okye'oq'el b'ix ma qitx'itx'in txe' kye'.»*

13 Ntons te Jesus oxik tq'uma' tuky'i te k'ulul mandad kye mulon ikxjani: «Pax ajay, b'ix iktza'x yatz ma'tx awokslaj, te yab' ob'antel.» Ntons, b'eyx aj orji te xjal ob'antik.

Aj Tqet Tq'ana' Jesus Tji' Xhpe'y B'ix Ky'ila'j Txq'anky Yab'
Mak 1:29-34; Luks 4:38-41

14 Yaji te Jesus oxik tjay Xhpe'y, b'ix tji' xuj te Xhpe'y atqet tuq tjaq' xnoq'l tzan tpaj

* **8:4** Mak 1:44; Luks 5:14 † **8:11** Ax: tzajnaqe' tumelil aj ja' njakul q'ij b'ix aj ja' nqex q'ij; Luks 13:29. * **8:12** Mat 22:13; 25:30; Luks 13:28

yab' tuq b'ix ajun kyaq tuq
ti'j.
15 Ntons te Jesus owok
tmako' tq'ab', b'ix te kyaq
b'eyx owel. Ntons tetz ojaw
wa'let b'ix exik tk'a'cha'.
16 Ntons, ya ma qoqet
yupan, eb'ajpon tuky'i Jesus
ky'ila'j xjal aj akyeqex tuq
malspirit tuj kyanim, b'ix cha
a'ox tuky'i tyol eb'ajjatz tin
kye malspirit b'ix eb'ajqet
tq'ana' kyaqil kye yab'.
17 Te ntzani oky'ik tzan
tponkix tuq te aj oxik tpakb'a'
te Chay aj yolil tyol Dios
oqtxi' aj txik tq'uma' ikxjani:
"Tetz owel tin te aj ncho'on
tuq qetz, b'ix owel teq'i' te
qyab'il."*

Tzan Qok Lapet Ti'j Jesus A Tgan Dispwest A'o' Tzan Tkaj Qsi' Tidi'chq Qetz
Luks 9:57-62

18 Ntons, te Jesus ya ma
tz'ok ten ajun xjal tuq nkye-
lab'un ti'j, oxik tq'uma' [kye
txnaq'atz] tzan kxik junxla' te
a'.
19 Ntons owok laq'chet ti'j
tetz jun xnaq'tzal Kawb'il
b'ix oxik tq'uma' ikx-
jani: «Xnaq'tzon, ax wetz
okyin'okel lapet awi'j aj ja'
yatz otxe'l.»
20 Ntons te Jesus oxik
tq'uma' ikxjani: «Kye xhi'wl at
kyjul, b'ix kye pich' aj nkyeli-
pan twitz ka'j at kyq'u', per
[wetz] te Ichan Aj Tk'wa'al
Dios [a'in] k'onti'l ja' tzan
nqet ojlan ch'in.»
21 Yaji jun aj txnaq'atz
tuq, oxik tq'uma' ikxjani:
«Tat, tzoqpij ch'in tzan tkaj
nmuqu' tb'ay te ntat.»
22 Ntons te Jesus oxik
tq'uma' ikxjani: «Yatz, pawok
lapet wi'j. Qaltetz kye
kamnaq, intqex kymuqu' kye
kymuqenx.»

Aj Tlumet Te A' B'ix Te Kyaq'iq' Tzan Jesus
Mak 4:35-41; Luks 8:22-25

23 Ntons, te Jesus ojax
tuj bark b'ix kye txnaq'atz
eb'ajjax tuky'i'l.
24 Yaji ojaw jun nim
kyaq'iq' tuj te a' b'ix te a'
owaq'ik tzan tox pulan tuj
te bark b'ix ch'inky tuq kxik
mulan, b'ix te Jesus nwitan
tuq.
25 Kye txnaq'atz ojaw
kyk'asu' b'ix oxik kyq'uma'
tetz ikxjani: «¡Tat, kolon ch'in
qi'j! ¡Ch'inky qxik mulan!»
26 Ntons tetz [ojaw k'asik
b'ix] oxik tq'uma' ikxjani:
«¿Tistil etetz b'an nkxob'?
Etetz nya'tx nim wit'lik ek'u'j
wi'j.» Ya ma xik tq'uma' ikxji,
tetz ojaw wa'let b'ix oxik
tmiyo' te kyaq'iq' tuky'i a',
b'ix olumet kyaqil.
27 Kyetz b'an nkye-
lab'an tuq, nkyecha'on tuq
kyib'kyib'x ikxjani: «¿Ab'ltzun
ja xjal ntzani? ¡Komo te
kyaq'iq' b'ix te a' nqet kyok-
sla'!»

Te Jesus Mas Nim Tajwalil Twitz Kyajwalil Kye Malspirit
Mak 5:1-20; Luks 8:26-39

28 Ntons aj tpon Jesus
tuj tkwentil Gadar junxla'
te alawun, e'etz kab'e' xjal
kanol tetz. B'ix ateqex tuq

* **8:17** Isa 53:4

malspirit tuj kyanim b'ix cha
nkyenajan tuq tajsik anim
b'ix b'an xob'ajil-e' tuq kyi'j,
astilji nijunwt tuq nb'antik
tky'ik txini.
29 B'ix eb'ajjaw siky'in ikx-
jani: «¿Ti' n'ajoyo' qxola yatz
Jesus aj Tk'wa'al Dios a'ich?
¿Ti'tzun, ma xhch'ul swal xh-
cho'nal qi'ja b'ix mina' tpon
or?»
30 Ntons, laq'chik ch'inky
tzi, akyeqet tuq ky'ila'j kuch
nkyewa'an tuq,
31 b'ix kye malspirit oqet
kywitz twitz Jesus ikxjani:
«Qa yatz oqojawetz awina,
ntons tzoqpij ch'in tzan jqex
tuj kyk'u'j kye kuch.»
32 Yaji te Jesus oxik tq'uma'
ikxjani: «Pex waq.» Ntons
kye malspirit eb'ajjatz
tuj kyanim kye xjal b'ix
eb'ajqex tuj kyk'u'j kye kuch,
b'eyxnajji kye kuch eb'ajjaw
qitun, eb'ajxik qetl b'ix
okyaqon kytilu' kyib' tuj a',
kkyaqil eb'ajjaw jeq'b'ik.
33 Kye aj nkyepastorin tuq
kye kuch eb'aj'oqik b'ix ya
ma kyepon tuj te amaq', oxik
kyq'uma' kyaqil aj ojetq tuq
ky'ik kyi'j kye kuch b'ix ax
aj ojetq tuq ky'ik kyuky'i kye
xjal aj ateqex tuq malspirit
tuj kyanim.
34 Ntons kyaqil kye xjal
eb'ajpon aj ja' tuq atqet te
Jesus, b'ix ya ma xik kyen,
oqet kywitz twitz tzan tuq tex
tuj te aj luwarji.

9

Aj Tqet Tq'ana' Jesus Jun Xjal Kamnaq Tuq Xhchi'jel
Mak 2:1-12; Luks 5:17-26

1 Ntons ya ma ky'ik kyaqil
ntzani, yaji te Jesus ojax tuj
bark junky'el b'ix oxik junxla'
a', opon tuj tamaq'.
2 Ya ma pon tzi, [txq'an xjal]
opon kyin jun yab' tuky'i'l,
kamnaq tuq xhchi'jel b'ix
eq'i' tuq tajsik jun twatb'il. Ya
ma tz'ok ten te Jesus titza' tuq
kye xjal wit'lik kyk'u'j ti'j, tetz
oxik tq'uma' te yab' ikxjani:
«Nimsaj ak'u'j tey, te achoj
ma'tx qet najslet.»
3 Ntons junjun kye aj
xnaq'tzal Kawb'il [aj akyeqet
tuq tzi] oqet kyyoli' kxolx
ikxjani: “Ja xjalni, cha
nxmayin ti'j Qtata Dios.”
4 Ntons, komo te Jesus
teb'en tuq te aj nqet kyb'isu',
ntons oxik xhcha'o' kyetz ikx-
jani: «¿Tistil etetz nkxb'isun
nya'tx galan tuj etanim?
5 ¿Alkyetz te mas kwest
tzan txik jq'uma' te jun xjal:
“Te achoj ma'tx qet najslet”
qatzun tzan txik jq'uma'
“Pajaw wa'let b'ix pab'et”?
6 Ntons tzan tok ete'e'
[wetz] te Ichan Aj Tk'wa'al
Dios [a'in], at wajwalil tzani
twitz tx'o'tx' tzan tqet nnajsa'
kchoj kye xjal, [oqtel nyek'u'
etetz ntzani].» Ntons yaji tetz
oxik tq'uma' tuky'i te yab'
ikxjani: «Pajaw wa'let b'ix
intjaw awin awatb'il b'ix pax
ajay.»
7 Ntons te xjal aj kamnaq
tuq xhchi'jel, tetz ojaw wa'let
b'ix owaj tjay.
8 Ya ma tz'ok kye'e' kye
xjal ikxji, eb'ajlab'an b'ix
oqet kyjiq'b'a' Qtata Dios aj
ntzaj tsi' tajwalil jun xjal tzan
tk'ulun ikxji.

Te Jesus Jun Tajyol Kye Xjal Aj Nya'tx Jiq'b'ame'

Mak 12:13-17; Luks 5:27-32

9 Ntons te Jesus owex tzi b'ix yaji oxik te'e' jun xjal tb'i Matey wit'liqet tuq aj ja' tuq n'el tpeyu' chojenj. Te Jesus oxik tq'uma' tetz ikjani: «Pawok lapet wi'j.» Ntons te Matey ojaw wa'let b'ix owok lapet ti'j.

10 Ntons yaji te Jesus nwa'an tuq tuj tjay [Matey], b'ix ky'ila'j xjal aj peyul chojenj b'ix txq'anky xjal aj nkye'ok q'uma' "chimol choj-e'" eb'ajpon tuky'i'l b'ix eb'ajqet wit'let wa'il ti'j mes junx tuky'i Jesus b'ix kye txnaq'atz.

11 Yatzun kye aj b'uch'uj Parisey, ya ma tz'ok kye'e' kyaqil ntzani, oxik kcha'o' kye txnaq'atz Jesus ikxjani: «¿Tistil te aj nxnaq'tzan etetz nwa'an kxol kye aj peyul chojenj b'ix kxol kye aj chimol chojni?»

12 Ya ma tz'ok xhcha'o' te Jesus, oxik tq'uma' ikxjani: «Kye aj b'a'ne', nya'tx presis jun q'anon kyi'j, sinoke a'ox kye aj yab'e'.

13 Pex waq b'ix intqet exnaq'tza' tidi' telponx te aj tz'ib'ankaj tuj Tu'jal Qtata Dios aj ja' nyolin ikxjani: "Wetz ngan tzan tok lo'et ek'u'j kyi'j txq'anky b'ix nya'tx cha a'ox tzan stzaj eq'apo' epresent wetz."* [Ntons, astilji] wetz k'onti'l in'ul uk'lel kye aj k'onti'l kchoj sinoke in'ul uk'lel kye aj at kchoj tzan tjaw kky'ixpu' kynab'lin.»

Aj Tyolin Jesus Junky'el Ti'j Te Oj Qipan Wa'ij Tzan Qxnaq'tzan

Mak 2:18-22; Luks 5:33-39

14 Ntons yaji kye txnaq'atz te Wa'nch Aj Swal A' e'ok laq'chet ti'j Jesus b'ix oxik kcha'o' tetz ikxjani: «Qetza b'ix kye aj b'uch'uj Parisey nqo'ipana wa'ij ko'chq tzan qxnaq'tzan. ¿Tistil kye axnaq'atz k'onti'l nkyek'ulun ikxji?»

15 Ntons te Jesus owaj stzaq'b'e' kyetz ikxjani: «Kyi'j kye aj uk'leme' tzan tpaj jun xjal aj ma tz'ok junan, ¿tzun petzun kyetz nkyeb'isun qa te xjal tzunx atqet kxol? Per opoyon jun q'ij aj oxe'l eq'i' te aj ma tz'ok junan, maxji okye'ipayon wa'ij.

16 B'ix nijunwt xjal nqet txb'uqi' jun xq'apj q'anq tuky'i jun remyent ak'a'j, tzan tpaj te remyent n'ok juk'lik, nxik tlaqu' te q'anq b'ix ikxji cha mas nxik laqik.

17 B'ix k'onti'l nqex si'let ta'al ub man telentz tuj jun tx'u'y tz'u'm q'anq, tzan tpaj te tx'u'y owelal laqik, ikxji te ta'al ub b'ix te tx'u'y okyepoyonaj. Astilji presis tzan tqex si'let te ta'al ub man telentz tuj jun tx'u'y ak'a'j, ikxji tzan k'on kyponaj kykab'il.»

Aj Tjaw Tanq'insa' Jesus Jun K'wa'l B'ix Aj Tqet Tq'ana' Jun Xuj Yab' Tuq Ky'ila'j Aq'b'i

Mak 5:21-43; Luks 8:40-56

* **9:13** Os 6:6

18 Ntons aj man tuq nyolin
Jesus kyuky'i'l, opon jun
k'ulul mandad tuj te jay
nab'il Qtata Dios b'ix oqet
mejlet twitz, b'ix oxik tq'uma'
ikxjani: «Wetz nme'al man
tkamlen, per qo'o ch'in b'ix
oqtel asi' aq'ab' tajsik b'ix
owanq'iyon junky'el.»
19 Ntons te Jesus ojaw
wa'let b'ix tetz kyuky'i kye
txnaq'atz eb'ajxik tuky'i te
xjal.
20 Ntons [man tuq ikja'n
kxik], at tuq jun xuj aj yab'
tuq atx kab'lajuj aq'b'ixi'
tuq taq'len, tetz cha tuq n'el
kyik' ti'j. Ntons te xuj owok
laq'chet ti'j Jesus ewj ti'jx b'ix
owok tmako' xtxa'm tq'anaq
21 tzan tpaj tetz nb'isun
tuq ikxjani: «Cha a'ox oj
tok nmako' ch'in tq'anaq
okyinb'antel.»
22 Per te Jesus owaj
meltz'jik ti'jx b'ix oxik te'e'
te xuj b'ix oxik tq'uma'
ikxjani: «Nimsaj ak'u'j noy,
tzan tpaj ma tz'ok wit'let
ak'u'j wi'j, ajna'l ma'tx
chb'antik.» Ntons b'eyxnajji
te xuj ob'antik.
23 Ntons yaji, ya ma pon te
Jesus tjay te k'ulul mandad,
exik te'e' kye aj nkyexuxan
kyajlaj [tzan tpaj te anim] b'ix
kyaqil kye xjal b'an nkye'oq'
tuq.
24 Tzaj te Jesus, oxik tq'uma'
kyetz ikxjani: «Pe'etex waq.
Te tal xuj nya'tx kamnaq, cha
nwitan.» Ntons kye xjal cha
ejaw tze'en ti'j.
25 Per ya ma kye'ex lajo'
tzijay, yaji te Jesus owox aj
ja' atqet tuq te kamnaq, ojaw
stzyu' tq'ab', b'ix yatzun [te
tal xuj] ojaw wa'let.
26 B'ix tuj kyaqil aj luwarji
owok cha'o' te tpakb'alil ti'j te
aj ojetq tuq ky'ik.

Aj Tqet Tq'ana' Jesus Kab'e' Moy

27 Ya ma tz'ex te Jesus tzi,
kab'e' moy exik lapet ti'j b'ix
nkyesiky'in tuq ikxjani: «Intok
lo'et ak'u'j qi'ja yatz aj tija-
jil Dawid a'ich.»
28 Ya ma tz'ox te Jesus tuj te
jay, kye moy eb'aj'ok laq'chet
ti'j b'ix te Jesus oxik xhcha'o'
kyetz ikxjani: «¿N'etoksla' pe'
ententz qa b'a'n tzan eb'antik
witza'?» Ntons oxik kyq'uma'
kyetz: «Tzun tat.»
29 Ntons te Jesus owok
tmako' tb'aq' kywitz b'ix oxik
tq'uma' ikxjani: «Iktza'x ma'tx
tz'ok wit'let ek'u'j wi'j, ikxji
intb'antik etuky'i'l.»
30 B'eyxnajji eb'ajka'yin
b'ix te Jesus exik tkawi'
byenech ikxjani: «Intok esi'
enab'l tzan k'on tok cha'o'
tzan nijunwt.»
31 Per kye aj moy tuq, man
tuq kyexlen, oxik kyq'uma'
kye kyaqil xjal tuj aj luwarji,
te aj ojetq tuq tk'uluj te Jesus
kyi'j.

Aj Tqet Tq'ana' Jesus Jun Men

32 Ntons aj man tuq kya-
jtzlen kye moy, txq'an xjal
opon kyin tuky'i Jesus jun
xjal men tuq tzan tpaj atqex
tuq jun malspirit tuj tanim.
33 Ya ma jatz tin te Jesus
te malspirit, te men owaq'ik
tzan tyolin. Kye xjal b'an
nkyelab'an tuq, nxik tuq

kyq'uma' ikxjani: «Ni jun-el qxol qetz aj tijajil Israel oje tz'ok qen jun tidi' ikxjani.»

34 Per yatzun kye aj b'uch'uj Parisey nkyq'uma' tuq ikxjani: «Tetz b'a'n tzan kyjatz tin kye malspirit tzan tpaj te twitzale' kxol kye malspirit, nxik sin tajwalil.»*

Aj Txik Tq'uma' Jesus Tzan Qonen Txq'anky Kxol Kye Xjal

35 Ntons te Jesus ja'chq tuq nky'ik tuj kyaqil amaq' b'ix aldey, b'ix nxnaq'tzan tuq kyuj kye jay nab'il Dios. Nxik tuq tpakb'a' te tpakb'alil galan ti'j titza' te Qtata Dios nkolon qi'j tzan jkaj tuj tq'ab', b'ix nkyeqet tuq tq'ana' kye yab' ti'j kyaqil kyyab'il b'ix aj tidi' ncho'on kyetz.*

36 B'ix aj kxik te'e' kye xjal b'an ky'ila'j, owok lo'et tk'u'j kyi'j tzan tpaj kyetz b'an b'is tuq tuj kyanim b'ix k'onti'l tuq ab'l b'a'n tzan tonen kyi'j, kyetz iktza' karner tuq aj k'onti'l pastoriyon kyi'j.*

37 Ntons tetz oxik tq'uma' kye txnaq'atz ikxjani: «B'an'ax tzan tjaw twitz te awalj at aq'unj nim, per kye aq'unon nya'tx ky'ila'j-e'.

38 Astilji intxik eqani' etetz tuky'i Tajaw te awalj tzan ktzaj tlajo' [txq'anky] aq'unon tzan tjaw kyin te awalj.»*

10

Aj Txik Tsi' Jesus Kyajwalil Kye Kykab'lajujil Tky'ixel

Mak 3:13-19; Luks 6:12-16

1 Ntons te Jesus etzaj tuk'le' kye kykab'lajujil txnaq'atz b'ix oxik tsi' jun kyajwalil tzan tjatz kyin malspirit tuj kyanim xjal b'ix tzan kyq'anan kyaqil txakl yab'il b'ix tidi'chq aj ncho'on kye xjal.

2 Aj ntzani kyb'i kye kykab'lajujil tky'ixel Jesus: Tb'ay, te Simon aj n'ok q'uma' Xhpe'y, b'ix te titz'in aj Lexh tb'i; ax te Jacobo* b'ix te titz'in aj Wa'nch tb'i, kyetz a'e' tk'ajol Sebedey;

3 b'ix ax te Lip, te Xhto'l, te Maxh, b'ix te Matey aj peyul chojenj tuq, Jacobo† aj tk'ajol Alfey, b'ix te Tadey;

4 te Simon aj n'ok q'uma' tuq Te Kananey,‡ b'ix te Judas Iskaryot aj mas yaj ojaw meltz'jik ti'j Jesus.

Aj Oxik Tq'uma' Jesus Kye Kykab'lajujil Tky'ixel Tzan Kxik Pakb'ayon Ja'chq

Mak 6:7-13; 9:41; Luks 9:1-6; 12:2-9,49-53; 14:26-27

5 Ntons te Jesus eb'ajxik tlajo' kye kykab'lajujil, b'ix oxik tq'uma' kyetz ikxjani: «K'on kxik kxol kye aj nya'tx tijajil Israel b'ix k'on kxpon kyuj kye amaq' aj Samary,

* **9:34** Mat 10:25; 12:24; Mak 3:22; Luks 11:15 * **9:35** Mat 4:23; Mak 1:39 * **9:36** Núm 27:16-17; 1Re 22:17; 2Cró 18:16; Jer 50:6-7; Zac 10:2; Mak 6:34 * **9:38** Luks 10:2 * **10:2** Ax: Chaw. † **10:3** Ax: Chaw. ‡ **10:4** Ax: Selot. Qanq owok q'uma' ikxji tzan tpaj tetz jun aj te b'uch'uj kananist, a'e' aj nkyeq'ojin tuq tzan kykolpjik kye aj Canaán tuj kyq'ab' kye aj Romaj nkyek'ulun mandad kyi'j.

6 sinoke pex waq kxol kye
aj tijajil Israel aj oje kyexik-
naj, iktza' karner aj cha oje
kyexik tanan.
7 Pex waq b'ix intxik
epakb'a' ikxjani: “Ma'tx pon
te tyemp tzan tk'ulun man-
dad exol tuky'i nim tajwalil te
Qtata Dios aj nnajan tuj ka'j.”
8 Ntons inkyqet eq'ana' kye
yab', inkyjaw etanq'insa' kye
kamnaq, intel etin kyyab'il
kye aj at lepr kyi'j, b'ix inky-
jatz etin malspirit tuj kyanim
xjal. Etetz ma'tx ek'amoj [ja
etajwalilni] cha ekotz,* ntons
ax k'onti'l tzan tel epeyu' oj
ek'ulun jun galan kyi'j kye
xjal.
9 K'onti'l tzan txik etin etu-
min§ tuj ebols,
10 k'onti'l tzan txik etin
eb'e'eq tuj eb'ey, b'ix k'onti'l
tzan txik etin junky moj
eq'anaq b'ix ni exajab' b'ix ni
exb'aq'en. Komo jun aq'unon
presis tzan tk'amon jun tidi'
tzan tpaj taq'umb'en.*
11 Oj epon etetz tuj jun
amaq' qatzun jun aldeyji,
pe'ejoyon waq jun xjal aj
b'a'n tzan tok ewit'b'a' ek'u'j
ti'j, b'ix pe'eten tuj tjay
maxkix oj etex tuj te amaq'.*
12 Oj etox tuj jun jay, intxik
eqani' tuky'i Qtata Dios jun
galan kyajsik kye xjal aj nkye-
najan tzi.*
13 Qa kyetz nkyajo' jun
galan, ntons te galan aj ma'tx
tzaj eqani' te kyetz oky'elkix
ikxji; per qa k'onti'l nkyajo',
ntons nlay ky'ik ikxji.*
14 B'ix qa nlay kxqet
kyk'amo' b'ix k'on kygan tzan
tok ksi' kywi' eti'j, pe'etetz
waq tuj aj jayji qatzun tuj aj
amaq'ji, b'ix intel epojk'a' te
quq ti'j etoq [tzan tel kyniky'
nya'tx galan nkyk'ulu'].*
15 Wetz oxe'l nq'uma' etetz
te b'an'ax, tuj te q'ij oj tul te
jwisy, te xhcho'nal aj owokel
si' kyi'j kye aj amaq'ji owokel
mas nim twitz te aj owokel
si' kyi'j kye xjal aj Sodom b'ix
Gomor.*
16 ¡Tzaj eten! Wetz okxe'l
nlajo' [kxol kye xjal] iktza'
karner kxol xo'j. Astilji
pe'eten waq list iktza' jun
kan, per ax pe'eten waq mans
iktza' jun palom.*
17 Intok esi' enab'l tzan tpaj
okxe'l q'apo' tuj kyq'ab' kye
k'ulul mandad. Okxtelb'aj
kyjub'cha' tuj te jay nab'il
Dios
18 b'ix tzan npaj wetz okxe'l
q'apo' tuj kyq'ab' kye gober-
nador b'ix tuj kyq'ab' kye ky-
witzale' gobernador. Ikxji
etetz oxe'l eq'uma' wi'j wetz
kywitz kyetz b'ix ax kywitz
kye aj nya'tx tijajil Israel [aj
k'onti'l nkye'okslan].
19 Per oj exik q'apo' tuj
kyq'ab' kye k'ulul mandad,

* **10:8** Mak 6:7,13 § **10:9** Ax: ni jun tidi' xtx'otx'al oro b'ix ni xtx'otx'al plata b'ix ni xtx'otx'al kobr. * **10:10** Luks 10:7; 1Kor 9:14; 1Tim 5:18 * **10:11** Luks 10:7 * **10:12** Luks 10:5-6 * **10:13** Luks 10:6 * **10:14** Luks 10:10-11; Kya 13:51 * **10:15** Gén 19:24-28; Mat 11:23-24; Luks 10:12 * **10:16** Ax: pe'etok iktza' jun kan, per ax pe'etok iktza' jun tal palom. Tuj kynab'l kye xjal tuj aj luwar te kan telponx b'an list b'ix te palom telponx mans; Luks 10:3.

k'on kxb'isun etetz ti'j te aj
oxe'l eq'uma', tzan tpaj oj
tpon or te etetz tzan eyolin,
maxji te Qtata Dios oxe'l tsi' te
eyol aj presis tzan txik eyoli'.
20 Nya'tx a'ix etetz te aj
okxyoliyon, sinoke a te Txew
Dios oyoliyon tuj etanim te aj
oxe'l eq'uma'.
21 Junjun xjal oxe'l kyq'apo'
kyermanx tzan kyqet kansa',
b'ix junjun k'wa'lon okyexe'l
kyq'apo' kyk'wa'al, b'ix
junjun k'wa'alb'aj okye-
jawel meltz'jik kyi'j kytat
b'ix okyk'ulu'tz tzan kyqet
kansa'.*
22 Kyaqil xjal okye'okel
ajq'ojan etetz tzan tpaj etok-
slb'en wi'j, per te aj otipa'tz
kyaqil nini max oj tponb'aj
kyaqil, tetzji okoletel.*
23 Oj tqet kyk'ulu' jun nya'tx
galan eti'j tzan etex tuj jun
amaq', pe'exik oqik tuj junky
amaq'. Wetz oxe'l nq'uma'
b'an b'an'ax, etetz mina' tuq
stzajb'aj eb'etza' kyaqil amaq'
tuj Israel, kyin'ul junky'el
[wetz] te Ichan Aj Tk'wa'al
Dios [a'in].
24 Nijunwt aj nxnaq'tzan
tib' mas nim tajwalil twitz
te aj nxnaq'tzan tetz, b'ix ni-
junwt mosj mas nim twitz te
tpatron.*
25 Te aj nxnaq'tzan tib' a
tgan tzan sten kontent tzan
tpon iktza' te aj nxnaq'tzan
tetz, b'ix te mosj tzan tpon
iktza' te tpatron. Qa kye xjal
nqet kyyoli' ti'j te twitzale'
tuj jun jay, n'ok kyq'uma' qa
aji te Tajaw Choj,† ¿ntons tidi'
owokel kyq'uma' kye aj tuj
tjay?
26 K'on kxob' [kyi'j kye xjal]
tzan tpaj k'onti'l jun tidi' aj
ewj nlay-wit tz'ok en. B'ix ax
k'onti'l jun tidi' aj cha ewa' aj
nlay-wit tz'ok cha'o'.*
27 Aj nxik nq'uma' wetz
etetz qchukel, intxik eq'uma'
etetz kyuky'i kyaqil kye
txq'anky, b'ix aj nxik nq'uma'
etetz ewj, intxik epakb'a'
ja'chq tzan tok kcha'o'
kyaqil.‡
28 K'on kxob' etetz kyi'j
kye aj b'a'n tzan eqet
kykansa' per nlay b'antik
tzan kykansan te etanim,
sinoke intqet exob'le' te aj
b'a'n tzan eqet tkansa' b'ix
ax b'a'n tzan epon tnajsa'
tuj te chman q'aq' aj ja' te
xhcho'nal k'onti'l nmankun.
29 ¿K'onti'l petzun nkyek'ayjik
kab'e' tal chol tzan jun
sentab? Per anke ikxji
nijunwt te kyetz nkyeqet
tz'aqik twitz tx'o'tx' qa te
Qtata Dios k'onti'l nstzoqpi'.
30 Yatzun eti'j etetz, kyaqil
te stzamal ewi' b'an ajla'
[tzan te Qtata Dios].
31 K'on kxob' tzan tpaj etetz
mas ganimix a'ix kywitz kye
tal pich'.

* **10:21** Mak 13:9-12; Luks 21:12-16 * **10:22** Mat 24:9,13; Mak 13:13; Luks 21:17
* **10:24** Luks 6:40; Wnch 13:16; 15:20 † **10:25** Ax: Belsebu; Mat 9:34; Mak 3:22; Luks 11:15. * **10:26** Mak 4:22; Luks 8:17 ‡ **10:27** Ax: Aj nxik nq'uma' wetz etetz tuj qlolj, intxik eq'uma' etetz tuj toq q'ij. Aj ja' nyolin "tuj qlolj" telponx tuq tuj kyyol iktza' oj kyyolin kchukel, b'ix aj ja' nyolin "tuj toq q'ij" telponx tuq iktza' oj kyyolin kywitz kyaqil.

32 B'ix ab'l aj oxe'l tq'uma'
kywitz xjal qa tetz n'okslan
wi'j, ax wetz oxe'l nq'uma'
galan ti'j tetz twitz te Ntat aj
atjax tuj ka'j;
33 per te aj oqtel tewa' qa
n'okslan wi'j, ax oqtel wewa'
ti'j tetz twitz te Ntat aj atjax
tuj ka'j.*

34 K'on qet eb'isu' etetz qa
wetz in'ul cha a'ox tzan kyten
galan kye xjal kxol tzani twitz
tx'o'tx'; wetz k'onti'l in'ul cha
a'ox tzan kyten galan kxol
sinoke owokel kyen q'oj kxol
tzan npaj.
35 Tzan tpaj wetz ma'tx
kyin'ul, oq'ojiyon jun xjal ti'j
statx, b'ix jun xuj ti'j tnanx,
b'ix jun alib'j ti'j talib';
36 b'ix ikxji kye kyajq'oj jun-
jun a'e'xk aj tuj kyjayx.*
37 Ab'l te aj nqet tgani' mas
te stat qatzun te tnan nwitz
wetz, k'onti'l ntajo' tzan tok
lapet wi'j. B'ix te aj nqet tgani'
te tk'ajol qatzun te tme'al
mas nwitz wetz, k'onti'l ntajo'
tzan tok lapet wi'j.
38 B'ix te aj nya'tx dispwest
tzan tkamik tzan npaj wetz,
iktza' wetz dispwest tzan
nkamik, ntons tetz k'onti'l
ntajo' tzan tok lapet wi'j.§
39 Ab'l aj tetz tuj tnab'l
ma'tx tz'oknoj jun tume'l
tzan tanq'in, opoyonajkixi';
yatzun te aj ma'tx kamik
tzan tpaj tokslb'en wi'j, tetz
otkamb'a'tz jun tanq'in.*

40 Ab'l te aj ok'amoyon
te etetz ax okyintk'amo'tz,
b'ix ab'l te aj okyintk'amo'tz,
ntk'amo' te aj otzaj lajon
wetz.*
41 Ab'l te aj ntk'amo'
jun tlajen Dios tzan tpaj
tzajnaq tuky'i Qtata Dios,
otk'amo'tzkix jun galan te
tetz iktza'x aj ntk'amo' jun aj
yolil tyol Qtata Dios. B'ix te aj
ntk'amo' jun b'an galan xjal
tzan tpaj te xjal b'an galan,
otk'amo'tzkix jun galan te
tetz iktza'x ntk'amo' jun b'an
galan xjal.
42 B'ix ab'l aj oxe'l tsi' nke-
sey jun ch'i bas tuk'a' a'*
kye ja xjal aj nkye'okslan wi'j
aj nya'tx nim [kyajwalilni],
oxe'l nq'uma' etetz te b'an'ax,
tetz otk'amo'tzkix jun galan
te tetz.»*

11

1 Ntons, ya ma mankun
tzan txik tq'uma' te Jesus
ikxji kyuky'i kye kykab'lajujil
txnaq'atz, yaji owex tzi
b'ix oxik pakb'on b'ix oxik
xnaq'tzon kyuj kye amaq' tuj
aj luwarji.

Aj Tyolin Jesus Ti'j Te Wa'nch Aj Swal A'
Luks 7:18-35

2 Ntons yatzun te Wa'nch,
tetz atqex tuq pres, b'ix tzi
owok xhcha'o' aj nqet tk'ulu'
tuq te Krist. Ntons eb'ajxik
tlajo' txq'an txnaq'atz

* **10:33** 2Tim 2:12 * **10:36** Miq 7:6 § **10:38** Ax: tzan txik teq'i' tkurusx. Intqet awe'e' aj ja' nyolin txe' te txaq u'j ti'j Mat 16:24. Ax Luks 9:23 b'ix 14:27 nyolin ti'j te krus. * **10:39** Mat 16:25; Mak 8:35; Luks 9:24; 17:33; Wnch 12:25 * **10:40** Mak 9:37,41; Luks 10:16; Wnch 13:20 * **10:42** Ax: txew a'. * **10:42** Luks 9:48

3 tzan tuq txik kcha'o' tetz
ikxjani: «¿A'ich pe' te aj
nqo'iyon ti'j tzan tul qatzun
presis tzan qiyon junkyji?»
4 Ntons te Jesus oxik
tq'uma' kyetz ikxjani: «Pex
waq intxik eq'uma' te Wa'nch
kyaqil aj n'ok eten b'ix kyaqil
aj n'ok echa'o'.
5 Intxik eq'uma' tzan npaj
wetz kye moy nkyeka'yin,
kye kox nkyeb'et, kye aj
yab'e' tuky'i lepr nkyeb'antik,
kye tz'ak nkyecha'on, kye
kamnaq nkyejaw anq'in, b'ix
kye meb'a' xjal nxik pakb'a' te
kyetz te tpakb'alil titza' tzan
kykolet.*
6 Galanx-alo te xjal aj
k'onti'l nqet tz'aqik [sinoke
n'okslan wi'j] tzan tpaj
nk'ulb'en.»
7 Ya ma kye'aj kye tman-
dader Wa'nch, te Jesus
owaq'ik tzan tyolin kyuky'i
kye xjal ti'j te Wa'nch, oxik
tq'uma' ikxjani: «Aj exwa'q
tuj te ky'ixk'oj tx'o'tx' aj ja'
k'onti'l najayon, ¿tidi' oxwa'q
ete'e'tz? ¿Oxwa'q ete'e'tz pe'
cha jun toq ajlaj njaw yak'u'
tzan kyaq'iq'?
8 Qa nya'tx, ntons ¿tidi'
oxwa'q ete'e'tz? ¿Qa oxwa'q
ete'e'tz jun xjal pur tb'anil
tq'anaqji? Etetz eteb'en kye
xjal aj pur tb'anil kyq'anaq,
kyetz nkyenajan tuj kyjay
kye k'ulul mandad.
9 Ntons ¿tidi' oxwa'q
ete'e'tz? ¿Jun aj yolil tyol Dios
pe'? ¡B'an'ax! B'ix tetz toklen
mas nim twitz kye txq'anky
aj yolil tyol Dios.
10 Komo te Wa'nch, tetz aji
te aj nyolin ti'j tuj te Tu'jal
Dios ikxjani: "Wetz oxe'l
nlajo' nmandader tb'ayon
awitz tzan tpakb'an kxol kye
xjal tzan kyiyon awi'j."*
11 Wetz oxe'l nq'uma' etetz
b'an'ax, kxol kye xjal tzani
twitz tx'o'tx' nijunwt mas
nim twitz te Wa'nch Aj Swal
A'; anke ikxji, te aj mas nekit
kxol kye aj akyeqet tuj tq'ab'
Qtata Dios, mas nim twitz
tetz.*
12 Atx aj tulen te Wa'nch
Aj Swal A', b'ix tzunx ajna'l,
n'ok en titza' te Qtata Dios
nkolon kyi'j kye xjal tuky'i
nim tbalor, b'ix kye aj
k'on kygan te nini, tidi'chq
nkyek'ulun tzan kyk'ulun
mandad alajwers kyi'j kye
xjal aj kolome' titza'.*
13 Komo kyaqil kye aj yolil
tyol Dios oqtxi', b'ix ax te aj
nyolin tuj te Kawb'il, kyaqil
nini nyolin titza' ok'uluyon
mandad te Qtata Dios, nkyey-
olin tuq max aj tul te Wa'nch.
14 B'ix qa etetz etoksla'tz
ntzani, te Wa'nch a te Eliys aj
a tgan tuq tzan tul.†
15 Kye aj atok kxkyin, intok
ksi' kywi' ti'j ntzani.
16 ¿Tidi' quky'i'l b'a'n tzan
kyqet nparejsa' kye xjal tuj

* **11:5** Isa 35:5-6; 61:1 * **11:10** Mal 3:1 * **11:11** Te Jesus k'onti'l owel tik'o' te Wa'nch b'ix k'onti'l otyolij ke te Wa'nch k'onti'l atqet tuj tq'ab' te Qtata Dios sinoke oxik tq'uma' te ntzani tzan tel kyniky' kye xjal ke mas presis tzan qten tuj tq'ab' te Qtata Dios twitz jun nim qajwalil tzani twitz tx'o'tx'. * **11:12** Luks 16:16
† **11:14** Ti'j te Wa'nch oponkix te yol aj okaj q'uma' ti'j Eliys oqtxi'; Mal 4:5; Mat 17:10-13; Mak 9:11-13.

ja tyempni? Kyetz iktza' kye k'wa'l tuj plas aj nxik kyq'uma' kye kyuky'i'l ikxjani:

17 “Qetza owok qchimb'a'na te ajlaj b'ix etetz k'onti'l okxb'ixan, qetza oxik qb'itza'na b'itz b'an b'is b'ix etetz k'onti'l okx'oq'.”‡

18 Ntons [ikxji kye xjal kyenab'lin] tzan tpaj aj tul te Wa'nch Aj Swal A', tetz n'ipan tuq wa'ij tzan txnaq'tzan tuky'i Qtata Dios,* b'ix k'onti'l owuk'an [ta'al ub tx'amsa'], per kyetz oqet kyyoli' atqex tuq jun malspirit tuj tanim.

19 B'ix ajna'l oje kyin'ul [wetz] te Ichan Aj Tk'wa'al Dios [a'in], b'ix wetz nkyinwa'an b'ix nkyin'uk'an, per kye xjal nkyinqet kyyoli' qa wetz jun xujul a'in b'ix cha wuk'anqet b'ix jun kyajyol kye aj peyul chojenj b'ix kye txq'anky aj chimol choj. Per te tume'l titza' nqet qb'isu' n'ok e'elet ti'j te jk'ulb'en.»

Aj Tyolin Jesus Kyi'j Kye Xjal Aj K'onti'l Nkye'okslan
Luks 10:13-16

20 Ntons te Jesus owaq'ik tzan tilin kyi'j kye amaq' aj ja' ojetq tuq qet tk'ulu' ky'ila'j lab'al tuky'i nim tajwalil Qtata Dios, tzan tpaj kye xjal aj nkyenajan tzi k'onti'l ojaw kky'ixpu' kynab'lin. Te Jesus nxik tuq tq'uma' ikxjani:

21 «¡Last a'ix aj amaq' Korasin! ¡Last a'ix aj amaq' Betsayd! Kyaqil aj lab'al aj oqet nk'ulu' exol tuky'i nim wajwalil, cha tzi-wit oqet nk'ulu' kxol kye aj Tir b'ix kye aj Sidon, kyetz oqtxi'-tal tjawlen kky'expu' kyenab'lin, b'ix oje-tal tz'ok ksi' kyq'anaq b'an wak' b'ix oje-tal kyeqet wit'let tuj tza'j tzan tqet kyyek'u' b'an'ax ntzaj kyna'on tetz ti'j kchoj.*

22 Per oxe'l nq'uma' etetz, oj tul te jwisy, te xhcho'nal aj owokel si' eti'j owokel mas nim twitz te aj owokel si' kyi'j kye aj Tir b'ix Sidon.

23 B'ix ax etetz aj Capernaúm, ¿ti'tzun etetz tuj enab'l okxjawel in tuj ka'j tzan eqet jiq'b'a'? ¡Nlay! Sinoke etetz okxe'l xo'o' aj ja' ate' kye kamnaq.* Komo cha tuj Sodom* eqet nk'ulu'-wit kye lab'al aj eqet nk'ulu' exol etetz tuky'i nim tajwalil Qtata Dios, te aj amaq'ji tzunx-tal atqet ajna'l.

24 Per oxe'l nq'uma' etetz, oj tul te jwisy, te xhcho'nal aj owokel si' eti'j owokel mas nim twitz te aj owokel si' kyi'j kye aj Sodom.»*

Aj Tyolin Jesus Tzan Qok Laq'chet Ti'j Tzan Qojlan
Luks 10:21-22

25 Tuj aj tyempji te Jesus oxnaq'tzan ikxjani: «Yatz Tat, aj a'ich tajawil te ka'j b'ix

‡ **11:17** Te aj yolb'enj kxol kyetz telponx ikxjani: Etetz k'on egan tzan tjaw eky'ixpu' enab'lin, etetz kxmodin quky'ila iktza' kye txq'an k'wa'l k'on kygan aj kygan txq'anky, k'onti'l nkyeb'ixan qa kye txq'anky kyuky'i'l nkyechimb'an te ajlaj b'ix k'onti'l nkye'oq' qa kye txq'anky nkyeb'itzan jun b'itz tzan qb'isun. * **11:18** Mak 1:6 * **11:21** Isa 23:1-18; Ezq 26–28; Joel 3:4-8; Am 1:9-10; Zac 9:2-4 * **11:23** Isa 14:13-15 * **11:23** Gén 19:24-28 * **11:24** Mat 10:15; Luks 10:12

te twitz tx'o'tx' kyaqil, wetz nkyinchalaj awi'j tzan tpaj ma qet awewa' te tume'l ti'j kyaqil ntzani kywitz kye aj list-e' b'ix kye aj nkyq'uma' at jun kynab'l, per ma'tx xik ayek'u' kye xjal aj nya'tx tli-maqal xjal-e'.*

26 Ikxji Tat tzan tpaj ikxji tuq yatz agan.»

27 «Te Ntat oje tzaj tq'apo' kyaqil tuj nq'ab'. K'onti'l junky ab'l aj totzqi' a'in iktza' te Ntat, b'ix k'onti'l junky ab'l aj totzqi' te Ntat sinoke a'ox a'in b'ix kye aj oje xik nyek'u' kyetz.*

28 Etetz aj siktnaqix§ b'ix etetz aj n'ok eten twitz b'is, pe'etzaj laq'chet wi'j b'ix wetz nk'ulu'tz tzan nchewsan etanim.*

29 Pe'ek'amon waq te aj nxik nxnaq'tza' etetz tzan tqet ek'ulu'† b'ix intok esi' enab'l wi'j wetz, galan kyinnab'lin etuky'i'l b'ix k'amo' witza' tzan wonen eti'j, b'ix ikxji okxteyon chewsa' etanim.*

30 Komo te aj nxik nx-naq'tza' etetz tzan ek'ulun, nini nya'tx kwest, b'ix te aj a tgan tzan ek'ulun, ax nya'tx kwest.»

12

A Te Jesus Tajaw Te Q'ij Ojla'mj

Mak 2:23-28; Luks 6:1-5

1 Ntons tuj aj tyempji, tuj jun q'ij ojla'mj, te Jesus nb'et tuq tuj jun b'ey tuj jun awalj triw. Kye txnaq'atz [nkyeb'et tuq tuky'i'l, b'ix] otzaj'el kyk'u'j, e'okten potx'ol te triw b'ix oxik kyk'uxu'.*

2 Kye aj b'uch'uj Parisey nkyeka'yin tuq, b'ix oxik kyq'uma' te Jesus ikxjani: «Tzaj awen, kye axnaq'atz nkyek'ulun jun tidi' aj xjan tzan jk'ulun tuj jun q'ij ojla'mj.»*

3 Ntons tetz owaj stzaq'b'e' kyetz ikxjani: «¿Ti'tzun, mina' tjaw eten tidi' otk'uluj te Dawid jun-el aj stzaj jun wa'ij ti'j b'ix kyi'j kye aj ajune' tuq tuky'i'l?

4 Owox tuj te jay tabernáculo aj ja' tuq atqet te xhchk'atunal te Qtata Dios b'ix oxik twa'a' te wab'j aj q'apomaj tuq te Qtat, b'ix xjan tuq tzan txik twa'a' tetz b'ix kye aj ajune' tuq tuky'i'l, sinoke a'ox tuq b'a'n tzan txik wa'a' tzan kye pal.*

5 ¿Qatzun etetz mina' tjaw ete'e' tuj te Kawb'il aj oqet

---

* **11:25** Luks 10:21 * **11:27** Luks 10:22; Wnch 3:35; 10:14-15 § **11:28** Telponx kyi'j kye aj siktnaqe' tzan kyjoyon titza' tzan tqet kyk'ulu' kyaqil aj nyolin te Kawb'il. * **11:28** Tuj te yol gryeg, kyetz nkyeyolin tuq “nim qaq'un” b'ix “nim qiqatz” ti'j te aj kwest tuq tzan tb'antik kyitza' iktza' nyolin te Kawb'il. B'ix nkyeyolin tuq “ojla'mj” ti'j te aj nchewsan tuq kyanim. † **11:29** Ax: yug. Te yug telponx tuq tzan tqet toksla' te xjal aj nk'ulun mandad ti'j, osey, te aj nxik txnaq'tza' tuq te Jesus. * **11:29** Jer 6:16; Ebr 3:7-11,18-19 * **12:1** Oj kyb'et tuq tuj jun b'ey, qa njaw kyiqa' jun twitz triw, tuj kywitz kye xnaq'tzal kawb'il kyetz iktza' nkye'aq'unan, b'ix astilji kye xjal k'onti'l tuq tzoqpi'mj kyetz tzan kyk'ulun tuj jun q'ij ojla'mj; Exo 34:21. Yatzun tuj txq'anky q'ij b'a'n tuq tzan kyk'ulun; Deu 23:25. * **12:2** Exo 20:8-11 * **12:4** Lev 24:9; 1Sa 21:1-6; Mak 2:26; Luks 6:4

stz'ib'a' Moisés, kye pal
[nkye'aq'unan] tuj te Nin
Jay Nab'il Qtata Dios tuj jun
q'ij ojla'mj, b'ix ikxji k'onti'l
nkyejoyon choj tuj twitz
Qtata Dios?*
6 Ntons wetz oxe'l nq'uma'
etetz ajna'l, tzani atqet jun aj
mas presis twitz te Nin Jay
Nab'il Qtata Dios.
7 Etetz mina' tel eniky' tidi'
telponx te [aj tz'ib'a' tuj Tu'jal
Dios] ikxjani: “Wetz ngan
tzan tok lo'et ek'u'j ti'j junky,
b'ix nya'tx cha a'ox tzan
stzaj eq'apo' epresent wetz.”*
Ntons cha oje-wit tz'el eniky'
ti'j, k'onti'l-tal nkyexik esi' tuj
il kye aj k'onti'l kypaj.
8 Komo [wetz] te Ichan Aj
Tk'wa'al Dios [a'in], at wa-
jwalil ti'j te q'ij ojla'mj.»

Aj Tqet Tq'ana' Jesus Jun Xjal Tuj Jun Q'ij Ojla'mj
Mak 3:1-6; Luks 6:6-11

9 Ntons te Jesus oxik b'ix
owox tuj te jay nab'il Dios tuj
aj luwarji.
10 At tuq jun xjal tzi kam-
naq tuq tq'ab', b'ix komo [kye
pal] nkyejoyon tuq tume'l
titza' tzan txik kyq'uma' tuq
til te Jesus, ntons oxik kcha'o'
tetz ikxjani: «¿B'a'n pe' tuky'i
te Kawb'il tzan tqet jq'ana'
jun xjal tuj jun q'ij ojla'mj?»*
11 Ntons te Jesus oxik
xhcha'o' kyetz ikxjani: «¿Ab'l
jun te etetz exol oj txik tolj jun
talo' tuj jun jul tuj q'ij ojla'mj,
k'onti'l petz nxik b'ix njatz
teq'i'?
12 ¿Nya'tx petzun mas presis
jun xjal twitz jun karner?
Astilji ntumela' tuky'i te
Kawb'il tzan jk'ulun jun
galan tuj q'ij ojla'mj.»
13 Ntons oxik tq'uma' tuky'i
te yab' ikxjani: «Intel aqinu'
aq'ab'.» Ntons te xjal owel
tqinu' b'ix okaj b'an galan ik-
tza'x tuq te junky tq'ab'.
14 Per ya ma kye'etz kye aj
b'uch'uj Parisey, kyetz oqet
kykawla' kxol tzan tuq tqet
kykansa' te Jesus.

Te Jesus Nk'ulun Tuq Ik-tza'x Aj Ojetq Kaj Tz'ib'a' Ti'j Oqtxi'

15 Ntons, ya ma tz'ok
xhcha'o' te Jesus, tetz owex
tzi b'ix ky'ila'j xjal eb'ajxik
lapet ti'j. Te Jesus nkyeqet tuq
tq'ana' kyaqil kye yab',
16 b'ix nxik tuq tq'uma'
kyetz tzan k'on tuq txik
kyyoli' ti'j tetz kywitz xjal.
17 Kyaqil ntzani oky'ik tzan
tponkix tyol te Chay aj yolil
tyol Dios oqtxi' ikxjani:
18 “Tzani atqet te aj q'apo'
tib' n'aq'unan te wetz, aj oje
tz'el njoyo' b'ix aj gani' nim
witza', b'ix nkyinchalaj ti'j.
Oxe'l nsi' Nxew tuj tanim, b'ix
tuj kyaqil amaq' oxe'l tpakb'a'
alkyetz te tume'l iktza' wetz
ngan.
19 Tetz nlay jaw kaw qa
kye txq'anky nya'tx dyakw-
erd ate' tuky'i'l b'ix nlay jaw
xtx'ay; b'ix nlay tz'ok e'e' tuj
b'ey nwululun.
20 Tetz nlay modin b'an
kaw kyuky'i kye aj nya'tx
jwert-e', b'ix nlay tz'ok

* **12:5** Núm 28:9-10 * **12:7** Os 6:6; Mat 9:13 * **12:10** Luks 14:1-5

txob'sa' kyanim kye aj nya'tx
jwert-e', sinoke tetz otk'ulu'tz
tzan tb'antik kyaqil tuj tume'l
21 b'ix kyaqil amaq' owokel
kywit'b'a' kyk'u'j ti'j.”*

Aj Kyyolin Kye Xjal Qa Te Jesus At Tuq Jun Malspirit Tuj Tanim
Mak 3:20-30; Luks 11:14-23

22 Opon in tuky'i Jesus jun
xjal moy tuq b'ix men, at
tuq jun malspirit tuj tanim,
per te Jesus oqet tq'ana' b'ix
ob'antik tka'yin b'ix ob'antik
tyolin.
23 Kyaqil kye xjal b'an
nkyelab'an tuq, nkyecha'on
tuq kyib'kyib'x ikxjani: «¿Aj
ntzani pe' te tijajil Dawid [aj
q'umankaj tuq tzan tul]?»
24 Per ya ma tz'ok kcha'o'
ikxjani, kye aj b'uch'uj
Parisey okyyolij ikxjani:
«Tetz b'a'n tzan kyjatz tin
kye malspirit cha tzan tpaj
te Belsebu aj twitzale' kyi'j
kye malspirit, a tetz nxik sin
tajwalil.»*
25 Yaji te Jesus teb'en tuq
te aj nqet kyb'isu', b'ix oxik
tq'uma' kyetz ikxjani: «Qa
kye xjal tuj jun amaq' pawa'
kyib' [tzan tpaj pur q'oj kxol],
kyeb'ayle' nponaj te amaq'.
B'ix qa kye xjal tuj jun jay
k'onti'l eq'i' kyib', nlay b'antik
tzan kyten junx nim tuj.
26 Ax ikxji te Satanas, qa
ojawetz tin tib'x, ikxji ti'jx
tetz nq'ojin. Qa ikxji, ¿titza'
ob'antel tzan sten tajwalil
nim tuj?
27 Etetz n'eq'uma' wetz
nkyejatz win kye malspirit
tzan tpaj tajwalil te Belsebu;
qa b'an'ax ikxji ntons kye aj
lapike' eti'j etetz, ¿ab'l nxik
sin kyajwalil tzan tjatz kyin
malspirit? Astilji a'e'xk kyetz
oxe'l kyq'uma' eti'j tidi' nya'tx
galan nkxk'ulun.
28 Qa wetz nkyejatz win kye
malspirit tzan tpaj te Txew
Dios, te nini telponx te Qtata
Dios ma'tx tz'aq'ik tk'ulun
mandad qxol tuky'i jun nim
tajwalil.
29 Komo ¿titza' owokex jun
xjal elq'on tuj tjay junky aj
b'an nim tbalor b'ix tzan
txik teq'i' kyaqil tidi' tetz qa
nlay qet tk'alo' tb'aya'? Ikxji
ob'antel tzan txik tin kyaqil.
30 Ab'l te aj nya'tx dyakw-
erd wuky'i'l, tetz jun wajq'oj;
b'ix ab'l te aj k'onti'l n'onen
wuky'i'l tzan xhchimon, cha
nkye'el tslab'u'.
31 Astilji wetz oxe'l nq'uma'
etetz, te Qtata Dios oqtel tna-
jsa' kyaqil xhchoj jun xjal b'ix
kyaqil aj yol nya'tx galan aj
nxik tq'uma', per nlay qet na-
jsa' te yol nya'tx galan aj nxik
q'uma' ti'j te Txew Dios.
32 Te Qtata Dios oqtel
tnajsa' kyaqil aj nya'tx galan
oxe'l tq'uma' jun xjal wi'j
[wetz] te Ichan Aj Tk'wa'al
Dios [a'in], per nlay qet
tnajsa' jun yol nya'tx galan ti'j
te Txew Dios, ni ajna'l tzani
twitz tx'o'tx' b'ix ni tuj junky
tyemp mas yaj tuj ka'j.
33 Etetz eteb'en qa jun
awalj galan, ntons ax

* **12:21** Isa 42:1-4 * **12:24** Mat 9:34; 10:25

otswa'tz jun twitz tb'anil, per qa te awalj nya'tx galan, ntons ax otswa'tz jun twitz nya'tx galan. Jun tze' n'el qniky' ti'j tzan tpaj te twitz aj ntswa'.*

34 Etetz a'ix tijajil kan.* ¿B'a'n petzun tzan txik eq'uma' jun tidi' galan qa etetz pur nya'tx galan a'ix? Komo iktza'x aj atqex tuj tanim jun xjal, ax ikxji te aj ntyoli'.*

35 Jun xjal galan, nyolin tidi'chq galan tzan tpaj pur galan tuj tanim. Jun xjal aj nya'tx galan, nyolin pur nya'tx galan tzan tpaj pur nya'tx galan atqex tuj tanim.

36 Wetz oxe'l nq'uma' etetz, oj tul te jwisy, kyaqil xjal ojawetz kyq'uma' kyi'j kyaqil yol aj k'onti'l token aj oje xik kyyoli'.

37 Komo iktza'x te eyol aj oje xik eq'uma', ax ikxji oxe'l q'uma' eti'j at etil qa k'onti'lji.»

Aj Tyolin Jesus Kye Xjal Nlay Tz'ok Kyen Junky Seny Sinoke A'ox Oj Tjaw Anq'in

Luks 11:24-32

38 Ntons junjun aj b'uch'uj Parisey b'ix kye aj xnaq'tzal Kawb'il oxik kyq'uma' te Jesus ikxjani: «Xnaq'tzon, qetza qgana tzan tok qen nchk'ulun jun seny [tuky'i nim tajwalil Qtata Dios].»*

39 Te Jesus owaj stzaq'b'e' kyetz ikxjani: «Kye xjal aj pur nya'tx galan kyenab'lin b'ix aj oje kaj kykola' tzan kyna'on Qtata Dios tuky'i jun tk'u'jlal, kyetz nkyeqanin jun seny, per nlay qet k'ulet jun seny te kyetz sinoke a'ox te aj oky'ik ti'j te Jonas aj yolil tyol Dios oqtxi'.*

40 Komo iktza'x te Jonas oqex ten oxe aq'b'il b'ix oxe q'ij tuj tk'u'j te chman txkup tuj a',* ax ikxji te Ichan Aj Tk'wa'al Dios oqtexten oxe q'ij b'ix oxe aq'b'il tjaq' tx'o'tx'.

41 Oj tul te jwisy, kye xjal aj Nínive okyeqtel ten q'umal kyil kye ja xjal tuj ja tyemp ajna'l, tzan tpaj kye aj Nínive ojaw kky'ixpu' kynab'lin aj tok kcha'o' te tpakb'alil aj oxik tq'uma' te Jonas,* per ajna'l wetz akyinqet tzani b'ix mas nim wajwalil twitz te Jonas.

42 B'ix oj tul te jwisy, ax te xuj aj twitzale' k'ulul mandad tuj Saba, ax tetz oqtel ten q'umal kyil kye xjal tuj ja tyemp ajna'l, tzan tpaj tetz otzaj b'an laq'chik cha'ol tyol Salomon,* per ajna'l wetz akyinqet tzani b'ix mas nim wajwalil twitz te Salomon.

43 Ntons, oj tjatz in jun malspirit tuj tanim jun xjal, yaji ja'chq nb'et njoyon ja' tzan tnajan, b'ix nb'et iktza' tuj ky'ixk'oj tx'o'tx', k'onti'l n'oknoj ja' tzan tnajan, b'ix nqet tb'isu' ikxjani:

44 “Okyinmeltz'jel tuj njay

* **12:33** Mat 7:15-20 * **12:34** Mat 3:7; 23:33; Luks 3:7 * **12:34** Mat 15:18 * **12:38** Mat 16:1; Mak 8:11 * **12:39** Mat 16:4 * **12:40** Jon 1:17 * **12:41** Jon 3:4-10; Luks 11:32 * **12:42** 1Re 10:1-10; 2Cró 9:1-12; Luks 11:31

aj ja' in'etz.” Ntons, oj tmeltz'jik, ntzaj tk'ulb'a' te aj xjalji, iktza' jun jay k'onti'l junky tuj, b'an ky'isu' kyaqil, b'ix b'an k'ulu' kyaqil.

45 Ntons yaji nxik tuk'le' junky wuq malspirit tuky'i'l aj mas b'an nya'tx galan kyenab'lin twitz tetz, yaji kkyaqil nkyeqex najan tuj tanim te xjal, b'ix te xjal nkaj mas b'an pyor twitz te tb'ay-el. Ax ikxji oky'el kyi'j kye ja xjal ajna'l aj pur nya'tx galan kyenab'linni.»

Aj Tyolin Jesus Ab'le' Kye Aj Tuj Tjay
Mak 3:31-35; Luks 8:19-21

46 Te Jesus tzunx tuq ny-olin kyuky'i kye xjal, aj tpon te tnan b'ix kye titz'in, kyetz akyeqet tuq tzijay b'ix kygan tuq yolin tuky'i'l.

47 Ntons tzaj jun xjal, oxik tq'uma' tuky'i Jesus ikxjani: «Te anan b'ix kye awitz'in akye'ex tzijay b'ix kygan tzan kyyolin awuky'i'l.»

48 Per yaji tetz oxik tq'uma' ikxjani: «¿Ab'l wetz nnan b'ix ab'le' kye witz'in?»

49 Ntons exik tyek'u' kye txnaq'atz b'ix oxik tq'uma' ikxjani: «Kyaqil kye aj ja ntzanije', a'e' kye nnan b'ix kye witz'in.

50 Komo kyaqil kye aj nqet kyk'ulu' iktza' tgan te Ntat aj atjax tuj ka'j, a'e' kyetz kye witz'in b'ix kye nnan.»

13

Te Yek'b'il Ti'j Te Ijaj Aj Eqet Tz'aqik Tuj Kaje Part Tx'o'tx'
Mak 4:1-9; Luks 8:4-8

1 Ntons tuj aj q'ijji te Jesus owex tuj te jay b'ix oxwa'q wit'letel qaynin stzi' te a'.

2 B'ix yaji, komo owok kchimo' kyib' ky'ila'j xjal, ntons ojax tuj jun bark stzi' te a' b'ix oqet wit'let tzi b'ix kye xjal nkyecha'on tuq ti'j.*

3 Ntons tetz nim nyolin tuq kyuky'i kye xjal pur tuq tuky'i yek'b'il. Oxik tq'uma' ikxjani: «Jun xjal owex awal [triw].

4 B'ix man tuq nkyiton, junjun ijaj oqet tuj b'ey, yaji eb'ajpon kye pich', oxik kywa'a'.

5 B'ix junjunky ijaj oqet txol ab'j aj ja' k'onti'l tuq nim xtx'otx'al, te ijaj ojakul luwew tzan tpaj k'onti'l tuq nim xtx'otx'al,

6 per ya ma jakul te q'ij, ojaw tz'umjik, komo k'onti'l tuq nim tlok'il, astilji ojaw ky'ixwik.

7 B'ix txq'anky ijaj oqet txol ky'i'x, b'ix te ky'i'x oky'ib' luwew b'ix te awalj ojaw sky'ilan toq.

8 Per te txq'anky ijaj oqet tuj tb'anil tx'o'tx' b'ix otswaj twitz b'an tb'anil; junjun ijaj otswaj oqal (100) b'ix junjunky oxqal (60) b'ix junjunky lajuj tuj kawnaq (30).

9 Kye aj atok kxkyin, intok ksi' kywi' ti'j ntzani.»

Aj Txik Tq'uma' Jesus Tistil Nkye'oken Kye Yek'b'il
Mak 4:10-12; Luks 8:9-10

* **13:2** Luks 5:1-3

10 Ntons kye txnaq'atz
eb'aj'ok laq'chet ti'j b'ix oxik
kcha'o' tetz ikxjani: «¿Tistil
nchyolin kyuky'i kye xjal
tuky'i yek'b'il?»
11 Yaji te Jesus owaj
stzaq'b'e' ikxjani: «Ajna'l
ma'tx xik yek'u' etetz tzan
tel eniky' te aj k'onti'l n'el
kyniky' txq'anky ti'j te tume'l
titza' tzan kykaj kye xjal tuj
tq'ab' te Qtat aj nnajan tuj
ka'j. Per yatzun kye txq'anky,
k'onti'l nxik yek'u' kyetz.
12 Astilji ab'l te aj n'ox tuj
twi', yaji oxe'l si' mas tnab'l
b'ix ikxji owelal tniky' mas,
per te aj k'onti'l n'ox tuj twi',
yaji owelal in te aj ch'in aj oje
tz'el tniky' ti'j.*
13 Astilji wetz nkyinyolin
kyuky'i'l cha a'ox tuky'i
yek'b'il tzan tpaj kyetz
nkyeka'yin per k'onti'l
nkyen, nkyecha'on per
k'onti'l n'ox tuj kywi'.
14 Ikxji kyuky'i'l kyetz,
nponkix tyol te Chay aj tlajen
Dios oqtxi', aj txik tq'uma'
ikxjani: "Etetz n'ok echa'o'
b'ix k'onti'l n'ox tuj ewi'; b'ix
n'ok eten tuky'i ewitz per
k'onti'l n'el eniky' ti'j.
15 Ikxji tzan tpaj te kyanim
kye ja xjalni k'onti'l ntna'o'
ch'inwt, b'ix pen nb'antik
kcha'on tuky'i kxkyin, b'ix
b'an txayi' te kywitz tzan
k'on kyka'yin; ikxji k'onti'l
nb'antik kyen b'ix k'onti'l
nb'antik kcha'on, b'ix k'onti'l
nb'antik tzan tel kyniky' tuj
kyanim, b'ix k'onti'l nb'antik
tzan tjaw kky'ixpu' kynab'lin
tzan kyqet nq'ana'."*
16 Yatzun etetz ajna'l
galanx-alo tzan tpaj tuky'i
ewitz b'a'n tzan eka'yin,
b'ix tuky'i exkyin b'a'n tzan
echa'on.
17 Wetz oxe'l nq'uma'
b'an'ax etetz, ky'ila'j kye aj
yolil tyol Qtata Dios b'ix
ky'ila'j xjal aj b'an galan-e'
tuq tuj twitz Qtata Dios, kyetz
kygan tuq tzan tok kyen te
aj n'ok eten etetz ajna'l, per
kyetz k'onti'l owok kyen;
kygan tuq tzan tok kcha'o' aj
n'ok echa'o' etetz ajna'l, per
k'onti'l owok kcha'o'.»*

Aj Txik Tq'uma' Jesus Xtxo-
lil Te Yek'b'il Ti'j Te Ijaj Aj Eqet
Tz'aqik Tuj Kaje Part Tx'o'tx'
Mak 4:13-20; Luks 8:11-15

18 «Ntons instzaj echa'o'
[tidi' telponx] te yek'b'il ti'j
te jun awal [triw].
19 Jun xjal oj tok xhcha'o' te
tpakb'alil titza' tzan tkaj tuj
tq'ab' Qtata Dios b'ix k'onti'l
n'ox tuj twi', yaji n'ul te Tajaw
Choj, npon tnajsa' tuj tanim
te xjal te tpakb'alil aj ojetq
tz'ok xhcha'o'. Te ntzani ik-
tza' te ijaj aj oqet tuj b'ey.
20 Yatzun te aj oqet txol ab'j,
te nini iktza' jun xjal oj tok
xhcha'o' te tpakb'alil b'ix b'an
nchalaj tzan tk'amon tetz,
21 per tzan tpaj nya'tx nim
tlok', k'onti'l ntipa' oj tok ten
twitz xhcho'nal b'ix tidi'chq
nya'tx galan aj n'ok ti'j tzan
tpaj tokslb'en, ntons nkaj tsi'
tzan tokslan.

* **13:12** Ax: ab'l aj at tidi' tetz, oxe'l si'let mas, per te aj k'onti'l at, te aj ch'in aj at owelal eq'let; Mat 25:29; Mak 4:25; Luks 8:18; 19:26. * **13:15** Isa 6:9-10 * **13:17** Luks 10:23-24

22 Yatzun te ijaj aj oqet txol
ky'i'x, telponx ti'j jun xjal aj
n'ok xhcha'o' te tpakb'alil,
per tzan tpaj b'an nb'isun ti'j
tidi'chq aj tzani twitz tx'o'tx',
b'ix tzan tpaj nqet eq'i' tzan
tq'inomal, ntons tzan tpaj
kyaqil nini npon tnajsa' te
aj oje tz'ok xhcha'o' ti'j te
tpakb'alil b'ix k'onti'l n'el
galan tuky'i'l.
23 Per yatzun te ijaj aj oqet
tuj tb'anil tx'o'tx', telponx
ti'j jun xjal aj ncha'on te
tpakb'alil b'ix n'ox tuj twi'
b'ix n'el galan tuky'i'l. Jun
xjal ikxji iktza' te twitz triw
aj otswaj oqal (100) ti'j jun
tb'aq' b'ix junjunky iktza'
te aj otswaj oxqal (60) b'ix
junjunky iktza' te aj otswaj
lajuj tuj kawnaq (30).»

Te Yek'b'il Ti'j Te K'ul Nya'tx Galan Tuj Te Triw

24 Te Jesus oxik tq'uma'
kyetz junky yek'b'il ntzani:
«Te tume'l titza' te Qtat
aj nnajan tuj ka'j nkye'ok
xhchimo' xjal tzan kykaj tuj
tq'ab', te nini iktza' jun xjal aj
oqex tawa' tuj xtx'o'otx' jun
ijaj triw b'an galan.
25 Per man tuq nkyewitan
kye aq'unon, opon jun tajq'oj
te tajaw b'ix oqex tawa' jun
k'ul nya'tx galan txol te triw
b'ix yaji oxik.
26 Ya ma ky'ib' te triw b'ix
owaq'ik tzan tel kanet te
twitz owel kyniky' ti'j te k'ul
aj nya'tx galan.
27 Ntons kyetzaj kye tmos,
eb'ajxwa'q tuky'i te tajawil
b'ix oxik kyq'uma' tetz ikx-
jani: "Tat, ¿nya'tx petzun
galan tuq te ijaj aj oqex awet
tuj atx'o'otx'? ¿Ja' otzaj te k'ul
aj nya'tx galan?"
28 Yaji te tajaw oxik tq'uma'
kyetz ikxjani: "Jun wajq'oj
ok'ulun te nini." Ntons kye
tmos oxik kcha'o' ikxjani:
"¿Agan tzan qxikna tx'oqol te
k'ul aj nya'tx galan?"
29 Per te tajaw oxik tq'uma'
ikxjani: "K'on, tzan tpaj oj
tjatz etx'oqo' te k'ul aj nya'tx
galan, kebal tjatz etx'oqo' te
triw.
30 Mejor tzan kky'ib' junx
tuky'i te triw max oj tjaw te
triw, okyexe'l nlajo' kye aj
ojawel in te triw tzan tel ky-
pawa' tb'ay te k'ul aj nya'tx
galan b'ix tzan tok kymanoji'
b'ix tzan tok ksi' tq'aq'b'el
b'ix yatzun te triw tzan tqex
kyk'u'u' tuj te nkajon."»

Te Yek'b'il Ti'j Te Tb'aq' Mostas

Mak 4:30-32; Luks 13:18-19

31 Te Jesus ax oxik tq'uma'
kyetz junky yek'b'il ntzani:
«Kye xjal aj nkyekaj tuj tq'ab'
te Qtat aj nnajan tuj ka'j,
kyetz iktza' jun tb'aq' mostas
aj nqex tawa' jun xjal tuj
xtx'o'otx'.
32 Aj ijajji a te mas b'an
ch'i nekit kywitz txq'anky ijaj
[aj nqo'awan], per oj tky'ib'
a te awalj mas nim kywitz
txq'anky awalj tuj jun pe'on,
npon iktza' jun tze' b'ix kye
pich' aj nkyelipan twitz ka'j
nkyek'ulun kyq'u' twi'.»

Te Yek'b'il Ti'j Te Malsb'il

Mak 4:33-34; Luks 13:20-21

33 Ntons ax oxik tq'uma' junky yek'b'il ntzani: «Te aj nky'ik kyuky'i kye aj akyeqet tuj tq'ab' te Qtata Dios aj nnajan tuj ka'j, te nini iktza' te malsb'il aj nqex tsamo' jun xuj tuj oxe malon arin, nxik samet kyaqil tzan tmal te q'otj.»
34 Ntons te Jesus nkyexik txnaq'tza' tuq kye xjal pur tuq tuky'i yek'b'il, b'ix k'onti'l tuq nkyexik txnaq'tza' qa nya'tx tuky'i yek'b'il.
35 Te ntzani oky'ik tzan tuq tponkix tyol te aj yolil tyol Dios oqtxi': «Wetz okyinyoliyon kxol pur tuky'i yek'b'il, b'ix oxe'l nyoli' kyuky'i'l tidi'chq aj nijunwt cha'ol tetz, atx aj tqet tk'ulu' te Qtata Dios te twitz tx'o'tx'.»*

Aj Txik Tq'uma' Jesus Tidi' Telponx Te Yek'b'il Ti'j Te K'ul Aj Nya'tx Galan

36 Ntons te Jesus ekaj tkawi' kye xjal b'ix owox tuj te jay. Yaji kye txnaq'atz eb'aj'ok laq'chet ti'j, b'ix oxik kyq'uma' tetz ikxjani: «Instzaj aq'uma' ch'in xtxolil tidi' telponx te yek'b'il ti'j te k'ul aj nya'tx galan.»
37 Ntons te Jesus owaj stzaq'b'e' kyetz ikxjani: «Te aj nqex awan te ijaj aj b'an galan, a'in wetz te Ichan Aj Tk'wa'al Dios,
38 b'ix te tx'o'tx' aj ja' nkyin'awan telponx ti'j te twitz tx'o'tx' kyaqil. Te ijaj galan telponx kye aj kolome' tuj tq'ab' Qtata Dios, b'ix te k'ul aj nya'tx galan telponx kye aj akyeqet tuj tq'ab' te Tajaw Choj.
39 Te tajq'oj te tajaw tx'o'tx' aj oqex awan te k'ul aj nya'tx galan, a te Tajaw Choj. Oj tjaw twitz te awalj telponx ti'j te jwisy, b'ix kye aq'unon iqal twitz te awalj a'e' kye ángel.
40 Iktza'x te k'ul nya'tx galan njaw chimo' b'ix n'ox xo'o' tuj q'aq' tzan tqet ky'e'sa', ntons oj tul te jwisy ax ikxji oky'el [kyi'j kye xjal aj k'onti'l nkye'okslan].
41 [Tuj aj q'ijji wetz] te Ichan Aj Tk'wa'al Dios [a'in] okyetzajel nlajo' kye ángel tzan tetz kyin kxol kye aj b'an'ax kolome' tuj tq'ab' Qtata Dios, kyaqil kye aj cha nkyek'ulun tzan kyqet tz'aqik kye txq'anky b'ix kye aj cha kyk'ulunqet pur nya'tx galan.
42 Okyexe'l xo'o' tuj [te chman q'aq' aj iktza'] jun nim jorn aj b'an nbranun aj ja' ma kye'oq' b'ix ma qitx'itx'in txe' kye'.†
43 B'ix yatzun kye aj nkyek'ulun iktza'x te Qtata Dios tgan, kyetz tuj ka'j tuky'i Qtata Dios ma kyetxaqtxon tuky'i nim kxhqitz'unal iktza' te q'ij ntxaqtxon tuky'i xhchqitz'unal.* Kye aj atok kxkyin, intok ksi' kywi' ti'j ntzani.»

Te Yek'b'il Ti'j Te Q'inomal

44 «Ntons tzan kykaj kye xjal tuj tq'ab' te Qtat aj nnajan tuj ka'j, te nini iktza' jun

* **13:35** Sal 78:2 † **13:42** Te ja jornni telponx ti'j te chman q'aq'; Tmnk 20:10,14-15. * **13:43** Exo 34:35; Mat 17:2; Fil 3:21; 1Kor 15:42-53

q'inomal ewa' tjaq' te tx'o'tx',
b'ix yaji jun xjal n'oknoj titza'
per oqtex tewa' junky'el tzix;
ntons komo tetz b'an ncha-
laj ti'j, yaji oxe'l tk'ayi' kyaqil
tidi' tetz tzan tkaj tloq'o' te
tx'o'tx'.»

Te Yek'b'il Ti'j Te Jun Tal Ab'j B'an Tb'anil

45 «B'ix tzan kykaj kye xjal
tuj tq'ab' te Qtat aj nnajan
tuj ka'j, te nini ax iktza' jun
xk'a'mon njoyon jun tal ab'j
b'an tb'anil.‡
46 Oj toknoj titza' jun aj b'an
nim tbalor, ntons otzajel tetz,
oxe'l tk'ayi' kyaqil tidi' tetz,
b'ix otloq'o'tz te aj tal ab'jni.»

Te Yek'b'il Ti'j Te Pa

47 «B'ix tzan kykaj kye xjal
tuj tq'ab' te Qtat aj nnajan
tuj ka'j, te nini ax iktza' oj
tqex xo'o' jun pa tuj te nim
a' b'ix nkyejatz teq'i' kyaqil
txakl kyiy.
48 Oj tnoj te pa, kye chi-
mol kyiy n'etz kyin stzi' te a',
b'ix nkyeqet wit'let tzan tjatz
kyjoyo' kye galan tuj jun chi'l,
b'ix kye aj nya'tx galan owe-
lax kxo'o'.
49 Ax ikxji oky'el oj tul te
jwisy; kye ángel okye'elax
tzan kyel kypawa' kye xjal
aj nya'tx galan-e' kyi'j kye aj
galan.
50 Okyexe'l xo'o' tuj [te
chman q'aq' aj iktza'] jun nim
jorn aj b'an nbranun aj ja' ma
kye'oq' b'ix ma qitx'itx'in txe'
kye'.»
51 Yaji te Jesus oxik xhcha'o'
ikxjani: «¿N'ox pe' tuj ewi'
kyaqil ntzani?» «Tzun tat»
kyekyi kyetz.
52 Ntons te Jesus oxik
tq'uma' kyetz ikxjani: «Astilji,
jun xnaq'tzal Kawb'il aj oje
tz'okslan ti'j te tume'l titza'
tzan kykaj kye xjal tuj tq'ab'
te Qtat aj nnajan tuj ka'j,
tetz parej iktza' jun tajaw
jay aj njatz tin tuj tk'ub'l
tidi'chq b'an tb'anil ak'a'j b'ix
aj q'anq.»

Aj Tel Ik'o' Jesus Tzan Kye Txjalilx

Mak 6:1-6; Luks 4:16-30

53 Ntons, ya ma xikb'aj
tq'uma' te Jesus kyi'j kye
ja yek'b'ilni, owex tuj te aj
luwarji.
54 Ya ma pon tuj tamaq',
oxik txnaq'tza' kye xjal tuj
te jay nab'il Dios tzi. Kye
xjal b'an nkyelab'an tuq ti'j,
b'ix nkyq'uma' tuq ikxjani:
«¿Ja' otzaj txnaq'tza' te ja xjal
kyaqil aj teb'enni? ¿Titza'
nb'antik tidi'chq yek'b'il titza'
tuky'i tajwalil Dios?
55 ¿Nya'tx petzun aj ntzani
tk'ajol te kalpinter? ¿Nya'tx
petzun te tnan Liy tb'i, b'ix
kye titz'in a'e' Chaw,§ Chep,
Simon b'ix te Juds?
56 ¿K'onti'l petzun nkyena-
jan kye titz'in xuj tzani qxol?
¿Ja' ntzaj txkonoli' kyaqil
ntzani?»
57 Astilji owel kyik'o', per
yaji te Jesus oxik tq'uma'
kyetz ikxjani: «Tuj junky
luwar jun aj yolil tyol Dios
nqet jiq'b'a', yatzun tuj

‡ **13:45** Ax: perla. § **13:55** Tuj yol gryeg tetz tb'i iktza' Jacobo, per tuj ja u'j ntzani nqet tz'ib'let Chawaj telponx ti'j titz'in Jesus. * **13:57** Wnch 4:44

tamaq'x qa tuj tjayxji, k'onti'l
nqet jiq'b'a'.»*
58 Ntons tzi k'onti'l oqet
tk'ulu' ky'ila'j milagr tuky'i
nim tajwalil Qtata Dios tzan
tpaj kye aj xjalji k'onti'l tuq
nkye'okslan ti'j.

14

Aj Tb'isun Te Eróde̱s Qa Te Jesus A Tuq Te Wa'nch Aj Swal A' Ojetq Tuq Jaw Anq'in
Mak 6:14-29; Luks 9:7-9

1 Ntons tuj aj tyempji te
Eródes aj nk'ulun mandad
tuq [tuj Galiley], ya ma tz'ok
xhcha'o' ti'j te Jesus,
2 tetz oxik tq'uma' kye tmos
ikxjani: «A tetz te Wa'nch
Aj Swal A', ma'tx jaw anq'in
kxol kye kamnaq; astilji b'a'n
tzan tk'ulun tidi'chq yek'b'il
aj nqolab'an ti'j.»
3 Komo te Eródes jun-el, tetz
oqex tsi' Wa'nch pres b'ix
oqet tk'alo'. Oqet tk'ulu' ikxji
tzan tpaj te Erodías txu'jel Lip
aj termankix Eródes.
4 Komo te Wa'nch nxik tuq
tq'uma' te Eródes ikxjani:
«Xjan tzan tjaw axujela'
awixna'.»*
5 Anke te Eródes tgan tuq
tzan tqet tkansa' te Wa'nch,
k'onti'l tuq nb'antik tzan tpaj
tetz nxob' tuq kywitz kye xjal,
komo tuj kynab'l kye xjal te
Wa'nch jun aj yolil tyol Dios.
6 Per ya ma jakon taq'b'i te
Eródes, b'ix nkyeq'ijlan tuq,
ntons te q'opoj tal te Erodías
ob'ixan kywitz kye xjal b'ix
owel galan tuj twitz te Eródes.
7 Ntons te Eródes oxik tsi'
tjurament tzan txik tsi' tetz
tidi'chq aj otqani'tz tuq te
q'opoj.
8 Yaji te q'opoj tzan tpaj
tmandad tnan, oxik tq'uma'
ikxjani: «Instzaj asi' tuj jun laq
twi' te Wa'nch Aj Swal A'.»
9 Ntons te k'ulul mandad
oje b'isun, per tzan tpaj
ojetq tuq xik tsi' tjurament
b'ix tzan tpaj kye xjal ojetq
kcha'oj aj txik tq'uma', ntons
oxik tk'ulu' mandad tzan txik
si' twi' te Wa'nch tuj jun laq.
10 Oxik tk'ulu' mandad tzan
tel in twi' te Wa'nch tuj pres.
11 Ntons twi' te Wa'nch oxik
in tuj jun laq b'ix oxik si'
tuky'i te q'opoj b'ix tetz oxik
tsi' te tnan.
12 Ntons eb'ajpon kye
txnaq'atz, ojaw kyin te tlimal
b'ix oqex kymuqu'. Yaji
eb'ajxwa'q q'umal tuky'i
Jesus.

Aj Kxik Tk'a'cha' Jesus Jweb' Mil Xjal
Mak 6:30-44; Luks 9:10-13; Wnch 6:1-14

13 Ya ma tz'ok xhcha'o' te
Jesus ikxji, tetz owex tuj aj
luwarji, oxik xhchukel tuj jun
bark tzan tpon tuj jun luwar
aj ja' k'onti'l najayon. Ya ma
tz'ok kcha'o' kye xjal, eb'aj'etz
tuj kyamaq' b'ix eb'ajtb'ayaj
twitz tuky'i kyoq.*
14 Ya ma qetz te Jesus tuj
te bark, eb'ajxik ten kye xjal
ojetq tuq tz'ok kymontoni'
kyib' b'ix owok lo'et tk'u'j kyi'j
b'ix eqet tq'ana' kye yab' aj
ate' tuq kxol.

* **14:4** Lev 20:21; Mak 6:17-18; Luks 3:19-20
* **14:13** Mak 6:32-33

15 Ntons ikja'n tuq jqet
yupan, kye txnaq'atz eb'aj'ok
laq'chet tk'atzaj b'ix oxik
kyq'uma' tetz ikxjani: «Tzani
jun luwar aj ja' k'onti'l na-
jayon b'ix ya qale'ky. Inkxik
akawi' kye xjal tzan kxik
tuj junjun aldey tzan stzaj
kyloq'o' ch'in kywe'.»*
16 Per te Jesus oxik tq'uma'
kyetz ikxjani: «Nya'tx presis
tzan kyaj. Intxik esi' etetz
kywe'.»
17 Ntons kyetz oxik
kyq'uma' ikxjani: «Per nya'tx
nim wab'j eq'i' qitza'na, a'ox
cha jweb' wab'j b'ix kab'e'
kyiy.»
18 Ntons tetz oxik tq'uma'
kyetz ikxjani: «Instzaj eteq'i'
tzani.»
19 Yaji tetz exik tk'ulu' man-
dad kye xjal tzan kyqet wit'let
tuj k'ul. Ejaw stzyu' kye
jweb' wab'j b'ix kab'e' kyiy,
b'ix ojax ten twitz ka'j eqet
tky'iwla' b'ix oxik tsi' pixon
te Qtata Dios. Ya ma kyeqet
tkab'insa', eb'ajxik tsi' kye tx-
naq'atz, b'ix kyetz oxik ksi'
kye xjal.
20 Kyaqil kye xjal
eb'ajwa'an b'ix eb'ajnoj
byenech, b'ix ojaw kchimo'
kab'lajuj chi'l aj osobrin.
21 B'ix kye aj eb'ajwa'an
qanq jweb' mil (5000) ichan
tuq, b'ix k'onti'l owok ksi'
kyajlal kye xuj b'ix kye k'wa'l.

Aj Tb'et Jesus Tajsik A'
Mak 6:45-52; Wnch 6:15-21

22 Ntons, ya ma ky'ik kyaqil
ntzani, te Jesus oxik tq'uma'
kye txnaq'atz tzan kyjax
tuq tuj te bark b'ix tzan
kyjunxla'in tuq te a' tb'ay
twitz, b'ix tetz okaj kawin
kyuky'i kye xjal.
23 Ya ma kye kaj tkawi' kye
xjal, te Jesus ojax twiwitz
xnaq'tzon xhchukel. Ya ma
qoyupan atqet tuq xhchukel
tzi.
24 Yatzun kye txnaq'atz,
kyetz akyeqet tuq tuj te bark
ojetq tuq kyenejelan nim
nink'ajchaq te nim a' b'ix te
a' n'ok tuq pulan ti'j te bark
tzan tpaj te kyaq'iq' ntzaj tuq
kywitz.
25 B'an q'eqombwen te Je-
sus oxik aj ja' tuq akyeqet
kyetz, b'ix cha oxik b'et tajsik
te a'.
26 Ya ma xik kyen kye tx-
naq'atz nb'et tuq tajsik te a',
kyetz eb'ajxob' b'ix eb'ajjaw
wayun tzan kxob'al ikxjani:
«¡Jun tanim xjal!»
27 Per te Jesus oxik tq'uma'
kyetz ikxjani: «¡K'on kxob'!
¡Nimsan waq ek'u'j! ¡A'in
wetz!»
28 Ntons tzaj te Xhpe'y, oxik
tq'uma' tetz ikxjani: «Tat,
qa a'ich yatz, ntons instzaj
aq'uma' tzan nxik b'et tajsik
te a' tzan npon aj ja' atichqet.»
29 Yaji te Jesus oxik tq'uma'
ikxjani: «Qalan.» Ntons te
Xhpe'y oqetz tuj te bark, b'ix
oxik b'et tajsik a' tzan tpon aj
ja' tuq atqet te Jesus.
30 Per ya ma tz'ok ten b'an
jwert tuq te kyaq'iq', oxob'
b'ix owaq'ik tzan txik mulan
tuj te a'. Ojaw qawun kongan
ikxjani: «Tat, ¡tzyuj ch'in a'in!»

* **14:15** Luks 9:12

31 B'eyxnajji te Jesus owel
teq'i' tq'ab', oqet stzyu' b'ix
oxik tq'uma' ikxjani: «Yatz aj
nya'tx nim wit'lik ak'u'j wi'j,
¿tistil ma na'non awanim?»
32 Ntons ya ma kyejax tuj te
bark te kyaq'iq' olumet.
33 Ntons etzaj kye aj akye-
jax tuq tuj te bark, eqet mejlet
na'ol tetz ikxjani: «¡B'an
b'an'ax yatz a'ich Tk'wa'al
Dios!»

Aj Kyqet Tq'ana' Jesus Kye Yab' Aj Jenesaret

34 Ntons ya ma kye-
junxla'in junky palaj te
a', eb'ajpon tuj tkwentil
Jenesaret.
35 Yaji kye xjal tzi owel
kyniky' ti'j te Jesus b'ix te
tpakb'alil owel ja'chq tuj aj
luwarji. Kye xjal etzaj kyin
tuky'i'l kyaqil kye aj yab'e'
tuq
36 b'ix oqet kywitz twitz
tzan tok kymako' tansiker
a'ox ch'in xtxa'm tq'anaq.
B'ix kyaqil kye aj owok
kymako' eb'ajb'antik.

15

Alkyetz Te Aj Ntz'ilan Tuj Kyanim Kye Xjal Tuj Twitz Qtata Dios

Mak 7:1-23

1 Ntons eb'ajpon tuky'i
Jesus txq'an xjal tzajnaqe'
tuq tuj Jerusalen, junjun aj
b'uch'uj xnaq'tzal Kawb'il
b'ix junjunky aj b'uch'uj
Parisey, b'ix kyetz oxik
kyq'uma' tetz ikxjani:
2 «¿Tistil kye axnaq'atz
k'onti'l eq'i' kyitza' te kos-
tumbr aj eq'i' tuq kyitza'
kye qijajil oqtxi'? Komo
k'onti'l nqet kyk'ulu' te
kykostumbr kye tijxjal tzan
tok kymu'u' kyq'ab' mina'
kyokten wa'il.»*
3 Ntons te Jesus oxik
xhcha'o' kyetz ikxjani: «¿Tis-
til etetz tzan tpaj jun ekos-
tumbr etetzx, k'onti'l nqet
etoksla' aj oje kaj tq'uma'
Qtata Dios?
4 Komo te Qtata Dios okaj
tq'uma' [tuj Tu'jal] ikxjani:
"Oqtel ejiq'b'a' te etat b'ix
te enan.* Ab'l te aj otza-
jel tqanb'e' jun nya'tx galan
tajsik tnan qatzun statji, a
tgan tzan tkamik."*
5 Per etetz nxik eq'uma', jun
xjal b'a'n tzan txik tq'uma' te
stat qatzun te tnanji ikxjani:
"Wetz nlay b'antik tzan wo-
nen awuky'i'l tzan tpaj kyaqil
aj at tidi' wetz oje xik nq'apo'
te Qtata Dios."
6 Etetz tuj enab'l ab'l aj
nk'ulun ikxji ntons nya'tx
presis tzan tonen ti'j stat
qatzun tnanji. Ikxji etetz tzan
tpaj te ekostumbr, k'onti'l
nqet etoksla' te tyol Qtata
Dios aj tz'ib'ankaj.
7 ¡Xmeletz' ka'r! B'an'ax aj
txik tyoli' te Chay tyol Dios
oqtxi' aj txik tq'uma' ikxjani:
8 "Kye ja xjal ntzani nkyin-
qet kyjiq'b'a' a'ox tuky'i ktzi',
per tuj kyanim nya'tx b'an'ax
kyitza'.

* **15:2** Ax: wa'il pan. Tuj kyyol kyetz "wa'an pan" telponx tuq iktza' "wa'an wab'j" tuj qyol. * **15:4** Exo 20:12; Deu 5:16 * **15:4** Exo 21:17; Lev 20:9

9 Chagan nkyintzaj kyna'o'
tzan tpaj nxik kxnaq'tza' ik-
tze'xtzun tq'umb'en Dios b'ix
cha kyq'umb'en xjal.”»*
10 Ntons te Jesus eb'ajtzaj
tuk'le' kye xjal b'ix oxik
tq'uma' ikxjani: «Instzaj
echa'o' b'ix intox tuj ewi'.
11 Te aj n'ox tuj stzi' jun xjal,
k'onti'l ntz'ilan tuj tanim tuj
twitz Qtata Dios, sinoke te aj
n'etz tuj stzi', a te aj ntz'ilan
tuj tanim.»
12 Ntons yaji eb'aj'ok
laq'chet kye txnaq'atz ti'j
b'ix oxik kyq'uma' tetz ikx-
jani: «¿Aweb'en pe' qa kye
aj b'uch'uj Parisey, kyetz
ma kyejaw q'ojlik aj xtxik
aq'uma' ayol ikxji?»
13 Tzaj te Jesus, oxik tq'uma'
kyetz ikxjani: «Kyaqil awalj
aj nya'tx awa' tzan te Ntat aj
atjax tuj ka'j, ojawetz tx'oqet
tuky'ix tlok'.
14 Ntons k'on kxb'isun [kyi'j
aj xjal aj nkyejaw q'ojlik
wi'jni], komo kyetz cha moy-
e' b'ix nxik kyjocho' txq'anky
moy. B'ix qa jun moy nxik
tjocho' junky moy, kykab'il
okyexe'l tz'aqik tuj jul.»*
15 Yaji te Xhpe'y oxik
tq'uma' ikxjani: «Instzaj
aq'uma' ch'in xtxolil qetza
tidi' telponx te yek'b'il.»
16 Ntons te Jesus oxik
tq'uma' ikxjani: «¿Ti'tzun, ax
etetz k'onti'l n'el eniky'?
17 ¿Ti'tzun, k'onti'l n'el
eniky' kyaqil aj n'ox tuj qtzi',
yaji nxik tuj jk'u'j b'ix yaji
n'ex jk'u'ja'ky?
18 Per yatzun te aj n'etz tuj
stzi' jun xjal, te nini ntzaj tuj
tanim b'ix ntz'ilan tuj tanim
tuj twitz Qtata Dios.
19 Komo tuj tanim jun xjal,
tzi ntzaj kyaqil aj nya'tx galan
aj nqet tb'isu'. Komo tzi nqet
tb'isu' tzan tkansan, b'ix tzan
tk'ajajin, b'ix kyaqil aj nya'tx
tume'l nk'ulun tuky'i jun xuj,
b'ix tuj tanim nqet tb'isu' tzan
telq'an, b'ix tzi ntzaj kyaqil
yol aj nya'tx b'an'ax nxik
tq'uma', b'ix kyaqil yol nya'tx
galan nxik tq'uma' ti'j Dios.
20 Kyaqil ntzani a te aj
ntz'ilan tuj tanim jun xjal tuj
twitz Qtata Dios. Oj qwa'an
b'ix qa k'onti'l [nqet jk'ulu'
te kostumbr] tzan tok qmu'u'
jq'ab', te nini k'onti'l ntz'ilan
te qanim tuj twitz Qtata
Dios.»*

Titza' Owok Wit'let Tk'u'j Jun Xuj Aj Nya'tx Tijajil Israel
Mak 7:24-30

21 Ntons, ya ma tz'etz te Je-
sus tzi, oxik tuj tkwentil Tir
b'ix Sidon.
22 Ntons jun xuj aj Canaán†
nnajan tuq tuj aj luwarji, b'ix
tetz owok laq'chet ti'j Jesus
b'ix oxik tq'uma' kongan ikx-
jani: «¡Tat, yatz a'ich aj tijajil
Dawid, intok lo'et ch'in ak'u'j
wi'j! Wetz wal atqex jun
malspirit tuj tanim b'ix b'an
nk'ulun nya'tx galan ti'j.»

* **15:9** Isa 29:13 * **15:14** Luks 6:39 * **15:20** Mat 12:34 † **15:22** Kye xjal “cananeo,” kyajq'oj tuq kye aj tijajil Israel b'an oqtxi'; Gén 12:5-6; 24:3; Deu 20:17; Jos 3:10; 7:9; 24:11; Jue 1; Esd 9:1. Aj itz'oj tuq te Jesus, ya k'onti'l tuq jun amaq' kye aj tijajil “cananeo,” nkyenajan tuq kxol kye txq'anky xjal tuj ky'ila'j amaq' aj Siropenesy; Mak 7:26.

23 Te Jesus k'onti'l tidi' otq'umaj. Ntons kye tx-naq'atz eb'aj'ok laq'chet ti'j b'ix oqet kywitz twitz, oxik kyq'uma' ikxjani: «Intxik aq'uma' te aj xujni tzan taj, tzan tpaj tetz lapik qi'j b'ix nsiky'in.»
24 Yaji te Jesus oxik tq'uma' ikxjani: «Wetz intzaj lajo' joyol kye aj tijajil Israel aj oje kyexiknaj, [oje kaj kykola' te tume'l] iktza' karner [aj cha oje kyexik tanan].»
25 Ntons te xuj owok laq'chet ti'j, oqet mejlet twitz b'ix oxik tq'uma' ikxjani: «Tat, onen ch'in wi'j.»
26 Te Jesus oxik tq'uma' tetz ikxjani: «Nya'tx galan tzan tel qin kywe' kye k'wa'l b'ix tzan txik qsi' kye qtx'ya'an.»
27 Yaji te xuj owaj stzaq'b'e' ikxjani: «Ye' Tat, per kye tx'ya'n ax nkyewa'an te tpuk'u'l aj nqet tz'aqik tjaq' kymes kye kyajawil.»
28 Ntons te Jesus oxik tq'uma' ikxjani: «Xuj, yatz b'an nim wit'lik ak'u'j wi'j. Intb'antik iktza' yatz agan.» Ntons, b'eyx aj orji te tal ob'antik.

Aj Kxik Tk'a'cha' Jesus Kaje Mil Xjal
Mak 8:1-10

29 Ntons, te Jesus owex tzi b'ix opon stzi' te Galiley A'; yaji ojax twi' jun witz b'ix oqet wit'let tzi.
30 Ky'ila'j xjal owok kchimo' kyib' aj ja' tuq atqet tetz b'ix nkyepon kyin tuq tuky'i'l xjal kox, yajnaq, moy, men b'ix ky'ila'j aj at tuq chuktky kyyab'il. B'ix eqet ksi' kye yab' txetoq te Jesus, b'ix tetz eb'ajqet tq'ana'.
31 Kye xjal b'an nkyelab'an tuq oj tok kye'e' kye men nb'antik kyyolin, kye yajnaq nkyekaj galan, kye kox nb'antik tuq kyb'et galan, kye moy nb'antik tuq kyka'yin. B'ix oqet kyjiq'b'a' Qtata Dios tzan tpaj a tetz te aj ntzaj kyna'o' kyetz aj tijajil Israel-e'.
32 Te Jesus etzaj tuk'le' kye txnaq'atz b'ix oxik tq'uma' kyetz ikxjani: «Wetz n'ok lo'et nk'u'j kyi'j ja xjalni tzan tpaj oxe q'ijxi' kyqetlenten tzani b'ix k'onti'l tidi' b'a'n tzan txik kywa'a'. Wetz k'on ngan tzan kyaj nlajo' kyjay qa mina' tuq kywa'an, kebal tzan kykaj numan tuj b'ey.»
33 Ntons kye txnaq'atz oxik kyq'uma' tetz ikxjani: «Per ¿titza' owokelnoj wab'j kye ky'ila'j xjal tuj jun luwar iktza' ntzani ja' k'onti'l xjal nkyenajanni?»
34 Te Jesus oxik xhcha'o' kyetz ikxjani: «¿Jateb' wab'j eq'i' etitza'?» «Cha wuq wab'j b'ix txq'an kyiy» kyekyi kyetz.
35 Ntons te Jesus oxik tk'ulu' mandad tzan kyqet wit'let kye xjal twitz tx'o'tx',
36 b'ix yaji ojaw stzyu' kye wuq wab'j b'ix kye kyiy, b'ix ya ma xik tsi' pixon te Qtata Dios, oqet tpedasi' b'ix oxik tsi' kye txnaq'atz b'ix kyetz oxik ksipa' kyuky'i kye xjal.
37 Kyaqil kye xjal eb'ajwa'an b'ix eb'ajnoj b'an byenech b'ix enoj wuq chi'l te

aj osobrin.
38 Kye xjal aj eb'ajwa'an,
kaj mil (4000) tuq kyb'et tzan
kyaqil b'ix k'onti'l owok ksi'
kyajlal kye xuj b'ix kye k'wa'l.
39 Yaji te Jesus ekaj tkawi'
kye xjal b'ix yaji ojax tuj te
bark b'ix oxik tuj tkwentil
Magadan.

16

Aj Txik Kyqani' Kye Xjal Tuky'i Jesus Tzan Tk'ulun Junky Seny Aj Telponx Tetz Tlajen Qtata Dios

Mak 8:11-13; Luks 12:54-56

1 Kye aj b'uch'uj Parisey
b'ix kye aj b'uch'uj Sadusey,
kyetz eb'ajpon tuky'i Jesus
tzan tqet tuq kyeq'i'. Oxik
kyq'uma' kyetz tetz tzan tuq
tqet tk'ulu' jun seny tzan tuq
tqet tyek'u' [qa b'an'ax Dios
tuq lajol tetz].*
2 Per yaji te Jesus oxik
tq'uma' kyetz ikxjani: «Tuj
jun qale' etetz nxik eq'uma'
ikxjani: "Ajna'l tzul q'ijal
tzan tpaj te txeka'j kyaq."
3 B'ix tuj jun q'eqo' etetz
nxik eq'uma' ikxjani: "Ajna'l
tzul jab' tzan tpaj te txeka'j
b'an kyaq b'ix muj." Qa
etetz n'el eniky' b'an galan
ti'j te twitz ka'j, ¿tistil k'onti'l
n'el eniky' tidi' telponx te aj
nky'ik ajna'l?
4 Kye xjal aj pur nya'tx
galan kyenab'lin b'ix aj oje
kaj kykola' tzan kyna'on
Qtata Dios tuky'i jun tk'u'jlal,
kyetz nkyeqanin jun seny;
per nlay qet k'ulet jun seny
ikxji sinoke a'ox aj oky'ik ti'j
te Jonas [oqtxi'].»* Ntons
eb'ajkaj tsi' b'ix owex tzi.

Te Yek'b'il Ti'j Te Malsb'il Aj Telponx Ti'j Te Kxnaq'tzb'en Kye Xnaq'tzon Aj Nya'tx B'an'ax Kyitza'

Mak 8:14-21

5 Ntons ya ma kyeky'ik
kye txnaq'atz tuj te junky
palaj te a', owok kyen k'onti'l
oxik kyna'o' tzan txik kyin te
wab'j.
6 Ntons te Jesus oxik
tq'uma' kyetz ikxjani: «Instzaj
echa'o', intok esi' enab'l ti'j
te malsb'il* aj kye aj b'uch'uj
Parisey b'ix kye aj b'uch'uj
Sadusey.»
7 Kye txnaq'atz okyyolij
kxol ikxjani: «[Nyolin ikxni'n]
tzan tpaj k'onti'l ma tzaj qin
te wab'j.»
8 B'ix komo te Jesus owel
tniky' aj nkyb'isu' tuq, oxik
tq'uma' kyetz ikxjani: «Etetz
k'onti'l wit'lik nim ek'u'j wi'j.
¿Tistil etetz nkxb'isun qa
k'onti'l eq'i' qwe'?
9 ¿Ti'tzun, mina'x tox tuj
ewi'? B'ix ax ¿k'onti'l na'ik
etitza' ti'j te jweb' wab'j kxol
jweb' mil (5000) xjal b'ix
jateb' chi'l ojaw echimo' aj
osobrin?*
10 ¿B'ix ax k'onti'l na'ik
etitza' kye wuq wab'j kye kaj
mil (4000) xjal, b'ix jateb' chi'l
ojaw echimo' aj osobrin?*
11 ¿Tistil k'onti'l n'el eniky'?
Wetz k'onti'l nkyinyolin ti'j te

* **16:1** Mat 12:38; Luks 11:16 * **16:4** Jon 1:17–2:10; Mat 12:39-41; Luks 11:29-30
* **16:6** Luks 12:1 * **16:9** Mat 14:17-21 * **16:10** Mat 15:32-38

wab'j. Per intok esi' enab'l ti'j
te malsb'il kye aj Parisey b'ix
kye aj Sadusey.»
12 Ntons kye txnaq'atz owel
kyniky' k'onti'l tuq nyolin te
Jesus ti'j te malsb'il wab'j,
sinoke tzan tok ksi' kynab'l
tuq ti'j te aj nkxnaq'tza' kye aj
Parisey b'ix kye aj Sadusey.

Aj Txik Tq'uma' Te Xhpe'y
Ab'l Tuq Te Jesus

13 Ntons aj tpon Jesus tuj
Sesarey tuj tkwentil Filipos,
oxik xhcha'o' kyuky'i kye
txnaq'atz ikxjani: «¿Titza'
nkyeyolin kye xjal wi'j [wetz]
te Ichan Aj Tk'wa'al Dios
[a'in]?»
14 Yaji kyetz oxik kyq'uma'
ikxjani: «Junjun nkyq'uma'
a'ich te Wa'nch Aj Swal A',
b'ix junjunky nkyq'uma'
a'ich Eliys, b'ix junjunky
nkyq'uma' a'ich Jeremiy
qatzun junky kye aj yolil tyol
Dios oqtxi'ji.»*
15 Yaji tetz oxik tq'uma'
kyetz ikxjani: «Yatzun etetz
tuj enab'l, ¿ab'l a'in wetz?»
16 Tzaj te Xhpe'y,* owaj
stzaq'b'e' ikxjani: «Yatz a'ich
te aj Koloyon Aj Q'umankaj
Oqtxi', yatz a'ich Tk'wa'al
Qtata Dios, te Qtata Dios aj
itz'oj.»*
17 Ntons te Jesus owaj
stzaq'b'e' ikxjani: «Yatz Si-
mon aj tk'ajol Jonas,† galanx-
alo yatz a'ich tzan tpaj nya'tx
jun xjal ma tzaj q'uman te
yatz ikxni'n sinoke a te Ntat
aj atjax tuj ka'j.
18 B'ix owokel nq'uma'
yatz Xhpe'y, yatz a'ich iktza'
jun ab'j [twit'lel jay]‡ b'ix
oqtel nk'ulu' awuky'i'l tzan
kyok jun nim b'uch'uj kye
aj nkye'okslan wi'j, b'ix nlay
b'antik tzan kykaj tzyu' tzan
te kamikyj.§
19 Wetz oxe'l nsi' te yatz jun
awajwalil kyi'j kye aj akyeqet
tuj tq'ab' te Qtat aj nnajan
tuj ka'j,* b'ix te aj nlay atzo-
qpij tzani twitz ja tx'o'tx'ni ax
nlay k'amet [tuky'i te Qtata
Dios] tuj ka'j, b'ix te aj at-
zoqpi'tz tzani twitz tx'o'tx'ni,
ax ok'ametel [tuky'i te Qtata
Dios] tuj ka'j.»†
20 Yaji te Jesus oxik tk'ulu'
mandad kye txnaq'atz tzan
k'on tuq txik kyq'uma' te
nijunwt qa aji tuq tetz te
Koloyon Aj Q'umankaj Oqtxi'.

Aj Tyolin Jesus Ti'j
Tkamiky
Mak 8:31-9:1; Luks 9:22-
27

21 B'eyx aj q'ijji te Jesus
owaq'ik tzan txik tq'uma'
xtxolil kye txnaq'atz, a tgan
tuq tzan txik Jerusalen, b'ix
tzan kypaj kye tijxjal b'ix
kye pal aj nim kyajwalil b'ix

* **16:14** Mat 14:2; Mak 6:14-15; Luks 9:7-8 * **16:16** Axkix Simon Xhpe'y.
* **16:16** Wnch 6:68-69 † **16:17** Nya'tx axkix te Jonas iktza' tuj tkaji' taqan sinoke junky Jonas. ‡ **16:18** Te tb'i "Xhpe'y" tuj yol gryeg telponx iktza' "ab'j" tuj yol aramey. § **16:18** Te yol "Hades" tuj kastiy telponx ti'j ja' ate' kye kamnaq, astilji telponx ti'j te kamikyj. Tuj Luks 16:23-28 nyolin te Jesus titza' te Ades. * **16:19** Ax: oxe'l nsi' yatz kye tal te tlamelul te ka'j; Mat 18:18; Wnch 20:23. † **16:19** Junjun ejempl ti'j te ntzani kxol kye qerman oqtxi': Kya 5:1-10; 8:18-23; 1Kor 5:1-13; 2Kor 13:10; Tit 2:15; 3:10-11.

kye xnaq'tzal Kawb'il, tzi
tetz owokel tuq ten twitz
xhcho'nal b'ix okamel tuq
b'ix tuj toxi'n q'ij tkamlen
ojawel tuq anq'in.
22 Ntons te Xhpe'y owel
tlaq'b'a' kyi'j b'ix oxik tq'uma'
ikxjani: «Tat, k'onxwit stzo-
qpij te Qtata Dios tzan tky'ik
awi'j ikxji. Te nini nlay ky'ik
awi'j.»
23 Per te Jesus owox te'e'
tuj twitz te Xhpe'y b'ix
oxik tq'uma' tetz ikxjani:
«Intel apawa' awib' wi'j,
Satanas.‡ Yatz cha agan tzan
nqet tz'aqik. Yatz k'onti'l
nchb'isun [tume'l] iktza' te
Qtata Dios sinoke nchb'isun
iktza' kye xjal nkyeb'isun.»
24 Yaji te Jesus oxik tq'uma'
kye txnaq'atz ikxjani: «Ab'l
aj tgan tzan tok lapet wi'j, a
tgan tzan tkaj tkola' te aj cha
n'el tgani', a tgan tzan sten
dispwest tzan tok ten twitz
tkamiky tzan npaj wetz,§ b'ix
intok lapet wi'j.
25 Komo ab'l aj cha njoyon
tume'l tzan tkolon tib'x tzan
tanq'in, tetzji opoyonajkixi';
yatzun te aj okamel tzan
tpaj tokslb'en wi'j, tetz
otkamb'a'tz jun tanq'in.*
26 ¿At petzun jun tb'anil te
jun xjal qa otkamb'a'tz kyaqil
aj at twitz tx'o'tx' per opoy-
onaj te tanim? [¡K'onti'l!]
¿B'ix tidi' b'a'n tzan txik tsi'
jun xjal tzan tkolet te tanim?
[¡Ch'inwt!]
27 Komo [wetz] te Ichan Aj
Tk'wa'al Dios [a'in] kyin'ul
tuky'i nim wajwalil aj otza-
jel tsi' Ntat b'ix kyuky'i kye
ángel aj nkye'okslan te tetz,
b'ix yaji oxe'l nsi' kye junjun-
chaq iktza'x ma'tx kyk'uluj
tzani twitz tx'o'tx'.*
28 Wetz oxe'l nq'uma'
etetz te b'an'ax, junjun exol
etetz aj atikxqet tzani, nlay
kyekamik max oj wok kyen
[wetz] te Ichan Aj Tk'wa'al
Dios [a'in] oj nk'ulun mandad
tzani twitz tx'o'tx'.»

17

Aj Tky'ixpjik Tka'yin Jesus Twi' Jun Witz
Mak 9:2-13; Luks 9:28-30

1 Ntons tky'iklen waqaq
q'ij, te Jesus exik tuk'le'
tuky'i'l te Xhpe'y b'ix Jacobo*
b'ix Wa'nch aj titz'in te
Jacobo, b'ix exik tuk'le' tzan
kxik twi' jun witz kchukel
tuky'i'l.
2 B'ix tzi, kyetz owok kyen
aj tky'ixpjik tka'yin te Jesus
b'ix te twitz otxaqtxon iktza'
toq q'ij b'ix te tq'anaq owok
b'an sjapun iktza' toq q'ij.*

‡ **16:23** Ax: intel apawa' awib' wi'j tzan tpaj cha nchyolin iktza' Satanas. § **16:24** Ax: tzan txik teq'i' tkurusx. Te krus oqtxi' jun nim tze' aj ja' tuq n'ok klabi' jun xjal tzan tkamik tzan tpaj til aj ma'tx tzaj xhchuku'. Qa kye soldad oxik kyk'ulu' mandad jun xjal tzan txik teq'i' tkurusx, a tgan tuq tzan txik teq'i' max ja' owokel kyklabi' tetz ti'j b'ix tzi okamel. Yatzun aj txik tq'uma' Jesus tzan txik qeq'i' jkurusx, nini telponx tzan qten dispwest tzan tok qen twitz xhcho'nal qatzun twitz jkamiky tzan tpaj qokslb'en ti'j; Mat 10:38; Mak 8:34; Luks 14:27. * **16:25** Mat 10:39; Luks 17:33; Wnch 12:25 * **16:27** Sal 62:12; Mat 25:31-46; Rom 2:6; 14:10; 2Kor 5:10; Tmnk 2:23 * **17:1** Ax: Chaw. * **17:2** Mak 9:3; Luks 9:29; 2Xhp 1:17-18

3 B'ix ax ejaw kanet junx
tuky'i'l te Moisés b'ix Eliys [aj
a'e' tlajen Qtata Dios oqtxi'],
nkyeyolin tuq tuky'i'l.
4 Ntons tzaj te Xhpe'y, oxik
tq'uma' te Jesus ikxjani: «Tat,
galan qa aqoqetna qetza
tzani; qa yatz agan ojawel
jk'ulu'na ox tal pach, jun te
yatz b'ix jun te Moisés b'ix
junky te Eliys.»
5 Aj man tuq nyolin
te Xhpe'y, derepent jun
chk'atunal otxaqtxon tuj
muj oqet kyi'j b'ix yaji otzaj
q'olb'en [te Qtata Dios]
ikxjani: «Aj ntzani wetz
nk'wa'al aj nqet ngani' b'ix
b'an nkyinchalaj ti'j. Intok
esi' ewi' ti'j tetz.»*
6 Ya ma xik kcha'o' ikx-
jani kye txnaq'atz, kyetz
eqet mejlet tuky'i tajsik
kywitz max twitz tx'o'tx' b'ix
eb'ajxob' nim.
7 Ntons te Jesus owok
laq'chet kyi'j b'ix oxik tq'uma'
kyetz ikxjani: «Pe'ejaw wa'let
waq b'ix k'on kxob'.»
8 Ya ma jaw kyeq'i' kywitz
jawnaq k'onti'l oxik kye'e'
kye txq'anky sinoke a'ox te
Jesus xhchukel tuq atqet.
9 Aj man tuq ikja'n kyqetz
twi' te witz, te Jesus oxik
tk'ulu' mandad kyetz ikxjani:
«K'on xik eq'uma' te nijunwt
aj ma'tx tz'ok ete'e', max oj
njaw anq'in kxol kye kamnaq
[wetz] te Ichan Aj Tk'wa'al
Dios [a'in].»
10 Ntons kye txnaq'atz oxik
kcha'o' tetz ikxjani: «¿Tis-
til nkyq'uma' kye xnaq'tzal
Kawb'il qa presis tzan tul te
Eliys tb'aya' [twitz te Koloyon
Aj Q'umankaj Oqtxi']?»*
11 Yaji te Jesus oxik tq'uma'
ikxjani: «B'an'ax te Eliys ule'
tetz, b'ix aji tetz oqtel tk'ulu'
kyaqil tuj tume'l.
12 Per wetz oxe'l nq'uma'
etetz, te Eliys oje tzul, b'ix
k'onti'l owel kyniky' ti'j,
sinoke oqet kyk'ulu' tidi'chq
tuky'i'l iktza' tuq kyetz kygan.
Ax ikxji [wetz] te Ichan Aj
Tk'wa'al Dios [a'in] owokel
wen twitz xhcho'nal tzan
kypaj.»
13 Ntons kye txnaq'atz owel
kyniky' ti'j, tetz nyolin tuq ti'j
te Wa'nch Aj Swal A'.*

Aj Tqet Tq'ana' Jesus Jun K'wa'l Yab' Tuq Tzan Tpaj Jun Malspirit

Mak 9:14-29; Luks 9:37-43

14 Ya ma kyepon aj ja' tuq
akyeqet txq'an xjal chimo'
kyib', opon twitz Jesus jun
xjal b'ix oqet mejlet twitz b'ix
oxik tq'uma' tetz ikxjani:
15 «Tat, intok lo'et ch'in
ak'u'j ti'j nk'wa'al tzan tpaj
n'ukul atak ti'j b'ix n'ok ten
twitz nim xhcho'nal. Ky'ila'j-
el nqet tz'aqik tuj q'aq' b'ix tuj
te nim a'.
16 Wetz ma tzul win kywitz
kye axnaq'atz per k'onti'l ma
b'antik tzan tqet kyq'ana'.»
17 Yaji te Jesus oxik tq'uma'
ikxjani: «Etetz k'onti'l n'ox tuj
ewi' b'ix cha nkxb'isun nya'tx
tume'l. ¿Janik'b'a'nx-alo a tgan
tzan nten etuky'i'l [tzan etok-
slan]? ¿Janik'b'a'nx-alo a tgan

* **17:5** Isa 42:1; Mat 3:17; 12:18; Mak 1:11; Luks 9:35 * **17:10** Mal 4:5 * **17:13** Mat 11:14

tzan wipan etetz? Instzaj
awin ak'ajol tzani.»
18 Ntons te Jesus oxik tili' te
malspirit b'ix ojatz teq'i' tuj
tanim te k'wa'l, b'ix b'eyxnajji
ob'antik te k'wa'l.
19 Yaji kye txnaq'atz
eb'ajyolin apart tuky'i Je-
sus b'ix oxik kcha'o' tetz
ikxjani: «¿Tistil k'onti'l ma
b'antik tzan tjatz te malspirit
qitza'na?»
20 Yaji te Jesus oxik tq'uma'
kyetz ikxjani: «Tzan tpaj
etetz nya'tx nim wit'lik ek'u'j
ti'j te Qtat. Oxe'l nq'uma'
etetz te b'an'ax, cha wit'lik-
wit ek'u'j ch'imu's, iktza'
jun tb'aq' mostas [b'an ch'i
nekit], ntons b'a'n-tal tzan
txik eq'uma' te ja witzni
"pawel tzani b'ix pax tuj
junky luwar" b'ix te witz
owelal. Ikxji k'onti'l jun tidi'
aj nlay-wit b'antik etitza'.*
21 Per yatzun ja txakl
malspiritni, a'ox njatz oj
qxnaq'tzan b'ix oj qipan
wa'ij.»†

Aj Tyolin Jesus Tka'mjji'n-
el Ti'j Tkamiky
Mak 9:30-32; Luks 9:43-45

22 Ntons aj man tuq
nkyeb'et junx kkyaqil tuj
tkwentil Galiley, te Jesus
oxik tq'uma' kyetz ikxjani:
«[Wetz] te Ichan Aj Tk'wa'al
Dios [a'in] okyinxe'l q'apo' tuj
kyq'ab' xjal,
23 b'ix okyinqtel kykansa';
per tuj toxi'n q'ij okyinjawel
anq'in.» Aj tok kcha'o' ja
tpakb'alil ntzani, kyetz oje
kyeb'isun nim.

Aj Txik Xhchojo' Jesus Te
Chojenj Ti'j Te Nin Jay Nab'il
Qtata Dios

24 Aj tpon te Jesus b'ix kye
txnaq'atz tuj Capernaúm, kye
aj peyul chojenj‡ ti'j te Nin Jay
Nab'il Qtata Dios e'ok laq'chet
ti'j Xhpe'y b'ix oxik kcha'o'
tetz ikxjani: «¿Te xnaq'tzon te
etetz, k'onti'l pe' nchojon?»
25 «Tzun, nchojon» kyi
te Xhpe'y. Ya ma tz'ox te
Xhpe'y tuj te jay, te Jesus
oxik tq'olb'e' tb'aya' b'ix
oxik tq'uma' ikxjani: «¿Titza'
yatz tuj anab'l Simon? ¿Ab'l
qi'j nkyepeyun alkabal b'ix
chojenj kye k'ulul mandad
twitz ja tx'o'tx'ni? ¿Kyi'jx kye
tk'wa'al amaq' qatzun kyi'j
kye aj nya'tx tk'wa'al amaq'
aj nkye'ulji?»
26 Ntons te Xhpe'y owaj
stzaq'b'e' ikxjani: «Kyi'j kye
aj nya'tx tk'wa'al amaq'.» Yaji
te Jesus oxik tq'uma' ikxjani:
«Ntons kye tk'wa'al amaq'
k'onti'l nkyechojon.
27 Per tzan k'on jkaj nya'tx
galan tuj kywitz, pax tuj
te nim a' b'ix intqex asi' te
answel b'ix te tb'ay kyiy aj
ojawetz awin, oj tjaw ajaqo'
stzi', owelatz awin jun tmin;
oxe'l awin b'ix oxe'l achojo' te
nchojen wetz b'ix te yatz.»

18

Aj Tyolin Jesus Ab'l Te Aj

* **17:20** Mat 21:21-22; Mak 11:23-24; 1Kor 13:2 † **17:21** Kye tz'ib'on oqtxi', atqet oqet ktz'ib'a' aj ja' nyolin ikxjani b'ix atqet k'onti'l. ‡ **17:24** Ax: chojenj kab'e' tmin drakma tb'i.

Mas Galan
Mak 9:33-37,42-48; Luks 9:45-48; 17:1-2

1 Ntons tuj aj orji kye tx-naq'atz Jesus e'ok laq'chet ti'j b'ix oxik kcha'o' tetz ikxjani: «¿Ab'l te mas nim tajwalil kxol kyaqil kye aj akyeqet tuj tq'ab' te Qtat aj nnajan tuj ka'j?»
2 Ntons te Jesus otzaj tuk'le' jun tal k'wa'l b'ix oqet twab'a' kxol
3 b'ix oxik tq'uma' kyetz ikxjani: «Wetz oxe'l nq'uma' etetz te b'an'ax, qa etetz nlay jaw eky'ixpu' enab'lin, b'ix qa nlay kx'ok iktza' k'wa'l, nlay b'antik tzan eten tuj tq'ab' te Qtat aj nnajan tuj ka'j.*
4 Astilji, ab'l aj n'okslan ik-tza' jun k'wa'l iktza' ntzani, nim oqtel jiq'b'a' kxol kye aj akyeqet tuj tq'ab' te Qtat aj nnajan tuj ka'j.
5 B'ix ab'l te aj otk'amo'tz jun k'wa'l iktza' ntzani tzan tpaj te xjal n'okslan wi'j, a'in nkyintk'amo'.
6 B'ix ab'l aj otk'ulu'tz tzan tqet tz'aqik jun k'wa'l iktza' kye ja ntzanije'ni aj nkye'okslan wi'j, mejor-tal tzan tqet k'alet talq jun matij ab'j kyeb'il triw b'ix tzan tqex xo'o' max txe' te nim a'.
7 ¡Last-al kye xjal twitz ja tx'o'tx'ni aj nkyek'ulun tzan kyqet tz'aqik txq'anky! Qetz owokel qenkix twitz tidi'chq aj tgan-tal tzan jqet tz'aqik titza', per last-al te xjal aj nk'ulun tzan tqet tz'aqik junky.
8 Ntons qa te aq'ab' qatzun awoqji ntk'ulu' tzan aqet tz'aqik, ntons intel atx'emu' b'ix intel awin awi'j; komo mejor tzan aten kox qa xhkutji b'ix tzan awanq'in, b'ix nya'tx tzan axik xon tuky'i kykab'il awoq b'ix kykab'il aq'ab' tuj te nim q'aq' aj k'onti'l nqextzaj.*
9 B'ix qa te tb'aq' awitz ntk'ulu' tzan aqet tz'aqik, ntons intetz awin b'ix intex axon; komo mejor tzan aten cha tuky'i jun tb'aq' awitz b'ix tzan awanq'in, b'ix nya'tx tzan axik xon tuky'i kykab'il awitz tuj te nim q'aq' aj ja' te xhcho'nal k'onti'l nmankun.»*

Te Yek'b'il Ti'j Jun Karner Aj Ojetq Xik Naj
Luks 15:3-7

10 «Intok esi' enab'l tzan k'on kyel etik'o' nijunwt kye aj k'o k'wa'lni. Komo kye ángel tuj ka'j aj nkyek'ulun kwent te kyetz, akyeqet twitz te Ntat aj atjax tuj ka'j.
11 Komo [wetz] te Ichan Aj Tk'wa'al Dios [a'in] in'ul koloyon kyi'j kye aj oje kyexiknaj.*
12 ¿Titza' etetz tuj enab'l? Qa jun xjal at oqal (100) talo' b'ix qa oxe'l naj jun, ¿nlay pet-zun kyekaj tsi' kye txq'anky tuj k'ul b'ix oxe'l joyol te jun aj ojetq xiknaj?
13 Wetz oxe'l nq'uma' etetz te b'an'ax, qa owokel noj

* **18:3** Mak 10:15; Luks 18:17 * **18:8** Mat 5:30 * **18:9** Mat 5:29 * **18:11** Luks 19:10. Kye xjal oqtxi' aj oqet ktz'ib'a' tyol Qtata Dios tuj kyyol, atqet k'onti'l oqet ktz'ib'a' ja taqan ntzani.

titza', ochalajel mas ti'j aj jun
ojetq tz'ok noj titza' kywitz
kye txq'anky aj k'onti'l ma
kyexiknaj.
14 Ax ikxji te etat aj atjax
tuj ka'j, tetz k'on tgan tzan
kxiknaj nijunwt kye ja k'o
k'wa'lni.»

Aj Tyolin Jesus Tzan Kyqet
Qnajsa' Kye Qerman

15 «Ntons, qa jun awerman
ma tk'uluj jun nya'tx galan
awi'j, ntons intxik akawi',
payolin tuky'i'l achukel b'ix
intxik aq'uma' tetz ja' npaltin.
Qa owokex tuj twi', ntons
ma'tx b'antik sten exol.
16 Per qa nlay tz'ox tuj twi',
ntons instzaj awuk'le' junky
qa kab'e'ky xjalji, ikxji kyaqil
aj oxe'l aq'uma' ti'j owokel
kcha'o' kye kab'e'ky testiw qa
oxji.*
17 Per qa ni ikxji nlay tz'ox
tuj twi', ntons a tgan tzan txik
aq'uma' kywitz kyaqil kye
txq'anky qerman txini; b'ix
qa ni ikxji nlay tz'ox tuj twi',
ntons a tgan tzan tok q'umlet
tetz iktza' jun aj nya'tx qijajil
aj k'onti'l n'okslan te Qtata
Dios qatzun iktza' jun aj
peyul chojenjji [aj k'onti'l
n'okslan].
18 Wetz oxe'l nq'uma' etetz
te b'an'ax, kyaqil aj nlay et-
zoqpij tzani twitz ja tx'o'tx'ni,
ax nlay k'amet [tuky'i te Qtata
Dios] tuj ka'j, b'ix kyaqil
te aj etzoqpi'tz tzani twitz
tx'o'tx'ni, ax ok'ametel [tuky'i
te Qtata Dios] tuj ka'j.*
19 Ax oxe'l nq'uma' etetz qa
kab'e' te etetz oj exnaq'tzan
tzani twitz tx'o'tx', qa dyakw-
erd atix ti'j te aj oxe'l eqani',
ntons te Ntat aj atjax tuj ka'j
otzajel tsi'.
20 Komo aj ja' akyeqet
kab'e' qatzun oxji chimo'
kyib' nkyena'on wetz, wetz
akyinqet kxol.»
21 Ntons owok laq'chet te
Xhpe'y ti'j Jesus, oxik xhcha'o'
tetz ikxjani: «¿Tat, jateb'-el
oqtel nnajsa' jun werman qa
ma tk'uluj jun nya'tx galan
wi'j? ¿Wuq-el pe'?»
22 Te Jesus oxik tq'uma' tetz
ikxjani: «Nya'tx cha wuq-el
sinoke b'an ky'ila'j-el† aj pre-
sis.»

Te Yek'b'il Ti'j Jun Aq'unon
Aj K'onti'l Oqet Tnajsa' Junky

23 «Nxik nq'uma' ikxji tzan
tpaj oj kykaj kye xjal tuj tq'ab'
te Qtat aj nnajan tuj ka'j, te
nini iktza' ti'j jun k'ulul man-
dad n'eq'in tajlal kyuky'i kye
tmos.
24 Aj taq'ik tzan tpeyun
kyetz, opon q'apb'aj tuky'i'l
jun xjal aj k'asb'ena' tuq titza'
b'an nim tmin‡ tuky'i'l.
25 Komo te aj aq'unonji
k'onti'l tuq stumin tzan
xhchojet titza', ntons te
k'ulul mandad oxik tk'ulu'
mandad tzan tuq txik k'ayi'
te taq'unon tuky'i junky,
tuky'ix txu'jel b'ix tk'wa'al
b'ix kyaqil tuq aj tidi' tetz
tzan tuq xhchojet te k'as.
26 Ntons te tmos oqet
mejlet twitz b'ix oqet twitz

* **18:16** Deu 17:6; 19:15; 2Kor 13:1; 1Tim 5:19
† **18:22** Ax: wuq-el lajuj tuj mutx' (7 veces 70).
* **18:18** Mat 16:19; Wnch 20:23
‡ **18:24** Ax: lajuj mil talent. Jun talent iktza' twi' tk'u'j jun xjal winqi' aq'b'i.

twitz ikxjani: “Tat, insten
apasens ch'in wi'j, wetz
owokel nchojo' kyaqil te
nk'as awuky'i'l.”
27 Ntons te k'ulul mandad
owok lo'et tk'u'j ti'j b'ix oqet
tnajsa' te tk'as b'ix oxik stzo-
qpi'.

28 Per ya ma xik tzoqpi' te
tmos, dech owoknoj twitz jun
tuky'i'l aj k'asb'ena' tuq titza'
jun nim tmin tuky'i'l iktza'
twi' tk'u'j jun xjal kye oqal
q'ij. Otzaj stzyu' b'ix owaq'ik
tzan tok chxhipo' talq b'ix
oxik tq'uma' tetz ikxjani: “¡In-
tok achojo' aj k'asb'ena' aw-
itza' wuky'i'l!”
29 Ntons te tuky'i'l oqet
mejlet twitz b'ix oqet twitz
twitz ikxjani: “Insten
apasens ch'in wi'j, wetz
owokel nchojo' kyaqil te
nk'as.”
30 Per tetz ni k'onti'l oqet
tnajsa' sinoke oxik tsama'
pres max aj tok xhchojo'
kyaqil.

31 Tzan tpaj ntzani b'an oje
kyeb'isun kye txq'anky mosj,
kyetz exwa'q q'umal tuky'i te
k'ulul mandad kyaqil aj ojetq
tuq ky'ik.
32 Ntons te k'ulul man-
dad owok xtxoko' b'ix oxik
tq'uma' tetz ikxjani: “Yatz
a'ich jun mosj b'an nya'tx
galan. Wetz oqet nnajsa'
kyaqil te ak'as wuky'i'l tzan
tpaj oqet awitz nwitz.
33 ¿Nya'tx petzun presis
tuq tzan tok lo'et ak'u'j ti'j te
awuky'i'l iktza'x wetz owok
lo'et nk'u'j awi'j?”

34 Ntons te k'ulul mandad
ojaw q'ojlik nim, b'ix oxik
tk'ulu' mandad tzan tuq
txik si' xhcho'nal ti'j max aj
tokb'aj xhchojo' kyaqil.»
35 Te Jesus ax oxik tq'uma'
ikxjani: «Ax ikxji otk'ulu'tz
etuky'i'l te Ntat aj atjax tuj
ka'j qa etetz nlay qet enajsa'
tuky'i jun tk'u'jlal jun eter-
man.»

19

Te Tume'l Tistil Nya'tx Galan Tzan Kyqet Pawjik Kye Xjal

Mat 5:31-32; Mak 10:1-12; Luks 16:18

1 Ntons ya ma xik tq'uma'
kyaqil ntzani, ntons te Jesus
owex tuj Galiley b'ix oxik tuj
tkwentil Judey junxla' te Jor-
dan A'.
2 B'an ky'ila'j xjal eb'aj'ok
lapet ti'j b'ix eb'ajqet tq'ana'
kye yab'.
3 Junjun aj b'uch'uj Parisey
eb'aj'ok laq'chet ti'j Jesus b'ix
oxik kcha'o' tetz ikxjani tzan
tuq tqet kyeq'i': «¿B'a'n pe'
tuky'i te Kawb'il tzan tqet
qpawa' qib' tuky'i qxu'jel
tzan tpaj jun tidi'?»
4 Ntons te Jesus owaj
tq'uma' ikxjani: «¿Ti'tzun
mina' tjaw ete'e' etetz tuj
Tu'jal Dios ti'j te [Qtata Dios]
aj oqet k'ulun kye xjal, oqet
tk'ulu' ichan tuky'i xuj?»*
5 B'ix otq'umaj ikxjani:
«Astilji te ichan okajel tsi'
stat b'ix te tnan tzan tok
junan tuky'i txu'jel, b'ix ikxji
kykab'il okye'okel iktza' cha
jun xjal.*

* **19:4** Gén 1:27; 5:2; Mal 2:15 * **19:5** Gén 2:24

6 Astilji, nya'tx kab'e' kyb'et
sinoke cha jun xjal. Astilji jun
xjal k'onti'l tzan tel tpawa' aj
oje tz'ok junch'i' tzan Qtata
Dios.»
7 Ntons kyetz oxik kcha'o'
tetz ikxjani: «Ntons ¿tistil te
Moisés oxik tk'ulu' mandad
qa jun ichan ma qet pawjik, a
tgan tzan txik tsi' jun tu'jal te
txu'jel, b'ix ikxji b'a'n tzan taj
tlajo' te xuj?»*
8 Ntons te Jesus oxik
tq'uma' ikxjani: «Tzan tpaj
etetz k'onti'l n'ox tuj ewi', te
Moisés ostzoqpij tzan eqet
pawjik, per tb'aya' nya'tx tuq
ikxji.
9 Wetz oxe'l nq'uma' etetz,
ab'l aj oqtel tpawa' tib' b'ix
qa nya'tx tzan tpaj te xuj
nk'ajajin, b'ix qa te xjal
owokel junan junky'el tuky'i
junky, ntons nk'ajajin; b'ix
jun xjal aj n'ok junan tuky'i
jun xuj aj pawa' tib', ax
nk'ajajin.»*
10 Ntons kye txnaq'atz oxik
kyq'uma' ikxjani: «Qa ikxji
nky'ik tuky'i jun ichan tuky'i
txu'jel, ntons mejor k'onti'l
tzan tok junan.»
11 Yaji te Jesus owaj
stzaq'b'e' ikxjani: «Nya'tx
kyaqil n'ox tuj kywi' te
ntzani, sinoke a'ox kye aj
[te Qtata Dios] ma'tx tzaj tsi'
kynab'l tzan tel kyniky'.
12 Komo at tistil kye
xjal k'onti'l nkye'ok junan,
qa tzan tpaj eqet itz'jik
slo'q, qatzun eqet k'ulu'
tzan junky tzan kyok slo'q,
qatzun k'onti'l nkye'ok junan
tzan tpaj ikxji kygan tzan
kyaq'unan te Qtat aj nnajan
tuj ka'j. Ab'l te aj b'a'n
tzan tk'amon te ntzani ntons
intk'amon.»

Aj Kyqet Tky'iwla' Jesus Kye K'wa'l

Mak 10:13-16; Luks 18:15-17

13 Ntons [kye xjal] eb'ajpon
kyeq'i' txq'an k'wa'l tuky'i
Jesus tzan tuq tqet tsi' tq'ab'
kyajsik b'ix tzan txnaq'tzan
kyi'j. Per kye txnaq'atz
e'aq'ik tzan kyok kyili' kye aj
eq'il tuq kye k'wa'l.
14 Ntons te Jesus oxik
tq'uma' ikxjani: «Tzoqpij waq
tzan ktzaj kye k'wa'l wuky'i'l
b'ix k'on tz'el etin gan kyetz,
komo kye xjal aj iktza' ja
k'wa'l ntzanije'ni nkyekaj tuj
tq'ab' te Qtat aj nnajan tuj
ka'j.»
15 Ntons oqet tsi' tq'ab' kya-
jsik kye k'wa'l b'ix yaji owex
tuj aj luwarji.

Aj Tok Xhcha'o' Jun Q'inon Tidi' Presis Tzan Tox Tuj Ka'j

Mak 10:17-31; Luks 18:18-30

16 Ntons, jun xjal owok
laq'chet ti'j Jesus b'ix
oxik xhcha'o' tetz ikxjani:
«Xnaq'tzon, ¿tidi' jun galan
presis tzan nk'ulun tzan
nk'amon jun wanq'in te jun-
ele'x?»
17 Ntons te Jesus owaj
stzaq'b'e' ikxjani: «¿Tistil
ntzaj acha'o' wetz alkyetz te

* **19:7** Deu 24:1-4; Mat 5:31 * **19:9** Kye xjal oqtxi' aj oqet ktz'ib'a' tyol Qtata Dios tuj kyyol, atqet oqet ktz'ib'a' te tmankb'il part tuj ja taqan ntzani b'ix atqet k'onti'l; Mat 5:32; Mak 10:11-12; Luks 16:18; 1Kor 7:10-11.

galan? A'ox [Qtata Dios te] aj
galan. Per qa yatz agan tzan
awanq'in te jun-ele'x, a tgan
tzan tqet awoksla' kyaqil te aj
oje kaj tq'uma' te Qtata Dios.»
18 Yaji te xjal oxik xhcha'o'
ikxjani: «¿Alkyetz?» Yaji
te Jesus oxik tq'uma' ikx-
jani: «K'on chkansan,*
k'on chk'ajajin,* k'on
xhch'elq'an,* k'on jaw anik'o'
jun yol ti'j junky,*
19 inkyqet alima' te atat b'ix
te anan,* b'ix ax intqet agani'
junky ab'l yatz iktza'x nqet
awen awib'x.»*
20 Ntons kyi te ku'xon:
«Kyaqil nini nqet nk'ulu'.
¿Tidi' junky presis tzan tqet
nk'ulu'?»
21 Ntons te Jesus oxik
tq'uma': «Qa yatz agan tzan
aten b'an galan tuj twitz
Qtata Dios, ntons intxik
ak'ayi' kyaqil aj tidi' yatz b'ix
intxik awoye' kye meb'a' xjal.
Ikxji at aq'inomal tuj ka'j. Yaji
patzaj wuky'i'l b'ix pawok
lapet wi'j.»
22 Ya ma tz'ok xhcha'o' te
ku'xon ikxji, tetz owaj b'ix
b'an nb'isun tuq tzan tpaj tetz
b'an q'inon tuq.
23 Ntons te Jesus oxik
tq'uma' kye txnaq'atz ikxjani:
«Wetz oxe'l nq'uma' etetz te
b'an'ax, b'an kwest te jun
q'inon tzan txik tq'apo' tib'
tuj tq'ab' te Qtat aj nnajan tuj
ka'j.
24 Oxe'l nq'uma' junky'el
etetz, mas nya'tx kwest tzan
tky'ik jun kway kamey tuj
xhchutil jun akuxh, twitz te
jun q'inon tzan txik tq'apo'
tib' tuj tq'ab' Qtata Dios.»
25 Ya ma tz'ok kcha'o'
kye txnaq'atz ikxji, kyetz
eb'ajlab'an b'ix okyyolij
kyib'kyib'x ikxjani: «Ntons
¿ab'l b'a'n tzan tkolet?»
26 Te Jesus exik te'e' b'ix
oxik tq'uma' kyetz ikxjani:
«Te ja ntzani nlay b'antik
tzan kye xjal; per yatzun te
Qtata Dios, b'a'n tzan tb'antik
kyaqil titza'.»
27 Ntons te Xhpe'y oxik
tq'uma' ikxjani: «Qetza oje
kaj qsi'na kyaqil aj at tuq
tidi' qetz tzan tpaj qoklen
lapetna awi'j. ¿Tidi' qetza
ojk'amo'tzna?»
28 Yaji te Jesus oxik tq'uma'
kyetz ikxjani: «Wetz oxe'l
nq'uma' etetz te b'an'ax,
oj tpon tyemp oj tjaw
ky'ixpu' kyaqil tzan tok
ak'a'j, oj nqet wit'let [wetz]
te Ichan Aj Tk'wa'al Dios
[a'in] tuj nwit'lel tuj ka'j aj
ja' okyink'uluyon mandad,*
etetz aj ma'tx kx'ok lapet
wi'j ax okxtel wit'let tuj
kykab'lajujil ewit'lel tzan
txik eq'uma' tume'l ti'j te
kyk'ulb'en kye kykab'lajujil
b'uch'uj tijajil Israel.*
29 B'ix ab'l te aj tzan npaj
wetz okajel tsi' tjay qa kye ter-
man qatzun stat qatzun tnan
qatzun kye tk'wa'al qatzun
xtx'o'otx'ji, tetz otk'amo'tz
b'an ky'ila'j txq'anky ikxji,

* **19:18** Exo 20:13; Deu 5:17 * **19:18** Exo 20:14; Deu 5:18 * **19:18** Exo 20:15; Deu 5:19 * **19:18** Exo 20:16; Deu 5:20 * **19:19** Exo 20:12; Deu 5:16 * **19:19** Lev 19:18 * **19:28** Mat 25:31 * **19:28** Luks 22:30

b'ix otk'amo'tz jun tanq'in te
jun-ele'x.
30 Per ky'ila'j kye aj tb'ay,
okye'okel xtxa'mpon, b'ix
kye aj xtxa'mpon, okye'okel
tb'ay.»†

20

Te Yek'b'il Aj Telponx Te Qtata Dios Nk'ulun Parej Kyuky'i Kyaqil Kye Aj Nkye'okslan Ti'j

1 «Komo te tume'l titza' te
Qtat aj nnajan tuj ka'j nk'ulun
kyuky'i kye xjal aj akyeqet
tuj tq'ab', te nini iktza' aj tex
jun tajaw jay b'an q'eqo' joyol
taq'unon tzan tuq kyaq'unan
tuj tawal ub.
2 Okaj kyuky'i'l kye
aq'unon tzan xhchojon twi'
kyk'u'j iktza'x twi' tk'u'j jun
xjal jun q'ij,* ntons eb'ajxik
tlajo' aq'unon tuj tawal.
3 Yaji owex junky'el te toxi'
or te q'eqo',† b'ix eb'ajxik te'e'
txq'anky xjal tuj plas k'onti'l
tuq kyaq'un,
4 oxik tq'uma' kyetz ikx-
jani: "Ax etetz, pex waq
aq'unon tuj wawal, b'ix oxe'l
nsi' twi' ek'u'j aj presis."
Ntons kyetz eb'ajxik.
5 Yaji te tajaw owex
junky'el mer chijq'ij‡ b'ix ax
owex junky'el te toxi' or te
qale',§ b'ix ax etzaj tuk'le'
txq'anky aq'unon.
6 Yaji ya ma qopon te
tjweb'i' or te qale',* owex
junky'el b'ix e'oknoj twitz
txq'anky aj k'onti'l tuq
kyaq'un, b'ix oxik xhcha'o'
kyetz ikxjani: "¿Tistil etetz
atikxqet tzani, ma'tx tz'ex
eq'ij b'ix cha atikxqet?"
7 Yaji kyetz oxik kyq'uma':
"Tzan tpaj nijunwt ab'l
ma tzul uk'lel qetza tzan
qaq'unan tuky'i'l." Ntons tetz
oxik tq'uma' kyetz ikxjani:
"Ax etetz pex waq aq'unon
tuj wawal."
8 Ya ma qo'ok chukaq'b'il
oxik tq'uma' te tajaw tuky'i
te aj e'el taq'un: "Inktzaj
awuk'le' kye aq'unon b'ix
intxik asi' twi' kyk'u'j, b'ix
pawaq'ik tb'aya' kyuky'i kye
aj ma kye'ox aq'unon max
tmankb'il b'ix kye aj ma
kye'aq'ik b'an tb'ay max
tmankb'ilxi'."*
9 Ntons eb'aj'ox uk'le' kye aj
eb'aj'aq'ik tzan kyaq'unan te
tjweb'i' or te qale',† b'ix jun-
junchaq te kyetz okyk'amoj
twi' kyk'u'j iktza'xkix twi'
tk'u'j jun xjal jun q'ij.
10 Yaji ya ma pon or tzan
kyox uk'le' kye aj e'aq'ik
tzan kyaq'unan b'an luwew,
kyetz tuj kynab'l qa ma' tuq
kyk'amoj mas nim twi' kyk'u'j
kywitz kye aj e'aq'ik yaj,
per ax kyetz okyk'amoj twi'
kyk'u'j iktza'x twi' tk'u'j jun
xjal jun q'ij.
11 Ya ma ky'ik kyk'amo' te
twi' kyk'u'j, kyetz e'aq'ik tzan
kyyolin nya'tx galan ti'j te ta-
jawil
12 b'ix nkyq'uma' tuq

† **19:30** Tzan tel qniky' ti'j te ntzani, a tgan tzan tjaw qe'e' Mat 20:1-16; 21:28-32; Luks 13:22-30. * **20:2** Ax: jun tmin denary. † **20:3** Ax: toxi' or. ‡ **20:5** Ax: tkaqi' or. § **20:5** Ax: tb'eljuji' or. * **20:6** Ax: tjunlajuji' or. * **20:8** Lev 19:13; Deu 24:15 † **20:9** Ax: tjunlajuji' or.

ikxjani: “Kye aj ma kye-
pon aq'unon yaj, kyetz ma
kye'aq'unan cha jun or b'ix
yatz ma'tx xik achojo' twi'
kyk'u'j parej iktza' qetza, b'ix
qetza ma'tx qo'aq'unan nim
b'ix ma'tx qipaj jun chman
kyaq.”
13 Per te tajaw oxik
tq'uma' te jun te kyetz ikx-
jani: “Wamiw, wetz k'onti'l
nkyink'ulun awuky'i'l jun
nya'tx galan. ¿K'onti'l petzun
ma qet tuj awitz tzan txik
nchojo' twi' ak'u'j iktza'x twi'
tk'u'j jun xjal jun q'ij?
14 Intky'ik ak'amo' te twi'
ak'u'j b'ix pax. Qa wetz ngan
tzan txik nsi' twi' tk'u'j te
xjal aj ma tz'ox aq'unon max
tmankb'il parej tuky'i twi'
ak'u'j,
15 ¿nya'tx petzun wetz
at woklen tzan nk'ulun
tuky'i ntumin iktza' wetz
ngan? ¿Qatzun yatz nchq'ojin
wi'j tzan tpaj galan xjal
kyinnab'linji?”
16 Ntons ax ikxji oky'el
[tzani twitz tx'o'tx'], kye aj
tmankb'il okye'okel iktza'
kye aj tb'ay, b'ix kye aj
tb'ay okye'okel iktza' kye aj
tmankb'il.»‡

*Aj Tyolin Jesus Toxmajji'n-
el Ti'j Tkamiky*

*Mak 10:32-34; Luks 18:31-
34*

17 Te Jesus aj ikja'n tuq txik
tuj tb'eyil Jerusalen, eb'ajtzaj
tuk'le' kye kykab'lajujil
txnaq'atz apart b'ix oxik
tq'uma' kyetz ikxjani:
18 «Etetz eteb'en, ajna'l
ikja'n qxik Jerusalen aj
ja' okyinxe'l q'apo' [wetz]
te Ichan Aj Tk'wa'al Dios
[a'in] tuj kyq'ab' kye pal
aj nim kyajwalil b'ix kye
xnaq'tzal kawb'il, b'ix yaji
oxe'l kyq'uma' tzan nkamik,
19 b'ix okyinxe'l kyq'apo'
tuj kyq'ab' kye k'ulul mandad
aj nya'tx qxjalil aj k'onti'l
nkye'okslan te Qtata Dios
tzan kxmayin wi'j b'ix okyin-
qtel kyjub'cha' b'ix okyinqtel
kyklabi' twitz jun krus, per
yaji tuj toxi'n q'ij okyinjawel
anq'in.»

*Aj Tok Xhcha'o' Te Tnan
Wa'nch B'ix Jacobo Tidi' Pre-
sis Tzan Jk'amon Jun Qajwalil*

Mak 10:35-45

20 Ntons te kynan kye
tk'ajol Sebedey opon tuky'i
Jesus b'ix ajune' tuq kye tal
tuky'i'l.§ Eqet mejlet twitz
Jesus tzan tuq txik kyqani'
tuky'i'l tzan tb'ek'an kyi'j.
21 Te Jesus oxik xhcha'o'
te xuj ikxjani: «¿Tidi' agan?»
Yaji tetz oxik tq'uma' ikxjani:
«Oj aqet wit'let k'ulul mandad
tuj awit'lel, intxik ak'ulu'
mandad ch'in tzan kyqet
wit'let kye wal ak'atzaj, jun
tuj amanq'ab' b'ix junky tuj
asurt.»
22 Yaji te Jesus owaj
stzaq'b'e' ikxjani: «Etetz
k'onti'l eteb'en tidi' aj ntzaj
eqani'. ¿O'petzun ob'antel
tzan etipan etetz te aj xh-
cho'nal iktza' wetz owokel

‡ **20:16** Intqet awen aj ja' nyolin tidi' telponx ntzani ti'j Mat 19:30; ax aj ja' nyolin Mak 10:31; Luks 13:30. § **20:20** Jacobo tuky'i Wa'nch; Mak 10:35.

wen?»* Yaji kyekyi kyetz
ikxjani: «O'.»
23 Te Jesus oxik tq'uma'
kyetz: «B'an'ax, etetz owokel
eten te xhcho'nal iktza' wetz
owokel wen,† per tzan eqet
wit'let tuj nmanq'ab' b'ix tuj
nsurt nya'tx a'in wetz e'el
tetz, sinoke oxe'l si'let kye aj
te Ntat oje kye'el tjoyo'.»

24 Yatzun kye junky lajuj
txnaq'atz, ya ma tz'ok kcha'o'
tidi' oky'ik, kyetz eb'ajjaw
q'ojlik kyuky'i kye kab'e' aj
kyerman kyib'.
25 Per yaji te Jesus etzaj
tuk'le' b'ix oxik tq'uma' kyetz
ikxjani: «Etetz eteb'en kxol
kye aj k'onti'l nkye'okslan
Dios, kye k'ulul mandad
b'ix kye aj tlimaqal-e', kyetz
nkyek'ulun mandad b'an
jwert kyi'j kye kxjalilx.
26 Per exol etetz k'onti'l
tzan tok ikxji, sinoke ab'l aj
tgan tzan tok nim tajwalil
exol etetz, a tgan tzan
taq'unan kye txq'anky;*
27 b'ix ab'l jun exol etetz aj
tgan tzan tok te tb'ay ewitz,
a tgan tzan taq'unan kye
txq'anky iktza' jun aj cha
mosi' tzan junky.*
28 Ax ikxji wi'j [wetz] te
Ichan Aj Tk'wa'al Dios [a'in];
wetz k'onti'l in'ul tzan tok
k'ulu' kyaqil te wetz, sinoke
in'ul tzan kxik nna'o' kye xjal
b'ix tzan txik nq'apo' wib'
tzan nkamik te kky'ixel tzan
kykolet ky'ila'j te kyetz.»*

Aj Tqet Tq'ana' Jesus Kab'e' Moy

Mak 10:46-52; Luks 18:35-43

29 Ya ma kye'etz kyetz tuj
te amaq' Jeriko, ky'ila'j xjal
eb'aj'ok lapet ti'j Jesus.
30 Kab'e' moy aj wit'like' tuq
xtx'u'k te b'ey, aj txik kcha'o'
te Jesus ikja'n tuq tky'ik tzi,
kyetz eb'ajjaw siky'in kongan
ikxjani: «Tat, yatz aj tijajil
Dawid a'ich, intok lo'et ch'in
ak'u'j qi'ja.»
31 Kye xjal eb'ajxik ilin kyi'j
tzan tuq kylumet, per kyetz
mas tuq nkyejaw siky'in kon-
gan ikxjani: «¡Tat, aj tijajil
Dawid a'ich, intok lo'et ak'u'j
qi'ja!»
32 Ntons te Jesus owa'let, et-
zaj tuk'le' kye moy, b'ix oxik
xhcha'o' kyetz ikxjani: «¿Tidi'
egan tzan nk'ulun eti'j etetz?»
33 Yaji kyetz owaj ktzaq'b'e'
ikxjani: «Tat, qetza qgana
tzan jka'yin.»
34 Ntons te Jesus owok lo'et
tk'u'j kyi'j b'ix owok tmako'
te kywitz, b'eyxnajji kyetz
eka'yin b'ix eb'aj'ok lapet ti'j
Jesus.

21

Aj Tox Te Jesus Tuj Jerusalen Iktza'x Ojetq Tuq Kaj Tz'ib'a' Ti'j B'an Oqtxi'

Mak 11:1-11; Luks 19:28-40; Wnch 12:12-19

1 Ntons ikja'n tuq kypon
qaynin ti'j Jerusalen, b'ix aj

* **20:22** Ax: ¿O'petzun ob'antel tzan etipan tzan txik etuk'a' etetz te wuk'a' aj oxe'l wuk'a' wetz? † **20:23** Ax: B'an'ax etetz oxe'l etuk'a' te wuk'a' aj oxe'l wuk'a'.
* **20:26** Luks 22:25-26 * **20:27** Mat 23:11; Mak 9:35; Luks 22:26 * **20:28** Luks 22:27

kypon [xtxa'm] jun aldey Bet-
faje tb'i, ti'j te witz Olib, te Je-
sus exik tlajo' kab'e' txnaq'atz
tzi,
2 b'ix oxik tq'uma' kyetz
ikjani: «Pex waq tuj te aldey
aj atqet qwitzni. B'ix tzi
owokelnoj ewitz jun bur
tuky'i tal b'ix k'alo'. Owelal
epuju' b'ix okyetzajel etin
tzani.
3 Qa at ab'l otzajel tq'uma'
jun tidi', intxik eq'uma'
tetz ikxjani: "Te Qajawil
owokeyon titza' b'ix owajetz
tswa' luwew."»
4 Ntons kyaqil ntzani oky'ik
tzan tponkix tyol te aj yo-
lil tyol Dios, te tyol aj oqet
stz'ib'a' oqtxi' ikxjani:
5 "Intxik eq'uma' tuj te
amaq' Sión* ikxjani, 'Intxik
awen, tzul te twitzale' k'ulul
mandad eti'j. Tetz tzul kyeb'a'
b'ix galan nab'lin, b'ix tzul
iqa' tajsik jun bur, tajsik jun
bur man tal, tal jun kway iqal
iqtz.' "*
6 Ntons, kye txnaq'atz
eb'ajxik b'ix oqet kyk'ulu' te
aj ojetq tuq xik q'uma' kyetz
tzan Jesus.
7 Otzaj kyin te bur b'ix te
tal, ojax ksi' ktxo'w tajsik b'ix
te Jesus ojaw iqa'.*
8 B'an ky'ila'j tuq kye xjal
ajune', b'ix nqet tuq ksi'
ktxo'w tuj tb'ey te Jesus b'ix
junjunky nqet tuq ksi' txaq
tze'.†
9 Kye aj tb'ayome' tuq
twitz b'ix kye aj lapike' tuq
ti'j, nkyesiky'in tuq ikxjani:
«¡Hosana, jun chalajb'il te
tijajil Dawid! ¡Galanxwit ky'ik
ti'j te aj tzul aj tlajen Qajawil!
¡Hosana, jun chalajb'il-wit tuj
ka'j ti'j tetz!»*
10 Ntons, aj tox te Jesus
tuj Jerusalen kyaqil kye xjal
eb'aj'etz lab'un b'ix ky'ila'j
nkyecha'on tuq ikxjani:
«¿Ab'l te aj xjalni?»
11 B'ix kye aj ajune' tuq
tuky'i'l oxik kyq'uma': «Tetz
aji te Jesus aj yolil tyol Qtata
Dios. Tzajnaq tuj Nasaret tuj
tkwentil Galiley.»

Aj Kyetz Tlajo' Jesus Kye K'ayiyon Tuj Te Nin Jay Nab'il Qtata Dios

Mak 11:15-19; Luks 19:45-48; Wnch 2:13-22

12 Ntons, yaji te Jesus owox
tuj te Nin Jay Nab'il Qtata
Dios b'ix eb'aj'etz tlajo' kye aj
nkyek'ayin tuq tzi b'ix kye aj
nkyeloq'on tuq b'ix eb'ajjaw
txon te kymes kye ky'exb'el
tmin b'ix ax kywit'lel kye aj
k'ayil palom.
13 B'ix oxik tq'uma' kyetz
ikxjani: «Tuj te Tu'jal Dios
nyolin ikxjani: "Wetz njay
owokeyon tzan exnaq'tzan
te wetz."* [Ikxji nyolin te
Tu'jal Qtata Dios] per yatzun
etetz ma'tx ek'uluj tzan token
etitza' iktza' kyjay eleq'.»*
14 Ntons tzi tuj te Nin Jay
eb'aj'ok laq'chet ti'j kye moy
b'ix kye kox, b'ix eb'ajqet
tq'ana'.

* **21:5** Sión te tb'i oqtxi' ti'j te amaq' Jerusalen b'ix ax telponx kyi'j kye aj tijajil Israel. * **21:5** Isa 62:11; Zac 9:9 * **21:7** Mak 11:7; Luks 19:35 † **21:8** Ikxji tuq kyetz nkyek'amon galan tuj kyamaq' jun xjal tlimaqal xjal aj nqet kygani'. * **21:9** Sal 118:25-26 * **21:13** Isa 56:7 * **21:13** Jer 7:11

15 Per yatzun kye pal aj nim
kyajwalil b'ix kye xnaq'tzal
Kawb'il, ya ma tz'ok kyen
kyaqil kye seny aj nkyelab'an
kye xjal ti'j aj nqet tuq tk'ulu',
b'ix aj txik kcha'o' kye k'wa'l
nkyesiky'in tuq tuj te Nin
Jay "Hosana, jun chalajb'il te
aj tijajil Dawid," ntons kyetz
eb'ajjaw q'ojlik.
16 Oxik kyq'uma' te Jesus
ikxjani: «¿Nxik pe' acha'o' te
aj nkyq'uma' kye ja k'wa'lni?»
Yaji te Jesus owaj stzaq'b'e'
kyetz ikxjani: «Tzun, nxik
ncha'o'. Per ¿mina' petzun
tjaw ete'e' etetz tuj te Tu'jal
Dios aj ja' nyolin ikxjani:
"Kyuky'i k'wa'l b'an nekit
b'ix kyuky'i kye aj man
nkyetxu'un, yatz ma'tx
qet ak'ulu' tzan kchalajsan
awi'j"?»*
17 Ntons tetz eb'ajkaj tsi'
b'ix owex tuj te amaq' b'ix
oxik Betany aj ja' oposadin.

Aj Stzaj Tqanb'e' Jesus Tajsik Te Tze' Igos Aj K'onti'l Tuq Twitz
Mak 11:12-14,20-26

18 B'an q'eqo' aj tmeltz'jik
te Jesus tuj amaq' [Jerusalen],
tetz otzaj wa'ij ti'j.
19 Tetz oxik te'e' jun wi' tze'
igos xtx'u'k te b'ey, oxwa'q
e'el te tze' per k'onti'l tuq
twitz, cha pur tuq txaq.
B'ix oxik tq'uma' ikxjani:
«¡Ajna'l ya k'onky chwitzan!»
B'eyxnajji te tze' igos ojaw
ky'ixwik.
20 Yatzun kye txnaq'atz, ya
ma tz'ok kye'e' te aj ojetq
tuq ky'ik, eb'ajlab'an b'ix oxik
kyq'uma' tetz ikxjani: «¿Titza'
ma jaw ky'ixwik te tze' igos
b'an luwew?»
21 Ntons te Jesus oxik
tq'uma' kyetz: «Wetz oxe'l
nq'uma' etetz te b'an'ax, qa
etetz owokel wit'let ek'u'j
wi'j b'an byenech b'ix k'onti'l
nna'non etanim, ntons
ob'antel etitza' nya'tx a'ox
iktza' ma'tx tz'ok nk'ulu' ti'j
ja tze'ni, sinoke b'a'n tzan
txik eq'uma' jun tidi' iktza' te
ja witzni, "Pawel tzani b'ix
intxik axon awib' tuj te nim
a'," b'ix ikxji oky'el.*
22 B'ix kyaqil aj oxe'l eqani'
etetz oj exnaq'tzan b'ix qa
wit'lik ek'u'j iktza'x n'eqani',
ntons ek'amo'tz.»*

Te Jesus Nkolon Tib' Kywitz Kye Aj Nkyeqanin Tuq Tetz Ja' Tzajnaq Tuq Tajwalil
Mak 11:27-33; Luks 20:1-8

23 Yaji te Jesus owox tuj
te Nin Jay Nab'il Qtata Dios.
B'ix aj man tuq nxnaq'tzan,
eb'aj'ok laq'chet ti'j kye pal
aj nim kyajwalil b'ix kye
tijxjal kxol kye aj tijajil Israel
b'ix oxik kcha'o' tetz ikxjani:
«¿Tidi' awajwalil tzan tqet
ak'ulu' kyaqil ntzani? ¿Ab'l
oxik sin awajwalil?»
24 Ntons te Jesus owaj
stzaq'b'e' kyetz ikxjani: «Wetz
ax oxe'l ncha'o' jun tidi' etetz;
qa etetz owajetz etzaq'b'e'
ntons ax wetz oxe'l nq'uma'
etetz tuky'i ab'l qajwalil nqet
nk'ulu' kyaqil ntzani.
25 ¿Ab'l otzaj lajon te
Wa'nch tzan tswan a' kywi'

* **21:16** Sal 8:2 * **21:21** Mat 17:20; 1Kor 13:2 * **21:22** Mak 11:24

kye xjal? ¿[Te Qtata Dios]
aj atjax tuj ka'j otzaj lajon
tetz, qatzun xjal otzaj la-
jon tetzji?» Ntons kyetz
nkyeyolin tuq kyib'kyib'x
ikjani: «Qa oxe'l jq'uma' qa
[te Qtata Dios] aj atjax tuj ka'j,
ntons otzajel xhcha'o' "¿Tistil
k'onti'l oxik etoksla'?"
26 B'ix qa oxe'l jq'uma' qa
xjal otzaj lajon tetz, [nlay
b'antik tzan txik jq'uma'
ikxji] tzan tpaj kyaqil kye xjal
nkye'okslan te Wa'nch jun aj
yolil tyol Qtata Dios tuq.»
27 Ntons kyetz oxik
kyq'uma' te Jesus ikxjani:
«K'onti'l qeb'ena.» Yaji tetz
oxik tq'uma' kyetz ikxjani:
«Ntons ax wetz nlay xik
nq'uma' etetz tuky'i ab'l
qajwalil nqet nk'ulu' kyaqil
ntzani.»

*Te Yek'b'il Ti'j Kab'e'
K'wa'alb'aj*

28 [Ntons oxik tq'uma' te
Jesus ikxjani:] «¿Titza' n'el
tuj ewitz? At tuq jun xjal
b'ix ate' tuq kab'e' tk'wa'al.
Tzaj te k'wa'lon, oxik tq'uma'
tuky'i te tb'ay tk'wa'al ikx-
jani: "Nk'ajol, pax aq'unon
tuj qawal."
29 Yaji te tk'ajol owaj
stzaq'b'e', oxik tq'uma' ikx-
jani: "Nlay, k'on ngan xik."
Per mas yaj otzaj tna'on tetz
b'ix yaji oxik aq'unon.
30 Yaji te k'wa'lon oxik
tq'uma' tuky'i te tkab'i'
tk'wa'al iktza'x ojetq tuq
xik tq'uma' tuky'i te tb'ay
tk'wa'al. Yaji te tkab'i'
tk'wa'al owaj stzaq'b'e' ikx-
jani: "B'a'n tat, wetz ma
kyinxik." B'ix yaji tetz k'onti'l
oxik.
31 ¿Alkyetz jun te kyetz oqet
tk'ulu' iktza' tgan te stat?»
Yaji kyetz oxik kyq'uma' ikx-
jani: «A te tb'ay k'wa'l.» Yaji
te Jesus oxik tq'uma' kyetz:
«Wetz oxe'l nq'uma' etetz te
b'an'ax, kye aj peyul chojenj
b'ix kye xuj aj k'ajajiyon,
kyetz okyekajel tuj tq'ab'
Qtata Dios tb'ay ewitz etetz.
32 Te Wa'nch owul yek'ul
etetz titza' tuq tzan etanq'in
tuj tume'l, per etetz k'onti'l
oxik etoksla'. Per yatzun kye
aj peyul chojenj b'ix kye xuj
aj k'ajajiyon, kyetz oxik kyok-
sla'. Per etetz anke owok eten
kyaqil ntzani, k'onti'l ojaw
eky'ixpu' enab'lin tzan txik
etoksla'.»*

*Te Yek'b'il Kyi'j Kye
Aq'unon Aj Nya'tx Galan
Kyenab'lin*

*Mak 12:11-12; Luks 20:9-
19*

33 «Instzaj echa'o' junky
yek'b'il: Te tajaw te jun
tx'o'tx' oqex tawa' txq'an
tawal ub, b'ix owok tsi' alwert
ti'j; b'ix oqet tk'ulu' jun luwar
ja' tzan tetz tyitz'o' ta'al te
ub b'ix ax ojaw tk'ulu' jun
txb'uqb'il nim twa'lkal.* Yaji
tetz oxik tsi' majenj kyuky'i
txq'anky aq'unon b'ix tetz
oxik [najayon tuj junky
luwar].
34 Ya ma pon tyemp tzan
tjaw kyin twitz te awalj,
ntons tetz exik tlajo' txq'an

* **21:32** Luks 3:12; 7:29-30 * **21:33** Isa 5:1-2

tmos kyuky'i kye majenon
tzan tuq tajtz ksi' ch'in ta'al
te kymajenb'en.
35 Per kye majenon, kyetz
eb'ajjaw meltz'jik kyi'j kye
mosj b'ix jun oqet kyb'uju'
b'ix junky oqet kykansa' b'ix
junky oqet kyok'onsa' tuky'i
ab'j.
36 Ntons yaji te tajaw tx'o'tx'
exik tlajo' txq'anky tmos
mas ky'ila'j twitz te tb'ay-el,
per kye majenon ax owok
kyk'ulu' kyi'j kyetz iktza'x
kyi'j kye txq'anky tb'ay-el.
37 Yaji mejor oxik tlajo' te
tk'ajol, tetz nb'isun tuq ikx-
jani: "Te nk'ajol oqtel kyok-
sla'."
38 Per ya ma xik kye'e' te
tk'ajol, kye majenon okyy-
olij kyib'kyib'x ikxjani: "Aj
ntzani-alo te aj okajel etzan
te tx'o'tx'. Intqet jkansa' tzan
tkaj te terensy te qetz."
39 Ntons oqet ktzyu' b'ix
owex kyin ti'jx te awalj b'ix
oqet kykansa'.
40 Ntons, oj tpon te tajaw
awalj, ¿tidi' etetz tuj enab'l
oqtel tk'ulu' kyuky'i'l kye ma-
jenon?»
41 Yaji kyetz owaj ktzaq'b'e'
ikxjani: «Okyeqtel tkansa'
kye aj xjal nya'tx galan
kyenab'linni b'ix nlay tz'ok
lo'et tk'u'j kyi'j, b'ix oxe'l tsi'
te xtx'o'otx' majenj kyuky'i
txq'anky aj b'a'n tzan tajtz ksi'
ch'in twitz te awalj aj ta'l te
tx'o'tx'.»
42 Ntons te Jesus oxik
tq'uma' kyetz ikxjani:
«¿Ti'tzun mina' tjaw ete'e'
etetz tuj te Tu'jal Dios aj ja'
nyolin ikxjani? Komo nyolin:
"Te ab'j aj owex xo'o' tzan kye
albañil, ajna'l oje tz'ok iktza'
te ab'j aj b'an presis te twit'lel
jay. A te Qajawil oje k'ulun
ikxji b'ix b'an nqolab'an ti'j
tk'ulb'en."*
43 Ntons, astilji wetz oxe'l
nq'uma' etetz, owelal in exol
etetz te tumelil tzan eten tuj
tq'ab' Qtata Dios b'ix oxe'l
si' kye txq'anky xjal aj oqtel
kyk'ulu' iktza' te Qtata Dios
tgan.
44 B'ix ab'l aj ojawel
xpetk'an ti'j ja ab'jni, opoyon
najsa'; b'ix qa te ab'j oqtel
tz'aqik tajsik jun xjal, te xjal
okajel b'an xhink.»*
45 Yatzun kye pal aj nim
kyajwalil b'ix kye aj b'uch'uj
Parisey, kyetz ya ma tz'ok
kcha'o' kye aj yek'b'ilji owel
kyniky' te Jesus nyolin tuq
kyi'j kyetz.
46 Ntons kyetz kygan
tuq tzan tjaw ktzyu', per
nkyexob' tuq, tzan tpaj kye
xjal nkyyoli' tuq, te Jesus jun
aj yolil tyol Qtata Dios.

22

Te Yek'b'il Aj Telponx Nya'tx Kyaqil Nkye'okslan Tuj Tume'l Tzan Kyox Tuj Ka'j

1 Yaji te Jesus owaq'ik tzan
tyolin junky'el kyuky'i'l tuky'i
txq'anky yek'b'il b'ix oxik
tq'uma' kyetz ikxjani:
2 «Ntons, kyi'j kye xjal aj
nkyekaj tuj tq'ab' te Qtat aj
nnajan tuj ka'j, te nini iktza'
jun k'ulul mandad aj oqet

* **21:42** Sal 118:22-23 * **21:44** Luks 20:18

tb'isu' jun pyest tzan tpaj
toklen junan te tk'ajol.
3 Ntons eb'ajxik tlajo' kye
tmos uk'lel kye aj uk'leme' tuj
te pyest, per kye aj uk'leme'
k'onti'l okyb'anij tzan kypon.
4 Yaji eb'ajxik tlajo' junky'el
kye tmos b'ix oxik tq'uma'
kyetz ikxjani: “Intxik eq'uma'
kyuky'i kye aj uk'leme' witza',
wetz ma'tx kyeqet nkansa'
kye nwakaxh b'ix kye walo'
aj b'an worte' b'ix kyaqil
ma'tx b'antik [tzan qpyestin].
Pe'etzaj ajna'l tuj te pyest.”

5 Ntons kye aj eb'ajtzaj
uk'le' k'onti'l owox tuj kywi'.
Jun te kyetz oxik tuj tawal,
b'ix junky oxik tuj taq'un,
6 b'ix kye junjunky
eqet kyb'uju' kye tmos te
k'ulul mandad b'ix eb'ajqet
kykansa'.
7 Ntons te k'ulul mandad
ojaw q'ojlik nim b'ix oxik
tk'ulu' mandad kye tsoldad
tzan kyqet kykansa' kye aj
eqet kansan kye tmos b'ix
tzan tqet tuq tz'e'sa' te kya-
maq'.
8 Yaji oxik tq'uma' kye tmos
ikxjani: “Kyaqil ma'tx b'antik
tzan taq'ik te pyest, per kye
aj etzaj wuk'le' tb'aya' nya'tx
tuq kymeres tzan kyul.
9 Ajna'l pex etetz tuj te nim
b'ey b'ix inktzaj etuk'le' tuj te
pyest aj okye'okelnoj ewitz.”

10 Ntons kye tmos eb'aj'ex
kyuj kye b'ey b'ix e'ok
kchimo' kyaqil kye aj e'oknoj
kywitz, kyaqil kye aj nya'tx
galan-e' b'ix kye aj galan-e',
b'ix ikxji te luwar onoj tuky'i
xjal.
11 Ya ma tz'ox te k'ulul man-
dad e'el kye aj uk'leme', oxik
tka'yi' jun xjal aj k'onti'l tuq
atok jun tq'anaq galan te jun
pyest toklen junan kab'e' xjal.
12 B'ix oxik tq'uma' tetz
ikxjani: “Wamiw, ¿titza' ma
xhch'otz tzani b'ix qa k'onti'l
atok jun aq'anaq galan?” Per
te xjal k'onti'l owaj stzaq'b'e'
ch'inwt.
13 Ntons te k'ulul mandad
oxik tq'uma' kye tmos: “In-
tqet ek'alo' toq b'ix tq'ab',
b'ix intex etin jwer tuj qlolj.
Tzi owokelten oq'el b'ix ma
qitx'itx'in txe' te'.”*
14 Ntons ky'ila'j kye aj
nkyetzaj uk'le', per cha
junjun kye aj nkye'el joyo'.»*

Te Tume'l Ti'j Te Chojenj
Mak 12:13-17; Luks 20:20-26

15 Ntons, yaji kye aj b'uch'uj
Parisey e'ex tzi b'ix e'okten
kawlayon titza' tuq tzan tqet
kyeq'i' te Jesus ti'j jun tyol b'ix
ikxji tzan txik kyq'uma' iktza'
til.
16 Ntons eb'ajxik kylajo'
junjun aj nkye'ok lapet
tuq kyi'j b'ix junjunky aj
nkye'okslan tuq ti'j te Eró*des*
tzan txik kyq'uma' tuq
ikxjani: «Xnaq'tzon, qetza
qeb'ena yatz jun chyolin b'ix
tuj tume'l nxik axnaq'tza'
tzan qanq'in tuj jun tume'l
iktza' ntq'uma' te Qtata Dios,
b'ix k'onti'l nchk'ulun jun
tidi' cha a'ox tzan akaj galan
tuj kywitz txq'anky, tzan tpaj

* **22:13** Mat 8:12; 25:30 * **22:14** Luks 13:28

k'onti'l n'ok asi' anab'l ti'j jun
xjal titza' tok ka'yin ti'j.
17 Astilji, qgana tzan txik
qcha'o'na jun tidi' te yatz.
¿Titza' yatz tuj anab'l ti'j te
Jkawb'il, b'a'n pe' tzan txik
qchojo' chojenj* te twitzale'
k'ulul mandad tuj qamaq'† qa
nya'txji?»
18 Ntons te Jesus owel tniky'
ti'j te nya'tx galan aj nkyb'isu'
tuq, b'ix oxik tq'uma' ikxjani:
«¡Xmeletz' ka'r! ¿Tistil egan
tzan nqet eteq'i'?
19 Instzaj eyek'u' jun tmin
aj n'oken tzan xhchojet te
chojenj.» Ntons oxik ksi' jun
tmin iktza'x twi' tk'u'j jun xjal
tuj jun q'ij,
20 b'ix tetz oxik tq'uma'
kyetz ikxjani: «¿Ab'l qitzb'alil
atok ti'j te ja tminni, b'ix ab'l
qb'i atok ti'j?»
21 Yaji owaj ktzaq'b'e' tetz
ikxjani: «Titzb'alil te César
aj twitzale' k'ulul mandad.»
Ntons te Jesus oxik tq'uma'
kyetz ikxjani: «Intxik esi' te
César aj tetzkixi' b'ix intxik
esi' te Qtata Dios aj te Qtata
Dios.»
22 Ya ma tz'ok kcha'o' ikxji,
kyetz oje kyelab'an b'ix okaj
ksi' b'ix eb'aj'aj.

Aj Txik Tq'uma' Jesus Oqojawel Anq'in Junky'el

Mak 12:18-27; Luks 20:27-40

23 Ntons, tuj aj q'ijji jun-
jun aj b'uch'uj Sadusey
eb'ajxwa'q q'olb'el Jesus. Kye
aj b'uch'uj Sadusey, kyetz tuj
kynab'l jun xjal k'onti'l njaw
anq'in,* astilji kyetz oxik
kyq'uma' te Jesus ikxjani:
24 «Xnaq'tzon, te Moisés okaj
stz'ib'a' qa jun xjal ma kamik
b'ix qa k'onti'l ma kaj jun
tk'wa'al, ntons te junky ter-
man a tgan tzan tok junan
tuky'i'l te xuj byud tzan tkaj
tk'wa'al te xjal aj okamik.*
25 Ntons, jun-el tzani qxola
ate' tuq wuq ichan kyerman
tuq kyib'. Te tb'ay ermanj
owok junan b'ix yaji okamik.
B'ix komo k'onti'l okaj jun
tk'wa'al, astilji te txu'jel okaj
tuj tq'ab' te junky titz'in.
26 Yaji ax ikxji oky'ik ti'j
te tkab'i', b'ix ax ti'j te toxi'
ermanj, b'ix ikxji oky'ik
kyuky'i kye txq'anky ermanj
max tuky'i te twuqi'.
27 Ya ma kamik te twuqi'
ermanj, ax okamik te xujky.
28 Ntons oj kyjaw anq'in
kye kamnaq, ntons kxol kye
kywuqi' ichan, ¿ab'l jun te
kyetz owokel tichmil te xuj?
Komo te xuj owok junan
kyuky'i kywuqil.»
29 Yaji te Jesus owaj
stzaq'b'e' kyetz ikxjani: «Etetz
k'onti'l n'el eniky' tzan tpaj
k'onti'l eteb'en te Tu'jal Dios
b'ix k'onti'l n'el eniky' ti'j te
tajwalil Qtata Dios.
30 Oj kyjaw anq'in kye
kamnaq, kye xuj b'ix kye
ichan, nlay kye'ok junan
iktza' kye ángel aj akyejax tuj
ka'j [k'onti'l nkye'ok junan].
31 B'ix ti'j te oj kyjaw anq'in
kye kamnaq, ¿ti'tzun, mina'
tqet ete'e' etetz aj otq'umaj te

* **22:17** Ax: ornat. † **22:17** Ax: César. Ikxji kyb'i kyaqil kye twitzale' aj Romaj nkyek'ulun mandad tuq. * **22:23** Kya 23:8 * **22:24** Deu 25:5-6

Qtata Dios? Komo ikxjani ny-
olin:
32 “Wetz a'in te Dios aj ntzaj
kyna'o' te Abran b'ix te Isak
b'ix te Jacob.”* Ntons astilji
te Qtata Dios tetz nya'tx jun
Dios kye kamnaq sinoke jun
Dios aj ntzaj na'o' kyitza' xjal
aj itz'oje'.»
33 Ya ma tz'ok kcha'o'
kyaqil ntzani, kye txq'anky
xjal oje kyelab'an ti'j titza'
nxnaq'tzan tuq kxol kye xjal.

Te Aj Mas Presis Aj Okaj Tq'uma' Te Qtata Dios Tzan Jk'ulun

Mak 12:28-34

34 Ntons, kye aj b'uch'uj
Parisey, aj tok kcha'o' ojetq
tuq kye lumet kye aj Sadusey
titza', kyetz owok kchimo'
kyib' ti'j Jesus,
35 b'ix jun xjal kxol kyetz,
jun xnaq'tzal Kawb'il, oxik
tq'uma' te Jesus ikxjani tzan
tqet teq'i':
36 «Xnaq'tzon, ¿alkyetz te
aj q'umankaj tuj te Kawb'il
aj mas presis tzan tqet
jk'ulu'?»*
37 Yaji te Jesus owaj
stzaq'b'e' ikxjani: «Intqet
egani' te Etajawil aj Qtata
Dios ntzaj ena'o', intqet
egani' tuky'i jun tk'u'jlal
tuj etanim, b'ix tuky'i jun
tk'u'jlal tuky'i ebalor, b'ix
tuky'i jun tk'u'jlal tuky'i
enab'l.*
38 Te ntzani a te tb'ay aj mas
presis tzan jk'ulun.
39 B'ix te tkab'i' ax ch'inky
tuq parej, b'ix nyolin ikxjani:
“Intqet egani' te junky ab'l
etetz iktza'x nqet egani' etib'x
etetz.”*
40 Kye ja kab'e' yol ntzani
aj otzaj tq'uma' te Qtata Dios
tzan tqet qoksla', a te mas
presis twitz kyaqil aj nyolin
te Kawb'il b'ix te aj oqet
ktz'ib'a' kye aj yolil tyol Dios
oqtxi'.»

Te Koloyon Aj Q'umankaj Oqtxi' Mas Nim Tajwalil Twitz Te Dawid

Mak 12:35-37; Luks 20:41-44

41 Aj man tuq tzunx chimo'
kyib' kye aj b'uch'uj Parisey,
42 te Jesus oxik xhcha'o'
kyetz ikxjani: «¿Titza' etetz
nkxb'isun ti'j te Koloyon Aj
Q'umankaj Oqtxi? ¿Ab'l qi-
jajil tetz?» Ntons kyetz oxik
kyq'uma': «Tijajil Dawid.»
43 Ntons te Jesus oxik
tq'uma' kyetz ikxjani: «¿Ntons
titza' te Dawid, aj nyolin tuq
te Txew Dios tuj tanim, owok
tq'uma' ti'j tetz iktza' Tajawil?
Komo te Dawid oxik tq'uma'
ikxjani:
44 “Te Qtata Dios‡ oxik
tq'uma' te Wajawil:§ ‘Paqet
wit'let tuj nb'anq'ab' b'ix
nk'ulu'tz tzan kyqet kye
awajq'oj witza'.’ ”*
45 Ntons komo te Dawid
oxik tq'uma' “Wajawil” ti'j te
Koloyon aj Q'umankaj Oqtxi',
¿titza' tetz jun tijajil ikxji?»

* **22:32** Exo 3:6 * **22:36** Luks 10:25-26 * **22:37** Deu 6:5; Luks 10:27 * **22:39** Lev 19:18 ‡ **22:44** Tuj yol ebrey nyolin “YHWH” aj telponx iktza' “Yawe.” § **22:44** Tuj yol ebrey nyolin “Adonay” aj telponx iktza' “Qajawil” tuj qyol qetz. * **22:44** Ax: Paqet wit'let tuj nb'anq'ab' maxkix oj kyok kye awajq'oj kye tojlb'il awoq; Sal 110:1.

46 Ntons, nijunwt ab'l
ob'antik tzan taj stzaq'b'e'
ni jun yol, b'ix yaji nijunwt
otnimsaj tk'u'j tzan txik
xhcha'o' jun tidi' tetz.

23

Aj Txik Tq'uma' Jesus Titza'
Nkyepaltin Tuq Kye Xnaq'tzon
Mak 12:38-40; Luks 11:37-54; 20:45-47

1 Yaji te Jesus oxik tq'uma'
kyuky'i kye xjal b'ix kye tx-
naq'atz ikxjani:
2 «Kye xnaq'tzal Kawb'il b'ix
kye aj b'uch'uj Parisey, a'e'xk
kyetz oje kaj ksi'x kyib' tzan
txik kyq'uma' tidi' telponx te
Kawb'il iktza'x okaj tq'uma'
te Moisés oqtxi'.
3 Astilji etetz presis tzan
kyqet etoksla' b'ix tzan
txik eteq'i' kyaqil aj otzajel
kyq'uma', per k'on tz'el etin
aj nkyk'ulu' kyetz, tzan tpaj
kyetz ntzaj kyq'uma' jun tidi'
b'ix chuktky te aj nkyk'ulu'.
4 Kyetz nqet kyb'isu'
tidi'chq aj b'an kwest tzan
tqet kyk'ulu' txq'anky xjal,
b'ix yaji nxik kyk'ulu' man-
dad kyi'j kye txq'anky, per
kyetz nya'tx dispwest tzan
kyonen ch'inwt.
5 Kyaqil aj nqet kyk'ulu' cha
n'oken tzan kyok e'e' tzan
kye xjal.* Nqet kyk'ulu' ni-
maq kye tal kaxh tuky'i tyol
Dios tuj aj yob'a' tajsik ky-
witz b'ix ti'j kyq'ab' [iktza' jun
ub'ech],* b'ix nqet kyk'ulu'
nim twa'lkal kye ub'ech ti'j
xtxa'm kyq'anaq xluj.*
6 Oj kxik uk'le' wa'il tjay
junky, mer kygan tzan kyqet
wit'let tuj kyluwar aj ja' mas
jiq'b'ame', b'ix ax kyuj kye jay
nab'il Dios ax tzi mer kygan
tzan kyqet wit'let tuj kyluwar
aj ja' mas jiq'b'ame'.*
7 B'ix mer kygan tzan kyok
lima' tzan kye xjal tuj te
plas b'ix tzan kyok q'uma'
"Xnaq'tzon."
8 Per yatzun etetz, k'onti'l
tzan tel egani' tzan etok
q'uma' "Xnaq'tzon" tzan tpaj
cha jun te aj Xnaq'tzal etetz,
te Koloyon aj Q'umankaj
Oqtxi', b'ix etetz ekyaqil
etermanx etib'.
9 B'ix k'on tz'ok eq'uma'
"Qtat" te nijunwt xjal tzani
twitz tx'o'tx', tzan tpaj cha jun
te Etat, aj atjax tuj ka'j.
10 B'ix ni k'onti'l tzan
etok q'uma' "Yek'ul B'ey,"*
tzan tpaj a'ox te Koloyon aj
Q'umankaj Oqtxi' te Yek'ul
Eb'ey [tzan eb'et iktza' te
Qtata Dios tgan].
11 Te aj at nim tajwalil exol
etetz, a tetz te aj nk'ulun
kwent te etetz.
12 Komo ab'l aj nqet
tjiq'b'a' tib'x, tetz owelal eq'i'
tky'exaw; b'ix ab'l aj k'onti'l
nqet tjiq'b'a'x tib', tetz oqtel
jiq'b'a'.*
13 ¡Last etetz a'ix xnaq'tzal
Kawb'il b'ix etetz aj b'uch'uj
Parisey, etetz a'ix xmeletz'!

* **23:5** Mat 6:1 * **23:5** Deu 6:8 * **23:5** Núm 15:38 * **23:6** Mat 20:26-27; Mak 9:35; 10:43-44; Luks 14:8-11; 22:26 * **23:10** Tuj te yol gryeg telponx te ntzani jun xnaq'tzon aj n'onen kyuky'i kye xjal tzan tel kyniky' tidi' presis tzan kyk'ulun iktza' te Qtata Dios tgan. * **23:12** Luks 14:11; 18:14; 1Xhp 5:5

Komo etetz k'onti'l nkyekaj esi' tzan kyten kye xjal tuj tq'ab' te Qtat aj nnajan tuj ka'j; etetz k'onti'l nxik eq'apo' etib' tuj tq'ab' Qtata Dios b'ix k'onti'l nkyekaj esi' tzan txik kyq'apo' kyib' kye txq'anky aj kygan tzan kyten tuj tq'ab'.

14 ¡Last etetz a'ix xnaq'tzal Kawb'il b'ix etetz aj b'uch'uj Parisey, etetz a'ix xmeletz'! Etetz n'el etin kyjay kye ch'i byud, b'ix nkxchalaj oj etok en [nkxtzanun] nkxnaq'tzan nim tuj; astilji etetz owokel eten jun xhcho'nal b'an nim.†

15 ¡Last etetz a'ix xnaq'tzal Kawb'il b'ix etetz aj b'uch'uj Parisey, etetz a'ix xmeletz'! Etetz ja'chq nkxb'et twitz tx'o'tx' b'ix nkxjunxla'in nim a' tzan echimon xjal tzan kyokslan te exnaq'tzb'en, b'ix oj kyk'amon te exnaq'tzb'en, yaji n'ek'ulu' tzan stzaj si' te kymeres mas nim ewitz etetz tzan kxik xon tuj te nim q'aq' aj ja' te xhcho'nal k'onti'l nmankun.

16 ¡Last etetz aj iktza' moy a'ix b'ix nkyexik ejocho' txq'anky! Etetz n'eq'uma' qa oxe'l qsi' qjurament ti'j te Nin Jay Nab'il Qtata Dios, te nini telponx nya'tx presis [tzan tqet jk'ulu' iktza' ojetq xik jq'uma']; per qa oxe'l qsi' qjurament ti'j te oro tuj te Nin Jay Nab'il Qtata Dios, te nini telponx b'an presis [tzan tqet jk'ulu' iktza' ojetq xik jq'uma'].

17 ¡B'an mok' a'ix, b'ix moy! ¿Alkyetz te aj mas presis, te xtx'otx'al oro qatzun te Nin Jay aj nk'ulun tzan tkaj pawlet te oro a'ox te Qtata Dios?

18 Ax nxik eq'uma' qa qetz nxik qsi' qjurament ti'j te tz'e'sb'il, te nini telponx nya'tx b'an presis [tzan tqet jk'ulu' iktza' ojetq xik jq'uma']; per qa nxik qsi' qjurament ti'j te oyej aj atqet tajsik te tz'e'sb'il, te nini telponx b'an presis [tzan tqet jk'ulu' iktza' ojetq xik jq'uma'].

19 ¡Moy ka'r! ¿Alkyetz te aj mas presis, te oyej aj nxik qsi' te Qtata Dios qatzun te tz'e'sb'il aj nk'ulun tzan tkaj pawlet te qoyej a'ox te Qtata Diosji?

20 Komo ab'l te aj nxik tsi' tjurament ti'j te tz'e'sb'il, nxik tsi' tjurament nya'tx a'ox ti'j te tz'e'sb'il sinoke ax ti'j aj atqet tajsik.

21 B'ix ab'l te aj nxik tsi' tjurament ti'j te Nin Jay Nab'il Qtata Dios, nxik tsi' nya'tx a'ox ti'j te Nin Jayji sinoke ax ti'jx te Qtata Dios aj nnajan tuj.

22 B'ix ab'l te aj nxik tsi' tjurament ti'j te ka'j, nxik tsi' tjurament ti'j te twit'lel Qtata Dios b'ix ax ti'j Qtata Dios aj nqet wit'let tzi.*

23 ¡Last etetz a'ix xnaq'tzal Kawb'il b'ix etetz aj b'uch'uj Parisey, etetz a'ix xmeletz'! Etetz nkaj epawa' te Qtata

† **23:14** Kye xjal oqtxi' aj oqet ktz'ib'a' tyol Qtata Dios tuj kyyol, atqet k'onti'l oqet ktz'ib'a' ja taqan ntzani. * **23:22** Isa 66:1; Mat 5:34 * **23:23** Lev 27:30 ‡ **23:23** Ax: eneldo.

Dios te tlajuji' part ti'j kyaqil
tidi' etetz* ti'j te menta b'ix
te anixh‡ b'ix te comino, per
k'onti'l nqet etoksla' te aj mas
b'an presis aj tz'ib'ankaj tuj
te Kawb'il, iktza' tzan jk'ulun
tume'l kyuky'i txq'anky, b'ix
tzan tok lo'et jk'u'j kyi'j
txq'anky b'ix tzan k'on kaj
jkola' te txnaq'tzb'en Qtata
Dios. Aj ntzani te aj presis
tzan ek'ulun, per ax k'onti'l
tzan tkaj esi' tzan ek'ulun te
junky.
24 Etetz nxik ejocho' junky,
per ax etetz a'ix moy. Etetz
n'ok esi' ek'u'j ti'j te jun tidi' aj
k'onti'l nim tbalor b'ix k'onti'l
n'ok esi' enab'l ti'j te aj b'an
presis.§
25 ¡Last etetz a'ix xnaq'tzal
Kawb'il b'ix etetz aj b'uch'uj
Parisey, etetz a'ix xmeletz'!
Etetz n'el etx'ajo' b'an saq
kyi'j kye uk'b'il b'ix kye laq,
per etetz tuj etanim b'an tz'il
tzan tpaj etelq'b'en b'ix tzan
tpaj tqetlen ek'ulu' tidi'chq ik-
tza' etetz egan.
26 ¡Etetz aj b'uch'uj Parisey,
moy a'ix! Mejor, intjatz
etx'ajo' tb'ay kyuj kye uk'b'il
b'ix kyuj kye laq, b'ix yaji
b'a'n tzan tkaj saq kyi'j.
27 ¡Last etetz a'ix xnaq'tzal
Kawb'il b'ix etetz aj b'uch'uj
Parisey, etetz a'ix xmeletz'!
Etetz a'ix iktza' kye pantyon
aj b'an sjapun-e' kyi'j, b'an
galan kxik ka'yin, per tujx
pur tb'aqil kamnaq at b'ix
tidi'chq aj nya'tx galan.
28 Ax ikxji etetz exik ka'yin,
naqe cha b'an galan a'ix
tuj kywitz kye xjal, per tuj
etanim pur nya'tx galan b'ix
cha xmeletz' a'ix.
29 ¡Last etetz a'ix xnaq'tzal
Kawb'il b'ix etetz aj b'uch'uj
Parisey, etetz a'ix xmeletz'!
Etetz njaw ek'ulu' kypantyon
kye aj yolil tyol Dios b'ix
nqetb'aj etxaku' kypantyon
kye xjal aj b'an galan-e' tuq,
30 b'ix nxik eq'uma' ikxjani:
“Cha itz'ojo'-wit tuq aj itz'oje'
tuq kye qijajilna oqtxi', qetza
k'onti'l-tal o'onena kyuky'i'l
tzan tqet kykansa' kye tlajen
Qtata Dios.”
31 Tzan tpaj nkxq'uman
ikxji, eti'jx nkxyolin a'ix
kyijajil kye aj eqet kansan
kye tlajen Qtata Dios.
32 ¡Ntons pe'ek'ulunnajji ik-
tza'x e'aq'ik kyk'ulun kye eti-
jajil!
33 ¡Tijajil kan a'ix! ¿Titza'
etetz okxkoletel tzan k'on
exik xo'o' tuj te nim q'aq'
aj ja' te xhcho'nal k'onti'l
nmankun?*
34 Astilji wetz okyexe'l
nlajo' aj yolil nyol b'ix xjal aj
at nim kynab'l b'ix xnaq'tzon,
per etetz okyeqtel-alo
ekansa' junjun te kyetz, b'ix
junjunky okyeqtel-alo eklabi'
twitz krus, b'ix kye junjunky
okyeqtel-alo ejub'cha' kyuj
kye jay nab'il Dios, b'ix
okyejawel elajo' tzan kyoqik
ja'chq tuj ky'ila'j amaq'.
35 Tzan tpaj te nini, tzul eta-
jsik etetz te xhcho'nal tzan
tpaj telen eq'i' te kchiky'el
kye kyaqil aj galan xjal aj

§ **23:24** Ax: Etetz nkaj etxijo' te tal us per nxik eb'ilq'u' jun nim kamey; Mat 23:36-40. * **23:33** Mat 3:7; Luks 3:7

eqet kansa' [tzan kye etijajil oqtxi'], atx aj tqetlen kansa' te Abel* aj b'an galan tuq tuj twitz te Qtata Dios, max aj tqet kansa' te Sakariy aj tk'ajol Berekiys, aj onaj txol te tz'e'sb'il b'ix te Nin Jay te Qtata Dios.*
36 Wetz oxe'l nq'uma' etetz te b'an'ax, te xhcho'nal aj tzan tpaj kyaqil aj oky'ikni, owulel kyajsik kyaqil ja xjalni.»

Aj Nb'isun Tuq Te Jesus Kyi'j Kye Xjal Aj Jerusalen
Luks 13:34-35

37 «¡Etetz aj Jerusalen! ¡Etetz aj Jerusalen! Etetz aj nkyeqet ekansa' kye aj yolil tyol Dios, etetz aj nkye'ok exo'o' tuky'i ab'j kye aj lajome' tzan kypakb'an tyol Dios etuky'i'l. Wetz ky'ila'j-el ngan tuq tzan nkolon eti'j iktza' jun paqon aj nkye'ok xhchimo' tal tjaq' txiky', per etetz k'onti'l eb'anij.
38 Tzaj echa'o', te ejay oka-jel kola'.
39 Oxe'l nq'uma' b'eyx ajna'l etetz, ya nlay kyin'ok eten sinoke max oj tpon te or oj txik eq'uma' wi'j: "Galanx-alo te aj tzulni, jun tlajen Qa-jawil."»*

24

Aj Tyolin Jesus Titza' Oky'el Oj Tul Te Jwisy
Mak 13:1-37; Luks 21:5-36; 17:25-33; 12:41-44

1 Te Jesus owetz tuj te Nin Jay Nab'il Qtata Dios b'ix ikja'n tuq tex, kye txnaq'atz e'ok laq'chet ti'j, e'aq'ik tzan kyyolin tuky'i'l titza' tuq k'ulb'en tetz te Nin Jay Nab'il Qtata Dios.
2 Yaji te Jesus oxik tq'uma' ikxjani: «¿N'ok eten etetz kyaqil ntzani? Wetz oxe'l nq'uma' etetz te b'an'ax, tzani nlay kaj ni jun pant tajsik junky. Kyaqil oqtel tilu'.»
3 Ntons yaji [aj kypon] twi' te witz Olib te Jesus oqet wit'let tzi b'ix apart kywitz kyaqil, kye txnaq'atz eb'aj'ok laq'chet ti'j, oxik kcha'o' tetz ikxjani: «Instzaj aq'uma' ch'in janik'b'a'n ky'ik kyaqil aj ma tzaj aq'uma'ni b'ix tidi' seny owokel qen tzan tel qniky' qa ch'inky awul b'ix qa ch'inky tul te jwisy.»
4 Yaji te Jesus owaj stzaq'b'e' kyetz ikxjani: «Intok esi' waq enab'l tzan k'on eqet eq'i' tzan nijunwt.
5 Komo kye'ul ky'ila'j xjal, okyeyoliyon tuky'i nb'i iktze'xtzun a'in wetz, oxe'l kyq'uma' ikxjani: "Wetz a'in te Koloyon aj Q'umankaj Oqtxi'." B'ix ikxji kyetz okyeqtel kyeq'i' ky'ila'j xjal.
6 Etetz owokel echa'o' ja'chq n'ok q'oj b'ix nq'umjik owokel q'oj ja'chq, per yatzun etetz k'onti'l tzan exob', tzan tpaj ikxjikix oky'el per nya'tx a te tmankb'il twitz tx'o'tx'ji.
7 Kyijajil txq'an xjal okyeq'ojiyonkix ti'j kyijajil txq'anky xjal, b'ix txq'an amaq' okyeq'ojiyon kyi'j txq'anky amaq', b'ix ja'chq

* **23:35** Gén 4:8 * **23:35** 2Cró 24:20-21 * **23:39** Sal 118:26

owokel en twitz wa'ij,
b'ix ja'chq oky'el ky'ila'j kab'junab'.
8 Per kyaqil nini man tuq n'aq'ik te xhcho'nal.
9 Ntons etetz [aj nkyin'etoksla']
okxe'l q'apo' tuj kyq'ab' xjal aj nya'tx galan aj owokel
ksi' nim xhcho'nal eti'j, b'ix okxtel kansa', b'ix okx'okel
ajq'oja' tuj kyaqil amaq' twitz tx'o'tx' tzan tpaj etokslb'en
wi'j.*
10 Tuj aj tyempji ky'ila'j xjal okajel ksi' tzan tok wit'let
kyk'u'j wi'j. Kxolx kyetz oxe'l kyq'apo' kyib'x, owokel
kyajq'oja' kyib'x.
11 Ky'ila'j xjal okye'ulel, okyq'uma'tz qa kyetz a'e' aj
yolil tyol Dios, per nya'tx b'an'ax kyitza', b'ix ky'ila'j
xjal okyeqtel kyeq'i'.
12 B'ix tzan tpaj kye xjal mas kyek'uluyon tidi'chq
nya'tx galan, ky'ila'j okajel ksi' tzan tqet kyen kyib' galan
kyuky'i txq'anky.
13 Per te aj nlay kyinkaj tkola' b'ix otipa'tz kyaqil max
oj tmankun, tetzji okoletel.*
14 B'ix te ja tpakb'alil galan ti'j te tume'l titza' tzan kykaj
kye xjal tuj tq'ab' Qtata Dios, oxe'l pakb'let tuj kyaqil
twitz tx'o'tx', tzan tok kcha'o' kyaqil amaq', b'ix maxji tzul
te jwisy.*
15 (Ntons ab'l te aj njaw te'e', intox tuj twi' ntzani:)
Cha'oj tok eten te aj oqet stz'ib'a' te Xhwe'k aj yolil tyol
Dios oqtxi', ti'j te xmayiyon aj xituyon, ntons qa ma'tx pon
nini tuj te Luwar Aj B'an Xjan [tuj te Nin Jay Nab'il Qtata
Dios],*
16 ntons yaji kye aj akyeqet tuj tkwentil Judey inkxik oqik
twi' witz,
17 b'ix kye [aj Judey] aj atejax twi' jay, k'onti'l tzan
kyqetz eq'il jun tidi' tuj kyjay [sinoke tzan kyoqik naj],
18 b'ix kye aj nkye'aq'unan tuj k'ul, k'onti'l tzan
kymeltz'jik kyjay eq'il jun ktxo'w.*
19 ¡Laste' kye xuj [aj Judey] aj ch'inky kky'ix tuj aj
q'ijji, b'ix kye xuj aj man nkyetxu'un kyal!
20 Pe'exnaq'tzan waq tuky'i Qtata Dios tzan k'on tky'ik
ntzani tuj jab'alil qatzun tuj jun q'ij ojla'mjji.
21 Komo owokel en twitz jun xhcho'nal b'an nim,* per
jun xhcho'nal aj mina' tky'ik ni jun-el atx aj tqetlen k'ulu'
te twitz tx'o'tx' b'ix yaji ya nlay ky'ik junky'el.
22 Cha nya'tx-wit cha kab'e q'ij oteyon te nini, ntons
nijunwt-tal ab'l otipa'tz, kyaqil-tal okyekamel, per
cha kab'e q'ij oky'el tzan tpaj [te Qtata Dios n'ok lo'et tk'u'j
kyi'j] kye aj joyome' titza'.
23 Ntons qa at ab'l otzajel tq'uma' etetz, "¡Instzaj eten!
Tzani atqet te Koloyon aj Q'umankaj Oqtxi'," qatzun
otzajel kyq'uma', "Txini

* **24:9** Mat 10:22 * **24:13** Mat 10:22 * **24:14** Tmnk 5:9-10; 7:9 * **24:15** Dan 9:27; 11:31; 12:11 * **24:18** Luks 17:31 * **24:21** Dan 12:1; Tmnk 7:14

atqet," ntons yatzun etetz,
k'on xik etoksla'.
24 Komo kye'ul xjal aj sq'o'l-
e' aj kyq'uma'tz a'e' kyetz te
Koloyon Aj Q'umankaj Oqtxi',
per nya'tx b'an'ax kyitza',
b'ix kye'ul kye aj okyq'uma'tz
a'e' kyetz aj yolil tyol Dios,
per nya'tx b'an'ax kyitza'.
B'ix oqtel kyk'ulu' tidi'chq
yek'b'il tuky'i nim kyajwalil
b'ix tidi'chq aj okyelab'ayon
kye xjal ti'j tzan kyqet-tal
kyeq'i' kye xjal, b'ix kygan-
tal tzan kyqet kyeq'i' kye aj
joyome' tzan Qtata Dios.
25 Intok esi' waq enab'l ti'j
kyaqil aj ma'tx xik nq'uma'
etetzni b'ix mina' tky'ik.
26 Astilji qa at ab'l otzajel
q'uman etetz, "Instzaj eten,
tetz atqet tuj te ky'ixk'oj
tx'o'tx'," etetz k'on kxik e'el
tetz. B'ix qa otzajel q'uma'
etetz, "Instzaj eten, tzani
atqet ewa' tuj jay," etetz k'on
xik etoksla'.
27 Komo iktza'x jun xh-
liky'lika'j nky'ik twitz ka'j
[k'onti'l nkaj ewj], ax ikxji
oj wul [wetz] te Ichan Aj
Tk'wa'al Dios [a'in].
28 [Ntzani b'an'ax iktza'x]
ja' nkyelab'un kye loxh at jun
tidi' kamnaq txini.*

29 Cha'oj tky'ik kyaqil
aj tyemp nim xhcho'nal,
b'eyxnajji te q'ij oqloljxb'el
twitz, te qya' ya nlay q'analin,
b'ix kye che'w okyetzajel
tz'aqik twitz ka'j, b'ix kyaqil
[malspirit] aj nim kyajwalil
twitz ka'j okyejawel kyito'.*
30 Ntons oxe'l e'e' twitz ka'j
te jun seny aj telponx wi'j
[wetz] te Ichan Aj Tk'wa'al
Dios [a'in], b'ix kyaqil kyijajil
xjal twitz tx'o'tx' ma kye'oq'
tzan kxob'al.* B'ix okyinxe'l
kye'e' wetz ikja'n ntzaj tuj te
muj tuky'i wajwalil b'ix tuky'i
nim nxhqitz'unal.
31 B'ix tuky'i [twi'] jun nim
trompet okyexe'l nlajo' kye
ángel, b'ix kyetz okye'okel
kchimo' kye aj joyome' witza',
otzajelb'aj ksuti' kyaqil twitz
tx'o'tx' b'ix twitz ka'j.
32 Intok esi' waq enab'l ti'j
jun yek'b'il ti'j te wi' igos.
Cha'oj stzaj k'uplet txaq,
etetz n'el eniky' ch'inky qok
kwares.
33 Ax ikxji ti'j te aj ma'tx xik
nq'uma'ni, tzan tpaj cha'oj
tok eten aj nky'ik ikxji twitz
tx'o'tx', owelal eniky' telponx
ch'inky wulky wetz.*
34 Wetz oxe'l nq'uma' etetz
te b'an'ax, kyaqil ntzani
oky'el mina' kykamik kye ja
qijajilni.
35 Te twitz ka'j b'ix te
twitz tx'o'tx' okyepoyonaj,
per wetz nyol nlay ponaj,
[opoyonkixi' kyaqil aj ma'tx
xik nq'uma'ni].*
36 Nijunwt ab'l teb'en
janik'b'a'n tky'ik ja ntzani;
ni kye ángel tuj ka'j k'onti'l
kyeb'en, ni wetz Tk'wa'al
Dios k'onti'l web'en; a'ox te
Qtat [aj atjax tuj ka'j teb'enky

* **24:28** Luks 17:37 * **24:29** Isa 13:10; Ezq 32:7; Joel 2:31; Mak 13:24-25; Tmnk 6:14 * **24:30** Dan 7:13; Tmnk 1:7 * **24:33** Mak 13:29 * **24:35** Sal 102:25-26; Mat 5:18; Mak 13:31; Luks 16:17; 21:33; Ebr 1:10-12; 1Xhp 1:25; Tmnk 6:14 * **24:36** Mak 13:32

janik'b'a'n tky'ik ja ntzani].*
37 Iktza'x oky'ik tuj aj
tyemp aj itz'oj tuq te Noe, ax
ikxji oky'el oj wul [wetz] te
Ichan Aj Tk'wa'al Dios [a'in].*
38 Tuj aj tyempji aj mina'
tuq stzaj te nim jab' b'ix
maxkix aj tox te Noe tuj te
bark, kye xjal cha nkye'uk'an
tuq b'ix nkyewa'an tuq b'ix
nkye'ok tuq junan.
39 K'onti'l tuq b'isu' kyitza'
qa owulel tuq te nim jab',
per yaji owul te nim jab' b'ix
eb'ajponaj kkyaqil. Ax ikxji
oky'el oj wul [wetz] te Ichan
Aj Tk'wa'al Dios [a'in].*
40 Tuj aj q'ijji qa kab'e' xjal
nkye'aq'unan tuj k'ul, jun te
kyetz oxe'l eq'i' [tuj ka'j] b'ix
te junky okajel si'.
41 Qa kab'e' xuj nkyekye'en
ti'j ka', jun te kyetz oxe'l eq'i'
[tuj ka'j] b'ix te junky okajel
si'.
42 Etetz pe'eten waq list
tzan tpaj k'onti'l eteb'en
alkyetz q'ij okyin'ulel wetz aj
Etajawil a'in.
43 Intel eniky' ti'j te ntzani:
Qa jun tajaw jay teb'en-wit
janik'b'a'n tzul te eleq' elq'on
tuj tjay, ntons oteyon-tal list
b'ix nlay-tal stzoqpij tzan tox
nijunwt tuj tjay elq'on.
44 B'ix ax ikxji eti'j etetz, a
tgan tzan eten waq list tzan
tpaj kyin'ul [wetz] te Ichan Aj
Tk'wa'al Dios [a'in] tuj jun q'ij
aj k'onti'l nkye'iyon kye xjal
wi'j, [astilji a tgan tzan eten
waq list].»*

Jun Mosj Aj Galan Nab'lin Otkamb'a'tz Jun Tidi' Galan, B'ix Jun Mosj Aj Nya'tx Galan Nab'lin Oxe'l Si' Jun Xhcho'nal Ti'j

45 «¿Titza' nab'lin jun mosj
aj b'an tume'l nb'isun b'ix
nk'ulun kyaqil iktza' te tpa-
tron tgan, b'ix te tpatron nkaj
tsi' te k'ulul mandad kxol kye
txq'anky tmos tuj tjay, tzan
kxik tk'a'cha' oj tpon or?
46 Galanx-alo te aj mosjji
qa oj tul te tpatron b'ix tetz
nk'ulun te aj okaj q'uma' tetz.
47 Wetz oxe'l nq'uma' etetz
te b'an'ax, te tpatron oka-
jel tsi' te k'ulul mandad ti'j
kyaqil tidi' tetz.
48 Per qa jun mosj aj nya'tx
galan nab'lin otq'uma'tz tuj
tanim "te npatron nlay tzul
luwew,"
49 b'ix qa owaq'el tzan
kyqet tk'ulu' joder kye
txq'anky mosj b'ix qa cha
owa'yon b'ix owokelten uk'al
kxol kye bol,
50 te tpatron te aj mosjji
owulel tuj jun q'ij aj k'onti'l
tuq iyo' titza', b'ix tuj jun or aj
k'onti'l tuq teb'en.
51 Ntons oxe'l tsi' jun xh-
cho'nal nim ti'j b'ix okajel tsi'
kxol kye aj xmeletz'. B'ix
tzi owoq'el b'ix ma qitx'itx'in
txe' te'.»

25

Junky Yek'b'il Ti'j Te Jwisy: Kye Lajuj Q'opoj

1 «Ntons, kyi'j kye xjal aj
nkyekaj tuj tq'ab' te Qtat aj
nnajan tuj ka'j, te nini ik-
tza' [ja yek'b'il] ntzani: Tuj

* **24:37** Gén 6:5-8 * **24:39** Gén 7:6-24 * **24:44** Mat 25:13; Luks 12:39-40; 1Tes 5:6

jun wa'amj joyome' tuq la-
juj q'opoj tzan kyk'amon te
ichan tuj te jay aj ja' tuq
n'ok te wa'amj. Oxik kyin
te kyq'anal b'ix e'ex iyol te
ichan.
2 Jweb' kxol kyetz k'onti'l
tuq nkyeb'isun tume'l, b'ix
kye junky jweb' kyetz b'an
nkyeb'isun tuq tume'l.
3 Kye aj k'onti'l tuq
nkyeb'isun tume'l oxik kyin
tqatel te kyq'anal, per k'onti'l
oxik kyin kyaseyt [tzan tuq
tqex kynojsa' junky'el].
4 Per yatzun kye aj b'an
nkyeb'isun tume'l, kyetz oxik
kyin junjunky boteychaq
kyaseyt te tqatel kyq'anal.
5 Ntons yaji te ichan
k'onti'l opon luwew, ntons
eb'ajxnakwin b'ix eb'ajkaj
b'an watl.
6 Ya ma qo'ok chukaq'b'il
kxik cha'on kye xjal nkye-
siky'in tuq ikxjani: "Tzul te
ichan, tzul te ichan; pe'etetz
waq kanol tetz."
7 Kkyaqil kye q'opoj
eb'ajjaw wa'let k'ulul te
kyq'anal.
8 Ntons kye jweb' aj k'onti'l
tuq nkyeb'isun tume'l, oxik
kyq'uma' ikxjani kyuky'i'l
kye aj b'an atok tuq kynab'l:
"Instzaj esi' ch'in qetza
qaseytni tzan tpaj qetza
jq'anal ch'inky tqextzaj,"
kyekyi.
9 Per kye q'opoj aj list tuq
ate' oxik kyq'uma' kyetz ikx-
jani: "Nlay tzan tpaj ikxji nlay
kanon te qetza b'ix ax nlay
kanon te etetz. Mejor tzan
exik loq'ol aj ja' nk'ayjik."
10 Per aj kxik kye jweb'
q'opoj loq'ol te kyaseyt, opon
te ichan. Yatzun kye aj list
tuq akyeqet, eb'aj'ox tuky'i'l
tuj te wa'amj, b'ix te lamel
okaj lamo'.
11 Yaji eb'ajpon kye
txq'anky q'opoj, oxik
kyq'uma' ikxjani: "Tat, tat,
intox ajaqo' te lamel."
12 Per yaji tetz oxik tq'uma'
kyetz ikxjani: "Oxe'l nq'uma'
etetz te b'an'ax, wetz k'onti'l
wotzqi' a'ix."»
13 [Ntons yaji te Jesus
oxik tq'uma' ikxjani:] «Ax
etetz, pe'eten waq list tzan
tpaj k'onti'l eteb'en alkyetz
q'ij b'ix k'onti'l eteb'en
alkyetz or [cha'oj wul wetz
junky'elky].»*

Junky Yek'b'il Ti'j Te Jwisy:
Kye Ox Mosj

14 «Komo [cha'oj wul wetz
junky'elky, owokel] te nini ik-
tza' jun xjal aj ikja'n tuq txik
tuj tb'ey, etzaj tuk'le' kye tmos
b'ix oxik tq'apo' ti'chq tetz tuj
kyq'ab'.
15 Oxik tq'apo' te jun te
kyetz jweb' tmin xtx'otx'al
tib',* b'ix te junky xjal
oxik tq'apo' tetz kab'e' tmin
xtx'otx'al tib',† b'ix te junky
xjal cha jun tmin xtx'otx'al
tib'.‡ Ntons ikxji oxik tq'apo'
te junjun iktza'x te kylistul,
b'ix yaji oxik tuj tb'ey.

* **25:13** Mat 24:42; Mak 13:33; Luks 12:35-38; 13:25 * **25:15** Jweb' talent telponx iktza' twi' tk'u'j jun xjal oqal (100) aq'b'i. † **25:15** Kab'e' tmin aj tb'i talent telponx iktza' twi' tk'u'j jun xjal kawnaq (40) aq'b'i. ‡ **25:15** Jun talent telponx iktza' twi' tk'u'j jun xjal winqi' aq'b'i.

16 B'eyxnajji te aq'unon
aj oky'ik tk'amo' jweb', tetz
tidi'chq oqet txk'a'ma' ti'j b'ix
otk'uluj ganar jweb'ky.
17 B'ix ax ikxji otk'uluj te aj
otk'amoj kab'e', tetz otk'uluj
ganar kab'e'ky.
18 Per te aj oky'ik tk'amo'
cha jun, tetz cha oqex tk'u'u'
stumin te tajaw tuj jun jul aj
oqex tluki' tuj tx'o'tx'.
19 Ya ma ky'ik nim tyemp,
te kyajaw kye aj mosjji
omeltz'jik b'ix owokten eq'il
kwent kyuky'i'l.
20 Tb'ay opon te aj ojetq tuq
ky'ik tk'amo' te jweb' tmin
b'ix oxik tq'apo' jweb'ky te ta-
jaw b'ix oxik tq'uma' ikxjani:
"Tat, yatz otzaj asi' jweb' tmin
wetz b'ix ntzani junky jweb'
aj ma'tx nk'uluj ganar tuky'i
atumin."
21 Ntons te tajaw oxik
tq'uma' tetz ikxjani:
"Byenech awitza'. Yatz a'ich
jun mosj b'an galan b'ix
k'onti'l nkaj asi' tzan tqet
ak'ulu' kyaqil aj ngan. Ajna'l
tzan tpaj ma ak'uluj galan
tuky'i jun tidi' nya'tx nim,
ajna'l oxe'l nsi' yatz junky
mas nim. Paq'ijlan wuky'i'l."
22 Yaji opon te aq'unon
aj ojetq tuq ky'ik tk'amo'
kab'e' tmin b'ix oxik tq'uma'
ikxjani: "Tat, yatz otzaj asi'
kab'e' tmin wetz b'ix ajna'l
ntzani kab'e'ky aj ma'tx
nk'uluj ganar."
23 Yaji te tajaw oxik tq'uma'
tetz ikxjani: "Byenech aw-
itza'. Yatz a'ich jun mosj
b'an galan b'ix k'onti'l nkaj
asi' tzan tqet ak'ulu' kyaqil
aj ngan. Ajna'l tzan tpaj
ma ak'uluj galan tuky'i jun
tidi' nya'tx nim, ajna'l oxe'l
nsi' yatz junky mas nim.
Paq'ijlan wuky'i'l."*
24 Yaji, ya ma pon te
aq'unon aj ojetq tuq ky'ik
tk'amo' cha jun tmin, oxik
tq'uma' te tajaw ikxjani:
"Tat, wetz web'en tuq, yatz
nb'antik awitza' kyaqil mer
iktza' yatz agan, b'a'n tzan
tjaw awin twitz awalj aj ja'
k'onti'l nxhch'awan b'ix njaw
awin aj ja' k'onti'l nchkyiton
te ijaj.§
25 Astilji wetz inxob' awitz,
wetz cha oqex nmuqu' te atu-
min tuj te tx'o'tx'. Per ntzani
te atumin aj otzaj asi' wetz."
26 Ntons te tajaw oxik
tq'uma' ikxjani: "Yatz a'ich
jun mosj aj nya'tx galan
chnab'lin b'ix ky'aj a'ich. Qa
yatz aweb'en tuq qa njaw
win twitz awalj aj ja' k'onti'l
nkyin'awan b'ix qa njaw win
aj ja' k'onti'l nkyinkyiton,
27 ntons oxik-tal awin ch'in
ntumin kyuky'i kye swal
ky'exj, b'ix wetz aj txkyin-
meltz'jik, ma'-tal nk'amoj te
ntumin b'ix te ta'al tzan kye
swal ky'exj."
28 B'ix oxik tq'uma' ikxjani
kye aj akyeqet tuq tzi: "Intel
etin te jun tmin b'ix intxik esi'
te aj at lajuj tetz.
29 Komo te aj nk'ulun
tume'l tuky'i aj nxik si' tetz,
yaji oxe'l si' mas tetz b'ix ikxji

* **25:23** Mat 25:21 § **25:24** Te yol k'onti'l telponx jun eleq' sinoke telponx jun xjal b'an list tzan tk'ulun ganar tmin.

owokel nim tetz; per te aj
k'onti'l nk'ulun tume'l tuky'i
te aj nxik si' tetz, yaji owelal
in kyaqil aj at tetz.*
30 B'ix te ja mosj aj k'onti'l
tokenni, b'eyx intex etin jwer
tuj te qlolj aj ja' ma tz'oq' b'ix
ma qitx'itx'in txe' te'.”»*

Oj Stzaj Jwisy Kyajsik
Kyaqil Amaq'

31 «Ntons, cha'oj wul [wetz]
te Ichan Aj Tk'wa'al Dios
[a'in] tuky'i nim nxhqitz'unal
b'ix tuky'i nim wajwalil tzan
nk'ulun mandad ti'j kyaqil
b'ix kyuky'i kyaqil kye ángel,
wetz okyinqtel wit'let tuj
nwit'lel aj ja' okyink'uluyon
mandad tuky'i nim wajwalil
ti'j kyaqil.
32 Kyaqil kye xjal tuj kyaqil
amaq' okye'okel chimo'
nwitz, b'ix okye'elal npawa'
txq'an kyi'j txq'anky, iktza'
jun pastoriyon aj nkye'el
tpawa' kye karner kyi'j kye
chib.
33 Kye [aj galan xjal, kyetz
okyeqtel nsi' tuj nmanq'ab'
iktza' jun pastoriyon] nkye-
qet tsi' kye karner tuj
tb'anq'ab', b'ix kye [aj nya'tx
galan xjal okyeqtel nsi' tuj
nsurt iktza' jun pastoriyon]
nkyeqet tsi' kye chib tuj tsurt.
34 Yaji [wetz] aj nkyink'ulun
mandad ti'j kyaqil oxe'l
nq'uma' kyuky'i kye aj akye-
qet tuj nmanq'ab' ikxjani:
“Qalan waq etetz aj ma'tx
kxqet ky'iwla' tzan Ntat.
Pe'ek'amon waq te etajwalil
aj oje qet k'ulu' listar te etetz
tzan te Qtata Dios atx aj
tqetlen k'ulu' te twitz tx'o'tx'.
35 Komo wetz owok wen
twitz wa'ij, b'ix yaji etetz
otzaj esi' nwe'; b'ix owok wen
twitz tzakjel, b'ix etetz otzaj
esi' wuk'a'; wetz k'onti'l tuq
ja' b'a'n tzan nkaj, b'ix otzaj
esi' jun nposad;
36 k'onti'l tuq nq'anaq, b'ix
etetz otzaj esi' nq'anaq;* wetz
inqet yab'tik, b'ix etetz okx-
pon q'olb'el wetz; wetz inqex
si' tuj pres, b'ix etetz okx'ul
q'olb'el wetz.”*
37 Ntons kye aj oje kye'ok
galan-e' tuj twitz Qtata Dios
otzajel kcha'o' ikxjani: “Tat,
¿janik'le oxhch'ok qena tuky'i
wa'ij b'ix oxik qsi'na awe'?
¿Janik'le oxhch'ok qena tuky'i
tzakjel, b'ix oxik qsi'na
awuk'a'?
38 ¿Janik'le k'onti'l tuq ja'
b'a'n tzan akaj, b'ix oxik
qsi'na jun aposad? ¿B'ix
janik'le k'onti'l tuq aq'anaq
b'ix oxik qsi'na aq'anaq?
39 ¿Janik'le yab'ich tuq
qatzun atichqex tuq tuj pres,
b'ix qetza oxwa'qna q'olb'el
yatz?”
40 Ntons [wetz] te twitzale'
k'ulul mandad ti'j kyaqil
owajel ntzaq'b'e' ikxjani:
“Wetz oxe'l nq'uma' etetz
te b'an'ax, kyaqil aj ek'uluj
kyuky'i kye ja k'o wermanni,†
ntons wuky'i'l tuq n'ek'ulu'
ikxji.”
41 Yaji oxe'l nq'uma' kyuky'i

* **25:29** Ax: ab'l aj at tidi' tetz, oxe'l si'let mas, per te aj k'onti'l at, te aj ch'in aj at owelal eq'let; Mat 13:12; Mak 4:25; Luks 8:18; 19:26. * **25:30** Mat 22:13; Luks 13:28 * **25:36** Ezq 18:7 * **25:36** Ebr 13:3 † **25:40** Ax: iktza' k'wa'l.

kye aj akyeqet tuj nsurt ikxjani: “Intel epawa' waq etib' wi'j, etetz aj qanb'enb'aj etajsik; pex waq tuj te nim q'aq' aj k'onti'l nqextzaj, aj k'ulumaj te Tajaw Choj b'ix kye ángel aj nkye'okslan tetz.

42 Komo wetz at tuq wa'ij wi'j, b'ix etetz k'onti'l otzaj esi' nwe'; at tuq tzajk'aj wi'j, b'ix etetz k'onti'l otzaj esi' wuk'a';

43 wetz k'onti'l tuq ja' b'a'n tzan nkaj, b'ix etetz k'onti'l otzaj esi' jun nposad; k'onti'l tuq nq'anaq, b'ix etetz k'onti'l otzaj esi' nq'anaq; wetz yab'in tuq b'ix inqexten tuj pres, b'ix etetz k'onti'l okxpon q'olb'el wetz.”

44 Ntons kyetz otzajel kcha'o' ikxjani: “Tat, ¿janik'le oxhch'ok qena tuky'i wa'ij b'ix tuky'i tzajk'aj, qatzun k'onti'l ja' tuq tzan akaj, qatzun k'onti'l tuq aq'anaq, qatzun yab'ich tuqji, qatzun aj aqex si' tuj presji, b'ix k'onti'l oxhch'ok qone'na?”

45 Ntons owajel ntzaq'b'e' kyetz ikxjani: “Wetz oxe'l nq'uma' etetz te b'an'ax, kyaqil aj k'onti'l ek'uluj kyuky'i kye ja k'o [wermanni], ntons ax k'onti'l ek'uluj wuky'i'l.”

46 Ntons kyetz okyexe'l aj ja' at xhcho'nal te jun-ele'x, per yatzun kye aj oje kye'ok galan-e' tuj twitz Qtata Dios, kyetz oxe'l si' jun kyanq'in te jun-ele'x.»

26

Aj Kykaj Kye Xjal Ti'j Tzan Tjaw Ktzyu' Te Jesus

Mak 14:1-2; Luks 22:1-2; Wnch 11:45-53

1 Ya ma xik tq'uma' te Jesus kyaqil ntzani, yaji oxik tq'uma' kye txnaq'atz ikxjani:

2 «Komo etetz eteb'enky, tuj kab'e' q'ij ajna'l oky'el te ninq'ij Paskw.* B'ix [tuj aj ninq'ijji, wetz] te Ichan Aj Tk'wa'al Dios [a'in] okyinxe'l q'apo' tzan nqet klabi' twitz krus.»

3 Ntons, [tuj aj tyempji] kye pal aj nim kyajwalil b'ix kye tijxjal kxol kye aj tijajil Israel owok kchimo' kyib' tuj tjay te Kaypas aj twitzale' pal.

4 Oqet kyb'isu' tzan tuq tjaw ktzyu' te Jesus per tuky'i jun tume'l nya'tx galan tzan tuq tqet kykansa'.

5 Per okyq'umaj ikxjani: «Per mejor nya'tx tuj te ninq'ij, tzan k'on kyjaw lab'un kye xjal.»

Aj Tqet Jiq'b'a' Jesus Tzan Jun Xuj

6 Ntons, te Jesus atqet tuq tuj Betany, tuj tjay jun xjal tb'i Simon aj yab' tuq tb'ay tuky'i lepr.

7 Ntons, opon laq'chet ti'j Jesus jun xuj b'ix eq'i' tuq titza' jun tal q'awub' aj xtx'otx'al ab'j alabastr, b'ix te tk'ok'jal aj atqex tuq tuj b'an kar. Aj man tuq atqet te Jesus ti'j te mes, te xuj oqet tqo' te tk'ok'jal tuj twi'.*

8 Kye txnaq'atz, ya ma tz'ok kye'e' kyetz, eb'ajjaw q'ojlik b'ix owaq'ik tzan kyyolin

* **26:2** Exo 12:1-27 * **26:7** Luks 7:37-38; Wnch 12:3

ikxjani: «¿Tistil nqet txq'ela' kyaqil nini?*
9 B'a'n tuq tzan txik k'aylet b'an kar te jun onb'il-tal kye meb'a' xjal.»
10 Per te Jesus oxik xhcha'o' b'ix oxik tq'uma' kyetz ikxjani: «¿Tistil etetz nqet eyoli' ikxji ti'j ja xujni? Te aj ma'tx tk'uluj wi'jni, nini jun galan.
11 Kye meb'a' xjal okyeqtel tenkix exol,* yatzun wetz nlay kyinqet ten exol.
12 Te aj ma'tx tk'uluj ja xujni aj txqet tqo' te tk'ok'jal wi'j, ikxji tetz ma'tx kyinqet tk'ulu' listar tzan nmuqet.*
13 Wetz oxe'l nq'uma' etetz te b'an'ax, ja'chq twitz tx'o'tx' kyaqil aj ja' oxe'l pakb'a' te tpakb'alil titza' te Qtata Dios nkolon qi'j, ax oxe'l q'umlet ti'j te aj ma'tx tk'uluj ja xujni tzan stzaj na'o' tetz.»*

Aj Tjaw Meltz'jik Te Juds Ti'j Te Jesus
Mak 14:10-11; Luks 22:3-6

14 Ntons, jun aj kxol kye kykab'lajujil txnaq'atz te Jesus, aj tb'i Judas Iskaryot, tetz oxwa'q yoliyon kyuky'i kye pal aj nim kyajwalil.
15 Oxik tq'uma' kyetz ikxjani: «¿Tidi' otzajel esi' wetz tzan txik nq'apo' te Jesus tuj eq'ab'?» Ntons kyetz ekaj ti'j tzan txik ksi' lajuj tuj kawnaq (30) tmin xtx'otx'al plat.*
16 B'eyx tuj aj q'ijji te Juds njoyon tuq tume'l titza' tzan txik tq'apo' te Jesus tuj kyq'ab'.

Aj Twa'an Te Jesus Kyuky'i Txnaq'atz Ti'j Te Ninq'ij Paskw
Mak 14:12-25; Luks 22:7-13; Wnch 13:21-30; 1Kor 11:23-26

17 Ntons, tuj tb'ay q'ij ti'j te ninq'ij oj kywa'an te wab'j aj k'onti'l malsb'il tuj, kye txnaq'atz eb'aj'ok laq'chet ti'j b'ix oxik kcha'o' tetz ikxjani: «¿Ja' agan tzan tqet jk'ulu' kyaqil tzan awa'an ti'j te q'ij Paskw?»
18 Tetz oxik tq'uma' kyetz ikxjani: «Pex waq tuj te amaq' tuj tjay ja xjalni b'ix oxe'l eq'uma' tetz ikxjani: "Te xnaq'tzon ma tzaj tq'uma' ikxjani: 'Ch'inky tpon or wetz b'ix kyinpon ajay kyuky'i kye nxnaq'atz tzan nwa'an junx kyuky'i'l ti'j te ninq'ij Paskw.' "»
19 Ntons kye txnaq'atz oqet kyk'ulu' iktza'x tuq te Jesus ojetq xik tq'uma', b'ix oqet kyk'ulu' kyaqil tzan kywa'an ti'j te ninq'ij Paskw.
20 Ntons, ya ma qoqet yupan, te Jesus wit'lik tuq ti'j mes junx kyuky'i kye kykab'lajujil txnaq'atz.
21 B'ix man tuq nkyewa'an, oxik tq'uma' kyetz ikxjani: «Wetz oxe'l nq'uma' etetz te b'an'ax, jun aj exol etetz ojawel meltz'jik wi'j.»
22 Ntons kyetz oje kyeb'isun, b'ix junjunchaq e'aq'ik tzan kcha'on tuky'i'l ikxjani: «¿Tat, a'in petzun wetz?»
23 Te Jesus oxik tq'uma' kyetz ikxjani: «Jun te etetz

* **26:8** Wnch 12:4-6 * **26:11** Deu 15:11 * **26:12** Wnch 12:7-8 * **26:13** Mak 14:9 * **26:15** Zac 11:12

aj nqex tmu'u' twe' junx
wuky'i'l tuj te laq,* aji tetz te
aj ojawel meltz'jik wi'j.
24 [Wetz] te Ichan Aj
Tk'wa'al Dios [a'in] oky'elkix
wi'j kyaqil aj ntq'uma' te
Tu'jal Dios. ¡Per last te aj
ojawel meltz'jik wi'j! ¡Mejor-
tal k'onti'l owitz'jik!»
25 Ntons te Juds aj ojawel
tuq meltz'jik ti'j oxik xhcha'o'
tetz ikxjani: «¿Tat, a'in pet-
zun wetz?» Yaji te Jesus oxik
tq'uma' ikxjani: «A'ichx ma'tx
tzaj q'uman tetz.»
26 Aj man tuq nkyewa'an, te
Jesus ojaw stzyu' te wab'j tuj
tq'ab' b'ix ya ma xik tsi' pixon
te Qtata Dios, oqet tky'iwla',
oqet tpedasi' b'ix oxik tsi' kye
txnaq'atz b'ix oxik tq'uma'
ikxjani: «Pe'ewa'an waq. Te
ntzani te nchi'jel.»
27 Yaji ojaw stzyu' tuj tq'ab'
jun uk'b'il b'ix ya ma xik tsi'
pixon te Qtata Dios, oky'ik
tsi' te uk'b'il kye txnaq'atz
b'ix oxik tq'uma' kyetz ikx-
jani: «Pe'etuk'an waq ekyaqil
ti'j ja uk'b'ilni,
28 tzan tpaj ntzani te
nchiky'el aj telponx b'an'ax
te tume'l ak'a'j aj man nkaj
tq'uma' [Qtata Dios], te
nchiky'el aj owelal oj nkamik
tzan tqet najsa' kchoj ky'ila'j
xjal.*
29 Per wetz oxe'l nq'uma'
etetz, wetz ya nlay xik wuk'a'
te ta'al ub, max oj txik wuk'a'
junky'el junx etuky'i'l oj
kykaj kyaqil tuj tq'ab' Ntat.»

Aj Txik Tq'uma' Te Jesus Kkyaqil Kye Txnaq'atz Okajel Tuq Kykola' Tetz

Mak 14:26-31; Luks 22:31-34; Wnch 13:36-38

30 Yaji ya ma xik kyb'itza'
jun b'itz, eb'ajxik twi' witz aj
tb'i witz Olib.
31 B'ix te Jesus oxik tq'uma'
kyetz ikxjani: «Ekyaqil etetz
ja aq'b'ilni okyinkajel ekola'.
Komo ikxji nyolin tuj te Tu'jal
Qtata Dios: “Oqtel nkansa'
te pastoriyon b'ix kye talo'
okye'elal slab'e'.”*
32 Per oj njaw anq'in, wetz
okyinxe'l tuj Galiley tb'ayon
ewitz etetz.»*
33 Yaji te Xhpe'y oxik
tq'uma' tetz ikxjani: «Anke
kyaqil ochkajel kykola', per
wetz nlay chkaj nkola'.»
34 Te Jesus oxik tq'uma' tetz
ikxjani: «Wetz oxe'l nq'uma'
yatz te b'an'ax, yatz ja aq'b'il
ntzani mina' tuq tjaw oq' te
to'k, yatz oxmaj ojetq qet
awewa' qa awotzqimin.»
35 Per yaji te Xhpe'y oxik
tq'uma' ikxjani: «Qa wetz
presis tzan nkamik junx
awuky'i'l, wetz nlay qet
wewa' qa wotzqimich.»
B'ix kkyaqil kye txq'anky
txnaq'atz okyq'umaj ikxji.

Aj Txnaq'tzan Te Jesus Tuj Jetzemani

Mak 14:32-42; Luks 22:39-46

36 Ntons yaji te Jesus oxik
kyuky'i txnaq'atz tuj jun
luwar Jetzemani tb'i b'ix
oxik tq'uma' kyetz ikxjani:
«Pe'ekajten etetz tzani b'ix

* **26:23** Sal 41:9 * **26:28** Exo 24:6-8; Jer 31:31-34 * **26:31** Zac 13:7 * **26:32** Mat 28:16

wetz ma kyinxik xnaq'tzon
txini.»
37 Ntons eb'ajxik tin tuky'i'l,
te Xhpe'y b'ix kye kykab'il
tk'ajol Sebedey* b'ix te Jesus
owaq'ik tzan tb'isun b'ix b'an
ncho'on tuq tanim.
38 Oxik tq'uma' kyetz
ikxjani: «Wetz nna'o' tuj
wanim jun b'is iktza' ch'inky
nkamik. Pe'ekajten etetz
tzani b'ix pe'eten itz'oj
wuky'i'l.»
39 Yaji te Jesus oxik ch'inky
ikxjani b'ix oqet mejlet tuky'i
tajsik twitz max twitz tx'o'tx'
b'ix owaq'ik tzan txnaq'tzan,
oxik tq'uma' ikxjani: «Tat,
qa yatz agan, kyin'el akolo'
ch'in ti'j te ja nya'tx galan
aj oky'el wi'jni, per k'onti'l
tzan tb'antik iktza' wetz ngan
sinoke a'ox iktza' yatz agan.»
40 Yaji omeltz'jik aj ja' tuq
akyeqet kye txnaq'atz b'ix
etzaj tkamb'a' nkyewitan tuq,
b'ix oxik tq'uma' tuky'i te
Xhpe'y ikxjani: «¿K'onti'l ma
etipaj ni jun or tzan eten itz'oj
junx wuky'i'l?
41 Pe'eten waq list b'ix
pe'exnaq'tzan waq tzan k'on
eqet tz'aqik. Etetz tuj etanim
egan tzan ek'ulun te galan,
yatzun tuky'i te echi'jel nya'tx
jwert a'ix [tzan ek'ulun
ikxji].»†
42 Yaji oxik junky'el
tka'mjji'n-el xnaq'tzon b'ix
oxik tq'uma' ikxjani: «Tat,
qa nlay b'antik tzan tel te ja
xhcho'nalni sinoke oky'elkix
wi'j, ntons intb'antik iktza'
yatz agan.»
43 Ya ma meltz'jik, etzaj
tk'ulb'a' junky'el kye tx-
naq'atz ojetq tuq kyewitan
tzan tpaj b'an nkyexnakwin
tuq tzan te kywatl.
44 Ntons ekaj tsi' b'ix
oxik junky'el toxmajji'n-el
xnaq'tzon, b'ix oxik tq'uma'
junky'el te tyol iktza'x ojetq
tuq xik tq'uma' tb'ay.
45 Ntons omeltz'jik junky'el
aj ja' tuq akyeqet kye tx-
naq'atz b'ix oxik tq'uma'
kyetz ikxjani: «¿Ti'tzun, tzunx
nkxwitan b'ix nkx'ojlan?
Ma'tx pon or te [wetz] te
Ichan Aj Tk'wa'al Dios [a'in],
okyinxe'l q'apo' tuj kyq'ab'
kye joyol choj.
46 Kare waq, sek' ejaw
wa'let, ch'inky tul te aj ma'tx
jaw meltz'jik wi'j.»

Aj Tjaw Tzyu' Te Jesus
Mak 14:43-50; Luks 22:47-53; Wnch 18:2-11

47 Tzunx tuq nyolin te Je-
sus aj tpon te Juds, jun aj
kxol tuq kye kykab'lajujil tx-
naq'atz, kyuky'i ky'ila'j xjal aj
eq'i' tuq kymachit aj q'ojb'il
b'ix ktze'. Lajome' tuq tzan
kye pal aj nim kyajwalil b'ix
tzan kye tijxjal kxol kye aj ti-
jajil Israel.
48 Te Juds aj ojaw meltz'jik
ti'j Jesus, tetz ojetq tuq xik
tq'uma' kyetz jun tume'l titza'
tuq owelal kyniky' ti'j, ojetq
tuq xik tq'uma' kyetz ikx-
jani: «Aj wetz oxe'l nlima' ik-

* **26:37** Wa'nch b'ix Jacobo. † **26:41** Ax: Etetz tuj etanim egan tzan eten jwert, per tzan tpaj joyol choj a'ix, nya'tx jwert atix tzan etipan; Mak 14:38; Chaw 1:14. ‡ **26:48** Ax: owelal ntz'ub'a'.

tza' jun wamiw,‡ atzunji, b'ix
ojawel etzyu'.»
49 Ikxji ya ma tz'ok laq'chet
ti'j Jesus oxik tq'uma' ikx-
jani: «Xnaq'tzon, nkyinliman
te yatz.» B'ix owel stz'ub'a'.
50 Per te Jesus oxik tq'uma'
ikxjani: «Wajyol, k'uluj kyaqil
aj ma tzul ak'ulu'tz.» Ntons
e'ok laq'chet ti'j Jesus, e'ok
lab'un ti'j b'ix ojaw ktzyu'.

51 Ntons jun kxol kye aj
akyeqet tuq tuky'i Jesus ojatz
tin tmachit tuj tjay b'ix owel
xtx'emu' jun txkyin te tmos te
twitzale' pal.
52 Yaji te Jesus oxik tq'uma'
ikxjani: «Intqex ak'u'u' te
amachit tuj tjay. Kyaqil xjal
aj nkyeq'ojin tuky'i machit
kansb'il ax tuky'i te' machit
kansb'il okyekamel.
53 ¿Ti'tzun k'onti'l aweb'en
qa wetz b'a'n tzan txik nqani'
tuky'i Ntat, b'ix tetz b'a'n
tzan stzaj tlajo' [te kolol wetz]
b'eyx ajna'l b'an ky'ila'j ángel
aj k'onti'l nb'antik kyajlet?§
54 Per qa ikxji-wit, ¿titza'
opoyon aj ntq'uma' te Tu'jal
Dios aj a tgan tzan tky'ik
wi'j?»

55 B'eyxnajji te Jesus oxik
tq'uma' kye xjal ikxjani:
«¿Tistil etetz ma'tx kx'ul tuky'i
emachit kansb'il b'ix tuky'i
etze' tzan njaw etzyu' iktza'
wetz a'in jun eleq'?* Kyaqil
q'ij wetz nkyinqet tuq wit'let
tuj te Nin Jay Nab'il Qtata
Dios xnaq'tzal kye xjal b'ix
k'onti'l injaw etzyu' tzi.*
56 Per kyaqil ntzani nky'ik
tzan tponkix te aj oqet
ktz'ib'a' kye aj yolil tyol Dios
oqtxi'.» Ntons kkyaqil kye
txnaq'atz okaj kykola' b'ix
eb'aj'oqik.*

*Aj Tpon Eq'i' Te Jesus Ky-
witz Kye Aj Nim Kyajwalil*
*Mak 14:53-65; Luks 22:54-
71; Wnch 18:12-24*
57 Yaji kye aj ojetq tuq jaw
ktzyu' te Jesus oxik kyeq'i'
tjay Kaypas, aj twitzale' pal,
b'ix tzi chimo' kyib' tuq kye
xnaq'tzal Kawb'il b'ix kye ti-
jxjal kxol kye aj tijajil Israel.
58 Yatzun te Xhpe'y owok
lapet kyi'j laq'chikx ch'in,
b'ix opon max tzijay tjay te
twitzale' pal. Tzi oqet wit'let
kyuky'i kye aj xb'uqil te Nin
Jay Nab'il Qtata Dios, tzan tok
ten tuq tidi' oky'el.
59 Kye pal aj nim kyajwalil
b'ix kye tijxjal aj at nim kya-
jwalil, kyetz nkyejoyon tuq
xjal tzan kyyolin jun til te Je-
sus anke nya'tx b'an'ax, per
tzan tuq txik kyq'apo' tzan
tqet kansa'.
60 Per k'onti'l owoknoj jun
tidi' kyitza' anke ky'ila'j xjal
oxik kyq'uma' tidi'chq til
aj nya'tx tuq b'anax. Yaji
eb'ajpon kab'e'ky
61 b'ix oxik kyq'uma' ikx-
jani: «Ja xjal ntzani oxik
tq'uma' ikxjani: “Wetz b'a'n
tzan tqet nxitu' te Nin Jay

§ **26:53** Ax: kab'lajuj b'uch'uj aj lejyon. Jun lejyon jun b'uch'uj waqaq mil (6000) soldadchaq junjun. Kyi te Jesus ikxji tzan telponx iktza' jun b'uch'uj kolol tetz aj nlay b'antik tzan kyqet tzan junky. * **26:55** Mak 14:48-49; Luks 22:52-53 * **26:55** Luks 19:47; 21:37 * **26:56** Mak 14:50-52; Wnch 18:8

Nab'il Qtata Dios b'ix b'a'n
tzan tjaw nk'ulu' junky'el tuj
oxe q'ij.”»*
62 Ntons te twitzale' pal
ojaw wa'let b'ix oxik xhcha'o'
te Jesus ikxjani: «¿Ti'tzun nlay
tz'ajtz atzaq'b'e' ch'inwt?
¿Tidi' kyaqil aj nkyq'uma'ni?»
63 Per te Jesus k'onti'l tidi'
otq'umaj. Ntons te twitzale'
pal oxik tq'uma' tetz ikxjani:
«Nxik nk'ulu' mandad te yatz
tzan tjatz aq'uma' te b'an'ax
tuky'i tb'i te Qtata Dios aj
itz'oj; instzaj aq'uma' qa a'ich
yatz te Koloyon Aj Q'umankaj
Oqtxi', aj Tk'wa'al Qtata
Dios.»
64 Yaji te Jesus owaj tq'uma'
tetz ikxjani: «[B'an'ax a'in]
iktza'x ma'tx tzaj aq'uma'ni.
B'ix wetz oxe'l nq'uma' etetz,
okyinxe'l ete'e' [wetz] te
Ichan Aj Tk'wa'al Dios [a'in]
wit'likin tuj tb'anq'ab' te
Qtata Dios aj at nim tajwalil,
b'ix okyinxe'l ete'e' oj ntzaj
txeka'j tuj muj.»*

65 Ntons te twitzale' pal
owel tlaqu' tq'anaqx ti'j,*
[tzan tqet tyek'u' tq'oj ti'j
tyol Jesus], b'ix oxik tq'uma'
ikxjani: «¡Nxmayin ti'j Qtata
Dios! ¿Tistil owokel qcha'o'
txq'anky xjal tzan stzaj
kyq'uma' til? Etetz ma'tx
stz'ok echa'o' tetz nxmayin
ti'j Qtata Dios.
66 ¿Titza' etetz tuj enab'l?»
Yaji kye xjal owaj ktzaq'b'e'
ikxjani: «¡Tmeres tzan tnaj!»*

67 Ntons e'aq'ik tzan tox
ktzub'a' tuj twitz b'ix oqetb'aj
kytink'a'. Junjunky owok ky-
loqtza' tq'o'tx,*
68 b'ix oxik kyq'uma' tetz
ikxjani: «Yatz aj a'ich te
Koloyon Aj Q'umankaj Oqtxi'
[kyi], pakanonchaq ti'j ab'l
ma tz'ok b'ujun te yatz.»

Aj Txik Tq'uma' Xhpe'y
K'onti'l Tuq Totzqi' Te Jesus
Mak 14:66-72; Luks 22:55-
62; Wnch 18:15-27

69 Ntons, te Xhpe'y wit'lik
tuq jwer tzijay. Yaji tzaj te
jun kryad, owok laq'chet ti'j
b'ix oxik tq'uma' ikxjani: «Ax
yatz ajunich tuq tuky'i Jesus
aj Galiley.»
70 Per te Xhpe'y oqet tewa'
kywitz kyaqil, oxik tq'uma'
ikxjani: «Wetz k'onti'l web'en
tidi' aj n'aq'uma'ni.»
71 Yaji oxik te Xhpe'y stzi'
te lamel b'ix junky xjal oxik
te'e' b'ix oxik tq'uma' kye
txq'anky ikxjani: «Aj xjal
nini, tetz ajun tuq tuky'i Jesus
aj Nasaret.»
72 Junky'el te Xhpe'y oqet
tewa' b'ix oxik tsi' tjurament.
«Wetz k'onti'l wotzqi' aj xjal
nini.»
73 Mas yaj ch'inky, kye
aj akyeqet tuq tzi eb'aj'ok
laq'chet ti'j te Xhpe'y b'ix
oxik kyq'uma' tetz ikxjani:
«B'an'ax yatz a'ich jun kxol
kye aj lapike' tuq ti'j, komo
tzan tpaj titza' yatz chyolin
n'el qniky' awi'j.»

* **26:61** Wnch 2:19 * **26:64** Dan 7:13 * **26:65** Owel tlaqu' tq'anaqx ti'j tzan tqet tyek'u' nya'tx dyakwerd tuq tuky'i tyol Jesus, tetz tuj tnab'l tyol te Jesus b'an nya'tx galan tuj twitz Qtata Dios. * **26:66** Lev 24:15-16 * **26:67** Isa 50:6

74 Ntons tetz owaq'ik
tzan tqanb'en b'ix tzan
txik tq'uma' tjurament, b'ix
oxik tq'uma' ikxjani: «Wetz
k'onti'l wotzqi' aj xjal ni'n.»
B'eyxnajji ojaw oq' jun to'k.
75 Ntons te Xhpe'y otzaj
tiktz'an ti'j tanim aj ojetq tuq
xik q'uma' tetz tzan Jesus:
«Aj mina' tuq tjaw oq' te to'k
ojetq tuq qet awewa' oxmaj
qa awotzqimin.» Yaji te
Xhpe'y owetz tuj aj luwarji
b'ix owokten oq'el tuky'i nim
xhcho'nal tuj tanim.

27

Aj Txik Q'apo' Jesus Tuj Tq'ab' Te Pilat

Mak 15:1; Luks 23:1-2; Wnch 18:28-32

1 Ya ma qojaw saqxikan,
kkyaqil kye pal aj nim
kyajwalil b'ix kye tijxjal aj
nim kyajwalil kxol kye tijajil
Israel, kyetz owok kchimo'
kyib' tzan tqet kyb'isu' titza'
tzan tqet kansa' te Jesus.
2 Oxik kyk'alo' b'ix oxik
kyq'apo' tuj tq'ab' te Pilat aj
k'ulul mandad.

Aj Tkamik Te Judas Iskaryot

3 Ntons, yatzun te Juds aj
ojaw meltz'jik ti'j Jesus, ya
ma tz'ok ten ojetq tuq xik
kyq'uma' tzan tkamik te Je-
sus, yaji otzaj tna'onky tetz
b'ix owaj tswa' junky'el te
lajuj tuj kawnaq (30) tmin
xtx'otx'al plat kyuky'i kye pal
aj nim kyajwalil b'ix kye tijx-
jal.
4 Oxik tq'uma' kyetz ikx-
jani: «Wetz ma'tx kyinjoyon
choj, ma'tx xik nq'apo' tzan
tqet kansa' jun xjal aj k'onti'l
tpaj.» Per yaji kyetz owaj
ktzaq'b'e' ikxjani: «¿Qetza
tidi' qoklen? ¡Te nini a'ichx
ma' chqet b'isun tetz!»
5 Ntons te Juds oxik tslab'u'
te tmin tuj te Nin Jay Nab'il
Qtata Dios,* b'ix yaji owex tzi,
oxik b'ix ojaw tyob'a' tib'.
6 Yaji kye pal aj nim kya-
jwalil ojaw kchimo' te tmin
b'ix okyq'umaj ikjani: «Xjan
qa oqtex qsi' ja tminni tuj te
tqatel tmin te Nin Jay Nab'il
Qtata Dios tzan tpaj ja ntzani
twi' tkamlen jun xjal.»
7 Ntons ya ma qet kyb'isu'
ti'j, owoken kyitza' tzan tqet
kyloq'o' jun tx'o'tx' aj tb'i "Te
Xtx'o'otx' te Tz'aqol," tzan tuq
token te tx'o'tx' te jun luwar
aj ja' tzan kyqex muqu' kye aj
laq'chik xjal aj okyekamel tzi.
8 Astilji te aj tx'o'tx'ji tzunx
ajna'l tb'i "Te Tx'o'tx' Telel
Kyik'."*
9 Ikxji oponkix iktza'x
otq'umaj te Jeremiy aj yolil
tyol Dios oqtxi': "Ojaw ktzyu'
te lajuj tuj kawnaq (30) tmin
xtx'otx'al plat, te twib'en te
aj ojetq tuq tz'ok ksi' kye aj
tijajil Israel.
10 Tuky'i aj tminji okaj
kyloq'o' te tx'o'tx' aj tb'i Te
Xtx'o'otx' te Tz'aqol, iktza'x
otzaj tk'ulu' mandad te
Qajawil te wetz."*

Aj Tpon In Jesus Twitz Te

* **27:5** Zac 11:12-13 * **27:8** Kya 1:18-19 * **27:10** Jer 32:6-15

Pilat
Mak 15:2-20; Luks 23:3-25; Wnch 18:33-19:16

11 Ntons te Jesus atqet tuq twitz te k'ulul mandad b'ix te k'ulul mandad oxik xhcha'o' tetz ikxjani: «¿A'ich pe' yatz te Twitzale' K'ulul Mandad kyi'j kye aj tijajil Israel?» Yaji oxik tq'uma' te Jesus ikxjani: «Ikxji iktza'x ma'tx tzaj aq'uma'ni.»

12 Ntons kye pal aj nim kyajwalil b'ix kye tijxjal nxik tuq kyq'uma' til te Jesus, per tetz k'onti'l tuq tidi' ntq'uma'.

13 Astilji te Pilat oxik xhcha'o' tetz ikxjani: «¿Ti'tzun, k'onti'l n'acha'o' aj ntzaj kyq'uma' awi'j yatzni?»

14 Per te Jesus k'onti'l owaj stzaq'b'e' ch'inwt, astilji te k'ulul mandad tetz oje lab'an.

15 Ntons, tuj te ninq'ij, te k'ulul mandad naq'ik tuq tzan txik stzoqpi' jun aj pres, aj kygan tuq kye xjal.

16 Ntons at tuq jun aj pres b'an cha'o' tuq ti'j tzan xjal, tb'i Barabas.

17 Aj chimo' tuq kyib' tzi, te Pilat oxik xhcha'o' kyetz ikxjani: «¿Ab'l egan etetz tzan txik ntzoqpi'? ¿Egan pe' tzan txik ntzoqpi' te Barabas qatzun te Jesus aj n'eq'uma' te Koloyon Aj Q'umankaj Oqtxi'ji?»

18 [Oxik tq'uma' ikxjani] tzan tpaj ojetq tuq tz'el tniky', oxik q'apo' tuj tq'ab' tzan tpaj cha nkye'ek'awin tuq ti'j.*

19 Aj man tuq wit'liqet te Pilat tuj tdespach. Te txu'jel oxik tlajo' jun q'umaltetz tuky'i'l ikxjani: «K'on tz'ox asamo' awib' tuky'i ja xjalni, tetz k'onti'l til, b'ix nim nkyinb'isun tzan tpaj jun nwitzik' ti'j tetz ma'in qonik'an.»

20 Per kye pal aj nim kyajwalil b'ix kye tijxjal aj nim kyajwalil, kyetz oxik kykub'sa' kyk'u'j kye xjal tzan txik kyqani' tuky'i te k'ulul mandad tzan txik stzoqpi' tuq te Barabas b'ix tzan tqet kansa' tuq te Jesus.

21 Yaji te k'ulul mandad oxik xhcha'o' junky'el kyetz ikxjani: «¿Ab'l jun te kyetz egan tzan txik ntzoqpi'?» Yaji kyetz owaj ktzaq'b'e': «¡Te Barabas!» kyekyi.

22 Yaji te Pilat oxik xhcha'o' kyetz ikxjani: «¿Tidi' nk'ulu'tz tuky'i te Jesus aj n'ok q'uma' te Koloyon Aj Q'umankaj Oqtxi'?» Yaji kkyaqil owajtz ktzaq'b'e' ikxjani: «¡Intqet klablet ti'j krus!»

23 Yaji te Pilat oxik tq'uma' kyetz ikxjani: «¿Tidi' te nya'tx galan aj ma'tx tk'uluj?» Per kkyaqil kyetz eb'ajjaw siky'in junky'el kongan ikxjani: «¡Intqet klablet ti'j krus!»

24 Ya ma tz'ok ten te Pilat, k'onti'l tuq n'ok ksi' kywi' ti'j, sinoke cha mas tuq nkyejaw lab'un, ntons tetz owel xtx'ajo' tq'ab' kywitz kkyaqil aj telponx k'onti'l tuq tetz tpaj, b'ix oxik tq'uma' ikxjani: «Wetz k'onti'l web'en qa ma kamik ja xjal ntzani aj k'onti'l tpaj. A'ix etetz e'el tetz.»

25 Kkyaqil kye xjal owaj ktzaq'b'e' ikxjani: «Qetza b'ix

* **27:18** Mak 15:9-10

kye jk'wa'alna a'o'na e'el tetz
qa ma kamik.»
26 Ntons te Pilat okaj stzo-
qpi' te Barabas b'ix ya ma qet
jub'cha' te Jesus, oxik tq'apo'
[tuj kyq'ab' kye soldad] tzan
tuq tqet kyklabi' twitz krus.
27 Ntons kye soldad aj
nkye'aq'unan tuq te k'ulul
mandad oxik kyin te Jesus
tuj kyjayx b'ix kyuky'i kyaqil
kye txq'anky soldad owok
kchimo' kyib' ti'j.
28 Owel kyin te tq'anaq b'ix
owok ksi' junky tq'anaq xluj
b'ix kyaq teb'l [iktza' tq'anaq
jun twitzale' k'ulul mandad]
29 b'ix ojax ksi' tuj twi' jun
koron xpatx'i' pur ky'i'x tuq
b'ix oxik ksi' jun tze' su'an
tuj tb'anq'ab'. Yaji eb'ajqet
mejlet twitz, nkyexmayin
tuq ti'j, oxik tq'uma' ikxjani:
«¡Je'ky tat, yatz te Twitzale'
K'ulul Mandad kxol kye aj
Tijajil Israel!»
30 B'ix ax n'ok tuq ktzub'a'
ti'j b'ix tuky'ixkix te tze' n'ok
tuq kymaju' ti'j twi'.
31 Ya ma tz'ok kxmayi'
ikxji, owel kyin te tq'anaq
kyaq teb'l, b'ix owok ksi' te
tq'anaqx b'ix oxik kyeq'i' tzan
tuq tqet kyklabi' twitz krus.

Aj Tqet Klabi' Te Jesus Twitz Krus
Mak 15:21-41; Luks 23:26-49; Wnch 19:17-30

32 Aj ikja'n tuq kxik, owok
kyk'ulb'a' jun xjal tb'i Simon,
aj Siren tuq, b'ix oxik kyin
alajwers tzan txik tiqa' tuq
tkurus te Jesus.
33 Ntons, eb'ajpon tuj jun
luwar aj tb'i Gólgota, aj tb'i
telponx iktza' "Te Tb'aqil Twi'
Xjal."
34 Yaji oxik ksi' te Jesus jun
tuk'a' ta'al ub samo' tuq tuky'i
jun k'ul yel tb'i, per te Jesus ya
ma xik tniky'b'e', ya k'onti'l
oxik tuk'a'.
35 Ya ma tz'ok kyklabi'
twitz krus, kye soldad
oqet ksaqchb'ila' loteriy ti'j
tq'anaq aber ab'l tuq oxe'l
eq'in tetz.*
36 Yaji eb'ajqet wit'let tzi
tzan tqet tuq kxb'uqi'.
37 B'ix jawnaq tuj twi' owok
ksi' jun yol aj nyolin tistil tuq
ojetq tz'ok klabi', nyolin tuq
ikxjani: Aj ntzani te Jesus te
twitzale' k'ulul mandad kxol
kye aj tijajil Israel.
38 B'ix ax tuky'i'l tetz e'ok
klabi' twitz krus kab'e' eleq',
jun owok klabi' ti'j jun krus
tuj tb'anq'ab' b'ix junky ti'j
junky krus tuj tsurt.
39 Kye xjal aj nkyeky'ik tuq
tzi nkyeyolin tuq nya'tx galan
ti'j, njaw tuq kyyak'u' kywi'*
40 b'ix nxik tuq kyq'uma'
ikxjani: «Yatz oxik aq'uma'
b'a'n tzan tqet axitu' te Nin
Jay Nab'il Qtata Dios b'ix yaji
tzan tjaw ak'ulu' junky'el tuj
toxi'n q'ij,* ajna'l pakolonx
awib'x najji. ¡Qa yatz a'ich
Tk'wa'al Dios,* paqetz ti'j te
krus najji!»
41 B'ix ax tuq kye aj pal
aj nim kyajwalil b'ix kye
xnaq'tzal Kawb'il b'ix kye

* **27:35** Sal 22:18 * **27:39** Sal 109:25 * **27:40** Mat 26:61 * **27:40** Mat 16:16; Wnch 1:34; 10:34-36

tijxjal kxol kye aj tijajil Israel,
kyetz nkyq'uma' tuq ikxjani:
42 «Tetz okolon kyi'j
txq'anky per ti'jx tetz k'onti'l
nb'antik tzan tkolon. [Qa
b'an'ax] tetz te twitzale' k'ulul
mandad qi'j qetz aj tijajil
Israel a'o', ntons intqetznajji
b'ix ikxji oqo'okslayon ti'j.
43 Tetz wit'lik tk'u'j ti'j Qtata
Dios, ntons intkolonnajji te
Qtata Dios ti'j, qa b'an'ax te
Qtat nqet tgani' tetz. ¿K'onti'l
petzun otzaj tq'uma' qa tetz
aji te Tk'wa'al Dios?»*
44 B'ix ax tuq kye eleq' aj
klabime' tuq tzi tuky'i'l, kyetz
nkye'ilin tuq ti'j.
45 Ntons, atx aj man tuq
chijq'ij ato' max aj ojetq qo-
pon te toxi' or te qale', kyaqil
te twitz tx'o'tx' owok b'an
qlolj.
46 B'eyx tuj aj orji te Je-
sus ojaw siky'in kongan ikx-
jani: «Eli, Eli ¿lama sabak-
tani?» Te nini telponx "Tata
Dios, Tata Dios, ¿tistil ma'tx
kyinkaj akola'?"*
47 Junjun kye aj akyeqet
tuq tzi oxik kcha'o' te aj oxik
tq'uma' b'ix okyyolij ikxjani:
«Tetz nq'olb'en ti'j Eliys aj tla-
jen Dios oqtxi'.»
48 Yaji jun te kyetz oxik naj
oqelan joyol jun esponj, b'ix
oqex tmu'u' tuj minagr b'ix
oqet tk'alo' twi' jun su'an b'ix
owok tlaq'b'a' tuj stzi' te Jesus
tzan tuq txik stz'ub'a'.*
49 Per kye junjunky
okyq'umaj ikxjani: «Qaltet-
zchaq, aber qa tzul te Eliys
koloyon ti'j.»
50 Yaji te Jesus ojaw siky'in
junky'el kongan b'ix yaji
okamik.*
51 Tuj aj ratji te nim mant
[pawb'il]* tuj te Nin Jay
Nab'il Qtata Dios oqet laqik
nink'ajchaq, otzaj max twi'
max twitz tx'o'tx',
52 b'ix oky'ik jun kab'junab'
b'ix kye nim ab'j eb'ajqet
kab'in b'ix kye pantyon
ejaqet, b'ix ky'ila'j qerman* aj
ojetq tuq kyekamik eb'ajjaw
anq'in junky'el.
53 Eb'aj'etz tuj kypantyon
b'ix ya ma jaw anq'in te Jesus
[tuj toxi' q'ij], kyetz eb'aj'ox
tuj te [Jerusalen], aj amaq' aj
pawa' te Qtata Dios, b'ix tzi
e'ok e'e' tzan ky'ila'j xjal.
54 B'ix yatzun te k'ulul
mandad kye soldad b'ix
kyaqil kye soldad aj akyeqet
tuq tzi nkyexb'uqin tuq te
Jesus, kyetz ya ma xik kyen
te kab'junab' b'ix kyaqil aj
nky'ik tuq, kyetz eb'ajxob'
nim b'ix okyq'umaj ikxjani:
«¡B'an'ax te ja ichanni, tetz aji
tuq Tk'wa'al Dios!»
55 Ntons, akyeqet tuq tzi
laq'chik ch'in ky'ila'j xuj nxik
tuq kyka'yi', kyetz ojetq tuq
kyetzaj lapet ti'j Jesus max
Galiley tzan kyonen tuky'i'l.*
56 Kxol kyetz atqet tuq te
Liy aj Magdála, ax te Liy aj
tnan te Jacobo† b'ix te Chep,
b'ix ax atqet tuq tzi te tnan
kye tk'ajol Sebedey.*

* **27:43** Sal 22:8 * **27:46** Sal 22:1 * **27:48** Sal 69:21 * **27:50** Luks 23:46
* **27:51** Exo 26:31-33 * **27:52** Ax: ky'ila'j xjal aj pawame' tuq te Qtata Dios.
* **27:55** Luks 8:2-3 † **27:56** Ax: Chaw. * **27:56** Mak 15:40

Aj Tox Muqu' Te Jesus
Mak 15:42-47; Luks 23:50-56; Wnch 19:38-42

57 Ntons, ya aj ch'inky tuq jqet yupan, opon jun q'inon xjal aj Arimatey, Chep tb'i, b'ix ax tetz ojetq tuq tz'okslan ti'j Jesus.
58 Te Chep oxwa'q tuky'i Pilat b'ix oxik tqani' permis tzan tuq tox tmuqu' te Jesus. Ntons te Pilat oxik tk'ulu' mandad tzan tuq txik q'apo' tetz.
59 Ntons te Chep oqetz tin te txlimal b'ix owox tb'atz'o' tuj jun sabl b'an saq,
60 b'ix owox tsi' tuj jun muqb'il anim aj man ak'a'j tuq tuj jun peky tujx xtx'o'otx'. Yaji okaj xtxayi' stzi' te jul tuky'i jun ma chman ab'j b'ix owaj.
61 B'ix te Liy aj Magdála b'ix te junky Liy wit'like' tuq twitz te jul.
62 Yaji tuj junky iwitq, tuj te q'ij ojla'mj, kye pal aj nim kyajwalil b'ix kye aj b'uch'uj Parisey, kyetz owok kchimo' kyib' tuky'i Pilat,
63 b'ix oxik kyq'uma' tetz ikxjani: «Tat, qetza ma tzaj qna'o'na, aj tzunx tuq itz'oj te aj ma sq'o'l, tetz oxik tq'uma' oj tky'ik tuq oxe q'ij tkamlen, ojawel tuq anq'in junky'el.*
64 Astilji intxik ak'ulu' mandad tzan tqet xb'uqi' te muqb'il anim max oj tky'ik te oxe q'ij. Kebal kypon kye txnaq'atz chukaq'b'il elq'al txlimal b'ix ikxji oxe'l kyq'uma' kyuky'i kye xjal ma'tx jaw anq'in. Ikxji te aj mentirji mas-tal b'an nim twitz te tb'ay.»
65 Ntons te Pilat oxik tq'uma' kyetz ikxjani: «Intxik etin txq'an soldad. Pex waq, intqet kxb'uqi' te muqb'il anim b'an byenech.»
66 Ntons kyetz eb'ajxik b'ix oqet kyk'ulu' byenech te ab'j stzi' te jul tlamelul te muqb'il anim b'ix owok ksi' jun techa'l ti'j‡ b'ix ekaj ksi' tzi kye soldad xb'uqil tetz.

28

Aj Tjaw Anq'in Te Jesus
Mak 16:1-8; Luks 24:1-12; Wnch 20:1-10

1 Ya ma ky'ik te q'ij ojla'mj, aj ikja'n tuq stzaj txeka'j tuj te tb'ay q'ij tuj aj samanji, te Liy aj Magdála b'ix te junky Liy eb'ajxik e'el te muqb'il anim.
2 Yaji derepent otzaj jun kab'junab' b'an jwert tzan tpaj jun ángel aj lajo' tzan Qajawil oqetz tuj ka'j b'ix owok laq'chet ti'j te muqb'il anim b'ix owel tpelq'u' te ab'j stzi' b'ix oqet wit'let tajsik te ab'j.
3 Te ángel [b'an ntxaqtxon tuq] iktza' jun xhliky'lika'j b'ix te tq'anaq b'an saq tuq iktza' te saqsb'aqon.
4 Ya ma xik kye'e' kye soldad te ángel, kyetz oje kyelu'lun tzan kxob'al, b'eyx owaj eq'i' kynab'l.*
5 Yaji te ángel oxik tq'uma' kyuky'i'l kye xuj ikxjani:

* **27:63** Mat 16:21; 17:23; 20:19; Mak 8:31; 9:31; 10:33-34; Luks 9:22; 18:31-33
‡ **27:66** Te techa'l n'oken tuq tzan k'on tyak'jik te tlamelul ewj tzan tel elq'a' jun tidi' txini.
* **28:4** Ax: e'ok iktza' kamnaq.

«K'on kxob'. Wetz web'en
etetz nkxjoyon ti'j Jesus aj
owok klabi' twitz krus.
6 Tetz k'onti'l atqet tzani
sinoke ma'tx jaw anq'in ik-
tza'x otq'umaj. Qalan waq
e'el tetz aj ja' oqet si'.
7 Pex waq kare, b'ix in-
txik eq'uma' kye txnaq'atz
ikxjani: "Ma'tx jaw anq'in
b'ix opoyon tuj Galiley tb'ay
ewitz etetz, b'ix tzi owokel
eten." Tzaj eten, ma'tx xik
nq'uma' etetz.»
8 Ntons, kye xuj b'eyxnajji
eb'aj'ex kare tzi, per tuky'i
kxob'al b'ix nkyechalaj tuq,
b'ix eb'ajxik oqelan q'umal
te tpakb'alil kyuky'i kye tx-
naq'atz.
9 Derepent tjaw kanet
te Jesus kywitz b'ix exik
tlima'. «¡Je'ky!» B'ix kyetz
eb'aj'ok laq'chet ti'j b'ix eqet
mejlet twitz max txetoq, otzaj
kchele' kye toq b'ix ena'on
tetz.
10 Yaji tetz oxik tq'uma'
kyetz ikxjani: «K'on kxob'.
Pex waq q'umal kyuky'i
kye werman tzan kypon tuj
Galiley b'ix tzi okyin'okel
kyen.»

Tidi' Oxik Kyq'uma' Kye Soldad

11 Ntons aj man tuq ikja'n
kyaj kye xuj, junjun soldad aj
nkyexb'uqin tuq eb'ajxik tuj
te amaq' b'ix oxik kyq'uma'
kyuky'i kye pal aj nim
kyajwalil kyaqil aj ojetq tuq
ky'ik.
12 Ntons kye pal aj nim
kyajwalil eb'ajxwa'q yoliyon
kyuky'i kye tijxjal aj nim
kyajwalil tzan tuq kykawlan
kyuky'i'l. Yaji oxik ksi' nim
tmin kyuky'i kye soldad
13 b'ix oxik kyq'uma' kyetz
ikxjani: «Etetz intxik eq'uma'
ikxjani: "Qonik'an aj man
tuq nqowitan, kye txnaq'atz
eb'ajpon b'ix oxik kyelq'a' te
txlimal."
14 B'ix qa te k'ulul mandad
owokel xhcha'o' ti'j kyaqil
ntzani, qetza oqoyoliyona
tuky'i'l b'ix k'onti'l tidi' oky'el
etetz eti'j.»
15 Ntons kye soldad oky'ik
kyk'amo' te tmin b'ix oqet
kyk'ulu' iktza'x aj ojetq tuq
xik q'uma' kyetz. B'ix tzunx
ajna'l ikxji nq'umjik kxol kye
aj tijajil Israel.

Aj Okaj Tq'uma' Jesus Tzan Qpakb'an Tyol Kxol Kyaqil Xjal

Mak 16:14-18; Luks 24:36-49; Wnch 20:19-23

16 Ntons kye kyjunlajujil
txnaq'atz te Jesus eb'ajxik
Galiley twi' te witz aj ojetq
tuq xik tq'uma' te Jesus kyetz.
17 B'ix ya ma tz'ok kyen te
Jesus, kyetz ena'on tetz, per
junjun nna'non tuq kyanim.
18 Ntons te Jesus owok
laq'chet kyi'j b'ix oxik tq'uma'
kyetz ikxjani: «[Te Qtata Dios]
oje tzaj tsi' wajwalil ti'j kyaqil
aj at tuj ka'j b'ix ti'j kyaqil aj
at twitz tx'o'tx'.
19 Astilji pex waq kxol
kyaqil kyijajil xjal twitz
tx'o'tx', b'ix inkxik exnaq'tza'
tzan kyokslan wi'j; b'ix
intjaw esi' a' kywi' tuky'i tb'i
te Qtat b'ix tuky'i nb'i [wetz

* **28:19** Kya 1:8

aj] Tk'wa'al [a'in] b'ix tuky'i
tb'i te Txew,*
20 b'ix inkxik exnaq'tza'
tzan tqet kyoksla' kyaqil
aj ma'tx xik nq'uma' etet-
zni. B'ix wetz okyinqtelten
etuky'i'l kyaqil q'ij maxkix oj
tul te jwisy.»

Te Tpakb'alil Galan Ti'j Te Qajaw Jesukrist Aj Oqet Stz'ib'a' Mak

Aj Txik Tq'uma' Wa'nch Tyol Dios B'ix Aj Tjaw Tsi' A' Kywi' Xjal

Mat 3:1-12; Luks 3:1-9,15-17; Wnch 1:19-28

1 Bwen, ntons te tpakb'alil galan ti'j Jesukrist Tk'wa'al Dios owaq'ik ikxjani:

2 Owaq'ik iktza'x oqet tz'ib'a' tzan te Chay aj yolil tyol Dios oqtxi', oqet stz'ib'a' tyol Qtata Dios ikxjani:* "Tzaj awen, oxe'l nlajo' jun yolil nmandad tb'ayon awitz tzan txik tq'uma' kye xjal tzan kyten list cha'oj apon kyuky'i'l.*

3 Tuj te luwar ky'ixk'oj tx'o'tx' aj ja' k'onti'l najayon, tetz oxe'l tpakb'a' kongan ikxjani: 'Intqet ek'ulu' etib' tzan tpaj tzul te Qajawil; intjaw eky'ixpu' enab'lin tzan ek'amon te Qajawil.' "*

4 Bwen, astilji at tuq jun xjal Wa'nch tb'i b'ix njaw tuq tsi' a' kywi' xjal tuj jun luwar ky'ixk'oj tx'o'tx' aj ja' k'onti'l najayon. Nxik tpakb'a' tuq tzan tjaw a' kywi' tzan tpaj tjawlen kky'ixpu' kynab'lin tzan tuq tqet najsa' kchoj.

5 Nkyepon tuq tuky'i Wa'nch b'an ky'ila'j xjal tzajnaqe' tuq tuj kyaqil tkwentil Judey b'ix ax kye aj amaq' Jerusalen. Njatz tuq kyq'uma' kchoj b'ix njaw tuq si' a' kywi' tzan Wa'nch tuj te Jordan A'.

6 Te Wa'nch tetz tq'anaq cha stzamal tuq kway kamey b'ix te tk'alel tz'u'm tuq b'ix te twe' cha kochi' tuq tuky'i ta'al tze'.*

7 Nxik tpakb'a' tuq kye xjal ikxjani: «Wetz ajna'l atinqet per yajxi' tzul junky aj mas nim tajwalil nwitz; wetz twitz tetz k'onti'l npon wajwalil ni iktza' jun aq'unon aj n'el tkotpi' txajab' tajaw.†

8 Wetz oje jaw nsi' a' ewi' per te aj tzul, tetz otzajel tsi' te Txew Dios tuj etanim.»

Aj Tjaw Si' A' Twi' Jesus Tzan Wa'nch

Mat 3:13-17; Luks 3:21-22

9 Bwen, tuj aj tyempji te Jesus owex tuj amaq' Nasaret tuj tkwentil Galiley b'ix opon stzi' te Jordan A', tzi ojaw si' a' twi' tzan Wa'nch.

10 Aj tjatz tuj te a', ojax ten te ka'j ojetq tuq tz'el jaqlik b'ix ojax ten ikja'n tuq tqetz te Txew Dios ti'j iktza' jun palom ikja'n tqetz

11 b'ix oxik cha'o' te Qtata Dios, otzaj yolin tuj ka'j ikxjani: «Yatz a'ich nk'wa'al aj

* **1:2** Te Chay atqet tuq tzani twitz tx'o'tx' aj stzaj q'uma' tetz tzan te Txew Dios aj ojetq xik tq'uma' te Qtata Dios te Tk'wa'al tuj ka'j; astilji oqet stz'ib'a' ikxji. * **1:2** Mal 3:1 * **1:3** Isa 40:3 * **1:6** 2Re 1:8 † **1:7** Te aq'unj pujul xajab'j a tuq te aq'unj mas b'an dyaltir kxol kyetz. * **1:11** Isa 42:1; Mat 12:18; 17:5; Mak 9:7; Luks 9:35

ganimich nim witza'. Nkyin-
chalaj awi'j.»*

Aj Tqet K'ulu' Probar Jesus Tzan Te Tajaw Choj
Mat 4:1-11; Luks 4:1-13

12 Bwen, yaji te Jesus oxik eq'i' tzan te Txew Dios tuj te ky'ixk'oj tx'o'tx' aj ja' k'onti'l najayon.
13 Onachq'in kawnaq (40) q'ij tuj aj luwarji b'ix atqet tuq kxol txkup tuj k'ul b'ix te Satanas nxik tq'uma' tuq ti'chq tetz tzan tqet tuq tz'aqik titza'. Yaji kye ángel e'onen ti'j.

Aj Taq'ik Txnaq'tzan Jesus Kxol Kye Xjal Aj Galiley
Mat 4:12-17; Mak 6:14-29; Luks 4:14-15

14 Bwen, yaji te Wa'nch oqex si' tuj pres, b'ix yatzun te Jesus oxik Galiley, npakb'an tuq te tpakb'alil galan ti'j titza' te Qtata Dios nkolon qi'j.
15 Nxik tuq tq'uma' ikxjani: «Ma'tx pon te tyemp b'ix ajna'l ok'uluyon mandad te Qtata Dios exol tuky'i nim tajwalil. ¡Intjaw eky'ixpu' waq enab'lin! ¡Intxik etoksla' waq te tpakb'alil galan!»*

Aj Ktzaj Tuk'le' Jesus Kaj Tzyul Kyiy Tzan Kyok Lapet Ti'j
Mat 4:18-22; Luks 5:1-11

16 Bwen, jun q'ij te Jesus nb'et tuq stzi' te Galiley A' b'ix oxik ten kab'e' xjal b'ix kye xjal kyerman tuq kyib'. Jun Simon tuq b'ix te junky Lexh. Kyetz kyaq'un tzyul kyiy tuq b'ix nqex ksi' tuq kypa tuj te a' tzan tjatz kyin kye kyiy.
17 Yaji oxik tq'uma' Jesus kyetz: «Se etok lapet wi'j, b'ix wetz oxe'l nsi' junky etaq'un, per [nya'tx chimol kyiy sinoke] kxchimoyon xjal te Qtata Dios.»
18 Ntons okaj naj ksi' te kypa b'ix e'ok lapet ti'j Jesus.
19 Ntons yaji exik b'et ch'imusit stzi'-ele' a' b'ix te Jesus oxik te'e' kab'e'ky xjal, a'e' tk'ajol Sebedey. Jun Jacobo‡ tuq tb'i b'ix te junky Wa'nch, b'ix kyetz nkyexb'uqin tuq kypa tuj kybark.
20 Te Jesus exik tuk'le' te Jacobo tuky'i Wa'nch b'ix kyetz okaj naj ksi' te kytat kyuky'i kye kymos tuj te bark b'ix e'ok lapet ti'j.

Aj Tjatz Teq'i' Jesus Jun Malspirit Tuj Tanim Jun Ichan
Luks 4:31-37

21 Ntons te Jesus kyuky'i a'e' tuky'i'l exwa'q tuj amaq' Capernaúm. Aj tpon te q'ij ojla'mj, tetz owox tuj jun jay nab'il Dios kyuky'i a'e' tuky'i'l b'ix owaq'ik txnaq'tzan [Tyol Dios] kxol kye xjal tzi.
22 Kye xjal nkyelab'an tuq ti'j tzan tpaj titza' tuq tetz nxnaq'tzan tuky'i jun tajwalil b'ix nya'tx cha iktza' kye aj xnaq'tzal Kawb'il.
23 Ntons atqet tuq tzi tuj te jay nab'il Dios jun xjal aj atqex tuq jun malspirit tuj tanim, b'ix [man tuq nxnaq'tzan te Jesus,] tjaw

* **1:15** Mat 3:2 ‡ **1:19** Ax: Chaw.

siky'in te xjal kxol b'ix oxik
tq'uma' ikxjani:
24 «Yatz Jesus aj Nasaret ¿ti'
n'ajoyo' tzani qxola? ¿Ti'tzun,
yatz cha ma xhch'ul k'ulul
joder qetza? Wetz wotzqi'
a'ich. Yatz pawamich a'ox te
Dios.»
25 Yaji te Jesus oxik tk'ulu'
mandad te malspirit aj atqex
tuq tuj tanim te xjal, kyi ikx-
jani: «¡Xnatzi'! ¡Pajatz tuj
tanim!»
26 Ntons te malspirit oxik
tsi' jun atak ti'j te xjal b'ix
owayun tjatz tuj tanim b'ix
oxik.
27 Yaji kyaqil kye aj
nkyecha'on tuq oje kye-
lab'an, nkyyoli' tuq ikxjani:
«¿Ti'tzun ja ntzani? Tetz
ntzaj txnaq'tza' jun tume'l aj
mina' tok qcha'o' b'ix tuky'i
nim tajwalil. Nxik tk'ulu'
mandad kye malspirit b'ix
nqet kyoksla'.»
28 Ntons jun rat naj tok
cha'o' ja'chq tuj tkwentil
Galiley tidi' aj ojetq tuq qet
tk'ulu' Jesus.

Aj Tqet Tq'ana' Jesus Tji' Simon
Mat 8:14-15; Luks 4:38-39

29 Ntons, kyetzlen Jesus
tuky'i Jacobo§ tuky'i Wa'nch
tuky'i Simon b'ix Lexh tuj te
jay nab'il Dios, exwa'q tuj tjay
Simon b'ix Lexh.
30 Tzi atqet tuq tji' xuj te
Simon b'ix yab' tuq tuky'i
kyaq, astilji nwitan tuq. Oxik
kyq'uma' naj te Jesus, te b'i'xh
yab' tuq.
31 Yatzun te Jesus, aj tok
xhcha'o'ji, tetz oxik laq'chet
tk'atzaj ti'j twatub' b'ix ojaw
stzyu' tq'ab' b'ix ojaw twit'b'a'
tuj twatub'. Yatzun te b'i'xh,
aj tjawlen wit'b'a' tuj twatub'
tzan Jesus, owel laq'chet te
tyab'il. Yaji exik tk'a'cha' tetz
te Jesus kyuky'i tuky'i'l.

Aj Kyqet Tq'ana' Jesus Ky'ila'j Yab'
Mat 8:16-17; Luks 4:40-41

32 Yaji qale' ikja'n tuq
qxmutx'e', ojetq tuq tz'ex te
q'ij, kye xjal eb'ajtzaj kyeq'i'
kyaqil kye yab' tuky'i Jesus
b'ix ax eb'ajtzaj kyeq'i' xjal
aj ateqex tuq malspirit tuj
kyanim.
33 Kyaqil kye xjal tuj amaq'
eb'ajpon kchimo' kyib' twitz
tjay Simon.
34 Te Jesus ky'ila'j xjal ti'chq
tuq kyyab'il eb'ajqet tq'ana'
b'ix ax ejatz teq'i' malspirit
tuj kyanim ky'ila'j. Aj man
nkyejatz teq'i' tuq kye mal-
spirit, te Jesus k'onti'l ostzo-
qpij tzan kyyolin ti'j tetz tzan
tpaj kyotzqi'ky tuq.

Aj Taq'ik Tpakb'an Jesus Te Tpakb'alil Galan Ti'j Qtata Dios Tuj Kyaqil Tkwentil Galiley
Luks 4:42-44

35 Bwen, tuj junky iwitq,
tzunx tuq qlolj aj tel twatl te
Jesus, ojaw wa'let b'ix owex
tuj amaq', oxwa'q xnaq'tzon
tuj jun luwar aj ja' k'onti'l xjal
najayon.
36 Ntons, yaj ch'inky, oxik te
Simon kyuky'i tuky'i'l joyol te
Jesus.
37 Ya ma tz'ok noj kywitz,
oxik kyq'uma' tetz ikxjani:

§ **1:29** Ax: Chaw.

«Kyaqil kye xjal nkyejoyon awi'j.»
38 Ntons tetz oxik tq'uma' kyetz ikxjani: «Mejor qwa'q kxol txq'anky amaq' qaynin tzan txik npakb'a' tzi [te tpakb'alil galan ti'j Qtata Dios]; komo astilji wetz ma'tx kyin'ul.»
39 Ntons exik b'et ja'chq tuj tkwentil Galiley b'ix te Jesus nxik tuq tpakb'a' [te tpakb'alil galan] kyuj kye jay nab'il Dios b'ix njatz tuq tin malspirit tuj kyanim kye xjal.*

Aj Tqet Tq'ana' Jesus Jun Xjal Cha Nq'ay Tuq Xhchi'jel
Mat 8:1-4; Luks 5:12-16

40 Bwen, jun q'ij opon tuky'i Jesus jun xjal yab' tuq b'ix te tyab'il cha nq'ay tuq xhchi'jel.* Oqet mejlet twitz Jesus b'ix oxik tq'uma': «Qa yatz agan, b'a'n tzan tel awin ch'in te nyab'il.»
41 Ntons te Jesus owok lo'et tk'u'j ti'j b'ix owok tmako' te xjal b'ix oxik tq'uma': «Ngan tzan ab'antik. Ntons pab'antik.»
42 Ntons a'ilnajji ob'antik naj te xjal.
43 Per te Jesus oxik tkawi', oxik tkuk'sa' tk'u'j te xjal, b'ix okaj tkawi',
44 kyi ikxjani: «K'on xik aq'uma' kye xjal tidi' ma'tx ky'ik awi'j. Mejor pax yek'ul awib' tuky'i te pal b'ix oxe'l aq'apo' te Qtata Dios te oyej aj okaj tq'uma' Moisés* oqtxi', te aj presis iktza' techa'l qa ojetq qob'antik tuky'i jun qyab'il iktza' ntza'n.»
45 Ntons, yaji te xjal oxik, per k'onti'l oqet tewa' tidi' oky'ik ti'j, oxik tq'uma' kye xjal [titza' ob'antik]. Astilji te Jesus k'onti'l tuq nb'antik tox tyek'u' tib' tuj nijunwt amaq', astilji onachq'in aj ja' k'onti'l najayon; per yatzun kye xjal nkyeponkix tuq tuky'i'l b'ix ja'chq tuq nkyetzaj.

2

Aj Tqet Tq'ana' Jesus Jun Yab' Kamnaq Tuq Toq
Mat 9:1-8; Luks 5:17-26

1 Bwen, yatzun tky'iklen kab'e q'ij, te Jesus omeltz'jikky tuj amaq' Capernaúm b'ix owok naj cha'o' luwew tzan kye xjal, tetz atqet tuq tjay.
2 Ntons eb'ajpon kye xjal b'ix eb'ajnoj tuj tjay ni k'onti'l ob'antik kyten tuj. Ntons, man tuq npakb'an te Jesus Tyol Dios kyuky'i'l,
3 kypon kaj ichan, tano' tuq jun yab' kyitza'. Te yab' kamnaq tuq toq.
4 Komo k'onti'l ob'antik kyox tuj te jay tzan kypaj kye xjal ojetq kyenoj tuj, mejor eb'ajjax twi' jay* b'ix ojaw kypuju' jun pedas twi' te jay tzan tqex kytumb'a' te yab'. Komo te yab' atqet tuq twitz jun twatb'il, oqex kytumb'a' te yab' tuj te jay tzan tkyaqon aj ja' atqet tuq te Jesus.
5 Yatzun te Jesus, ya ma tz'ok ten kyetz b'an wit'lik tuq

* **1:39** Mat 4:23; 9:35 * **1:40** Te aj yab'ilni lepr tb'i; Lev 13–14. * **1:44** Lev 14:1-32 * **2:4** Kyetz kyjay chq'aj twi' b'ix b'a'n tuq tzan kyjax tajsik; n'oken kyitza' iktza' qetz n'oken twitz qjay.

kyk'u'j ti'j, oxik tq'uma' tetz te yab' ikxjani: «Last a'ich tey, per ajna'l ma'tx najslet kyaqil achoj.»

6 Ntons akyeqet tuq tzi junjun xnaq'tzal Kawb'il wit'like' tuq tzi b'ix kyetz, aj txik kcha'o' tyol Jesus, owaq'ik tximan kyanim ikxjani:

7 «¿Tistil nxik tyoli' tetz ikxji? Ikxji cha nxmayin ti'j te Qtata Dios, komo nijunwt xjal b'a'n tzan tnajsan qchoj. A'ox te Qtata Dios b'a'n tzan tnajsan qchoj» kyekyi kyetz.

8 Per yatzun te Jesus b'eyxnajji otna'oj tuj tanim aj nyolin tuq [kyanim]. Yaji oxik tq'uma' tetz kyetz ikxjani: «¿Tistil etetz nkxyolin tuj etanim ikxji?

9 ¿Tidi' mas kwest tzan txik qyoli' te jun aj kamnaq toq? ¿Tzan txik qyoli': "Te achoj ma'tx qet najslet," qatzun tzan txik qyoli': "Pajaw wa'let, eq'i'x awatb'il b'ix pab'et"?

10 Ntons, ajna'l wetz oqtel nyek'u' wajwalil tzan tok eten, [wetz] te Ichan Aj Tk'wa'al Dios [a'in] at wajwalil tzan nnajsan kchoj kye xjal tzani twitz tx'o'tx'.» Ntons yaji tetz oxik tq'uma' te yab' aj kamnaq tuq toq:

11 «Pajaw wa'let, eq'i'x awatb'il b'ix pax ajay.» Ntons te yab' ojaw naj wa'let, oxik teq'i' twatb'il b'ix owex tuj te jay kywitz kyaqil kye xjal.

12 B'ix kye xjal kyaqil eb'ajlab'an b'ix oqet kyjiq'b'a' Qtata Dios, nkyyoli' tuq ikxjani: «Ni jun-el mina' tok qen iktza' ntzani» kyekyi.

Aj Stzaj Uk'le' Lewi Tzan Jesus Tzan Tok Lapet Tuq Ti'j
Mat 9:9-13; Luks 5:27-32

13 Bwen, yaji te Jesus oxik junky'elky stzi' te Galiley A' b'ix b'an ky'ila'j kye xjal eb'ajpon cha'oyon ti'j b'ix tetz nkyexik tuq txnaq'tza'.

14 Ntons, yaji [oxik stzyu' tb'ey b'ix] aj man tuq ikja'n tky'ik stzi' jun jay aj ja' tuq n'el peyu' chojenj, oxik te'e' jun xjal wit'liqet tuq tzi, Lewi† tb'i, tetz stat Alfey tuq, b'ix kyi te Jesus te Lewi: «Qalan, pawok lapet wi'j.» B'ix te Lewi ojaw wa'let b'ix owok lapet ti'j.

15 Yaji te Jesus kyuky'i kye txnaq'atz exwa'q tjay Lewi b'ix nkyewa'an tuq junx kyuky'i ky'ila'j aj peyul chojenj tuky'i txq'anky xjal chimol choj; komo ky'ila'j xjal iktza' kyetz lapike' tuq ti'j Jesus.

16 Yaji txq'an aj b'uch'uj xnaq'tzal Kawb'il kyuky'i aj b'uch'uj Parisey aj akyeqet tuq tzi, kyetz owok kye'e' te Jesus nwa'an tuq junx kyuky'i kye chimol choj b'ix kye aj peyul chojenj, ntons kye xnaq'tzal Kawb'il b'ix kye aj b'uch'uj Parisey oxik kyq'uma' kye txnaq'atz Jesus ikxjani: «¿Tistil nwa'an Jesus kyuky'i aj peyul chojenj b'ix kyuky'i aj chimol chojni?»

17 Ya ma tz'ok xhcha'o' te Jesus aj nkyq'uma' tuq, tetz

† **2:14** Lewi ax tb'i Matey; Mat 9:9; Mak 3:18.

oxik tq'uma' kyetz ikxjani: «Kye aj b'a'ne' nya'tx presis jun q'anon kyi'j per yatzun kye aj yab'e' a tgan jun q'anon kyi'j. Ikxji wetz k'onti'l in'ul tzan kypaj a'e' aj k'onti'l kchoj sinoke in'ul uk'lel kye aj at kchoj.»

Aj Tyolin Jesus Ti'j Te Oj Qipan Wa'ij Tzan Qxnaq'tzan
Mat 9:14-17; Luks 5:33-39

18 Bwen, jun q'ij kye txnaq'atz Wa'nch [Swal A'] b'ix kye kxnaq'atz aj b'uch'uj Parisey, kyetz nqet tuq kyipa' wa'ij [tzan kxnaq'tzan]. Yaji kyetz oxik kyq'uma' te Jesus ikxjani: «Kye txnaq'atz Wa'nch b'ix kye kxnaq'atz kye aj b'uch'uj Parisey, nqet kyipa' wa'ij [tzan kxnaq'tzan]. Per yatz axnaq'atzni, kyetz k'onti'l nkyk'ulu' ikxji, b'ix ¿tistilji?»

19 Ntons oxik tq'uma' Jesus kyetz [jun yek'b'il] ikxjani: «¿Nqet pe' kyipa' wa'ij kye aj xtxoken aj xjal aj owelatz mojlet? K'onti'l, tzan tpaj atqet kyuky'i'l.

20 Per owokel eten jun q'ij cha'oj txik eq'i' te aj owokel mojlet, maxji kye'ipayon wa'ij kye aj xtxoken tzan kyb'is.

21 [Ax junky yek'b'il ntzani:] Nijunwt xjal nqet txb'uqi' jun xq'apj q'anq tuky'i jun ak'a'j tzan tpaj te remyent ak'a'j owokel juk'lik b'ix yatzun te xq'apj q'anq oxe'l laqik mas.

22 [Ax junky yek'b'il ntzani:] Nijunwt xjal nqex tsi' ta'al ub aj man telentz tuj jun tx'u'y tz'u'm q'anq tzan tpaj te ta'al ub opusiyon tzan tpaj man telentz b'ix te tx'u'y tz'u'm olaqel. Ikxji opoyonaj te ta'al ub b'ix ax te tx'u'y. A tgan tzan tqex si'let te ta'al ub aj man telentz tuj jun tx'u'y tz'u'm ak'a'j» kyi te Jesus.

Aj Tyolin Jesus Ti'j Te Q'ij Ojla'mj
Mat 12:1-8; Luks 6:1-5

23 Bwen, tuj jun q'ij ojla'mj nkyeb'et tuq Jesus kyuky'i a'e' txnaq'atz tuj jun luwar ja' at tuq awalj triw kamawky tuq. Kye txnaq'atz Jesus [ojetq tuq tzaj'el kyk'u'j; astilji] njaw tuq kytoqi' ch'in triw.*

24 Yaji etzaj kye aj b'uch'uj Parisey, oxik kyq'uma' te Jesus: «¿Tistil nkyetoqin triw kye axnaq'atzni? Komo xjan tzan jk'ulun ikxji tuj jun q'ij ojla'mj.»

25 Yaji tzaj te Jesus, oxik tq'uma' tetz kyetz: «¿Ti'tzun, mina' tjaw eten etetz titza' oqet tk'ulu' te Dawid oqtxi' aj at tuq wa'ij ti'j tetz kyuky'i tuky'i'l?

26 Tuj aj tyempji te Abiatar a tuq te twitzale' pal b'ix te Dawid owox tuj te jay tabernáculo aj ja' tuq atqet xhchk'atunal te Qtata Dios b'ix oxik twa'a' te wab'j aj q'apomaj tuq te Qtata Dios, b'ix xjan tuq tzan tpaj a'ox kye pal b'a'n tzan kywa'an aj wab'jji,* per te Dawid oxik twa'a' b'ix ax oxik tsi' kye a'e' tuky'i'l.»*

* **2:23** Deu 23:25 * **2:26** Lev 24:5-9 * **2:26** 1Sa 21:1-6

27 Yaji tetz oxik tq'uma' kyetz ikxjani: «Te Qtata Dios okaj tsi' te q'ij ojla'mj te jun galan te qetz b'ix nya'tx a'o' qetz te jun galan te q'ij.
28 Ntons [wetz] te Ichan Aj Tk'wa'al Dios [a'in] b'a'n tzan txik nq'uma'‡ alkyetz te galan tzan jk'ulun tuj q'ij ojla'mj.»

3

Aj Tqet Tq'ana' Jesus Jun Yab' Tuj Q'ij Ojla'mj
Mat 12:9-14; Luks 6:6-11

1 Bwen ntons owox junky'elky te Jesus tuj jun jay nab'il Dios b'ix atqet tuq tzi jun ichan kamnaq tuq jun tq'ab'.
2 Ax akyeqet tuq txq'an xjal aj nkyeka'yin tuq ti'j Jesus tzan tok kyen qa ma' tuq qet tq'ana' te yab' tuj aj q'ij ojla'mj; ikxji b'a'n tuq tzan kyqanin ti'j [tzan tpaj taq'un tuj q'ij ojla'mj].
3 Ntons te Jesus oxik tq'uma' te yab' ikxjani: «Qalan tzani b'ix paqet wa'let kywitz kye xjal.»
4 Yaji oxik tq'uma' kye xjal ikxjani: «¿Nyolin pe' te Kawb'il tzan jk'ulun jun galan tuj jun q'ij ojla'mj qatzun tzan jk'ulun nya'tx galanji? ¿Nyolin pe' tzan jkolon kyi'j xjal qatzun tzan kyqet jkansa'ji?»
5 Ntons aj txik tq'uma' ikxji, kye xjal k'onti'l tidi' okyq'umaj. Yaji exik tka'yi' kye xjal tuky'i tq'oj per ax nb'isun tuq kyi'j tzan tpaj ktz'akal. Ntons te Jesus oxik tq'uma' tuky'i te yab' ikxjani: «Tzaj asi' aq'ab'.» Oxik tsi' tq'ab' b'ix ob'antik naj te tq'ab'.
6 Yaji, aj tok kyen kye aj b'uch'uj Parisey [te yab' oqet tq'ana', ob'antik titza' tuj aj q'ij ojla'mj] ntons e'ex b'ix owok kchimo' kyib' naj kyuky'i a'e' aj lapike' tuq ti'j Eródes, [aj gobernador te Galiley,] b'ix oqet kykawla' kyib' tzan tqet kykansa' te Jesus.

Aj Kypon Ky'ila'j Xjal Cha'oyon Ti'j Jesus Stzi' Te Galiley A'

7 Bwen, yaji te Jesus kyuky'i txnaq'atz exik stzi' te Galiley A', b'ix ky'ila'j xjal aj tkwentil Galiley eb'ajxik kyuky'i'l, b'ix ax ky'ila'j xjal aj tzajnaqe' tuq tuj tkwentil Judey
8 b'ix xjal aj tuj tkwentil Jerusalen b'ix tuj tkwentil Idumey b'ix junxla' te Jordan A' b'ix ax xjal aj tuj tkwentil Tir tuky'i Sidon, kyaqil eb'ajpon tuky'i'l, komo ojetq tuq tz'ok kcha'o' ti'j tk'ulb'en, ntons eb'ajpon tuky'i'l stzi' te a'.
9 Komo kye xjal nkyelab'un tuq ti'j, astilji te Jesus oxik tq'uma' kye a'e' txnaq'atz tzan tqeten jun bark qaynin ti'j tzan tel tuq laq'chet kyi'j kye xjal qa ma tuq tz'ok kymontoni' kyib' ti'j.
10 Komo ky'ila'j kye xjal nkyeqet tuq tq'ana', kyaqil kye yab' nkylimla' tuq kyib' tzan kypon ti'j makol tetz b'ix ikxji n'ok tuq kyb'etz'a'.*

‡ **2:28** Telponx: "Tajawil."
* **3:10** Mak 4:1; Luks 5:1-3

11 Ax kye xjal aj ateqex tuq
malspirit tuj kyanim, kyetz oj
txik kyen tuq te Jesus nkyeqet
mejlet twitz b'ix nkyejaw tuq
siky'in ikxjani: «Yatz a'ich te
Tk'wa'al Dios.»
12 Per te Jesus nkyexik tuq
tmiyo' tzan k'on kyyolin ab'l
tuq tetz.

Aj Kyel Tjoyo' Jesus Kab'lajuj Txnaq'atz Tzan Kyok Tky'ixel

Mat 10:1-4; Luks 6:12-16

13 Ntons yaji te Jesus ojax
twiwitz b'ix oxik tq'uma' kye
junjun xjal aj tgan tuq tetz
tzan kypon tuky'i'l txini b'ix
kyetz eb'ajpon.
14 Ntons ikxji tetz e'el tjoyo'
kye kab'lajuj tky'ixel tzan
kyok lapet ti'j b'ix tzan kxik
tlajo' tuq pakb'al [Tyol Dios].
15 Oxik tsi' kyajwalil tzan
kyjatz kyin malspirit tuj
kyanim xjal.
16 A'e' kye kykab'lajujil
ntzanije'ni: Jun Simon aj
owok si' tb'i Xhpe'y tzan
Jesus.
17 Yaji, te Jacobo* b'ix
Wa'nch; kyetz kyerman tuq
kyib', kyetz kytat Sebedey tuq
tb'i, b'ix e'ok q'uma' Boanérjes
tzan Jesus, jun yol aj telponx
iktza' "tk'wa'al ray."†
18 Yaji, Lexh, Lip, Xhto'l,
Matey,‡ Maxh b'ix Jacobo.§
Te ja Jacoboni, tetz stat Alfey.
Yaji, Tadey, Simon Selot aj te
b'uch'uj Kananist,*
19 b'ix Judas Iskaryot aj mas
yaj ojaw meltz'jik ti'j Jesus.

Aj Nqet Tuq Yoli' Jesus Tzan Kye Xnaq'tzal Kawb'il

Mat 12:22-32; Luks 11:14-23

20 Ntons yaji te Jesus
kyuky'i kye txnaq'atz aj ky-
pon jay, owok kchimo' kyib'
ky'ila'j xjal kyi'j junky'elky,
astilji k'onti'l nkanon tuq
tzan kywa'an.
21 Yatzun aj tok kcha'o' kye
aj tuj tjay te Jesus ikxji, kyetz
exik tzan stzaj kyin. Kyetz
nkyq'uma' tuq ikxjani: «Tetz
cha ma'tx tz'el lok.»
22 Yatzun kye xnaq'tzal
Kawb'il aj tzajnaqe' tuq
Jerusalen, kyetz nkyeyolin
tuq ti'j Jesus ikxjani: «Atqex
tuj tanim tetz te Belsebu aj
twitzale' kyi'j kye malspirit.
Astilji b'a'n tzan kyjatz tin
kye malspirit tuj kyanim kye
xjal.»†
23 Ntons te Jesus eb'ajtzaj
tuk'le' b'ix oxik tq'uma' jun
yek'b'il kyetz ikxjani: «¿Titza'
ob'antel tjatz tin Satanas tib'x
iktza' etetz n'eq'uma'ni?
24 Komo kye xjal tuj jun
amaq', qa owokel kyajq'oja'
kyib'x, nlay kyipaj tzan kyten
iktza' jun amaq'.
25 B'ix aj kye xjal tuj jun jay
owokel kyajq'oja' kyib', nlay
kyipaj tzan kyten junx.

* **3:17** Ax: Chaw. † **3:17** E'ok q'uma' ikxji qanq tzan tpaj kynab'lin, qanq tzan tpaj kongan kyeyolin; per nya'tx tzan tpaj-wit a'e' tk'wa'al jun ray. ‡ **3:18** Matey ax tb'i Lewi; Mat 9:9; Mak 2:14. § **3:18** Ax: Chaw. * **3:18** A'e' aj te b'uch'uj Kananist nkyeq'ojin tuq tzan kykolpjik kye aj Canaán tuj kyq'ab' kye aj Romaj nkyek'ulun mandad kyi'j. † **3:22** Te "Belsebu" axkix junky tb'i te Satanas; Mat 9:34; 10:25; 12:24-27.

26 Ax ikxji te Satanas, qa
tetz owokel tajq'oja' tib'x,
nlay tipaj, ikxji opoyonaj.
27 Ntons jun aj tgan tzan tox
elq'on tuj tjay jun xjal aj at
nim tbalor, tb'ay a tgan tzan
tqet tk'alo' te tajawjay; yaji
b'a'n tzan tokten elq'al ti'chq
tuj te jay.
28 Wetz oxe'l nq'uma' etetz
te b'an'ax, b'a'n tzan tqet
najslet kyaqil choj, b'ix b'a'n
tzan tqet najslet kyaqil yol
aj b'an nya'tx galan nxik
kyq'uma' kye xjal,
29 per nlay najslet kchoj
a'e' aj xjal aj nkyeyolin b'an
nya'tx galan ti'j te Txew Dios;
kyetz okajelkix te kchoj kyi'j
te jun-ele'x.»*
30 Ntons ikxji te Jesus
oxik tq'uma' tzan tpaj kye
xnaq'tzal Kawb'il nkyyoli'
tuq ikxjani: «Jun malspirit
atqex tuj tanim.» [Ikxji
nkyeyolin tuq nya'tx galan ti'j
te Txew Dios].

Aj Kyb'isun Ti'j Te Jesus Kye Tnan Kyuky'i Titz'in

Mat 12:46-50; Mak 3:20-21; Luks 8:19-21

31 Ntons yaji kye titz'in
Jesus b'ix te tnan epon tzi aj
ja' tuq atqet te Jesus b'ix kyetz
ateqet tuq tzijay, nkye'iyon
tuq ti'j tzan tpaj ketant tuq
kye xjal; ntons kyetz oxik
kyq'uma' kyuky'i kye xjal
tzan stzaj kyuk'le'.
32 Yatzun kye xjal aj akye-
qet tuq tuky'i'l tuj te jay,
oxik kyq'uma' tetz ikxjani:
«Te anan kyuky'i awitz'in
nkye'iyon awi'j tzijay, nkye-
joyon awi'j.»
33 «¿Ab'le' werman tuky'i
nnan?» kyi tetz.
34 Exik te'e' kye aj wit'like'
tuq tk'atzaj b'ix oxik tq'uma'
ikxjani: «A'e' ja ntzanije'ni,
a'e' kyetz iktza' werman
tuky'i nnan
35 tzan tpaj kye aj nqet
kyk'ulu' iktza' te Dios tgan,
a'e' kyetz [naqekix] werman
b'ix wanab' b'ix nnan.»

4

Aj Txik Tq'uma' Jesus Tumelil Titza' Nk'ulun Mandad Dios

Mat 13:1-23; Luks 8:4-15

1 Bwen, junky q'ij junky'el
te Jesus exik txnaq'tza' kye
xjal stzi' te Galiley A' b'ix kye
xjal eb'ajponoj cha'oyon ti'j.
Komo tzi atqet tuq jun bark,
te Jesus ojax ten tuj te bark
tzan tel laq'chet ch'in kyi'j
b'ix ikxji atqet tuq te Jesus
tuj te bark tuj a' b'ix kye xjal
ateb'ajqet tuq tlob'en a'.*
2 Tetz nxik tuq txnaq'tza'
ti'chq kye xjal tuky'i yek'b'il
b'ix oxik tq'uma' ja yek'b'il
ntzani:
3 «Instzaj echa'o' ja ntzani:
Jun xjal owex kyitol tawal.
4 Junjun ijaj eqet tz'aqik tuj
b'ey b'ix etzaj kye pich', oxik
kywan te ijaj.
5 Junjunky ijaj oqet tz'aqik
txol ab'j, k'onin tuq xtx'otx'al
b'ix te ijajji ojakul luwew
tzan tpaj nya'tx tuq nim
xtx'otx'al,
6 per ya ma jakul te q'ij,
okyaqan te q'ij b'ix ojaw

* **3:29** Luks 12:19 * **4:1** Luks 5:1-3

tz'umjik b'ix komo nya'tx tuq
nim tlok', ojaw ky'ixwik.
7 B'ix junjunky ijaj oqet
tz'aqik aj ja' at tuq ky'i'x tb'ay
b'ix te ky'i'x ojakul junx tuky'i
te awalj b'ix yatzun te awalj
owok sky'ilan toq b'ix k'onti'l
otswaj twitz.
8 Yatzun kye junjunky
ijaj oqet tz'aqik aj ja' at
tb'anil tx'o'tx' b'ix ojakul,
otzaj b'an galan b'ix otswaj
galan twitz. Junjun otswaj
lajuj tuj kawnaq (30) b'ix
junjunky otswaj oxqal (60)
b'ix junjunky otswaj oqal
(100).»
9 B'ix nxik tuq tq'uma'
ikxjani: «Ab'l aj atok txkyin,
intok tsi' twi' ti'j aj nxik
nq'uma'ni.»

10 Ntons aj kyajlen kyaqil
kye xjal, te Jesus okajxten
kyuky'i junjun xjal kyuky'i
kye kykab'lajujil txnaq'atz.
Oxik kyqani' tuky'i'l tidi'
telponx te yek'b'il aj ma
tq'umaj.
11 Ntons tetz oxik tq'uma'
ikxjani: «Ajna'l ma'tx xik
yek'u' etetz tzan tel eniky'
te aj k'onti'l n'el kyniky'
txq'anky ti'j te tume'l titza'
tzan kykaj kye xjal tuj tq'ab'
Qtata Dios. Per yatzun kye
aj k'onti'l nkyoksla', cha n'ok
kcha'o' kye yek'b'il.
12 Ikxji "k'onti'l n'el kyniky'
te aj n'ok kyen b'ix k'onti'l
n'ox tuj kywi' te aj n'ok
kcha'o', ikxji nlay jaw
kky'ixpu' kynab'lin b'ix nlay
najslet kchoj."*
13 Yatzun etetz, ¿k'onti'l n'el
eniky' ti'j ja yek'b'ilni? Ntons
¿titza' owelal eniky' kyaqil
kye txq'anky yek'b'il aj oxe'l
nq'uma'?

14 Ntons te xjal aj nkyiton te
ijaj telponx tetz iktza' jun xjal
npakb'an Tyol Dios.
15 Ate' xjal iktza' te ijaj aj
oqet tuj b'ey. Kyetz cha n'ok
kcha'o' te Tyol Dios, yaji n'ul
naj te Satanas, n'el tin te aj
ojetq tz'ok kcha'o'.
16 Ntons ax ate' xjal iktza'
te ijaj aj oqet txol ab'j. Kyetz
cha'oj tok kcha'o' te Tyol
Dios, nkyechalaj naj ti'j b'ix
nkyk'amo' tuky'i jun tk'u'jlal.
17 Per komo te Tyol Dios
k'onti'l nlok'an tuj kyanim,
astilji cha jun rat nkyipa'
tzan tpaj cha'oj tok jun nya'tx
galan kyi'j, qatzun nkye'ok
xmayi' tzan tpaj txiklen
kyoksla' te Tyol Dios, yaji
nkaj naj kykola'.
18 Ntons, ax ate' xjal iktza'
te ijaj aj oqet txol ky'i'x. Kyetz
n'ok kcha'o' te Tyol Dios
19 per yaji cha kyb'isunqet
ti'j kyaqil tzani twitz
tx'o'tx', cha nkyechalaj ti'j
te kyq'inomal, b'ix n'el
kyq'ajab' ti'j ti'chq; b'ix kyaqil
ntzani npon tnajsa' te Tyol
Dios tuj kyanim b'ix k'onti'l
nwitzan.
20 Ntons, per ax ate'
xjal iktza' te ijaj aj oqet
tuj galan tx'o'tx'. Kyetz
cha'oj tok kcha'o' te Tyol
Dios, nkyk'amo' b'ix yaji te
Tyol Dios nwitzan galan tuj
kyanim iktza' te ijaj aj otswaj
lajuj tuj kawnaq (30) b'ix

* **4:12** Isa 6:9-10

junky otswaj oxqal (60) b'ix junky otswaj oqal (100).»

Aj Txik Tq'uma' Jesus K'onti'l Jun Tidi' B'a'n Tzan Tkaj Ewj

Luks 8:16-18

21 Yaji oxik tq'uma' tetz kyetz ikxjani: «¿Ntzaj qin petzun jun kandil tuj qjay tzan tox qsi' tjaq' jun almun qatzun tjaq' jun watub'jji? ¡K'onti'l! Njaw qsi' jawnaq te kandil tzan tq'analin.*

22 Ikxji eb'ajil kyaqil b'ix nlay b'antik tkaj jun tidi' ewj.*

23 Qa at exkyin, intok esi' waq ewi' ti'j aj nq'uma'ni.»

24 Ntons, yaji tetz oxik tq'uma' kyetz ikxjani: «Intok esi' ewi' ti'j te aj n'ok echan. Komo iktza' n'ok esi' ewi' ti'j Tyol Dios ax ikxji otzajel tsi' te Qtata Dios etetz* b'ix mas nim otzajel tsi' tetz te enab'l tzan tel eniky' mas.

25 Qa te Qtata Dios oje xik tsi' etetz tzan tel eniky' ti'j Tyol, ntons yaji otzajel tsi' mas tzan tel eniky' mas. Per qa k'onti'l n'el eniky' byenech Tyol Dios tzan tpaj k'onti'l n'ok esi' ewi' ti'j, yaji owelal in aj ch'in aj n'el eniky' tuq tb'aya'.»*

Aj Txik Tq'uma' Jesus Te Yek'b'il Ti'j Titza' Nky'ib' Jun Awalj

26 Ntons, yaji oxik tq'uma' [junky yek'b'il] kyetz ikxjani: «Ntons, kyi'j kye xjal aj nkyekaj tuj tq'ab' Qtata Dios, te nini iktza' te ijaj cha'oj tkaj tkyito' jun xjal.

27 Te xjal qa nwitan qatzun itz'ojji, chijq'ij qa qonik'anji, te ijaj ojakulel kixi' b'ix oky'ib'el. Per te xjal k'onti'l teb'en titza' oky'ib'el.

28 Te tx'o'tx' a te nky'ib'san te awalj. Tb'ay njakul, yaji opoyon tky'ib'len, yaji okanetel twitz.

29 Cha'oj tky'ixwik te twitz, te xjal ojawel tk'upu' tzan tpaj ojetq pon tyemp tzan tjaw k'upet.»

Aj Txik Tq'uma' Jesus Te Yek'b'il Ti'j Te Tze' Mostas

Mat 13:31-32; Luks 13:18-19

30 Yaji oxik tq'uma' tetz kyetz junky yek'b'il ikxjani: «¿Tidi' quky'i'l b'a'n tzan tqet qparejsa' titza' nk'ulun mandad te Qtata Dios tzani twitz tx'o'tx'? ¿Alkyetz yek'b'il b'a'n-wit tzan token tzan txik jq'uma' tume'l ti'j?

31 Ntons, titza' nk'ulun mandad te Qtata Dios tzani twitz tx'o'tx' iktza' nky'ik ti'j jun tb'aq' mostas oj tqex awa'.† Komo te tb'aq' mostas mas nekit twitz kyaqil tb'aq' txq'anky awalj

32 per cha'oj tqex awet, nky'ib' b'ix nky'ib' jun nim tze' mas nim twitz kyaqil

* **4:21** Mat 5:15; Luks 11:33 * **4:22** Mat 10:26; Luks 12:2 * **4:24** Mat 7:2; Luks 6:38 * **4:25** Ax: ab'l aj at tidi' tetz, oxe'l si'let mas, per te aj k'onti'l at, te aj ch'in aj at owelal eq'let; Mat 13:12; 25:29; Luks 8:18; 19:26. † **4:31** Kyetz kyawal mostas, per nya'tx jun itzaj sinoke jun tze'; te mer tb'i te tze' "sinapis nigra" b'ix oxe metr twa'lkal b'ix n'oken taseytul te twitz.

awalj. Nim tq'ab' npon b'ix
kye pich' njax kyk'ulu' kyq'u'
twi'.»

Tidi' Tuq Kyoken Kye Yek'b'il
Mat 13:34-35

33 Ntons tuky'i ky'ila'j
yek'b'il ikxjani te Jesus nxik
tuq txnaq'tza' Tyol Dios kye
xjal per a'ox aj janik'pon tuq
b'a'n tzan tkaj tuq kyitza'.
34 Kyaqil-el cha'oj ty-
olin kyuky'i'l, nxik tuq tx-
naq'tza' tuky'i yek'b'il b'ix
yaji xhchukel tetz kyuky'i
txnaq'atz nxik tq'uma' xtxolil
tidi' tuq telponx kyaqil aj
ojetq xik tq'uma'.

Aj Tlumet Te Kyaq'iq' Tzan Jesus
Mat 8:23-27; Luks 8:22-25

35 Ntons yaji ikja'n tuq
qxmutx'e', te Jesus oxik
tq'uma' kye a'e' txnaq'atz
ikxjani: «Qwa'qchaq junxla' ja
a'ni.»
36 Ntons ekaj kykawi' kye
xjal b'ix kye txnaq'atz cha
oxik kyin-oq b'ix ax txq'anky
bark ajune' tuq kyuky'i'l.
37 Yaji otzaj jun nim
kyaq'iq' b'an jwert b'ix te a'
n'ox tuq pulan tuj te bark b'ix
ikxji te bark ikja'n tuq tnoj
tuky'i a'.
38 Yatzun te Jesus tetz
nwitan tuq ti'jx te bark
tajsik jun tq'uxwi' b'ix kye
txnaq'atz oxik kyk'asu'.
«¡Xnaq'tzon! ¿Ti'tzun, yatz
k'onti'l nchb'isun ch'inky
qxik mulan?»
39 Ntons yaji te Jesus ojaw
wa'let b'ix oxik tmiyo' te
kyaq'iq' tuky'i a' ikxjani: «Se
elumet.» Ntons te kyaq'ik
owa'let b'ix olumet kyaqil.
40 Yaji te Jesus oxik tq'uma'
kyetz ikxjani: «¿Tistil b'an
nkxob'? ¿Ti'tzun, tzunx
mina'x tok wit'let ek'u'j wi'j?»
41 Komo kyetz ojetq tuq
kyeb'ajxob' tzan tpaj aj
ojetq tuq ky'ik b'ix e'okten
yoliyon kyib'kyib'x ikxjani:
«¿Ti' xjal-elel ntzani? ¡Tetz
nk'ulun mandad tzan tlumet
te kyaq'iq' tuky'i a' b'ix nqet
oksla'!»

5

Aj Tjatz Tin Jesus Ky'ila'j Malspirit Tuj Tanim Jun Xjal
Mat 8:28-34; Luks 8:26-39

1 Ntons te Jesus kyuky'i kye
tuky'i'l eky'ikon junxla' te a',
epon tuj tkwentil Jeras.
2 Yatzun ma qetz te Jesus
tuj bark, jun xjal opon naj
tuky'i'l tzajnaq tuq tajsik
anim, b'ix te xjal ateqex tuq
ky'ila'j malspirit tuj tanim.
3 Tetz nnajan tuq tzi kxol
kye muqb'il anim b'ix ni-
junwt tuq nb'antik tzan tqet
tk'alo' ni tuky'i kaden.
4 Ky'ila'j-el kye tq'ab' tuky'i
toq nqet tuq waku' tuky'i
kaden tuky'i xhapb'il oqj per
n'el tuq tlaqu' te kaden b'ix
n'el tuq tb'uchi' te xhapb'il
oqj, b'ix ikxji k'onti'l n'ajtz
tuq ti'j tzan nijunwt.
5 Tetz nb'et tuq b'ajq'ij b'ix
b'ajaq'b'il kxol kye muqb'il
anim b'ix ja'chq twiwitz b'ix
njaw tuq wayun b'ix nqet tuq
tok'onsa' tib'x tuky'i ab'j.
6 Ya ma xik te'e' ikja'n tuq
stzaj te Jesus laq'chik, tetz

oxik karedin b'ix oqet mejlet
twitz.
7 Yaji ojaw siky'in ikxjani:
«¿Tidi' n'ajoyo' yatz tzani?
Yatz a'ich Jesus Tk'wa'al Dios,
te Dios aj mas nim tajwalil
kywitz kyaqil. Oxe'l nqani'
yatz twitz Dios tzan k'on
kyinqet ak'ulu' joder.»
8 Tetz nyolin tuq ikxji
tzan tpaj te Jesus ojetq tuq
xik tq'uma' ikxjani: «Yatz
malspirit, pajatz tuj tanim ja
xjalni.»
9 B'ix nxik tuq tqani' tuky'i
te xjal ikxjani: «¿Tidi' ab'i?»
[Yaji kyi te xjal ikxjani:] «Wetz
nb'i B'uch'uj tzan tpaj ky'ila'j
qb'etna.»*
10 B'ix te xjal oqet twitz
twitz Jesus tzan k'on kyex
tlajo' tuj aj luwarji.
11 Ntons komo qaynin ti'j te
witz tzi ate' tuq ky'ila'j kuch
nkyewa'an,
12 kye malspirit oqet
kywitz twitz Jesus ikx-
jani: «Qoxik alajo'na kxol
kye kuchni tzan jqexa tuj
kyk'u'j.»
13 Ntons te Jesus oxik
tq'uma' tzan kyqex tuj kyk'u'j
kye kuch, b'ix kye malspirit
ejatz tuj tanim te xjal b'ix
eqex tuj kyk'u'j kye kuch. B'ix
kye kuch, qanq kab'e' mil
(2000) tuq kyb'et, b'eyxnajji
eqex karedin qetl b'ix komo
te a' atok txe' te witz, dech
eb'ajxik kyaqil tuj te a' b'ix
eb'ajkamik.
14 Yaji kye pastoril kuch
eb'aj'oqik tzan kxob'al,
exwa'q q'umal tetz tuj amaq'
b'ix ja'chq, tidi' ojetq tuq ky'ik
kyi'j. Yaji kye xjal eb'ajxwa'q
e'el aj tidi' ojetq tuq ky'ik.
15 Ya ma kyepon aj ja' atqet
tuq te Jesus, owok kyen te
xjal aj ky'ila'j tuq malspirit tuj
tanim tb'ay, tetz wit'liqet tuq,
atok tq'anaq b'ix k'onti'lky
tuq tidi' ntk'ulu'ky. Yatzun
kye xjal eb'ajxob'.
16 Kye pastoril kuch oxik
kyq'uma' kye xjal tidi' tuq
ojetq ky'ik ti'j te xjal b'ix ax
tidi' tuq ojetq ky'ik kyi'j kye
kuch.
17 Yaji kye xjal oqet kywitz
twitz Jesus tzan tex tuq tzi.
18 Yaji te Jesus ojax tuj te
bark, b'ix te xjal nqet tuq
twitz twitz tzan txik tuq
tuky'i'l.
19 Per te Jesus k'onti'l
ostzoqpij tzan txik tuky'i'l
sinoke oxik tq'uma' ikxjani:
«Pax ajay b'ix intxik aq'uma'
kyuky'i kye aj tuj ajay kyaqil
aj ma'tx ky'ik awi'jni b'ix
te Dios ma tz'ok lo'et tk'u'j
awi'j.»
20 Yaji, te xjal owaj tzi b'ix
oky'ik tuj tkwentil Dekapl†
b'ix oxik tq'uma' kye xjal aj
ojetq tz'ok k'ulu' ti'j tzan Je-
sus. Yatzun kye xjal kyaqil
oje kyelab'an.

Aj Tqet Tq'ana' Jesus Jun Xuj B'ix Aj Tjaw Tanq'insa' Jun

* **5:9** K'onti'l junky part aj ja' te Jesus nxik tqani' tb'i jun malspirit sinoke cha nxik tuq tk'ulu' mandad tzan kyjatz tuj kyanim kye xjal. Ikxji n'el qniky' nya'tx presis tzan txik jqani' tb'i jun malspirit. Te Jesus oxik tqani' tb'i te xjal tzan tok totzqila', per yaji te malspirit oyolin tky'ixel te xjal. † **5:20** Tb'i Dekapl telponx "Lajuj Amaq';" Mak 7:31.

Tal Xuj
Mat 9:18-26; Luks 8:40-56

21 Bwen, te Jesus kyuky'i
a'e' tuky'i'l emeltz'jik tuj te
bark b'ix epon stzi' te a' aj ja'
tuq nkyeqeten tb'ay b'ix kye
xjal eb'ajponoj junky'elky
cha'oyon ti'j.
22 Ax opon jun xjal, Jayr
tuq tb'i. Tetz jun xjal k'ulul
mandad tuj te jay nab'il Dios.
Ntons ya ma xik ten tetz te
Jesus, tetz oqet mejlet twitz
23 b'ix oqet twitz twitz,
oxik tq'uma' ikxjani: «[Tat,]
wetz nme'al ch'inky tkamik.
Patzaj ch'in njay tzan tqet
asi' aq'ab' tajsik tzan tb'antik
ikxji tzan tanq'in.»
24 Ntons yaji te Jesus oxik
tuky'i Jayr b'ix kye xjal b'an
nkyelab'tik tuq ti'j b'ix n'ok
tuq kyb'etz'a'.
25 B'ix kxol kye xjal, atqet
tuq jun xuj yab' tuq. Kab'lajuj
aq'b'ixi' tuq n'el tuq kyik' ti'j.
26 Te xuj ojetq tuq ky'ik
kyuky'i ky'ila'j q'anon b'ix
ojetq tuq tz'ok ten twitz xh-
cho'nal tzan kypaj b'ix ojetq
tuq najsan kyaqil tidi'chq
tuq tetz ti'j te twi' kyk'u'j per
k'onti'l tuq nb'antik sinoke
cha mas tuq njaw ikyin.
27 Komo ojetq tuq tz'ok
xhcha'o' kye yab' nkyeb'antik
tuq tzan Jesus, yaji owox ewj
kxol kye xjal makol xtxa'm
tq'anaq te Jesus.
28 Komo nyolin tuq tanim
ikxjani: “Cha'oj tok nmako'
ch'in nkesey cha a'ox xtxa'm
tq'anaq, okyinb'antel.”
29 Ntons aj tok tmako'
tq'anaq te Jesus, b'eyxnajji
owa'let te kyik' ti'j b'ix otna'oj
ojetq tuq b'antik.
30 Yatzun te Jesus, tetz
otna'oj ojetq tuq b'antik jun
xjal titza'. Owaj ten ti'jx b'ix
oxik tqani' kye aj ajune' tuq
tuky'i'l ikxjani: «¿Ab'l ma
tz'ok makon nq'anaq?»
31 Ntons kye txnaq'atz oxik
kyq'uma' ikxjani: «¿Ti'tzun,
k'onti'l n'ok awen kye xjal
nkylimla' kyib' awi'j, nx-
hch'ok kyb'etz'a' b'ix ikxji
ntzaj aqani' qetza ab'l ma
tz'ok makon te aq'anaqni?»
32 Yatzun te Jesus nxik te'e'
tuq xtxalaj ja'chq tzan tok
ten ab'l tuq te aj ojetq tz'ok
makon te tq'anaq.
33 Te xuj, komo tetz otna'oj
tidi' ojetq tuq ky'ik ti'j, tetz
nxob' tuq b'ix nlu'lun; opon
twitz Jesus, oqet mejlet, b'ix
ojatz tq'uma' kyaqil aj ojetq
tuq ky'ik ti'j.
34 Yaji te Jesus oxik tq'uma'
tetz ikxjani: «Nme'al, te
ayab'il ma'tx tz'el tzan
tpaj ma tz'ok wit'let ak'u'j
wi'j. B'a'n tzan awaj b'ix
k'on chb'isun b'ix ma'tx
chb'antik.»
35 Bwen, man tuq nyolin
te Jesus tuky'i te xuj, kypon
txq'anky xjal tzajnaqe' tuq
tjay Jayr, oxik kyq'uma' te
Jayr ikxjani: «K'onky chk'ulun
molestar ti'j te Xnaq'tzon
tzan tpaj te ame'al ma'tx
kamik.»
36 Te Jesus k'onti'l oxik
tk'ulu' kas, oxik tq'uma'
tetz te Jayr ikxjani: «K'on
chb'isun. Cha intok wit'let
yatz ak'u'j wi'j.»

37 Yaji k'onti'l ostzoqpij
tzan kxik txq'anky tuky'i'l
sinoke a'ox te Xhpe'y tuky'i
Jacobo‡ tuky'i Wa'nch aj
terman Jacobo, b'ix exik tjay
Jayr.
38 Aj kypon tjay, kye xjal tzi
nkyelab'un tuq, nkyeb'aj'oq'
b'ix nkyeb'ajwayun.
39 Yaji te Jesus oxik tq'uma'
ikxjani: «¿Tistil nkx'oq' waq
ale'ji? Te k'wa'l nya'tx kam-
naq, cha nwitan.»
40 Yatzun kye xjal cha ejaw
tze'en ti'j. Yaji tetz e'ex tlajo'
kyaqil b'ix okajten tetz tuj
jay a'ox kyuky'i tuky'i'l b'ix te
Jayr tuky'i txu'jel b'ix e'ox aj
ja' tuq tanlik te anim.
41 Te Jesus ojaw stzyu'
tq'ab' te tal xuj b'ix oxik
tq'uma': «Talita ko'um.» (Ja
yol ntzani tuj kyyol kyetz, b'ix
telponx iktza' "Tal xuj, pajaw
wa'let.")
42 Yatzun txiklen tq'uma'
te Jesus ikxji, te k'wa'l ojaw
wa'let b'ix ojaw b'et, komo
tetz kab'lajuj aq'b'ixi' tuq.
Yatzun kye aj akyeqet tuq
tuky'i'l oje kyelab'an.
43 Te Jesus oxik tq'uma'
kyetz tzan k'on txik kyq'uma'
te nijunwt xjal* b'ix ax oxik
tq'uma' tzan txik kyk'a'cha' te
k'wa'l.

6

*Aj K'onti'l Tuq Nqet Ok-
sla' Jesus Tzan Kye Txjalil Tuj
Tamaq'x*

*Mat 13:53-58; Luks 4:16-
30*

1 Ntons yaji te Jesus owex
tzi b'ix oponky tuj tamaq'
b'ix kye txnaq'atz ajune' tuq
tuky'i'l.
2 Yaji opon te q'ij ojla'mj
b'ix te Jesus owaq'ik tzan tx-
naq'tzan kye xjal tuj te jay
nab'il Dios. Ky'ila'j kye aj
xjal aj nkyecha'on tuq ti'j b'an
nkyelab'an tuq, b'ix nkyyoli'
tuq kyib'kyib'x ikxjani: «¿Ja'
otzaj txnaq'tza' tetz kyaqil
nini? ¿Ab'l oxik sin jun tnab'l?
¿Ab'l oxik sin tajwalil tzan
tk'ulun kye ja yek'b'ilni?
3 Tetz aj kalpinter aj qotzqi'
b'ix tetz tnan Liy b'ix tetz
titz'in Chaw, Chep b'ix Juds,*
Simon b'ix tetz a'e' tanab' aj
najlike' qxol tzani.» Ikxji
owel ik'o' Jesus tzan kye tx-
jalil.
4 Ntons te Jesus oxik
tq'uma' kyetz ikxjani: «Kye
xjal nqet kyjiq'b'a' jun aj
yolil tyol Dios. Per qa tetz
jun aj kxjalilx, k'onti'l nqet
kyjiq'b'a'; ni kye txjalil ni
kye aj tuj tjay k'onti'l nqet
kyjiq'b'a'.»*
5 Ntons astilji k'onti'l oqet
tk'ulu' tzi ky'ila'j yek'b'il
tuky'i tajwalil Qtata Dios. Cha
junjun yab' oqet tsi' tq'ab'
kyajsik b'ix eb'ajb'antik.
6 Tetz b'an nlab'an tuq kyi'j
kye txjalil b'ix kyi'j kye aj
tuj tjay tzan tpaj k'onti'l tuq
nkyoksla'. Yaji oxik Jesus tuj
txq'anky amaq' pakb'al Tyol
Dios.

‡ **5:37** Ax: Chaw. * **5:43** Mak 6:31; 8:26,30; 9:9; 5:19; 6:7-13; 16:15 * **6:3** Te ja Judsni aj titz'in Jesus, nya'tx aj Judas Iskaryot aj ojaw tmeltz'jik ti'j Jesus. * **6:4** Wnch 4:44

Aj Kxik Tlajo' Jesus Kye Txnaq'atz Pakb'al Tyol Dios
Mat 10:5-15; Luks 9:1-6

7 Bwen, yaji te Jesus etzaj tuk'le' kye kykab'lajujil tky'ixel b'ix exik tlajo' [pakb'al Tyol Dios] ja'chq kakab'-ele' kyb'et b'ix oxik tsi' kyajwalil tzan tjatz kyin malspirit tuj kyanim xjal.*
8 Oxik tq'uma' tzan k'on txik kyin ni jun tidi' tuj kyb'ey sinoke a'ox ch'i ktze'. Oxik tq'uma' tzan k'on txik kyin ni kywe' ni kyb'e'eq ni kytumin*
9 b'ix tzan tok ksi'kix te kxajab' per k'onti'l tzan txik kyin junky moj kyq'anaq.
10 Ax oxik tq'uma' ikxjani: «Cha'oj etox tuj jun jay, ax tzi okxteyon max cha'oj exik tuj junky luwar.
11 Qa tuj jun luwar nlay kxk'amjik kyitza', qatzun nlay kyepon cha'oyon eti'j, ntons yaji okx'elax tzi. B'ix cha'oj etex tziji, owelal epojk'a' ti'j exajab' kywitz* tzan tok kyen, nya'tx galan nkyk'ulu'.»†
12 Ntons eb'aj'ex tzi b'ix ja'chq oxik kypakb'a' kye xjal tzan tjaw kky'ixpu' kynab'lin.
13 Ax ejatz kyin malspirit tuj kyanim ky'ila'j xjal, b'ix ax oqet ksi' ch'imusit aseyt tuj kywi' ky'ila'j yab' iktza' techa'l, b'ix yatzun kye yab' eb'antik kyitza'.*

Aj Tb'isun Te Eróde̱s Qa Te Jesus A Tuq Te Wa'nch Aj Swal A' Aj Ojetq Tuq Jaw Anq'in
Mat 14:1-12; Luks 9:7-9

14 Bwen, yaji te gobernador‡ Eróde̱s owok xhcha'o' ti'j Jesus tzan tpaj ja'chq tuq ojetq tz'el tpakb'alil ti'j b'ix kye xjal nkyq'uma' tuq ikxjani: «Te Wa'nch Aj Swal A' oje jaw anq'in junky'el. Astilji tidi'chq galan aj nqolab'an ti'j nb'antik tuky'i nim tajwalil.»
15 B'ix txq'anky xjal nkyq'uma' tuq: «Te ja xjalni tetz aji Eliys, aj tlajen Dios oqtxi'.» B'ix txq'anky nkyyoli' tuq: «Tetzni'n jun aj yolil tyol Dios iktza' kye aj yolil tyol Dios oqtxi'.»*
16 Te Eróde̱s, aj tok xhcha'o' aj nkyyoli' kye xjal, tetz otq'umaj ikxjani: «Te ntzani Wa'nch aj oxik nk'ulu' mandad tzan tel in twi' b'ix ajna'l ma'tx jaw anq'in junky'el.»
17 Bwen komo ikxjani oky'ik ti'j te Wa'nch. Oqtxi'xi' tuq te Eróde̱s oxik tk'ulu' mandad tzan tkaj si' te Wa'nch pres k'alo' tuky'i kaden tzan tpaj Erodía̱s. Te Erodía̱s txu'jel tuq Lip aj terman Eróde̱s, b'ix te Eróde̱s owel tin tuj tkwent te Lip.

---

* **6:7** Mak 6:12-13,30 * **6:8** Luks 10:4-11 * **6:11** Gén 18:16; 19:29; Kya 13:51 † **6:11** Kye tz'ib'on oqtxi', atqet owok ktz'aqsa' kab'e'ky yol tmankb'il ja taqan ntzani, b'ix nyolin ikxjani: "B'an'ax oxe'l nq'uma' etetz oj tul te jwisy, kye aj tuj aj amaq' ni'n owokel kyen mas nim xhcho'onal kywitz kye xjal aj Sodom b'ix Gomor." Gén 19:1-28. * **6:13** Chaw 5:14 ‡ **6:14** Ax: "rey," per te Eróde̱s nya'tx te b'an'ax twitzale' tzan tpaj cha n'aq'unan iktza' jun gobernador. * **6:15** Mat 16:14; Mak 8:28; Luks 9:19 * **6:18** Lev 18:15-16; 20:21; Luks 3:19-20

18 Te Wa'nch ojetq tuq xik
tq'uma' te Eróde̱s ikxjani:
«Xjan tzan tjaw axujela'
awixna'.»*
19 Ntons te Erodía̱s n'ok tuq
tq'oji' te Wa'nch b'ix tgan tuq
tzan tqet tkansa', per k'onti'l
tuq nb'antik titza'
20 tzan tpaj te Eróde̱s
nkolon tuq ti'j te Wa'nch tzan
tpaj tetz tuj tnab'l tuq, te
Wa'nch nb'et tuq tuj tume'l
b'ix tetz jun xjal aj pawa'
te Qtata Dios; cha'oj tok
xhcha'o' tyol Wa'nch, te
Eróde̱s nb'isun, k'onti'l teb'en
tidi' b'a'n tzan tk'ulun, per
nchalaj tuq tzan tok xhcha'o'
tyol Wa'nch.
21 Yaji opon jun q'ij aj b'a'n
tuq tzan tjatz tq'oj te Erodía̱s
ti'j te Wa'nch. Te Eróde̱s
oqet tq'ijla' jun q'ij tjakonlen
taq'b'i b'ix oqet tsi' jun kywe'
kye tmulon b'ix kye tkoronel
b'ix ax kye kyaqil xjal aj at tuq
kyajwalil tuj tkwentil Galiley
[aj ja' tetz nk'ulun mandad].
22 Yaji opon tzi jun q'opoj
tal Erodía̱s. Owox aj ja'
nkyeq'ijlan b'ix owex b'ixon
kywitz. Te Eróde̱s kyuky'i kye
xjal owel kygani' te q'opoj.
Oxik tq'uma' te Eróde̱s te
q'opoj ikxjani: «Tzaj aqani'
wetz tidi' agan b'ix wetz oxe'l
nsi' yatz.»
23 B'ix oxik tsi' tjurament
ikxjani: «Dispwest atin tzan
txik nsi' tidi' aj otzajel
aqani' wetz, qa agan lamitan
te kyaqil te amaq' aj ja'
nkyink'ulun mandad.»
24 Ntons te q'opoj owetz
tzi b'ix oxik tq'uma' te tnan:
«¿Nan, tidi' oxe'l nqani'?»
«Qanix twi' Wa'nch Aj Swal A'»
kyi te tnan.
25 Ntons te q'opoj owox
naj kare tuky'i te Eróde̱s b'ix
oxik tq'uma': «Wetz ngan tzan
stzaj asi' naj tuj jun laq twi'
Wa'nch Aj Swal A' [tzan tok
qe'e' qa ma'tx kamik].»§
26 Yaji te Eróde̱s oje b'isun.
Komo ojetq tuq xik tsi' tju-
rament b'ix ojetq tuq tz'ok
cha'o' tzan kye xjal, astilji
k'onti'l oqet txk'ayi'.
27 Ntons oxik naj tlajo' jun
soldad kansal te Wa'nch tzan
stzaj in twi'. Te soldad owox
tuj te pres b'ix owel xtx'emu',
28 otzaj tin tuj jun laq, oxik
tq'apo' tuky'i te q'opoj b'ix te
q'opoj oxik tq'apo' te tnan.
29 Ntons ya ma tz'ok kcha'o'
kye txnaq'atz te Wa'nch,
kyetz eb'ajxik b'ix ojaw kyin
te txlimal b'ix owox kymuqu'.

[Ntons ikxji oky'ik ti'j te Wa'nch Aj Swal A' b'ix astilji te Eróde̱s, aj tok xhcha'o' kye xjal nkyeyolin ti'j Jesus, oxob' b'ix oje b'isun. Tetz tuj tnab'l, te Jesus a te Wa'nch Aj Swal A' ojetq jaw anq'in junky'elky b'ix astilji nim tuq tajwalil tzan tk'ulun milagr.]

Aj Kxik Tk'a'cha' Jesus Jweb' Mil Xjal

Mat 14:13-21; Luks 9:10-17; Wnch 6:1-14

§ **6:25** Oxik tqani' twi' Wa'nch tuj jun plat nya'tx tzan tpaj b'a'n-wit kyecho'on twi' xjal sinoke tzan tok kyen qa b'an'ax ojetq tuq naj b'ix tzan tok kyen ojetq kyekamb'an ti'j te Wa'nch.

30 Ntons, yatzun kye
tky'ixel Jesus, aj toklen
kchimo' kyib' junky'elky
tuky'i'l, oxik kyq'uma' kyetz
tetz kyaqil aj ojetq tuq qet
kyk'ulu' b'ix ax aj ojetq tuq
xik kxnaq'tza'.
31 Yaji te Jesus oxik tq'uma'
kyetz ikxjani: «Pe'etzaj waq
wuky'i'l. Qwa'q tuj jun luwar
aj ja' k'onti'l najayon tzan
qojlan ch'in.» Otq'umaj ikxji
tzan tpaj ky'ila'j tuq kye xjal
nkyepon kyuky'i'l b'ix k'onti'l
tuq nkanon tzan kywa'an
tzan kypaj kye xjal.*
32 Ntons exik kchukel tuj
jun bark max tuj jun luwar aj
ja' k'onti'l najayon.
33 Per ya ma xik kyen kye
xjal aj ikja'n tuq kyex, owel
kyniky' ja' tuq ikja'n kxik,
b'ix eb'ajxik kyoqwen tuky'i
kyoq b'ix eb'ajpon tb'ay
kywitz kyetz. Ky'ila'j tuq
xjal tzajnaqe' ja'chq amaq'
qaynin tzi b'ix eb'ajtb'ayaj
iyol tetz.
34 Yaji, aj tpon te Jesus
kyuky'i kye tuky'i'l, oxik kyen
kye xjal nkyeb'ajlab'tik tuq.
Te Jesus owok lo'et tk'u'j kyi'j
tzan tpaj kye xjal iktza' tuq
karner aj k'onti'l pastoriyon
kyi'j te k'ulul kwent te kyetz.*
Ntons yaji oxik txnaq'tza'
tidi'chq kxol.
35 Yaji ojetq tuq qo'ok
qale'ky, etzaj kye [kykab'lajujil]
txnaq'atz, oxik kyq'uma' tetz
ikxjani: «Qale'ky b'ix k'onti'l
jay tzani.
36 Mejor inkxik alajo' kye
xjal loq'ol kywe' kyuj kye
aldey b'ix kye txq'anky luwar
qaynin.»*
37 Yaji tetz oxik tq'uma'
kyetz ikxjani: «Mejor a'ix
ententz intxik esi' kywe'» kyi
te Jesus. «Per tetzni'n a tgan
kab'e' oqal (200) q'ij twi' tk'u'j
jun xjal* te loq'b'il te tetz.
¿B'an'ax petzun awitza' qa
agan tzan stzaj qloq'o' ale'ji?»
38 Te Jesus oxik xhcha'o'
kyetz ikxjani: «¿Jateb' wab'j
eq'i' etitza'? Sek exikchaq e'el
tetz.» Ntons yatzun ma qet
kyajla', oxik kyq'uma' te Je-
sus ikxjani: «Ate' jweb' wab'j
tuky'i kab'e' kyiy.»
39 Ntons yaji te Jesus oxik
tq'uma' tzan kyqet wit'let kye
xjal b'uch'uji'chaq ax tzi tuj
xpatzpan.
40 Eqet wit'let txq'an
b'uch'uj te oqal (100) b'ix
txq'anky b'uch'uj lajuj tuj
oxqal (50).
41 Yaji te Jesus oky'ik
tk'amo' kye jweb' wab'j
kyuky'i kye kab'e' kyiy, b'ix
ojax ten jawnaq twitz ka'j
b'ix oxik tsi' pixon te Qtata
Dios. Yaji owaq'ik tzan kyqet
tpedasi' kye wab'j b'ix oxik
tq'apo' kye txnaq'atz, tzan
txik ksipa' kxol kye xjal. Yaji
ax ikxji otk'uluj kyuky'i kye
kab'e' kyiy.
42 Kyaqil kye xjal
eb'ajwa'an b'ix eb'ajnoj
byenech.
43 Yaji, yatzun ma mankun
kywa'an kye xjal, kye tx-

* **6:31** Mak 7:24 * **6:34** 1Re 22:17; 2Cró 18:16; Zac 10:2; Mat 9:36 * **6:36** Luks 9:12 * **6:37** Iktza' kab'e' oqal (200) tmin denary; Mat 20:2.

naq'atz ojaw kchimo' aj ojetq tsobrin b'ix kabal enoj kab'lajuj chi'l te aj osobrin.
44 Ntons kye aj eb'ajwa'an, jweb' mil (5000) ichan tuq.

Aj Txik B'et Jesus Tajsik A'
Mat 14:22-27; Wnch 6:15-21

45 Ntons yaji te Jesus exik tlajo' kye txnaq'atz tzan kyjax tuj te bark b'ix tzan kxik tb'ayon twitz tuj amaq' Betsayd. B'ix te Jesus okajxten tzan kykaj tkawi' kye xjal.
46 Yatzun kykajlen tkawi', tetz xhchukel oxik xnaq'tzon twi' jun witz.
47 Yatzun ma qoyupan, kye txnaq'atz nkyeb'et tuq tuj bark nink'ajchaq te a' b'ix te Jesus tzunx tuq atqet xhchukel twi' te witz.
48 Tetz oxik ka'yin kyi'j, ojetq kyesiktik k'onti'l tuq nb'antik tzan kytb'ayaj tzan tpaj te kyaq'iq' jwert tuq ntzaj kywitz. Yaji, ch'inky tuq qxhk'ate', te Jesus oxik b'et aj ja' tuq akyeqet b'ix nb'et tuq tajsik te a' naqe cha derech tuq oky'ik kyi'j.
49 Aj txik kye'e' te Jesus nb'et tuq tajsik a', eb'ajjaw wayun, kyetz tuj kynab'l tuq qa jun tanim xjal, astilji eb'ajxob'.
50 Kkyaqil oxik kye'e' b'ix b'an nkyexob' tuq. Yaji te Jesus oxik tq'uma' kyetz ikxjani: «K'on kxob'. ¡Nimsaj waq ek'u'j! A'in wetz akyinqet tzani.»
51 Ntons yaji ojax tuj te bark kyuky'i'l b'ix te kyaq'iq' olumet. Yatzun kyetz oje kyelab'an.
52 Kyetz ojetq tuq tz'ok kye'e' tidi' otk'uluj Jesus ti'j te wab'j per k'onti'l owel kyniky' tidi' tuq telponx tzan ktz'akal.

Aj Kyqet Tq'ana' Jesus Ky'ila'j Yab' Tuj Jenesaret
Mat 14:34-36

53 Ntons ya ma kyepon tuj amaq' Jenesaret tuj junky palaj te a', okaj kyk'alo' te bark ti'j jun toqtzal.
54 B'ix aj man tuq nkyeqetz tuj te bark, kye xjal tzi owel kyniky' naj luwew qa a tuq te Jesus.
55 Exik naj kare ja'chq b'ix e'aq'ik tzan ktzaj kyin kye yab' twitz kywatb'il tzan kypon kyin twitz Jesus.
56 Te Jesus oky'ik ja'chq kyuj kye aldey b'ix amaq' b'ix ax tuj k'ul. Yatzun kye xjal nponkix tuq kyeq'i' kye yab' aj ja' tuq nkyeplasin b'ix nqet tuq kywitz twitz Jesus tzan stzoqpin tzan tok kymako' tansiker a'ox xtxa'm tq'anaq. Yaji kyaqil kye aj e'ok makon tetz eb'ajb'antik.

7

Aj Txik Tq'uma' Jesus Tidi' Ntz'ilan Qanim Tuj Twitz Qtata Dios
Mat 15:1-20

1 Jun q'ij txq'an aj b'uch'uj Parisey kyuky'i txq'an aj xnaq'tzal Kawb'il tzajnaqe' Jerusalen, owok kchimo' kyib' tuky'i Jesus.
2 Kyetz owok kyen junjun txnaq'atz Jesus nkyewa'an tuq b'ix k'onti'l nqet kyk'ulu' te kykostumbr kye tijxjal tzan tok kymu'u' kyq'ab'

mina' kyokten wa'il, iktza'x
eq'i' kyitza' kye tijxjal.
3 Komo kye aj b'uch'uj
Parisey b'ix kyaqil kye aj
tijajil Israel aj b'an eq'i'
kyitza' te kykostumbr te
kyijajil oqtxi', kyetz k'onti'l
nkye'okten wa'il qa mina'
tqet kyk'ulu' te kykostumbr
kye tijxjal.
4 B'ix ax cha'oj kymeltz'jik
tuq tuj plas, k'onti'l
nkyewa'an qa mina' tuq txik
kkyito' ch'in a' kyi'jx iktza'
te kykostumbr. Ax at tuq
ti'chq txq'anky kostumbr
eq'i' kyitza', iktza' ti'j tx'ajb'il
kybas b'ix kyq'awub' b'ix
kyaqil kyokensb'il k'uxb'il.*
5 Ntons astilji kye aj
b'uch'uj Parisey b'ix kye
xnaq'tzal Kawb'il oxik
kyqani' te Jesus: «¿Tistil kye
axnaq'atz k'onti'l eq'i' kyitza'
te kykostumbr qijajil oqtxi',
komo nkye'okten wa'il b'ix
mina' tel ktx'ajo' kyq'ab'
iktza'x te kostumbr?»
6 Ntons te Jesus oxik
tq'uma' kyetz ikxjani:
«B'an'ax iktza'x otq'umaj te
Chay aj yolil tyol Dios oqtxi'
aj tqet stz'ib'a' ikxjani eti'j
etetz aj xmeletz' a'ix: "Ja
xjalni nkyinqet kxjani' cha
a'ox tuky'i kyyol, per nya'tx
b'an'ax kyitza', b'ix te kyanim
laq'chik at wi'j tzan tpaj
k'onti'l atok kyk'u'j wi'j.
7 Chagan nkyintzaj kyna'o'.
Kyetz nxik kxnaq'tza' aj cha
tuj kywi'x kyetz n'etz kyin."*
8 Ntons nkaj ekola' te aj
okaj tq'uma' Qtata Dios b'ix
cha n'ok esi' ek'u'j ti'j kykos-
tumbr kye oqtxi' xjal.»
9 B'ix ax nxik tuq tq'uma'
kyetz ikxjani: «Kewen etetz
nkaj esi' te aj okaj tq'uma'
Dios b'ix cha nxik eteq'i'
kykostumbr kye oqtxi' xjal.
10 Komo te Qtata Dios okaj
tq'uma' te Moisés tzan kyqet
qlima' te qtat tuky'i qnan,*
b'ix ab'l aj okajel tqanb'e'
jun nya'tx galan ti'j stat b'ix
tnan, okaj q'uma' tzan tqet
kanslet.*
11 Per etetz n'eq'uma', jun
xjal b'a'n tzan txik tq'uma' te
stat tuky'i tnan: "Te ja ntzani
korban, aj telponx pawankaj
te Dios te aj ma' tuq tz'oken te
onb'il te etetz."
12 Ntons oj txik tq'uma'
ikxnini, ikxji a'ixk etetz
k'onti'l n'etzoqpi' tzan tonen
tuky'i stat b'ix tuky'i tnan.
13 Ikxji n'el etik'o' te aj okaj
tq'uma' te Qtata Dios tzan
tpaj te ekostumbr, b'ix ti'chq
txq'anky aj n'ek'ulu' ikxji.»
14 Ntons, yaji etzaj tuk'le'
kyaqil kye xjal aj akyeqet tuq
tzi b'ix oxik tq'uma' kyetz ikx-
jani: «Kyintzaj echa'o' waq
ekyaqil, b'ix intox tuj ewi' aj
oxe'l nq'uma' etetzni.
15 K'onti'l jun tidi' aj nqex
tuj jk'u'j ntz'ilan ti'j qanim
tuj twitz Qtata Dios, sinoke
te [nya'tx galan aj] njatz tuj
qanim a te ntz'ilan ti'j qanim
tuj twitz Qtata Dios.

* **7:4** Ax: xtx'otx'al k'uxb'il brons; junjun u'j oqtxi' ax nyolin oqet kyk'ulu' te kykostumbr kyi'j kykajb'il. * **7:7** Isa 29:13 * **7:10** Exo 20:12; Deu 5:16 * **7:10** Exo 21:17; Lev 20:9

16 Ntons qa at exkyin,
intok esi' ewi' ti'j aj nxik
nq'uma'ni.»

17 Ntons yaji te Jesus
kyuky'i txnaq'atz ekaj ksi'
kye xjal b'ix e'ox tuj jun jay.
Kye txnaq'atz oxik kyqani'
tetz tidi' tuq telponx te aj
ojetq tuq xik tq'uma' kye xjal.

18 Ntons tetz oxik tq'uma'
kyetz ikxjani: «¿Ti'tzun, ax
etetz k'onti'l n'el eniky' ti'j
te nini? ¿K'onti'l n'el eniky',
kyaqil aj nqex tuj jk'u'j
k'onti'l ntz'ilan ti'j qanim tuj
twitz Qtata Dios?

19 Komo [te aj nxik qwa'a']
k'onti'l npon tuj qanim
sinoke a'ox tuj jk'u'j b'ix yaji
n'ex jk'u'ja'ky.» Ikxji te Jesus
oxik tq'uma', kyaqil aj nxik
qwan k'onti'l ntz'ilan ti'j te
qanim tuj twitz Qtata Dios.

20 Ax oxik tq'uma' ikxjani:
«Te aj njatz tuj tanim jun xjal
a te aj ntz'ilan ti'j tanim tuj
twitz Qtata Dios.

21 Komo tuj kyanim kye
xjal, njatz kyaqil aj nya'tx
galan nqet kxima', b'ix qa xjal
solter oj kyk'ajajin, qatzun
xjal oj kyelq'an, qatzun oj
kykansan,

22 qatzun xjal aj junb'e'
kyib' oj kyk'ajajin, qatzun
oj tel kyq'ajab' ti'j ti'chq te
junky, qatzun oj tqet kyk'ulu'
tzanjelal ti'chq nya'tx galan,
qatzun oj tqet kymoyi' xjal,
qatzun oj tqet kyb'isu' yol
xhch'ajyol tzan kypak'achul,
qatzun oj kyek'awin ti'j
junky, qatzun oj kchimon
yol nkyeyolin nya'tx galan
ti'j junky, qatzun oj kyna'on
qa kyetz a'e'ji tb'ay kywitz
kyaqil, qatzun qa k'onti'l nqet
kyb'isu' tume'l titza' tzan
kyanq'in.

23 Kyaqil ntzani njatz tuj
kyanim kye xjal b'ix a te aj
ntz'ilan ti'j kyanim tuj twitz
Qtata Dios.»

Aj Tjatz Tin Jesus Jun Malspirit Tuj Tanim Jun Tal Xuj
Mat 15:21-28; Mak 7:36

24 Ntons yaji te Jesus owex
tzi b'ix opon tuj xtx'o'otx'
junky amaq' Tir tb'i.† Tzi
owox tuj jun jay b'ix k'on
tgan tuq tzan tok cha'o' tzan
nijunwt, per k'onti'l ob'antik
tewan.

25 At tuq jun xuj tzi b'ix at
tuq jun tal, tal xuj, te tal atqex
tuq jun malspirit tuj tanim.
Ntons te alon owok xhcha'o'
qa te Jesus ojetq tuq pon tzi,
yaji opon twitz Jesus b'ix oqet
mejlet twitz.

26 Te alon, tetz jun aj nya'tx
tijajil Israel b'ix tzajnaq tuq
tuj te amaq' Siropenesy.
Ntons oqet twitz twitz te Je-
sus tzan tjatz tin te malspirit
tuj tanim te tal.

27 Te Jesus oxik tq'uma'
tetz ikxjani: «A tgan tzan
txik qna'o' tb'ay kye tk'wa'al
amaq', komo [tuj jun jay]
nya'tx galan tzan tel qin
kywe' kye k'wa'l b'ix tzan txik
qsi' kye tx'ya'n.»

28 «Ye' tat» kyi te alon. «Per
kye tx'ya'n ax nxik kywa'a' aj
tpuk'u'l kywe' k'wa'l aj nqet
tz'aqik tjaq' mes.»

† **7:24** Ax: Tir b'ix Sidon.

29 Ntons yaji te Jesus oxik
tq'uma' tetz ikxja'n: «Tzan
tpaj aj n'aq'uma'ni, b'a'n tzan
awaj ajay kontent tzan tpaj te
malspirit ma'tx jatz tuj tanim
te awal.»
30 Yaji te xuj owaj tjay b'ix aj
tpon, te tal nwitan tuq galan
tuj twatub' b'ix te malspirit
ojetq tuq jatz tuj tanim.

Aj Tqet Tq'ana' Jesus Jun Xjal Xk'ab' Tuq B'ix Tz'ak

31 Ntons te Jesus owex tuj
tkwentil te amaq' Tirni b'ix
oky'ik tuj te amaq' Sidon b'ix
yaji opon stzi' te Galiley A' tuj
tkwentil Dekapl.*
32 Aj tpon tzi, kye xjal
opon kyin twitz Jesus jun xjal
xk'ab' tuq b'ix tz'ak. Kyetz
oqet kywitz twitz Jesus tzan
tqet tsi' tq'ab' tajsik tzan
tb'antik.
33 Ntons te Jesus owel
tlaq'b'a' te xjal kyi'j kye
txq'anky b'ix owox tsi' twi'
tq'ab' tuj txkyin te xjal b'ix
owok tmu'u' twi' tq'ab' tuky'i
ta'l stzi' b'ix owok tmako' twi'
taq' te xjal.
34 Yaji ojax ten twitz ka'j,
ojatz tb'is b'ix oxik tq'uma'
ikxjani: «Efata.» (Aj ni'n tuj
kyyol tuq kyetz b'ix telponx
iktza' "Pajaqet.")
35 A'ilnajji ojaqet txkyin
te xjal b'ix ax ob'antik te
taq' b'ix owaq'ik tzan tyolin
galan.
36 Te Jesus oxik tq'uma'
kyuky'i kye xjal tzan k'on tuq
txik kyq'uma' te nijunwt tidi'
aj ojetq ky'ik. Per kye xjal cha
masky tuq nxik kypakb'a' tuq
ja'chq.*
37 Kye xjal b'an nkyelab'an
tuq [b'ix nkyechalaj tuq],
nxik tuq kyq'uma' ikxjani:
«Kyaqil ma'tx tk'uluj galan,
kye xk'ab' nkyeb'antik b'ix
kye men nb'antik kyyolin
titza'.»

8

Aj Kxik Tk'a'cha' Jesus Kaje Mil Xjal
Mat 15:32-39

1 Bwen, tuj aj tyempji a jun
xjal tuq chimo' kyib' junky'el
tuky'i te Jesus, b'ix komo
k'onti'l tuq kywe', te Jesus
etzaj tuk'le' kye txnaq'atz,
oxik tq'uma' kyetz ikxjani:
2 «Wetz nlo'et nk'u'j kyi'j
ja xjalni tzan tpaj oxe q'ijxi'
kyqetlenten tzani wuky'i'l
b'ix ajna'l k'onti'l kywe'.
3 Qa okye'ajel nlajo' mina'
tuq kywa'an, okyekajel nu-
man tuj kyb'ey, komo ate' jun-
jun tzajnaqe' laq'chik.»
4 Yaji kye txnaq'atz oxik
kyq'uma' ikxjani: «¿Ja' otza-
jel qin kywe' ja xjalni b'ix ni-
junwt najayon tzani?»
5 Yaji tetz oxik xhcha'o'
kyetz ikxjani: «¿Jateb' wab'j
eq'i' etitza'?» «Cha wuq wab'j
at» kyekyi.
6 Ntons yaji te Jesus oxik
tk'ulu' mandad tzan kyqet
wit'let kye xjal twitz tx'o'tx'.
Yaji oky'ik tk'amo' kye wuq
wab'j, b'ix oxik tsi' pixon te
Qtata Dios. Yaji oqet tpawa'

* **7:31** Mak 5:20 * **7:36** Mak 8:26

te wab'j b'ix oxik tsi' kye tx-
naq'atz b'ix yatzun kyetz oxik
ksipa' kye xjal.
7 Ax ate' tuq kab'e' kyiy
nekit eq'i' tuq kyitza', b'ix te
Jesus, ya ma xik tsi' pixon te
Dios ti'j kywe', oxik tq'uma'
kye txnaq'atz tzan txik ksipa'
kxol kye xjal.
8 Kyaqil kye xjal eb'ajwa'an
b'ix eb'ajnoj byenech
b'ix yatzun tmankunlen
kywa'an, ojaw kchimo' te aj
osobrin b'ix kabal enoj wuq
chi'l aj osobrin.
9 Kye aj eb'ajwa'an kaj
mil (4000) tuq kyb'et tzan
kyaqil.* Yaji te Jesus eb'ajkaj
tkawi' kye xjal,
10 b'ix yaji ojax tuj jun bark
kyuky'i txnaq'atz b'ix exik tuj
junky luwar, Dalmanut tb'i.

Aj Txik Kyqani' Kye B'uch'uj Parisey Tzan Tqet Tk'ulu' Te Jesus Jun Tidi' Tuky'i Nim Tajwalil

Mat 16:1-4; Luks 12:54-56

11 Ntons [aj kypon Dal-
manut], epon txq'an xjal aj
b'uch'uj Parisey tuky'i Jesus
b'ix nkyewululun tuq tuky'i'l.
Kyetz kygan tuq tzan tqet
tk'ulu' jun lab'al kywitz tzan
tqet tyek'u' qa b'an'ax tuq
[tlajen Dios].*
12 Te Jesus ojatz tb'is b'ix
oxik tq'uma': «¿Tistil kye ja
xjal ntzani nkyeqanin jun
lab'al?* Oxe'l nq'uma' etetz
te b'an'ax, nlay qet nk'ulu'
jun lab'al kywitz iktza' kyetz
kygan.»
13 Ntons tetz kyuky'i tuky'i'l
owel kypawa' kyib' kyi'j, b'ix
e'ox tuj te bark b'ix e'ex tzi
tzan kyjunxla'in te a'.

Aj Txik Tq'uma' Jesus Kye Txnaq'atz Tzan Tok Ksi' Kynab'l Kyi'j Kye Aj B'uch'uj Parisey

Mat 16:5-12

14 Ntons, aj kxik [tuj te
bark] k'onti'l oxik kyna'o'
kywe', cha jun wab'j eq'i' tuq
kyitza'.
15 Ntons te Jesus oxik
tq'uma' kyetz ikxjani: «Intok
esi' waq enab'l kyi'j kye aj
b'uch'uj Parisey b'ix ax ti'j te
Eródes tzan tpaj kyetz iktza'
malsb'il pan.»*
16 Ntons kye txnaq'atz
e'aq'ik kyyolin kyib'kyib'x
ikxjani: «[Ntzaj tq'uma' ikxji]
tzan tpaj k'onti'l ma tzaj qin
wab'j.»
17 Te Jesus owel tniky'
ti' tuq nkyyoli', astilji oxik
tq'uma' kyetz ikxjani: «¿Tistil
nkxb'isun qa k'onti'l eq'i'
qwe'? ¿Ti'tzun, mina'x tel
eniky'? Ajun etz'akal, ni
k'onti'l n'ox tuj ewi'.
18 Etetz at ewitz per k'onti'l
n'el eniky' te aj nxik eten,
ax at exkyin per k'onti'l n'ox
tuj ewi' te aj n'ok echa'o'.*
¿Ti'tzun, k'onti'l na'ik etitza'
19 aj txik nsipa' te jweb'
wab'j kxol jweb' mil (5000)
xjal? ¿Jateb' chi'l ojaw

* **8:9** Mat 15:38 * **8:11** Mat 12:38; Luks 11:16 * **8:12** Mat 12:39; Luks 11:29
* **8:15** Tzan ch'imu's te malsb'il nmal nim titza'; b'ix ax kyetz nya'tx ky'ila'j kyb'et per tzan tpaj aj nkxnaq'tza' b'a'n tzan tqet kyeq'i' ky'ila'j xjal; Mat 16:12; Luks 12:1; Gal 5:9. * **8:18** Isa 6:9-10; Jer 5:21; Ezq 12:2

echimo' te aj osobrin?»
Ntons kyetz oxik kyq'uma':
«Kab'lajuj chi'l.»
20 «B'ix aj txik nsipa' te
wuq wab'j kye kaj mil (4000)
xjal, ¿jateb' chi'l ojaw echimo'
te aj osobrin?» Ntons oxik
kyq'uma': «Wuq chi'l.»
21 «¿B'ix ikxji tzunx k'onti'l
n'el eniky'?»

Aj Tqet Tq'ana' Jesus Jun Moy

22 Ntons yaji te Jesus
kyuky'i kye tuky'i'l eb'ajpon
tuj amaq' Betsayd b'ix txq'an
xjal otzaj kyin jun moy
tuky'i'l b'ix oqet kywitz twitz
tzan tuq tok tmako' te moy
tzan tb'antik.
23 Yatzun te Jesus oxik
tjocho' te moy b'ix oxik teq'i'
xtxa'm amaq'; b'ix owok
stzub'a' ti'j tb'aq' twitz te
moy b'ix oqet tsi' tq'ab' tajsik
b'ix oxik tqani' tetz ikxjani:
«¿Nb'antik aka'yin ch'in?»
24 Yatzun te moy oxik
tq'uma' ikxjani: «Nkyewe'e'
kye xjal nkyeb'et per nkyexik
wen naqe tze'.»
25 Ntons yaji te Jesus
owok tmako' kye tb'aq' twitz
junky'elky b'ix yaji te moy
ojaw tka'yi' b'ix ob'antik
tka'yin galan kyaqil.
26 Ntons te Jesus owaj tlajo'
te xjal tjay b'ix oxik tq'uma'
tetz ikxjani: «K'on xhch'ox tuj
amaq'.»*

Aj Txik Tq'uma' Te Xhpe'y Te Jesus A Tuq Tetz Te Koloyon Aj Q'umankaj Oqtxi'

Mat 16:13-20; Luks 9:18-21

27 Ntons, yaji te Jesus
kyuky'i txnaq'atz e'ex tuj
Betsayd b'ix eb'ajxik tuj
amaq' Sesarey tuj tkwentil
Filipos, b'ix man tuq nkyeb'et
tuj b'ey, te Jesus oxik tqani'
kyetz ikxjani: «¿Tidi' nkyyoli'
kye xjal wi'j? ¿Ab'lin wetz a'in
tuj kynab'l?»
28 Yaji oxik kyq'uma' kyetz
tetz ikxjani: «Ate' junjun
nkyq'uma' yatz a'ich Wa'nch
Aj Swal A', b'ix junjunky
nkyq'uma' yatz a'ich Eliys,
b'ix ate' junjunky nkyq'uma'
yatz a'ich jun aj yolil tyol
Dios.»*
29 Ntons oxik xhcha'o'
kyetz ikxjani: «B'ix etetz, ¿ab'l
wetz a'in tuj enab'l?» Yaji
oxik tzaq'b'ik te Xhpe'y, oxik
tq'uma' ikxjani: «Yatz a'ich
te Koloyon Aj Q'umankaj
Oqtxi'.»*
30 Ntons te Jesus oxik
tq'uma' kyetz ikxjani: «K'on
xik eq'uma' te nijunwt.»*

Aj Tyolin Jesus Ti'j Tkamiky

Mat 16:21-28; Luks 9:22-27

31 Ntons yaji owaq'ik tx-
naq'tzan kxol kye txnaq'atz,
qa tetz te Ichan Aj Tk'wa'al
Dios ma'kix tuq tz'ok ten
twitz te xhcho'nal, b'ix
ma'kix tuq tz'el ik'o' tzan
kye pal aj nim kyajwalil b'ix
tzan kye xnaq'tzal Kawb'il
kyuky'i kyaqil kye txq'anky
kywitzale' aj nim kyajwalil

* **8:26** Mak 8:30 * **8:28** Mak 6:14-15; Luks 9:7-8 * **8:29** Wnch 6:68-69 * **8:30** Mak 9:9

kxol tijajil Israel. Ax oxik tq'uma' qa oxe'lkix q'uma' tzan tqet kansa' b'ix tuj toxi'n q'ij tqelen kansa' ojawel anq'in.

32 Ntons ikxji tetz oxik ty-oli' tume'l titza' oky'el tuq ti'j. Yaji te Xhpe'y owel tlaq'b'a' Jesus kyi'j kye txq'anky b'ix owaq'ik tilin ti'j tzan tpaj aj ntyoli' tuq.

33 Yaji te Jesus owajtz meltz'jik b'ix exik ten kye txq'anky txnaq'atz, b'ix owaq'ik tzan tilin ti'j Xhpe'y ikxjani: «¡Intel apawa' awib' wi'j yatz aj cha nxik asamo' awib' tuky'i Satanas. Yatz nya'tx agan iktza' te Dios tgan sinoke yatz cha agan iktza' kye xjal!»

34 Ntons yaji te Jesus etzaj tuk'le' kye txnaq'atz b'ix kye xjal b'ix oxik tq'uma' kyetz ikxjani: «Ab'l aj tgan tzan tok lapet wi'j, ntons a tgan tzan tkaj tkola' te aj cha n'el tgani', a tgan [tzan sten dispwest tzan tok ten twitz] tkamiky [tzan npaj wetz],† b'ix intok lapet wi'j.

35 Komo ab'l aj cha njoyon tume'l tzan tkolon tib'x tzan tanq'in, opoyonajkixi'; yatzun te aj okamel tzan tpaj tokslb'en wi'j b'ix ti'j te tpakb'alil galan titza' te Qtata Dios nkolon qi'j, tetz otkamb'a'tz jun tanq'in.*

36 ¿Tidi' token qa jun xjal otkamb'a'tz kyaqil aj at tzani twitz tx'o'tx' per oj tkamik opoyonaj te tanim? [¡Chagan!]

37 ¿B'ix tidi' b'a'n tzan txik tsi' jun xjal tzan tkolet te tanim? [¡Ch'inwt!]

38 Ab'l aj oky'ixwel wi'j b'ix ti'j npakb'alil kywitz ja xjal chimol chojni aj oje kyinkaj kykola'ni tzan kyjoyon junky dios, ax [wetz] te Ichan Aj Tk'wa'al Dios [a'in] okyinky'ixwel ti'j tetz twitz Ntat b'ix kywitz kye ángel cha'oj wul junky'elky. Komo cha'oj wul, kyin'ul tuky'i nim wajwalil aj otzajel tsi' Ntat b'ix kyin'ul kyuky'i kye ángel aj pawame' te Ntat.»

9

1 Ax oxik tq'uma' kyetz ikxjani: «Wetz oxe'l nq'uma' etetz te b'an'ax, junjun exol etetz aj atikxqet tzani nlay kyekamik max oj tok kyen cha'oj tk'ulun mandad te Qtata Dios tuky'i nim tajwalil.»

Aj Xhchukjik Tka'yin Jesus Twi' Jun Witz

Mat 17:1-13; Luks 9:28-36

2 Bwen, waqaq q'ij mas yaj, te Jesus exik tuk'le' tuky'i'l twi' jun nim witz te Xhpe'y b'ix Jacobo* b'ix Wa'nch, b'ix akyeqet tuq kchukel tuky'i'l txini. B'ix derepent te Jesus ochukjik tka'yin.*

3 Tetz tq'anaq otxaqtxon b'ix b'an sjapun iktza' ni-junwt xjal twitz tx'o'tx' ob'antel tk'ulun xq'apj b'an sjapun ikxji.

† **8:34** Ax: tzan txik teq'i' tkurusx. Intqet awe'e' aj ja' nyolin txe' te txaq u'j ti'j Mat 16:24. Ax Mat 10:38, b'ix Luks 9:23 b'ix 14:27 nyolin ti'j te krus. * **8:35** Mat 10:39; Luks 17:33; Wnch 12:25 * **9:2** Ax: Chaw. * **9:2** 2Xhp 1:17-18

4 B'ix oxik kye'e' te [tzqan]
Eliys* tuky'i [tzqan] Moisés*
nkyeyolin tuq tuky'i Jesus.
5 Yaji te Xhpe'y oxik tq'uma'
te Jesus ikxjani: «Xnaq'tzon,
galan qa aqoqetna tzani.
Instzaj aq'uma' tzan tjaw
jk'ulu'na ox tal pach,* jun te
yatz b'ix jun te Moisés b'ix
junky te Eliys.»
6 Te Xhpe'y k'onti'l na'ik tuq
titza' tidi' nxik tyoli', komo
kyetz ojetq tuq kyexob'.†
7 Yaji tanderepent oqet
juptz'an jun muj kyi'j b'ix tuj
te muj otzaj yolin te Qtata
Dios ikxjani: «Atzun wetz
nk'wa'al ntzani aj gani' nim
witza'.* Se etok cha'on waq
ti'j.»
8 Yaji derepent txik kyen,
k'onti'lky oxik kyen te Eliys
b'ix te Moisés, a'ox te Jesus
atqet tuq kyuky'i'l.
9 Ntons aj man tuq ikja'n
kyqetz twi' te witz, te Jesus
oxik tq'uma' tzan k'on txik
kyq'uma' te nijunwt tidi' aj
ojetq tuq tz'ok kyen twi' te
witz, max tuq cha'oj tjaw
anq'inky tetz te Ichan Aj
Tk'wa'al Dios.*
10 Astilji cha oqexten tuj
kyanim kyaqil aj owok
kyen. Per nkyecha'on tuq
kyib'kyib'x tidi' telponx qa
tetz ojawel anq'in tuq.
11 Astilji oxik kyqani' te
Jesus: «¿Tistil nkyq'uma' kye
xnaq'tzal Kawb'il qa te Eliys
tzul junky'elky tb'ay [twitz
te Koloyon Aj Q'umankaj
Oqtxi']?»*
12 Yaji te Jesus oxik tq'uma'
kyetz ikxjani: «B'an'ax te
Eliys tzul tb'ay tzan tqet
tk'ulu' kyaqil galan iktza' tuq
tb'ay. B'ix ¿b'an'ax petzun
tz'ib'ankaj tuj Tu'jal Dios,
qa te Ichan Aj Tk'wa'al Dios
owokel ten twitz xhcho'nal
b'ix ax owokel xmayi' tzan
kye xjal?*
13 Ax oxe'l nq'uma' etetz,
te Eliys ojekix tzul b'ix kye
xjal ti'chq owok kyk'ulu' ti'j
iktza'x tz'ib'ankaj tuj Tu'jal
Dios.»*

Aj Tjatz Tin Jesus Jun Mal-
spirit Tuj Tanim Jun K'wa'l
Mat 17:14-21; Luks 9:37-
43

14 Ya ma kye pon aj ja'
tuq akyeqet kye txq'anky tx-
naq'atz, oxik kyen ky'ila'j xjal
chimo' tuq kyib' kyi'j b'ix kxol
kye xjal ateqet tuq junjun
xnaq'tzal Kawb'il, nkyewulu-
lun kyuky'i kye txnaq'atz.
15 Ya ma xik kyen kye
xjal ikja'n stzaj tuq te Jesus,
eb'ajlab'an ti'j b'ix exik
karedin q'olb'el tetz.
16 Yaji te Jesus oxik
xhcha'o' kyetz ikxjani: «¿Tidi'
n'ewululu' kyuky'i'l?»
17 Yaji jun kxol kyetz, oxik
tq'uma' ikxjani: «Xnaq'tzon,
wetz ma tzaj win nk'ajol tzan
tb'antik awitza'. Tetz atqex

* **9:4** 1Re 17–22; 2Re 1:1–2:12 * **9:4** Exo 2–4; 18; 33–34 * **9:5** Lev 23:39-43 † **9:6** Nkyexob' tuq tzan tpaj ky'ila'j aq'b'ixi' tuq kykamlen Eliys tuky'i Moisés, ax nkyexob' tuq tzan tpaj te Jesus ojetq ky'ixpjik ka'yin. * **9:7** Mat 3:17; Mak 1:11; Luks 3:22 * **9:9** Mak 5:43 * **9:11** Mal 4:5; Mat 11:14 * **9:12** Isa 53:3; Sal 22:1-18; 69:8-11,20,21; 118:22 * **9:13** 1Re 19:2,10; 2Re 2:11-12; Mat 11:13-14; 17:11-13

jun malspirit tuj tanim b'ix
k'onti'l nb'antik tyolin tzan
tpaj te malspirit.
18 Ja'chq ntzyet titza' b'ix
nqet txon twitz tx'o'tx', npu-
lutin stzi', nqitx'itx'in txete'
b'ix nkyaqwak'e'. Komo yatz
k'onti'l tuq atichqet, ma qet
nwitz kywitz kye axnaq'atz
tzan tuq tjatz kyin ch'in te
malspirit, per k'onti'l ma
b'antik kyitza'.»

19 Ntons te Jesus oxik
tq'uma' kyetz ikxjani: «Etetz
k'onti'l n'ox tuj ewi'. ¿O'
petzun okyinqtelten etuky'i'l
b'ajq'ij? ¿Janik'b'a'nx-alo
wipa'tz etuky'i'l? Instzaj etin
te k'wa'l tzani.»
20 Ntons oxik kyin te k'wa'l.
Yatzun te malspirit aj txik ten
te Jesus, oqet txo'o' te k'wa'l
kongan twitz tx'o'tx' b'ix te
k'wa'l ojaw tkyito' b'ix oje
xjililin b'ix opulutin stzi'.
21 Te Jesus oxik tqani' te
k'wa'lon ikxjani: «¿Janik'le
stzyetlen tuky'i ntzani?»
«Man tuq nekit» kyi te
k'wa'lon.
22 «Ky'ila'j-elxi' oje qet xon
tuj q'aq' b'ix tuj a' tzan te
malspirit tzan tkamik. Per
qa yatz ob'antel awitza', in-
tok lo'et ch'in ak'u'j qi'ja b'ix
pawonen ch'in quky'ila» kyi
te k'wa'lon.
23 Ntons kyi te Jesus ikx-
jani: «¿Tistil ntzaj aq'uma' "qa
wetz ob'antel witza'"? Kyaqil
b'a'n tzan tb'antik qa n'ok
qwit'b'a' jk'u'j ti'j Qtata Dios.»
24 Yaji te k'wa'lon oxik
tq'uma' kongan ikxjani:
«Wit'lik nk'u'j, per pawonen
ch'in wi'j tzan tok wit'let
nk'u'j mas b'an byenech.»

25 Ya ma tz'ok ten te Jesus
kye xjal nkyelab'un tuq ti'j,
tetz oxik tk'ulu' mandad te
malspirit tzan tjatz tuj tanim
te k'wa'l, kyi ikxjani: «Yatz
malspirit aj men b'ix tz'ak
a'ich, pajatz tuj tanim ja
k'wa'lni, b'ix k'onky chqex
junky'el tuj tanim.»
26 Yaji te malspirit ojaw
wayun kongan b'ix ojaw tky-
ito' junky'elky te k'wa'l b'ix
yaji ojatz tuj tanim te k'wa'l.
Yatzun te k'wa'l cha okaj tan-
let iktza' jun kamnaq b'ix kye
xjal nkyq'uma' tuq: «Ma'tx
kamik.»
27 Yatzun te Jesus ojaw
stzyu' tq'ab' te k'wa'l, ojaw
twab'a', b'ix te k'wa'l ojaw
wa'let.
28 Yaji te Jesus owox tuj jun
jay kyuky'i kye txnaq'atz b'ix
kye txnaq'atz ewj kywitz kye
xjal oxik kyqani' tetz ikxjani:
«¿Tistil qetza k'onti'l ma jatz
qitza'na?» kyekyi.
29 «Jun malspirit iktza'
ntzani, a tgan tb'ay nqox-
naq'tzan tzan tjatz qitza'»‡
kyi te Jesus.

Aj Txik Tq'uma' Jesus Kye Txnaq'atz Oxe'l Tuq Q'apo' Tuj Kyq'ab' Kye Xjal

Mat 17:22-23; Mak 8:31; 9:9; 10:37; Luks 9:43-45

30 Bwen, yaji te Jesus
kyuky'i kye txnaq'atz e'ex
tzi b'ix eky'ik tuj tkwentil
Galiley. Per te Jesus k'on

‡ **9:29** Ax: a tgan tb'ay nqoxnaq'tzan b'ix nqo'ipan wa'ij tzan tjatz qitza'.

tgan tuq tzan tok cha'o' tzan nijunwt qa akyeqet tuq tzi.
31 Tgan tuq jun tyemp a'ox tzan txik txnaq'tza' kye txnaq'atz kchukel b'ix nxik tuq tq'uma' kyetz ikxjani: «Komo [wetz] te Ichan Aj Tk'wa'al Dios [a'in], okyinxe'l q'apo' tuj kyq'ab' kye xjal b'ix okyinqtel kykansa', per tuj toxi'n q'ij nqetlen kansa', okyinjawel anq'in.»
32 Per kye txnaq'atz, kyetz k'onti'l tuq n'el kyniky' tidi' telponx tuq te aj ntyoli', b'ix nkyexob' tuq tzan txik kcha'o' tidi' telponx.

Aj Tyolin Jesus Tzan K'on Qb'isun Qi'jx Sinoke Tzan Qb'isun Kyi'j Txq'anky Qerman
Mat 18:1-5; Luks 9:46-48

33 Bwen, yatzun kyponlen tuj amaq' Capernaúm te Jesus b'ix kye txnaq'atz e'ox tuj jun jay. Yaji te Jesus oxik tqani' kyetz: «¿Ti' tuq n'eyoli' nkxb'et tuj b'ey?»
34 Per kyetz k'onti'l tidi' okyq'umaj tzan tpaj nkyewululun tuq ti'j ab'l te mas nim tajwalil kxol.*
35 Ntons tetz oqet wit'let b'ix etzaj tuk'le' kye kykab'lajujil tky'ixel b'ix oxik tq'uma' kyetz ikxjani: «Qa qgan tzan qok tb'ay kywitz kye txq'anky, ntons a tgan tb'ay tzan qonen kyi'j txq'anky b'ix yaji qetz mankb'ilxi'.»*
36 Ntons, yaji tetz otzaj tin jun k'wa'l, oqet tsi' kxol b'ix ojaw xhchele' b'ix oxik tq'uma' ikxjani:
37 «Ab'l aj otk'amo'tz jun k'wa'l [iktza' ja ntza'n] tzan tpaj te xjal n'okslan wi'j, ax okyintk'amo'tz wetz. B'ix ab'l aj okyintk'amo'tz nya'tx a'ox a'in okyintk'amo'tz sinoke ax otk'amo'tz te aj otzaj lajon wetz.»*

Kye Aj K'onti'l Nkyeq'ojin Qi'j, Kyetz Quky'i'l Qib'
Luks 9:49-50

38 Ntons yaji te Wa'nch oxik tq'uma' te Jesus ikxjani: «Xnaq'tzon, owok qena jun xjal njatz tuq tin malspirit tuj kyanim xjal b'ix nxik tuq tq'uma' ab'i tzan kyjatz titza'. Komo tetz k'onti'l lapik qxol, astilji oxik qmiyo'na tzan k'on tk'ulunky ikxji.»
39 Yaji te Jesus oxik tq'uma' ikxjani: «K'on xik emiyo'. Qa jun xjal nxik tq'uma' nb'i tzan tk'ulun jun tidi' tuky'i tajwalil Qtata Dios, nlay b'antik tzan tyolin jun nya'tx galan wi'j.
40 Jun xjal aj k'onti'l nq'ojin qi'j, tetz nya'tx jun qajq'oj sinoke jun aj quky'i'l.*
41 Oxe'l nq'uma' etetz te b'an'ax, ab'l aj owelatz tswa' ch'in etuk'a' a' tzan tpaj a'ix te wetz, ntons nlay ponaj taq'umb'en.»*

Aj Txik Tq'uma' Jesus Nya'tx Galan Oj Qjoyon Choj
Mat 18:6-9; Luks 17:1-2

42 «Per ab'l aj otk'ulu'tz tzan tqet tz'aqik jun aj nkyintoksla', iktza' kye ja

* **9:34** Luks 22:24 * **9:35** Mat 20:26-27; 23:11; Mak 10:43-44; Luks 22:26 * **9:37** Mat 10:40; Luks 10:16; Wnch 13:20 * **9:40** Mat 12:30; Luks 11:23 * **9:41** Mat 10:42

k'wa'l aj ntzanije'ni, mejor-
tal tzan tqet k'alet talq jun
ka' nim ab'j kyeb'il b'ix tzan
tqex-tal xo'let tuj te nim a'
tzan tnaj.
43 Ntons etetz, qa
nkxk'ulun nya'tx galan tzan
tpaj eq'ab', mejor intel
etx'emu'. Mas galan tzan qox
tuj ka'j xhkut jq'ab' b'ix nya'tx
tzan qox tuky'i kykab'il jq'ab'
tuj te luwar aj ja' te xhcho'nal
k'onti'l nmankun, aj ja' te nim
q'aq' ni k'onti'l nqex tzaj*
44 b'ix aj ja' ateqex kye
xhchuq' aj k'onti'l nkyenaj
sinoke ax tzi ateqex lo'ol kye
anim aj ateqex tuj q'aq'.§
45 B'ix qa tzan tpaj te
etoq nkxk'ulun jun nya'tx
galan, mejor intel etx'emu'.
Mas galan tzan qox tuj ka'j
xhkut qoq b'ix nya'tx tzan
qox tuky'i kykab'il qoq tuj
te luwar aj ja' te xhcho'nal
k'onti'l nmankun*
46 b'ix aj ja' ateqex kye
xhchuq' aj k'onti'l nkyenaj
sinoke ax tzi ateqex lo'ol kye
anim aj ateqex tuj q'aq'.*
47 B'ix qa tzan tpaj te tb'aq'
ewitz nkxk'ulun jun nya'tx
galan, mejor intetz etin tzan
k'on ek'ulun nya'tx galan.
Mas galan tzan qox tuj ka'j
moy a'o' b'ix nya'tx tzan
qox tuky'i kykab'il qwitz tuj
te luwar aj ja' te xhcho'nal
k'onti'l nmankun*
48 aj ja' ateqex kye xhchuq'
aj k'onti'l nkyenaj sinoke ax
tzi ateqex lo'ol kye anim aj
ateqex tuj te q'aq'.*
49 Komo owokel si' q'aq'
kyi'j kyaqil xjal iktza' atz'an
n'ok si' ti'j kyaqil qoyej q'apo'
te Qtata Dios [aj telponx
pawankaj te tetz].†
50 Galan te atz'an per qa
ojetq tz'el tq'ab' ¿titza' owokel
k'ak'j junky'elky?‡ [¡Nlay!]
Astilji mejor insten te atz'an
eti'j aj n'el pawan te etetz te
Qtata Dios b'ix se eten waq
galan exolx.»

10

Aj Tyolin Jesus Tzan K'on Tqet Kypawa' Kyib' Jun Ichan Tuky'i Txu'jel

Mat 19:1-12; Luks 16:18

1 Bwen, yaji te Jesus kyuky'i
kye txnaq'atz e'ex tzi* b'ix
exik tuj tkwentil Judey b'ix
ejunxla'in te Jordan A'. Yaji
ky'ila'j xjal owok kchimo'
kyib' ti'j b'ix komo iktza'xkix
tuq tetz modin, eb'ajxik
txnaq'tza'.
2 Yaji eb'ajpon txq'an aj
b'uch'uj Parisey b'ix kygan
tuq tzan tqet kyeq'i'. Ntons
oxik kyqani' te Jesus ikxjani:
«¿Nyolin pe' tuj te kawb'il qa
b'a'n tzan taj tlajo' jun ichan
txu'jel qatzun nya'txji?»

* **9:43** Mat 5:30 § **9:44** Kye tz'ib'on oqtxi', atqet k'onti'l oqet ktz'ib'a' ja taqan ntzani. * **9:45** Mat 18:8 * **9:46** Intqet awe'e' te aj nyolin ti'j te 9:44. * **9:47** Mat 5:29 * **9:48** Isa 66:24 † **9:49** Ax: "n'ok si' tatz'b'il tuky'i q'aq'"; Lev 2:13 nyolin atgan tuq atz'an kyito' ti'j kyoyej kye xjal te Dios tzan tok en pawankaj te Dios, b'ix 1Xhp 1:7 b'ix 1Kor 3:13 nkyeyolin te q'aq' telponx iktza' te xhcho'nal aj n'ok qi'j tzan tok saq qanim; 1Xhp 4:1-2. ‡ **9:50** Ax: insten atz'an eti'j; Mat 5:13; Luks 14:34-35. * **10:1** Capernaúm; Mak 9:33.

3 Ntons te Jesus oxik
tq'uma' ikxjani: «¿Tidi' okaj
tq'uma' Moisés?»
4 Ntons owaj ktzaq'b'e'
ikxjani: «Te Moisés okaj
tq'uma', jun ichan b'a'n tzan
tqet tk'ulu' jun tu'jal tb'ay b'ix
yaji tzan taj tlajo' te txu'jel.»*
5 Yaji te Jesus oxik tq'uma'
kyetz ikxjani: «Te Moisés okaj
tq'uma' ikxji tzan stz'akal
ewi'.†
6 Per aj tqet tk'ulu' Dios
kyaqil tb'ay, tetz oqet tk'ulu'
ichan tuky'i xuj.*
7 Astilji te ichan okajel tsi'
stat tuky'i tnan tzan tok ju-
nan tuky'i txu'jel.
8 Ikxji okye'okel iktza' jun
xjal; nya'tx kab'e' sinoke ik-
tza'xkix cha jun.*
9 Astilji komo Dios ojetq
tz'ok junb'en te kyetz, k'onti'l
tzan tqet kypawa' kyib'.»
10 Ntons ya ma kye'ox tuj
jun jay, kye txnaq'atz oxik
kyqani' junky'el te Jesus tidi'
telponx aj oxik tyoli' kye aj
b'uch'uj Parisey.
11 Yaji tetz oxik tq'uma'
kyetz ikxjani: «Qa jun ichan
owajel tlajo' txu'jel b'ix yaji
owokel junan tuky'i junky,
ikxji cha nk'ajajin.
12 Ax qa jun xuj okajel
tkola' tichmil b'ix yaji owokel
junan tuky'i junky, ax ikxji
cha nk'ajajin.»*

Aj Tyolin Jesus Ab'le' Okyekajel Tuj Tq'ab' Dios

Mat 19:13-15; Luks 18:15-17

13 Kye xjal ntzaj tuq kyin
kye kyk'wa'al twitz Jesus tzan
tuq tqet tsi' tq'ab' kyajsik tzan
kyqet tky'iwla'. Per kye tx-
naq'atz nkyexik tuq kymiyo'
kye xjal.
14 Ya ma tz'ok ten ikxji, te
Jesus k'onti'l oqet tuj twitz,
ojaw q'ojlik b'ix oxik tq'uma'
kyetz ikxjani: «Tzoqpij waq
tzan kyul kye k'wa'l wuky'i'l
b'ix k'on kyexik emiyo', tzan
tpaj kye xjal iktza' ja k'wa'lni
[aj nkyechalaj wi'j] okyekajel
tuj tq'ab' te Qtata Dios.
15 Oxe'l nq'uma' etetz te
b'an'ax, ab'l aj nlay tk'amoj
tzan tkaj tuj tq'ab' te Qtata
Dios, iktza' kye ja k'wa'l ma
kyk'amojni, ntons aj xjalji
nlay kaj tuj tq'ab' te Qtata
Dios.»*
16 Te Jesus nkyejaw tuq
xhchele' kye k'wa'l b'ix yaji
nqet tuq tsi' tq'ab' kyajsik
tzan kyqet tky'iwla'.

Aj Tyolin Jesus Kyi'j Kye Aj Cha Atok Kyk'u'j Ti'j Kyq'inomal

Mat 19:16-30; Luks 18:18-30

17 Aj ikja'n tuq tex te Jesus
tzi, jun xjal otzaj karedin b'ix
oqet mejlet twitz, b'ix oxik
tq'uma' ikxjani: «Xnaq'tzon,
yatz galan xjal a'ich. Ngan
tzan txik nqani' yatz ¿tidi'

* **10:4** Deu 24:1-4; Mat 5:31 † **10:5** Te Qtata Dios okaj tq'uma' te Moisés ikx nyolin tuj Deu 24:1 tzan tqet stz'ib'a' aj nstzoqpi' te Qtata Dios kyuky'i kye xjal anke nya'tx a tuq tetz tganji tzan kyk'ulun kye xjal. Nya'tx a te Moisés at tpaj sinoke ikx okaj tq'uma' te Qtata Dios tzan tpaj kye xjal k'onti'l n'ox tuq tuj kywi'. * **10:6** Gén 1:27; 5:2 * **10:8** Gén 2:24 * **10:12** Mat 5:32; 1Kor 7:10-11 * **10:15** Mat 18:3

presis tzan tqet nk'ulu' tzan
wanq'in te jun-ele'x?»
18 Te Jesus oxik tq'uma':
«¿Tistil ntzaj aq'uma' wetz qa
galan xjal a'in? A'ox te Qtata
Dios galan.
19 Yatz aweb'enky te aj
okaj tq'uma' te Qtata Dios
oqtxi' tzan k'on jkansan xjal,*
b'ix tzan k'on jk'ajajin,* b'ix
tzan k'on qelq'an,* b'ix tzan
k'on tjaw qnik'o' kyi'j xjal,*
b'ix tzan k'on tz'el qin tidi'
te junky, b'ix ax tzan kyqet
qlima' qtat tuky'i qnan.»*
20 Yaji te xjal oxik tq'uma'
ikxjani: «Xnaq'tzon, wetz
owaq'ik tqet woksla' kyaqil
nini atx aj man tuq nekitin
b'ix eq'i'x witza' ajna'l.»
21 Yaji te Jesus owok te'e'
te xjal b'ix ochalaj ti'j, b'ix
oxik tq'uma' ikxjani: «Cha
a'ox junky tidi' npaltin te
yatz.‡ Pax, k'ayix kyaqil
aj ti'chq yatz b'ix yaji oxe'l
awoye' te twib'en kye meb'a'
xjal b'ix yaji owokelnoj mas
aq'inomal tuj ka'j. Yaji b'a'n
tzan atzaj b'ix pawok lapet
wi'j.»
22 Ntons ya ma tz'ok
xhcha'o' te xjal ikxji, owaj
b'an nb'isun tzan tpaj tetz
nim tuq tq'inomal.
23 Yaji te Jesus exik te'e' kye
txnaq'atz b'ix oxik tq'uma'
ikxjani: «Kye aj q'inon xjal
kwest tzan tkaj kyq'apo' kyib'
tuj tq'ab' Qtata Dios.»
24 Yatzun kye txnaq'atz,
aj tok kcha'o' ikxji, kyetz
oje kyelab'an. Yaji te Jesus
oxik tq'uma' junky'el ikxjani:
«Nk'wa'al,§ oxe'l nq'uma'
etetz, kye aj q'inon xjal kwest
tzan tkaj kyq'apo' kyib' tuj
tq'ab' Qtata Dios.
25 Jun kway kamey nlay
b'antik tox tuj jun xhchutil
akuxh; ax ikxji kye q'inon
nlay b'antik kykaj tuj tq'ab'
te Qtata Dios [tzan tpaj
kyq'inomal].»
26 Ntons kye txnaq'atz
eb'ajlab'an mas. E'okten
yoliyon kyib'kyib'x ikxjani:
«¿Ab'l jun te qetz b'a'n tzan
tkolon tib'x?»
27 Ntons te Jesus exik
te'e' b'ix oxik tq'uma' kyetz
ikxjani: «Te ja ntzani nlay
b'antik tzan kye xjal; yatzun
te Qtata Dios b'a'n tzan
tb'antik titza', komo tetz
kyaqil b'a'n tzan tb'antik
titza'.»
28 Yaji te Xhpe'y oxik
tq'uma' ikxjani: «Qetza oje kaj
qswa'na kyaqil ti'chq qetza
tzan qok lapetna awi'j.»
29 Ntons te Jesus oxik
tq'uma' ikxjani: «Oxe'l
nq'uma' etetz te b'an'ax,
ab'lchaq xjal aj okajel tsi'
tjay, qa terman ichan qatzun
terman xuj qatzun stat tuky'i
tnan b'ix kye tk'wa'al qa
xtx'o'otx'ji, qa okajel tsi'

* **10:19** Exo 20:14; Deu 5:18 * **10:19** Exo 20:13; Deu 5:17 * **10:19** Exo 20:15; Deu 5:19 * **10:19** Exo 20:16; Deu 5:20 * **10:19** Exo 20:12; Deu 5:16 ‡ **10:21** Te ntzani nya'tx junky kawb'il aj npaltin tuq tuj te Tu'jal Dios aj Oqtxi' U'j sinoke oxik tq'uma' te ja xjal ntzani tzan tpaj owel tniky' te Jesus ti'j te xjal nya'tx dispwest tuq tzan tkaj tkola' tq'inomal tzan tok lapet ti'j Jesus. Tok awen titza' nnab'lin te Sakey tuj Luks 19:8. § **10:24** Telponx “a'ix aj man n'exnaq'tza' etib'.”

kyaqil nini tzan npaj wetz
qatzun tzan tpaj te tpakb'alil
galan titza' te Qtata Dios
nkolon qi'j,*
30 yaji tetz itz'ojx otk'amo'tz
mas twitz aj at tuq te tetz
tb'ay. Otk'amo'tz ky'ila'j tjay,
ky'ila'j terman ichan b'ix ter-
man xuj, ky'ila'j xjal iktza'
tnan qa iktza' tk'wa'al b'ix
ax mas nim xtx'o'otx'. Per
ax oky'el nya'tx galan ti'j ky-
itza' kye xjal aj nkyeq'ojin
ti'j te Qtata Dios, per yatzun
oj tponaj ja twitz tx'o'tx'ni
owanq'iyon te jun-ele'x tuky'i
te Qtat.
31 Ky'ila'j kye aj tb'ay ajna'l
okye'okel tmankb'il, b'ix
kye aj tmankb'il okye'okel
tb'ay.»*

Aj Txik Tq'uma' Jesus Te Aj Oky'el Tuq Ti'j Tetz Tuj Amaq' Jerusalen

Mat 20:17-19; Mak 8:31; 9:9,31; Luks 18:31-34

32 Ntons te Jesus kyuky'i
kye txnaq'atz ikja'n tuq kxik
jawnaq Jerusalen b'ix te
Jesus tb'ayon kywitz. Kye
txnaq'atz nkyelab'an tuq
b'ix kye aj lapike' tuq kyi'j
nkyexob' tuq. Ntons te
Jesus e'ok xhchimo' kye
kykab'lajujil txnaq'atz b'ix
oxik tq'uma' kyetz tidi' oky'el
tuq ti'j, oxik tq'uma' ikxjani:
33 «Ikja'n qxik Jerusalen
b'ix cha'oj qpon tzi, [wetz] te
Ichan Aj Tk'wa'al Dios [a'in]
okyinxe'l q'apo' tuj kyq'ab'
kye pal aj nim kyajwalil
b'ix tuj kyq'ab' kye xnaq'tzal
Kawb'il. Kyetz oxe'l kyq'uma'
tzan nqet kansa' b'ix yaji
okyinxe'l kyq'apo' tuj kyq'ab'
kye k'ulul mandad aj nya'tx
qxjalil aj k'onti'l nkye'okslan
te Qtata Dios.
34 B'ix kyetz okyin'okel kx-
mayi' b'ix okyin'okel ktzub'a'
b'ix okyinqtel kyjub'cha' b'ix
yaji okyinqtel kykansa'. Per
wetz tuj toxi'n q'ij nkamiklen
okyinjawel anq'in junky'el.»

Aj Tyolin Jesus Tzan Kxik Qna'o' Txq'anky Qerman

Mat 20:20-28

35 Yaji te Jacobo† tuky'i
Wa'nch (a'e' tk'ajol Sebedey),
kyetz e'ok laq'chet ti'j Jesus,
b'ix oxik kyq'uma' tetz ikx-
jani: «Xnaq'tzon, qgana tzan
tqet ak'ulu' te aj oxe'l jqani'na
yatz.»
36 Yaji te Jesus oxik
tq'uma': «¿Tidi' egan tzan tqet
nk'ulu'?»
37 Ntons kyetz oxik
kyq'uma' tetz ikxjani: «Cha'oj
ajakon tuj awit'lel, qgana
tzan jqetena jun te qetza
tuj ab'anq'ab' b'ix junky tuj
asurt.»
38 Te Jesus oxik tq'uma' ikx-
jani: «Etetz k'onti'l n'el eniky'
tidi' n'eqani'. ¿Nqet pe' eb'isu'
qa etipa'tz te xhcho'nal iktza'
wetz owokel wen?»‡
39 «O'» kyekyi. «¡Oqipa'tzna!»
Yaji kyi tetz ikxjani: «B'an'ax

* **10:29** Nya'tx telponx tzan kyel qik'o' kye aj tuj qjay sinoke tzan tqet qgani' te Qtata Dios mas nim kywitz kye aj tuj qjay; intqet awen 1Tim 5:8. * **10:31** Mat 20:16; Luks 13:30 † **10:35** Ax: Chaw. ‡ **10:38** Telponx, "¿B'a'n pe' tzan etuk'an te uk'b'il aj oxe'l wuk'a'?" Tok awen Mak 14:36; Luks 12:50.

owokel eten twitz te xh-
cho'nal iktza' wetz owokel
wen.§
40 Per nya'tx a'in wetz
e'el tetz tzan eqet wit'let
tuj nb'anq'ab' b'ix tuj nsurt,
sinoke kye nini kye aj oje
kye'el joyo'.»
41 Ntons ya ma tz'ok kcha'o'
kye lajujky txnaq'atz, kyetz
ejaw q'ojlik ti'j te Wa'nch b'ix
te Jacobo.*
42 Ntons te Jesus eb'ajtzaj
tuk'le' kkyaqil b'ix oxik
tq'uma' kyetz ikxjani: «Etetz
eteb'en, kxol kye aj k'onti'l
nkye'okslan te Qtata Dios,
kye aj k'ulul mandad b'ix
kye aj tlimaqal-e', kyetz
nkyek'ulun mandad b'an
jwert kyi'j kye kxjalilx.
43 Yatzun exol etetz, k'on
ek'uluj ikxji* sinoke ab'l
jun aj tgan tzan tok nim
tajwalil exol etetz, a tgan tzan
taq'unan kye txq'anky.
44 B'ix ab'l jun etetz aj tgan
tzan tok te tb'ay ewitz, a tgan
tzan taq'unan kye txq'anky
iktza' jun aj cha mosi' tzan
junky,*
45 iktza'x [wetz] te Ichan Aj
Tk'wa'al Dios [a'in], k'onti'l
in'ul tzan tok k'ulu' kyaqil te
wetz, sinoke in'ul tzan kxik
nna'o' kye xjal b'ix tzan txik
nq'apo' wib' tzan nkamik te
kky'ixel tzan kykolet ky'ila'j
te kyetz.»

Aj Tqet Tq'ana' Jesus Jun Moy Tuj Amaq' Jeriko

Mat 20:29-34; Luks 18:35-43

46 Bwen, yaji eb'ajpon
tuj amaq' Jeriko. Aj ikja'n
tuq kyex te Jesus kyuky'i
txnaq'atz, lapike' tuq ky'ila'j
xjal kyi'j. Ntons tuj b'ey
atqet tuq jun xjal moy b'ix
limosner, Bartimey tuq tb'i,
tetz stat Timey. Te Bartimey
tetz wit'liqet tuq tzi.
47 Ya ma xik xhcha'o' a
tuq te Jesus aj Nasaret ikja'n
tky'ik tzi, tetz ojaw siky'in
kongan ikxjani: «Jesus aj ti-
jajil Dawid a'ich,† intok lo'et
ch'in ak'u'j wi'j.»
48 Ky'ila'j xjal nkyemiyon
tuq ti'j tzan k'on tsiky'in, per
yatzun tetz mas tuq njaw
siky'in kongan, nxik tuq
tq'uma': «Tijajil Dawid a'ich,
intok lo'et ch'in ak'u'j wi'j.»
49 Ntons yaji te Jesus
owa'let b'ix oxik tq'uma' kye
xjal ikxjani: «Instzaj etuk'le'.»
Ntons otzaj kyuk'le' b'ix oxik
kyq'uma' ikxjani: «¡Nimsaj
ak'u'j! ¡Pajaw wa'let! ¡Tetz
nchtuk'le' a'ich!»
50 Ntons te moy okaj txon
te xtxo'w b'ix ojaw wa'let to-
qwen tzan tpon twitz Jesus.
51 Yaji te Jesus oxik xhcha'o'
tetz: «¿Tidi' agan tzan tok
nk'ulu' awi'j?» Te moy oxik
tq'uma' ikxjani: «Xnaq'tzon,
ngan tzan tb'antik nka'yin.»
52 Yaji te Jesus oxik tq'uma':
«B'a'n tzan awaj; ma'tx

§ **10:39** Telponx, "Te uk'b'il aj wetz oxe'l wuk'a' ax oxe'l etuk'a' b'ix te a' aj ojawel si' nwi' ax ojawel si' ewi'." * **10:41** Ax: Chaw. * **10:43** Luks 22:25-26 * **10:44** Mat 23:11; Mak 9:35; Luks 22:26 † **10:47** Te moy owok tq'uma' "Tk'wa'al Dawid" tzan tpaj owel tuj twitz jun koloyon kyi'j iktza' Dawid, aj kyijajil oqtxi' aj okolon kyi'j kyaqil aj Israel; Mat 1:1,6,16.

chb'antik tzan tpaj ma tz'ok wit'let ak'u'j wi'j.» B'eyxnajji te xjal ob'antik tka'yin b'ix owok lapet ti'j Jesus.

11

Aj Tpon Jesus Tuj Amaq' Jerusalen

Mat 21:1-11; Luks 19:28-40; Wnch 12:12-19

1 Ntons aj ch'inky tuq kypon tuj amaq' Jerusalen, qaynin ti'j te Betfaje b'ix te Betany, [kab'e' aldey] txe' te witz Olib, b'ix yaji te Jesus exik tlajo' kab'e' txnaq'atz,

2 oxik tq'uma' kyetz ikxjani: «Pex waq tuj aj aldey aj nxik qen junxla' txini b'ix cha'oj epon tzi, owokel noj ewitz jun nin tal bur k'alo' b'ix mina' tiqan xjal ni junel. Owelal epuju' b'ix otzajel etin.

3 Qa at ab'l otzajel cha'on etetz tistil n'el epuju' etetz oxe'l eq'uma'. "Te Qajawil owokeyon titza' per owajetz tswa' luwew tzanikixi'."»

4 Ntons kyetz eb'ajxik b'ix owoknoj te tal bur kywitz, b'ix k'alo' twitz jun lamel tuj b'ey b'ix owel kypuju'.

5 Akyeqet tuq junjun xjal tzi b'ix oxik kyq'uma' ikxjani: «¿Tistil n'el epuju' te tal burni?»

6 Ntons kyetz owaj ktzaq'b'e' iktza'x txiklen tq'uma' te Jesus b'ix ikxji kye xjal oktzoqpij tzan txik kyin.

7 Ntons, opon kyin te bur twitz Jesus, ojax ksi' kye kyq'anaq tajsik te jun txpatxi'j, b'ix te Jesus ojaw iqa'.

8 Ky'ila'j xjal oqet ksi' ktxo'w tuj tb'ey b'ix junjunky oxik ksako' txaq tze' tuj tb'ey.*

9 Kyaqil kye xjal aj tb'ayome' tuq twitz b'ix kye aj lapike' tuq ti'j nkyechalajsan tuq ti'j, nkyesiky'in tuq ikxjani: «¡Hosana! [¡Galanxwit te aj ma'tx tzul kolol qetz!]† ¡Galanxwit ky'ik ti'j te aj tzul te tlajen Qajawil!*

10 ¡Galanxwit tz'el te tajwalil te qijajil Dawid, te tajwalil aj owokel junky'el!‡ ¡Hosana! ¡Intqet jiq'b'a'xwit te Qtata Dios aj atjax tuj ka'j!»

11 Ntons ikxji owox te Jesus tuj amaq' Jerusalen b'ix tuj te Nin Jay Nab'il Qtata Dios. B'ix ya ma tz'ok ten titza' atqet tuq kyaqil, komo qale'ky tuq, owex b'ix oxik Betany kyuky'i kye kykab'lajujil txnaq'atz.

Aj Stzaj Tqanb'e' Jesus Tajsik Jun Wi' Igos

Mat 21:18-19

12 Bwen, tuj junky iwitq aj kyetz tuj Betany, te Jesus otzaj'el tk'u'j.

---

* **11:8** Ikxjani kymod kyetz tzan kyk'amon jun xjal nim tajwalil tuj kyamaq'. † **11:9** Te yol "Hosana" atqet n'oken tuq kyitza' iktza' "¡Galanxwit te aj ma tzul kolol qetza!" tuj qyol, b'ix ax atqet telponx tuq iktza' "¡Galan te Qtata Dios tuj ka'j!" Sal 118:25. * **11:9** Sal 118:26 ‡ **11:10** Oqet kyyoli' "tijajil Dawid" tzan tpaj kyetz tuj kynab'l te Jesus ma' tuq tz'ok k'ulul mandad iktza'x tkajlen q'uma' tuq tzan Dios oqtxi', iktza' te rey Dawid ok'ulun mandad oqtxi' b'ix iktza'x tetz okolon kyi'j kye xjal; 2Sa 7:1-17.

13 Yaji oxik ten jun wi' igos
at tuq txaq, oxik laq'chet
qaynin e'el qa at tuq twitz.
Opon qaynin b'ix oxik ten
k'onti'l tuq twitz, komo nya'tx
tuq tyemp tetz.
14 Ntons te Jesus oxik
tq'uma' tyol ti'j te tze' ikxjani:
«Nijunwt xjal nlay xik lo'onky
te awitz ajna'l.» Ntons, kye
txnaq'atz okcha'oj.

Aj Kyex Tlajo' Jesus Kye K'ayiyon Tuj Te Nin Jay Nab'il Qtata Dios

Mat 21:12-17; Luks 19:45-48; Wnch 2:13-22

15 Ntons, yaji aj kypon
Jerusalen e'ox tuj te Nin
Jay Nab'il Qtata Dios. B'ix
te Jesus owaq'ik tzan kyetz
tlajo' kye aj nkyek'ayin b'ix
kye aj nkyeloq'on tuq tzi
b'ix eb'ajjaw tpoxk'a' kymes
kye aj nkyeb'ajky'exb'en tuq
tmin b'ix ax eb'ajjaw tpoxk'a'
kybank kye aj nkyek'ayin tuq
palom.
16 Yaji k'onti'l ostzoqpij
tzan k'on tky'ik nijunwt
tuky'i iqtz tuj te Nin Jay Nab'il
Qtata Dios.
17 B'ix oxik tq'uma' kye
xjal ikxjani: «Tz'ib'ankaj tuj
te Tu'jal Dios ikxjani: "Wetz
njay owokeyon kye kyaqil
amaq' tzan kyox xnaq'tzon
tuj." [Ikxji nyolin te Tu'jal
Dios], per yatzun etetz ma'tx
ek'uluj tzan token etitza'
iktza' kyjay eleq'.»§
18 Ntons yatzun kye pal
aj nim kyajwalil, kyuky'i
kye xnaq'tzal Kawb'il, kyetz
owok kcha'o' nyolin tuq
ikxji b'ix oqet kykawla' kyib'
titza' tuq oqtel kykansa'
tzan tpaj nkyexob' tuq ti'j
tzan tpaj kyaqil kye xjal
b'an nkyechalaj tuq ti'j te aj
ntq'uma'.*
19 Yaji, aj qok qale', ntons
te Jesus omeltz'jik Betany
junky'elky kyuky'i kye tx-
naq'atz.

Aj Tyolin Jesus Tzan Kyqet Qnajsa' Kye Aj Nkyek'ulun Nya'tx Galan Qi'j

Mat 21:19-22

20 Ntons tuj junky iwitq
q'eqo' eky'ikky aj ja' tuq atqet
te wi' igos b'ix owok kyen
ojetq tuq jaw ky'ixwik kyaqil
tuky'ix tlok'.
21 Te Xhpe'y otzaj tiktz'an
tuj tanim aj oxik tq'uma' te
Jesus ti'j te tze', b'ix oxik
tq'uma' tetz te Jesus ikxjani:
«Xnaq'tzon, intxik awen te tze'
aj otzaj aqanb'e' tajsik iwini.
¡Ajna'l ma'tx jaw ky'ixwik!»
22 Yaji te Jesus oxik tq'uma'
ikxjani: «Etetz intok wit'let
ek'u'j ti'j Dios.
23 Oxe'l nq'uma' etetz te
b'an'ax, ab'l aj oxe'l tq'uma'
te ja witzni, "Pawel tzi b'ix
intxik axo'o'tz awib' tuj a'," qa
te xjal k'onti'l nna'non tanim
sinoke wit'likok tk'u'j ti'j te
Qtata Dios qa ikxji ob'antel,
ntons ikxjikix oky'el.
24 Astilji oxe'l nq'uma'
etetz, cha'oj txik eqani' jun
tidi' tuky'i Dios, intok wit'let

§ **11:17** Telponx, "oje tz'ok etitza' jun kyjul eleq'"; Isa 56:7; Jer 7:11.

* **11:18** Ax: kye pal nkyek'ulun ganar ti'j te k'ayjelj.

* **11:24** Mat 17:20; 21:22; 1Kor 13:2

ek'u'j iktza' ojetq ek'amoj;
yaji ek'amo'tz.*
25 Qa man tuq nkxxnaq'tzan
tuky'i Qtata Dios oj stzaj
tiktz'an tuj etanim jun xjal aj
ojetq tk'uluj nya'tx galan eti'j,
ntons intqet enajsaj waq;
ikxji ax onajsletel te echoj
etetz tzan Qtata Dios aj atjax
tuj ka'j.
26 Per qa etetz nlay enajsaj
ntons ax ikxji ax nlay najslet
te echoj tzan Qtata Dios aj at-
jax tuj ka'j.»*

Titza' Owaj Stzaq'b'e' Jesus Kye K'ulul Mandad Tuj Te Nin Jay Nab'il Qtata Dios

Mat 21:23-27; Luks 20:1-8

27 Ntons yaji te Jesus
kyuky'i kye txnaq'atz
eb'ajpon junky'elky Jerusalen.
Aj man tuq nkyeb'et tuj te
Nin Jay Nab'il Qtata Dios,
e'ok laq'chet kyi'j kye pal
aj nim kyajwalil kyuky'i
kye xnaq'tzal Kawb'il b'ix
txq'anky kywitzale' nim
kyajwalil kxol kye aj tijajil
Israel.
28 Oxik kyq'uma' kyetz
te Jesus ikxjani: «¿Tidi'
awajwalil tzan ak'ulun ti'chq
tzani? ¿Ab'l oxik sin te
awajwalil tzan ak'ulun ti'chq
tzani?»
29 Ntons te Jesus oxik
tq'uma' kyetz ikxjani: «Ax
wetz oxe'l nqani' etetz, b'ix
qa otzajel eq'uma' aj oxe'l
nqani', yaji oxe'l nq'uma' ab'l
otzaj sin wetz wajwalil.
30 Ntons, instzaj eq'uma'
¿ab'l otzaj lajon te Wa'nch
swal a' kywi' xjal, Qtata Dios
pe' otzaj lajon tetz qatzun
xjalji?»
31 Ntons oqet kykawla'
kyib'kyib'x ikxjani: «¿Titza'
owajel qtzaq'b'e'? Qa oxe'l
jq'uma', "Dios otzaj lajon
tetz," ntons otzajel tq'uma',
"¿Tistil k'onti'l oxik etoksla'?"
32 B'ix nlay b'antik tzan txik
jq'uma' qa xjal otzaj lajon
tetz.» Nkyeyolin tuq ikxji
tzan tpaj nkyexob' tuq kywitz
kye xjal, komo kye xjal tuj
kynab'l te Wa'nch b'an'ax jun
aj yolil tyol Dios tuq.
33 Astilji oxik kyq'uma' te
Jesus ikxjani: «¡Je'ky! Qetza
k'onti'l qeb'ena.» Ntons
te Jesus oxik tq'uma' kyetz
ikxjani: «Ntons ax wetz nlay
xik nq'uma' ab'l otzaj sin
wajwalil tzan tqet nk'ulu' ja
ntzani.»

12

Te Yek'b'il Kyi'j Kye Aq'unayon Aj Nya'tx Galan Kyemodin

Mat 21:33-46; Luks 20:9-19

1 Yaji te Jesus owaq'ik tzan
tyolin kyuky'i'l tuky'i yek'b'il,
oxik tq'uma' kyetz ikxjani:
«Ntons at tuq jun xjal, oqet
tawa' jun pedas xtx'o'otx'
tuky'i lob'j ub.* Oqet tk'ulu'
jun nim pe'on byenech ti'j
b'ix oqet tk'ulu' jun jul te
xajb'il te lob'j ub b'ix ojaw
tk'ulu' jun txb'uqb'il nim
twa'lkal. Yaji oxik tswa'
te xtx'o'otx' majenj kyuky'i
txq'an xjal b'ix yaji tetz oxik
laq'chik.

* **11:26** Mat 6:14-15 * **12:1** Isa 5:1-2

2 Yatzun ma pon tyemp
tzan tjaw te lob'j ub b'ix komo
tetz laq'chik tuq at, oxik tlajo'
jun tmos tzan txik tk'amo'tz
tuq te txq'an lob'j ub te ta'al
xtx'o'otx'.
3 Per kye majenayon cha
oqet ktzyu', b'ix oqet kyb'uju'
b'ix owaj kylajo' tjay, k'onti'l
oxik ksi' ch'inwt ta'al te
tx'o'tx'.
4 Ntons yaji te tajaw oxik
tlajo' junky tmos, per yatzun
kye majenayon, kyetz oqet
kyok'onsa' ti'j twi' b'ix owok
kyyaso'.
5 Yaji te tajaw oxik tlajo'
junky taq'unon per yatzun
kye majenayon, kyetz oqet
kykansa' te aj mosjji. Yaji
ky'ila'j-elky te tajaw oxik
tlajo' txq'anky tmos per
junjun eb'ajqet kansa' b'ix
junjunky eb'ajqet b'uju'.
6 Yaji te tajaw k'onti'l tuq
junky taq'unon, a'ox tuq jun
tk'ajol b'ix gani' tuq nim
titza'. Ntons oqet tb'isu'
ikxjani: "Te nk'ajol oqtel
kyoksla' tzan tpaj nk'ajol."
7 Per yatzun kye maje-
nayon, aj txik kye'e' te tk'ajol,
oqet kykawla' kyib'kyib'x
ikxjani: "Te aj nini, aji
owetzayon te tx'o'tx' kyaqil.
Mejor intqet jkansa' tzan
jkaj tajaw te tx'o'tx' kyaqil,"
kyekyi.
8 Ntons oqet ktzyu' b'ix oqet
kykansa' b'ix yaji owex kxo'o'
ti'jx te pe'on.
9 Ntons ¿tidi' oqtel tk'ulu' te
tajaw tx'o'tx'? Tetz opoyon
b'ix okyeqtel tkansa' kye
majenayon. Yaji oxe'l tswa'
xtx'o'otx' majenj kyuky'i
txq'anky xjal.
10 Mina' petzun tjaw ete'e'
tuj Tu'jal Dios aj ja' nyolin
ikxjani: "Te ab'j aj owel
kyik'o' kye k'ulul jay tb'ay,
oje tz'oken ajna'l te twit'lel te
eskin.
11 A te Qajawil oqet k'ulun
te ntzani b'ix n'el tuj qwitz
b'an galan."»*
12 Yaji [kye aj at nim kya-
jwalil tuj te Nin Jay Nab'il
Qtata Dios], kyetz kygan tuq
tzan tjaw ktzyu', tzan tpaj
owel kyniky' te yek'b'il nyolin
tuq kyi'j kyetz. Per k'onti'l
okynimsaj kyk'u'j tzan tjaw
ktzyu' tzan tpaj nkyexob' tuq
kywitz kye xjal, ntons okaj
ksi' b'ix e'aj.

*Aj Tyolin Jesus Ti'j Te Cho-
jenj*

*Mat 22:15-22; Luks 20:20-
26*

13 Ntons oxik kylajo' junjun
aj b'uch'uj Parisey b'ix jun-
jun tmulon te k'ulul mandad
aj Eródes tzan kyyolin tuky'i
Jesus tzan tqet tuq kyeq'i' ti'j
tuky'i tyolx.
14 Eb'ajpon tuky'i'l b'ix
oxik kcha'o' tetz ikxjani:
«Xnaq'tzon, qetza qeb'ena
yatz jun chyolin b'ix k'onti'l
nchk'ulun jun tidi' cha a'ox
tzan akaj galan tuj kywitz
txq'anky, tzan tpaj k'onti'l
n'ok asi' anab'l ti'j jun xjal
titza' tok ka'yin ti'j b'ix
nxikkix axnaq'tza' tuj tume'l
iktza' te Qtata Dios tgan.
Ntons, ¿titza' atz tuj anab'l,
b'a'n pe' tuky'i te Kawb'il

* **12:11** Sal 118(117):22-23 * **12:14** Ax: ornat.

tzan txik qchojo' chojenj* te twitzale' k'ulul mandad† qatzun nya'txji?»‡

15 Yatzun te Jesus ya ma tz'el tniky' ti'j kyla'jul, oxik tq'uma' ikxjani: «¿Tistil egan tzan nqet eteq'i'? Instzaj esi' jun tmin§ tzan tok qen.»

16 Ntons oxik ksi' jun tmin, b'ix oxik tq'uma' ikxjani: «¿Ab'l qitzb'alil atok twitz ja tminni, b'ix tidi' nyolin ti'j?» Ntons kyetz owaj ktzaq'b'e': «Te titzb'alil te César b'ix tb'i nyolin ti'j.»

17 Ntons te Jesus oxik tq'uma' kyetz ikxjani: «Ntons intxik esi' te César te aj te tetz b'ix intxik esi' te Qtata Dios te aj te Qtata Dios.» Ntons kyetz oje kyelab'an titza' owajtz tq'uma'.

Aj Tyolin Jesus Ti'j Te Oj Qjaw Anq'in

Mat 22:23-33; Luks 20:27-40

18 Ntons eb'ajpon tuky'i Jesus txq'an xjal aj b'uch'uj Sadusey, kyetz k'onti'l tuq nkyoksla' qa oqojawel anq'in.* Ntons oxik kyq'uma' te Jesus ikxjani:

19 «Xnaq'tzon, te Moisés okaj stz'ib'a' qa jun ichan okamel b'ix k'onti'l jun tk'wa'al okajel ti'j te txu'jel, ntons te txu'jel b'a'n tzan tok junan tuky'i jun titz'in te ichan tzan tkaj tijajil.*

20 Ntons, ate' tuq wuq ichan kyerman kyib'. Yatzun te tb'ay ermanj owok junan b'ix mina' tuq tk'wa'lin, tkamik.

21 Yaji te tkab'i' ermanj owok junan tuky'i te tixna'. Yaji ax tetz okamik b'ix mina' tuq tk'wa'lin. Yaji ax ikxji oky'ik ti'j te toxi' ermanj.

22 Yaji ikxji oky'ik kyi'j kyaqil kye txq'anky ermanj. Yaji okamik te xuj.

23 Ntons, qa b'an'ax oqojawel anq'in, ¿ab'l jun te kyetz ojawel xujelan te xuj [oj qjaw anq'in]? Komo kywuqil e'ok junan tuky'i te xuj.»*

24 Ntons te Jesus oxik tq'uma' ikxjani: «Etetz nya'tx tume'l nkxyolin tzan tpaj k'onti'l n'el eniky' ti'j te Tu'jal Dios b'ix k'onti'l n'etoksla' qa te Qtata Dios at tajwalil tzan tb'antik ti'chq titza'.

25 Komo kye anim cha'oj kyjaw anq'in, kyetz nlay kye'ok junan tzan tpaj okye'okel iktza' ángel tuj ka'j [kyetz k'onti'l nkye'ok junan].

26 Yatzun kyi'j kye anim qa okyejawel anq'in, ¿mina' petzun tjaw ete'e' aj ja' oqet stz'ib'a' te Moisés oqtxi' aj ja' nyolin ti'j te ky'i'x? Komo aj tjaw kanet te Qtata Dios

† **12:14** Ax: César. Ikxji kyb'i kyaqil kye aj Romaj nkyek'ulun mandad tuq. ‡ **12:14** Qatzun otq'uma'tz tuq qa b'a'n, kye xjal okyeq'ojiyon tuq ti'j tzan tpaj kyetz k'on kygan tuq chojon te ornat. Qatzun otq'uma'tz tuq qa k'on, ntons ma' tuq xik kyq'uma' te k'ulul mandad tzan tqet tk'ulu' joder naqe jun eleq'. § **12:15** Te tmin jun denary tuq. * **12:18** Kya 23:8 * **12:19** Deu 25:5-10 * **12:23** Oxik kyqani' ikxjani tzan tel kyik'o' te Jesus. Komo te Jesus teb'enky tuq ke oqojawel anq'in b'ix kyetz k'onti'l nkyoksla' ikxji, ntons oxik kchan ikxji tzan tpaj kyetz tuj kynab'l nlay b'antik tuq tzan tajtz stzaq'b'e'. * **12:26** Exo 3:6

twitz, tetz oxik tq'uma' tuky'i
Moisés ikxjani: “Wetz a'in te
Dios aj intzaj tna'o' te Abran
b'ix te Isak b'ix te Jacob.”*
27 Ntons te Qtata Dios tetz
nya'tx a'ox jun Dios kye aj oje
kyekamik, sinoke ax Dios kye
aj itz'oje'. Ntons etetz nya'tx
tume'l nkxyolin.»

Aj Tyolin Jesus Alkyetz Te Aj Mas Presis Tzan Tqet Qoksla'

Mat 22:34-40; Luks 10:25-28

28 Yaji otzaj laq'chet jun
xnaq'tzal Kawb'il b'ix tetz
ncha'on tuq kyi'j aj nkyewul-
ulun tuq tuky'i Jesus. Owok
ten titza' te Jesus owaj
stzaq'b'e' byenech tuj tume'l.
Ntons oxik xhcha'o' tetz te
Jesus ikxjani: «¿Alkyetz te aj
mas presis aj okaj tq'uma'
Dios oqtxi' tzan tqet qoksla'?»
29 Yaji te Jesus oxik tq'uma'
ikxjani: «Te aj mas presis tzan
tqet qoksla' a te aj ja' nyolin,
“Instzaj echa'o' waq etetz aj
tijajil Israel a'ix, te Etajawil aj
Qtata Dios ntzaj ena'o', a'ox
tetz Etajawil,
30 b'ix intqet egani' te
Etajawil aj Qtata Dios ntzaj
ena'o', intqet egani' tuky'i jun
tk'u'jlal tuj etanim, b'ix tuky'i
jun tk'u'jlal tuky'i enab'l,
b'ix tuky'i jun tk'u'jlal tuky'i
ebalor, b'ix tuky'i jun tk'u'jlal
ti'j kyaqil.”†
31 Yatzun te tkab'i' aj mas
presis tzan tqet qoksla' a te
aj ja' nyolin, “Intqet egani'
ab'l etetz iktza' nqet egani'
etib'x.”* Ntons k'onti'l junky
Tyol Dios q'umankaj aj
mas presis twitz kykab'il ja
ntzani.»
32 Yaji kyi te xnaq'tzal
Kawb'il ikxjani: «Xnaq'tzon,
b'an'ax tume'l aj n'ayoli'ni.
A'ox jun Dios at b'ix k'onti'l
junky*
33 b'ix presis tzan tqet
qgani' tuky'i jun tk'u'jlal tuj
qanim, b'ix tuky'i jun tk'u'jlal
tuky'i qnab'l, b'ix tuky'i jun
tk'u'jlal tuky'i qbalor, b'ix
tuky'i jun tk'u'jlal ti'j kyaqil,
b'ix ax tzan kyqet qgani' ab'l
qetz iktza' nqet qgani' qib'x.
Nini mas presis twitz jun oyej
aj nqet tz'e'sa' twitz Qtata
Dios b'ix kyaqil qpresent‡ aj
nxik qsi' te tetz.»*
34 Yaji te Jesus owok ten,
te xjal nyolin tuq tuky'i jun
tnab'l b'an galan. Astilji oxik
tq'uma' tetz ikxjani: «Yatz
ch'inky tkaj aq'apo' awib' tuj
tq'ab' te Qtata Dios.» Ntons,
yaji nijunwt ab'l otnimsaj
tk'u'j tzan txik tqani' mas
tuky'i'l.

Aj Tyolin Jesus Ab'l Qijajil Te Koloyon Aj Q'umankaj Oqtxi'

Mat 22:41-46; Luks 20:41-44

35 Yaji te Jesus nkyexik
txnaq'tza' tuq kye xjal tuj
te Nin Jay Nab'il Qtata Dios,

† **12:30** Te “qanim” tuj qyol telponx iktza' “corazón” b'ix ax iktza' “alma” tuj kastiy. Telponx te ja ntzani tzan tqet qgani' te Qtata Dios tuky'i jun tk'u'jlal tuky'i qkyaqil a'o'; Deu 6:4-5. * **12:31** Lev 19:18; 1Wnch 4:21 * **12:32** Deu 4:35 ‡ **12:33** Ax: kyaqil txakl txkup aj nqet qtz'esa' te jun present te Qtata Dios b'ix kyaqil txq'anky txakl qpresent aj nxik jq'apo' te Qtata Dios. * **12:33** Os 6:6

oxik xhcha'o' kyetz ikxjani: «¿Tistil nkyyoli' kye xnaq'tzal Kawb'il qa te Koloyon Aj Q'umankaj Oqtxi' tetz jun aj tijajil Dawid?

36 Komo te Dawid, aj man tuq nyolin te Txew Dios tuj tanim, oxik tq'uma' ikxjani: "Te Qtata Dios§ oxik tq'uma' te Wajawil,* 'Paqet wit'let tzani tuj nb'anq'ab' b'ix nk'ulu'tz tzan kyqet kye awajq'oj witza'.' "†

37 Axk te Dawid n'ok tq'uma' "Wajawil." Ntons, ¿titza' ikxji qa te Koloyon Aj Q'umankaj Oqtxi' tetz jun tijajil [Dawid]?» Ntons, kyaqil kye xjal nkyecha'on tuq ti'j tuky'i jun chalajb'il.

Aj Txik Tq'uma' Jesus Tzan Tok Ksi' Kynab'l Kyi'j Kye Aj Nim Kyajwalil

Mat 23:1-36; Luks 11:37-54; 20:45-47

38 Ax nxik tq'uma' tuq kyetz ikxjani: «Intok esi' waq enab'l kyi'j kye xnaq'tzal Kawb'il aj kygan tzan kyb'et tuky'i kyq'anaq xluj b'ix ax tzan kyok lima' tzan kyaqil xjal plasiyon.

39 Kyetz cha'oj kyox kyuj kye jay nab'il Dios, qa cha'oj kyqeten tuj jun ninq'ij, mer kygan kywit'lel aj ja' tzan kyok lima' tzan kyaqil xjal.

40 Kyetz ax n'el kyin tidi'chq te jun ch'i byud b'ix tuky'i jun kxnaq'tzb'il nim tuj nqet kyyek'u' iktze'xtzun galan-e'. Kyi'j kyetz te Qtata Dios oxe'l tsi' mas nim xhcho'nal.»

Aj Tyolin Jesus Ti'j Te Toyej Jun Ch'i Byud Meb'a'

Luks 21:1-4

41 Yaji tetz wit'liqet tuq qaynin twitz te tqatel tmin [tuj te Nin Jay Nab'il Qtata Dios] b'ix nka'yin tuq kyi'j kye xjal aj nqex ksi' tuq kytumin. Eb'ajpon ky'ila'j q'inon xjal b'ix kyetz oqex ksi' nim kytumin.

42 Yaji ax opon jun ch'i xuj byud b'an meb'a' tuq. Oqex tsi' ch'i kab'e' tmin iktza' twisentab.‡

43 Te Jesus aj txik te'e'ji, ntons tetz etzaj tuk'le' kye txnaq'atz b'ix oxik tq'uma' kyetz ikxjani: «Wetz oxe'l nq'uma' etetz b'anax, te aj ch'i byud meb'a'ni ma'tx qex tsi' mas nim kywitz kye txq'anky.

44 Kye txq'anky ma qex ksi' a'ox te aj nsobrin tuq te kyetz, per te ja ch'i byudni ma'tx qex tsi' kyaqil aj chimo' tuq titza' tuj tmeb'a'ul, kyaqil aj b'a'n tuq tzan token tzan twa'an.»

13

Aj Tyolin Jesus Ti'j Te Aj Oky'el Twitz Tx'o'tx' Oj Tul Junky'elky

Mat 24:1-28; Luks 21:5-24; 17:22-24

1 Ntons aj man tuq nkye'etz tuj te Nin Jay Nab'il Qtata Dios jun txnaq'atz te Jesus oxik tq'uma' ikxjani:

§ **12:36** Tuj yol ebrey nyolin "YHWH" aj telponx iktza' "Yawe." * **12:36** Tuj yol ebrey nyolin "Adonay" aj telponx "Qajawil." † **12:36** Ax: Paqet wit'let tuj nb'anq'ab' maxkix oj kyok kye awajq'oj kye tojlb'il awoq; Sal 110:1. ‡ **12:42** Twi' iktza' jun "kodrant" tuj kytumin kyetz, ax jun "lepta" tb'i tuj kastiy.

«Xnaq'tzon, intjax awen ja
nin jayni tb'anil b'ix k'ulu'
byenech tuky'i limaq ab'j.»
2 Yaji te Jesus oxik tq'uma'
ikxjani: «N'ok awen yatz titza'
k'ulb'en tetz te ja nin jayni,
kyaqil oqtel tilan. Nlay kaj ni
jun pant tajsik junky.»
3 Ntons mas yaj ch'inky,
[eb'ajpon] twi' te witz Olib
b'ix te Jesus oqet wit'let tzi
junxla' twitz te aj nin jayji b'ix
apart kywitz kyaqil te Xhpe'y
tuky'i Jacobo* tuky'i Wa'nch
b'ix tuky'i Lexh, kyetz oxik
kcha'o' te Jesus ikxjani:
4 «[Tat,] instzaj aq'uma'
janik'b'a'n ky'ik aj ma tzaj
aq'uma' qetzani. ¿Tidi'
owokel qen tzan tel qniky' qa
ch'inky tuq tky'ik ja ntzani?»
5 Yaji te Jesus oxik tq'uma'
kyetz ikxjani: «Intok esi' waq
enab'l byenech tzan k'on eqet
eq'i' tzan nijunwt.
6 Komo ky'ila'j xjal
okye'ulel, okyeyoliyon tuky'i
nb'i ikxjani: "A'in wetz aj
nkyin'etiyo'" b'ix ikxji kyetz
okyeqtel kyeq'i' ky'ila'j xjal.
7 Etetz cha'oj tok echa'o'
ja'chq n'ok q'oj, qatzun cha'oj
tok echa'o' nq'umjik tzul q'oj,
ntons etetz k'on kxob' tzan
tpaj kyaqil nini oky'elkixi'
per nya'tx a te tmankb'il twitz
tx'o'tx'ji.†
8 Kyijajil txq'an xjal
okyeq'ojiyonkix ti'j kyijajil
txq'anky xjal b'ix txq'an
amaq' okyeq'ojiyonkix
kyi'j txq'anky amaq'. Ax
kab'junab' ja'chq oky'el b'ix
te wa'ij ax ja'chq oky'el. Per
te ja ntzani man tuq n'aq'ik te
xhcho'nal.
9 Intok esi' waq enab'l ti'j aj
oky'el eti'j. Etetz okxe'l q'apo'
tuj kyq'ab' kye aj at nim kya-
jwalil kyuj kye jay nab'il Dios
b'ix tzi okxtel jub'cha'. Okx-
tel wab'a' kywitz kye k'ulul
mandad b'ix kywitz kye ky-
witzale' k'ulul mandad tzan
tpaj etokslb'en wi'j b'ix ikxji
b'a'n tzan eyolin wi'j kywitz
kyetz.
10 Mina' tuq tpon te
tmankb'il, a tgan tzan
tponb'aj pakb'let kxol
kyaqil kyijajil xjal ja'chq te
tpakb'alil galan ti'j titza' te
Qtata Dios nkolon kyi'j kye
xjal.
11 B'ix cha'oj exik q'apo' tuj
kyq'ab' kye k'ulul mandad,
k'on kxb'isun waq ti'j te aj
oxe'l eq'uma' tzan tpaj a
te Txew Dios oyoliyon tuj
etanim te aj presis tzan txik
eq'uma', komo nya'tx a'ix
te aj okxyoliyon sinoke a te
Txew Dios.*
12 Kye aj nkye'okslan Dios
okyexe'l q'apo' tuj kyq'ab'
kye k'ulul mandad tzan
kyermanx tuj kyjayx tzan
kyqet kansa', ax okyexe'l
q'apo' kye k'wa'alb'aj tzan
kytat b'ix ax k'wa'alb'aj oxe'l
kyq'apo' kytat tzan kyqet
kansa'.
13 Etetz [aj nkx'okslan wi'j]
okx'okel q'oji' tzan xjal ja'chq
kyaqil twitz tx'o'tx' tzan tpaj

* **13:3** Ax: Chaw. † **13:7** Tuj txq'an u'j aj Tu'jal Qtata Dios, te tb'ay part te twajxaqi' taqan nkaj iktza' te tkab'i' part te twuqi' taqan. * **13:11** Mat 10:17-20; Luks 12:11-12 * **13:13** Mat 10:22

etokslb'en wi'j. Per etetz
aj etipa'tz max tmankb'il,
okxkoletel tzan Qtata Dios.*
14 (Ntons ab'l te aj njaw
te'e', intox tuj twi' ntzani:)
Cha'oj tok eten ojetq pon te
xmayiyon aj xituyon aj ja'
k'onti'l toklen tzan toxten,*
ntons kye aj akyeqet tuj
Judey a tgan tzan kyoqik naj
tzan kyewan twi' witz,
15 b'ix kye aj akyejax twi'
jay, k'onti'l tzan kyqetz eq'il
jun tidi' tuj kyjay [sinoke tzan
kyoqik naj].
16 B'ix kye aj nkye'aq'unan
tuj k'ul, k'onti'l tzan
kyemeltz'jik kyjay eq'il
kchump; ax tzi inkyoqik naj.*
17 Laste' kye xuj aj ch'inky
kky'ix aj q'ijji. Laste' kye xuj
aj man nkyetxu'un kyal aj
q'ijji.
18 Pe'exnaq'tzan waq tuky'i
Qtata Dios tzan k'on tky'ik ja
ntzani tuj jab'alil.
19 Tuj aj q'ijji owokel en
twitz jun xhcho'nal b'an
nim,* per jun xhcho'nal aj
mina' tky'ik ni jun-el atx aj
tqetlen k'ulu' te twitz tx'o'tx'
tzan Qtata Dios b'ix ya nlay
ky'ik junky'el.
20 Aj xhcho'nal b'an nimni,
qa te Qajawil otk'ulu'tz-wit
tzan tok nim tuj, nijunwt-
tal ab'l otipa'tz. Per tetz oq-
tel tk'ulu' tzan k'on tnachq'in
nim tuj tzan tpaj [nlo'et tk'u'j
kyi'j] kye aj joyome' titza'.
21 Ntons qa at ab'l otzajel
tq'uma' etetz, "¡Instzaj eten!
Tzani atqet te Koloyon Aj
Q'umankaj Oqtxi'," qatzun
kyekyitel "E'ex txini," ntons
etetz, k'on xik etoksla'.
22 Komo kye'ul xjal men-
tiros aj okyq'uma'tz qa
kyetz a'e'ji te Koloyon Aj
Q'umankaj Oqtxi', per nya'tx
b'an'ax kyitza', b'ix kye'ul xjal
aj okyq'uma'tz qa kyetz a'e'
aj yolil tyol Dios, per nya'tx
b'an'ax kyitza'. Oqtel kyk'ulu'
nim lab'al tuky'i kyajwalil
b'ix tidi'chq aj okyelab'ayon
kye xjal ti'j b'ix kygan-tal tzan
kyqet kyeq'i' kye aj joyome'
tzan Qtata Dios.
23 Intok esi' waq enab'l ti'j
kyaqil aj ma'tx xik nq'uma'
etetzni b'ix kyaqil nini mina'
tky'ik.

Aj Txik Tq'uma' Jesus Titza' Owulel Junky'elky

Mat 24:29-35,42-44; Luks 21:25-36

24 Ntons, cha'oj tky'ik aj
tyemp nim xhcho'nalni, yaji
te q'ij oqloljxb'el twitz, b'ix te
qya' ax nlay q'analin.
25 Kye che'w twitz ka'j
okyetzajel tz'aqik* b'ix kyaqil
[malspirit] aj nim kyajwalil
twitz ka'j okyejawel kyito'.
26 Yaji okyinxe'l e'e' [wetz]
te Ichan Aj Tk'wa'al Dios
[a'in] ikja'n ntzaj tuj muj
tuky'i nim wajwalil b'ix
nxhqitz'unal.*
27 Okyexe'l nlajo' kye ángel
tzan kyok kchimo' kye aj joy-
ome' witza' ja'chq, otzajelb'aj

* **13:14** Dan 9:27; 11:31; 12:11 * **13:16** Luks 17:31 * **13:19** Dan 12:1; Tmnk 7:14 * **13:25** Isa 13:10; Ezq 32:7; Joel 2:31; Tmnk 6:12-13 * **13:26** Dan 7:13; Tmnk 1:7

ksuti' kyaqil twitz tx'o'tx' b'ix twitz ka'j.‡

28 Ntons intok esi' waq enab'l ti'j ja yek'b'il ti'j te wi' igos. Cha'oj tok ala'j tq'ab' b'ix te txaq ikja'n stzaj k'uplet, etetz n'el eniky' ch'inky qok kwares.
29 Ax ikxji cha'oj tok eten nky'ik twitz tx'o'tx' kyaqil aj ma'tx xik nq'uma'ni, owelal eniky' telponx ch'inky wul [wetz] te Ichan Aj Tk'wa'al Dios [a'in].
30 Wetz oxe'l nq'uma' etetz te b'an'ax, kyaqil ntzani oky'el mina' tuq kykamik kye ja qijajilni.
31 Te twitz ka'j b'ix te twitz tx'o'tx' okyepoyonaj, per wetz nyol nlay ponaj, opoyonkixi' kyaqil aj ma'tx xik nq'uma'ni.
32 Nijunwt ab'l teb'en janik'b'a'n tky'ik ja ntzani; ni kye ángel tuj ka'j, ni wetz aj Tk'wa'al Dios a'in k'onti'l web'en; a'ox te Qtata Dios teb'en janik'b'a'n ky'ik ja ntzani.*
33 Ntons pe'eten waq list tzan tpaj k'onti'l eteb'en janik'b'a'n ky'ik kyaqil ja ntzani [aj ma'tx xik nq'uma' etetzni].

34 Te ja ntzani iktza' jun tajaw jay ikja'n txik tuj tb'ey. Tetz okajel tsi' kyajwalil b'ix kyaq'un te junjunchaq tmos b'ix okajel tq'uma' te xb'uqiljay tzan sten list.*

35 Ax ikxji etetz pe'eten waq list tzan tpaj k'onti'l eteb'en janik'b'a'n wul wetz junky'elky aj etajawil a'in, qa nqoxmutx'e' qatzun chukaq'b'ilji qatzun tb'ay§ toq' kxlan qatzun cha'oj stzaj txeka'jji.
36 Tanderepent kyin'ul b'ix nya'tx galan qa nya'tx list atix.
37 Te aj nxik nq'uma' etetzni, ax ikxji kye kyaqil xjal b'ix astilji oxe'l nq'uma' kye kyaqil tzan kyten list.»

14

Aj Tqet Kyb'isu' Kye Xjal Titza' Tuq Tzan Tqet Kykansa' Te Jesus

Mat 26:1-5; Luks 22:1-2; Wnch 11:45-53

1 Ntons atx tuq kab'e'ky q'ij tzan taq'ik kab'e' ninq'ij aj kyiqan kyib'x, te jun te ninq'ij Paskw* b'ix te junky ninq'ij cha'oj kywa'an wab'j pan aj k'onti'l malsb'il tuj. Kye pal aj nim kyajwalil kyuky'i kye xnaq'tzal Kawb'il, kyetz nkyjoyo' tuq tume'l titza' tuq tzan tjaw ktzyu' te Jesus ewj b'ix tzan tqet kykansa'.
2 Kyetz nkyyoli' tuq kyib'kyib'x ikxjani: «Mejor k'on jaw qtzyu' mer tuj te ninq'ij tzan tpaj kye xjal okyejawel lab'un q'ojiyon qi'j.»

‡ **13:27** Ax: "Oxe'l tlajo' kye angeles b'ix okye'okel kchimo' kye aj joyome' titza' tuj kykajil kyaq'iq' max xtxa'm te twitz tx'o'tx' max xtxa'm te ka'j." * **13:32** Mat 24:36 * **13:34** Luks 12:36-38 § **13:35** Ax: k'onti'l eteb'en janik'or tzul te tajaw jay. * **14:1** Exo 12:1-27

Aj Tqet K'ulu' Abyar Tib' Te Jesus Ti'j Tkamiky
Mat 26:6-13; Wnch 12:1-8

3 Bwen, te Jesus atqet tuq tuj amaq' Betany tjay Simon aj oje tz'el tuky'i lepr b'ix wit'lik tuq ti'j mes. Yaji opon jun xuj b'ix eq'i' titza' jun ch'i tal q'awub' nekit. Te xtx'otx'al te tal q'awub' b'an tb'anil, jun ab'j alabastr tb'i b'ix atqex tuq tuj, jun tk'ok'jal xhchukeltib' ta'al jun k'ul nardo b'ix b'an kar tuq ti'j; b'ix te xuj ojaw tpink'u' talq te tal q'awub' b'ix oqet xhchuli' kyeb'a' tuj twi' Jesus.*

4 Ntons, junjun aj akyeqet tuq tzi, kyetz otzaj kyq'oj ti'j te xuj, b'ix kyekyi ikxjani: «¿Tistil ma'tx qet txq'ela' te ja tk'ok'jalni?

5 B'a'n tuq tzan txik k'aylet tzan twi' tk'u'j jun xjal te jun aq'b'i† b'ix yaji tzan txik oylet te twib'en kye meb'a' xjal.» Ikxji owok kyili' te xuj.

6 Per te Jesus oxik tq'uma' kyetz ikxjani: «K'on tz'ok etili'. ¿Tistil nkxk'ulun joder ti'j? Te aj ma'tx tk'ulujni, galan.

7 Kye meb'a' xjal kyaqil q'ij ate'* b'ix etetz b'a'n tzan etonen kyi'j alchaqkyetz q'ij egan. Per wetz nlay kyinqeten etuky'i'l b'ajq'ij.

8 Te ja xujni ma'tx tk'uluj te aj janik'pon ma b'antik titza', ma'tx tz'ok tsi' tk'ok'jal wi'j tzan nten list te muqb'il wetz.

9 Oxe'l nq'uma' etetz te b'an'ax, ja'chq twitz tx'o'tx' kyaqil aj ja' oxe'l pakb'let te tpakb'alil galan ti'j Dios, ax oxe'l q'umlet ti'j aj ma'tx tk'ulu' ja xujni tzan stzaj na'o' te tk'ulb'en.»

Aj Tkawlan Te Juds Kyuky'i Kye Aj Nim Kyajwalil
Mat 26:14-16; Luks 22:3-6

10 Yaji te Judas Iskaryot, jun aj kxol kye kykab'lajujil tuky'i'l Jesus, aj tmankun tyolin te Jesus, tetz owex yoliyon kyuky'i kye pal aj nim kyajwalil tzan txik tuq tq'apo' te Jesus tuj kyq'ab'.

11 Yatzun kyetz aj tok kcha'o' ikxji, oje kyechalaj b'ix oxik ksi' kyyol tuky'i'l tzan txik kchojo' twi' tk'u'j. Yaji te Juds otjoyoj tume'l titza' tuq tzan txik tq'apo' Jesus tuj kyq'ab'.

Aj Kxik Tlajo' Jesus Kab'e' Tuky'i'l Tzan Tqet Kyk'ulu' Te Kywe' Ti'j Te Tq'ijlal Paskw
Mat 26:17-29; Luks 22:7-23; Wnch 13:21-30; 1Kor 11:23-26

12 Ntons, tuj te tb'ay q'ij oj taq'ik te ninq'ij cha'oj kywa'an te wab'j pan aj k'onti'l malsb'il tuj b'ix oj txik kyq'apo' te tal karner te jun present ti'j te tq'ijlal Paskw, ntons aj q'ijji kye txnaq'atz oxik kcha'o' te Jesus ikxjani: «¿Ja' agan tzan qxikna k'ulul te qwe' ti'j te Ninq'ij Paskw?»

13 Ntons yaji tetz exik tlajo' kab'e' txnaq'atz, b'ix

---

* **14:3** Twi' te aj perjumji qanq iktza' twi' tk'u'j jun aq'unon te jun aq'b'i; Luks 7:37-38. † **14:5** Iktza' 300 tmin denary tuj kytumin kyetz; Mat 20:2. * **14:7** Deu 15:11 ‡ **14:13** Amaq' Jerusalen.

oxik tq'uma' kyetz ikxjani: «Pex waq tuj amaq'‡ b'ix tzi owokel ek'ulb'a' jun ichan tuj b'ey eq'i' jun q'awub' a' titza'. Ntons okxe'l lapet ti'j.

14 Tuj te jay aj ja' owokex, tzi oxe'l eq'uma' tuky'i te tajawjay ikxjani: "Te Xnaq'tzon ma qotzaj tlajo'na awuky'i'l qanil tetz ja' oqowa'yona ti'j te Ninq'ij Paskw."

15 B'ix tetz otzajel tyek'u' jun nim kwart aj atjax jawnaq tkab'i' txol. B'ix tzi at mes, at wit'lelj, at kyaqil. Tzi oqtel ek'ulu' tzan qwa'an.»

16 Ntons kye kab'e' txnaq'atz eb'ajxik, b'ix eb'ajpon tuj amaq' b'ix ikxji oky'ik iktza'x txiklen q'uma' kyetz tzan Jesus. Ntons oqet kyk'ulu' tzan kywa'an ti'j te Ninq'ij Paskw.

Aj Kyb'ajwa'an Jesus Kyuky'i Txnaq'atz Ti'j Te Ninq'ij Paskw

Exo 12:1-28

17 Ntons ya ma qoxmutx'e', opon te Jesus kyuky'i kye kykab'lajujil txnaq'atz wa'il.

18 Aj man tuq nkyewa'an ti'j mes, te Jesus oxik tq'uma' kyetz ikxjani: «Oxe'l nq'uma' etetz te b'an'ax, jun aj exol etetz aj nwa'an junx wuky'i'l tzani ojawel meltz'jik wi'j, okyinxe'l tq'apo' tuj kyq'ab' kye aj okyk'ulu'tz nya'tx galan wi'j.»

19 Yaji kyetz oje kyeb'isun b'ix oxik kyq'uma' kyetz tetz ikxjani: «¿Ab'ltzun te aj n'ayoli'ni? ¡Wetz nlay!»

20 Yaji tetz oxik tq'uma' ikxjani: «B'an'ax jun exol etetz ekab'lajujil aj nwa'an junch'in wuky'i'lni ojawel meltz'jik wi'j.

21 [Wetz] te Ichan Aj Tk'wa'al Dios [a'in] oky'el wi'j iktza' tkajlen tz'ib'a' wi'jx oqtxi'.* Per last te aj xjal aj ojawel meltz'jik wi'j. Mejortal k'onti'l otzaj ala'.»

22 Ntons aj man tuq nkyewa'an, te Jesus ojaw tin jun wab'j b'ix ya ma xik tsi' pixon te Dios ti'j, oqet tpedasi', b'ix oxik tsipa' te wab'j te junjun. Oxik tq'uma' ikxjani: «Se ewa'an waq tzan tpaj te ntzani [te] nchi'jel.»

23 Yaji ojaw tin jun uk'b'il b'ix oxik tsi' pixon te Dios b'ix yaji oxik tsipa' ch'inch'inaq te junjun b'ix oxik kyuk'a' kkyaqil.

24 B'ix oxik tq'uma' kyetz ikxjani: «Te ja ntzani te nchiky'el [aj telponx b'an'ax] te tume'l ak'a'j aj man nkaj tq'uma' [Qtata Dios], te nchiky'el aj owelal oj nkamik te jun galan kye ky'ila'j xjal.*

25 Oxe'l nq'uma' etetz te b'an'ax, ya nlayky wuk'aj te ta'al ub max oj txik wuk'a' junky'el oj kykaj kyaqil tuj tq'ab' Ntat.»*

Aj Tjaw Tzyu' Jesus Tzan Kye Xjal

Mat 26:30-35; Luks 22:31-34; Wnch 13:36-38

26 Ntons ya ma xik kyb'itza' jun kyb'itz nab'il te Dios, e'ex tzi b'ix exik twi' te witz Olib.

* **14:21** Sal 41:9; Isa 53:12 * **14:24** Exo 24:6-8; Jer 31:31-34 * **14:25** Luks 22:16; 1Kor 11:23-26

27 Te Jesus oxik tq'uma' kye
txnaq'atz ikxjani: «Ekyaqil
etetz okyinkajel ekola',
opoyon iktza'x tz'ib'ankaj
tuj Tu'jal Dios aj ja' nyolin,
“Oqtel nkansa' te pastoriyon
b'ix yatzun kye talo' okye'elal
slab'e'.”*
28 Per cha'oj njaw anq'in,
okyinxe'l tb'ayon ewitz tuj
Galiley.»*
29 Yaji te Xhpe'y oxik
tq'uma' ikxjani: «Qa kyaqil
ochkajel kykola' b'ix okyeqtel
tz'aqik, per wetz nlay.»
30 Yaji te Jesus oxik tq'uma':
«Wetz oxe'l nq'uma' yatz
te b'an'ax, yatz ja aq'b'il
ntzani mina' tuq tjaw oq'
te to'k tka'mjji'n-el, yatz
ojetq qet awewa' oxmaj qa
awotzqimin.»
31 Per te Xhpe'y oxik
tq'uma' junky'elky: «Anke
wetz ma kyinqet kansa'
junch'in awuky'i'l, ntons
o'kix kyinkamel per nlay qet
wewa' qa wotzqimich.» Yaji
ax ikxji okyq'umaj kyaqil kye
txq'anky.

Aj Txnaq'tzan Jesus Tuj Jetzemani
Mat 26:36-46; Luks 22:39-46

32 Ntons yaji epon tuj
jun luwar Jetzemani tb'i.
Aj kypon tzi, te Jesus oxik
tq'uma' kye txnaq'atz ikxjani:
«Pe'eqet wit'let tzani b'ix wetz
ma kyinxik xnaq'tzon tuky'i
Ntat txini.»
33 Ntons exik tin tuky'i'l te
Xhpe'y, Jacobo,§ Wa'nch. Yaji
otzaj jun nim xob'alj ti'j b'ix
oxik tanim tuj b'is.
34 Oxik tq'uma' kyetz
ikxjani: «Wetz nna'o' ma'tx
xik wanim tuj b'is, per jun
b'is b'an jwert, nna'o' iktza'
ch'inky nkamik. Pe'ekajten
waq tzani b'ix se eten waq
list.»
35 Yaji te Jesus owel laq'chet
ch'in kyi'j b'ix oqet mejlet b'ix
oqet tsi' twitz twitz tx'o'tx'.
Yaji oxik tqani' te Qtata Dios
tzan k'on-wit tky'ik ti'j te xh-
cho'nal aj ch'inky tuq tok ten.
36 Oxik tq'uma' ikxjani:
«Ntat,* Ntat, yatz b'a'n tzan
tb'antik kyaqil awitza', astilji
oxe'l nqani' ch'in awuky'i'l
tzan wel akolo' tzan tel
laq'chet te nya'tx galan aj
oky'el wi'jni.† Per mejor k'on,
tzan tpaj wetz ngan tzan
tky'ik wi'j a'ox iktza' yatz
agan.»
37 Yaji tetz omeltz'jik, opon
aj ja' tuq akyeqet te Xhpe'y
tuky'i Jacobo b'ix Wa'nch,
b'ix kyetz nkyewitan tuq.
Oxik tk'asu' te Xhpe'y b'ix
oxik tq'uma' ikxjani: «Simon,‡
nchwitan. ¿Ti'tzun, k'onti'l
ma b'antik tzan aten list cha
jun rat?§
38 Pe'eten waq list, b'ix
pe'exnaq'tzan waq tzan k'on
eqet tz'aqik. Etetz tuj etanim
egan tzan ek'ulun te galan,
yatzun tuky'i te echi'jel nya'tx
jwert a'ix [tzan ek'ulun

* **14:27** Zac 13:7 * **14:28** Mat 28:16 § **14:33** Ax: Chaw. * **14:36** “Abba” telponx “tat”. † **14:36** Ax: intel awin ja uk'b'il wi'jni; Mak 10:38. ‡ **14:37** Te Xhpe'y b'ix te Simon, axkix te xjalji. § **14:37** Ax: jun or. * **14:38** Mat 26:41; Chaw 1:14

ikxji].»*
39 Yaji tetz oxik junky'elky
xnaq'tzon tuky'i Stat iktza'x
tb'ay-el.
40 Yaji opon junky'elky
kyuky'i kye txnaq'atz
b'ix kyetz nkyewitan tuq
junky'elky tzan tpaj ojetq
tuq tzaj noj watl kyi'j b'ix
k'onti'l okyipaj tzan kyten
itz'oj. Te tb'aq' kywitz b'an
kyaqchapun tuq tzan watl
b'ix aj kxik tk'asu', kyetz
k'onti'l tidi' otzaj kanet tuj
kyanim tzan taj ktzaq'b'e'.
41 Yaji tetz opon junky'elky,
toxmajji'n-el, oxik tq'uma'
kyetz ikxjani: «¿Ti'tzun,
tzunx nkxwitan b'ix tzunx
nkx'ojlan? Kabal nini. Ma'tx
pon or b'ix [wetz] te Ichan Aj
Tk'wa'al Dios [a'in] okyinxe'l
q'apo' tuj kyq'ab' kye aj joyol
choj.
42 ¡Sek' ejaw wa'let! ¡Qwa'q!
Intxik ete'e' tzul te aj oxe'l
q'apon wetz.»

Aj Tjaw Tzyu' Jesus
Mat 26:47-56; Luks 22:47-53; Wnch 18:2-11

43 Man tuq nyolin Je-
sus kyuky'i'l, tpon te Ju-
das Iskaryot, jun aj kye
kykab'lajujil tuq. Ajune'
tuq tuky'i'l jun b'uch'uj xjal
eq'i' kymachit kansb'il tuky'i
kytortol. Kyetz cha lajome'
tzan kye pal aj nim kyajwalil
b'ix kye xnaq'tzal Kawb'il
kyuky'i kye kywitzale' aj nim
kyajwalil kxol tijajil Israel.
44 Komo te Juds ojetq tuq
qet tkawla' kyuky'i kye xjal
ikxjani: "Aj wetz owokel
nlima' iktza' b'an quky'i'l
qib',* atzunji. Ojawel etzyu'
b'ix oxe'l etin kyeb'a'."
45 Ntons owok laq'chet naj
ti'j Jesus b'ix oxik tq'uma' ikx-
jani: «Xnaq'tzon, Xnaq'tzon.»
Yaji owok tlima' iktza' b'an
kyuky'i'l kyib'.†
46 Yaji kye xjal nkyexik naj
tzyul te Jesus b'ix oxik kyin.
47 Ntons jun txnaq'atz te
Jesus ojatz tin tmachit aj
kansb'il tuj tjay b'ix owel
xtx'emu' jun txkyin jun tmos
te twitzale' pal.
48 Yaji te Jesus oxik tq'uma'
kye xjal ikxjani: «¿Tistil
ma kxtzaj tzyul wetz tuky'i
emachit aj eq'ojb'il b'ix tuky'i
etortol? ¿A'in petzun wetz jun
eleq'?
49 Wetz nkyinxnaq'tzan
tuq b'ajq'ij kye xjal tuj te Nin
Jay Nab'il Qtata Dios* b'ix
a'ilji k'onti'l injaw etzyu'. Per
te ntzani nky'ik wi'j iktza'x
tz'ib'ankaj tuj Tu'jal Dios.»
50 Ntons yaji kyaqil kye
txnaq'atz okaj kykola' b'ix
eb'aj'oqik.
51 Ntons, atqet tuq jun
ku'xon aj lapik tuq ti'j Jesus,
b'ix te tq'anaq cha suku' tuq
jun nim xq'apj ti'j. Ax tetz
ojaw tzyu' tzan kye xjal
52 per owel ch'oqan te nim
xq'ap ti'j, b'ix sqit owoqik.

Aj Txik Kyyoli' Tidi' Tuq Til Te Jesus
Mat 26:57-68; Luks 22:54-55,63-71; Wnch 18:12-14,19-24

* **14:44** Ax: owelal ntz'ub'a'. † **14:45** Ax: owel stz'ub'a'. * **14:49** Luks 19:47; 21:37

53 Yaji oxik kyin te Jesus
twitz te twitzale' pal, b'ix tzi
owok kchimo' kyib' kkyaqil
kye txq'anky pal aj nim
kyajwalil kyuky'i kyaqil kye
kywitzale' aj nim kyajwalil
kxol kye tijajil Israel kyuky'i
kyaqil kye xnaq'tzal Kawb'il.
54 Yatzun te Xhpe'y oxik
lapet laq'chik kyi'j b'ix owox
lapet kyi'j tzijay tuj tjay te
twitzale' pal b'ix oqet wit'let
q'exnel q'aq' kyuky'i kye mu-
lon aj ate'ox tzi.
55 Ntons kye pal aj nim kya-
jwalil kyuky'i kyaqil kye ky-
witzale' aj nim kyajwalil kxol
kye tijajil Israel, kyetz ky-
gan tuq tzan tkamik te Jesus,
astilji nkyjoyo' tuq jun ab'l aj
otq'uma'tz tidi' tuq til. Per
nijunwt ab'l owoknoj kyitza'.
56 Ky'ila'j tuq njaw kynik'o'
tidi' tuq til per nya'tx parej
tuq nxik kyq'uma'.
57 Yaji junjun kxol ojaw
kynik'o' ikxjani:
58 «Qetza owok qcha'o'na,
aj txik tyoli', "Wetz oqtel
nxitu' ja Nin Jay Nab'il Qtata
Dios aj kyk'ulb'en xjal, b'ix
tuj toxi'n q'ij tqetlen nxitu',
ojawel nk'ulu' junky'el aj
nya'tx kyk'ulb'en xjal."»*
59 Per ax ni ti'j te ntzani
nya'tx tuq parej te aj nxik
kyq'uma'.
60 Ntons ojaw wa'let te
twitzale' pal b'ix oxik tq'uma'
tetz te Jesus ikxjani: «¿Tistil
k'onti'l ntzaj atzaq'b'e'? ¿Tidi'
awil aj ntzaj kyq'uma'ni?»
61 Per te Jesus k'onti'l tidi'
tuq ntq'uma' ch'inwt. Yaji
oxik xhcha'o' junky'el te
pal: «¿B'an'ax pe' a'ich yatz
te Koloyon Aj Q'umankaj
Oqtxi'? ¿B'an'ax pe' a'ich te
Tk'wa'al Qtata Dios aj ntzaj
qna'o'?»
62 Ntons te Jesus oxik
tq'uma' ikxjani: «A'in, b'ix
jun q'ij, [wetz] te Ichan
Aj Tk'wa'al Dios [a'in],
okyin'okel eten wit'likin tuj
ka'j tuj tb'anq'ab'‡ Qtata Dios
aj at mas nim tajwalil kywitz
kyaqil. Ax okyinxe'l eten tuj
muj cha'oj wul junky'elky
tzani twitz tx'o'tx'.»*
63 Yaji te twitzale' pal
toklen xhcha'o' ikxji, tetz
owel tlaqu' tq'anaq ti'jx [tzan
tq'oj ti'j tyol Jesus.] B'ix
oxik tq'uma': «¿Tistil owokel
qcha'o' mas xjal q'umal mas
til? [¡Kabal a'ox tzan tpaj aj
tyol nini!]
64 Etetz ma'tx tz'ok echa'o'
tyol titza' nxmayin ti'j Qtata
Dios. ¿Titza' etetz tuj enab'l?
¿Titza' oteyon qitza'?» Yaji
kkyaqil oxik kyq'uma' tzan
tqet kanslet te Jesus.*
65 Yaji junjun eb'aj'aq'ik
tzan tok ktzub'a' ti'j b'ix
owok ktxayi' twitz b'ix owok
kyb'uju' b'ix oxik kyq'uma'
ikxjani: «Qa ochkanoyon ti'j,
¿ab'l ma tz'ok b'ujun yatz?»§
Yaji, [oxik q'apo' tuj kyq'ab']
kye mulon b'ix kyetz owok
kypoq'cha'.

* **14:58** Mak 13:2; Wnch 2:19 ‡ **14:62** Qa atoqet tuj tmanq'ab' jun k'ulul mandad telponx b'a'n tzan jk'ulun mandad te tky'ixel iktza'xkix tetz. * **14:62** Dan 7:13; Mat 24:30; Mak 13:26; Tmnk 1:7 * **14:64** Lev 24:16 § **14:65** Telponx iktza'x: "¡Profetize!"

Aj Txik Tq'uma' Te Xhpe'y K'onti'l Totzqi' Te Jesus

Mat 26:69-75; Luks 22:55-62; Wnch 18:15-18,25-27

66 Bwen, yatzun te Xhpe'y atqet tuq tzijay tjaq' b'ix opon jun tkryad te twitzale' pal.

67 Oxik te'e' tetz te Xhpe'y nq'exnen tuq q'aq' b'ix owox te'e' tuj twitz b'ix oxik tq'uma' ikxjani: «Yatz a'ich jun aj tuky'i'l Jesus aj Nasaret.»

68 Per te Xhpe'y oqet tewa', oxik tq'uma' ikxjani: «K'onti'l wotzqi' b'ix je'ky tidi'-alo n'ayoli'.» Yaji te Xhpe'y owel laq'chet, owex stzi' lamel. Aj orji ojaw oq' jun to'k.

69 Yatzunji te kryad oxik te'e' junky'elky b'ix oxik tq'uma' kye aj nkyeq'exnen tuq tzi, oxik tq'uma' ikxjani: «Aj xjal nini tetz jun tuky'i'l Jesus.»

70 Per te Xhpe'y oqet tewa' junky'elky. Ntons ch'intkyqnajji, kye xjal aj akyeqet tuq qaynin tzi oxik kyq'uma' te Xhpe'y ikxjani: «B'an'ax yatz a'ich jun tuky'i'l Jesus tzan tpaj yatz a'ich aj Galiley iktza' kye aj tuky'i'l Jesus.»*

71 Yatzun te Xhpe'y otq'umaj tzan tok ten twitz xhcho'nal qa nya'tx b'an'ax tuq aj ojetq xik tq'uma' b'ix oxik tsi' tjurament b'an'ax kyaqil aj ojetq xik tq'uma', oxik tq'uma' ikxjani: «¡Je'ky! Wetz k'onti'l wotzqi' aj xjal aj n'eq'uma' etetzni. ¡Je'ky ab'l-alo!»

72 A'ilnajji otzaj oq' junky'elky te to'k b'ix te Xhpe'y otzaj tna'o' aj otq'umaj te Jesus tetz. Komo atx ma'in tuq txiklen q'uma' tetz tzan Jesus, "Mina' tjaw oq' te to'k tka'mjji'n-el, yatz ojetq kyinqet awewa' ox-maj." Ntons te Xhpe'y aj stzaj tna'o' ntzani, owokten oq'el.

15

Aj Tpon Q'apb'aj Jesus Tuky'i Pilat

Mat 27:1-2,11-14; Luks 23:1-5; Wnch 18:28-38

1 Ntons tuj junky iwitq b'an q'eqo', kye pal aj nim kyajwalil owok kchimo' kyib' kyuky'i kye tijxjal b'ix kyuky'i kye xnaq'tzal Kawb'il b'ix kyaqil kye kywitzale' aj nim kyajwalil kxol tijajil Israel, kyetz oxik kywaku' te Jesus b'ix oxwa'q kyq'apo'tz tuky'i te Pilat aj k'ulul mandad tzi.

2 Te Pilat oxik xhcha'o' te Jesus ikxjani: «¿B'an'ax pe' qa yatz a'ich te twitzale' k'ulul mandad kxol kye axjalilni?» Yaji te Jesus oxik tq'uma': «B'an'ax iktza'x aj n'aq'uma'ni.»

3 Yaji kye pal aj nim kyajwalil, kyetz nxik kyq'uma' tuq te Pilat tidi'chq til.

4 Yaji te Pilat oxik tqani' te Jesus ikxjani: «¿Nlay pe' tzaj atzaq'b'e'? Komo kyetz ma'tx tzaj kyq'uma' tidi'chq awi'j.»

---

* **14:70** Kye xjal oqtxi' aj oqet ktz'ib'a' tyol Qtata Dios tuj kyyol, atqet owok ktz'aqsa' kab'e'ky yol tmankb'il ja taqan ntzani, b'ix nyolin ikxjani: "Yatz chyolin iktza'x kyeyolin kye aj Galiley."

5 Per te Jesus k'onti'l tidi' oxik tq'uma'; astilji te Pilat oje lab'an ti'j.

Aj Tkaj Tq'uma' Te Pilat Tzan Tqet Kansa' Te Jesus
Mat 27:15-31; Luks 23:13-25; Wnch 18:38-19:16

6 Ntons komo ninq'ij tuq, te Pilat, tetz aq'b'ia' tuq tuj te ninq'ij nxik tuq stzoqpi' jun aj pres aj kye xjal nkyqani' tzan txik stzoqpi'.

7 At tuq jun aj pres Barabas tb'i, b'ix tetz atqex tuq tuj pres kyuky'i txq'anky tuky'i'l lamome' tzan tpaj kykansb'en xjal tzan tpaj nkyeq'ojin tuq ti'j te gobyern.

8 Ntons [komo ninq'ij tuq], kye xjal eb'ajjakon kchimo' kyib' b'ix oxik kyqani' te Pilat tzan txik stzoqpi' tuq jun aj pres iktza'x tuq modin aq'b'ia'.

9 Yaji te Pilat oxik xhcha'o' kye xjal ikxjani: «¿Egan pe' tzan txik ntzoqpi' te aj n'ok q'uma' te twitzale' k'ulul mandad eti'j etetz aj tijajil Israel?»*

10 Komo te Pilat ojetq tuq tz'el tniky' kye pal aj nim kyajwalil oxik kyq'apo' te Jesus tzan tpaj cha nkye'ek'awin tuq ti'j.

11 Per yaji kye pal oxik kykub'sa' kyk'u'j kye xjal tzan txik kyqani' tzan txik tzoqplet te Barabas.

12 Ntons te Pilat oxik tqani' junky'el kyetz ikxjani: «¿Tidi' egan tzan tqet nk'ulu' tuky'i te aj n'ok eq'uma' te twitzale' k'ulul mandad eti'jni?»

13 Yaji kyaqil kye xjal ejaw siky'in: «Intok klablet twitz krus.»

14 Yaji te Pilat oxik tq'uma' ikxjani: «¿Tistil? ¿Tidi' til ma'tx tzaj xhchuku'?» Per kye xjal mas tuq nkyejaw siky'in kongan, nkyq'uma' tuq ikxjani: «Intok klablet twitz krus.»

15 Te Pilat, tetz tgan tuq tzan tkaj galan kyuky'i kye xjal, ntons oxik stzoqpi' te Barabas. Oxik tq'uma' kyuky'i kye soldad tzan tqet kyjub'cha' te Jesus b'ix yaji tzan tok kyklabi' twitz krus.

16 Yaji kye soldad oxik kyin te Jesus tuj junky luwar ax tzi tuj tjay te gobernador, b'ix etzaj kyuk'le' kyaqil kye txq'anky soldad tzan tok kchimo' kyib'.

17 Owok ksi' ti'j jun tkap kyaq q'eqmuqin [te xmayb'il tetz].† B'ix oqet kxpatx'i' jun tkoron pur ky'i'x b'ix ojax ksi' tuj twi' [cha te xmayb'il tetz].‡

18 Yaji e'okten limal tetz [per nya'tx tuq b'an'ax kyitza']. Oxik kyq'uma' ikxjani: «Tz'okxwit jun galan awi'j yatz te twitzale' k'ulul mandad kye aj tijajil Israel.»

19 N'ok tuq kyjitu' ti'j twi' tuky'i jun su'an saqsky'i'l b'ix yaji n'ok tuq ktzub'a' ti'j b'ix nkyeqet mejlet twitz [iktza' twitz jun twitzale' k'ulul mandad] tzan tqet

* **15:9** Ax: a'e' aj Israel, osey, kye judiy. † **15:17** Jun kap kyaq q'eqmuqin teb'l telponx tuq iktza' tq'anaq jun twitzale' k'ulul mandad, per owok ksi' cha te jun xmayb'il te tetz. ‡ **15:17** Jun xmayb'il tetz tzan tpaj nya'tx oro iktza' tkoron jun twitzale' k'ulul mandad.

kylima'. [Per nya'tx b'an'ax tuq kyitza', cha nkyexmayin tuq ti'j.]
20 Yatzun toklenb'aj kxmayi', owel kyin te tkap ti'j b'ix owok ksi' te tq'anaqx ti'j.§

Aj Tkamik Jesus Twitz Krus
Mat 27:32-56; Luks 23:26-49; Wnch 19:17-30

21 Yaji kye soldad owex kyin xtxa'm amaq' tzan tok kyklabi' twitz krus. B'ix man tuq nkyeb'et tuj b'ey, owok kyk'ulb'a' te Simon aj Siren, stat Jant b'ix Rúfo,* tetz tzajnaq tuq tuj k'ul. Ntons owok kylajo' alajwers tzan txik tiqa' tkurus Jesus.
22 Ntons oxik kyin te Jesus tuj jun luwar tb'i Gólgota. "Gólgota" tuj kyyol kyetz telponx iktza' "Te Luwar Aj Tb'aqil Twi' Xjal."
23 Kye soldad oxik ksuqu' te Jesus ta'al ub samo' tuky'i ta'al jun k'ul mir tb'i [tzan tel tuq te xhcho'nal] per te Jesus k'onti'l oxik tk'amo'.
24 Ntons owok kyklabi' twitz krus. B'ix oqet ksaqchb'ila' loteriy ti'j tq'anaq aber ab'l tuq jun te kyetz aj okamb'ayon, ikxji oqet kypawa' te tq'anaq kxol.*
25 Ntons owok kyklabi' twitz krus te toxi' or q'eqo'*
26 b'ix owok ktz'ib'a' jun yol twi' te krus, nyolin tuq te yol ti'j til ikxjani: Te Twitzale' K'ulul Mandad Kyi'j Kye Aj Tijajil Israel.
27 Axkix aj orji owok kyklabi' kab'e' eleq' naql ti'j, jun te tb'anq'ab' b'ix jun te tsurt b'ix ti'j kykurusxchaq te junjun.
28 Ikxji oponkix te aj tz'ib'ankaj tuq oqtxi' tuj Tu'jal Dios, aj nyolin ikxjani: "Tetz oxik samo' kxol kye xjal nya'tx okslal kawb'il."*
29 Ntons, kye aj nkyeky'ik tuq tzi njaw tuq kyyak'u' kywi'* b'ix n'ok tuq kyili' ikxjani: «Yatz n'ayoli' tuq tzan tqet axitu' te Nin Jay Nab'il Qtata Dios b'ix tuj toxi'n q'ij b'a'n tuq tzan tjaw ak'ulu' junky ak'a'j.*
30 Ajna'l kolpij awib'x b'ix paqetz twitz krus.»
31 Ax kye pal aj nim kyajwalil kyuky'i kye xnaq'tzal Kawb'il, ax kyetz nkyexmayin tuq ti'j, nxik tuq kyq'uma' ikxjani: «Tetz okolon kyi'j txq'anky per nlay b'antik tzan tkolpin tib'x.
32 Qa b'an'ax tetz aji te Koloyon Aj Q'umankaj Oqtxi' b'ix qa b'an'ax tetz aji te twitzale' k'ulul mandad, ntons intqetz najji tib'x twitz krus tzan tok qen qa b'an'ax titza' b'ix tzan qokslan ti'j.» Ax kye eleq' aj klabime' tuq junx tuky'i'l, ax kyetz nkye'ilin tuq ti'j Jesus.
33 Ntons ya ma qo'ok mer chijq'ij, oqloljxb'ik kyaqil

§ **15:20** Tuj txq'an u'j aj Tyol Qtata Dios, te tb'ay part te taqan 21 nkaj te tkab'i' part te taqan 20. * **15:21** Rom 16:13 * **15:24** Sal 22:18 * **15:25** Ax: te toxi' or. * **15:28** Isa 53:12 * **15:29** Sal 22:7; 109:25 * **15:29** Mak 14:58; Wnch 2:19

twitz tx'o'tx' b'ix te qlolj
onachq'in oxe or max tuj toxi'
or te qale'.†
34 Yatzun ma qo'ok toxi' or
te qale',‡ te Jesus ojaw wayun
b'ix kyi ikxjani: «Eloy, Eloy,
¿lama sabaktani?» Tuj qyol
ja ntzani telponx iktza' "Tata
Dios, Tata Dios, ¿tistil ma'tx
kyinkaj akola'?"*
35 Ntons junjun kye xjal
aj akyeqet tuq tzi, oxik
kyq'uma' ikxjani: «Intxik
echa'o' waq tyol; ntzaj tuk'le'
Eliys.»
36 Yaji jun te kyetz oxik
karedin b'ix oqex tmu'u' jun
esponj tuj ta'al ub tuky'i mi-
nagr b'ix yaji oqet tkotb'a' te
esponj twi' jun su'an b'ix ojax
tsi' tzan txik stz'ub'a' tuq te
Jesus [tzan tipan ch'inky].*
Kyi te xjal kyuky'i kye aj
ateb'ajqet tuq tzi: «Qaltet-
zchaq, owokel qen aber qa
tzul te Eliys tzan tqetz tin ti'j
krus.»
37 Per te Jesus ojaw wayun
kongan b'ix yaji okamik.

38 A'ilnajji, max tuj amaq',
te nin xq'apj te pawb'il§ tuj
te Nin Jay Nab'il Qtata Dios
oqetz laqik qetnaq.

39 Ntons, te kapitan kyi'j
kye soldad aj atqet tuq twitz
Jesus, ya ma tz'ok ten titza'
te Jesus aj tel tk'u'j, oxik
tq'uma' ikxjani: «B'an'ax tetz
jun Tk'wa'al Dios tuq.»
40 Ax txq'an xuj nkyexik
ka'yin tuq laq'chik ti'j Jesus.
Jun, Liy aj Magdála, b'ix junky
Liy te alon kyi'j Jacobit* b'ix
Chep, b'ix junky xuj Salomey.
41 Komo kyetz, aj tb'ajten
Jesus tuj Galiley, kyetz
nkye'ok lapet tuq ti'j b'ix
nkye'onen tuq tuky'i'l.* Ax
akyeqet tuq txq'anky xuj
kyuky'i'l aj ejakon Jerusalen
tuky'i Jesus tuj te ninq'ij b'ix
ky'ila'j kyb'et tuq.

Aj Tox Muqu' Jesus
Mat 27:57-61; Luks 23:50-56; Wnch 19:38-42

42 Bwen, yatzun aj ikja'n
tuq tex q'ij b'ix komo aj q'ij
tuqji te q'ij tzan kyk'ulun
kyib' ti'j te q'ij ojla'mj [ntons
nya'tx galan tuq tzan tkaj te
anim ti'j krus.]
43 Tzaj te Chep jun xjal aj
Arimatey, jun tijxjal kxol kye
kywitzale' nim kyajwalil b'ix
tetz b'an jiq'b'a' tuq kyitza',
per lo'ik tuq tk'u'j tujb'a'n te
Qtata Dios kolpiyon kye aj
nkye'okslan ti'j.† Tetz otnim-
saj tk'u'j tzan txik qanil per-
mis tuky'i Pilat tzan tqetz tin
te txlimal Jesus ti'j krus [tzan
tox tmuqu'].
44 Ntons te Pilat, aj tok
xhcha'o'ji, tetz oje lab'an

† **15:33** Ax: te tqaqi' or ... te tb'eljuji' or. ‡ **15:34** Ax: te tb'eljuji' or. * **15:34** Sal 22:1 * **15:36** Sal 69:21 § **15:38** Te pawb'il jun nim xq'apj aj nqet pawan kxol aj lamitan jay ja' nkye'ox kye pal b'ajq'ij b'ix tuky'i junky lamitan jay aj ja' n'ox te pal aj mas nim tajwalil jun-el aq'b'ia'chaq q'apol kyoyej tzan tel in tetz xhchojx b'ix kchoj kkyaqil kye xjal; Exo 26:31-33; Ebr 9:1-7. * **15:40** Ax: Chawit. * **15:41** Luks 8:2-3 † **15:43** N'iyon tuq tzan stzaj tlajo' tuq te Qtata Dios te Koloyon Aj Q'umankaj Oqtxi' tzan tkolpin kyetz tuj kyq'ab' kye aj Rom, b'ix ikxji tzan kykaj tuj tq'ab' te Qtata Dios b'eyx te jun-ele'x.

ti'j te Jesus tzan tpaj k'onti'l
onachq'in b'ix jun rat tkamik.
Astilji oxik tlajo' jun uk'lel te
kapitan tzan tul tuky'i'l aber
qa b'an'ax ojetq tuq kamik te
Jesus.
45 Aj tpon te kapitan, oxik
tq'uma' te Jesus b'an'ax ojetq
tuq kamik. Ntons te Pilat oxik
stzaq'b'e' tzan tqetz eq'i' te
anim tzan te Chep.
46 Ntons te Chep oqetz
teq'i' txlimal te Jesus b'ix
owok tb'alq'i' ti'j jun xq'apj
b'an tb'anil aj ojetq tuq tzaj
tloq'o'. Yaji owox tmuqu' te
anim tuj jun pantyon, jun
nim jul k'ulu' tuq twitz jun
ab'j. Yaji oxik stoli' te lamb'il
stzi' te pantyon jun nim ab'j
k'ulumaj tuq.
47 Yatzun te Liy aj Magdála*
b'ix te Liy* aj tnan Chep,
kyetz okye'ej ja' owox muqu'
te anim.

16

Aj Tok Cha'o' Ojetq Tuq Jaw Anq'in Te Jesus

Mat 28:1-10; Luks 24:1-12; Wnch 20:1-10

1 Bwen, yatzun tky'iklen te
q'ij ojla'mj,* te Liy aj Magdála
b'ix te Liy aj tnan Jacobo† b'ix
Salomey, kyetz exik loq'ol jun
tk'ok'jal tzan tok ksi' tuq ti'j te
anim.
2 Tuj junky iwitq b'an q'eqo'
man tuq tjakullen q'ij tuj te
tb'ay q'ij te saman, exik stzi'
te pantyon.
3 B'ix man tuq nkyeb'et tuj
b'ey, nqet tuq kykawla' ikx-
jani: «¿Ab'l owelal tolin te ab'j
stzi' te pantyon tzan qox?»
4 Per aj kypon, oxik kyen
te ab'j lamb'il stzi' te pantyon
ojetq tuq tz'el toli' b'ix te ab'j
jun chman ab'j tuq.
5 Ya ma kye'ox tuj
te pantyon oxik kyen
jun ku'xon wit'liqet tuj
tb'anq'ab'. Tetz tq'anaq xluj
b'ix b'an sjapun tuq. Aj txik
kye'e', kyetz etzajb'aj.
6 Yaji tetz oxik tq'uma'
kyetz ikxjani: «K'on kxob'
waq. Wetz web'en etetz
nkxjoyon ti'j Jesus aj Nasaret
aj okamik twitz krus. Per tetz
ma'tx jaw anq'in, k'onti'lky
atqet tzani. E'ej waq tzani aj
ja' okaj tamb'a'.
7 Ntons ajna'l, pex waq
kyuky'i kye txnaq'atz b'ix
tuky'i Xhpe'y, intxik eq'uma'
tzan kxik max Galiley* tzan
tpaj tetz ma'tx tb'ayaj, b'ix
max tzi owokel kyen iktza'x
otq'umaj.»
8 Ntons kye xuj e'aj kared
b'ix nkyelu'lun tuq tzan
kxob'al b'ix k'onti'l oxik
kyq'uma' te nijunwt [tuj b'ey]
tzan tpaj ojetq tuq kyexob'.*

Aj Tyolin Jesus Kyuky'i Tuky'i'l Tjawlen Anq'in

Luks 24:13-35; Wnch 20:11-18

9 Bwen, ntons te Jesus
tjawlen anq'in q'eqombwen
tuj te tb'ay q'ij te saman,
tb'ay owok e'e' tzan te Liy

* **15:47** Luks 8:2 * **15:47** Mat 27:56 * **16:1** Ojetq tky'ik te tqaqi' or te qale' te q'ij sabl. † **16:1** Ax: Chaw. * **16:7** Mat 26:32; Mak 14:28 * **16:8** Mat 28:8; Luks 24:9

aj Magdála aj ejatz in wuq
malspirit tuj tanim oqtxi'.
10 Yaji te Liy oxwa'q q'umal
tetz kyuky'i kye aj e'ok lapet
ti'j, kyetz b'an b'is tuq ate' b'ix
nkye'oq' tuq ti'j.
11 Per aj txik tq'uma' te Liy
kyetz qa te Jesus ojetq tuq
jaw anq'in b'ix ojetq tuq tz'ok
te'e', kyetz k'onti'l okyokslaj.
12 Ntons mas yaj te Jesus
ojunan kyuky'i kab'e' tx-
naq'atz tuj b'ey tuj k'ul, per
tetz ojetq tuq chukjik ka'yin.
13 Yaji kyetz ax oxik
kyq'uma' kye txq'anky [tx-
naq'atz], per kye txq'anky
k'onti'l oxik kyoksla'.

Aj Tkaj Tq'uma' Te Jesus Tidi' Tuq Okyk'ulu'tz Kye Tky'ixel

Mat 28:16-20; Luks 24:36-49; Wnch 20:19-23

14 Mas yaj te Jesus ojaw
kanet kxol kye kyjunlajujil
txnaq'atz nkyewa'an tuq
junx tuj jun jay. B'ix owilin
kyi'j tzan tpaj k'onti'l nkyok-
sla' tzan ktz'akal, k'onti'l oxik
kyoksla' kye aj ojetq tz'ok e'en
tetz, aj tjawlen anq'in.
15 Yaji oxik tq'uma' kyetz
ikxjani: «Pex waq ja'chq
kyaqil twitz tx'o'tx' tzan txik
epakb'a' kye kyaqil xjal te
tpakb'alil galan.*
16 Kye aj okyoksla'tz b'ix
ojawel si' a' kywi', kyetz
okyekoletel tzan Qtata Dios;
yatzun kye aj nlay kyokslaj,
kyetz okyexe'l si' tuj il te jun-
ele'x.
17 Yatzun kye aj nkyinkyok-
sla', oqtel kyk'ulu' yek'b'il
ikxjani: Ojawetz kyin mal-
spirit tuj kyanim xjal,* b'ix
okyeyoliyon tuky'i junky yol
aj k'onti'l kyotzqi' tb'ay,*
18 b'ix tuky'i kyq'ab' ojawel
ktzyu' kan aj b'a'n kyetx'a'on,
benen* b'ix qa oxe'l kyuk'a'
jun tidi' benen nlay ky'ik tidi'
kyi'j, b'ix oqtel ksi' kyq'ab'
kyajsik yab' b'ix kye yab'
okyeb'antel kyitza'.»*

Aj Txik Jesus Tuj Ka'j Luks 24:50-53

19 Ntons te Qajawil Jesus,
aj tmankun tyolin kyuky'i'l,
ojax in tuj ka'j* b'ix oqet
wit'let tuj tb'anq'ab'‡ te stat aj
Qtata Dios.
20 Ntons kye txnaq'atz
eb'ajxik ja'chq pakb'al te
tpakb'alil galan. Yatzun te
Qajawil n'onen tuq kyuky'i'l
tzan kyk'ulun tidi'chq tzan
tok en qa b'an'ax te aj nxik
kyq'uma'.

* **16:15** Kya 1:8 * **16:17** Kya 5:16; 8:7; 16:16-18; 19:11-12 * **16:17** Kya 2:1-12; 10:44-46; 19:6; 1Kor 14:18 * **16:18** Kya 28:3-6 * **16:18** Kya 3:1-10; 5:15-16; 8:5-8; 9:36-42; 14:8-10; 19:11-12; 20:7-12; 28:7-9; Chaw 5:14-15 * **16:19** Kya 1:9-11 ‡ **16:19** Qa atoqet tuj tmanq'ab' jun k'ulul mandad, telponx b'a'n tzan jk'ulun mandad te tky'ixel iktza'xkix tetz.

Te Tpakb'alil Galan Ti'j Te Qajaw Jesukrist Aj Oqet Stz'ib'a' Luks

Jun Limb'il

1 Bwen, ky'ila'j xjal oje qet
ktz'ib'a' ti'j kyaqil aj oje ky'ik
qxol,
2 [oqet ktz'ib'a'] iktza'x
owok qcha'o' kyuky'i kye aj
e'ok e'en tetz tuky'i kykab'il
kywitz atx aj tb'ay-el oqtxi',
a'e' aj otzaj kxnaq'tza' te tyol
[Qtata Dios].
3 Ntons tat Teófilo, komo
ax wetz ma'tx xik ncha'o'
b'an byenech ti'j kyaqil aj
oje tz'ok ncha'o' ti'j te ja
tpakb'alilni atx aj taq'ik b'an
tb'ay-el, astilji ax wetz oqet
nb'isu' tzan tqet ntz'ib'a' te
yatz kyaqil ntzani tuky'i jun
tume'l b'an xtxolil
4 tzan tok acha'o' te tume'l
b'an'ax ti'j kyaqil aj oje xik
xnaq'tza' yatz.

Aj Tpon Yolb'aj Owitz'jel Tuq Te Wa'nch Aj Swal A'

5 Ntons, tuj aj tyempji
aj nk'ulun mandad tuq te
Eróde̍s tuj Judey, at tuq jun
pal Sakariy tb'i, aj tijajil
Abiys,* b'ix tetz txu'jel Cha-
bet† aj tijajil Aron.
6 Te Sakariy b'ix te Cha-
bet nkyeb'et tuq tuj tume'l
tuj twitz Qtata Dios, k'onti'l
nkyepaltin tuq ti'j te Kawb'il
b'ix ti'j te aj okaj tq'uma' te
Qajawil.
7 Kyetz k'onti'l tuq
kyk'wa'al tzan tpaj te Chabet
machor tuq, b'ix kykab'il tuq
kyetz ya tijxjale'ky tuq.

8 Ntons, jun q'ij te Sakariy
n'aq'unan tuq tuj taq'un
twitz Qtata Dios iktza'x kye
txq'anky pal aj nkye'aq'unan
tuq tuky'i'l tuj aj b'uch'uj
palji.
9 B'ix iktza'x tuq naq'ike'
kxol kyetz, oqet kyk'ulu' te
loteriy‡ tzan tuq tok kyen
ab'l tuq jun te kyetz owokex
tz'e'sal te pom tuj te luwar
b'an xjan mas tujx te Nin Jay
Nab'il Qtata Dios, yaji dech a
te Sakariy okamb'an.
10 B'ix aj man tuq nky'e'slet
te pom, kyaqil kye xjal nkyex-
naq'tzan tuq tzijay.
11 Yaji ojaw kanet jun ángel
wa'lqet tumel tb'anq'ab' te
pomb'il [aj ja' atox te Sakariy
tuj te Nin Jay].
12 Ya ma xik ten te Sakariy,
b'eyx otzajb'aj b'ix b'an oxob'.

13 Yaji te ángel oxik tq'uma'
tetz ikxjani: «Sakariy, k'on
txob' tzan tpaj te aj nxik
aqani' tuq [tuky'i Qtata Dios]
ma'tx stzaj cha'o', b'ix te
axu'jel Chabet otzajel jun tal
b'ix owokel asi' tb'i Wa'nch.
14 Yatz b'an oxhchalajel ti'j,
b'ix oj titz'jik, ax ky'ila'j xjal
okyechalajel ti'j

* **1:5** Abiys jun pal b'an oqtxi' aj tijajil Israel; 1Cró 24:10. † **1:5** Ax: Chabel.
‡ **1:9** Kye xjal tzi, tzan tqet kyjoyo' jun pal tzan tox twitz te Qtata Dios, kyetz oqet kyk'ulu' loteriy tzan k'on tkaj si' jun aj cha kygan tuq kye xjal.

15 tzan tpaj te Qajawil oxe'l
tsi' te ak'ajol jun nim tajwalil.
B'ix te ak'ajol nlay xik tuk'a'
te ta'al ub tx'amsa' b'ix nlay
tz'uk'an xhb'a'j,* b'ix tetz
b'eyx okajel te Txew Dios tuj
tanim tuky'i nim tajwalil atx
aj man tuq atqex tuj tb'o'til.
16 Tzan tpaj tetz, ky'ila'j
kye xjal aj tijajil Israel ojawel
kky'ixpu' kynab'lin tzan kyok
lapet ti'j Qajawil.
17 Tetz oxe'l tb'ayon twitz te
Qajawil b'ix oqtexten [Txew
Dios tuj tanim iktza'x tuq
tuj] tanim te Eliys [aj tlajen
Dios oqtxi'] b'ix oxe'l si' jun
tajwalil b'an nim [iktza' oxik
si' te Eliys].* Ikxji otk'ulu'tz
tzan kyten galan kye k'wa'lon
kyuky'i kyk'wa'al,§ b'ix kye
aj nkyek'ulun nya'tx galan
tzan tjaw kky'ixpu' kynab'lin
tzan kyb'et tuj tume'l tuj
twitz Qtata Dios, b'ix ikxji
okyk'ulu'tz listar kyib' tzan
kyk'amon te Qajawil.»

18 Yaji te Sakariy oxik
xhcha'o' te ángel ikxjani:
«¿Titza' oxe'l woksla' kyaqil
nini? Komo wetz ya tijx-
jalky a'in b'ix te nxu'jel ya
b'i'xhtky.»
19 Yaji te ángel owaj
stzaq'b'e': «Wetz a'in Gabriel*
b'ix b'ajq'ij atinqet twitz
Qtata Dios, b'ix a tetz ma
tzaj lajon te wetz tzan txik
nq'uma' yatz te ja tpakb'alil
galanni.
20 Per ajna'l tzan tpaj
k'onti'l ma xik awoksla' aj ma
xik nq'uma' yatz, ochkajel
men b'ix nlay b'antik tzan
ayolin max oj tponkix kyaqil
ntzani.»
21 Aj nky'ik tuq kyaqil
ntzani, kye xjal man
tuq nkye'iyon ti'j tzijay.
Nkyecha'on tuq kyib'kyib'x
tistil tuq ojetq nachq'in tuj te
Nin Jay Nab'il Qtata Dios.
22 Ya ma tz'etz, k'onti'l tuq
nb'antik tzan tyolin kyuky'i'l,
b'ix owel kyniky' ti'j, ojetq tuq
tz'ok joto' tuj twitz jun tidi'.
Tetz nyolin tuq kyuky'i'l pur
tuky'i señ, komo ojetq tuq kaj
men.
23 Ya ma tz'ex styemp tzan
taq'unan tuj te Nin Jay Nab'il
Qtata Dios, te Sakariy owaj
tjay tuj tamaq'.
24 Yaji te txu'jel owokten tal
b'ix owox tewa' tib' tuj tjay
jweb' qya'. Tetz nyolin tuq tuj
tanim ikxjani:
25 «Te Qajawil ma'tx tk'uluj
wuky'i'l ikxjani tzan k'on wel
kyik'o' kye xjal.»

Aj Tpon Yolb'aj Owitz'jel
Tuq Te Jesus

26 Ntons, ya ma jakon
waqaq qya' [toklen ten tal te
Chabet], yaji te ángel Gabriel
oxik lajo' tzan Qtata Dios tuj
amaq' Nasaret tuj tkwentil
Galiley, q'umal jun tpakb'alil
tuky'i jun q'opoj.*
27 Te q'opoj Liy tb'i, b'ix tetz
mina' tuq tok ten twitz ichan.

* **1:15** Núm 6:3 * **1:17** Mal 4:5-6 § **1:17** Ax: kyanim kye k'wa'alon owokel iktza' kyanim kyk'wa'al. B'a'n tzan telponx kye k'wa'alon iktza' kye aj nkye'okslan te tume'l oqtxi' b'ix kye kyk'wa'al iktza' kye aj nkye'okslan te tume'l ak'a'j; Mal 4:6; Mat 3:9. * **1:19** Dan 8:16; 9:21 * **1:26** Luks 1:36 * **1:27** Mat 1:18

Tetz ojetq tuq qet stzaq'b'e' jun ichan tb'i Chep aj tijajil Dawid* [te twitzale' k'ulul mandad oqtxi' kxol tijajil Israel].

28 Te ángel owox tuj te jay aj ja' atqet tuq te q'opoj b'ix oxik tq'uma' ikxjani: «¡Je'ky, Qajawilxwit awuky'i'l! Te Qajawil b'an nchalaj awi'j b'ix tetz atqet awuky'i'l.»

29 Ya ma xik ten tetz te ángel, tetz oje b'isun ti'j te tyol, b'ix oyolin tuj tanim tidi' telponx tuq te aj tlimb'il ikxji.

30 Yaji te ángel oxik tq'uma' ikxjani: «Liy, k'on txob'. Yatz ma'tx tzaj tsi' Qtata Dios jun nim b'an galan awajsik.

31 Ajna'l ochkajel ky'aqwaj, b'ix owitz'jel jun awal b'ix owokel asi' tb'i Jesus.*

32 Tetz owokel jun xjal aj nim tajwalil, b'ix owokel q'uma' Tk'wa'al Qtata Dios aj atjax tuj ka'j. B'ix te Qtata Dios aj Tajawil Ti'j Kyaqil oxe'l tsi' jun tajwalil tzan tk'ulun mandad iktza' twitzale' kyi'j kye xjal, iktza' oxik tsi' tajwalil te Dawid aj tijajil oqtxi'.

33 Ikxji tetz ok'uluyon mandad b'eyx te jun-ele'x kyi'j kye tijajil Israel, b'ix nlay ponaj tajwalil tzan tk'ulun mandad.»*

34 Ntons te Liy oxik xhcha'o': «¿Titza' oky'el ntzani? Komo wetz mina' tok wen twitz ichan.»

35 Yaji te ángel owaj stzaq'b'e': «Te Txew Dios otzajel awajsik b'ix oky'el ntzani tzan tajwalil Qtata Dios aj atjax tuj ka'j. Astilji te awal aj pawa' a'ox te Qtata Dios, owokel q'uma' Tk'wa'al Dios.

36 Ax te aprim Chabet oje tz'ok ten jun tal, b'ix tetz b'an b'i'xh. Kye xjal nkyq'uma' tuq machor, per waqaq qya'xi' toklen ten tal.

37 Komo te Qtata Dios k'onti'l jun tidi' nlay-wit b'antik titza'.»*

38 Ntons te Liy oxik tq'uma' ikxjani: «Wetz atinqet tzan nk'ulun te aj tgan te Qajawil. Intk'ulun wuky'i'l iktza'x ma'tx aq'umajni.» Yaji te ángel owex tzi.

Aj Tpon Te Liy Q'olb'el Chabet

39 Yaji te Liy nkayayan txik tuj jun amaq' twiwitz tuj tkwentil Judey*

40 b'ix tzi opon tjay Sakariy b'ix oxik tlima' te Chabet.

41 Ya ma xik xhcha'o' te Chabet te Liy nliman tuq tetz, te tal ojaw xlink'an tuj tb'o'til b'ix onoj te Txew Dios tuj tanim,

42 b'ix tetz oxik tq'uma' kongan ikxjani: «Te Qtata Dios ma'tx chqet tky'iwla' nim, mas nim kywitz kyaqil xuj. B'ix ma'tx qet tky'iwla' te awal aj eq'i' awitza'ni.

43 ¿Tidi' wetz we'en tzan tul tnan te Wajawil q'olb'el wetz?

44 Aj xtxik ncha'o' nchliman tuq te wetz, te wal ma jaw xlink'an tuj tb'o'til tzan tpaj b'an nchalaj.

---

* **1:31** Mat 1:21 * **1:33** Isa 9:7 * **1:37** Gén 18:14 * **1:39** Ax: Juda.

45 Galanx-al yatz a'ich
txiklen awoksla' oky'elkixi'
awuky'i'l aj otq'umaj te Qtata
Dios.»
46 Ntons yaji te Liy oxik
tq'uma' ikxjani:* «Wetz
wanim nyolin b'an tb'anil ti'j
Qajawil,
47 wetz wanim b'an nchalaj
ti'j Qtata Dios aj koloyon wi'j.
48 Komo tetz ma'tx kyintzaj
tna'o' wetz aj q'apo' wib' tuj
tq'ab' anke nya'tx nmeres
[tzan ntzaj tna'o']. Ajna'l
b'ix b'eyx te jun-ele'x kyaqil
xjal okyq'uma'tz, te Qtata
Dios ma'tx tk'uluj nim galan
wuky'i'l
49 tzan tpaj tetz aj mas nim
tajwalil twitz kyaqil, ma'tx
tk'uluj nim galan wuky'i'l
b'ix tetz pawa' tib' ti'j kyaqil
nya'tx galan†
50 b'ix n'ok lo'et tk'u'j kyi'j
kyaqil kye aj nkyexjanin tetz
oqtxi' b'ix ax ajna'l.
51 Tidi'chq galan ma'tx
tk'uluj tuky'i nim tajwalil
b'ix ma'tx kye'ex tlajo' kye aj
nkchalani' kyib' tuj kyanim.
52 Ma'tx tz'el tin kyajwalil
kye k'ulul mandad; yatzun
kye aj k'onti'l kyajwalil, kyetz
ma'tx kyejaw tin.
53 B'ix kye aj at tuq wa'ij
kyi'j, tetz ma'tx xik tswa'
tidi'chq kyetz; yatzun kye
q'inon xjal, ma'tx stz'el tin
kyaqil te kyetz.
54 Ma'tx tz'onen qi'j
[qkyaqil qetz] aj tijajil Israel
aj q'apo' qib' tuj tq'ab', k'onti'l
ma qo'aj naj ti'j tk'u'j, ma'tx
tz'ok lo'et tk'u'j qi'j
55 b'eyx te jun-ele'x ik-
tza'xkix oxik tq'uma' oqtxi'
kyuky'i qijajil, aj oxik tq'uma'
tuky'i te Abran b'ix kyaqil
tijajil.»*
56 Ntons, te Liy okaj ten oxe
qya' tjay te Chabet, b'ix yaji
owajtz tjay.

Aj Titz'jik Te Wa'nch Aj Swal A'

57 Ntons yaji opon tyemp
tzan tky'ix te Chabet, b'ix
owitz'jik jun tal ichan.
58 Ya ma tz'ok cha'o' tzan
kye tbesin b'ix kyaqil tfamily
qa te Qajawil ojetq tz'ok lo'et
tk'u'j ti'j Chabet, kyetz b'an
nkyechalaj tuq.
59 Ya ma b'antik jun saman,
eb'aj'ul txq'an xjal tzan tok
ksi' techalul* b'ix tzan tok ksi'
tuq tb'i te ne', b'ix owok ksi'
tuq tb'i Sakariy iktza' tb'i stat.
60 Per yaji kyi te alon: «Nlay
tzan tpaj tetz tb'i owokel
Wa'nch.»
61 Yaji kye xjal okyyolij:
«¿Tistil? Komo k'onti'l ab'l tuj
ajay tb'i ikxji.»
62 Yaji oxik kchan te
k'wa'lon aber tidi' tuq tetz
tgan tzan tok tsi' tb'i tk'ajol.
63 Yaji te Sakariy oxik
tqani' jun tal tz'alam b'ix
oqet stz'ib'a' ikxjani: «Tetz
tb'i Wa'nch.» Kyaqil kye aj
akyeqet tuq tzi oje kyelab'an.
64 Ya ma qet stz'ib'a' te
Sakariy tb'i te ne', ojaqet stzi',
owaq'ik tzan tyolin b'ix oxik
tq'uma' yol jiq'b'il te Qtata
Dios.

* **1:46** 1Sa 2:1-10 † **1:49** Ax: tetz tb'i pawa' ti'j kyaqil nya'tx galan. * **1:55** Gén 17:7 * **1:59** Lev 12:3

65 Kyaqil kye tbesin
eb'ajlab'an, b'ix ja'chq tuj aj
luwar twiwitz tuj tkwentil
Judey owok cha'o' ti'j kyaqil
ja ntzani aj oky'ik.
66 B'ix kyaqil kye xjal aj e'ok
cha'on tetz nkyeyolin tuq
kyib'kyib'x ikxjani: «¿Tidi'-alo
owokel tajwalil ja k'wa'lni?»
Nkyeyolin tuq ikxji tzan tpaj
n'ok kyen tuq te Qajawil
n'onen tuq tuky'i'l.
67 Ntons te k'wa'lon oyolin
te Txew Dios tuj tanim tuky'i
nim tajwalil, b'ix oxik tq'uma'
tyol Qtata Dios ikxjani:
68 «Kyeyolinxwit galan
kyaqil xjal ti'j te Qajawil, tetz
te Qtata Dios aj ntzaj qna'o'
qetz aj tijajil Israel a'o'. Tetz
ma'tx tzul qxol b'ix ma'tx
qotkolpij qetz aj a'o' te tetz.
69 Ma'tx jaw tin qxol jun
koloyon te qetz, tetz aj tijajil
Dawid, te Dawid aj q'apo' tuq
tib' tuj tq'ab' Qtata Dios.
70 Komo iktza'x otq'umaj
oqtxi' kyuky'i kye aj yolil
tyol aj pawame' a'ox te tetz,
otq'umaj ikxjani:
71 “Tetz okoloyonkix qetz
tuj kyq'ab' kye qajq'oj b'ix
tuj kyq'ab' kye aj nqo'ok
kyajq'oja'.”
72 [Ntons oqotkolo'tz] tzan
tqet tyek'u' n'ok lo'et tk'u'j
kyi'j qijajil b'ix tzan tponkix
te tyol aj oxik tsi' oqtxi',
73 te tyol aj oxik tsi' tuky'i
qijajil Abran, oxik tsi' tyol
tzan tkolon qi'j tuj kyq'ab' kye
qajq'oj.
74 Oxik tsi' tyol ikxji tzan
qten te tetz [tuky'i jun
tk'u'jlal] b'ix nya'tx tuky'i jun
txob'lal,
75 tzan qten pawa' a'ox te
tetz b'ix tzan qb'et tuj twitz
tuky'i tume'l b'ajq'ij aj itz'ojo'
tzani twitz tx'o'tx'.
76 Ntons yatz nk'ajol ox-
hch'okel q'uma', a'ich jun aj
yolil tyol te Qtata Dios aj atjax
tuj ka'j, tzan tpaj yatz otxe'l
tb'ayon twitz te Qajawil tzan
kyten list kye xjal oj tul tetz.*
77 [Oxe'l aq'uma'] tzan tok
kcha'o' kye txjalil te Qtata
Dios, tetz b'a'n tzan tkolon
kyi'j tzan tpaj b'a'n tzan tna-
jslet te kchoj.*
78 Komo te Qtata Dios b'an
nlo'et tk'u'j qi'j, astilji tetz
oqtel tk'ulu' tzan xhchukjik
kyaqil te jun galan te qetz,
79 tzan stzaj tsi' jun
chk'atunal tuj kywitz kye xjal
aj qlolj tuj kywitz* b'ix b'an
perdid ate', b'ix tzan stzaj
tyek'u' te qb'ey tzan qb'et
tuj jun tume'l aj nchewsan
jk'u'j.»
80 Ntons te k'wa'l jun rat
stzaj b'ix owok b'an jwert
tuky'i Qtata Dios b'ix yaji oka-
jten tuj te ky'ixk'oj tx'o'tx' aj
ja' k'onti'l xjal najayon, max
aj tyek'un tib' kywitz kye xjal
aj tijajil Israel.

2

Aj Titz'jik Jesus
Mat 1:18-25

1 Ntons tuj aj tyempji te
César Agústo a te twitzale'
k'ulul mandad, b'ix oxik
tk'ulu' mandad tzan ktz'ib'an

* **1:76** Mal 3:1 * **1:77** Luks 3:3 * **1:79** Isa 9:2

kyib' kyaqil kye xjal ja'chq tuj
kyamaq'x aj ja' e'itz'jik.
2 Aj ntzani te tb'ay-el
aj ktz'ib'an kyib' kye xjal
tuj kyamaq'x tuj tyemp aj
nk'ulun mandad te Kirin* tuj
Siry.
3 Kyaqil kye xjal e'aj tuj kya-
maq'x tzan ktz'ib'an kyib'.
4 Astilji te Chep owetz tuj
te amaq' Nasaret tuj tkwen-
til Galiley b'ix ojax Belen, aj
tamaq' te Dawid oqtxi', oxik
tzi tzan tpaj ax tetz jun tijajil
Dawid.
5 Ntons oxik Belen tz'ib'al
tib' junx tuky'i Liy, aj txu'jel†
b'ix te Liy ch'inky tuq tky'ix.
6 Ntons, aj man tuq ate' Be-
len, te Liy opon tyemp tetz
tzan titz'jik te tal.
7 Tzi owitz'jik te tb'ay tal
b'ix owok tb'alq'i' tam te ne'
b'ix oqex twatza' tuj jun chok
kye alo'mj tzan tpaj ojetq
kyenoj kye posad ja' tzan
kykaj.

Aj Kypon Kye Angel Swal Tpakb'alil Kyuky'i Kye Pastoriyon

8 Ntons, qaynin tzi tuj
Belen, ate' tuq txq'an pas-
toriyon aj nkyek'ulun kwent
tuq kyalo' qonik'an.
9 B'ix derepent jun ángel tla-
jen Qajawil ojaw kanet ky-
witz b'ix owok b'an xhk'atun
aj ja' tuq akyeqet tzan tpaj
xhchqitz'unal te Qajawil, b'ix
kyetz b'an nkyexob' tuq.
10 Per te ángel oxik tq'uma'
ikxjani: «¡K'on kxob'! Wetz
ma kyin'ul q'umal jun
tpakb'alil galan etetz, b'ix
okyechalajel kyaqil xjal ti'j.
11 Ajna'l ma'tx tz'itz'jik jun
koloyon eti'j, a tetz te Koloyon
Aj Q'umankaj Tuq Oqtxi', a
tetz te Tajawil Ti'j Kyaqil.
Ma'tx tz'itz'jik tuj tamaq' te
Dawid.
12 B'ix tzan tel eniky' ti'j te
ne', otzajel ekamb'a' watzan-
qex tuj jun chok kye alo'mj
b'ix b'atz'o' tuj tam.»
13 B'ix derepent ejaw kanet
b'an ky'ila'j txq'anky ángel tla-
jen Dios tzajnaqe' tuj ka'j, b'ix
nxik kyq'uma' tuq tb'anil yol
te jiq'b'il te Qtata Dios:
14 «Qet jiq'b'a'xwit te
Qtata Dios kyaqil tuj ka'j,
b'ix yatzun twitz tx'o'tx'
inkyna'on kye xjal jun
chewsb'il kyk'u'j, kyetz aj
b'an ganime' tzan Qtata
Dios.»
15 Ya ma kye'aj kye ángel tuj
ka'j, kye pastoriyon e'okten
yoliyon [tzan kxik e'el te
ne']. «Qwa'qnajji tuj Belen e'el
kyaqil aj ma'tx tzaj tq'uma' te
Qajawil qetz.»
16 Ntons nkyekayayan tuq
tzan kxik e'el te ne', b'ix otzaj
kykamb'a' te Liy b'ix te Chep,
b'ix te ne' watzanqex tuq tuj
kchok kye alo'mj.
17 Ya ma tz'ok kyen te
ne', kye pastoriyon e'okten
q'umal kyaqil aj ojetq tuq xik
q'uma' kyetz tzan te ángel,
18 b'ix kyaqil kye xjal aj e'ok
cha'on kyyol kye pastoriyon
eb'ajlab'an ti'j.
19 Yatzun te Liy, kyaqil
ntzani cha tuq atqex tuj

* **2:2** Ax: Siren. † **2:5** Owok q'uma' "txu'jel" anke mina' kyok junan, per ojetq ktzaq'b'ej tzan kyjunan.

tanim.
20 Ya ma kyemeltz'jik kye
pastoriyon, b'an nqet tuq
kyjiq'b'a' te Qtata Dios b'ix
nxik ksi' tuq pixon te tetz tzan
tpaj aj ojetq tz'ok kcha'o' b'ix
aj ojetq tz'ok kyen, kyaqil aj
ojetq tuq ky'ik iktza'x aj oxik
q'uma' kyetz tzan te ángel.

Aj Txik Kyin Te Ne' Jesus Tuj Te Nin Jay Nab'il Qtata Dios

21 Ya ma jakon jun saman
tzan tok si' techalul te ne',*
owok ksi' tb'i Jesus, axkix
te tb'i aj oxik q'uma' te Liy
tzan te ángel aj mina' tuq tkaj
ky'aqwaj.*
22 B'ix yaji, ya ma ky'ik te
tyemp aj tgan tuq te Kawb'il
tzan kykaj saq tuj twitz Qtata
Dios [tzan tpaj titz'jlen te
k'wa'l], kyetz oxik kyin te
k'wa'l Jerusalen tzan tkaj
kyq'apo' tuj tq'ab' Qajawil,
iktza'x tz'ib'ankaj tuj te
Kawb'il aj okaj tsi' Moisés
oqtxi'.*
23 Komo tz'ib'ankaj tuj
tkawb'il te Qajawil ikxjani:
"Kyaqil tb'ay k'wa'l ichan
owokel q'uma' pawankaj te
Qajawil."*
24 Ntons eb'ajxwa'q q'apol
te kypresent te Qajawil ik-
tza'x q'umankaj tuj Tkawb'il
ikxjani: "Kab'e' tal alpagr
qatzun kab'e' tal tirisculji."*
25 Ntons, tuj aj tyempji nna-
jan tuq tuj Jerusalen jun xjal
tb'i Simeón. Tetz jun xjal aj
nb'et tuq tuj tume'l tuj twitz
Qtata Dios b'ix b'an nxjanin
tuq Qtata Dios b'ix lo'ik tuq
tk'u'j tujb'a'n te Qtata Dios
ojawel tin tuq kyk'u'j kye aj
tijajil Israel [tzan te Koloyon
Aj Q'umankaj Oqtxi'], b'ix te
Txew Dios atqet tuq tuky'i'l.
26 Te Txew Dios ojetq tuq
xik tq'uma' tetz, nlay tuq
kamik qa mina' tuq tok ten te
Koloyon Aj Q'umankaj Oqtxi'
aj oje kaj swa' tzan te Qtata
Dios.
27 Aj q'ijji te Txew Dios oxik
tq'uma' tuj tanim tzan txik tuj
te Nin Jay Nab'il Qtata Dios.
Aj tpon kyeq'i' kye k'wa'lon
te ne' Jesus tzan kyk'ulun ik-
tza'xkix te Kawb'il ntq'uma',
28 te Simeón ojaw xhchele'
te ne' b'ix oyolin yol jiq'b'il
te Qtata Dios, oxik tq'uma' te
Qtata Dios ikxjani:
29 «Wajaw, ajna'l b'a'n tzan
nkamik tzan tpaj ma'tx
achewsaj nk'u'j iktza'x otzaj
aq'uma' wetz.
30 Komo ajna'l ma'tx tz'ok
wen tuky'i kykab'il nwitz te
Koloyon aj ma'tx tzaj alajo',
31 b'ix ma'tx b'antik awitza'
ikxji tzan tok kcha'o' kyaqil
xjal twitz tx'o'tx'.
32 Te ja ntzani owokel jun
chk'atunal tuj kywitz kye xjal
aj nya'tx tijajil Israel, b'ix te
jun jiq'b'il kye aj tijajil Is-
rael.»*
33 Ntons, te k'wa'lon b'ix te
alon b'an nkyelab'an tuq ti'j
te aj otq'umaj te Simeón ti'j te
ne'.
34 Ntons te Simeón ax
eqet tky'iwla' kye k'wa'lon

* **2:21** Lev 12:3 * **2:21** Luks 1:31 * **2:22** Lev 12:1-8 * **2:23** Exo 13:2,12
* **2:24** Lev 12:6-8 * **2:32** Isa 42:6; 49:6

b'ix oxik tq'uma' tetz te Liy
ikxjani: «Tzaj acha'o', ja ne'ni
oje kaj si' tzan kxik tsi' tuj il
ky'ila'j qxjalil aj tijajil Israel,
per ax okoloyon kyi'j ky'ila'j
txq'anky qxjalil.‡ B'ix tetz oje
kaj si' tzan sten qxol te jun
seny per owelal ik'o'.
35 Tzan tpaj tetz, owokel
cha'o' kyaqil aj nyolin tuj
kyanim kye xjal. B'ix
tzan tpaj aj oky'el ti'j awal,
owokel jun nim xhcho'nal tuj
awanim.»
36 Ntons ax atqet tuq tx-
ini jun xuj aj yolil tyol Dios,
An tb'i. Tetz tme'al Fanwel
tuq, b'ix tijajil Aser, b'ix b'an
b'i'xhtky tuq. Tetz cha wuq
aq'b'i owok junan tuky'i tich-
mil
37 b'ix yaji okaj byud. Ojetq
tuq jakon kaj tuj oqal (84)
aq'b'i tetz, b'ix k'onti'l okaj tsi'
te Nin Jay Nab'il Qtata Dios,
b'ix b'ajq'ij b'ix b'ajaq'b'il tetz
nna'on tuq te Qtat, b'ix n'ipan
tuq wa'ij tzan txnaq'tzan.
38 Ntons man tuq nyolin te
tij [kyuky'i stat te Jesus], te
b'i'xh opon kyuky'i'l b'ix oxik
tsi' pixon te Qtata Dios ti'j te
ne' b'ix oxik tq'uma' ti'j te ne'
kyuky'i kyaqil kye xjal aj lo'ik
kyk'u'j tzan kykolpjik kye aj
Jerusalen.

Aj Tjaw Ky'ib' Te Jesus

39 Ntons, ya ma kyk'uluj
kyaqil aj ntq'uma' tuq
te Kawb'il, yaji kyetz
eb'ajmeltz'jik tuj kyamaq'
Nasaret tuj tkwentil Galiley.*
40 Te k'wa'l jun rat stzaj b'ix
b'ajq'ij tuq ntzaj si' mas tnab'l
b'ix te Qtata Dios nk'ulun tuq
nim b'an galan tuky'i'l.
41 Ntons kye stat te Jesus
aq'b'ia' tuq nkyexik tuj
Jerusalen tuj te q'ij Paskw,*
42 b'ix te Jesus aj tjakon
kab'lajuj aq'b'i tetz, ax tetz
oxik kyuky'i stat tuj te q'ij ik-
tza'x tuq naq'ike' tzan kxik.
43 Ya ma mankun te q'ij,
ikja'n tuq kyajtz kyjay, per
te Jesus okajten tuj Jerusalen
b'ix kye stat k'onti'l owok ksi'
kynab'l ti'j.
44 Kyetz tuj kynab'l qa
te Jesus ajun tuq kxol kye
kyuky'i'l, ikxji kyetz eb'ajxik
b'ix ojetq tuq xik kyb'ete' jun
q'ij kyb'ey. Per ya ma qet
kyjoyo' kxol kye kyfamily b'ix
kye xjal aj kyotzqi'
45 k'onti'l owoknoj kyitza'.
Ntons eb'ajmeltz'jik junky'el
tuj Jerusalen joyol tetz.
46 Ya ma ky'ik toxi' q'ij
tuq tqetlen kyjoyo', owoknoj
kywitz tuj te Nin Jay Nab'il
Qtata Dios, wit'lik tuq
kxol kye xnaq'tzal Kawb'il,
ncha'on tuq kyi'j b'ix nxik tuq
xhcha'o' tidi'chq kyetz.
47 B'ix kyaqil kye aj
nkyecha'on tuq ti'j b'an
nkyelab'an tuq tzan tpaj
tlistul b'ix tzan tpaj titza'
n'aj stzaq'b'e' kyetz tuky'i jun
tume'l b'an galan.
48 Ya ma tz'oknoj tzan kye
stat, kyetz oje kyelab'an ti'j.
Tzaj te tnan, oxik tq'uma'
tetz ikxjani: «¿Wal, tistil

‡ **2:34** Ax: tzan kyjaw jilan ky'ila'j aj tijajil Israel b'ix ax tzan kyjaw teq'i' txq'anky; 1Xhp 2:7-8. * **2:39** Mat 2:23 * **2:41** Exo 12:1-27; Deu 16:1-8

ma ak'uluj ikxjani quky'ila? Qetza nqojoyon awi'j, b'an nqob'isuna tuq awi'j.»
49 Te Jesus owaj stzaq'b'e' kyetz ikxjani: «¿Tistil nkxjoyon tuq ja'chq? ¿K'onti'l petzun tuq eteb'en wetz presis tzan nten tuj tjay Ntat?»
50 Yatzun kyetz k'onti'l owel kyniky' ti'j aj otzaj tyoli' kyetz.
51 Ntons owaj kyuky'i'l tuj kyamaq' Nasaret, b'ix n'okslan tuq te kyetz. Yatzun te tnan, kyaqil ntzani cha tuq atqex tuj tanim.
52 Te Jesus b'ajq'ij at tuq mas tnab'l b'ix jun rat stzaj, b'ix n'el galan tuq tuj twitz Qtata Dios b'ix tuj kywitz kye xjal.

3

Aj Npakb'an Tuq Te Wa'nch Aj Swal A' Tuj Ky'ixk'oj Tx'o'tx'

Mat 3:1-12; Mak 1:1-8; Wnch 1:19-28

1 Bwen, jweb'lajuj aq'b'ixi' tuq tk'ulb'en mandad te twitzale' k'ulul mandad Tibério César,* ntons te Pónsio Piláto a tuq tetz nk'ulun mandad tuj tkwentil Judey, b'ix te Eródes nk'ulun mandad tuq tuj tkwentil Galiley, b'ix te Lip aj terman nk'ulun mandad tuq tuj tkwentil Iturey b'ix Trakonit, b'ix te Lisánias nk'ulun mandad tuq tuj tkwentil Abiliny,
2 b'ix te Anas b'ix Kaypas a'e' tuq kye pal mas nim kyajwalilji. Ntons tuj aj tyempji, te Qtata Dios oyolin tuky'i Wa'nch aj tk'ajol Sakariy, tuj te ky'ixk'oj tx'o'tx' aj ja' k'onti'l najayon.
3 Ntons te Wa'nch oky'ik tuj kyaqil luwar qaynin stzi' te Jordan A', nxik tpakb'a' tuq kye xjal tzan tjaw si' a' kywi' tzan tpaj tjawlen kky'ixpu' kynab'lin tzan tqet najsa' kchoj.
4 Te ntzani oky'ik iktza'x ojetq tuq kaj stz'ib'a' te Chay aj yolil tyol Dios oqtxi': “Jun xjal opakb'ayon tuky'i nim twi' tuj te ky'ixk'oj tx'o'tx' aj ja' k'onti'l najayon, oxe'l tq'uma' kye xjal, ‘Intqet ek'ulu' etib' tzan tpaj tzul te Qajawil, intqet ek'ulu' etib' tzan ek'amon tetz.†
5 Kyaqil [oqtel k'ulu' tzan sten list oj tul te Qajawil, iktza' tuj jun] b'ey oqtel nojslet kyaqil joko'j, oqtel eq'i' kyaqil te witz, qa xq'e'w okajel si' rekt, b'ix kyaqil xb'uk' oqtel parejsa'.
6 Kyaqil xjal owokel kyen titza' te Qtata Dios okoloyon kyi'j.’ ”
7 Astilji te Wa'nch nxik tuq tq'uma' ikxjani kyuky'i kye xjal aj nkyepon tuq tuky'i'l tzan tjaw si' a' kywi': «¡Etetz a'ix tijajil kan!* ¿Ab'l oje xik q'uman etetz qa okxkoletel ti'j te xhcho'nal aj ch'inky stzaj tsi' [te Qtata Dios]?
8 Astilji pe'eb'etnajji tuj

* **3:1** Aq'b'i 28 DC. † **3:4** Ax: intqet ek'ulu' galan tb'ey Qajawil, intqet ek'ulu' rekt tb'ey; Isa 40:3-5. * **3:7** Mat 12:34; 23:33

tume'l tzan tqet eyek'u' jun
ek'ulb'en aj telponx b'an
b'an'ax oje jaw eky'ixpu'
enab'lin. B'ix k'on kxyolin
ikxjani: “Qetza a'o'na tijajil
Abran.”* Komo wetz oxe'l
nq'uma' etetz, te Qtata Dios
kyi'j ja ab'j ntzanije'ni b'a'n
tzan tk'ulun tzan kyok tijajil
Abran.
9 Ch'inky stzaj tsi' te Qtata
Dios jun xhcho'nal kyi'j kye
xjal aj nlay jaw kky'expu'
kynab'lin, iktza'x qa jun tze'
k'onti'l nkaj twitz, ojawel
tx'emu' b'ix te tze' owokex
xo'o' tuj q'aq'.»*
10 Ntons kye xjal oxik
kyqani' tetz ikxjani: «¿Tidi'
presis tzan jk'ulun qetza
ajna'l?»
11 Te Wa'nch owaj
stzaq'b'e': «Ab'l te aj at ky'ila'j‡
moj tq'anaq, intxik tsi' jun
moj te aj ch'i meb'a' xjal;§ b'ix
te aj at twe', ax a tgan tzan
tk'ulun ikxji [kyuky'i kye aj
k'onti'l kywe'].»
12 Ntons ax e'ok laq'chet
tuky'i Wa'nch txq'an xjal aj
peyul chojenj b'ix ax kyetz
kygan tuq tzan tjaw si' a'
kywi',* b'ix oxik kcha'o' te
Wa'nch ikxjani: «Xnaq'tzon,
yatzun qetza, ¿tidi' presis
tzan jk'uluna?»
13 Ntons te Wa'nch owaj
stzaq'b'e' kyetz ikxjani: «K'on
tz'el epeyu' mas tajsik aj oje
kaj q'uma'.»
14 Ntons ax txq'an soldad
oxik kcha'o' te Wa'nch ikx-
jani: «Yatzun qetza, ¿tidi'
presis tzan jk'uluna?» Te
Wa'nch owaj stzaq'b'e' kyetz:
«K'on tz'el epeyu' ti'j nijunwt,
k'on jaw enik'o' kyil xjal, b'ix
pe'eten kontent tuky'i te twi'
ek'u'j.»
15 Ntons kye xjal tuj
kynab'l, ch'inky tuq tul te
Koloyon Aj Q'umankaj Oqtxi',
b'ix nkyeb'isun tuq qa a tuq te
Wa'nch,
16 per te Wa'nch oxik
tq'uma' kyetz ikxjani: «Wetz
b'an'ax njaw nsi' a' ewi' cha
a'ox tuky'i a'. Per mas yaj
tzul junky aj mas nim tajwalil
nwitz wetz. Wetz twitz tetz
k'onti'l npon wajwalil ni
iktza' jun aq'unon aj n'el
tkotpi' txajab' tajaw.* Tetz
otzajel tsi' te Txew Dios tuj
etanim b'ix owelal teq'i' te
nya'tx galan.†
17 [Tetz otk'ulu'tz etuky'i'l
iktza' jun aq'unon tuky'i] te
txpulb'il eq'i' tuj tq'ab', owe-
lal tpawa' te triw ti'j tib'en, te
triw oqtex tk'u'u' tuj tkajon,
b'ix oqtel stz'e'sa' te ky'is tuj
jun q'aq' aj ni nlay qex tzaj.»
18 Ikxjani te Wa'nch
tidi'chq tuq konsej nxik
tq'uma' b'ix ikxji nxik tuq
tpakb'a' te tpakb'alil galan
kyuky'i kye xjal.
19 Ntons te Eródes aj
nk'ulun tuq mandad tuj
kyaqil tkwentil Galiley, te
Wa'nch oje xik tq'uma' tetz
nya'tx tuq galan tzan tjaw
txujela' te Erodías aj txu'jel

* **3:8** Wnch 8:33 * **3:9** Mat 7:19 ‡ **3:11** Ax: kab'e'. § **3:11** Ax: aj k'onti'l nijunwt. * **3:12** Luks 7:29 * **3:16** Ax: jun pujul twitz txajab' tajaw. † **3:16** Ax: te Txew Dios b'ix q'aq'. Komo tzan tpaj te twuqi' taqan, te q'aq' telponx ti'j te jwisy.

tuq Lip aj termanx, b'ix ax
nya'tx tuq galan kyaqil aj
tidi'chq aj ntk'ulu'.
20 Per mas yaj, te Eróde̱s
oqet tk'ulu' junky tidi' b'an
nya'tx galan: Oqex tsi' te
Wa'nch tuj pres.*

Aj Tjaw Si' A' Twi' Jesus Tzan Wa'nch
Mat 3:13-17; Mak 1:9-11

21 Ntons, [tzunx tuq] njaw
si' a' kywi' kye xjal tzan te
Wa'nch, ax te Jesus ojaw si' a'
twi' tzan Wa'nch. B'ix aj man
tuq nxnaq'tzan, te ka'j owel
jaqlik
22 b'ix te Txew Dios oqetz
tajsik, b'ix txik e'en aj tqetz
iktza' [txik e'en] jun palom,
b'ix oxik cha'on twi' Qtata
Dios tuj ka'j nyolin tuq ikx-
jani: «Yatz a'ich nk'wa'al aj
ganimich nim witza'. Oje
xhch'el njoyo' b'ix nkyincha-
laj awi'j.»‡

Kye Tijajil Aj Ja' Owel Te Jesukrist Ti'j Te Stat
Mat 1:1-7

23 Ntons, aj taq'ik tpakb'an
Jesus b'ix tzan tonen kxol kye
xjal, ojetq tuq jakon lajuj tuj
kawnaq (30) aq'b'i tetz. Tuj
kynab'l kye xjal tetz tk'ajol
Chep. Te Chep tk'ajol Eli,
24 b'ix te Eli tk'ajol Matat,
te Matat tk'ajol Lewi, te Lewi
tk'ajol Melkiy, te Melkiy
tk'ajol Jannay, te Jannay
tk'ajol Chep.
25 Te Chep tk'ajol Matatiy,
te Matatiy tk'ajol Amos, te
Amos tk'ajol Naum, te Naum
tk'ajol Exhli, te Exhli tk'ajol
Nagay.
26 Te Nagay tk'ajol Xhmat,
te Xhmat tk'ajol Matatiy,
te Matatiy tk'ajol Semeyin,
te Semeyin tk'ajol Josek, te
Josek tk'ajol Xhjoda.
27 Te Xhjoda tk'ajol
Xhwa'nan, te Xhwa'nan
tk'ajol Xhe's, te Xhe's tk'ajol
Xhbabe'l, te Xhbabe'l tk'ajol
Xhlatye'l, te Xhlatye'l tk'ajol
Neri.
28 Te Neri tk'ajol Melkiy,
te Melkiy tk'ajol Adiy, te
Adiy tk'ajol Kosam, te Kosam
tk'ajol Elmadam, te Elmadam
tk'ajol Xh'er.
29 Te Xh'er tk'ajol Chowe,§
te Chowe tk'ajol Elye'xh, te
Elye'xh tk'ajol Chorim, te
Chorim tk'ajol Mattat, te
Mattat tk'ajol Lewi.
30 Te Lewi tk'ajol Xhmo'nch,
te Xhmo'nch tk'ajol Juda, te
Juda tk'ajol Chep, te Chep
tk'ajol Jonan, te Jonan tk'ajol
Elyakim.
31 Te Elyakim tk'ajol Me-
ley, te Meley tk'ajol Menn,
te Menn tk'ajol Mattatay, te
Mattatay tk'ajol Natam.
32 Te Natam tk'ajol Dawid,
te Dawid tk'ajol Jesay,* te
Jesay tk'ajol Jobed, te Jobed
tk'ajol Boxh, te Boxh tk'ajol
Xha'l,† te Xha'l tk'ajol Nason.
33 Te Nason tk'ajol Ami-

* **3:20** Mat 14:3-4; Mak 6:17-18 ‡ **3:22** Te ja yol ntzani tuj yol gryeg at kab'e' tidi' telponx: jun telponx iktza' "oje xhch'el njoyo'" b'ix ax telponx iktza' "nkyinchalaj awi'j"; Isa 42:1; Mat 12:18; 17:5; Mak 9:7; Luks 9:35. § **3:29** Ax: Jesus. * **3:32** Ax: Isaí. † **3:32** Ax: Salmon n'ok q'uma', per te tb'i tuj yol gryeg mas iktza' Sala, astilji n'ok q'uma' Xha'l tuj qyol.

nadab, te Aminadab tk'ajol
Admin, te Admin tk'ajol Arni,
te Arni tk'ajol Esrom, te
Esrom tk'ajol Pars, te Pars
tk'ajol Juda.
34 Te Juda tk'ajol Jacob,
te Jacob tk'ajol Isak, te Isak
tk'ajol Abran, te Abran tk'ajol
Tar, te Tar tk'ajol Nakor.
35 Te Nakor tk'ajol Xheruk,
te Xheruk tk'ajol Xhagaw, te
Xhagaw tk'ajol Palek, te Palek
tk'ajol Eber, te Eber tk'ajol
Xha'l.
36 Te Xha'l tk'ajol Kaynan,
te Kaynan tk'ajol Arpaks, te
Arpaks tk'ajol Xhem, te Xhem
tk'ajol Noe, te Noe tk'ajol
Xhme'k.
37 Te Xhme'k tk'ajol Ma-
toxha'l, te Matoxha'l tk'ajol
Enok, te Enok tk'ajol Jaret, te
Jaret tk'ajol Xhmale'l, te Xh-
male'l tk'ajol Kaynan.
38 Te Kaynan tk'ajol Enos, te
Enos tk'ajol Set, te Set tk'ajol
Adan, te Adan tk'wa'al Qtata
Dios.

4

Aj Tqet K'ulu' Probar Jesus Tzan Te Tajaw Choj
Mat 4:1-11; Mak 1:12-13

1 Ntons te Jesus ya ma
meltz'jik stzi' te Jordan A',
tetz atqex tuq te Txew Dios
tuj tanim tuky'i nim tajwalil,
b'ix oxik in tzan te Txew Dios
tuj te ky'ixk'oj tx'o'tx' aj ja'
k'onti'l najayon,
2 b'ix tzi oqeten kawnaq
(40) q'ij, b'ix te Tajaw Choj
nxik tuq tq'uma' ti'chq tetz
tzan tqet tuq tz'aqik titza'. Tuj
aj kawnaq (40) q'ijji, te Jesus
k'onti'l owa'an ch'inwt, b'ix
otna'oj wa'ij.
3 Ntons tzaj te Tajaw Choj,
oxik tq'uma' tetz te Jesus ikx-
jani: «Qa yatz b'an'ax a'ich
Tk'wa'al Dios, intxik aq'uma'
kye ja ab'jni tzan kyok wab'j.»
4 Ntons te Jesus owaj
stzaq'b'e': «[Tuj te Tu'jal Dios]
tz'ib'ankaj ikxjani: “Nya'tx
a'ox tuky'i wab'j itz'oj jun
xjal.”»*
5 Yaji te Tajaw Choj oxik
teq'i'ky te Jesus twi' jun
witz, b'ix tuj jun rat oxik
tyek'u' kyaqil kye amaq' twitz
tx'o'tx'.*
6 Ntons oxik tq'uma' te
Tajaw Choj te Jesus ikxjani:
«Wetz oxe'l nsi' awajwalil
tzan ak'ulun mandad tuj
kyaqil ja amaq'ni b'ix oxe'l
nsi' yatz kyaqil aj b'an tb'anil
aj at te kyetz tzan tpaj oje tzaj
si' wetz kyaqil, b'ix wetz b'a'n
tzan txik nsi' tuky'i junky aj
ja' wetz ngan tzan txik nsi'.
7 Qa yatz ochtel mejlet
nwitz b'ix qa okyinqtel
ana'o', ntons kyaqil owokel
te yatz.»
8 Per tzaj te Jesus, owaj
stzaq'b'e' ikxjani: «Tuj Tu'jal
Dios nyolin ikxjani: “Intqet
ana'o' a'ox te Qtata Dios aj
Awajawil, b'ix intqet awok-
sla' a'ox te tetz.”»*
9 Yaji te Tajaw Choj oxik
teq'i'ky te Jesus tuj te amaq'
Jerusalen b'ix ojax tin twi'
te Nin Jay Nab'il Qtata Dios
aj ja' mas nim twa'lkal b'ix
oxik tq'uma' tetz ikxjani: «Qa

* **4:4** Deu 8:3 * **4:5** Mat 4:8 * **4:8** Deu 6:13

b'an'ax a'ich Tk'wa'al Dios, intxik axon awib' qetl,
10 komo tz'ib'ankaj [tuj Tu'jal Dios], “Tuj kyq'ab' kye ángel aj nkye'aq'unan te tetz ochkajel tsi' tzan aqet kykolo',”*
11 b'ix “ochjawel kyin tuj kyq'ab' tzan k'on aqet tz'aqik ti'j ab'j.”»*
12 Per ya te Jesus oxik tq'uma' ikxjani: «Ax nyolin tuj te Tu'jal Dios ikxjani: “K'on qet ab'isu' tzan tqet asi' tuj preb te Qtata Dios aj Awajawil.”»*
13 Yaji te Tajaw Choj k'onti'l owoknoj junky tume'l tzan tqet tz'aqik te Jesus titza'; ntons okaj tkola' jun tyemp.

Aj Taq'ik Tpakb'an Te Jesus Tuj Galiley
Mat 4:12-17; Mak 1:14-15

14 Yaji te Jesus oxik junky'el tuj tkwentil Galiley b'ix te Txew Dios nxik tuq tsi' nim tajwalil b'ix kyaqil kye xjal ja'chq nxik kcha'o' tuq te tpakb'alil ti'j.
15 Tetz nxnaq'tzan tuq kyuj kye jay nab'il Dios b'ix kye xjal nqet tuq kyjiq'b'a'.

Aj Tpon Jesus Tuj Amaq' Nasaret
Mat 13:53-58; Mak 6:1-6

16 Yaji te Jesus oxik Nasaret, te amaq' aj ja' ojaw ky'ib'. Tuj jun q'ij ojla'mj owox tuj te jay nab'il Qtata Dios, iktza'x tuq tetz naq'ik tzan tox, ojaw wa'let tzan tjaw te'e' te Tu'jal Dios
17 b'ix oxik si' tetz te u'j aj stz'ib'en te Chay aj yolil tyol Dios oqtxi'. B'ix ya ma tz'el tjaqo' te u'j, owoknoj twitz aj ja' tz'ib'ankaj ikxjani:*
18 “Te Txew Dios atqet wuky'i'l, tetz in'el tjoyo' tzan txik nq'uma' jun tpakb'alil galan kye meb'a' xjal, intzaj tlajo' tzan txik npakb'a' tzan kykolpjik kye aj [tzyume' iktza'] pres ate' b'ix tzan tjaw njaqo' kywitz kye moy b'ix tzan kxik ntzoqpi' kye aj nkyeqet mosi'
19 b'ix tzan txik npakb'a' ma'tx pon te tyemp tzan tkolon te Qajawil kyi'j kye xjal.”
20 Yaji te Jesus oqet tlamo' te u'j b'ix oxik tq'apo' te aj n'onen tuq tuj te jay nab'il Qtata Dios, b'ix oqet wit'let. B'ix kyaqil eb'ajk'ab'let ti'j.
21 Yaji tetz owaq'ik tzan tyolin kyuky'i'l ikxjani: «Te ja ntzani aj nyolin tuj Tu'jal Dios, ajna'l ma'txkix pon ikxji exol etetz.»
22 Kyaqil nkyeyolin tuq galan ti'j Jesus b'ix nkyeb'ajlab'an tuq tzan tpaj te tyol aj nxik tuq tq'uma' b'an galan. Nkyecha'on tuq kyib'kyib'x ikxjani: «¿Nya'tx petzun aj ntzani tk'ajol te Chep?»
23 Yaji tetz owaj stzaq'b'e' ikxjani: «Etetz otzajelkix eq'uma' wetz te aj yolb'enj ikxjani: “Q'anon, intqet aq'ana' awib'x najji.” [B'ix ax otzajel eq'uma' ikxjani:] “Oje tz'ok qcha'o'na tidi'chq

* **4:10** Sal 91:11 * **4:11** Sal 91:12 * **4:12** Deu 6:16; Chaw 1:13 * **4:17** Isa 61:1-2

b'an tb'anil ma'tx qet ak'ulu' tuj amaq' Capernaúm; intqet ak'ulu' najji junky'el tzani tuj awamaq'xni.”»

24 Ax oxik tyoli' ikxjani: «Wetz oxe'l nq'uma' etetz te b'an'ax, nijunwt aj yolil tyol Dios nqet k'amo' tuj tamaq'x.*

25 Per oxe'l nq'uma' te b'an'ax, ketant tuq kye byud [tzani] tuj Israel aj tyemp aj tul te Eliys tlajen Dios oqtxi', aj k'onti'l otzaj jab' twitz ka'j oxe aq'b'i tuky'i mey b'ix owul jun nim wa'ij tuj kyaqil amaq'.*

26 Per te Eliys k'onti'l oxik lajo' tjay nijunwt te kyetz sinoke tjay jun byud aj Sarept tuj tkwentil Sidon.*

27 B'ix tuj aj tyemp aj atqet tuq te Elisey aj yolil tyol Dios oqtxi', ate' tuq ky'ila'j xjal aj at tuq lepr kyyab'il [tzani] tuj Israel, per nijunwt kyetz owel in kyyab'il, sinoke a'ox te Naman, jun aj Siry.»*

28 Ya ma tz'ok kcha'o' ikxji, kyaqil kye xjal tuj te jay nab'il Qtata Dios eb'ajjaw q'ojlik.*

29 Kkyaqil eb'aj'oklab'un ti'j Jesus b'ix owex kyin tuj te amaq', oxik kyin twi' jun xaq xtxa'm te amaq', kygan tuq tzan txik kxo'o' twi' te xaq.

30 Per te Jesus cha owel jotlik tuj kyq'ab', owex kxol b'ix oxik.

Malspirit Tuj Tanim Jun Xjal
Mak 1:21-28

31 Ntons, te Jesus oxik tuj amaq' Capernaúm tuj tkwentil Galiley b'ix kyaqil q'ij ojla'mj nkyexik tuq txnaq'tza' kye xjal.

32 Kye xjal b'an nkyelab'an tuq ti'j te aj nxik txnaq'tza' tzan tpaj tetz nyolin tuq tuky'i tajwalil.*

33 Ntons, tuj te jay nab'il Qtata Dios atqet tuq jun xjal aj atqex jun malspirit tuj tanim b'ix ojaw siky'in kongan ikxjani:

34 «¿Ti' n'ajoyo' qxola yatz Jesus aj Nasaret? ¿Ti'tzun, ma'tx xhch'ul tzan qpon anajsa'na? Wetz wotzqi' a'ich. Yatz pawamich a'ox te Dios.»

35 Yatzun te Jesus oxik tmiyo' te malspirit, oxik tq'uma' ikxjani: «¡Xnatzi', b'ix pajatz tuj tanim ja xjalni!» Ntons te malspirit oqet txon te xjal twitz tx'o'tx' kywitz kyaqil b'ix ojatz tuj tanim b'ix k'onti'l owok tk'ulu' jun nya'tx galan ti'j te xjal.

36 Kyaqil kye xjal etzajb'aj b'ix nkyeyolin tuq ikxjani: «¿Tidi' te aj ntq'uma'ni? Tuky'i jun tajwalil b'ix tuky'i nim tpoder nxik tk'ulu' mandad tzan kyjatz kye malspirit, b'ix kyetz nkyejatz.»

37 Kkyaqil kye xjal tuj kyaqil luwar tzi n'ok tuq kcha'o' ti'j Jesus.

Aj Tjatz Teq'i' Jesus Jun *Aj Tqet Tq'ana' Jesus Tji'*

* **4:24** Wnch 4:44 * **4:25** 1Re 17:1 * **4:26** 1Re 17:8-16 * **4:27** 2Re 5:1-14
* **4:28** Eb'ajjaw q'ojlik tzan tpaj kye aj Siry b'ix kye a'e' aj Sidon a'e' kyajq'oj tuq.
* **4:32** Mat 7:28-29

Xhpe'y

Mat 8:14-15; Mak 1:29-31

38 Ntons, te Jesus owetz tuj te jay nab'il Qtata Dios b'ix oxik tjay Simon.† Tji' te Simon b'an jwert tuq at tuky'i kyaq, astilji oqet kywitz twitz Jesus [tzan tuq tqet tq'ana'].

39 Ntons te Jesus owok laq'chet, b'ix oxik tk'ulu' mandad tzan tel te kyaq b'ix te kyaq owel ti'j. B'eyxnajji te xuj ojaw wa'let b'ix owaq'ik tzan kxik tk'a'cha'.

Aj Kyqet Tq'ana' Jesus Ky'ila'j Yab'

Mat 8:16-17; Mak 1:32-34

40 Ya ma jakul te q'ij, kyaqil kye xjal aj kyotzqi' tuq jun yab' kxol tuky'i kwalker yab'il, oxik kyeq'i' twitz Jesus b'ix tetz oqet tsi' tq'ab' kyajsik junjunchaq te kyetz b'ix eb'ajqet tq'ana'.

41 Ax eb'ajjatz tin malspirit tuj kyanim ky'ila'j kye xjal b'ix nkyesiky'in tuq ikxjani: «Yatz a'ich Tk'wa'al Dios.» Per te Jesus nkyexik tuq tmiyo' kye malspirit b'ix k'onti'l tuq nkyestzoqpi' tzan kyyolin ti'j tzan tpaj kyetz kyeb'en tuq tetz aji te Koloyon Aj Q'umankaj Oqtxi'.

Aj Tpakb'an Jesus Ja'chq Tuj Galiley

Mak 1:35-39

42 Ya ma qoxhk'ate', te Jesus owex xtxa'm te amaq' tuj jun luwar b'an takun aj ja' k'onti'l xjal. Per kye xjal nkyejoyon tuq ti'j b'ix eb'ajpon aj ja' tuq atqet tetz b'ix oqet tuq ktzyu' tzan k'on txik tuj junky part.

43 Per tetz oxik tq'uma' kyetz ikxjani: «Ax presis tzan txik npakb'a' tuj txq'anky amaq' te tpakb'alil galan ti'j te tume'l titza' tzan kykaj kye xjal tuj tq'ab' Qtata Dios, komo astilji wetz intzaj lajo'.»

44 Astilji te Jesus oxik ja'chq tuj tkwentil Judey, b'ix nxik tuq tpakb'a' te tpakb'alil galan kyuj kye jay nab'il Dios.*

5

Aj Tkaj Ksi' Kyaq'un Ox Xjal Chimol Kyiy Tzan Kyok Lapet Ti'j Jesus

Mat 4:18-22; Mak 1:16-20

1 Jun q'ij te Jesus atqet tuq stzi' te Jenesaret A', b'ix ky'ila'j xjal n'ok tuq kyb'etz'a' kyib' tzan tok kcha'o' [te aj ntxnaq'tza' tuq ti'j] tyol Qtata Dios.

2 Te Jesus exik te'e' kab'e' bark stzi' te a', b'ix kye chimol kyiy ojetq tuq kyqetz b'ix nkyetx'ajon tuq te kypa.

3 Ntons te Jesus ojax tuj jun bark, aj tbark tuq te Simon,* b'ix oxik tqani' tzan tox tpilq'u' ch'inky te bark tuj te a'. Yaji oqet wit'let xtxa'm te bark b'ix owaq'ik tzan kxik txnaq'tza' kye xjal.*

4 Ya ma mankun tyolin kyuky'i kye xjal, oxik tq'uma' tetz te Simon ikxjani: «Intxik awin te abark aj ja' nim txe' b'ix intqex exon te epa tzan kyjatz etin kye kyiy.»

† **4:38** Ax: Xhpe'y. * **4:44** Luks 5:1 * **5:3** Ax: Xhpe'y. * **5:3** Mat 13:1-2; Mak 3:9-10; 4:1

5 Ntons te Simon owaj
stzaq'b'e' ikxjani: «Xnaq'tzon,
qetza ma'tx tz'ex qaq'b'ilna
tzan qaq'unan b'ix k'onti'l
ma jatz ch'inwt.* Per qa yatz
n'aq'uma', ntons oqtex nsi' te
pa.»
6 Ya ma qex ksi' te kypa,
ejatz kyin ky'ila'j kyiy b'ix te
kypa ikja'n tuq tel laqik.*
7 Astilji etzaj kxmatxb'e'
kye txq'anky kyuky'i'l tuj
junky bark, tzan tuq ky-
pon onel kyetz. Ntons
kye kyuky'i'l eb'ajpon b'ix
eb'ajnoj kykab'il kye bark,
b'ix ch'inky tuq eb'ajxik
mulan tzan talal.
8 Tzan tpaj ntzani te Simon
oqet mejlet twitz te Jesus b'ix
oxik tq'uma' ikxjani: «Tat, in-
tel apawa' awib' wi'j; wetz
a'in jun chimol choj.»
9 Komo te Simon b'ix kye
txq'anky tuky'i'l ojetq tuq
kyexob' tzan tpaj tjatzlen
kyin ale' kyiyji.
10 B'ix ax te Jacobo† b'ix te
Wa'nch a'e' tk'ajol Sebedey,
kyetz ax a'e' tuq tuky'i'l Si-
mon, ax kyetz xob'naqe' tuq.
Per te Jesus oxik tq'uma' te Si-
mon: «K'on txob'. Ajna'l yatz
oxhchimoyon xjal [te Qtata
Dios].»
11 Ntons oxik kyin te ky-
bark stzi' te a', tzi okaj ksi'
kyaqil b'ix e'ok lapet ti'j Jesus.

Aj Tqet Tq'ana' Jesus Jun Xjal Yab' Tuq Tuky'i Lepr
Mat 8:1-4; Mak 1:40-45

12 Jun q'ij aj atqet tuq te
Jesus tuj jun amaq', opon jun
xjal tuky'i'l, at tuq te yab'il
lepr ti'j kyaqil xhchi'jel. Ya
ma xik ten tetz te Jesus, oqet
mejlet tuky'i twitz max twitz
tx'o'tx', oqet twitz twitz Jesus
ikxjani: «Tat, qa yatz agan,
b'a'n tzan tel awin ch'in te
nyab'il.»
13 Ntons te Jesus owok
tmako' tuky'i tq'ab' b'ix oxik
tq'uma' tetz ikxjani: «Wetz
ngan. Pab'antik.» B'eyxnajji
owel te lepr ti'j te yab'.
14 Oxik tq'uma' te Jesus tetz
ikxjani: «K'on xik aq'uma' te
nijunwt. Pax yek'ul awib'
twitz te pal, b'ix intxik
awin te awoyej aj telponx
ma'tx chb'antik iktza' aj okaj
tq'uma' Moisés [oqtxi'],* ikxji
tzan tok kyen kye pal yatz
ma'tx chb'antik tuky'i aj
ayab'il ni'n.»
15 Per ja'chq tuq n'ok cha'o'
te tpakb'alil ti'j te Jesus
b'ix ky'ila'j xjal n'ok tuq
kchimo' kyib' cha'oyon ti'j
b'ix tzan tuq kyqet q'ana'
tuky'i kyyab'il.
16 Per te Jesus kob'chaq tuq
nxikkix xnaq'tzon tuky'i te
Qtata Dios aj ja' k'onti'l ate'
tuq xjal.

Aj Tqet Tq'ana' Jesus Jun Yab' Kamnaq Tuq Toq
Mat 9:1-8; Mak 2:1-12

17 Ntons, jun q'ij te Jesus
nxnaq'tzan tuq kye xjal,
b'ix ate' tuq junjun xjal
aj b'uch'uj Parisey b'ix
xnaq'tzal Kawb'il, kyetz
tzajnaqe' tuq tuj kyaqil aldey
tuj tkwentil Galiley b'ix

* **5:5** Wnch 21:3 * **5:6** Wnch 21:6 † **5:10** Ax: Chaw. * **5:14** Lev 14:1-32

tkwentil Judey b'ix te amaq' Jerusalen, b'ix te Jesus at tuq tajwalil Qtata Dios tuky'i'l tzan tq'anan xjal.

18 Ntons eb'ajpon txq'an xjal eq'i' tuq kyitza' jun yab' aj kamnaqe' tuq toq, kyetz kygan tuq tzan tox kyin te yab' tuj te jay tzan tqet ksi' twitz Jesus.

19 Per k'onti'l ob'antik tzan tox kyin tzan tpaj ajun xjal tuq; astilji eb'ajjax twi' te jay b'ix [ojaw kypuju'] te tej b'ix oqex kytumb'a' te yab' twitz twatb'il twi' te jay, oqex kytumb'a' kywitz kyaqil tzan tkyaqon twitz Jesus.

20 Ya ma tz'ok ten te Jesus titza' tuq wit'lik kyk'u'j ti'j, ntons oxik tq'uma' tetz te yab' ikxjani: «Yatz ajna'l te achoj ma'tx qet najslet.»

21 Ntons kye xnaq'tzal Kawb'il b'ix kye aj b'uch'uj Parisey nkyeb'isun tuq ikxjani: «¿Tidi' tetz tajwalil tuj tnab'l tzan txik tq'uma' xmayb'il ti'j Dios? ¿Ab'l junky b'a'n tzan tnajsan qchoj twitz te Qtata Dios?»

22 Per te Jesus owel tniky' tidi' tuq nqet kyb'isu' b'ix oxik xhcha'o' kyetz ikxjani: «¿Tistil etetz nkxb'isun tuj etanim ikxji?

23 ¿Alkyetz nya'tx kwest tzan txik jq'uma': “Te achoj ma'tx qet najslet” qatzun “pajaw wa'let b'ix pab'et”?

24 Per tzan tel eniky' [wetz] te Ichan Aj Tk'wa'al Dios [a'in] at wajwalil tzani twitz tx'o'tx' tzan tqet nnajsa' kchoj xjal,» (ntons oxik tq'uma' tetz te yab' ikxjani): «Oxe'l nq'uma' yatz, pajaw wa'let, intjaw awin awatb'il b'ix pax ajay.»

25 B'eyxnajji te xjal ojaw wa'let kywitz kyaqil, ojaw tin te twatb'il aj ja' tuq atqet, b'ix owaj tjay, b'an nqet tuq tjiq'b'a' Qtata Dios.

26 Kyaqil kye xjal b'an nkyelab'an tuq b'ix b'an nqet tuq kyjiq'b'a' Qtata Dios, b'ix ojetq tuq kyetzajb'aj, b'ix oxik kyq'uma' ikxjani: «Ajna'l ma'tx tz'ok qen tidi'chq aj b'an nqolab'an ti'j.»

Aj Txik Tuk'le' Te Jesus Lewi Tzan Tok Lapet Ti'j
Mat 9:9-13; Mak 2:13-17

27 Ntons, ya ma ky'ik kyaqil ntzani, te Jesus owex tzi b'ix oxik ten jun xjal aj peyul chojenj b'ix tetz tb'i Lewi‡ b'ix wit'liqet tuq aj ja' n'el tpeyu' te chojenj. Te Jesus oxik tq'uma' tetz ikxjani: «Pawok lapet wi'j.»

28 Ntons te Lewi ojaw wa'let, okaj tsi' kyaqil b'ix oxik lapet ti'j Jesus.

29 Yaji te Lewi etzaj tuk'le' ky'ila'j xtxoken tuj tjay, b'ix oqet tsi' jun kywe' b'ix ky'ila'j tuq kye aj peyul chojenj b'ix txq'anky xjal nkyewa'an tuq kyuky'i'l twimes.

30 B'ix kye b'uch'uj Parisey b'ix kye xnaq'tzal Kawb'il kxol kyetz, kyetz nkye'ok tuq kyili' kye txnaq'atz Jesus, nkyeyolin tuq ikxjani: «¿Tistil etetz nkxwa'an kxol kye aj

‡ **5:27** Te Lewi ax Matey tuq tb'i.

peyul chojenj b'ix kxol kye
aj chimol choj?»
31 Tzaj te Jesus, oxik tq'uma'
kyetz ikxjani: «Kye aj b'a'ne'
nya'tx presis jun q'anon kyi'j,
per yatzun kye aj yab'e' a
tgan jun q'anon kyi'j.
32 Ikxji k'onti'l in'ul joyol
kye aj k'onti'l kchoj sinoke
in'ul joyol kye aj at kchoj tzan
tjaw kky'ixpu' kynab'lin.»

Aj Tyolin Jesus Ti'j Te Oj Qipan Wa'ij Tzan Qxnaq'tzan
Mat 9:14-17; Mak 2:18-22

33 Oxik kyq'uma' te Jesus
ikxjani: «Kye a'e' txnaq'atz
Wa'nch b'ix kye kxnaq'atz
kye aj b'uch'uj Parisey, kyetz
ko'chq nkye'ipan wa'ij tzan
kxnaq'tzan nim, per yatzun
yatz axnaq'atz nkyewa'an
kixi' b'ix nkye'uk'an.»
34 Yaji te Jesus owaj
stzaq'b'e' kyetz ikxjani:
«¿Ti'tzun? ¿B'a'n petzun tzan
kyipan wa'ij kye xtxoken jun
xjal aj owokel mojlet qa tetz
man atqet kyuky'i'l?
35 Per opoyon jun or oj txik
eq'i' te xjal aj owokel mo-
jlet, ntons maxji okye'ipayon
wa'ij.»
36 B'ix ax oxik tq'uma' kyetz
jun yek'b'il ikxjani: «Nijunwt
ab'l nqet tk'upu' jun xq'apj
ak'a'j tzan tok tremyenti'
ti'j jun xq'apj q'anq. Qa
oqtel tk'ulu'-wit ikxji, ntons
te remyent ak'a'j olaqelkixi'
b'ix nlay kaj galan tuky'i te
q'anq.»
37 [Ax oxik tq'uma' junky
yek'b'il ikxjani:] «B'ix ni-
junwt nqex tsi' ta'al ub
man telentz tuj jun tx'u'y
tz'u'm q'anq tzan tpaj te aj
man telentz owelal tlaqu'
te tx'u'y q'anq b'ix ikxji te
ta'al ub b'ix te tx'u'y kykab'il
okyepoyonaj.
38 Astilji a tgan tzan tqex
si'let te ta'al ub man telentz
tuj jun tx'u'y man ak'a'j.
39 Nijunwt aj n'uk'an te
ta'al ub tx'amsa' oxe'l tuk'a'ky
te aj man telentz tzan tpaj
otq'uma'tz "te aj tx'amsa' mas
galan."»

6

Aj Txik Tq'uma' Jesus A Tetz Te Tajaw Te Q'ij Ojla'mj
Mat 12:1-8; Mak 2:23-28

1 Ntons jun q'ij ojla'mj, te
Jesus nb'et tuq tuj jun awalj.
Kye txnaq'atz njaw tuq ky-
toqi' ch'in twitz triw, n'etz
tuq kypoq'o', b'ix nxik tuq
kyk'uxu'.
2 Tzaj kye txq'an aj b'uch'uj
Parisey, oxik kcha'o' ikxjani:
«¿Tistil etetz nqet ek'ulu' jun
tidi' aj xjan tzan jk'ulun tuj
jun q'ij ojla'mj?»
3 Yaji te Jesus owaj
stzaq'b'e' kyetz ikxjani:
«¿Ti'tzun, mina' tjaw eten tidi'
oqet tk'ulu' te Dawid aj at
tuq wa'ij ti'j tetz kyuky'i a'e'
tuky'i'l?
4 Owox tuj te jay
tabernáculo aj ja' tuq atqet
xhchk'atunal te Qtata Dios,
ojaw stzyu' te wab'j aj
q'apomaj tuq te Qtat b'ix
owa'an ti'j b'ix ax oxik tsi' kye
a'e' tuky'i'l, anke te Kawb'il

* **6:4** Lev 24:9; 1Sa 21:1-6

nyolin a'ox kye pal b'a'n tzan
kywa'an aj wab'jji.»*
5 Ntons, yaji te Jesus oxik
tq'uma' kyetz ikxjani: «[Wetz]
te Ichan Aj Tk'wa'al Dios
[a'in] at wajwalil ti'j te q'ij
ojla'mj.»

Aj Tqet Tq'ana' Jesus Jun Yab' Tuj Jun Q'ij Ojla'mj
Mat 12:9-14; Mak 3:1-6

6 Ntons tuj junky q'ij ojla'mj
te Jesus owox tuj te jay nab'il
Dios, owaq'ik tzan txnaq'tzan
kye xjal. Atqet tuq jun xjal
tzi kamnaq tuq te tq'ab' aj
tb'anq'ab',
7 b'ix kye xnaq'tzal Kawb'il
b'ix kye aj b'uch'uj Parisey
nkyeka'yin tuq ti'j Jesus qa
oqtel tuq tq'ana' tuj te q'ij
ojla'mj, ikxji tzan tuq txik ky-
poqo' te Jesus tuky'i jun til.
8 Per tetz teb'en tuq te aj
nkyb'isu', astilji oxik tq'uma'
te yab' ikxjani: «Pajaw wa'let
b'ix paqeten nink'ajchaq kxol
kye xjal.» Ntons te yab' ojaw
wa'let b'ix oqeten kxol.
9 Ntons te Jesus oxik
tq'uma' kye txq'anky: «Wetz
oxe'l ncha'o' jun tidi' etetz.
¿Nyolin pe' te Kawb'il tzan
jk'ulun jun galan tuj jun q'ij
ojla'mj, qatzun tzan jk'ulun
jun nya'tx galanji? ¿Nyolin pe'
tzan jkolon kyi'j xjal qatzun
tzan kyqet jkansa'ji?»
10 Yaji exik te'e' kyaqil kye
aj akyeqet tuq tk'atzaj b'ix
oxik tq'uma' tetz te yab' ikx-
jani: «Intel awin aq'ab'.» Yaji
te yab' owel tin tq'ab' b'ix
ob'antik.
11 Per kye aj nkyeq'ojin tuq
ti'j te Jesus, kyetz eb'ajjaw
q'ojlik nim b'ix e'aq'ik tzan
kywululun aber tidi' tuq
owokel kyk'ulu' ti'j.

Aj Kyel Tjoyo' Jesus Kykab'lajujil Tky'ixel
Mat 10:1-4; Mak 3:13-19

12 Ntons tuj aj tyempji, jun
q'ij te Jesus oxik xnaq'tzon
twi' jun witz, b'ix owex
taq'b'il tzan txnaq'tzan tuky'i
Qtata Dios.
13 Ya ma qo xhk'ate', etzaj
tuk'le' kye txnaq'atz b'ix
e'el tjoyo' kab'lajuj kxol
kyaqil b'ix e'ok tq'uma' kyetz
tky'ixel.
14 [Aj ntzanije' kye aj e'el
tjoyo':] Owel tjoyo' te Simon,
b'ix owok tsi' tb'i Xhpe'y; b'ix
owel tjoyo' te Lexh aj titz'in
Xhpe'y, b'ix te Jacobo* b'ix
te Wa'nch, b'ix te Lip b'ix te
Xhto'l,
15 b'ix te Matey, b'ix te
Maxh, b'ix te Jacobo† aj tk'ajol
Alfey, b'ix te Simon aj n'ok
q'uma' Selot,
16 b'ix te Juds aj terman Ja-
cobo,‡ b'ix te junky Juds aj Ju-
das Iskaryot aj ojaw meltz'jik
ti'j.

Aj Kxik Txnaq'tza' Jesus Ky'ila'j Xjal
Mat 4:23-25

17 Te Jesus oqetz twi' te
witz kyuky'i'l b'ix eqeten
tuj jun chq'aj b'ix ojetq tuq
tz'ok kchimo' kyib' ky'ila'j
xjal aj nkye'ok tuq lapet ti'j
b'ix ax ky'ila'j xjal aj ja'chq
tuj tkwentil Judey b'ix aj

* **6:14** Ax: Chaw. † **6:15** Ax: Chaw. ‡ **6:16** Ax: Chaw.

amaq' Jerusalen b'ix aj te nim
chq'aj tkwentil Tir xtxa'm
te nim a' b'ix aj tkwentil
Sidon. Eb'ajpon cha'oyon ti'j
Jesus b'ix eb'ajpon tzan kyqet
q'ana' ti'j kyyab'il.
18 Kye xjal aj n'ok kyen tuq
twitz xhcho'nal tzan kypaj
kye malspirit ax nkyeb'antik
tuq titza'.
19 Kkyaqil tuq kye xjal
kygan tuq tzan tok kymako'
te Jesus tzan tpaj at tuq jun
tajwalil tzan tq'anan b'ix
oj tok kymako' n'el tuq te
kyyab'il.

Te Aj Tb'anil Oky'el Kyi'j Kye Aj N'ok Kyen Twitz Xhcho'nal
Mat 5:1-12

20 Te Jesus eb'ajxik ten
kye aj nkye'ok tuq lapet ti'j
b'ix oxik tyoli' kyetz ikxjani:
«Galanx-alo etetz aj b'is atix,§
komo etetz atikxqet tuj tq'ab'
Qtata Dios.
21 Galanx-alo etetz aj
n'ok eten twitz wa'ij, komo
etetz okxnojel b'an byenech.
Galanx-alo etetz aj nkx'oq'
ajna'l, komo mas yaj etetz
okxtze'yon.*
22 Galanx-alo etetz qa kye
xjal nkx'ok kyq'oji' tzan npaj
[wetz] te Ichan Aj Tk'wa'al
Dios [a'in], b'ix qa kye xjal
k'onti'lky nkx'ok kyq'olb'e',
b'ix nkx'ok yaso', b'ix oj etel
kyik'o' iktza' etetz nya'tx
galan xjal a'ix.*
23 Pe'eten waq kontent b'ix
pe'echalaj waq tuj aj q'ijji
tzan tpaj etetz otzajel si' jun
nim b'a'n tb'anil te etetz tuj
ka'j. Ax ikxji okyk'uluj kye
kyijajil kyetz kyi'j kye aj yo-
lil tyol Dios oqtxi', [eb'aj'el
kyik'o'].*
24 Per last etetz aj q'inon
a'ix ajna'l, komo etetz ma'tx
ek'amoj kyaqil.
25 Last etetz a'ix aj at
kyaqil etetz ajna'l, komo
owokel eten twitz wa'ij. Last
etetz a'ix aj nkxtze'en ajna'l,
komo otzajel ena'on tetz b'ix
okx'oq'el tzan xhcho'nal.
26 Last etetz a'ix aj nkxqet
jiq'b'a' tzan kyaqil xjal, komo
ikxji okyk'uluj kye kyijajil
kyetz kyi'j kye aj nya'tx
b'an'ax yolil tyol Dios.»

Presis Tzan Kyqet Qgani' Kye Qajq'oj
Mat 5:38-48; 7:12

27 «Per etetz aj nkxcha'on
wi'j ajna'l oxe'l nq'uma' etetz:
Inkyqet egani' kye etajq'oj,
b'ix pe'ek'ulun jun galan kyi'j
kye aj nkye'ok ajq'ojan etetz,
28 b'ix inkyqet eky'iwla' kye
aj nkyeqanb'en etajsik, b'ix
pe'exnaq'tzan jun galan kyi'j
kye aj n'ok kyk'ulu' nya'tx
galan eti'j.
29 Qa at ab'l n'ok loqtz'an
jun aq'o'tx, intxik asi' te
junky palaj; b'ix qa at ab'l
owelal eq'in te atxo'w, k'on
qet axk'ayi' tzan txik tin te
akamixh.
30 Ab'l aj otzajel tqani' jun
tidi' yatz, intxik asi'; b'ix te
aj owelal teq'i' jun tidi' yatz,
k'on xik aqani' junky'el.

§ **6:20** Ax: aj meb'a' xjal a'ix; Mat 5:3. * **6:21** Mat 5:4 * **6:22** 1Xhp 4:14 * **6:23** 2Cró 36:16; Kya 7:52

31 Intqet ek'ulu' etetz
kyuky'i txq'anky iktza'x etetz
egan tzan kyk'ulun txq'anky
etuky'i'l.

32 Komo qa etetz nkyeqet
egani' a'ox kye aj nkyeqet
ganin te etetz, ¿tidi' jun galan
n'ek'ulu' ikxji? Komo ax kye
aj chimol choj nkyek'ulun
ikxji.

33 B'ix qa etetz nqet ek'ulu'
jun galan a'ox kyi'j kye aj
nkyek'ulun jun galan eti'j,
¿tidi' jun tb'anil nqet ek'ulu'
ikxji? Komo ax kye aj chimol
choj nkyek'ulun ikxji kxol
kyetz.

34 B'ix qa etetz nxik esi'
tky'ex junky aj b'a'n tzan tok
xhchojo' junky'el, ¿tidi' jun
galan n'ek'ulu' ikxji? Komo
ax kye aj chimol choj nxik ksi'
tky'ex junky aj b'a'n tzan tok
xhchojo' junky'el.

35 Yatzun etetz inkyqet
egani' kye aj nkye'ok ajq'ojan
etetz, b'ix intqet ek'ulu' jun
galan te kyetz, b'ix intxik esi'
kky'ex b'ix k'on tz'ok lo'et
ek'u'j tzan tajtz ksi' junky'el te
aj oje xik esi'. Ikxji ek'amo'tz
junky tidi' mas tb'anil, b'ix
okxtel ky'iwla' iktza' tk'wa'al
Qtata Dios aj atjax tuj ka'j,
komo tetz b'an galan nab'lin
kyuky'i kye aj k'onti'l nxik
ksi' jun pixon tetz, b'ix ax
kyuky'i kye aj nya'tx galan
kyemodin.

36 Ax etetz intok lo'et ek'u'j
ti'j junky iktza' te Qtata Dios
n'ok lo'et tk'u'j ti'j junky.»

K'on Qet Eyoli' Junky
Mat 7:1-5

37 «K'on xik epoqo' junky
b'ix ax etetz nlay kxik poqo'
[tzan te Qtata Dios]. K'on xik
eq'uma' til junky b'ix ax etetz
nlay xik q'uma' etil. Intqet
enajsa' junky b'ix ax etetz
okxtel najsa'.*

38 Aj at etetz, intxik esipa'
ch'in te junky b'ix ikxji otzajel
si' mas etetz. Otzajel si' kabal,
b'itz'o', txijo' b'ix och'uqel. Ik-
tza'x etetz kxmalon, ax ikxji
oqtel malo' te etetz.»

39 Yaji te Jesus oxik tq'uma'
jun yek'b'il kyetz ikxjani:
«¿Jun moy ob'antel petzun
tzan txik tjocho' junky moy?
Qa at jun jul ¿nya'tx petzun
kykab'il okyexe'l tuj te jul?*

40 Nijunwt aj man nx-
naq'tzan tib' mas totzqi' twitz
te xnaq'tzon, oj tmankun
tzan tqetb'aj xnaq'tza', ntons
owokel iktza' te xnaq'tzal
tetz.*

41 ¿Tistil n'ok asi' anab'l ti'j
te tal mu'p tuj twitz junky
awerman b'ix k'onti'l n'ok asi'
anab'l ti'j te tros aj atox tuj
awitz yatz?

42 Qa yatz k'onti'l n'ok asi'
anab'l ti'j te tros aj atox tuj
awitzni, ¿titza' ntnimsa' ak'u'j
tzan txik aq'uma' te junky
awerman, “Erman, tzoqpij
ch'in tzan tetz win te tal mu'p
tuj awitzni”? ¡Xmeletz' ka'r!
Intetz awin tb'ay te tros tuj
awitzni b'ix ikxji b'a'n tzan
txik awen byenech tzan tetz
awin te mu'p tuj twitz junky
awerman.»

* **6:37** Mat 6:14 * **6:39** Mat 15:14 * **6:40** Mat 10:24-25; Wnch 13:16; 15:20

Jun Tze' N'el Qniky' Ti'j Tzan Tpaj Te Twitz Aj Ntswa'
Mat 7:17-20; 12:34-35

43 «Jun tze' galan k'onti'l nkaj twitz nya'tx galan, b'ix ax jun tze' nya'tx galan k'onti'l nkaj twitz galan.
44 Komo kyaqil tze' n'el qniky' ti'j tzan tpaj te twitz. K'onti'l njaw qin lob'j igos ti'j jun wi' ky'i'x b'ix ax k'onti'l njaw qin lob'j ub ti'j jun wi' txaka' ky'i'x.
45 Jun galan xjal [nyolin] iktza'x te galan aj atqex tuj tanim. B'ix jun xjal aj nya'tx galan [nyolin] iktza'x te nya'tx galan aj atqex tuj tanim. Komo iktza'x te aj atqex tuj qanim, ax ikxji te aj n'etz tuj qtzi'.»

Te Yek'b'il Kyi'j Kab'e' K'ulul Jay
Mat 7:24-27

46 «¿Tistil nkxyolin qa wetz a'in etajawil b'ix k'onti'l nkyinqet etoksla'?
47 Wetz oxe'l nq'uma' etetz titza' te xjal aj n'ok lapet wi'j b'ix n'ok tsi' twi' wi'j b'ix nkyinqet toksla'.
48 Tetz iktza' jun xjal aj tqet tk'ulu' jun tjay, oqex tjuli' nim txe' te tkajonil b'ix oqet tsi' te twit'lel tajsik pur chi'ab'j. Aj tjaw te a', te a' owok pulan ti'j, per te jay k'onti'l ob'antik tzan tyak'un tzan tpaj b'an galan tkajlen k'ulu'.
49 Yatzun junky xjal aj nkyin'ok xhcha'o' per k'onti'l nkyinqet toksla', tetz iktza' jun xjal aj tqet tk'ulu' jun tjay, cha oqet tk'ulu' tajsik tx'o'tx' b'ix k'onti'l twit'lel. Aj tjaw te a', te a' owok pulan ti'j, per te jay oqet tz'aqik b'ix okaj b'an xitu' kyaqil.»

7

Aj Tqet Tq'ana' Jesus Tmos Jun K'ulul Mandad Aj Rom
Mat 8:5-13

1 Ya ma mankun tyolin Jesus kyuky'i kye xjal ti'j ntzani, oxik Capernaúm.
2 Ntons, nnajan tuq txini jun k'ulul mandad ti'j jun nim b'uch'uj soldad aj Rom, b'ix tetz at tuq jun taq'unon aj gani' tuq nim titza' b'ix te taq'unon b'an yab' tuq b'ix ch'inky tuq tkamik.
3 Ya ma tz'ok xhcha'o' te k'ulul mandad ti'j te Jesus, ntons exik tlajo' junjun tijxjal aj nim kyajwalil kxol aj tijajil Israel tzan tqet kywitz twitz tzan tuq tqet tq'ana' te taq'unon.
4 Ntons kyetz eb'ajpon tuky'i Jesus b'ix oqet kywitz twitz b'ix oxik kyq'uma' ikxjani: «A tgan tzan awonen tuky'i ja xjalni
5 tzan tpaj tetz nkyeqet tgani' qxjalil b'ix ojaw tk'ulu' qxol jun jay nab'il Dios.»
6 Yaji te Jesus oxik kyuky'i'l, per ya ma kyepon qaynin ti'j te jay, te k'ulul mandad kxol kye soldad eb'ajxik tlajo' txq'an tajyol tzan txik kyq'uma' ikxjani: «Tat, k'on chb'isun tzan apon max njay tzan tpaj wetz k'onti'l nwajo' tzan awox tuj njay.
7 Astilji wetz k'onti'l ma nnimsaj nk'u'j tzan nxik nwitzale' wetz uk'lel yatz. Cha a'ox instzaj aq'uma'

te ayol tzan tb'antik te
waq'unon b'ix tetz ob'antel.
8 Komo ax wetz at ab'l
nk'ulun mandad wi'j b'ix ax
nkyink'ulun mandad kyi'j
txq'anky. Oj txik nq'uma' te
jun te kyetz tzan txik, ntons
nxik, b'ix oj txik nq'uma' te
jun te kyetz tzan stzaj, ntons
ntzaj, b'ix oj txik nq'uma' te
waq'unon tzan tqet tk'ulu'
jun tidi', ntons nqet tk'ulu'
kixi'.»
9 Ntons te Jesus aj tok
xhcha'o' ntzani, oje lab'an
ti'j te k'ulul mandad b'ix exik
te'e' kye xjal aj lapike' tuq ti'j
b'ix oxik tyoli' kyetz ikxjani:
«Wetz oxe'l nq'uma' etetz, ni
kxol kye qxjalil aj tijajil Israel
oje tz'ok wen jun aj wit'lik
tk'u'j b'an byenech iktza' te
ja xjalni.»
10 Ntons ya ma kyemeltz'jik
kye mandader tjay te xjal, te
yab' ojetq tuq b'antik.

Aj Tjaw Anq'in Tzan Jesus Tal Jun Byud

11 Ntons, ya ma ky'ik kyaqil
ntzani, te Jesus oxik tuj jun
amaq' aj tb'i Naín. Ajune'
tuq kye txnaq'atz tuky'i'l b'ix
ky'ila'j xjalky.
12 Ya ma kyepon qaynin
ti'j tlamelul te amaq', txq'an
xjal ikja'n tuq kxik muqul
jun anim. Te anim tal tuq
jun xuj byud b'ix a'ox tuq
jun talji. B'ix ky'ila'j xjal tuj
amaq' ajune' tuq tuky'i'l.
13 Ya ma tz'ok te'e' te [Jesus
aj] Qajawil, tetz owok lo'et
tk'u'j ti'j b'ix oxik tq'uma' tetz
ikxjani: «K'on xhch'oq'.»
14 Yaji owok laq'chet ti'j te
anim b'ix owok tmako' te
tkaxh te anim. B'ix kye aj eq'il
te anim eb'ajwa'let, b'ix te Je-
sus oxik tq'uma' te anim ikx-
jani: «Tey, wetz nxik nq'uma'
yatz, pajaw wit'let.»
15 Ntons te aj kamnaq tuq
ojaw wit'let b'ix owaq'ik tzan
tyolin. B'ix te Jesus okaj
tq'apo' te tnan.
16 Ya ma tz'ok kyen ntzani,
kye xjal etzajb'aj b'ix b'an
nqet tuq kyjiq'b'a' Qtata Dios,
oxik kyq'uma' ikxjani: «Jun
aj yolil tyol Dios nim tajwalil
ma'tx jaw kanet qxol.» B'ix
junjunky nkyq'uma' tuq ikx-
jani: «Te Qtata Dios ma'tx tzul
qxol qetz aj txjalil a'o'.»
17 B'ix tuj kyaqil tkwentil
Judey b'ix ja'chq qaynin tzi,
owok cha'o' aj ojetq tuq qet
tk'ulu' te Jesus.

Aj Ktzaj Tlajo' Te Wa'nch Aj Swal A' Kye Txnaq'atz Yoliyon Tuky'i Jesus
Mat 11:2-19

18 Ntons te Wa'nch owok
xhcha'o' kyaqil ntzani tzan
tpaj kye txnaq'atz nxik tuq
kyq'uma' tetz. Ntons oxik
tuk'le' kab'e' te kyetz
19 b'ix exik tlajo' tuky'i
[Jesus aj] Qajawil cha'ol
tetz ikxjani: «¿A'ich pe' yatz
te [Koloyon Aj Q'umankaj
Oqtxi'] aj owulel tuq
qatzun presis tzan qiyon ti'j
junkyji?»
20 Ntons kye tmandader
Wa'nch eb'ajpon tuky'i Je-
sus b'ix oxik kyq'uma' tetz
ikxjani: «Te Wa'nch Aj Swal
A' ma qotzaj tlajo'na cha'ol
te yatz qa a'ich te [Koloyon]

aj o'kix tuq owulel qatzun
presis tzan qiyon ti'j junkyji.»
21 Ntons aj orji te Jesus
eb'ajqet tq'ana' ky'ila'j yab' aj
tidi'chq tuq kyyab'il b'ix kye
aj ateqex tuq malspirit tuj
kyanim b'ix ax ky'ila'j moy
eb'antik titza'.
22 Yaji oxik tq'uma' kye
tmandader Wa'nch ikxjani:
«Pex waq, intxik eq'uma'
te Wa'nch kyaqil aj ma'tx
tz'ok eten b'ix aj ma'tx tz'ok
echa'o'. Intxik eq'uma' tetz
kye moy nb'antik kyka'yin,
b'ix kye kox nb'antik kyb'et,
kye aj at lepr kyi'j oje tz'el in
te kyyab'il, kye tz'ak nb'antik
kcha'on, kye kamnaq nkye-
jaw anq'in junky'el, b'ix kye
meb'a' xjal oje tz'ok kcha'o' te
tpakb'alil galan.*
23 Galanx-alo te aj n'el tuj
twitz galan te aj nqet nk'ulu'
aj n'oken tzan tokslan.»

24 Ntons, ya ma kye'aj kye
tmandader te Wa'nch, te
Jesus owaq'ik tzan tyolin
kyuky'i kye xjal ti'j te Wa'nch.
Nxik tuq tq'uma' ikxjani: «Aj
exwa'q tuj te ky'ixk'oj tx'o'tx'
aj ja' k'onti'l najayon, ¿tidi'
oxwa'q ete'e'tz? ¿Owex etetz'
pe' jun karis njaw yak'u' tzan
kyaq'iq'?
25 Qa nya'tx ntons ¿tidi'
owex etetz'? ¿Qa owex etetz'
jun xjal pur tb'anil xq'apj
atok ti'jji? Etetz eteb'en kye
xjal aj pur tb'anil kyq'anaq
b'ix aj at tidi'chq b'an tb'anil
te kyetz, kyetz nkyenajan tuj
kyjay kye k'ulul mandad jun
amaq'.
26 Ntons ¿tidi' owex etetz'?
¿Jun aj yolil tyol Dios? ¡B'an'ax!
B'ix tetz taq'un mas tb'anil
kywitz kye txq'anky tlajen
Dios.*
27 Komo te Wa'nch, tetz
aji te aj nyolin ti'j [tuj Tu'jal
Dios] ikxjani: "Wetz oxe'l
nlajo' nmandader tb'ayon
awitz tzan tqet tk'ulu' listar
te ab'ey."*
28 Wetz oxe'l nq'uma' etetz
b'an'ax, kxol kye xjal tzani
twitz tx'o'tx' nijunwt mas
nim twitz te Wa'nch Aj Swal
A'; anke ikxji, te aj mas nekit
kxol kye aj akyeqet tuj tq'ab'
Qtata Dios mas nim twitz
tetz.»†
29 Ntons aj tok kcha'o' te
ntzani, kye xjal b'ix kye aj
peyul chojenj, komo kyetz
ojetq tuq jaw si' a' kywi' tzan
Wa'nch, ntons kyetz dyakw-
erd tuq ate' te Qtata Dios at
tkawb'il tuj tq'ab'.
30 Per yatzun kye aj b'uch'uj
Parisey b'ix kye xnaq'tzal
Kawb'il, komo kyetz k'onti'l
okyk'amoj tzan tjaw si' a'
kywi' tzan Wa'nch, ntons
kyetz owel kyik'o' te galan aj
ojetq tuq qet tb'isu' te Qtata
Dios.*
31 [Ntons oxik tq'uma' Jesus
ikxjani:] «¿Tidi' quky'i'l b'a'n
tzan kyqet qparejsa' kye xjal

* **7:22** Isa 35:5-6; 61:1 * **7:26** Taq'un Wa'nch mas tb'anil kywitz kyaq'un kye txq'anky tlajen Dios tzan tpaj nya'tx cha a'ox nyolin tuq ti'j te Koloyon aj tzul tuq, sinoke te Wa'nch totzqi' tuq te Koloyon, ojaw tsi' a' twi', b'ix nxik tyoli' tuq kye xjal tzan tel kyniky' ab'l te Koloyon; Wnch 1:29-39. * **7:27** Mal 3:1 † **7:28** Intqet awe'e' titza' nyolin tuj te txe' txaq u'j ti'j te Mat 11:11. * **7:30** Mat 21:32; Luks 3:12

tuj ja tyempni? ¿Tidi' quky'i'l
okyeqtel nparejsa' tzan txik
nyoli' kyi'j?
32 Kyetz parej iktza' kye
k'wa'l aj wit'like' tuj plas
b'ix nxik kyq'uma' kye
kyuky'i'l ikxjani: "¿Tistil
etetz, aj tok qchimb'a'na
te ajlaj tzan qchalaj, etetz
k'onti'l okxb'ixan; b'ix aj txik
qb'itza'na b'itz b'an b'is, etetz
k'onti'l okx'oq'?"
33 Komo te Wa'nch Aj Swal
A' oje tzul b'ix n'ipan tuq wa'ij
tzan txnaq'tzan b'ix k'onti'l
n'uk'an ta'al ub tx'amsa', per
etetz oqet eyoli' qa tetz at tuq
jun malspirit tuj tanim.
34 B'ix ajna'l oje kyin'ul
[wetz] te Ichan Aj Tk'wa'al
Dios [a'in], b'ix nkyinwa'an
b'ix nkyin'uk'an, per etetz
nkyinqet eyoli' qa wetz jun
xujul b'ix cha wuk'anqet
b'ix jun kyajyol kye aj peyul
chojenj b'ix kyajyol kye aj
chimol choj.
35 Per kye aj at jun kynab'l
b'an tume'l, ntons tzan tpaj
te aj nqet kyk'ulu' n'ok en
qa b'an'ax te kynab'l b'an
tume'l.»

Aj Tqet Si' Jun Tk'ok'jal Ti'j Jesus Tzan Sten List Te Muqb'il Tetz

Mat 26:6-13; Mak 14:3-9; Wnch 12:1-8

36 Ntons, jun xjal aj b'uch'uj
Parisey oxik tuk'le' Jesus tzan
twa'an tuq tjay. Ntons te Je-
sus oxik b'ix oqet wit'let ti'j
mes.
37 B'ix at tuq jun xuj chi-
mol choj tuj aj amaq'ji, tetz
owok xhcha'o' ti'j te Jesus
ojetq tuq pon wa'il tjay te
xjal aj b'uch'uj Parisey, ntons
owox tzi tuky'i jun tal xar
xtx'otx'al alabastr nojnaq tuq
tuky'i tk'ok'jal.
38 Oqeten ti'ajx Jesus b'ix
oqet mejlet txe' toq, b'ix
owokten oq'el b'ix tuky'i ta'l
twitz owel xtx'ajo' ti'j toq
Jesus, yaji owel tky'ixwinsa'
tuky'i stzamal twi' b'ix n'el
tuq b'aj stz'ub'a' ti'j toq b'ix
oqet tqo' te tk'ok'jal ti'j toq.*
39 Te xjal aj b'uch'uj Parisey
aj otzaj uk'len te Jesus, ya ma
tz'ok ten ntzani, oqet tb'isu'
tuj tanim ikxjani: "Qa te ja
xjalni b'an'axwit jun aj yo-
lil tyol Dios, ntons teb'en-tal
ab'l te xuj aj n'ok makon tet-
zni, komo tetz jun xuj chimol
choj."
40 Ntons te Jesus oxik
tq'uma' tetz ikxjani: «Simon,
wetz at jun tidi' aj ngan tzan
txik nq'uma' yatz.» Yaji te
aj Parisey owajtz stzaq'b'e'
ikxjani: «Xnaq'tzon, instzaj
aq'uma'chaq.»
41 Ntons kyi te Jesus ikx-
jani: «At tuq jun xjal swal
ky'exj b'ix jun xjal k'asb'ena'
tuq jweb' oqal (500) tmin
titza' b'ix junky k'asb'ena'
tuq lajuj tuj oxqal (50) tmin
titza'.‡
42 Komo k'onti'l tuq
nb'antik tzan tok kchojo'
te kyk'as, ntons te xjal aj
swal ky'exj oqet tnajsa' te

* **7:38** Mat 26:7; Mak 14:3; Wnch 12:3 ‡ **7:41** Jweb' oqal tmin denary iktza' twi' tk'u'j jun xjal te kab'e' aq'b'i, b'ix lajuj tuj oxqal tmin iktza' twi' tk'u'j jun xjal te kab'e' qya'.

kyk'asb'en. Ntons ¿ab'l te
kyetz oqtel ganin mas te
xjal?»
43 Ntons te Simon oxik
tq'uma': «Wetz tuj nnab'l
te xjal aj mas nim tuq
tk'asb'en.» Ntons te Jesus
oxik tq'uma': «B'an'ax aw-
itza'.»
44 Yaji te Jesus owok tka'yi'
te xuj, b'ix oxik tq'uma' tetz
te Simon ikxjani: «¿N'ok asi'
anab'l ti'j ja xujni? Wetz ma
kyin'otz tuj ajay b'ix k'onti'l
ma tzaj asi' ch'in wa' tzan tel
ntx'ajo' ti'j woq; yatzun te ja
xujni, tetz ma'tx tz'el xtx'ajo'
ti'j woq tuky'i ta'l twitz b'ix
ma'tx tz'ok tky'ixwinsa' tuky'i
stzamal twi'.
45 Yatz k'onti'l ma kyintzaj
alima' tuky'i jun limb'il
tb'anil iktza'x nqoliman;§
yatzun te ja xujni mina' tkaj
tsi' tzan telb'aj stz'ub'a' ti'j
woq atx aj wotzlen.
46 Yatz k'onti'l ma qet asi'
ch'in aseyt tuj nwi' [tzan
ak'amon wetz galan tuj ajay],
per tetz ma'tx qet tsi' tk'ok'jal
ti'j woq.
47 Astilji wetz oxe'l nq'uma'
yatz, anke tetz nim tuq xh-
choj per ajna'l ma'tx najslet
kyaqil; astilji nkyinqet tgani'
nim. Yatzun jun xjal aj nya'tx
nim xhchoj, qa tetz nnajslet
te xhchoj, k'onti'l nkyinqet
tgani' nim.»
48 Yaji oxik tq'uma' te Jesus
tuky'i te xuj ikxjani: «Kyaqil te
achoj ma'tx qet najslet.»
49 Ntons kye txq'anky xjal
aj akyeqet tuq tzi, nkyey-
olin tuq kyib'kyib'x ikxjani:
«¿Ab'l te ja xjal ntzani aj b'a'n
tzan tqet tnajsa' xhchoj junky
xjal?»
50 Yaji tetz oxik tq'uma'
tuky'i te xuj ikxjani: «Tzan
tpaj ma tz'ok wit'let ak'u'j
wi'j, ma'tx chkolet, b'a'n tzan
awaj ajay b'ix k'on chb'isun.»

8

Kye Xuj Aj Nkye'onen Tuq Tuky'i Jesus

1 Ya ma ky'ik kyaqil ntzani,
te Jesus ja'chq tuq nky'ik tuj
ky'ila'j amaq' tuj ky'ila'j aldey
npakb'an tuq te tpakb'alil
galan ti'j te tume'l titza' tzan
kykaj kye xjal tuj tq'ab' Qtata
Dios. B'ix kye kykab'lajujil
txnaq'atz ajune' tuq tuky'i'l
ja' oj txik.
2 B'ix ax ajune' tuq tuky'i'l
txq'an xuj aj ojetq tuq kyejatz
teq'i' malspirit tuj kyanim
b'ix ojetq tuq kyeqet tq'ana'
[tuky'i tidi'chq kyyab'il]. Kxol
kyetz ajun tuq te Liy aj
Magdála aj ojetq tuq kyejatz
wuq malspirit tuj tanim;
3 b'ix ajun tuq te Xhwan aj
txu'jel Kuxh, aj e'el aq'unj tuq
tuj tjay Eródes; b'ix ajun tuq te
Susana b'ix ky'ila'j txq'anky
aj nkye'onen tuq kyuky'i'l
tuky'i aj at tuq te kyetz.*

Te Yek'b'il Ti'j Te Awalj
Mat 13:1-9; Mak 4:1-9

4 Ntons, ky'ila'j xjal
eb'ajtzaj ja'chq tuj junjun
amaq' tzan kypon tuq e'el
Jesus, ntons owok kchimo'
kyib' ky'ila'j xjal. Ntons tetz

§ **7:45** Ax: ma kyin'el atz'ub'a'. * **8:3** Mat 27:55-56; Mak 15:40-41; Luks 23:49

oxik tq'uma' kyetz ja yek'b'il
ntzani:
5 «Jun xjal owex awal, b'ix
man tuq nkyiton, txq'an tijaj
oqet tuj b'ey, ntons te ijaj oqet
xajb'e' b'ix kye pich' eb'ajxik
lo'on tetz.
6 Txq'anky ijaj oqet txol
ab'j, b'ix ya ma jakul te
ijaj ojaw ky'ixwik tzan tpaj
k'onti'l tuq chb'u'inal.
7 B'ix txq'anky ijaj oqet txol
ky'i'x b'ix ya ma jakul te ijaj,
ojakul junx tuky'i te ky'i'x,
b'ix yatzun te awalj owok
sky'ilan toq.
8 Yatzun kye txq'anky ijaj
oqet tuj tb'anil tx'o'tx', ojakul
b'ix oky'ib' b'ix okaj b'an
tb'anil twitz, b'ix junjun ijaj
otswaj oqal (100) twitz.»
Ntons, ya ma mankun tyolin,
oxik tq'uma' ikxjani: «Ab'l te
aj at txkyin, intok xhcha'o'.»

Tistil Te Jesus Nxnaq'tzan Tuq Tuky'i Yek'b'il
Mat 13:10-17; Mak 4:10-12

9 Ntons, tzaj kye txnaq'atz
Jesus, oxik kyqani' tetz tidi'
tuq telponx te aj yek'b'il ni'n.
10 Ntons te Jesus oxik
tq'uma' kyetz ikxjani: «Ajna'l
ma'tx xik yek'u' etetz tzan
tel eniky' te aj k'onti'l n'el
kyniky' txq'anky ti'j te tume'l
titza' tzan kykaj kye xjal
tuj tq'ab' Qtata Dios. Per
kye txq'anky xjal, wetz
nkyinyolin kyuky'i'l a'ox
tuky'i yek'b'il, ikxji anke tz'ok
kyen, k'onti'l nxik kyen, b'ix
anke tz'ok kcha'o', k'onti'l
n'ox tuj kywi'.»*

Te Jesus Nyolin Ti'j Tumelil Te Yek'b'il Ti'j Te Ijaj
Mat 13:18-23; Mak 4:13-20

11 «Ntons te yek'b'il telponx
ikxjani: Te ijaj telponx te tyol
Qtata Dios.
12 B'ix te ijaj aj oqet tuj
b'ey telponx kye xjal aj n'ok
kcha'o' te Tyol Qtata Dios, per
n'ul te Tajaw Choj, n'el tin te
Tyol Qtata Dios tuj kyanim
tzan k'on txik kyoksla' b'ix
tzan k'on kykolet.
13 Te ijaj aj oqet txol ab'j
telponx kye aj n'ok kcha'o' te
Tyol Qtata Dios b'ix nkyecha-
laj tzan kyk'amon, per [iktza'
te awalj] nya'tx nim tlok'il
[cha jun tyemp nten], ax ikxji
kye xjal aj cha jun tyemp
nxik kyoksla'; cha'oj tok kyen
jun tidi' aj b'a'n tzan kyqet
tz'aqaqik titza', yaji nkaj
kykola' tzan kyokslan.
14 Te ijaj aj oqet txol ky'i'x
telponx kye aj n'ok kcha'o'
te Tyol Qtata Dios, per yaji
kyeb'ayle' nkaj kykola' tzan
tpaj nkyeb'isun ti'j tidi'chq,
b'ix tzan tpaj kyq'inomal
b'ix tzan tpaj jun kchalajb'il
cha kyganx, b'ix ikxji te aj
kyk'ulb'en k'onti'l npon iktza'
te Dios tgan.
15 Per te ijaj aj oqet tuj
tb'anil tx'o'tx', tetz nini iktza'
kye xjal aj tuky'i jun tk'u'jlal
nkyoksla' te Tyol Qtata Dios
aj n'ok kcha'o', b'ix k'onti'l
nkaj kykola' tzan kyokslan
b'ix k'onti'l nkaj ksi' tzan
kyk'ulun b'an galan.»

Te Yek'b'il Ti'j Jun Kandil
Mak 4:21-25

* **8:10** Isa 6:9-10

16 «Nijunwt ab'l aj n'ok xtxaqo' jun tq'anal b'ix yaji oqtel xtxayi' tuky'i jun tidi' qatzun owokex tsi' tjaq' twatub'ji, sinoke ojawel tsi' jawnaq, ikxji kye aj nkye'ox oxe'l kyen chk'atunal.*

17 Komo k'onti'l jun tidi' aj ewa' nlay-wit b'antik tzan tok cha'o', b'ix k'onti'l jun tidi' aj ewj nlay-wit tz'ok e'e' b'ix nlay-wit tz'el niky'j ti'j.*

18 Ntons instzaj echa'o' byenech. Komo ab'l te aj n'ox tuj twi' oxe'l si' mas tnab'l, per te aj k'onti'l n'ox tuj twi' owelal in te aj ch'in aj oje tz'el tniky'.»*

Aj Txik Tq'uma' Jesus Ab'le' Kye Aj Iktza' Tnan B'ix Terman

Mat 12:46-50; Mak 3:31-35

19 Ntons, te tnan Jesus b'ix kye titz'in eb'ajpon aj ja' tuq atqet te Jesus, per k'onti'l ob'antik tzan kypon qaynin ti'j tzan tpaj ajun xjal tuq k'onti'l tuq nb'antik tzan kky'ik.

20 Ntons tzaj jun xjal, oxik tq'uma' te Jesus ikxjani: «Te anan b'ix kye a'e' awitz'in akye'ex jwer b'ix kygan tzan kyyolin awuky'i'l.»

21 Yaji tetz owaj stzaq'b'e' ikxjani: «Kye aj nkyecha'on te tyol Qtata Dios b'ix nqet kyoksla', a'e' kyetz [iktza'] kye nnan b'ix kye werman.»

Aj Tlumet Te Kyaq'iq' Tzan Jesus

Mat 8:23-27; Mak 4:35-41

22 Ntons, jun q'ij te Jesus owox tuj jun bark kyuky'i a'e' txnaq'atz, b'ix oxik tq'uma' kyetz ikxjani: «Qwa'q, qob'ajjunxla'in ja a'ni.» Ntons eb'ajxik,

23 b'ix aj man tuq nkyeb'et tuj te a', te Jesus owitan. Aj orji ojaw jun nim kyaq'iq' tuj te a' b'ix te a' n'ox tuq pulan tuj te bark b'ix ch'inky tuq kxik mulan.

24 Ntons eb'ajxik k'asul te Jesus b'ix oxik kyq'uma' tetz ikxjani: «¡Xnaq'tzon! ¡Xnaq'tzon! ¡Ch'inky qxik mulan!» Yaji te Jesus ojaw wa'let b'ix oxik tmiyo' te kyaq'iq' tuky'i te a' b'ix olumet kyaqil.

25 Yaji tetz oxik tq'uma' kye txnaq'atz ikxjani: «¿Tistil k'onti'l ma tz'ok wit'let ek'u'j wi'j?» Per kyetz b'an ojetq tuq kyetzajb'aj b'ix b'an nkyelab'an tuq, nkyecha'on tuq kyib'kyib'x ikxjani: «¿Ab'l te ja xjalni aj nxik tk'ulu' mandad te kyaq'iq' b'ix te a' b'ix nqet oksla'?»

Aj Tjatz Tin Jesus Ky'ila'j Malspirit Tuj Tanim Jun Xjal Aj Jeras

Mat 8:28-34; Mak 5:1-20

26 Ntons, yaji eb'ajpon tuj tkwentil Jeras† junxla' te Galiley A'.

27 Ya ma qetz te Jesus tuj te bark, dech opon tuky'i'l jun

* **8:16** Mat 5:15; Luks 11:33 * **8:17** Mat 10:26; Luks 12:2 * **8:18** Ax: ab'l aj at tidi' tetz, oxe'l si'let mas, per te aj k'onti'l at, te aj ch'in aj at owelal eq'let; Mat 13:12; 25:29; Mak 4:25; Luks 19:26. † **8:26** Tuj tkwentil Jeras nkyenajan tuq xjal aj nya'tx aj tijajil Israel iktza' te Jesus.

xjal aj tuj amaq' tuq [tb'ay]
b'ix akyeqex tuq malspirit tuj
tanim. Ky'ila'j aq'b'ixi' tuq
k'onti'l n'ok tsi' tq'anaq b'ix
k'onti'l tuq nnajan tuj jun jay,
sinoke cha tuq nnajan kxol
kye muqb'il anim.
28 Ya ma xik te'e' ikja'n stzaj
tuq te Jesus, tetz ojaw siky'in
kongan, b'ix oqet mejlet twitz
b'ix oxik tq'uma' kongan ikx-
jani: «¿Ti' n'ajoyo' wuky'i'l,
yatz Jesus aj Tk'wa'al Dios
a'ich, te Dios aj mas nim
tajwalil twitz kyaqil? Wetz
nqet nwitz awitz tzan k'on
tok aswa' jun xhcho'nal wi'j.»
29 [Te malspirit oxik
tq'uma'] ikxjani tzan tpaj te
Jesus ojetq tuq xik tk'ulu'
mandad tzan tjatz tuj tanim
te xjal. Komo te xjal ky'ila'j-el
ntzyet tuq tzan te malspirit,
b'ix anke nqet tuq k'alo' tq'ab'
b'ix toq tuky'i kaden, per tetz
nkye'el tuq tlaqu' kye kaden
b'ix te malspirit nxik tuq
teq'i' tuj te ky'ixk'oj tx'o'tx' aj
ja' k'onti'l najayon.
30 Te Jesus oxik xhcha'o'
tetz ikxjani: «¿Tidi' ab'i?» Yaji
tetz owajtz stzaq'b'e': «Wetz
nb'i B'uch'uj.»‡ Tetz otzaj
tq'uma' tb'i ikxji tzan tpaj
ky'ila'j tuq kye malspirit ojetq
kyeqex tuj tanim.
31 B'ix oqet kywitz twitz Je-
sus tzan k'on tuq kxik tlajo'
tuj te jul aj k'onti'l txe'.
32 Ntons komo ate' tuq
ky'ila'j kuch nkyewa'an tuq
ti'j te witz tzi, kye malspirit
oqet kywitz twitz Jesus tzan
stzoqpin tuq tzan kyqex tuj
kyk'u'j kye kuch. Ntons te
Jesus ostzoqpij.
33 Ntons kye malspirit
eb'ajjatz tuj tanim te xjal b'ix
eb'ajqex tuj kyk'u'j kye kuch.
B'eyxnajji kye kuch kkyaqil
eb'ajjaw qitun, eb'ajxik qetl
b'ix okyaqon kytilu' kyib' tuj
a', kkyaqil eb'ajjaw jeq'b'ik.
34 Ntons kye aj nkyepas-
torin tuq kye kuch, ya ma
tz'ok kyen kyaqil aj ojetq tuq
ky'ik, kyetz eb'aj'oqik, b'ix
eb'ajxik q'umal tuj amaq' b'ix
ja'chq, ti'j kyaqil aj ojetq tuq
ky'ik.
35 Ntons ky'ila'j xjal
eb'ajpon e'el kyaqil aj ojetq
tuq ky'ik. Eb'ajpon tuky'i
Jesus b'ix otzaj kykamb'a'
te xjal aj ojetq tuq kyejatz
kye malspirit tuj tanim, tetz
wit'lik tuq qaynin twitz Jesus
b'ix atok tuq tq'anaq b'ix
ya k'onti'l tuq nlokin. B'ix
yatzun kye xjal eb'ajxob'.
36 Kye aj ojetq tuq tz'ok
e'en te aj oky'ik, kyetz oxik
kyq'uma' titza' ojetq tuq
b'antik te xjal aj akyeqex tuq
kye malspirit tuj tanim.
37 Ntons kyaqil kye aj tuj
tkwentil Jeras, kyetz oqet ky-
witz twitz Jesus tzan tuq tex
tzi tzan tpaj b'an nkyexob'
tuq.
38 Ntons te Jesus ojax tuj
te bark b'ix owex. Yatzun te
xjal aj ojetq tuq kyejatz kye
malspirit tuj tanim, tetz nqet
tuq twitz twitz Jesus tzan txik
tuq tuky'i'l. Per te Jesus oxik
tq'uma' tetz ikxjani:
39 «Pax ajay b'ix intxik

‡ **8:30** Ax, Lejyon; aj tb'i telponx iktza' jun mil.

aq'uma' kyuky'i axjalil ti'j
te nim b'an galan aj ma'tx
tk'uluj te Qtata Dios awi'jni.»
Ntons, te xjal oxik tpakb'a'
tuj kyaqil te amaq' te aj b'an
tb'anil aj ojetq tuq tk'uluj te
Qtata Dios tuky'i'l.

Aj Tjaw Tanq'insa' Jesus Tme'al Jayr B'ix Aj Tqet Tq'ana' Jun Xuj Yab' Tuq Ky'ila'j Aq'b'i

Mat 9:18-26; Mak 5:21-43

40 Ntons, ya ma meltz'jik
Jesus [tuj tkwentil Galiley],
kyaqil kye xjal nkyechalaj
tuq tulen tzan tpaj kyaqil tuq
nkye'iyon ti'j.
41 B'ix ntons, at tuq jun xjal
tb'i Jayr, a tuq tetz jun k'ulul
mandad tuj te jay nab'il Dios.
Ntons oqet mejlet twitz Jesus
b'ix oqet twitz tzan tuq txik te
Jesus tjay tetz,
42 tzan tpaj at tuq jun
tme'al b'ix cha jun tuq, qanq
kab'lajuj aq'b'i tetz, b'ix te
tme'al ch'inky tuq tkamik. Aj
man tuq ikja'n kxik, kye xjal
b'an nkylimla' tuq kyib' ti'j
Jesus.
43 Ntons kxol kye xjal at tuq
jun xuj aj n'ok ten tuq twitz
jun tyab'il aj cha pur tuq kyik'
n'el ti'j, kab'lajuj aq'b'ixi' tuq
tjawlen tzyet, anke tetz ojetq
tuq qetb'aj tnajsa' kyaqil tidi'
tetz chojb'il kye q'anon, per
k'onti'l ob'antik tzan nijunwt.
44 Ntons owok laq'chet ti'j
Jesus ti'ajx, b'ix owok tmako'
xtxa'm tq'anaq. B'eyxnajji te
kyik' owa'let ti'j.
45 Ntons te Jesus oxik
tq'uma' ikxjani: «¿Ab'l te
aj ma'tx tz'ok makon wet-
zni?» Komo nijunwt tuq
ntzaj q'uman ab'l, ntons te
Xhpe'y oxik tq'uma' ikxjani:
«Xnaq'tzon, kye xjal n'okb'aj
kyb'itz'u' kyib' awi'j.»
46 Te Jesus oxik tq'uma'
ikxjani: «At ab'l ma'tx tz'ok
makon te wetz, komo wetz
ma nna'oj at ab'l ma'tx
b'antik witza'.»
47 Ntons te xuj ya ma tz'ok
ten k'onti'l nb'antik tzan tkaj
ewj, ntons opon twitz Jesus
b'ix b'an nlu'lun tuq, oqet
mejlet twitz, ojatz tq'uma'
kywitz kyaqil kye xjal tistil
tuq ojetq tz'ok tmako' xtxa'm
tq'anaq te Jesus b'ix titza' tuq
b'eyxnajji ob'antik.
48 Yaji te Jesus oxik tq'uma'
ikxjani: «Noy, tzan tpaj ma
tz'ok wit'let ak'u'j wi'j, ajna'l
ma'tx chb'antik. B'a'n tzan
awaj b'ix k'on chb'isun.»
49 Ntons tetz man tuq
nyolin, tpon jun xjal tzajnaq
tuq tjay Jayr b'ix oxik tq'uma'
ikxjani: «Te ame'al ma'tx
kamik. Ya k'onky xik awuk'le'
te xnaq'tzon.»
50 Ya ma tz'ok xhcha'o', te
Jesus oxik tq'uma' tetz ikx-
jani: «K'on txob', cha intok
awit'b'a' yatz ak'u'j wi'j b'ix te
ame'al ob'antel.»
51 Ntons ya ma pon tjay te
xjal, te Jesus k'onti'l ostzoqpij
tzan tox nijunwt txq'anky
xjal tuky'i'l, a'ox tzan kyox te
Xhpe'y tuky'i Wa'nch tuky'i
Jacobo§ b'ix kye k'wa'lon ti'j
te k'wa'l.
52 Kyaqil tuq b'an
nkyeb'aj'oq' b'ix b'an

§ **8:51** Ax: Chaw.

nkye'uxin tuq ti'j te k'wa'l.
Per tetz oxik tq'uma' kyetz
ikxjani: «K'on kx'oq', tetz
nya'tx kamnaq, sinoke cha
nwitan.»
53 Per kye xjal cha tuq n'ok
kxmayi', kyetz kyeb'en tuq te
k'wa'l ojetq tuq kamik.
54 Per tetz ojaw stzyu' tq'ab'
te k'wa'l b'ix oxik tq'uma'
kongan ikxjani: «Noy, sek'
ajaw.»
55 Ntons te k'wa'l owul
tnab'l, b'eyxnajji ojaw wa'let,
b'ix te Jesus oxik tq'uma'
kyetz tzan txik kyk'a'cha'.
56 Kye stat te k'wa'l b'an
nkyelab'an tuq, per te Jesus
oxik tq'uma' kyetz tzan k'on
tuq txik kyq'uma' te nijunwt
kyaqil aj ojetq tuq ky'ik.

9

Aj Txik Tlajo' Jesus Kye Txnaq'atz Pakb'al Tyol Qtata Dios

Mat 10:5-15; Mak 6:7-13

1 Te Jesus e'ok xhchimo'
kykab'lajujil kye txnaq'atz
b'ix oxik tsi' kypoder b'ix
kyajwalil tzan tjatz kyin
kyaqil malspirit tuj kyanim
xjal b'ix tzan kyq'anan,
2 b'ix exik tlajo' pakb'al te
tpakb'alil ti'j te tume'l titza'
tzan kykaj kye xjal tuj tq'ab'
Qtata Dios b'ix tzan kyq'anan
xjal.
3 Oxik tq'uma' kyetz ikx-
jani: «K'onti'l tzan txik etin
ch'inwt tuj eb'ey, k'onti'l tzan
txik etin etze' ni jun eb'e'eq
ni jun ewe' ni jun etumin ni
junky moj eq'anaq.*
4 Oj etox tuj jun jay, ax
tzi okxkajel max oj exik tuj
junky amaq'.
5 B'ix aj ja' nlay kxk'amet,
oj etetz tuj aj amaq'ji, ow-
elal ekyito' te quq ti'j etoq,
nini telponx nya'tx galan te aj
ma'tx kyk'uluj.»*
6 Ntons ya ma kye'ex
tzi, nkyeky'ik tuq tuj jun
aldey b'ix yaji tuj junky,
nkyepakb'an tuq te tpakb'alil
galan ti'j Qtata Dios b'ix
nkyeq'anan tuq xjal ja'chq.

Aj Tb'isun Te Eródes Ti'j Te Jesus Qa Tetz A Tuq Te Wa'nch Aj Swal A'

Mat 14:1-12; Mak 6:14-29

7 Ntons te Eródes aj nk'ulun
mandad* tuq ti'j jun part te
tkwentil Galiley, tetz owok
xhcha'o' ti'j Jesus b'ix kyaqil
aj nb'antik tuq titza'. Tetz
b'an nb'isun tuq tzan tpaj
junjun nkyq'uma' tuq te
Wa'nch [Aj Swal A'] ma'tx jaw
anq'in kxol kye kamnaq.
8 Junjunky nkyq'uma' tuq,
te Eliys aj yolil tyol Dios oqtxi'
ojetq tuq jaw kanet junky'el;
b'ix junjunky nkyq'uma' tuq,
te Jesus jun tlajen Dios oqtxi'
aj ojetq tuq jaw anq'in.*
9 Per te Eródes ntq'uma' tuq
ikxjani: «Wetz oxik nk'ulu'
mandad tzan tel in twi' te
Wa'nch. ¿Ntons ab'l te xjal
aj n'ok ncha'o' tidi'chq ti'jni?»
Komo te Eródes n'ok il tuq
njoyon tume'l tzan tok te'e'.

* **9:3** Luks 10:4 * **9:5** Luks 10:10-11; Kya 13:51 * **9:7** Ax: tetrarca. * **9:8** Mat 16:14; Mak 8:28; Luks 9:19

Aj Txik Tsi' Jesus Kywe' Jweb' Mil Xjal

Mat 14:13-21; Mak 6:30-44; Wnch 6:1-14

10 Ntons ya ma kyemeltz'jik kye tky'ixel Jesus, oxik kyq'uma' tetz kyaqil aj ojetq tuq qet kyk'ulu'. Yaji te Jesus exik tuk'le' tzan kxik kchukel tuky'i'l tuj jun amaq' Betsayd tb'i.

11 Ya ma tz'el kyniky' kye xjal ja' ikja'n tuq kxik, eb'ajxik tzan kypon aj ja' tuq opoyon tetz. Yatzun te Jesus aj tpon, etk'amoj b'ix oxik tyoli' kyuky'i'l ti'j te tume'l titza' tzan kykaj tuj tq'ab' Qtata Dios, b'ix eb'ajqet tq'ana' kye yab'.

12 Yaji ikja'n tuq tex te q'ij, kye kykab'lajujil txnaq'atz e'ok laq'chet ti'j Jesus b'ix oxik kyq'uma' tetz ikxjani: «Pakawin ch'in kyuky'i'l kye xjal, b'ix inkxik alajo' kyuj kye aldey b'ix ja'chq jay qaynin tzani, aj ja' b'a'n tzan kyposadin b'ix tzan kywa'an, komo tzani k'onti'l jay.»

13 Ntons te Jesus oxik tq'uma' kyetz ikxjani: «Inkxik ek'a'cha' etetz.» Yaji kyetz oxik kyq'uma': «Qetza k'onti'l tidi' at. Cha a'ox jweb' wab'j b'ix kab'e' kyiy at. A'ox qa ma qoxika loq'ol kywe' kyaqil ja xjalni.»

14 Komo qanq at tuq jweb' mil (5000) ichan tzan kyaqil. Ntons te Jesus oxik tq'uma' kye txnaq'atz ikxjani: «Inkyqet ewit'b'a' kye xjal, junjun b'uch'uj te lajuj tuj oxqal (50) xjalchaq junjun.»

15 Ntons oqet kyk'ulu' ikxji, b'ix kkyaqil kye xjal eb'ajqet wit'let.

16 Ntons te Jesus ojaw stzyu' kye jweb' wab'j b'ix kye kab'e' kyiy, ojax ten twitz ka'j b'ix oxik tsi' pixon te Qtata Dios. Yaji oqet tpawa' te wab'j b'ix nxik tuq tsipa' kye txnaq'atz tzan txik ksipa' kyetz kye xjal.

17 Kyaqil kye xjal eb'ajwa'an b'ix eb'ajnoj byenech, b'ix ti'j te aj osobrin ojaw kchimo' kab'lajuj chi'l.

Aj Txik Tq'uma' Xhpe'y Ab'l Tuq Te Jesus

Mat 16:13-19; Mak 8:27-29

18 Ntons jun q'ij aj nxnaq'tzan tuq te Jesus xhchukel kyuky'i txnaq'atz, oxik xhcha'o' kyetz ikxjani: «¿Ab'l a'in tuj kynab'l kye xjal?»

19 Ntons kyetz oxik kyq'uma' tetz ikxjani: «Junjun nkyq'uma', a'ich te Wa'nch Aj Swal A', b'ix junjunky nkyq'uma', yatz a'ich Eliys qatzun jun aj yolil tyol Dios oqtxi' aj ma'tx jaw anq'in.»*

20 Yaji tetz oxik xhcha'o' kyetz ikxjani: «Yatzun etetz tuj enab'l ¿ab'l a'in etetz tuj enab'l?» Ntons tzaj te Xhpe'y, oxik tq'uma' ikxjani: «Yatz a'ich te Koloyon Aj Q'umankaj Oqtxi' tzan te Qtata Dios.»*

21 Per yaji te Jesus exik tkawi' byenech tzan k'on txik kyq'uma' te nijunwt.

* **9:19** Mat 14:1-2; Mak 6:14-15; Luks 9:7-8

* **9:20** Wnch 6:68-69; 11:27

Aj Txik Tq'uma' Jesus Ti'j Tkamiky
Mat 16:20-28; Mak 8:30-9:1

22 B'ix oxik tq'uma' kyetz ikxjani: «Presiskix tzan tky'ik nim xhcho'nal wi'j [wetz] te Ichan Aj Tk'wa'al Dios [a'in], b'ix okyin'elal ik'o' tzan kye tijxjal aj nim kyajwalil b'ix tzan kye pal aj nim kyajwalil b'ix kye xnaq'tzal Kawb'il, b'ix presiskix tzan nkamik b'ix tzan njaw anq'in tuj toxi'n q'ij.»
23 Tetz nxik tuq tq'uma' ikxjani kye kyaqil: «Ab'l aj tgan tzan tok lapet wi'j, ntons b'ajq'ij a tgan tzan tkaj tkola' te aj cha n'el tgani', a tgan tzan sten dispwest tzan tok ten twitz tkamiky tzan npaj wetz,† b'ix ntons intok lapet wi'j.
24 Komo ab'l aj cha njoyon tume'l tzan tkolon tib'x tzan tanq'in, opoyonaj kixi'; yatzun te aj okamel tzan tpaj tokslb'en wi'j, tetz otkamb'a'tz jun tanq'in.*
25 Komo ¿tidi' token qa jun xjal otkamb'a'tz kyaqil aj at tzani twitz ja tx'o'tx'ni per qa axk tetz opoyon tnajsa'x tanq'in?
26 Komo ab'l te aj oky'ixwel wi'j b'ix ti'j te npakb'alil, ntons ti'j tetz ax [wetz] te Ichan Aj Tk'wa'al Dios [a'in] okyinqtel ky'ixwik ti'j oj wul wetz tuky'i nim wajwalil b'ix tuky'i tajwalil te Ntat b'ix kyuky'i kye ángel aj pawame' te Qtata Dios.
27 Wetz oxe'l nq'uma' etetz te b'an'ax, junjun exol etetz tzani nlay kyekamik max oj tok kyen cha'oj tk'ulun mandad te Qtata Dios [tuky'i nim tajwalil tzani twitz tx'o'tx'].»

Aj Xhchukjik Tka'yin Jesus
Mat 17:1-8; Mak 9:2-8

28 Ntons ya ma ky'ik jun saman txiklen tq'uma' ja tyol ikxjani, ntons eb'ajxik tuk'le' tuky'i'l, te Xhpe'y, Wa'nch b'ix Jacobo,‡ b'ix exik twi' jun witz xnaq'tzon.
29 Aj man tuq nxnaq'tzan te Jesus, ojaw ky'ixpjik tka'yin b'ix te tq'anaq owok b'an saq b'ix ntxaqtxon.
30 Yaji ejaw kanet kab'e' xjal nkyeyolin tuq tuky'i'l, jun te [tzqan] Moisés* tuq b'ix te junky te [tzqan] Eliys,*
31 b'ix kxik e'en b'an nkyetxaqtxon tuq b'ix nkyeyolin tuq tuky'i Jesus ti'j aj oky'el tuq ti'j tuj Jerusalen, tetz ch'inky tuq tkamik tzan tky'ik kyaqil aj oje qet tz'ib'a' ti'j oqtxi'.
32 Ntons, te Xhpe'y b'ix kye tuky'i'l b'an ajun kywatl tuq, per ya ma tz'el kywatl byenech, oxik kyen xhchqitz'unal te Jesus b'ix kye kab'e'ky xjal aj akyeqet tuq tuky'i'l.
33 B'ix aj man tuq ikja'n kxik kye kab'e' xjal, te Xhpe'y oxik tq'uma' te Jesus

† **9:23** Ax: tzan txik teq'i' tkurusx. Intqet awe'e' aj ja' nyolin txe' te txaq u'j ti'j Mat 16:24. Ax Mat 10:38, Mak 8:34 b'ix Luks 14:27 nyolin ti'j te krus. * **9:24** Mat 10:39; Luks 17:33; Wnch 12:25 ‡ **9:28** Ax: Chaw. * **9:30** Exo 2–20; 24; 32–34; Deu 32:44-52; 34:1-8 * **9:30** 1Re 17–19; 2Re 1–2

ikxjani: «Xnaq'tzon, galan qa aqoqetna tzani. Ojawel jk'ulu'na ox tal pach, jun te yatz b'ix jun te Moisés b'ix jun te Eliys.» Komo te Xhpe'y k'onti'l tuq n'el tniky' tidi' nxik tq'uma', cha nxik-oq tyoli'.

34 Aj man tuq nyolin ikxjani, oqet jun muj kyi'j, b'ix aj ikja'n tqet te muj kyi'j, te Xhpe'y b'ix kye txq'anky eb'ajxob'.

35 Ntons tuj te muj otzaj yolin te Qtata Dios, otzaj tq'uma' ikxjani: «Aj ntzani wetz nk'wa'al aj joyomaj witza'.* Intok esi' ewi' ti'j.»

36 Yaji, ya ma mankun tyolin, ntons te Jesus okaj xhchukel junky'el kyuky'i'l. Per kyetz cha oqet kyewa' kyaqil, k'onti'l oxik kyq'uma' te nijunwt te aj ojetq tuq tz'ok kyen.

Aj Tqet Tq'ana' Jesus Jun K'wa'l Aj At Tuq Jun Malspirit Tuj Tanim

Mat 17:14-21; Mak 9:14-29

37 Yaji tuj junky iwitq, aj ojetq tuq kyemeltz'jik twi' te witz, ky'ila'j xjal eb'ajpon kanol tetz.

38 Kxol kye xjal at tuq jun ichan aj ojaw siky'in kongan ikxjani: «Xnaq'tzon, nqet nwitz awitz tzan tok awen ch'in te nk'ajol, a'ox jun ch'i nk'ajol nini.

39 Tetz tzyu' tzan jun malspirit aj ntk'ulu' tzan tjaw siky'in b'ix nxik tsi' atak ti'j b'ix ntk'ulu' tzan tpulutin stzi'. K'onti'l nkaj stzoqpi' luwew b'ix ikja'n tpon tnajsa'.

40 Wetz ma'tx qet nwitz kywitz kye axnaq'atz tzan tuq tjatz kyin per k'onti'l ma b'antik kyitza'.»

41 Yaji te Jesus oxik tq'uma' ikxjani: «Etetz k'onti'l n'ox tuj ewi' b'ix cha nkxb'isun nya'tx tume'l. ¿Janik'b'a'nx-alo tzunx okyinqtelten exol b'ix janik'b'a'nx okxwipa'tz? Instzaj awin ak'ajol tzani.»

42 Aj man tuq ikja'n tpon laq'chet te k'wa'l, te malspirit oqet txo'o' te k'wa'l twitz tx'o'tx' b'ix oxik tsi' atak ti'j. Per te Jesus oxik tk'ulu' mandad tzan tjatz te malspirit, oqet tq'ana' te k'wa'l b'ix okaj tq'apo' tuj tq'ab' stat.

Aj Txik Tq'uma' Jesus Tka'mjji'n-el Ti'j Tkamiky

Mat 17:22-23; Mak 9:30-32

43 Ntons kyaqil kye xjal b'an nkyelab'an tuq ti'j tajwalil te Qtata Dios. Kyetz nkyechalaj tuq, nkyeyolin tuq galan ti'j kyaqil aj nqet tuq tk'ulu', per yatzun te Jesus oxik tq'uma' kye txnaq'atz ikxjani:

44 «Intox tuj ewi' b'an byenech te aj oxe'l nq'uma'ni. [Wetz] te Ichan Aj Tk'wa'al Dios [a'in] okyinxe'l q'apo' tuj kyq'ab' kye xjal.»

45 Per kyetz k'onti'l owel kyniky' ti'j aj oxik tq'uma' tzan tpaj txayi' tuq te kywitz, k'onti'l owel kyniky' ti'j, b'ix ax nkyexob' tuq tzan txik kyqani' tuky'i'l tidi' telponx.

---

* **9:35** Isa 42:1; Mat 3:17; 12:18; Mak 1:11; Luks 3:22; 2Xhp 1:17-18

Aj Txik Tyoli' Jesus Ab'l Te Aj Mas Nim Tajwalil Twitz Junky
Mat 18:1-5; Mak 9:33-37

46 Ntons kxol kye txnaq'atz eb'ajjaw wululun tzan tpaj nkyeyolin tuq ab'l tuq jun te kyetz owokel mas nim tajwalil kxol.*
47 Per te Jesus owel tniky' ti' tuq nkyb'isu' tuj kyanim, astilji otzaj teq'i' jun k'wa'l b'ix oqet tsi' tk'atzaj
48 b'ix oxik tq'uma' kyetz ikxjani: «Ab'l aj otk'amo'tz ja k'wa'l tzan npaj wetz, ntons [a'in nkyintk'amo']; b'ix ab'l te aj nkyintk'amo', ntons nk'amon te aj otzaj lajon te wetz.* Komo te aj mas k'onti'l jiq'b'a' exol etetz, aji tetz te aj mas jiq'b'a' tuj twitz te Qtata Dios.»

Te Aj Nya'tx Qajq'oj, Tetz Jun Quky'i'l Qib'
Mak 9:38-40

49 Ntons te Wa'nch owaj stzaq'b'e' ikxjani: «Xnaq'tzon, qetza owok qena jun xjal, nkyejatz teq'i' tuq malspirit tuj kyanim xjal tzan tpaj nxik tq'uma' tuq ab'i, per qetza owel qin gan tetz tzan tpaj k'onti'l ajun qxol.»
50 Ntons te Jesus oxik tq'uma' tetz ikxjani: «K'on tz'el etin gan tetz. Komo ab'l kye aj k'onti'l nqo'ok kyajq'oja', dyakwerd ate' quky'i'l.»

Aj Tel Ik'o' Jesus Tzan Kye Aj Samary

51 Ntons jun q'ij, aj ch'inky tuq tpon tyemp tzan txik te Jesus tuj ka'j, tetz oxik Jerusalen per tuky'i jun tk'u'jlal.
52 Eb'ajxik tlajo' tmandader tb'ayon twitz tuj jun aldey aj ja' nkyenajan kye aj Samary, tzan tok kyjoyo' ja' b'a'n tuq tzan kyposadin.
53 Per kye xjal tzi k'onti'l okyk'amoj tzan tpaj kyeb'enky tuq tetz ikja'n tuq txik tuj te amaq' Jerusalen.§
54 Ya ma tz'ok kyen ikxji, te Jacobo* b'ix Wa'nch, a'e' aj txnaq'atz Jesus, kyetz oxik kyq'uma' tetz ikxjani: «Tat, ¿agan pe' tzan txik jk'ulu' mandad tzan stzaj q'aq' tuj ka'j kyajsik tzan kyponaj?»*
55 Ntons tetz owaj ka'yin kyi'j b'ix exik tkawi'.†
56 Yaji eb'ajxik tuj junky aldey.‡

Kye Aj Kygan Tuq Tzan Kyok Lapet Ti'j Jesus
Mat 8:19-22

57 Aj man tuq nkyeb'et tuj b'ey, jun xjal oxik tq'uma' te Jesus ikxjani: «Tat, wetz okyin'okel lapet awi'j. Aj

* **9:46** Luks 22:24 * **9:48** Mat 10:40; Luks 10:16; Wnch 13:20 § **9:53** Kye aj Samary b'ix kye aj Judey k'onti'l tuq eq'i' kyib', b'ix komo te Jesus ikja'n tuq txik tuj amaq' Jerusalen tuj tkwentil Judey, astilji k'onti'l okyk'amoj te Jesus. * **9:54** Ax: Chaw. * **9:54** 2Re 1:9-16 † **9:55** Kye tz'ib'on oqtxi', atqet owok ktz'aqsa' kab'e'ky yol tmankb'il ja taqan ntzani, b'ix nyolin ikxjani: Oxik tq'uma' Jesus ikxjani: K'onti'l eteb'en tidi' tgan te Txew Dios. ‡ **9:56** Kye tz'ib'on oqtxi', atqet oqet ktz'ib'a' kab'e'ky yol tb'ay twitz ja taqan ntzani, b'ix nyolin ikxjani: Komo te Ichan Tk'wa'al Dios k'onti'l owul tzan kyponaj kyanim kye xjal sinoke tzan tkolon kyi'j.

ja' otxe'l yatz, ax okyinxe'l
wetz.»
58 Ntons te Jesus oxik
tq'uma' tetz ikxjani: «Kye
xhi'wl at kyjul, b'ix kye pich'
kyetz at kyq'u', per [wetz] te
Ichan Aj Tk'wa'al Dios [a'in]
k'onti'l ja' b'a'n tzan nqet
ojlan ch'in.»
59 Ntons oxik tq'uma' tuky'i
junky xjal ikxjani: «Pawok
lapet wi'j.» Per tzaj te xjal,
oxik tq'uma' tetz ikxjani:
«Tat, tkamik-yun tb'ay te ntat,
maxji okyin'okel lapet awi'j.»
60 Yaji oxik tq'uma' te Je-
sus tetz: «Qaltetz, kye aj kam-
naqe' intqex kymuqu' kye ky-
muqenx, per yatz pax b'ix in-
txik apakb'a' te tpakb'alil ti'j
te tume'l titza' tzan kykaj kye
xjal tuj tq'ab' Qtata Dios.»
61 Ntons tzaj junky xjal,
oxik tq'uma' tetz ikxjani: «Tat,
wetz okyin'okel lapet awi'j,
per tzoqpij ch'in tzan nxik
kawil kye a'e' aj tuj njay.»
62 Per tzaj te Jesus, oxik
tq'uma' tetz ikxjani: «Ab'l
aj n'ok lapet wi'j b'ix kab'
tk'u'j, tetzji nya'tx galan tzan
taq'unan tzan kykaj xjal tuj
tq'ab' Qtata Dios.»§

10

Aj Kyel Tjoyo' Jesus Kab'lajuj Tuj Mutx' (72) Xjal Tzan Kxik Pakb'ayon

1 Ya ma ky'ik te nini, te
Twitzale' e'el tjoyo' junky
kab'lajuj tuj mutx' (72)* xjal
b'ix eb'ajxik tlajo' kakab'chaq
kyb'et tzan kxik tb'ayon twitz
kyuj kye amaq' b'ix ja'chq aj
ja' tuq opoyon tetzky.
2 B'ix oxik tq'uma' kyetz
ikxjani: «[Kye xjal iktza']
jun awalj aj nab'enky tzan
tjaw, b'ix kye aq'unon nya'tx
ky'ila'j-e'. Intqet ewitz twitz
te tajaw te awalj tzan ktzaj
tlajo' txq'anky aq'unon tzan
tjaw kyin te awalj.*
3 ¡Pex waq! Wetz nkxik
nlajo' iktza' tal karner [aj
nkyexik tuj jun luwar aj ja'
ate'] xo'j.*
4 B'ix k'on xik eteq'i' eb'e'eq
ni etumin ni exajab' b'ix
[pe'exik sak'son], k'on kxqet
yolin tuky'i nijunwt tuj b'ey.
5 Oj etox tuj jun jay, tb'ay
inkxik elima' kye xjal ikxjani:
"Tz'okxwit jun galan tuj ja
jayni."
6 Tuj aj jayji, qa at jun xjal
aj njoyon tume'l tzan qten
galan kyuky'i txq'anky b'ix
tuky'i Qtata Dios, ntons te aj
galan aj otzajel eqani', oky'el
tuky'i'l. Per qa k'onti'l jun
xjal ikxji, ntons a'ox etetz
ek'amo'tz jun galan tuky'i
Qtata Dios.
7 B'ix oj epon tuj jun amaq',
pe'ekajten cha tuj jun jay b'ix
intxik ewan b'ix intxik etuk'a'
kyaqil aj oqtel si' ewitz; komo
jun aj n'aq'unan presis tzan
tk'amon jun tidi' tzan tpaj

§ **9:62** Ax: jun xjal aj tzyu' te arad titza' b'ix nka'yin ti'jx, tetz nlay b'antik tzan taq'unan tzan kykaj xjal tuj tq'ab' Qtata Dios. * **10:1** Kye tz'ib'on oqtxi', atqet oqet ktz'ib'a' "lajuj tuj mutx' (70)" b'ix nya'tx "kab'lajuj tuj mutx' (72)" tuj ja taqan ntzani. * **10:2** Mat 9:37-38 * **10:3** Mat 10:16 † **10:7** Ax: presis jun twi' tk'u'j. Tzani te "twi' tk'u'j" telponx ti'j te wab'j; 1Kor 9:14; 1Tim 5:18.

taq'umb'en.† K'on kxjaw b'et
tuj jun jay tuj jun jay.
8 Oj epon tuj jun amaq' aj ja'
okxtel k'amo', intxik ewa'a' te
aj oqtel si' ewitz,
9 b'ix inkyqet eq'ana' kye
yab' tuj aj luwarji b'ix in-
txik eq'uma' kyetz ikxjani:
"Ajna'l ma'tx pon te tyemp
tzan tk'ulun mandad te Qtata
Dios exol tuky'i nim tajwalil."
10 Per oj etox tuj jun amaq'
b'ix qa nlay kxqet k'amo',
ntons intxik epakb'a' kyuj
kye b'ey tuj aj amaq'ji, oxe'l
eq'uma' ikxjani:
11 "Kyaqil te quq aj ma'tx
tz'ok lak'et ti'j qoqna, owelal
qkyito' [tzan tpaj etetz k'onti'l
ma qoqet ek'amo'na]. Per
instzaj echa'o' waq: Ajna'l
ma'tx pon te tyemp tzan
tk'ulun mandad te Qtata Dios
tuky'i nim tajwalil."*
12 Wetz oxe'l nq'uma' etetz,
[oj tul te jwisy], oxe'l si' mas
nim xhcho'nal kyi'j kye xjal
aj amaq'ji kywitz kye aj te
amaq' Sodom.»*

Te Aj Oky'el Kyi'j Kye Amaq' Aj K'onti'l Nkye'okslan
Mat 11:20-24

13 «¡Last a'ix aj Korasin!
¡Last a'ix aj Betsayd! Kyaqil
aj yek'b'il aj oqet nk'ulu' exol
tuky'i nim wajwalil, cha tzi-
wit oqet nk'ulu' kxol kye aj
Tir b'ix kye aj Sidon, kyetz
oqtxi'-tal tjawlen kky'expu'
kynab'lin, b'ix oje-tal tz'ok
ksi' kyq'anaq b'an wak', b'ix
oje-tal kyeqet wit'let tuj tza'j
tzan tqet kyyek'u' b'an'ax
ntzaj kyna'on tetz ti'j kchoj.*
14 Astilji oj tul te jwisy ntons
te xhcho'nal aj oxe'l si' eti'j
owokel mas nim twitz te aj
oxe'l si' kye aj Tir b'ix Sidon.
15 B'ix ax etetz aj Caper-
naúm ¿ti'tzun etetz tuj enab'l
okxjawel in tuj ka'j tzan eqet
jiq'b'a'? ¡Nlay! Komo etetz
okxe'l xo'o' tuj aj ja' ate' kye
kamnaq.*
16 Ntons [etetz aj nkx'ok
lapet wi'j], ab'l te aj owokel
tsi' twi' eti'j, wi'j n'ok tsi' twi',
b'ix ab'l te aj okx'elal tik'o',
a'in nkyin'el tik'o', b'ix te aj
nkyin'el tik'o' ax n'el tik'o' te
aj otzaj lajon wetz.»*

Aj Kymeltz'jik Kye Kab'lajuj Tuj Mutx' (72) Aj Exik Lajo' Pakb'ayon

17 Ntons, aj kymeltz'jik kye
aj kab'lajuj tuj mutx' (72)‡ tla-
jen Jesus, kyetz eb'ajmeltz'jik
b'an nkyechalaj tuq, nkyyoli'
tuq ikxjani: «¡Tat, ax kye mal-
spirit nqoqet kyoksla'na tzan
tpaj yatz awajwalil!»
18 Ntons te Jesus oxik
tq'uma' kyetz ikxjani: «Wetz
oxik wen te Satanas [oponaj
tajwalil] naqe jun ray aj ntzaj
txeka'j [nqet b'ix nponaj].
19 Wetz ma'tx xik nsi' eta-
jwalil tzan eb'et kyajsik kan
b'ix alakran b'ix tzan kyqet
etitza',* b'ix tzan tqet etitza'

* **10:11** Mat 10:7-14; Mak 6:11; Luks 9:5; Kya 13:51 * **10:12** Gén 19:24-28; Mat 10:15; 11:24 * **10:13** Isa 23:1-18; Ezq 26–28; Joel 3:4-8; Am 1:9-10; Zac 9:2-4 * **10:15** Isa 14:13-15 * **10:16** Mat 10:40; Mak 9:37; Luks 9:48; Wnch 13:20 ‡ **10:17** Kye tz'ib'on oqtxi', atqet oqet ktz'ib'a' "lajuj tuj mutx' (70)" b'ix nya'tx "kab'lajuj tuj mutx' (72)" tuj ja taqan ntzani. * **10:19** Sal 91:13

tidi'chq aj nk'ulun te aj n'ok
ajq'ojan qetz, b'ix k'onti'l tidi'
oky'el eti'j.
20 Per k'on kxchalaj tzan
tpaj qa kye malspirit nkxqet
kyoksla' sinoke pe'echalaj
tzan tpaj etetz tz'ib'amix a'ix
tuj ka'j.»

21 Ntons te Jesus, te Txew
Dios nxik tsi' tuq jun cha-
lajb'il tuj tanim, b'ix oxik
tq'uma' [tuky'i Qtata Dios]
ikxjani: «Tat, yatz a'ich
tajawil te ka'j b'ix te twitz
tx'o'tx' kyaqil. Wetz nkyin-
chalaj awi'j tzan tpaj ma qet
awewa' te tume'l ti'j kyaqil
ntzani kywitz kye aj b'an list-
e' b'ix kye aj at jun kynab'l,
per ma'tx xik ayek'u' kye xjal
aj nya'tx tlimaqal xjal-e'.*
Ikxji tat tzan tpaj ikxji tuq
yatz agan.»

22 «Te Ntat oje tzaj tq'apo'
kyaqil tuj nq'ab'. K'onti'l
junky ab'l aj totzqi' a'in iktza'
te Ntat, b'ix k'onti'l junky ab'l
aj totzqi' te Ntat sinoke a'ox
a'in b'ix kye aj oje xik nyek'u'
kyetz.»*

23 Yaji oxik tq'uma' kye
txnaq'atz apart kchukel
ikxjani: «Galanx-alo kye aj
owokel e'en kyaqil aj n'ok
eten etetz.
24 Wetz oxe'l nq'uma' etetz,
ky'ila'j aj yolil tyol Dios oqtxi'
b'ix kye aj k'ulul mandad
b'an kygan tuq tzan tok kyen
aj n'ok eten etetz ajna'l, per
k'onti'l owok kyen, b'ix kygan
tuq tzan tok kcha'o' aj n'ok
echa'o' etetz ajna'l, per kyetz
k'onti'l owok kcha'o'.»*

Te Yek'b'il Ti'j Jun Aj Galan Xjal

Mat 22:35-40; Mak 12:28-34

25 Ntons jun xnaq'tzal
Kawb'il ojaw wa'let b'ix oxik
xhcha'o' te Jesus ikxjani tzan
tuq tok ten tidi' otq'uma'tz:
«Xnaq'tzon, ¿tidi' presis tzan
nk'ulun tzan stzaj si' jun
wanq'in te jun-ele'x?»
26 Yaji te Jesus oxik
tq'uma' tetz ikxjani: «¿Tidi'
tz'ib'anqex tuj te Kawb'il?
¿Tidi' njaw awe'e' tuj?»
27 Ntons te xnaq'tzal
Kawb'il owaj stzaq'b'e' ikx-
jani: «Nyolin ikxjani: Intqet
egani' te Etajawil aj Qtata
Dios ntzaj ena'o', intqet
egani' tuky'i jun tk'u'jlal tuj
etanim b'ix tuky'i kyaqil
exwinqlal b'ix tuky'i kyaqil
ebalor, b'ix tuky'i kyaqil
enab'l, b'ix ax inkyqet egani'
junky ab'l etetz iktza'x nqet
egani' etib'x etetz.»*
28 Yaji te Jesus oxik tq'uma'
tetz: «B'an'ax iktza'x ma'tx
stzaj aq'uma'ni. Qa yatz oq-
tel ak'ulu' nini ntons otzajel
si' yatz jun awanq'in te jun-
ele'x.»
29 Per te xnaq'tzal Kawb'il,
tgan tuq tzan tjoyon jun
tume'l tzan tkaj galan ti'j te
aj oxik xhcha'o', ntons oxik
tq'uma' ikxjani: «¿Ab'ltzun te
junky aj ab'l wetz?»
30 Ntons te Jesus oxik
tq'uma' ikxjani: «At tuq jun
xjal owetz Jerusalen, oqex
Jeriko, b'ix tuj b'ey dech e'etz

* **10:21** Mat 11:25-26 * **10:22** Mat 11:27; Wnch 3:35; 10:14-15 * **10:24** Mat 13:16-17 * **10:27** Deu 6:5; Lev 19:18

txq'an eleq' ti'j. Owel kyelq'a' kyaqil tidi' tetz, oqetb'aj kyok'onsa' b'ix eb'aj'oqik, okaj ksi' ch'inky tuq tkamik.
31 Yaji dech oky'ik jun pal tuj aj b'eyji. Ya ma xik te'e' te xjal ok'onsa', cha oky'ik xtx'u'k, cha okaj tka'yi'.
32 Yaji ax oky'ik junky xjal aj b'uch'uj Lewi, opon qaynin ti'j, ya ma tz'ok ten, cha okaj tka'yi'.
33 Per yaji oky'ik jun aj Samary, ikja'n tuq txik tuj jun tb'ey, ya ma tz'ok te'e', owok lo'et tk'u'j ti'j.
34 Owok laq'chet ti'j, b'ix oqet tq'ana' te ok'ol ti'j te xjal tuky'i aseyt b'ix ta'al ub tx'amsa' b'ix yaji oqet tb'atz'o'. Yaji ojax tsi' tajsik tkway b'ix oxik teq'i' aj ja' tuq ntzaj si' jun posad ntons oqet tk'ulu' kwent.
35 Yaji tuj junky iwitq te xjal aj Samary oxik tsi' kab'e' stumin§ te tajaw te jay b'ix oxik tq'uma' ikxjani: “Intqet ak'ulu' kwent ch'in ja xjalni, b'ix qatzun ochnajsayon mas tzan tpaj tetz, wetz owokel nchojo' oj nmeltz'jik junky'el.”
36 Ntons yatz tuj anab'l, ¿kxol kye ox xjal aj eky'ik, ab'l te junky ab'l tetz te aj oqet ok'onsa' tzan kye eleq'?»
37 Ntons te xnaq'tzal Kawb'il owaj stzaq'b'e' ikxjani: «Te aj owok lo'et tk'u'j ti'j.» Ntons te Jesus oxik tq'uma' tetz ikxjani: «Ntons ax yatz intqet ak'ulu' ikxji.»

Aj Tpon Jesus Tjay Ma't B'ix Liy

38 Ntons te Jesus oxikky tuj tb'ey b'ix opon tuj jun aldey, b'ix jun xuj tb'i Ma't otk'amoj tuj tjay.
39 Tetz at tuq jun titz'in tb'i Liy, b'ix te Liy oqet wit'let tk'atzaj te Qajawil b'ix ncha'on tuq ti'j kyaqil aj ntyoli'.*
40 Per te Ma't cha nb'isun tuq ti'j taq'un, b'ix owok laq'chet kyi'j b'ix oxik tq'uma' ikxjani: «Tat, ¿k'onti'l nchb'isun yatz tzan tpaj te witz'in ma'tx kyinkaj tsi' nchukel aq'unonni? Q'umax ch'in tetz tzan wok tone'.»
41 Per te Qajawil oxik tq'uma' tetz ikxjani: «Ma't, Ma't, yatz n'ok asi' ak'u'j ti'j tidi'chq b'ix b'an nchb'isun,
42 per a'ox jun tidi' te aj b'an presis. Te awitz'in ma'tx tz'el tjoyo' te aj presis, b'ix k'onti'l ab'l owelal in te tetz.»

11

Aj Txik Tq'uma' Jesus Titza' Tzan Qxnaq'tzan Tuky'i Qtata Dios

Mat 6:9-15; 7:7-11

1 Ntons, jun-el te Jesus nxnaq'tzan tuq tuj jun luwar, b'ix ya ma mankun txnaq'tzan, jun txnaq'atz oxik tq'uma' tetz ikxjani: «Tat, qotzaj axnaq'tza'na tzan qxnaq'tzan iktza'x te Wa'nch oxik txnaq'tza' kye txnaq'atz.»
2 Ntons te Jesus oxik tq'uma' tetz ikxjani: «Oj

§ **10:35** Kab'e' tmin denary iktza' twi' tk'u'j jun xjal kab'e' q'ij.
* **10:39** Wnch 11:1

exnaq'tzan oxe'l eq'uma' ikxjani: “Qtata Dios, intqet xjani'xwit yatz ab'i. Chk'ulun mandadxwit qi'j.

3 Instzaj asi' ch'in te qwe' aj n'oken b'ajq'ij.

4 Intqet anajsa' ch'in te qchoj, iktza'x qetza nqet qnajsa'na te nya'tx galan aj nkyek'ulun kye txq'anky qi'ja. K'on atzoqpij ch'in tzan tok qen twitz jun tidi' aj oqotel tz'aqik titza'.”»

5 B'ix ax oxik tq'uma' kyetz ikxjani: «Ntons, ax qokyi-wit, jun te etetz xik-wit b'an chukaq'b'il tjay jun etamiw b'ix oxe'l eq'uma' tetz ikxjani: “Werman, tzaj asi' ch'in kab'e wab'j nky'ex

6 tzan tpaj ma'tx tzul jun wula' njay, tzajnaq laq'chik b'ix ma'tx mankun te wab'j tuj qjaya.”

7 B'ix te etamiw owelatz tzaq'b'ik max tuj twatub' ikxjani: “K'on chk'ulun molestar wetz. Te lamel ma'tx lamet b'ix kye nk'wa'al b'ix a'in ma'tx qowitana. Nlay b'antik tzan njaw wa'let swal tidi' yatz.”

8 Oxe'l nq'uma' etetz, anke tetz nlay jaw swal jun tidi' tetz tzan tpaj jun etamiw, per tzan tpaj k'onti'l nkaj esi' tzan eq'olb'en, ntons ojawel b'ix oxe'l tsi' kyaqil aj nkxqanin.

9 B'ix wetz oxe'l nq'uma' etetz: Pe'eqanin b'ix otza-jel si' etetz, pe'ejoyon b'ix owokelnoj etitza', pe'eq'olb'en b'ix owelatz jaqo' te jay ewitz.

10 Komo ab'l aj nqanin, ntzaj si' tetz; b'ix te aj njoyon, n'oknoj titza', b'ix te aj nq'olb'en, n'ex jaqo' te jay twitz.

11 Ntons ax qokyi-wit qa jun ek'wa'al oxe'l tqani' te etetz jun twe', ¿oxe'l esi' pet-zun jun ab'j? ¿Qatzun oxe'l esi' petzun jun kan qa te k'wa'l oxe'l tqani' jun kyiy?

12 ¿Qatzun oxe'l esi' jun alakran qa te k'wa'l oxe'l tqani' jun jos etetzji?

13 Iktza'x etetz a'ix xjal aj nya'tx galan kxmodin n'el eniky' ti'j tidi' alkyetz jun galan tzan txik esi' kye ek'wa'al, ntons pyorx-alo te Qtat aj atjax tuj ka'j, tetz otzajel tsi' te Txew ab'l aj oxe'l tqani' tetz.»

Aj Txik Kyq'uma' Kye Xjal Te Jesus Jun Tuky'i'l Te Tajaw Choj

Mat 12:22-30; Mak 3:20-30

14 Te Jesus ojatz tin jun mal-spirit tuj tanim jun xjal aj ojetq tuq kaj men [tzan tpaj te malspirit]; b'ix ya ma jatz te malspirit, te men owaq'ik tzan tyolin. Kye xjal b'an nkyelab'an tuq ti'j te ntzani.

15 Per junjun nkyq'uma' tuq ikxjani: «Tetz b'a'n tzan kyjatz tin kye malspirit tzan tpaj te Belsebu aj twitzale' kyi'j kye malspirit nxik sin tajwalil.»*

16 B'ix junjunky tzan tpaj kygan tuq tzan tok kyen, oxik kyq'uma' tetz tzan tuq tqet tk'ulu' jun lab'al aj telponx

* **11:15** Mat 9:34; 10:25 * **11:16** Mat 12:38; 16:1; Mak 8:11

qa te tajwalil tzajnaq tuq tuj
ka'j.*
17 Per te Jesus teb'en tuq
te aj nqet tuq kyb'isu', astilji
oxik tq'uma' kyetz ikxjani:
«Kyaqil amaq' aj ja' kye xjal
cha nkyeq'ojin kxolx kyetz,
o'kix okyepoyonaj. B'ix qa
kye xjal tuj jun jay pawa'
kyib', ikxji opoyon kynajsa'
kyib'.
18 Ax ikxji te Satanas,
qa tetz nq'ojin ti'jx, ¿titza'
ob'antel tzan sten tajwalil
nim tuj? Wetz nxik nq'uma'
ntzani tzan tpaj etetz
n'eq'uma' qa wetz nkyejatz
win malspirit tuj kyanim xjal
tzan tpaj te Belsebu.*
19 Qa wetz nkyejatz win
malspirit tuj kyanim xjal tzan
tpaj te Belsebu, ntons ¿ab'l
tzan qpaj njatz kyeq'i' kye
aj lapike' eti'j? Astilji a'e'xk
kyetz oxe'l kyq'uma' eti'j tidi'
nya'tx galan nkxk'ulun.
20 Qa wetz nkyejatz win
malspirit tzan tpaj tajwalil
Qtata Dios, nini telponx te
Qtata Dios ma'tx tz'aq'ik tzan
tk'ulun mandad tuky'i nim
tajwalil exol.
21 Qa jun xjal nxb'uqin tjay
b'ix at nim tbalor b'ix b'an
list atqet tuky'i taq'umb'il
tq'ojb'il, ntons kyaqil aj tidi'
tetz k'onti'l tidi' oky'el ti'j.
22 Per qa tzul junky mas
nim tbalor twitz tetz, opoyon
tuky'i'l b'ix oqtel titza', ow-
elal tin kyaqil te taq'umb'il
tq'ojb'il aj ja' tuq wit'lik tk'u'j
b'ix oqtel tsipa' kyaqil aj tidi'
tetz.
23 Ntons, ab'l te aj nya'tx
dyakwerd atqet wuky'i'l, tetz
jun wajq'oj; b'ix ab'l te aj
k'onti'l n'onen wuky'i'l tzan
tok nchimo', tetz cha mas
nxik tslab'u' kyaqil te aj n'ok
nchimo'.»*

Tidi' Nky'ik Oj Tmeltz'jik Jun Malspirit Tuj Tanim Jun Xjal

Mat 12:43-45

24 «Oj tjatz jun malspirit
tuj tanim jun xjal, te mal-
spirit ja'chq nb'et njoyon ja'
tzan tnajan, b'ix nb'et iktza'
tuj ky'ixk'oj tx'o'tx', k'onti'l
n'oknoj ja' tzan tnajan, b'ix
nqet tb'isu' ikxjani: “Okyin-
meltz'jel junky'el tuj njay aj
ja' in'etz.”
25 Ntons oj tmeltz'jik, ntzaj
tk'ulb'a' te aj xjalji iktza' jun
jay b'an ky'isu' kyaqil, b'ix
b'an k'ulu' kyaqil.
26 Yaji nxik tuk'le' junky
wuq malspirit tuky'i'l aj mas
b'an nya'tx galan twitz tetz,
yaji kkyaqil nkyeqex najan
tuj tanim te xjal, b'ix te xjal
nkaj mas b'an pyor twitz te
tb'ay-el.»
27 Aj man tuq nxik tq'uma'
te Jesus kyaqil ntzani, jun
xuj kxol kyaqil kye xjal aj
nkyecha'on tuq ti'j, ojaw
siky'in ikxjani: «Galanx-alo te
xuj aj otzaj alan te yatz b'ix
ochjaw tky'ib'sa'.»
28 Yaji te Jesus owaj
stzaq'b'e' ikxjani: «Mas
galanx-alo te aj n'ok xhcha'o'
te tyol Qtata Dios b'ix nqet
toksla'.»

* **11:18** Belsebu iktza' junky tb'i te Satanas.

* **11:23** Mak 9:40

Te Aj Oqet Tyek'u' Te Qtata Dios Aj Telponx Ti'j Jesus
Mat 12:38-42; Mak 8:12

29 Ntons, mas tuq n'ok kchimo' kyib' kye xjal ti'j te Jesus. Yaji te Jesus oxik tq'uma' ikxjani: «Kye ja xjal ntzani b'an nya'tx galan-e'. Kyetz cha kygan jun techa'l yek'b'il tajwalil Qtata Dios; per nlay qet k'ulet jun techa'l ikxji sinoke a'ox te aj oky'ik ti'j te Jonas [oqtxi'].*
30 Komo iktza'x oky'ik tuky'i Jonas [oqtxi'] owok te jun techa'l kye xjal aj Nínive,* ax [te aj oky'el wi'j wetz] te Ichan Aj Tk'wa'al Dios [a'in] owokel te jun techa'l kye ja xjal ajna'l.
31 Cha'oj tul te jwisy, te xuj aj k'ulul mandad tuj Saba,† tetz oqtel ten q'umal kyil kye ja xjal ajna'l tzan tpaj tetz otzaj b'an laq'chik cha'ol tyol Salomon, per ajna'l [wetz] akyinqet tzani b'ix mas nim [wajwalil] twitz te Salomon.
32 Ax kye aj Nínive, oj tul te jwisy, ax kyetz okyeqtel ten q'umal kyil kye xjal tuj ja tyempni tzan tpaj kyetz ojaw kky'ixpu' kynab'lin b'ix e'okslan te Qtata Dios aj tok kcha'o' tpakb'alil aj ntpakb'a' tuq te Jonas,* per ajna'l wetz akyinqet tzani b'ix mas nim [wajwalil] twitz te Jonas.»

Te Yek'b'il Ti'j Jun Q'analb'il
Mat 6:22-23; Mak 4:21-25; Luks 8:16-18

33 «Nijunwt n'ok xtxaqo' jun tkandil b'ix yaji nqet tsi' ewj qatzun n'ox tsi' tjaq' jun almun, sinoke njaw tsi' jawnaq; ikxji kye aj nkye'ox oxe'l kyen chk'atunal.
34 Kye tb'aq' qwitz iktza' kye q'analb'il te qchi'jel. Qa te tb'aq' qwitz galan, ntons b'a'n tzan txik qen byenech te chk'atunal; per qa te tb'aq' qwitz nya'tx galan, ntons iktza' aqoqex tuj qlolj.
35 Intok esi' enab'l qa te aj chk'atunal aj at tuj etanim b'an b'an'ax galan b'ix nya'tx cha qlolj.
36 Qa yatz tuj awanim pur galan, k'onti'l nya'tx galan tuj, ntons kyaqil owelal aniky' alkyetz te galan b'ix alkyetz te aj nya'tx galan, ntons ikxji iktza' jun kandil ntzaj tq'anali' tuj etanim tuky'i chk'atunal.»

Aj Txik Tyoli' Jesus Kyi'j Kye Parisey
Mat 23:1-36; Mak 12:38-40; Luks 20:45-47

37 Ya ma mankun tyolin te Jesus, tzaj jun xjal aj b'uch'uj Parisey, oxik tuk'le' wa'il tjay. Ntons te Jesus oxik b'ix oqet wit'let ti'j mes.
38 Te xjal aj b'uch'uj Parisey, tetz oje lab'an tzan tpaj te Jesus k'onti'l [oqet tk'ulu' te kykostumbr kye tijxjal] tzan tok tmu'u' tq'ab' qa mina' tuq tokten wa'il.
39 Ntons tzaj te Qajawil, oxik tq'uma' ikxjani: «Etetz aj b'uch'uj Parisey eq'i'x etitza'

* **11:29** Mat 16:4; Mak 8:12 * **11:30** Jon 1:17–2:10 † **11:31** Ax: reina del sur; 1Re 10:1-10; 2Cró 9:1-12. * **11:32** Jon 3:4-10

[te kostumbr] tzan tel etx'ajo'
ti'j te elaq b'ix ti'j te ebas,
per etetz tuj etanim cha
nkx'elq'an b'ix tidi'chq b'an
nya'tx galan nkxk'ulun.
40 ¡Etetz b'an mok' a'ix!
¿Ti'tzun, k'onti'l eteb'en te
[Qtata Dios] aj oqet k'ulun
qetz, ax oqet tk'ulu' te qanim?
41 [Astilji] mejor intxik esi'
kye meb'a' xjal te aj at te etetz
b'ix ikxji okajel saq etanim.
42 ¡Last etetz a'ix aj b'uch'uj
Parisey! Komo nkaj epawa' te
Qtata Dios te tlajuji' part ti'j
kyaqil tidi' etetz‡ ti'j te menta
b'ix te ruda b'ix ti'j tidi'chq
klas awalj, per [chagan tzan
tpaj] k'onti'l nkxk'ulun tume'l
kyuky'i txq'anky b'ix k'onti'l
nkyeqet egani' txq'anky ik-
tza' tetz nqoqet tgani'. Aji te
presis tzan ek'ulun, b'ix ax
k'onti'l tzan tkaj esi' tzan txik
esi' etoyej te Qtata Dios.
43 ¡Last etetz a'ix aj b'uch'uj
Parisey! Komo etetz mer
egan tzan eqet wit'let tuj te
tb'ay bank tuj te jay nab'il
Dios b'ix mer egan tzan etok
lima' tzan kyaqil xjal tuj plas.
44 ¡Last etetz a'ix! Komo
etetz a'ix iktza' jun luwar
aj ja' muqume' kye kamnaq,
aj k'onti'l eb'l, b'ix kye xjal
nkyeky'ik b'ix k'onti'l kyeb'en
tidi' at txini.»
45 Ntons tzaj te jun aj
xnaq'tzal Kawb'il, owaj
stzaq'b'e' tetz ikxjani:
«Xnaq'tzon, oj stzaj aq'uma'
ikxji, ax nqoqet ayoli'na.»
46 Per te Jesus oxik tq'uma'
ikxjani: «¡Ax last etetz a'ix
aj xnaq'tzal Kawb'il! Komo
etetz nxik ek'ulu' mandad te
junky tzan tqet tk'ulu' jun
tidi' aj nijunwt b'a'n tzan
tb'antik titza'. B'ix etetz k'on
egan tzan etonen ch'inwt.
47 ¡Last etetz a'ix! Komo
etetz nqet ek'ulu' kypantyon
kye aj yolil tyol Dios aj
eb'ajqet kansa' tzan kye
etijajil oqtxi'.
48 Ikxji etetz eteb'en te aj
okyk'uluj b'ix dyakwerd atix
ti'j te aj okyk'uluj, komo a'e'
kyetz kye aj ekansan te kyetz
b'ix etetz ajna'l njaw ek'ulu'
te kypantyon.
49 Astilji oqtxi' te Qtata
Dios aj teb'en kyaqil otq'umaj
ikxjani: “Okyexe'l nlajo'
kye aj yolil nyol b'ix kye
aj nky'ixel kxol kyetz, per
okyeqtel kykansa' junjun
kye nlajen b'ix txq'anky
okyejawel kylajo'.”
50 Ntons kye ja tijajil xjal
ajna'l, te Qtata Dios otzajel
xhcha'o' kyetz kyi'j kye aj yo-
lil tyol aj eb'ajqet kansa' atx aj
tb'antlen te ja twitz tx'o'tx'ni,
51 [otzajel xhcha'o'] ti'j
tkamlen te Abel* b'ix max
aj tkamlenkix te Sakariy* aj
oqet kykansa' txol te tz'e'sb'il
b'ix te Nim Jay Nab'il Te Qtata
Dios. Wetz nxik nq'uma'
etetz, te Qtata Dios otzajel
xhcha'o' kyuky'i kye ja xjal
ajna'l ti'j kykamlen kyaqil
kyetz.
52 ¡Last etetz a'ix aj
xnaq'tzal Kawb'il! Etetz
cha nqet etewa' te b'an'ax
kywitz kye xjal. Etetz k'onti'l

‡ **11:42** Ax: diezmo; Lev 27:30. * **11:51** Gén 4:8 * **11:51** 2Cró 24:20-21

nkxk'amon te b'an'ax b'ix
k'onti'l n'etzoqpi' tzan tel
kyniky' kye txq'anky.»
53 Ntons ya ma xik tq'uma'
te Jesus kyaqil ntzani, kye
xnaq'tzal Kawb'il b'ix kye
aj b'uch'uj Parisey, kyetz
eb'ajjaw q'ojlik nim b'ix
e'aq'ik tzan txik kcha'o'
tidi'chq tetz
54 tzan tok kcha'o' jun tidi'
aj owokeyon tuq kyitza' tzan
txik kyq'uma' jun til.

12

Aj Tyolin Jesus Tzan K'on Qok Xmeletz'

1 Ntons man tuq nkyeyolin,
owok kchimo' kyib' ky'ila'j
mil xjal tzi, b'ix k'onti'l tuq
nb'antik tzan kyb'et kxolx.
Ntons te Jesus owaq'ik tzan
tyolin kyuky'i kye txnaq'atz
ikxjani: «Intok esi' waq enab'l
ti'j kxmeletz'ul kye aj b'uch'uj
Parisey, [aj naqe jun] malsb'il
[aj nxik tsipa' tib' ja'chq].*
2 K'onti'l jun tidi' aj ewj
aj nlay-wit tz'ok cha'o', b'ix
k'onti'l jun tidi' aj ewa' nlay-
wit tz'ok e'e'.*
3 Ikxji kyaqil tidi' aj oje xik
qyoli' tuj qlolj, owokel cha'o'
chijq'ij, b'ix aj oje xik jq'uma'
ewj tuj jun jay lamo' qib',
oxe'l pakb'a' tzan tok cha'o'
tzan kyaqil.»

A Te Qtata Dios Te Aj Presis Tzan Tqet Qxob'le'

Mat 10:26-31

4 «Etetz aj wajyol a'ix, wetz
ajna'l nxik nq'uma' etetz
k'on qet exob'le' te aj a'ox
b'a'n tzan tpon tnajsa' te
echi'jel b'ix nlay pon tnajsa'
te etanim.
5 Wetz oxe'l nq'uma' etetz
ab'l te aj presis tzan tqet
exob'le': Intqet exob'le' te
[Qtata Dios] aj at tajwalil tzan
tel tin tanq'in jun xjal b'ix
yaji b'a'n tzan txik tsi' tuj te
nim q'aq' aj ja' te xhcho'nal
k'onti'l nmankun. Ti'j tetz
presis tzan tqet exob'le'.
6 ¿Ti'tzun k'onti'l nkyetzaj
k'ayi' jweb' tal pich' tzan
kab'e' tmin nya'tx nim
tbalor? Per te Qtata Dios
k'onti'l n'ajnaj ti'j tk'u'j ti'j
junjun te kyetz.
7 Pyorx-alo etetz, [te Qtata
Dios nkxqet tk'ulu' kwent]
asta kyaqil te stzamal ewi'
b'an ajla' titza'. Ntons k'on
kxob', etetz mas ganimix a'ix
kywitz ky'ila'j tal pich'.»

Aj Tyolin Jesus Kyi'j Kye Aj K'onti'l Nkyeky'ixwik Ti'j Tetz Kywitz Xjal

Mat 10:19-20,32-33; 12:32; Mak 3:29; 8:38

8 «Wetz oxe'l nq'uma' etetz,
ab'l te aj oxe'l tq'uma' kywitz
xjal qa tetz n'okslan wi'j, ax
[wetz] te Ichan Aj Tk'wa'al
Dios [a'in] okyinyoliyon
galan ti'j tetz kywitz kye ángel
aj tuj ka'j.
9 Per te aj okyin'elal tik'o'
kywitz xjal, ax tetz owelal
wik'o' kywitz kye ángel aj tuj
ka'j.
10 Ab'l te aj oxe'l tq'uma'
tyol nya'tx galan wi'j [wetz] te
Ichan Aj Tk'wa'al Dios [a'in],
b'a'n tzan tqet najsa' te aj
ma'tx xik tq'uma', per nlay

* **12:1** Mat 16:6; Mak 8:15 * **12:2** Mak 4:22; Luks 8:17

qet najsa' qa nyolin nya'tx
galan ti'j te Txew Dios.*
11 B'ix oj exik in tuj te jay
nab'il Dios b'ix kywitz kye
k'ulul mandad b'ix kye aj at
nim kyajwalil, k'on kxb'isun
ti'j tidi' oxe'l eq'uma' b'ix ti'j
tidi' owajel etzaq'b'e' kyetz.
12 Komo tuj aj orji te Txew
Dios oxe'l tq'uma' etetz te aj
presis tzan txik eq'uma'.»*

Te Yek'b'il Ti'j Te Q'inomal

13 Ntons, tzaj te jun xjal aj
atqet tuq kxol kye xjal, oxik
tq'uma' ikxjani: «Xnaq'tzon,
intxik aq'uma' ch'in te witzik
tzan tqet tpawa' te erensy qx-
ola.»
14 Ntons te Jesus oxik
tq'uma': «¡Ombre! ¿A'in pet-
zun wetz exol etetz iktza' jun
pujul il qatzun jun pawon*
exolji?»
15 Yaji oxik tq'uma' kye
kyaqil ikxjani: «Intok esi' waq
enab'l tzan k'on tel egani'
tidi'chq. Komo tzan qanq'in,
nya'tx presis qa at tidi'chq
nim qetz.»
16 Yaji oxik tq'uma' jun
yek'b'il kyetz ikxjani: «At tuq
jun xjal b'an q'inon, b'ix te
tawal okaj b'an tb'anil.
17 Ntons te q'inon oqeten
b'isuyon ikxjani: "¿Tidi'
nk'ulu'tz ajna'l? Ma'tx noj
kyaqil ja' nqex nk'u'u' te twitz
wawal b'ix k'onti'l ja' tzan
tqex nk'u'u' txq'anky."
18 Yaji otq'umaj ikxjani:
"Ya web'enky tidi' nk'ulu'tz.
Okyeqtel nxitu' aj ja' nqex
nk'u'u' twitz wawal, b'ix yaji
okyeqtel nk'ulu' kye tqatel
mas limaq tzan tqex nk'u'u'
kyaqil twitz te wawal b'ix
kyaqil tidi'chq wetz tuj.
19 Yaji onq'uma'tz wetzx tuj
wanim ikxjani: 'Wetz tidi'chq
k'u'u' witza' te ky'ila'j aq'b'i.
Ajna'l okyin'ojlayon, b'ix oky-
inwa'yon b'ix okyin'uk'ayon
b'ix okyinchalajel.' "
20 Per yaji te Qtata Dios
oxik tq'uma' tetz ikxjani:
"¡T'a'q ka'r! Ja aq'b'ilni yatz
ochkamel, b'ix kyaqil aj tidi'
yatz ¿ab'l qetz okajel asi'?"
21 Ntons ikxji nky'ik tuky'i
jun xjal aj tidi'chq tq'inomal
nqet xhchimo' cha te tetzx
tzani twitz tx'o'tx' b'ix k'onti'l
jun tq'inomal tuky'i Qtata
Dios.»

Te Qtata Dios Nkyeqet Tk'ulu' Kwent Kye Tk'wa'al
Mat 6:25-34

22 Te Jesus oxik tq'uma' kye
txnaq'atz ikxjani: «Wetz oxe'l
nq'uma' etetz, k'on kxb'isun
ti'j titza' okx'anq'iyon, ti'j
tidi' oxe'l ewa'a' b'ix ti'j tidi'
eq'anaq owokel esi' eti'j.
23 Qa itz'ojo' a te mas pre-
sisji twitz te qwe', b'ix te
qchi'jel a te mas presis twitz
te jq'anaq.
24 Intok esi' enab'l kyi'j
kye pich', kyetz k'onti'l
nkye'awan b'ix k'onti'l njaw
kyin tidi', k'onti'l kyk'ub'l ni
kykajon, per te Qtata Dios
nxik tsi' kywe' tzan kywa'an.
Per yatzun etetz mas ganimix
a'ix kywitz kye pich'.
25 ¿Ab'l jun etetz, qa
ob'isuyon ti'jx, ob'antel tzan

* **12:10** Mak 3:29 * **12:12** Mat 10:19-20; Mak 13:11; Luks 21:14-15 * **12:14** Ax: jun chewsal q'oj.

tjaw tky'ib'sa'x tib' junky
txejq'ab'?
26 Qa etetz k'onti'l nb'antik
etitza' jun tidi' aj b'an ch'i
nekit, ntons ¿tistil nkxb'isun
ti'j tidi'chq?
27 Intok esi' enab'l titza'
nkyejaw ky'ib' kye ub'ech†
tuj k'ul. Kyetz k'onti'l
nkye'aq'unan b'ix k'onti'l
nkyekyimon, per wetz oxe'l
nq'uma' etetz, ni siker te
Salomon* [aj k'ulul mandad
oqtxi'], ni tetz tzan tpaj kyaqil
aj b'an tb'anil tidi'chq tuq tetz
b'a'n tuq tzan tok txq'aptza'
tib' iktza' kyetz.
28 Qa te Qtata Dios
nxq'aptzan b'an tb'anil kye
ub'ech tuj k'ul, aj akyeqet
b'an tb'anil ajna'l per nchi'j
ojetq kyeponaj b'ix okye'okex
si' tuj q'aq', ntons pyorx-alo
eti'j etetz a'ix, te Qtata Dios
oxq'aptzayon etetz aj nya'tx
nim wit'lik ek'u'j ti'j.
29 Ntons k'on kxb'isun ti'j
tidi' oxe'l ewa'a' b'ix tidi'
oxe'l etuk'a', b'ix k'onti'l tzan
eb'isun ti'j ch'inwt, k'on qex
esi' b'is tuj etanim.
30 Kyaqil kye aj nya'tx
qxjalil tijajil Israel aj k'onti'l
nkye'okslan te Qtata Dios,
kyetz nkyeb'isun ti'j kyaqil
nini, per etetz ntzaj ena'o'
jun etat aj teb'en tidi' presis
te etetz.
31 Intok esi' etetz ek'u'j tzan
tqet etoksla' titza' tgan te Qa-
jawil, b'ix kyaqil te aj presis te
etetz, otzajel si'.»

Te Aj At Te Qetz Tuj Ka'j
Mat 6:19-21

32 «K'on kxb'isun, komo
etetz a'ix iktza' walo'. Anke
etetz nya'tx ky'ila'j eb'et b'ix
nya'tx nim ebalor, per a te
Ntat te twitzale' k'ulul man-
dad ti'j kyaqil, b'ix oqet tuj
twitz tzan txik tsi' etajwalil
tzan ek'ulun mandad tuky'i'l.
33 Intxik ek'ayi' tidi'chq aj
at etetz, b'ix intxik etoye' kye
meb'a' xjal. Intqet echimo'
jun eq'inomal aj k'onti'l
nponaj; intqet echimo' jun
eq'inomal tuj ka'j aj ja' te
eq'inomal k'onti'l nmankun
b'ix ja' kye eleq' k'onti'l
nkye'ox b'ix te pok' k'onti'l
npon tnajsa'.
34 Komo aj ja' atqet te
eq'inomal, ax tzi okajel te
etanim.»

A Tgan Tzan Qten List
Mat 13:33-37

35 «Pe'eten waq list iktza'
jun xjal atok tq'anaq b'ix at
tq'anal txaqo'.*
36 Pe'eten waq list iktza' kye
aq'unon aj nkye'iyon ti'j te
kyajawil ch'inky tmeltz'jik aj
ja' ojetq xik uk'le' tzan tpaj
telentz mojlet jun xjal, iktza'
kye aq'unon nkye'iyon tzan
totz kyjaqo' te jay twitz oj tok
tzk'onk'a' te lamel, ax ikxji
pe'eten etetz.*
37 Galanx-alo kye aj mosj
aj list ate', oj tul te kyajawil
okyetzajel k'ulb'a' nkye'iyon
ti'j. Wetz oxe'l nq'uma'
etetz te b'an'ax, te kyajawil
owokel tsi' tq'anaq taq'umb'il
tzan kxik tk'a'cha', b'ix oxe'l
tq'uma' tzan kyqet wit'let

† **12:27** Ax: lirios. * **12:27** 1Re 10:4-7; 2Cró 9:3-6 * **12:35** Mat 25:1-13 * **12:36** Mak 13:34-36 * **12:37** Wnch 13:3-17

ti'j tmes b'ix ajixk tetz oxe'l
k'a'chan te kyetz.*
38 Galanx-alo kyetz okyet-
zajel k'ulb'a' tzunx itz'oje'x,
nkesey te kypatron owulel
b'an chukaq'b'il qatzun b'an
q'eqombwenji.
39 Ntons, instzaj echa'o'
junky yek'b'il ntzani: Qa te
tajaw jay teb'en-wit janik'or
owulel jun eleq', tetz nlay-tal
tz'otz stzoqpi' tzan totz tuj te
jay.
40 Ax ikxji etetz, pe'eten
waq list tzan tpaj [wetz] te
Ichan Aj Tk'wa'al Dios [a'in]
kyin'ul tuj jun q'ij aj k'onti'l
eteb'en etetz janik'b'a'n.»*

Te Yek'b'il Ti'j Te Mosj Galan B'ix Te Mosj Aj Nya'tx Galan
Mat 24:45-51

41 Yaji te Xhpe'y oxik
xhcha'o' tetz ikxjani: «Tat,
¿ma tzaj aq'uma' te ja yek'b'il
a'ox te qetza qatzun kye
kyaqilji?»
42 Yaji te Twitzale' oxik
tq'uma': «¿Titza' nab'lin jun
mosj aj b'an tume'l nb'isun
b'ix nk'ulun kyaqil iktza' te
tpatron tgan, b'ix te tpatron
nkaj tsi' tuj tq'ab' tetz kye
txq'anky tuj tjay tzan kxik
tk'a'cha' oj tpon or?
43 Galanx-alo te aj mosjji oj
tul te tpatron otzajel k'ulb'a'
nk'ulun kyaqil taq'un iktza'x
ojetq kaj q'uma' tetz.
44 Oxe'l nq'uma' etetz te
b'an'ax, te tpatron okajel tsi'
te k'ulul mandad ti'j kyaqil
tidi'chq tetz.
45 Per qa te mosj oqtel
tb'isu' tuj tanim, “Te wajawil
nlay tzul luwew,” b'ix yaji
qa tetz owaq'el tzan kyqet
tb'uju' kye txq'anky mosj
xuj tuky'i ichan, b'ix cha
owokelten wa'il b'ix uk'ayon
b'ix oboliyon,
46 ntons yaji tuj jun q'ij
aj k'onti'l teb'en, te tpatron
omeltz'jel b'ix oxe'l tsi' nim
xhcho'nal ti'j, b'ix te xjal
okajel kyuky'i kye aj k'onti'l
nkye'okslan.
47 Te jun mosj aj teb'en tidi'
tgan te tpatron, b'ix qa k'onti'l
nqet tk'ulu' te aq'unj, yaji oj
tul te tpatron oxe'l si' jun nim
xhcho'nal ti'j.
48 Per qa te jun aq'unon
tzan tpaj k'onti'l tuq teb'en
ma tk'uluj jun tidi' nya'tx
galan, tetz oxe'l si' xhcho'nal
ti'j per nya'tx nim. Ab'lchaq
xjal aj nxik si' nim [tajwalil],
te tpatron otzajel xhcha'o'
nim tuky'i'l; b'ix te aj nkaj si'
nim tuj tq'ab', te tpatron oxe'l
tqani' tuky'i'l mas nim kywitz
kye txq'anky.»

Tzan Tpaj Te Jesus Kye Xjal Oqtel Kypawa' Kyib' Kxol
Mat 10:34-36

49 «Wetz ma'tx kyin'ul
twitz ja tx'o'tx'ni [iktza']
tzan nswan q'aq' [tzan tpon
tnajsa' te nya'tx galan]. B'ix
galan-talo qa oje-wit tz'aq'ik
tzan strenun.
50 Wetz presis tzan tok
wen jun xhcho'nal nim, b'ix
b'an n'ok wen twitz tzan tpaj
mina' tky'ik.
51 ¿Etetz tuj enab'l qa wetz
in'ul tzan kyten galan kye

* **12:40** Mat 24:43-44

xjal twitz ja tx'o'tx'ni? Nya'tx
sinoke tzan tqet kypawa'
kyib'.
52 Ajnali jweb' xjal tuj
jun jay oqtel kypawa' kyib',
ox okyejawel meltz'jik kyi'j
kab'e' b'ix kab'e' okyejawel
meltz'jik kyi'j ox.
53 Te k'wa'lon ojawel
meltz'jik ti'j tk'wa'al b'ix te
k'wa'alb'aj ojawel meltz'jik
ti'j te k'wa'lon; te alon ojawel
meltz'jik ti'j tal, b'ix te tal
ojawel meltz'jik ti'j tnan; b'ix
jun alib'on ojawel meltz'jik
ti'j talib', b'ix te alib'j ojawel
meltz'jik ti'j te alib'on.»*

Aj Txik Tq'uma' Jesus Tzan Tok Qsi' Qnab'l Ti'j Te Aj Nky'ik Twitz Tx'o'tx'

Mat 16:1-4; Mak 8:11-13

54 Ntons te Jesus ax oxik
tq'uma' kye xjal ikxjani: «Oj
txik eten etetz te muj ikja'n
stzaj aj ja' nqet te q'ij, nxik
eq'uma' "tzul jab'" b'ix ikxji
nky'ik.
55 B'ix qa te kyaq'iq' tza-
jnaq tuj te ky'ixk'oj tx'o'tx'
ntons n'eq'uma' "tzul q'ijal"
b'ix ikxji nky'ik.
56 ¡Xmeletz' ka'r! Qa etetz
n'el eniky' tidi' nky'ik twitz
ka'j b'ix twitz tx'o'tx', ntons
¿tistil k'onti'l n'el eniky' ti'j
te aj nky'ik tuj ja tyemp
ajna'lni?»

Tok Asi' Ak'u'j Tzan Aqeten Galan Tuky'i Awajq'oj

Mat 5:25-26

57 «¿Tistil k'onti'l nqet
eb'isu' byenech alkyetz te
galan?
58 Qa at ab'l ma xik qaniyon
eti'j b'ix okxe'l teq'i' twitz
te pujul il, pe'eyolin tzan
eten galan exol tzunx tuq
atx luwar. Ikxji tzan k'on
epon teq'i' max tuky'i te pujul
il, b'ix tetz okxe'l tq'apo'
tuj kyq'ab' kye mulon, b'ix
okxtex ksi' tuj pres.
59 Wetz oxe'l nq'uma', etetz
nlay kxjatz tuj te pres qa
mina' tuq tokb'aj echojo' te
emult kyaqil.»

13

Titza' Owaj Stzaq'b'e' Jesus Te Aj Otzaj Kcha'o' Kye Xjal Ti'j Te Nya'tx Galan Aj Nky'ik

1 Ntons, tuj aj tyempji
eb'ajpon txq'an xjal tuky'i
Jesus, b'ix oxik kyq'uma'
tetz ti'j te Pilat aj txik tk'ulu'
mandad tzan kyqet tkansa'
txq'an xjal aj Galiley b'ix te
kchiky'el oxik samo' tuky'i
kchiky'el kye kyalo' aj nxik
tuq kyq'apo' te jun present.
2 Ntons te Jesus oxik
tq'uma' kyetz ikxjani: «¿Titza'
etetz tuj enab'l, te aj oky'ik
kyi'j kye aj xjalji, oky'ik tzan
tpaj kyetz mas chimol choj-e'
kywitz kye txq'anky xjal tuj
kyamaq'?
3 Wetz oxe'l nq'uma' etetz,
nya'tx. B'ix yatzun etetz, qa
nlay jaw eky'ixpu' enab'lin
b'ix nlay kx'okslan ti'j Qtata
Dios, ax etetz okxkamel ikxji.
4 ¿Qatzun etetz tuj enab'l,
kye aj wajxaqlajuj xjal aj
eb'ajkamik aj tqet tz'aqik
te jay nim twa'lkal kyajsik
aj atqet tuq tuj Siloé, qa

* **12:53** Miq 7:6

kyetz mas chimol choj-e' kywitz kye txq'anky xjal aj nkyenajan tuq tuj Jerusalen?
5 Wetz oxe'l nq'uma' etetz, nya'tx. B'ix yatzun etetz qa nlay jaw eky'ixpu' enab'lin ax etetz okxkamel ikxji.»

Te Yek'b'il Ti'j Te Igos Aj K'onti'l Twitz

6 Yaji te Jesus oxik tq'uma' kyetz ja yek'b'il ntzani: «Jun xjal awa' tuq titza' jun wi' igos tuj xtx'o'otx' b'ix oxwa'q e'el tetz qa at tuq twitz te wi' igos per k'onti'l tuq nijunwt.
7 Ntons tetz oxik tq'uma' te taq'unon aj nk'ulun kwent tuq te awalj: "Tzaj acha'o', oxe aq'b'ixi' nkyin'ul aq'b'ia' tuj ja awaljni joyol qa at twitz per k'onti'l, ni jun-el oje tz'oknoj witza'. Ntons intjaw atx'emu' ch'in. ¿Tistil atqet cha perjoder?"
8 Per te aj nk'ulun kwent tuq te awalj owaj stzaq'b'e' ikxjani: "Tat, qaltetz. Insten junky aq'b'ichaq, ojawel nq'u'u' txe' b'ix oqtex nsi' ch'in tabonil.
9 Qanq ikxji qanq okajel twitz, qa nlay ntons ojawel tx'emlet."»

Aj Tqet Tq'ana' Jesus Jun Xuj Tuj Q'ij Ojla'mj

10 Ntons, jun q'ij ojla'mj te Jesus owox tuj jun jay nab'il Dios b'ix owokten xnaq'tzal kye xjal.
11 B'ix atqet tuq tzi jun xuj yab' tuq, b'ix wajxaqlajuj aq'b'ixi' tuq tqetlen yab'tik. Jun malspirit ojetq tuq tk'uluj tzan tqet txoki' ti'j talq b'ix k'onti'l tuq nb'antik tzan tkaj rekt tzelti'j.
12 B'ix te Jesus, ya ma xik te'e', otzaj tuk'le' b'ix oxik tq'uma' tetz ikxjani: «Xuj, ajna'l yatz ma'tx chkolpjik ti'j te ayab'il.»
13 Ntons te Jesus oqet tsi' tq'ab' tajsik, b'ix b'eyxnajji te xuj okaj rekt tzelti'j b'ix oqet tjiq'b'a' Qtata Dios.
14 Per te k'ulul mandad tuj te jay nab'il Dios ojaw q'ojlik nim tzan tpaj te Jesus oqet tq'ana' te xuj tuj aj q'ijji, komo jun q'ij ojla'mj tuq, b'ix oxik tq'uma' kyuky'i kye xjal ikxjani: «Ate' waqaq q'ij tzan qaq'unan b'ix pe'etul tuj aj q'ijji tzan eqet q'ana' b'ix nya'tx tuj te q'ij ojla'mj.»*
15 Ntons te Jesus oxik tq'uma' tetz ikxjani: «¡Xmeletz' ka'r! ¿Ti'tzun, k'onti'l nkye'el epuju' kye ewakaxh qatzun kye ekwayji tuj jun q'ij ojla'mj tzan kxik eteq'i' uk'al a'?
16 Yatzun ja xujni, tetz jun tijajil Abran b'ix tzyu' tuq tzan te Satanas atx wajxaqlajuj aq'b'ixi'. ¿Ti'tzun nya'tx petzun galan tuq tzan tkolpjik tuj jun q'ij ojla'mj?»
17 Ya ma xik tyoli' te Jesus kyaqil ntzani, kye a'e' tajq'oj eqet ky'ixwik, per kyaqil kye xjal nkyechalaj tuq tzan tpaj tidi'chq nqet tk'ulu' tuq tuky'i nim tajwalil Qtata Dios.

Te Yek'b'il Ti'j Te Tze' Mostas

Mat 13:31-32; Mak 4:30-32

* **13:14** Exo 20:9-10; Deu 5:13-14

18 Yaji te Jesus ax oxik
tq'uma' ikxjani: «¿Tidi'
quky'i'l parej te tume'l titza'
nkyekaj kye xjal tuj tq'ab'
Qtata Dios? ¿Tidi' quky'i'l
b'a'n tzan tqet nparejsa'?
19 Te nini iktza' jun tb'aq'
mostas aj nqex tawa' jun xjal
tuj xtx'o'otx', nky'ib', n'ok
jun tze', b'ix kye pich' njax
kyk'ulu' kyq'u' twi'.»

Te Yek'b'il Ti'j Te Malsb'il Q'otj
Mat 13:33

20 Yaji te Jesus oxik tq'uma'
junky'elky ikxjani: «¿Tidi'
quky'i'l parej te tume'l titza'
nkyekaj kye xjal tuj tq'ab'
Qtata Dios?
21 Te nini iktza' te malsb'il
aj nqex tsi' jun xuj tuj oxe
malon arin tzan tmal te q'otj
kyaqil.»

Oj Qokslan Ti'j Jesus, Nini Iktza' Nqo'ox Tuj Jun Lamel Nekit
Mat 7:13-14,21-23

22 Ntons, aj ikja'n tuq txik te
Jesus tuj Jerusalen, nkyexik
txnaq'tza' tuq kye xjal kyuj
kye amaq' b'ix aldey aj ja' tuq
nky'ik.
23 Tzaj jun xjal, oxik
xhcha'o' tetz ikxjani: «¿Tat,
b'an'ax petzun qa nya'tx
ky'ila'j xjal okyekoletel?» Yaji
te Jesus oxik tq'uma' ikxjani:
24 «Intok esi' waq ek'u'j tzan
etox tuj te lamel aj nekit.
Wetz oxe'l nq'uma' etetz,
ky'ila'j xjal owelal kyq'ajab'
tzan kyox, per nlay b'antik
tzan kyox.
25 Oj tkaj tlamo' te tajaw
jay te lamel, qa etetz okxkajel
jwer, okx'okex q'olb'en b'ix
oxe'l-al eq'uma' ikxjani: "Tat,
intox ajaqo' ch'in te jay." Per
owelatz tq'uma' etetz ikxjani:
"Wetz k'onti'l wotzqi' ab'l
a'ix."*
26 Yaji okx'aq'el etetz tzan
txik eq'uma': "Qetza owa'ana
junx awuky'i'l b'ix yatz otzaj
axnaq'tza'na a'o' tuj qamaq'."
27 Per yaji tetz oxe'l
tq'uma' ikxjani: "Wetz ma'tx
xik nq'uma' etetz, k'onti'l
wotzqimix. Intel epawa' etib'
wi'j kyaqil etetz aj a'ix k'ulul
nya'tx galan."*
28 Tzi [junjun] te etetz
okx'oq'el b'ix ma qitx'itx'in
txe' ete'* oj txik ete'e' te Abran
b'ix Isak b'ix Jacob* b'ix
kyaqil kye aj yolil tyol Dios
akyeqet tuj tq'ab' Qtata Dios
b'ix etetz k'onti'l.
29 Okye'ulel xjal aj tza-
jnaqe' ja'chq twitz tx'o'tx'
kyaqil,† b'ix okyeqtel wit'let
wa'il ti'j mes tuky'i Qtata Dios
kyuky'i kyaqil kye txq'anky
aj akyeqet tuky'i'l tuj ka'j.
30 Ntons ate' kye aj
xtxa'mpon okye'okel tb'ay,
yatzun kye aj tb'ay okye'okel
xtxa'mpon.»*

Aj Toq' Jesus Tzan Tpaj A'e' Aj Amaq' Jerusalen
Mat 23:37-39

* **13:25** Ax: k'onti'l web'en ja' tzajnaqix. * **13:27** Sal 6:8 * **13:28** Mat 22:13; 25:30 * **13:28** Mat 8:11 † **13:29** Ax: tzajnaqe' aj tumelil ja' njakul q'ij b'ix aj ja' nqex q'ij b'ix aj norte b'ix sur; Mat 8:11. * **13:30** Mat 19:30; 20:16; Mak 10:31

31 Ntons aj orji, ax eb'ajpon junjun aj b'uch'uj Parisey b'ix oxik kyq'uma' te Jesus ikxjani: «Pax, pawex tuj ja amaq'ni tzan tpaj te Eródes tgan tzan aqet tkansa'.»
32 Ntons tetz oxik tq'uma' ikxjani: «Pex waq tuky'i'l b'ix intxik eq'uma' ikxjani tuky'i te aj ma xhi'wl titza'ni: "Tzaj awen, ajna'l b'ix nchi'j nkyejatz win malspirit tuj kyanim xjal b'ix nkyeqet nq'ana' kye yab' b'ix tuj toxi'n q'ij omankuyon waq'un."
33 Per presis tzan nxik tuj nb'ey ajna'l b'ix nchi'j b'ix kab'j tzan tpaj nlay b'antik tzan tkamik jun aj yolil tyol Dios qa nya'tx tuj Jerusalen.
34 ¡Last etetz aj Jerusalen a'ix! Etetz cha nkyeqet ekansa' kye tlajen Dios b'ix nkye'ok exo'o' tuky'i ab'j kye xjal aj tmandader Dios. Wetz ky'ila'j-el ngan tuq tzan etok nchimo' iktza' jun paqon nkye'ok xhchimo' kye tal tjaq' txiky', per etetz k'onti'l eb'anij.
35 Te ejay okajel ekola' b'ix oxe'l nq'uma' etetz ya nlay kyin'ok eten max oj tpon te or oj txik eq'uma' wi'j ikxjani: "¡Galanx-alo te aj tzul tuky'i tb'i te Qajawil!"»*

14

Aj Tqet Tq'ana' Jesus Junky Yab' Tuj Q'ij Ojla'mj

1 Ntons tuj jun q'ij ojla'mj, te Jesus oxwa'q wa'il tjay jun k'ulul mandad kxol kye aj b'uch'uj Parisey, b'ix kye aj b'uch'uj Parisey n'ok ksi' tuq kynab'l ti'j.
2 B'ix qaynin twitz tetz, atqet tuq jun yab', mal tuq ti'j.
3 Ntons te Jesus oxik xhcha'o' kyuky'i kye xnaq'tzal Kawb'il kye aj b'uch'uj Parisey aj akyeqet tuq tzi: «¿Titza' etetz tuj enab'l tidi' nyolin te Kawb'il, galan pe' tzan tqet q'anlet jun yab' tuj q'ij ojla'mj qa nya'txji?»
4 Kyetz k'onti'l tidi' okyq'umaj. Ntons tetz otzaj tjocho' te yab', oqet tq'ana' b'ix oxik tq'uma' tetz b'a'n tuq tzan taj tjay.
5 Yaji oxik tq'uma' kye txq'anky xjal tzi: «¿Ab'l jun te etetz qa ma qex tz'aqik jun ek'wa'al qatzun jun etalo'ji tuj jun jul, nlay kxqex naj eq'il tetz nkesey tuj jun q'ij ojla'mj?»*
6 Kyetz k'onti'l tidi' owaj ktzaq'b'e' tetz.

Te Yek'b'il Kyi'j Kye Aj Mer Kygan Jun Kywit'lel Kxol Kye Tlimaqal Xjal

7 Yaji ya ma xik ten te Jesus titza' tuq kye xjal aj eb'ajtzaj uk'le' wa'il n'el tuq kyjoyo' kywit'lel aj ja' tzan kyqet jiq'b'a' mas tzan kye txq'anky, ntons oxik tq'uma' jun yek'b'il kyetz ikxjani:
8 «Oj etzaj uk'le' wa'il tzan tpaj jun xjal omojletel, k'on tz'el ejoyo' te ewit'lel aj mas b'an tb'anil tzan tpaj qanq

* **13:35** Sal 118:26 * **14:5** Mat 12:11

at junky aj mas jiq'b'a' ewitz
etetz ojetq tzaj uk'le'.
9 B'ix te aj otzaj uk'len
etetz ekab'il, kebal tpon
awuky'i'l, q'umal tetz ikxjani:
“Pawel tzi, oqtel wit'let tetz
tuj aluwar.” Nimod ntons
presis tzan axik wit'letel aj ja'
kye txq'anky k'on kygan b'ix
tuky'i aky'exaw otxe'l.
10 Ntons oj etzaj uk'le' wa'il,
pe'eqet wit'let aj ja' nya'tx
kygan kye xjal tzan kyqet
wit'let. Ikxji oj tul te aj otzaj
uk'len yatz, oxe'l tq'uma' yatz
ikxjani: “Wamiw, paky'ik
wit'letel tzani aj ja' mas
tb'anil.” Ntons ikxji ochtel
jiq'b'a' tzan kye txq'anky aj
wit'like' awuky'i'l ti'j mes.*
11 Komo ab'l te aj nqet
tjiq'b'a' tib'x, tetz owelal eq'i'
tky'exaw, b'ix te aj k'onti'l
nqet tjiq'b'a' tib'x, tetz oqtel
jiq'b'a'.»*
12 B'ix ax oxik tq'uma' te
Jesus ikxjani tuky'i te xjal
aj otzaj uk'len tetz: «Oj kxik
awuk'le' xjal wa'il tuj ajay,
k'on kyetzaj awuk'le' [cha
a'ox] kye aj a'e' awajyol b'ix
kye aj a'e' awerman b'ix kye
txq'anky afamiliar ni kye a'e'
abesin aj q'inon-e' tzan tpaj
kyetz otxe'l kyuk'le' junky'el
b'ix ikxji owokel kchojo'
junky'el awuky'i'l.
13 Mejor, oj ktzaj awuk'le'
xjal wa'il ajay, inktzaj
awuk'le' kye meb'a' xjal b'ix
kye k'o yajnaq b'ix kye kox
b'ix kye moy
14 b'ix ochtel ky'iwla' tzan
tpaj kyetz nlay b'antik tzan
tok kchojo' junky'el, per [te
Qtata Dios] owokel chojon te
yatz oj kyjaw anq'in kye aj oje
kye'el galan tuj twitz.»

Te Yek'b'il Kyi'j Kye Aj Uk'leme' Tuq Wa'il
Mat 22:1-10

15 Ya ma tz'ok cha'o' te
nini, jun xjal aj wit'liqet tuq
twimes oxik tq'uma' tetz te
Jesus ikxjani: «Galanx-alo kye
aj okyewa'yon tuky'i te Qtata
Dios aj atjax tuj ka'j.»
16 Ntons te Jesus oxik
tq'uma' [jun yek'b'il] ikxjani:
«At tuq jun xjal oqet tsi' jun
wab'j b'an tb'anil b'ix etzaj
tuk'le' ky'ila'j xjal wa'il.
17 Ya ma pon or tzan
kywa'an tuq te wab'j, oxik
tlajo' jun tmos q'umal
kyuky'i'l kye xjal aj ojetq tuq
kyetzaj tuk'le', oxik tq'uma'
ikxjani: “Pe'etzaj waq, ma'tx
b'antik te wab'j.”
18 Per nijunwt eb'ajpon,
junjunchaq tidi'chq owok
ksi' tzan k'on kxik. Jun oxik
tq'uma' ikxjani: “Wetz ma'tx
kaj nloq'o' jun ntx'o'otx', b'ix
presis tzan nxik e'el tetz.
Najsaj ch'in, per nlay b'antik
tzan nxik.”
19 Tzaj te junky, oxik
tq'uma' ikxjani: “Wetz
ma'tx qet nloq'o' jweb' yunt
nwakaxh, presis tzan kyqet
nk'ulu' probar ajna'l. Najsaj
ch'in, nlay b'antik tzan nxik.”
20 Yaji junky oxik tq'uma'
ikxjani: “Wetz man woklen
junan, astilji nlay b'antik
tzan nxik.”

* **14:10** Pro 25:6-7 * **14:11** Mat 23:12; Luks 18:14

21 Ya ma meltz'jik te mosj,
oxik tq'uma' kyaqil ntzani
te tpatron. Ntons yatzun te
twitzale' ojaw q'ojlik nim,
b'ix oxik tq'uma' te tmos
ikxjani: “Pax naj ja'chq tuj
plas b'ix kye nim b'ey tuj
amaq', b'ix inktzaj awin tzani
kye a'e' meb'a' b'ix kye a'e'
aj xhkut-e', b'ix kye aj moy-
e' b'ix kye aj kox-e'.”
22 Yaji te mosj oxik tq'uma'
tetz ikxjani: “Tat, ma'tx
b'antik kyaqil aj ma'tx tzaj
aq'uma' b'ix tzunx atx luwar
kye txq'anky.”
23 Ntons te twitzale' oxik
tq'uma' te tmos ikxjani: “Pax
kyuj kye nim b'ey b'ix kyuj
kye b'ey nekit, b'ix intxik ay-
oli' kye xjal tzan kyotz tuj
njay tzan kynoj kyaqil tuj
njay.
24 Oxe'l nq'uma', nijunwt
kye aj etzaj wuk'le' tb'ay-el
okyexe'l niky'b'en te wab'j aj
ma'tx b'antikni.”»

Kwest Tzan Qok Lapet Ti'j Jesus

Mat 10:37-38

25 Ky'ila'j xjal nkye'ok lapet
tuq ti'j Jesus, b'ix tetz owaj
meltz'jik ti'j b'ix oxik tq'uma'
kyetz ikxjani:
26 «Ab'l aj tgan tzan tok
lapet wi'j, qa tetz nya'tx
dispwest tzan kykaj tsi' kye
stat qa txu'jel qatzun tk'wa'al
qatzun a'e' termanji, qatzun
tetz tuj tnab'l mas presis tetz
tanq'in twitz tzan tok lapet
wi'j, ntons nlay b'antik tzan
tok lapet wi'j te nxnaq'atz.
27 B'ix ab'l te aj nya'tx dis-
pwest tzan tok ten twitz xh-
cho'nal b'ix tzan tok lapet
wi'j, ntons nlay b'antik tzan
tok nxnaq'atz.*
28 Komo ab'l jun te etetz
aj owokelten k'ulul jun nim
jay, ¿k'onti'l petzun nqet
wit'let tb'aya' b'isul tetz jateb'
oqtel tnajsa', ikxji tzan tok
ten qa kabal okanoyon tzan
tjakonb'aj titza'?
29 Kebal ojetq tqet twit'b'a'
ja' tzan tqet tk'ulu' b'ix yaji qa
nlay b'antik, kye aj okyeky'el
tzi okyexmayiyon ti'j tzan
tpaj k'onti'l ojakon b'antik
titza',
30 b'ix oxe'l kyq'uma' ikx-
jani: “Ja xjal ntzani owaq'ik
tzan tjaw tk'ulu' tjay b'ix
k'onti'l ojakon b'antik titza'.”
31 ¿Qatzun ab'l jun k'ulul
mandad, aj owelax q'ojiyon
tuky'i junky k'ulul mandad,
nlay petzun qet wit'let tb'aya'
b'ix oqtel tb'isu' b'ix oxe'l
xhcha'o' kyuky'i txq'anky qa
b'a'n tzan txik q'ojiyon tuky'i
lajuj mil (10,000) tsoldad
tuky'i te junky aj ate' winqi'
mil (20,000) ikja'n ktzaj
tuky'i'l?
32 Ikxji qa nlay b'antik
tzan tq'ojin man ikja'n ktzaj
kye tajq'oj laq'chik, oxe'l
tlajo' txq'an yoliyon tb'ayon
twitz tzan kyyolin tzan k'on
kyq'ojin sinoke tzan kyten
galan kxol.
33 Ax ikxji, ab'l aj nlay kaj
tkola' kyaqil aj tidi' tetz, ntons
nlay b'antik tzan tok te nx-
naq'atz.»

* **14:27** Mat 16:24; Mak 8:34; Luks 9:23

34 «Te atz'an galan, per qa
ma tz'el tq'ab' ¿titza' owokel
junky'el k'ak'j?
35 Ya k'onti'l token ni tzan
tqex si'let txe' awalj, ni
tzan tqex samo' tuky'i abon,
sinoke cha owelax xo'let.
Ab'l te aj at txkyin, intok
xhcha'o'.»

15

Te Yek'b'il Ti'j Te Pastoriyon Aj Oxiknaj Jun Talo' B'ix Owoknoj Junky'el

Mat 18:10-14

1 Ntons, ky'ila'j kye aj peyul
chojenj te amaq' Rom b'ix
txq'anky xjal aj chimol choj,
nkye'ok tuq kchimo' kyib'
cha'oyon ti'j Jesus.
2 Ntons tzan tpaj nini kye
aj b'uch'uj Parisey b'ix kye
aj xnaq'tzal Kawb'il, nkyey-
olin tuq nya'tx galan ti'j,
nxik tuq kyq'uma' ikxjani:
«Tetz nkyetk'amo' kye aj
chimol choj b'ix nwa'an junx
kyuky'i'l.»
3 Ntons te Jesus oxik
tq'uma' ja yek'b'il kyetz
ikxjani:
4 «¿Ab'l jun te etetz, qa at
oqal (100) talo' b'ix yaji dech
oxe'l naj jun, nlay petzun
kyekaj tb'ub'a' kye txq'anky
xtxa'm pastorb'il b'ix yaji
oxe'l joyol te junky aj ojetq
xiknaj maxkix oj toknoj
titza'?
5 B'ix ya oj toknoj titza',
nchalaj, njax tsi' twi' tq'ab'
6 b'ix oj tpon tjay, okye'okel
xhchimo' tajyol b'ix kye
a'e' tbesin, oxe'l tq'uma'
kyetz ikxjani: "Pe'echalaj
waq wuky'i'l tzan tpaj ma'tx
tz'oknoj witza' te walo' aj
ojetq tuq xiknaj."
7 Wetz oxe'l nq'uma' etetz,
ax ikxji tuj ka'j at mas
chalajb'il tzan tpaj jun chimol
choj ma'tx jaw tky'ixpu'
tnab'lin, kywitz kye ky'ila'j
txq'anky* galan xjal aj nya'tx
presis tzan tjaw kky'ixpu'
kynab'lin.»

Te Yek'b'il Ti'j Te Xuj Aj Oxiknaj Jun Stumin B'ix Owoknoj Junky'el

8 «¿Ab'l jun xuj aj at la-
juj stumin, qa oxe'l tnajsa'
jun, k'onti'l petzun n'ok xtx-
aqo' jun tq'anal b'ix owelax
tky'isu' [byenech kyeb'a'] tuj
tjay b'ix ojoyoyon [kyeb'a']
maxkix oj toknoj?
9 B'ix oj toknoj titza'
okye'okel xhchimo' kye
a'e' tajyol b'ix kye tbesin,
oxe'l tq'uma' kyetz ikxjani:
"Pe'echalaj waq junx wuky'i'l
tzan tpaj ma'tx tz'oknoj te
tmin witza' aj ojetq tuq
xiknaj."
10 Wetz oxe'l nq'uma' etetz,
ax ikxji tuj ka'j at nim cha-
lajb'il tzan tpaj ma'tx jaw
tky'ixpu' tnab'lin jun joyol
choj.»

Te Yek'b'il Ti'j Te K'wa'lon Aj Nchalaj Ti'j Te Tk'wa'al Aj Omeltz'jik Tjay

11 Ntons, ax oxik tq'uma'
kyetz ikxjani: «Jun xjal ate'
tuq kab'e' tk'wa'al.
12 Tzaj te itz'inj, oxik
tq'uma' te stat ikxjani: "Tat,
instzaj asi' te werensy aj

* **15:7** Ax: b'eljujlajuj tuj oqal.

at woklen ti'j." Ntons te
k'wa'lon oqet tpawa' te
kyerensy.
13 Ntons nya'tx ky'ila'j
q'ijky, te itz'inj, ya ma chimet
titza' kyaqil [aj tidi' tetz], tetz
oxik tuj junky amaq' laq'chik
b'ix tzi oqet txq'ela' kyaqil
te terensy, owanq'in tuj jun
tume'l b'an nya'tx galan
b'ix ikxji cha oqet txq'ela' te
stumin.
14 B'ix ya ma qetb'aj tnajsa'
kyaqil te stumin, yaji otzaj
jun nim wa'ij tuj aj amaq'ji,
yaji tetz otna'oj tidi'chq tuq
npaltin tetz.
15 Yaji tzaj tetz, oxwa'q
tuky'i jun xjal tuj aj amaq'ji
qanil jun taq'un b'ix te xjal
oxik tlajo' k'ulul kwent kye
kuch tuj k'ul.
16 [B'ix komo n'okten tuq
twitz nim wa'ij], tetz tgan
tuq tzan txik twa'a' kywe' kye
kuch, per nijunwt tuq ab'l
nxik sin tetz.
17 Ntons oqeten b'isul tetz
b'ix otyolij tib'x ikxjani:
"Ky'ila'j kye aq'unon tuj tjay
ntat, kyetz at nim kywe', b'ix
wetz tzani ch'inky nkamik
tzan wa'ij.
18 Mejor ma kyin'aj tjay
ntat b'ix oxe'l nq'uma' tetz
ikxjani: 'Tat, wetz ma'tx ky-
injoyon choj tuj twitz [Qtata
Dios aj atjax] tuj ka'j b'ix tuj
awitz yatz.
19 K'onti'l woklen tzan wok
aq'uma' ak'wa'al a'in. K'uluj
ch'in wuky'i'l iktza' n'ak'ulu'
kyuky'i kye aj awaq'unon.' "
20 Ntons owaj b'ix oxik,
opon tuky'i stat. Aj man tuq
ikxja'n stzaj laq'chet laq'chik,
te stat oxik te'e' b'ix owok
lo'et tk'u'j ti'j b'ix oxik oqelan
kanol tetz, b'ix b'an nchalaj
otzaj xhchele'.†
21 Tzaj te tk'wa'al, oxik
tq'uma' tetz ikxjani: "Tat,
wetz ma'tx kyinjoyon choj
tuj twitz [Qtata Dios aj atjax]
tuj ka'j b'ix tuj awitz yatz.
K'onti'l woklen tzan wok
aq'uma' ak'wa'al a'in."
22 Per tzaj te stat, oxik
tq'uma' kye tmos ikxjani:
"Instzaj ejoyo' naj jun tq'anaq
aj mas b'an tb'anil b'ix intok
esi' ti'j, b'ix intok esi' jun
txmulq'ab' b'ix intok esi'
txajab'.
23 B'ix instzaj etin te tal
wakxh aj mas b'an wort b'ix
intqet ekansa'. Qob'ajwa'an
b'ix qob'ajchalaj waq
24 tzan tpaj te ja nk'ajolni,
tetz iktza' kamnaq tuq b'ix
ajna'l ma'tx jaw anq'inky,
ojetq tuq xiknaj per ajna'l
ma'tx tz'oknoj." B'ix e'aq'ik
tzan kchalaj kxolx.
25 Ntons te itzikj n'aq'unan
tuq tuj k'ul. Ya ma tzul,
otzaj laq'chet tzijay b'ix oxik
xhcha'o' te b'ixb'ilj b'ix te son.
26 Ntons otzaj tuk'le' jun
aq'unon b'ix oxik xhcha'o' tis-
til tuq kyaqil nini.
27 Tzaj te aq'unon, oxik
tq'uma' tetz ikxjani: "Te
awitz'in ma'tx tzul b'ix te atat
ma xik tk'ulu' mandad tzan
tqet kanslet te tal wakxh aj
mas b'an wort tzan tpaj ma
tzul galan."
28 Ntons tetz ojaw q'ojlik
nim b'ix k'on tgan tuq tzan

† **15:20** Ax: otzaj xhchele' b'ix owel stz'ub'a'.

tox. Ntons owetz te stat b'ix
oqet twitz twitz tzan tuq tox.
29 Tzaj te itzikj, oxik
tq'uma' te stat ikxjani: “Wetz
tzani akyinqet ky'ila'j aq'b'i
nkyin'aq'unan te yatz, b'ix
kyaqil tyemp ma chqet
woksla' ti'j kyaqil aj ntzaj
ak'ulu' mandad wetz, b'ix ni
jun-el oje tzaj asi'-wit wetz ni
jun ch'i tal chib tzan nchalaj
kyuky'i wamiw.
30 Per ajna'l tulen te ja
ak'wa'al aj ma'tx qetb'aj
txq'ela' kyaqil tidi' yatz
kyuky'i xuj aj cha nkyek'ayin
kyib', b'ix ma'tx qet akansa' te
tetz te tal wakxh aj mas b'an
wort.”
31 Ntons te stat oxik
tq'uma' ikxjani: “Nk'ajol, yatz
atichqetkix tzani wuky'i'l
b'ajq'ij b'ix kyaqil aj tidi' wetz
kyaqil te yatz.
32 Per presis tuq tzan
qchalaj qkyaqil tzan tpaj
te ja awitz'inni tetz [iktza']
kamnaq tuq, per ajna'l ma'tx
jaw anq'in junky'el, tetz ojetq
tuq xiknaj per ajna'l ma'tx
tz'oknoj.”»

16

Te Yek'b'il Ti'j Jun Aq'unon Aj Nya'tx Galan Nab'lin

1 Ntons, ax oxik tq'uma' kye
txnaq'atz [jun yek'b'il] ikx-
jani: «At tuq jun xjal b'an
q'inon, b'ix tetz at tuq jun
taq'unon aj nk'ulun mandad
tuq ti'j kyaqil tidi' tetz, per
yaji owok jun part tuky'i'l, te
aj taq'unonni nqet tuq b'aj
txq'ela' kyaqil aj tidi' tetz.
2 Ntons te ajawilon otzaj
tuk'le', oxik tq'uma' tetz
ikxjani: “¿Tidi' kyaqil aj
n'ok ncha'o' awi'jni? Ajna'l
ngan tok ncha'o' ti'j kyaqil
aj n'awaq'una', b'ix ya nlay
xhch'ok k'ulul mandad ti'j
kyaqil tidi' wetz.”
3 Ntons te aq'unon oty-
olij tib'x ikxjani: “¿Ajna'l
tidi' nk'ulu'tz? Te npatron
okyin'elal tin tuj waq'un. B'ix
tzan waq'unan tuj k'ul k'onti'l
nb'antik. B'ix tzan nqanin
jun limosn nkyinky'ixwik.
4 Ya web'enky tidi' nk'ulu'tz
tzan nk'amet tuj kyjay kye
xjal oj tel eq'i' waq'un.”
5 Ntons eb'ajtzaj tuk'le' jun-
junchaq kye xjal aj at tuq
kyk'as tuky'i te tpatron b'ix
oxik tq'uma' te aj tb'ay ikx-
jani: “¿Jateb' k'asb'ena' aw-
itza' tuky'i npatron?”
6 Te junky oxik tq'uma'
ikxjani: “K'asb'ena' witza'
oqal (100) malon aseyt.”
Ntons tetz oxik tyoli' tuky'i te
k'asb'enon ikxjani: “Ntzani te
tu'jal; paqet wit'let b'ix intqet
atz'ib'a' lajuj tuj oxqal (50)
malon.”
7 Yaji otzaj tuk'le' junky,
oxik tq'uma' tetz ikxjani:
“Yor yatz, ¿jateb' k'asb'ena'
awitza'?” Te xjal oxik
tq'uma': “Wetz k'asb'ena'
oqal (100) malon* triw.” Yaji
tetz oxik tq'uma': “Ntzani te
tu'jal b'ix paqet wit'let b'ix
inqet atz'ib'a' cha mutx' (80)
malon.”
8 Ntons yaji te tpatron
owel tniky' ti'j te aq'unon aj

* **16:7** Koros tb'i te malb'il tuj yol gryeg.

nya'tx tuq galan nab'lin, oje
lab'an ti'j tzan tpaj titza' tuq
ojetq qet tb'isu' tzan tk'ulun
kyuky'i kye xjal. Komo kye
xjal aj twitz ja tx'o'tx'ni aj
k'onti'l Dios tuj kywitz, kyetz
nkye'ok il tzan kyjoyon jun
tume'l titza' tzan kyten galan
kxolx, yatzun kye tk'wa'al
Qtata Dios k'onti'l n'ok ksi'
kyk'u'j [tzan kyjoyon te
tume'l b'an'ax].
9 Wetz oxe'l nq'uma' etetz
tzan token etitza' kyaqil
eq'inomal aj twitz ja tx'o'tx'ni
tzan kyok mas etajyol. Ikxji
oj tmankun kyaqil te aj twitz
ja tx'o'tx'ni, yaji at ab'l aj
ok'amoyon te etetz tuj kyjay
tuj ka'j te jun-ele'x.
10 Ab'l te aj galan ntk'ulu'
tuky'i jun tidi' aj nya'tx nim,
ax galan ntk'ulu' tuky'i jun
tidi' nim; b'ix te aj k'onti'l
ntk'ulu' galan tuky'i jun tidi'
nya'tx nim, ax k'onti'l ntk'ulu'
galan tuky'i jun tidi' aj nim.
11 Qa etetz k'onti'l n'ek'ulu'
jun galan tuky'i te eq'inomal
aj twitz ja tx'o'tx'ni, ¿ntons
ab'l okajel wit'let tk'u'j
eti'j tzan tkaj tuj eq'ab' te
q'inomal b'an b'an'ax [aj tuj
ka'j]?
12 Qa etetz k'onti'l n'ek'ulu'
galan tuky'i jun tidi' aj nya'tx
etetz, ntons ¿ab'l oxe'l sin jun
tidi' te etetz?
13 Nijunwt mosj b'a'n tzan
taq'unan te kab'e' tpatron
tzan tpaj owokel tajq'oja'
te jun b'ix te junky oqtel
tgani', qatzun oqtel toksla'
te jun b'ix te junky owelal
tik'o'. Ax ikxji nlay b'antik
tzan qaq'unan te Qtata Dios
b'ix ti'j kyaqil te jq'inomal
kykab'il.»*

Te Jesus Nxnaq'tzan Ti'j Junjun Tidi' Aj Nlay Ky'ixpjik

14 Kye aj b'uch'uj Parisey
nkyecha'on tuq aj txik
tq'uma' ikxjani, b'ix kyetz
b'an kygan tuq te q'inomal
b'ix nkyexmayin tuq ti'j
Jesus.
15 Yaji te Jesus oxik tq'uma'
kyetz ikxjani: «Etetz a'ixk
nkxyolin galan eti'jx tzan
etel galan tuj kywitz kye xjal,
per te Qtata Dios totzqi' te
etanim. Te aj b'an tb'anil
tuj kywitz kye xjal, n'el tuj
twitz te Qtata Dios b'an nya'tx
galan.
16 Te Kawb'il b'ix te aj oqet
ktz'ib'a' kye aj yolil tyol Dios
oqtxi', nyolin tuq titza' tzan
qb'et tuj tume'l max aj tul te
Wa'nch. Yaji owaq'ik tzan
txik pakb'let te tpakb'alil
galan ti'j te tume'l titza' tzan
kykaj kye xjal tuj tq'ab' Qtata
Dios b'ix kkyaqil nkye'ok il
tzan kykaj tuj tq'ab'.*
17 Anke ponaj-wit te twitz
tx'o'tx' b'ix te twitz ka'j,
yatzun te tyol Qtata Dios aj
oje kaj tsi', nlay b'antik tzan
tponaj ch'inwt, opoyonkix
kyaqil aj tz'ib'ankaj.*
18 Ab'l aj owelal tpawa'
tib' ti'j txu'jel b'ix owokel
junan tuky'i junky, te nini
cha nk'ajajin. B'ix ab'l te aj
owokel junan tuky'i jun aj

* **16:13** Mat 6:24 * **16:16** Mat 11:12-13 * **16:17** Mat 5:18 * **16:18** Mat 5:31-32; 19:3-12; Mak 10:2-12; 1Kor 7:10-11

pawa' tib' tuky'i tichmil ax
cha nk'ajajin.»*

Te Yek'b'il Ti'j Jun Q'inon
B'ix Jun Meb'a' Xjal

19 [Yaji oxik tq'uma' Jesus
ikxjani]: «Ntons, at tuq jun
xjal b'an q'inon tuq, b'ix n'ok
tsi' tuq tq'anaq púrpura teb'l
b'an kar b'ix lino b'an tz'u'in.
B'ix b'ajq'ij nq'ijlan tuq tuky'i
tidi'chq b'an tb'anil.
20 B'ix ax at tuq jun meb'a'
xjal, Lásaro tb'i, aj cha nqeten
tuq stzi' tlamel te q'inon qanil
jun tlimosn b'ix tetz ajun
tx'a'k tuq ti'j.
21 Tetz b'an tgan tuq tzan
twa'an ch'in te aj nqet
tz'aqik tjaq' tmes te q'inon
[per k'onti'l ob'antik], b'ix
nkyetzaj tuq kye tx'ya'n n'el
tuq kyleq'u' twitz xtx'a'ak te
meb'a'.
22 Ntons, jun q'ij okamik
te meb'a' b'ix oxik eq'i' tuj
ka'j tzan kye ángel aj ja' atqet
te Abran. B'ix ax okamik
te q'inon xjal, b'ix tetz owox
muqu'.
23 Te q'inon atqet tuq kxol
kye kamnaq† aj ja' n'ok ten
tuq twitz nim xhcho'nal,
b'ix ojaw ka'yin b'ix oxik
ten laq'chik te Abran b'ix te
Lásaro tuky'i'l.
24 Te q'inon ojaw siky'in
ikxjani: "Tat Abran, intok
lo'et ch'in ak'u'j wi'j. In-
stzaj alajo' ch'in te Lásaro tzan
tok tmu'u' ch'in te twi' tq'ab'
tuky'i a' tzan stzaj mu'ul ch'in
te waq' tzan tpaj n'ok wen
twitz nim xhcho'nal tuj ja
q'aq'ni."
25 Per te Abran owaj
stzaq'b'e' ikxjani: "Tey,
instzaj ana'o', yatz kyaqil
b'an galan oky'ik awi'j aj
itz'ojich tuq, per te Lásaro
k'onti'l oky'ik galan ti'j. Tetz
ajna'l nxik nimsa' tk'u'j tzani
b'ix yatz tzi n'ok awen twitz
xhcho'nal.
26 B'ix oje kaj si' qxol jun
chman xaq, b'ix nlay b'antik
kky'ix nijunwt aj qxola tzani
tzan tpon etuky'i'l tzi. B'ix
kye aj kygan kky'itz exol
tzi tzan kyul tzani, ax nlay
b'antik tzan kky'itz."
27 Yaji te q'inon oxik
tq'uma' ikxjani: "Ntons
b'ek'an ch'in tat Abran tzan
txik alajo' ch'in te Lásaro tjay
te ntat.
28 Ate' jweb' werman, b'ix
tzan txik tyoli' kyuky'i'l tzan
k'on ktzaj kyetz tuj ja luwar aj
ja' nim xhcho'nalni."
29 Te Abran oxik tq'uma'
tetz ikxjani: "Kyetz atqet
kyuky'i'l te aj oqet stz'ib'a'
Moisés b'ix ax aj oqet ktz'ib'a'
kye aj yolil tyol Dios oqtxi'.
Intok ksi' kywi' ti'j."
30 Yaji te q'inon oxik
tq'uma': "B'an'ax tat, per
qa jun kamnaq ojawel
anq'in b'ix oyoliyon kyuky'i'l
ntons kyetz ojawel kky'ixpu'
kynab'lin."
31 Per te Abran oxik
tq'uma': "Qa k'on kygan
tzan txik kyoksla' aj stz'ib'en
Moisés b'ix aj ktz'ib'en kye aj
yolil tyol Dios oqtxi', ax nlay
xik kyoksla' anke ma jaw
anq'in jun kamnaq kxol."»

† **16:23** Ax: aj ja' nkyexik kye kamnaq.

17

A Tgan Tzan Kyqet Qnajsa' Kye Aj Nkyek'ulun Nya'tx Galan Qi'j

Mat 18:6-7,21-22; Mak 9:42

1 Ntons te Jesus oxik tq'uma' kye txnaq'atz ikxjani: «Oky'elkix tidi'chq aj b'a'n tzan tqet tz'aqik jun xjal titza'. Per last te aj otk'ulu'tz tzan kyjoyon choj txq'anky.

2 Mejor-talo tzan tk'alet jun chman ka' talq b'ix tzan tqex xo'o' tuj te nim a', b'ix ikxji k'onti'l tzan kyqet tz'aqik nijunwt kye ja k'wa'l ntzanije'ni.

3 Intok esi' waq enab'l eti'jx etetz, qa jun eterman njoyon choj, intxik ekawi'; b'ix qa otzajel tna'on tetz ntons intqet enajsa' te xhchoj.*

4 Qa wuq-el jun q'ij nk'ulun nya'tx galan eti'j, b'ix qa wuq-el owulel etuky'i'l b'ix oxe'l tq'uma' etetz ikxjani: "Najsaj ch'in, ntzaj nna'on tetz," ntons yatzun etetz intqet enajsa'.»

A Tgan Tzan Tok Qwit'b'a' Jk'u'j Ti'j Qtata Dios Tuky'i Jun Jk'u'j

5 Tzaj kye tky'ixel Jesus, oxik kyqani' tuky'i'l ikxjani: «Qo'ok awone' ch'in tzan tok wit'let jk'u'j mas byenech ti'j te Qtata Dios.»

6 Ntons te Qajawil oxik tq'uma' ikxjani: «Cha wit'likok-wit ek'u'j ch'imu's iktza' jun tb'aq' mostas [b'an ch'i nekit],* ntons b'a'ntal tzan txik eq'uma' te ja nim tze' sicomrni,* "intjatz atx'oqo' awib'x b'ix intqex awawa' awib' tuj te nim a'," ntons te ja tze'ni okxtel-tal toksla'.»

Te Tume'l Titza' Tzan Tqet Qb'isu' Ti'j Qaq'un Te Qtata Dios

7 [Ntons yaji oxik tq'uma' Jesus ikxjani]: «Qa jun te etetz at jun tmos b'ix te xjal omeltz'jel aq'unon tuj te awalj qatzun pastoril karnerji, ¿tzun petzun nxik eq'uma' tetz "paky'ik ti'j mes, paqet wit'let wa'il"?

8 K'onti'l, sinoke nxik eq'uma' tetz ikxjani: "Intqet ak'ulu' ch'in te nwe', intok asi' aq'anaq galan b'ix kyintzaj ak'a'cha'. Wetz okyinwa'yon b'ix oj tmankun wetz nwa'an, ntons b'a'n tzan awa'an yatz."

9 B'ix ax k'onti'l nxik esi' pixon te jun emos tzan tpaj tqetlen tk'ulu' taq'un aj oxik eq'uma'.

10 Ax ikxji etetz oj tmankun ek'ulun kyaqil aj otzaj tq'uma' [te Qtata Dios] tzan tqet ek'ulu', presis tzan txik eq'uma' ikxjani: "Qetz aqoqet tzan jk'ulun te aj tgan te Qajawil b'ix k'onti'l nqajo' jun tidi' tzan tpaj cha a'ox ma qet jk'ulu' aj ma kaj q'uma' qetz."»

Aj Kyqet Tq'ana' Jesus Lajuj Xjal Nq'ay Tuq Kchi'jel

11 Ntons, aj ikja'n tuq txik te Jesus tuj Jerusalen, man tuq

* **17:3** Mat 18:15 * **17:6** Mat 13:31-32; 17:20; Mak 4:31-32; Luks 13:19 * **17:6** Jun tze' sicomr npon mas tajsik qaq metr twa'lkal.

ikja'n tkaj tsi' tkwentil Galiley
tzan tox tuj tkwentil Samary,
12 b'ix ya ma pon tuj jun
aldey, e'etz kanol tetz lajuj
yab' aj nq'ay tuq kchi'jel
tuky'i lepr. Kyetz eb'ajqet
wa'let laq'chik
13 b'ix oxik kyq'uma'
kongan ikxjani: «¡Jesus!
¡Xnaq'tzon! ¡Intok lo'et ch'in
ak'u'j qi'ja!»
14 Ya ma kyexik te'e', tetz
oxik tq'uma' kyetz ikxjani:
«Pex waq b'ix pex yek'ul etib'
kywitz kye pal.»* Ntons, aj
man tuq ikja'n kxik nkyeb'et
tuq tuj b'ey, te kyyab'il owel
in kyi'j.
15 Ntons jun te kyetz, ya
ma tz'ok ten ojetq tuq b'antik,
omeltz'jik b'ix b'an nqet tuq
tjiq'b'a' Qtata Dios tuky'i nim
twi'.
16 B'ix oqet mejlet twitz
tx'o'tx' twitz Jesus, nxik tsi'
tuq pixon tetz. B'ix te ja
xjal ntzani, tetz jun aj Samary
tuq.
17 Yaji te Jesus oxik tq'uma'
ikxjani: «¿Nya'tx petzun lajuj
kyb'et tuq kye aj ma tz'el in
kyyab'il? B'ix kye b'eljujky,
¿ja' akyeqet?
18 ¿Ti'tzun, nijunwt te kyetz
ma kyemeltz'jik tzan txik ksi'
pixon te Dios sinoke a'ox ja
xjal aj nya'tx b'an qxjalilni?»
19 Yaji te Jesus oxik tq'uma'
tuky'i te xjal ikxjani: «Pax,
pajaw wa'let. Ajna'l ma'tx
chb'antik tzan tpaj ma tz'ok
wit'let ak'u'j wi'j.»

Titza' Owulel Te Ichan Aj Tk'wa'al Dios
Mat 24:23-28,36-41

20 Ntons jun-el, kye aj
b'uch'uj Parisey oxik kcha'o'
tuky'i Jesus tujb'a'n tuq
ok'uluyon mandad te Qtata
Dios [tzan kykolpjik kye aj
Israel]. Tetz owaj stzaq'b'e'
ikxjani: «Tzan tk'ulun man-
dad te Qtata Dios [tzan
kykolpjik] kye qxjalil, te nini
jun tidi' aj cha ojawel jalet,
21 b'ix nlay b'antik tzan
jq'uman "atqet tzani" qatzun
"txini atqet" tzan tpaj te Qtata
Dios ajna'l qxol nk'ulunkix
mandad tuj kyanim kye xjal.»
22 Yaji oxik tq'uma' kye
txnaq'atz ikxjani: «Tzul jun
tyemp aj etetz owelal eq'ajab'
tzan tok ete'e' jun q'ij aj
akyinqet [wetz] te Ichan Aj
Tk'wa'al Dios [a'in], per nlay
tz'ok eten.
23 Junjun okyq'uma'tz
"tzani atqet" qatzun oxe'l
kyq'uma' "txini atqet"
per etetz k'on kxik aj ja'
okyq'uma'tz b'ix k'on kx'ok
lapet kyi'j.
24 Komo iktza'x te ray oj
tjaw xhliky'k'an txe' ka'j b'ix
nxik tq'anali' te txe' ka'j max
junky palaj, ax ikxji [b'an
eb'ajil] oj wul [wetz] te Ichan
Aj Tk'wa'al Dios [a'in].
25 Per tb'ay presis tzan tok
wen twitz xhcho'nal b'ix tzan
wel ik'o' tzan kye xjal tuj ja
tyempni.
26 Iktza'x oky'ik tuj aj
tyemp aj atqet tuq te Noe
[b'an oqtxi'],* ax ikxji oky'el
tuj te tyemp oj wul [wetz] te
Ichan Aj Tk'wa'al Dios [a'in].

* **17:14** Lev 14:1-32 * **17:26** Gén 6:5-8

27 Kye xjal tuj aj tyem-
pji, nkyewa'an tuq b'ix
nkye'uk'an b'ix nkye'ok
junan b'ix nkyeq'apon tuq
kyk'wa'al tzan kyjunan b'ix
yaji te Noe owox tuj te bark
b'ix owul te ninjab' b'ix
kkyaqil eb'ajkamik.*
28 B'ix ax ikxji oky'ik iktza'x
tuj te tyemp aj atqet tuq te
Lot. Kye xjal nkyewa'an
tuq b'ix nkye'uk'an b'ix
nkyeloq'on b'ix nkyek'ayin
tuq, nkye'awan tuq b'ix
nkyek'ulun tuq kyjay,
29 per ya ma tz'etz te Lot tuj
te amaq' Sodom, otzaj twitz
ka'j q'aq' tuky'i asupr oqetz
iktza' jab', b'ix kkyaqil kye
xjal eb'ajkamik.*
30 Ax ikxji oky'el oj wul
[wetz] te Ichan Aj Tk'wa'al
Dios [a'in], [kye xjal nya'tx list
ate'].
31 Tuj aj q'ijji ab'l te aj at-
jax twi' jay, b'ix qa te tidi'chq
tetz atox tuj jay, k'onti'l tzan
tox eq'il tetz, b'ix te aj atqet
tuj k'ul k'onti'l tzan tmeltz'jik
tjay.*
32 Instzaj ena'o' aj oky'ik ti'j
te txu'jel te Lot.*
33 Ab'l te aj owokel tsi' tk'u'j
tzan tkolon tanq'in, okamel
kixi'; per ab'l te aj [tzan npaj
wetz] k'onti'l nkolon tib'x
tzan tanq'in, tetz owanq'iyon
kixi'.*
34 Oxe'l nq'uma' etetz, tuj aj
aq'b'ilji, kab'e' aj nkyewitan
tuj jun watub'j, jun te kyetz
ojawel eq'i' b'ix te junky oka-
jel si'.
35 Kab'e' xuj aj nkyeb'aq'un
junx, jun te kyetz ojawel eq'i'
b'ix te junky okajel si'.
36 [B'ix ax kab'e' xjal aj
nkye'aq'unan junx tuj k'ul,
jun te kyetz ojawel eq'i' b'ix te
junky okajel si'.]»†
37 Ntons [kye txnaq'atz]
oxik kcha'o' tetz ikxjani: «Tat,
¿ja' oky'el kyaqil ntzani?»
Ntons te Twitzale' oxik
tq'uma' kyetz: «Aj ja' at
jun txkup kamnaq ax tzi
nkyelab'tik kye loxh.»

18

Te Yek'b'il Tzan K'on Tkaj Qsi' Tzan Qxnaq'tzan

1 Ntons, yaji te Jesus ax oxik
tq'uma' jun yek'b'il kyetz tzan
kxik tuq txnaq'tza' tzan kx-
naq'tzan b'ajq'ij tuky'i Qtata
Dios b'ix k'onti'l tzan tkaj
kykola'.
2 Oxik tq'uma' kyetz ikx-
jani: «At tuq jun pujul il tuj
jun amaq', tetz k'onti'l tuq
n'okslan ti'j Qtata Dios b'ix
k'onti'l tuq nxob' kywitz ni-
junwt xjal.
3 B'ix ax tuj aj amaq'ji at
tuq jun xuj byud, kob'chaq
tuq npon tuky'i te pujul il,
nxik tuq tq'uma' tetz ikxjani:
“Kolon ch'in wi'j, k'uluj
tume'l tuky'i te aj nq'ojin
wi'jni.”
4 Te pujul il k'onti'l otb'anij
tzan txik tna'o' te xjal, per yaji
oqet tb'isu' ikxjani: “Anke

* **17:27** Gén 7:6-24 * **17:29** Gén 18:20–19:25 * **17:31** Mat 24:17-18; Mak 13:15-16 * **17:32** Gén 19:26 * **17:33** Mat 10:39; 16:25; Mak 8:35; Luks 9:24; Wnch 12:25 † **17:36** Kye xjal oqtxi' aj oqet ktz'ib'a' tyol Qtata Dios tuj kyyol, atqet k'onti'l oqet ktz'ib'a' ja taqan ntzani.

wetz k'onti'l nkyin'okslan
ti'j Dios b'ix k'onti'l nkyeqet
nxob'le' xjal,
5 oqtel nkolo' ja byudni,
oqtel nk'ulu' tume'l tuky'i'l
tzan tpaj k'onti'l nkaj tsi' tzan
tk'ulun joder, kebal otzajel
tmeq'tza' nwi'.”»
6 Yaji te Jesus oxik tq'uma'
ikxjani: «Intok esi' ewi' ti'j te
aj ntyoli' te pujul il aj k'onti'l
Kawb'il tuj tq'ab'.
7 Pyorx-alo te Qtata Dios.
¿Nlay petzun kyeqet tkolo'
kye aj nqet kywitz twitz
b'ajq'ij b'ix b'ajaq'b'il? ¿O'
petzun onachq'iyon nim tuj
tzan tkolon kyetz?
8 Oxe'l nq'uma' etetz, tetz
tuky'i tkawb'il tuj tq'ab'
okoloyon kyetz naj. Per
cha'oj wul [wetz] te Ichan
Aj Tk'wa'al Dios [a'in], ¿ate'x
petzun xjal twitz tx'o'tx' aj
tzunx wit'lik kyk'u'j wi'j?»

Te Yek'b'il Tzan K'on Tqet Qjiq'b'a' Qib' Twitz Qtata Dios

9 Yaji te Jesus oxik tq'uma'
junky yek'b'il ntzani tzan tpaj
junjun xjal, kyetz tuj kynab'l
b'an galan-e' tuj twitz te Qtata
Dios, b'ix cha n'el tuq kyik'o'
kye txq'anky. Oxik tq'uma'
kyetz ikxjani:
10 «Kab'e' xjal eb'ajxwa'q
xnaq'tzon tuj te Nin Jay Nab'il
Qtata Dios, jun aj b'uch'uj
Parisey, b'ix te junky, tetz jun
aj peyul chojenj tuq.
11 Te xjal aj b'uch'uj
Parisey, tetz wa'lk nx-
naq'tzan tuq ikxjani: “Tata
Dios, wetz nxik nsi' pixon te
yatz tzan tpaj wetz nya'tx a'in
iktza' kye txq'anky xjal, kyetz
eleq'-e' b'ix k'onti'l kykawb'il
tuj kyq'ab' b'ix nkyek'ajajin,
b'ix wetz nya'tx a'in iktza' te
ja peyul chojenjni.
12 Wetz nkyin'ipan wa'ij
ka'mj jun saman [tzan atzaj
nna'o'] b'ix nkaj npawa' te
yatz te tlajuji' part ti'j kyaqil
aj nkyink'ulun ganar.”
13 Per yatzun te peyul cho-
jenj, tetz okaj wa'let laq'chik
b'ix ni k'onti'l tuq ntnimsa'
tk'u'j tzan tjaw tka'yi' ch'in
jawnaq. Cha tuq n'ok stink'a'
tpech b'ix nxik tuq tq'uma'
ikxjani: “Tata Dios, intok lo'et
ch'in ak'u'j wi'j. Wetz a'in jun
xjal chimol choj tuj awitz.”
14 Ntons, wetz oxe'l
nq'uma' etetz, te aj peyul
chojenj tetz aj taj tjay, ojetq
tuq qet najsa' xhchoj; yatzun
te aj Parisey tetz xhchoj
k'onti'l oqet najsa'. Ab'l te
aj nqet tjiq'b'a' tib'x, owelal
eq'i' tky'exaw; yatzun te aj
nb'isun nim tuj twitz Qtata
Dios tzan tpaj xhchoj, tetz
oqtel jiq'b'a'.»*

Aj Kyqet Tky'iwla' Jesus Kye K'wa'l

Mat 19:13-15; Mak 10:13-16

15 Ax nkyepon in tuq twitz
Jesus kye tal k'wa'l tzan tuq
tqet tsi' tq'ab' kyajsik [tzan
kyqet tky'iwla'], per ya ma
xik kyen kye txnaq'atz, kyetz
e'aq'ik tzan tok kyili' [kye xjal
aj nkyepon in tuq kye k'wa'l].
16 Ntons te Jesus etzaj
tuk'le' b'ix oxik tq'uma' kyetz
ikxjani: «Tzoqpij waq tzan

* **18:14** Mat 23:12; Luks 14:11

kyul kye k'wa'l wuky'i'l b'ix
k'on tz'el eteq'i' gan kyetz
tzan tpaj kye aj nkyekaj tuj
tq'ab' te Qtata Dios iktza' kye
aj ntzanije'ni.
17 Oxe'l nq'uma' etetz te
b'an'ax, ab'l aj nlay tk'amoj
tzan tk'ulun mandad te Qtata
Dios ti'j iktza' jun k'wa'l
[ntk'amo'], ntons tetz nlay
b'antik tzan tkaj tuj tq'ab'
Qtata Dios.»

Aj Tpon Tuky'i Jesus Jun Xjal Q'inon
Mat 19:16-30; Mak 10:17-31

18 Ntons tzaj te jun xjal aj
b'an otzqi'mj tuq kxol kye
xjal, oxik xhcha'o' te Jesus
ikxjani: «Xnaq'tzon, yatz b'an
galan a'ich. ¿Tidi' presis tzan
nk'ulun tzan wanq'in te jun-
ele'x?»
19 Yaji te Jesus owaj
stzaq'b'e' tetz ikxjani: «¿Tistil
ntzaj aq'uma' wetz qa b'an
galan a'in? A'ox at cha jun te
aj b'an galan: A'ox te Qtata
Dios.
20 Yatz aweb'en te aj okaj
tq'uma' te Qtat oqtxi': K'on
chk'ajajin,* k'on chkansan,*
k'on xhch'elq'an,* k'on chy-
olin jun nik'b'il ti'j junky,*
b'ix ax inkyqet awoksla' te
anan b'ix te atat.»*
21 Yaji te xjal oxik tq'uma'
tetz ikxjani: «Kyaqil nini wetz
nqet nk'ulu' atx aj man tuq
k'wa'l a'in.»
22 Ya ma tz'ok xhcha'o'
te Jesus ikxji, tetz oxik
tq'uma' ikxjani: «Atx junky
tidi' npaltin aj mina' tqet
ak'ulu': Intxik ak'ayi' kyaqil
aj tidi' yatz b'ix intqet asipa'
te twib'en kxol kye meb'a'
xjal b'ix yaji owokelnoj jun
aq'inomal tuj ka'j, b'ix pawok
lapet wi'j.»
23 Yaji, te xjal, ya ma tz'ok
xhcha'o' ikxji, tetz oje b'isun
tzan tpaj tetz jun xjal q'inon
tuq.
24 Yaji, ya ma tz'ok ten te
Jesus [te xjal b'an nb'isun
tuq], oxik tq'uma' ikxjani:
«B'an kwest tzan tk'amon jun
q'inon tzan tkaj tuj tq'ab'
Qtata Dios.
25 Komo mas nya'tx kwest
tzan tky'ik jun kway kamey
tuj xhchutil jun akuxh, twitz
te jun q'inon [tzan tkaj tsi'
tq'inomal] tzan tkaj tuj tq'ab'
Qtata Dios.»
26 Ntons kye xjal aj
nkyecha'on tuq ti'j oxik
kcha'o' tetz ikxjani: «Ntons
¿ab'l ob'antel tzan tkolet?»
27 Ntons te Jesus oxik
tq'uma' ikxjani: «Te aj nlay
b'antik tzan kye xjal, te
Qtata Dios b'a'n tzan tb'antik
titza'.»
28 Tzaj te Xhpe'y, oxik
tq'uma' tetz ikxjani: «Tat,
qetza oje kaj qsi'na kyaqil
aj tidi' qetza, b'ix lapiko'na
awi'j.»
29 Yaji te Jesus owaj
stzaq'b'e' ikxjani: «Oxe'l
nq'uma' etetz te b'an'ax, ab'l
aj nkaj tsi' tjay qatzun te
txu'jelji qatzun kye terman
qatzun kye statji tzan tpaj

* **18:20** Exo 20:14; Deu 5:18 * **18:20** Exo 20:13; Deu 5:17 * **18:20** Exo 20:15; Deu 5:19 * **18:20** Exo 20:16; Deu 5:20 * **18:20** Exo 20:12; Deu 5:16

tkajlen tuj tq'ab' te Qtata
Dios,
30 yaji tetz otk'amo'tz mas
nim tzani twitz tx'o'tx' [twitz
te aj oje kaj tsi' tb'ay], b'ix mas
yaj oj tponaj ja twitz tx'o'tx'ni,
otk'amo'tz jun tanq'in b'eyx
te jun-ele'x.»

Aj Txik Tq'uma' Jesus Toxmajji'n-el Ti'j Tkamiky

Mat 20:17-19; Mak 10:32-34

31 Yaji te Jesus etzaj tuk'le'
apart kye kykab'lajujil tx-
naq'atz b'ix oxik tq'uma'
kyetz ikxjani: «Ajna'l ikja'n
qxik tuj Jerusalen aj ja' oky'el
kyaqil wi'j [wetz] te Ichan Aj
Tk'wa'al Dios [a'in] iktza'x oje
qet tz'ib'a' oqtxi' tzan kye aj
yolil tyol Dios.
32 Okyinxe'l kyq'apo' tuj
kyq'ab' kye k'ulul mandad
aj nya'tx qxjalil aj k'onti'l
nkye'okslan te Qtata Dios,
b'ix okyin'okelb'aj kxmayi',
b'ix okyin'okelb'aj kyyaso'
b'ix okyin'okel ktzub'a'.
33 Okyinqtelb'aj kyb'uju'
b'ix okyinqtel kykansa', per
yaji tuj toxi'n q'ij okyinjawel
anq'in.»
34 Ntons [yatzun kye tx-
naq'atz], kyetz k'onti'l owel
kyniky' ti'j kyaqil ntzani;
qlolj tuq tuj kywitz ti'j aj
ntyoli', astilji k'onti'l owel
kyniky' ti'j.

Aj Tqet Tq'ana' Jesus Jun Moy Tuj Amaq' Jeriko

Mat 20:29-34; Mak 10:46-52

35 Aj ch'inky tuq tpon Je-
sus qaynin ti'j te amaq' Jeriko,
atqet tuq jun moy tuj b'ey
nqanin tlimosn.
36 Ya ma xik xhcha'o'
ketant tuq kye xjal nkyeky'ik
tzi, oxik xhcha'o' kyuky'i
txq'anky tidi' tuq nky'ik.
37 B'ix oxik kyq'uma' man
tuq nky'ik te Jesus aj Nasaret.
38 Ntons tetz ojaw siky'in
kongan ikxjani: «Yatz Jesus aj
tijajil Dawid a'ich, intok lo'et
ch'in ak'u'j wi'j.»
39 Kye xjal aj ajune' tuq
tb'ayon twitz [te Jesus] owok
kyili' tzan tlumet, per tetz
mas tuq njaw siky'in: «¡Je-
sus aj tijajil Dawid a'ich, intok
lo'et ch'in ak'u'j wi'j!»
40 Yaji te Jesus owa'let b'ix
oxik tk'ulu' mandad tzan tuq
tpon kyin tuky'i'l. Ya ma pon
in qaynin twitz, oxik xhcha'o'
tetz ikxjani:
41 «¿Tidi' agan tzan tok
nk'ulu' awi'j?» Yaji te moy
owaj stzaq'b'e' ikxjani: «Tat,
ngan tzan nka'yin junky'el.»
42 Ntons te Jesus oxik
tq'uma' ikxjani: «¡Paka'yin
junky'el! Tzan tpaj ma
tz'ok wit'let ak'u'j wi'j, ma'tx
chb'antik.»
43 B'eyxnajji te moy oka'yin
b'ix owok lapet ti'j Jesus, b'ix
b'an nqet tuq tjiq'b'a' Qtata
Dios. B'ix ax kyaqil kye xjal aj
e'ok e'en ntzani, kyetz ax b'an
nkyechalajsan tuq ti'j Qtata
Dios.

19

Aj Tok Otzqila' Te Sakey Tzan Jesus

1 Ntons te Jesus opon
Jeriko, b'ix ikja'n tuq tky'ik
tuj te amaq'.
2 Ntons, tuj aj amaq'ji nna-
jan tuq jun xjal Sakey tb'i.

Tetz jun k'ulul mandad tuq
kxol kye aj peyul chojenj te
amaq' Rom, b'ix b'an q'inon
tuq.
3 Tetz tgan tuq tzan tok
totzqila' Jesus, per k'onti'l tuq
nb'antik tzan tpaj ajun xjal
tuq, b'ix te Sakey, nya'tx tuq
nim twa'lkal.
4 Astilji tetz oxik tb'ayon
b'ix ojax twi' jun tze'
sikómoro, qaynin aj ja' tuq
ch'inky tky'ik te Jesus.
5 Yaji ya ma ky'ik te Jesus
tjaq' te tze', ojax tka'yi' jaw-
naq b'ix oxik tq'uma' tetz ikx-
jani: «Sakey, paqetz naj tzan
tpaj ajna'l a tgan tzan nkaj
ajay.»
6 Ntons te Sakey oqetz naj
b'ix nchalaj tuq tzan tk'amon
te Jesus tuj tjay.
7 Ya ma tz'ok kye'e' kye
xjal ntzani, owaq'ik tzan
kyyolin nya'tx galan ti'j Jesus.
Nkyq'uma' tuq ikxjani: «Tetz
ma'tx xik tjay jun chimol
choj.»
8 Yatzun te Sakey, tetz ojaw
wa'let [kxol kye xjal tuj tjay]
b'ix oxik tq'uma' te Jesus ikx-
jani: «Tat, tzaj awe'e', wetz
oxe'l nsi' kye meb'a' xjal lami-
tan te aj at te wetz, b'ix qa
wetz owel welq'a' jun tidi'
te junky, ajna'l owajel nsi'
kajmaj mas twitz te aj owel
welq'a'.»
9 Ntons te Jesus oxik
tq'uma' ikxjani: «Tuj ja q'ij
ajna'l tuj ja jay ntzani, ma'tx
k'amet te tume'l titza' te Qtata
Dios nkolon kye xjal tzan tpaj
te ja xjalni ax jun aj n'okslan
te Qtata Dios iktza' te Abran.*
10 Komo [wetz] te Ichan
Aj Tk'wa'al Dios [a'in] ma'tx
kyin'ul joyol b'ix kolol te aj
ojetq tuq xiknaj.»*

Te Yek'b'il Ti'j Titza' Tzan
Jk'ulun Tuky'i Te Aj Ntzaj Tsi'
Te Qtata Dios Qetz
Mat 25:14-30

11 Ntons, man tuq
nkyecha'on kye xjal ti'j Jesus,
tetz oxik tq'uma' jun yek'b'il
tzan tpaj qaynin tuq atqet
ti'j Jerusalen, b'ix kyetz
nkyb'isu' tuq te Qtata Dios
ch'inky tuq tk'ulun mandad
tzan tkolpin kye aj tijajil
Israel.
12 Oxik tq'uma' kyetz ikx-
jani: «At tuq jun xjal, tlimaqal
xjal tuq, b'ix oxik tuj junky
amaq' b'an laq'chik k'amol
te tajwalil tzan tuq tmeltz'jik
k'ulul mandad tuj tamaq'x.
13 Ntons aj mina' tuq
txik tuj tb'ey, e'ok xhchimo'
lajuj tmos b'ix oxik tq'apo'
junjun te kyetz nim tmin*
b'ix oxik tq'uma' ikxjani:
“Pe'exk'a'man tuky'i ja
tminni max oj nmeltz'jik.”
14 Per kye xjal tuj aj
amaq'ji, kyetz k'on kygan
tuq tzan tk'ulun mandad te
xjal kyi'j. Astilji oxik kylajo'
jun b'uch'uj xjal ti'jx tzan
kypon aj ja' tuq opoyon te
xjal k'amol tajwalil b'ix tzan
tuq txik kyq'uma' ikxjani:
“Qetza k'on qgan tzan tok ja

* **19:9** Rom 4:1-25 * **19:10** Mat 18:11 * **19:13** Ax, lajuj tmin “mína” tuq tb'i; jun tmin mína twi' iktza' lajuj q'ij twi' tk'u'j jun xjal, b'ix lajuj kyetz iktza' twi' tk'u'j jun xjal te oqal q'ij.

xjal ntzani te k'ulul mandad
qetza.”
15 Per te xjal, otzaj si'
tajwalil tzan tk'ulun mandad
b'ix yaji omeltz'jik tuj tamaq'.
Ya ma tzul tuj te tamaq', e'ok
xhchimo' kye tmos aj ja' ojetq
tuq xik tsi' te tmin kyetz tzan
tuq tok xhcha'o' tidi' oqet
kyk'ulu' tuky'i te tmin.
16 Opon te tb'ay b'ix oxik
tq'uma' ikxjani: “Tat, yatz
atumin ma'tx talaj lajuj-el
mas nim twitz aj otzaj aq'apo'
wetz.”
17 Yaji te k'ulul man-
dad oxik tq'uma' ikxjani:
“Byenech awitza', yatz a'ich
jun mosj b'an galan. B'ix
ajna'l tzan tpaj galan ma
ak'uluj tuky'i jun tidi' aj
nya'tx nim, ajna'l oxhch'okel
nsi' k'ulul mandad ti'j lajuj
amaq'.”
18 Yaji opon junky tmos b'ix
oxik tq'uma' ikxjani: “Tat, te
atumin ma'tx talaj jweb'-el
mas nim twitz aj otzaj aq'apo'
wetz.”
19 Yaji ax oxik tq'uma' te
k'ulul mandad tetz ikxjani:
“Ax yatz, oxhch'okel k'ulul
mandad kyi'j jweb' amaq'.”
20 Per yaji opon junky tmos
b'ix oxik tq'uma' ikxjani:
“Tat, ntzani te atumin. Wetz
cha owox nk'u'u' tuj jun
k'alb'ilj,
21 tzan tpaj wetz ochqet
nxob'le' tzan tpaj yatz a'ich
jun xjal b'an kaw b'ix njaw
awin aj ja' k'onti'l oqet asi',
b'ix njaw awin aj ja' k'onti'l
oxhch'awan.”
22 Ntons te k'ulul mandad
oxik tq'uma' tetz ikxjani:
“Yatz a'ich jun mosj aj nya'tx
galan chnab'lin. Otxe'l nsi'
tuj il tzan tpaj aj ma'tx
ayolijni. Qa yatz aweb'en
tuq qa wetz a'in jun xjal aj
kaw kyinnab'lin, b'ix qa wetz
njaw weq'i' aj ja' k'onti'l nqet
nsi' b'ix qa njaw weq'i' aj ja'
k'onti'l in'awan,
23 ¿tistil k'onti'l oxik asi'
ntumin kyuky'i kye swal
ky'exj tzan nk'amon wetz
junky'el tuky'i ta'al ntumin
oj nmeltz'jik njay?”
24 Yaji te k'ulul mandad
oxik tq'uma' kye aj akyeqet
tuq tzi, oxik tq'uma' ikxjani:
“Intel etin te tmin tetz, b'ix
intxik eswa' te aj otalaj lajuj-
el mas nim.”
25 Yaji kye xjal oxik
kyq'uma' ikxjani: “Tat, per
tetz ma'tx tk'amoj lajuj tmin.”
26 Yaji te k'ulul mandad
oxik tq'uma' ikxjani: “Wetz
oxe'l nq'uma' etetz, ab'l te aj
at nim tetz, oxe'l si'let mas,
per te aj nya'tx nim tetz, te aj
nya'tx nim owelal iq'let.†
27 B'ix kye aj wajq'oj aj k'on
kygan tuq tzan nk'ulun man-
dad kyi'j, inktzaj eteq'i' tzani,
b'ix inkyqet ekansa' nwitz
wetz.”»

Aj Tox Te Jesus Tuj Jerusalen

Mat 21:1-11; Mak 11:1-11; Wnch 12:12-19

28 Ya ma xik tq'uma' te Jesus
ikxjani, tetz oxik tb'ayon ky-
witz kye txnaq'atz tuj tb'eyil
Jerusalen.

† **19:26** Ax: ab'l aj at tidi' tetz, oxe'l si'let mas, per te aj k'onti'l at, te aj ch'in aj at owelal eq'let; Mat 13:12; 25:29; Mak 4:25; Luks 8:18.

29 Ya ma pon qaynin ti'j te
[aldey] Betfaje b'ix te [aldey]
Betany, ti'j te witz aj tb'i Olib,
exik tlajo' kab'e' txnaq'atz,
30 oxik tq'uma' kyetz ikx-
jani: «Pex waq tuj te aldey aj
nxik qen qwitzni, b'ix oj epon
txini, owokelnoj ewitz jun tal
bur, aj nijunwt xjal oje jaw
tiqa' ni jun-el. Owelal epuju'
b'ix otzajel etin tzani.
31 Qa at ab'l otzajel qanin
etetz tistil n'el epuju' ntons
owajel etzaq'b'e': "Te Qajawil
owokeyon titza'."»
32 Ntons kye aj eb'ajxik
lajo', kyetz eb'ajxik, b'ix
owoknoj kywitz iktza'x ojetq
tuq xik q'uma' kyetz.
33 Aj man tuq n'el kypuju' te
tal bur, kye tajaw oxik kcha'o'
ikxjani: «¿Tistil n'el epuju' te
tal bur?»
34 Yaji kyetz oxik kyq'uma'
ikxjani: «Tzan tpaj te Qajawil
owokeyon titza'.»
35 Ntons opon kyin te tal
bur tuky'i Jesus, b'ix ojax ksi'
te ktxo'w tajsik b'ix te Jesus
ojaw iqa'.
36 B'ix aj man tuq nb'et
tuj tb'ey, kye xjal nqet tuq
ksako' te ktxo'w tuj b'ey [tzan
tky'ik tajsik tzan kyk'amon
tetz tuky'i jun tume'l b'an
galan].
37 Aj ch'inky tuq taq'ik
tzan tqetlin te witz Olib,
kyaqil kye aj txnaq'atz b'an
nkyechalaj tuq, e'aq'ik tzan
kchalajsan te Qtata Dios
tuky'i jun kywi' b'an nim
tzan tpaj ojetq tuq tz'ok kye'e'
tidi'chq tk'ulb'en Jesus tuky'i
nim tajwalil Qtata Dios.
38 Nxik tuq kyq'uma' kon-
gan ikxjani: «Galanxwit ky'ik
ti'j te k'ulul mandad aj tzul aj
tlajen Qajawil. [Te Qtata Dios
aj atjax] tuj ka'j chewsa' tk'u'j
b'ix nim chalajb'il nky'ik tuj
ka'j.»*
39 Ntons junjun aj te
b'uch'uj Parisey aj akye-
qet tuq kxol kye xjal oxik
kyq'uma' ikxjani: «Xnaq'tzon,
inkxik amiyo' kye aj lapike'
awi'jni.»
40 Per yaji te Jesus owaj
stzaq'b'e' kyetz ikxjani: «Oxe'l
nq'uma' etetz, qa kyetz
okyelumetel, ntons kye ab'j
[stzi' b'ey] okyejawel siky'in.»
41 Ya ma pon qaynin ti'j
Jerusalen b'ix ya ma xik
te'e' te amaq', ntons te Jesus
owokten oq'el ti'j,
42 oxik tq'uma' ikxjani:
«Cha tzun-wit n'ox tuj ewi',
nkesey-tal max ajna'l te aj
b'a'n tzan xhchewsan ek'u'j.
Per tzunx qlolj tuj ewitz.
43 Tzul jun tyemp aj oky'el
nim nya'tx galan eti'j, b'ix
kye etajq'oj owokel kch'uqi'
tx'o'tx' ti'j te loq' ti'j eta-
maq', ikxji tzan kyox b'ix
okye'okel noj eti'j kyaqil palaj
okyeq'ojiyon eti'j.
44 B'ix te etamaq' oqtelb'aj
kxitu' kyaqil. Okxtel
kykansa' ekyaqil aj nkxnajan
tzi b'ix ni nlay kaj ksi' ni
jun pant ab'j tajsik junky,
oky'el kyaqil ntzani tzan tpaj
k'onti'l owel eniky' aj tul te
Qtata Dios kolol etetz.»

Aj Kyex Tlajo' Jesus Kye

* **19:38** Sal 118:26

K'ayiyon Tuj Te Nin Jay Nab'il Qtata Dios

Mat 21:12-17; Mak 11:15-19; Wnch 2:13-22

45 Yaji te Jesus owox tuj te Nin Jay Nab'il Qtata Dios, b'ix owaq'ik tzan kyex tlajo' kye aj nkyek'ayin tuq tzi.

46 Oxik tq'uma' kyetz ikxjani: «Tz'ib'ankaj ikxjani: "Wetz njay owokeyon tzan kxnaq'tzan wi'j."* Per yatzun etetz ma'tx ek'uluj tzan token etitza' iktza' kyjay eleq'.»*

47 Ntons, kyaqil q'ij te Jesus nxnaq'tzan tuq kye xjal tuj te Nin Jay Nab'il Qtata Dios b'ix kye aj k'ulul mandad kye pal b'ix kye aj xnaq'tzal Kawb'il b'ix kye aj at kyajwalil kxol kye xjal, kyetz nkyejoyon tuq tume'l titza' tzan tqet kykansa'.

48 Per k'onti'l tuq n'oknoj jun tume'l titza' tzan tqet kykansa' tzan tpaj kyaqil tuq kye xjal nkyecha'on tuq ti'j.

20

Aj Txik Kcha'o' Kye Xjal Tidi' Tuq Tajwalil Te Jesus

Mat 21:23-27; Mak 11:27-33

1 Jun q'ij te Jesus nxnaq'tzan tuq kye xjal tuj te Nin Jay Nab'il Qtata Dios b'ix npakb'an tuq te tpakb'alil titza' tzan jkolet. Ntons eb'ajpon kye pal aj nim kyajwalil b'ix kye xnaq'tzal Kawb'il b'ix kye aj tijxjal k'ulul mandad kxol kye aj tijajil Israel,

2 b'ix oxik kyq'uma' ikxjani: «¿Tidi' awajwalil tzani tzan ak'ulun kyaqil aj n'ak'ulu'? ¿Ab'l oxik sin awajwalil?»

3 Yaji te Jesus oxik tq'uma' ikxjani: «Ax wetz oxe'l ncha'o' etetz. Intajtz etzaq'b'e' ti'j te ntzani:

4 ¿Ab'l otzaj lajon te Wa'nch [tuky'i jun tajwalil] tzan tjaw tsi' a' kywi' xjal, te Qtata Dios tuj ka'j qatzun kye xjalji?»

5 Yaji kyetz e'aq'ik tzan kywululun kyib'kyib'x ikxjani: «Qa oxe'l jq'uma' qa Qtata Dios aj atjax tuj ka'j otzaj lajon tetz, otzajel tq'uma' "¿Tistil k'onti'l oxik etoksla'?"

6 B'ix ax nlay b'antik tzan txik jq'uma' qa kye xjal etzaj lajon tetz tzan tpaj kye xjal oqotel kykansa' tuky'i ab'j tzan tpaj kkyaqil kyetz tuj kynab'l te Wa'nch jun aj yolil tyol Dios tuq.»

7 Ntons kyetz owaj ktzaq'b'e', k'onti'l kyeb'en ab'l otzaj lajon te Wa'nch swal a'.

8 Ntons te Jesus owaj stzaq'b'e' kyetz ikxjani: «Ntons ax wetz nlay xik nq'uma' etetz ab'l otzaj sin wajwalil tzan nk'ulun ntzani.»

Te Yek'b'il Kyi'j Kye Majenon Aj Nya'tx Galan Kyenab'lin

Mat 21:33-44; Mak 12:1-11

9 Yaji te Jesus owaq'ik tzan tyolin kyuky'i kye xjal b'ix oxik tq'uma' ja yek'b'il ntzani:* «Jun xjal oqex tawa' jun punuj ub. Yaji oxik

* **19:46** Isa 56:7 * **19:46** Jer 7:11 * **20:9** Isa 5:1-2

tmajena' kye txq'an xjal, b'ix
yaji oxik tuj jun tb'ey laq'chik
ky'ila'j q'ij.
10 Ya ma pon tyemp tzan
tjaw te awalj, te tajaw oxik
tlajo' jun tmos qanil [ch'in
ta'l te kymajenb'en] twitz te
awalj aj presis tuq te tetz, per
kye majenayon oqet kyb'uju'
b'ix k'onti'l oxik ksi' ch'inwt
b'ix owaj kylajo'.
11 Ntons yaji te tajaw oxik
tlajo' junky tmos, per ax
tetz owokb'aj kyili' b'ix oqet
kyb'uju' b'ix ax k'onti'l oxik
ksi' nich'inwt, b'ix owaj
kylajo'.
12 Yaji oxik tlajo' junky
taq'unon per ax oqet
kyok'onsa' b'ix owex kylajo'.
13 Yaji te tajaw awalj oqet
tb'isu' ikxjani: “Ajna'l ¿tidi'
nk'ulu'tz? Oxe'l nlajo' te
nk'ajol aj gani' nim witza'.
Qanq oqtel kyoksla'.”
14 Per ya ma xik kye'e' kye
majenayon ikja'n tuq stzaj,
ntons okyyolij kyib'kyib'x
ikxjani: “Aj nini-alo te aj
ok'amoyon te erensy. Intqet
jkansa' tzan tkaj tuj jq'ab'
qetz te ja tx'o'tx'ni oj tkamik
stat.”
15 Ntons owex kyin ti'jx
te awalj b'ix oqet kykansa'.
Ntons ¿tidi' otk'ulu'tz te tajaw
awalj ajna'l?
16 Otzajel tetz, okyeqtel
tkansa' kye aj eleq'ni b'ix
oxe'l tmajena' te xtx'o'otx'
kyuky'i txq'anky xjal.»
Ntons, kye xjal ya ma
tz'ok kcha'o' ja yek'b'ilni,
okyq'umaj ikxjani: «¡K'onxwit
ky'ik jun tidi' ikxji!»
17 Yaji tetz eb'ajxik tka'yi'
b'ix oxik tq'uma' kyetz ikx-
jani: «Ntons ¿tidi' telponx te
aj tz'ib'ankaj tuj Tu'jal Dios
aj ja' nyolin “Te ab'j aj owel
kyik'o' kye k'ulul jay, oje tz'ok
ajna'l te ab'j twit'lel jay b'ix
b'an presis”?*
18 Ab'l te aj oqtel tz'aqik ti'j
te aj ab'jji, oqtel tok'onsa' tib';
b'ix qa te ab'j oqtel tz'aq'ik
tajsik jun xjal, te xjal okajel
b'an xhink.»
19 Ntons, kye pal aj nim
kyajwalil b'ix kye xnaq'tzal
Kawb'il, kyetz kygan tuq tzan
tjaw ktzyu' te Jesus b'eyx tuj
aj q'ijji tzan tpaj kyeb'en tuq
te yek'b'il telponx tuq kyi'j
kyetz. Per nkyexob' tuq ky-
witz kye xjal.*

Aj Txik Txnaq'tza' Jesus Tzan Qchojon

Mat 22:15-22; Mak 12:13-17

20 Yaji oxik kylajo' tuky'i
Jesus txq'an xjal aj nqet
kyk'ulu' kyib' tuq iktze'xtzun
galan xjal-e', tzan tuq tqet
kyeq'i' Jesus tuky'i tyolx, ikxji
b'a'n tuq tzan txik kyq'uma'
til b'ix tzan txik kyq'apo'
tuj tq'ab' te twitzale' k'ulul
mandad.
21 Kyetz oxik kcha'o' tetz
ikxjani: «Xnaq'tzon, qetza
qeb'ena, yatz jun chyolin b'ix
tume'l aj ntzaj axnaq'tza',
b'ix k'onti'l n'el tuj awitz jun
mas tb'anil twitz junky. Yatz
nxik axnaq'tza' a'ox te b'an'ax
titza' tzan qanq'in iktza' te
Qtata Dios tgan.

* **20:17** Sal 118:22 * **20:19** Mat 21:45-46; Mak 12:12

22 Ntons, ¿titza' yatz tuj anab'l, b'a'n pe' tuky'i te Kawb'il tzan txik qchojo' chojenj* [aj q'umankaj tzan] te César† aj twitzale' k'ulul mandad, qa nya'txji?»

23 Ntons, te Jesus owel tniky' tistil tuq nxik kcha'o', ntons tetz oxik tq'uma' kyetz ikxjani:

24 «Instzaj eyek'u' jun tmin. ¿Ab'l qwitz atok ti'j te tminni b'ix ab'l qb'i atok ti'j?» Yaji kyetz owaj ktzaq'b'e': «Twitz te César b'ix ax tb'i.»

25 Ntons te Jesus oxik tq'uma' kyetz ikxjani: «Intxik esi' te César aj te tetz kixi', b'ix intxik esi' te Qtata Dios aj te Qtata Dios.»

26 Ntons k'onti'l ob'antik tzan tqet kyeq'i' ti'j tyol kywitz kye xjal. Cha b'an nkyelab'an tuq tzan tpaj aj ojetq tz'ajtz stzaq'b'e' b'ix yaji elumet.

Aj Txik Cha'o' Te Jesus Qa Kye Anim Nkyejaw Anq'in

Mat 22:23-33; Mak 12:18-27

27 Yaji eb'ajpon txq'an aj b'uch'uj Sadusey tuky'i Jesus. Komo kyetz k'onti'l nkyoksla' qa kye kamnaq nkyejaw anq'in.* Astilji kyetz oxik kcha'o' tetz ikxjani:

28 «Xnaq'tzon, te Moisés okaj stz'ib'a' qetza, qa ma kamik jun ichan aj ojetq tz'ok junan b'ix k'onti'l ma kaj nijunwt tk'wa'al, ntons titz'in te xjal presis tuq tzan tok junan tuky'i te xuj byud tzan tkaj tijajil te titzik aj ma kamik.*

29 Ntons, jun-el ate' tuq wuq ichan, kyerman kyib'. Te tb'ay owok junan per yaji okamik b'ix k'onti'l okaj nijunwt tk'wa'al.

30 Yaji ax ikxji oky'ik ti'j te tkab'i'

31 b'ix te toxi', ax e'ok junan tuky'i'l [per eb'ajkamik]; b'ix ax ikxji oky'ik kyuky'i kye txq'anky, b'ix eb'ajkamik kywuqil b'ix k'onti'l okaj kyijajil.

32 Yaji ax okamik te xuj.

33 Ya oj kyjaw anq'in kye kamnaq, komo kywuqil e'ok junan tuky'i'l, ¿ab'l qxu'jel owokel te xuj?»

34 Ntons te Jesus owaj stzaq'b'e' ikxjani: «Twitz ja tx'o'tx'ni, kye ichan b'ix kye xuj nkye'ok junan.

35 Yatzun kye aj nkyajo' tzan kyjaw anq'in kxol kye kamnaq tzan kyox tuj ka'j, kyetz qa xuj qatzun ichanji, ya nlay kye'ok junan

36 tzan tpaj kyetz ya nlay kyekamik tzan tpaj okye'okel iktza' kye ángel b'ix kyetz tk'wa'al Qtata Dios-e', komo ma'tx kyejaw anq'in junky'el.

37 B'ix yatzun kyi'j kye kamnaq qa nkyejaw anq'in, te Moisés oyolin ti'j nini aj ja' oqet stz'ib'a' ti'j te k'ul aj ntilun tuq, komo tzi nyolin ti'j te Qajawil, aji te Qtata Dios aj ntzaj tna'o' te Abran, aj ntzaj tna'o' te Isak, b'ix aj ntzaj

* **20:22** Ax: ornat. † **20:22** Ax: César. Ikxji nkye'ok q'uma' kyaqil kye kywitzale' k'ulul mandad aj Romaj nkyejakon tuq tuj kywit'lel. * **20:27** Kya 23:8 * **20:28** Deu 25:5-6 * **20:37** Exo 3:6

tna'o' te Jacob.*
38 Te Qtata Dios nya'tx jun
Dios aj ntzaj na'o' tzan kye
kamnaq sinoke aj ntzaj na'o'
tzan kye aj itz'oje', komo tuj
twitz tetz kyaqil itz'oje'.»
39 Ntons junjun aj xnaq'tzal
Kawb'il oxik kyq'uma' tetz
ikxjani: «Xnaq'tzon, yatz
galan ma tz'aj atzaq'b'e'.»
40 Yaji ya k'onti'l okynim-
saj kyk'u'j tzan txik kcha'o'
tidi'chq tetz.

Te Tijajil Aj Ja' Tzajnaq Te Koloyon Aj Q'umankaj Oqtxi'
Mat 22:41-46; Mak 12:35-37

41 Yaji te Jesus oxik
xhcha'o' kyetz ikxjani: «¿Tis-
til nq'umjik qa te Koloyon Aj
Q'umankaj Oqtxi' jun tijajil te
[tzqan] Dawid?
42 Axkix te Dawid oyolin tuj
te tu'jal Kye Salmo, otq'umaj
ikxjani: "Te Qtata Dios‡ oxik
tq'uma' te Wajawil,§ 'Paqet
wit'let tzani tuj nb'anq'ab'
43 b'ix onk'ulu'tz tzan kyqet
kye awajq'oj witza'.' "*
44 Ntons, te Dawid n'ok
tuq tq'uma' "Wajawil" [ti'j
te Koloyon Aj Q'umankaj
Oqtxi'], b'ix ¿titza' atok ikxji
qa te Koloyon otzaj tijajil ti'j
Dawid?»

Intok Qsi' Qnab'l Tzan K'on Qoqet Eq'i' Tzan Kye Aj Kyok Ka'yin B'an Relijyos-e'
Mat 23:1-36; Mak 12:38-40; Luks 11:37-54

45 Kyaqil kye xjal
nkyecha'on tuq ti'j Jesus,
ntons tetz owaq'ik tzan txik
tq'uma' kye txnaq'atz ikxjani:
46 «Intok esi' waq enab'l
kyi'j kye aj xnaq'tzal Kawb'il.
Kyetz mer kygan tzan tok ksi'
kyq'anaq xluj b'an tb'anil,
b'ix mer kygan tzan kyok
lima' iktza' tlimaqal xjal-e'
tzan kye xjal tuj te plas. B'ix
kyetz mer kygan tzan kyqet
wit'let kyuj kye jay nab'il Dios
aj ja' nkyeqet jiq'b'a', b'ix ax
kygan ikxji oj kxik uk'le' wa'il
tzan junky.
47 Per kyetz n'el kyin ky-
jay kye byud, b'ix yaji nim
tuj nkyexnaq'tzan tzan kyqet
jiq'b'a' tzan xjal [iktze'xtzun
galan xjal-e']. Kyetz oxe'l si'
jun nim xhcho'nal kyi'j.»

21

Te Toyej Jun Ch'i Byud Meb'a'
Mak 12:41-44

1 Ntons yaji te Jesus ojaw
tin twitz, exik tka'yi' kye xjal
q'inon aj nqex ksi' tuq kyoyej
tuj te tqatel tmin tuj te Nin Jay
Nab'il Qtata Dios,
2 b'ix ax oxik te'e' jun ch'i
byud b'an meb'a' xjal, nqex
tuq tsi' kab'e' tmin nya'tx nim
tbalor.
3 Ntons oxik tq'uma' ikx-
jani: «Wetz oxe'l nq'uma'
etetz te b'an'ax, te ja ch'i byud
meb'a'ni, tetz ma'tx qex tsi'
mas nim kywitz kyaqil kye
txq'anky xjal.

‡ **20:42** Tuj yol ebrey nyolin "YHWH" aj nkyeyolin tuq iktza' "Yawe" aj telponx iktza' tb'i te Qtata Dios. § **20:42** Tuj yol ebrey nyolin "Adonay" aj telponx iktza' "Qajawil" tuj qyol. * **20:43** Ax: Paqet wit'let tuj nb'anq'ab' maxkix oj kyok kye awajq'oj kye tojlb'il awoq; Sal 110:1.

4 Komo kyaqil kye txq'anky
nxik kyoye' a'ox aj nsobrin
te kyetz, per tetz konserke
b'an ch'i meb'a', tetz ma'tx xik
tsi' kyaqil aj at tuq tetz tzan
tanq'in.»

Aj Tyolin Jesus Ti'j Te Jwisy
Mat 24:1-44; Mak 13:1-37

5 Ntons junjun kye tuky'i'l
nkyeyolin tuq ti'j te Nin Jay
Nab'il Qtata Dios, nkyq'uma'
tuq kye ab'j k'ulb'en tetz b'an
tb'anil b'ix ax b'an tb'anil ky-
oyej kye xjal txakb'il te jay.
Ntons te Jesus oxik tq'uma'
ikxjani:
6 «Tzul jun tyemp, kyaqil aj
b'an tb'anil nxik eten ete tzni
nlay kaj per ni jun pant tajsik
junky; kyaqil oqtel tilu'.»
7 Ntons junjun aj ajune' tuq
tuky'i'l oxik kcha'o' tetz ikx-
jani: «Xnaq'tzon, ¿janik'b'a'n
ky'ik kyaqil ntzani? ¿B'ix
tidi' oky'el tzan tel qniky' qa
ch'inky tky'ik kyaqil nini?»
8 Ntons te Jesus oxik
tq'uma' ikxjani: «Intok esi'
waq enab'l tzan k'on eqet
eq'i'. Komo okye'ulel ky'ila'j
xjal okyeyoliyon tuky'i
nb'i iktze'xtzun a'in wetz,
b'ix oxe'l kyq'uma' ikxjani:
"A'in wetz [te Koloyon Aj
Q'umankaj Oqtxi']," kyekyi-
tel. B'ix ax oxe'l kyq'uma'
ikxjani: "Ajna'l ch'inky tul
[te jwisy]." Ntons etetz k'on
kx'ok lapet kyi'j.
9 B'ix cha'oj tok echa'o'
ja'chq n'ok q'oj b'ix kye
xjal ja'chq nkyejaw lab'un,
yatzun etetz k'on kxob' waq
tzan tpaj oky'elkixi' kyaqil
nini mina' tpon te tmankb'il,
per te tmankb'il nlay pon
b'eyxnajji.»
10 B'ix ax oxik tq'uma'
ikxjani: «Kyijajil txq'an xjal
okyeq'ojiyonkix ti'j kyijajil
txq'anky xjal, b'ix txq'an
amaq' okyeq'ojiyon kyi'j
txq'anky amaq'.
11 Okyeky'el kab'junab'
b'an jwert, b'ix owokel e'e'
twitz yab'il b'an jwert b'ix
wa'ij ja'chq. Tidi'chq aj nim
txob'lal b'ix tidi'chq b'an
chuktky ojawel jalet twitz
ka'j.
12 Per aj mina' tuq tky'ik
kyaqil ntzani, etetz okxjawel
tzyu' b'ix okxjawel lajo'. Etetz
tzan tpaj etokslb'en wi'j, etetz
okxe'l q'apo' tuj kyq'ab' kye
aj at kyajwalil kyuj kye jay
nab'il Dios b'ix okxtex si' pres
b'ix okxe'l eq'i' kywitz kye ky-
witzale' k'ulul mandad b'ix
kywitz kye aj at nim kya-
jwalil.
13 Ikxji etetz b'a'n tzan ey-
olin wi'j wetz kywitz kyetz.
14 Per intqet eb'isu' tuj
etanim tzan k'on eb'isun ti'j
tidi' okxyoliyon tzan ekolon
etib'x.
15 Komo wetz oxe'l nsi'
te eyol tuky'i jun enab'l,
astilji nijunwt kye etajq'oj
ob'antel tzan kyq'uman jun
tidi' nya'tx galan eti'j qatzun
ti'j aj n'eyoli'ji.*
16 B'ix okyejawel meltz'jik
eti'j, okxe'l q'apo' [tuj kyq'ab'
kye k'ulul mandad] tzan kye
etat-x, b'ix kye etermanx, b'ix
kye a'e' efamilyx b'ix kye a'e'

* **21:15** Luks 12:11-12

etajyol, b'ix junjun te etetz
okxtel kansa',
17 b'ix etetz [aj nkyin'etoksla']
okx'okel q'oji' kyitza' kyaqil
xjal tzan tpaj etokslb'en wi'j.
18 Per [anke owokel eti'j
ikxji], kolomixkix [tuj tq'ab'
Qtata Dios];*
19 okoletel te etanim tzan
tpaj nlay kaj esi' tzan etok-
slan.
20 Oj txik eten te amaq'
Jerusalen ajun soldad
kyajq'oj nojnaqe' ti'j, ntons
owelal eniky' ch'inky tuq
tzan tpon najsa'.
21 Yaji kye aj akyeqet tuj
Judey inkyoqik twi' witz,
b'ix kye aj akyeqet tuj amaq'
Jerusalen ax inkyex naj tuj
te amaq', b'ix kye aj akyeqet
xtxa'm amaq' k'onti'l tzan
kyox.
22 Komo nini owokel jun
tyemp aj owokel si' jun nim
xhcho'nal kyi'j kye xjal [aj ti-
jajil Israel] tzan tponkix te aj
tz'ib'a' tuj Tu'jal Dios.*
23 Laste' kye xuj [aj Judey]
aj ch'inky kky'ix tuj aj q'ijji,
qatzun kye aj xuj tzunx
nkyetxu'un kyal, komo
owokel nim b'is txini b'ix
jun nim xhcho'nal otzajel si'
kyajsik qxjalil.
24 B'an ky'ila'j kyetz
okyeqtel kansa' tuky'i ma-
chit kansb'il b'ix txq'anky
okyexe'l eq'i' pres tuj kyaqil
amaq' ja'chq. B'ix kye aj
nya'tx tijajil Israel okye'elax
tajsik Jerusalen maxkix oj
tpon te tyemp aj q'umankaj
kyi'j [tzan Qtata Dios].
25 Owokel en tidi'chq b'an
chuktky twitz q'ij b'ix ti'j qya'
b'ix kyi'j kye che'w.* B'ix
tzani twitz tx'o'tx' kye xjal
okyexob'el b'ix okyeb'isuyon
ti'j titza' nxojin te nim a' [b'an
chuktky] b'ix titza' npon pu-
lan [b'an chuktky] xtxa'm te
nim a'.
26 Kye xjal okyetzajel
numan tzan kxob'al oj tqet
kyb'isu' ti'j aj oky'el twitz ja
tx'o'tx'ni; b'ix tidi'chq aj at
twitz ka'j okyejawel kyito'.
27 Ntons okyinxe'l e'e'
[wetz] te Ichan Aj Tk'wa'al
Dios [a'in] ikja'n ntzaj tuj muj
tuky'i wajwalil b'ix tuky'i nim
nxhqitz'unal.*
28 Ya oj taq'ik tzan tky'ik
kyaqil ntzani, intok esi'
enab'l b'ix intjaw etin ewi'
[nimsan waq ek'u'j] tzan tpaj
ch'inky tuq tzan ekolet.»
29 Ntons te Jesus ax oxik
tq'uma' ja yek'b'il ntzani: «In-
tok esi' waq enab'l ti'j te wi'
igos b'ix kyaqil kye tze'.
30 Cha'oj tok ete'e' ikja'n
ktzaj k'uplet txaq, etetz n'el
eniky' ch'inky qok kwares.
31 Ax ikxji ti'j te aj ma'tx xik
nq'uma'ni, tzan tpaj cha'oj
tok eten aj nky'ik ikxji twitz
tx'o'tx', owelal eniky' telponx
ch'inky tul te Qtata Dios
k'ulul mandad tuky'i nim
tajwalil.
32 Wetz oxe'l nq'uma' etetz
te b'an'ax, kyaqil ntzani
oky'el mina' kykamik kye ja
qijajilni.

* **21:18** Ax: ni jun stzamal ewi' opoyonaj. * **21:22** Os 9:7 * **21:25** Isa 13:10; Ezq 32:7; Joel 2:31; Tmnk 6:12-13 * **21:27** Dan 7:13; Tmnk 1:7

33 Te twitz ka'j b'ix te
twitz tx'o'tx' okyepoyonaj,
per wetz nyol nlay ponaj,
[opoyonkixi' kyaqil aj ma'tx
xik nq'uma'].
34 Intok esi' enab'l tzan
k'on tok esi' ek'u'j cha a'ox
ti'j jun chalajb'il tzani twitz
tx'o'tx' qatzun ti'j te xhb'a'j
qatzun ti'j tidi'chq aj cha a'ox
n'oken tzan qanq'in twitz
ja tx'o'tx'ni, b'ix derepent
okanoyon eti'j kyaqil tuj aj
q'ijji iktza' jun xpatxab'.
35 Komo oky'el kyaqil
ntzani kyi'j kyaqil xjal twitz
tx'o'tx'.
36 Etetz pe'eten list,
pe'exnaq'tzan waq b'ajq'ij
tzan ekolet ti'j kyaqil aj
oky'elni, b'ix tzan [k'on eqet
ky'ixwik tuj aj q'ijji cha'oj]
tpon eyek'u'tz etib' nwitz
[wetz] te Ichan Aj Tk'wa'al
Dios [a'in].»
37 Ntons, te Jesus chijq'ij
nxnaq'tzan tuq tuj te Nin
Jay Nab'il Qtata Dios, b'ix
qonik'an nxik tuq twi' te witz
aj tb'i Olib.
38 Kyaqil kye xjal b'an
q'eqombwen nkyepon tuq
cha'oyon ti'j tuj te Nin Jay
Nab'il Qtata Dios.

22

Aj Tkawlan Te Juds Kyuky'i Kye Kywitzale' Tzan Txik Tq'apo' Jesus Tuj Kyq'ab'

Mat 26:1-5,14; Mak 14:1-2,10-11; Wnch 11:45-53

1 Ntons, ch'inky tuq tkanon
te ninq'ij aj ja' tuq nkyewa'an
te wab'j pan aj k'onti'l
malsb'il tuj, te q'ij aj Paskw
tb'i.*
2 Kye pal aj nim kyajwalil,
b'ix kye xnaq'tzal Kawb'il,
kyetz nkyejoyon tuq jun
tume'l titza' tuq tzan tqet
kykansa' te Jesus ewj, tzan
tpaj nkyexob' tuq kywitz kye
xjal.
3 Ntons te Satanas [aj Tajaw
Choj] oqex tuj tanim te Juds
aj n'ok q'uma' tuq Iskaryot
b'ix jun tuq aj kxol kye
kykab'lajujil tky'ixel Jesus.
4 Tetz oxwa'q yoliyon
kyuky'i kye pal aj nim
kyajwalil b'ix kye aj k'ulul
mandad tuj te Nin Jay Nab'il
Qtata Dios, oyolin kyuky'i'l
titza' tuq b'a'n tzan txik
tq'apo' te Jesus tuj kyq'ab'.
5 Kyetz oje kyechalaj b'ix
oxik kyq'uma' tetz tzan tqet
kchojo' tzan tpaj nini.
6 Ntons te Juds oqet tuj
twitz, b'ix njoyon tuq jun
tyemp aj k'onti'l tuq ky'ila'j
xjal tzan tuq txik tq'apo' te
Jesus tuj kyq'ab'.

Aj Kywa'an Ti'j Te Tq'ijlal Paskw

Mat 26:17-29; Mak 14:12-25; Wnch 13:21-30; 1Kor 11:23-26

7 Ntons opon te q'ij aj ja'
tuq nkyewa'an te wab'j pan
aj k'onti'l malsb'il tuj, b'ix oj
tqet tuq kansa' te tal karner
tzan txik q'apo' te jun present
te Qtata Dios ti'j te tq'ijlal
Paskw.
8 Te Jesus exik tlajo' te
Xhpe'y b'ix te Wa'nch b'ix
oxik tq'uma' kyetz ikxjani:
«Pex waq k'ulul kyaqil aj

* **22:1** Exo 12:1-27

presis tzan qwa'an ti'j te q'ij
Paskw.»
9 Yaji kyetz oxik kcha'o' ikx-
jani: «¿Ja' agan tzan tqet
jk'ulu' abyar te wab'j?»
10 Yaji te Jesus owaj
stzaq'b'e' kyetz ikxjani: «Oj
etox etetz tuj te amaq',
owokelnoj etitza' jun ichan
eq'i' jun q'awub' a' titza'.
Okx'okel lapet ti'j b'ix
okx'okex tuj te jay aj ja'
owokex.
11 B'ix oxe'l eq'uma' te ta-
jaw jay ikxjani: "Te xnaq'tzon
ntzaj xhcha'o' ikxjani: '¿Ja'
okyinwa'yon kyuky'i nx-
naq'atz?' "
12 Ntons tetz otzajel tyek'u'
jun txol jay tajsik b'ix nim
b'ix k'ulumaj. B'ix tzi intqet
ek'ulu' kyaqil ti'j te q'ij.»
13 Ntons kyetz eb'ajxik,
b'ix owoknoj kyitza' kyaqil
iktza'xkix aj ojetq tuq xik
q'uma' kyetz tzan te Jesus,
b'ix tzi oqet kyk'ulu' kyaqil
ti'j te q'ij.
14 Ntons ya ma pon or tzan
kywa'an ti'j te q'ij Paskw, te
Jesus b'ix kye tky'ixel eqet
wit'let ti'j mes.
15 Ntons te Jesus oxik
tq'uma' kyetz ikxjani: «Wetz
b'an ngan tuq tzan nwa'an
etuky'i'l ti'j ja q'ij ntzani
mina'x tuq tok wen twitz
nkamiky.
16 Wetz oxe'l nq'uma' etetz,
nlay kyinwa'an junky'el te
ntzani sinoke max oj tponkix
te q'ij cha'oj tk'ulun man-
dad te Qtata Dios tuky'i jun
tajwalil kxol kye xjal.»
17 Ntons ojaw stzyu' tuj
tq'ab' jun uk'b'il b'ix oxik
tsi' pixon te Qtata Dios, b'ix
oxik tq'uma' ikxjani: «Intky'ik
ek'amo' ntzani b'ix intqet
esipa' exol.
18 Oxe'l nq'uma' etetz, wetz
nlay xik wuk'a' masky ta'al
ub, sinoke max oj tk'ulun
mandad te Qtata Dios tuky'i
jun nim tajwalil.»
19 Ntons yaji ojaw stzyu' te
wab'j b'ix ya ma xik tsi' pixon
te Qtata Dios, oxik tq'uma'
ikxjani: «Te ntzani te nchi'jel
aj oxe'l q'apo' te jun galan
te etetz. Intxik ewa'a' ntzani
tzan ntzaj ena'o'.»
20 B'ix ikxji otk'uluj tuky'i te
uk'b'il aj tmankun kywa'an,
b'ix oxik tq'uma' ikxjani: «Te
ja quk'a' ntzani telponx ti'j te
tyol Qtata Dios aj man tka-
jlen tsi' etuky'i'l, b'ix owokel
ikxji tzan tpaj nchiky'el aj ow-
elal oj nkamik te jun galan te
etetz.*
21 Per ajna'l te aj ojawel
meltz'jik wi'j, atqet junch'in
wuky'i'l tzani ti'j mes.*
22 Komo [wetz] te Ichan Aj
Tk'wa'al Dios [a'in], presiskix
tzan tky'ik wi'j iktza'xkix oje
qet b'isu' ti'j, per last-talo te aj
ojawel meltz'jik wi'j.»
23 Ntons eb'aj'aq'ik tzan
kcha'on kyib'kyib'x ab'l tuq
te aj ojawel meltz'jik ti'j.

Aj Kyb'isun Kye Txnaq'atz Jesus Ab'l Tuq Te Aj Mas Nim Tajwalil Kxol Kyetz

24 Ntons, kye txnaq'atz Je-
sus eb'aj'aq'ik tzan kywulu-

* **22:20** Exo 24:6-8; Jer 31:31-34 * **22:21** Sal 41:9 * **22:24** Mat 18:1; Mak 9:34; Luks 9:46

lun kxol, ab'l tuq kxol kyetz te
aj mas nim tajwalil.*
25 Ntons te Jesus oxik
tq'uma' kyetz ikxjani: «Kye
k'ulul mandad kxol kye aj
nya'tx qxjalil tijajil Israel aj
k'onti'l nkye'okslan Dios b'ix
kye aj at nim kyajwalil, kyetz
n'el kyetza' kye kxjalilx b'ix
nkye'ok q'uma' "galan xjal."
26 Per exol etetz k'onti'l
tzan tky'ik ikxji, sinoke te
aj at nim tajwalil exol etetz
inkxik tna'o' kye txq'anky
iktza' jun aj nya'tx nim
tajwalil, b'ix te aj nk'ulun
mandad a tgan tzan taq'unan
kye txq'anky.*
27 ¿Ab'l te aj at mas tajwalil,
qa te aj nqet wit'let ti'j mes
wa'il, qatzun te aj nky'ik
swan te wab'j twi' mesji?
¿Nya'tx petzun te aj nqet
wit'let ti'j mes? Per wetz
akyinqet exol etetz iktza' te
aj nky'ik swan te wab'j twi'
mes.*
28 Etetz ma'tx kxtenkix
wuky'i'l tuj kyaqil xhcho'nal
aj ma'tx tz'ok wen.
29 Ntons komo iktza'x te
ntat oje tzaj tsi' wetz wa-
jwalil tzan nk'ulun mandad,
ax wetz oxe'l nsi' jun eta-
jwalil
30 tzan eten junch'in
wuky'i'l oj nk'ulun mandad.
Okxwa'yon b'ix okx'uk'ayon
ti'j mes wuky'i'l, b'ix okx-
tel wit'let tuj ewit'lel tzan
txik eq'uma' tume'l ti'j te
kyk'ulb'en kye kykab'lajujil
b'uch'uj tijajil Israel.»*

Aj Txik Tq'uma' Jesus Te Xhpe'y Oqtel Tuq Tewa' Qa Totzqi' Tetz

Mat 26:31-35; Mak 14:27-31; Wnch 13:36-38

31 [B'ix ax oxik tq'uma' te
Jesus ikxjani]: «Simon, Simon,
tzaj acha'o', te Satanas ma'tx
tzaj tqani' eti'j etetz tzan eqet
tk'ulu' probar,*
32 per wetz ma'tx qet nwitz
twitz Qtat tzan k'on tkaj asi'
yatz† tzan tok wit'let ak'u'j
wi'j. B'ix yatz oj tjaw awin
ak'u'j, intxik animsa' kyk'u'j
kye txq'anky qerman.»
33 Ntons te Xhpe'y oxik
tq'uma' ikxjani: «Tat,
dispwest atin tzan nxik
awuky'i'l qa okyinqtex si'
pres qatzun tzan tok wen
twitz nkamikyji.»
34 Per te Jesus oxik tq'uma'
ikxjani: «Wetz oxe'l nq'uma'
yatz Xhpe'y, oj tjaw oq' te to'k,
yatz oxmaj ojetq qet awewa'
qa awotzqimin.»
35 B'ix oxik tq'uma' kye
kkyaqil ikxjani: «Aj exik
nlajo' jun-el, k'onti'l tuq tzan
txik etin eb'e'eq b'ix etumin
b'ix te exajab', ¿opaltin petzun
jun tidi' te etetz?»* Yaji kyetz
oxik kyq'uma': «K'onti'l.»
36 Ntons oxik tq'uma' kyetz
ikxjani: «Ajna'l te aj at tb'e'eq
intxik tin tuky'i stumin, b'ix
intqet ek'ulu' etib' tzan eten

* **22:26** Mat 20:25-28; 23:11; Mak 9:35; 10:42-44 * **22:27** Wnch 13:12-15
* **22:30** Mat 19:28 * **22:31** Ax: tzan ejawb'aj tkyito' iktza' triw. † **22:32** Te Satanas oxik tqani' tzan tqet tk'ulu' probar kyaqil kyetz, per a'ox ostzoqpij tzan tk'ulun probar te Xhpe'y; astilji te Jesus oqet twitz twitz te Qtat ti'j te Xhpe'y.
* **22:35** Mat 10:9-10; Mak 6:8-9; Luks 9:3; 10:4

list oj tky'ik te nya'tx galan aj
tzul naj.‡
37 Wetz oxe'l nq'uma' etetz,
presiskix tzan tky'ik wi'j
kyaqil aj tz'ib'ankaj oqtxi'
ikxjani: “B'ix tetz owok en
iktza' jun joyol choj.” Komo
kyaqil aj tz'ib'a' wi'j wetz
oky'elkix ikxji.»*
38 Ntons kyetz oxik
kyq'uma' ikxjani: «Tat, tzani
ate' kab'e' machit q'ojb'il.»
Yaji kyi tetz: «Qaltetz.»§

Aj Txnaq'tzan Te Jesus Tuj Jetzemani
Mat 26:36-46; Mak 14:32-42

39 Yaji te Jesus owex tzi
b'ix oxik twi' te witz Olib,
komo tzi naq'ik tuq tzan txik
xnaq'tzon, b'ix kye txnaq'atz
e'ok lapet ti'j.
40 Ya ma pon tzi, oxik
tq'uma' kyetz ikxjani:
«Pe'exnaq'tzan waq tzan k'on
eqet tz'aqik.»
41 Ntons owel laq'chet
ch'in kyi'j, qanq iktza' jun
xo'on ab'j aj ja' opoyon, b'ix
oqet mejlet b'ix owokten
xnaq'tzon.
42 B'ix oxik tq'uma' ikxjani:
«Tat, qa yatz agan, b'a'n tzan
akolon ch'in wi'j ti'j ja xh-
cho'nal ntzani, per k'onti'l
tzan tb'antik iktza' wetz ngan
sinoke intb'antik iktza' yatz
agan.»
43 Ntons jun ángel aj tzajnaq
tuj ka'j ojaw kanet twitz tzan
tjaw tin tk'u'j.
44 Te Jesus n'ok ten tuq
twitz nim xhcho'nal, per mas
tuq nxnaq'tzan nim, b'ix te a'
aj n'el tuq ti'j iktza' kyik' nqet
tuq tz'aqik twitz tx'o'tx'.
45 Ya ma mankun tx-
naq'tzan, ojaw wa'let b'ix
opon aj ja' tuq akyeqet kye
txnaq'atz, b'ix etzaj tk'ulb'a'
ojetq tuq kyewitan tzan tpaj
kyb'is.
46 B'ix oxik tq'uma' kyetz
ikxjani: «¿Tistil nkxwi-
tan? Sek' ejaw wa'let, b'ix
pe'exnaq'tzan waq tzan k'on
eqet tz'aqik.»

Aj Tjaw Tzyu' Jesus
Mat 26:47-56; Mak 14:43-50; Wnch 18:2-11

47 Man tuq nyolin te Jesus,
kypon lab'un ky'ila'j xjal. Te
eq'il kyb'ey a tuq te Juds aj
jun tuq kxol kye kykab'lajujil
txnaq'atz Jesus. Tetz owok
laq'chet ti'j Jesus limal tetz
tuky'i jun limb'il iktza' jun
tajyol.*
48 Per te Jesus oxik tq'uma'
tetz ikxjani: «Juds, ¿nkyin'ok
alima' naqextzun qajyol qib'†
b'ix ikxji nchjaw meltz'jik
wi'j wetz te Ichan Aj Tk'wa'al
Dios?»
49 Kye aj akyeqet tuq
tuky'i Jesus, ya ma tz'ok
kyen tidi' nky'ik, oxik kcha'o'

‡ **22:36** Ax: b'ix te aj k'onti'l jun tespad, intxik tk'ayi' te xtxo'w b'ix instzaj tloq'o' jun. Te ja ntzani k'onti'l telponx tzan stzaj kyloq'o' tuq kymachit q'ojb'il, komo tzan tpaj 22:49-51 qeb'enky te Jesus k'onti'l tuq nqet tuj twitz tzan token machit q'ojb'il kyitza'; astilji n'el qniky' ja taqanni telponx tzan kyten list ti'j jun nya'tx galan aj tzul tuq. * **22:37** Isa 53:9,12 § **22:38** Ax: “Qaltetz. Etetz k'onti'l n'el eniky'.” * **22:47** Ax: owok laq'chet ti'j tz'ub'al tq'o'tx te Jesus. † **22:48** Ax: nkyin'ok atz'ub'a'.

kyetz te Jesus ikxjani: «Tat, ¿oqoq'ojiyona kyi'j tuky'i qmachit kansb'il?»
50 Yaji jun txnaq'atz te Jesus oxik sililin, oqet tok'onsa' tmos te twitzale' pal, owel xtx'emu' txkyin aj tb'anq'ab'.
51 Yaji te Jesus oxik tq'uma' ikxjani: «¡Qaltetz! ¡Ya k'onky!» Ntons te Jesus owok tmako' txkyin te xjal b'ix oqet tq'ana'.
52 B'ix oxik tq'uma' kyuky'i kye pal aj nim kyajwalil b'ix kye k'ulul mandad tuj te Nin Jay Nab'il Qtata Dios, b'ix kye tijxjal kxol kye xjal aj tijajil Israel aj ojetq tuq kyepon tzyul tetz, oxik tq'uma' ikxjani: «¿Tistil etetz ma'tx kx'ul tzani tuky'i emachit kansb'il b'ix tuky'i exb'aq'en, iktza' wetz a'in jun eleq'?
53 Kyaqil q'ij wetz akyinqet tuq etuky'i'l tuj te Nin Jay Nab'il Qtata Dios, b'ix tzi k'onti'l injaw etzyu'.* Per ajna'l ma'tx pon or b'ix at etajwalil tzan te Tajaw Choj tzan ek'ulun etetz tidi'chq aj nya'tx galan aj egan tzan ek'ulun.»

Aj Tqet Ewa' Jesus Tzan Xhpe'y

Mat 26:56-58,69-75; Mak 14:53-54,66-72; Wnch 18:12-18

54 Ntons ojaw ktzyu' te Jesus b'ix oxik kyeq'i' twitz te twitzale' pal. Yatzun te Xhpe'y, tetz lapik tuq laq'chik.
55 Stzi' tjay te pal ojetq tuq qet kyb'ichk'a' kyq'aq', ntons kye xjal eb'ajqet wit'let ti'j b'ix ax te Xhpe'y ax oqet wit'let kxol.
56 Ntons te jun kriad ya ma xik te'e' te Xhpe'y, okaj ka'yin ti'j b'ix oxik tq'uma' ikxjani: «Tetz, ax ajun tuq tuky'i Jesus.»
57 Per te Xhpe'y oqet tewa', oxik tq'uma' ikxjani: «Yen, wetz k'onti'l wotzqi' tetz.»
58 Mas yaj tzaj te junky xjal, ax oxik tq'uma' te Xhpe'y ikxjani: «Ax yatz a'ich jun aj kyuky'i'l.» Per yaji te Xhpe'y owaj stzaq'b'e': ¡Nya'tx b'an'ax awitza'!
59 Yaji jun or mas yajky, junky xjal oxik tq'uma' ikxjani: «B'an'ax tetz atqet tuq tuky'i'l, komo ax tetz jun aj Galiley.»
60 Yaji te Xhpe'y oxik tq'uma' ikxjani: «Tzaj acha'o', wetz k'onti'l web'en tidi' aj n'ayoli'ni.» Ntons, b'eyxnajji aj man tuq nyolin te Xhpe'y, ojaw oq' jun to'k.
61 Ntons te Qajawil owaj ka'yin ti'j te Xhpe'y, b'ix te Xhpe'y otzaj tiktz'an ti'j tanim aj ojetq tuq xik q'uma' tetz ikxjani: “B'ex mina' tjaw oq' te to'k, ojetq tuq kyinqet awewa' oxmaj.”
62 Ntons te Xhpe'y owetz tzi, b'ix owokten oq'el.

Aj Tok Kxmayi' Jesus

Mat 26:67-68; Mak 14:65

63 Ntons, kye xjal aj nkyexb'uqin tuq te Jesus, nqet tuq b'aj kxmayi' b'ix n'ok tuq b'aj kyb'uju'.
64 Owok ktxayi' twitz, b'ix oxik kcha'o' tetz ikxjani:

* **22:53** Luks 19:47; 21:37

«Pakanonchaq ti'j ab'l ma tz'ok
b'ujun te yatz.»
65 B'ix n'ok tuq b'aj kyyaso',
tidi'chq tuq n'ok kyq'uma'
tetz.

Aj Tpon In Jesus Kywitz Kyaqil Kye Tijxjal K'ulul Mandad
Mat 26:59-66; Mak 14:55-64; Wnch 18:19-24

66 Ya ma qo xhk'ate', owok
kchimo' kyib' [junjun] kye ti-
jxjal k'ulul mandad kxol kye
xjal aj tijajil Israel —kye pal
aj nim kyajwalil kyuky'i kye
xnaq'tzal Kawb'il— b'ix kyetz
oxik kyin te Jesus kywitz kye
txq'anky tijxjal k'ulul man-
dad. B'ix oxik kcha'o' te Jesus
ikxjani:
67 «Tzaj aq'uma' ¿a'ich pe'
yatz te Koloyon Aj Q'umankaj
Oqtxi'?» Ntons tetz oxik
tq'uma' kyetz ikxjani: «Qa
wetz oxe'l nq'uma' qa a'in,
nlay kyinxik etoksla';
68 b'ix qa oxe'l ncha'o' jun
tidi', etetz nlay b'antik tzan
tajtz etzaq'b'e'.
69 Per b'eyx ajna'l [wetz]
te Ichan Aj Tk'wa'al Dios
[a'in] okyinqtel wit'let tuj
tb'anq'ab' te Qtata Dios aj at
nim tajwalil.»
70 Yaji kyaqil exik cha'on
tetz ikxjani: «¿Ntons a'ich
yatz te Tk'wa'al Dios?» Yaji
tetz oxik tq'uma': «A'ixk etetz
ma'tx tzaj eq'uma' qa a'in.»
71 Ntons kyetz okyq'umaj
ikxjani: «¿Tistil mas xjal tzan
kyyolin tidi' til? A'o'xk ma'tx
tz'ok qcha'o', tuj stzi'x ma'tx
tz'etz.»

23

Aj Tpon In Jesus Twitz Pilat B'ix Te Eródes
Mat 27:1-2,11-14; Mak 15:1-5; Wnch 18:29-38

1 Ntons kkyaqil eb'ajjaw
wa'let b'ix oxik kyin te Jesus
twitz te Pilat.
2 B'ix oxik kyq'uma' til
ikxjani: «Ma tzaj jkamb'a'na
te ja xjalni cha nxik tkub'sa'
kyk'u'j kye qxjalil tzan
kyq'ojin ti'j te tume'l titza'
nkxk'ulun mandad tzani tuj
qamaq'. Tetz ntq'uma' tzan
k'on txik qchojo' te chojenj te
César, b'ix ntq'uma' tetz aji te
Koloyon Aj Q'umankaj Oqtxi'
aj k'ulul mandad.»
3 Ntons te Pilat oxik
xhcha'o' tetz ikxjani: «¿A'ich
pe' yatz te k'ulul mandad kxol
kye aj tijajil Israel?» Ntons
te Jesus oxik tq'uma': «A'ichx
ma'tx tzaj q'uman tetz.»
4 Ntons te Pilat oxik tq'uma'
kye pal aj nim kyajwalil ikx-
jani: «Wetz k'onti'l jun til n'el
tuj nwitz te ja ichan ntzani.»
5 Per kyetz nxik tuq
kyq'uma' junky'el ikxjani:
«Tetz cha nk'ulun tzan ky-
jaw lab'un kye xjal, b'ix
nxik txnaq'tza' tidi'chq tuj
kyaqil tkwentil Judey, komo
owaq'ik tuj Galiley b'ix ax
max tzani.»
6 Ya ma tz'ok xhcha'o' ikxji,
te Pilat oxik xhcha'o' qa tetz
jun aj Galiley tuq.
7 Ya ma tz'ok xhcha'o' te Pi-
lat qa tetz tzajnaq tzi aj ja' tuq
nk'ulun mandad te Eródes,
ntons oxik tsama' tuky'i te
Eródes tzan tpaj tetz atqet tuq
tuj Jerusalen tuj aj tyempji.

8 Ya ma xik ten te Eródes te
Jesus, tetz oje chalaj tzan tpaj
ky'ila'j q'ijxi' tuq tgan tzan tok
totzqila' tzan tpaj ojetq tuq
tz'ok xhcha'o' tidi'chq ti'j, b'ix
tetz tgan tuq tzan tok te'e'
oj tk'ulun jun tidi' aj okye-
lab'ayon kye xjal ti'j.
9 Te Eródes oxik xhcha'o'
tidi'chq tetz per te Je-
sus k'onti'l owaj stzaq'b'e'
ch'inwt.
10 Ax akyeqet tuq tzi
kye pal aj nim kyajwalil,
b'ix kye xnaq'tzal Kawb'il,
kyetz tuky'i kyq'oj nxik tuq
kyq'uma' til.
11 Per te Eródes b'ix kye
tmulon, ya ma tz'ok kyk'ulu'
tidi'chq nya'tx galan ti'j b'ix
ya ma tz'ok kxmayi', yaji
owok ksi' jun tq'anaq te
jun k'ulul mandad cha te
xmayb'il tetz. Yaji te Eródes
oxik tsama' junky'el tuky'i
Pilat.
12 Tuj aj q'ijji te Pilat b'ix
te Eródes e'ok kyajyol kyib',
komo tb'ay nkyeq'ojin tuq.

Aj Txik Q'uma' Tzan Tqet Kansa' Te Jesus

Mat 27:15-26; Mak 15:6-15; Wnch 18:39-19:16

13 Ntons te Pilat e'ok
xhchimo' kye pal aj nim
kyajwalil b'ix kyaqil kye
txq'anky aj nim kyajwalil b'ix
kyaqil kye xjal.
14 B'ix oxik tq'uma' kyetz
ikxjani: «Etetz otzaj eteq'i'
te ja xjal tzani, n'eq'uma'
qa nkub'san kyk'u'j kye xjal
tzan kyjaw lab'un, per wetz
ma'tx xik ncha'o' tidi'chq tetz
ewitz etetz, b'ix k'onti'l jun
til n'oknoj witza' ti'j kyaqil aj
ntzaj eq'uma' etetzni.
15 B'ix ax te Eródes k'onti'l
ma tz'oknoj jun til titza',
astilji ma'tx stzaj tsama'
junky'el quky'i'l. Ma'tx tz'ok
qen k'onti'l tidi' jun til aj
presis-wit tzan tkamik tzan
tpaj.
16 Oxe'l nsi' jun xhcho'nal
ti'j b'ix yaji oxe'l ntzoqpi'.»
17 Ntons komo tuj te ninq'ij,
aq'b'ia' te Pilat presis tuq tzan
txik stzoqpi' jun aj pres.*
18 Per kyaqil kye xjal
eb'aj'aq'ik tzan ksiky'in ikx-
jani: «Intqet akansa' tetz b'ix
intxik atzoqpi' te Barabas.»
19 (Te Barabas ojetq tuq
qex si' pres tzan tpaj nk'ulun
tuq tzan kyjaw lab'un kye
xjal tuj amaq' b'ix tzan tpaj
okansan.)
20 Te Pilat tgan tuq tzan
txik stzoqpi' te Jesus, b'ix oxik
tq'uma' junky'el kyetz,
21 per kye xjal eb'ajjaw
siky'in kongan ikxjani: «¡In-
tqet eklabi' twitz krus! ¡Intqet
eklabi' twitz krus!»
22 Yaji toxmajji'n-el te Pilat
oxik tq'uma' junky'el kyetz
ikxjani: «¿Tidi' nya'tx galan
ma'tx tk'uluj? Wetz k'onti'l
n'oknoj witza' jun tidi' til aj
presis-wit tzan tkamik tzan
tpaj. Oxe'l nsi' jun xhcho'nal
ti'j b'ix yaji oxe'l ntzoqpi'.»
23 Per kyetz b'an nkye-
siky'in tuq, nxik tuq kyq'uma'
tzan tqet klabi' twitz krus.
B'an nim nkyesiky'in tuq, b'ix
yaji oqetkix k'ulu' iktza' tuq
kyetz kygan.

* **23:17** Junjun txaq u'j tyol Qtata Dios oqtxi' k'onti'l nyolin ja taqanni.

24 Te Pilat oqet tb'isu' tzan
tqet tk'ulu' iktza' tuq kyetz
kygan.
25 Oxik stzoqpi' te xjal aj
kygan tuq kyetz aj atqex tuq
pres tzan tpaj nk'ulun tuq
tzan kyjaw lab'un kye xjal
b'ix tzan tpaj tkansb'en, b'ix
oqet tk'ulu' tuky'i Jesus ik-
tza'x tuq kyetz kygan.

Aj Tjaw Yob'a' Te Jesus Twitz Krus
Mat 27:32-44; Mak 15:21-32; Wnch 19:17-27

26 B'ix ya ma xik in te Jesus,
at tuq jun xjal tzajnaq tuq tuj
k'ul, Simon tb'i, tetz aj Siren
tuq, b'ix oxik in alajwers tzan
txik tiqa' te krus twi' tq'ab',
lapik ti'jx Jesus.
27 Ky'ila'j tuq xjal lapike' ti'j
b'ix ate' tuq xuj lapike', b'an
nkye'oq' tuq nim b'ix b'an
nkyeb'isun tuq ti'j.
28 Per yaji te Jesus oxik
tq'uma' kyetz ikxjani: «Etetz
xuj aj Jerusalen, k'on kx'oq'
tzan npaj wetz, sinoke
pe'etoq' eti'jx etetz b'ix kyi'j
kye etal.
29 Komo tzul jun q'ij aj oxe'l
eq'uma', "Galanx-alo kye aj
machor aj k'onti'l ojaw kyiqa'
jun kyal, galanx-alo kye xuj aj
k'onti'l eb'aj'alan."
30 Tuj aj tyempji kye
xjal okye'aq'el tzan txik
kyyoli' kye witz, "Pe'eqet
tilan qajsikna." B'ix oxe'l
kyq'uma' kye twi' witz,
"Qoqet awewa'na."*
31 Komo qa kye xjal
k'onti'l n'ok lo'et kyk'u'j
[tzan tky'ik kxon] jun tze'
man txa'x, ntons pyorx-alo
oqtel kyk'ulu' tuky'i jun tze'
ky'ixk'oj.»†
32 Ntons ax eq'ime' tuq ky-
itza' kab'e'ky xjal eleq'-e' tzan
tuq kyqet kansa' junx tuky'i'l.
33 B'ix ya ma kyepon tuj
te luwar aj tb'i "Tb'aqil Twi'
Xjal," owok kyklabi' te Jesus
twitz krus kyuky'i kye eleq',
jun tuj tb'anq'ab' b'ix junky
tuj tsurt.
34 B'ix te Jesus nxik tuq
tq'uma' te Stat ikxjani: «Tat,
intqet anajsa' ch'in kchoj tzan
tpaj k'onti'l kyeb'en te aj nqet
kyk'ulu'ni.» Ntons te tq'anaq
oqet ksaqchb'ila' loteriy ti'j
tzan tqet kypawa' kxol.*
35 Ntons kyaqil kye xjal
wa'lke' tuq nkyeka'yin b'ix
kye k'ulul mandad nkyex-
mayin tuq ti'j, nxik tuq
kyq'uma' ikxjani: «Eb'ajqet
tkolo' txq'anky xjal, ajna'l
intqet tkolo'chaq tetz tib'x,
aber qa b'an'ax aji tetz te
Koloyon Aj Q'umankaj Oqtxi',
aj joyomaj tzan Qtata Dios.»
36 B'ix kye soldad ax kyetz
nkyexmayin tuq ti'j Jesus.
Nkye'ok tuq laq'chet ti'j b'ix
nxik ksi' tuq minagr tetz,
37 nxik tuq kyq'uma'
ikxjani: «Qa yatz a'ich te
Twitzale' K'ulul Mandad kyi'j
kye aj tijajil Israel, intqet
akolo' awib'x.»

* **23:30** Os 10:8; Tmnk 6:16 † **23:31** Ax: Komo qa kye xjal k'onti'l n'ok lo'et kyk'u'j wi'j wetz, iktza' k'onti'l nkyeb'isun tzan tky'ik kxon jun tze' man txa'x, ntons pyorx-alo oqtel kyk'ulu' eti'j etetz aj lapikix wi'j, iktza' k'onti'l nkyeb'isun tzan tky'ik kxon jun tze' ky'ixk'oj. * **23:34** Sal 22:18

38 B'ix at tuq jun yol tz'ib'a'
twi' te krus, tajsik twi' ikx-
jani: Aj ntzani te Twitzale'
K'ulul Mandad kyi'j kye aj ti-
jajil Israel.
39 Ntons jun te aj owok
klabi' xtx'u'k Jesus nyolin
tuq nya'tx galan ti'j ikxjani:
«Qa yatz a'ich te Koloyon
Aj Q'umankaj Oqtxi', ntons
intqet akolo' awib'x b'ix
qoqet akolo'na.»
40 Per te junky oxik
tmiyo', oxik tq'uma' ikxjani:
«¿Ti'tzun, k'onti'l ntxob' twitz
Dios anke n'ok awen twitz ja
xhcho'nalni?
41 B'an'ax, qetz nqajo' tzan
tok qen twitz ja xhcho'nalni
te chojb'il kyaqil jk'ulb'en,
per te ja xjal ntzani, tetz
k'onti'l tidi' nya'tx galan
otk'uluj.»
42 Yaji oxik tq'uma' tetz te
Jesus ikxjani: «Jesus, kyintzaj
ana'o' ch'in oj ajakon wit'let
tuj awit'lel.»
43 Yaji te Jesus oxik tq'uma'
tetz ikxjani: «Wetz oxe'l
nq'uma' yatz te b'an'ax, b'eyx
ajna'l ochtelten wuky'i'l tuj te
luwar b'an tb'anil.»

Aj Tkamik Te Jesus
Mat 27:45-56; Mak 15:33-41; Wnch 19:28-30

44 Ntons, atx aj man tuq
chijq'ij max aj qpon te toxi' or
te qale', kyaqil te twitz tx'o'tx'
oqet yupan.
45 Te q'ij ya k'onti'l
oq'analin b'ix te nim xq'apj
pawb'il* tuj te Nin Jay
Nab'il Qtata Dios oqet laqik
nink'ajchaq.
46 Te Jesus ojaw siky'in
kongan, oxik tq'uma' ikxjani:
«Tat, tuj aq'ab' okajel nq'apo'
wanim.»* Ya ma xik tq'uma'
ikxjani, okamik.
47 Yaji te k'ulul mandad
kyi'j kye soldad, ya ma tz'ok
ten kyaqil aj ojetq ky'ik, tetz
oqet tjiq'b'a' Qtata Dios, oxik
tq'uma' ikxjani: «B'an'ax ja
xjal ntzani k'onti'l tuq til.»
48 Kyaqil kye xjal aj akye-
qet tuq, ya ma tz'ok kyen
kyaqil aj ojetq ky'ik, eb'aj'aj
kyjay b'ix n'ok tuq kytink'a'
kypechx [tzan tpaj ntzaj tuq
kyna'on tetz].
49 Per kyaqil kye aj otzqilal
tuq te Jesus b'ix kye xuj
aj eb'ajtzaj lapet ti'j max
Galiley, eb'ajkajten tzi, cha
eb'ajxik ka'yin laq'chik ti'j
kyaqil tuq aj nky'ik.*

Aj Txwa'q Muqb'aj Te Jesus
Mat 27:57-61; Mak 15:42-47; Wnch 19:38-42

50 Ntons at tuq jun xjal tb'i
Chep, tetz jun kxol kye aj tijx-
jal k'ulul mandad kxol kye aj
tijajil Israel, b'ix tetz jun xjal
b'an galan tuq nab'lin, b'ix
nb'et tuq tuj tume'l.
51 Tetz nya'tx dyakwerd tuq
tuky'i te aj oxik kyq'uma' kye
txq'anky ni tuky'i te aj oqet
kyk'ulu'. Tetz jun aj Arimatey
tuq, jun kyamaq' kye aj tijajil
Israel, b'ix tetz lo'ik tuq tk'u'j
te Qtata Dios okoloyon kyi'j
kye tijajil.
52 Ntons oxwa'q tuky'i Pi-
lat b'ix oxik tqani' tzan tqetz

* **23:45** Exo 26:31-33 * **23:46** Sal 31:5 * **23:49** Luks 8:2-3

tin tuq xhchi'jel te Jesus twitz
krus.
53 Ya ma qetz tin twitz
te krus owok tb'atz'o' ti'j
jun xq'apj xtx'otx'al lino,
b'ix owox tmuqu' tuj jun jul
muqb'il anim k'ulumaj tuq
twitz jun peky b'ix nijunwt
tuq anim ojetq kye'ox muqu'
tzi.
54 Ntons aj q'ijji presis tuq
tzan tqet kyk'ulu' kyaqil,
ch'inky tuq taq'ik te q'ij
ojla'mj.
55 Kye xuj aj eb'ajtzaj
tuky'i'l max Galiley, ax kyetz
eb'ajxik lapet kyi'j kye aj e'ox
muqun te Jesus b'ix owok
kye'e' ja' owox muqu' b'ix
titza' oqet si' te txlimal.
56 Yaji eb'ajmeltz'jik [tuj
kyposad] b'ix oqet kyk'ulu'
ti'chq txakl tk'ok'jal [aj
owokeyon tuq ti'j te kam-
naq]. Yaji tzan tpaj q'ij
ojla'mj, a tgan tuq tzan
kyojlan iktza'x tuq tz'ib'ankaj
tuj te Kawb'il.*

24

Aj Tjaw Anq'in Te Jesus
Mat 28:1-10; Mak 16:1-8; Wnch 20:1-10

1 Yaji tuj junky iwitq
tb'ay q'ij te saman, b'an
q'eqombwen kyetz eb'ajxik
aj ja' owox muqu' te Jesus b'ix
oxik kyin te tk'ok'jal aj ojetq
tuq qet kyk'ulu'.
2 Otzaj kykamb'a' te ab'j
ojetq tuq tz'el in twitz te jul
muqb'il anim,
3 per ya ma kye'ox tuj te jul
k'onti'l otzaj kykamb'a' te txli-
mal te Jesus aj Qajawil b'ix
ojetq tuq kyetzajb'aj, k'onti'l
tuq n'el kyniky' tidi' ojetq
ky'ik.
4 Yaji derepent kyjaw
kanet kab'e' xjal akyeqet tuq
kyk'atzaj, atok tuq kyq'anaq
b'an xhqitz'un.
5 Yaji kyetz b'an xob'naqe'
tuq, b'ix eb'ajqet mejlet
tuky'i tajsik kywitz max twitz
tx'o'tx', per kye kab'e' xjal
oxik kyq'uma' kyetz ikxjani:
«¿Tistil etetz n'ejoyo' tuj jun
muqb'il anim te aj itz'oj?
6 Tetz k'onti'l atqet tzani,
tetz ma'tx jaw anq'in. Instzaj
ena'o' aj oxik tq'uma' etetz aj
tzunx tuq atqet tuj Galiley,
7 "Te Ichan Aj Tk'wa'al Dios
presiskix tuq tzan txik q'apo'
tuj kyq'ab' kye xjal chimol
choj, b'ix tzan tqet klabi'
twitz krus, per tuj toxi'n q'ij
ojawelkix anq'in."»*
8 Ntons kye xuj otzaj
tiktz'an tuj kyanim te tyol
Jesus aj ojetq tuq xik tq'uma'
kyetz.
9 Yaji ya ma kyemeltz'jik,
oxik kyq'uma' kyaqil ntzani
kye kyjunlajujil tky'ixel
Jesus, b'ix kye txq'anky aj
ajune' tuq kyuky'i'l.
10 Kye aj oxik in te
tpakb'alil kyuky'i kye tky'ixel
Jesus, a'e' kye Liy aj Magdála
b'ix Xhwan, b'ix Liy tnan
Jacobo* b'ix kye txq'anky xuj
kyuky'i'l,

* **23:56** Exo 20:8-10; Deu 5:12-15 * **24:7** Mat 16:21; 17:22-23; 20:18-19; Mak 8:31; 9:31; 10:33-34; Luks 9:22; 18:31-33 * **24:10** Ax: Chaw.

11 per tuj kynab'l kye
tky'ixel Jesus b'ix kye
txq'anky aj ajune' tuq
kyuky'i'l, kyetz tuj kynab'l
cha loke' tuq b'ix k'onti'l tuq
nkyoksla' aj nxik kyq'uma'.
12 Yaji te Xhpe'y oxik
oqelan tuj te muqb'il anim,
b'ix ya ma tz'ox ten tuj te
jul, k'onti'l oxik ten tidi'
sinoke a'ox tuq kye xq'apj aj
owok b'atz'o' ti'j Jesus. Yaji
omeltz'jik aj ja' tuq ate' kye
txq'anky b'ix k'onti'l owel
stzi' tzan tpaj kyaqil aj ojetq
tuq ky'ik.

Aj Tjaw Kanet Jesus
Mak 16:12-13

13 Axkix aj q'ijji kab'e' kye
txnaq'atz ikja'n tuq kxik
tuj [aldey] Emaus nkaj tuq
qanq kab'lajuj kilómetr† ti'j
Jerusalen.
14 Kyetz nkyeyolin tuq ti'j
kyaqil aj ojetq tuq ky'ik.
15 Aj man tuq nkyeyolin
b'ix tidi'chq tuq ntzaj kyna'o',
te Jesus owok laq'chet
kyk'atzaj b'ix oxik junch'in
kyuky'i'l.
16 Anke kyetz n'ok tuq
kye'e', per k'onti'l ob'antik tel
kyniky' ab'l tuq tetz.
17 Yaji te Jesus oxik xhcha'o'
kyetz ikxjani: «¿Tidi' n'eyoli'
etetz?» Ntons eb'ajqet wa'let
b'ix b'an b'is tuq kywitz.
18 Yaji jun te kyetz aj tb'i
Kliops oxik tq'uma' ikxjani:
«¿Ti'tzun kxol kyaqil kye aj
kxb'ak'on tuj Jerusalen, a'ox
yatz a'ich mina' tok acha'o' aj
oky'ik ja samanni?»
19 Yaji tetz oxik xhcha'o'
kyetz: «¿Tidi' oky'ik?» Yaji
kyetz oxik kyq'uma' ikxjani:
«Aj oky'ik ti'j te Jesus aj
Nasaret, tetz jun aj yolil tyol
Dios tuq, at tuq nim tajwalil
tzan tk'ulun tidi'chq b'ix
kyaqil te tyol b'an galan tuq
tuj twitz Qtata Dios b'ix ax tuj
kywitz kye xjal.
20 B'ix kye pal aj nim
kyajwalil b'ix kye tijxjal
k'ulul mandad qxol, kyetz
oxik kyq'apo' [tuj tq'ab' te
gobernador] tzan txik q'uma'
tzan tkamik b'ix tzan tqet
klabi' twitz krus.
21 Qetza lo'ik tuq jk'u'j tetz
aji tuq te aj okolpiyon kye
qxjalil aj tijajil Israel. B'ix
kab'eje oky'ik kyaqil nini.
22 B'ix yaji junjun xuj
aj akyeqet quky'ila ma
qo'ok kxob'sa'na. Kyetz ma
kyexwa'tz b'an q'eqombwen
tuj te muqb'il anim,
23 k'onti'l ma tzaj
kyk'ulb'a' te txlimal, ntons
ma kyemeltz'jik b'ix ma
kyq'umaj ma tz'ok kye'e'
txq'an ángel aj ma kyq'umaj
qa tetz itz'oj.
24 B'ix junjunky quky'ila
ma kyexwa'tz tuj te muqb'il
anim b'ix ma tzaj kyk'ulb'a'
iktza'x kye xuj ma kyq'umaj,
per k'onti'l ma tz'ok kyen te
Jesus.»
25 Ntons, yaji tetz oxik
tq'uma' kyetz ikxjani: «¡Ententz
b'an k'onti'l n'ox tuj ewi', b'ix
pen n'etoksla' te aj okyq'umaj
kye aj yolil tyol Dios oqtxi'!
26 ¿Nya'tx petzun presis tuq

† **24:13** Ax: sesenta stadiones.

tzan tky'ik kyaqil nini ti'j te
Koloyon Aj Q'umankaj Oqtxi'
b'ix tzan tox tuj ka'j tzan tqet
jiq'b'a' txini?»
27 Yaji tetz n'aq'ik tuq
tuky'i stz'ib'en Moisés, b'ix
yaji kyuky'i ktz'ib'en kye
txq'anky aj yolil tyol Dios
oqtxi', nxik tuq tq'uma'
xtxolil te Tu'jal Dios aj ja' tuq
nyolin ti'jx tetz.

28 Ya ma kyepon tuj te aldey
aj ja' tuq ikja'n kxik, te Jesus
oqet tk'ulu' iktze'xtzun tetz
ikja'n tuq txik mas laq'chik.
29 Per kyetz oqet kywitz
twitz tzan tkaj tuq kyuky'i'l,
oxik kyq'uma' ikxjani: «Pakaj
quky'ila. B'an qale'ky ajna'l
tzan axik tuj ab'ey. Ch'inky
qyupan.» Ntons te Jesus okaj
kyuky'i'l.
30 Ntons ya ma kyeqet
wit'let ti'j mes wa'il, te Jesus
ojaw stzyu' te jun wab'j tuj
tq'ab' b'ix ya ma xik tsi' pixon
te Dios, oqet tpedasi' b'ix oxik
tsi' kyetz.
31 B'eyxnajji kyetz owel
kyniky', aji tuq te Jesus, per
tetz luwew oqet naj.
32 B'ix nkyyoli' tuq
kyib'kyib'x ikxjani: «¿K'onti'l
petzun b'an nqochalaj tuq tuj
qanim aj stzaj tq'uma' xtxolil
ti'j te Tu'jal Dios?»

33 Yaji kyetz b'eyxnajji
eb'ajmeltz'jik tuj Jerusalen,
aj ja' otzaj kykamb'a' chimo'
tuq kyib' kye kyjunlajujil kye
tky'ixel Jesus b'ix txq'anky aj
kyuky'i'l tuq,
34 b'ix nkyeyolin tuq ikx-
jani: «B'an'ax te Qajawil ma'tx
jaw anq'in b'ix ma'tx jaw
kanet twitz Simon.»
35 Ntons kyetz kykab'il oxik
kyq'uma' kyaqil aj ojetq tuq
ky'ik kyi'j tuj b'ey b'ix titza'
owel kyniky' ti'j Jesus aj tqet
tpedasi' te wab'j.

Aj Tjaw Kanet Jesus Kxol Txnaq'atz
Wnch 20:19-23

36 Man tuq nkyeyolin ti'j
kyaqil ntzani, aj tjaw kanet
te Jesus kxol b'ix oqet ten
nink'ajchaq kxol b'ix exik
tlima' ikxjani: «Tz'okxwit jun
chewsb'il tuj etanim.»
37 Yaji kyetz etzajb'aj b'ix
eb'ajxob' nim. Kyetz tuj
kynab'l tuq qa nxik kyen tuq
jun tanim xjal.
38 Per yaji te Jesus oxik
tq'uma' kyetz ikxjani: «¿Tis-
til etetz nkxob'? B'ix ¿tistil
nna'non etanim?
39 Instzaj eten kye nq'ab'
b'ix kye woq. ¡A'inxkix wetz!
Kyin'ok eten, kyin'ok emako'
pe'. Jun tanim xjal k'onti'l
xhchi'jel b'ix k'onti'l tb'aqil
iktza' wetz nchi'jel aj n'ok
etenni.»
40 Ya ma xik tq'uma' ikxji
oxik tyek'u' kyetz kye tq'ab'
b'ix kye toq.
41 B'ix komo kyetz k'onti'l
tuq nb'antik tzan kyokslan,
b'an nkyechalaj tuq b'ix b'an
nkyelab'an tuq, ntons te Je-
sus oxik tq'uma' kyetz ikx-
jani: «¿At wab'j tzan nwa'an
ch'in?»
42 Ntons oxik ksi' tetz jun
pedas xhchi' kyiy tx'amsa'
tuq tuj txanq'a'l.
43 Yaji tetz oky'ik tk'amo'
b'ix oxik twa'a' kywitz kyaqil.

Aj Kykaj Tkawi' Jesus Kye Txnaq'atz

Mat 28:16-20; Mak 16:14-18

44 Yaji oxik tq'uma' kyetz ikxjani: «Aj ma'tx ky'ik wi'jni, iktza'xkix aj oxik nq'uma' etetz aj tzunx tuq akyin-qet etuky'i'l, presiskix tuq tzan tky'ik kyaqil iktza'xkix tz'ib'ankaj wi'j tuj te Kawb'il aj oqet tz'ib'a' tzan Moisés, b'ix kyuj kye ktz'ib'en kye aj yolil tyol Qtata Dios oqtxi' b'ix kyuj Kye Salmo.»

45 Ntons, yaji otk'uluj tzan tel kyniky' titza' tuq nyolin te Tu'jal Dios,

46 oxik tq'uma' kyetz ikx-jani: «Tz'ib'ankaj* [wi'j wetz] te Koloyon Aj Q'umankaj Oqtxi', presiskix tuq tzan tok wen twitz xhcho'nal, b'ix tuj toxi'n q'ij tzan njaw anq'inky kxol kye kamnaq,

47 b'ix kye aj nkye'okslan wi'j oxe'l kypakb'a' tuj kyaqil Jerusalen b'ix yaji tuj kyaqil amaq' twitz tx'o'tx' tzan tjaw kky'ixpu' kye xjal titza' kynab'lin b'ix tzan tqet najsa' kyaqil te kchoj.

48 Etetz ma'tx tz'ok ete'e' kyaqil aj ma'tx ky'ikni.

49 B'ix wetz otzajel nlajo' etuky'i'l te aj okaj tsi' tyol te Ntat ti'j. Per etetz pe'eqeten ax tzani tuj te amaq' Jerusalen max oj stzaj si' te etajwalil aj tzajnaq tuj ka'j.»*

Aj Tjaw In Jesus Tuj Ka'j

Mak 16:19-20

50 Yaji te Jesus e'ex tin tzi, eb'ajxik teq'i' qaynin ti'j te amaq' Betany, b'ix yaji ojaw teq'i' tq'ab' tzan kyqet tky'iwla'.

51 B'ix aj man tuq nkyeqet tky'iwla', tetz ojaw eq'i' twitz ka'j.

52 Ntons kyetz ya ma mankun kyna'on tetz, eb'ajmeltz'jikky tuj Jerusalen, b'an nkyechalaj tuq.

53 Kyetz b'ajq'ij akyeqet tuq tuj te Nin Jay Nab'il Qtata Dios, aj ja' tuq nkyena'on te Qtata Dios.

* **24:46** Sal 16:10; Isa 52:13–53:12 * **24:49** Kya 1:4

Te Tpakb'alil Galan Ti'j Te Qajaw Jesukrist Aj Oqet Stz'ib'a' Wa'nch

Te Jesukrist Atqet Tuq Atx Aj B'an Oqtxi' Mina' Tuq Tqet K'ulu' Kyaqil Aj Nxik Qen

1 Bwen, aj tqet k'ulu' kyaqil aj nxik qen, Te Aj Swal Tpakb'alil [ti'j te Qtata Dios] atqetkix tuq, b'ix tetz atqet tuq tuky'i [Qtata] Dios b'ix tetz Dioskix tuq.

2 Ntons aj tqet k'ulu' kyaqil, tetz atqetkix tuq tuky'i Qtata Dios.

3 Aji tetz oqet k'ulun kyaqil aj at, k'onti'l jun tidi' aj nya'tx-wit aji oqet k'ulun.*

4 A tetz ntzaj sin kyanq'in kye xjal b'ix te nini jun chk'atunal tuj kywitz.

5 Te chk'atunal npon tna-jsa' te qlolj, per te qlolj nlay b'antik tzan tpon tnajsa' te chk'atunal.

6 Ntons at tuq jun xjal Wa'nch tb'i aj otzaj lajo' tzan Qtata Dios*

7 tzan tyolin aj teb'enky tuq ti'j te aj ntzaj swan te chk'atunal tuj kywitz kye xjal, ikxji tzan txik kyoksla' kyaqil xjal.

8 Te Wa'nch nya'tx tuq aji tetz aj ntzaj swan te chk'atunal tuj qwitz, sinoke lajo' tuq tzan tyolin aj teb'enky tuq ti'j te aj nswan chk'atunal tuj qwitz.

9 Te aj nswan chk'atunal b'an b'an'ax, tetz owul tzani twitz tx'o'tx' b'ix nswan chk'atunal kye kyaqil xjal.

10 Atqetkix tuq kxol kye xjal, b'ix anke aji tetz oqet k'ulun te twitz tx'o'tx' kyaqil, per kye xjal k'onti'l owel kyniky' ti'j ab'l tuq tetz.

11 Tetz owul kxol txjalil per k'onti'l oqet kyk'amo', [k'onti'l oxik kyoksla'].

12 Per kyaqil kye aj ek'amon tetz, kye aj e'okslan ti'j, tetz otzaj tsi' jun kyoklen tzan kyok tk'wa'al Qtata Dios.

13 Kyetz a'e' tk'wa'al Qtata Dios, nya'tx tzan tpaj nkye'itz'jik iktza'x-wit nkye'itz'jik kye xjal, b'ix nya'tx tzan tpaj aj n'el kygani'-wit te kytat, sinoke axk te Qtata Dios otk'uluj tzan kyitz'jik junky'el tuj kyanim.

14 Te Swal Tpakb'alil [Qtata Dios] owok xjal b'ix onajan qxol, b'ix oje tz'ok qen tajwalil, b'ix tetz tajwalil telponx a'ox tetz te Tk'wa'al Stat, b'ix b'an tb'anil tuq nab'lin b'ix b'an'ax jun yolin.*

15 Te Wa'nch nyolin tuq ti'j te aj teb'enky tuq, oxik tpakb'a' ikxjani: «Aj ntzani te xjal aj nkyinyolin tuq ti'j aj txik nq'uma', “Te aj tzul mas yaj nwitz wetz, tetz mas nim tajwalil nwitz tzan tpaj tetz atqetkix tuq tb'ay nwitz wetz.”»

* **1:3** Gén 1:1-3; Kol 1:15-17 * **1:6** Mat 3:1; Mak 1:4; Luks 3:1-2 * **1:14** 1Wnch 1:2

16 B'ix tetz ntzaj tsi' qetz jun
nim b'an galan nya'tx tzan
tpaj-wit tb'anil a'o' sinoke
cha jkotz, b'ix yaji ntzaj tsi'
masky.
17 Te Qtata Dios otzaj tsi' te
Tkawb'il qetz tzan te Moisés,
per kyaqil te aj b'an galan
aj cha jkotz b'ix te tume'l
b'an'ax, tetz otzaj tsi' qetz
tzan tpaj te Jesukrist.
18 Nijunwt ab'l oje tz'ok en
te Qtata Dios, a'ox te tk'wa'al
aj cha jun tuq b'ix atqet
junch'in tuky'i Stat, a tetz oje
tzaj yek'un te Qtata Dios qetz.

Aj Txik Tq'uma' Te Wa'nch Ab'l Tuq Te Jesukrist

Mat 3:11-12; Mak 1:7-8; Luks 3:15-17

19 Ntons, ikxjani oxik
tq'uma' te Wa'nch aj kypon
tuky'i'l txq'an pal b'ix txq'an
aj b'uch'uj Lewi lajome' tzan
kye txq'anky k'ulul mandad
kxol kye xjal aj tijajil Israel
tuj amaq' Jerusalen, b'ix oxik
kyqani' te Wa'nch ikxjani:
«¿Ab'l a'ich?»
20 Yaji tetz owaj stzaq'b'e'
b'an'ax b'ix k'onti'l oqet
tewa': «Wetz nya'tx a'in
te Koloyon Aj Q'umankaj
Oqtxi'.»*
21 Yaji oxik kcha'o' junky'el
tetz: «¿Ab'l yatz a'ichji? ¿A'ich
pe' yatz Eliys aj yolil tyol Dios
oqtxi'?»* Yaji te Wa'nch owaj
stzaq'b'e': «Nya'tx a'in.» Yaji
kyetz oxik kcha'o'ky: «¿Ntons
yatz a'ich te junky aj yolil tyol
Dios aj o'kix owulel?»* Ntons
te Wa'nch owaj stzaq'b'e'
junky'el: «Nya'tx.»
22 Ntons kyetz oxik
kyq'uma' junky'el tetz: «¿Ab'l
yatz a'ichji? Qetza presis tzan
txik jq'uma' ab'l yatz a'ich
kyuky'i kye aj ma kyetzaj
lajon qetza. ¿Tidi' yatz otzajel
aq'uma' awi'jx yatz?»
23 Te Wa'nch owaj stzaq'b'e'
kyetz: «Wetz a'in te jun aj
npakb'an tuj te ky'ixk'oj
tx'o'tx' aj ja' k'onti'l najayon,
iktza' otq'umaj te Chay aj
yolil tyol Dios oqtxi', "Intqet
ek'ulu' etib' tzan tpaj tzul
te Qajawil, intjaw eky'ixpu'
enab'lin tzan etiyon ti'j te
Qajawil."»*
24 Yatzun kye aj exik lajo'
yoliyon tuky'i Wa'nch, kyetz
aj te b'uch'uj Parisey,
25 b'ix oxik kcha'o'ky te
Wa'nch ikxjani: «Qa yatz
nya'tx a'ich te Koloyon Aj
Q'umankaj Oqtxi' b'ix qa
nya'tx a'ich te Eliys b'ix qa
nya'tx a'ich te junky aj yolil
tyol Dios, ¿tistil njaw asi' a'
kywi' xjal?»
26 Ntons te Wa'nch owaj
stzaq'b'e' kyetz: «Wetz njaw
nsi' a' kywi' xjal cha a'ox
tuky'i a', per exol etetz at jun
aj k'onti'l etotzqi',
27 b'ix tzul mas yaj nwitz,
b'ix wetz twitz tetz k'onti'l
npon wajwalil ni iktza' jun
taq'unon aj n'el tkotpi' twitz
txajab'.»
28 Ntons, te ntzani oky'ik tuj
Betany, junxla' te Jordan A' aj
ja' tuq te Wa'nch njaw tsi' a'
kywi' xjal.

---

* **1:20** Ax: te Krist. * **1:21** Mal 4:5 * **1:21** Deu 18:15,18 * **1:23** Isa 40:3

Te Jesus Otzaj Lajo' Tzan Qtata Dios Koloyon Qi'j Ti'j Te Qchoj

29 Tuj junky iwitq te Wa'nch oxik ten te Jesus ikja'n tuq tpon laq'chet tk'atzaj, oxik tq'uma' ikxjani: «Intxik eten, aj ntzani te aj otzaj tsi' Qtata Dios tzan tel tin kchoj kyaqil xjal.

30 Ti'j tuq tetz nkyinyolin aj txik nq'uma', mas yaj nwitz tzul jun aj mas nim tajwalil nwitz tzan tpaj tetz atqetkix tuq tb'ay nwitz wetz.

31 Tb'ay k'onti'l tuq web'en ab'l tetz, per njaw nsi' a' kywi' kye aj tijajil Israel tzan kyten list oj tok kyen ab'l tetz.»

32 Te Wa'nch ax oxik tq'uma' ikxjani: «Wetz oxik wen te Txew Dios aj tqetz tuj ka'j iktza' jun palom ikja'n tqetz b'ix oqet tajsik b'ix okajten tuky'i'l.

33 Wetz k'onti'l tuq web'en qa aji tetz, per te Qtata Dios* aj otzaj lajon wetz tzan tjaw nsi' a' kywi' xjal, tetz otzaj tq'uma' wetz ikxjani: "Ab'l te aj oxe'l awen te Txew Dios ikja'n tqetz tajsik b'ix okajel tuky'i'l, a tetz te oxe'l sin Txew Dios tuj kyanim kye xjal."

34 Wetz oje tz'ok wen, astilji b'a'n tzan nyolin aji te Tk'wa'al Dios.»

Aj Kyel Tjoyo' Jesus Kye Tb'ay Txnaq'atz

35 Tuj junky iwitq te Wa'nch atqet tuq tzi junky'el tuky'i kab'e' txnaq'atz.

36 Ya ma xik ten te Wa'nch aj tky'ik te Jesus, oxik tq'uma' ikxjani: «Intxik eten te aj lajomaj tzan Qtata Dios [iktza'] te tal moch [chojb'il te qchoj].»

37 Yatzun kye kab'e' txnaq'atz Wa'nch oxik kcha'o' aj txik tq'uma' te Wa'nch, b'ix e'ok lapet ti'j Jesus.

38 Te Jesus owajtz meltz'jik, ya ma tz'ok ten lapike' tuq ti'j, oxik tq'uma' kyetz ikxjani: «¿Tidi' n'ejoyo'?» Kyetz oxik kyq'uma': «Xnaq'tzon, ¿ja' yatz nchnajan?»

39 Te Jesus oxik tq'uma': «Qwa'q e'el tetz.» Ntons exwa'q, b'ix owok kyen ja' tuq nnajan, b'ix komo ya ojetq tuq qo'ok tkaji' or te qale'† ntons kyetz ekajten tzi max aj qyupan.

40 Jun te kyetz aj oxik lapet ti'j Jesus b'ix ojetq tuq tz'ok xhcha'o' aj ntq'uma' tuq te Wa'nch, tetz Lexh tuq tb'i, aj terman Simon Xhpe'y.*

41 Yaji te Lexh oxwa'q joyol te terman, aj Xhpe'y, b'ix oxik tq'uma' ikxjani: «Ma'tx tz'ok qen te Koloyon Aj Q'umankaj Tuq Oqtxi'.» (Oj qyolin "Koloyon Aj Q'umankaj Tuq Oqtxi'," te nini telponx iktza' "Krist.")

42 Yaji te Lexh oxik tin najji te terman aj ja' tuq atqet te Jesus. Ya ma xik ten te Jesus, oxik tq'uma' ikxjani: «Yatz a'ich Simon tk'ajol Wa'nch, per ajna'l owokel q'umlet ab'i Kefas.»‡ (Aj tb'i Kefas telponx "Xhpe'y.")

* **1:33** Wnch 1:6 † **1:39** Ax: te tlajuji' or. Komo te kyetz n'aq'ik tuq kyajlan kye or oj tjakul q'ij. * **1:40** Mak 1:21,29 ‡ **1:42** Ax: Cefas.

43 Ntons, tuj junky iwitq
te Jesus oqet tb'isu' tzan
txik tuj tkwentil Galiley, b'ix
owoknoj te Lip twitz b'ix oxik
tq'uma' tetz ikxjani: «Pawok
lapet wi'j.»
44 Te ja Lipni, tetz aj Bet-
sayd aj ja' tzajnaqe' te Lexh
tuky'i Xhpe'y.
45 Tzaj te Lip, oxwa'q joyol
te Nat b'ix oxik tq'uma' ikx-
jani: «Ma'tx tz'oknoj qitza' te
aj tz'ib'ankaj ti'j tzan Moisés
tuj te Kawb'il, b'ix ax aj oqet
tz'ib'a' ti'j tzan kye aj yolil
tyol Dios oqtxi'. A te Jesus aj
tk'ajol Chep aj Nasaret.»
46 Oxik tq'uma' te Nat: «¿At
petzun jun tidi' galan tuj
Nasaret?» Yaji te Lip owaj
stzaq'b'e': «Qalan e'el tetz qa
nya'tx b'an'ax.»
47 Ya ma xik ten te Jesus
ikja'n tuq stzaj laq'chet te Nat
ti'j, oxik tq'uma' ikxjani: «In-
txik eten, tzul jun aj tijajil Is-
rael b'an b'an'ax aj jun yolin.»
48 Te Nat oxik xhcha'o' tetz:
«¿Titza' awotzqi' a'in?» Te
Jesus owaj stzaq'b'e': «Wetz
otxik wen tjaq' te wi' igos
aj mina' tuq atzaj uk'le' tzan
Lip.»
49 Te Nat owaj stzaq'b'e':
«Xnaq'tzon, yatz a'ich Tk'wa'al
Dios, yatz a'ich te twitzale'
k'ulul mandad te qamaq' Is-
rael.»*
50 Te Jesus owaj stzaq'b'e':
«¿Nkyinxik awoksla' tzan tpaj
ma xik nq'uma' yatz qa ma
xhch'ok wen tjaq' te wi' igos?
Per owokel awen txq'anky
tidi'chq aj mas tb'anil twitz te
ntzani.»
51 Ax oxik tq'uma' ikxjani:
«Wetz oxe'l nq'uma' yatz b'an
b'an'ax, oxe'l eten te ka'j
jaqo', okyexe'l eten kye ángel
ikja'n kyjax b'ix ikja'n kyqetz
tajsik te Ichan Aj Tk'wa'al
Dios.»*

2

Te Tb'ay Milagr Aj Oqet Tk'ulu' Jesus

1 Ntons aj tky'iklen oxe q'ij,
nkyeq'ijlan tuq txq'an xjal
tuj amaq' Kana tuj tkwentil
Galiley kyoklen mojlet kab'e'
xjal. Te tnan te Jesus atqet tuq
tzi,
2 b'ix te Jesus kyuky'i kye
txnaq'atz ax kyetz eb'ajxik
uk'le' tzan kyq'ijlan.
3 Yaji omankun te kyuk'a'
ta'al ub, b'ix tzaj tnan te Jesus,
oxik tq'uma' te Jesus ikxjani:
«Ma'tx mankun te ta'al ub.»
4 Te Jesus owaj stzaq'b'e'
ikxjani: «Nan, ¿tistil ntzaj
aq'uma' wetz? Komo mina'
tpon or te wetz.»
5 Yaji te tnan oxik tq'uma'
ikxjani kye a'e' aj nkyesipan
tuq kywe' kye xjal: «Intqet
ek'ulu' kyaqil aj otzajel
tq'uma'.»*
6 Ntons, ateqet tuq tzi
waqaq q'awub' pur xtx'otx'al
ab'j aj n'oken tuq tqatel kya'
kye xjal* oj tqet kyk'ulu' jun
kostumbr aj eq'i' kyitza' tzan
tkaj saq kyanim. Tuj junjun
q'awub' kabal tuq nxik mas
tajsik lajuj tuj oxqal (50) litr
a' tuj.

* **1:49** Mat 16:15-16 * **1:51** Gén 28:12 * **2:5** Gén 41:55 * **2:6** Ax: xjal judiy.

7 Oxik tq'uma' te Jesus
kyetz ikxjani: «Intqex enojsa'
kye q'awub' tuky'i a'.» Ntons
oqet kynojsa' kye q'awub'
b'ix ejaw lib'an.
8 Yaji te Jesus oxik tq'uma':
«Intjatz etin ch'in b'ix intxik
etin tuky'i te xb'uqil te q'ij.»
Ntons oxik kyin.
9 Aj txik tniky'b'e' te xb'uqil
te q'ij, te a' ojetq tuq tz'ok
ta'al ub, b'ix te xjal k'onti'l tuq
teb'en ja' otzaj te ta'al ub, per
kye mosj kyeb'enky qa cha a'
tuq tb'ay. Tzaj te xjal, otzaj
tuk'le' te ichan aj njunan tuq
10 b'ix oxik tq'uma' tetz ikx-
jani: «Kyaqil kye xjal tb'ay
nqet ksi' te aj b'an tb'anil
ta'al ub. Ya oj tjatz kygan
kyaqil, nqet ksi' te aj nya'tx
b'an tb'anil. Per te aj ma
qet asi' max tmankb'ilxi', mas
b'an tb'anil twitz te junky aj
ma'tx xik quk'a'.»
11 Ntons te ja ntzani aj oqet
tk'ulu' te Jesus tuj te amaq'
Kana tuj tkwentil Galiley
a te tb'ay yek'b'il aj oqet
tk'ulu' tuky'i tajwalil, ikxji
oqet tyek'u' tajwalil† iktza' te
Qtata Dios b'ix kye txnaq'atz
e'okslan ti'j.
12 Ntons, ya ma ky'ik
kyaqil ntzani, te Jesus oxik
Capernaúm* tuky'i te tnan
b'ix kyuky'i titz'in b'ix kyaqil
kye txnaq'atz, b'ix tzi ekajten
kab'e q'ij.

Aj Kyex Tlajo' Jesus Kye Aj Nkyek'ayin Tuq Tuj Te Nin Jay Nab'il Qtata Dios

Mat 21:12-13; Mak 11:15-18; Luks 19:45-46

13 Ntons yaji komo ch'inky
tuq tkanon te q'ij Paskw* aj
eq'i' tuq kyitza' kye aj tijajil
Israel, astilji te Jesus oxik tuj
amaq' Jerusalen.
14 B'ix etzaj tk'ulb'a' tuj te
Nin Jay Nab'il Qtata Dios kye
xjal aj nkyek'ayin tuq wakxh
b'ix karner b'ix palom,‡ b'ix
kye ky'exb'el tmin.
15 Ya ma xik ten kyaqil nini,
oxik tin jun tasyal b'ix e'etz
tlajo' kye k'ayiyon tuky'ix
kyalo' b'ix kywakaxh b'ix
owel tkyitu' kytumin kye aj
nkyeky'exb'en tuq tmin b'ix
eb'ajjaw tpoxk'a' te kymes.
16 B'ix oxik tq'uma' kye aj
k'ayil palom ikxjani: «Intex
etin kyaqil ntzani. K'on tz'ok
te tjay Ntat te jun jay te
ek'ayb'il.»
17 Ntons kye txnaq'atz
otzaj kyna'o' aj tz'ib'ankaj
oqtxi' [tuj Tu'jal Dios] ikxjani:
"K'onti'l n'el win ta'al twitz
ajay."*
18 Yaji txq'an xjal tzi [aj nim
tuq kyajwalil kxol kye] aj tija-
jil Israel§ oxik kyq'uma' ikx-
jani: «¿Tidi' oqtel ak'ulu' tzan
tok qen qa at awajwalil tzan
ak'ulun ikxjani?»
19 Yaji te Jesus owaj
stzaq'b'e': «Intjaw exitu'
ja jayni b'ix tuj toxi'n q'ij
ob'antel junky'el witza'.»*
20 Yaji kyetz oxik kyq'uma':

† **2:11** Ax: xhchqitz'unal. * **2:12** Mat 4:13 * **2:13** Exo 12:1-27; Deu 16:1-8
‡ **2:14** Kye txkup nkye'oken tuq te kypresent kye xjal; Lev 1:3-9; 4:2-21; 8:2; 22:21.
* **2:17** Sal 69:9 § **2:18** Ax: xjal judiy. * **2:19** Mat 26:61; 27:40; Mak 14:58; 15:29

«Oxik tin waqaq tuj oxqal
(46) aq'b'i tzan tb'antik, b'ix
¿yatz n'aq'uma' tzan oxe q'ij
ob'antel junky'el awitza'?»
21 Per te jay aj ntq'uma' tuq
te Jesus, nyolin ti'jx tuq tetz
xhchi'jel.
22 Astilji aj tjaw anq'in
junky'el, kye txnaq'atz otzaj
kyna'o' te aj otq'umaj, b'ix
oxik kyoksla' te Tu'jal Dios
oqtxi' b'ix ti'j te aj otq'umaj
te Jesus kyetz.
23 Aj man tuq atqet te Je-
sus tuj Jerusalen tuj te q'ij
Paskw, ky'ila'j xjal e'okslan
ti'j, toklen kyen tidi'chq lab'al
aj nqet tuq tk'ulu' tuky'i nim
tajwalil.
24 Per te Jesus k'onti'l tuq
wit'lik tk'u'j kyi'j tzan tpaj
tetz ojetq tuq tz'el tniky' kyi'j
kyaqil xjal.
25 Nya'tx presis tuq tzan
tyolin junky titza' tuq
kyenab'lin kye xjal tzan tpaj
tetz oje tz'el tniky' tuq ti'j
kyanim kye xjal.

3

Aj Tyolin Jesus Tuky'i Nicodemo

1 Ntons at tuq jun xjal
kxol kye aj b'uch'uj Parisey,
Nicodemo tuq tb'i, tetz nim
tuq tajwalil kxol kye xjal aj
tijajil Israel.
2 Tetz oxwa'q qonik'an
q'olb'el Jesus b'ix oxik
tq'uma' ikxjani: «Xnaq'tzon,
qetza qeb'enkyna yatz la-
jomich tzan Qtata Dios tzan
qtzaj axnaq'tza'na. Komo
yatz tidi'chq lab'al nqet
ayek'u', b'ix nijunwt b'a'n
tzan tk'ulun ikxni'n qa te
Qtata Dios k'onti'l-wit atqet
tuky'i'l.»
3 Te Jesus owaj stzaq'b'e':
«Oxe'l nq'uma' yatz b'an
b'an'ax, qa jun xjal nlay
tz'itz'jik junky'el, nlay b'antik
tzan sten tuj tq'ab' Qtata
Dios.»*
4 Yaji te Nicodemo oxik
tq'uma'ky ikxjani: «¿Titza'
ob'antel tzan titz'jik jun
xjal aj ya tijky? ¿O' petzun
ob'antel tzan tox tuj talb'il
tnan tzan titz'jik junky'el?»
5 Te Jesus owaj stzaq'b'e'ky:
«Wetz oxe'l nq'uma' yatz b'an
b'an'ax, ab'l aj nlay tz'itz'jik
tuky'i a'* b'ix ax tuky'i Txew
Dios nlay b'antik tzan sten tuj
tq'ab' Qtata Dios.
6 Te aj n'itz'jik tzan tpaj tetz
stat jun xjal, ax tetz xjal, per
te aj n'itz'jik tzan tpaj Txew
Dios, ntons tetz at te Txew
Dios tuj tanim.
7 K'on chlab'an tzan tpaj
ma xik nq'uma' yatz qa presis
tzan etitz'jik junky'el tzan te
Txew Dios.
8 Komo iktza' te kyaq'iq'
ja'chq nxik, anke nxik qcha'o'
nxuk'in, k'onti'l qeb'en ja' tza-
jnaq b'ix k'onti'l qeb'en ja'
ikja'n txik, ax ikxji kyaqil kye
aj nkye'itz'jik tzan te Txew
Dios.»
9 Yaji te Nicodemo oxik
xhcha'o'ky: «¿Titza' b'a'n tzan
tb'antik kyaqil ntzani?»
10 Te Jesus owaj stzaq'b'e':

* **3:3** 1Xhp 1:3,23 * **3:5** Tuj kyyol kyetz te yol "qitz'jik tuky'i a'" telponx oj qitz'jik ti'j qnan; n'el qniky' nini tzan tpaj te tqaqi' taqan.

«Yatz aj ntxnaq'tzan kye xjal
aj tijajil Israel, ¿ti'tzun, k'onti'l
n'el aniky' ti'j kyaqil ntzani?
11 Wetz oxe'l nq'uma' yatz
b'an b'an'ax, qetza nxik
jq'uma'na te aj qeb'enky b'ix
ax nxik qyoli'na te aj oje tz'ok
qen, per etetz k'onti'l nxik
etoksla' aj nxik qyoli'na.
12 Qa k'onti'l nkyinxik etok-
sla' oj txik nq'uma' ti'j tidi'
aj at twitz tx'o'tx', ¿titza' oky-
inxe'l etoksla' oj nyolin ti'j
tidi'chq aj at tuj ka'j?
13 K'onti'l ab'l oje jax tuj
ka'j sinoke a'ox te aj oje qetz
tuj ka'j b'ix a tetz te Ichan Aj
Tk'wa'al Dios.
14 Iktza'x te Moisés tuj te
ky'ixk'oj tx'o'tx' ojaw tin jaw-
naq te kan [tzan kykolet tuq
kye xjal],* ax ikxji te Ichan Aj
Tk'wa'al Dios presis tzan tjaw
eq'i' jawnaq*
15 tzan kyanq'in te jun-ele'x
kyaqil kye aj okye'okslayon
ti'j.
16 Te Qtata Dios nkyeqet
tgani' kyaqil xjal twitz tx'o'tx',
astilji otzaj tlajo' te Tk'wa'al
aj cha jun tuq, otzaj tlajo'
tzan k'on kyexiknaj kye aj
nkye'okslan ti'j sinoke tzan
kyanq'in te jun-ele'x.
17 Komo te Qtata Dios intzaj
tlajo' wetz aj Tk'wa'al a'in
twitz tx'o'tx', nya'tx tzan txik
nswa' xhcho'nal kyi'j kye xjal
sinoke tzan nkolon te kyetz.
18 Ab'lchaq aj n'okslan wi'j
[wetz] aj Tk'wa'al Dios [a'in],
tetz nlay xik si' tuj il. Yatzun
te aj nlay tz'okslan, tetz ya
q'umankaj jun xhcho'nal ti'j
tzan tpaj k'onti'l n'okslan wi'j
wetz aj cha jun a'in Tk'wa'al
Dios.
19 Kyetz kyajo'tz tzan
kxik si' tuj il tzan tpaj aj
ntzani: Intkyaqul swal jun
chk'atunal tuj kywitz, b'ix
kye xjal owel kygani' mas te
qlolj twitz te chk'atunal tzan
tpaj te kyk'ulb'en nya'tx tuq
galan.
20 Kyaqil kye aj nkyek'ulun
nya'tx galan k'on kygan te
chk'atunal tzan tpaj k'on
kygan tzan tok en te aj
nkyk'ulu'.†
21 Yatzun kye xjal aj
nkyeb'et tuj tume'l, kyetz
nkye'ok laq'chet ti'j te
chk'atunal‡ tzan tok e'e'
te kyk'ulb'en nqet kyk'ulu'
iktza'x te Qtata Dios tgan.»

Aj Tyolin Junky'el Te Wa'nch Ti'j Jesus

22 Ntons yaji, te Jesus
kyuky'i txnaq'atz eb'ajxik tuj
jun luwar tuj tkwentil Judey,
b'ix okajten tzi kyuky'i'l b'ix
njaw tuq tsi' a' kywi' kye xjal.
23 Ax te Wa'nch njaw tuq
tsi' a' kywi' xjal tuj Enon
qaynin ti'j Salim, tzan tpaj tzi
ajun a' tuq b'ix kye xjal nkye-
pon tuq tuky'i'l b'ix njaw si'
tuq a' kywi'.
24 Kyaqil ntzani oky'ik aj
mina' tuq tqex si' te Wa'nch
pres.*
25 Ntons jun q'ij kye tx-
naq'atz Wa'nch b'ix txq'an

* **3:14** Núm 21:9 * **3:14** Isa 52:13; Wnch 8:28; 12:32-34 † **3:20** Ax: n'el kyik'o' te chk'atunal tzan tpaj k'on kygan tzan tok en aj nkyk'ulu'; Job24:13-17. ‡ **3:21** A te Tk'wa'al Dios iktza' te chk'atunal. * **3:24** Mat 14:3; Mak 6:17; Luks 3:19-20

kxjalil aj tijajil Israel eb'ajjaw
wululun ch'in ti'j titza' nkaj
saq qanim tuj twitz Qtata
Dios.
26 Yaji exwa'q q'umal te
Wa'nch: «Xnaq'tzon, te aj opon
awuky'i'l jun-el aj atoqet tuq
junxla' te Jordan A', aj ochy-
olin ti'j, ajna'l njaw tsi' a'
kywi' xjal b'ix kyaqil kye xjal
nkyepon tuky'i'l.»
27 Tzaj te Wa'nch, owaj
stzaq'b'e' kyetz: «Jun xjal
k'onti'l nb'antik tzan tjaw
tjalb'e' jun tajwalil§ qa nya'tx
a te [Qtata Dios] aj tuj ka'j
ntzaj sin tetz.
28 Etetz eteb'en b'an'ax
wetz oxik nq'uma', nya'tx
a'in te Koloyon Aj Q'umankaj
Oqtxi'* sinoke a'in wetz te
aj lajomin tb'ayon twitz tetz
[tzan txik npakb'a' ti'j tetz].
29 Komo iktza' oj tok junan
jun ichan tuky'i txu'jel,
yatzun jun tajyol te ichan
nchalaj oj tok xhcha'o' te
ichan ojetq tzul; ax ikxji wetz
ajna'l b'an nkyinchalaj ti'j
tetz.
30 A tgan tzan tok mas nim
tajwalil tetz nwitz wetz b'ix
wetz nlay kyinpon iktza' tetz.
31 Tetz tzajnaq tuj ka'j b'ix
at tajwalil ti'j kyaqil. Per jun
xjal aj tzajnaq cha a'ox tzani
twitz tx'o'tx' ntons cha a'ox
aj te twitz tx'o'tx', b'ix cha
nyolin ti'j te aj at tzani twitz
tx'o'tx'. Te aj tzajnaq tuj ka'j,
tetz at toklen ti'j kyaqil
32 b'ix nyolin ti'j aj oje
tz'ok ten b'ix ti'j aj oje tz'ok
xhcha'o', per k'onti'l ab'l nxik
okslan te aj ntyoli'.
33 Per qa at ab'l nxik okslan
tetz, ntons ikxji tetz ntq'uma'
te Qtata Dios jun yolin.
34 Te aj otzaj lajo' tzan Qtata
Dios, tyol Qtata Dios ntyoli'
tzan tpaj te Qtata Dios nxik
tsi' Txew tuky'i'l b'eyx te jun-
ele'x.
35 Te Qtata Dios nqet tgani'
Tk'wa'al, b'ix kyaqil oje kaj
tsi' tuj tq'ab'.*
36 Jun xjal aj n'okslan
ti'j te Tk'wa'al Dios at jun
tanq'in te jun-ele'x, per te
junky aj k'onti'l nqet toksla'
te Tk'wa'al Dios k'onti'l jun
tanq'in ikxji, sinoke te tq'oj
Qtata Dios n'ul tajsik.»

4

Aj Tyolin Jesus Tuky'i Jun Xuj Aj Samary

1 Ntons yaji te Qajawil [Je-
sus] owok xhcha'o' kyi'j kye aj
b'uch'uj Parisey, kyetz ojetq
tuq tz'ok kcha'o' qa te Je-
sus njaw tsi' a' kywi' mas
xjal twitz te Wa'nch b'ix ate'
tuq mas txnaq'atz twitz te
Wa'nch,
2 anke nya'tx a tuq te Je-
sus njaw sin a' kywi' kye xjal,
sinoke a'e' kye txnaq'atz.
3 Ntons ya ma tz'ok xhcha'o'
te Jesus aj nkyb'isu' tuq kye aj
b'uch'uj Parisey, ntons owex
tuj tkwentil Judey b'ix oxik
Galiley.
4 Ntons, tzan tuq txik txini,
a tgan tuq tzan tky'ik tuj tk-
wentil Samary.

§ **3:27** Ax: k'onti'l ntk'amo' jun tidi'. * **3:28** Wnch 1:20 * **3:35** Mat 11:27; Luks 10:22

5 Astilji eb'ajpon qaynin ti'j
jun amaq' tb'i Sikar tuj tk-
wentil Samary, qaynin ti'j te
tx'o'tx' aj oxik tsi' te Jacob
erensy te tk'ajol aj Chep [atx
b'an oqtxi'],*
6 b'ix atqet tuq tzi te soch
aj oqet tk'ulu' Jacob. Ntons
te Jesus ojetq tuq siktik
tb'etb'en, b'ix oqet wit'let stzi'
te soch, b'ix ojetq qopon tuq
mer chijq'ij.*
7 Ntons yaji opon jun xuj
aj Samary q'a'il. Yaji te Je-
sus oxik tq'uma' tetz ikxjani:
«Tzaj asi' ch'in wuk'a' a'.»
8 Komo kye txnaq'atz ojetq
tuq kyexik tuj amaq' loq'ol
kywe'.
9 Ntons te xuj owaj
stzaq'b'e' ikxjani: «¿Titza'
yatz ntzaj aqani' awuk'a' a'
wetz b'ix yatz a'ich jun aj
tijajil Israel b'ix wetz a'in aj
Samary?»†
10 Ntons kyi te Jesus: «Cha
aweb'en-wit te aj ntzaj tsi'
te Qtata Dios b'ix aweb'en-
wit ab'lin wetz aj nkyinqanin
awuky'i'l tzan stzaj asi' ch'in
wuk'a' a', ntons otzajel-tal
aqani' wetz b'ix wetz oxe'l
nsi' yatz te jun a' aj b'a'n tzan
tanq'in [awanim] titza' b'ix
nlay tzaj k'achjel awi'j.»
11 Yaji kyi te xuj: «Tat, yatz
k'onti'l jun apulb'il b'ix te
soch nim txe'. ¿Ja' otzajel
awin te a' aj otzajel tsi' tanq'in
[te wanim]?
12 ¿Mas petzun nim yatz
awajwalil twitz te qijajil Ja-
cob aj okaj tsi' te qetza ja
sochni aj ja' ojatz tin tetz
tuk'a' a' b'ix kye tk'wa'al b'ix
kye talo'?»
13 Yaji owaj stzaq'b'e' te
Jesus: «Kyaqil kye xjal aj
nkye'uk'an ti'j te ja a' ntzani
otzajelkix k'achjel kyi'j.
14 Per te aj owuk'ayon te a'
aj wetz oxe'l nsi', ya nlay tzaj
k'achjel ti'j tzan tpaj te aj oxe'l
nsi' wetz otk'ulu'tz tuj tanim
tzan tanq'in te jun-ele'x naqe
jun a' aj nxojin tuj tanim.»*
15 Te xuj oxik tq'uma': «Tat,
instzaj asi' ch'in wetz te aj a'ni
tzan k'on stzaj k'achjel wi'j
b'ix tzan k'on wulky junky'el
tzani q'a'il.»
16 Yaji oxik tq'uma' Jesus
tetz: «Pax uk'lel te awichmil
b'ix okx'ulel junky'el tzani.»
17 Yaji owaj stzaq'b'e' te
xuj ikxjani: «K'onti'l wich-
mil.» Ntons te Jesus oxik
tq'uma'ky: «B'an'ax awitza'
k'onti'l awichmil.
18 K'onti'l awichmil per
jweb' ichanxi' oje kyekaj
asi' b'ix te aj eq'i' awitza'
ajna'l nya'tx awichmil;
ntons tume'l aj ma'tx tzaj
aq'uma'ni.»
19 Yaji te xuj oxik tq'uma':
«Tat, n'el nniky' awi'j yatz
a'ich jun aj yolil tyol Qtata
Dios.
20 Qetza qijajilna eb'ajna'on
te Qtata Dios tzani twi' ja
witzni, per etetz n'eq'uma' qa
a'ox tuj amaq' Jerusalen b'a'n
tzan qna'on te Qtata Dios.»
21 Te Jesus oxik tq'uma':

* **4:5** Gén 33:19; Jos 24:32 * **4:6** Ax: te tkaqi' or. † **4:9** Kye xjal judiy k'onti'l eq'i' tuq kyib' kyuky'i a'e' aj Samary; Esd 4:1-5; Neh 4:1-2. * **4:14** Jer 2:13; 17:13; Wnch 7:37-39

«Kyinxik awoksla' xuj, ch'inky
tpon te or aj nlay kx'ul twi'
ja witzni b'ix nlay kxik tuj
Jerusalen na'ol te Qtat.
22 Etetz nkxna'on te Qtat
per k'onti'l n'el eniky' ti'j.
Qetza nqona'ona b'ix n'el
qniky' tzan tpaj te Koloyon
tzajnaq ti'j tijajil Israel.
23 Ch'inky tpon or, b'ix
ma'tx pon ajna'l kye aj b'an
b'an'ax na'ol te Qtata Dios
okyena'oyon tetz tuj kyanim
b'ix tuky'i jun tume'l b'an'ax
tzan tpaj te Qtata Dios njoyon
xjal iktza' kyetz.
24 Te Qtata Dios k'onti'l
eb'ajil, astilji kye aj
nkyena'on tetz, a tgan tzan
kyna'on tuky'i kyanim b'ix
tuky'i tume'l b'an b'an'ax.»
25 Ntons kyi te xuj ikxjani:
«Wetz web'en tzul te Koloyon
Aj Q'umankaj Oqtxi', aj n'ok
q'uma' Krist, b'ix cha'oj tul
tetz otzajel tq'uma' kyaqil
titza' atok.»
26 Te Jesus oxik tq'uma':
«A'in wetz aj nkyinyolin
awuky'i'lni.»

27 Ntons man tuq nkyey-
olin, kyul kye txnaq'atz, b'ix
eb'ajlab'an tzan tpaj nyolin
tuq tuky'i jun xuj. Per ni-
junwt ab'l otnimsaj tk'u'j tzan
txik xhcha'o', "¿Tidi' n'ayoli'
tuky'i'l?"
28 Ntons te xuj okaj tsi'
tq'awub' tzi b'ix oxik tuj
amaq' q'umal kye xjal, oxik
tq'uma' ikxjani:
29 «Qalan waq, sek' etzaj e'el
jun xjal aj ma tzaj tq'uma'
kyaqil aj oje qet nk'ulu'.
¿Nya'tx petzun-tal aji tetz
te Koloyon Aj Q'umankaj
Oqtxi'?»
30 Ntons kye xjal eb'ajxwa'q
aj ja' tuq atqet te Jesus.
31 Ntons aj man tuq
nkyeb'et kye xjal tuj b'ey,
kye txnaq'atz nqet tuq ky-
witz twitz Jesus, nxik tuq
kyq'uma' tetz: «Xnaq'tzon,
pawa'an ch'in.»
32 Oxik tq'uma' tetz kyetz:
«Wetz at jun nwe' aj etetz
mina' tel eniky' ti'j.»
33 Ntons kye txnaq'atz
nkyeyolin tuq kyib'kyib'x
ikxjani: «¿At petz-talo ab'l ma
tzul swal twe'?»
34 Per te Jesus oxik
tq'uma'ky: «Wetz aj nk'ulu'
naqe nwe' b'ix te aj nk'ulu'
iktza' tgan te aj otzaj lajon te
wetz b'ix tzan tkajb'aj nk'ulu'
taq'un.
35 Etetz n'eq'uma' qa atx
kaje qya' tzan tkanon tzan
tjaw te twitz awalj, per wetz
oxe'l nq'uma' etetz intxik
eten te awalj, ya kamaw tzan
tjaw iq'let.
36 Te aj njaw xhchimo' twitz
te awalj, ntk'amo' twi' tk'u'j
te jun kyanq'in kye xjal te
jun-ele'x; ikxji te aj n'awan
b'ix te aj nchimon, junch'in
nkyechalaj.
37 Komo b'an'ax iktza'x te
q'umb'enj "jun te aj n'awan
te awalj b'ix junky te aj njaw
chimon tetz."
38 Wetz ma'tx kxik nlajo'
tzan tjaw echimo' twitz te
awalj aj ja' k'onti'l etetz
okx'awan b'ix chuktky
kye txq'anky eb'aj'awan,
b'ix etetz ma'tx kx'ox tuj
kyawb'en tzan ek'amon te aj

kyaq'umb'en kyetz.»

39 Ntons, tuj aj amaq'ji
ky'ila'j kye xjal aj Samary
eb'aj'okslan ti'j Jesus tzan tpaj
tyolb'en te xuj aj txik tq'uma',
“Ma tzaj tq'uma' kyaqil aj oje
nk'uluj.”

40 Astilji aj kypon kye xjal,
oqet kywitz twitz tzan tkaj
kyuky'i'l; yaji okaj kab'e' q'ij
kyuky'i'l.

41 B'ix ky'ila'j txq'anky
e'okslan ti'j tzan tpaj tyol.

42 B'ix oxik kyq'uma'
te te xuj ikxjani: «Ajna'l
nqo'okslana nya'tx a'ox tzan
tpaj aj ma tzaj aq'uma'ni.
Ajna'l a'o'xkna ma'tx tz'ok
qcha'o', b'ix qeb'enky aji tetz
te Koloyon b'an b'an'ax kyi'j
kyaqil xjal twitz tx'o'tx'.»

Aj Tqet Tq'ana' Jesus Tk'wa'al Jun K'ulul Mandad

43 Ntons, ya ma ky'ik aj
kab'e' q'ijji, owetz tuj Samary
b'ix oxik tinky tb'ey tzan txik
tuj xtx'o'otx' Galiley.

44 Komo te Jesus ojetq
xik tq'uma', jun aj yolil tyol
Dios k'onti'l nqet jiq'b'a' tuj
tamaq'.‡

45 Aj tpon tuj Galiley, kye
xjal tzi ek'amon galan te tetz
tzan tpaj ax kyetz eb'ajxwa'q
tuj te q'ij tuj Jerusalen b'ix
owok kyen aj oqet tk'ulu' tzi.*

46 Yaji opon junky'el tuj
te amaq' Kana tuj tkwentil
Galiley aj ja' otk'uluj tzan tok
te a' ta'al ub.* Ntons at tuq
jun k'ulul mandad b'ix tetz at
tuq jun tk'wa'al yab' tuq max
tuj Capernaúm.

47 Ya ma tz'ok xhcha'o' te
xjal qa te Jesus ojetq tuq
meltz'jik Judey b'ix ojetq
tuq ponky tuj Galiley, ntons
te xjal oxwa'q tuky'i'l b'ix
oqet twitz twitz tzan tuq txik
q'anal te tk'wa'al tzan tpaj
ch'inky tuq tkamik.

48 Kyi te Jesus ikxjani:
«Qa etetz k'onti'l n'ok eten
jun nk'ulb'en aj telponx ti'j
wajwalil qatzun jun tidi' aj
nkxlab'an ti'j, etetz k'onti'l
nkx'okslan.»

49 Yaji te k'ulul mandad
oxik tq'uma' ikxjani: «Tat,
qo'o naj tzunxk tuq itz'oj te
nk'wa'al.»

50 Te Jesus owaj stzaq'b'e':
«Pax ajay. Te ak'wa'al
owanq'iyon.» Te xjal oxik
toksla' tyol Jesus b'ix owaj.

51 Ntons, man ch'inky
tuq tpon tjay, kye a'e' tmos
eb'aj'etz kanol tetz b'ix
oxik kyq'uma' ikxjani: «Te
ak'wa'al ma'tx b'antik.»

52 Te xjal oxik xhcha'o'
janik'le taq'ik tzan tna'on
b'a'nx te k'wa'l. «Iwi te tb'ay
or te qale'§ tel te kyaq ti'j»
kyekyi.

53 Te k'wa'lon owel tniky'
mer aj orji aj stzaj tq'uma'
te Jesus, “Te ak'wa'al
owanq'iyon.” Astilji tetz
b'ix kyaqil a'e' aj tuj tjay
eb'aj'okslan ti'j Jesus.

54 Ntons, aj [tqet tq'ana' Je-
sus te k'wa'l], aj stzajlen tuj
Judey b'ix opon tuj Galiley,

‡ **4:44** Komo tetz tamaq' tuj tkwentil Judey, tetz owetz tzi tzan tpaj k'onti'l e'okslan ti'j; Mat 13:57; Mak 6:4; Luks 4:24; Wnch 4:1. * **4:45** Wnch 2:23 * **4:46** Wnch 2:1-11 § **4:52** Ax: te twuqi' or.

ntons a te tkab'i' tk'ulb'en aj telponx tuq ti'j tajwalil.

5

Aj Tqet Tq'ana' Jesus Jun Yab' Tuj Amaq' Betest

1 Ntons ya ma ky'ik kyaqil ntzani, te Jesus oxik Jerusalen tzan tpaj at tuq jun q'ij aj nkyeq'ijlan tuq kye xjal aj tijajil Israel.

2 Ntons te amaq' Jerusalen at tuq jun tlamelul b'ix tb'i te lamel "Kyb'ey Karner," b'ix qaynin tzi at tuq jun nim tqatel a', Betest tb'i tuj yol ebrey aj kyyol kyetz. Te tqatel a' tuj jun nim galera b'ix jweb' palaj te galera.

3 Tzi atkyeqet tuq ky'ila'j xjal yab'e', iktza' moy, kox, b'ix kye aj kamnaq kchi'jel, b'ix cha lanchike' twitz tx'o'tx' stzi' te a' b'ix cha nkye'iyon tuq tzan tjaw yak'un te a'.

4 Komo atqet jun ángel derepent nkyaqul tuj te a' b'ix njaw tuq tyak'u' te a', b'ix te tb'ay xjal aj nqex tuq tuj te a' oj tjaw yak'un, ntons nb'antik tuq b'eyx alchaqkyetz tyab'il.*

5 Ntons at tuq kxol kyetz jun xjal b'an yab' tuq, wajxaqlajuj tuj kawnaq (38) aq'b'ixi' tuq tqetlen yab'tik.

6 Ntons te Jesus, ya ma xik te'e' cha b'aqlik tuq b'ix aj tok xhcha'o' jateb' aq'b'ixi' tuq tqetlen yab'tik, yaji oxik tqani' te yab' ikxjani: «¿Agan pe' tzan ab'antik?»

7 Owaj stzaq'b'e' te yab': «Tat, wetz k'onti'l ab'l nqex swan wetz tuj a' cha'oj tjaw yak'un te a'. Oj nqex wetz, junky nkanon tb'ay nwitz.»

8 Yaji te Jesus oxik tq'uma': «Pajaw wa'let, intxik awin awatb'il b'ix pab'et.»

9 B'eyxnajji te xjal ob'antik b'ix ojaw tin te twatb'il b'ix ob'et. Aj q'ijji, jun q'ij ojla'mj tuq.

10 Ntons kye aj tijajil Israel aj at tuq kyajwalil, kyetz oxik kyq'uma' tuky'i te xjal aj ojetq tuq b'antik: «Ajna'l q'ij ojla'mj. Xjan tzan txik awin awatb'il.»*

11 Te xjal owaj stzaq'b'e': «Te xjal aj ma qet q'anan wetz, ma tzaj tq'uma' "intjaw awin awatb'il b'ix pab'et."»

12 Yaji kyetz oxik kcha'o' tetz: «¿Ab'l te aj xjal ma xik q'uman yatz "intjaw awin awatb'il b'ix pab'et"?»

13 K'onti'l tuq teb'en ab'l ojetq qet q'anan tetz tzan tpaj te Jesus ojetq tuq xiknaj kxol kye xjal aj akyeqet tuq tzi.

14 Mas yaj te Jesus owok tk'ulb'a' tuj te Nin Jay Nab'il Qtata Dios b'ix oxik tq'uma' tetz ikxjani: «Tzaj acha'o', ajna'l yatz b'a'nich. K'onky chjoyon choj tzan k'on tky'ik junky tidi' awi'j mas b'an nya'tx galan.»

15 Te xjal owaj b'ix oxik tyoli' kyuky'i kye aj at kyajwalil a te Jesus ojetq tuq qet q'anan tetz.

16 Astilji kygan tuq tzan tjaw ktzyu' te Jesus tzan tpaj

* **5:4** Kye tz'ib'on oqtxi', atqet k'onti'l oqet ktz'ib'a' ja taqan ntzani. * **5:10** Neh 13:19; Jer 17:21

nkyeqet tq'ana' xjal tuj q'ij
ojla'mj.
17 Per te Jesus oxik tq'uma':
«Wetz Ntat k'onti'l nkaj tsi'
tzan tk'ulun galan kyi'j kye
xjal b'ix ax wetz nkyink'ulun
ikxji.»
18 Astilji kygan tuq tzan
tqet kykansa' tzan tpaj kyetz
tuj kynab'l k'onti'l nqet tx-
jani' te q'ij ojla'mj b'ix tzan
tpaj ntq'uma' tuq qa tetz Stat
a te Qtata Dios, ikxji ntpare-
jsa' tuq tib' tuky'i te Qtata
Dios.

Aj Tyolin Jesus Ja' Tzajnaq Tuq Tetz Tajwalil

19 Te Jesus oxik tq'uma' ikx-
jani:† «Wetz oxe'l nq'uma'
etetz b'an b'an'ax, [wetz] aj
Tk'wa'al Dios [a'in] k'onti'l
nqet nk'ulu' jun tidi' aj cha
tuj nwi'x-wit wetz n'etz win
sinoke aj n'ok wen tuky'i te
Ntat; b'ix aj nqet tk'ulu' te
Ntat, ax nqet nk'ulu' wetz
[tzan tpaj a'in] tk'wa'al.
20 Komo te Ntat nkyinqet
tgani' b'ix ntzaj tyek'u' kyaqil
aj ntk'ulu', b'ix atx tzan stzaj
tyek'u' kye tk'ulb'en mas nim
twitz te aj ntza'n, b'ix etetz
okxlab'ayon ti'j.
21 Iktza'x te Ntat njaw
anq'in jun kamnaq titza'
b'ix nxik tsi' tanq'in, ax ikxji
[wetz] nxik nsi' tanq'in ab'l
aj wetz ngan [tzan tpaj a'in]
Tk'wa'al [Dios].
22 Komo te Ntat k'onti'l nxik
tq'uma' ab'l at til sinoke oje
kaj tsi' tuj nq'ab' tzan txik
nq'uma' wetz ab'le' kye aj at
kyil
23 tzan nqet jiq'b'a' tzan
kyaqil xjal iktza'x nqet
kyjiq'b'a' te Ntat. Komo [a'in
wetz] te Tk'wa'al [Dios], ab'l
aj k'onti'l nkyinqet tjiq'b'a' ax
k'onti'l nqet tjiq'b'a' te Ntat aj
otzaj lajon [wetz].
24 Wetz oxe'l nq'uma' etetz
b'an b'an'ax, ab'l te aj n'ok
xhcha'o' nyol b'ix n'okslan ti'j
te aj otzaj lajon wetz, at jun
tanq'in te jun-ele'x b'ix nlay
xik si' tuj il, tetz kamnaq tuq,
per ajna'l at jun tanq'in.
25 Wetz oxe'l nq'uma' etetz
b'an b'an'ax, ch'inky tpon te
or, b'ix ajna'l ma'tx pon, tzan
tok kcha'o' nwi' wetz‡ kye aj
kamnaq [kyanim] b'ix kye aj
oxe'l kcha'o' okye'anq'iyon.
26 Komo te Ntat at tanq'in
tib'x [tzan txik tsi' kyanq'in
kye xjal], ax oje tzaj tsi' te
wetz§ tzan wanq'in wib'x
[tzan txik nsi' kyanq'in kye
xjal].
27 B'ix te Ntat oje tzaj tsi'
wajwalil tzan txik nq'uma'
kyil kye xjal tzan tpaj wetz
a'in te Ichan Aj Tk'wa'al Dios.
28 K'on kxlab'an ti'j te
ntzani. Ch'inky tpon te or
aj owokel kcha'o' nwi' kyaqil
kye kamnaq
29 b'ix okyejawel anq'in
kye aj eb'ajqex muqu'. Kye
aj oqet kyk'ulu' galan okye-
jawel anq'in junky'el tzan
kyanq'in te jun-ele'x, b'ix
kye aj ek'ulun nya'tx galan

† **5:19** Kyuj taqan 19 max 29 aj ja' nyolin Jesus ti'jx tetz, n'el tuj yol gryeg iktza' ti'j junky xjal nyolin, per axkix ti'jx tetzji nyolin. ‡ **5:25** Ax: te Tk'wa'al Dios. § **5:26** Ax: te Tk'wa'al Dios. * **5:29** Dan 12:2

okyejawel anq'in tzan kxik
si' tuj il.*
30 Wetz k'onti'l nqet nk'ulu'
jun tidi' aj cha tuj nwi'x-wit
wetz n'etz win, sinoke nxik
nq'uma' iktza' ntzaj tq'uma'
te Ntat, b'ix nxik nq'uma'
tume'l tzan tpaj k'onti'l nqet
nk'ulu' iktza' wetz ngan,
sinoke nqet nk'ulu' iktza'
tgan te Ntat aj otzaj lajon
wetz.
31 Qa wetz nchukel nkyiny-
olin wi'jx wetz, k'onti'l token
[tzan tpaj cha a'ox nchukel
nkyinyolin],
32 per at junky aj nyolin wi'j
b'ix wetz web'en te aj ntyoli'
wi'j b'an'ax.
33 Etetz oxwa'q echa'o'tz
tuky'i Wa'nch, b'ix aj otyolij
tetz tume'l ti'j te b'an'ax,*
34 per wetz nya'tx presis
tzan tyolin jun xjal galan
wi'j. Wetz nxik nq'uma' etetz
kyaqil ntzani te jun galan te
etetz tzan ekolet.
35 Te Wa'nch oxik tpakb'a'
tzan tel eniky' ti'j te tume'l
b'ix etetz nkxchalaj tuq ti'j
per cha te kab'e q'ij tuq.*
36 Per te aj nk'ulb'en wetz
telponx wi'j mas nim twitz te
aj ntyoli' tuq te Wa'nch wi'j
tzan tpaj wetz nk'ulb'en ikx
titza' otzaj tq'uma' te Ntat,
ikxji b'a'n tzan tel qniky' qa a
te Ntat otzaj lajon wetz.
37 B'ix te Ntat aj otzaj lajon
te wetz, tetz oje tzaj tyoli'
b'an'ax wi'j.* Per etetz mina'
tok echa'o' aj ntyoli' b'ix
mina' txik eten titza' ka'yin
38 b'ix k'onti'l n'ox tuj
ewi' te tyol tzan tpaj k'onti'l
nkx'okslan wi'j wetz aj intzaj
tlajo'.
39 Etetz nqet eten b'an
kyeb'a' te Tu'jal Dios tzan
tpaj etetz tuj enab'l ikxji
okx'anq'iyon te jun-ele'x,*
per axkix aj Tu'jalji nyolin
wi'j wetz.
40 Per etetz k'on egan tzan
etok lapet wi'j tzan txik nsi'
jun etanq'in te jun-ele'x.
41 Wetz k'onti'l nkyinb'isun
ti'j kyyol kye xjal qa nkyinqet
kyjiq'b'a'.
42 Wetz oje tz'el nniky' eti'j,
etetz k'onti'l nqet egani' te
Qtata Dios.
43 Wetz lajomin tzan Ntat
b'ix k'onti'l nkyin'ek'amo'. Qa
tzul-wit junky aj cha oqtel
tjiq'b'a' tib', tetzji ek'amo'tz-
talo.
44 ¿Titza' okyinxe'l etoksla'
qa cha nqet ejiq'b'a' etib'x ex-
olx b'ix k'onti'l nkxjoyon tzan
eqet jiq'b'a' tzan Qtata Dios aj
cha jun at?
45 Wetz nya'tx presis tzan
txik nq'uma' etil tzan tpaj a
te Kawb'il† aj ja' wit'lik etetz
ek'u'j, aji te aj oxe'l tq'uma'
etil.
46 Cha tzun-wit nxik etok-
sla' [te aj okaj stz'ib'a'] Moisés
[tuj te Kawb'il], ntons tzun-
tal nkyinxik etoksla' etetz,
tzan tpaj aj oqet stz'ib'a' ny-
olin wi'j.
47 Per qa etetz k'onti'l nxik

* **5:33** Wnch 1:19-27; 3:27-30 * **5:35** Ax: Te Wa'nch a tuq tetz iktza' te q'aq' aj ntilun b'ix nq'analin, b'ix etetz kxchalaj ti'j chk'atunal tetz jun ch'i rat. * **5:37** Mat 3:17; Mak 1:11; Luks 3:22 * **5:39** Deu 4:1; 8:1; 30:15-20 † **5:45** Ax: Moisés.

etoksla' aj oqet stz'ib'a' tetz, ¿titza' oxe'l etoksla' te aj nxik nq'uma' wetz?»

6

Aj Kxik Tk'a'cha' Jesus Jweb' Mil Xjal

Mat 14:13-21; Mak 6:30-44; Luks 9:10-17

1 Ntons ya ma ky'ik kyaqil ntzani, te Jesus oxwa'q junxla' te Galiley A', aj n'ok q'uma' Tibérias A'.

2 Ky'ila'j tuq xjal nkye'ok lapet ti'j tzan tpaj ojetq tuq tz'ok kyen aj kyqet tq'ana' kye xjal tuky'i nim tajwalil.

3 Ntons komo at tuq jun witz txini, te Jesus ojax twi' te witz b'ix tzi oqet wit'let kyuky'i txnaq'atz

4 b'ix ch'inky tuq tpon te q'ij Paskw aj nqet tuq kyq'ijla' kye xjal aj tijajil Israel.

5 Ya ma xik ten, oxik te'e' ajun xjal tuq lapike' ti'j, oxik tq'uma' tetz te Lip ikxjani: «¿Ja' otzajel qloq'o' kywe' kyaqil ja xjal ntzani?»

6 Tetz oxik tq'uma' ikxjani tzan tpaj tgan tuq tzan tok xhcha'o' tidi' otq'uma'tz te Lip, per tetz teb'enky tuq tidi' otk'ulu'tz.

7 Ntons te Lip owaj stzaq'b'e': «Tajlal kab'e' oqal (200) q'ij twi' tk'u'j jun xjal loq'b'il te wab'j nlay kanon nisiker tzan txik kyniky'b'e'-wit ch'in.»

8 Ntons yaji tzaj te Lexh, jun aj kxol kye txnaq'atz b'ix terman Simon Xhpe'y, oxik tq'uma' tetz ikxjani:

9 «Tzani atqet jun k'wa'l aj eq'i' jweb' wab'j brisk titza' b'ix kab'e' kyiy, ¿per titza' okanoyon ntzani kxol kyaqil ja xjalni?»

10 Te Jesus oxik tq'uma': «Intxik aq'uma' kyetz tzan kyqet wit'let.» Komo ajun xpatzpan tuq txini b'ix kye xjal eqet wit'let tzi, b'ix tzan kyaqil qanq jweb' mil (5000) ichan tuq.

11 Te Jesus ojaw stzyu' kye wab'j, b'ix ya ma xik tsi' pixon te Dios, oxik tsipa' kxol kye xjal aj wit'like' tuq tzi. B'ix ax otk'uluj ikxji kyuky'i kye kyiy, b'ix exik tk'a'cha' b'ix enoj.

12 Ya ma kyenoj b'an byenech ntons te Jesus oxik tq'uma' kye txnaq'atz ikxjani: «Intjaw echimo' kyaqil xtx'anqa' tzan k'on tkaj xq'eljik.»

13 Yaji kyetz ojaw kchimo' b'ix enoj kab'lajuj chi'l tzan kyaqil te aj osobrin kyi'j kye jweb' wab'j.

14 Ya ma tz'ok kyen kye xjal te lab'al aj nqet tuq tk'ulu', okyyolij ikxjani: «B'an'ax a tetz te aj yolil tyol Dios aj tzul twitz tx'o'tx'ni.»

15 Te Jesus owel tniky' kyi'j, kygan tuq tzan txik kyin tzan tok te twitzale' k'ulul mandad tuj kyamaq', astilji owex kxol b'ix oxik twi' te witz xhchukel.

Aj Tb'et Jesus Tajsik A'

Mat 14:22-27; Mak 6:45-52

16 Ya ma qoqet yupan, kye txnaq'atz eb'ajkyaqon stzi' te nim a',

17 eb'ajjax tuj jun bark, b'ix eb'ajjunxla'in te a' tzan kypon Capernaúm. Ntons

yajxi' ojetq tuq qo'ok b'an
chukaq'b'il b'ix te Jesus mina'
tuq tkanon kyi'j,
18 b'ix te kyaq'iq' b'an
nxuk'in tuq tuj te nim a'
b'ix te a' njaw puljik tzan te
kyaq'iq'.
19 Ya ojetq tuq xik kyb'ete'
ch'inky waqaq kilómetr txik
kye'e' te Jesus ikja'n tuq
tok laq'chet kyk'atzaj, nb'et
tuq tajsik te a', b'ix kyetz
eb'ajxob'.
20 Tetz oxik tq'uma' kyetz
ikxjani: «¡A'in wetz! ¡K'on
kxob' waq!»
21 Kyetz nkyechalaj tuq
tzan kyk'amon te tetz tuj te
bark. Yaji eb'ajponaj aj ja' tuq
kygan kypon.

Aj Nkyejoyon Tuq Kye Xjal Ti'j Jesus

22 Bwen, tuj junky iwitq kye
xjal aj akyeqet tuq junxla' te
a' owok kcha'o', kye txnaq'atz
ojetq tuq kyexik tuj te bark
aj ale'x tuqji at, b'ix te Je-
sus k'onti'l tuq ajun kyuky'i'l,
kchukel eb'ajxik.
23 Yaji eb'ajpon txq'an
bark aj tzajnaqe' tuj amaq'
Tibérias, eb'ajpon qaynin ti'j
te luwar aj ja' eb'ajwa'an aj
txik tsi' te Qajawil jun pixon
te Qtata Dios.
24 Ya ma tz'ok kyen kye xjal
k'onti'l akyeqet tuq tzi b'ix ax
kye txnaq'atz k'onti'l tuq ate-
qet, eb'ajjax kyuj kye bark,
b'ix eb'ajxik Capernaúm joyol
tetz.

A Te Jesus Swal Qanq'in Te Jun-ele'x

25 Ya ma kyepon kye xjal
junxla' te a', owoknoj te Je-
sus kywitz b'ix oxik kyq'uma'
tetz: «Xnaq'tzon, ¿janik'letzun
awulen yatz tzani?»
26 Te Jesus oxik tq'uma'
kyetz ikxjani: «Wetz oxe'l
nq'uma' etetz b'an b'an'ax,
etetz nkyin'ejoyo' tzan tpaj
okxwa'an byenech b'ix
nya'tx-wit tzan tpaj owel-wit
eniky' ti'j te lab'al aj oqet
nk'ulu'.
27 K'on kxjoyon te ewe'
aj cha a'ox nxik tsi' tanq'in
te echi'jel; mejor pe'ejoyon
waq te aj nxik sin jun
tanq'in etanim te jun-ele'x,
aj etanq'in aj otzajel nsi'
[wetz] te Ichan Aj Tk'wa'al
Dios [a'in] tzan tpaj a'in wetz
intzaj lajo' tzan te Qtat.»*
28 Yaji kyetz oxik kcha'o'
tetz: «¿Tidi' presis tzan
jk'ulun tzan tb'antik qitza' aj
tgan te Qtata Dios?»
29 Owaj stzaq'b'e' tetz: «Te
Qtata Dios tgan tzan etokslan
[wi'j wetz] aj intzaj tlajo'.»
30 Oxik kcha'o'ky tetz ikx-
jani: «¿Tidi' jun lab'al oqtel
ak'ulu' [tuky'i tajwalil Qtata
Dios] tzan tok qen qetza b'ix
tzan qokslana awi'j? ¿Tidi'
nb'antik awitza'?
31 Kye qijajil oqtxi', kyetz
oxik kywa'a' te wab'j mana
[aj otzaj tsi' te Qtata Dios
kyetz] tuj te ky'ixk'oj tx'o'tx'.*
Iktza'x tz'ib'ankaj [tuj Tu'jal
Qtata Dios] ikxjani: "Te Qtata
Dios aj atjax tuj ka'j otzaj tsi'
te kywe' tzan kywa'an."»*

* **6:27** Nyolin tuq Jesus ti'jx iktza' te Tk'wa'al Dios; Wnch 6:30. * **6:31** Exo 16:4,15 * **6:31** Sal 78:24

32 Te Jesus owaj stzaq'b'e' kyetz ikxjani: «Wetz oxe'l nq'uma' etetz b'an b'an'ax, nya'tx a te Moisés nxik sin etetz te wab'j aj tzajnaq tuj ka'j sinoke a te Ntat ntzaj sin te wab'j b'an b'an'ax aj tzajnaq tuj ka'j.

33 Te wab'j aj ntzaj tsi' te Qtata Dios tzajnaq tuj ka'j b'ix nxik tsi' kyanq'in kye xjal twitz tx'o'tx'.»

34 Kyetz oxik kyqani' ikxjani: «Tat, tzaj asi' aj wab'jni te qetza.»

35 Te Jesus oxik tq'uma' kyetz: «A'in wetz te wab'j aj nxik sin etanq'in. Ab'l aj owokel lapet wi'j nlay tz'ok wa'ij ti'j, b'ix te aj owokslayon wi'j nlay tzaj tzajk'aj ti'j.

36 Komo iktza'x ma'tx xik nq'uma', etetz k'onti'l nkx'okslan wi'j anke oje kyin'ok eten.

37 Kyaqil aj nkyetzaj tsi' Ntat wetz, nkye'ok lapet wi'j b'ix kye aj nkye'ok lapet wi'j, nlay kye'el wik'o'.

38 Komo wetz tzajnaqin tuj ka'j in'ul tzani twitz tx'o'tx', nya'tx tzan tqet nk'ulu' iktza' wetz ngan, sinoke iktza' tgan te Ntat.

39 Ikxjani tgan te aj otzaj lajon wetz, tzan k'on kxik nnajsa' nijunwt kye aj oje kyetzaj tswa' wetz, sinoke tzan kyjaw anq'in oj tul te jwisy.

40 Komo aj tgan te Ntat, ab'l aj okyin'okel te'e' b'ix owokslayon wi'j, oxe'l si' jun tanq'in te jun-ele'x b'ix ojawel anq'in oj tpon or te jwisy.»†

41 Ntons kye xjal tzi, a'e' aj tijajil Israel owaq'ik tzan kyjasnaje' ti'j tzan tpaj oxik tq'uma', "Wetz a'in te wab'j aj tzajnaq tuj ka'j."*

42 B'ix nkyyoli' tuq ikxjani: «¿Nya'tx petzun a te tk'ajol te Chep, aj qotzqi' stat b'ix tnan? ¿Tistil ntq'uma' tetz qa tuj ka'j tzajnaq?»

43 Te Jesus oxik tq'uma' kyetz ikxjani: «K'on kxjasnaje' waq exol.

44 K'onti'l ab'l b'a'n tzan tok lapet wi'j qa nya'tx a te Ntat aj otzaj lajon wetz axk tetz ntzaj uk'len te tetz wuky'i'l, b'ix ojawel anq'in witza' oj tul te jwisy.

45 Iktza'x tz'ib'ankaj oqtxi' tzan kye aj yolil tyol Dios "kyaqil okyexe'l xnaq'tza' tzan Qtata Dios."* Ikxji kyaqil kye aj n'ok ksi' kywi' ti'j te Ntat b'ix qa n'ox tuj kywi' aj nxik txnaq'tza' kyetz, okye'okel lapet wi'j.

46 Nya'tx tzan tpaj-wit at ab'l oje tz'ok en te Qtata Dios, a'ox te Tk'wa'al oje tz'ok en tetz.

47 Wetz oxe'l nq'uma' etetz b'an b'an'ax, ab'l aj owokslayon wi'j owanq'iyon te jun-ele'x.

48 A'in wetz te wab'j aj nxik sin etanq'in.

49 Kye etijajil etetz oxik kywa'a' te wab'j mana aj ate' tuq tuj te ky'ixk'oj tx'o'tx' per aj tpon or kyetz, kyetz eb'ajkamikkixi'.

† **6:40** Nyolin tuq Jesus ti'jx iktza' te Tk'wa'al Dios. * **6:41** Wnch 6:35 * **6:45** Isa 54:13

50 [Per ajna'l wetz nkyinyolin ti'j] te wab'j aj tzajnaq tuj ka'j b'ix ab'l aj owa'yon ti'j nlay kamik [sinoke owanq'iyon te jun-ele'x].

51 A'in wetz te wab'j aj tzajnaq tuj ka'j; ab'l aj owa'yon te ja wab'jni owanq'iyon te jun-ele'x. Te aj wab'j nxik nsi' wetz, akix te nchi'jel aj oxe'l nsi' tzan kyanq'in kye xjal twitz tx'o'tx'.»

52 Ntons kye xjal e'okten wululuyon kyib'kyib'x ikxjani: «¿Titza' tetz otzajel tsi' xhchi'jelx tzan txik qwa'a'?»

53 Ntons te Jesus oxik tq'uma': «Wetz oxe'l nq'uma' etetz b'an b'an'ax, qa nlay xik ewa'a' te nchi'jel [wetz] te Ichan Aj Tk'wa'al Dios [a'in], b'ix qa nlay xik etuk'a' te nchiky'el, k'onti'l jun etanq'in.

54 Ab'l te aj oxe'l twa'a' te nchi'jel b'ix oxe'l tuk'a' te nchiky'el, at jun tanq'in te jun-ele'x b'ix wetz ojawel anq'in witza' oj tul te jwisy

55 tzan tpaj wetz nchi'jel a te wab'j b'an b'an'axji b'ix te nchiky'el a te etuk'a' b'an b'an'axji.

56 Te aj nwa'an te nchi'jel b'ix nxik tuk'a' te nchiky'el, tetz n'anq'inkix junx wuky'i'l b'ix wetz tuky'i'l.

57 Te Ntat aj otzaj lajon wetz, tetz at tanq'in b'ix wetz nkyin'anq'in tzan tpaj tetz, b'ix ab'l te owa'yon wi'j, ax owanq'iyon witza'.

58 [Wetz a'in] te wab'j aj tzajnaq tuj ka'j, nya'tx iktza' te aj wab'j mana aj oxik kywa'a' kye etijajil b'ix tzan te aj wab'jji kyetz k'onti'l eb'aj'anqin te jun-ele'x; per ab'l te aj oxe'l twa'a' te ja wab'j ntzani owanq'iyon te jun-ele'x.»

59 Te Jesus oxik txnaq'tza' kyaqil ntzani aj tok kchimo' kyib' kye xjal tuj te jay nab'il Qtata Dios tuj amaq' Capernaúm.

60 Ya ma tz'ok kcha'o' nini, ky'ila'j kxol kye aj lapike' tuq ti'j okyyolij ikxjani: «Te aj ntq'uma'ni b'an kwest tzan tel qniky' ti'j. ¿Ab'l owokel tswa' twi' ti'j?»

61 Ya ma tz'el tniky' te Jesus ti'j aj nkywululu', oxik tq'uma' kyetz ikxjani: «¿Ti'tzun, ma'tx kxjaw q'ojlik tzan tpaj aj nyolb'enni?

62 ¿Tidi'-tal eq'uma'tz oj nxik eten [wetz] te Ichan Aj Tk'wa'al Dios [a'in] oj njax tuj ka'j aj ja' tuq atinjax tb'aya'?

63 A te qanim ntzaj sin tanq'in [te qchi'jel], nya'tx a te qchi'jel nqo'anq'in tib'x titza'; per wetz nyol aj ma'tx xik nq'uma'ni nxik tsi' tanq'in te etanim b'ix te echi'jel [kykab'il].

64 Per tzunx ate' junjun exol etetz aj k'onti'l nkye'okslan wi'j.» [Ikxji oxik tq'uma'] tzan tpaj atx aj b'an tb'ay, tetz teb'enky tuq ab'le' kye aj k'onti'l nkye'okslan b'ix ab'l te aj oxe'l q'apon tuq tetz.

65 B'ix ax oxik tq'uma' ikxjani: «Astilji wetz ma'tx xik nq'uma' etetz* nijunwt ab'l

* **6:65** Wnch 6:37,44

b'a'n tzan tok lapet wi'j qa te
Ntat nlay tzaj uk'len tetz.»
66 Yaji ky'ila'j aj lapike' tuq
ti'j te Jesus okaj kykola', b'ix
ya k'onti'l eb'aj'ok lapet ti'j.
67 Yaji te Jesus oxik
tq'uma' kye kykab'lajujil
txnaq'atz: «¿Ax etetz egan
tzan nkaj ekola' b'ix tzan exik
kyuky'i'l?»
68 Ntons te Simon Xhpe'y
oxik tq'uma': «Tat, ¿per ab'l
qi'j oqo'okel lapet? Yatz aj
n'ayoli' te jun qanq'in te jun-
ele'x.
69 Qetza nqo'okslana awi'j
b'ix qeb'enkyna yatz a'ich te
aj pawamich a'ox te Qtata
Dios.»‡
70 Yaji te Jesus owaj
stzaq'b'e': «¿B'ix nya'tx pet-
zun a'in wetz aj in'el joyon
etetz ekab'lajujilni? B'ix jun
aj exol etetz, tetz jun aj te
Tajaw Choj.»
71 Aj txik tq'uma' te Jesus
ikxji, nyolin tuq ti'j te Juds, aj
tk'ajol Simon Iskaryot. Oxik
tq'uma' ikxji tzan tpaj te Juds
ojawel tuq meltz'jik ti'j anke
tetz jun kxol kye kykab'lajujil
tuq.

7

Aj K'onti'l Tuq Nxik Oksla' Te Jesus Tzan Kye Titz'inx

1 Ntons ya ma ky'ik kyaqil
ntzani, te Jesus nb'et tuq tuj
tkwentil Galiley, tzan tpaj
k'on tgan tuq tzan tqet ten tuj
tkwentil Judey tzan kypaj kye
aj at kyajwalil kxol kye xjal
aj tijajil Israel nkyejoyon tuq
tume'l tzan kykansan tetz.
2 Ntons komo ch'inky tuq
tkanon te q'ij aj nqet kyq'ijla'
kye xjal aj tijajil Israel, tb'i te
q'ij "Q'ij te Sak'ab'te',"*
3 kye titz'in oxik kyq'uma'
tetz: «K'on chkajten tzani.
Pax tuj Judey tzan tok e'e'
kyaqil ak'ulb'en tzan kye aj
axnaq'atz.
4 Jun xjal aj tgan tzan
tok otzqila' tzan kye xjal,
k'onti'l nqet tk'ulu' cha pur
ewj. Komo yatz nqet ak'ulu'
tidi'chq ikxjani, mejor intqet
ak'ulu' kywitz kyaqil xjal.»
5 Kye titz'in nkyeyolin tuq
ikxji tzan tpaj k'onti'l tuq
nkye'okslan ti'j.
6 Te Jesus oxik tq'uma'
kyetz: «Atx mina' tpon or te
wetz, per etetz b'a'n tzan exik
tzan tpaj etetz ab'lchaq kyetz
q'ij b'a'n tzan exik.
7 Kye xjal nlay b'antik
tzan etok kyq'oji', per wetz
okyin'okel kyq'oji' tzan tpaj
wetz nkyinyolin b'an'ax kyi'j
tzan tpaj te nya'tx galan aj
nkyek'ulun.
8 Pex waq etetz tuj te q'ij.
Wetz nlay kyinxik tzan tpaj
mina' tpon or wetz.»
9 Txiklen tq'uma' ikxji, tetz
okajten Galiley.

Aj K'onti'l Tuq Nkyeten Dyakwerd Kye Xjal Ab'l Tuq Te Jesus

10 Ntons ojetq tuq kyexik
kye titz'in tuj te q'ij, yaji ax
te Jesus oxik, per ewj, k'onti'l
tuq kyeb'en kye xjal.
11 Kye tijxjal aj tijajil Is-
rael nkyejoyon tuq ti'j tuj te

‡ **6:69** Ax: tzajnaqich tuky'i Qtata Dios; Mat 16:16; Mak 8:29; Luks 9:20.
* **7:2** Lev 23:34; Deu 16:13

q'ij, nkyyoli' tuq ikxjani: «¿Ja' atqet aj xjal-alo?»
12 Kyaqil kye xjal nkyeyolin tuq ti'j, junjun nkyq'uma' tuq ikxjani: «Tetz b'an galan xjal.» B'ix junjunky nkyq'uma' tuq ikxjani: «Tetz nya'tx galan, cha nkyeqet teq'i' xjal.»
13 Per nijunwt tuq nkyn-imsa' kyk'u'j tzan kyyolin ti'j kywitz kye xjal tzan tpaj nkyexob' tuq kywitz kye aj nim kyajwalil.
14 Ntons, ya ojetq tuq qo-pon lamitan te q'ij, tzaj te Jesus, owox tuj te Nin Jay Nab'il Qtata Dios b'ix owaq'ik tzan txnaq'tzan kye xjal ti'j te Tu'jal Dios.
15 Kye xjal aj nim kyajwalil kxol kye aj tijajil Israel, b'an nkyelab'an tuq ti'j, b'ix nkyyoli' tuq ikxjani: «¿Titza' tetz b'an totzqi' kyaqil b'ix mina' stzaj xnaq'tza' tzan jun xnaq'tzon?»
16 Yaji te Jesus owaj stzaq'b'e' ikxjani: «Wetz aj nxik nxnaq'tza'ni nya'tx cha tuj nwi'x n'etz win, sinoke aj ntq'uma' te aj otzaj lajon wetz.
17 Ab'l aj tgan k'ulun iktza' tgan te Qtata Dios, ntons b'a'n tzan tel tniky' qa aj nxik nx-naq'tza'ni ntzaj tuky'i Qtata Dios qatzun cha tuj nwi'x wetz n'etz winji.
18 Te aj nyolin nim ti'jx, cha tgan tzan tqet jiq'b'a' tzan xjal; yatzun te aj tgan tzan tqet jiq'b'a' tzan te [Qtata Dios] aj otzaj lajon tetz, tetzni'n jun yolin b'ix k'onti'l nnik'on.
19 ¿Nya'tx petzun Moisés okaj sin te Ekawb'il? Per nijunwt exol etetz nqet tk'ulu' iktza' tgan te Kawb'il. ¿Tistil egan etetz tzan nqet ekansa'?»
20 Yaji kye xjal owaj ktzaq'b'e' ikxjani: «Yatz cha at malspirit tuj awanim [astilji n'aq'uma' ikxji]. ¿Ab'l tgan tzan tkansan yatz?»
21 Yaji te Jesus owaj stzaq'b'e' kyetz: «Etetz b'an nkxlab'an tzan tpaj jun tidi' galan oqet nk'ulu'.*
22 Te Moisés okaj tq'uma' tzan tok si'let qechalul ti'j qchi'jel,* per nya'tx cha tuj twi'x te Moisés owetz tin, sinoke eq'i'kix tuq tzan kye qijajil oqtxi',* b'ix etetz n'ok esi' techalul ti'j xhchi'jel jun k'wa'l nkesey tuj q'ij ojla'mj.
23 Qa etetz tuj jun q'ij ojla'mj n'ok esi' techalul ti'j xhchi'jel jun k'wa'l tzan tpaj te Kawb'il, ¿tistil nkxjaw q'ojlik wi'j tzan tpaj ma qet nq'ana' kyaqil xhchi'jel jun xjal tuj jun q'ij ojla'mj?*
24 K'on xik eq'uma' jun tidi' ti'j jun xjal tzan tpaj titza' tok ka'yin, sinoke intqet eb'isu' ti'j tuky'i jun tume'l b'an b'an'ax.»

Aj Tyolin Jesus Ja' Tzajnaq Tuq Tetz

25 Junjun xjal aj kyjayx tzi tuj Jerusalen nkyq'uma' tuq ikxjani: «¿Nya'tx petzun aj

* **7:21** Wnch 5:1-18 * **7:22** Gén 17:10 * **7:22** Lev 12:3 * **7:23** Wnch 5:9

ntzani te xjal aj kygan tuq
kansan tetz?
26 B'ix intxik eten, ajna'l
nyolin kywitz kyaqil xjal b'ix
k'onti'l tidi' nxik kyq'uma'
tetz. ¿Qanq b'an'ax ajna'l
ma'tx tz'ok kyen kye aj nim
kyajwalil qa a tetz te Koloyon
Aj Q'umankaj Oqtxi'?
27 Per qetz qeb'en ja' tzaj-
naq ja xjalni, b'ix cha'oj tul te
Koloyon Aj Q'umankaj Oqtxi',
nijunwt teb'en ja' tzajnaq.»
28 Astilji te Jesus, aj nx-
naq'tzan tuq kye xjal tuj te
Nin Jay Nab'il Qtata Dios,
oxik tq'uma' kongan ikxjani:
«Etetz etotzqimin b'ix ax
etotzqi' ja' tzajnaqin, per
wetz nya'tx tzajnaqin tzan
tpaj nganxwit wetz, sinoke
te aj otzaj lajon te wetz, tetz
jun yolin, per etetz k'onti'l
etotzqi' tetz.
29 Wetz wotzqi' tzan tpaj
tuky'i'l tetz tzajnaqin, b'ix aji
otzaj lajon te wetz.»
30 Ntons kye xjal aj nim
kyajwalil kxol kye aj tijajil
Israel, kyetz kygan tuq tzan
tjaw ktzyu', per nijunwt
owok tsi' tq'ab' ti'j tzan tpaj
mina' tuq tpon or te tetz.
31 Kye xjal aj akyeqet
tuq tzi, ky'ila'j eb'aj'okslan
ti'j, b'ix nkyq'uma' tuq
ikxjani: «Oj tul te Koloyon
Aj Q'umankaj Oqtxi', ¿oqtel
tk'ulu' petzun mas lab'al
twitz te aj nqet tk'ulu' te ja
xjalni?»

Aj Kygan Tuq Tjaw Ktzyu'
Te Jesus

32 Kye aj b'uch'uj Parisey,
kyetz owok kcha'o' aj
nkyq'uma' tuq kye xjal ti'j
Jesus, b'ix kye pal aj nim
kyajwalil kyuky'i kye aj
b'uch'uj Parisey eb'ajxik
kylajo' mulon tzan tuq tjaw
ktzyu'.
33 Ntons te Jesus oxik
tq'uma' kyetz ikxjani: «Wetz
akyinqet etuky'i'l, per ya
nya'tx nim tyemp, b'ix yaji
ma kyinxik tuky'i'l te aj otzaj
lajon wetz.
34 Etetz okxjoyoyon wi'j,
per nlay kyin'oknoj etitza'
tzan tpaj etetz nlay b'antik
exik aj ja' okyinteyon wetz.»
35 Ntons kye xjal* owaq'ik
tzan kyyolin kyib'kyib'x,
nkyq'uma' tuq ikxjani: «¿Ja'
oxe'l tetz qa nlay tz'oknoj
qitza'? ¿Oxe'l petzun kxol
txq'anky qxjalil aj laq'chik
ate', samome' kxol kye aj
nya'tx qijajil?† ¿Qatzun oxe'l
petzun xnaq'tzal kye aj
nya'tx qxjalil?
36 ¿Tidi' telponx aj ma
tq'umaj, "Etetz okxjoyoyon
wi'j per nlay kyin'oknoj
etitza' tzan tpaj etetz nlay
b'antik exik aj ja' oky-
inteyon"?»

A Te Jesus Ntzaj Sin
Tanq'in Te Qanim

37 Ntons te tmankb'il q'ij te
q'ij, a tuq te ninq'ijji,* b'ix
te Jesus ojaw wa'let kxol kye
xjal b'ix oxik tq'uma' kongan
ikxjani:
38 «Qa at ab'l aj ntna'o'
iktza' jun k'achjel [tuj tanim],

* **7:35** Ax: xjal judiy. † **7:35** Ax: xjal gryeg. * **7:37** Lev 23:36; Núm 29:35

instzaj laq'chet wi'j b'ix
otk'amo'tz [te aj npaltin
tetz]. Ab'l aj owokslayon wi'j
otk'amo'tz tuj tanim iktza'
jun nim a' aj nxik tsi' jun
tanq'in, iktza'x nyolin tuj
Tu'jal Dios.»‡
39 Aj txik tq'uma' te Jesus
ikxjani, nyolin tuq ti'j te Txew
Dios aj okyk'amo'tz tuq kye
aj okye'okslayon ti'j. Komo
te Txew mina' tuq txik si' tuj
kyanim tzan tpaj mina' tuq
tjakon Jesus tuj twit'lel tuj
ka'j.

Junky'el Kye Xjal Nya'tx Tuq Dyakwerd Ate' Ti'j Jesus

40 Ate' tuq junjun kxol
kye xjal txiklen kcha'o' aj
ntq'uma' tuq te Jesus, kyetz
nkyq'uma' tuq ikxjani: «Te
ntzani, b'an'ax a tetz te aj
yolil tyol Dios.»*
41 Junjunky nkyq'uma' tuq:
«Aj ntzani te Koloyon Aj
Q'umankaj Oqtxi'.» B'ix jun-
junky nkyq'uma' tuq ikxjani:
«¿Ti'tzun, tuj Galiley otzajel
te Koloyon Aj Q'umankaj
Oqtxi'?
42 Komo nyolin tuj te
Tu'jal Dios, te Koloyon Aj
Q'umankaj Oqtxi' tzajnaq ti'j
tijajil Dawid b'ix tzi otzajel
tuj Belen* aj ja' tuq nnajan te
Dawid.»
43 Ikxji kye xjal oqet ky-
pawa' kyib', nya'tx tuq dyak-
werd ate' ti'j te Jesus.
44 Junjun kygan tuq tzan
txik kyin tuj pres per nijunwt
ab'l oxik in tetz.
45 Yaji kye mulon
eb'ajmeltz'jik kyuky'i kye
pal aj nim kyajwalil b'ix kye
aj b'uch'uj Parisey b'ix oxik
cha'o' kyetz ikxjani: «¿Tistil
k'onti'l ma tzaj etin?»
46 Yaji kyetz owaj ktzaq'b'e'
ikxjani: «Nijunwt xjal mina'
tyolin ni jun-el iktza' tetz ny-
olin aj nxik tq'uma'.»
47 Ntons kye aj b'uch'uj
Parisey oxik kyq'uma' ikx-
jani: «¿Ti'tzun, ax etetz ma'tx
kxqet teq'i'?
48 Nijunwt kxol kye aj nim
kyajwalil qxol nkye'okslan
ti'j, pyor qetz aj b'uch'uj
Parisey.
49 Kyaqil aj xjal ntzani aj
k'onti'l n'el kyniky' ti'j te
Kawb'il qanb'enb'aj kyajsik.»
50 Te Nicodemo jun aj te
b'uch'uj Parisey aj owul jun-
el q'olb'el te Jesus,* oxik
tq'uma' kyetz ikxjani:
51 «Iktza'x nyolin tuj
Jkawb'il nlay b'antik tzan
txik qsi' tuj il jun xjal qa
mina' tok qcha'o' tidi' ma'tx
tk'uluj.»
52 Yaji kyetz owaj ktzaq'b'e'
tetz: «¿Ti'tzun, ax yatz a'ich
aj Galiley [iktza'x tetz]? In-
tqet axnaq'tza' te Tu'jal Dios
b'ix owelal aniky' tuj Galiley
nijunwt aj yolil tyol Dios oje
tzaj.»
53 Ntons yaji kkyaqil kyetz
junjunchaq eb'aj'aj kyjay.

8

‡ **7:38** Ax: Qa at ab'l aj at k'achjel ti'j, instzaj laq'chet wi'j b'ix intuk'an. Ab'l aj owokslayon wi'j wetz, owelatz tuj tanim jun nim a' aj nxik tsi' jun tanq'in; Ezq 47:1; Zac 14:8. * **7:40** Deu 18:15 * **7:42** Miq 5:2 * **7:50** Wnch 3:1-2

Aj Tqet Tnajsa' Te Jesus Xhchoj Jun Xuj Aj Nk'ajajin Tuq

1 Yaji te Jesus oxik twi' te
witz Olib.*
2 Ya tuj junky iwitq b'an
q'eqo', oxik junky'el tuj te
Nin Jay Nab'il Qtata Dios,
b'ix kyaqil kye xjal eb'ajpon
tuky'i'l, oqet wit'let kxol
b'ix owaq'ik tzan txnaq'tzan
kyetz.
3 Yaji kye xnaq'tzal Kawb'il
kyuky'i kye aj b'uch'uj
Parisey otzaj kyin jun xuj
twitz, man tuq stzajlen
kyk'ulb'a' nk'ajajin tuq b'ix
oqet ksi' kxol kye aj akyeqet
tuq tzi.
4 B'ix oxik kyq'uma' ikx-
jani: «Xnaq'tzon, ja xujni
ma'tx stzaj k'ulb'a' nk'ajajin
tuq.
5 Tuj te Kawb'il aj okaj tsi'
te Moisés nyolin qa jun xuj
nk'ulun ikxjani, ntons a tgan
tzan tqet kanslet tuky'i pur
ab'j.* B'ix yatz, ¿titza' yatz tuj
anab'l?»
6 Komo kyetz oxik kyq'uma'
ikxjani tzan tqet kyeq'i' tuq
ti'j, aber tidi' tuq otq'uma'tz,
tzan txik kyq'uma' til. Tzaj
te Jesus, oqet xhk'ojlet b'ix
owokten tz'ib'on twitz tx'o'tx'
tuky'i twi' tq'ab'.
7 Komo b'an nkyeqanlaj
tuq, yaji ojaw wa'let b'ix
oxik tq'uma' ikxjani: «Ab'l aj
exol etetz aj k'onti'l xhchoj
intaq'ik tzan txik txon te tb'ay
ab'j.»
8 Yaji tetz oqet mok'let
junky'el b'ix owokten
junky'el tz'ib'on twitz tx'o'tx'.
9 Ya ma tz'ok kcha'o' ikxji,
junjunchaq e'aq'ik tzan kyaj,
tb'ay e'aj kye tij, kyeb'ayle'
eb'ajkaj kchukel te Jesus
tuky'i te xuj.
10 Yaji te Jesus ojaw wa'let
junky'el b'ix oxik tq'uma'
ikxjani: «Xuj, ¿janije' kye aj
nkyexik poqon tuq te yatz?
¿Nijunwt ab'l ma xik sin atz
tuj il?»
11 Yaji te xuj oxik tq'uma'
tetz: «Nijunwt, tat.» Yaji te
Jesus oxik tq'uma': «Ax wetz
nlay txik nsi' tuj il. [K'on
chb'isun,] pax, b'ix k'onky
chjoyon choj.»

Te Jesus Iktza' Jun Chk'atunal Te Yek'ul Qb'ey

12 Yaji te Jesus oyolin
junky'el kyuky'i kye xjal,
b'ix oxik tq'uma' ikxjani:
«A'in wetz te chk'atunal twitz
tx'o'tx'.* Ab'l aj owokel lapet
wi'j nlay b'et tuj qlolj, sinoke
ob'etel tuj te chk'atunal tzan
tanq'in.»
13 Yaji kye aj b'uch'uj
Parisey oxik kyq'uma' ikx-
jani: «Komo yatz cha achukel
nchyolin galan awi'jx yatz,
ntons aj nchyolin awi'jxni
k'onti'l token.»*
14 Te Jesus owaj stzaq'b'e'
ikxjani: «Wetz aj nxik ny-
oli' wi'jxni, b'an'ax. Anke
wi'jx wetz nxik nyoli', te nini
b'an'ax tzan tpaj wetz web'en
ja' tzajnaqin b'ix ja' okyinxe'l.
Per etetz k'onti'l eteb'en ja'
tzajnaqin b'ix ja' okyinxe'lky.

* **8:1** Kye tz'ib'on oqtxi', atqet k'onti'l oqet ktz'ib'a' 7:53 max 8:11. * **8:5** Lev 20:10; Deu 22:22-24 * **8:12** Mat 5:14; Wnch 9:5 * **8:13** Wnch 5:31

15 Etetz nkxq'uman nya'tx
galan ntk'ulu' jun xjal b'ix
cha tuj ewi'x n'etz etin qa
nya'tx galan. Per wetz k'onti'l
nkyinq'uman til nijunwt.
16 Qa wetz nxik nq'uma'-
wit til junky, wetz aj nxik
nq'uma' b'an'ax tzan tpaj
wetz nya'tx nchukel akyinqet
sinoke akyinqet wetz tuky'i
te [Ntat] aj otzaj lajon wetz.
17 Tuj te Kawb'il† tz'ib'anqex
qa kab'e' xjal nxik kyyoli'
ti'j jun tidi' b'ix parej nkyey-
olin kykab'il, ntons te aj
nxik kyq'uma' at token b'ix
b'an'ax.
18 Wetz a'in jun aj nkyiny-
olin b'an'ax wi'jx wetz b'ix ax
te Ntat aj otzaj lajon wetz ny-
olin b'an'ax wi'j.»
19 Ntons kyetz oxik kyqani'
tetz: «¿Ja' atqet yatz atat?»
Yaji te Jesus owaj stzaq'b'e':
«Etetz k'onti'l etotzqimin b'ix
ax k'onti'l etotzqi' te Ntat, per
etotzqimin-wit ax-tal etotzqi'
wetz Ntat.»
20 Te Jesus oxik tq'uma'
kyaqil ntzani aj man tuq
nxnaq'tzan kye xjal tuj te Nin
Jay Nab'il Qtata Dios aj ja' tuq
nkaj ksi' te kytumin te kyoyej.
B'ix nijunwt ojaw tzyun tetz
tzan tpaj atx tuq tzan tpon or
te tetz.
21 Yaji te Jesus oxik tq'uma'
junky'el kyetz: «Wetz ma ky-
inxik b'ix okxjoyoyon wi'j,
b'ix okxkamel tuky'ix echoj;
aj ja' ma kyinxik wetz, etetz
nlay b'antik tzan exik tzi.»
22 Yaji kye xjal‡ nkyyoli'
tuq ikxjani: «Ti'tzun, ¿oq-
tel tkansa' tib'x? Komo
ntq'uma', "Aj ja' ma kyinxik
wetz, nlay b'antik exik
etetz."»
23 Te Jesus nxik tuq tq'uma'
kyetz: «Etetz a'ix aj tzani, per
wetz a'in aj ajas tuj ka'j; etetz
a'ix te ja twitz tx'o'tx'ni, per
wetz nya'tx a'in aj te ja twitz
tx'o'tx'ni.
24 Astilji wetz ma xik
nq'uma' etetz okxkamel
tuky'i echoj. Komo qa nlay
xik etoksla' ab'l a'in iktza'x
aj ma'tx xik nq'uma'ni,
okxkamelkix tuj te echoj.»
25 Ntons kyetz oxik kcha'o'
tetz: «¿Ab'l yatz a'ich?» Yaji te
Jesus owaj stzaq'b'e' ikxjani:
«¿Tidi' oje xik nq'uma' etetz
atx b'an tb'ay-el?§
26 Atx nim tzan txik
nq'uma' eti'j etetz b'ix tzan
txik nq'uma' qa nya'tx galan
nkxk'ulun, per te aj otzaj la-
jon te wetz, tetz jun yolin, b'ix
wetz aj owok ncha'o' tuky'i'l,
te nini aj nxik nq'uma' kxol
kye xjal twitz tx'o'tx'.»
27 Ntons kyetz k'onti'l owel
kyniky' qa nyolin ti'j te Stat.
28 Yaji oxik tq'uma' tetz
kyetz: «Max oj njaw in wetz
jawnaq, [wetz] te Ichan Aj
Tk'wa'al Dios [a'in], maxji
owelal eniky' qa a'in wetz
iktza'x aj ma'tx xik nq'uma'
b'ix qa k'onti'l tidi' nb'antik
witza' cha wib'x-wit sinoke
nqet nk'ulu' iktza'x otzaj
txnaq'tza' te Ntat wetz.
29 Te [Ntat] aj otzaj lajon
wetz atqet wuky'i'l b'ix
k'onti'l nkyinkaj tsi' nchukel

† **8:17** Ax: ekawb'il. ‡ **8:22** Kye tijxjal kxol kye xjal judiy. § **8:25** Ax: ¿ti'tzun, tistil wetz nkyinyolin etuky'i'l?

tzan tpaj te aj nqet nk'ulu' n'el
galan tuj twitz.»
30 Ntons aj man tuq nxik
tq'uma' te Jesus ikxjani,
ky'ila'j xjal eb'aj'okslan ti'j.

Te Jesus Nyolin Ab'le' Kye Aj Tk'wa'al Dios B'a'n B'an'ax

31 Ntons te Jesus oxik
tq'uma' kyuky'i kye xjal aj
tijajil Israel aj ojetq tuq
kye'okslan ti'j, oxik tq'uma'
ikxjani: «Qa etetz nlay kaj
ekola' aj nxik nq'uma', ntons
a'ix nxnaq'atz b'an b'an'ax
32 b'ix owokel etotzqila' te
tume'l b'an'ax, b'ix tzan tpaj
te tume'l b'an'ax okxkolpjel.»
33 Yaji kyetz owaj ktzaq'b'e'
ikxjani: «Qetza a'o'na tijajil
Abran,* b'ix qetz ni jun-el
oqetna mosi' tzan junky. ¿Tis-
til yatz n'aq'uma' oqokolp-
jelna?»
34 Te Jesus oxik tq'uma'
kyetz: «Wetz oxe'l nq'uma'
etetz b'an b'an'ax, ab'l aj
njoyon choj tetz nqet mosi'
tzan te choj.
35 Jun xjal aj mosi' tzan jun
tajaw, tetz nya'tx b'an b'an'ax
jun aj tuj tjay te tajawil; per te
jun aj tk'wa'al te tajawil, tetzji
jun aj tuj tjay te jun-ele'x.
36 Astilji qa te Tk'wa'al
[Dios] okolpiyon te etetz,
ntons b'an b'an'ax okxkolp-
jel.*
37 Wetz web'en etetz a'ix
aj tijajil Abran, per egan
tzan nqet ekansa' tzan tpaj
k'onti'l n'el galan tuj ewitz te
aj nkyinyolin etuky'i'l.
38 Wetz nxik nq'uma' etetz
aj oje tzaj tyek'u' te Ntat wetz,
per etetz nqet ek'ulu' aj oje
xik q'uma' etetz tzan te etat.»
39 Yaji kyetz owaj ktzaq'b'e'
ikxjani: «Qetza qijajilna
Abran.» Ntons te Jesus oxik
tq'uma' kyetz: «Qa etetz a'ix-
wit tijajil te Abran, ntons
nqet-tal ek'ulu' iktza' te
Abran oqet tk'ulu'.
40 Per etetz egan tzan nqet
ekansa' anke wetz ma'tx xik
nq'uma' etetz te b'an'ax ik-
tza'x aj otzaj tq'uma' te Qtata
Dios wetz. Te Abran k'onti'l
otk'uluj iktza' etetz n'ek'ulu'.
41 Etetz nqet ek'ulu' iktza'
tk'ulb'en te etat.» Yaji kyetz
owaj ktzaq'b'e': «Qetza nya'tx
cha sik'o'l a'o'na, sinoke cha
jun qetza qtata, aj Qtata
Dios.»
42 Oxik tq'uma' te Jesus
kyetz ikxjani: «Qa etetz
etat a-wit te Qtata Dios,
nkyinqet-tal egani' tzan tpaj
wetz tzajnaqin tuky'i'l b'ix
akyinqet tzani tzan tpaj tetz,
nya'tx cha a'inx-wit wetz
intzaj sinoke aji otzaj lajon
te wetz.
43 ¿Tistil k'onti'l n'el eniky'
ti'j aj nxik nq'uma' etetzni?
K'onti'l n'el eniky' tzan tpaj
k'on egan cha'on te aj nxik
nq'uma'ni.
44 Te etat etetz a te Tajaw
Choj, b'ix aj tgan k'ulun
te etat, ax ikxji etetz egan
k'ulun. Atx aj b'an tb'ay-
el, tetz jun kansal xjal b'ix
k'onti'l oxik tin te b'an'ax,
kyaqil aj ntyoli' nya'tx
b'an'ax. Cha'oj txik tq'uma'

* **8:33** Mat 3:9; Luks 3:8 * **8:36** Gal 5:1,13

jun nya'tx b'an'ax, nyolin
iktza'x tetz yolin tzan tpaj
tetz jun b'an ajun nik'on
b'ix aji tetz te aj swal kyaqil
nik'b'il.
45 Wetz tzan tpaj nkyiny-
olin te b'an'ax, astilji etetz
k'onti'l nkyinxik etoksla'.
46 ¿Ab'l jun te etetz b'a'n
tzan stzaj tq'uma' qa wetz at
nchoj? B'ix qa wetz nkyiny-
olin te b'an'ax ¿tistil k'onti'l
nkyinxik etoksla'?
47 Ab'l te aj q'apo' tib'
tuj tq'ab' Qtata Dios n'ok
xhcha'o' aj ntyoli' te Qtata
Dios, per komo etetz nya'tx
a'ix aj te Qtata Dios, astilji
k'on egan tzan tok echa'o' aj
ntyoli' tetz.»

Aj Txik Tq'uma' Jesus Tetz Atqetkix Tuq Tb'ay Twitz Abran

48 Yaji kye xjal* oxik
kyq'uma' tetz: «Ntons b'an'ax
qetza qyol, yatz a'ich jun
[nya'tx galan iktza' kye]
aj Samary b'ix atqex jun
malspirit tuj awanim.»
49 Te Jesus owaj stzaq'b'e'
ikxjani: «Wetz k'onti'l jun
malspirit tuj wanim. Kyaqil
aj nqet nk'ulu'ni tzan tqet
njiq'b'a' te Ntat, per etetz cha
n'el etin nky'exaw.
50 Wetz k'onti'l nkyinjoyon
tzan nqet jiq'b'a', per at
ab'l tgan tzan nqet tjiq'b'a'
b'ix b'a'n tzan stzaj tq'uma'
alkyetz te tume'l.
51 Wetz oxe'l nq'uma' etetz
b'an b'an'ax, ab'l aj oxe'l tok-
sla' te nyol, nlay tz'ok ten
twitz te kamikyj te jun-ele'x.»
52 Yaji kye xjal† oxik
kyq'uma' tetz: «Ajna'l b'an
b'an'ax qeb'en, yatz atqex
jun malspirit tuj awanim.
Komo te Abran b'ix kyaqil
kye aj yolil tyol Qtata Dios
oqtxi' eb'ajkamik, per yatz
n'aq'uma' ab'l aj oxe'l toksla'
te ayol nlay tz'ok ten twitz te
kamikyj te jun-ele'x.
53 ¿Ti'tzun, mas nim yatz
awajwalil twitz te qijajil
Abran b'ix tetz okamik? Ax
kye aj yolil tyol Dios oqtxi'
eb'ajkamik. ¿Ab'l yatz a'ich
tuj anab'l?»
54 Te Jesus owaj stzaq'b'e'
ikxjani: «Qa wetz nqet
njiq'b'a'-wit wib'x, te aj nxik
nq'uma' tzan tqet njiq'b'a'
wib'x k'onti'l-tal token. Te aj
nqet jiq'b'an wetz a te Ntat
b'ix a tetz te aj n'eq'uma' etetz
ntzaj ena'o'.
55 Etetz k'onti'l etotzqi' tetz.
Wetz b'an'ax wotzqi'. Qa
wetz oxe'l nq'uma' k'onti'l
wotzqi', ntons a'in-tal wetz
jun nik'oyon iktza' etetz
a'ixni; per wetz wotzqi' tetz
b'ix nkyin'okslan tyol.
56 Te Abran aj etijajil etetz,
tetz oje chalaj tzan wul wetz
tzani b'ix in'ok ten b'ix oje
chalaj.»
57 Ntons kye xjal oxik
kyq'uma' tetz: «¡Per yatz
nisiker oje jakon lajuj tuj
oxqal (50) aq'b'i a'ich b'ix
n'aq'uma' qa oje tz'ok awen
te Abran!»
58 Yaji te Jesus oxik tq'uma'
kyetz: «Oxe'l nq'uma' etetz
b'an b'an'ax, atx aj mina' tuq

* **8:48** Kye xjal judiy. † **8:52** Kye xjal judiy. * **8:58** Exo 3:14

titz'jik te Abran wetz akyin-
qetkix tuq.»*
59 Yaji kye xjal ojaw kyin
ab'j tzan tuq tok kxo'o', per te
Jesus owewan b'ix owex tuj te
Nin Jay Nab'il Qtata Dios.

9

Aj Tqet Tq'ana' Jesus Jun Xjal Moy Tuq Titz'jlenx

1 Ntons aj tky'ik te Jesus tuj
jun luwar, oxik ten jun xjal
moy tuq titz'jlenx.
2 Yaji kye txnaq'atz
oxik kcha'o' tetz ikxjani:
«Xnaq'tzon, ¿tistil te ja xjal
owitz'jik moy? ¿Tzan tpaj
xhchoj tetz qatzun tzan tpaj
kchoj statji?»
3 Yaji te Jesus owaj
stzaq'b'e' kyetz: «Nya'tx tzan
tpaj xhchoj tetz ni tzan tpaj
kchoj stat sinoke tzan tok
e'elet tajwalil te Qtata Dios
ti'j.
4 Qetz presis tzan tqet
jk'ulu' te tk'ulb'en te [Ntat]
aj otzaj lajon wetz tzan
tpaj atx tuq ch'inky qi'j
tzan qaq'unan. Cha'oj qok
chukaq'b'il nijunwt b'a'n
tzan taq'unan.
5 Aj man akyinqet tzani
twitz tx'o'tx', a'in wetz [nxik
nyek'u' te tumelil titza' tzan
kyb'et kye xjal tuj tume'l, ik-
tza' jun] chk'atunal aj nxik
yek'un kyb'ey.»*
6 Ya ma xik tq'uma' ikxjani,
te Jesus oqet stzub'a' twitz
tx'o'tx' b'ix owokten xyoq'ol
ch'in tx'o'tx' b'ix owok tsi' ti'j
tb'aq' twitz te moy.
7 B'ix oxik tq'uma' ikxjani:
«Pax tx'ajol awitz tuj te tqatel
a' aj tb'i Siloé.» (Siloé tb'i tuj
kyyol kyetz per tuj qyol qetz
telponx iktza' Lajomaj.) Yaji
te moy oxik b'ix ya ma tz'el
xtx'ajo', ya ma meltz'jik, b'a'n
tuq tzan tka'yin.
8 Yaji kye aj nkyenajan
tuq tzi b'ix kye aj n'ok en
tuq tetz nqanin tuq ch'i
tlimosn, nkyq'uma' tuq
ikxjani: «¿Nya'tx petzun aj
ntzani te aj nqet tuq wit'let
nqanin tuq ch'in stumin?»
9 Junjun nkyq'uma' tuq
ikxjani: «Aji, a tetz.» B'ix
txq'anky nkyq'uma' tuq:
«Nya'tx aji, cha parej ka'yin.»
Per tetz ntq'uma' tuq: «A'in
wetz.»
10 Ntons oxik kcha'o' tetz
ikxjani: «¿Titza' ojaqet awitz
b'ix n'aka'yi' ajna'l?»
11 Ntons, owaj stzaq'b'e'
tetz: «Te xjal aj tb'i Jesus,
tetz oqet txyoq'o' ch'in tx'o'tx'
b'ix owok tsi' ti'j tb'aq' nwitz
b'ix otzaj tq'uma' tzan nxik
tx'ajol nwitz tuj te tqatel a' aj
tb'i Siloé. Yaji wetz inxwa'q
b'ix ya ma tz'el ntx'ajo' nwitz,
ob'antik nka'yin.»
12 Ntons oxik kcha'o' tetz
ikxjani: «¿Ja' atqet te aj
xjalni?» B'ix tetz owaj
stzaq'b'e': «Je'ky, k'onti'l
web'en.»
13 Ntons te aj moy tuq oxik
kyin kywitz kye aj b'uch'uj
Parisey
14 tzan tpaj aj tqet txyoq'o'
te Jesus te xoq'l b'ix aj tjaqet
twitz te moy tuj jun q'ij
ojla'mj tuq.

* **9:5** Mat 5:14; Wnch 8:12

15 Yaji kye aj b'uch'uj Parisey oxik kcha'o' junky'el tetz titza' ojaqet twitz. Yaji tetz owaj stzaq'b'e' kyetz ikxjani: «Tetz owok tsi' xoq'l ti'j tb'aq' nwitz b'ix yaji owel ntx'ajo' b'ix ajna'l nkyinka'yin.»

16 Ntons junjun kxol kye aj b'uch'uj Parisey nkyq'uma' tuq ikxjani: «Ntons te aj otk'uluj ntzani nya'tx jun xjal aj tzajnaq tuky'i Qtata Dios tzan tpaj k'onti'l nqet txjani' te q'ij ojla'mj.» Per junjunky nkyq'uma' tuq ikxjani: «¿Per titza' nb'antik titza' jun lab'al ikxjani qa tetz jun chimol choj?» Ntons oqet kypawa' kyib', nya'tx tuq dyakwerd ate' kxol.

17 Yaji oxik kcha'o' junky'el te aj moy tuq tb'aya': «B'ix te xjal aj oje jaw tjaqo' awitzni, ¿ab'l yatz tuj anab'l tetz?» Yaji tetz owaj stzaq'b'e': «Wetz tuj nnab'l tetz jun aj yolil tyol Dios.»

18 Per kye xjal aj nim kyajwalil kxol kye aj tijajil Israel, kyetz k'onti'l tuq nkyoksla' qa tetz moy tuq tb'aya' b'ix ajna'l nka'yin. Yaji etzaj kyuk'le' kye k'wa'lon,

19 oxik kcha'o' kyetz ikxjani: «¿Aj ntzani etetz ek'wa'al aj n'eq'uma' etetz moy titz'jik? ¿Titza' ajna'l tetz nb'antik tka'yin?»

20 Yaji kye k'wa'lon owaj ktzaq'b'e' ikxjani: «Qetza qeb'ena a tetz te jk'wa'al b'ix owitz'jik moy.

21 Per k'onti'l qeb'ena titza' ob'antik tka'yin, b'ix ax k'onti'l qeb'ena ab'l oqet q'anan tetz. Intxik echa'o' tetz. Komo tetz ya tijxjalky, teb'en tidi' oky'ik ti'j. Otzajel tq'uma'.»

22 Kye stat oxik kyq'uma' ikxjani tzan kxob'al tzan tpaj kye kxjalil aj at kyajwalil kxol ojetq tuq qet kykawla' kyib' qa jun xjal oxe'l tq'uma' ti'j te Jesus qa aji tetz te Koloyon Aj Q'umankaj Oqtxi', ntons owelatz tuq kyin kxol tuj te jay nab'il Dios.

23 Astilji kye k'wa'lon oxik kyq'uma', “Intxik echa'o' tetz; tetz ya tijxjalky.”

24 Yaji otzaj kyuk'le' tka'mjji'n-el te ichan aj moy tuq tb'aya' b'ix oxik kcha'o' tetz junky'el ikxjani: «Intxik asi' pixon te Qtata Dios ti'j aj ma'tx ky'ik awi'jni. Per yatzun ti'j aj xjalni, qetza qeb'en aj xjalni tetz jun chimol choj.»

25 Yaji tetz owaj stzaq'b'e' kyetz ikxjani: «Wetz k'onti'l web'en qa tetz jun chimol choj qa nya'txji, a'ox web'en, wetz jun moy tuq a'in b'ix ajna'l nwe'e'.»

26 Yaji oxik kcha'o' junky'el tetz: «¿Tidi' owok tk'ulu' awi'j? ¿Titza' ob'antik tzan tjaw tjaqo' awitzni?»

27 Yaji oxik tq'uma' junky'el kyetz: «Wetz ma'tx xik nq'uma' etetz b'ix k'onti'l nkyinxik etoksla'. ¿Tistil ntzaj echa'o' junky'el wetz? ¿Ti'tzun, ax etetz egan tzan etokslan ti'j tzan etok te txnaq'atz?»

28 Ntons yaji owok kyili' b'ix oxik kyq'uma' tetz ikxjani: «Yatz a'ich jun aj tx-

naq'atz tetz, per qetza nxik
qoksla'na te aj oqet stz'ib'a'
Moisés b'an oqtxi'.
29 Qetz qeb'en te Qtata Dios
oyolin tuky'i Moisés, per te ja
xjalni k'onti'l qeb'en ja' tzaj-
naq.»
30 Yaji te ichan owaj
stzaq'b'e' kyetz: «Te ntzani
b'an chuktky. Etetz k'onti'l
eteb'en ja' tzajnaq, per wetz
ma'tx kyinqet tq'ana', ma'tx
jaw tjaqo' nwitz.
31 Qetz qeb'enky b'an
b'an'ax te Qtata Dios k'onti'l
ntzaj tsi' twi' kyi'j kye xjal
aj chimol choj, sinoke ntzaj
tsi' twi' a'ox kyi'j kye aj
nkyexjanin tetz b'ix nqet
kyk'ulu' iktza' tetz tgan.*
32 Ni jun-el twitz ja tx'o'tx'ni
oje tz'ok qen jun xjal oje
jaw tjaqo' twitz jun xjal moy
titz'jlenx.
33 Qa ja xjalni nya'tx-wit
jun yolil tyol Dios, ntons
k'onti'l-tal nb'antik tk'ulun
ch'inwt.»
34 Ntons oxik kyq'uma'
tetz ikxjani: «Yatz aj joyol
choj a'ich awitz'jlenx,
¿ti'tzun, agan tzan qtzaj
axnaq'tza'na?» Yaji owex
kylajo'.
35 Ntons te Jesus owok
xhcha'o' qa te xjal ojetq tuq
tz'etz in, yaji owok tk'ulb'a'
junky'el, b'ix oxik tq'uma'
ikxjani: «¿Nxhch'okslan pe'
yatz ti'j te Ichan Aj Tk'wa'al
Dios?»
36 Yaji tetz oxik tq'uma'
ikxjani: «Tat, tzaj aq'uma'
ab'ltzun tetz tzan wokslan
wetz ti'j.»
37 Yaji te Jesus oxik tq'uma'
tetz: «A'in wetz.»*
38 Yaji te xjal oxik tq'uma':
«Ntons tat, wetz nkyin'okslan
awi'j.» Yaji oqet mejlet twitz,
b'ix ona'on ti'j.
39 Yaji te Jesus oxik tq'uma'
tetz ikxjani: «Wetz oje kyin'ul
tzani twitz tx'o'tx' q'umal
te b'an'ax kyi'j kye xjal,
in'ul jaqol kywitz kye aj
moy-e' b'ix txayil kywitz
kye aj nkyq'uma' qa kyetz
nkyeka'yin.»
40 Yaji kye aj b'uch'uj
Parisey aj akyeqet tuq tzi
okcha'oj aj txik tq'uma' ikxji
b'ix oxik kyq'uma' ikxjani:
«¿Ti'tzun, ax qetza moy
a'o'na?»
41 Yaji te Jesus oxik tq'uma'
kyetz ikxjani: «Qa etetz a'ix-
wit moy ntons k'onti'l-tal epaj
ti'j te echoj. Per komo etetz
n'eq'uma' "qetza nqoka'yina"
ntons te echoj tzunx atok
eti'j.»

10

Te Jesus Iktza' Te Pastoriyon Aj Nkyeqet Tk'ulu' Kwent Kye Talo' Tuky'i Jun Tume'l B'an Galan

1 «Wetz oxe'l nq'uma' etetz
b'an b'an'ax, ab'l aj nlay
tz'ox tuj tlamelul te jun pe'on
sinoke cha njaw twi' te pe'on
ntons te nini cha jun eleq'.
2 Per te aj n'ox tuj te
tlamelul, te nini aji tetz te
pastoriyon.
3 Te xb'uqil stzi' te lamel
n'el tjaqo' te tlamelul twitz te

* **9:31** Pro 15:29 * **9:37** Ax: yatz ma'tx tz'ok awen b'ix nchyolin tuky'i'l.

pastoriyon b'ix kye talo' ntzaj
kcha'o' twi' b'ix nkyetzaj xtx-
oko' kye talo' tuky'i kyb'ichaq
te junjun b'ix nkye'etz tin.
4 Cha'oj kyetzb'aj tinji, nxik
tb'ayon kywitz b'ix kye talo'
nkye'ok lapet ti'j tzan tpaj n'el
kyniky' ti'j twi'.
5 Per jun aj nya'tx kya-
jawil k'onti'l nkye'ok lapet ti'j
sinoke cha nkye'el oqik ti'j
tzan tpaj k'onti'l kyotzqi' te
twi'.»
6 Te Jesus oxik tq'uma' ja
yek'b'il kyuky'i'lni per kyetz
k'onti'l owel kyniky' tidi' qi'j
tuq nyolin.
7 Yaji te Jesus oxik tq'uma'
junky'el kyetz: «Wetz oxe'l
nq'uma' etetz b'an b'an'ax,
wetz a'in te lamel aj ja'
nkye'ox kye walo'.
8 Kyaqil kye aj e'ul tb'ey
nwitz wetz, kyetz cha eleq'-
e', per kye walo' k'onti'l oxik
kyoksla'.
9 Wetz a'in te lamel, ab'l
aj owoketz tzan npaj wetz,
ntons okoletel b'ix owokex ik-
tza'x jun karner aj n'etz b'ix
n'oknoj twe'.
10 Te eleq' n'ul cha elq'on
b'ix cha kanson b'ix xitul
kyaqil, per wetz in'ul swal
jun etanq'in b'an tume'l b'ix
tzan etanq'in te jun-ele'x.
11 Wetz a'in te pastoriyon aj
b'an galan.* Jun pastoriyon
b'an galan dispwest tzan
tkamik tzan kypaj kye talo'.
12 Per te aj cha n'aq'unan
tzan tpaj jun twi' tk'u'j, nya'tx
aji te tajawil, b'ix oj tul te
xo'j kyi'j kye karner tetz cha
n'oqik, cha nkyekaj tka'yi'
tzan tpaj nya'tx tetz kye
karner. Ya te xo'j nkyetzaj
tb'aq'u' b'ix nkyexik tslab'u'.
13 Te aj xjal nini cha n'oqik
tzan tpaj tetz cha a'ox atok
tk'u'j ti'j te twi' tk'u'j, b'ix kyi'j
kye karner k'onti'l n'ok tsi'
tk'u'j kyi'j.
14 A'in wetz te pastoriyon
aj b'an galan kyinnab'lin.
Wetz wotzqime' kye walo'
b'ix kyetz kyotzqimin,
15 iktza'x te Ntat totzqi' a'in
b'ix wetz wotzqi' te Ntat,* b'ix
wetz oxe'l nq'apo' wanq'in
tzan kypaj kye walo'.
16 Wetz ax ate' txq'anky
walo' aj nya'tx a'e' tuj ja
pe'onni, ax kyetz presis
tzan ktzaj win b'ix okyinqtel
kyoksla'* b'ix ikxji okye'okel
cha jun pe'on-oq b'ix tuky'i
cha jun pastoriyon.
17 Astilji te Ntat nkyinqet
tgani', tzan tpaj wetz nxik
nq'apo' wanq'in tzan tky'ik
nk'amo' junky'el.
18 K'onti'l ab'l n'el eq'in te
wanq'in sinoke a'inx wetz
nxik nq'apo' wib'x. At wa-
jwalil tzan txik nq'apo' wib'x
b'ix at wajwalil tzan tjaw
wanq'insa' wib'x junky'el
tzan tpaj ikxji otzaj tq'uma'
te Ntat.»
19 Ya ma tz'ok kcha'o'
ikxjani kye aj tijajil Israel
oqet kypawa' kyib', k'onti'l
eb'ajten dyakwerd.
20 Ky'ila'j xjal kxol
nkyq'uma' tuq ikxjani: «Tetz
atqex jun malspirit tuj tanim

* **10:11** Isa 40:11; Ezq 34:11-12 * **10:15** Mat 11:27; Luks 10:22 * **10:16** Ax: okyetzajel kcha'o' nwi'.

b'ix oje tz'el lok. ¿Tistil tzunx
n'ok esi' ewi' ti'j?»
21 Junjunky nkyq'uma'
tuq ikxjani: «Nijunwt aj
atqex jun malspirit tuj tanim
nyolin ikxjani. ¿Ti'tzun, jun
malspirit nb'antik titza' tzan
tjaw tjaqo' twitz jun moy?»

Aj Txik Tq'uma' Jesus Aji Tetz Te Tk'wa'al Dios

22 Ntons, jab'alil tuq b'ix
nqet tuq q'ijla' te q'ij aj
nkyna'o' aq'b'ia' tb'antlen te
Nin Jay Nab'il Qtata Dios.
23 Te Jesus atqet tuq tuj te
Nin Jay Nab'il Qtata Dios b'ix
nb'et tuq aj ja' n'ok q'uma'
te twitzjay aj "Tk'ulb'en Sa-
lomon."
24 Yaji kye xjal owok
kymontoni' kyib' ti'j b'ix oxik
kcha'o' tetz ikxjani: «¿Tujb'a'n
tzaj aq'uma' ab'l yatz a'ich?
Qa yatz a'ich te Koloyon Aj
Q'umankaj Oqtxi', instzaj
aq'uma' b'eyx ajna'l.»
25 Te Jesus oxik tq'uma'
kyetz: «Wetz ma'tx xik
nq'uma' etetz b'ix k'onti'l
nkyinxik etoksla'. Kyaqil aj
nkyink'ulun tzan tpaj tky'ixel
Ntat a'in telponx wi'j [ab'l
a'in].
26 Etetz k'onti'l n'etoksla'
wi'j tzan tpaj nya'tx a'ix iktza'
walo' [aj lapike' wi'j].
27 Wetz walo' n'el nniky'
kyi'j, b'ix kyetz n'el kyniky' ti'j
nwi' b'ix nkye'ok lapet wi'j.
28 Wetz nxik nsi' jun
kyanq'in te jun-ele'x b'ix nlay
kyexiknaj b'ix nijunwt ab'l
okye'elal eq'in tuj nq'ab'.
29 Te Ntat aj otzaj sin wa-
jwalil, tetz mas nim twitz
kyaqil b'ix nijunwt ab'l b'a'n
tzan kyel tin tuj tq'ab' Ntat.
30 Wetz a'in tuky'i Ntat cha
jun-oq a'o'na.»
31 Yaji kye xjal† ojaw ktzyu'
ab'j junky'el tzan tuq txik
kxon ti'j [tzan tqet kykansa'].
32 Te Jesus owaj tq'uma'
kyetz ikxjani: «Tidi'chq galan
ma'tx qet nk'ulu' ewitz etetz
tuky'i tajwalil Ntat. ¿Tzan tpaj
alkyetz nk'ulb'en okyin'okel
exo'o' tuky'i ab'j?»
33 Yaji kye xjal owaj
ktzaq'b'e': «Qetza nlay
xhch'ok qxo'o'na tzan tpaj
jun ak'ulb'en galan, sinoke
tzan tpaj aj ayol b'an nya'tx
galan nxik aq'uma',* komo
n'ok aq'uma' awi'jx qa a'ich
Dios b'ix cha xjal a'ich.»
34 Yaji te Jesus oxik tq'uma'
kyetz ikxjani: «Tuj te Kawb'il
tz'ib'anqex [aj txik tq'uma'
te Qtata Dios kyuky'i xjal]
ikxjani: "Wetz oxik nq'uma'
etetz, 'Etetz iktza' Dios a'ix.'
"*
35 Ntons, qa te Qtata Dios
owok tq'uma' iktza' Dios-e'
kye xjal aj nkyecha'on tuq
tyol, komo te Tu'jal Qtata Dios
nyolin ikxji b'ix te nini nlay
b'antik tzan tjaw ky'ixpu',
36 komo te Qtata Dios
in'el tpawa' a'in a'ox te tetz
b'ix intzaj tlajo' tzani twitz
tx'o'tx', ¿tistil etetz nkxyolin
wi'j qa wetz nkyinyolin
nya'tx galan ti'j te Qtat, tzan
tpaj oxik nq'uma' qa wetz a'in
Tk'wa'al?

† **10:31** Kye xjal judiy. * **10:33** Lev 24:16 * **10:34** Sal 82:6

37 Qa wetz nlay-wit qet
nk'ulu' aj nqet tk'ulu' te Ntat,
k'onti'l-tal nkx'okslan wi'j.
38 Per komo wetz nqet
nk'ulu' aj nqet tk'ulu' te Ntat,
anke k'onti'l nxik etoksla'
te aj nkyinyolin, mejor
pe'etokslan wi'j tzan tpaj te
aj nqet nk'ulu'. Ikxji tzan tel
eniky' b'eyx te jun-ele'x wetz
tuky'i Ntat cha jun-oq a'o'.»
39 Ntons yaji [kye xjal aj
nim kyajwalil kxol kye aj tija-
jil Israel] kygan tuq tzan tjaw
ktzyu' junky'el, per te Jesus
luwew owex kxol.
40 Yaji te Jesus oxik junxla'
te Jordan A' aj ja' tuq te
Wa'nch njaw tsi' a' kywi' xjal
tb'aya',* b'ix okaj ten jun
tyemp txini.
41 Ky'ila'j tuq kye xjal
nkyepon tuq tuky'i'l, b'ix
nkyq'uma' tuq ikxjani:
«B'an'ax te Wa'nch k'onti'l
oqet tk'ulu' jun lab'al [tuky'i
tajwalil Qtata Dios] per aj
otyolij ti'j ja xjalni, b'an'ax.»
42 Tuj aj luwarji, ky'ila'j xjal
eb'aj'okslan ti'j te Jesus.

11

Aj Tjaw Anq'in Te Lásaro Tzan Jesus

1 Ntons at tuq jun xjal yab',
Lásaro tb'i. Tetz tjay tuj Be-
tany aj ja' nkyenajan tuq kye
tanab' te Liy tuky'i Ma't.*
2 Te Liy aj titz'in Lásaroni
axkix te aj owok tsi' tk'ok'jal
ti'j toq te Jesus b'ix yaji owok
tky'ixwinsa' tuky'i stzamal
twi'x.*
3 Ntons kye tanab' te Lásaro
oxik kylajo' jun kymandader
q'umal tuky'i Jesus ikxjani:
«Tat, te atayk'u'uj aj nqet
agani' nim, tetz b'an yab'.»
4 Ya ma tz'ok xhcha'o' te Je-
sus ikxji, oxik tq'uma' ikxjani:
«Te aj yab'ilni nlay kansan
sinoke owokeyon tzan tok en
tajwalil te Qtata Dios ti'j te
kamikyj, ikxji tzan tok en wa-
jwalil wetz aj Tk'wa'al a'in.»
5 Te Jesus b'an nkyeqet tuq
tgani' te Lásaro kyuky'i a'e'
tanab',
6 per ya ma tz'ok xhcha'o'
qa te Lásaro b'an yab' tuq,
ntons okajten kab'e'ky q'ij aj
ja' tuq atqet.
7 Mas yaj oxik tq'uma'
kyuky'i kye txnaq'atz ikxjani:
«Qwa'q junky'el tuj Judey.»
8 Yaji kye txnaq'atz
oxik kyq'uma' tetz ikxjani:
«Xnaq'tzon, yatz aweb'en kye
aj tijajil Israel kygan tuq
tzan aqet kykansa' tuky'i ab'j.
¿Ti'tzun, agan axik junky'el
txini?»
9 Yaji te Jesus oxik tq'uma'
kyetz [jun yek'b'il] ikxjani:
«¿K'onti'l eteb'en etetz te q'ij
at kab'lajuj or tuj? Qa qetz
nqob'et chijq'ij, nlay qojaw
xpetk'an tzan tpaj nxik qen te
chk'atunal.
10 Per qa nqob'et qonik'an,
nqojaw xpetk'an tzan tpaj
k'onti'l chk'atunal tuj qwitz.»
11 Yaji oxik tq'uma'ky ikx-
jani: «Te qtayk'u'uj Lásaro cha
ma'tx witan, per wetz ma ky-
inxik k'asul tetz.»
12 Yaji kye txnaq'atz oxik

* **10:40** Wnch 1:28 * **11:1** Luks 10:38-39 * **11:2** Wnch 12:3

kyq'uma' tetz ikxjani: «Tat,
qa tetz cha ma'tx witan [tzan
tpaj tyab'il], ntons ob'antel.»
13 Per aj txik tq'uma' te Je-
sus ikxji telponx tuq te Lásaro
ojetq tuq kamik, per kyetz tuj
kynab'l qa cha nwitan tuq.
14 Ntons te Jesus oxik
tq'uma' b'an b'an'ax kyetz
ikxjani: «Te Lásaro ma'tx
kamik,
15 b'ix wetz nkyinchalaj
k'onti'l atinqet tuq txini
tzan tpaj ajna'l galan tzan
etokslan etetz wi'j. Qwa'q e'el
tetz.»
16 Ntons te Maxh, aj n'ok
q'uma' tb'i Yuxh, oxik tq'uma'
kye txq'anky txnaq'atz Jesus
ikxjani: «Ax qwa'q qetz tzan
jkamik junx tuky'i'l.»

17 Ya ma pon te Jesus opon
tuj Betany [aj tamaq' te yab'],
ojetq tuq pon tkaji' q'ij toklen
muqu' te Lásaro.
18 B'ix komo te Betany
qaynin tuq ti'j Jerusalen,
qanq cha ox kilómetr tuq,
19 ky'ila'j kye xjal aj tijajil Is-
rael ojetq tuq kyepon q'olb'el
te Liy tuky'i te Ma't tzan tpaj
tkamlen te kyitzik.
20 Ya ma tz'ok xhcha'o' te
Ma't qa te Jesus ikja'n tuq
tpon, ntons owetz kanol tetz,
per te Liy okaj ten tjay.
21 Yaji te Ma't oxik tq'uma'
te Jesus ikxjani: «Tat, cha
atichqet-wit tuq tzani te
witzik, k'onti'l-tal ma kamik.
22 Per wetz web'en, te Dios
otzajel tsi' kyaqil aj oxe'l
aqani' yatz tetz ajna'l.»
23 Yaji te Jesus owaj
stzaq'b'e' tetz ikxjani: «Te aw-
itzik ojawel anq'in junky'el.»
24 Yaji te Ma't oxik tq'uma'
tetz: «B'an'ax wetz web'enky
ojawel anq'in junky'el oj ky-
jaw anq'in kyaqil kye kam-
naq oj tpon or te jwisy.»*
25 Ntons te Jesus oxik
tq'uma' ikxjani: «A'in wetz
aj nkyejaw anq'in kye xjal
witza' b'ix nxik nsi' kyanq'in
ab'l aj owokslayon wi'j, anke
ma kamik per owanq'iyon,*
26 b'ix kyaqil kye aj
itz'oje' qa nkye'okslan wi'j,
nlay kyekamik te jun-ele'x.
¿N'awoksla' yatz nini?»
27 Yaji te Ma't oxik tq'uma'
tetz: «B'an'ax tat, wetz nwok-
sla' yatz a'ich te Koloyon Aj
Q'umankaj Oqtxi', aj Tk'wa'al
Dios aj owulelkix tuq twitz
tx'o'tx'.»
28 Ya ma xik tq'uma' ntzani
oxik uk'lel te titzik aj Liy b'ix
oxik tjask'a' tetz ikxjani: «Te
xnaq'tzon ma'tx tzul b'ix tgan
yolin awuky'i'l.»
29 Ya ma tz'ok xhchan te
Liy, ojaw naj wa'let b'ix oxik
naj q'olb'el te Jesus.
30 Te Jesus mina' tuq tpon
tuj te amaq', tzunx tuq atqet
aj ja' owok tk'ulb'a' te Ma't.
31 Ya ma xik kyen kye
xjal aj akyeqet tuq tjay aj
nkyeq'olb'en tuq te Liy, ya
ma xik kyen tjaw karre te Liy,
kyetz eb'aj'ok lapet ti'j, kyetz
tuj kynab'l tuq qa ikja'n txik
oq'eyon tajsik anim.
32 Ya ma pon te Liy aj
ja' tuq atqet te Jesus, oqet
mejlet twitz tuky'i twitz max

* **11:24** Dan 12:2 * **11:25** Rom 6:4-5; Kol 2:12; 3:1

twitz tx'o'tx' b'ix oxik tq'uma' ikxjani: «Tat, cha atichqet-wit tuq yatz tzani, te witzik k'onti'l-tal ma kamik.»
33 Ya ma xik ten te Jesus te Liy b'an n'oq' tuq b'ix kye kxjalil aj tijajil Israel aj ajune' tuq tuky'i'l ax nkye'oq' tuq, tetz otzaj cho'on tanim b'ix oje b'isun.
34 Yaji oxik xhcha'o' kyetz: «¿Ja' oqex emuqu'?» Kyetz oxik kyq'uma': «Qalan e'el tetz, tat.»
35 Yaji te Jesus owokten oq'el.
36 Yaji kyekyi kye xjal aj tijajil Israel ikxjani: «Intxik eten, b'an nqet tuq tgani'.»
37 Yatzun junjunky nkyq'uma' tuq ikxjani: «Komo tetz ob'antik tzan tjaw tjaqo' twitz te moy, ¿ti'tzun k'onti'l-tal ma b'antik titza' tzan k'on tkamik ja xjalni?»
38 Yaji te Jesus junky'el otzaj cho'on tanim, owok laq'chet ti'j te jul aj ja' oqex muqu', jun jul lamo' tuq stzi' tuky'i jun nim ab'j.
39 Yaji te Jesus oxik tq'uma' ikxjani: «Intel etin te ab'j.» Ntons te Ma't aj titz'in te kamnaq oxik tq'uma': «Tat, oje tzu'wxik tzan tpaj kaje q'ijxi' tnajlen.»
40 Yaji te Jesus oxik tq'uma' tetz ikxjani: «¿K'onti'l petzun ma xik nq'uma' yatz qa awoksla'tz owokel awen tajwalil te Qtata Dios?»
41 Ntons owel kyin te ab'j b'ix te Jesus ojax ten twitz ka'j b'ix oxik tq'uma' ikxjani: «Tat, wetz nxik nsi' pixon te yatz tzan tpaj ma'tx kyintzaj acha'o'.
42 Wetz web'en yatz ntzaj asi'kix awi' wi'j, per wetz nxik nq'uma' ntzani tzan tok jun galan kye ja xjalni b'ix tzan kyokslan a'ich lajol te wetz.»
43 Ya ma xik tq'uma' ikxji, owox q'olb'en ti'j kongan: «Lásaro, pawetz tzi.»
44 Yaji te aj kamnaq tuq owetz tuj te jul b'ix tzunx tuq k'alome' kye toq b'ix tq'ab', b'ix te twitz tzunx b'atz'o' tuky'i jun xq'apj. Yaji te Jesus oxik tq'uma' kyetz: «Intel epuju' b'ix intxik etzoqpi'.»

Aj Kykaj Ti'j Kye Aj B'uch'uj Parisey Tzan Tqet Kykansa' Te Jesus

Mat 26:1-5; Mak 14:1-2; Luks 22:1-2

45 Ntons tzan tpaj te nini, ky'ila'j xjal aj tijajil Israel aj ajune' tuq tuky'i Liy owok kyen te aj oqet tk'ulu' te Jesus, b'ix e'okslan ti'j.
46 Per ate' junjun eb'ajxik yoliyon kyuky'i kye aj b'uch'uj Parisey b'ix oxik kyq'uma' te aj ojetq tuq tk'uluj te Jesus.
47 Ntons kye aj b'uch'uj Parisey b'ix kye pal aj nim kyajwalil owok kchimo' kyib' kyuky'i kye aj b'uch'uj tijxjal aj mas nim kyajwalil kxol kye aj tijajil Israel, b'ix oxik kyyoli' ikxjani: «¿Tidi' ojk'ulu'tz ajna'l tuky'i ja ichanni? Nqet tk'ulu' ky'ila'j seny lab'al tuky'i nim tajwalil.
48 Qa cha owokel qen ikxji, kyaqil xjal okye'okslayon ti'j b'ix kye aj Rom owelal kyin lad tzan qna'on te Qtata Dios

tuj te Nin Jay b'ix owelal kyin
lad tzan jk'ulun mandad kxol
qxjalil.»
49 Yaji jun kxol kyetz aj tb'i
Kaypas, aj twitzale' pal tuj
aj aq'b'iji, tetz oxik tq'uma'
kyetz ikxjani: «Ententz k'onti'l
eteb'en ch'inwt.
50 K'onti'l n'ok esi' enab'l
mejor qa ma naj cha jun
xjal tzan tpaj te qamaq' b'ix
nya'tx tzan tponaj kyaqil te
qamaq'.»
51 Per te Kaypas nya'tx cha
tuj twi'xwit tetz owetz tin
aj txik tq'uma' ikxji. Komo
tetz te twitzale' pal, astilji
oxik tq'uma' ikxji tzan tpaj te
Qtata Dios oyolin tuj tanim qa
te Jesus ma'kix tuq kamik te
jun galan kye txjalil,
52 b'ix nya'tx tuq a'ox kyi'j
kyetz sinoke tzan kyok ik-
tza' jun b'uch'uj kyaqil kye aj
tk'wa'al Dios aj slab'ume' tuq
kyib' ja'chq.
53 Tuj aj q'ijji te b'uch'uj
tijxjal aj mas nim kyajwalil
kxol kye aj tijajil Israel ekaj
ti'j tzan tqet tuq kykansa' te
Jesus.
54 Astilji te Jesus ya k'onti'l
ojawb'et tzi kywitz kye txjalil
aj tijajil Israel, sinoke owex
tzi, oxik tuj junky amaq' tb'i
Chayin, qaynin ti'j te ky'ixk'oj
tx'o'tx' aj ja' k'onti'l najayon,
b'ix tzi oqeten kyuky'i tx-
naq'atz.
55 Ch'inky tkanon tuq te
q'ij aj tb'i Paskw aj nqet
tuq kyq'ijla' kye xjal aj
tijajil Israel, b'ix ky'ila'j xjal
tuj ky'ila'j luwar eb'ajxik
Jerusalen atx tuq ch'inky
tzan tkanon te ninq'ij,
eb'ajxik tzan kyk'ulun kykos-
tumbr tzan tkaj saq kyanim
tuj twitz Dios.
56 Kye xjal tuj te q'ij nqet
tuq kyjoyo' te Jesus tuj te
Nin Jay Nab'il Qtata Dios
b'ix nkyq'uma' tuq ikxjani:
«¿Titza' etetz tuj enab'l, tzul
petz-talo tuj te q'ij qa nlayji?»
57 Kye aj b'uch'uj Parisey
kyuky'i kye pal aj nim kya-
jwalil ojetq tuq xik kyq'uma'
qa at ab'l tuq teb'en ja' atqet
te Jesus a tgan tuq tzan stzaj
tq'uma' ikxji tzan tuq tjaw
ktzyu'.

12

Aj Tqet K'ulu' Abyar Jesus Ti'j Tkamiky
Mat 26:6-13; Mak 14:3-9

1 Aj atx tuq waqaq q'ij tzan
tkanon te q'ij aj tb'i Paskw,
te Jesus oxwa'q tuj Betany aj
tamaq' Lásaro aj ojaw anq'in
titza'.
2 Tzi oqet ksi' jun twe' te Je-
sus tzan kywa'an te qale', b'ix
te Ma't nsipan tuq te wab'j
b'ix te Lásaro jun kxol kye
aj nkyewa'an tuq twi' mes
kyuky'i kye aj uk'leme'.
3 Te Liy otzaj tin jun
libr tk'ok'jal xhchukeltib' aj
ta'al nardo b'ix b'an tb'anil
tuq, b'an kar ti'j b'ix owok
tsi' ti'j toq Jesus b'ix owel
tky'ixwinsa' tuky'i stzamal
twi'.* B'ix kyaqil te jay onoj
tuky'i tk'ok'jal.
4 Ntons te Judas Iskaryot
jun te aj txnaq'atz te Jesus b'ix

* **12:3** Luks 7:37-38

aj ojawel tuq meltz'jik ti'jky,
tetz oxik tq'uma' ikxjani:
5 «¿Tistil k'onti'l ma xik
k'aylet te ja tk'ok'jalni tzan
twi' tk'u'j jun xjal te jun
aq'b'i* b'ix ma'-tal xik si'let
kye a'e' meb'a' xjal?»
6 Per te Juds oxik tq'uma'
ntzani nya'tx tzan tpaj-wit
n'ok lo'et tk'u'j kyi'j kye
meb'a' xjal, sinoke komo tetz
aji tuq te k'u'ul tmin, ntons
oxik tq'uma' ikxji tzan tuq tel
telq'a' ch'in ti'j.
7 Yaji te Jesus oxik tq'uma'
tetz ikxjani: «K'on chyolin ti'j
ja xujni, tetz cha k'u'u' tuq
titza' tzan nqet tk'ulu' b'ex
ajna'l cha'oj nmuqet.
8 B'ix yatzun kyi'j kye
meb'a' xjal, kyetz b'ajq'ij
okyeqtelten exol* per wetz
nlay kyinqeten exol.»

Aj Tqet Kyb'isu' Tzan Tqet Kykansa' Te Lásaro

9 Yaji ky'ila'j kye aj tijajil Is-
rael owok kcha'o' qa te Jesus
atqet tuq tuj Betany, ntons
eb'ajxwa'q tjay Lásaro nya'tx
a'ox e'el Jesus sinoke ax e'el
tuq te Lásaro aj ojaw anq'in
tzan te Jesus.
10 Ntons kye pal aj nim kya-
jwalil oqet kyb'isu' tzan tuq
tqet kykansa' ax te Lásaro,
11 tzan tpaj ky'ila'j tuq kye
xjal aj tijajil Israel n'el ky-
pawa' tuq kyib' kyi'j kyetz
tzan kyokslan tuq ti'j te Jesus
tzan tpaj te Lásaro.

Titza' Ok'amjik Te Jesus Tzan Kye Xjal Aj Jerusalen

Mat 21:1-11; Mak 11:1-11; Luks 19:28-40

12 Tuj junky iwitq ky'ila'j
xjal aj ojetq tuq kyejakon
tuj te q'ij te Paskw, owok
kcha'o' qa te Jesus opoyon tuq
Jerusalen,
13 ntons kyetz otzaj kyiqa'
txaq rams b'ix e'ex kanol tetz,
b'ix nkyesiky'in tuq ikxjani:
«¡Galanxwit ky'ik ti'j te aj ma
tzul kolol qetza!* ¡Galanxwit
ky'ik ti'j te aj tzul aj tlajen
Qajawil! ¡A tetz te twitzale'
k'ulul mandad te qamaq' Is-
rael!»
14 Te Jesus, oxik si' tetz jun
ch'i tal bur, b'ix ojaw iqa' tzan
te tal bur, ikxji oky'ik kixi' ik-
tza'x nyolin tuj te Tu'jal Dios,
15 "Etetz a'ix aj amaq'
Jerusalen,† k'on kxob'. Intxik
eten te twitzale' k'ulul man-
dad te etetz, tzul iqa' tzan jun
ch'i tal bur."*
16 Tb'ay kye txnaq'atz te
Jesus k'onti'l owox tuj kywi'
kyaqil aj ntzani, per ya ma
jakon tuj twit'lel tuj ka'j ntons
maxji otzaj kyna'o' kyaqil aj
oky'ik ti'j aj q'ijji, komo ya
tz'ib'ankaj tuq ti'j oqtxi'.
17 Ntons kye xjal aj akyeqet
tuq tuky'i Jesus aj tetz tuk'le'
te Lásaro aj tjaw anq'in titza',
kyetz nxik tuq kypakb'a'
kyaqil aj ojetq tuq tz'ok kyen.
18 Astilji kye xjal e'etz kanol
tetz tzan tpaj ojetq tuq tz'ok
kcha'o' ti'j te seny aj oqet
tk'ulu' tuky'i tajwalil Dios.

* **12:5** Ox oqal (300) tmin denary. * **12:8** Deu 15:11 * **12:13** Sal 118:25-26
† **12:15** Ax: Sión. * **12:15** Zac 9:9

19 Yatzun kye aj b'uch'uj
Parisey nkyq'uma' tuq
kyib'kyib'x ikxjani: «Intok
eten waq etetz, ikxji nlay
b'antik tidi' qitza', intxik eten
kyaqil kye xjal nkye'ok lapet
ti'j.»

Aj Tpon Joyb'aj Jesus Tzan Xjal Aj Nya'tx Txjalil

20 Ntons, kxol kye xjal aj
ejakon na'ol Dios tuj te q'ij,
ate' junjun xjal aj nya'tx tijajil
Israel.
21 Kyetz e'ok laq'chet ti'j te
Lip aj Betsayd jun amaq' tuj
tkwentil Galiley, b'ix oqet ky-
witz twitz, oxik kyq'uma' ikx-
jani: «Tat, qetza qgana tzan
tok qen te Jesus.»
22 Ntons te Lip oxik tq'uma'
te Lexh b'ix kykab'il exwa'q
q'umal tuky'i Jesus.
23 Ntons te Jesus oxik
tq'uma': «Ma'tx pon or tzan
tok en te tume'l b'an b'an'ax
iktza'xkix [wetz a'in] te Ichan
Aj Tk'wa'al Dios [a'in].
24 Oxe'l nq'uma' etetz b'an
b'an'ax, qa jun twitz triw
nqet tuj tx'o'tx' b'ix qa nlay
naj, ntons xhchukel tetz
atqet, per qa okamel ntons
opuquyon mas.
25 Ab'l te aj n'ok tsi' tk'u'j
tzan tkolon tanq'in, tetz
okamel; yatzun te aj k'on
tgan tzan tkolon tanq'in
iktza' kyanq'in kye xjal
aj tzani twitz tx'o'tx', tetz
owanq'iyon kixi'.*
26 Ab'l aj tgan tzan nqet
toksla', ntons intok lapet wi'j,
b'ix aj ja' wetz okyinqtelten,
ax tzi oqtelten tetz. Ab'l aj
nkyinqet toksla', oqtel jiq'b'a'
tzan Ntat.»

Aj Txik Tq'uma' Jesus Titza' Tuq Ntna'o' Tuj Tanim Tzan Tpaj Ch'inky Tuq Tkamik

27 «Wetz ajna'l tuj wanim
ma'tx kyinxik tuj b'is, b'ix
¿tidi' nyoli'tz wetz? ¿O' petzun
oxe'l nq'uma' "Tat, kyin'el
akolo' ti'j aj oky'el wi'j tuj ja
orni"? ¡Nlay! Komo wetz in'ul
tzan tky'ikkix wi'j aj oky'el tuj
ja orni.
28 Tat, intqet ayek'u' te
tume'l b'an b'an'ax awi'j
iktza'xkix yatz a'ich.» Yaji
oxik cha'o' tuj ka'j ikxjani:
«Wetz oje qet nyek'u' te
tume'l b'an'ax wi'j iktza'xkix
wetz a'in b'ix oqtel nk'ulu'
junky'el.»
29 Ntons kye xjal aj akye-
qet tuq tzi, oxik kcha'o', b'ix
nkyq'uma' tuq qa jun ray ma
tzaj, b'ix junjunky nkyq'uma'
tuq jun ángel ma tzaj yolin
tuky'i'l.
30 Yaji te Jesus oxik tq'uma'
ikxjani: «Nya'tx tzan tnim-
san nk'u'j wetz aj ma tzaj
q'uma'ni sinoke te jun galan
te etetz.
31 Ma'tx pon or tzan txik
q'uma' te b'an'ax kyi'j kye
xjal twitz ja tx'o'tx'ni, b'ix
ma'tx pon or tzan tex lajo' te
twitzale' ti'j te nya'tx galan
twitz ja tx'o'tx'ni.
32 B'ix wetz, oj njaw eq'i'
wetz tajsik tx'o'tx', okyetzajel
wuk'le' kyaqil xjal wi'j.»
33 Ntons tetz, aj nxik tuq
tyoli' ikxjani telponx ti'j titza'
tuq tetz okamel.

* **12:25** Mat 10:39; 16:25; Mak 8:35; Luks 9:24; 17:33

34 Kye xjal owaj kyqani'
tetz ikxjani: «Qetza oje tz'ok
qcha'o'na tuj te Kawb'il, te
Koloyon Aj Q'umankaj Oqtxi'
oqteltenkix te jun-ele'x.*
¿Titza' txiklen ayol ikxnini
qa te Ichan Aj Tk'wa'al Dios
ojawel eq'i' twitz tx'o'tx'?
¿Ab'l te Ichan Aj Tk'wa'al Dios
n'aq'uma'ni?»
35 Ntons te Jesus oxik
tq'uma' kyetz: «Ya nya'tx
nim tyemp tzan nten exol
etetz tzan nswan chk'atunal
tuj ewitz. Pe'eb'et tuj ja
chk'atunalni mina'x tuq tul
te qlolj eti'j tzan tpaj te aj
nb'et tuj qlolj k'onti'l teb'en
ja' ikja'n txik.
36 Pe'etokslan waq wi'j
man atinqet exol tzan nswan
chk'atunal tuj ewitz, b'ix
ikxji tzan etok etetz xjal aj
xhk'atun tuj ewitz.» Ya ma
xik tq'uma' kyaqil ntzani, te
Jesus owex kxol b'ix owewan
kywitz.

Aj Tyolin Jesus Kyi'j Kye Aj K'onti'l Tuq Nkye'okslan

37 Anke te Jesus ojetq
tuq qet tk'ulu' tidi'chq
yek'b'il kywitz kye xjal tuky'i
tajwalil Dios, per k'onti'l tuq
nkye'okslan [ky'ila'j xjal] ti'j.
38 Presiskix tuq tzan tpon
tyol te Chay aj yolil tyol Dios
oqtxi', aj ja' nyolin ikxjani:
"Tat, nijunwt ab'l oje xik ok-
slan te aj nxik qpakb'a'na.
¡Per a'e'xk kyetz oje tz'ok kyen
apoder yatz!"‡
39 Astilji k'onti'l tuq nxik
kyoksla'. Komo ax oqet
stz'ib'a' te Chay ikxjani:
40 "Te Qtata Dios oje qet xtx-
ayi' te kywitz, oje qet xtxayi'
twitz te kyanim, tzan k'on tel
kyniky', tzan k'on kyok lapet
wi'j tzan kyb'antik."*
41 Aj ntzani oqet stz'ib'a' te
Chay tzan tpaj tetz owok joto'
tuj twitz tidi'chq aj telponx
te Qtata Dios atqet tuq tuky'i
te [Koloyon Aj Q'umankaj
Oqtxi'] b'ix oqet stz'ib'a' ti'j.
42 Per yatzun kxol kye
xjal aj nim kyajwalil [kxol
kye aj tijajil Israel], ky'ila'j
kxol kyetz kygan tuq tzan
kyokslan ti'j, per tzan tpaj
kye aj b'uch'uj Parisey k'onti'l
tuq nxik kyq'uma' kywitz xjal
tzan k'on tuq kyetz eq'i' tuj te
jay nab'il Dios.
43 Mas kygan tuq tzan
kyqet jiq'b'a' tzan kye xjal b'ix
nya'tx tzan Qtata Dios.
44 Ntons te Jesus oxik
tq'uma' kongan [aj ja' tuq
npakb'an kxol kye xjal]: «Ab'l
te aj n'okslan wi'j, nya'tx cha
a'ox wi'j n'okslan sinoke ax
ti'j te aj otzaj lajon wetz.
45 B'ix ab'l te aj nkyin'ok
totzqila' ax n'ok totzqila' te aj
otzaj lajon wetz.
46 A'in wetz swal chk'atunal
tuj kywitz kye xjal, b'ix ma'tx
kyin'ul tzani twitz tx'o'tx'
tzan k'on kyten tuj qlolj
kyaqil kye aj okye'okslayon
wi'j.
47 Qa at ab'l n'ok xhchan

* **12:34** Sal 110:4; Isa 9:7; Ezq 37:25; Dan 7:14 ‡ **12:38** Ax: Qajawil, ¿ab'l oje xik okslan te aj nxik qpakb'a'na? ¿Ab'l qetz oje xik tyek'u' te Qajawil kyaqil tpoder? Isa 53:1. * **12:40** Isa 6:10

te nyol b'ix k'onti'l nqet tok-
sla', wetz k'onti'l nxik nswa'
xhcho'nal ti'j tzan tpaj wetz
nya'tx swal xhcho'nal kyi'j
kye xjal in'ul twitz tx'o'tx'
sinoke tzan nkolon kyi'j.
48 Ab'l te aj okyin'elal tik'o'
b'ix nlay xik toksla' te nyol,
cha'oj tul te jwisy at titza'
oxe'l swa' tuj il, komo wetz
nyol aj oje xik nq'uma', max
tuj te jwisy otzajelkix na'o'
tzan txik swa' tuj il te aj xjalji.
49 Tzan tpaj wetz k'onti'l
nkyinyolin cha tuj nwi'x-
wit n'etz win, sinoke te Ntat
aj otzaj lajon wetz aji ntzaj
q'uman wetz kyaqil aj a tgan
tzan txik nq'uma'.
50 B'ix wetz web'en kyaqil
aj ntzaj tq'uma' te Ntat te jun
qanq'in te jun-ele'x. Ntons,
iktza'x te aj oje tzaj tq'uma'
te Ntat ax ikxji wetz nxik
nq'uma'.»

13

Aj Tel Xtx'ajo' Jesus Ti'j Kyok Kye Txnaq'atz

1 Ntons atx ch'inky tuq tzan
taq'ik te q'ij Paskw, te Je-
sus teb'enky tuq ya ojetq tuq
pon or tzan tkaj tsi' ja twitz
tx'o'tx'ni b'ix tzan txik tuq
junky'el tuky'i Stat, b'ix komo
nkyeqet tgani' tuq kyaqil kye
aj nkye'okslan tuq ti'j tzani
twitz tx'o'tx', tetz dispwest
tuq tzan tkamik tzan kypaj.
2 Man tuq nkyewa'an te
qale', b'ix komo te Tajaw
Choj ojetq tuq xik tq'uma'
tuj tanim te Judas Iskaryot aj
tk'ajol Simon Iskaryot tzan
txik tq'apo' te Jesus,
3 ntons te Jesus, tetz teb'en
tuq te Qtata Dios ojetq tuq kaj
tsi' kyaqil tuj tq'ab' tetz, b'ix
teb'en tuq, tetz tzajnaq tuky'i
Qtata Dios b'ix tzikix tuq ma
tz'aj junky'el.
4 Ntons, man tuq
nkyewa'an, ojaw wa'let b'ix
owel tin te xtxo'w b'ix otzaj
tin jun twayj, owok tk'alo'
twi' tkux,
5 b'ix yaji oqex tsi' a' tuj jun
tuk'lal b'ix owokten tx'ajol ti'j
kyok kye txnaq'atz b'ix owel
tky'ixwinsa' tuky'i te twayj aj
atok tuq twi' tkux.
6 Ya ma tz'el xtx'ajo' tuq
ti'j toq te Simon Xhpe'y, te
Simon Xhpe'y oxik tq'uma':
«Tat, ¿ti'tzun, a'ich yatz ox-
hch'elal tx'ajon ti'j woq?»
7 Yaji te Jesus oxik tq'uma':
«Ajna'l k'onti'l n'el aniky' ti'j
aj nqet nk'ulu'ni, per mas yaj
owelal aniky' ti'j.»
8 Yaji te Xhpe'y oxik
tq'uma': «Wetz nlay. K'on tz'el
atx'ajo' ti'j woq.» Ntons te
Jesus oxik tq'uma' tetz: «Qa
nlay tz'el ntx'ajo' ti'j awoq,
ntons nlay b'antik tzan awok
lapet wi'j.»*
9 Tzaj te Simon Xhpe'y,
oxik tq'uma': «Qa ikxji, ntons
nya'tx a'ox ti'j woq sinoke
kyaqil nq'ab' b'ix nwi'.»
10 Oxik tq'uma' junky'el te
Jesus: «Ab'l te aj ma'tx tz'ichin
nya'tx presis tzan tel xtx'ajo'
kyaqil xhchi'jel sinoke a'ox
te toq tzan tpaj saq kyaqil
xhchi'jel. Etetz saq etanim,

* **13:8** Ax: nlay b'antik tzan awok te wetz.

anke nya'tx ekyaqil.»
11 Tetz oxik tq'uma', “Nya'tx
ekyaqil [saq etanim]” tzan
tpaj teb'enky tuq ab'l te aj
oxe'l q'apon tetz.
12 Ya ma mankun xtx'ajon
ti'j kyoq kye txnaq'atz, owok
tsi' junky'el te xtxo'w b'ix
oqet wit'let junky'el kxol b'ix
oxik tq'uma' ikxjani: «¿N'el
etetz eniky' ti'j aj ma'tx qet
nk'ulu'ni?
13 Etetz n'ok eq'uma' wetz
“Xnaq'tzon” b'ix “Qajawil,”
b'ix ikxji nkxyolin galan tzan
tpaj a'inkix wetz iktza' aj
n'eq'uma'ni.
14 Qa wetz ma tz'el ntx'ajo'
ti'j etoq etetz b'ix wetz a'in
te xnaq'tzon b'ix te etajawil,
ntons presis tzan ek'ulun
ikxji etetz exolx tzan tel
etx'ajo' ti'j etoq.
15 Wetz ma'tx kaj nyek'u'
etetz, iktza'x ma'tx qet nk'ulu'
ax ikxji etetz intqet ek'ulu'.*
16 Wetz oxe'l nq'uma' etetz
b'an b'an'ax, k'onti'l jun mosj
mas nim tajwalil twitz te tpa-
tron* b'ix k'onti'l jun man-
dader mas nim tajwalil twitz
te aj otzaj lajon tetz.
17 Galan oky'el eti'j tzan
Qtata Dios qa n'ox tuj ewi'
kyaqil ntzani b'ix qa nqet
ek'ulu'.
18 K'onti'l nkyinyolin eti'j
etetz ekyaqil. Wetz web'en
ab'le' aj oje kye'el njoyo', per
nkyinyolin ikxjani tzan tpaj
oky'elkix iktza'x tz'ib'ankaj
tuj te Tu'jal Dios aj ja' nyolin
ikxjani: “Te aj nxik nmojla'
nlaq tuky'i'l, ojawel meltz'jik
wi'j.”*
19 Wetz nxik nq'uma' b'eyx
etetz ajna'l, ikxji oj tky'ik
ntzani oxe'l etoksla' wetz a'in
kixi' [Dios].
20 Wetz oxe'l nq'uma'
etetz b'an b'an'ax, ab'l aj
okyetk'amo'tz ab'le'chq aj
okyexe'l nlajo' te nky'ixel,
nkyintk'amo' a'in; b'ix ab'l te
aj nkyintk'amo', ntk'amo' te
aj otzaj lajon wetz.»*

Aj Tyolin Jesus Ti'j Te Aj Oxe'l Q'apon Tuq Tetz Tzan Tkamik

Mat 26:20-25; Mak 14:17-21; Luks 22:21-23

21 Yaji, ya ma xik tq'uma'
te Jesus kyaqil ntzani, oxik
tanim tuj b'is b'ix oxik
tq'uma' b'an xtxolil kyetz
ikxjani: «Wetz oxe'l nq'uma'
etetz b'an b'an'ax, jun aj etetz
exol okyinxe'l tq'apo'.»
22 Ntons kye txnaq'atz
e'aq'ik tzan tox kyen tuj
kywitz, k'onti'l tuq kyeb'en
ab'l tuq qi'j nyolin ikxji.
23 Jun txnaq'atz aj nqet
tuq b'an tgani' wit'likqet tuq
qaynin tk'atzaj,
24 b'ix yaji te Simon Xhpe'y
oxik tsi' jun señ te tetz tzan
tuq txik xhcha'o' tetz te Jesus
ab'l tuq qi'j nyolin.
25 Yaji te aj junky owok
laq'chet ch'inky ti'j te Jesus,
oxik xhcha'o' ikxjani: «Tat,
¿ab'ltzun aj oxe'l q'apon te
yatz?»
26 Te Jesus owaj stzaq'b'e'
ikxjani: «Wetz oqtex nmu'u'

* **13:15** Mat 20:28; Mak 10:45; Luks 22:27 * **13:16** Mat 10:24; Luks 6:40; Wnch 15:20 * **13:18** Sal 41:9 * **13:20** Mat 10:40; Mak 9:37; Luks 9:48; 10:16

jun pedas wab'j, ab'l qetz
oxe'l nsi', ajitzun tetz.» Ntons
yaji oqex tmu'u' jun wab'j b'ix
oxik tsi' te Judas Iskaryot aj
tk'wa'al Simon Iskaryot.
27 Ya ma ky'ik tk'amo' te
Juds te wab'j b'eyxnajji te
Satanas oqex tuj tanim te
Juds. Astilji te Jesus oxik
tq'uma' tetz: «Aj presis tzan
tqet ak'ulu', inqet ak'ulu'
naj.»
28 Kyaqil kye aj nkyewa'an
tuq twi' te mes, nijunwt owel
tniky' tistil tuq te Jesus nxik
tq'uma' tetz ikxji.
29 Komo te Juds aji tuq tetz
k'u'ul te tqatel tmin, ntons
junjun kyetz tuj kynab'l qa
te Jesus nxik tuq tq'uma'
tzan stzaj tuq tloq'o' kyaqil
tidi'chq aj owokeyon tuq te
kyetz tzan tpaj te q'ij, qatzun
aj presis kye meb'a' xjalji.
30 Ntons ya ma ky'ik
tk'amo' te Juds te wab'j,
b'eyx owetz, b'ix ojetq tuq
qoyupan.

Aj Tkaj Tq'uma' Jesus Tzan Kyqet Qgani' Qerman

31 Ya ma tz'etz te Juds, te
Jesus oxik tq'uma' ikxjani:
«Ajna'l owokel en te tume'l
b'an'ax wi'j iktza'xkix [wetz]
te Ichan Aj Tk'wa'al Dios
[a'in] b'ix tzan tpajji owokel
en te tume'l b'an'ax ti'j te
Qtata Dios iktza'xkix tetz.
32 B'ix qa tzan npaj wetz
owokel en te tume'l b'an
b'an'ax ti'j te Qtata Dios
iktza'xkix tetz, ntons ax ti'jx
te Qtata Dios oxe'l tyek'u'
te tume'l b'an b'an'ax wi'jx
wetz, b'ix oxe'l tyek'u' naj.
33 Etetz nk'wa'al, wetz
ya nlay kyinqeten etuky'i'l
nim tyempky. Iktza'x oxik
nq'uma' kye xjal† ax oxe'l
nq'uma' etetz: "Etetz okxjoy-
oyon wi'j, per aj ja' ma
kyinxik wetz, etetz nlay
b'antik tzan exik wuky'i'l."*
34 Ajna'l okajel nq'uma' jun
tume'l ak'a'j titza' ngan tzan
ek'ulun: Intqet egani' etib'
exolx. Iktza'x wetz okx'el
ngani', ax ikxji intxik etin
etib' etetz.*
35 Qa etetz oqtel egani'
etib'x exol ntons ikxji kye xjal
owokel kye'e' qa etetz a'ix
nxnaq'atz.»

Aj Txik Tq'uma' Jesus Te Xhpe'y Oqtel Tewa' Qa Totzqi' Tetz

Mat 26:31-35; Mak 14:27-31; Luks 22:31-34

36 Yaji te Simon Xhpe'y oxik
tq'uma' tetz ikxjani: «Tat, ¿ja'
yatz ma txik?» Yaji te Jesus
owaj stzaq'b'e' tetz: «Ajna'l aj
ja' wetz ma kyinx, yatz nlay
b'antik tzan axik wuky'i'l, per
otxe'l mas yaj.»
37 Ntons te Xhpe'y oxik
tq'uma': «Tat, ¿tistil wetz nlay
b'antik tzan nxik awuky'i'l
ajna'l? Wetz dispwest atin
ajna'l tzan nkamik tzan apaj
yatz.»
38 Te Jesus oxik tq'uma' tetz:
«¿B'an'ax dispwest atich tzan
akamik tzan npaj wetz? Oxe'l
nq'uma' yatz te b'an'ax, mina'
tuq tjaw oq' te to'k, yatz ojetq

† **13:33** Kye xjal judiy. * **13:33** Wnch 7:34 * **13:34** Wnch 15:12,17; 1Wnch 3:23; 2Wnch 5

qet awewa' oxmaj qa yatz
awotzqimin.»

14

Aj Txik Tq'uma' Jesus Tzan Tmeltz'jik Eq'il Kye Aj Nkye'okslan Ti'j

1 «K'on kxb'isun etetz tuj
etanim; intok wit'let ek'u'j ti'j
te Qtata Dios b'ix intok wit'let
ek'u'j wi'j wetz.
2 Tuj tjay Ntat ketant ja'
tzan eten; qa nya'tx-wit ikxji,
wetz oxik-tal nq'uma' etetz.
Per wetz okyinxe'l k'ulul jun
luwar te etetz.
3 Qa wetz ma kyinx k'ulul
ja' tzan eten, wetz kyin'ul
junky'el b'ix okxe'l weq'i'.
Ikxji okxteyon etetz aj ja'
wetz okyinqtelten.
4 B'ix etetz eteb'en te b'ey aj
ja' wetz okyinxe'l.»
5 Yaji oxik tq'uma' te Maxh
tetz: «Tat, qetza k'onti'l
qeb'ena aj ja' otxe'l. ¿Titza'
owelal qniky'a ti'j te b'ey?»
6 Ntons te Jesus oxik
tq'uma': «A'in wetz te b'ey b'ix
te b'an'ax b'ix te aj nxik sin
etanq'in; a'ox tzan npaj wetz
b'a'n tzan epon tuky'i Ntat.*
7 Komo etetz etotzqi' a'in,
ax etotzqi' te Ntat. Ajna'l oje
tz'ok etotzqila' te Ntat b'ix oje
tz'ok eten.»
8 Yaji te Lip oxik tq'uma'
ikxjani: «Tat, instzaj ayek'u'
ch'in te Qtata Dios tzan txik
qen. Aj nini kabal te qetza.»
9 Yaji te Jesus oxik tq'uma':
«Lip, wetz ky'ila'j tyemp nqet-
lenten etuky'i'l, b'ix ¿mina' tel
aniky' wi'j? Ab'l te aj oje
kyin'ok ten, oje tz'ok ten te
Qtat. ¿Tistil ntzaj eqani' tzan
txik nyek'u' te Qtat etetz?
10 ¿K'onti'l n'awoksla' qa
wetz tuky'i Qtat cha jun-oq
a'o', b'ix te Qtat wuky'i'l ax
jun-oq a'o'? Kyaqil aj nyol aj
nxik nq'uma' etetz, nya'tx cha
nyolx-oq [sinoke te Qtat], b'ix
te Qtat aj jun-oq wuky'i'l, aji
tetz nk'ulun te aj nqet nk'ulu'.
11 Pe'etokslan waq, wetz
tuky'i Qtat cha jun-oq a'o',
b'ix te Qtat wuky'i'l ax jun-oq
a'o'; pe'etokslan waq nkesey
cha a'ox ti'j aj nqet nk'ulu'
tzan tpaj tetz.
12 Wetz oxe'l nq'uma'
etetz b'an b'an'ax, ab'l aj
owokslayon wi'j, kyaqil aj
nqet nk'ulu' wetz ax tetz oqtel
tk'ulu', b'ix oqtel tk'ulu' mas
nim twitz te aj oje kyeqet
nk'ulu' wetz tzan tpaj wetz
ma kyinxik aj ja' atqet te Qtat.
13 B'ix kyaqil aj oxe'l eqani'
iktza' nky'ixel a'ix, wetz oqtel
nk'ulu' tzan tok en te tume'l
b'an b'an'ax ti'j te Ntat ik-
tza'xkix tetz, ikxji owokel en
tzan npaj wetz aj tk'ajol a'in.
14 Qa at tidi' aj otzajel eqani'
iktza' nky'ixel a'ix, wetz oqtel
nk'ulu'.»*

A Te Jesus Swal Txew Dios Tuj Qanim

15 «Qa etetz nkyinqet egani',
intqet etoksla' te aj nxik
nq'uma'ni.
16 B'ix wetz oqtel nwitz
twitz te Qtat tzan stzaj tlajo'
junky oneyon te etetz tzan

* **14:6** Mat 11:27; Wnch 1:18; 6:46; Kya 4:12; Efe 2:13; 1Tim 2:5; Ebr 4:14; 10:19-22
* **14:14** Mat 7:7-11; Luks 11:9-13; Wnch 15:7,16; 16:23-24; 1Wnch 3:21-22; 5:14-15

sten etuky'i'l b'eyx te jun-
ele'x.
17 A te Txew aj nyolin te
tume'l ti'j te b'an'ax, b'ix kye
xjal aj k'onti'l nkye'okslan
nlay b'antik tzan kyk'amon
tetz tzan tpaj k'onti'l n'ok
kyen b'ix k'onti'l n'ok ky-
otzqila'. Yatzun etetz oje
tz'ok etotzqila' tzan tpaj atqet
etuky'i'l b'ix oqtexten tuj
etanim.
18 Wetz nlay kxkaj nkola';
okyinmeltz'jel junky'el
etuky'i'l.
19 Ya nya'tx nim tyemp
akyinqet tzani, kye xjal aj
k'onti'l nkye'okslan wi'j nlay
kyin'ok kyen. Per yatzun
etetz okyin'okel eten tzan
tpaj wetz itz'ojin, b'ix ax etetz
okx'anq'iyon.
20 Tuj aj q'ijji etetz owelal
eniky', wetz akyinqet tuky'i
Ntat, b'ix akyinqet etuky'i'l
b'ix etetz atikxqet wuky'i'l.
21 Ab'l te aj ntk'amo' te aj
nxik nq'uma' b'ix nqet tk'ulu'
ikxji, ntons nqet tyek'u' b'an
b'an'ax nkyinqet tgani', b'ix
te Ntat oqtel tgani' ab'l aj nky-
inqet tgani', b'ix ax wetz oq-
tel ngani' b'ix onk'ulu'tz tzan
wok totzqila'.»
22 Ntons te Juds oxik
xhcha'o' tetz, nya'tx Juds aj
Iskaryot sinoke te junky Juds,
oxik xhcha'o' tetz ikxjani:
«Tat, ¿tistil ayek'u'tz awib'
a'ox te qetza b'ix nya'tx
kywitz kyaqil kye xjal twitz
tx'o'tx'?»
23 Yaji te Jesus oxik tq'uma'
tetz: «Ab'l aj nkyinqet tgani',
nqet toksla' te nyol b'ix
te Ntat oqtel tgani' tetz,
wetz tuky'i Ntat oqo'ulelna
najayon tuj tanim.
24 Ab'l te aj k'onti'l nkyinqet
tgani', k'onti'l nqet toksla' te
aj nxik nyoli'. Te nyol aj nxik
nq'uma' etetz nya'tx cha tuj
nwi'x-oq sinoke tyol Ntat, te
Ntat aj otzaj lajon wetz.
25 Wetz nxik nq'uma' kyaqil
ntzani te etetz tzunxk tuq
akyinqet etuky'i'l.
26 Per yaji te Ntat otzajel
tlajo' te Txew te nky'ixel aj
owoneyon etuky'i'l, b'ix tetz
oxe'l txnaq'tza' tidi'chq etetz
b'ix otzajel tna'o' tuj etanim
kyaqil aj ma'tx xik nq'uma' te
etetz.
27 A'in wetz nkyinchewsan
ek'u'j b'ix nya'tx iktza' kye
xjal nkyechewsan kyanim
xjal. K'on kxb'isun tuj etanim
b'ix k'on kxob'.
28 Etetz oje tz'ok echa'o' aj
oje xik nq'uma' etetz, wetz
okyinxe'l b'ix kyin'ul junky'el
etuky'i'l. Qa etetz nkyin-
qet egani', ntons nkxchalaj-
talo tzan tpaj wetz okyinxe'l
tuky'i Ntat, komo te Ntat mas
nim tajwalil nwitz wetz.
29 Wetz ma'tx xik nq'uma'
etetz ntzani mina'x tuq tky'ik,
ikxji cha'oj tky'ik, etetz etok-
sla'tz.
30 Nlay b'antik tzan nyolin
nim etuky'i'l tzan tpaj tzul te
twitzale' ti'j [te nya'tx galan]
twitz ja tx'o'tx'ni. Tetz k'onti'l
tajwalil tzan tk'ulun mandad
wi'j,
31 per a tgan tzan tok
kcha'o' kyaqil kye xjal, wetz
nqet ngani' te Qtata Dios b'ix
nqet nk'ulu' iktza' tetz otzaj
tq'uma'. ¡Pe'ejaw wa'let waq!

¡Qwa'q!»

15

A Te Jesus Ntzaj Sin Qbalor Tzan Qten Jwert Tuky'i Qtata Dios

1 «Wetz a'in iktza' te toqil awalj ub b'an b'an'ax, b'ix a te Ntat a tetz iktza' te aj k'ulul kwent te awalj.

2 Kyaqil aj nq'ab'al iktza' tq'ab' te awalj b'ix qa k'onti'l nwitzan, owelal xtx'emu', per qa nkaj twitz, owelal tisa' ti'j tzan twitzan mas.

3 Yatzun etetz saq etanim tzan tpaj te aj nyol oje xik nq'uma' etetz.

4 K'on kyinkaj ekola'; pe'eten junch'in wuky'i'l b'ix ikxji wetz okyinqtelten junch'in etuky'i'l; pe'eten junch'in wuky'i'l iktza' tq'ab' awalj nlay kaj twitz qa k'onti'l lak'o' tib' ti'j te toq, ax ikxji etetz qa k'onti'l atikxqet wuky'i'l.

5 A'in wetz iktza' toq jun awalj b'ix a'ix etetz iktza' te nq'ab'al iktza' tq'ab' te awalj. Ab'l te aj oteyon junch'in wuky'i'l b'ix qa wetz akyinqet junch'in tuky'i'l, tetz ob'antel nim galan titza' [tzan npaj wetz].* Komo nlay b'antik ek'ulun ch'inwt qa wetz k'onti'l akyinqet etuky'i'l.

6 Ab'l te aj okyinkajel tkola', tetz owelal in iktza' tq'ab' te awalj, oky'ixwel b'ix ojawel chimo' b'ix owokex xo'o' tuj q'aq' b'ix owokel tq'aq'b'el.

7 Qa etetz nlay kyinkaj ekola' b'ix te nyol nlay tz'aj enajsa', ntons b'a'n tzan txik eqani' aj tidi' egan b'ix ikxji oqtel k'ulet.

8 Ikxji owokel en te tume'l b'an b'an'ax ti'j te Ntat iktza'xkix tetz, tzan tpaj etetz oqtel ek'ulu' nim galan [tzan npaj wetz]† b'ix ikxji etetz nqet eyek'u' qa b'an'ax a'ix nxnaq'atz.

9 Wetz nkxqet ngani' iktza'x nkyinqet tgani' te Ntat. Pe'eten junch'in wuky'i'l tzan tok eten titza' wetz nkxqet ngani'.

10 Qa etetz oqtel etoksla' kyaqil aj nxik nq'uma' ntons etetz atikxqet junch'in wuky'i'l b'ix owokel eten titza' nkxqet ngani'. Iktza'x wetz nqet woksla' aj ntzaj tq'uma' te Ntat b'ix k'onti'l nkaj nkola' b'ix ikxji n'ok wen titza' tetz nkyinqet tgani'.

11 Wetz nkyinyolin etuky'i'l ikxjani tzan echalaj junch'in wuky'i'l b'ix tzan echalaj b'an byenech.

12 Aj ntzani wetz nxik nk'ulu' mandad te etetz, tzan tqet egani' etib'* iktza'x wetz nkxqet ngani'.

13 Jun xjal aj b'an'ax nqet tgani' tajyol, dispwest tzan tkamik tzan tpaj tajyol.

14 Etetz a'ix wajyol qa etetz nqet ek'ulu' iktza' wetz nxik nq'uma'.

15 Wetz k'onti'l n'ok nq'uma' etetz nmos, tzan tpaj te jun mosj k'onti'l n'el tniky'

* **15:5** Ax: tetz nwitzan. † **15:8** Ax: qa etetz nkxwitzan. * **15:12** Wnch 13:34; 15:17; 1Wnch 3:23; 2Wnch 5

tidi' ntb'isu' te tajawil, per
etetz a'ix wajyol tzan tpaj
wetz oje xik nq'uma' etetz
kyaqil aj otzaj tq'uma' te Ntat
wetz.
16 Etetz nya'tx a'ix okx'el
joyon te wetz sinoke a'in
in'el joyon te etetz b'ix wetz
okxkaj nsi' tzan exik tzan
ek'ulun nim galan [tzan npaj
wetz]‡ b'ix tzan tel jun galan
aj nlay ponaj. Ikxji kyaqil
aj oxe'l eqani' te Ntat iktza'
nky'ixel a'ix, tetz otzajel tsi'.
17 Wetz nxik nq'uma' etetz
ntzani: Intqet egani' etib'x
exolx.»

Kye Aj K'onti'l Nkyex-naq'tzan Oqo'okel Kyq'oji' Iktza'x Owok Kyq'oji' Te Jesus

18 «Qa kye xjal okx'okel
kyq'oji', instzaj ena'o' etetz,
wetz ax in'ok q'oji' tb'ay ewitz
etetz.
19 Qa etetz parejix-wit
naqe kye xjal aj k'onti'l
nkye'okslan, ntons tzun-tal
nkxqet kyjiq'b'a'. Per etetz ya
nya'tx a'ix naqe kye ja xjalni
tzan tpaj wetz a'in intzaj
uk'len te etetz kxol kyetz,
astilji kyetz nkx'ok kyajq'oja'.
20 Instzaj ena'o' te aj oje
xik nq'uma': "Nijunwt mosj
mas nim tajwalil twitz te
tpatron."* Iktza' kye xjal
in'ok kyajq'oja', ax ikxji etetz
okx'okel kyajq'oja'; b'ix qa
kye xjal e'okslan ti'j aj oxik
nq'uma' ntons ax ikxji oxe'l
kyoksla' aj oxe'l eq'uma'.
21 Kyaqil ntzani oky'el eti'j
tzan tpaj etokslb'en wi'j,
komo k'onti'l kyotzqi' te Qtata
Dios aj otzaj lajon wetz.
22 K'onti'l-wit wetz in'ul
b'ix k'onti'l-wit inyolin kxol
kyetz, ntons k'onti'l-tal kchoj,
per ajna'l k'onti'l ja' b'a'n tzan
kykolet ti'j kchoj.
23 Ab'l te aj nkyin'ok
tajq'oja', ax n'ok tajq'oja' te
Ntat.
24 Qa wetz k'onti'l-wit
oqet nk'ulu' kxol kyetz te
nk'ulb'en aj nijunwt xjal
oje qet k'ulun tetz tb'aya',
ntons kyetz k'onti'l-tal kchoj.
Per kyetz oje tz'ok kyen b'ix
nkyin'ok kyq'oji' b'ix ax n'ok
kyq'oji' te Ntat.
25 Per kyaqil ntzani
nky'ik tzan tponkix iktza'x
tz'ib'ankaj tuj te Kawb'il
ikxjani: "Wetz in'ok kyq'oji'
b'ix k'onti'l tuq npaj."*
26 Per cha'oj tul te aj
owoneyon etuky'i'l aj otzajel
nlajo', aj tzajnaq tuky'i Ntat,
te Txew aj jun yolin ti'j
te b'an'ax, tetz oyoliyon te
b'an'ax wi'j
27 b'ix ax etetz okxyoliyon
wi'j tzan tpaj atx b'an tb'ay-el
atikxqet tuq wuky'i'l.»

16

1 «Kyaqil ntzani ma'tx xik
nq'uma' etetz tzan k'on tkaj
ekola' tzan tok wit'let ek'u'j
wi'j.
2 Okx'elatz kyin kyuj kye
jay nab'il Dios b'ix tzul
jun tyemp ab'l aj okxtel
kykansa' okyq'uma'tz jun
galan nkyek'ulun te Qtata
Dios.

‡ **15:16** Ax: ewitzan. * **15:20** Mat 10:24; Luks 6:40; Wnch 13:16 * **15:25** Sal 35:19; 69:4

3 Kyetz oqtel kyk'ulu' ikx-
jani tzan tpaj k'onti'l kyotzqi'
te Ntat b'ix ax k'onti'l ky-
otzqimin wetz.
4 Per wetz ma'tx xik
nq'uma' kyaqil ntzani etetz
ikxji oj tky'ik kyaqil ntzani
otzajel ena'o' wetz ikxji
oxik nq'uma'. K'onti'l oxik
nq'uma' etetz oqtxi' tzan tpaj
wetz akyinqet tuq exol.»

A Te Txew Dios Nnimsan Jk'u'j

5 «Wetz ajna'l ma kyinxik
tuky'i te aj otzaj lajon te wetz
b'ix nijunwt te etetz ntzaj
xhcha'o' ja' ma kyinx.
6 Te etanim b'an nb'isun
tzan tpaj ma'tx xik nq'uma'
etetz ntzani.
7 Per wetz oxe'l nq'uma'
te b'an'ax etetz, wetz a
tgan tzan nxik tzan tok jun
galan te etetz, qa wetz nlay
kyinxik ntons nlay tzul te aj
owoneyon etuky'i'l. Qa wetz
ma kyinxik ntons otzajel
nlajo'.
8 Oj tul tetz, tetz oxe'l ty-
oli' tuj kyanim kye xjal ti'j te
kchoj b'ix ti'j te tume'l tzan
kyb'et b'ix ti'j te jwisy.
9 Oxe'l tyoli' ti'j kyaqil
te kchoj tzan tpaj k'onti'l
nkye'okslan wi'j.
10 B'ix oxe'l tyoli' tuj
kyanim titza' tzan kyb'et tuj
tume'l tzan tpaj ma kyinxik
tuky'i Ntat b'ix ya nlay
kyin'ok eten.
11 B'ix oxe'l tyek'u' ti'j te
jwisy tzan tpaj oje kaj q'uma'
tzan txik si' tuj il te twitzale'
[ti'j te nya'tx galan] twitz ja
tx'o'tx'ni.
12 At tidi'chq aj presis tzan
txik nq'uma' etetz per ajna'l
nlay xik nq'uma' tzan tpaj
owokel b'an kwest te etetz.
13 Per oj tul te Txew aj
b'an'ax yolin, tetz oxe'l
tyek'u' etetz kyaqil te b'an'ax
tzan tpaj tetz nlay yolin cha
tib'x-oq sinoke oxe'l tq'uma'
aj otzajel q'uma' tetz b'ix oxe'l
tq'uma' kyaqil aj oky'el.
14 Tetz oxe'l tyek'u' te
tume'l b'an'ax wi'j wetz
iktza'xkix a'in tzan tpaj tetz
oxe'l tq'uma' etetz kyaqil wi'j
wetz.
15 Kyaqil aj at te Ntat kyaqil
wetz, astilji wetz ma xik
nq'uma' etetz kyaqil aj wetz
oxe'l tq'uma' te etetz.
16 Nya'tx nim tyemp oky-
inqteltenky exol, ya nlay
kyin'ok eten per mas yaj
okyin'okel eten junky'el.»

Aj Tyolin Jesus Ti'j Te B'is B'ix Ti'j Te Chalajb'il Aj Owokel Kyen Kye Txnaq'atz

17 Ntons junjun kye
txnaq'atz nkyeyolin tuq
kyib'kyib'x ikxjani: «¿Tidi'
telponx aj ntzaj tq'uma'
qetzni, “nya'tx nim tyemp
okyinqteltenky exol, ya nlay
kyin'ok eten per mas yaj
okyin'okel eten junky'el”?
¿B'ix tidi' telponx “ma kyinxik
tuky'i Ntat”?»
18 Nkyq'uma' tuq ikxjani:
«¿Tidi' telponx “nya'tx nim
tyemp”? K'onti'l n'el qniky'
ti'j tidi' aj ntq'uma'ni.»
19 Te Jesus owel tniky'
kyi'j, kyetz kygan tuq tzan
txik kcha'o' tetz, astilji oxik
tq'uma' kyetz ikxjani: «Etetz
nkxqanin etib'x tidi' telponx

aj xtxik nq'uma' wetz "nya'tx
nim tyemp akyinqet exol, ya
nlay kyin'ok eten per mas yaj
okyin'okel eten junky'el."
20 Wetz oxe'l nq'uma'
etetz b'an b'an'ax, etetz
okx'oq'el b'ix otzajel ena'on
tetz, b'ix kye xjal aj k'onti'l
nkye'okslan wi'j okyechala-
jel; yatzun etetz okxb'isuyon,
per mas yaj okxchalajel.
21 Oj talan jun xuj, b'an
nb'isun tzan tpaj ma'tx pon
tyemp, per oj titz'jik te k'wa'l
ya k'onti'l ntzaj tna'o' te xh-
cho'nal aj owok ten, tzan tpaj
b'an nchalaj ti'j te ne' aj ma'tx
tz'itz'jik.*
22 Ax ikxji etetz b'an
nkxb'isun ajna'l, per wetz
okyin'ulel junky'el e'el etetz
b'ix okxchalajel tuj etanim,
b'ix te chalajb'il tuj etanim
nijunwt ab'l owelal in tetz.
23 B'ix tuj aj q'ijji nlay
tzaj echa'o' wetz ch'inwt,
wetz oxe'l nq'uma' etetz b'an
b'an'ax, kyaqil aj oxe'l eqani'
te Ntat iktza' nky'ixel a'ix, tetz
otzajel tsi'.
24 Etetz ajna'l mina' txik
eqani' ch'inwt iktza' nky'ixel
a'ix. Intxik eqani' b'ix [te
Ntat] otzajel tsi' tzan echalaj
nim.*
25 Kyaqil aj ntzani ma'tx
xik nq'uma' etetz pur tuky'i
yek'b'il, per tzul jun tyemp
aj nya'tx tuky'i yek'b'il sinoke
oxe'l nq'uma' kyaqil xtxolil
etetz ti'j te Ntat.
26 Tuj aj q'ijji oxe'l eqani'
tuky'i te Ntat iktza' nky'ixel
a'ix, b'ix ya nya'tx presis tzan
nyolin wetz eti'j twitz tetz
27 tzan tpaj te Ntat nkxqet
tgani' nim tzan tpaj etetz
nkyinqet egani' b'ix etetz
n'etoksla' qa wetz tzajnaqin
tuky'i Qtata Dios.
28 Wetz tzajnaqin tuky'i
Ntat b'ix in'ul tzani twitz
tx'o'tx', per ajna'l okajel nsi'
junky'el te twitz tx'o'tx' b'ix
ma kyinxik tuky'i Ntat.»
29 Yaji kye txnaq'atz oxik
kyq'uma' ikxjani: «Ajna'l
b'an'ax nchyolin xtxolil,
ajna'l k'onti'l nchyolin tuky'i
yek'b'il.
30 Ajna'l ma'tx tz'el qniky'a
awi'j, yatz aweb'en kyaqil
b'ix nya'tx presis tzan txik
qani' [qa b'an'ax awitza']
Tzan tpaj ntzani, qetza
nqoksla'na yatz tzajnaqich
tuky'i Qtata Dios.»
31 Yaji te Jesus oxik tq'uma'
kyetz ikxjani: «¿Ntons ajna'l
n'etoksla'?
32 Intok esi' enab'l, ma'tx
pon or b'ix etetz oxe'l es-
lab'u' etib', okx'ajel ejay b'ix
okyinkajel ekola' nchukel per
nya'tx nchukel akyinqet tzan
tpaj te Ntat atqet wuky'i'l.
33 Wetz nxik nq'uma' etetz
ntzani tzan xhchewxik ek'u'j
tzan tpaj woklen etotzqila'.
Twitz ja tx'o'tx'ni, etetz
owokel eten xhcho'nal, per
k'on kxb'isun, wetz oje tz'ajtz
ti'j witza' kyaqil te aj nya'tx
galan twitz tx'o'tx'.»*

17

* **16:21** Ax: tzani twitz tx'o'tx'. * **16:24** Mat 7:7-11; Luks 11:9-13; Wnch 15:7,16; Chaw 1:5-6; 1Wnch 3:21-22; 5:14-15 * **16:33** Rom 8:37; 2Kor 2:14; 1Wnch 4:4; Tmnk 3:21; 5:5

Aj Txnaq'tzan Te Jesus Kyi'j Txnaq'atz Tzan Tonen Te Qtata Dios Kyi'j

1 Txiklen tq'uma' Jesus ikxjani, yaji ojax ten twitz ka'j b'ix oxik tq'uma' ikxjani: «Tat, ma'tx pon or, instzaj ayek'u' ch'in te tume'l b'an b'an'ax wi'j wetz iktza'xkix wetz aj ak'wa'al a'in, tzan txik nyek'u' te tume'l b'an b'an'ax awi'j yatz iktza'xkix yatz a'ich.

2 Komo yatz oje tzaj asi' wajwalil kyi'j kyaqil xjal, tzan txik nsi' kye kkyaqil aj etzaj asi' wetz jun kyanq'in te junele'x.

3 B'ix te jun kyanq'in te junele'x tzan awok kyotzqila' yatz aj b'an b'an'ax Dios a'ich b'ix tzan wok kyotzqila' wetz aj lajomin awitza'.

4 Wetz tzani twitz tx'o'tx' ma'tx xik nyek'u' te tume'l b'an b'an'ax awi'j yatz iktza'xkix yatz a'ich, ikxji ma'tx mankun nk'ulun kyaqil aj okaj aq'uma' wetz.

5 Ajna'l Tat, tzoqpij ch'in tzan nqet wit'let tuj nwit'lel tuj ka'j iktza'xkix tuq wit'likin tuj nwit'lel aj akyinqet tuq tb'ay awuky'i'l yatz aj mina' tuq tqet k'ulu' te twitz tx'o'tx'

6 Wetz oje chqet nyek'u' kywitz kkyaqil kye aj e'el ajoyo' kxol kye aj twitz tx'o'tx' tzan ktzaj asi' wetz. Kyetz a'e'kix tuq yatz, b'ix eb'ajtzaj asi' wetz b'ix kyetz nqet kyoksla' te ayol.

7 Ajna'l oje tz'el kyniky', kyaqil aj otzaj asi' wetz, a'ich ostzaj sin tetz

8 tzan tpaj wetz ma'tx xik nq'uma' kyaqil aj otzaj aq'uma' wetz, b'ix kyetz ma'tx xik kyoksla' b'ix ma'tx stz'el kyniky' b'an'ax wetz tzajnaqin awuky'i'l b'ix ma'tx kyokslaj qa a'ich oxhstzaj lajon wetz.

9 Wetz nqet nwitz awitz kyi'j kyetz b'ix nya'tx kyi'j kye aj k'onti'l nkye'okslan, sinoke kyi'j kye aj etzaj asi' wetz, tzan tpaj ax kyetz a'e' te yatz.

10 Kyaqil aj te wetz ax te yatz, b'ix kyaqil aj te yatz ax te wetz, b'ix kyi'j kyetz oje tz'ok en te tume'l b'an'ax wi'j iktza'xkix wetz a'in.

11 Wetz ya nlay kyinqeten twitz ja tx'o'tx'ni, per kyetz okyeqtelten, b'ix wetz ma kyinxik awuky'i'l. Yatz tat, aj b'an k'onti'l achoj, [nqet nwitz awitz] tzan kyqet ak'ulu' kwent ch'in kye [aj oje kyetzaj asi' wetz], inkyqet ak'ulu' kwent ch'in tuky'i awajwalil* aj otzaj asi' wetz, tzan txik kyeq'i' kyib' junch'in iktza' qetz eq'i' qib' junch'in.

12 Aj akyinqet tuq kyuky'i'l, wetz nkyeqet tuq nk'ulu' kwent tuky'i awajwalil aj otzaj asi' wetz, b'ix nijunwt te kyetz exiknaj, a'ox te jun aj tkajlen si'kix tuj il tzan tky'ik iktza'x tz'ib'ankaj tuj te Awu'jal.*

13 Ajna'l wetz ma kyinxik aj ja' yatz atichqet b'ix wetz man akyinqet tzani twitz tx'o'tx' nkyinyolin awuky'i'l

* **17:11** Ax: tuky'i ab'i. * **17:12** Sal 41:9; Wnch 13:18

tzan kchalaj b'an b'an'ax mer
ikx titza' wetz nkyinchalaj.
14 Wetz ma'tx xik npakb'a'
te apakb'alil kyetz, b'ix
nkye'ok ajq'oja' tzan kye xjal,
komo kyetz nya'tx iktza' kye
xjal aj k'onti'l nkye'okslan,
iktza'x wetz nya'tx a'in
iktza' kye xjal aj k'onti'l
nkye'okslan.
15 Wetz nqet nwitz awitz
nya'tx tzan kyel awin kxol
kye xjal twitz ja tx'o'tx'ni,
sinoke tzan kyqet akolo' ch'in
ti'j te Twitzale' Joyol Q'oj.
16 Kyetz nya'tx iktza' kye
xjal aj k'onti'l nkye'okslan,
iktza'x wetz nya'tx a'in
iktza' kye xjal aj k'onti'l
nkye'okslan.
17 Inkyel apawa' a'ox te
yatz iktza'xkix te tume'l
b'an'ax, yatz ayol a te tume'l
b'an'axji.
18 Wetz ma'tx kyexik nlajo'
kxol kye xjal tzani twitz
tx'o'tx' iktza'x yatz intzaj
alajo' kxol.
19 Wetz oje tz'el npawa'
wib'x a'ox te yatz tzan
kypawlet ax kyetz a'ox te
yatz.†
20 Wetz nqet nwitz awitz
nya'tx a'ox kyi'j kyetz sinoke
ax kyi'j kye txq'anky aj
okye'okslayon wi'j tzan tpaj
kyyol kyetz aj oxe'l kyq'uma'
wi'j wetz.
21 Ikxji okye'okel cha jun-
oq iktza'x yatz Tat atichqet
wuky'i'l b'ix wetz akyinqet
awuky'i'l, ax ikxji kyetz
inkyok quky'i'l tzan kyokslan
kye xjal qa yatz a'ich oxhstzaj
lajon wetz.
22 Iktza'x yatz oje tzaj asi'
jun woklen awuky'i'l, ax wetz
oje xik nsi' kyetz jun kyoklen
tzan kyok jun-oq quky'i'l ik-
tza'x qetz cha jun-oq a'o'.
23 Ikxji wetz atinqet
kyuky'i'l b'ix yatz atichqet
wuky'i'l tzan kyok b'an'ax
naqekix jun xjal. Ikxji kye
xjal owelal kyniky' b'an'ax
yatz a'ich oxhstzaj lajon wetz
b'ix nkyeqet agani' kye aj
lapike' wi'j parej iktza'xkix
wetz nkyinqet agani'.
24 Tat, a'ich oxhstzaj sin
kyetz te wetz b'ix ngan
tzan kyten wuky'i'l aj ja'
wetz okyinteyon tzan tok
kyen nxhqitz'unal. A'ich
oxhtzaj sin tetz tzan tpaj
ojetq tuq kyinqet agani' aj
mina' tuq tb'antik kyaqil ja
twitz tx'o'tx'ni.
25 Tat, yatz aj k'onti'l achoj,
kye xjal k'onti'l kyotzqi'
a'ich per wetz wotzqi' a'ich
b'ix kye ja ntzanije', kyetz
kyeb'en a'ich oxhstzaj lajon
wetz.
26 Oje xik nq'uma' kyetz
titza' yatz a'ich b'ix oxe'l
nq'uma' masky tzan tok kyen
titza' nkyeqet agani' iktza'
wetz nkyinqet agani' b'ix
tzan nten kxol.»

18

Aj Tjaw Tzyu' Jesus
Mat 26:47-56; Mak 14:43-50; Luks 22:47-53

1 Ya ma xik tq'uma' te Je-
sus kyaqil ntzani, owex tzi

† **17:19** Ax: Tzan tok jun galan te kyetz, wetz atok nk'u'j a'ox awi'j, tzan tok ksi' kyetz kyk'u'j a'ox awi'j b'an b'an'ax.

kyuky'i txnaq'atz b'ix exik tuj
jun luwar junxla' te joko'j Se-
dron b'ix e'ox aj ja' tuq at
awalj.
2 Ax te Juds aj ojaw
meltz'jik ti'j Jesus, tetz ax
totzqi' tuq te aj luwarji
tzan tpaj ky'ila'j-el te Jesus
owok xhchimo' tib' kyuky'i
txnaq'atz tzi.
3 Ntons yaji te Juds oxik tin
jun b'uch'uj soldad tuky'i jun-
jun mulon aj lajome' tuq tzan
kye pal aj nim kyajwalil b'ix
tzan kye aj b'uch'uj Parisey,
b'ix kyetz eq'i' tuq kyq'anal
b'ix kykandil b'ix eq'i' tuq ky-
machit kykansb'il.
4 Ntons komo te Jesus
teb'enky tuq tidi' aj oky'el
ti'j, ntons tetz owetz, otzaj
laq'chet kanol kyetz, b'ix
oxik tq'uma' ikxjani: «¿Ab'l
n'ejoyo'?»
5 Yaji kyetz oxik kyq'uma'
tetz ikxjani: «Nqojoyona te
Jesus aj Nasaret.» Yaji te
Jesus oxik tq'uma' kyetz:
«A'in wetz.» Te Juds aj nxik
tuq q'apon tetz atqet tuq
kyuky'i'l.
6 Ya ma xik tq'uma' te Jesus
qa aji tuq tetz, kyetz eb'aj'aj
tz'aqik kyi'jx twitz tx'o'tx'.
7 Yaji oxik tqani' te Jesus
kyetz junky'el: «¿Ab'l aj
n'ejoyo'?» Yaji kyetz oxik
kyq'uma' junky'el: «Nqojoy-
ona te Jesus aj Nasaret.»
8 Ntons te Jesus oxik
tq'uma' kyetz ikxjani: «Wetz
ma'tx xik nq'uma' etetz,
a'in wetz. Qa a'in wetz
nkyin'ejoyo', inkxik etzoqpi'
kye txq'anky.»
9 Kyaqil ntzani oky'ik
tzan tponkix tuq iktza'x
ojetq tq'umaj te Jesus, "Tat,
nijunwt ma kyexiknaj kye aj
etzaj asi' wetz."
10 Ntons te Simon Xhpe'y
at tuq jun tk'uxb'al tuj tq'ab',
ojatz tin tuj tjay b'ix owel
stz'ito' txkyin aj tb'anq'ab' te
jun xjal tb'i Malk, jun tmos te
twitzale' pal.
11 Te Jesus oxik tq'uma' te
Xhpe'y ikxjani: «Intqex asi'
te ak'uxb'al tuj tjay. Qa te
Ntat tgan tzan tky'ik wi'j te aj
nya'tx galanni,* ¿ti'tzun, nlay
nk'amoj?»*

Aj Tpon In Jesus Twitz Tji'
Te Twitzale' Pal
Mat 26:57-58; Mak 14:53-
54; Luks 22:54

12 Ntons te b'uch'uj soldad
tuky'i te k'ulul mandad kyi'j
b'ix kyuky'i kye mulon aj
nkye'aq'unan tuq kye aj nim
kyajwalil kxol kye aj tijajil
Israel, kyetz ojaw ktzyu'
te Jesus b'ix oqet kyk'alo'
[tq'ab'].
13 Tb'ay oxik kyin tuky'i
Anas, tji' Kaypas te twitzale'
pal tuj aj aq'b'iji.
14 Te Kaypas, aji tuq tetz te
aj ojetq xik q'uman [kyuky'i
kye b'uch'uj tijxjal aj mas nim
kyajwalil kxol] tijajil Israel
qa b'a'n tuq qa jun xjal ma
kamik tzan kypaj kyaqil kye
xjal.*

* **18:11** Ax: te uk'b'il aj oje tzaj tsi' wetz.
* **18:11** Mat 26:39; Mak 14:36; Luks 22:42
* **18:14** Wnch 11:49-50

Aj Txik Tq'uma' Te Xhpe'y K'onti'l Tuq Totzqi' Te Jesus
Mat 26:69-70; Mak 14:66-68; Luks 22:55-57

15 Ntons te Simon Xhpe'y b'ix junky txnaq'atz Jesus exik lapet ti'j Jesus [aj txik eq'i' tzan kye xjal]. Komo te junky otzqi'mj tuq tzan te twitzale' pal, owox tuky'i Jesus stzi' tjay te pal.
16 Te Xhpe'y ax tuq atqet stzi' te lamel tzijay, astilji owetz te junky aj tuky'i'l b'ix oyolin tuky'i te aj nxb'uqin tuq te lamel b'ix oxik tq'uma' tzan tox tin tuq te Xhpe'y tuky'i'l tuj tjay te pal.
17 Ntons te xuj aj nxb'uqin tuq te lamel oxik tq'uma' te Xhpe'y ikxjani: «¿Ti'tzun, nya'tx a'ich yatz jun kye aj txnaq'atz te aj xjal ni'n?» Ntons te Xhpe'y oxik tq'uma' tetz: «Nya'tx a'in wetz.»
18 Ntons, tzan tpaj ajun che'w tuq, kye mosj b'ix kye mulon oqet ksi' kyq'aq', nkyeq'exnen tuq b'ix ax tuq te Xhpe'y nq'exnen tuq junch'in kyuky'i'l.

Aj Tqet Pich'o' Jesus Tzan Te Twitzale' Pal
Mat 26:59-68; Mak 14:55-64; Luks 22:66-71

19 Bwen, te twitzale' pal owaq'ik tzan txik tqani' tuky'i Jesus kyi'j kye txnaq'atz b'ix ti'j te aj nxik tuq txnaq'tza'.
20 Ntons te Jesus oxik tq'uma' ikxjani: «Wetz nxik nq'uma' tuq kyaqil tume'l kywitz kyaqil xjal, nkyinxnaq'tzankix tuq kye xjal kyuj kye jay nab'il Dios, b'ix tuj te Nin Jay Nab'il Qtata Dios aj ja' kyaqil kye xjal aj tijajil Israel n'ok kchimo' kyib', b'ix k'onti'l tidi' ma'tx nyolij ewjwit.
21 ¿Tistil ntzaj acha'o' wetz? Intxik acha'o' kyuky'i kye aj in'ok kcha'o' b'ix tidi' aj nxik nq'uma' tuq kyetz, komo kyetz kyeb'en aj nxik tuq nq'uma' kyetz.»
22 Txiklen tq'uma' te Jesus ikxji, tzaj te jun mulon aj atqet tuq tk'atzaj te Jesus, owok tloqi' tq'o'tx te Jesus b'ix oxik tq'uma' ikxjani: «¿Ti'tzun, ikxji n'aj atzaq'b'e' te twitzale' pal?»
23 Ntons te Jesus owaj stzaq'b'e' ikxjani: «Qa nya'tx galan aj ma'tx xik nq'uma'ni, intxik ayoli' alkyetz te aj nya'tx galan. Per komo galan te aj ma'tx xik nq'uma', ¿tistil nkyin'ok ab'uju'?»
24 Tzaj te Anas, oxik tsama' b'an waku' tuky'i Kaypas te twitzale' pal.

Aj Txik Tq'uma' Te Xhpe'y Junky'el K'onti'l Tuq Totzqi' Te Jesus
Mat 26:71-75; Mak 14:69-72; Luks 22:58-62

25 Ntons yatzun te Xhpe'y, tetz atqet tuq nq'exnen tuq teq'aq' b'ix oxik cha'o' tetz ikxjani: «¿Nya'tx petzun yatz a'ich jun kye aj txnaq'atz ja xjalni?» Yaji tetz oqet tewa' b'ix oxik tq'uma' ikxjani: «Nya'tx a'in wetz.»
26 Yaji tzaj jun tmos te twitzale' pal, jun xjal aj kyfamily kyib' tuq tuky'i te aj owel tz'ito' txkyin tzan te

Xhpe'y, tzaj tetz, oxik tq'uma' ikxjani: «¿Ti'tzun, nya'tx a'ich yatz oxhch'okwen ajunich tuq tuky'i'l tuj te awalj?»
27 Yaji te Xhpe'y oqet tewa' junky'el, b'eyxnajji ojaw oq' jun to'k.

Aj Tpon In Jesus Twitz Pilat
Mat 27:1-2; Mak 15:1-5; Luks 23:1-5

28 Ntons owetz kyin te Jesus tuj tjay te Kaypas b'ix oxik kyin tuj tdespach te Pilat te twitzale' k'ulul mandad aj Rom. Komo ya ch'inky tuq qxhk'ate' [tzan tpon te q'ij b'an xjan], kye xjal aj tijajil Israel k'onti'l e'ox tuj te despach tzan k'on ktz'ilan tuj kyanim tzan kywa'an tuj te q'ij Paskw.
29 Ntons te Pilat owetz yoliyon kyuky'i'l b'ix oxik tq'uma' kyetz ikxjani: «¿Tidi' til ja xjal aj ma'tx tzul etin tzanini?»
30 Ntons kyetz owaj ktzaq'b'e' ikxjani: «Qa nya'tx-wit jun xjal aj at til, k'onti'l-tal ma tzul jq'apo'tzna awuky'i'l.»
31 Ntons te Pilat oxik tq'uma' kyetz ikxjani: «Intxik etin etetz, pe'ek'ulun etetz tuky'i'l iktza'x nyolin tuj ekawb'il.» Yaji kyetz oxik kyq'uma' tetz ikxjani: «Per qetza qxjalil k'onti'l qoklena tzan tqet jkansa' jun xjal.»
32 Ikxji oky'ik tzan tponkix tyol te Jesus aj txik tq'uma' titza' tuq tetz okamel.*
33 Yaji te Pilat owox tuk'le' te Jesus tuj te tdespach b'ix oxik tqani' tetz ikxjani: «¿A'ich pe' yatz te twitzale' k'ulul mandad kxol kye axjalil aj tijajil Israel?»
34 Te Jesus oxik tq'uma' ikxjani: «¿Aj ntzaj acha'o' wetzni, tuj awi'x pe' n'etz awin qatzun cha oxik q'uma' wi'j tzan junkyji?»
35 Ntons te Pilat owaj stzaq'b'e' tetz ikxjani: «¿A'in petzun wetz jun aj tijajil Israel? Kye axjalil b'ix kye pal aj nim kyajwalil ma'tx chkaj kyq'apo' tuj nq'ab'. ¿Tidi' ma ak'uluj?»
36 Te Jesus oxik tq'uma' ikxjani: «Wetz wajwalil tzan nk'ulun mandad nya'tx iktza' kye xjal nkyek'ulun mandad twitz ja tx'o'tx'ni. Qa cha iktza'-wit kyetz nkyek'ulun mandad tzani twitz ja tx'o'tx'ni, ntons kye aj nkye'onen te wetz okyeq'ojiyon-tal tzan kykolon wi'j tzan k'on nxik q'apo' tuj kyq'ab' kye xjal aj tijajil Israel [aj nkyeq'ojin wi'j]. Wetz wajwalil tzan nk'ulun mandad nya'tx iktza' kye xjal tzani twitz tx'o'tx'.»
37 Ntons te Pilat oxik xhcha'o' tetz: «¿Ntons yatz b'an'ax pe' a'ich jun twitzale' k'ulul mandad?» Te Jesus owaj stzaq'b'e': «Iktza'x ma'tx tzaj aq'uma'ni, wetz a'in jun twitzale' k'ulul mandad. Astilji wetz in'ul, in'itz'jik tzani twitz tx'o'tx', tzan txik nyoli' te tume'l b'an'ax, b'ix kyaqil kye aj nkye'okslan te b'an'ax, n'ok kysi' kywi' wi'j.»
38 Ntons te Pilat oxik xhcha'o': «¿Tidi' te b'an'ax?»

* **18:32** Wnch 3:14; 12:32

Ntons owetz junky'el b'ix
oxik tq'uma' junky'el kye xjal ikxjani: «Wetz n'el tuj nwitz
te ja xjalni k'onti'l jun til.
39 Per komo etetz
naq'ikixkixi' tzan txik ntzo-
qpi' jun aj pres tuj te q'ij
Paskw, ¿egan pe' tzan txik
ntzoqpi' te aj [n'ok q'uma'
te] twitzale' k'ulul mandad
eti'jni?»†
40 Ntons kyaqil eb'ajjaw
siky'in kongan, oxik
kyq'uma' ikxjani: «¡K'on xik
atzoqpi' te nini! ¡Mejor intxik
atzoqpi' te Barabas!» Komo
te Barabas jun xjal aj [kygan
tuq kye xjal tzan tpaj tetz]
nq'ojin tuq kyi'j kye k'ulul
mandad [aj Rom].*

19

Aj Txik Q'uma' Tzan Tkamik Te Jesus

Mat 27:15-31; Mak 15:6-20; Luks 23:13-25

1 Ntons te Pilat oxik tq'uma'
tzan txik kyin te Jesus b'ix
tzan txik si' xhchikot.
2 Ntons kye soldad oqet kx-
patx'i' jun koron pur ky'i'x*
b'ix ojax ksi' tuj twi', b'ix
owok ksi' jun tq'anaq kyaq
q'eqmuqin [te xmayb'il tetz].†
3 B'ix nkye'ok tuq laq'chet
ti'j b'ix nxik tuq kyq'uma'
ikxjani: «Tz'okxwit jun galan
awi'j yatz aj twitzale' k'ulul
mandad kyi'j kye aj tijajil Is-
rael.» Per yaji n'ok tuq kyloqi'
tq'o'tx.
4 Yaji owetz junky'el te Pilat
b'ix oxik tq'uma' kye xjal ikx-
jani: «Instzaj eten, wetz ma'tx
tz'etz win tzan tok eten, wetz
k'onti'l jun til n'oknoj witza'.»
5 Ntons te Jesus owetz b'ix
atjax tuq te koron ky'i'x tuj
twi' b'ix atok tuq tq'anaq
kyaq q'eqmuqin. Te Pilat
oxik tq'uma' kyetz ikxjani:
«Ntzani te xjal.»
6 Ya ma xik kye'e' kye pal aj
nim kyajwalil b'ix kye mulon
aj te Nin Jay Nab'il Qtata Dios
oxik kyq'uma' kongan ikx-
jani: «¡Intqet klablet ti'j krus,
intqet klablet ti'j krus!» Te Pi-
lat oxik tq'uma' kyetz ikxjani:
«Mejor intxik etin etetz b'ix
intqet eklabi' ti'j krus. Wetz
k'onti'l jun til n'oknoj witza'.»
7 Ntons kye xjal aj tijajil Is-
rael owaj ktzaq'b'e': «Qetza
at jun jkawb'ilna b'ix iktza'x
nyolin tuj jkawb'ilna tetz a
tgan tzan tkamik tzan tpaj
tetz n'ok tq'uma' tib'x qa aji te
Tk'wa'al Dios.»
8 Ya ma xik xhcha'o' te Pilat
aj nkyyoli' tuq, tetz otzaj nim
txob'al
9 b'ix owox junky'el tuj te
tdespach b'ix oxik tq'uma'
tetz te Jesus ikxjani: «¿Ja'
tzajnaqich yatz?» Per te Jesus
k'onti'l tidi' owaj stzaq'b'e'.
10 Ntons te Pilat oxik
tq'uma' ikxjani: «¿Ti'tzun,
nlay kyintzaj atzaq'b'e'?
¿Ti'tzun, k'onti'l aweb'en wetz
at wajwalil tzan axik ntzoqpi'
b'ix ax at wajwalil tzan aqet

† **18:39** Ax: te twitzale' k'ulul mandad kye xjal judiy. * **18:40** Mat 27:16; Mak 15:7; Luks 23:19 * **19:2** Jun koron telponx tajwalil jun twitzale' k'ulul mandad, per jun koron ky'i'x cha te xmayb'il tuq tetz. † **19:2** Jun tq'anaq kyaq q'eqmuqin telponx tuq iktza' tq'anaq jun twitzale' k'ulul mandad kxol, per cha te xmayb'il te tetz owok ksi'.

nklabi' twitz krus?»
11 Ntons te Jesus owaj
stzaq'b'e' ikxjani: «Yatz
k'onti'l-tal awajwalil cha
nya'tx-wit a te Qtata Dios aj
tuj ka'j otzaj sin te awajwalil.
Astilji te aj oxik q'apon te
wetz tuj aq'ab' at mas nim
xhchoj awitz yatz.»
12 Astilji te Pilat njoyon tuq
tume'l titza' tzan txik stzoqpi'
per yatzun kye xjal oxik
kyq'uma' kongan ikxjani:
«Qa yatz oxe'l atzoqpi', ntons
nya'tx a'ich tajyol te twitzale'
k'ulul mandad‡ tzan tpaj
ma'tx xik atzoqpi' te aj n'ok
tq'uma' tib'x qa aji te twitzale'
k'ulul mandad qxol, b'ix ikxji
tetz cha njaw meltz'jik ti'j te
twitzale'.»§
13 Te Pilat ya ma tz'ok
xhcha'o' ikxji, ntons tetz
oxik tq'uma' tzan tetz kyin
te Jesus; yaji oxik tuj junky
txoljay aj Tz'aqo'ab'j tb'i, b'ix
ax n'ok tuq q'uma' Gabat tuj
yol ebrey, b'ix tzi oqet wit'let
tuj twit'lel aj ja' npujun tuq
kyil kye xjal.
14 Atx tuq junky q'ij tzan
taq'ik te q'ij Paskw, b'ix qanq
mer chijq'ij aj txik tq'uma' te
Pilat kye xjal aj tijajil Israel
ikxjani: «Intxik eten, atqet
te twitzale' k'ulul mandad
exol.»
15 Per kye xjal eb'ajjaw
siky'in ikxjani: «¡Intel awin
tetz qxol! ¡Intqet aklabi'
twitz krus!» Ntons te Pilat
oxik tq'uma' kyetz ikxjani:
«¿Ti'tzun, oqtel nklabi' twitz
krus te aj twitzale' k'ulul
mandad exol?» Ntons kye
pal aj nim kyajwalil owaj
ktzaq'b'e': «Qetza a'ox te César
te twitzale' k'ulul mandad
qi'ja, b'ix k'onti'l junky.»
16 Ntons te Pilat okaj tq'apo'
te Jesus tuj kyq'ab' kye soldad
tzan tqet tuq kyklabi' twitz
krus b'ix kyetz oxik kyin.

Aj Tqet Klabi' Jesus Twitz Krus
Mat 27:32-44; Mak 15:21-32; Luks 23:26-43

17 Ntons te Jesus oxik tiqa'
te tkurusx b'ix oxik eq'i' tuj
jun luwar tb'i "Aj Tb'aqil Twi'
Xjal" b'ix tuj yol ebrey aj
kyyol kyetz tb'i "Gólgota."
18 Tzi oqet kyklabi' twitz
jun krus b'ix ax eqet kyklabi'
tuky'i'l kab'e'ky xjal, junjun-
chaq junjun palaj tetz b'ix
tetz okaj xolj.
19 Te Pilat oqet stz'ib'a' [jun
tpakb'alil aj owok si'] tajsik
te krus junjun yol ikxjani: Te
Jesus Aj Nasaret Aj Twitzale'
K'ulul Mandad Kye Xjal Aj Ti-
jajil Israel.
20 Te aj yol ntzani ky'ila'j
kye xjal aj tijajil Israel ojaw
e'en tetz tzan tpaj nya'tx tuq
laq'chik ti'j te amaq' aj ja'
owok klabi'. B'ix tz'ib'anqet
tuq tuj yol ebrey b'ix yol latin
b'ix yol gryeg.
21 Kye pal aj nim kya-
jwalil oxik kyyoli' te Pilat
ikxjani: «K'on qet atz'ib'a'
"Te Twitzale' K'ulul Mandad
Kye Xjal Aj Tijajil Israel"
sinoke "Tetz Aj Ntq'uma' Aji
Te Twitzale' K'ulul Mandad
Kye Xjal Aj Tijajil Israel."»
22 Per te Pilat owaj
stzaq'b'e' ikxjani: «Aj ma'tx

‡ **19:12** Ax: César. § **19:12** Ax: César.

qet ntz'ib'a', nimod ma'tx qet
ntz'ib'a'.»
23 Ntons kye soldad tqetlen
kyklabi' te Jesus twitz krus,
b'ix yatzun te tq'anaq oqet
kykab'insa' tuj kaje pedas,
junjun pedas te junjun. Per
te tq'anaq aj xluj k'onti'l tuq
slapb'en tetz sinoke kyimo'
tuq parej kyaqil,
24 astilji okyyolij ikxjani:
«K'on qet jkab'insa' sinoke
qob'ajsaqchb'ilan loteriy ti'j
aber ab'l oxe'l in tetz.» Ntons
ikxji oky'ik tzan tpon kixi'
iktza'x tz'ib'ankaj tuj Tu'jal
Qtata Dios ikxjani: "Oqet
kypawa' te nq'anaq kxol b'ix
ax oqet ksaqchb'ila' loteriy ti'j
nq'anaq aj xluj."* Astilji kye
soldad oqet kyk'ulu' ikxji.
25 Ntons qaynin ti'j te krus
akyeqet tuq te tnan, b'ix titzik
tnan, b'ix te Liy aj txu'jel
Kliops, b'ix te Liy aj Magdála.
26 Te Jesus ya ma xik ten te
tnan b'ix te txnaq'atz aj b'an
nqet tuq tgani' nim, ntons
oxik tq'uma' te tnan ikxjani:
«Nan, tzaj awen, [ajna'l tetz
iktza'] awal.»
27 Yaji ax oxik tq'uma' te
txnaq'atz ikxjani: «Tzaj awen
[erman], [ajna'l tetz iktza']
anan.» Ntons b'eyx tuj aj q'ijji
te txnaq'atz ok'amon tetz tuj
tjay.

Aj Tel Tk'u'j Jesus Twitz Krus
Mat 27:45-56; Mak 15:33-41; Luks 23:44-49

28 Ya ma ky'ik kyaqil
ntzani, komo te Jesus
teb'enky tuq, ojetq qet
tk'ulu' kyaqil tzan tponkix
iktza'x tz'ib'ankaj tuj Tu'jal
Dios, yaji oxik tq'uma':
«Nkyink'achjik.»*
29 Atqet tuq tzi jun xar
nojnaq tuq tuky'i minagr,
yaji oqex kymu'u' jun esponj
tuj te minagr, te esponj oqet
kykotb'a' twi' jun su'an, isopo
tb'i, b'ix owox ksi' tuj stzi'.
30 Ya ma xik tuk'a' te
Jesus te minagr oxik tq'uma'
ikxjani: «Ma'tx mankun.»
Yaji otzaj mok'let twi' b'ix
okamik.*
31 Ntons komo atx tuq cha
junky q'ij te ninq'ij Paskw,
kye xjal aj tijajil Israel k'on
tuq kygan tzan tkaj te kylimal
kye kamnaq twitz krus tuj
te q'ij ojla'mj, tzan tpaj te aj
q'ij ojla'mjji jun ninq'ij b'an
xjan tuq. Astilji oqet kywitz
twitz te Pilat tzan txik tk'ulu'
mandad tzan tok q'uchi' twitz
kyoq kye a'e' aj e'ok klabi'
twitz krus [tzan kykamik]
tzan kyqetz in naj.
32 Etzaj kye soldad, owok
kyq'uchi' kyoq kykab'il kye
xjal aj e'ok klabi' junx tuky'i
Jesus.
33 Ya ma kye'ok laq'chet
ti'j te Jesus owok kyen ojetq
tuq kamik ntons k'onti'l owok
kyq'uchi' twitz toq.
34 Jun soldad owox
tok'onsa' tuj txu'uk tuky'i
tmachit kansb'il, b'ix otzaj
kyik' tuky'i a'.
35 Wetz owok wen nini
tuky'i kykab'il nwitz, b'ix
ma'tx xik nq'uma' tuj tume'l,
b'ix web'en te aj ma'tx xik

* **19:24** Sal 22:18 * **19:28** Sal 69:21 * **19:30** Luks 23:46

nq'uma'ni b'an'ax b'ix nqet
ntz'ib'a' tzan etokslan etetz.
36 Oky'ik kyaqil ntzani
tzan tponkix tuq te aj nyolin
tuj te Tu'jal Dios ikxjani:
“Nlay tz'ok q'uchi' nijunwt
tb'aqil.”*
37 B'ix ax at ja' nyolin tuj
te Tu'jal Dios ikxjani: “Oxe'l
kyen te aj owox kyok'onsa' tuj
txu'uk.”*

Aj Tox Muqu' Jesus
Mat 27:57-61; Mak 15:42-47; Luks 23:50-56

38 Ya ma ky'ik kyaqil
ntzani, tzaj te jun xjal aj
Arimatey, Chep tb'i, tetz jun
txnaq'atz tuq te Jesus per
k'onti'l kchab'en tuq kye xjal
tzan tpaj tetz nxob' tuq kyi'j
kye txq'anky txjalil aj tijajil
Israel; ntons tetz oqet twitz
twitz Pilat tzan tqetz tin tuq
txlimal te Jesus. Ntons tzaj
te Pilat oxik stzaq'b'e', yaji te
Chep oqetz tin te txlimal b'ix
oxik tin.
39 Yaji ax te Nicodemo aj
opon jun qonik'an tuky'i Je-
sus,* tetz opon tuky'i oqal
(100) libr tk'ok'jal xtx'otx'al
mir samo' tuky'i aloe.
40 Ikxji te Chep b'ix te
Nicodemo oqetz kyin te
txlimal b'ix owok kyb'atz'o'
ti'j tuky'i xq'apj b'an mu'u'
tuky'i aj tk'ok'jalji, iktza'x
kyemodin kxol kye aj tijajil
Israel tzan kymuqun jun
anim.
41 Qaynin tuj te luwar aj ja'
owok klabi' twitz krus, at tuq
jun luwar aj ja' tuq at awalj
b'ix tzi at tuq jun muqb'il
anim ak'a'j aj ja' mina' tuq tox
muqu' nijunwt.
42 Tzi owox kymuqu' te Je-
sus tzan tpaj qaynin tuq b'ix
tzan tpaj a tuq te q'ij tzan tqet
kyk'ulu' kyib' tzan kyna'on te
q'ij ojla'mj.

20

Aj Tjaw Anq'in Jesus
Mat 28:1-10; Mak 16:1-8; Luks 24:1-12

1 Ntons, tuj tb'ay q'ij te
saman, man tuq qloljx, te
Liy aj Magdála oxik aj ja'
owox muqu' te Jesus, b'ix
otzaj tkamb'a' te ab'j lamb'il
stzi' te jul ojetq tuq tz'el in.
2 Oxik naj oqelan aj ja' tuq
atqet te Simon Xhpe'y tuky'i
te junky txnaq'atz aj b'an
gani' tzan te Jesus, b'ix oxik
tq'uma' ikxjani: «Ma'tx xtxik
kyin te Qajawil b'ix k'onti'l
qeb'en ja' ma'tx kaj ksi'.»
3 Tzaj te Xhpe'y tuky'i te
junky txnaq'atz, eb'ajxik oqe-
lan max tuj te jul aj ja' owox
muqu'.
4 Kykab'il nkyekaredin tuq
b'ix te junky otb'ayaj twitz te
Xhpe'y b'ix opon tb'ay.
5 Owox chluk'i' tuj te jul b'ix
owox ten te xq'apj aj owok
kyb'alq'i' ti'j, per k'onti'l
owox tuj te jul.
6 Ntons yaji man tuq
tponlen, tpon te Simon
Xhpe'y b'ix derech owox tuj
te jul b'ix ax owok ten te
xq'apj aj owok kyb'alq'i' ti'j.
7 B'ix ax owok ten te xq'apj
aj owoken k'alb'il twi' te Je-
sus, k'onti'l tuq atqet junch'in

* **19:36** Exo 12:46; Núm 9:12; Sal 34:20 * **19:37** Zac 12:10; Tmnk 1:7 * **19:39** Wnch 3:1-2

tuky'i te aj xq'apj aj owok
kyb'alq'i' ti'j sinoke cha tuq
paqo' atqet apart.
8 Yaji owox lapetky te tx-
naq'atz aj ojetq tuq pon tb'ay,
owok ten b'ix otokslaj.
9 Komo kyetz mina' tuq tel
kyniky' ti'j te Tu'jal Dios qa
te Jesus ojawel tuq anq'in
junky'el.
10 Yaji eb'aj'ajtz kyjay.

Aj Tjaw Kanet Jesus Twitz Liy Aj Magdála
Mak 16:9-11

11 Ntons te Liy [aj
Magdála]* tetz ojetq tuq kaj
ti'jx te jul, b'ix b'an n'oq'
tuq. Yaji oqet mok'let, owox
xhluk'in tuj te jul,
12 b'ix owox ten kab'e' ángel,
saq kyq'anaq b'ix wit'like' tuq
tzi, jun tuj twi' b'ix junky txe'
toq aj ja' oqet kytamb'a' te Je-
sus.
13 Ntons kye ángel oxik
kyq'uma' tetz ikxjani: «Xuj,
¿tistil yatz nxhch'oq'?» Ntons
tetz oxik tq'uma' ikxjani:
«Tzan tpaj ma'tx xik kyin
tlimal te Wajawil b'ix k'onti'l
web'en ja' ma'tx kaj ksi'.»
14 Man tuq txiklen tq'uma'
ikxjani ntons owajtz meltz'jik
ti'jx b'ix oxik ten te Jesus, per
k'onti'l owel tniky' ti'j ab'l tuq.
15 Ntons te Jesus oxik
xhcha'o' tetz ikxjani: «Xuj,
¿tistil nxhch'oq'? ¿Ab'l
n'ajoyo'?» Tuj tnab'l te Liy qa
aji tuq te aj nxb'uqin te awalj
b'ix oxik tq'uma' ikxjani: «Tat,
qa yatz a'ich ma'tx xik eq'in
tetz, instzaj aq'uma' ja' atqet
tzan nxik wetz eq'il tetz.»
16 Ntons te Jesus oxik
tq'uma' tetz ikxjani: «¡Liy!»
Ntons tetz owajtz ka'yin
b'ix oxik tq'uma' tetz tuj yol
ebrey aj kyyol kyetz ikxjani:
«¡Rabóni!» (Te ntzani telponx
Xnaq'tzon.)
17 Ntons te Jesus oxik
tq'uma' ikxjani: «Kyintzaj
atzoqpi' tzan tpaj mina'
nxik tuky'i Ntat. Mejor pax
kyuky'i a'e' werman tzan txik
aq'uma' kyetz, "ma kyinxik
tuky'i Ntat wetz b'ix Etat
etetz, te Qtata Dios aj ntzaj
nna'o' wetz b'ix aj ntzaj ena'o'
etetz."»
18 Ntons [oxik, b'ix yaji]
tzaj te Liy aj Magdála, oxik
tq'uma' kyuky'i kye txnaq'atz
te Jesus ikxjani: «¡Ma'tx tz'ok
wen te Qajawil!» Yaji oxik
tq'uma' kyetz iktza'x te Jesus
otq'umaj tuky'i'l.

Aj Tjaw Kanet Jesus Kywitz Kye Txnaq'atz
Mat 28:16-20; Mak 16:14-18; Luks 24:36-49

19 Ya ma qoqet yupan tuj aj
q'ijji, komo tuj tb'ay q'ij tuj
te saman, b'ix te tlamelul te
jay aj ja' tuq akyeqet kye tx-
naq'atz Jesus lamo' tzan tpaj
nkyexob' tuq kyi'j kye [aj nim
kyajwalil kxol kye aj tijajil Is-
rael], ntons ojaw kanet te Je-
sus kxol kyetz
20 b'ix oxik tq'uma' ikx-
jani: «Intok jun chewsb'il te
etanim.» Ya ma xik tq'uma'
ikxjani, oxik tyek'u' kyetz
kye tq'ab' b'ix te txu'uk. Per
kyetz eb'ajchalaj aj tok kyen
te Qajawil.

* **20:11** Wnch 20:18

21 Ntons te Jesus oxik
tq'uma' kyetz ikxjani: «Intok
jun chewsb'il te etanim. B'ix
iktza'x te Ntat intzaj tlajo'
exol, ax ikxji okxe'l nlajo'
wetz.»
22 Ya ma xik tq'uma' ikx-
jani oxik txupi' kyajsik b'ix
oxik tq'uma' kyetz ikxjani:
«Pe'ek'amon waq te Txew
Dios.
23 Ab'l aj oqtel enajsa' xh-
choj, ntons b'an'ax onajsletel
te xhchoj. Per te aj nlay qet
enajsa' xhchoj, nlaykix na-
jslet te xhchoj.»*

Aj Tok E'e' Jesus Tzan Maxh

24 Ntons jun aj kye
kykab'lajujil, Maxh tb'i, aji
aj n'ok q'uma' tuq Yuxh, tetz
k'onti'l tuq atqet kxol aj tpon
Jesus.
25 Etzaj kye txq'anky
txnaq'atz te Jesus, oxik
kyq'uma' tetz ikxjani: «¡Qetza
ma'tx tz'ok qena te Qajawil!»
B'ix te Maxh oxik tq'uma'
ikxjani: «Wetz max cha'oj
tok wen te techa'l te klab tuj
tq'ab', b'ix max oj tok nmako'
ja' e'ox kye klab, b'ix max
oj tok nmako' te techa'l tuj
txu'uk, maxji owoksla'tz.»
26 Ntons wajxaq q'ijxi' tuq,
b'ix kye txnaq'atz Jesus ate-
qet tuq junch'in junky'el tuj
te jay, b'ix te Maxh atqet tuq
kyuky'i'l b'ix te tlamelul te
jay b'an lamo' byenech tuq.
Per te Jesus ojaw kanet kxol
b'ix oqet wa'let kxol b'ix exik
tlima' kyetz ikxjani: «Intok
jun chewsb'il te etanim.»
27 Yaji oxik tq'uma' te
Jesus te Maxh ikxjani: «Intok
amako' tzani b'ix tzaj awen
tuj nq'ab' b'ix intok amako'
te techa'l tuj nxu'uk. K'on
xhch'ok jun xjal aj k'onti'l
n'okslan sinoke intox tuj
awi'.»
28 Ntons te Maxh oxik
tq'uma' ikxjani: «¡Wajawil,
yatz a'ich Dios aj ntzaj
nna'o'!»
29 Ntons te Jesus oxik
tq'uma': «Yatz ajna'l nx-
hch'okslan wi'j tzan tpaj
ma'tx kyin'ok awen, per
galanx-alo kye aj nkye'okslan
wi'j b'ix k'onti'l in'ok kyen.»

Tidi' Token Te Ja U'jni

30 Te Jesus oqet tk'ulu'
tidi'chq yek'b'il kywitz kye tx-
naq'atz aj k'onti'l tz'ib'anqex
tuj ja u'jni,
31 per te ja ntzani ma'tx qet
tz'ib'let tzan etokslan te Jesus
a te Koloyon Aj Q'umankaj
Oqtxi' b'ix aji tetz Tk'wa'al
Qtata Dios, b'ix tzan tpaj etok-
slb'en, etetz at jun etanq'in te
jun-ele'x tzan tpaj tajwalil.

21

Aj Tjaw Kanet Jesus Tuj Galiley

1 Ya ma ky'ik kyaqil ntzani,
te Jesus ojaw kanet kywitz
kye txnaq'atz stzi' te Tibérias
A' b'ix ikxjani oky'ik.
2 Atqet tuq tzi te Simon
Xhpe'y, b'ix te Maxh aj n'ok
tuq q'uma' tb'i Yuxh, b'ix
te Nat aj Kana tuj tkwentil
Galiley, b'ix kye tk'wa'al

* **20:23** Mat 16:19; 18:18

Sebedey, b'ix kab'e'ky tx-
naq'atz Jesus.
3 Yaji te Simon Xhpe'y oxik
tq'uma' kyetz ikxjani: «Wetz
ma kyinx tzyul kyiy.» Yaji
kyetz oxik kyq'uma': «Ax
qetza ma qoxika awuky'i'l.»
Ntons kyetz exik b'ix ejax
tuj jun bark. Per aj aq'b'ilji
nijunwt kyiy otzyet kyitza'.*
4 Ntons ikja'n tuq qxhk'ate',
oxik kye'e' te Jesus stzi' te a',
per k'onti'l owel kyniky' qa
aji tuq.
5 Te Jesus oxik xhcha'o'
kyetz ikxjani: «Waq, ¿etetz
mina' tjatz etin nijunwt
kyiy?» «Nijunwt» kyekyi.
6 Yaji te Jesus oxik tq'uma'
kyetz: «Intqex esi' te epa tx-
ini tuj eb'anq'ab' b'ix okyet-
zyetel kye kyiy etitza'.» Ntons
ikxji okyk'uluj. Yaji k'onti'l
tuq npon kybalor tzan tjatz
kyin te pa tzan tpaj kye kyiy
b'an ketant tuq akyeqex tuj te
pa.*
7 Ntons te jun txnaq'atz aj
b'an gani' tuq tzan Jesus, tetz
oxik tq'uma' te Simon Xhpe'y
ikxjani: «¡A tetz te Qajawil!»
8 Ya ma tz'ok xhcha'o' te
Xhpe'y qa aji tuq te Qajawil,
owok tsi' tetz tq'anaq b'ix
oxik txon tib' tuj te a' [tzan
tpon luwew tuky'i'l]. Ya kye
txq'anky txnaq'atz, kyetz
eb'ajpon tuj te bark, akyeqet
tuq qaynin tzi cha oqal (100)
metr tuq. Oxik kyjuk'u' te pa
ja' akyeqex kye kyiy.
9 Ya ma kye'etz xtxa'm
tlob'en a', oxik kyen jun q'aq'
b'ix jun kyiy tuj te txanq'a'l
b'ix at tuq te wab'jky.
10 Yaji te Jesus oxik tq'uma'
ikxjani kyetz: «Instzaj etin
kab'e kyiy aj man kyjatzlen
etinni.»
11 Tzaj te Simon Xhpe'y,
ojax tuj te bark, b'ix otzaj
tjuk'u' te pa b'an nojnaq tuq
tuky'i kyiy. Ate' tuq oqal
tuky'i oxlajuj tuj oxqal (153)
kyiy b'an limaq per anke
ky'ila'j, te pa k'onti'l owel
laqik.
12 Ntons te Jesus oxik
tq'uma' kyetz ikxjani:
«Pe'etzaj waq wa'il.» B'ix ni-
junwt tuq kxol kye txnaq'atz
nkynimsa' tuq kyk'u'j tzan
txik kyqani' tetz ab'l tuq, tzan
tpaj kyetz kyeb'en tuq aji te
Qajawil.
13 Yaji tzaj te Jesus, ojaw
stzyu' te wab'j b'ix oxik
tsi' kyetz, ax ikxji otk'uluj
kyuky'i kye kyiy.
14 Te ntzani toxmajji'n-el
tuq tjawlen kanet te Jesus
kywitz kye txnaq'atz atx aj
tjawlen anq'in.

Aj Txik Tqani' Jesus Tuky'i Xhpe'y Qa Nqet Tuq Tgani'

15 Ntons, ya ma mankun
kywa'an, yaji te Jesus oxik
tqani' te Simon Xhpe'y ikx-
jani: «Simon aj tk'ajol Wa'nch,
¿nkyinqet pe' agani' mas nim
kywitz kye aj ntzani?» Yaji
te Xhpe'y oxik tq'uma' ikx-
jani: «Tat, yatz aweb'en, wetz
nchqet ngani'.» Yaji te Jesus
oxik tq'uma': «Ntons inkyqet

* **21:3** Luks 5:5 * **21:6** Luks 5:6 * **21:15** Ax: inkyqet ak'ulu' kwent kye walo'.

ak'ulu' kwent kye aj lapike' wi'j.»*

16 Yaji oxik tqani' junky'el te Jesus te Xhpe'y: «Simon aj tk'ajol Wa'nch, ¿nkyinqet pe' agani'?» Ntons te Xhpe'y oxik tq'uma' tetz: «Ye' tat, yatz aweb'en wetz nchqet ngani'.» Ntons te Jesus oxik tq'uma': «Inkxik awen kye aj lapike' wi'j.»†

17 Yaji oxik tq'uma' toxmajji'n-el te Jesus te Simon Xhpe'y: «Simon aj tk'ajol Wa'nch, ¿b'an'ax nkyinqet pe' agani'?» Yaji te Xhpe'y oje b'isun tzan tpaj ojetq tuq xik cha'o' tetz toxmajji'n-el. Owaj stzaq'b'e' ikxjani: «Tat, yatz aweb'en kyaqil. Yatz aweb'en wetz nchqet ngani'.» Ntons te Jesus oxik tq'uma' tetz ikxjani: «Inkyqet ak'ulu' kwent kye aj lapike' wi'j.‡

18 Wetz oxe'l nq'uma' yatz b'an b'an'ax, aj man tuq k'wa'l a'ich, n'ok tuq asi' aq'anaq awib'x b'ix ntxik tuq aj ja' yatz agan, per ya oj atijin cha owelal awin aq'ab' b'ix junky owokel sin aq'anaq b'ix otxe'l tin aj ja' yatz k'on agan xik.»

19 Ntons ikxji te Jesus oxik tq'uma' tume'l titza' tuq okamel te Xhpe'y b'ix ikxji tzan tqet tyek'u' te tume'l b'an b'an'ax ti'j te Qtata Dios. Yaji oxik tq'uma' ikxjani: «Pawok lapet wi'j.»

20 Ya ma tz'aj ten ti'j, te Xhpe'y oxik ten lapik tuq kyi'j te txnaq'atz aj b'an gani' tuq tzan Jesus, aj owok wit'let qaynin ti'j Jesus aj man tuq nkyewa'an te qale' [ti'j te q'ij Paskw]* b'ix oxik tqani' tuky'i Jesus ikxjani: «¿Tat, ab'l oxe'l q'apon te yatz?»*

21 Ntons, te Xhpe'y, ya ma xik ten te aj junky, oxik tqani' tuky'i Jesus ikxjani: «Tat, ¿titza' oky'el ti'j tetz?»

22 Yaji te Jesus oxik tq'uma' tetz ikxjani: «Qa wetz ngan tzan sten max oj wul tzani junky'el, ¿tidi' yatz awoklen tzan tok acha'o'? Yatz pawok lapet wi'j.»

23 Astilji owel tpakb'al kxol kye erman qa tetz nlay tuq kamik. Per te Jesus k'onti'l oxik tq'uma' qa tetz nlay tuq kamik sinoke oxik tq'uma', “Qa wetz ngan tzan sten max oj wul tzani junky'el, ¿tidi' yatz awoklen tzan tok acha'o'?”

Jun Tpakb'alil Ti'j Te Aj Oqet Tz'ib'an Ja U'jni

24 A'in wetz tuq te aj txnaq'atzni b'ix wetz nxik nq'uma' te aj owok wen, b'ix a'in wetz nkyintz'ib'an te ja u'jni, b'ix etetz eteb'enky wetz aj nqet ntz'ib'a'ni, b'an b'an'ax.

25 Ax at tidi'chq oqet tk'ulu' Jesus, b'ix cha oqtel-wit tz'ib'let kyaqil, kye aj u'j ja' oqtex tz'ib'let nlay-tal b'antik kyten twitz tx'o'tx'.

† **21:16** Ax: inkyqet apastori' kye tal walo'. ‡ **21:17** Ax: inkyqet ak'ulu' kwent kye tal walo'. * **21:20** Wnch 13:23 * **21:20** Wnch 13:25

Te Kyaq'umb'en Kye Tky'ixel Jesus

Aj Okaj Tq'uma' Jesus Kyuky'i Kye Txnaq'atz Aj Ch'inky Tuq Txik Tuj Ka'j

1 Wetz tuj te tb'ay u'j aj oqet
ntz'ib'a' te yatz, tat Teófilo,*
oqet ntz'ib'a' ti'j te Jesus, ti'j
kyaqil aj nqet tuq tk'ulu' qxol,
b'ix kyaqil aj nxik tuq tx-
naq'tza',
2 max aj txik in junky'el
tuj ka'j. Aj mina' tuq txik
in tuj ka'j, tetz oxik tyoli'
kye tky'ixel aj ojetq tuq kye'el
tjoyo'; oxik tk'ulu' mandad
kyetz tzan kyk'ulun te aj ny-
olin tuq te Txew Dios.
3 B'ix kywitz kyetz opon
tyek'u'tz tib' b'ix tidi'chq oqet
tk'ulu' kxol tzan tel kyniky'
b'an'ax ojetq tuq jaw anq'in,
b'ix oqeten kawnaq (40) q'ij
kxol b'ix exik txnaq'tza' titza'
tzan qb'et oj jkaj tuj tq'ab'
Qtata Dios.
4 Aj man tuq atqet kxol,
oxik tq'uma' kyetz tzan k'on
tuq kyex tzi Jerusalen, exik
tkawi' ikxjani: «Pe'etiyon waq
max oj tponkix te aj oxik tsi'
te Ntat tyol ti'j, axkix aj oje
tz'ok echa'o' wuky'i'l.*
5 Te Wa'nch njaw tuq tsi'
a' ewi' cha a'ox tuky'i a', per
ajna'l cha kab'e q'ijky tzan
stzaj te Txew Dios etajsik.»*

Aj Txik Te Jesus Tuj Ka'j

6 Ntons kye aj akyeqet tuq
tuky'i Jesus oxik kcha'o' tetz
ikxjani: «Tat, ¿ak'ulu'tz ajna'l
tzan kyk'ulun mandad kye
qxjalil tuj qamaq'x Israel?»
7 Yaji te Jesus owaj
stzaq'b'e' kyetz ikxjani: «Etetz
k'onti'l etoklen tzan tok
echa'o' janik'b'a'n ky'ik nini;
a'ox te Qtat [teb'en tzan tpaj]
a tetz oje qet tb'isu' tuky'i
tajwalil tujb'a'n ky'ik.
8 Per oj tul te Txew Dios
etajsik, etetz ek'amo'tz jun
etajwalil b'ix okxpakb'ayon
wi'j, tb'ay tuj Jerusalen,
yaji tuj tkwentil Judey b'ix
Samary, b'ix yaji tuj kyaqil
twitz tx'o'tx' b'an laq'chik.»*
9 Ya ma xik tq'uma' ti'j
kyaqil ntzani b'ix atxik tuq
kywitz ti'j, tetz ojax in tuj
ka'j b'ix jun muj owok ti'j, ya
k'onti'l oxik kye'e'.*
10 Aj man tuq nxik kyen
titza' tuq ikja'n tjax in tuj
ka'j, ejaw kanet kab'e' xjal
kyk'atzaj, atok jun kyq'anaq
saq.
11 B'ix kye xjal oxik
kyq'uma' kyetz ikxjani: «Etetz
aj Galiley a'ix, ¿tistil nkxkaj
k'ab'let twitz ka'j? Te ja Jesus
aj ma'tx jaw eq'i' exol, tetz
owulel junky'el, b'ix tzul
iktza'xkix ma'tx xik eten
xtxik tuj ka'j, ax ikxji tzul
junky'el.»
12 Ntons yaji eb'aj'ajtz txini
twi' te witz Olib, b'ix eb'ajpon
Jerusalen. Komo te witz Olib
nya'tx tuq laq'chik nkaj ti'j

* **1:1** Luks 1:1-4 * **1:4** Luks 24:49 * **1:5** Mat 3:11; Mak 1:8; Luks 3:16; Wnch 1:33 * **1:8** Mat 28:19; Mak 16:15; Luks 24:47-48 * **1:9** Mak 16:19; Luks 24:50-51

Jerusalen; te tb'eyil cha a'ox
aj b'a'nkix tzan txik kyb'ete'
tuj jun q'ij ojla'mj [iktza'x ny-
olin tuj te Kawb'il ti'j kyreli-
jyon].
13 Ya ma kyepon tuj te jay
aj ja' tuq atok kyposad tuj te
amaq', eb'ajjax tuj tmankb'il
txol te jay, a'e' tuq te Xhpe'y
b'ix Wa'nch, Chaw, Lexh, Lip,
Maxh, Xhto'l, Matey, Jacobo*
aj tk'ajol Alfey, b'ix Simon
"Selot"† b'ix Juds aj tk'ajol‡ Ja-
cobo.§
14 Kkyaqil kyetz k'onti'l tuq
nkaj ksi' tzan tok kchimo'
kyib' tzan kxnaq'tzan junx,
b'ix n'ok tuq kchimo' kyib'
kyuky'i'l txq'an xuj b'ix te
Liy aj tnan Jesus b'ix kye a'e'
titz'in Jesus.

Aj Tel Joyo' Junky Xjal Tzan Tkaj Tky'ixel Juds Kxol Kye Tky'ixel Jesus

15 Tuj aj tyempji te Xhpe'y
ojaw wa'let kxol kye erman aj
n'ok tuq kchimo' kyib', kyetz
tzan kkyaqil jun oqal tuky'i
winqi' (120) xjal tuq kyb'et,
b'ix oxik tq'uma' ikxjani:
16 «Erman, presiskix tuq
tzan tpon iktza'x tz'ib'ankaj
tuj Tu'jal Dios. Komo te Txew
Dios otq'umaj tuky'i Dawid
ti'j te Juds aj oxik eq'in kye aj
ejaw tzyun te Jesus.
17 Te Juds jun quky'i'l tuq,
b'ix n'aq'unan tuq iktza'x
qetza nqok'ulun.»
18 (Yaji oqet tloq'o' jun
tx'o'tx' tuky'i te tmin aj otzaj
si' twi' tk'u'j txiklen tq'apo'
te Qajaw, per yaji, tzi otzaj
tz'aqik qetl twi' b'ix owetz
kyaqil tuj tk'u'j.
19 Kyaqil xjal tuj Jerusalen
owok kcha'o' nini; astilji
owok ksi' tb'i te luwar Acéldama, aj telponx tuj kyyol
kyetz "Te Tx'o'tx' Aj Ja' Owel
Kyik'."*
20 Komo tuj te u'j Kye Salmo
nyolin ikxjani: "Te tjay intok
b'an takun b'ix nijunwt int-
najan tzi."* B'ix ax nyolin
ikxjani: "Intkaj junky tky'ixel
tuj taq'un.")*
21 «Astilji a tgan [tzan tqet
qjoyo'] junky qerman [te
tky'ixel], jun aj ajun tuq
quky'ila kyaqil tyemp aj
oqeten te Qajaw Jesukrist
qxol,
22 atx aj tjaw si' a' twi' tzan
Wa'nch* max aj txik in tuj
ka'j.* Jun te kyetz b'a'n tzan
tok te jun quky'ila tzan txik
tpakb'a' junx quky'i'l, te Jesus
ojaw anq'in.»
23 Ntons oqet kyb'isu' tzan
kykaj ksi' kab'e' aber ab'l tuq
jun te kyetz okajel, te Matiys
qatzun Chepji, aj Chep aj n'ok
q'uma' tuq Barsabas b'ix ax
tuq n'ok q'uma' tb'i Justo.
24 Yaji exnaq'tzan kyi'j ikx-
jani: «Tat, yatz n'el aniky' kyi'j
kyanim kyaqil xjal. Instzaj
ayek'u' ch'in qetza ab'l jun te

* **1:13** Ax: Chaw. † **1:13** Kye xjal "Selot" nkyeq'ojin tuq tzan kykolpin kyamaq' tuj tq'ab' kye k'ulul mandad aj Rom. ‡ **1:13** Ax: terman; Mat 10:2-4; Mak 3:16-19; Luks 6:14-16. § **1:13** Ax: Chaw. * **1:19** Mat 27:3-8 * **1:20** Sal 69:25 * **1:20** Sal 109:8 * **1:22** Mat 3:16; Mak 1:9; Luks 3:21 * **1:22** Mak 16:19; Luks 24:51

kykab'ilni oje tz'el ajoyo' yatz
25 tzan tk'amon tajwalil
tzan taq'unan junx quky'ila
tuj awaq'un tzan tok jun
aky'ixel tzan tpaj te Juds okaj
tkola' te ntzani tzan txik tuj te
luwar aj tetxkkix tuq iktza'x
tkajlen si'.»
26 Ntons yaji oqet kyk'ulu'
loteriy aber ab'l tuq jun te
kyetz okamb'ayon. Dech
okamb'an te Matiys; yaji tetz
ok'amet kxol kye kyjunlajujil
iktza'xkix jun tky'ixel Jesus.

2

Aj Stzaj Te Txew Dios Kyajsik Kye Qerman

1 Aj tkanon te ninq'ij aj tb'i
Pentecostés,* kkyaqil kye er-
man ojetq tuq tz'ok kchimo'
kyib' tuj jun luwar.
2 Yaji, tanderepent oje tre-
nun ikja'n stzaj tuq twitz ka'j
naqe jun kyaq'iq' b'an jwert,
oje trenun tuj te jay aj ja' tuq
wit'like' kyetz.
3 B'ix oxik kyen kya-
jsikchaq te junjun kyetz jun
tidi' naqe jun toq q'aq' aj nkaj
tuq kyajsik,
4 b'ix kkyaqil kyetz onoj
te Txew Dios tuj kyanim,
b'ix e'aq'ik tzan kyyolin tuj
txq'anky yol tzan tpaj te
Txew Dios nxik tsi' tuq kyyol
tzan kyyolin.
5 Ntons, tuj aj q'ijji ateqet
tuq Jerusalen b'an ky'ila'j aj
tijajil Israel tzajnaqe' ja'chq
tuj junjun amaq', kyetz xjal
aj b'an xjani' tuq Qtata Dios
kyitza'.
6 Kyetz owok kchimo' kyib'
txiklen kcha'o' te aj b'an
ntrenun tuq b'ix k'onti'l owel
kyniky' tidi' tuq nky'ik. Komo
n'ok kcha'o' tuq kye erman
nkyeyolin tuq tuj kyyolx
kyetz aj ja' tzajnaqe'.
7 Kyetz ojetq tuq kyet-
zajb'aj b'ix b'an nkyelab'an
tuq, nxik tuq kyq'uma' ikx-
jani: «¿Ti'tzun? ¿Nya'tx petzun
kkyaqil kyetz a'e' aj Galiley
kye aj nkyeyolinni?
8 ¿Titza' kyetz nkyeyolin tuj
qyol qetz aj qitz'jlenx?
9 Qxol qetz ate' xjal aj Parts
b'ix aj Meds b'ix a'e' aj Elam
b'ix kye aj nkyenajan max
Mesopotamy, b'ix aj Judey
b'ix ax ate' aj Kapadosy b'ix aj
Pont b'ix max Asy,
10 ax ate' aj tzajnaqe' tuq
Prijy b'ix Panfily b'ix max
Ejipt, b'ix tkwentil Liby aj
mas laq'chik twitz te amaq'
Siren, b'ix kye aj tzajnaqe'
Rom aj nkyenajan tzani,
b'ix kxol kyetz, ax kye aj
tijajil Israel b'ix txq'anky
aj nkye'okslan iktza' kye aj
tijajil Israel,
11 b'ix aj tzajnaqe' tuq
Kret b'ix Araby. Qkyaqil
qetz nkye'ok qcha'o' nkyey-
olin tuj qyolx ti'j tidi'chq
tk'ulb'en Qtata Dios tuky'i
nim tajwalil.»
12 Kyaqil ojetq tuq kyet-
zajb'aj b'ix k'onti'l tuq n'el
kyniky' ti'j tidi' nky'ik.
Nkyecha'on tuq kyib'kyib'x
ikxjani: «¿Tidi' telponx kyaqil
ntzani?»
13 Per ate' tuq junjun cha

* **2:1** Lev 23:15-21; Deu 16:9-11

tuq nkyexmayin kyi'j, nxik
tuq kyyoli' ikxjani: «Kye
ninije' cha ma'tx cho'on
kywi'.»

Aj Tyolin Te Xhpe'y Tistil
Otzaj Te Txew Dios Kyajsik

14 Ntons te Xhpe'y kyuky'i
kye kyjunlajujilky tky'ixel
Jesus eb'ajjaw wa'let kxol
b'ix tetz owaq'ik tzan tyolin
ikxjani kongan [tzan kcha'on
kye xjal]: «Etetz aj tijajil
Israel, b'ix ekyaqil etetz aj
nkxnajan tzani Jerusalen,
instzaj echa'o' ntzani b'ix
intok esi' ewi' ti'j aj oxe'l
nq'uma' etetzni.
15 Kye ja xjal ntzanije'
nya'tx bol-e' iktza' etetz
n'eq'uma'ni, komo man
q'eqo' ato', te toxi' or te q'eqo'.
16 Te aj nky'ik tzani, cha
ma'tx ponkix tyol te Joel aj
yolil tyol Dios oqtxi', aj txik
tq'uma' tyol
17 Qtata Dios ikxjani:
"Mina' stzaj te jwisy, wetz
oxe'l nsi' te Nxew kyajsik kye
xjal ja'chq, b'ix kye ek'wa'al
ichan b'ix xuj okyeyoliyon
aj oxe'l nq'uma' kyetz, kye
aj man ku'xon owokel joto'
tidi'chq tuj kywitz, b'ix kye
tij okyewitzk'ayon [tidi'chq
aj oxe'l nyek'u' kyetz] tuj
kywitzik'.
18 Kyajsik kye ichan b'ix
kye xuj aj nkye'okslan te
wetz, wetz oxe'l nsi' Nxew
kyajsik b'ix okyeyoliyon aj
oxe'l nq'uma' kyetz.
19 B'ix oqtel nk'ulu' twitz
ka'j tidi'chq aj b'an okye-
lab'ayon kyaqil xjal ti'j b'ix
tidi'chq b'an chuktky twitz
tx'o'tx', owokel e'elet twitz
kyik', q'aq' b'ix sib'.
20 Aj mina' tuq tky'ik te q'ij
aj owokel kyen kyaqil xjal
cha'oj wul wetz, ntons tb'ay
te q'ij owokel b'an qlolj twitz,
b'ix te qya' owokel b'an kyik'
twitz.
21 B'ix kyaqil kye xjal aj
oqtel kywitz nwitz wetz aj
kyajawil a'in, kyetz okyekole-
tel."*
22 Ntons etetz aj tijajil
Israel, instzaj echa'o' ja
nyolni: Etetz eteb'en, te Jesus
aj Nasaret jun xjal aj nqet tuq
tuj twitz Qtata Dios. Komo
oje tz'ok eten tetz b'a'n tuq
tzan tk'ulun tidi'chq tuky'i
nim tajwalil, tetz oqet tk'ulu'
tidi'chq aj nqolab'an ti'j b'ix
tidi'chq yek'b'il aj telponx
a'ox Dios b'a'n tzan tk'ulun
tetz.
23 Per aj txik q'apo' tuj
eq'ab' etetz iktza'x ojetq tuq
qet tb'isu' te Qtata Dios, etetz
k'onti'l oxik etzoqpi'. Oxik
eq'apo' tuj kyq'ab' xjal aj
k'onti'l Dios tuj kywitz tzan
tok kyklabi' twitz krus b'ix
ikxji etetz oqet ekansa'.*
24 Per te Qtata Dios otk'uluj
tzan tjaw anq'in.* Ikxji tetz
okolpjik ti'j te xhcho'nal aj
owok ten aj tkamik, komo
tzan tpaj nlay tuq b'antik tzan
tkajkix tuj tq'ab' te kamikyj
b'eyx te jun-ele'x.

* **2:21** Joel 2:28-32 * **2:23** Mat 27:20-56; Mak 15:1-37; Luks 23:1-49; Wnch 18:28–19:37 * **2:24** Mat 28:1-6; Mak 16:1-8; Luks 24:1-8; Wnch 20:1-9

25 Te Dawid nyolin tuq
ikxjani ti'j te Jesus: “Wetz
nxikkix tuq wen te Qajawil
nwitz wetz, b'ix komo tetz
atqet wuky'i'l [kolol te wetz],
k'onti'l nkyinxob'.
26 Astilji wetz wanim b'an
nchalaj, b'ix wetz tuky'i
ntzi' nkyinb'itzan tuky'i jun
chalajb'il, b'ix wetz tuky'i
kyaqil nchi'jel okyin'ojlayon
tzan tpaj tuky'i jun tk'u'jlal
lo'ik nk'u'j [ti'j Qtata Dios].
27 Yatz nlay kaj akola'
wanim kxol kye kamnaq,
b'ix nlay atzoqpij tzan tponaj
xhchi'jel te aj oje tz'el apawa'
a'ox te yatz.
28 Otzaj ayek'u' wetz tume'l
titza' tzan wanq'in, b'ix tzan
tpaj yatz atichqet wuky'i'l,
wetz b'an nkyinchalaj.”*
29 Ntons waq erman, oxe'l
nq'uma' etetz tuky'i jun
tk'u'jlal, te qijajil Dawid tetz
okamik b'ix oqex muqu', b'ix
qetz qeb'en ja' oqex muqu'.
30 Komo tetz jun aj yolil
tyol Dios tuq, tetz teb'en tuq
te Qtat ojetq tuq xik tsi' tyol
ma'kix tuq kaj tsi' te k'ulul
mandad jun aj tijajil tetz tzan
tqet wit'let tuj twit'lel.*
31 Ikxji te Dawid owel
tniky' ti'j te aj oky'el tuq
mas yaj, tetz otq'umaj
ojawel anq'inkix tuq te Krist,
[te Koloyon aj Q'umankaj
Oqtxi']. Komo otq'umaj nlay
tuq kaj kola' kxol kye kamnaq
b'ix te xhchi'jel nlay tuq
ponaj.*
32 Ajna'l te Qtata Dios
ma'txkix jaw anq'in te Jesus
titza', b'ix qkyaqil qetz owok
qen.
33 Te Jesus oxik eq'i' tzan
txik wit'letel tuj tb'anq'ab' te
Qtata Dios tzan tqet jiq'b'a'
tzi, b'ix te Qtata Dios, ikxtza'x
ojetq tuq xik tsi' tyol ti'j, tetz
oxik tsi' te Txewx [te Jesus]
tzan stzaj tsi' te qetza iktza'x
n'ok eten b'ix n'ok echa'o'ni.
34 Komo te Dawid k'onti'l
ojax tuj ka'j sinoke axk tetz
otq'umaj ikxjani: “Te Qajawil
oxik tq'uma' Wajawil, ‘Paqet
wit'let tuj nmanq'ab'
35 man nkyink'ulun tzan
kyqet kye awajq'oj tjaq'
awoq.’ ”*
36 Ekyaqil etetz aj tijajil Is-
rael, a tgan tzan tok echa'o'
te b'an b'an'ax, te Jesus aj
owok eklabi' twitz krus, te
Qtata Dios otk'uluj tzan tok
tetz Tajawil kyaqil b'ix tzan
tok te Koloyon aj Q'umankaj
Oqtxi'.»
37 Ntons ya ma tz'ok
kcha'o' kye aj akyeqet tuq
tzi, kyetz oje kyeb'isun. Oxik
kcha'o' tuky'i Xhpe'y b'ix
kye txq'anky tky'ixel Jesus
ikxjani: «Erman, ¿tidi' presis
tzan jk'uluna ajna'l?»
38 Yaji te Xhpe'y oxik
tyoli' kyetz ikxjani: «Intjaw
eky'ixpu' enab'lin b'ix intjaw
si' a' ewi' tuky'i tb'i Jesukrist
tzan tqet tnajsa' tetz echoj;
yaji tetz otzajel tsi' te Txew
Dios tuj etanim.
39 Ti'j te ntzani, te Qtata

* **2:28** Sal 16:8-11 * **2:30** 2Sa 7:11-16; 1Re 2:4; 1Cró 17:11-14; Sal 89:4; 132:11-12
* **2:31** Sal 16:10 * **2:35** Ax: man nkyink'ulun tzan kyok kye awajq'oj te tujlb'il kye awoq; Sal 110:1.

Dios oje xik tsi' tyol te etetz
b'ix kye ek'wa'al b'ix kye
kyaqil aj laq'chik ate', kyaqil
a'e' aj okyetzajel uk'le' tzan te
Qtata Dios aj Qajawil qetz.»
40 Ntons, te Xhpe'y nxik tuq
tq'uma' tidi'chq kyetz ti'j te
b'an'ax aj teb'en tuq ti'j Je-
sukrist, b'ix nxik tuq tnimsa'
kyk'u'j ikxjani: «[Pe'etokslan
waq te ja tpakb'alilni] tzan
ekolet kxol ja xjal aj nya'tx
galan-e'ni twitz ja tx'o'tx'ni.»
41 Ntons ikxji kye aj
eb'aj'okslan te aj ntq'uma'
tuq, ojaw si' a' kywi' b'ix tuj
aj q'ijji e'ok lapet junky ox
mil (3000) xjal kxol [kye aj
nkye'okslan tuq ti'j Jesukrist].
42 Kyetz k'onti'l tuq nkaj
kykola' tzan kcha'on te aj
nxik kxnaq'tza' kye tky'ixel
Jesus, b'ix n'ok tuq kchimo'
kyib' tzan kywa'an junch'in
b'ix tzan kxnaq'tzan tuq junx.
43 Kyaqil kye xjal b'an
nkyelab'an tuq, komo te
Qtata Dios nqet tuq tk'ulu'
kyuky'i kye tky'ixel tidi'chq
aj nqolab'an ti'j b'ix tidi'chq
yek'b'il tuky'i nim tajwalil.
44 Kyaqil kye aj nkye'okslan,
b'an eq'i' tuq kyib' b'ix nqet
tuq ksipa' tidi' kyetz kxolx
tuq kyetz.*
45 B'ix te aj tidi' kyetz b'ix
te ktx'o'otx', nxik tuq kyk'ayi'
b'ix nqet tuq ksipa' kxol aber
janik'ponkix aj presis tuq te
junjun aj at tuq tidi' npaltin te
kyetz.
46 B'an dyakwerd tuq ate'
kxol b'ix b'ajq'ij tuq n'ok
kchimo' kyib' tuj te Nin Jay
Nab'il Qtata Dios; b'ix tjay
jun, tjay jun, nkyewa'an
tuq junch'in kkyaqil tuky'i
jun chalajb'il b'ix tuky'i jun
tk'u'jlal tuj tume'l.
47 Nkyeyolin tuq galan
ti'j Qtata Dios b'ix nqet tuq
tuj kywitz kyaqil xjal tuj te
amaq', b'ix tzan tpaj Qajawil
b'ajq'ij nkye'ok tuq mas b'an
ky'ila'j kye aj nkye'okslan.

3

Aj Tb'antik Jun Xjal Kox Tuq

1 Ntons jun q'ij te Xhpe'y
tuky'i Wa'nch exwa'q tuj te
Nin Jay Nab'il Qtata Dios tuj
toxi' or te qale', aj orji a tuq
te or tzan kxnaq'tzan tuky'i
Qtata Dios.
2 Ntons, stzi' te Nin Jay
Nab'il Qtata Dios atqet tuq
jun ch'i kox tetxkkix tuq.
B'ajq'ij tuq nxik in tzi,
nqet tuq si' stzi' te lamel
aj n'ok kyq'uma' “Tb'anil
Lamel” tzan tuq txik tqani'
ch'in tlimosn kyuky'i kye aj
nkye'ox tuq tzi.
3 Yatzun te yab', ya ma
kyexik te'e' te Xhpe'y b'ix te
Wa'nch ikja'n tuq kyox tuj te
Nin Jay, tetz oxik tqani' jun
ch'i tlimosn kyetz.
4 Yaji kyetz ekaj ka'yin ti'j
b'ix te Xhpe'y oxik tq'uma'
ikxjani: «Qotzaj awena.»
5 Yaji te xjal okaj ka'yin
kyi'j, tetz tuj tnab'l qa ma' tuq
xik si' jun ch'i tlimosn.
6 Per yatzun te Xhpe'y oxik
tq'uma' ikxjani: «Wetz k'onti'l
[tmin] plata ni oro, per te aj at

* **2:44** Kya 4:32-35

te wetz oxe'l nsi' yatz: Tuky'i
tb'i Jesukrist aj Nasaret oxe'l
nq'uma' yatz, [pajaw wa'let
b'ix] pab'et.»
7 Ya ma xik tq'uma' te Xhpe'y ikxji, ojaw stzyu' tb'anq'ab' te yab' b'ix ojaw twab'a', b'ix te yab', aj tjaw wa'let, kye toq eb'antik b'ix kye tmapil toq ekawxik.
8 Yaji te xjal njaw naj xlink'an tzan tjaw wa'let, b'ix owaq'ik tzan tb'et; yaji owox kyuky'i'l tuj te Nin Jay b'ix b'an nxlink'an [b'an nchalaj] tuq, nxik tq'uma' tuq tidi'chq b'an galan ti'j te Qtata Dios.
9 Kyaqil kye xjal e'ok e'en tetz nb'et tuq b'ix nxik tuq tq'uma' tidi'chq b'an galan ti'j Qtata Dios.
10 B'ix komo kyeb'enky tuq ajixkix tuq te kox aj nqeten tuq stzi' tlamelul te Nin Jay aj n'ok tuq kyq'uma' "Tb'anil Lamel," nqeten tuq qanil ch'i tlimosn, kyetz oje kyeb'ajlab'an b'ix b'eyx etzajb'aj tzan tpaj aj ojetq tuq ky'ik ti'j.
11 Te kox aj ojetq tuq b'antik k'onti'l tuq n'el tpawa' tib' ti'j te Xhpe'y b'ix te Wa'nch. Kyaqil kye xjal b'an nkyelab'an tuq b'ix eb'ajpon kare aj ja' tuq akyeqet twitzjay aj n'ok kyq'uma' tuq "Aj Salomon."
12 Ya ma tz'ok ten te Xhpe'y nkyelab'an tuq kye xjal, tetz oxik tq'uma' ikxjani: «Etetz aj tijajil Israel, ¿tistil b'an nkxlab'an? ¿Tistil nqotzaj ete'e'na naqe cha a'o'na ma qoqet q'anan ja xjalni, naqe cha qetza b'a'n qitza' tzan tb'antik tb'et qitza'na, naqe cha tzan tpaj b'an galan a'o'na tuj twitz te Qtata Dios?
13 Te Qtata Dios aj ntzaj tuq kyna'o' kye a'e' [qijajil] Abran b'ix Isak b'ix Jacob, tetz aj ntzaj na'o' tzan kye qijajil oqtxi', tetz oje tk'uluj tzan tqet wit'let tuj twit'lel tuj ka'j te Jesus aj aq'unon te tetz. Etetz oxik eq'apo' tuj kyq'ab' kye k'ulul mandad b'ix owel etik'o' twitz te Pilat, anke te Pilat ojetq qet tb'isu' tzan txik stzoqpi'.*
14 Etetz oxik eq'uma' tzan txik tzoqpi' jun kansal xjal, per yatzun ti'j te Jesus aj pawa' a'ox te Qtata Dios b'ix b'an k'onti'l tuq xhchoj, etetz cha owel etik'o' tzan k'on tkaj tzoqpi'.*
15 Ikxji etetz oqet ekansa' te Qajawil aj ntzaj tsi' qanq'in, per te Qtata Dios otk'uluj tzan tjaw anq'in junky'el b'ix qetza owok qe'e'na aj ojetq tuq tjaw anq'in.
16 Ja xjal aj etetz etotzqi' b'ix atqet ewitz, tetz ma b'antik tzan tpaj toklen wit'let jk'u'ja ti'j tajwalil Jesus. Tzan tpaj toklen wit'let jk'u'ja ti'j Jesus, tetz ma'tx b'antik iktza'x n'ok eten ajna'l.
17 Wetz web'en waq erman, etetz b'ix kye aj nim kyajwalil exol, etetz aj tqet ekansa' te Jesus, k'onti'l n'el eniky' tidi' tuq n'ek'ulu'.

* **3:13** Mat 27:23-25 * **3:14** Mat 27:15-26; Mak 15:6-14; Luks 23:13-25; Wnch 18:40; 19:12-16

18 Ikxji oponkix tyol te
Qtata Dios aj ojetq tuq xik
tyoli' kyuky'i kyaqil kye aj
yolil tyol oqtxi', qa te Krist
aj [Koloyon Aj Q'umankaj
Oqtxi',] ma'kix tuq tz'ok ten
twitz xhcho'nal.
19 Astilji ajna'l etetz int-
jaw eky'ixpu' enab'lin b'ix
pe'etokslan ti'j tetz tzan tqet
tnajsa' te echoj. Ikxji te Qtata
Dios otzajel tsi' jun chewsb'il
tuj etanim,
20 b'ix b'a'n tzan stzaj tlajo'
tetz te Jesukrist, aj Koloyon Aj
Q'umankaj Oqtxi'.
21 Aj Jesusji a tgan tzan sten
tuj ka'j max oj tpon kyaqil
iktza'x okaj q'uma' oqtxi'
kyuky'i kye aj yolil tyol Dios
aj pawame' a'ox te tetz.
22 Te Moisés oxik tq'uma'
kye qijajil oqtxi' ikxjani:
"Te Qtata Dios, aj Qajawil,
otk'ulu'tz tzan tetz exol etetz
jun aj yolil tyol iktza' a'in.
Intqet etoksla' kyaqil aj
otzajel tq'uma' etetz.*
23 Ab'l te aj nlay qet toksla'
te ja yolil tyol Dios ntzani,
owelax in kxol kye xjal tzan
tponaj."*
24 B'ix kyaqil kye aj yolil
tyol Dios aj e'aq'ik atx aj tul
te Samuel, oxik kypakb'a' ti'j
kyaqil aj nky'ik ajna'l.
25 Qetz a'o' kyijajil kye aj
yolil tyol Qtata Dios oqtxi' b'ix
ax at qoklen ti'j te aj oxik tsi'
tyol te Qtata Dios ti'j kyuky'i
kye qijajil oqtxi'. Komo te
Qtata Dios oxik tq'uma' te qi-
jajil Abran ikxjani: "Kyaqil
kye xjal twitz tx'o'tx' okyeqtel
ky'iwla' tzan tpaj jun awija-
jil."*
26 Ya ma tk'uluj te Qtata
Dios tzan tjaw anq'in te
[Jesus] aj aq'unon te tetz,
yaji otzaj tlajo' tb'aya' qxol
qetz tzan jqet tky'iwla' tzan
tjaw qky'ixpu' qnab'lin ti'j te
qchoj.»

4

Aj Kyqex Si' Pres Te Xhpe'y B'ix Te Wa'nch

1 Aj man tuq nkyeyolin
[te Xhpe'y b'ix te Wa'nch]
kyuky'i kye xjal, eb'ajpon kye
pal b'ix te k'ulul mandad kyi'j
kye xb'uqil te Nin Jay Nab'il
Qtata Dios b'ix ax eb'ajpon
kye aj b'uch'uj Sadusey.
2 Kyetz b'an nkyeq'ojin tuq
tzan tpaj te Xhpe'y b'ix te
Wa'nch nxik kxnaq'tza' tuq
kye xjal b'ix nxik tuq ky-
pakb'a' tpakb'alil ti'j te Jesus
tjawlen anq'in kxol kye kam-
naq.
3 B'ix ejaw ktzyu', eb'ajqex
ksi' tuj pres; b'ix komo
qale'ky tuq max tuj junky q'ij
eb'ajjatz kyin.
4 Per ky'ila'j kxol kye aj
nkyecha'on tuq te tpakb'alil
eb'aj'okslan, b'ix kye aj
nkye'okslan tuq ti'j Jesus
e'ok mas ky'ila'j qanq jweb'
mil (5000) tuq kyb'et tzan
kkyaqil, nini a'ox kye ichan.
5 Ntons tuj junky iwitq
owok kchimo' kyib' tuj
Jerusalen kye aj b'uch'uj
tijxjal aj mas nim kyajwalil
kxol tijajil Israel b'ix kye
txq'anky tijxjal aj n'ok tuq

* **3:22** Kya 7:37; Deu 18:15,18 * **3:23** Deu 18:19; Lev 23:29 * **3:25** Gén 22:18

kchimo' kyib' kyuky'i'l b'ix
kye xnaq'tzal Kawb'il ti'j te
kyrelijyon.
6 B'ix ax atqet tuq kxol
kyetz te Anas, te twitzale' pal,
b'ix te Kaypas b'ix te Wa'nch
b'ix te Jant b'ix kyaqil kye aj
tuj tjay te twitzale' pal.
7 Kyetz oxik kyk'ulu'
mandad tzan kyqet wab'a'
te Xhpe'y b'ix te Wa'nch
kywitz, b'ix oxik kcha'o'
ikxjani: «¿Ab'l oxik sin etetz
etajwalil, qatzun ab'l otzaj
lajon te etetz, tzan tqet ek'ulu'
ikxnini?»
8 Ntons te Xhpe'y nojnaq
tuq tuky'i Txew Dios tuj
tanim b'ix oxik tq'uma'
ikxjani: «Etetz aj at nim
etajwalil [qxol qetz aj Israel]
b'ix etetz aj tijxjal qxol,
9 etetz ajna'l nqoqet
epich'o' tzan tpaj jun galan aj
oqet jk'ulu'na ti'j jun xjal yab'
tuq b'ix ajna'l oje b'antik.
10 Galan tzan tok echa'o'
ekyaqil etetz, b'ix tzan tok
kcha'o' kyaqil xjal aj tijajil
Israel, te ja xjal aj atqet tzani
ewitz etetzni, tetz ob'antik
tzan tajwalil Jesukrist aj
Nasaret, axkix aj owok
eklabi' twitz krus b'ix te Qtata
Dios ojaw anq'in junky'el
titza'.
11 Te Jesus, a tetz iktza' jun
ab'j twit'lel jay b'ix etetz iktza'
a'ix aj k'ulul jay owel etik'o',
per ajna'l tetz oje kaj si' tzan
junky iktza' te ab'j aj b'an pre-
sis twit'lel jay.*
12 K'onti'l junky twitz te
Jesus aj b'a'n tzan tkolon
qetz. K'onti'l junky tzani
twitz tx'o'tx' aj oje kaj si' tzan
Qtata Dios tzan tkolon qi'j.»
13 Ntons yaji, ya ma tz'ok
kye'e' kye k'ulul mandad
titza' tuq nkyeyolin te Xhpe'y
b'ix te Wa'nch tuky'i jun
kyajwalil, b'ix owel kyniky'
kyi'j nya'tx tuq xjal aj
b'an tlimaqal-e'wit ti'j letr,
cha pareje' tuq iktza' kye
txq'anky xjal, yaji kyetz oje
kyelab'an b'ix owel kyniky'
kyi'j, kyetz a'e' tuq aj lapike'
ti'j Jesus.
14 B'ix komo te aj ojetq tuq
qet q'ana', tetz atqet tuq ky-
witz, astilji k'onti'l tidi' b'a'n
tuq tzan txik kyq'uma' kyi'j.
15 Ntons oxik kyk'ulu' man-
dad tzan tuq kyex aj ja' tuq
chimo' kyib' b'ix ekaj wulu-
lun kxolx.
16 Nkyq'uma' tuq ikxjani:
«¿Tidi' ojk'ulu'tz kyuky'i ja
xjalni? Kyaqil xjal tuj ja
amaq' Jerusalenni kyeb'en
qa kyetz ma'tx qet kyk'ulu'
ja senyni tuky'i nim tajwalil
Qtata Dios. Ajna'l nlay
b'antik tzan txik jq'uma' qa
nya'tx tume'l.
17 Per ajna'l tzan k'on
txik kyyoli' kyuky'i txq'anky,
okye'okel qxob'sa' tzan tkaj
ksi' tzan kyyolin ti'j aj Je-
susni.»
18 Ntons owox kyuk'le'
junky'el te Xhpe'y b'ix te
Wa'nch, b'ix e'ok kyili' tzan
k'on txik kyq'uma' ch'inwt
ti'j Jesus b'ix tzan k'on txik
kxnaq'tza' ch'inwt ti'j.
19 Per yaji te Xhpe'y b'ix te
Wa'nch owaj ktzaq'b'e' kyetz
ikxjani: «Intqet eb'isu'x etetz,

* **4:11** Sal 118:22

¿galan pe' tuj twitz Qtata Dios
tzan eqet qoksla'na etetz a'ix
qatzun tzan tqet qoksla'na te
Qtatji?
20 Qetza nlay b'antik tzan
tkaj qsi'na tzan qyolin ti'j
kyaqil aj oje tz'ok qena b'ix ti'j
kyaqil aj oje tz'ok qcha'o'na.»
21 Yaji kye k'ulul mandad
e'ok kxob'sa', per ekaj ktzo-
qpi' tzan tpaj k'onti'l owoknoj
jun kyil kyitza' b'ix kyaqil
tuq kye xjal b'an nqet tuq
kyjiq'b'a' Qtata Dios tzan tpaj
aj ojetq tuq ky'ik,
22 komo te xjal aj oqet
kyq'ana' ojetq tuq jakon mas
tajsik kawnaq (40) aq'b'i tetz.

Aj Kxnaq'tzan Kye Qerman Tuky'i Qtata Dios Tzan Stzaj Si' Jun Kybalor

23 Ya ma kyexik tzoqpi'ji,
te Xhpe'y b'ix te Wa'nch
eb'aj'ex tzi, b'ix owok kchimo'
kyib' kyuky'i kye txq'anky
qerman. Oxik kyq'uma' kyetz
kyaqil aj ojetq tuq kyyolij kye
pal aj nim kyajwalil b'ix kye
aj te b'uch'uj tijxjal.
24 Ya ma tz'ok kcha'o'ji,
kkyaqil kyetz e'ok ten
xnaq'tzon tuky'i Qtata Dios,
oxik kyq'uma' ikxjani: «Tat,
yatz aj mas nim awajwalil
twitz kyaqil, yatz oqet ak'ulu'
te twitz ka'j, te twitz tx'o'tx',
kye nim a', b'ix kyaqil aj at
twitz tx'o'tx' b'ix twitz ka'j
b'ix tuj te nim a'.*
25 Yatz tuky'i Axew oxik ay-
oli' tuj tanim te Dawid aj qi-
jajilna oqtxi', aj q'apo' tib'
n'aq'unan te yatz, oxik ay-
oli' tuj tanim ikxjani: "¿Tistil
nkyejaw lab'un kye aj k'onti'l
nkye'okslan te Qtata Dios?*
¿Tistil nqet kyb'isu' jun tidi' aj
k'onti'l tume'l?
26 Kye k'ulul mandad twitz
tx'o'tx' b'ix txq'anky aj nim
kyajwalil, owok kchimo'
kyib' tzan kyjaw meltz'jik
ti'j te Qtata Dios aj Tajawil
Ti'j Kyaqil, b'ix tzan kyq'ojin
ti'j te Koloyon aj Q'umankaj
titza'."*
27 B'an'ax owok kchimo'
kyib' tuj ja amaq' ntzani
te Eróde*s b'ix te Pónsio
Piláto,* b'ix kye aj nya'tx
tijajil Israel b'ix kye [qx-
jalil] aj tijajil Israel, kyaqil
kyetz owok kchimo' kyib',
eb'ajjaw meltz'jik ti'j te
Jesus aj joyomaj awitza' b'ix
pawa' awitza' b'ix q'apo' tib'
n'aq'unan te yatz.
28 Kyetz oqet kyk'ulu'
iktza'x tuq yatz† ojetq qet
ab'isu' tb'aya' b'ix tuky'i
awajwalil n'ak'ulu' tzan
tky'ik.
29 Ajna'l Tat, intok asi' ch'in
anab'l ti'j te aj nya'tx galan
nkyq'uma'ni, b'ix instzaj asi'
ch'in mas qbalor qetza aj
nchqet qoksla'na tzan txik
qpakb'a'na te ayol b'ix k'onti'l
tzan qxob'.
30 B'ix [tuky'i awajwalil],
intqet asi' ch'in aq'ab' kyajsik
kye yab' tzan kyqet aq'ana',
b'ix intqet ak'ulu' ch'in
tidi'chq yek'b'il tuky'i nim
awajwalil b'ix tidi'chq aj

* **4:24** Exo 20:11; Sal 146:6 * **4:25** Ax: amaq'. * **4:26** Sal 2:1-2 * **4:27** Luks 23:7-12 * **4:27** Mat 27:1-2,11-26; Mak 15:1-15; Luks 23:1-6,13-25; Wnch 18:28-40
† **4:28** Ax: aq'ab'.

okyelab'ayon kye xjal ti'j, intqet ak'ulu' ch'in kyaqil
nini tzan tpaj te Jesus aj
pawa' awitza' b'ix q'apo' tib'
n'aq'unan te yatz.»
31 Ntons, ya ma mankun
kxnaq'tzan, yaji tuj te luwar
aj ja' tuq chimo' kyib' otzaj
jun kab'junab' b'ix te Txew
Dios oxik tsi' tuj kyanim
kkyaqil kyetz jun nim
kyajwalil b'ix e'aq'ik tzan
kypakb'an tyol Qtata Dios
tuky'i jun tk'u'jlal, k'onti'l tuq
txob'lal te kyetz.

Titza' Tuq Kyemodin Kye Aj Nkyexnaq'tzan

32 Kyaqil kye aj nkye'okslan
tuq nkyna'o' tuq tuj kyanim
parej kkyaqil, nijunwt kxol
kyetz ntq'uma' tuq qa aj
tidi' tetz cha a'oxwit te tetz,
sinoke kyaqil aj tidi' kyetz
n'oken tuq kye txq'anky parej
kkyaqil.*
33 Yatzun kye tky'ixel Jesus
nkyepakb'an tuq ti'j tjawlen
anq'in te Qajaw Jesus, per
nkyepakb'an tuq tuky'i jun
kyajwalil, b'ix b'an atqet tuq
te Qtata Dios kyuky'i'l tzan
tqet tk'ulu' tidi'chq nim b'an
galan.
34 Kxol kyetz k'onti'l tuq
kye xjal meb'a', tzan tpaj kye
aj at tidi'chq kyetz qa kyjay qa
ktx'o'otx'ji, nxik tuq kyk'ayi'
b'ix te twi' ntzaj tuq kyin
35 b'ix nxik tuq kyq'apo' kye
a'e' tky'ixel Jesus tzan tuq tqet
ksipa' kxol kye aj presis tuq
jun onb'il te kyetz.*
36 At tuq jun xjal Chep
tb'i aj b'uch'uj Lewi, oqet
itz'jik tuj te amaq' Chipr, b'ix
kye tky'ixel Jesus n'ok tuq
kyq'uma' B'e'ch, aj telponx
“nnimsan jk'u'j.”
37 Tetz at tuq jun xtx'o'otx'
oxik tk'ayi' b'ix te tmin oxik
tq'apo' kye tky'ixel Jesus.

5

Aj Oky'ik Ti'j Te Ananiys B'ix Te Sapir

1 At tuq jun ichan tb'i
Ananiys, b'ix te txu'jel
Sapir tuq tb'i, kyetz oqet
kykawla' tzan txik kyk'ayi'
jun ktx'o'otx'.
2 Te ja ichanni oqet tkawla'
tuky'i txu'jel, okaj tewa' ch'in
ti'j twib'en te tx'o'tx' b'ix
te txq'anky oxik kyq'apo'
kyuky'i kye tky'ixel Jesus.
3 Yaji te Xhpe'y oxik tq'uma'
tetz ikxjani: «Ananiys, ¿tis-
til ma atzoqpij tzan tyolin te
Satanas tuj awanim? ¿Tistil
yatz tuj anab'l b'a'n tzan tqet
aweq'i' te Txew Dios, ma kaj
awewa' ch'in te tmin aj ma
chojlik ti'j te atx'o'otx'?
4 ¿Ti'tzun, nya'tx petzun
yatz tuq te tx'o'tx'? B'ix
txiklen ak'ayi', ¿nya'tx petzun
tuj aq'ab' tuq atkaj kyaqil?
¿Tistil ma qet ab'isu' tuj
awanim tzan ak'ulun ikxji?
Yatz nya'tx kyuky'i xjal
ma'tx chnik'on sinoke ma'tx
chnik'on tuky'i Qtata Dios.»
5 Ntons, ya ma tz'ok
xhcha'o' te Ananiys ikxji,
oqet tilan b'ix b'eyx okamik.

* **4:32** Kya 2:44-45 * **4:35** Kya 2:44-45

Kye aj akyeqet tuq tzi, otzaj
jun nim xob'alj kyi'j.
6 Eb'ajtzaj kye txq'an
ku'xon, oqet ksi' tmortaj,
owex kyin tzi b'ix oxwa'q
kymuqu'tz.
7 Ntons yaji, qanq ojetq tuq
ky'ik oxe or, tpon te txu'jel.
Tetz k'onti'l tuq teb'en te aj
ojetq ky'ik.
8 Yaji te Xhpe'y oxik
xhcha'o' tetz ikxjani: «Instzaj
aq'uma' qa te tx'o'tx' aj oxik
ek'ayi', ochojlik ikxjani ti'j
tzan kyaqil.» Yaji tetz owaj
stzaq'b'e' ikxjani: «Ye', ikxji.»
9 Yaji te Xhpe'y oxik tq'uma'
tetz ikxjani: «¿Tistil oqet
ekawla' ekab'il tzan tqet
eteq'i' te Txew Dios? Intxik
awen; kye'ul kye aj ma
kyexwa'tz muqul te awich-
mil, b'ix ajna'l ax yatz otxe'l
kyin junky'el.»
10 B'eyxnajji oqet tilan ax
twitz te Xhpe'y b'ix okamik.
Ya ma kye'okon kye ku'xon,
otzaj kykamb'a' ojetq tuq
kamik, yaji owex kyin b'ix
oxwa'q kymuqu'tz ti'jx te
tichmil.
11 B'ix kyaqil kye qerman
txini, b'ix ax kyaqil kye
txq'anky xjal aj owok kcha'o'
ti'j te ntzani, kkyaqil kyetz
eb'ajxob' nim.

Aj Kyk'ulun Kye Tky'ixel Jesus Tidi'chq Yek'b'il

12 Kye tky'ixel Jesus nqet
tuq kyk'ulu' tidi'chq yek'b'il
tuky'i nim tajwalil Dios b'ix
tidi'chq aj nkyelab'an tuq
kye xjal ti'j. Kkyaqil [kye
aj nkye'okslan tuq ti'j Jesus]
n'ok tuq kchimo' kyib' tuj te
Nin Jay Nab'il Qtata Dios tuj
te twitzjay aj n'ok kyq'uma'
tuq “Aj Salomon” b'ix b'an
dyakwerd tuq ate'.
13 B'an nkyeqet tuq jiq'b'a'
tzan kyaqil kye xjal, per
kye txq'anky xjal [aj k'on
tuq kygan tzan kyokslan],
nijunwt kxol kyetz ntnimsa'
tuq kyk'u'j tzan tox ksamo'
kyib' kxol.
14 Per mas tuq ky'ila'j
kye xjal nkye'okslan ti'j
te Qajawil, ichan b'ix xuj
nkye'okslan tuq ti'j.
15 B'ix kye yab' nkye'etz tuq
kyin tuj kyjay twitz kywatub'
tzan kyqet tuq ksi' tuj b'ey aj
ja' nky'ik tuq te Xhpe'y tzan
tky'ik tuq nkesey a'ox ch'i tx-
mojomal kyajsik.
16 Kye xjal tuj amaq'
qaynin tzi, ax nkyepon tuq
Jerusalen, npon kyin tuq kye
yab' b'ix kye aj n'ok kyen
twitz xhcho'nal tzan tpaj
malspirit tuj kyanim, b'ix
kyaqil nkyeb'antik tuq.

Aj Kyjaw Lajo' Kye A'e' Tky'ixel Jesus Tzan Kye Aj Nim Kyajwalil

17 Ntons tzaj te twitzale' pal
b'ix kye tuky'i'l aj b'uch'uj
Sadusey, kyetz otzaj nim
kyq'oj
18 b'ix ejaw ktzyu' kye
tky'ixel Jesus b'ix eqex ksi' tuj
pres.
19 Per qonik'an jun ángel
tlajen Qajawil owel tjaqo'
te tlamelul te pres, eb'ajjatz
teq'i', b'ix oxik tq'uma' kyetz
ikxjani:
20 «Pex waq tuj te Nin
Jay Nab'il Qtata Dios, intxik

epakb'a' kye xjal kyaqil
tume'l ti'j titza' tzan kyanq'in
[tuky'i Jesus].»
21 Ntons, iktza'x ojetq tuq
tzaj q'uma' kyetz, tuj junky
iwitq b'an q'eqo' eb'ajxik
tuj te Nin Jay Nab'il Qtata
Dios b'ix e'aq'ik tzan txik kx-
naq'tza'. Yatzun te twitzale'
pal kyuky'i kye tuky'i'l, kyetz
etzaj kyuk'le' kyaqil kye
txq'anky aj te b'uch'uj mas
nim kyajwalil kxol kye aj
tijajil Israel tzan tok kchimo'
kyib', b'ix yaji oxik kyk'ulu'
mandad tzan ktzaj in kye
tuky'i'l Jesus aj akyeqex tuq
tuj pres.
22 Ya ma kyepon kye mulon
tuj te pres, k'onti'l tuq akye-
qex tuj te pres. Emeltz'jik b'ix
oxik kyq'uma' tpakb'alil ikx-
jani:
23 «Ma tzaj jkamb'a'na te
pres b'an lamo' tuq b'ix kye
soldad nkyexb'uqin tuq stzi'
te lamel per aj stz'ox qjaqo'na
k'onti'l tuq akyeqex kye xjal
tuj te pres.»
24 Ya ma tz'ok kchan ikxji,
te k'ulul mandad kye aj
xb'uqil te Nin Jay Nab'il Qtata
Dios b'ix kye pal aj nim
kyajwalil b'an nkyelab'an
tuq, nkyeb'isun tuq tidi'
oky'el tzan tpaj nini.
25 Per yaji opon jun swal
tpakb'alil kyuky'i'l ikxjani:
«Kye xjal aj eqex esi' etetz tuj
pres, kyetz akye'ox tuj te Nin
Jay Nab'il Qtata Dios b'ix nxik
kxnaq'tza' kye xjal.»
26 Yaji kyetzaj kye xb'uqil
jay b'ix te k'ulul mandad kxol
kyetz, exwa'q e'el kyetz, b'ix
etzaj kyin kyeb'a', k'onti'l
owok kyk'ulu' ch'inwt kyi'j
tzan tpaj nkyexob' tuq kyi'j
kye xjal, kebal tuq tzan kyok
xo'o' tuky'i ab'j.
27 Ya ma kyepon eq'i', eqet
si' kywitz kkyaqil kye aj nim
kyajwalil kxol kye aj tijajil Is-
rael, b'ix tzaj te twitzale' pal,
oxik tq'uma' kyetz ikxjani:
28 «¿Ti'tzun, k'onti'l oxik
jq'uma'na etetz tzan k'on
exnaq'tzan ti'j aj xjalni?* B'ix
ajna'l oje kyexik exnaq'tza'
kyaqil xjal tuj Jerusalen. B'ix
egan tzan tok esi' qpajna qa
tzan qpaj qetza okamik te aj
ichan aj n'eq'uma' etetzni.»*
29 Yaji te Xhpe'y kyuky'i kye
txq'anky tky'ixel Jesus owaj
ktzaq'b'e' ikxjani: «Qetza
presis tzan tqet qoksla'na te
Qtata Dios b'ix nya'tx cha a'ox
kyyol xjal.
30 Te Qtata Dios aj ntzaj
kyna'o' tuq kye qijajil oqtxi',
otk'uluj tzan tjaw anq'in te
Jesus, axkix aj oqet ekansa'
etetz aj tjaw eyob'a' twitz
krus.
31 Ajna'l oje jaw anq'in
tzan te Qtata Dios, b'ix ajna'l
wit'lik tuj tb'anq'ab' b'ix oje
tk'uluj tzan tok te Twitzale'
K'ulul Mandad b'ix Koloyon
kyi'j qxjalil aj tijajil Israel.
Tzan tpaj tetz kye qxjalil b'a'n
tzan tjaw kky'ixpu' kynab'lin
tzan tqet najsa' te kchoj.
32 Qetza oje tz'ok qena te
ntzani. B'ix ax te Txew Dios
teb'en b'ix nyolin b'an'ax ti'j
ntzani, b'ix tetz oje tzaj si'

* **5:28** Kya 4:18 * **5:28** Mat 27:25

tzan Qtata Dios kye a'e' aj nkyeqet okslan tetz.»

33 Ya ma tz'ok kcha'o' kyetz ikxjani, kye k'ulul mandad eb'ajjaw q'ojlik kyi'j tky'ixel Jesus b'ix kygan tuq tzan kyqet kykansa'.

34 Ntons jun xjal aj b'uch'uj Parisey, Gamaliel tb'i, ojaw wa'let kxol. Tetz jun xnaq'tzal Kawb'il ti'j kyrelijyon tuq b'ix jiq'b'a' tuq tzan kye xjal. Yaji tetz oxik tk'ulu' mandad tzan kyex in tuq kye tky'ixel Jesus jun rat jwer.

35 Yaji tetz oxik tq'uma' kyetz ikxjani: «Ententz aj tijajil Israel, intok esi' enab'l ti'j aj oqtel ek'ulu' kyuky'i kye ja xjalni.

36 Instzaj ena'o', jun-el jun xjal Teúdas tb'i, nxik tuq tpakb'a' at tuq nim tajwalil. Tuj aj tyempji ky'ila'j xjal e'ok lapet ti'j, qanq kaj oqal (400) xjal tuq. Yaji txq'an xjal oqet kansan tetz; yatzun kye aj lapike' tuq ti'j, oxik kslab'u' kyib' b'ix ikxji te aj nkyek'ulun oponaj.

37 Yaji, mas yaj otzaj junky, te Juds aj Galiley, mer tuj te tyemp aj njaw tuq kyajlal kye xjal, b'ix ax ky'ila'j xjal eb'aj'ok lapet ti'j. Yaji ax tetz oqet kansa' b'ix kye aj ajune' tuq tuky'i'l oxik kslab'u' kyib' b'ix te aj nkyek'ulun tuq oponaj.

38 Ntons kyi'j ja xjalni, oxe'l nq'uma' etetz tzan tel epawa' etib' kyi'j, inkxik etzoqpi'. Qa te aj nxik kxnaq'tza' cha tuj kywi'x kyetz, ntons opoyonaj.

39 Per qa te aj nxik kxnaq'tza' b'an'ax tzajnaq tuky'i Qtata Dios, etetz nlay b'antik tzan tpon enajsa'. ¡Oj stzaj enab'e' etib', qanq kebal nkxq'ojin tuky'i Qtata Dios!» Ntons kye txq'anky aj nkyecha'on tuq ti'j oxik kyoksla' tyol.

40 Yaji etzaj kyuk'le' kye tky'ixel Jesus b'ix eqetb'aj kyjub'cha'. Yaji e'ok kyili' tzan k'on tuq kxnaq'tzan junky'el tuky'i tb'i te Jesus b'ix yaji exik ktzoqpi'.

41 Kye tky'ixel Jesus eb'ajchalaj aj kyex kxol, tzan tpaj te Qtata Dios owel galan tuj twitz tzan [kypakb'an, anke] n'ok kyen tuq twitz xhcho'nal tzan tpaj te Jesukrist.

42 B'ajq'ij kyetz k'onti'l tuq nkaj ksi' tzan kxik tuj te Nin Jay Nab'il Qtata Dios b'ix ja'chq tuj kyjay kye xjal, tzan txik kxnaq'tza' b'ix tzan txik kypakb'a' a te Jesus te Koloyon aj Q'umankaj.

6

Aj Kyel Joyo' Wuq Oneyon Kye Tky'ixel Jesus

1 Ntons tuj aj tyempji mas tuq ky'ila'j kye txq'anky xjal nkye'okslan ti'j Jesus, b'ix kye aj tijajil Israel aj nkyeyolin tuq tuj yol gryeg,* kyetz e'aq'ik tzan kyyolin nya'tx galan kyi'j kye aj nkyeyolin tuq tuj yol ebrey. Kyetz nkyeyolin tuq, kye xuj byud kxol kyetz k'onti'l tuq nkyeqet en galan oj tqet sipa'

* **6:1** Ax: helenista.

te onb'il aj nxik si' tuq kyetz
b'ajq'ij.
2 Ntons kye kykab'lajujil
tky'ixel Jesus e'ok kchimo'
kyaqil kye qerman b'ix
oxik kyq'uma' kyetz ikxjani:
«Nya'tx galan qa qetza okajel
qsi'na tzan qpakb'an tyol
Qtata Dios b'ix tzan txik
qsipa' b'ajq'ij te onb'il kye
qerman.
3 Astilji waq erman, intqet
ejoyo' exol etetz wuq ichan aj
jiq'b'ame' tzan kye xjal b'ix
nojnaqe' tuky'i Txew Dios
b'ix nim kynab'l, b'ix okajel
si'let tuj kyq'ab' kyetz te ja
aq'unj ntzani.
4 Per qetza owelax jq'ij
b'ajq'ij tzan qxnaq'tzan tuky'i
Qtata Dios b'ix tzan txik
qxnaq'tza' Tyol.»
5 Ya ma xik kyyoli' kyuky'i
kye qerman ikxji, kyaqil kye
aj akyeqet tuq tzi oqet tuj ky-
witz. Ntons owel kyjoyo' te
Xhte'k, jun xjal b'an wit'lik
tuq tk'u'j ti'j Qajawil b'ix no-
jnaq tuq tuky'i Txew Dios,
b'ix ax te Lip b'ix Prócoro
b'ix Nicánor b'ix Timon b'ix
Pármenas, b'ix te Nik jun xjal
aj Antyokiy tuq aj nya'tx ti-
jajil Israel per nxik tin tuq
te aj nkye'okslan kye aj tijajil
Israel.
6 Yaji exik kyin kywitz kye
a'e' tky'ixel Jesus, b'ix kyetz
oqet ksi' kyq'ab' kyajsik b'ix
eb'ajxnaq'tzan kyi'j.†
7 Ntons, te tyol Qtata
Dios n'ok tuq cha'o' ja'chq
tuj Jerusalen b'ix mas tuq
txq'anky xjal nkye'okslan,
b'ix ax ky'ila'j kye pal
nkye'okslan tuq te tume'l
titza' n'ok qwit'b'a' jk'u'j ti'j
Qajawil.

Aj Txik In Pres Te Xhte'k

8 Te Xhte'k, tetz jun xjal aj
b'an atqet tuq te Qtata Dios
tuky'i'l b'ix tidi'chq nb'antik
tuq titza' tzan tpaj tajwalil
te Qtata Dios. Tetz nqet tuq
tk'ulu' kxol kye xjal tidi'chq
aj nkyelab'an tuq ti'j b'ix
tidi'chq yek'b'il tuky'i tajwalil
Dios.
9 Junjun xjal aj n'ok
kchimo' tuq kyib' tuj te jun
jay nab'il Dios aj tb'i "Te Jay
Nab'il Dios Kye Aj Oje Kyejatz
Tzoqpi'," kyetz b'ix txq'anky
a'e' aj amaq' Siren, b'ix
txq'anky aj amaq' Alejandriy,
b'ix txq'anky aj amaq' Silisy,
b'ix xjal aj txq'anky amaq'
tuj tkwentil Asy, kyaqil kyetz
e'aq'ik tzan kywululun tuky'i
Xhte'k.
10 Per k'onti'l nb'antik tuq
tzan tqet kyitza' tzan tpaj te
Xhte'k jun xjal aj b'a'n nb'isun
tuq tuj tume'l b'ix komo te aj
ntyoli' tzan tpaj te Txew Dios
nyolin tuq tuj tanim.
11 Ntons kyetz eqet kchojo'
txq'an xjal tzan kyyolin ti'j
te Xhte'k ikxjani: «Owok
qcha'o'na nyolin tidi'chq yol
nya'tx galan ti'j Qtata Dios
b'ix ti'j te [Kawb'il aj oqet
stz'ib'a'] Moisés.»
12 Ntons ikxji kyetz
okyk'uluj tzan kyjaw lab'un
kye xjal b'ix kye tijxjal aj nim
kyajwalil b'ix kye xnaq'tzal

† **6:6** Aj tqet ksi' kyq'ab' kyajsik telponx kyetz okyk'amoj jun kyajwalil b'ix kyaqil kye qerman dyakwerd tuq tuky'i nini.

Kawb'il ti'j kyrelijyon, ojaw
ktzyu' te Xhte'k b'ix oxik
kyeq'i' twitz te b'uch'uj tijxjal
aj mas nim kyajwalil kxol kye
aj tijajil Israel.
13 B'ix oxik kyin xjal aj
nya'tx b'an'ax tuq kyitza',
oxik kyq'uma' ikxjani: «Te ja
xjalni k'onti'l nkaj tsi' tzan
tyolin yol nya'tx galan ti'j te
ja jay ntzani aj pawa' te Qtata
Dios b'ix ti'j te Kawb'il ti'j
qrelijyon.
14 Qetza oje tz'ok qcha'o'na
nyolin tuq qa te Jesus aj
Nasaretni oqtel txitu' tuq te
ja jayni b'ix ojawel tky'ixpu'
te aj okaj stz'ib'a' Moisés aj
nqet jk'ulu' qetz.»
15 Ntons kkyaqil kye aj te
b'uch'uj tijxjal aj wit'like' tuq
tzi, kyetz oxik kyen te Xhte'k,
per tetz twitz naqe twitz jun
ángel.

7

1 Ntons te twitzale' pal oxik
xhcha'o' te Xhte'k ikxjani:
«¿B'an'ax kyaqil nini?»
2 Yaji te Xhte'k oxik tq'uma'
ikxjani: «Etetz waq erman
b'ix etetz aj tijxjal a'ix,
kyintzaj echa'o'. Te Qtata
Dios aj nim tajwalil, tetz ojaw
kanet twitz te qijajil Abran
oqtxi' aj man nnajan tuq tuj
Mesopotamy b'ix aj mina' tuq
tpon najayon tuj amaq' Aran.
3 B'ix oxik tq'uma' tetz,
“Intkaj asi' te atx'o'otx' b'ix
kye axjalil b'ix pax tuj junky
amaq' aj oxe'l nyek'u' yatz.”*
4 Ntons te Abran owetz
kxol kye xjal aj Kaldey b'ix
oxik najayon tuj amaq' Aran.
B'ix ya ma kamik te stat tzi,
te Qtata Dios otzaj teq'i' te
Abran tuj te ja tx'o'tx' ntzani
aj ja' nqonajan qetz ajna'l.*
5 Per te Qtata Dios k'onti'l
oxik tsi' jun xtx'o'otx' te
terensy tzani, ni jun pedas
ja' tzan tqet tsi' jun toq, per
oxik tsi' tyol oj tkamik, o'kix
tuq oxe'l tsi' te tx'o'tx' kye a'e'
tijajil anke mina' tuq titz'jik
nijunwt tk'wa'al.*
6 B'ix te Qtata Dios oxik
tq'uma' tetz, kye tijajil
okyenajayon tuq tuj jun
tx'o'tx' aj nya'tx tuq ktx'o'otx'
kyetz, cha xb'ak'one' tuq
b'ix tzi okyeqtel mosi' tuq
b'ix owokel kyen tuq twitz
xhcho'nal kaj oqal (400)
aq'b'i.*
7 B'ix ax oxik tq'uma' te
Qtata Dios tetz ikxjani: “Wetz
oxe'l nsi' xhcho'nal ti'j te
amaq' aj oqtel mosin kyetz,
yaji kyetz okye'elatz tuj aj
amaq'ji b'ix okyinqtel kyna'o'
tuj ja luwar ntzani.”*
8 B'ix te Qtata Dios ekaj ti'j
tuky'i Abran tzan tok si' jun
techalul ti'j kchi'jel kye tijajil.
Astilji, aj man tuq wajxaq q'ij
te Isak, owok si' techalul tzan
Abran.* B'ix ax ikxji otk'uluj
te Isak* tuky'i tk'ajol tetz, aj
Jacob,* b'ix te Jacob otk'uluj
ikxji kyuky'i kye kykab'lajujil
tk'ajol,* a'e' aj k'wa'lon kyi'j

* **7:3** Gén 12:1 * **7:4** Gén 11:31–12:5 * **7:5** Gén 12:7; 13:15; 15:18; 17:7-8 * **7:6** Gén 15:13 * **7:7** Gén 15:14 * **7:8** Gén 17:10-14 * **7:8** Gén 21:2-4 * **7:8** Gén 25:26 * **7:8** Gén 35:23-26

kyaqil qijajil.

9 Ntons, kye tk'ajol te Jacob,
a'e' aj k'wa'lon kyi'j qijajil,
kyetz owok kyajq'oja' te
kyitz'in aj Chep, b'ix oxik
kyk'ayi' tzan txik in max
Ejipt.* Per te Qtata Dios
atqetkix tuq tuky'i'l*
10 b'ix okolon ti'j tuj kyaqil
xhcho'nal aj oky'ik ti'j. Te
Qtata Dios owonen tuky'i'l
b'ix oxik tsi' jun tnab'l tzan
tel galan tuj twitz te Faraón
aj twitzale' k'ulul mandad
tuj kyaqil tkwentil Ejipt. Te
Faraón okaj tsi' te Chep tzan
tok te k'ulul mandad te aq'unj
tuj tjay b'ix ti'j kyaqil tkwentil
Ejipt.*
11 Ntons yaji, owok jun
nim wa'ij tuj kyaqil tkwentil
Ejipt b'ix tuj kyaqil tkwentil
Canaán, tidi'chq xhcho'nal
owok kyen b'ix kye qijajil
k'onti'l tuq n'oknoj kywe'.*
12 Te Jacob owok xhcha'o',
tuj Ejipt at tuq te wab'j, astilji
exik tlajo' kye tk'ajol aj qijajil,
exik tlajo' Ejipt loq'ol kywe'.*
A te tb'ay-elji kxik Ejipt.
13 Ya tuj tka'mjji'n-el
kxwaqlen, te Chep oxik
tq'uma' kyuky'i'l ab'l tuq
tetz,* b'ix te Faraón e'ok
totzqila' kye txjalil te Chep.*
14 Ntons yaji te Chep oxik
tk'ulu' mandad tzan ktzaj in
Ejipt te stat b'ix kyaqil a'e' aj
tuj tjay, jweb'lajuj tuj mutx'
(75) kyb'et tuq tzan kkyaqil.*
15 Ntons ikxji opon te Jacob
tuj Ejipt, b'ix [tuj jun tyemp]
okamik tzi, b'ix ax ky'ila'j qi-
jajil tzi eb'ajkamik [aj tky'ik
ky'ila'j aq'b'i].*
16 Yatzun mas yaj, oxik in
tuj amaq' Sikem* te kyb'aqil,
b'ix tzi e'ox muqu' tajsik
anim aj okaj tloq'o' te Abran
[oqtxi'] kyuky'i kab'e' tk'wa'al
Emmor tzan txq'an tmin
plata.*
17 Aj ch'inky tuq tpon
tyemp tzan tpon te aj ojetq
tuq xik tsi' te Qtata Dios tyol
ti'j tuky'i Abran, kye aj tijajil
Israel ojetq tuq kyepuqun
txini tuj amaq' Ejipt, ojetq tuq
kye'ok b'an ky'ila'j.*
18 Yaji txini tuj Ejipt owok
junky twitzale' k'ulul man-
dad aj k'onti'l tuq totzqi' te
Chep.*
19 Te ja k'ulul mandadni,
tetz eqet teq'i' kye qijajil b'ix
oxik tsi' nim xhcho'nal kyi'j,
b'ix otk'uluj tzan tkaj kykola'
kye kyk'wa'al aj man ne'-e'
tzan kykamik.*
20 Tuj aj tyempji owitz'jik
te Moisés, b'ix tetz jun k'wa'l
aj owel galan tuj twitz Qtata
Dios, b'ix kye stat oqet
kyk'ulu' kwent tuj kyjay oxe
qya'.*
21 Ya ma kaj kola' tzan kye
stat, te ne' otzaj kamb'a' tzan
tme'al te twitzale' k'ulul man-
dad tuj kyaqil tkwentil Ejipt,

* **7:9** Gén 37:3-28 * **7:9** Gén 39:2,21 * **7:10** Gén 41:39-44 * **7:11** Gén 41:54-57 * **7:12** Gén 42:1-2 * **7:13** Gén 42:8; 45:1-15 * **7:13** Gén 45:16 * **7:14** Gén 45:9–46:29 * **7:15** Exo 1:6 * **7:16** Gén 49:33–50:14 * **7:16** Gén 23:3-16; 33:19; 50:7-13; Jos 24:32 * **7:17** Exo 1:7 * **7:18** Exo 1:8 * **7:19** Exo 1:10-11,22 * **7:20** Exo 2:2

b'ix tetz ojaw tin, oxik tin tuj
tjay b'ix ojaw tky'ib'sa' iktza'
tal.*
22 Ikxji te Moisés oqet
xnaq'tza' tuky'i kyaqil aj
kyotzqi' kye aj Ejipt, b'ix b'a'n
tuq yolin kywitz xjal b'ix
tidi'chq galan nk'ulun.
23 Ya ma jakon kawnaq
(40) aq'b'i tetz, oqet tb'isu'
tuj tanim tzan tex q'olb'el kye
txjalil, a'e' aj tijajil Israel.
24 Ya ma xik ten jun aj Ejipt
nqet tuq tok'onsa' jun aj tijajil
Israel, te Moisés oqet tkolo'
b'ix oqet tkansa' te aj Ejipt.*
25 Nqet tb'isu' tuq qanq
kye txjalil owelal kyniky',
te Qtata Dios b'a'n tuq tzan
tkolpin kyetz tzan tpaj tetz,
per k'onti'l owox tuj kywi'
ikxji.
26 Yaji te Moisés tuj junky
iwitq etzaj tk'ulb'a' kab'e'
aj tijajil Israel nkyeq'ojin
tuq, b'ix tgan tuq k'ulun
tzan kyten galan kxol. Oxik
tq'uma', "Etetz eterman etib'.
¿Tistil nkxq'ojin?"*
27 Ntons te aj nb'ujun tuq
te junky tuky'i'l, oxik tq'uma'
tetz te Moisés, "¿Ab'l oje xik
sin awajwalil te yatz tzan
ak'ulun mandad qi'ja b'ix
tzan stzaj aq'uma' qil?
28 ¿Ti'tzun, ax agan tzan
nqet akansa' iktza' oqet
akansa' te aj Ejipt iwi?"*
29 Ya ma tz'ok xhcha'o' te
Moisés ikxji, owoqik, owex
tuj Ejipt b'ix oxik najayon ik-
tza' jun xb'ak'on tuj jun luwar
tb'i Madián, [b'ix owok noj
txu'jel txini] b'ix etzaj kab'e'
tk'wa'al.*
30 Ya ma ky'ik kawnaq
(40) aq'b'i, yaji tuj jun luwar
ky'ixk'oj tx'o'tx' qaynin ti'j te
witz aj tb'i Sinayi, jun ángel
ojaw kanet twitz tuj jun q'aq'
ntilun ti'j jun wi' ky'i'x.
31 Ntons yaji te Moisés oje
lab'an ti'j te aj oxik ten b'ix
ya ma tz'ok laq'chet qaynin
ti'j tzan tuq tok tka'yi', oxik
xhcha'o' twi' te Qajawil, otzaj
tyoli',*
32 "Wetz a'in te Dios aj ntzaj
kyna'o' kye awijajil oqtxi',
a'in te Dios aj ntzaj tna'o'
tuq te Abran b'ix te Isak
b'ix Jacob." Ntons te Moisés
cha nlu'lun tuq tzan txob'al,
k'onti'l tuq njaw tin twitz
jawnaq tzan txik tka'yi'.*
33 Ntons te Qajawil oxik
tq'uma' tetz, "Intel awin te
axajab'ni tzan tpaj te luwar
aj ja' wa'lkich b'an xjan [tzan
tpaj a'in wetz atinqet tzani].*
34 Wetz n'ok wen titza'
n'ok kyen twitz xhcho'nal
kye nxjalil tuj te amaq' Ejipt.
Nkyexik ncha'o' nkyejulin
tzan xhcho'nal, b'ix ajna'l
ma'tx kyin'ul kolpil kyetz.
Ajna'l instzaj acha'o', otxe'l
nlajo' max Ejipt."*
35 Te ja Moisésni axkix te aj
owel ik'o' tzan kye txjalil aj
owok q'uma' ikxjani: "¿Ab'l
oje xik sin awajwalil te yatz
tzan ak'ulun mandad qi'ja
b'ix tzan stzaj aq'uma' qil?"

* **7:21** Exo 2:3-10 * **7:24** Exo 2:11-12 * **7:26** Exo 2:13 * **7:28** Exo 2:14
* **7:29** Exo 2:14-22 * **7:31** Exo 3:1-5 * **7:32** Exo 3:6 * **7:33** Exo 3:5 * **7:34** Exo 3:7-10

Per a te Qtata Dios aj oxik la-
jon te Moisés. Komo jun ángel
ojaw kanet twitz tuj te ky'i'x,
b'ix oxik tlajo' tzan tk'ulun
mandad kxol kye xjal b'ix
tzan tkolpin te kyetz.
36 Te Moisés e'etz tin kye
qijajil tuj Ejipt,* b'ix tidi'chq
yek'b'il oqet tk'ulu' tuky'i
tajwalil Dios b'ix tidi'chq aj
nkyelab'an tuq kye xjal ti'j*
oqet tk'ulu' tuj Ejipt b'ix tuj te
nim a' Kyaq A' b'ix kawnaq
(40) aq'b'i tuj te ky'ixk'oj
tx'o'tx'.*
37 Te ja Moisés axkix aj oxik
q'uman kyuky'i kye [qxjalil
oqtxi'] aj tijajil Israel ikxjani:
"Te Qtata Dios otk'ulu'tz tzan
tetz exol etetz jun aj yolil tyol
iktza' a'in; intqet etoksla'."*
38 B'ix axkix te Moisés aj
oqeten kxol kye aj tijajil Is-
rael tuj te ky'ixk'oj tx'o'tx' b'ix
oyolin tuky'i te ángel twi' te
witz Sinayi kyuky'i kye aj tijx-
jal qijajil oqtxi'.*
39 B'ix aji kixi' te aj ok'amon
te yol aj k'onti'l nponaj.*
B'ix kye qijajil oqtxi' owel
kyik'o' b'ix k'onti'l oqet
kyoksla' sinoke tuj kyanim
eb'ajmeltz'jik junky'el Ejipt.
40 Komo oxik kyq'uma' te
Aron, "Intqet ak'ulu' txq'an
qdios aj oxe'l yek'un te qb'ey,
komo je'ky tidi'-alo ma'tx
ky'ik ti'j te Moisés aj owetz in
te qetz tuj Ejipt."*
41 Ntons oqet kyk'ulu'
titzb'alil jun tal wakxh b'ix
oxik kyq'apo' te kypresent
twitz b'ix oqet kyq'ijla' jun q'ij
tzan tpaj te titzb'alil aj ojetq
tuq qet kyk'ulu'.*
42 Astilji te Qtata Dios ekaj
tkola', oxik tsi' lad kyetz tzan
kxnaq'tzan kywitz che'w
twitz ka'j.* Ikxji oky'ik
iktza'xkix ojetq kaj ktz'ib'a'
kye aj yolil tyol Dios oqtxi'
ikxjani: "Etetz aj tijajil Israel
a'ix, ¿ti'tzun te wetz otzaj
eq'apo' te epresent aj nkxb'et
tuq tuj te ky'ixk'oj tx'o'tx'
kawnaq (40) aq'b'i?*
43 Nya'tx sinoke ojaw etiqa'
tjay te Molok aj nkxqet mejlet
twitz, b'ix ax otzaj ena'o' te
che'w Ronfa iktza' jun dios te
etetz, otzaj ena'o' kyitzb'alil
tidi'chq dios aj a'ixk k'ulul
tetz. Astilji ajna'l okx'elax
nlajo' mas laq'chik twitz te
xtx'o'otx' Babilony."*
44 Ntons, kye qijajil oqtxi',
aj akyeqet tuq tuj te ky'ixk'oj
tx'o'tx', kyetz at tuq te jay
tabernáculo aj ja' tuq atqet
xhchk'atunal te Qtata Dios aj
telponx tetz atqet tuq kxol.
Te jay k'ulu' tuq iktza'x okaj
tq'uma' te Qtata Dios tuky'i
Moisés tzan tqet tk'ulu' ik-
tza'x te aj ojetq xik tyek'u'
tetz.*
45 B'ix kye qijajil oqtxi',
kyetz eq'i'kix tuq kyitza' te
aj jayji, b'ix kye aj ajune' tuq
tuky'i Chowe* oxik kyinkix
kyuky'i'l aj tqet ktzyu' kye

* **7:36** Exo 12:37 * **7:36** Exo 14:1-29 * **7:36** Núm 14:33-34 * **7:37** Kya 3:22; Deu 18:15 * **7:38** Exo 19:9–20:17 * **7:39** Deu 5:1-33 * **7:40** Exo 32:1 * **7:41** Exo 32:2-6 * **7:42** Rom 1:24,26,28 * **7:42** Am 5:25 * **7:43** Am 5:26-27 * **7:44** Exo 25:9,40 * **7:45** Jos 3:14-17

amaq' aj ja' te Qtata Dios e'ex
tin kye aj nkyenajan tuq tzi.
Ikxji okaj te jay kyuky'i'l max
aj itz'oj tuq te Dawid.
46 Te Dawid owel galan tuj
twitz Qtata Dios, b'ix tetz oxik
tqani' tuky'i Qtata Dios tzan
tuq tqet tk'ulu' jun nim jay
aj ja' kye txjalil aj tijajil Ja-
cob b'a'n tuq tzan kyna'on te
Qtata Dios.*
47 Per a te Salomon te aj
oqet k'ulun te Nin Jay Nab'il
Qtata Dios.*
48 Per te Qtata Dios aj atjax
tuj ka'j, tetz k'onti'l nnajan tuj
jun jay aj cha kyk'ulb'en xjal.
Ikxji tetz oxik tq'uma' jun-el
kye qijajil tzan te aj yolil tyol
oqtxi',* kyi ikxjani:
49 "Kyaqil tuj ka'j iktza' te
nwit'lel aj ja' tzan nk'ulun
mandad ti'j kyaqil, b'ix te
twitz tx'o'tx' iktza' tujlb'il
woq. ¿Titza' te njay aj oqtel
ak'ulu'ni?" kyi te Qajawil.
"¿Ja' wetz b'a'n tzan wojlan?*
50 ¿Nya'tx petzun a'in wetz
inqet k'ulun kyaqil aj at?"*
51 Ntons, per etetz ajna'l,
b'an tz'akkix a'ix. Etetz
tuj etanim iktza' aj k'onti'l
nkx'okslan Dios b'ix k'onti'l
n'ox tyol tuj ewi'. Etetz
nkxq'ojin kixi' ti'j te Txew
Dios iktza'x okyk'uluj kye
etijajil oqtxi'.*
52 Kyetz ejaw kylajo' kyaqil
kye aj yolil tyol Dios. Oqet
kykansa' kye aj nkyepakb'an
tuq ti'j te aj tzul mas yaj aj
k'onti'l xhchoj, b'ix ajna'l te aj
k'onti'l xhchojni oje tzul, b'ix
etetz okxjaw meltz'jik ti'j b'ix
oqet ekansa'.
53 Etetz ek'amoj te Kawb'il
ti'j qrelijyon aj otzaj si' tzan
kye ángel b'ix k'onti'l oqet
etoksla'.»
54 Ntons yaji, ya ma tz'ok
kcha'o' kye xjal ikxji, otzaj
nim kyq'oj b'ix nqitx'itx'in
tuq txekye' tzan kyq'oj ti'j te
Xhte'k.
55 Per yatzun te Xhte'k, tetz
atqex tuq te Txew Dios tuj
tanim b'ix ojax ten tuj ka'j
b'ix oxik ten chqitz'unal te
Qtata Dios b'ix oxik ten Jesus
wa'lqet tuq tuj tb'anq'ab' te
Qtat.
56 B'ix oxik tq'uma' ikxjani:
«Intxik eten. Wetz nxik
wen tuj ka'j b'ix te Ichan
Aj Tk'wa'al Dios atqet tuj
tb'anq'ab' te Qtata Dios.»
57 Per kye xjal, owok ktxayi'
te kxkyin, eb'ajjaw siky'in
kongan b'ix e'ok lab'un ti'j.
58 Owetz kyin xtxa'm amaq'
b'ix owok kxo'o' tuky'i ab'j,
b'ix kye aj nxik kyq'uma' tuq
til, okaj ksi' te ktxo'w tuky'i
jun ku'xon tb'i Saulo.
59 Yatzun te Xhte'k, aj man
tuq n'ok kxo'o' tuky'i ab'j, ox-
naq'tzan, «Tat Jesus, k'amoj
ch'in te wanim.»
60 Yaji oqet mejlet twitz
tx'o'tx' b'ix oxik tq'uma'
kongan ikxjani: «Wajaw, k'on
tzaj ana'o' te ja kchojni.» Ya
ma xik tq'uma' ikxji, okamik.

8

Aj Taq'ik Tzan Kyjaw

* **7:46** 2Sa 7:1-16; 1Cró 17:1-14 * **7:47** 1Re 6:1-38; 2Cró 3:1-17 * **7:48** Chay.
* **7:49** Isa 66:1 * **7:50** Isa 66:2 * **7:51** Isa 63:10

Lajo' Kye Aj Nkye'okslan Ti'j Jesukrist

1 Ntons te Saulo b'an dyakwerd tuq tzan tkamik te Xhte'k. Ntons, tuj aj q'ijji owaq'ik kyjoylik kye aj nkye'okslan tuq ti'j Jesus tuj te amaq' Jerusalen. Astilji kyaqil kyetz oxik kslab'u' kyib' ja'chq tuj tkwentil Judey b'ix Samary, a'ox kye tky'ixel Jesus ekaj txini tuj amaq' Jerusalen.

2 Yaji txq'an xjal aj nkyex-janin tuq te Qtata Dios ojaw kyin txlimal te Xhte'k b'ix oqet kyitz'le' b'ix oje kyeb'isun nim.

3 Yatzun te Saulo, tetz njoyonkix tuq kyi'j kye aj nkye'okslan b'ix n'ox tuq tuj kyjay tzan kyetz tjuki', ichan b'ix xuj nkye'etz tuq tin b'ix nkyexik tuq tsama' pres.*

Aj Tpakb'an Lip Tuj Samary

4 Ntons kye aj eb'ajxik slab'u', ja'chq nxik tuq ky-pakb'a' te tpakb'alil galan titza' tzan jkolet.

5 Jun te kyetz, Lip tb'i, oxik Samary b'ix tzi oxik tpakb'a' kxol kye xjal ti'j te Koloyon Aj Q'umankaj Oqtxi'.

6 Kye xjal n'ok tuq kchimo' kyib' b'ix n'ok tuq ksi' kywi' ti'j tyol te Lip, b'ix dyakwerd tuq ate' ti'j tyol b'ix n'ok tuq kyen kye yek'b'il aj nqet tuq tk'ulu' tuky'i tajwalil Dios.

7 Komo ky'ila'j tuq kye xjal aj akyeqex tuq malspirit tuj kyanim nkyeb'antik tuq, b'ix kye malspirit nkyeqawun tuq oj kyjatz; ax ky'ila'j aj kamnaq tuq kchi'jel b'ix a'e' aj kox-e' nkyeb'antik tuq.

8 Ntons kye xjal tzi, b'an nkyechalaj tuq.

9 Ntons at tuq jun xjal tzi, Simon tb'i. Tetz jun chman tuq b'ix kyaqil kye xjal aj Samary nkyelab'an tuq ti'j te tidi'chq aj nqet tk'ulu', b'ix tetz nxik tuq tq'uma' at tuq nim tajwalil.

10 Kyaqil kye xjal n'ok tuq ksi' kywi' ti'j, k'wa'l, tijxjal, kyaqil, b'ix nkyq'uma' tuq ikxjani: «A tetz te aj tzajnaq tuky'i Qtata Dios tuky'i nim tajwalil b'ix n'ok q'uma' "Te Aj Nim Tajwalil."»

11 Kyetz nxik tuq kyoksla', b'an nkyelab'an tuq ti'j tzan tpaj te aj xhchmanb'en ky'ila'j aq'b'ixi' tuq.

12 Per ya ma xik kyoksla' aj nxik tpakb'a' tuq te Lip ti'j te tpakb'alil galan aj nyolin ti'j Jesukrist b'ix titza' tzan kykaj tuj tq'ab' Qtata Dios, ya ma xik kyoksla' nini, ojaw si' a' kywi' ichan tuky'i xuj.

13 B'ix ax te Simon otokslaj, b'ix ya tjawlen si' a' twi' k'onti'l tuq nkaj tsi' tzan tok lapet ti'j Lip, b'an nlab'an tuq ti'j kyaqil yek'b'il aj nqet tk'ulu' tuq te Lip b'ix ti'j kyaqil yek'b'il aj nk'ulun tuq tuky'i tajwalil Qtata Dios.

14 Ntons, kye tky'ixel Jesus tuj Jerusalen, ya ma tz'ok kcha'o' qa kye aj Samary ojetq tuq kye'okslan te tyol Qtata Dios, yaji oxik kylajo'

* **8:3** Kya 22:4-5; 26:9-11

te Xhpe'y b'ix te Wa'nch tuj
Samary.
15 B'ix ya ma kyepon kyetz
txini, exnaq'tzan kyi'j kye
aj ojetq tuq kye'okslan, tzan
tqex te Txew Dios tuj kyanim.
16 Komo mina' tuq tqex te
Txew Dios tuj kyanim, sinoke
a'ox tuq ojetq tjaw si' a' kywi'
tuky'i tb'i Qajaw Jesus.
17 Ntons te Xhpe'y b'ix te
Wa'nch oqet ksi' kyq'ab' kya-
jsik, b'ix kyetz okyk'amoj te
Txew Dios tuj kyanim.
18 Ya ma tz'ok ten te Simon
oj tqet ksi' kyq'ab' kye tky'ixel
Jesus kyajsik kye xjal nqex
tuq te Txew Dios tuj kyanim,
ntons tetz oxik tsuqu' tmin
kyetz b'ix oxik tq'uma' ikx-
jani:
19 «Ax instzaj esi' wetz wa-
jwalil tzan tqex te Txew Dios
tuj kyanim kye xjal cha'oj
tqet nsi' nq'ab' kyajsik.»
20 Ntons yaji te Xhpe'y oxik
tq'uma', «Paxikx-wit tuj q'aq'
tuky'ix atumin tzan tpaj yatz
nchb'isun qa tuky'i tmin b'a'n
tzan stzaj aloq'o' te aj ntzaj tsi'
te Qtata Dios cha jkotz.
21 Yatz k'onti'l awoklen
tzan ak'amon tetz tzan tpaj te
awanim nya'tx galan ntb'isu'
tuj twitz Qtata Dios.*
22 Intkaj akola' te aj nya'tx
galan aj n'ak'ulu'ni, b'ix
paxnaq'tzan tuky'i Qajawil.
Ikxji qanq oqtel tnajsa' te aj
nya'tx galan aj nchb'isun tuj
awanim.
23 Wetz n'ok wen awi'j at
nim q'oj tuj awanim b'ix
tzunx atichqet tuj tq'ab' te aj
nya'tx galan.»
24 Yaji te Simon oxik
tq'uma': «Pe'exnaq'tzan ch'in
waq etetz wi'j tuky'i Qtata
Dios tzan k'on tky'ik wi'j aj
ma'tx stzaj eq'uma'ni.»
25 Ntons ya ma mankun
kyyolin b'an byenech ti'j
te b'an'ax aj kyeb'enky tuq
b'ix aj tmankun kypakb'an
kyuky'i kye xjal ti'j Tyol Qtata
Dios, eb'aj'aj Jerusalen, b'ix
aj ikja'n tuq kyaj, nxik tuq
kypakb'a' tuj junjunky aldey
tuj tkwentil Samary.

Aj Txik Tpakb'a' Lip Tuky'i Jun Xjal Aj Etyopiy

26 Ntons, yatzun te Lip,
jun ángel tlajen Qajawil oxik
tq'uma' tuky'i'l: «Pajaw wa'let
b'ix pax qetnaq tuj te ky'ixk'oj
tx'o'tx' tuj tb'eyil Gas aj ntzaj
Jerusalen.»
27 Ntons te Lip oxik, b'ix
tuj b'ey owoknoj twitz jun
xjal aj Etyopiy. Tetz jun xjal
slo'q b'ix nim tuq tajwalil,
tetz aji tuq te chimol tmin te
xuj aj tb'i Candace aj twitzale'
k'ulul mandad tuj Etyopiy. Te
xjal ojetq tuq meltz'jik na'ol
Qtata Dios tuj Jerusalen
28 b'ix ikja'n tuq taj tuj
tamaq'. Wit'lijax tuq tuj te
tkaret, b'ix njaw tuq te'e' te
u'j aj oqet stz'ib'a' te Chay aj
yolil tyol Dios.
29 Yaji te Txew Dios oxik
tq'uma' te Lip: «Pax, pawok
laq'chet ti'j aj karet ni'n.»
30 Ya ma tz'ok laq'chet te
Lip, oxik xhcha'o', te xjal aj
Etyopiy njaw tuq te'e' te u'j
aj oqet stz'ib'a' te Chay aj yo-
lil tyol Dios oqtxi'. Yaji te

* **8:21** Sal 78:37

Lip oxik xhcha'o' tetz ikxjani:
«¿N'el pe' aniky' ti'j aj njaw
awe'e'ni?»
31 Tzaj te xjal, owaj
stzaq'b'e': «¿Titza' owelal
nniky' ti'j? Komo k'onti'l ab'l
ntzaj q'uman wetz titza' atok
xtxolil.» Yaji oxik tq'uma' tetz
te Lip tzan tjax tuj te karr b'ix
tzan tqet wit'let tuky'i'l.
32 Te aj njaw tuq ten tuj te
Tu'jal Dios aj ntzani: "Tetz
oxik eq'i' tuj kansb'il iktza'
jun ch'i tal karner, iktza' jun
ch'i tal karner aj k'onti'l njaw
oq' oj tel in stzamal, ax ikxji
tetz k'onti'l owel stzi' ch'inwt.
33 Owel in tky'exaw b'ix
k'onti'l oqet kyk'ulu' tume'l
tuky'i'l. Nlay b'antik tzan
txik jq'uma' ab'le' tijajil tzan
tpaj ma'tx mankun te tanq'in
tzani twitz tx'o'tx'."*
34 Ntons yaji te xjal oxik
tqani' te Lip: «Instzaj aq'uma'
ch'in, ¿ab'l qi'j nyolin tuq te aj
yolil tyol Diosni? ¿Nyolin pe'
ti'jx tetz qatzun ti'j junkyji?»
35 Ntons te Lip owaq'ik tzan
tyolin ti'j te aj ja' tuq njaw
kye'e', b'ix ax tuky'i txq'anky
u'j tuj te Tu'jal Dios oxik
tq'uma' te tpakb'alil galan ti'j
Jesus.
36 Mas yaj eky'ik aj ja' tuq at
jun a' b'ix te xjal oxik tq'uma',
«Tzani at jun a' aj ja' galan
tzan tjaw asi' a' nwi'.»
37 Te Lip oxik tq'uma': «Qa
yatz b'an'ax n'awoksla' tuky'i
jun tk'u'jlal, b'a'n tzan tjaw
nsi' a' awi'.» Yaji te xjal owaj
stzaq'b'e': «Wetz nkyin'okslan
ti'j te Jesukrist aji te Tk'wa'al
Qtata Dios.»*
38 Ntons te xjal oxik tk'ulu'
mandad tzan twa'let te tkaret
b'ix kykab'il eqex tuj† te a'
b'ix te Lip ojaw tsi' a' twi'.
39 Ya ma kyejatz tuj te a', te
Txew Dios oxik teq'i' te Lip,
b'ix yatzun te xjal k'onti'lky
owok ten te Lip. Yaji oxik tin
junky'el tb'ey per b'an ncha-
laj tuq.
40 Yaji te Lip otzaj tnab'e'
tib' tuj amaq' Asot b'ix nxik
tuq tpakb'a' te tpakb'alil
galan tuj kyaqil amaq' max
aj tponkix amaq' Sesarey.

9

Aj Tokslan Te Saulo Ti'j Jesukrist

1 Te Saulo k'onti'l tuq nkaj
tsi' tzan kyjaw tlajo' kye
aj nkye'okslan ti'j Qajawil.
Nkye'ok tuq txob'sa' b'ix
tgan tuq tzan kyqet tkansa'.
Ntons oxwa'q yoliyon tuky'i
te twitzale' pal
2 b'ix oxik tqani' jun u'j
tzan txik tuq Damask kyuj
kye jay nab'il Dios joyol kye
xjal aj nkye'okslan tuq aj
tume'l ni'n, tzan tuq ktzaj
twaku' pres tuj Jerusalen xuj
qa ichanji.
3 Yaji ikja'n tuq txik tb'eyil
Damask, mer aj ch'inky tuq
tpon qaynin ti'j te amaq',
tanderepent oqet txaqtxon
ti'j tetz jun chk'atunal otzaj
tuj ka'j.
4 Oqet tz'aqik twitz tx'o'tx'
b'ix oxik xhcha'o' twi' jun xjal

* **8:33** Isa 53:7-8 * **8:37** Cha junjun tz'ib'enj oqtxi' nyolin taqan 37. † **8:38** N'el qniky' eqex tuj te a' tzan tpaj taqan 39.

ikxjani: «Saulo, Saulo, ¿tistil
nkyinjaw alajo'?»
5 B'ix te Saulo oxik xhcha'o':
«¿Ab'ltzun yatz a'ich Tat?»*
«Wetz a'in Jesus aj nkyinjaw
alajo'.†
6 Pajaw wa'let b'ix pax tuj
amaq'. Tzi oxe'l q'umlet yatz
te aj presis tzan tqet ak'ulu'.»‡

7 Kye xjal aj ajune' tuq
tuky'i'l, b'an ojetq tuq kyet-
zajb'aj. Cha eb'ajkaj wa'let,
nxik kcha'o' tuq iktza' twi' jun
xjal, per k'onti'l tuq nxik kyen
nijunwt.
8 Ntons te Saulo ojaw
wa'let, b'ix ya ma jaw tjaqo'
twitz, k'onti'l ob'antik tka'yin
ch'inwt. Yaji cha oxik
kyjocho' b'ix oxik kyin tuj te
amaq' Damask.
9 Aj kypon tzi, tetz cha
oqeten oxe q'ij, k'onti'l tuq
nka'yin, k'onti'l nwa'an,
k'onti'l tuq n'uk'an ch'inwt.

10 Ntons, at tuq jun xjal
tzi aj n'okslan tuq ti'j Jesus,
Ananiys tb'i, b'ix owok joto'
te Qajawil tuj twitz tetz. Te
Qajawil oxik tq'uma' tetz ikx-
jani: «Ananiys.» Te Ananiys
owaj stzaq'b'e': «Wajaw, aky-
inqet tzani.»
11 B'ix te Qajawil oxik
tq'uma' tetz ikxjani: «Pajaw
b'ix pax tuj tjay Juds aj
nnajan tuj te b'ey aj tb'i "B'ey
B'an Rekt," b'ix tzi owokelnoj
awitza' jun xjal tb'i Saulo aj
Tars. Tetz b'an nxnaq'tzan
ajna'l.
12 B'ix ma'tx tz'ok joto' tuj
twitz jun xjal Ananiys tb'i
npon tuky'i'l b'ix nqet tsi'
tq'ab' tajsik tzan tb'antik
tka'yin junky'el.»
13 Ntons te Ananiys oxik
tq'uma': «Wajaw, wetz oje
tz'ok ncha'o' ti'j aj xjalji. Tetz
tuj Jerusalen tidi'chq nya'tx
galan oje qet tk'ulu' kyi'j kye
aj pawame' te yatz.
14 B'ix ax tzani tuj ja
amaq'ni at tajwalil tzan kye
pal aj nim kyajwalil tzan kxik
tin pres tuj Jerusalen kyaqil
kye aj nkyexnaq'tzan awi'j.»
15 Per te Qajawil oxik
tq'uma' tetz ikxjani: «Pax
tuky'i'l tzan tpaj te ja ichanni
ma'tx tz'el njoyo' tzan txik
tpakb'a' te npakb'alil kxol
kye aj nya'tx tijajil Israel, b'ix
kxol kye aj nim kyajwalil
tzan kyk'ulun mandad, b'ix
kxol kye aj tijajil Israel.
16 Wetz oxe'l nyek'u' tetz
a tgan tzan tok ten nim xh-
cho'nal tzan npaj wetz.»

17 Ntons te Ananiys oxik,
owox tuj te jay, oqet tsi'
tq'ab' tajsik te Saulo, b'ix oxik
tq'uma' ikxjani: «Werman
Saulo, te Qajaw Jesus aj ojaw
kanet awitz tuj b'ey aj ikja'n
tuq atzaj tzani, ma kyintzaj
tlajo' tzan tjaqet awitz b'ix
tzan tnoj te Txew Dios tuj
awanim.»

* **9:5** Ax: Wajaw. † **9:5** Kye tz'ib'on oqtxi', atqet owok ktz'aqsa' kab'e'ky yol tmankb'il ja taqan ntzani, b'ix telponx ikxjani: "¿Tistil k'on agan tzan ak'amon iktza' wetz ngan tzan ab'et?" ‡ **9:6** Kye tz'ib'on oqtxi', atqet oqet ktz'ib'a' kab'e'ky yol tb'ay twitz ja taqan ntzani, b'ix nyolin ikxjani: Yaji, tetz nlu'lun tuq tuky'i txob'al, oxik tq'uma' ikxjani: «Tat, ¿tidi' agan tzan nk'ulun?» § **9:18** Ax: iktza' tib'en kyiy.

18 B'eyxnajji tuj twitz te
Saulo oqet tz'aqik jun tidi'
iktza' mu'p§ b'ix ob'antik
tka'yin. Ya ma jaw wa'let,
b'eyx ojaw si' a' twi'.
19 Yaji owokten wa'il b'ix
owetz ten twitz. Yaji okajten
kab'e q'ij kxol kye aj Damask
aj nkye'okslan tuq ti'j Jesus.

Aj Tpakb'an Te Saulo Tuj Damask

20 B'eyxnajji te Saulo
owaq'ik tzan tpakb'an kyuj
kye jay nab'il Dios, nxik tuq
tpakb'a' te Jesus Tk'wa'al
Dios.
21 Kyaqil kye aj nkyecha'on
tuq ti'j b'an nkyelab'an tuq
b'ix nkyq'uma' tuq ikxjani:
«¿Ti'tzun, nya'tx petzun aji
tetz te aj njoyon tuq tuj
Jerusalen kyi'j kyaqil kye
aj nkyexnaq'tzan ti'j Jesus?
¿Nya'tx petzun axkix tetz
owul tzani tzan tuq kyjaw
stzyu' tzan kxik twaku'
tuj kyq'ab' kye pal aj nim
kyajwalil?»
22 Per te Saulo, te Txew Dios
atqet tuq tuky'i'l tzan txik
tpakb'a' tuky'i jun tajwalil,
b'ix kye aj tijajil Israel tuj
Damask [aj nya'tx dyakwerd
tuq ate' tuky'i'l], kyetz k'onti'l
ob'antik tzan taj ktzaq'b'e'
tzan tpaj b'an xtxolil tuq
te aj nxik tq'uma' [tuky'i te
Tu'jal Dios] qa te Jesus aji te
Koloyon Aj Q'umankaj Oqtxi'.
23 Ya ma ky'ik ky'ila'j q'ij,
kye aj at tuq nim kyajwalil
kxol kye aj tijajil Israel oqet
kykawla' kyib' tzan tuq tqet
kykansa' te Saulo.
24 Per yaji tetz dech owok
xhcha'o'. B'ajq'ij tuq, chijq'ij
tuky'i qonik'an, nqet tuq
kxb'uqi' stzi' tlamelul te
amaq' tzan tuq tqet kykansa'.
25 Per kye a'e' aj nkye'okslan
tuq ti'j Jesus, kyetz oqex ksi'
te Saulo tuj jun matij chi'l b'ix
oqex kytumb'a' qonik'an twi'
te loq' ti'j te amaq', ikxji te
Saulo okolpjik tuj kyq'ab' kye
xjal.*

Aj Tpakb'an Te Saulo Tuj Jerusalen

26 Ya ma pon Jerusalen,
tetz tgan tuq tzan tok
xhchimo' tib' kyuky'i kye
a'e' aj nkye'okslan tuq ti'j
Jesus, per kyaqil kyetz b'an
nkyexob' tuq ti'j tzan tpaj
k'onti'l tuq nkyoksla' qa tetz
ojetq tz'okslan.
27 Tzaj te B'e'ch, oxik tin
te Saulo kxol kye tky'ixel Je-
sus. Oxik tq'uma' kyetz te
Saulo ojetq tuq tz'ok ten te
Qajawil tuj b'ey aj ikja'n tuq
txik Damask, b'ix te Qajawil
ojetq tuq yolin tuky'i'l, b'ix
tuj Damask te Saulo ojetq
tuq xik tpakb'a' te tpakb'alil
galan tuky'i tb'i Jesus tuky'i
jun tk'u'jlal.
28 Ikxji te Saulo okajten
kyuky'i'l Jerusalen, b'ix n'ok
tuq xhchimo' tib' [kyuky'i kye
erman]. Per tetz npakb'an
tuq ti'j te Qajawil tuky'i jun
tk'u'jlal.
29 Nim tuq nyolin kyuky'i
kye aj tijajil Israel aj nkyey-
olin tuq te yol gryeg b'ix
nim tuq nxik tqani' tzan tqet

* **9:25** 2Kor 11:32-33

kyb'isu' byenech, per kyetz
kygan tuq tzan tqet kykansa'.
30 Ya ma tz'ok kyen kye qer-
man ikxji, yaji oxik kyin te
Saulo tuj amaq' Sesarey, yaji
tzi oxik kylajo' max amaq'
Tars.
31 Ntons kyaqil kye b'uch'uj
qerman ja'chq tuj tkwen-
til Judey b'ix Galiley b'ix
Samary, k'onti'l tuq nkyejaw
lajo', b'ix mas tuq nkye'ok
jwert nkye'okslan tuq ti'j
Qajawil tuky'i jun tk'u'jlal,
b'ix nkyeb'et tuq tuky'i
jun tume'l nkyexjanin tuq
Qajawil, b'ix mas tuq nxik
nimsa' kyk'u'j tzan te Txew
Dios b'ix nkye'ok tuq ky'ila'j.

Aj Tqet Q'ana' Jun Yab'
Kamnaq Tuq Xhchi'jel

32 Ntons, yatzun te Xhpe'y,
tetz ja'chq tuq nxik [nimsal
kyk'u'j kye qerman], ax opon
q'olb'el kye qerman* tuj te
amaq' Lida.
33 Tzi owoknoj twitz jun
xjal tb'i Eneys, wajxaq
aq'b'ixi' tuq toxlen ten tjaq'
xnoq'l tzan tpaj kamnaq tuq
xhchi'jel.
34 Yaji te Xhpe'y oxik
tq'uma' tetz ikxjani: «Eneys,
te Jesukrist nchqet tq'ana'
ajna'l. Pajaw wa'let b'ix
intjaw aweq'i' aj awatub'ni.»
B'eyxnajji te Eneys ojaw
wa'let.
35 Kyaqil kye aj nkyenajan
tuq Lida b'ix tkwentil Saron
owok kye'e' te xjal b'ix kyaqil
eb'aj'okslan ti'j te Qajawil.

Aj Tjaw Anq'in Te Dorks

36 Ntons, at tuq jun xuj
aj nnajan tuq tuj amaq' Jop.
Tetz n'okslan tuq, b'ix tetz
tb'i Tabit, b'ix tuj te yol gryeg
Dorks tb'i [aj telponx "kyej"].
Te ja xujni nim galan nqet
tk'ulu' tuq tzan tonen kyuky'i
xjal b'ix nxik toye' tuq jun
onb'il kye meb'a' xjal.
37 Tuj aj tyempji te Dorks
oqet yab'tik b'ix okamik. Ya
ma tz'el tx'ajo' ti'j te xhchi'jel,
oqet si' tuj jun kwart aj atjax
tuq tmankb'il txol te jay.
38 Ntons, komo te amaq'
Jop qaynin ti'j te amaq' Lida
aj ja' tuq atqet te Xhpe'y,
ya ma tz'ok kcha'o' kye qer-
man aj Jop qa te Xhpe'y atqet
tuq Lida, oxik kylajo' kab'e'
qerman q'umal tuky'i'l ikx-
jani: «Yatz presis tzan axik
Jop ajna'l, k'on chnachq'inky
mas tzani.»
39 Yaji te Xhpe'y oxik
kyuky'i'l. Ya ma kyepon txini,
te Xhpe'y oxik in aj ja' tuq
tanlik te kamnaq. Kyaqil
kye xuj byud e'ok noj ti'j te
Xhpe'y, b'an nkye'oq' tuq b'ix
oxik kyyek'u' te Xhpe'y kyaqil
txakl kyq'anaq kye xjal aj
k'ulume' tuq tzan te Dorks
[b'ix nkyexik tuq toye'].
40 Yaji te Xhpe'y e'etz tlajo'
kyaqil kye aj ate'ox tuq tzi,
b'ix oqet mejlet b'ix owokten
xnaq'tzon ti'j. Yaji oxik te'e'
te kamnaq b'ix oxik tq'uma'
ikxjani: «Tabit, pajaw wa'let.»
Yaji te xuj ojaw tjaqo' twitz,
ya ma xik ten te Xhpe'y, ojaw
wit'let.
41 Te Xhpe'y ojaw stzyu'

* **9:32** Ax: kye txq'anky aj pawame' te Qtata Dios.

tq'ab' b'ix ojaw twab'a', yaji
etzaj tuk'le' kye xuj byud b'ix
kyaqil kye txq'anky erman,† b'ix oxik tyek'u' kyetz ya
itz'oj.
42 Te aj oky'ikni owok
cha'o' tuj kyaqil te amaq' Jop
b'ix ky'ila'j eb'aj'okslan ti'j
Qajawil.
43 Yaji te Xhpe'y okajten
ky'ila'j q'ij txini tjay jun xjal
tb'i Simon aj tetz taq'un pur
tuq tuky'i tz'u'm.

10

Te Tb'ay-el Aj Tpakb'an Te Xhpe'y Kxol Kye Aj Nya'tx Tijajil Israel

1 Tuj te amaq' Sesarey at
tuq jun xjal Kone'l tb'i, tetz
jun kapitan ti'j jun b'uch'uj
soldad aj tb'i "Kye Aj Italy."
2 Tetz kyuky'i kyaqil a'e'
aj tuj tjay b'an nkyexjanin
tuq Qtata Dios. Ax nxik
toye' tuq jun onb'il kye meb'a'
xjal [aj tijajil Israel] b'ix nx-
naq'tzankix tuq tuky'i Qtata
Dios.
3 Jun q'ij qanq tuj toxi' or
tuq te qale', owok joto' tuj
twitz, oxik ten b'an b'an'ax
jun ángel tlajen Dios tpon
tuky'i'l aj ja' tuq tetz atqet,
b'ix oxik tq'uma' ikxjani:
«Kone'l.»
4 Te Kone'l okaj ka'yin ti'j
te ángel b'ix tuky'i jun txob'al
oxik xhcha'o' ikxjani: «¿Tat,
tidi'tzun?» Yaji te ángel oxik
tq'uma' ikxjani: «Te Qtata
Dios ma'tx tz'el galan tuj
twitz te aj nxik axnaq'tza' b'ix
te onb'il aj nxik awoye' kye
meb'a' xjal.
5 Ntons ajna'l, inkxik alajo'
kab'e xjal max tuj te amaq'
Jop, tzan stzaj kyuk'le' te Si-
mon aj ax n'ok q'uma' tb'i
Xhpe'y.
6 Tetz atok tposad tjay jun
xjal tb'i Simon aj n'aq'unan
tuky'i tz'u'm b'ix nnajan
qaynin stzi' te nim a'.»
7 Ya ma xik te ángel aj ojetq
tuq yolin tuky'i'l, te Kone'l et-
zaj tuk'le' kab'e' tmos b'ix jun
soldad aj b'an nxjanin tuq te
Qtata Dios.
8 Ya ma xikb'aj tq'uma'
kyetz kyaqil, exik tlajo' tuj te
amaq' Jop.
9 Ya tuj junky iwitq, ojetq
tuq qo'ok chijq'ij, aj man
tuq ikja'n kypon kye xjal tuj
amaq' Jop, te Xhpe'y ojax
xnaq'tzon twi' te jay.
10 Tetz b'an n'el tuq tk'u'j
b'ix tgan tuq wa'an, per aj
man tuq nqet k'ulu' te twe',
owok joto' tuj twitz.
11 Oxik ten te ka'j tel jaq-
lik, b'ix oxik te'e' tqetz twitz
tx'o'tx' jun tidi' iktza' jun sabl
tzyu' tuq kykajil xtxa'm.
12 Tuj te sabl ate' tuq kyaqil
txakl txkup kaj kyoq b'ix
txkup aj cha nkyexik jilin
twitz tx'o'tx' b'ix pich'.
13 B'ix oxik xhcha'o' twi'
jun xjal, otzaj tq'uma' ikx-
jani: «Pajaw wa'let Xhpe'y.
Intqet akansa' jun achi' b'ix
pawa'an.»
14 B'ix te Xhpe'y owaj
stzaq'b'e' ikxjani: «Tat,*

† **9:41** Ax: kye txq'anky aj pawame' te Qtata Dios. * **10:14** Ax: Wajaw. * **10:14** Lev 11:1-47

wetz nlay. Ni jun-el oje xik
nwa'a' jun tidi' aj xjan tzan
qwa'an.»*
15 B'ix twi' te xjal otzaj
tq'uma'ky tka'mjji'n-el ikx-
jani: «Te aj oje tk'uluj te Qtata
Dios tzan tkaj saq tuj twitz,
k'on tz'ok aq'uma' yatz qa jun
tidi' nya'tx galan.»
16 Te ntzani oky'ik oxmaj,
yaji b'eyxnajji te sabl ojax in
junky'el tuj ka'j.
17 Te Xhpe'y b'an nb'isun
tuq ti'j tidi' telponx te aj ojetq
tuq tz'ok joto' tuj twitz. Yaji
kabal kypon kye a'e' tlajen
Kone'l stzi' tlamelul te jay,
nkyecha'on tuq ti'j te Simon.
18 Ya ma kyepon, oxik
kcha'o' qa tzi atok tuq tposad
jun xjal aj tb'i Simon aj n'ok
tuq q'uma' Xhpe'y.
19 B'ix aj man tuq nb'isun
te Xhpe'y ti'j te aj ojetq tuq
tz'ok joto' tuj twitz, te Txew
Dios oxik tq'uma' tetz ikxjani:
«Ate' ox† ichan nkyejoyon te
yatz.
20 Pajaw wa'let b'ix paqex
kyuky'i'l b'ix pax kyuky'i'l.
K'on na'non awanim tzan
tpaj a'in wetz ma kyintzaj
lajon te kyetz.»
21 Ntons te Xhpe'y oqetzna-
jji b'ix oxik tq'uma' ikxjani:
«A'in wetz te aj nkyin'ejoyo'.
¿Tidi' emandad ma kx'ul?»
22 B'ix kyetz owaj ktzaq'b'e'
ikxjani: «Qetza ma qotzaj
lajo'na tzan jun kapitan te
jun b'uch'uj soldad, Kone'l
tb'i. Tetz jun xjal aj nb'et
tuj tume'l, aj nqet txjani'
Qtata Dios, b'ix aj b'an jiq'b'a'
kyitza' kyaqil kye aj tijajil
Israel. Jun ángel tlajen Dios
oxik q'uman te tetz presis tuq
tzan axik tuk'le' tzan axik tjay
b'ix ikxji tzan tok xhcha'o'
kyaqil tidi'chq aj at tzan txik
aq'uma'.»
23 Ntons te Xhpe'y e'ox
tuk'le' tuj jay, b'ix eb'ajkaj
aj aq'b'ilji tuky'i'l. Tuj
junky iwitq te Xhpe'y oxik
kyuky'i'l b'ix txq'an erman aj
nkyenajan tuq Jop eb'ajxik
tuky'i'l.
24 Ya tuj junky iwitq
eb'ajpon Sesarey, b'ix te
Kone'l n'iyon tuq kyi'j, b'ix
ojetq tuq kye'ok tuk'le' a'e'
tfamily b'ix junjun xjal aj
b'an tajyol-e' tuq.
25 Ya ma pon te Xhpe'y
tjay te Kone'l, te Kone'l owetz
kanol tetz b'ix oqet mejlet
twitz [iktza' twitz jun dios].
26 Per te Xhpe'y ojaw
tjuk'u', oxik tq'uma' ikxjani:
«Pajaw wa'let. Wetz ax a'in
jun xjal iktza' a'ich.»
27 Aj man tuq nyolin tuky'i
Kone'l, owox tuj te jay b'ix
ky'ila'j xjal ojetq tuq tz'ok
kchimo' kyib' tzi.
28 Yaji oxik tq'uma' te
Xhpe'y kye xjal ikxjani: «Etetz
eteb'en qetza aj tijajil Israel,
tzan tpaj te qrelijyona, qetza
k'onti'l tzoqpimo' tzan tox
qsamo' qib'a kyuky'i xjal aj
nya'tx tijajil Israel b'ix pyor
tzan qliman kyetz. Per te
Qtata Dios ma'tx tzaj tyek'u'
wetz tzan k'on tok nq'uma'
qa xjan tzan qyolin tuky'i jun

† **10:19** Ax: kab'e' xjal (qa k'onti'l nqo'ajlan te soldad iktza' jun yolil mandad).
* **10:28** Kya 10:15

xjal aj nya'tx qijajil.*
29 Astilji aj stzaj q'uma' wetz tzan ntzaj, wetz ma kyintzaj b'ix k'onti'l tidi' ma nq'umaj. Ajna'l ngan tzan tok ncha'o' ¿tistil ma kyintzaj etuk'le'?»
30 Yaji te Kone'l oxik tq'uma' tetz ikxjani: «Kaje q'ijxi', qanq axkix ja or ntzani, wetz nkyin'ipan tuq wa'ij b'ix nkyinxnaq'tzan tuq tzani tuj njay, b'ix yaji qanq te toxi' or te qale', ojaw kanet jun xjal nwitz b'ix te tq'anaq b'an ntxaqtxon tuq,
31 b'ix otzaj tq'uma' wetz ikxjani: "Kone'l, te Qtata Dios ma'tx tz'el galan tuj twitz te aj nxik axnaq'tza' b'ix te onb'il aj nxik awoye' kye meb'a' xjal.
32 Inkxik alajo' xjal tuj te amaq' Jop tzan stzaj kyuk'le' te Simon aj n'ok q'uma' Xhpe'y, tetz atqet tuj tjay junky Simon aj n'aq'unan tuky'i tz'u'm b'ix nnajan qaynin stzi' te nim a'."‡
33 Astilji b'eyx oxik nk'ulu' mandad tzan axik joyb'aj, b'ix yatz galan a'ich ma' xhch'ul. Qkyaqil qetza tzani, ato' twitz Qtata Dios b'ix qgana tzan tok qcha'o' kyaqil aj ma'tx tzaj tq'uma' te Qtata Dios te yatz tzan tok qcha'o'na.»
34 Ntons te Xhpe'y owaq'ik tzan tyolin kxol, oxik tq'uma' ikxjani: «Ajna'l b'an'ax n'el nniky' te Qtata Dios k'onti'l n'ok ten kyi'j kye xjal ab'l jun mas tb'anil twitz junky,*
35 sinoke tuj kyaqil amaq' tetz nkyetk'amo' kye aj nkyexjanin te tetz b'ix kye aj nkyek'ulun kyaqil tuj tume'l.
36 Te ja tpakb'alil ntzani axkix aj oxik pakb'a' kye a'e' aj tijajil Israel tzan te Jesukrist, aj Tajawil ti'j kyaqil, tzan qten galan tuky'i Qtata Dios.
37 Etetz eteb'en te tpakb'alil aj oje xik pakb'a' tuj kyaqil tkwentil Judey, owaq'ik tuj Galiley aj tmankun tpakb'an te Wa'nch [qa presis tuq] tzan tjaw si' a' qwi'.
38 Etetz eteb'en titza' te Qtata Dios oqet tyek'u' te Jesus aj Nasaret joyomaj titza' tzan tpaj okaj tsi' te Txew tajsik b'ix oxik tsi' jun tajwalil. B'ix te Jesus ja'chq oqet tk'ulu' tidi'chq b'an galan, b'ix nkyeqet tq'ana' tuq kyaqil kye aj n'ok kyen tuq twitz xhcho'nal tzan tpaj te Tajaw Choj. Kyaqil ntzani oqet tk'ulu' tzan tpaj te Qtata Dios atqet tuq tuky'i'l.
39 Qetza owok qena kyaqil aj oqet tk'ulu' te Jesus tuj tkwentil Judey b'ix tuj amaq' Jerusalen, per kyetz oqet kykansa', ojaw kyyob'a' twitz jun krus.
40 Per te Qtata Dios otk'uluj tzan tjaw anq'in tuj toxi'n q'ij b'ix ojaw kanet qwitza.
41 K'onti'l ojaw kanet kywitz kyaqil xjal, sinoke a'ox ojaw kanet qwitz qetza aj ojetq tuq qo'el tjoyo' te Qtata

‡ **10:32** Kye tz'ib'on oqtxi', atqet k'onti'l oqet ktz'ib'a' aj ja' nyolin "cha'oj tul tetz, otzajel tq'uma' jun tpakb'alil yatz."
* **10:34** Deu 10:17

Dios tzan txik qpakb'a'na te
aj ojetq tz'ok qen, qetza aj
owa'ana tuky'i'l b'ix o'uk'ana
tuky'i'l aj tjaw anq'in.
42 B'ix tetz otzaj tlajo'na
pakb'ayon kxol kyaqil xjal
b'ix tzan txik jq'uma'na te aj
qeb'en ti'j te b'an'ax, qa te
Qtata Dios ma'tx qet tsi' te Je-
sukrist tzan txik tq'uma' qa at
kypaj kye aj itz'oje' b'ix kye aj
kamnaqe'.
43 Kkyaqil kye aj yolil tyol
Dios oqtxi' ojetq tuq kyey-
olin ti'j Jesus, kkyaqil kye aj
okye'okslayon ti'j, kyetz oqtel
najsa' te kchoj.»
44 Ntons aj man tuq nyolin
te Xhpe'y kyaqil ntzani
kyuky'i'l, otzaj te Txew
Dios kyajsik kkyaqil kye aj
nkyecha'on tuq ti'j.
45 Yatzun kye aj tijajil
Israel§ aj ajune' tuq tuky'i
Xhpe'y b'ix aj ojetq tuq
kye'okslan, kyetz b'an nkye-
lab'an tuq tzan tpaj te Txew
Dios ax ojetq tuq tzaj si'
kyajsik kye xjal aj nya'tx
tijajil Israel.
46 Komo n'ok tuq kcha'o'
nkyeyolin tuq tuj junky
yol chuktky aj k'onti'l n'el
kyniky' tuq ti'j tb'aya', b'ix
nxik kyq'uma' tuq tidi'chq
b'an galan ti'j Qtata Dios.
47 Ntons te Xhpe'y oxik ty-
oli' ikxjani: «¿B'a'n petzun
tzan tel qin gan tzan k'on tjaw
si' a' kywi' ja xjalni, aj ma'tx
tzaj te Txew Dios kyajsik ik-
tza'x qetz?»
48 Yaji tetz exik tk'ulu' man-
dad tzan tjaw si' a' kywi'
tuky'i tb'i Jesukrist. B'ix yaji
oqet kywitz twitz te Xhpe'y
tzan tuq tkajten kab'e'ky q'ij
kxol tzi.

11

Aj Txik Tq'uma' Te Xhpe'y Tidi' Oky'ik Kxol Kye Aj Nya'tx Tijajil Israel

1 Kye a'e' tky'ixel Jesus b'ix
kye a'e' qerman aj akyeqet
tuq Judey, kyetz owok kcha'o'
kye aj nya'tx tijajil Israel ax
ojetq tuq kyk'amoj tyol Qtata
Dios.
2 Ya ma ponky te Xhpe'y
Jerusalen, tetz owok ili' ky-
itza' kye aj tzunx nxik tuq
kxnaq'tza' tzan tok kyechalul
kye qerman [iktza' nyolin te
Kawb'il oqtxi'].
3 Oxik kyq'uma' tetz
ikxjani: «¿Tistil yatz ma
xhch'ox tuj kyjay aj xjal [aj
nya'tx qxjalil] aj k'onti'l atok
kyechalul, b'ix ma chwa'an
kyuky'i'l?»
4 Ntons yaji te Xhpe'y
owaq'ik tzan txik tq'uma'
kyetz titza' oky'ik kyaqil, b'ix
oxik tq'uma' ikxjani:
5 «Wetz akyinqet tuq tuj
amaq' Jop, aj man tuq nky-
inxnaq'tzan owok joto' tuj
nwitz jun nim sabl, oxik wen
tzyu' tuq kykajil xtxa'm ikja'n
tuq tqetz tuj ka'j tzan tkyaqul
aj ja' tuq wetz akyinqet.
6 Ya ma tz'ok nsi' nnab'l tidi'
tuq at tuj, oxik wen kyaqil
txakl txkup twitz tx'o'tx',
txkup aj kaj kyoq b'ix txkup
aj nya'tx alo'mj b'ix txkup aj
cha nkyexik jilin twitz tx'o'tx'
b'ix kye pich'.

§ **10:45** Ax: kye aj atok kyechalul kyi'j.

7 B'ix oxik ncha'o' twi' jun
xjal otzaj tq'uma' wetz ikx-
jani: “Pajaw wa'let Xhpe'y,
intqet akansa' achi' b'ix
pawa'an.”
8 B'ix wetz oxik nq'uma':
“Nlay Tat, wetz ni jun-el oxik
nwa'a' jun tidi' aj xjan tzan
qwa'an.”
9 Ntons oxik ncha'o'
tka'mjji'n-el twi' te xjal tuj
ka'j, otzaj tq'uma' ikxjani: “Te
aj oje tk'uluj te Qtata Dios
tzan tkaj saq tuj twitz, k'on
tz'ok aq'uma' yatz qa jun tidi'
nya'tx galan.”
10 Te ntzani oky'ik oxmaj
b'ix yaji kyaqil ojax in
junky'el tuj ka'j.
11 B'eyxnajji tuj aj ratji
epon ox ichan tuj te jay aj
ja' tuq atin, etzaj lajo' max
amaq' Sesarey, eb'ajpon joyol
wetz txini.
12 Te Txew Dios otzaj
tq'uma' wetz tzan nxik
kyuky'i'l b'ix tzan k'on
tna'non wanim. Astilji
inxwa'q b'ix exik wuky'i'l kye
ja waqaq erman ntzani, b'ix
qkyaqilna o'oxna tuj tjay jun
xjal txini.
13 Te xjal otzaj tq'uma'
qetza titza' owok joto' tuj
twitz jun ángel wa'lk tuq tuj
tjay b'ix oxik tq'uma' ikxjani:
“Inkxik alajo' xjal tuj te amaq'
Jop tzan stzaj kyuk'le' te
Simon aj n'ok q'uma' tb'i
Xhpe'y.
14 Tetz otzajel tq'uma' titza'
b'a'n tzan akolet yatz b'ix
kyaqil kye a'e' aj tuj ajay.”
15 Ntons, man tuq waq'len
nyolin kyuky'i'l, te Txew Dios
otzaj kyajsik iktza'x otzaj
qajsik qetz aj taq'ik kyaqil
ntzani.
16 Otzaj tiktz'an ti'j wanim
tyol te Qajaw Jesus ikxjani:
“Te Wa'nch ojaw tsi' a' kywi'
xjal, per ajna'l ch'inky stzaj te
Txew Dios etajsik.”*
17 Astilji, qa te Qtata Dios
ntzaj tsi' Txew te qetz aj
nqo'okslan ti'j te Qajaw
Jesukrist, b'ix yaji ax nxik
tsi' parej kye aj nya'tx tijajil
Israel, ¿tidi' wetz wajwalil
tzan tel weq'i' gan te Qtata
Dios?»
18 Ya ma tz'ok kcha'o'
ikxjani, kkyaqil k'onti'lky
tidi' okyq'umaj, sinoke b'an
oqet kyjiq'b'a' Qtata Dios.
Oxik kyq'uma' ikxjani: «Ntons
ax kye aj nya'tx tijajil Israel
ax te Qtata Dios nk'ulun
tzan kyna'on tuj kyanim tzan
tjaw kky'ixpu' kynab'lin tzan
kyanq'in te jun-ele'x.»

Aj Kyok Q'uma' “Cristianos” Tuj Antyokiy

19 Ntons, yatzun kye aj
eb'ajxik slab'u' ja'chq tzan
tpaj nkyejoylik tuq atx aj
tkamlen te Xhte'k,* kyetz
eb'ajpon max amaq' Penisy
b'ix amaq' Chipr b'ix max
amaq' Antyokiy, b'ix nxik
tuq kypakb'a' te tpakb'alil [ti'j
Jesus] anke a'ox kyuky'i kye
aj tijajil Israel b'ix nya'tx kye
txq'anky.
20 Per ax ate' tuq junjun
kyetz a'e' aj Chipr tuq b'ix a'e'
aj Siren, eb'ajpon Antyokiy
b'ix oxik kypakb'a' tpakb'alil

* **11:16** Kya 1:5 * **11:19** Kya 8:1-4

ti'j Qajaw Jesus kye a'e' aj
nkyeyolin tuq gryeg.
21 Te Qajawil atqet tuq
kyuky'i'l per tuky'i nim
tajwalil. [Astilji,] ky'ila'j
xjal eb'aj'okslan b'ix oxik
kyq'apo' kyib' tuj tq'ab'
Qajawil.

22 Ya ma tz'ok kcha'o' kye
qerman tuj Jerusalen ikxji,
yaji oxik kylajo' te B'e'ch max
Antyokiy.
23 Ya ma pon te B'e'ch
txini, tetz owok ten titza' te
Qajawil ojetq qet tk'ulu' nim
b'an galan kxol, ntons tetz
oje chalaj b'ix oxik tnimsa'
kyk'u'j tzan k'on tna'non
kyanim tzan tkaj kykola' te
Qajawil.
24 Komo te B'e'ch jun xjal
b'an galan tuq b'ix atqex tuq
te Txew Dios tuj tanim tuky'i
nim tajwalil, b'ix b'an wit'lik
tuq tk'u'j ti'j Qtata Dios. B'ix
ky'ila'j xjal tzi eb'aj'okslan ti'j
Qajawil.

25 Yaji te B'e'ch oxik amaq'
Tars joyol te Saulo, b'ix ya ma
tz'oknoj twitz, oxik tin An-
tyokiy.
26 Tzi eqeten jun aq'b'i
kxol kye qerman b'ix exik
kxnaq'tza' ky'ila'j xjal. Tuj
Antyokiy, tzi owok q'uma'
tb'ay-el "Kye Aj Krist" kyb'i
kye aj nkye'okslan tuq ti'j
Jesukrist.*

27 Tuj aj tyempji junjun aj
yolil tyol Dios aj akyeqet tuq
Jerusalen eb'ajqex Antyokiy.
28 Jun te kyetz Agab* tb'i,
b'ix tetz oxik tq'uma' te aj
nyolin tuq te Txew Dios tuj
tanim, qa ma' tuq ky'ik jun
nim wa'ij tuj kyaqil amaq'.
Te nini oky'ikkixi' mas yaj tuj
tkwent te Claudio aj gober-
nador k'ulul mandad.
29 Yaji kye qerman tuj An-
tyokiy oqet kyb'isu' tzan txik
ksama' jun onb'il kye qer-
man tuj Judey, oqet kykawla'
tzan stzaj kyin junjunchaq aj
janik'pon'ixi' b'a'n tuq tzan
txik kswa' te kyonb'il.
30 Ikxji oqet kyk'ulu', b'ix
yaji exik kylajo' te B'e'ch b'ix
Saulo tzan txik kyin kyuky'i
kye a'e' aj te b'uch'uj tijxjal
[tuj Judey].

12

Aj Tqet Kansa' Te Jacobo, B'ix Aj Tkolpjik Te Xhpe'y

1 Tuj aj tyempji, te Eródes*
aj rey k'ulul mandad, tetz
eb'ajjaw stzyu' junjun qer-
man tzan txik tsi' jun xh-
cho'nal kyi'j.
2 B'ix oqet tkansa' tuky'i
machit kansb'il xjal te Ja-
cobo† aj titzik Wa'nch.
3 Ya ma tz'ok ten galan owel
tuj kywitz kye [tijxjal] aj tija-
jil Israel, yaji ax ojaw stzyu'
te Xhpe'y mer tuj te ninq'ij
aj nkyewa'an wab'j pan aj
k'onti'l malsb'il tuj.
4 Ya ma jaw ktzyu', oqex
ksi' tuj pres, b'ix oqet xb'uqi'
tuky'i kaj b'uch'uj soldad
kajkajchaq soldad te junjun

* **11:26** "Cristiano" telponx "kye aj nkye'okslan ti'j Krist" tzan tpaj njatz tuq kyq'uma' a te Krist te Kyajawil. * **11:28** Kya 21:10 * **12:1** Eródes Agrípa.
† **12:2** Ax: Chaw. * **12:4** Exo 12:1-27

b'uch'uj, b'ix b'isu' tuq kyitza'
tzan tjatz kyin kywitz kye xjal
oj tky'ik tuq te ninq'ij Paskw.*
5 Ikxji te Xhpe'y lamo' tuq
tuj pres, per kye qerman
tuky'i jun tk'u'jlal b'an nkyex-
naq'tzan tuq tuky'i Qtata
Dios.
6 Ntons, te Eródes b'isu' tuq
titza' tzan tjatz tin te Xhpe'y
[tzan tok tsi' jun xhcho'nal
ti'j], b'ix axkix aj aq'b'ilji te
Xhpe'y nwitan tuq kxol kab'e'
soldad b'ix k'alo' tuq tuky'i
kab'e' kaden b'ix kye xb'uqil
pres ateqet tuq stzi' lamel
nkyexb'uqin tuq te pres.
7 Yaji tanderepent ojaw
kanet tuj pres jun ángel tlajen
Qajawil b'ix jun chk'atunal
otxaqtxon tuj pres. Owok
tmako' xtxalaj tk'u'j te
Xhpe'y b'ix ojaw tk'asu', oxik
tq'uma': «Pajaw sek'.» Yaji kye
kaden aj akye'ok tuq tq'ab' te
Xhpe'y e'el tz'aqik kyib'x.
8 Yaji te ángel oxik tq'uma':
«Intok asi' aq'anaq b'ix intok
asi' axajab'.» Ntons te Xhpe'y
ikxji oqet tk'ulu'. B'ix ax oxik
tq'uma' ikxjani: «Intok asuku'
atxo'w awi'j b'ix pawok lapet
wi'j.»
9 Yaji te Xhpe'y owok lapet
ti'j per k'onti'l teb'en qa
b'an'ax kyaqil aj ntk'ulu' tuq
te ángel; tuj tnab'l te Xhpe'y
cha tuq n'ok joto' tuj twitz.
10 Eky'ik kywitz kye aj
tb'ay b'uch'uj soldad aj
nkyexb'uqin tuq te lamel,
yaji tkab'i' b'uch'uj, ya ma
kyepon twitz te lamel aj pur
k'uxb'il aj atqet stzib'ey, te
lamel owel jaqlik tib'x, exik
b'et max tuj junky b'ey, b'ix
yaji te ángel oqetnaj.
11 Ya ma tzaj tnab'e' tib'
te Xhpe'y, otq'umaj ikxjani:
«Ajna'l ma'tx tz'el nniky',
b'an'ax te Qajawil ma'tx tzaj
tlajo' te ángel kolol wetz tuj
tq'ab' te Eródes b'ix ti'j kyaqil
aj nkyb'isu' kye [tijxjal aj
qxjalil] aj tijajil Israel.»
12 Ya ma tzaj tnab'e' tib' ti'j
kyaqil ntzani, tetz oxik tjay
Liy aj tnan Wa'nch aj n'ok tuq
q'uma' tb'i Mak, b'ix tzi ojetq
tuq tz'ok kchimo' kyib' ky'ila'j
tzan kxnaq'tzan.
13 Ya ma tz'ok tzk'onk'a' te
Xhpe'y te lamel tzijay, owetz
e'el tetz jun xuj Róde tb'i, jun
kryad tzi.
14 Ya ma tz'el tniky' te
xuj ti'j twi' te Xhpe'y, tetz
tzan tpaj b'an nchalaj tuq,
k'onti'l otna'oj tzan tox tjaqo'
te lamel sinoke owajkok
junky'el tuj jay q'umal te
tpakb'alil te Xhpe'y atqet tuq
tzilamel jwer.
15 Yaji kye txq'anky erman
oxik kyq'uma' tetz ikxjani:
«Qanq cha lok a'ichni.» Per
tetz nxik tuq tyoli' kyetz,
b'an'ax a tuq te Xhpe'y. Ntons
kyetz oxik kyq'uma' tetz
ikxjani: «Nya'tx aji. Te nini
cha tanim tetz.»‡
16 Per te Xhpe'y tzunx tuq
n'ok tzk'onk'a' te lamel tzan
totz jaqo' te jay twitz. Ya ma
tz'ox kyjaqo', kkyaqil kyetz
etzajb'aj.

‡ **12:15** Tuj kynab'l kye xjal judiy oqtxi', cha'oj tkamik jun xjal aj galan nab'lin, yaji n'ok iktza' jun ángel.

17 Per tetz ojaw tin tq'ab' te jun seny tzan tuq kylumet, b'ix oxik tq'uma' kyetz titza' te Qajawil ojetq tuq kolpin tetz tuj pres. B'ix oxik tq'uma' kyetz ikxjani: «Intxik eq'uma' ntzani te Chaw§ b'ix kye a'e' qerman.» Yaji tetz owex tzi b'ix oxik tuj junky luwar.

18 Ya ma qojaw saqxikan, kye soldad eb'ajjaw lab'un tzan tpaj k'onti'l tuq kyeb'en ja' ojetq xik te Xhpe'y.

19 Te Eródes oxik tk'ulu' mandad tzan tqet joyo' te Xhpe'y per k'onti'l owoknoj kyitza'. Ya ma kyeqet pich'o' kye soldad titza' oten, yaji oxik tk'ulu' mandad tzan kyqet kansa'. Yatzun te Xhpe'y owetz Judey b'ix oxik Sesarey, b'ix ax okaj tzi.

Aj Tkamik Te Eródes Agrípa

20 Ntons, te Eródes nq'ojin tuq kyi'j kye xjal aj amaq' Tir b'ix amaq' Sidon. Astilji kye xjal owok kchimo' kyib' tzan kyyolin tuky'i'l. Komo ojetq tuq qet kywitz twitz te Blasto aj k'ulul mandad te aq'unj tuj tjay te twitzale' k'ulul mandad aj [Eródes], ikxji e'ox yoliyon tuky'i te twitzale' tzan k'on tuq tq'ojin kyi'j, komo tzi tuq ntzaj kywe' tuj tamaq' te twitzale'.

21 Yaji, tuj jun q'ij aj okaj si' tzan te [twitzale' aj] Eródes tzan tuq tok xhchimo' tib' kyuky'i'l, tetz owok tsi' tq'anaq b'an tb'anil b'ix owox wit'let tuj twit'lel aj ja' npujun kyil kye xjal b'ix owaq'ik tzan tyolin kyuky'i'l.

22 Kye xjal [oqet kyjiq'b'a' tetz,] owaq'ik tzan ksiky'in ikxjani: «Tetz nyolin iktza' jun dios b'ix nya'tx iktza' jun xjal.»

23 B'ix tzan tpaj te Eródes k'onti'l oqet tjiq'b'a' te Qtata Dios, b'eyxnajji jun ángel tlajen Qtata Dios oxik tsama' xhchuq' ti'j, oqet lo' tzan kye xhchuq' b'ix onaj.

24 Ntons, te tyol Qajawil ja'chq tuq nxik pakb'a' b'ix ky'ila'j tuq nkye'okslan tetz.

25 Ya ma b'antik kymandad te B'e'ch b'ix Saulo [tuj Judey],* eb'ajmeltz'jikky Jerusalen b'ix oxik kyin kyuky'i'l jun erman Wa'nch tb'i, b'ix ax n'ok tuq q'uma' Mak.

13

Te Tb'ay-el Aj Kxik Lajo' Te Pa'k B'ix B'e'ch Pakb'on Laq'chik

1 Kxol kye qerman tuj Antyokiy, ate' tuq junjun erman aj yolil tyol Dios b'ix junjunky aj nkyexnaq'tzan tuq txq'anky, b'ix kyetz a'e' aj ntzanije': B'e'ch jun, b'ix junky te Simon aj n'ok tuq q'uma' Níger,* b'ix Lusy aj Siren junky, b'ix junky te Manaem† aj ojaw kyib' junx tuky'i Eródes te gobernador [tuj Galiley], b'ix junky Saulo.

2 Aj man tuq nkyexnaq'tzan te Qajawil b'ix nkye'ipan tuq wa'ij, te Txew

§ **12:17** Ja Chawni, jun titz'in Jesus. * **12:25** Kya 11:29-30 * **13:1** Tetz tb'i telponx jun xjal q'eq xhchi'jel. † **13:1** Ax: Manaen.

Dios otzaj tyoli' kyetz ikxjani:
«Intel epawa' te B'e'ch b'ix te
Saulo te wetz tzan kyk'ulun
jun kyaq'un aj oxe'l nsi'
kyetz.»
3 Ntons ya ma mankun
kxnaq'tzan b'ix ma mankun
kyipan wa'ij, kye qerman
oqet ksi' kyq'ab' kyajsik‡
b'ix eb'ajkawin b'ix kyetz
eb'ajxik.

Aj Tkaj Moy Jun Chman Tuj Chipr Tzan Tyol Te Pa'k

4 Ntons, ikxji kyetz exik
lajo' tzan te Txew Dios b'ix
eb'ajqex Selewsy b'ix yaji
eb'ajxik tuj jun bark max
amaq' Chipr.
5 B'ix ya ma kyepon tuj
amaq' Salamín [tuj tkwentil
Chipr], nxik tuq kypakb'a' te
tyol Qtata Dios kyuj kye jay
nab'il Dios aj ja' n'ok kchimo'
tuq kyib' kye aj tijajil Israel.
B'ix ax tuq n'onen te Wa'nch§
kyuky'i'l.
6 Ya ma kyeky'ik tuj
kyaqil tkwentil te isla Chipr,
eb'ajpon tuj te amaq' Páfos.
Tzi owok kyen jun xjal aj
tijajil Israel, tb'i Barjesus,*
tetz jun chman tuq, b'ix
nyolin tuq tetz jun aj yolil tyol
Dios per nya'tx b'an'ax tuq
titza'.
7 B'ix te ja chmanni, tetz jun
tuky'i'l te k'ulul mandad tuj
aj amaq'ji, Sergio Paulo tb'i.
Te k'ulul mandad tetz jun xjal
b'an list tuq, b'ix etzaj tuk'le'
te B'e'ch b'ix te Saulo tzan tok
xhcha'o' tyol Qtata Dios.
8 Per te chman, aj n'ok
q'uma' Elims tuj te yol gryeg,
tetz oxik tq'uma' tidi'chq
tuky'i te k'ulul mandad tzan
k'on tokslan te tume'l titza'
n'ok qwit'b'a' jk'u'j ti'j te
Qajawil.
9 Ntons te Saulo, aj ax owok
q'uma' Pa'k, tetz nojnaq tuq
tuky'i Txew Dios b'ix oxik
ka'yin ti'j te chman,
10 oxik tq'uma' ikxjani:
«Yatz aj a'ich tk'wa'al te Tajaw
Choj, cha aweq'inqet kyi'j
xjal b'ix k'onti'l nchb'isun
qa at jun tume'l aj presis,
yatz aj cha n'el awik'o' te
tume'l galan, ¿tujb'a'n kaj asi'
tzan ayolin nya'tx galan ti'j
te tume'l aj ntzaj txnaq'tza' te
Qajawil qetz?
11 Ajna'l te Qajawil
ok'uluyon awi'j tuky'i
tajwalil tzan akaj moy b'ix tuj
jun tyemp nlay xik awen te
chk'atunal te q'ij.» B'eyxnajji
te xjal okaj moy, owok b'an
qlolj tuj twitz b'ix ntakanje'
njoyon ab'l tuq b'a'n tzan txik
jochon tetz.
12 Ntons ya ma tz'ok ten te
k'ulul mandad aj ojetq tuq
ky'ik, tetz owokslan b'ix b'an
nlab'an tuq ti'j te tpakb'alil ti'j
Qajawil.

Aj Tpakb'an Te Pa'k B'ix B'e'ch Tuj Antyokiy Tkwentil Pisidy

13 Yaji ya ma kye'ex Páfos
tuj jun bark, te Pa'k b'ix kye
txq'anky tuky'i'l eb'ajpon
Perg tuj tkwentil Panfily.
Tzi te Wa'nch owel tpawa'

‡ **13:3** Intqet awen tidi' telponx ti'j 6:6. Telponx "tk'ajol Chowe."

§ **13:5** Ax: tb'i Juan Marcos.

* **13:6**

tib' kyi'j, tetz omeltz'jikky
Jerusalen.
14 Ya ma kye'etz Perg,
eb'ajpon Antyokiy qaynin
tuj tkwentil Pisidy. Tzi tuj
jun q'ij ojla'mj e'ox tuj te jay
nab'il Dios b'ix eqet wit'let tzi.
15 Ya ma jaw e'e' [te aj ny-
olin] tuj te Kawb'il ti'j te kyre-
lijyon b'ix te ktz'ib'en kye aj
yolil tyol Dios,† kye k'ulul
mandad tuj te jay nab'il Dios
oxik kyq'uma' kyuky'i'l ikx-
jani: «Etetz waq qxjalil,‡ qa at
jun eyol tzan qtzaj ekawi'na
qetza aj atoqetna tzani ntons
pe'eyolin ajna'l.»
16 Ntons te Pa'k ojaw wa'let,
b'ix ojaw tin tq'ab' tzan tuq
kylumet, b'ix oxik tq'uma'
ikxjani: «Etetz aj tijajil Israel
a'ix, b'ix etetz aj nkxjanin
Qtata Dios anke [nya'tx aj tija-
jil Israel a'ix], instzaj echa'o'
ntzani:
17 Te Qtata Dios aj ntzaj
kyna'o' kye qijajil Israel
oqtxi', tetz e'el tjoyo' kye
qijajil b'ix otk'uluj tzan kyok
jun nim amaq' man tuq
akyeqet Ejipt.* Yaji tuky'i
nim tajwalil tetz eb'aj'etz tin
tuj te aj amaq' ni'n.
18 B'ix kawnaq (40) aq'b'i
tetz oten tpasens kyi'j tuj te
ky'ixk'oj tx'o'tx'.*
19 B'ix te Qtata Dios otk'uluj
tzan kyqet kyitza' wuq amaq'
tuj te tkwentil Canaán tzan
txik tsi' te ktx'o'otx' [kye qija-
jil oqtxi'].*
20 Ntons, oky'ik kaj oqal
tuky'i lajuj tuj oxqal (450)
aq'b'i,§ b'ix yaji ojaw tin
junjun kxol kyetz tuky'i
nim kyajwalil tzan kyk'ulun
mandad b'ix tzan kykolon
kyi'j kye xjal,* max aj tkaj tsi'
te Samuel aj yolil tyol Dios
oqtxi'.*
21 Yaji kyetz okyqanij tuky'i
Qtata Dios tzan stzaj tsi' jun
twitzale' k'ulul mandad te
kyetz,* b'ix tetz okaj tsi' te
Saúl aj tk'ajol Sis aj te b'uch'uj
tijajil Minch.* B'ix te Saúl
ok'ulun mandad kawnaq (40)
aq'b'i.
22 Ya ma tz'el te Saúl,* te
Qtata Dios okaj tsi' junky
twitzale' k'ulul mandad kxol,
okaj tsi' te Dawid,* b'ix oxik
tq'uma' ti'j te Dawid ikxjani:
“Ma'tx tz'el galan tuj nwitz
te Dawid aj tk'ajol Jesey.*
Tetz nb'isun iktza' wetz
nkyinb'isun, b'ix tetz oqtel
tk'ulu' iktza'x wetz ngan.”*
23 Ntons ti'j tijajil tetz, otzaj
te Jesus aj Koloyon qi'j qetz
aj tijajil Israel a'o', iktza'x te
Qtata Dios ojetq xik tsi' tyol
ti'j.
24 Aj mina' tuq tul te Je-
sus, te Wa'nch oxik tpakb'a'

† **13:15** Kyetz n'ok kyq'uma' tuq ti'j te Tu'jal Dios: “te Kawb'il ti'j te qrelijyon b'ix te ktz'ib'en kye aj yolil tyol Dios.” ‡ **13:15** Ax: erman. * **13:17** Exo 1:7 * **13:18** Núm 14:34 * **13:19** Deu 7:1 § **13:20** Akyeqet tuq kaj oqal (400) aq'b'i tuj Ejipt, yaji kawnaq (40) aq'b'i tuj te ky'ixk'oj tx'o'tx', yaji epon Canaán b'ix oky'ik lajuj aq'b'i max aj tqet ksipa' te ktx'o'otx' kxol b'ix tzan kyk'ulun mandad tzi tuky'i jun tume'l. * **13:20** Jue 2:16 * **13:20** 1Sa 3:20 * **13:21** 1Sa 8:5 * **13:21** 1Sa 10:1 * **13:22** 1Sa 13:13-14 * **13:22** 1Sa 16:1,12-13 * **13:22** Ax: Isaí. * **13:22** 1Sa 13:14; Sal 89:20

kxol kye xjal aj tijajil Israel tzan tjaw si' a' kywi' tjawlen kky'ixpu' kynab'lin.*

25 B'ix aj ch'inky tuq tmankun aj presis tuq tzan tk'ulun te Wa'nch, tetz oxik xhcha'o' kye xjal ikxjani: "¿Ab'l a'in etetz tuj enab'l? Wetz nya'tx a'in te xjal aj n'eb'isu' etetz,* per tzul junky mas yaj, b'ix wetz twitz tetz k'onti'l npon wajwalil iktza' jun xjal aj n'aq'unan te pujul twitz txajab' tajaw."†

26 Etetz waq erman aj a'ix tijajil Abran, b'ix etetz [aj nya'tx tijajil Abran] aj nkxjanin Qtata Dios, te qkyaqil qetz otzaj si' te ja tpakb'alil ntzani tzan jkolet.

27 Kye aj nkyenajan tuq Jerusalen b'ix te b'uch'uj tijxjal aj mas nim kyajwalil kxol qxjalil, k'onti'l oxik kyoksla' te Jesus, b'ix ni k'onti'l owox tuj kywi' te kyyol kye aj yolil tyol Dios oqtxi' aj njaw e'elet kyuj kye jay nab'il Dios tuj kyaqil q'ij ojla'mj. Ikxji kyetz, aj txik ksi' te Jesus tuj il, oponkix te aj nq'umjik tuq oqtxi'.

28 Anke tetz k'onti'l til owoknoj kyitza' tzan tuq tqet kykansa', oxik kyq'uma' te Pilat tzan txik tk'ulu' mandad tzan tuq tqet kansa'.*

29 Ya ma ky'ik kyaqil iktza'x tz'ib'ankaj tuq ti'j tuj te Tu'jal Dios, oqetz kyin twitz te krus b'ix owox kymuqu'.*

30 Per te Qtata Dios otk'uluj tzan tjaw anq'in kxol kye kamnaq.*

31 Tetz ojaw kanet b'ix ky'ila'j q'ij oqet ten kyuky'i kye aj ajune' tuq tuky'i'l aj ktzaj Galiley max Jerusalen. B'ix a'e' kyetz ajna'l aj nkyexik pakb'an ti'j tetz kxol kyaqil xjal.

32 Qetza ajna'l nxik qpakb'a'na etetz te tyol Qtata Dios aj oxik tsi' kye qijajil oqtxi',

33 ajna'l ma'txkix tk'uluj quky'i'l qetz aj a'o' kyijajil. Opon kyaqil ntzani aj tjawlen anq'in te Jesus titza', iktza'x tz'ib'ankaj tuj te tkab'i' Salmo aj nyolin ikxjani: "Yatz a'ich nk'wa'al; wetz ajna'l ma'tx xhtzaj nk'wa'li'."*

34 B'ix b'an'ax, tzan te Qtata Dios ojaw anq'in te Jesus kxol kye kamnaq tzan k'on tponaj xhchi'jel. Komo otyolij ikxjani: "Oxe'l nsi' etetz kyaqil aj b'an galan aj wetz nwitzale' oxik nsi' nyol ti'j tuky'i Dawid [oqtxi']."*

35 B'ix ax nyolin [te Dawid tuky'i Qtata Dios] tuj junky Salmo ikxjani: "Nlay atzoqpij tzan tponaj xhchi'jel tetz aj pawa' a'ox te yatz."*

36 B'an'ax te Dawid tetz ok'ulun kxol txjalil tuj aj

* **13:24** Mak 1:4-5; Luks 3:3 * **13:25** Wnch 1:20 † **13:25** Te aq'unj pujul xajab'j a tuq te aq'unj mas b'an dyaltir kxol kyetz; Mat 3:11; Mak 1:7; Luks 3:16; Wnch 1:27. * **13:28** Mat 27:22-23; Mak 15:13-14; Luks 23:13-23; Wnch 19:15-16 * **13:29** Mat 27:57-61; Mak 15:42-47; Luks 23:50-56; Wnch 19:38-42 * **13:30** Mat 28:5-10; Mak 16:6-8; Luks 24:1-7; Wnch 20:11-18; Kya 1:3 * **13:33** Sal 2:7 * **13:34** Isa 55:3 * **13:35** Sal 16:10

tyempji iktza' te Qtata Dios
tgan tuq, b'ix yaji tetz
okamik‡ b'ix te xhchi'jel
oponaj.
37 Per te xhchi'jel te aj ojaw
tanq'insa' te Qtata Dios, tetzji
k'onti'l oponaj.
38 Intok echa'o' waq erman,
tzan tpaj tetz, ajna'l nxik
pakb'let tzan tqet najsa' te
echoj. B'ix komo k'onti'l
nb'antik tuq tzan jk'ulun
iktza' nyolin tuj te Kawb'il
ti'j qrelijyon [aj oqet stz'ib'a']
Moisés tzan tkaj saq qanim
tuj twitz Qtata Dios,
39 ntons ajna'l tzan tpaj
te Jesus kyaqil xjal aj
okye'okslayon ti'j tetz, b'a'n
tzan tel in kchoj.
40 Intok esi' enab'l tzan k'on
tkanonpon eti'j te tyol Dios aj
oqet ktz'ib'a' kye aj yolil tyol
oqtxi' ikxjani:
41 “Instzaj echa'o' etetz
aj nkxmayin ti'j [Nyol],
pe'elab'an waq b'ix pe'eponaj,
tzan tpaj wetz ajna'l oqtel
nk'ulu' jun tidi', b'ix cha at-
wit ab'l oxe'l q'uman etetz ti'j,
nlay-tal xik etoksla'.”»*
42 Ntons, ya ma kye'etz
kyetz tuj te jay nab'il Dios,
kye xjal oqet kywitz tzan tuq
kyyolin junky'el ti'j kyaqil
nini tuj junky q'ij ojla'mj.
43 Ya ma kyekawin kxolx
tzan kyaj, ky'ila'j kye aj ti-
jajil Israel b'ix kye aj ojetq
tuq kye'okslan iktza' kye aj
tijajil Israel, e'ok lapet ti'j
Pa'k b'ix ti'j B'e'ch, b'ix te
Pa'k tuky'i B'e'ch nxik tuq
kykub'sa' kyk'u'j tzan k'on
tuq tkaj kykola' te nim b'an
galan aj nk'ulun te Qtata Dios
kxol.
44 Ya tuj junky saman, tuj te
q'ij ojla'mj, kyaqil kye xjal tuj
te amaq' owok kchimo' kyib'
cha'ol tyol Qtata Dios.
45 Yatzun kye aj nim
kyajwalil kxol, ya ma tz'ok
kyen ky'ila'j tuq kye xjal
[n'ok tuq kchimo' kyib'
cha'oyon ti'j te Pa'k], ntons
b'an nkye'ek'awin tuq b'ix
nkyeyolin tuq nya'tx b'an'ax
te aj ntyoli' te Pa'k b'ix b'an
nya'tx galan nkyeyolin tuq
ti'j.
46 Ntons te Pa'k b'ix B'e'ch
eyolin tuky'i jun tk'u'jlal b'ix
oxik kyq'uma' ikxjani: «Exol
etetz presiskix tuq tzan txik
jq'uma'na tb'ay te tpakb'alil
ti'j te tyol Qtata Dios. Per
komo etetz ma tz'el etik'o' b'ix
n'ena'o' etetz k'onti'l n'etajo'
tzan ek'amon jun etanq'in te
jun-ele'x, ntons qetza ajna'l
ma qoxika kxol kye a'e' aj
nya'tx tijajil Israel.
47 Komo te Qtata Dios
otzaj tk'ulu' mandad qetza
ikxjani: “Wetz ma'tx kxqet
nsi' tzan tjaw ejaqo' kywitz
kye a'e' aj nya'tx tijajil Israel
tzan txik epakb'a' titza' tzan
kykolet kye xjal ja'chq twitz
tx'o'tx'.”»*
48 Ntons, ya ma tz'ok
kcha'o' kye aj nya'tx tija-
jil Israel ikxji, kyetz oje
kyeb'ajchalaj b'ix b'an nqet
tuq kyjiq'b'a' te tyol Qajawil.
B'ix e'okslan kyaqil kye aj

‡ **13:36** Tuj yol gryeg te aj nyolin “owitan b'ix owok xhchimo' tib' kyuky'i stat” cha telponx okamik. * **13:41** Hab 1:5 * **13:47** Isa 42:6; 49:6

ojetq tuq kyekaj si'kix tzan
kyk'amon jun kyanq'in te
jun-ele'x.
49 Ikxji oxik pakb'a' te
tpakb'alil ti'j te Qajawil tuj
kyaqil aj luwarji.
50 Per yaji [kye aj nim
kyajwalil kxol] kye aj tijajil
Israel, kyetz oxik kykub'sa'
kyk'u'j junjun xuj aj b'an eq'i'
kyitza' te kyrelijyon b'ix aj
b'an otzqi'mj-e' b'ix ax kyaqil
kye ichan aj tlimaqal xjal-
e' tuj te amaq'. Astilji ejaw
ktzyu' te Pa'k b'ix B'e'ch, b'ix
eb'aj'ex kylajo' tuj tkwentil
kyamaq'.
51 Ntons te Pa'k tuky'i B'e'ch
owel kkyito' te quq ti'j kxa-
jab' [te jun señ kyi'j],§ yaji
eb'ajxik max amaq' Ikony.
52 Ikxji kye aj nkye'okslan
tuq ti'j Jesus, kyetz b'an
nkyechalaj tuq b'ix eb'ajnoj
tuky'i te Txew Dios tuj
kyanim.*

14

Aj Tpakb'an Te Pa'k B'ix B'e'ch Tuj Amaq' Ikony

1 Ntons yaji [eb'ajpon]
Ikony, b'ix tzi te Pa'k b'ix te
B'e'ch e'ox tuj te jay nab'il
Dios aj ja' n'ok kchimo' kyib'
kye aj tijajil Israel. Tzi
eb'ajpakb'an kxol kye xjal
b'ix ky'ila'j eb'aj'okslan, xjal
aj tijajil Israel b'ix aj nya'tx
tijajil Israel.
2 Per kye aj tijajil Israel
aj k'onti'l e'okslan, kyetz
oxik kyq'uma' tidi'chq nya'tx
galan kyuky'i kye aj nya'tx
tijajil Israel tzan stzaj kyq'oj
kyi'j kye qerman b'ix tzan
kyb'isun nya'tx galan kyi'j.
3 Astilji te Pa'k b'ix te B'e'ch
ekajten txini ky'ila'j q'ij, b'ix
nkyepakb'an tuq tuky'i jun
tk'u'jlal ti'j Qajawil, qa tetz
mas b'an galan quky'i'l twitz
te aj nqajo'. B'ix te Qajawil
nqet tuq tyek'u' b'an'ax te
aj nkyepakb'an tuq ti'j jun
galan aj k'onti'l nqajo', astilji
te Qajawil oxik tsi' tajwalil
te kyetz tzan tqet kyk'ulu'
tidi'chq yek'b'il b'ix tidi'chq aj
nkyelab'an tuq kye xjal ti'j.
4 Kyaqil kye xjal tuj te
amaq' pawa' tuq kyib', junjun
dyakwerd tuq ate' kyuky'i
kye [aj nim kyajwalil kxol
kye] aj tijajil Israel, b'ix
txq'anky dyakwerd tuq ate'
kyuky'i kye tky'ixel Jesus.
5 Per txq'an aj nya'tx tijajil
Israel b'ix txq'anky aj tijajil
Israel, kyetz kyuky'i kye
k'ulul mandad kxol, oqet
kyb'isu' tzan kyok kyyaso'
b'ix tzan kyok kxon tuky'i
ab'j.
6 Per yatzun te Pa'k b'ix
B'e'ch, ya ma tz'ok kcha'o'
ikxji, eb'aj'oqik b'ix exik max
Listr b'ix Derb, kab'e' amaq'
tuj tkwentil Likawny, b'ix
ax exik tuj ky'ila'j luwar aj
qaynin tzi.
7 B'ix tzi, kyetz nxik tuq ky-
pakb'a' te tpakb'alil galan ti'j
Jesukrist.

Aj Tqet Kyb'isu' Kye Aj Amaq' Listr Qa Te Pa'k B'ix

§ **13:51** Owel kkyito' te quq ti'j te kxajab' telponx tuq nya'tx galan ma'tx kyk'uluj kye xjal; Mat 10:14; Mak 6:11; Luks 9:5; 10:11. * **13:52** Kya 5:41

B'e'ch Dios-e'

8 Ntons, at tuq jun xjal txini
tuj amaq' Listr aj k'onti'l tuq
nb'antik tb'et tzan tpaj tetz
kox tuq titz'jlenx, ni jun-el
tetz ob'et.
9 Tetz b'an atok tuq txkyin
ti'j te aj ntq'uma' tuq te Pa'k.
Te Pa'k oxik te'e' b'ix owok
ten te xjal wit'lik tuq tk'u'j
tzan tb'antik.
10 Yaji oxik tq'uma' tuky'i
nim twi' ikxjani: «Pajaw
wa'let.» Yaji te xjal ojaw
xlink'an b'ix ob'et.
11 Ya ma tz'ok kyen kye xjal
aj ojetq tuq tk'uluj te Pa'k,
kyetz eb'ajjaw siky'in kongan
tuj kyyol aj Likawny, oxik
kyq'uma' ikxjani: «Kye dios
ma'tx kyekyaqul qxol iktza'
xjal.»
12 Owok kyq'uma' [tuky'i
kyb'i junjun dios aj ntzaj
kyna'o' kyetz], te B'e'ch owok
kyq'uma' Séus* b'ix te Pa'k
owok kyq'uma' Ermes† tzan
tpaj a tetz te aj mas nyolin
tuq.
13 Te jay aj ja' nkyena'on
tuq te Séus‡ atqet tuq twitz
te amaq', b'ix te chman aj
te Séus otzaj tin stzi' tlamelul
te amaq' junjun tal tor b'ix
ub'ech b'an txaku', b'ix tetz
kyuky'i kyaqil kye xjal kygan
tuq tzan tqet ksi' present te
Pa'k b'ix te B'e'ch.
14 Ya ma tz'ok kcha'o' te Pa'k
b'ix te B'e'ch, kyetz owel ky-
laqu' kyq'anaq kyi'j [tzan tqet
kyyek'u' nya'tx dyakwerd tuq
ate'], b'ix e'ox kxol kye xjal
b'ix oxik kyq'uma' tuky'i nim
kywi' ikxjani:
15 «Etetz ¿tistil etetz n'ek'ulu'
ikxjani? Qetza ax a'o'na
xjal iktza' etetz a'ix. Qetza
cha nqopakb'an etetz te
tpakb'alil galan tzan tkaj
esi' kyaqil aj nya'tx galanni,
b'ix tzan etokslan ti'j Qtata
Dios aj at jun tanq'in, aj oqet
k'ulun te twitz ka'j b'ix te
twitz tx'o'tx' b'ix te nim a' b'ix
kyaqil aj at.»
16 Oqtxi' te Qtata Dios ost-
zoqpij tzan kyb'et kyaqil xjal
iktza' kyetz kyganx.
17 Per tetz k'onti'l okaj tsi'
tzan tqet tyek'u' ab'l tuq tetz,
komo tidi'chq galan ntk'ulu'.
Komo aji tetz te aj ntzaj
saman te jab', b'ix kyaqil aj
tb'anil twitz etawal aj nkaj,
b'ix ax ntzaj tsi' kyaqil aj
presis tzan ewa'an, b'ix tzan
xhchalaj etanim.
18 Anke kyetz oxik
kyq'uma' kyaqil nini, pen
ob'antik tzan tel kyin gan
kye xjal tzan tqet ksi' tuq te
present te kyetz.
19 Ntons yaji, kyetzaj txq'an
aj tijajil Israel a'e' aj Antyokiy
[qaynin tuj tkwentil Pisidy]
b'ix txq'anky aj Ikony. Kyetz
oxik kykub'sa' kyk'u'j kye
xjal, b'ix astilji owok kxo'o'
tuky'i ab'j te Pa'k, b'ix yaji
owex kyjuki' xtxa'm amaq',
komo kyetz tuj kynab'l qa
ojetq tuq kamik.
20 Yaji, kye qerman, kyetz
owok kchimo' kyib' ti'j te
Pa'k, b'ix tetz ojaw wa'let b'ix
oxik junky'el tuj amaq'. Ya tuj
junky iwitq oxik Derb tuky'i
B'e'ch.

* **14:12** Ax: Júpiter. † **14:12** Ax: Mercurio. ‡ **14:13** Ax: Júpiter.

21 Ya ma xik kypakb'a' te
tpakb'alil galan tuj Derb, b'ix
ya ma kye'okslan ti'j Jesus
ky'ila'j xjal tzi, emeltz'jik
junky'el Listr b'ix Ikony
b'ix Antyokiy [qaynin tuj
tkwentil Pisidy].
22 Kyuj kye aj amaq' ni'n
kyetz oxik kynimsa' kyk'u'j
kye aj nkye'okslan ti'j Jesus
b'ix nkyexik tuq kykawi'
tzan k'on tkaj ksi' tzan tok
kywit'b'a' kyk'u'j ti'j Qajawil.
B'ix oxik kyq'uma' kyetz kye
xjal ikxjani: «Qetz aj nqokaj
tuj tq'ab' Qtata Dios, qetz n'ok
qen twitz tidi'chq xhcho'nal
[tzan tpaj xjal aj nkyeq'ojin
qi'j].»
23 Yaji kxol junjunchaq
b'uch'uj qerman, ekaj ksi'
tijxjal tuky'i kyajwalil. Yaji
ya ma kyexnaq'tzan b'ix ma
kye'ipan wa'ij, ekaj kswa' tuj
tq'ab' te Qajawil aj ja' wit'lik
kyk'u'j.

Aj Kymeltz'jik Junky'el Te Pa'k B'ix B'e'ch Aj Ja' Eb'ajtzaj Lajo'

24 Ntons ya ma kyeky'ik tuj
tkwentil Pisidy, yaji eb'ajpon
tuj tkwentil Panfily.
25 Ya ma xik kypakb'a' Tyol
Qtata Dios tuj amaq' Perg
[tuj tkwentil Panfily], yaji
eb'ajxik amaq' Ataly.
26 Yaji eb'ajxik tuj bark
tzan kypon junky'el amaq'
Antyokiy [tuj tkwentil Siry] aj
ja' exik q'apo' tuj tq'ab' Qtata
Dios jun-el tzan tqet kyk'ulu'
tuq te aq'unj, b'ix ajna'l ojetq
tuq b'antik kyitza'.
27 Ya ma kyepon Antyokiy,
e'ok kchimo' kyaqil kye aj
b'uch'uj qerman txini b'ix
oxik kyq'uma' kyaqil aj b'an
tb'anil ojetq tuq tk'uluj te
Qtata Dios kyuky'i'l kxol kye
xjal, b'ix oxik kyq'uma' titza'
tuq kye aj nya'tx tijajil Israel
ojetq tuq tz'ok kywit'b'a'
kyk'u'j ti'j Jesus.
28 Yaji eb'ajkaj tzi ky'ila'j q'ij
kxol kye qerman.

15

Aj Txik Kyq'uma' Kye Tijxjal Tidi' Te Aj Presis Kxol Kye Aj Nya'tx Tijajil Israel

1 Ntons junjun aj tzajnaqe'
tuq Judey, nkyexnaq'tzan tuq
kxol kye qerman ikxjani: «Qa
etetz nlay tz'ok etechalul ik-
tza'x [eq'i' qitza'na] aj okaj
tq'uma' Moisés,* ntons nlay
kxkolet.»
2 Yaji te Pa'k b'ix te B'e'ch
eb'ajjaw wululun kyuky'i'l
tzan tpaj te ntzani. Astilji kye
qerman oqet kyb'isu' tzan
txik max Jerusalen te Pa'k
b'ix B'e'ch b'ix txq'anky aj
kxol kyetz, tzan kyyolin ti'j te
ntzani kxol kye a'e' tky'ixel
Jesus txini b'ix kyuky'i kye
txq'anky aj te b'uch'uj tijxjal.
3 Ntons kye aj exik lajo'
tzan kye qerman, eky'ik tuj
tkwentil Penisy b'ix Samary,
b'ix oxik kyq'uma' kxol kye
qerman tzi kyaqil titza' kye
aj nya'tx tijajil Israel ojetq
tuq kaj kykola' te kykostumbr
tzan kyokslan ti'j te b'an'ax,
b'ix ikxji kyaqil kye qerman
b'an nkyechalaj tuq.

* **15:1** Gén 17:10-14

4 Ya ma kyepon Jerusalen,
kyetz eb'ajk'amet tzan kyaqil
kye qerman txini b'ix tzan
kye tky'ixel Jesus b'ix kye aj
te b'uch'uj tijxjal. Yaji oxik
kyq'uma' kyaqil aj tb'anil aj
ojetq tuq tk'uluj te Qtata Dios
kyuky'i'l.
5 Ntons eb'ajjaw wa'let
junjun aj b'uch'uj Parisey
aj ojetq tuq kye'okslan b'ix
oxik kyq'uma' ikxjani: «Presis
tzan tq'umlet kye xjal tzan
tok si'let kyechalul b'ix tzan
tqet kyoksla' te Kawb'il ti'j
qrelijyon [aj oqet stz'ib'a']
Moisés.»
6 Ntons kye tky'ixel Jesus
b'ix kye tijxjal owok kchimo'
kyib' tzan kyyolin ti'j te
ntzani.
7 Ya ma kyeyolin nim ti'j,
te Xhpe'y ojaw wa'let b'ix
oxik tq'uma' ikxjani: «Instzaj
echa'o' waq erman, etetz
eteb'en te Qtata Dios jun-el
in'el tjoyo' tzan txik nq'uma'
te tpakb'alil galan kxol kye
aj nya'tx tijajil Israel tzan
kyokslan.*
8 Te Qtata Dios aj totzqi'
kyanim kye xjal, tetz oqet
tyek'u' b'a'n tuq tzan tk'amon
kyetz, komo otzaj tsi' te Txew
tuj kyanim iktza'x otzaj tsi'
qetz.*
9 Tuj twitz te Qtata Dios,
qetz nya'tx mas tb'anil a'o'
kywitz kyetz, komo ax kyetz
nkaj saq kyanim tzan tpaj
toklen wit'let kyk'u'j ti'j Qtat.
10 Ajna'l etetz, ¿tistil k'onti'l
nqet etoksla' te Qtat tzan tpaj
nxik eq'uma' kye qerman
tzan txik kyin te Kawb'il aj
eq'i' kyitza' qxjalil,* aj ni kye
qijajil oqtxi' ni qetz ajna'l
k'onti'l nb'antik tzan tqet
jk'ulu'?
11 Qetz nqo'okslan nqoko-
let tzan te Qajaw Jesus nya'tx
tzan tpaj tb'anil-wit a'o'
sinoke tzan tpaj ikxji tetz
tgan, b'ix ax kyetz nkyekolet
ikxji.»
12 Kkyaqil kye xjal
eb'ajlumet b'ix yaji n'ok tuq
kcha'o' aj nxik tuq kyq'uma'
te Pa'k b'ix te B'e'ch ti'j
tidi'chq aj nqet tk'ulu' tuq te
Qtata Dios kxol kye aj nya'tx
tijajil Israel, tidi'chq yek'b'il
tuky'i tajwalil Qtata Dios b'ix
tidi'chq aj nkyelab'an tuq kye
xjal ti'j.
13 Ya ma mankun kyyolin
kyetz, yaji te Chaw oxik
tq'uma' ikxjani:
14 «Erman, kyintzaj echa'o'.
Te Simon ma'tx tzaj tq'uma'
titza' te Qtata Dios nnab'lin
b'an galan kxol kye aj nya'tx
tijajil Israel tzan kyel tpawa'
txq'an kxol kyetz tzan kyok te
tetz.
15 Tzan tpaj te nini nponkix
tyol [te Qtata Dios aj oqet
tz'ib'a' tzan] te aj yolil tyol
oqtxi' aj tz'ib'ankaj ikxjani:
16 “ ‘Oj tky'ik kyaqil ntzani,
yaji kyin'ulel junky'el, b'ix
ojawel nk'ulu'ky te tjay tijajil

* **15:7** Kya 10:1-43 * **15:8** Kya 10:44 * **15:10** Ax: yug. † **15:16** B'a'n tzan telponx “tjay tijajil Dawid” ti'j te Koloyon Aj Q'uman Kaj Tuq Oqtxi', iktza' ntzani: “onk'ulu'tzkix tzan tk'ulun mandad junky'el jun tijajil te Dawid”; ax b'a'n tzan telponx kyi'j kye aj nkye'okslan iktza' te Dawid n'okslan tuq; Kya 13:22-23,34-39; 1Xhp 2:4-12; Mak 13:1-2.

Dawid; te aj oje ponaj, ojawel
nk'ulu' junky'el.†
17 Ikxji kye txq'anky xjal
okyejoyoyon wi'j wetz aj
Kyajawil a'in, kyaqil a'e' aj
nya'tx tijajil Israel aj uk'leme'
tzan kyok te wetz ax kyetz
okye'okel te wetz.'
18 Ikxji ntq'uma' te Qajawil
aj okaj tsi' kyaqil ntzani atx
b'an oqtxi'."*

19 Ntons astilji wetz tuj
nnab'l k'onti'l tzan tel qin gan
kye aj nya'tx tijajil Israel tzan
kyk'ulun iktza' te Qtata Dios
tgan.
20 Mejor a'ox intqet tz'ib'let
jun u'j tzan tkaj kykola'
tzan kyna'on kye titzb'alil
tidi'chq* b'ix te k'ajajb'ilj*
b'ix tzan k'on txik kchi' txkup
aj cha n'el b'ino' kyalq‡ b'ix ni
k'onti'l tzan txik kchi' kyik'.*
21 Komo atx aj b'an oqtxi'
tuj kyaqil q'ij ojla'mj tuj te
jay nab'il Dios tuj kyaqil
amaq', ate'kix xjal aj njaw
e'en te Kawb'il aj oqet stz'ib'a'
Moisés.»

22 Ntons kye tky'ixel Jesus
b'ix kye aj te b'uch'uj tijxjal
b'ix kyaqil kye txq'anky
qerman oqet kyb'isu' tzan
kyel kyjoyo' xjal tzan kxik
kylajo' amaq' Antyokiy tuky'i
Pa'k b'ix B'e'ch. Owel kyjoyo'
te Juds aj n'ok tuq q'uma'
Barsabas, b'ix Chil,§ kyetz
at tuq kyajwalil kxol kye
qerman.

23 Kyi'j kyetz oxik ksama'
te u'j aj ja' tuq nyolin ikx-
jani: «Qetza aj tky'ixel Jesus
a'o'na b'ix kye aj te b'uch'uj ti-
jxjal, nqet qtz'ib'a'na te etetz
qerman aj nya'tx tijajil Israel,
etetz aj atikxqet Antyokiy,
Siry b'ix Silisy. Jun limb'il te
etetz.
24 Qetza oje tz'ok qcha'o'na
ate' junjun xjal xiknaqe'
tzani oje kyepon tzi b'ix
qetza k'onti'l exik jk'ulu'
mandad. Oje tz'ok qcha'o'na
cha nkyek'ulun joder eti'j
tuky'i aj nxik kyq'uma',
b'ix cha nkyk'ulu' tzan
tna'non etanim (tzan tpaj
nxik kyq'uma' tzan tok si'let
etechalul b'ix tzan tqet
etoksla' te Kawb'il oqtxi'.)*
25 Astilji qetza ma tz'ok
qchimo'na qib' b'ix ma qet
qb'isu'na tzan kyel qjoyo'na
kab'e' qerman tzan kxik
q'olb'el etetz junx kyuky'i
kye qerman aj ganime' nim
qitza', te Pa'k b'ix B'e'ch.
26 Kyetz oje tz'ok kyen
nim xhcho'nal ch'inky tuq
nkyeqet kansa' tzan tpaj
nkyepakb'an ti'j Qajaw Je-
sukrist.
27 Astilji qetza ma'tx xik
qlajo'na etuky'i'l te Juds b'ix
te Chil tzan kyyolin kyetz
etuky'i'l b'ix oxe'l kyq'uma'
xtxolil tidi' ma'tx qokajna ti'j
tzani.
28 Tuj twitz te Txew Dios
b'ix ax tuj qwitz qetza ma
tz'el galan tzan k'on txik

* **15:18** Am 9:11-12 * **15:20** Exo 34:14-17 * **15:20** Lev 17:10-16 ‡ **15:20** Telponx tzan k'on tuq txik kchi' chib'j aj tzunx tuq at kyik' tuj. * **15:20** Lev 18:6-23 § **15:22** Ax: Sílas. * **15:24** Kye tz'ib'on oqtxi', atqet k'onti'l oqet ktz'ib'a' aj ja' nyolin "tzan tok si'let etechalul b'ix tzan tqet etoksla' te kawb'il."

jq'uma'na junky tidi' mas
aj presis tzan tqet ek'ulu'
kywitz kye ntzani:
29 K'on xik echi' txkup aj
oje xik q'apet kye titzb'alil,
b'ix k'on xik echi' kyik', b'ix
k'on xik echi' txkup aj cha
n'el b'ino' kyalq, b'ix k'on
kxk'ajajin. Qa etetz oqtel
etoksla' nini ntons jun galan
n'ek'ulu'. Dios etuky'i'l. [A'ox
ntzani.]»
30 Ntons ya ma kyexik
kawi', kyetz eb'ajxik max
Antyokiy, b'ix ya ma kyepon,
e'ok kchimo' kyaqil kye
qerman b'ix oxik kyq'apo' te
u'j.
31 Ya ma jaw kye'e' kye
qerman te u'j, kyetz oje
kyechalaj tzan tpaj jun
nimsb'il kyk'u'j.
32 B'ix komo te Juds b'ix
te Chil kyetz a'e' aj yolil
tyol Dios tuq, ntons oxik
kynimsa' kyk'u'j kye qerman
tuky'i kyyol b'an galan, b'ix
ikxji ojaw kyin kyk'u'j kye
qerman.
33 Ya ma ky'ik ky'ila'j
q'ij kyqetlen ten txini, yaji
e'etz kawi' tuky'i jun tume'l
galan tzan kye qerman tzi
tzan kymeltz'jikky kxol kye
qerman [tuj Jerusalen] aj
eb'ajxik lajon te kyetz.
34 Per yatzun te Chil oqet
tuj twitz tzan tkajten txini.†
35 Yatzun te Pa'k b'ix te
B'e'ch, kyetz eb'ajkaj An-
tyokiy, nxik tuq kxnaq'tza'
b'ix nkyepakb'an tuq ti'j Tyol
Qajawil junx kyuky'i ky'ila'j
txq'anky aj nkyepakb'an tuq.

Aj Txik Te Pa'k B'ix B'e'ch Q'olb'el Kye Qerman Aj Ja' Tuq Ojetq Kyeky'ik Tb'aya'

36 Ya ma ky'ik ky'ila'j q'ij,
te Pa'k oxik tq'uma' te B'e'ch
ikxjani: «Qo'o junky'el q'olb'el
kye qerman tuj kyaqil amaq'
aj ja' oje xik qpakb'a' te tyol
Qajawil, tzan tok qcha'o'
titza' ate'.»
37 Te B'e'ch tgan tuq tzan
txik tin kyuky'i'l kyetz te
Wa'nch aj n'ok q'uma' tuq
Mak.
38 Per te Pa'k k'onti'l oqet
tuj twitz tzan tpaj te Mak
ojetq tuq kyekaj tka'yi' jun-
el* tuj tkwentil Panfily
b'ix k'onti'l oxik kyuky'i'l
pakb'ayon.
39 Kyetz k'onti'l eten dyak-
werd kxol, astilji oqet ky-
pawa' kyib', te B'e'ch oxik tin
Mak tuky'i'l b'ix exik Chipr*
tuj jun bark,
40 b'ix te Pa'k owel tjoyo' te
Chil‡ tzan txik tuky'i'l. Kye
txq'anky qerman eb'ajxik
kykawi' b'ix ekaj kyq'apo' tuj
tq'ab' Qajawil tzan tk'ulun
jun nim b'an galan kyuky'i'l.
41 Ntons te Pa'k oky'ik
tuj tkwentil Siry b'ix Silisy,
b'ix njaw tuq tin kyk'u'j kye
kyaqil b'uch'uj qerman txini.

16

Aj Txik Te Timotey Tuky'i Pa'k B'ix Chil

1 Ntons, te Pa'k opon amaq'
Derb b'ix yaji amaq' Listr,
b'ix tzi at tuq jun xjal aj

† **15:34** Kye tz'ib'on oqtxi', atqet k'onti'l oqet ktz'ib'a' ja taqan ntzani. * **15:38** Kya 13:13 * **15:39** Kya 4:36 ‡ **15:40** Ax: Sílas.

n'okslan tuq ti'j Jesus, Timotey tb'i. Tetz tnan jun aj tijajil Israel, jun xuj aj k'onti'l tuq nkaj tsi' tzan tokslan [ti'j Jesukrist], b'ix te stat jun aj nya'tx tuq tijajil Israel.

2 Kye qerman aj Listr b'ix kye aj Ikony nkyeyolin tuq galan ti'j te Timotey.

3 Te Pa'k tgan tuq tzan txik te Timotey tuky'i'l, ntons oxik tuk'le' per tb'ay owok tsi' techalul tzan k'on tuq kyyolin kye aj tijajil Israel aj nkyenajan tuq tuj aj luwarji, tzan tpaj kyeb'en tuq te stat nya'tx tuq jun aj tijajil Israel.

4 Tuj kyaqil amaq' aj ja' tuq nkyeky'ik, nxik tuq kyq'uma' kye qerman kyaqil aj ojetq tuq kye kaj ti'j kye tky'ixel Jesus b'ix kye aj te b'uch'uj tijxjal tuj Jerusalen.

5 Ikxji kye b'uch'uj qerman ja'chq, kyetz mas tuq nkyeten jwert titza' wit'lik kyk'u'j ti'j Qajawil b'ix b'ajq'ij mas xjal nkye'ok lapet tzan kyokslan.

Aj Tok Joto' Tuj Twitz Te Pa'k Jun Xjal Aj Masedony

6 Ntons, komo te Txew Dios k'onti'l ostzoqpij tzan kky'ik pakb'al tyol Qtata Dios tuj Asy, astilji eb'ajky'ik tuj tkwentil Prijy b'ix Galasy.

7 Ya ma kyepon xtxa'm xtx'o'otx' te Misy, kyetz nqet tuq kyb'isu' tzan kyox tuj te amaq' Bitiny per te Txew Jesus k'onti'l ostzoqpij.

8 Ya ma kyeky'ik tuj tkwentil Misy, eb'ajxik Troas.

9 Tzi te Pa'k jun aq'b'il owok joto' tuj twitz jun ichan aj Masedony wa'lqet tuq twitz b'ix nqet tuq twitz twitz, oxik tq'uma' ikxjani: «Paky'ik ch'in Masedony b'ix pawonen ch'in qi'ja.»

10 B'eyx aj tok joto' tuj twitz te Pa'k, oxikna Masedony. Qetza wit'lik jk'u'jna tuq, te Qtata Dios ojetq tuq qoxik tuk'le'na tzan txik qpakb'a'na txini te tpakb'alil galan ti'j Jesukrist.

Aj Tpon Te Pa'k B'ix Chil Tuj Amaq' Filipos

11 Ya ma qo'etzna tuky'i bark tuj Troas, oxikna derech Samotrasy b'ix tuj junky iwitq opona Neápolis.

12 Yaji oxikna Filipos te amaq' aj mas nim tuj tkwentil Masedony, b'ix jun amaq' aj ja' nkyek'ulun mandad kye aj Rom. Ntons txini, oqetena kab'e q'ij.

13 Yaji tuj jun q'ij ojla'mj o'exna xtxa'm te amaq' stzi' jun a', komo qetza tuj qnab'la qa tzi at tuq jun luwar ja' n'ok kchimo' kyib' kye xjal tzan kxnaq'tzan. Aj qpona txini, oqet wit'letna yoliyon kyuky'i kye xuj aj ojetq tuq tz'ok kchimo' kyib' tzi b'ix oyolina kyuky'i'l.

14 Jun xuj [aj atqet tuq tzi] Lidy tb'i, tetz jun aj k'ayil xq'apj xtx'otx'al púrpura, b'ix tzajnaq tuq Tyatir b'ix nna'on tuq Qtata Dios. B'ix te Qajawil oxik tsi' jun tnab'l tzan tel tniky' tzan tokslan ti'j te aj nxik tq'uma' tuq te Pa'k.

15 Ya ma jaw si' a' twi' tetz b'ix kye a'e' aj tuj tjay, tetz oqet twitz qwitza, otzaj tq'uma' ikxjani: «Qa etetz

tuj ewitz nkyin'okslan b'an
b'an'ax ti'j Qajawil ntons
pe'ekaj njay ajna'l.» Astilji,
okajna tzi.

Aj Kyel Jaqlik Kye Lamel Te Pres Aj Ja' Lamome' Tuq Te Pa'k B'ix Chil

16 Jun q'ij aj ikja'n tuq
qxikna tuj te luwar aj ja'
nqoxnaq'tzan te Qtata Dios,
owetz tuj qb'eya jun q'opoj
aj ate' tuq tajawil b'ix tetz at
tuq jun malspirit* tuj tanim
aj nxik tsi' tpoder tzan tkanon
tuq ti'j tidi' aj oky'el. B'ix tzan
tpaj nini tetz nim tuq tmin
ntk'ulu' ganar kye tajawil.
17 Te ja q'opojni tetz lapik
tuq qi'ja b'ix ti'j Pa'k, b'ix
nxik tuq tq'uma' kongan
ikxjani: «Kye ja xjal ntzanije'
nkye'aq'unan te Qtata Dios
aj atjax tuj ka'j aj mas nim
tajwalil twitz kyaqil. Kyetz
nxik kypakb'a' te etetz te b'ey
galan titza' tzan jkolet ti'j
qchoj.»
18 Ky'ila'j q'ijxi' tuq ntk'ulu'
ikxji, b'ix yaji te Pa'k ojetq
tuq tziktik tzan txik xhcha'o'
kob'chaq ikxji. Tetz owaj
meltz'jik ti'j, b'ix oxik tq'uma'
tuky'i te malspirit aj atqex
tuq tuj tanim te q'opoj,
oxik tq'uma' ikxjani: «Tuky'i
tajwalil Jesukrist, oxe'l
nk'ulu' mandad yatz tzan
ajatz tuj tanim ja q'opojni.»
Ntons, b'eyxnajji te malspirit
ojatz tuj tanim te q'opoj.
19 Ya ma tz'ok kyen kye
tajaw te q'opoj ya nlay tuq
b'antik tzan tok mas kytumin
tzan tpaj tetz, ojaw ktzyu' te
Pa'k b'ix te Chil, b'ix exik kyin
tuj plas te amaq' kywitz kye
k'ulul mandad tuj amaq'.
20 Ya ma pon kyin kywitz
kye k'ulul mandad, oxik
kyq'uma' ikxjani: «Kye aj
tijajil Israel ntzanije'ni, kyetz
cha nkyek'ulun tzan kyjaw
lab'un kye xjal tuj qamaq'
21 b'ix nxik kxnaq'tza'
junky kostumbr aj qetz tzan
te jkawb'il nlay b'antik tzan
txik qin b'ix ni tzan tqet
jk'ulu' qetz aj a'o' aj Rom.»
22 Ntons kye xjal eb'ajjaw
lab'un kyi'j, b'ix kye k'ulul
mandad owel kylaqu'
kyq'anaq te Pa'k b'ix Chil†
b'ix oxik kyk'ulu' mandad
tzan kyqet jub'cha' tuky'i tze'.
23 Ya ma kyeqet jub'cha'
ky'ila'j-el, yaji eb'ajqex si'
tuj pres b'ix oxik kyq'uma'
te xb'uqil pres tzan kyqet
kxb'uqi' byenech.
24 Yatzun te xb'uqil pres
eqex tlamo' tuj jun luwar tujx
te pres, b'ix oqex tsi' kyoq tuj
jun xhapb'il oqj.
25 Ntons mas yaj, qanq b'an
chukaq'b'il tuq, te Pa'k b'ix te
Chil nkyexnaq'tzan tuq b'ix
nkyeb'itzan tuq b'itz te Qtata
Dios, b'ix kye txq'anky aj pres
nkyecha'on tuq kyi'j.
26 Yaji tanderepent otzaj
jun kab'junab' b'an nim, ojaw
tkyito' kyaqil twit'lel te loq' te
pres, b'eyxnajji kye tlamelul
te pres eb'aj'el jaqlik b'ix kye
kaden aj n'oken tuq k'alb'il
kye xjal eb'aj'el kyib'x.
27 Ya ma tz'el twatl te
xb'uqil pres b'ix ya ma xik

* **16:16** Ax: malspirit aj te kan piton. † **16:22** Ax: Sílas.

ten te lamb'il stzi' te pres jaqo'
tuq, ntons tetz otzyet tmachit
aj q'ojb'il b'ix oqet tuq tkansa'
tib' tzan tpaj tetz tuj tnab'l
ojetq tuq kye'oqik kye aj pres.
28 Per te Pa'k luwew ojaw
siky'in kongan ikxjani: «K'on
tz'ok ak'ulu' jun tidi' awi'j.
Qkyaqil qetza aqoqetna
tzani.»
29 Ntons te xjal oxik tq'uma'
tzan stzaj q'anali' tuq tuj tb'ey
b'ix owox oqelan tuj te pres,
b'ix b'an nlu'lun tuq oqet
mejlet twitz Pa'k b'ix Chil.
30 Yaji eb'aj'etz tin tuj te
pres b'ix oxik xhcha'o' kyetz
ikxjani: «Tat, instzaj eq'uma'
ch'in, tidi' presis tzan tqet
nk'ulu' tzan nkolet.»
31 Yaji kyetz owaj ktzaq'b'e'
ikxjani: «Pawokslan ti'j Qajaw
Jesus, ikxji ochkoletel yatz
a'ich b'ix kyaqil a'e' aj tuj
ajay.»
32 Ntons kyetz oxik ky-
pakb'a' te Tyol Qtata Dios tetz
b'ix kye kyaqil a'e' aj tuj tjay.
33 Axkix aj or aj aq'b'ilji,
ojaw xtx'ajo' twitz kye ok'ol
kyqetlen jub'cha'. B'ix tetz
ojaw si' a' twi' b'ix kyaqil kye
a'e' aj tuj tjay.
34 Ntons te xjal eb'aj'ox tin
tuj tjay b'ix [otq'umaj tzan]
txik si' kywe', b'ix kyaqil kye
aj tuj tjay eb'ajchalaj tzan tpaj
kyokslb'en ti'j Qtata Dios.
35 Ntons, ya ma qosaqxikan
kye k'ulul mandad oxik
kylajo' txq'an mulon q'umal
tetz ikxjani: «Inkxik atzoqpi'
kye aj xjalni.»
36 Yaji te xb'uqil pres oxik
tq'uma' te Pa'k ikxjani: «Kye
k'ulul mandad ma'tx stzaj
kyq'uma' tzan exik tzoqplet.
Ajna'l b'a'n tzan exik. ¡Kyeb'a'
waq kxik!»
37 Per yatzun te Pa'k oxik
tq'uma' kyetz ikxjani: «Tb'ay
ma qoqetb'aj kyjub'cha'
kywitz kyaqil b'ix k'onti'l
tuq qil, b'ix qetza a'o'na at
qoklena tzan jkolet tzan te
kawb'il aj Rom, b'ix ma qoqex
ksi'na tuj pres. ¿B'ix ajna'l
kygan tzan qxikna ktzoqpi'
ewj? ¡Nlay! Inktzaj kyetz
kywitzale' eq'il te qetza.»
38 Ntons ikxji kye mulon
oxik kyq'uma' kyuky'i kye
k'ulul mandad te amaq',
b'ix kyetz eb'ajxob' toklen
kcha'o' qa at tuq kyoklen
tzan kykolet tzan te kawb'il
aj Rom.
39 Ntons kye k'ulul mandad
eb'ajxwa'q aj ja' tuq akyeqet
kyetz, b'ix oqet kywitz kywitz
[tzan kyex]. Ya ma kyejatz
kyin, oqet kywitz kywitz tzan
kyex tuj te amaq'.
40 Ntons ya ma kyejatz tuj
te pres, eb'ajxik tjay Lidy, b'ix
ya ma kyepon kxol kye qer-
man, oxik kynimsa' kyk'u'j
tzan kyten jwert. Yaji eb'aj'ex
tzi.

17

Aj Tpakb'an Pa'k Tuj Amaq' Tesalonk

1 Ya ma kyeky'ik tuj tkwen-
til te Anfípolis b'ix te Polony,
yaji eb'ajpon Tesalonk aj ja'
at tuq jun jay nab'il Dios ja'
tuq n'ok kchimo' kyib' kye aj
tijajil Israel.
2 Iktza'x naq'ik tuq te Pa'k,
owox kxol kyetz, b'ix oxe

q'ij aj q'ij ojla'mj tetz oyolin
kyuky'i'l ti'j te Tu'jal Dios.
3 Nxik tuq tq'uma' xtxolil
b'ix nqet tuq tyek'u' tuky'i
Tu'jal Dios, ma'kix tuq kamik
te Koloyon Aj Q'umankaj
Oqtxi', b'ix ma'kix tuq jaw
anq'in kxol kye kamnaq.
Tetz nxik tuq tyoli' ikxjani:
«Te Jesus aj nxik npakb'a'
etetzni, a tetz te Koloyon Aj
Q'umankaj Oqtxi'.»
4 B'ix junjun kxol kyetz
eb'aj'okslan b'ix owok
kyjunch'i' kyib' tuky'i Pa'k
b'ix Chil, b'ix ax ky'ila'j
aj nya'tx tijajil Israel aj
nkyexjanin tuq Dios ax kyetz
eb'aj'okslan, b'ix ax ky'ila'j
xuj aj tlimaqal xjal-e'.

5 Ntons kye xjal aj nim
kyajwalil kxol kye aj tijajil
Israel [aj k'onti'l nkye'okslan
tuj aj amaq'ji], kyetz b'an
nkye'ek'awin tuq, b'ix e'ok
kchimo' txq'an xjal aj nya'tx
galan kyenab'lin aj cha
nkyeb'aqanje' tuq tuj amaq',
ntons okyk'uluj tzan ky-
jawlab'un kye xjal tuj te
amaq'. Eb'aj'ox tuj tjay Jason
joyol te Pa'k b'ix Chil tzan tuq
kyetz kyeq'i' jwer tzan tuq
txik kyq'apo' tuj kyq'ab' kye
xjal.
6 Yaji, komo k'onti'l
owoknoj te Pa'k kyitza', astilji
exik kyeq'i' te Jason b'ix
junjunky qerman kywitz
kye k'ulul mandad tuj te
amaq'. Oxik kyq'uma' kon-
gan ikxjani: «Kye ja xjalni
nkyek'ulun nya'tx galan
ja'chq, ax ma'tx kye'ul tzani
tuj qamaq'.
7 B'ix te Jason ma'tx kye
tk'amoj tuj tjay. Kyaqil
kyetz k'onti'l nkye'okslan te
kawb'il aj ntzaj tq'uma' te
César [aj twitzale' kyi'j kye
k'ulul mandad qi'j], b'ix kyetz
nkyq'uma' at junky twitzale'
k'ulul mandad qi'j aj tb'i
Jesus.»
8 B'ix ya ma tz'ok kcha'o'
ikxji, eb'ajjaw q'ojlik
kyaqil kye xjal b'ix kye aj
nkyek'ulun mandad tuq
txini.
9 Per te Jason b'ix kye
txq'anky okchojoj kymult
b'ix eb'ajxik tzoqpi'.

Aj Tpakb'an Te Pa'k B'ix Chil Tuj Amaq' Berey

10 Yaji qonik'an kye qer-
man exik kylajo' te Pa'k b'ix
Chil tzan kxik Berey. B'ix ya
ma kyepon tzi, eb'aj'ox tuj te
jay nab'il Dios aj ja' tuq n'ok
kchimo' kyib' kye aj tijajil Is-
rael.
11 Kye xjal tzi mas tuq
galan ch'inky kyenab'lin
kywitz kye aj Tesalonk. Kyetz
okyk'amoj te tpakb'alil tuky'i
jun tk'u'jlal, b'ix b'ajq'ij nqet
tuq b'aj kxnaq'tza' te Tu'jal
Dios aber qa b'an'ax te aj
nkypakb'a' tuq te Pa'k b'ix
Chil.
12 Ikxji ky'ila'j xjal aj tija-
jil Israel eb'aj'okslan b'ix ax
ky'ila'j xjal aj nya'tx tijajil Is-
rael eb'aj'okslan, nya'tx a'ox
ichan sinoke ax xuj a'e' aj
tlimaqal-e' aj nkyeyolin tuq
te yol gryeg.
13 Ya ma tz'ok kcha'o' kye
aj tijajil Israel aj nkyenajan
Tesalonk qa te Pa'k ax
npakb'an tuq tyol Qtata Dios

tuj Berey, eb'ajxik txini b'ix okyk'uluj tzan kyjawlab'un kye xjal.

14 Ntons kye qerman luwew oxik kylajo' te Pa'k tzan txik tumelil te nim a', yatzun te Chil b'ix te Timotey eb'ajkaj tzi.

15 Ya kye aj eb'ajxik in te Pa'k, eb'ajxik tuky'i'l max tuj te amaq' Aténas. Yaji te Pa'k oxik tq'uma' kyetz tzan txik kyq'uma' te Chil b'ix te Timotey tzan kypon luwew txini; ntons kye qerman e'ajtz meltz'jik.

Aj Tpakb'an Te Pa'k Tuj Amaq' Aténas

16 Aj man tuq n'iyon te Pa'k kyi'j kye tuky'i'l tuj Aténas, tetz otzaj cho'on tanim tzan tpaj te aj amaq'ji kyaqil kye xjal b'an q'apo' tuq kyib' tzan kyna'on twitz titzb'alil tidi'chq.

17 Tetz nyolin tuq nim tuj te jay nab'il Dios kyuky'i kye aj tijajil Israel b'ix kyuky'i kye aj nya'tx aj tijajil Israel aj nkyexjanin Dios, b'ix b'ajq'ij tuq nyolin tuj plas kyuky'i kye aj nkye'ok te'e' tuq tzi.

18 B'ix junjun xnaq'tzon aj b'uch'uj Epikury b'ix aj b'uch'uj Estoyk nkyeyolin tuq tuky'i'l. Junjun nkyyoli' tuq ikxjani: «¡Tidi'-alo ntwululu'!» kyekyi. B'ix junjunky nkyq'uma' tuq ikxjani: «Tetz cha npakb'an kyi'j txq'anky dios aj k'onti'l ntzaj qna'o' tzani.» Nkyeyolin tuq ikxji tzan tpaj te Pa'k nxik tuq tpakb'a' te tpakb'alil galan ti'j Jesus b'ix ti'j titza' tjawlen anq'in.

19 Yaji kyetz otzaj kyuk'le' b'ix oxik kyin twitz te [b'uch'uj xjal aj n'ok q'uma' tb'i] Ariyop, b'ix oxik kyq'uma' tetz ikxjani: «Qgana tzan tok qcha'o' ti'j te aj tpakb'alil ak'a'j aj nxik apakb'a'ni.

20 Yatz ntzaj aq'uma' qetza tidi'chq aj chuktky mina' tok qcha'o'na, per qetza qgana tzan tok qcha'o' tidi' telponx kyaqil nini.»

21 Komo kye aj Aténas b'ix kye aj laq'chik xjal aj nkyenajan tuq tzi, k'onti'l junky tidi' aj b'an presis n'el tuj kywitz sinoke tzan txik kyyoli' qatzun tzan tok kcha'o' jun tidi' aj mina' tok kcha'o'ji.

22 Ntons te Pa'k ojaw wa'let kxol kye aj te Ariyop b'ix oxik tq'uma' ikxjani: «Etetz aj amaq' Aténas, wetz n'ok wen etetz at nim erelijyon eq'i' etitza'.

23 Komo aj nkyinb'et wetz tuj junjun luwar tuj etamaq', n'ok nka'yi' ky'ila'j titzb'alil tidi'chq aj nkyeqet ena'o'. B'ix wetz ma tz'ok wen tuj jun enab'il dios tz'ib'a' ja yol ikxjani: “Te ja ntzani te jun nab'il te dios aj k'onti'l qotzqi'.” Ntons te Dios aj ntzaj ena'o' etetz, aj k'onti'l etotzqi'ni, ti'j tetz nkyinpakb'an ajna'l.

24 A tetz te Dios aj oqet k'ulun te twitz tx'o'tx' b'ix kyaqil aj at tzani twitz tx'o'tx', a tetz Tajaw te ka'j b'ix te tx'o'tx', b'ix k'onti'l nnajan tuj jun jay aj cha tk'ulb'en xjal.

25 Tetz k'onti'l lo'ik tk'u'j
tzan txik si' jun tidi' tetz
iktza'-wit tetz at tidi' npaltin
tetz, a tetz ntzaj sin qanq'in
qkyaqil b'ix ntzaj tsi' qxew
b'ix ntzaj tsi' kyaqil aj at.*
26 Cha ti'j jun xjal eqet
tk'ulu' kyaqil kyijajil xjal aj
at twitz tx'o'tx', tzan kynajan
ja'chq twitz tx'o'tx' kyaqil.
Tetz oje kaj tsi' kyaqil tumelil
te tyemp b'ix jateb' tyemp
qo'anq'iyon [tzani twitz
tx'o'tx'] b'ix ja' oqonajayon.
27 Tgan tzan kyjoyon kye
xjal tetz tzan toknoj ky-
itza' oj kyok taktz'an twitz
nkyetakanje' nkyejoyon ti'j,
komo nya'tx laq'chik atqetkix
te Qtata Dios qi'j.*
28 Komo "tzan tpaj
tetz itz'ojo' ajna'l, b'ix
nqo'aq'unan, nqok'ulun
tidi'chq, b'ix tzan tpaj tetz ato'
ajna'l." Iktza'x okyq'umaj
junjun aj otzqi'mj tzan tpaj
b'an b'isu' nkyeyolin, oje
kyq'umaj ikxjani: "Komo
tzan tpaj ti'j o'el, ax a'o'
tijajil."
29 Komo qetz a'o' tijajil
Qtata Dios, a tgan tzan tel
qniky', tetz nya'tx jun tidi' aj
k'ulumaj tuky'i xtx'otx'al oro
b'ix plata qatzun ab'jji, b'ix
tetz nya'tx cha jun titzb'alil
aj tk'ulb'en jun xjal b'ix tetz
nya'tx jun aj xkonoli' tzan
xjal.
30 Oqtxi' kye xjal k'onti'l
owel kyniky' ti'j te Qtata Dios
b'ix tetz cha oky'ix-oq titza'
te nini,* per ajna'l tetz ntzaj
tq'uma' te qkyaqil qetz aj
ja'chq tzajnaqo' tzan tjaw
qky'ixpu' qnab'lin.
31 Te Qtata Dios oje kaj tsi'
jun q'ij aj ja' oxe'l tq'uma' kyil
kye xjal tuky'i tkawb'il tuj
tq'ab'. B'ix oxe'l tq'uma' kyil
tzan jun xjal aj oje tz'el tjoyo'
tetz, b'ix oje qet tyek'u' ntzani
b'an'ax tzan tpaj te aj xjalji
oje jaw tanq'insa' junky'el.»
32 Ntons, ya ma tz'ok
kcha'o' ti'j oj kyjaw anq'in
kye kamnaq, junjun cha
eb'ajxmayin ti'j b'ix jun-
junky nkyq'uma' tuq ikxjani:
«Qgana tzan awok qcha'o' ti'j
te nini tuj junky q'ij.»
33 Ntons astilji te Pa'k owex
kxol.
34 Per junjun kyetz
eb'aj'okslan b'ix eb'aj'ok
lapet ti'j. Kxol kyetz atqet tuq
te Yoni'xh, tetz jun kxol kye
aj n'ok tuq kchimo' kyib' txini
tuj te Ariyop, b'ix junky, jun
xuj tb'i Dámaris, b'ix ax ate'
tuq txq'anky xjal.

18

Aj Tyolin Te Qajawil Tuky'i Pa'k Tzan K'on Tkaj Tsi' Tzan Tpakb'an Tuj Amaq' Korint

1 Ya ma ky'ik kyaqil te nini,
yaji te Pa'k owetz Aténas b'ix
oxik max amaq' Korint.
2 Tzi owoknoj twitz tetz jun
ichan aj tijajil Israel, Akiy tb'i.
Tetz aj tuj tkwentil Pont tuq
b'ix te txu'jel tb'i Xhil. Kyetz
man tuq kyponlen tzi, tzaj-
naqe' tuq Italy tzan tpaj te
Claudio [aj nk'ulun mandad

* **17:25** Isa 42:5 * **17:27** Rom 10:8 * **17:30** Rom 3:25; 2Kor 5:19

tzi] ojetq tuq xik tk'ulu' mandad tzan kyex kyaqil kye aj tijajil Israel aj nkyenajan tuq tuj Rom. Ntons te Pa'k oxwa'q q'olb'el kyetz.

3 B'ix komo te Pa'k parej tuq taq'un iktza'x tuq kyetz, komo kyetz k'ulul jay pach pur xtx'otx'al tz'u'm tuq, ntons tetz okajten kyuky'i'l aq'unon.

4 Kyaqil q'ij ojla'mj te Pa'k nxik tuq tuj te jay nab'il Dios, b'ix tzi nxik txnaq'tza' tuq kye xjal. Nim tuq nyolin tzan kyokslan kye xjal aj tijajil Israel b'ix ax kye xjal aj nya'tx tijajil Israel.

5 Ya ma kyepon te Chil* b'ix te Timotey tzajnaqe' tuq tkwentil Masedony, yatzun te Pa'k okaj tsi' tzan taq'unan b'ix owokten pakb'al Tyol Qtata Dios b'ajq'ij. Tuky'i jun tk'u'jlal nxik tuq tkpakb'a' kyuky'i kye aj tijajil Israel, tetz teb'enky tuq a te Jesus te Koloyon Aj Q'umankaj Oqtxi'.

6 Per yaji, txq'an aj kxol kyetz nkyeyolin tuq nya'tx galan ti'j Pa'k b'ix k'onti'l tuq nkyoksla'. Astilji te Pa'k owel tkyito' tq'anaq kywitz [tzan tqet tyek'u' tetz k'onti'l oqet tuj twitz te aj okyk'uluj], b'ix oxik tq'uma' kyetz ikxjani: «A'ixk at epaj qa tzul jun xhcho'nal etajsik ajna'l. Wetz ajna'l k'onti'l npaj ti'j te aj oky'el eti'j.* Ajna'l ma kyinxik kxol kye aj nya'tx tijajil Israel.»

7 Yaji owetz tuj te jay nab'il Dios b'ix oxik tjay jun xjal tb'i Ticio Justo, jun xjal [aj nya'tx tijajil Israel per]† nna'on tuq Qtata Dios, b'ix tetz tjay atqet tuq qaynin ti'j te jay nab'il Dios.

8 Ntons at tuq jun xjal Krisp tb'i, tetz aji tuq te twitzale' tuj te jay nab'il Dios [tuj aj amaq'ji], b'ix ax tetz owokslan ti'j Qajawil kyuky'i kyaqil aj tuj tjay. B'ix ky'ila'j xjal aj amaq' Korint aj n'ok kcha'o' tuq te aj nxik tpakb'a' te Pa'k, e'okslan b'ix njaw tuq si' a' kywi'.

9 Ntons, jun qonik'an te Pa'k owok joto' tuj twitz tzan te Qajawil, b'ix te Qajawil oxik tq'uma' tetz ikxjani: «K'on txob'. Intxik apakb'a' te tpakb'alil galan b'ix k'on chlumet,

10 tzan tpaj wetz akyinqet awuky'i'l b'ix nijunwt ab'l b'a'n tzan tok tk'ulu' jun nya'tx galan awi'j. Wetz ate' ky'ila'j xjal tuj ja amaq'ni aj oje kye'el njoyo'.»

11 Ntons te Pa'k okajten kxol kye aj Korint jun aq'b'i tuky'i waqaq qya', b'ix nxik tuq txnaq'tza' tyol Qtata Dios kxol.

12 Yaji, tuj jun tyemp at tuq junky k'ulul mandad tuj amaq' Akay, Galyon tb'i, tuj aj tyempji kye aj tijajil Israel [aj nkyeq'ojin tuq ti'j te Pa'k], oqet kykawla' junch'in b'ix ojaw ktzyu' te Pa'k b'ix oxik kyin tuj despach twitz te

* **18:5** Ax: Sílas. * **18:6** Ezq 33:1-9 † **18:7** "Jun xjal aj nna'on Qtata Dios" telponx tuq jun aj nya'tx tijajil Israel per eq'i' titza' iktza' kye aj tijajil Israel eq'i' kyitza'.

k'ulul mandad.
13 Oxik kyq'uma' ikxjani: «Te ja xjal ntzani nxik tkub'sa' kyk'u'j kye xjal tzan kyna'on te Qtata Dios tuky'i junky tume'l aj k'onti'l nyolin te Kawb'il ti'j qrelijyon.»
14 Ya ma tz'aq'ik tuq te Pa'k tzan tyolin, tzaj te Galyon, oxik tq'uma' kye xjal ikxjani: «Qa tzan tpaj-wit jun til nya'tx nim qatzun b'an nimji, a'inx-tal wetz owokel nsi' nwi' eti'j etetz aj tijajil Israel.
15 Per komo etetz cha nkxwululun ti'j jun yol b'ix ti'j kyb'i xjal b'ix ti'j te Kawb'il te erelijyon etetz, intok etenx etetz titza' okxteyon. Wetz k'on ngan tzan wok jun pujul il exol etetz ti'j te nini.»
16 Ntons eb'aj'etz tlajo' tuj tdespach.
17 Ntons yaji, kye xjal e'ok lab'un ti'j te Sóstenes, te twitzale' tuj te jay nab'il Dios tzi, b'ix oqetb'aj kyb'uju' ax twitz te despach, per te Galyon k'onti'l tidi' otq'umaj.

Aj Tmeltz'jik Junky'el Te Pa'k Tuj Amaq' Antyokiy Tuj Tkwentil Siry

18 Te Pa'k okajten ky'ila'j q'ijky tzi, yaji ekaj tkawi' kye qerman b'ix oxik tuj bark tzan tpon Siry, b'ix ajune' tuq tuky'i'l te Akiy b'ix Xhil. Ya ma pon amaq' Senkrey owel tjoso' ti'j twi' tzan tpaj ojetq tuq xik tsi' tjurament.*
19 Yaji eb'ajpon Efeso, b'ix tetz ekaj tsi' tzi te Akiy b'ix te Xhil, b'ix oxik tuj te jay nab'il Dios b'ix nyolin tuq kyuky'i kye aj tijajil Israel tzi.
20 Kye xjal oqet kywitz twitz tzan tuq tkaj kab'e'ky q'ij, per tetz k'onti'l otb'anij tzan tkaj.
21 Ekaj tkawi' b'ix oxik tq'uma' kyetz: «(A tgan tzan nten Jerusalen tuj ninq'ij aj oky'el naj)‡ per kyin'ul junky'el etuky'i'l qa te Qtata Dios tgan.» Yaji owex tzi tuj amaq' Efeso b'ix oxik tuj jun bark.
22 Yaji opon tuj amaq' Sesarey, b'ix ojax [Jerusalen] limal kye qerman txini. Yaji oqex Antyokiy junky'el.
23 Ya ma ky'ik nim tyemp tzi, oxik tuj tkwentil Galasy b'ix Prijy q'olb'el kye b'uch'uj qerman tuj junjunchaq amaq' txini b'ix nkyexik tuq tnimsa' kyk'u'j kyaqil kye aj nkye'okslan ti'j Jesus.

Aj Tpakb'an Te Pol Tuj Amaq' Efeso

24 Ntons, tuj aj tyempji opon tuj amaq' Efeso jun xjal tb'i Pol. Tetz jun aj tijajil Israel aj amaq' Alejandriy tuq, b'ix npakb'an tuq b'an galan, b'an totzqi' tuq nim ti'j te Tu'jal Dios.
25 Tetz ojetq tuq tzaj xnaq'tza' ti'j te tpakb'alil ti'j Qajawil, b'ix tuky'i jun tk'u'jlal npakb'an b'ix b'an byenech nxnaq'tzan tuq ti'j te Jesus, per a'ox tuq teb'en ti'j te aj ntxnaq'tza' tuq te Wa'nch aj njaw tsi' a' tuq kywi' xjal.

* **18:18** Núm 6:18 ‡ **18:21** Kye tz'ib'on oqtxi', atqet k'onti'l oqet ktz'ib'a' aj ja' nyolin "tzan nten Jerusalen tuj ninq'ij."

26 Ntons jun q'ij owaq'ik
tzan tpakb'an tuky'i jun
tk'u'jlal tuj te jay nab'il Dios
[aj ja' nkyepon tuq Akiy
b'ix Xhil], per yatzun kyetz,
ya ma tz'ok kcha'o' tidi'
tuq ntxnaq'tza', ntons kyetz
eyolin tuky'i'l apart, kchukel,
oxik kyq'uma' xtxolil ti'j te
Qtata Dios.
27 Yaji, komo tetz tgan
tuq tzan txik [pakb'on] tuj
tkwentil Akay, kye qerman
oxik kynimsa' tk'u'j b'ix oqet
ktz'ib'a' jun u'j kye a'e' aj
nkye'okslan ti'j Jesus txini
tzan kyk'amon te tetz galan.
Ya ma pon txini kxol kye aj
ojetq kye'okslan tzan tpaj
te nim b'an galan aj ojetq
qet tk'ulu' te Qajawil tuj
kyanim, ntons tetz owonen
nim kyuky'i'l.
28 Kywitz kyaqil xjal
nxik tuq tpakb'a' tuky'i jun
tk'u'jlal, b'ix kye aj tijajil
Israel aj nya'tx dyakwerd tuq
ate', k'onti'l ob'antik tzan taj
ktzaq'b'e' tzan tpaj tetz nqet
tuq tyek'u' tuky'i Tu'jalx Dios,
te Jesus aji tuq te Koloyon Aj
Q'umankaj Oqtxi'.

19

Aj Stzaj Te Txew Dios Kyajsik Kye Aj Efeso

1 Aj tzunx tuq atqet te
Pol tuj Korint, yatzun te
Pa'k tky'iklen kyuj junjun
luwar laq'chik stzi' te nim a',
opon tuj amaq' Efeso aj ja'
e'oknoj twitz junjun xjal aj
nkye'okslan ti'j Jesus.
2 Oxik tq'uma' kyetz ikx-
jani: «¿Otzaj pe'etajsik etetz
te Txew Dios aj etokslan?»
Kyetzaj kyetz, owaj ktzaq'b'e'
ikxjani: «Qetza mina' tok
qcha'o'na qa at jun Txew
Dios.»
3 Ntons te Pa'k oxik
xhcha'o' kyetz: «¿Ntons tuky'i
ab'l qb'i ojaw si' a' etetz ewi'?»
Yaji kyetz owaj ktzaq'b'e':
«Tuky'i tume'l iktza' aj ntx-
naq'tza' tuq te Wa'nch.»
4 Yaji te Pa'k oxik tq'uma'
ikxjani: «Te Wa'nch njaw tsi'
tuq a' kywi' kye xjal tjawlen
kky'ixpu' kynab'lin b'ix nxik
tuq tq'uma' kyetz tzan kyok-
slan tuq ti'j te aj tzul mas yaj,
b'ix a tuq te Jesus aj tzul.»*
5 Ya ma tz'ok kcha'o' ikxji,
kye xjal ojaw si' a' kywi' tuky'i
tb'i Qajaw Jesus.
6 Ya ma qet tsi' te Pa'k
tq'ab' kyajsik, yaji te Txew
Dios otzaj kyajsik b'ix e'aq'ik
tzan kyyolin tuj junky yol,
b'ix epakb'an aj otzaj q'uma'
kyetz tzan Qtata Dios.
7 Kyetz kab'lajuj xjal kyb'et
tuq tzan kkyaqil.
8 Ntons te Pa'k n'ox tuq
tuj te jay nab'il Dios b'ix
opakb'an oxe qya' tzi tuky'i
jun tk'u'jlal b'ix nyolin tuq
kyuky'i'l b'ix nkyexik tuq
txnaq'tza' ti'j te tume'l titza'
tzan kykaj tuj tq'ab' Qtata
Dios b'ix kye xjal nkye'okslan
tuq.
9 Per ate' tuq txq'anky aj
b'an tz'ak-e', k'on kygan tuq
tzan kyokslan sinoke kywitz

* **19:4** Mat 3:11; Mak 1:4,7-8; Luks 3:16; Wnch 1:26-27; Kya 2:38 * **19:9** Te aj nkyoksla' tuq kye xjal aj okslon ti'j Jesus owok q'uma' "Te Tumelil"; Kya 19:23; 11:26.

kye xjal cha nkyeyolin tuq
nya'tx galan ti'j te Tumelil*
[ti'j Qajawil]. Ntons te Pa'k
owel tpawa' tib' kyi'j, b'ix
eb'ajxik tin tuky'i'l kye aj
ojetq tuq kye'okslan ti'j Jesus,
exik tin tuj jun skwel aj te jun
xjal tb'i Tiran, b'ix tzi nyolin
tuq b'ajq'ij kyuky'i'l.
10 Ikxji otk'uluj kab'e' aq'b'i,
b'ix kyaqil kye aj nkyenajan
tuq kyuj kye amaq' tuj Asy,
kyaqil aj tijajil Israel b'ix kye
aj nya'tx tijajil Israel, kyetz
owok kcha'o' te Tyol Qajawil.
11 Te Qtata Dios nqet tuq
tk'ulu' tidi'chq yek'b'il aj a'ox
tetz nb'antik titza', nxik tuq
tsi' tajwalil te Pa'k b'ix ikxji
ky'ila'j yab' nkyeb'antik tuq
titza'.
12 Kye xjal nxik tuq kyeq'i'
k'alb'ilj qatzun xhq'apjji aj
ojetq tuq tz'ok tmako' te Pa'k,
b'ix yaji nqet tuq ksi' kyajsik
kye yab' b'ix te yab'il n'el tuq
kyi'j b'ix kye malspirit nkye-
jatz tuq tuj kyanim.

Aj Oky'ik Kyi'j Wuq Xjal Aj Njatz Kyin Tuq Malspirit Tuj Kyanim Xjal

13 Ntons, junjun aj tija-
jil Israel q'anon xb'etlon-
e', aj njatz tuq kyin mal-
spirit tuj kyanim xjal, yaji
oqet kyk'ulu' probar tzan
kyk'ulun nini tuky'i tb'i Jesus.
Nxik tuq kyq'uma' te jun
malspirit ikxjani: «Oxe'l
nk'ulu' mandad yatz tuky'i
tb'i te Jesus aj ntpakb'a' te
Pa'k.»
14 Ntons jun xjal aj tijajil
Israel, jun pal aj nim tajwalil,
Exheb tb'i, tetz ate' tuq wuq
tk'ajol b'ix kywuqil kyetz
nkyek'ulun tuq ikxji.
15 Yaji te malspirit owa-
jtz stzaq'b'e' ikxjani: «Wetz
wotzqi' te Jesus b'ix ax te Pa'k,
per etetz k'onti'l wotzqimix
a'ix. ¿Ab'lixtzun etetz?»
16 Yaji te xjal aj ja' tuq
atqex te malspirit oxik lipan
kyi'j b'ix eqet titza' b'ix eqet
tb'uju', b'ix sqit eb'aj'ex oqik
tuj te jay b'ix tuky'i ok'ol.

17 Kyaqil kye xjal aj nkye-
najan tuq tuj amaq' Efeso,
kye aj tijajil Israel b'ix a'e'
aj nya'tx tijajil Israel, kyetz
owok kcha'o' te ntzani, b'ix
kkyaqil eb'ajxob'. Ikxji te Qa-
jaw Jesus nqet tuq b'aj jiq'b'a'
kxol.
18 Ky'ila'j kye aj ojetq
tuq kye'okslan, njatz tuq
kyq'uma' kchoj kywitz kyaqil
b'ix tidi'chq nya'tx galan aj
kchmanb'en tuq.
19 Ky'ila'j kye aj b'a'n tuq
kyechmanin eb'aj'okslan,
b'ix otzaj kyin kyaqil kyu'uj
aj n'oken tuq kyitza' b'ix
oqet kky'e'sa' kywitz kyaqil.
Oxik kyin kykwent jateb'
tzan kyaqil kye u'j, b'ix tzan
kyaqil jakon lajuj tuj oxqal
mil (50,000) tmin xtx'otx'al
plat.
20 Ikxji te tpakb'alil ti'j te
Qajawil ja'chq tuq n'ok cha'o'
b'ix nqet tuq yek'u' tajwalil.

21 Ntons, ya ma ky'ik kyaqil
ntzani, te Pa'k oqet tb'isu' tuj
tanim tzan txik Jerusalen,
per tb'ay mejor tzan txik
tuq q'olb'el kye qerman tuj
Masedony b'ix Akay. Oxik
tq'uma' ikxjani: «Cha'oj nten

Jerusalen, yaji a tgan tzan
nxik max Rom.»
22 Ntons, tetz exik tlajo'
kab'e' xjal tuj Masedony aj
nkye'onen tuq tuky'i'l, jun
Timotey b'ix te junky Erast
tb'i, b'ix yaji tetz okaj kab'e'ky
q'ij Asy.

Aj Kyjaw Lab'un Kye Xjal Tuj Amaq' Efeso

23 Ntons tuj aj tyempji
eb'ajjaw lab'un kye xjal
tuj Efeso tzan tpaj [nya'tx
dyakwerd tuq ate' tuky'i] te
Tumelil* [ti'j Qajawil].
24 Komo tuj aj amaq'ji, at
tuq jun xjal aj tb'i Met, tetz
jun tz'aqol, b'ix nqet tz'aqo'
tuq tidi'chq tuky'i xtx'otx'al
plat, b'ix nk'ulun tuq titzb'alil
te jay aj ja' tuq ntzaj na'o'
te dios aj tb'i Artemis,† b'ix
tzan tpaj tetz kye tz'aqol
nkyek'ulun ganar tuq nim
tmin.
25 Ntons e'ok xhchimo'
kkyaqil kye txq'anky aj parej
kyaq'un, b'ix oxik tq'uma'
kyetz ikxjani: «Instzaj echan
waq, etetz eteb'en tzan tpaj te
ja qaq'unni n'ok nim qtumin.
26 B'ix n'ok echa'o' ti'j
te xjal aj Pa'k tb'ini, tetz
nxik tq'uma' kye xjal, kye
dios aj nqet jk'ulu' tuky'i
jq'ab' k'onti'l tidi' token,
b'ix ikxji ky'ila'j xjal tuj ja
qamaq' Efesoni b'ix tuj kyaqil
amaq' tuj tkwentil Asy, oje
kye'okslan tetz b'ix oje kaj
kykola' iktza' eq'i' qitza'.
27 Te ntzani nya'tx galan
tzan tpaj qanq te qaq'un nlay
qet en galan tzan kye xjal,
b'ix ax kebal nlay qet xjani'
te jay nab'il te dios Artemis
aj nqet jiq'b'a' nim. Ikxji ow-
elal ik'o' kyaqil tajwalil, tetz
aj nqet na'o' tzan kye xjal
tuj kyaqil amaq' tuj tkwentil
Asy b'ix tzan kyaqil xjal twitz
tx'o'tx'.»
28 Ya ma tz'ok kcha'o' ikxji,
kkyaqil otzaj kyq'oj b'ix oxik
kyq'uma' kongan ikxjani: «¡A
te Artemis dios ti'j qamaq'
Efeso! ¡A tetz nim tajwalil!»
29 Kye xjal ejaw lab'un, b'ix
derepent owok kchimo' kyib',
e'ok lab'un kyi'j kab'e' xjal aj
Masedony aj ajune' tuq tuky'i
Pa'k, te Gay b'ix Aristark, b'ix
oe'ex kyjuki' b'ix epon kyin aj
ja'kix tuq n'ok kchimo' kyib'.
30 Te Pa'k tgan tuq tzan tox
kxol tzan tuq tyolin kyuky'i'l
per kye a'e' qerman k'onti'l
oktzoqpij.
31 B'ix ax junjun xjal aj at
nim kyajwalil aj nkyek'ulun
mandad tuj junjun amaq'
aj Asy, kyetz tajyol-e' tuq te
Pa'k, b'ix ax kyetz oxik kylajo'
kymandader tuky'i Pa'k tzan
tqet tuq kywitz twitz tzan
k'on tuq tpon tyek'u' twitz
kxol kye xjal.
32 Kye xjal aj nkyelab'un
tuq, junjun nkyesiky'in jun
tidi' b'ix junjunky chuktky,
tzan tpaj k'onti'l tuq kyeb'en
tidi' nky'ik, b'ix ky'ila'j k'onti'l
tuq kyeb'en tistil ojetq tz'ok
kchimo' kyib' tzi.
33 Txq'an xjal aj tijajil Is-
rael oxik kyyoli' tume'l te
jun xjal Jant tb'i, tzan tyolin
kyuky'i kye xjal. Te Jant ojaw

* **19:23** Kya 19:9; 11:26 † **19:24** Ax: Dyan.

tin tq'ab' [tzan tuq kylumet]
tzan txik tyoli' xtxolil ti'j te aj
nky'ik.
34 Per ya ma tz'el kyniky' ti'j
qa tetz jun aj tijajil Israel, kye
xjal mas ejaw siky'in, qanq
kab'e' or eten tzan ksiky'in:
«¡A te Artemis dios ti'j qamaq'
Efeso! ¡A tetz nim tajwalil!»
35 Yaji te aj tz'ib'on tuj
te despach elumet kye xjal
titza', b'ix oxik tq'uma' kyetz
ikxjani: «Etetz waq aj Efeso,
kyaqil xjal kyeb'en qetz aj
Efeso nqet jk'ulu' kwent te jay
nab'il te dios Artemis aj b'an
jiq'b'a' nim b'ix te titzb'alil aj
tzajnaq tuj ka'j.‡
36 Nijunwt nyolin qa
nya'tx ikxji. Astilji presis
tzan elumet ch'in b'ix k'on
ek'uluj jun tidi' tzan tpaj b'an
nksakantik aj otzajel ena'on
tetz junky'el mas yajx.
37 Etetz ma'tx kyetzaj etin
kye ja xjalni b'ix kyetz k'onti'l
tidi' nya'tx galan ma'tx
kyk'uluj ti'j te jay aj ja' ntzaj
qna'o' te dios Artemis b'ix
k'onti'l ma'tx xtxik kyyoli'
kyyol nya'tx galan ti'j.
38 Ikxji qa te Met b'ix kye
aj nkye'aq'unan tuky'i'l at
kyq'oj kyi'j ja xjalni, ntons
akyeqet kye k'ulul mandad
b'ix at kydespach, mejor tzan
kypon txini q'umal tidi' kyil
ja xjalni.
39 B'ix qa etetz egan junky
tidi', ntons b'a'n tzan tok
qchimo' qib' tuj jun tume'l
iktza'x nyolin te Kawb'il.
40 Komo tzan tpaj kyaqil
aj ma'tx ky'ikni, kebal qo'ok
q'uma' aj joyol q'oj a'o', b'ix
qa otzajel cha'o' tistil ma ky'ik
kyaqil ntzani, k'onti'l tidi'
b'a'n tzan txik jq'uma', komo
k'onti'l qeb'en.»
41 Ya ma xik tq'uma' ikxji,
eb'aj'aj tlajo' kyaqil kye xjal
kyjay.

20

Aj Txik Te Pa'k Toxmajji'n-
el Pakb'on Laq'chik

1 Ntons ya ma ky'ik kyaqil
nini, te Pa'k e'ok xhchimo'
kyaqil kye aj nkye'okslan tuq
ti'j Jesus, b'ix oxik tsi' jun-
jun konsej te kyetz b'ix et-
zaj txjaq'e' tzan tkawin kyetz.
Yaji eb'ajkaj tkawi' b'ix oxik
Masedony.
2 Otzajb'aj tb'etza' kyaqil tk-
wentil Masedony b'ix nxik
tuq tnimsa' kyk'u'j kye qer-
man b'ix tidi'chq konsej nxik
tuq tq'uma' kyetz. Yaji oxik
Gresy
3 b'ix tzi okajten oxe qya'.
Yaji ikja'n tuq txik Siry, per
owok xhcha'o' kye aj tija-
jil Israel tuj aj luwarji ojetq
tuq qet kyb'isu' tzan tuq tjaw
ktzyu', mejor oqet tb'isu' tzan
tky'ik Masedony junky'el.
4 Eb'ajxik tuky'i'l te Sópater
aj tk'ajol Pir, jun aj amaq'
Berey; b'ix Aristark b'ix te
Segundo, kyetz a'e' aj amaq'
Tesalonk; b'ix Gay aj amaq'
Derb; b'ix te Timotey; b'ix ax
te Tíkiko b'ix Trófimo a'e' aj
Asy.
5 Kyetz eb'ajtb'ayaj qwitza
b'ix oqet kyiyo'na tuj amaq'
Troas.

‡ **19:35** Ax: "tzajnaq tuq Júpiter," qatzun "tzajnaq tuky'i Séus."

6 Per ya ma kyeky'ik kye
ninq'ij aj nqowa'an te wab'j
pan aj k'onti'l malsb'il tuj,
qetza oxik tuj jun bark aj
owetz Filipos b'ix tuj jweb'
q'ij owok qchimo' qib'a
amaq' Troas b'ix tzi oqetena
wuq q'ij.

Aj Tpon Te Pa'k Tuj Amaq' Troas

7 Ntons, tuj te tb'ay q'ij te
saman, qetza owok qchimo'
qib'a kyuky'i kye qerman tzi
tzan qwa'an junx,* b'ix te
Pa'k owaq'ik tzan txnaq'tzan
qxola. Komo tuj junky q'ij
presis tuq tzan txik tuj tb'ey,
astilji oyolin nim tuj max aj
qok chukaq'b'il.

8 B'ix tuj te kwart twi' te jay
aj ja' tuq chimo' qib', at tuq
ky'ila'j kandil txaqome'.

9 B'ix at tuq jun ku'xon tb'i
Ewtik, tetz wit'likqet tuq tuj
jun tbentanul te jay. B'ix
komo te Pa'k onachq'in nim
tzan txik txnaq'tza', ntons te
ku'xon owaj tzyu' tk'u'j, dech
otzaj tz'aqik max tuj toxi' txol
jawnaq te jay. Ya ma jaw
kyeq'i', ojetq tuq kamik.

10 Ntons te Pa'k oqetz,
oqet mutzlet tajsik te ku'xon
b'ix ojaw xhchile', b'ix oxik
tq'uma' kye xjal ikxjani: «K'on
kxob', tetz itz'ojx.»

11 Yaji te Pa'k ojax junky'el
aj ja' tuq chimo' qib' b'ix
owa'ana.† Ya ma qowa'an, te
Pa'k nyolin tuq kyuky'i kye
qerman max aj stzaj txeka'j.
Yaji oxikna tuj qb'ey.

12 B'ix yatzun te ku'xon,
owaj in tjay itz'oj b'ix b'an
nkyechalaj tuq.

13 Qetza otb'ayajna twitz te
Pa'k b'ix ojaxna tuj jun bark
tzan qxikna max amaq' Ason
aj ja' owokel jk'ulb'a'na tuq te
Pa'k. Komo ikxji ojetq tuq qet
tb'isu' tetz tzan tpaj tgan tuq
tzan txik tuky'i toq.

14 Ya ma tz'ok jk'ulb'a'na
qib' amaq' Ason, tetz ojax
quky'ila tuj bark b'ix oxikna
tuj jun amaq' tb'i Mitilen.

15 Yaji tuj junky iwitq
o'exna tzi ax tuj bark b'ix
opona qaynin twitz jun
luwar tb'i Kiy. Ya tuj junky
iwitq oxikna junxla' te a' b'ix
opona tuj te amaq' Sámos b'ix
yaji, tuj junky iwitq [tuj toxi'
qi'j] opona amaq' Milet.

16 Oky'ik ikxji tzan tpaj
te Pa'k ojetq tuq qet tb'isu'
tzan tky'ik xtxalaj amaq'
Efeso tzan tpaj k'on tgan tuq
nachq'in tuj tkwentil Asy,
tetz tgan tuq tpon luwew
Jerusalen tzan jqeten txini tuj
te nim q'ij Pentecostés.

Aj Kykaj Tkawi' Te Pa'k Kye Qerman Aj Efeso

17 [Ntons tzi tuj Milet,] te
Pa'k oxik tlajo' tmandader
tzan ktzaj tuk'le' kye tijxjal
kxol kye qerman tuj Efeso.

18 Ya ma kyepon, oxik
tq'uma' kyetz ikxjani: «Etetz
eteb'en titza' wetz nkyinb'et
tuj tume'l exol etetz atxkix aj
wul tzani tuj tkwentil Asy.

* **20:7** "Tzan qwa'an junx" qanq telponx nkyewa'an tuq tzan stzaj kyna'o' tkamlen Jesus twitz krus, komo kyetz ko'chq ikxji nkyek'ulun cha'oj tok tuq kchimo' kyib'; Luks 22:19; 1Kor 11:25; Kya 2:42,46. † **20:11** Intqet awen ti'j te 20:7.

19 Wetz q'apo' wib' nkyin'aq'unankix tuq te Qajawil b'ix k'onti'l tuq nkyinb'isun wi'jx wetz, sinoke nim tuq nkyinb'isun kyi'j kye qerman‡ anke tidi'chq xhcho'nal nky'ik tuq wi'j tzan tpaj nya'tx galan nkyb'isu' kye aj tijajil Israel wi'j.

20 B'ix wetz k'onti'l okaj nsi' tzan txik npakb'a' te aj b'an galan te etetz, nxikkix tuq nxnaq'tza' kywitz kyaqil xjal b'ix ja'chq tuj junjun jay.

21 Nxik tuq npakb'a' kyuky'i kye aj tijajil Israel b'ix kyuky'i kye aj nya'tx tijajil Israel, oje xik nq'uma' kyetz tzan tjaw kky'ixpu' kynab'lin iktza' te Qtata Dios tgan b'ix tzan tok kywit'b'a' kyk'u'j ti'j Qajaw Jesus.

22 Ajna'l wetz ma kyinxik Jerusalen b'ix tuj wanim nkyinna'on b'an presis tzan nxik anke k'onti'l web'en tidi' oky'el wi'j txini.

23 Per tuj kyaqil amaq' aj ja' nkyinpon, te Txew Dios ntzaj tq'uma' tuj wanim oky'el tidi'chq xhcho'nal wi'j, b'ix okyinqtex si' tuj pres, okyinqtel k'alo' tuky'i kaden.

24 Per wetz k'onti'l nkyinb'isun qa okyinkamel, sinoke cha a'ox ngan tzan tb'antik kyaqil te aj okaj tsi' te Qajaw Jesus wetz, tzan txik npakb'a' te tpakb'alil titza' nqokolet tzan te Qtata Dios aj b'a'n galan nab'lin quky'i'l.*

25 Wetz oje kyinpakb'an exol etetz te tume'l titza' tzan ekaj tuj tq'ab' Qtata Dios. B'ix ajna'l, wetz sewur atin ya nlay kyin'ok e'e' tzan nijunwt te etetz.

26 Wetz ngan tzan txik nq'uma' etetz ajna'l, k'onti'l npaj ti'j kyaqil aj oky'el kyi'j* kye xjal.

27 Komo wetz oxik npakb'a' kyaqil te tpakb'alil galan aj b'isu'xkix tuq tzan te Qtata Dios b'ix k'onti'l oqet wewa' ch'inwt.

28 Intok esi' waq enab'l eti'jx etetz, b'ix kyi'j kye qerman§ aj nkyexik ete'e' tzan tpaj okxkaj si' tzan te Txew Dios te k'ulul kwent te kyetz. Etetz a tgan tzan kyqet ek'ulu' kwent kyaqil kye qerman aj nkye'okslan ti'j te Qtata Dios, kyaqil kye aj ajixk tetz etzaj tuk'le' tzan tpaj tkamlen aj tel xhchiky'el.

29 Wetz web'en, oj waj wetz, kye'ul txq'anky xjal k'ulul tidi'chq nya'tx galan kyi'j kye qerman, kye'ul iktza' xo'j aj b'an xtx'u'j npon kynajsa' kye karner.

30 B'ix exolx etetz, okye'elatz junjun aj oxe'l kxnaq'tza' tidi'chq aj nya'tx b'an'ax tzan kyqet kyeq'i' kye aj nkye'okslan ti'j Jesus.

31 Astilji, intok esi' waq enab'l. Instzaj ena'o', wetz oxe aq'b'i aj ma'tx kyinqeten exol, k'onti'l okaj nsi' tzan txik nsi' jun konsej etuky'i'l ekyaqil etetz anke tidi'chq tuq xhcho'nal n'ok wen.

32 Ajna'l waq erman, wetz wit'lik nk'u'j tzan tonen etuky'i'l te Qajawil b'ix te

‡ **20:19** Ax: nkyin'oq' tuq. * **20:24** 2Tim 4:7-8 * **20:26** Ezq 33:1-9 § **20:28** Ax: kye karner.

Tyol aj b'an galan tzan eten
b'an jwert tuky'i'l b'ix tzan
txik tsi' te etetz te nim b'an
galan aj oqet tb'isu' tzan
stzaj tsi' te qkyaqil qetz aj
pawamo' a'ox te tetz.
33 Wetz k'onti'l ma'tx tz'el
nq'ajab' ti'j jun tidi' te junky,
k'onti'l ma'tx tz'el ngani' stu-
min ni tq'anaq.
34 Etetz eteb'en, wetz ma'tx
kyin'aq'unan tuky'i nq'ab'x
tzan tuq toknoj kyaqil aj pre-
sis te wetz b'ix kye aj ajune'
tuq wuky'i'l.
35 Wetz oje kxik nxnaq'tza',
aji te tume'l tzan qaq'unan
b'ix ikxji tzan qonen kyuky'i
kye aj presis jun onb'il te
kyetz. Komo iktza'x otq'umaj
te Qajaw Jesus ikxjani: “Mas
nchalaj qanim oj txik qoye'
jun tidi' te junky, twitz oj
jk'amon.”»
36 Ntons, ya ma xik
tq'uma' kyaqil ntzani, te Pa'k
oqet mejlet b'ix owokten
xnaq'tzon kyuky'i kkyaqil
kyetz.
37 Kkyaqil eb'aj'oq' b'ix
otzaj kchele' te Pa'k b'ix
ekawin tuky'i'l tuky'i jun
limb'il b'an galan.*
38 Kye xjal b'an nkyeb'isun
tuq tzan tpaj ojetq tuq xik
tq'uma' kyetz, ya nlay tuq
tz'ok kye'e'ky. Yaji oxwa'q ky-
wab'a'tz max tuj te bark.

21

Tidi' Oky'ik Tuj Tb'ey Pa'k Aj Tmeltz'jikky Jerusalen

1 Ya ma kyekaj jkawi'na,
qetza ojaxna tuj te bark b'ix
oxikna derech tumelil amaq'
Kos, b'ix ya tuj junky iwitq
amaq' Ródas, b'ix yaji amaq'
Pátara.
2 B'ix txini owoknoj jun
bark qwitz aj ikja'n tuq txik
derech Penisy b'ix ntons
oxikna tuj te bark.
3 Aj qky'ikna, oxik qena
te tkwentil Chipr, cha okaj
tuj qsurt, yaji oxikna tumelil
Siry b'ix opona amaq' Tir
tzan tpaj te bark presis tuq
tzan tkaj tsi' iqtz txini.
4 Tzi e'oknoj qwitza kye aj
nkye'okslan tuq ti'j Jesus b'ix
okajtena tzi wuq q'ij. Tzan
tpaj te Txew Dios nyolin tuq
tuj kyanim [qa te Pa'k owokel
ten twitz xhcho'nal], kyetz
oxik kyq'uma' te Pa'k tzan
k'on tuq txik Jerusalen.
5 Ya ma ky'ik wuq q'ij tzi,
o'etzna b'ix kye qerman etzaj
wab'al qetza max xtxa'm te
amaq', ax ajune' kyaqil kye
kxu'jel b'ix kye kyk'wa'al.
Yaji oqet mejletna tlob'en
a' b'ix ax tzi oxnaq'tzana te
Qtata Dios.
6 Yaji ekaj jkawi'na b'ix
ojaxna tuj te bark, b'ix kyetz
eb'aj'aj kyjay.
7 Ya ma qopona Tolemáida
qetzlen Tir, oxwa'qna q'olb'el
kye qerman tzi b'ix okajna
jun q'ij kyuky'i'l txini.
8 Ya tuj junky iwitq [qkyaqil
qetza aj aqoqetna tuq tuky'i
Pa'k], o'exna tzi b'ix opona
Sesarey b'ix okajna tjay Lip*

* **20:37** Kyetz tzan kykawin te jun xjal tuky'i jun limb'il b'an galan, owok ktz'ub'a' te xjal. * **21:8** Kya 6:5; 8:5-6

aj pakb'al ti'j te tpakb'alil
galan ti'j Jesus, tetz jun te
kywuqil kye aj nkye'onen tuq
kyuky'i'l kye tky'ixel Jesus.
9 Tetz ate' tuq kaj tme'al
q'opoj mina' tuq tok kyen
twitz ichan b'ix kyetz a'e' aj
yolil tyol Dios tuq.
10 Aj aqoqetna tuq tzi,
komo oqetena ky'ila'j q'ij,
opon jun aj yolil tyol Dios
tzajnaq tuq Judey, tetz tb'i
Agab.*
11 Ya ma pon quky'ila, owel
tin tsinch te Pa'k b'ix owok
tk'alo' tq'ab'x tuky'i toq b'ix
oxik tq'uma' ikxjani: «Ikxjani
ntyoli' te Txew Dios: "Kye aj
tijajil Israel tuj Jerusalen oq-
tel kyk'alo' ikxjani te tajaw
ja sinchni b'ix oxe'l kyq'apo'
tuj kyq'ab' kye aj nya'tx qx-
jalil tijajil Israel aj k'onti'l
nkye'okslan te Qtata Dios."»
12 Ya ma tz'ok qcha'o'na
ikxji, qetza b'ix kye aj Sesarey
oqet qwitza twitz te Pa'k tzan
k'on tuq txik Jerusalen.
13 Ntons te Pa'k owajtz
stzaq'b'e' qetza ikxjani: «¿Tis-
til nkx'oq'? Ikxji cha mas
ntzaj cho'on wanim etitza'.
Wetz dispwest a'in nya'tx
a'ox tzan nqet k'alo' sinoke ax
tzan nkamik Jerusalen tzan
tpaj te Qajaw Jesus.»
14 Ntons qetza oqet qwitza
twitz tzan k'on tuq txik per
k'onti'l oxik toksla'na. Ntons
oxik qtzoqpi'na b'ix oxik
jq'uma'na ikxjani: «Intky'ik
iktza'x tgan te Qajawil.»
15 Yaji qetza oqet jk'ulu'na
qib' b'ix oxikna Jerusalen.
16 Ax eb'ajtzaj quky'ila
txq'anky qerman aj Sesarey
aj nkye'okslan ti'j Jesus, b'ix
opon kyina tjay Mnason jun
xjal aj Chipr, tetz jun xjal
b'an oqtxi'xi' tuq tokslb'en ti'j
Jesus b'ix tzi okajtena tjay.

Aj Txik Tq'uma' Te Pa'k Tidi' Ojetq Tk'uluj Te Qtata Dios Kxol Kye Aj Nya'tx Tijajil Israel

17 Ya ma qopona Jerusalen
kye qerman okyk'amojna
tuky'i jun tk'u'jlal, b'an
nkyechalaj tuq.
18 Tuj junky iwitq te Pa'k
oxik quky'ila q'olb'el te Chaw
b'ix kkyaqil kye tijxjal ojetq
tuq tz'ok kchimo' kyib' tzi.
19 Ya ma liman te kyetz
kkyaqil, yaji oxik tq'uma'
kyaqil xtxolil ti'j tk'ulb'en
Qtata Dios tuky'i'l kxol kye aj
nya'tx tijajil Israel.
20 Ya ma tz'ok kcha'o' ikxji,
kkyaqil kyetz oqet kyjiq'b'a'
nim te Qtata Dios. Yaji oxik
kyq'uma' te Pa'k ikxjani:
«Ajna'l erman, yatz n'ok awen
ate' b'an ky'ila'j* aj tijajil
Israel oje kye'okslan, b'ix
kyetz k'on kygan tzan tkaj ksi'
te Kawb'il ti'j qrelijyon.
21 B'ix oje tz'ok kcha'o' awi'j
qa yatz nxik axnaq'tza' kxol
kye [qxjalil] aj tijajil Israel
aj [nkyenajan tuj txq'anky
amaq'] kxol kye aj nya'tx
qijajil, tzan tkaj kykola' te
[Kawb'il ti'j qrelijyon aj oqet
stz'ib'a'] Moisés, b'ix tzan
tkaj kykola' tzan tok ksi'
kyechalul te kyk'wa'al, b'ix

* **21:10** Kya 11:28 * **21:20** Ax: ky'ila'j mil.

tzan tkaj kykola' kyaqil aj nkyk'ulu' qxjalil ikxji.

22 ¿Titza' oqoteyon ajna'l? Kye xjal owokel kchimo' kyib'† tzan tpaj owokelkix kcha'o' qa yatz ma'tx xhch'ul.

23 Ajna'l intqet ak'ulu' te aj oxe'l jq'uma'na yatz: Qxola ate' kaj xjal aj oje xik ksi' kyyol tzan kyk'ulun jun tidi' te Qtata Dios.

24 Inkxik awin awuky'i'l b'ix intqet ak'ulu' junx kyuky'i'l iktza' nyolin te Kawb'il ti'j qrelijyon tzan tkaj saq etanim tuj twitz Qtata Dios, b'ix yatz intxik achojo' kyaqil aj presis tzan tqet ksk'oni' kywi'.* Ikxji kyaqil kye xjal owelal kyniky' te aj oje tz'ok kcha'o' awi'j nya'tx b'an'ax, b'ix ikxji owokel kyen yatz nqet ak'ulu' iktza'xkix te Kawb'il ti'j qrelijyon.

25 Yatzun kyi'j kye xjal aj nya'tx tijajil Israel aj oje kye'okslan, qetza oje qet qtz'ib'a'na jun u'j te kyetz [nya'tx presis tzan txik kyin te Kawb'il te qrelijyon sinoke cha a'ox] tzan k'on xik kywa'a' aj q'apomaj kye titzb'alil jun tidi', b'ix tzan k'on xik kchi' jun txkup aj cha n'el b'ino' kyalq, b'ix tzan k'on xik kchi' xhchiky'el jun txkup, b'ix tzan k'on kyek'ajajin.»*

Aj Tjaw Tzyu' Te Pa'k Tuj Te Nin Jay Nab'il Qtata Dios

26 Ntons te Pa'k eb'ajxik tin tuky'i'l kye aj kaj ichan. Yaji tuj junky iwitq oqet tk'ulu' junx kyuky'i'l iktza' te Kawb'il nyolin tzan tkaj saq kyanim tuj twitz Qtata Dios. Yaji owox tuj te Nin Jay Nab'il Qtata Dios tzan txik tq'uma' alkyetz q'ij tuq omankuyon tzan tb'antik kyaqil aj nyolin tuq te Kawb'il ti'j te nini, b'ix ikxji tzan txik kyq'apo' te kyoyej aj presis tzan txik ksi' junjunchaq te kyetz.

27 Ya aj ch'inky tuq tmankun te twuqi' q'ij, junjun aj tijajil Israel aj tzajnaqe' tuq tuj tkwentil Asy, ya ma xik kyen te Pa'k atqet tuq tuj te Nin Jay Nab'il Qtata Dios, okyk'uluj tzan kyjaw lab'un kye xjal b'ix e'ok tenan ti'j te Pa'k.

28 Nkyesiky'in tuq ikxjani: «¡Etetz aj tijajil Israel a'ix, sek' etonen waq quky'ila! Aj ntza'n te xjal aj nxik txnaq'tza' nya'tx tume'l, aj nya'tx ikxji eq'i' tzan kye qxjalil b'ix nya'tx iktza' nyolin tuj te Kawb'il ti'j qrelijyon aj oqet stz'ib'a' Moisés, b'ix nxnaq'tzan nya'tx galan ti'j te ja Nin Jay Nab'il Qtata Dios b'ix ma'tx kye'otz tin txq'an xjal aj nya'tx tijajil Israel. Ikxji nk'ulun jun b'an nya'tx galan ti'j te ja Nin Jay aj pawa' a'ox te nab'il Qtata Dios.»

29 Nxik kyyoli' tuq ikxjani tzan tpaj ojetq tuq tz'ok kyen jun qerman aj Efeso, Trófimo tb'i,* ajun tuq tuky'i Pa'k

† **21:22** Kye tz'ib'on oqtxi', atqet k'onti'l oqet ktz'ib'a' aj ja' nyolin "owokel kchimo' kyib'." * **21:24** Núm 6:13-21 * **21:25** Kya 15:23-29 * **21:29** Kya 20:4

tuj aj amaq'ji, b'ix kyetz
tuj kynab'l qa te Pa'k owox
tuk'le' tuj te Nin Jay Nab'il
Qtata Dios.
30 Ntons kyaqil kye xjal tuj
te amaq' eb'ajjaw lab'un, exik
karedin tzi, ojaw ktzyu' te
Pa'k b'ix owex kyjuki' ti'jx te
Nin Jay Nab'il Qtata Dios b'ix
okaj kylamo' tlamelul.
31 Ch'inky tuq tqet
kykansa', b'ix te k'ulul man-
dad kyi'j kye kapitan kye
soldad tuj Jerusalen owok
xhcha'o', kyaqil kye xjal tuj
te amaq' ojetq tuq kyejaw
lab'un.
32 Ntons, tetz e'ok xhchimo'
kye tsoldad b'ix kye kapitan
kye soldad b'ix eb'ajxik oqe-
lan aj ja' tuq akyeqet kye xjal.
Ya ma xik kye'e' kye xjal ojetq
pon te k'ulul mandad kyuky'i
tsoldad, ntons okaj ksi' tzan
tqet kyb'uju' te Pa'k.
33 Ntons te k'ulul mandad
kye kapitan kye soldad owok
laq'chet ti'j te Pa'k b'ix oqet
ktzyu', oxik tk'ulu' mandad
tzan tqet kyk'alo' tuky'i kab'e'
kaden. Yaji oxik xhcha'o' ab'l
tuq tetz b'ix tidi' tuq ojetq
tk'uluj.
34 Per kxol kye xjal junjun
nkyq'uma' tuq jun tidi' b'ix
junjunky nkyq'uma' tuq
junky tidi', ikxji te k'ulul
mandad k'onti'l owel tniky'
tidi' te tume'l tzan tpaj b'an
nkyeqawje' tuq, mejor oxik
tk'ulu' mandad tzan txik kyin
tuj kyjay kye soldad.
35 Ya ma kyepon aj ja'
xhkaleli' stzi' kyjay kye
soldad, kye soldad oxik kyin
te Pa'k per cha ojaw kyiqa'
tzan tpaj kye xjal kygan tuq
tzan kyb'ujun tetz.
36 Kyaqil tuq kye xjal
lapike' tuq kyi'j b'ix nkye-
siky'in tuq ikxjani: «¡Intqet
kanslet, intqet kanslet!»
37 Aj ikja'n tuq tox in tuj
kyjay kye soldad, te Pa'k oxik
xhcha'o' tuky'i te k'ulul man-
dad kyi'j kye kapitan kye sol-
dad ikxjani: «¿B'a'n tzan ny-
olin awuky'i'l jun ch'i rat?»
Yaji te k'ulul mandad oxik
xhcha'o' ikxjani: «¡Ntons yatz
b'a'n chyolin tuj yol gryeg!
38 ¿Nya'tx pe' a'ich yatz aj
Ejipt aj oxik tkub'sa' kyk'u'j
kye xjal tzan kyq'ojin ti'j te
gobyern, b'ix yaji owex, oxik
tuj te ky'ixk'oj tx'o'tx' tuky'i
kaj mil (4000) xjal a'e' aj joyol
q'oj?»
39 Yaji te Pa'k oxik tq'uma'
ikxjani: «Wetz b'an'ax a'in jun
aj tijajil Israel b'ix a'in aj Tars
tuj tkwentil Silisy, jun nim
amaq'. Per tzoqpij ch'in tzan
nyolin wetz kyuky'i'l kye ja
xjalni.»
40 Ya ma stzoqpij te k'ulul
mandad kye soldad tzan ty-
olin te Pa'k, ntons te Pa'k oqet
wa'let twi' te grad b'ix ojaw
tin tq'ab' tzan kylumet kye
xjal. Ya ma kyelumet kye xjal,
owaq'ik tzan tyolin tuj te yol
ebrey, oxik tq'uma' ikxjani:

22

1 «Ajna'l waq erman b'ix
etetz erman aj tijxjal a'ix, in-
stzaj echa'o' te aj oxe'l nyoli'
wi'j tzan nkolon wib' ewitz.»
2 Ya ma xik kcha'o' te Pa'k
nyolin tuq kyuky'i'l tuj kyyol
ebrey, ntons kye xjal elumet

byenech b'ix te Pa'k oxik
tq'uma' ikxjani:
3 «Ax wetz a'in aj tijajil Is-
rael [iktza'x a'ix]. In'itz'jik
amaq' Tars tuj tkwentil Silisy
per injaw ky'ib' tuj ja amaq'
ntzani. Inqet xnaq'tza' tzan
te Gamaliel* b'ix b'an eq'i'
witza' te Kawb'il ti'j qrelijyon
aj nxik kyin tuq kye qijajil
oqtxi'. B'ix wetz b'an nqet
nxjani' te Qtata Dios iktza'x
ententz ajna'l.
4 Wetz tb'aya' wajq'oj tuq
kywitz kye aj nkye'okslan te
tume'l aj eq'i' witza' ajna'l.
Nkyejaw tuq nlajo' tzan
kyqet nkansa', b'ix nkyejaw
tuq ntzyu' b'ix nkyeqex tuq
nsi' tuj pres xuj qa ichanji.
5 Komo te twitzale' pal, tetz
teb'en qa b'an'ax ntzani, b'ix
kyaqil kye aj te b'uch'uj tijx-
jal aj mas nim kyajwalil qxol
qetz aj tijajil Israel a'o' ax
kyetz kyeb'en. Kyetz b'a'n
tzan kyyolin jun-el otzaj ksi'
jun u'j tzan nxik tuq Damask
tzyul a'e' aj nkye'okslan tuq
txini b'ix tzan tuq ktzaj win
tzani Jerusalen tzan kyqex
nsi' pres.*
6 Per aj ikja'n tuq nxik wetz
txini, b'ix aj ch'inky tuq npon
Damask, qanq ojetq qopon
chijq'ij tuq, tanderepent jun
xhk'atun oqet txaqtxon wi'j
tzajnaq tuq tuj ka'j.
7 Inqet tz'aqik twitz tx'o'tx'
b'ix oxik ncha'o' twi' jun xjal,
otzaj tq'uma' wetz ikxjani:
"Saulo, Saulo, ¿tistil nkyinjaw
alajo'?"
8 Yaji wetz oxik ncha'o':
"¿Ab'ltzun a'ich tat?" Yaji
tetz owajtz stzaq'b'e' ikxjani:
"Wetz a'in Jesus aj Nasaret aj
njaw alajo' yatzni."
9 Kye aj ajune' tuq wuky'i'l
oxik kyen te aj xhk'atun
ntxaqtxon per k'onti'l owel
kyniky' te aj ntzaj yolin tuq
wuky'i'l.
10 Yaji wetz oxik ncha'o'
tetz: "¿Tat, tidi' presis tzan
nk'ulun?" Yaji te Qajawil
otzaj tq'uma' ikxjani: "Pax
Damask b'ix tzi otzajel q'uma'
yatz te aj presis tzan tqet
ak'ulu'."
11 Komo tzan tpaj
xhchqitz'unal aj otzaj tx-
aqtxon, b'eyx inkaj moy
titza', yaji kye wuky'i'l cha
inxik kyjocho' max amaq'
Damask.
12 Tzi at tuq jun xjal tb'i
Ananiys. Tetz jun xjal aj b'an
eq'i' titza' kyaqil iktza'x ny-
olin tuj te Kawb'il ti'j qreli-
jyon b'ix nqet tuq txjani' te
Qtata Dios. Kyaqil kye xjal
aj tijajil Israel nkyeyolin tuq
galan ti'j tetz.
13 Tetz opon q'olb'el wetz
aj ja' tuq atinqet, b'ix otzaj
tq'uma' wetz ikxjani: "Erman
Saulo, ajnali intjaw jaqet te
awitz." Yaji b'eyxnajji ojaqet
te nwitz b'ix b'a'n tuq tzan
txik wen tetz.
14 Yaji otzaj tq'uma' ikx-
jani: "Te Dios aj ntzaj kyna'o'
kye qijajil oqtxi', tetz ma'tx
xhch'el tjoyo' tzan tel aniky'
tidi' tetz tgan, b'ix tzan tok
awen te Jesus aj k'onti'l xh-
choj b'ix tzan tok acha'o' Tyol
tuj stzi'x tetz.

* **22:3** Kya 5:34-39 * **22:5** Kya 8:3; 26:9-11

15 Yatz oxe'l aq'uma' kywitz
kyaqil xjal kyaqil aj ma'tx
tz'ok awen b'ix aj ma'tx tz'ok
acha'o' ti'j tetz.
16 B'ix k'on xhch'iyon mas.
Pajaw wa'let, intjaw a' awi'
b'ix intqet awitz twitz te Qa-
jawil tzan tqet tnajsa' tetz te
achoj."
17 Ya ma kyinmeltz'jik
Jerusalen, in'ox tuj te Nin Jay
Nab'il Qtata Dios xnaq'tzon
b'ix owok joto' tuj nwitz.
18 Oxik we'e' te Qajawil,
otzaj tq'uma' wetz ikxjani:
"Sek' awex b'eyxnaj tuj ja
amaq'ni tzan tpaj nlay tz'ok
ksi' kye xjal kywi' ti'j te
aj oxe'l aq'uma' kyetz wi'j
wetz."
19 Yaji oxik nq'uma' ikx-
jani: "Tat, kyetz kyeb'en qa
wetz nkyejaw tuq ntzyu' kyuj
kye jay nab'il yatz kye aj
nkye'okslan awi'j b'ix nkye-
qex tuq nsi' tuj pres b'ix nkye-
qet tuq nb'uju'.
20 B'ix aj tqet kykansa' te
Xhte'k aj n'aq'unan tuq te
yatz, ax wetz akyinqet tuq
tzi b'ix dyakwerd tuq atin
kyuky'i'l b'ix [nkyin'onen
tuq kyuky'i'l] oqet nxb'uqi'
ktxo'w kye aj eqet kansan
tetz."*
21 Yaji tetz otzaj tq'uma'
wetz ikxjani: "Pax, intqet
ak'ulu' awib', wetz otxe'l
nlajo' laq'chik kxol kye xjal
aj nya'tx tijajil Israel."»
22 Ntons, max tzani kye
xjal owok ksi' kywi' ti'j per
[ya ma tz'ok kcha'o' te ja
ntzani], yaji e'aq'ik tzan ky-
jaw siky'in junky'el b'ix nxik
tuq kyq'uma' ikxjani: «¡In-
tqet ekansa' ja xjalni! ¡Nya'tx
galan tzan tanq'in!»
23 Nkyesiky'in tuq b'ix njaw
tuq kkyito' kyq'anaq b'ix
nkyequqin tuq.
24 Yaji te k'ulul mandad kye
soldad oxik tq'uma' tzan tox
si' te Pa'k tuj kyjay kye sol-
dad. Yaji oxik tk'ulu' mandad
tzan tqet poq'cha' tzan tjatz
tq'uma' tistil tuq kye xjal b'an
nkyelab'un tuq ti'j.
25 Per ya aj ojetq tuq qet
waku' tzan tuq tqet jub'cha',
te Pa'k oxik xhcha'o' te jun
kapitan kxol kye soldad aj
atqet tuq qaynin ti'j, oxik
tq'uma' ikxjani: «¿At etetz
etajwalil tzan te kawb'il [aj
Rom] tzan tqet ejub'cha' jun
xjal aj at toklen tzan tkolet
tzan te kawb'il aj Rom b'ix qa
k'onti'l til ojetq tz'ok eten?»
26 Ya ma tz'ok xhcha'o'
ikxji, te kapitan oxik yoliyon
tuky'i te k'ulul mandad b'ix
oxik tq'uma' ikxjani: «¿Tidi'
ak'ulu'tz ajna'l? Te ja xjalni,
tetz at toklen tzan tkolet tzan
te jkawb'il qetz aj Rom.»
27 Yaji tzaj te k'ulul man-
dad, owok laq'chet ti'j te Pa'k,
oxik xhcha'o' tetz ikxjani:
«¿B'an'ax yatz at awoklen
tzan akolet tzan te jkawb'ilna
qetza aj Rom?» Yaji te Pa'k
owaj stzaq'b'e': «B'an'ax.»
28 Yaji te k'ulul mandad
oxik tq'uma' ikxjani: «Wetz
nim tmin onnajsaj tzan wok
jun aj b'a'n tzan tkolet tzan
te kykawb'il aj Rom.» Yaji
te Pa'k owaj stzaq'b'e' ikx-
jani: «Per wetz witz'jlenx at

* **22:20** Kya 7:58; 8:1

woklen tzan nkolet tzan te
kykawb'il aj Rom.»
29 Ya ma tz'ok kcha'o' ikxji,
kye aj oxik tuq sin xhcho'nal
ti'j te Pa'k e'el laq'chet ti'j, b'ix
ax te k'ulul mandad kyi'j ax
oxob' tzan tpaj te Pa'k at tuq
toklen tzan tqet kolo' tzan te
kykawb'il aj Rom, b'ix ojetq
tuq qet waku' tuky'i kaden.

Aj Tpon In Te Pa'k Kywitz Kye Aj At Kyajwalil Kxol Kye Tijajil Israel

30 Ya tuj junky iwitq te
k'ulul mandad kyi'j kye kapi-
tan kye soldad tgan tuq tzan
tok xhcha'o' byenech alkyetz
te b'an'ax tistil tuq kye aj
tijajil Israel nkyeqanin tuq
ti'j te Pa'k. Ntons e'el tin kye
kaden ti'j, b'ix e'ok xtxoko'
kye pal aj nim kyajwalil b'ix
kyaqil kye tijxjal aj te b'uch'uj
mas nim kyajwalil kxol kye
tijajil Israel, b'ix yaji oxik
tq'uma' tzan stzaj in te Pa'k,
b'ix oqet tsi' te Pa'k kywitz.

23

1 Ntons te Pa'k oxik tka'yi'
kye tijxjal aj nim kyajwalil
b'ix oxik tq'uma' kyetz ikx-
jani: «[Instzaj echan] waq
erman, wetz nkyinb'et galan
tuj twitz Qtata Dios, b'ix
k'onti'l tidi' nya'tx galan
ntyoli' wanim wi'j.»
2 Ntons te Ananiys aj
twitzale' pal, tetz oxik tk'ulu'
mandad tzan tok joto' stzi'.
3 Per yaji te Pa'k owaj
stzaq'b'e': «Te Qtata Dios
otzajel tsi' jun xhcho'nal
te yatz, yatz aj xmeletz'*
a'ich. Yatz atichqet tuj
awit'lel tzan stzaj aq'uma'
wil iktza'x nyolin te Kawb'il
ti'j qrelijyon, per yatz nxik
ak'ulu' mandad tzan wok
b'uju', b'ix ikxji k'onti'l nqet
ak'ulu' iktza'xkix te Kawb'il
tgan.»
4 Yaji tzaj kye aj akyeqet tuq
tzi, oxik kyq'uma': «¡Ti'tzun,
ikxji n'aj atzaq'b'e' yatz te
twitzale' pal!»
5 Yaji te Pa'k oxik tq'uma':
«Erman, wetz k'onti'l tuq
web'en qa a te twitzale' pal.
Komo tuj Tu'jal Dios nyolin
ikxjani: "K'on tzaj aqanb'e'
jun nya'tx galan ti'j jun k'ulul
mandad tuj awamaq'."»*
6 Ntons yaji, te Pa'k ya
ma tz'el tniky' kxol kye aj
akyeqet tuq txini, junjun te
kyetz aj b'uch'uj Sadusey b'ix
txq'anky aj b'uch'uj Parisey,
ntons oxik tq'uma' kongan
ikxjani: «Erman, wetz a'in aj
b'uch'uj Parisey,* b'ix a'in
tk'ajol jun aj b'uch'uj Parisey,
b'ix wetz nkyinxik poqo' tzan
tpaj lo'ik nk'u'j, cha'oj jkamik
oqojawel anq'in.»
7 Ya ma xik tq'uma' ikxjani
eb'ajjaw wululun kye aj
b'uch'uj Parisey kyuky'i kye
aj b'uch'uj Sadusey, b'ix
kkyaqil oqet kypawa' kyib',
nya'tx dyakwerd tuq ate'
kxolx.
8 Komo kye aj b'uch'uj
Sadusey, kyetz k'onti'l nkyok-
sla' qa oqob'ajjawel anq'in
junky'el* b'ix ax k'onti'l

* **23:3** Ax: jun loq' sk'apun; Ezq 13:10-16; Mat 23:27-28; Luks 11:44. * **23:5** Exo 22:28 * **23:6** Kya 26:5; Fil 3:5 * **23:8** Mat 22:23; Mak 12:18; Luks 20:27

nkyoksla' qa ate' kye ángel
ni qa kye xjal at kyanim, b'ix
yatzun kye aj b'uch'uj Parisey
kyetz nkye'okslan ti'j kyaqil
nini.
9 Ntons eb'ajjaw wululun
b'ix eb'ajjaw wa'let junjun
aj xnaq'tzal Kawb'il kxol
kye aj b'uch'uj Parisey, nxik
tuq kyq'uma' ikxjani: «Te ja
ichanni k'onti'l tidi' ma'tx
tk'uluj. Qanq jun tanim xjal
qatzun jun ángel ma'tx tzaj
yolin tuky'i'l; [qa ikxji nlay
b'antik tzan txik qpoqo'].»†
10 Komo cha mas nkyejaw
tuq wululun, te k'ulul man-
dad kyi'j kye kapitan kye sol-
dad owok xtxob'al tzan tpaj
kebal tuq tzan tqet kylaqu' te
Pa'k kxol. Astilji exik tk'ulu'
mandad txq'an tsoldad tzan
tuq tetz kyin te Pa'k kxol b'ix
tzan tox kyin junky'el tuj ky-
jay kye soldad.
11 Ntons qonik'an tuj junky
iwitq te Qajawil opon tuky'i
te Pa'k b'ix oxik tq'uma' tetz
ikxjani: «Nimsan ak'u'j. Ik-
tza'x yatz k'onti'l ma kaj asi'
tzan txik apakb'a' npakb'alil
tuj Jerusalen, ax ikxji presis
tzan axik max Rom tzan txik
apakb'a' npakb'alil txini.»

Aj Tqet Kyb'isu' Kye Xjal Tzan Tqet Kykansa' Te Pa'k

12 Ya tuj junky iwitq junjun
aj tijajil Israel oqet kyb'isu'
tzan tuq tqet kykansa' te Pa'k
b'ix oxik ksi' kyjurament tzan
k'on tuq kywa'an ni tzan
kyuk'an qa mina' tuq tnaj
kyitza'.
13 Mas tuq tajsik kawnaq
(40) xjal kye aj ojetq tuq xik
kyq'uma' ikxji.
14 Ntons kyetz eb'ajxwa'q
kyuky'i kye pal aj nim
kyajwalil b'ix kyuky'i kye
aj tijxjal aj nim kyajwalil
kxol kye aj tijajil Israel,
b'ix oxik kyq'uma' kyetz
ikxjani: «Qetza ma'tx xik qsi'
qjurament nlay qowa'ana
sinoke max oj tkamik te Pa'k
qitza'.
15 Ajna'l etetz kyuky'i kye
aj b'uch'uj tijxjal aj mas nim
kyajwalil kxol qxjalil, intxik
eq'uma'tz tuky'i te k'ulul
mandad kyi'j kye kapitan
kye soldad tzan stzaj tin
ewitz etetz tzan tqet epich'o'
junky'el, b'ix qetza tuj b'ey
mina' tuq tul tzani, oqtel
qiyo'na tzan tqet jkansa'.»
16 Per tal tanab' te Pa'k
ncha'on tuq aj kyyolin ti'j te
ntzani. Yaji oxik aj ja' tuq
atqet te Pa'k b'ix oxik tq'uma'
tetz aj ojetq tuq qet kyb'isu'.
17 Tzaj te Pa'k, otzaj tuk'le'
jun kapitan kxol kye soldad
b'ix oxik tq'uma' tetz ikxjani:
«Intxik awin ch'in ja k'wa'l
tuky'i te k'ulul mandad kyi'j
kye kapitan tzan tpaj at
tidi' aj b'an presis tzan txik
tq'uma' tuky'i'l.»
18 Ntons te soldad oxik teq'i'
te k'wa'l tuky'i te k'ulul man-
dad b'ix oxik tq'uma' ikxjani:
«Te Pa'k aj atqex tuj pres,
tetz ma tzaj tq'uma' wetz tzan
stzaj win ja k'wa'l awuky'i'lni
tzan tpaj at tidi' tzan txik
tq'uma' awuky'i'l.»

† **23:9** Kye tz'ib'on oqtxi', atqet k'onti'l oqet ktz'ib'a' ja taqan ntzani.

19 Yaji te k'ulul mandad
kyi'j kye kapitan kye soldad
oxik tjuk'u' tq'ab' te k'wa'l
b'ix oxik tq'uma' tetz ikx-
jani: «¿Tidi' agan tzan stzaj
aq'uma' wetz?»
20 Tzaj te k'wa'l, oxik
tq'uma' ikxjani: «Kye aj nim
kyajwalil kxol kye aj qijajilna
Israel, kyetz ma'tx kyekaj ti'j
tzan tul kyq'uma'tz awuky'i'l
tzan txik awin te Pa'k nchi'j
txini kyuky'i kye aj te b'uch'uj
tijxjal aj mas nim kyajwalil,
iktze'xtzun owokel kcha'o'
kyeb'a' te til.
21 Per yatz k'on kyexik
awoksla' tzan tpaj mas tajsik
kawnaq (40) xjal ma'tx qet
kyb'isu' tzan kyqeten list
tuj b'ey. B'ix ma'tx xik
ksi' kyjurament tzan k'on
kywa'an ni tzan kyuk'an
qa mina' tuq tqet kykansa'
te Pa'k. Ajna'l kyetz cha
nkye'iyon tzan txik asi' ayol.»
22 Yaji te k'ulul mandad
owaj tlajo', per oxik tkawi':
«K'on xik aq'uma' te nijunwt
qa ma'tx tz'ok ncha'o'.»

Aj Txik Sama' Pa'k Twitz Félix

23 Yaji te k'ulul mandad
oxik tq'uma' kyuky'i kab'e'
kapitan kxol kye soldad,
oxik tq'uma' ikxjani: «Intqet
ek'ulu' listar kab'e' oqal (200)
soldad tzan kxik tuky'i kyoq,
b'ix lajuj tuj mutx' (70) tuky'i
kway, b'ix kab'e' oqal (200)
tzan txik kyin kylans, kyaqil
kyetz tzan kxik Sesarey te
toxi' or te qonik'an.
24 B'ix intqet ek'ulu' listar
jun kway aj oxe'l iqan te Pa'k
tzan tpon galan max tuky'i te
gobernador Félix.»
25 B'ix yaji oqet stz'ib'a' jun
u'j aj nyolin tuq tuj ikxjani:
26 «Wetz a'in Claudio Lísias
nxik nsama' jun limb'il te
yatz, tat Félix aj b'an lima'
a'ich, yatz a'ich te gober-
nador qi'j.
27 Kye aj tijajil Israel ojetq
tuq jaw ktzyu' te ja xjalni
b'ix ikja'n tuq tqet kykansa'
aj npon wetz kyuky'i kye sol-
dad. Wetz owel nkolpi' tuj
kyq'ab' b'ix oqet jkolo'na tzan
tpaj oje tz'ok ncha'o', tetz at
toklen tzan tqet kolo' tzan te
jkawb'il qetz aj Rom.
28 Wetz ngan tuq tzan tok
ncha'o' tidi' tuq til, astilji oxik
weq'i' twitz te b'uch'uj tijx-
jal aj mas nim kyajwalil kxol
kyetz,
29 yaji owok ncha'o' te til
cha tzan tpaj te Kawb'il ti'j
te kyrelijyon kyetz. Wetz
k'onti'l owok wen jun til
aj presis-wit tuq tzan tnaj
qatzun tzan txik tuj pres tzan
tpaj.
30 Ya ma tz'ok ncha'o' kye
aj tijajil Israel oje kyekaj
ti'j tzan tqet kykansa' ja
xjalni, yaji wetz mejor ma
xik nsama' awuky'i'l b'ix ax
ma'tx xik nq'uma' kyuky'i'l
kye aj nkyexik poqon tetz
tzan txik kyq'uma' til awitz
yatz tzi.»
31 Ntons kye soldad oxik
kyin te Pa'k qonik'an max tuj
amaq' Antípatris iktza'x ojetq
tuq xik k'ulu' mandad kyetz.
32 Yaji tuj junky iwitq kye
soldad aj exik tuky'i kyoq,

kyetz emeltz'jik tuj kyjay kye soldad. Yatzun kye aj exik tuky'i kway exikkixi' tuky'i Pa'k.
33 Ya ma kyepon Sesarey, oxik kyq'apo' te u'j tuky'i te gobernador [Félix] b'ix okaj kyq'apo' te Pa'k tuj tq'ab'.
34 Yaji tetz ojaw te'e' te u'j, b'ix oxik xhcha'o' ja' tuq tzajnaq te Pa'k. Ya ma tz'ok xhcha'o' te Pa'k jun aj Silisy, oxik tq'uma' ikxjani:
35 «Oxhch'okel ncha'o' cha'oj kyul kye a'e' aj nkyexik poqon te yatz.» Yaji oxik tk'ulu' mandad tzan txik in tuj te nim jay aj tk'ulb'en Eródes.

24

Aj Tyolin Te Pa'k Twitz Félix

1 Jweb' q'ij mas yaj, te Ananiys aj twitzale' pal, tetz opon [Sesarey] b'ix ajune' tuq tuky'i'l junjun tijxjal aj nim kyajwalil kxol tijajil Israel, b'ix ax ajun tuq kyuky'i'l jun xjal tb'i Tértulo tzan tyolin tuq kyi'j kyetz. Epon twitz te gobernador [Félix] tzan tuq txik kyyoli' til te Pa'k.
2 Ya ma pon in te Pa'k twitz te gobernador, te Tértulo owaq'ik tzan txik tq'uma' til te Pa'k, oxik tq'uma' ikxjani: «[Tat], pixon te yatz tzani k'onti'l n'ok qen twitz q'oj b'ix tidi'chq nb'antik te jun galan te qamaq' tzan tpaj yatz nchb'isun tuj jun tume'l b'an galan.
3 Tat Félix aj b'an lima' a'ich, nxik qsi'na pixon te yatz ti'j kyaqil aj nchk'ulun.
4 K'on qgana tzan ab'isun tzan tpaj nqoyolina nim, cha a'ox qgana tzan qtzaj acha'o'na ch'in jun rat.
5 Qetza oje tz'el qniky'a ti'j te ja ichanni, tuj kyaqil amaq' tetz cha nkub'san kyk'u'j kye aj tijajil Israel tzan kyq'ojin b'ix aji tetz kabesant ti'j jun b'uch'uj xjal aj chuktky nkye'okslan; kyetz a'e' aj nkye'ok q'uma' "kye aj Nasaren."
6 Tetz otk'uluj tuq jun b'an nya'tx galan tuj te Nin Jay Nab'il Qtata Dios, yaji qetza ojaw qtzyu'na. (B'ix ma' tuq xik qsi'na tuj il iktza'x nyolin te jkawb'ilna
7 per luwew ma kanon te kapitan kyi'j kye soldad, aj Lixh tb'i, b'ix owel kyqicho' tuj jq'ab'na.
8 Oxik tk'ulu' mandad tzan qulna awuky'i'l qetza aj nqoxik poqon tetz.)* Yatz b'a'n tzan txik acha'o' tetz tzan tok awen te b'an'ax ti'j kyaqil til aj nxik jq'uma'nani.»
9 Yaji kye aj tijajil Israel aj junch'in tuq akyeqet tuky'i'l ax nkyeyolin tuq ikxji.
10 Ntons yatzun te gobernador Félix, aj txik tq'uma' tzan tyolin te Pa'k, yaji te Pa'k oxik tq'uma' ikxjani: «Wetz web'en ky'ila'j aq'b'ixi' yatz a'ich jun pujul il kxol kye xjal tuj qamaq'na, astilji wetz nkyinchalaj tzan txik

* **24:8** Cha junjun tz'ib'enj oqtxi' nyolin tkab'i' part te tqaqi' taqan max te tb'ay part te twajxaqi' taqan.

nq'uma' wi'j awitz yatz, wetz
k'onti'l wil.
11 Yatz b'a'n tzan tok acha'o'
wetz kab'lajuj q'ijxi' inpon
Jerusalen na'ol te Qtata Dios.
12 B'ix kye aj nkyeqanin
wi'j, kyetz k'onti'l intzaj
kyk'ulb'a' nkyinwululun-wit
tuky'i jun ab'l, b'ix k'onti'l
nkyink'ulun tuq tzan kyjaw
lab'un kye xjal tuj te Nin Jay
Nab'il Qtata Dios ni kyuj kye
jay nab'il Dios ni ja'chq tuj ja
amaq'ni. K'onti'l nkyink'ulun
tuq tidi'.
13 Kye ja xjalni nlay b'antik
tzan tqet kyyek'u' jun preb ti'j
aj wil nxik kyq'uma'ni.
14 Per oxe'l nq'uma' te
b'an'ax wi'jx wetz: Wetz
nqet nna'o' axkix te Qtata
Dios iktza'x te tumelil aj
n'ok q'uma' “jun relijyon
b'an chuktky” tzan kye aj
nkyeqanin wi'j; per axkix aj
ntzaj kyna'o' tuq kye qijajilna
oqtxi' ax wetz nkyin'okslan
kyaqil aj nyolin tuj te Kawb'il
te qrelijyona, b'ix ax te aj
tz'ib'ankaj tzan kye aj yolil
tyol Dios oqtxi'.
15 B'ix wetz lo'ik nk'u'j ti'j
Qtata Dios iktza'x kyetz lo'ik
kyk'u'j ti'j, kye kamnaq okye-
jawel anq'in, kyaqil kye aj oje
tz'el in kchoj b'ix kyaqil kye aj
joyol choj, kkyaqil okyejawel
anq'in.
16 Komo wetz nkyinb'isun
ikxji, astilji wetz n'ok nsi'
nk'u'j tuky'i jun tk'u'jlal tzan
nk'ulun kyaqil galan, wetz
wanim k'onti'l nyolin jun
nya'tx galan wi'j tuj twitz
Qtata Dios b'ix tuj kywitz kye
xjal.
17 Ntons ya ma ky'ik ky'ila'j
aq'b'i nb'etb'en ja'chq tuj
txq'anky luwar, inmeltz'jik
junky'el tuj wamaq' tzan txik
nq'apo' jun wonb'il kyuky'i
kye nxjalil b'ix tzan txik
nq'apo' jun woyej te Qtata
Dios.
18 Aj man tuq nkyink'ulun
kyaqil nini, txq'an aj qre-
lijyona aj tzajnaqe' Asy
intzaj kyk'ulb'a' tuj te Nin
Jay Nab'il Qtata Dios b'ix
man tuq nkyink'ulun te
aj eq'i' tzan kye qxjalila
tzan tkaj saq wanim tuj
twitz Dios,* per k'onti'l atin
tuq kyuky'i ky'ila'j xjal b'ix
k'onti'l nkyink'ulun jun tidi'
tzan kyjaw lab'un.
19 A'e'-tal kye tijajil Israel aj
Asy, a'e'-tal kyetz kye aj presis
tzan kyul tzani awuky'i'l
q'umal wil qa tuj kynab'l
kyetz at wil.
20 Qa k'on, kye aj akyeqet
tzani, instzaj kyq'uma' tidi'
wil qa kyetz tuj kynab'l at wil
owoknoj kyitza' aj nten twitz
te b'uch'uj tijxjal aj mas nim
kyajwalil kxol kye qxjalila.
21 Aj nten kxol, cha a'ox
oxik nq'uma' kongan ikxjani:
“Etetz nkyinxik epoqo' tzan
tpaj nwoksla' kye kamnaq
okyejawel anq'in.”»*
22 Ntons ya ma tz'ok
xhcha'o' te Félix kyaqil
ntzani, b'ix komo tetz ojetq
tuq tz'ok xhcha'o' nim ti'j
te tume'l [aj ntpakb'a' te
Pa'k], ntons k'onti'l ob'antik

* **24:18** Kya 21:23-27 * **24:21** Kya 23:6

sten b'eyx sinoke okaj tsi' tuj junky q'ij. Oxik tq'uma' ikxjani: «Oj tul te Lixh aj k'ulul mandad kyi'j kye kapitan kye soldad, oqtel nb'isu' mas ti'j te q'oj aj exolni.»
23 Ntons te Félix oxik tk'ulu' mandad te kapitan kxol kye soldad tzan tqet kxb'uqi' te Pa'k, b'ix ostzoqpij tzan tpon q'olb'aj tzan txq'anky tzan kye tajyol aj kygan tuq onen tuky'i'l.
24 Ky'ila'j q'ij mas yaj opon junky'el te Félix b'ix ajun tuq te txu'jel, Drusil tb'i. Te Drusil jun aj tijajil Israel tuq. Ntons te Félix oxik tk'ulu' mandad tzan stzaj in te Pa'k kywitz, b'ix owok xhcha'o' kyaqil aj ntyoli' tuq te Pa'k ti'j te tpakb'alil titza' tzan tok wit'let jk'u'j ti'j Kristo Jesus.
25 Per ya ma xik tq'uma' te Pa'k ti'j te jun qanq'in tzan qb'et tuj tume'l, b'ix ti'j titza' tzan jk'ulun mandad qib'x, b'ix ti'j te aj oky'el mas yaj cha'oj kxik swa' kye xjal tuj il, yatzun te Félix oxob' nim b'ix oxik tq'uma' ikxjani: «Pax ajna'l, oxhtzajel wuk'le' junky'el cha'oj tok luwar wi'j tzan awok ncha'o'.»
26 Te Félix cha tuq n'iyon tzan txik tsi' te Pa'k ch'in tmin tetz tzan tuq txik stzoqpi'; astilji kob'chaq tuq nxik tuk'le' tzan tyolin tuky'i'l.
27 Ntons, ikxji oky'ik kab'e' aq'b'i. Yaji te Félix owex txini b'ix okaj si' junky tky'ixel, Porcio Festo tb'i. Komo te Félix tgan tuq tzan tkaj galan kyuky'i kye aj tijajil Israel, astilji okaj tsi' pres te Pa'k.

25

Aj Tpon In Te Pa'k Twitz Porcio Festo

1 Yaji te Festo oxe q'ijxi' tuq tk'amlen te tmulb'il tzan tk'ulun mandad tuj tkwentil Sesarey, yaji oxik Jerusalen.
2 Ya ma pon Jerusalen, yaji kye pal aj nim kyajwalil b'ix kye xjal aj tlimaqal xjal-e' kxol kye aj tijajil Israel, eb'ajpon twitz tetz qaniyon ti'j te Pa'k. Oqet kywitz twitz
3 tzan tb'ek'an tzan txik tk'ulu' mandad tzan stzaj in te Pa'k tuj Jerusalen. Komo ikxji kyetz b'a'n tuq tzan kyten list tuj b'ey tzan tuq tqet kykansa' te Pa'k.
4 Per te Festo oxik tq'uma', te Pa'k atqet pres Sesarey, b'ix tetz owajel tuq luwew junky'el txini.
5 Oxik tq'uma' ikxjani: «Junjun exol etetz aj at kyajwalil, inkxik b'eyx wuky'i'l. Qa te aj ichanji at til, ntons b'a'n tzan txik epoqo' txini.»
6 Te Festo oqeten txini wajxaq q'ij qatzun lajuj q'ijji, yaji omeltz'jik junky'el Sesarey. Yaji tuj junky iwitq, owox tuj twit'lel tuj tdespach aj ja' npujun kyil kye xjal b'ix oxik tk'ulu' mandad tzan stzaj in te Pa'k twitz.
7 Ya ma pon in te Pa'k, kye aj tijajil Israel aj tzajnaqe' tuq Jerusalen e'ok tenan ti'j b'ix oxik kyq'uma' tidi'chq til b'an nim b'ix k'onti'l tuq nb'antik tzan tqet kyyek'u' jun preb qa b'an'ax.
8 Yaji te Pa'k, tzan tkolet, nxik tuq tq'uma' ikxjani: «Wetz k'onti'l wil ma'tx tzaj

nchuku', ni ti'j te Kawb'il
ti'j te qrelijyon qetz aj tijajil
Israel, ni ti'j te Nin Jay
Nab'il Qtata Dios, ni ti'j te
César aj te twitzale' kyi'j kye
k'ulul mandad, k'onti'l ma'tx
kyinjoyon choj.»

9 Komo te Festo tgan tuq
tzan tkaj galan kyuky'i kye
aj tijajil Israel, oxik tq'uma'
tetz te Pa'k ikxjani: «¿Agan pe'
tzan axik Jerusalen tzan tok
ncha'o' awi'j txini?»

10 Ntons te Pa'k owaj
stzaq'b'e' ikxjani: «Wetz
akyinqet tuj tdespach te
tky'ixel te César aj te twitzale'
kyi'j kye k'ulul mandad, b'ix
tzani aj ja' a tgan tzan tok
cha'o' wi'j. Yatz aweb'en wetz
k'onti'l jun nya'tx galan ma'tx
nk'uluj kyi'j kye aj tijajil
Israel.

11 Qa wetz a'in jun joyol
il, b'ix qa tzan tpaj jun tidi'
aj ma'tx nk'uluj presis tzan
nkamik, dispwest a'in tzan
nkamik; per qa nya'tx b'an'ax
kyaqil wil aj ntzaj kyq'uma'
kye ja xjalni, k'onti'l ab'l at
toklen tzan nxik tq'apo' tuj
kyq'ab'. Wetz at woklen tzan
nkolon wib' twitz te César aj te
twitzale' kyi'j kye k'ulul man-
dad, astilji ajna'l nkyinqanin
tzan nxik etin twitz tetz.»

12 Ya ma xik xhcha'o' te
Festo kyuky'i kye a'e' aj
nkyetzaj swan tuq jun konsej
kyetz, oxik tq'uma' tetz te
Pa'k ikxjani: «Yatz ma'tx
aqanij tzan axik in twitz te
twitzale', ntons ma txikkix
tuky'i'l.»

Aj Tyolin Te Porcio Festo Twitz Te Agrípa Ti'j Te Pa'k

13 Ya ma ky'ik ky'ila'j
q'ij, jun rey k'ulul mandad
Agrípa* tb'i, b'ix te Berenis [aj
tanab'], epon Sesarey q'olb'el
te Festo.

14 Komo eqeten txini ky'ila'j
q'ij, ntons te Festo oyolin
tuky'i te Agrípa ti'j te Pa'k,
oxik tq'uma' ikxjani: «Tzani,
at jun xjal okaj si' pres tzan
Félix.

15 Aj nxwa'q Jerusalen,
kye pal aj nim kyajwalil
b'ix kye aj te b'uch'uj tijxjal
aj mas nim kyajwalil kxol
tijajil Israel, kyetz eb'ajpon
wuky'i'l qaniyon ti'j te Pa'k,
tzan tkanslet.

16 Yaji wetz oxik nq'uma',
qxol qetz aj Rom, k'onti'l nxik
qsi' tuj il jun xjal qa te xjal
mina' tkolon tib' kywitz kye
aj nkyexik poqon tetz.

17 Astilji aj wul qet tzani,
b'eyx tuj junky iwitq in'ox
tuj nwit'lel tuj ndespach b'ix
owok nchimo' wib' kyuky'i'l
b'ix oxik nk'ulu' mandad tzan
stzaj in te xjal nwitz.

18 Per ya ma kye'ul kye
aj nkyexik poqon tuq tetz,
k'onti'l otzaj kyq'uma' jun
til nim iktza' ojetq tuq qet
nb'isu' wetz.

19 Te aj nxik tuq kyq'uma'
ti'j, cha a'ox tuq ti'j kyrelijyon
kyetz b'ix ti'j jun xjal tb'i Jesus
aj oje kamik b'ix te Pa'k nty-
oli' itz'oj.

20 Wetz k'onti'l tuq web'en
tidi' tuq b'a'n tzan nk'ulun,
astilji oxik ncha'o' te Pa'k qa
dispwest tuq tetz tzan txik in

* **25:13** Te Tkab'i' Eródes Agrípa.

Jerusalen tzan tok qcha'o' ti'j
txini.
21 Per yaji otqanij tzan
tkolon tib' twitz te twitzale'
qi'j; astilji oxik nk'ulu'
mandad tzan tqet kxb'uqi'
max oj txik nsama' tuky'i te
twitzale'.»†
22 Ntons te Agrípa oxik
tq'uma' ikxjani: «Ax wetz
ngan-tal tzan tok ncha'o'
te ja xjalni.» Yaji te Festo
owaj stzaq'b'e' ikxjani: «B'eyx
nchi'j owokel acha'o'.»
23 Yaji tuj junky iwitq
te Agrípa b'ix te Berenis
eb'ajpon, b'ix kye xjal
ek'amon te kyetz tuky'i jun
nim limb'il, b'ix e'ox junx
kyuky'i kye k'ulul mandad
kyi'j kye kapitan kye soldad
b'ix kyuky'i kye ichan tli-
maqal xjal-e' tuj te amaq'.
Yaji te Festo oxik tk'ulu'
mandad tzan stzaj in te Pa'k
kywitz.
24 Ntons te Festo oxik
tq'uma' ikxjani: «Yatz tat
Agrípa, b'ix ekyaqil etetz waq
aj ma'tx tz'ok echimo' etib'
tzani quky'ila, aj ntzani te
xjal aj nkyq'uma' kyaqil kye
aj tijajil Israel tuj Jerusalen,
b'ix kye aj nkyenajan tzani,
nkyq'uma' tzan tkamik.
25 Wetz k'onti'l n'oknoj
witza' jun til aj presis-wit
tzan tkamik. Ajna'l komo
ajixk tetz ma'tx tqanij tzan
txik tq'uma' til twitz te
twitzale'‡ qi'j, ntons ma'tx
qet nb'isu' tzan txik nsama'
tuky'i'l.
26 Per wetz k'onti'l web'en
tidi' oqtel ntz'ib'a' ti'j tetz tzan
txik nsama' tuky'i te twitzale'.
Astilji ma'tx tzul win awitz
yatz tat Agrípa b'ix ax ewitz
etetz. Ikxji oj tok echa'o'
kyaqil ti'j, b'a'n tzan tqet
ntz'ib'a' tuky'i te twitzale'§
ti'j ja xjalni titza' etetz n'el tuj
ewitz.
27 Komo nya'tx tume'l tzan
txik nsama' jun aj pres b'ix qa
k'onti'l tidi' til nyolin ti'j.»

26

Aj Tyolin Te Pa'k Twitz Agrípa Tzan Tkolon Tib'

1 Ntons te Agrípa oxik
tq'uma' te Pa'k ikxjani:
«B'a'n tzan ayolin awi'jx tzan
akolon awib'x yatz.» Ntons
te Pa'k ojaw tin tq'ab' b'ix
owaq'ik tzan tyolin tzan
tkolon tib'x ikxjani:
2 «Wetz nkyinchalaj tzan
nyolin ajna'l awitz yatz tat
Agrípa, b'ix tzan nkolon wib'
ti'j kyaqil te aj nxik kyq'uma'
wi'j kye [nxjalil] aj tijajil
Israel.
3 Komo yatz awotzqi'
kyaqil ti'j te qrelijyona qxol
qetza aj tijajil Israel b'ix
kyaqil tidi'chq aj nqob'isun,
astilji wetz ngan tzan txik
nq'uma' ch'in yatz tzan ntzaj
acha'o' ch'in tuky'i apasens.
4 Kkyaqil kye nxjalil aj
tijajil Israel, b'ix pyor kye
aj Jerusalen, kyetz kyeb'en
titza' nkyinb'et atx aj man tuq
k'wa'al a'in,
5 b'ix kyeb'en wetz a'inkixi'
jun aj b'uch'uj Parisey, osey
a'inkixi' jun aj te b'uch'uj aj
mas b'an eq'i' twitz kyaqil

† **25:21** César Augusto. ‡ **25:25** César Augusto. § **25:26** César Augusto.

qitza'na tuj te qrelijyon
qetza. A'e'xk kyetz b'a'n tzan
tjatz kyq'uma' ntzani, [per
k'on kygan].
6 B'ix ajna'l tzan tpaj lo'ik
nk'u'j ti'j te aj oxik tsi' tyol
te Qtata Dios ti'j kyuky'i qi-
jajilna oqtxi', nkyinxik ky-
poqo'.
7 [Te aj oxik tsi' tyol te
Qtata Dios ti'j,] axkix te
aj lo'ik kyk'u'j kkyaqil kye
aj kykab'lajujil b'uch'uj
qxjalilna, b'ix astilji, kyetz
b'ajq'ij eq'i' kyitza' aj nyolin
tuj te Kawb'il ti'j qrelijyona
aj otzaj tsi' Qtata Dios oqtxi'.
Tzan tpaj te aj nkyin'okslan
wetz, nkyinxik kypoqo' kye
nxjalil aj tijajil Israel awitz
yatz, tat Agrípa.
8 ¿Tistil k'onti'l nxik etok-
sla' qa te Qtata Dios b'a'n
tzan tjaw anq'in kye kamnaq
titza'?
9 Wetz tb'aya' nqet tuq
nb'isu' presis tuq tzan
nk'ulun tidi'chq nya'tx galan
[kyi'j kye aj nkye'okslan] ti'j
te Jesus aj Nasaret.
10 B'ix ikxjikix oqet nk'ulu'
txini tuj Jerusalen. Wetz eqex
nsi' tuj pres ky'ila'j kye aj
pawame' te Qtata Dios. Kye
pal aj nim kyajwalil otzaj
ksi' permis wetz tzan nk'ulun
kyaqil ni'n b'ix yaji, aj kyqet
kanslet, wetz dyakwerd tuq
atin.
11 Kyuj kyaqil kye jay nab'il
Dios wetz nkyinjoyon tuq
tzan txik nsi' xhcho'nal kyi'j
[kye aj nkye'okslan tuq ti'j
Jesus], b'ix oqet nk'ulu' tzan
txik kyq'uma' alajwers "Te
Jesus ya nya'tx Qajawil."*
Wetz b'an ajun nq'oj tuq
kyi'j, b'ix ja'chq tuj amaq'
laq'chik nkyinxik tuq tzan
kyjaw nlajo'.*
12 A tuq wetz nkyink'ulunji,
b'ix jun q'ij ikja'n tuq nxik tuj
te amaq' Damask, ojetq tuq
tzaj si' permis wetz tzan kye
pal aj nim kyajwalil b'ix la-
jomin tuq kyitza'.
13 Mer chijq'ij, wetz oxik
wen jun xhk'atun stzaj
txaqtxon wi'j max tuj ka'j,
mas b'an xhqitz'un twitz te
toq q'ij, otzaj txaqtxon wi'j
b'ix kyi'j kye aj ajune' tuq
wuky'i'l.
14 Qkyaqil qetza oqet
tz'aqikna twitz tx'o'tx' b'ix
oxik ncha'o' twi' jun xjal aj
ntzaj tq'uma' tuq wetz tuj te
qyol ebrey ikxjani: "Saulo,
Saulo ¿tistil nkyinjaw alajo'?
¡Cha a'ichx nqet awok'onsa'
awib' oj njaw alajo'!"†
15 Yaji wetz oxik ncha'o'
ikxjani: "¿Tat, ab'ltzun yatz
a'ich?" Yaji tetz owajtz
stzaq'b'e': "Wetz a'in Jesus aj
nkyinjaw alajo'.
16 Per ajna'l pajaw wa'let
naj. Wetz ma'tx kyinjaw
kanet awitz tzan akaj nsi'
tzan awaq'unan te wetz b'ix
tzan txik aq'uma' kye xjal
kyaqil aj ma'tx tz'ok awen
b'ix ti'j kyaqil aj oxe'l nyek'u'
yatz mas yaj.
17 Wetz ochtel nkolo' kyi'j
kye axjalil aj tijajil Israel b'ix
ax kyi'j kye aj nya'tx axjalil.

* **26:11** Ax: tzan txik kyq'uma' nya'tx galan ti'j Kyajawil. * **26:11** Kya 8:3; 22:4-5
† **26:14** Kastiy: dura cosa te es dar coses contra el aguijón.

B'ix otxe'l nlajo' kxol kye aj
nya'tx tijajil Israel
18 tzan tjaw ajaqo' kywitz
tzan k'on kyb'et mas tuj
qlolj sinoke tzan kyb'et tuj
chk'atunal. Ikxji tzan k'on
kyten tuj tq'ab' te Satanas
sinoke tzan kyten tuj nq'ab'
b'ix tzan tpaj toklen wit'let
kyk'u'j wi'j, oqtel nnajsa' te
kchoj b'ix okyk'amo'tz te aj
otzajel tsi' te Ntat kye kyaqil
kye aj pawame' a'ox te wetz.”
19 Tat Agrípa, wetz oqet
woksla' te aj oxik wen tuj ka'j.
20 Tb'ay oxik npakb'a' te
tpakb'alil galan kxol kye aj
Damask,* yaji kxol kye aj
Jerusalen* b'ix tuj kyaqil
tkwentil Judey, b'ix ax kxol
kye aj nya'tx qxjalil tijajil
Israel aj k'onti'l nkye'okslan
te Qtata Dios. Oje xik nq'uma'
kyetz tzan tjaw kky'ixpu'
kynab'lin b'ix tzan kyokslan
ti'j Qtata Dios, b'ix tzan tqet
kyk'ulu' tidi'chq galan tzan
tpaj b'an'ax oje jaw kky'ixpu'
kynab'lin.
21 Tzan tpaj kyaqil ntzani,
junjun aj tijajil Israel injaw
ktzyu' akyin'ox tuq tuj te Nin
Jay Nab'il Qtata Dios, injaw
ktzyu' b'ix kygan tuq tzan
nqet kykansa'.
22 Per tzan tpaj te
Dios n'onen wi'j, tzunx
itz'ojin, tzunx nxik npakb'a'
tpakb'alil Dios kyuky'i kye aj
at nim kyajwalil b'ix kyuky'i
kye aj k'onti'l kyajwalil. Wetz
k'onti'l nxik nxnaq'tza' jun
tidi' aj nya'tx-wit iktza' [aj
okaj stz'ib'a'] te Moisés b'ix aj
okaj ktz'ib'a' kye aj yolil tyol
Dios aj oky'elkix tuq.
23 [Komo oqet ktz'ib'a'], te
Koloyon Aj Q'umankaj Oqtxi'
okamelkix tuq, per yaji akix
tuq tetz te tb'ay* aj ojawel
anq'in kxol kye kamnaq; ikxji
tzan tel xhk'ate' tuj kywitz*
kye aj tijajil Israel b'ix kye aj
nya'tx tijajil Israel.»
24 Aj txik tq'uma' te Pa'k
ntzani tzan tkolon tib'x, yaji
te Festo oxik tq'uma' kon-
gan ikxjani: «Pa'k, yatz cha
nchlokin. Oje xhch'el lok tzan
tpaj tqetlen awe'e' nim u'j.»
25 Per yaji te Pa'k owaj
stzaq'b'e' ikxjani: «Tat Festo
aj b'an lima' a'ich, wetz
nya'tx lok a'in. Wetz aj nxik
nq'uma'ni b'an'ax b'ix tuj
tume'l.
26 Te Qtat‡ Agrípa n'el tniky'
ti'j te aj nxik nyoli' tuky'i jun
tk'u'jlalni. Wetz sewur atin
kyaqil ntzani nya'tx jun tidi'
aj mina' tok cha'let-wit ni jun-
el, komo nya'tx jun tidi' aj
cha ojaw xkonoli' ewj tuj jun
luwar.
27 Tat Agrípa, ¿yatz tuj
anab'l b'an'ax pe' te aj okaj
ktz'ib'a' kye aj yolil tyol Dios
oqtxi'? Wetz web'en yatz n'el
tuj awitz b'an'ax.»
28 Ntons te Agrípa owaj
stzaq'b'e' ikxjani: «Yatz
ch'inky tuq ma kyinqet
awitza' tzan wok jun okslon
ti'j Krist.»§
29 Yaji te Pa'k oxik tq'uma'
ikxjani: «Nya'txxwit-tal

* **26:20** Kya 9:19-22 * **26:20** Kya 9:28-29 * **26:23** 1Kor 15:20 * **26:23** Isa 42:6; 49:6 ‡ **26:26** Ax: rey Agrípa. § **26:28** Ax: tzan wok Cristiano.

cha ch'inky tuq, sinoke
xhch'okxwit. B'ix nya'tx-tal
a'ox a'ich sinoke kkyaqil-wit
aj nkyecha'on wi'j aj akyeqet
tzani, kye'okxwit iktza' a'in
anke nya'tx-tal tuky'i ja
kaden eq'ime' witza'ni.»
30 [Ya ma xik tq'uma' kyaqil
ntzani] ntons te twitzale'
k'ulul mandad b'ix te gob-
ernador b'ix te Berenis b'ix
kye kyaqil aj ojetq tuq kyeqet
wit'let junx kyuky'i'l, kyetz
ejaw wa'let
31 b'ix ya ma kye'el
laq'chet ch'in, nkyeyolin
tuq kyib'kyib'x ikxjani: «Te
ja xjalni k'onti'l tidi' ma'tx
tk'uluj aj presis-wit tzan
tkamik, ni tzan tqexten tuj
pres.»
32 Yaji te Agrípa oxik
tq'uma' tuky'i te Festo ikx-
jani: «B'a'n-tal tzan txik
tzoqplet te ja xjalni, cha
k'onti'l-wit otq'umaj tzan txik
in twitz te César.»

27

Aj Txik Eq'i' Te Pa'k Tuj Amaq' Rom

1 Ya ma kyekaj ti'j qa presis
tuq tzan qxikna tuj bark max
Italy, yatzun te Pa'k kyuky'i
txq'anky aj pres ekaj q'apo'
tuj tq'ab' jun kapitan kye sol-
dad aj tb'i July, jun kapitan ti'j
jun b'uch'uj soldad aj tb'i "A'e'
Aj Te César."
2 Oxikna tuj jun bark aj
atqet tuq tzi, te bark tzajnaq
Adramity, b'ix oky'el tuq kyuj
kye txq'anky amaq' stzi'-ele'
tlob'en te nim a' tuj tkwentil
Asy. Ax ajun tuq quky'ila te
Aristark, tetz jun aj Tesalonk
tuj tkwentil Masedony.
3 Ya tuj junky iwitq opona
Sidon, jun amaq' stzi' tlob'en
te nim a'. Te July b'an galan
onab'lin tuky'i Pa'k, ostzoqpij
tzan txik q'olb'el kye tajyol
tzan kyonen tuky'i'l.
4 Ya ma qo'exna Sidon,
ojaxna junky'el tuj te bark
b'ix oky'ikna qaynin twitz te
xtx'o'otx' amaq' Chipr tzan
tpaj te kyaq'iq' ntzaj tuq
qwitza.
5 Ya ma qoky'ikna twitz
xtxa'm te Silisy b'ix te Panfily,
opona amaq' Mír, jun amaq'
tuj tkwentil Lisy.
6 Te kapitan kyi'j kye soldad
owoknoj titza' junky bark,
jun aj te amaq' Alejandriy
ikja'n tuq txik Italy, b'ix
ojaxna tuj te bark tzan qxik.
7 Ky'ila'j q'ij ob'etna kyeb'a',
pen oky'ikna twitz amaq'
Knid. Komo tzunx tuq te
kyaq'iq' n'ok jub'an qwitza,
astilji oky'ikna twitz amaq'
Salmon. Yaji oky'ikna stzi'-
ele' ti'j te tx'o'tx' Kret tb'i tzan
tkolon te tx'o'tx' qi'ja ti'j te
kyaq'iq'.
8 Pen tuq nqob'etna tuj te
a' [tzan tpaj te kyaq'iq']. Yaji
opona tuj jun luwar tb'i Ky-
ojlb'il Bark b'ix qaynin tzi
atqet tuq te amaq' tb'i Lasey.
9 Nim tuq tyemp ojetq tz'el,
b'ix nya'tx tuq galan tzan
qb'et tuj a' tzan tpaj ch'inky
tuq qok jab'alil,* astilji te Pa'k
oxik tsi' jun konsej kye xjal,
10 oxik tq'uma' ikxjani: «Ky-
intzaj echa'o' waq. N'ok wen

* **27:9** Ax: ch'inky tpon tuq te nim q'ij aj nqo'ipan wa'ij.

te qb'eyni owokel b'an nya'tx
galan, opoyonaj te ja barkni
b'ix kyaqil tiqatz b'ix axpe
qetz a'o'.»
11 Per te kapitan kyi'j kye
soldad okaj twit'b'a' tk'u'j ti'j
tajaw te bark b'ix ti'j te chofer
te bark, b'ix nya'tx ti'j te Pa'k.
12 Komo te tzi nya'tx tuq
b'an galan tzan tky'ik jun
jab'alil qetza txini, ntons tli-
mal kye xjal dyakwerd tuq
ate' tzan qex tzi tuky'i te bark,
b'ix tzan qpon Penixh, jun
amaq' ewonj stzi' tlob'en te
nim a' aj tuj tkwentil Kret,
tuj aj amaq'ji b'a'n tzan txik
qen tumelil noroccidente b'ix
suroccidente.†

Aj Oky'ik Kyi'j Ikja'n Tuq Kxik Rom

13 Yaji ntzaj tuq jun kyaq'iq'
nya'tx b'an jwert tzajnaq
tumelil te sur b'ix oqet
kyb'isu' nini galan tzan qxik,
b'ix oxikna junky'el stzi'-
ele' tlob'en a' te Kret, nya'tx
laq'chik twitz te tx'o'tx'.
14 Per mas yaj otzaj jun
kyaq'iq' b'an jwert, owok ti'j
te bark, jun kyaq'iq' aj n'ok
q'uma' “te nororiente” b'ix
b'an jwert samo' tuky'i jab',
tzajnaq tuq xtx'o'otx' [Kret],
owok tjub'i' tib' ti'j te bark.
15 Komo b'an jwert tuq
te kyaq'iq' b'ix k'onti'l tuq
nb'antik tzan qxik twitz
te kyaq'iq', kyeb'ayle' oxik
tpelq'u' mas tuj te a' ntons cha
oxik qtzoqpi'na b'ix ikxji oxik
eq'i'na tzan te kyaq'iq'.
16 Oky'ikna ti'ajx jun tx'o'tx'
tb'i Cauda, oky'ikna ti'ajx ja'
tuq te kyaq'iq' nya'tx tuq b'an
jwert iktza' tb'ay, b'ix pen
ob'antik tzan tjax qin te tal
bark tuj te nim bark.‡
17 Ya ma jax kyin te tal bark,
yaji oqet kywaku' te nim bark
tuky'i las te onb'il te bark
tzan k'on tpax. Yaji, komo
nkyexob' tuq kebal tuq tpon
qxon qib' aj ja' tuq atqet te
tz'ajon nya'tx nim txe' tjaq'
a' twitz jun luwar Sírte tb'i,
astilji oqetz kyin twi' te bark
b'ix ikxji cha oxik ina tzan te
kyaq'iq'.
18 Yaji tuj junky iwitq tzunx
tuq b'an jwert te kyaq'iq',
ntons owaq'ik tzan tkaj kxon
tuj a' tiqatz te bark.
19 Yaji tuj toxi'n q'ij a'e'xk
kyetz okaj kxo'o' tuj a' tidi'chq
okensb'il te bark.
20 Ky'ila'j q'ij k'onti'l tuq
eb'ajil te q'ij, ni kye che'w,
ajun tuq kyaq'iq' b'ix jab' aj
njub'in tuq, b'ix qetza tuj
qnab'l ya k'onti'l tuq lo'ik
jk'u'j tzan jkoletna.
21 Komo ky'ila'j q'ij k'onti'l
nqowa'ana tuq, ntons yaji
te Pa'k ojaw wa'let b'ix
oxik tq'uma' ikxjani: «Instzaj
echa'o' waq, mejor ma'-tal
tz'ok esi' ewi' wi'j tzan k'on
qetz, ikxji k'onti'l-tal ma
qo'etz Kret b'ix k'onti'l-tal ma
ponaj tidi'chq, b'ix k'onti'l-tal
ma ky'ik qi'j kyaqil aj ntzani.
22 Per ajna'l etetz k'on
kxob' tzan tpaj nijunwt te

† **27:12** Kye tz'ib'on oqtxi', atqet oqet ktz'ib'a' tuj ja taqanni ikxjani: “tumelil nororiente b'ix suroriente.” ‡ **27:16** Tuj jun nim bark, nxik kyin tuq jun tal bark tzan kyb'et ja' nya'tx nim txe' te a'.

qetz okamel anke te bark opoyonaj.
23 Ma'in qonik'an ma jaw kanet nwitz jun ángel aj tlajen te Qtata Dios aj Wajawil b'ix aj nqet woksla'.
24 B'ix ma tzaj tq'uma' wetz ikxjani: “K'on txob' Pa'k. Yatz presis tzan apon twitz César [aj twitzale' kyi'j kye k'ulul mandad], b'ix tzan apaj yatz te Qtata Dios okyetkolo'tz kyaqil aj ajune' awuky'i'l tuj te bark.”
25 Ntons etetz waq, intjaw etin ek'u'j, k'on kxob'. Wetz wit'lik nk'u'j te Qtata Dios otk'ulu'tz iktza'x ma'tx tzaj tq'uma' wetz.
26 Per presiskixi' tzan qpon jub'an twitz jun tx'o'tx'.»
27 Ntons jun aq'b'il aj ojetq tuq tky'ik kab'e' samanxi' tuq te qb'ey tuj a', nqob'etna tuq tuj te nim a' aj ja' n'ok q'uma' Adriático. Nqoxik ina tuq xkumutx'i' tzan te kyaq'iq', qanq ojetq tuq qo'ok chukaq'b'il, kye chofer te bark owel kyniky' ch'inky tuq qpon tuj jun tx'o'tx'.
28 Oqex kymalo' janik'pon txe' tuq te a', wuqlajuj tuj kawnaq (37) metr tuq txe'. Yaji ya ma kye'ok laq'chet, oqex kymalo' junky'el, wuq tuj kawnaq (27) metr tuq.
29 Tzan tpaj nkyexob' tuq tzan k'on tok kyjoto' kyib' ti'j te ab'j, yaji oqex kxon b'eyx kye kaj k'uxb'il tq'a'el ti'ajx te bark tzan twa'let kyeb'a' b'ix nkyexnaq'tzan tuq tzan qel xhk'ate' naj luwew.
30 Per kye aj nkyek'ulun manejar te bark kygan tuq tzan kyoqik tzan kyex tuj te bark. Astilji e'aq'ik tzan tqetz kyin te tal bark, nkyk'ulu' tuq iktze'xtzun oqtex tuq kxon txq'anky tq'a'el twitz te bark.
31 Per te Pa'k luwew oxik tq'uma' kye soldad b'ix tuky'i te kapitan kyi'j ikxjani: «Qa kyetz nlay kyekaj tuj ja barkni, etetz nlay b'antik tzan ekolet.»
32 Ntons kye soldad owel kytajk'u' k'alb'en tetz te tal bark, b'ix oxik ktzoqpi' tuj a'.
33 B'an q'eqo' te Pa'k oxik tq'uma' kye kyaqil tzan kywa'an tuq ch'in, oxik tq'uma' kyetz ikxjani: «Kab'e' samanxi' etipb'en wa'ij, mina' txik ewa'a' jun ewe'.
34 Wetz ngan tzan txik nq'uma' etetz tzan ewa'an ch'in. Nini b'an presis qa egan tzan etanq'in. Nijunwt okamel, k'onti'l tidi' oky'el eti'j nich'inwt.»
35 Ya ma xik tq'uma' ikxjani te Pa'k ojaw tin jun wab'j, b'ix kywitz kkyaqil oxik tsi' pixon te Qtata Dios ti'j, b'ix owokten wa'il.
36 Yaji kyaqil ojaw kyin kyk'u'j b'ix eb'ajwa'an.
37 Tzan qkyaqil aj ato'oxna tuq tuj te bark kab'e' oqal tuky'i qaqlajuj tuj mutx' (276) xjal tzan qkyaqil.
38 Ya ma qob'ajwa'ana qkyaqil, yaji kyetz okaj kxon tuj a' te triw aj tzunx atx tuq, ikxji tzan tjaw iqb'e' mas te bark.
39 Ya ma qo xhk'ate', oxik qe'e' jun tx'o'tx' per k'onti'l owel qniky' ja' tuq ojetq qo-pon, per oxik qe'e' te tx'o'tx'

ewonj ti'j te kyaq'iq' b'ix at
tuq nim tlob'en a' b'ix oqet
kyb'isu' tzan txik kyin te bark
tzi.
40 E'el kytajk'u' kyaq'e'l kye
tq'a'el aj oqex ksi' tuj te a', cha
ekaj kyka'yi' tuj te a', b'ix oxik
kyko'pi' te aj n'oken tuq tzan
txik kyin te bark aj ja' kyetz
kygan. Yaji ojaw kyjuk'u'
tuj kyaq'iq' te jun sabl, b'ix
ikxji kyeb'ayle' epon laq'chet
tlob'en a'.
41 Per dech opon jub'an
te bark ti'j jun tz'ajon
nink'ajchaq te a' b'ix twitz te
bark okaj utx'lik tuj tz'ajon,
k'onti'l tuq nyak'jik. Yaji ti'ajx
te bark kyeb'ayle' tuq n'elb'aj
pax tzan tbalor te a' aj n'ok
tuq pulan ti'j.
42 Ntons kye soldad oqet
kyb'isu' tzan kyqet tuq
kykansa' kye aj pres tzan k'on
tuq kyoqik oj txik kxon kyib'
tuj a'.
43 Per te kapitan kyi'j kye
soldad, tetz tgan tuq tzan tko-
let te Pa'k. Astilji k'onti'l ost-
zoqpij tzan kyqet kansa' kye
aj pres. Mejor oxik tk'ulu'
mandad ab'l aj kyotzqi' tuq
tzan kypumiq'in, b'a'n tuq
tzan txik kxon kyib' tuj te a'
tzan kypon tb'ay xtxa'm te
tx'o'tx',
44 b'ix yaji kye txq'anky
b'a'n tuq tzan kxik tuky'i
jun xtx'anqa' tz'alam, qatzun
tuky'i xtx'anqa' tuq te barkji.
Ntons ikxji okyk'uluj b'ix
kkyaqil eb'ajkolet, eb'ajpon
twitz tx'o'tx'.

28

Aj Tpon Te Pa'k Tuj Malt

1 Ntons aj ojetq tuq qolib-
rina, owok qcha'o'na te
tx'o'tx' Malt tb'i, jun tx'o'tx'
nim a' kyaqil palaj.
2 Kye aj nkyenajan tuq tx-
ini, kyetz b'an galan enab'lin
quky'ila. Komo ajun jab' tuq
b'ix ajun xhchewal, ntons
kyetz oqet kyb'ichk'a' jun
q'aq' b'an nim te jq'ex, o'ok
kyuk'le'na q'exnon.
3 Te Pa'k ojetq tuq tzaj
xhchimo' txq'an ky'ixhlab',
ikja'n tuq tox tsi' tuj q'aq', tuj
te ky'ixhlab' owetz oqik jun
kan tzan te kyaq b'ix owok
tunlet ti'j tq'ab' te Pa'k.
4 Ya kye aj nkyenajan tuq
tzi oxik kyen te kan atok
tuq ti'j tq'ab' te Pa'k, nkyey-
olin tuq kyib'kyib'x ikxjani:
«B'an'ax te ja xjalni tetz jun
kansal xjal-alo. Anke ma lib-
rin tuj te nim a' per tetxk tzan
tnaj, k'onti'l ntzoqpjik tzan
tanq'in.»
5 Per te Pa'k owel tkyito' te
kan ti'j tq'ab' tuj te q'aq' b'ix
k'onti'l tidi' oky'ik ti'j.
6 Kyetz cha nkye'iyon tuq
janik'or oxe'l mal xhchi'jel
qatzun oqtel tuq tilan dere-
pentji b'ix okamel. Per ya ma
ky'ik nim tuj b'ix k'onti'l tuq
tidi' nky'ik ti'j, yaji kye xjal
tzi, ojaw kky'ixpu' titza' tuq
nkyeb'isun ti'j b'ix nkyq'uma'
tuq qa tetz jun dios.
7 Ntons tuj aj luwarji at tuq
jun xjal tb'i Público, a tetz te
twitzale' tuj aj luwarji, b'ix
at tuq nim xtx'o'otx' tzi. Tetz
oqet tk'amo'na tuj tjay b'ix
otzaj tzi qposadna b'ix oqet
tk'ulu' kwentna galan oxe

q'ij.
8 Yaji te stat te Públio atqet
tuq tjaq' xnoq'l tzan tpaj yab'
tuq tuky'i kyaq b'ix kyik'oj.
Ntons te Pa'k owox aj ja'
tuq tetz atqet, b'ix ya ma
mankun txnaq'tzan, oqet tsi'
tq'ab' tajsik b'ix te tij ob'antik.
9 Ya ma ky'ik kyaqil ntzani,
kyaqil kye yab' tuj aj luwar
nkyepon tuq tuky'i Pa'k b'ix
nkyeqet tuq q'ana'.
10 Kyetz oqet kyena b'an
galan b'ix ya ma qo'exna tzi,
otzaj ksi' kyaqil aj presis tuq
tuj qb'eya.

Aj Tpon Te Pa'k Tuj Amaq' Rom

11 Ya ma ky'ik oxe qya' tx-
ini, oxikna tuj jun bark aj tza-
jnaq tuq Alejandriy aj ojetq
tuq kaj txini te jab'alil. Atok
tuq ti'j te bark jun titzb'alil
kyi'j kye dios aj yuxhe' Cástor
b'ix Póluks.
12 B'ix ya ma qopona Sir-
akus, jun amaq' stzi' te nim a',
tzi oqetena oxe q'ij.
13 Yaji kyeb'ayle' oxikna
xtxa'm-ele' te a', opona tuj
amaq' Rejy. Ya ma ky'ik
jun q'ij qb'etb'ena, ojaw jun
kyaq'iq' galan tuj qb'eya, jun
kyaq'iq' iktza' kyaq'iq' tuj
kwares,* b'ix tuj tkab'i' q'ij
opona Puteóli.
14 Tuj aj luwarji ate' tuq
junjun qerman txini b'ix
okaj kyuk'le'na tzan jkajtena
tuq kyuky'i'l b'ix okajtena
wuq q'ij. B'ix ikxji kyeb'ayle'
opona max Rom.
15 Kye qerman aj Rom, ya
ma tz'ok kcha'o' qi'ja, kyetz
eb'aj'ul kanol qetza max tuj
te luwar aj tb'i Ox Posad b'ix
aj n'ok q'uma' Apio aj ja' n'ok
kchimo' kyib' kye xjal. Te
Pa'k ya ma kyexik te'e', ocha-
laj b'ix oxik tsi' pixon te Qtata
Dios.

Aj Tpakb'an Te Pa'k Tuj Amaq' Rom

16 Aj qpona Rom, te kapi-
tan† kyi'j kye soldad ostzoqpij
tzan tnajan te Pa'k xhchukel
tuj jun jay, per tzan sten jun
soldad xb'uqil tetz.
17 Ya ma ky'ik oxe q'ij, te
Pa'k e'ok xhchimo' kye aj ti-
jajil Israel aj at tuq nim kya-
jwalil, b'ix oxik tq'uma' kyetz
ikxjani: «Waq erman, wetz
k'onti'l oqet nk'ulu' jun nya'tx
galan kyi'j kye qxjalil ni ti'j
te aj eq'i' qitza' iktza'x kye qi-
jajil oqtxi'. Wetz k'onti'l wil
b'ix ma'tx kyinxik q'apo' pres
max Jerusalen tuj kyq'ab' kye
a'e' aj Rom.
18 Ya ma tz'okb'aj kcha'o'
kyaqil wi'j, kygan tuq tzan
nxik ktzoqpi' tzan tpaj k'onti'l
owoknoj jun wil kyitza' aj
presis-wit tzan nkamik.
19 Per kye qxjalil aj tijajil
Israel eb'ajjaw lab'un wi'j.
Astilji wetz nqanij tzan
nkolon wib' twitz te César
[aj twitzale' kyi'j kye k'ulul
mandad, tzan tyolin tetz qa
at wil qa k'onti'lji],* nya'tx
tzan tpaj at-wit tidi' oxe'l

* **28:13** Ax: jun kyaq'iq' tzajnaq tumelil sur. † **28:16** Cha junjun tz'ib'enj oqtxi' nyolin te kapitan exik tq'apo' kye aj pres tuj tq'ab' junky k'ulul mandad txini.
* **28:19** Kya 25:11

nq'uma' aj nya'tx galan kyi'j
kye qxjalil.
20 Astilji wetz ma kxtzaj
wuk'le' tzan etok wen b'ix
tzan nyolin etuky'i'l, tzan
tpaj wetz lo'ik nk'u'j [ti'j te
Koloyon aj Q'umankaj Oqtxi']
parej iktza'x kye aj qijajil
Israel oqtxi', b'ix astilji wetz
k'alomin tuky'i kaden.»
21 Ntons kyetz oxik
kyq'uma' ikxjani: «Qetza
k'onti'l ojk'amojna jun u'j aj
tzajnaq-wit Judey aj nyolin-
wit awi'j, b'ix nijunwt kye
qerman aj oje kye'ul txini oje
tzaj kyq'uma'-wit jun tidi' aj
nya'tx galan awi'j.
22 Qetza tuj qnab'l b'a'n
tzan awok qcha'o'na aj
n'ab'isu' yatz ti'j aj relijyon
man ak'a'j, komo ja'chq kye
xjal nkyeyolin nya'tx galan
ti'j.»
23 Ikxji okaj ksi' jun q'ij,
b'ix e'ul ky'ila'j xjal aj ja' tuq
tetz nnajan. Te Pa'k nxik tuq
tpakb'a' ti'j te tume'l titza'
tzan kykaj tuj tq'ab' Qtata
Dios, owaq'ik q'eqo' b'ix max
qonik'an n'ok il tuq nxik
tq'uma' xtxolil ti'j Jesus tuky'i
te Kawb'il [aj oqet stz'ib'a']
Moisés b'ix tuky'i te aj oqet
ktz'ib'a' kye aj yolil tyol Dios
oqtxi'.
24 Junjun nxik tuq kyoksla'
te aj ntyoli', per kye txq'anky
k'onti'l tuq nxik kyoksla'.
25 Kye xjal nya'tx tuq
dyakwerd ate' kxolx, b'ix
kyeb'ayle' owaq'ik tzan kyaj
junjun. Yaji te Pa'k oxik
tq'uma' [kye aj k'onti'l tuq
nkye'okslan] ikxjani: «B'an'ax
te aj otyolij te Txew Dios
tuky'i te Chay aj yolil tyol
Dios. Tetz oxik tyoli' tuky'i'l
kyi'j kye a'e' etijajil oqtxi'
ikxjani:
26 “Pax kxol ja xjalni b'ix
intxik aq'uma': ‘Owokel
echa'o' [npakb'alil], per nlay
tz'ox tuj ewi'; b'ix owokel
ete'e' [nk'ulb'en], per nlay
tz'el eniky' ti'j.
27 Komo kyetz kyanim
nya'tx dispwest tzan nqet
kyoksla', te kxkyin b'an
lamo', b'ix kywitz b'an txayi'.
Ikxji k'onti'l nkyeka'yin
tuky'i kywitz, k'onti'l
nkyecha'on tuky'i kxkyin,
k'onti'l n'ox tuj kywi' tuky'i
jun tk'u'jlal. Ikxji nlay
kye'okslan wi'j, b'ix nlay
kyeqet nq'ana'.’ ”*
28 Instzaj echa'o' ntzani:
Te tume'l titza' te Qtata Dios
nqoqet tkolo' nxik q'umlet
kye xjal aj nya'tx tijajil Israel
[b'ix kyetz nkye'okslan].»
29 [Ya ma xik tq'uma' tetz
ikxji, kye aj tijajil Israel
kyeb'ayle' eb'aj'aj b'ix b'an
nkyewululun tuq kxol.]‡
30 Ntons, te Pa'k okajten
kab'e' aq'b'i kabal tuj te jay
aj ja' tuq nnajan per ncho-
jon tuq, b'ix tzi nkyetk'amo'
tuq kyaqil kye aj nkyepon tuq
q'olb'el tetz.
31 Tuky'i jun tk'u'jlal tetz
nxik tuq tpakb'a' te tpakb'alil
ti'j te tume'l titza' tzan kykaj
tuj tq'ab' Qtata Dios, b'ix nxik
tuq txnaq'tza' ti'j te Qajaw Je-
sukrist, b'ix nijunwt tuq ab'l

* **28:27** Isa 6:9-10 ‡ **28:29** Cha junjun tz'ib'enj oqtxi' nyolin taqan 29.

n'el in gan tetz.

Te Stz'ib'en Pa'k Kye Qerman Aj Amaq' Rom

Jun Limb'il

1 Wetz a'in Pa'k, b'ix a
te Kristo Jesus wajawil aj
nqet woksla'; b'ix joyomin
titza' tzan wok tky'ixel, b'ix
pawamin [tzan txik npakb'a']
te tpakb'alil galan aj Qtata
Dios swal tetz,
2 te tpakb'alil aj okaj
tq'uma' oqtxi' kyuky'i kye aj
yolil tyol aj oqet ktz'ib'a' tuj
Tu'jal aj b'an tume'l.
3 Aj ja tpakb'alilni nyolin
ti'j te Tk'wa'al; tetz tzan ky-
paj stat, tetz jun tijajil Dawid
[aj twitzale' k'ulul mandad
oqtxi'],
4 per ax tetz b'an'ax
Tk'wa'al Dios, komo owel
niky'j ti'j tjawlen anq'in kxol
kye kamnaq tzan te tajwalil
te Txewx Qtata Dios; ntons a
tetz te Jesukrist aj Qajawil.
5 A tetz otzaj sin wetz*
jun nim b'an galan aj k'onti'l
nwajo' b'ix otzaj tsi' wajwalil
tzan wok jun tky'ixel, tzan
txik npakb'a' kxol kyaqil kye
aj nya'tx tijajil Israel tzan
tqet kyoksla' te tpakb'alil ti'j
Jesukrist tzan tqet kyjiq'b'a',
6 b'ix kxol kye aj xjalni, ax
atikxqet etetz, joyomix tzan
eten te tetz.
7 [Wetz nqet ntz'ib'a' te
ja u'jni] te etetz ekyaqil
qerman aj amaq' Rom, etetz
aj ganimix tzan Qtata Dios
b'ix joyomix tzan eten pawa'
a'ox te tetz. Qtata Diosxwit
b'ix te Qajaw Jesukrist tzaj
ksi'xwit jun nim b'an galan
etajsik ekyaqil etetz b'ix qet
kchewsa'xwit ek'u'j.

Te Pa'k Nxik Tsi' Pixon Te Dios Kyi'j Kye Qerman Aj Rom

8 Ntons, tb'ay nxik nsi'
pixon te Qtata Dios eti'j etetz
ekyaqil tuky'i tb'i te Qajaw
Jesukrist tzan tpaj ja'chq
n'ok cha'let titza' etetz wit'lik
ek'u'j ti'j.
9 Te Qtata Dios aj wetz nqet
woksla' tuky'i jun tk'u'jlal
tzan txik nq'uma' te tpakb'alil
ti'j te Tk'wa'al, tetz teb'en,
wetz k'onti'l nkx'ajnaj ti'j
wanim tzan etzaj nna'o'
kyaqil-el oj nxnaq'tzan
tuky'i'l.
10 Wetz nqet nwitz twitz
tzan stzaj tsi' jun tume'l tzan
nxik q'olb'el etetz, qa tetz
tgan ikxji.
11 Wetz ngan tzan nxik
q'olb'el etetz tzan wonen
etuky'i'l tzan eten jwert tuky'i
Qtata Dios;
12 ikxji ojawel qnimsa' jk'u'j
qib'qib'x iktza'x qetz qkyaqil
wit'likok jk'u'j ti'j Qtata Dios.
13 Wetz ajna'l waq erman,
ngan tzan tok echa'o', wetz
ky'ila'j-el oje qet nb'isu' tzan
nxik q'olb'el etetz per ti'chq
n'ok nojan, k'onti'l nb'antik
tzan nxik.* Komo ngan
tzan tok wen jun galan exol
[exiklen nxnaq'tza'], iktza'x
n'ok wen tuj txq'anky amaq'.†

* **1:5** Ax: qetza. * **1:13** Kya 19:21 † **1:13** Atqet te tmankb'il part te toxlajuji' taqan nkaj iktza' tb'ay part te tkajlajuji' taqan.

14 Wetz nna'o' iktza' k'asb'ena' witza' tzan txik npakb'a' kye aj nya'tx tijajil Israel qa tlimaqal-e' qatzun nya'txji, b'ix kyuky'i kye aj at jun kynab'l tume'l b'ix kyuky'i kye aj k'onti'l.
15 Astilji wetz ngan tzan txik npakb'a' te tpakb'alil galan ti'j Jesukrist exol etetz tzi tuj Rom.

Tzan Tpaj Te Tpakb'alil Ti'j Jesukrist, B'a'n Tzan Qel Galan Tuj Twitz Qtata Dios

16 Wetz k'onti'l nkyinqet ky'ixwik kywitz xjal ti'j te tpakb'alil ti'j Jesukrist, komo ti'j te ntzani te Qtata Dios b'a'n tzan tkolon kyi'j kyaqil kye aj nkye'okslan ti'j, tb'ay [oxik pakb'let] kxol kye aj qijajil Israel b'ix yaji kxol kye aj nya'tx tijajil Israel.
17 Komo te tpakb'alil nyolin titza' te Qtata Dios nk'ulun tzan jkaj saq tuj twitz, b'ix n'el qniky' te nini oj tok qwit'b'a' jk'u'j ti'j tetz b'ix tzan tkaj wit'let jk'u'j ti'j, ikx tz'ib'ankaj tuj Tu'jal Qtata Dios ikxjani: "Te aj oje tz'el in xhchoj owanq'iyon tzan tpaj wit'lik tk'u'j [ti'j Qtata Dios]."*

Kye Xjal K'on Kygan Okslan Anke N'ok Kyen Kyaqil Aj Nqet Tk'ulu' Te Qtata Dios

18 Qetz n'ok qen, te Qtata Dios aj atjax tuj ka'j ntzaj tq'oj kyi'j kyaqil kye xjal aj k'onti'l nkyexjanin te tetz b'ix tidi'chq nya'tx galan nkyk'ulu' tzan k'on tok e'e' te b'an'ax.
19 Komo te aj b'a'n tzan tel qniky' ti'j te Qtata Dios oje tz'ok kyen kxol, komo axk te Qtata Dios oje tzaj tyek'u' kyetz.
20 Komo atx tkajlen k'ulu' te twitz tx'o'tx', te aj k'onti'l nxik qen titza' te Qtata Dios, b'a'n tzan tel qniky' ti'j tzan tpaj kyaqil te tk'ulb'en aj b'a'n tzan txik qen. Kyaqil tk'ulb'en telponx te tajwalil nlay mankun b'ix a'ox tetz Dios; astilji nlay b'antik tzan txik kyq'uma' ch'inwt tzan kykolon kyib'.
21 Komo kye xjal kyeb'enky tuq ikxji ti'j te Qtata Dios, per k'onti'l oqet kyjiq'b'a' iktza' Qtata Dios, b'ix k'onti'l oxik ksi' pixon tetz. B'ix tzan tpaj nini te kywi' k'onti'l n'oken tzan kyb'isun galan, b'ix tuj kyanim k'onti'l owel kyniky' ch'inwt, b'ix qlolj tuj kywitz.
22 Nkyq'uma' tuq b'an list-e' per oje tz'ok te kywi' b'an tont.
23 B'ix okaj ksi' tzan kyna'on te Qtata Dios aj mas b'an tb'anil twitz kyaqil b'ix itz'oj te jun-ele'x, b'ix ojaw kky'ixpu' tzan kyna'on titzb'alil xjal aj nkyeponaj, b'ix titzb'alil pich' b'ix tidi'chq txkup kaj kyoq b'ix txkup aj cha nkyexik jilin twitz tx'o'tx'.
24 Ntons astilji te Qtata Dios ekaj tkola' tzan kyk'ulun ti'chq nya'tx galan aj n'el tgani' te kyanim, tzan tel kyin kky'exawx, ti'chq nya'tx galan nkyk'ulu' kyib'kyib'x tuky'i kchi'jel.

* **1:17** Hab 2:4; Fil 3:9

25 Ojaw kky'ixpu' te b'an'ax
ti'j te Qtata Dios tuky'i te
aj nya'tx b'an'ax, b'ix oqet
kyna'o', oqet kyoksla' te aj
cha k'ulume'; k'onti'l oqet
kyoksla' te Tz'aqol, per a te
Tz'aqol te aj jiq'b'a' te jun-
ele'x. ¡Ikxjikixi'!

26 Ntons tzan tpaj kyaqil
ntzani, te Qtata Dios ekaj
tkola' tzan kxik tuj kyaqil aj
eq'b'il kky'exaw. Kye xuj
k'onti'l nqet kyen kyib' tuky'i
jun ichan sinoke xuj tuky'i
xuj.

27 Ax kye ichan ojaw
kky'ixpu' titza' tuq kykajlen
si' tzan tqet kyen kyib'
tuky'i jun xuj, ojakul kygan
tzan kyk'ulun ti'chq eq'b'il
ky'exawil, oqet kyen kyib'
ichan tuky'i ichan b'ix ikxji
owok kyen xhcho'nal tzan
tpaj kyk'ulb'en nya'tx galan.

28 Komo k'onti'l oqet tuj ky-
witz tzan tqet kyjiq'b'a' Qtata
Dios, yaji tetz ekaj tsi' tzan
kyb'isun jun kynab'l b'an
k'onti'l token tzan kyk'ulun
tidi'chq nya'tx galan.

29 Kyetz ma'tx kyk'uluj
tidi'chq nya'tx galan kxol:
pur k'ajajb'ilj tuj kyanim,
ax n'el kyq'ajab' ti'j te aj
at te junky, nkyetzeqtik
tzan kyk'ulun nya'tx galan,
cha kyq'ojinqet tzan tpaj
aj at te junky, nkyekansan
txq'anky, cha kywululunqet,
nqet kyeq'i' junky, list-e'
tzan kyk'ulun nya'tx galan,
chimol yole',

30 nkyeyolin nya'tx galan
ti'j junky, n'ok kyq'oji'
Qtata Dios, n'ok kywulk'a'
junky, nqet kchalani' kyib',
nqet kyjiq'b'a' kyib', cha
kxkonolinqet titza' tzan
kyk'ulun nya'tx galan, k'onti'l
nkye'okslan kytat,

31 kuch-e', k'onti'l nkyek'ulun
iktza' aj ojetq kyyolij, k'onti'l
nqet kygani' ab'lkyetz,
k'onti'l nlo'et kyk'u'j ti'j
junky.

32 Kyetz kyeb'en te Qtata
Dios okaj tq'uma' tzan ky-
naj kye aj nkyek'ulun te ja
ntzani, per kyetz nkyk'ulu'
kyaqil ja ntzani b'ix nkyecha-
laj oj kyk'ulun kye txq'anky
iktza' kyetz nkyk'ulu'.

2

Te Qtata Dios At Tkawb'il Tuj Tq'ab', Astilji Tuj Twitz Tetz K'onti'l Jun Mas Tb'anil Twitz Junky

1 Astilji nlay b'antik tzan
txik aq'uma' ch'inwt tzan
akolet yatz nkesey ab'l a'ich
tzi, yatz aj nchpoqon kye
txq'anky. Yatz aj nchyolin
ikxji, awib'x nxik apoqo' tzan
tpaj ax yatz n'ak'ulu' ikxji.*

2 Qeb'enky te Qtata Dios
tuky'i tkawb'il tuj tq'ab'
nkyexik tpoqo' kye aj
nkyek'ulun kyaqil aj nya'tx
galanni.

3 Yatz aj nchpoqon kye
txq'anky b'ix ax n'ak'ulu'
ikxji, ¿ti'tzun yatz tuj anab'l
ochkoletel tuj tq'ab' Qtata
Dios oj tul te jwisy?

4 ¿N'el awik'o' pe' titza'
te Qtata Dios galan nab'lin
awuky'i'l b'ix nim tpasens

* **2:1** Mat 7:1; Luks 6:37

b'ix k'onti'l nxik tsi' xhcho'nal
awi'j luwew? ¿N'el aniky'
pe' te tume'l b'an galan
titza' nab'lin te Qtata Dios aj
nk'ulun tzan tjaw aky'ixpu'
anab'lin b'ix nya'tx tzan tqet
ayajla' titza' tetz nab'lin?
5 Per tzan tpaj b'an tz'ak
a'ich b'ix tuj awanim k'on
agan tzan tjaw aky'ixpu'
anab'lin, b'ajq'ij mas njaw
ach'uqi' tq'oj Qtata Dios
awajsik, b'ix otzajel awajsik
tuj te jwisy oj tok en te tq'oj
Qtata Dios kyi'j kye aj nya'tx
galan b'ix oj kyk'amon kyaqil
xjal iktza'x te kyk'ulb'en.
6 Tetz otzajel tsi' te junjun
iktza'x ma'tx kyk'uluj.*
7 Kye aj k'onti'l nkaj ksi'
tzan kyk'ulun galan tzan
tpaj kygan tzan kyten tuj
ka'j tuky'i Qtata Dios b'ix
tzan kyqet jiq'b'a' b'ix tzan
kyanq'in tuky'i'l te jun-ele'x,
ntons te Qtat oxe'l tsi' jun
kyanq'in te jun-ele'x.
8 Yatzun kye aj nqet
kyjiq'b'a' kyib' b'ix k'onti'l
nqet kyoksla' te b'an'ax,
sinoke cha nqet kyoksla' te aj
nya'tx galan, ntons te Qtata
Dios otzajel tq'oj b'an jwert
kyi'j.
9 Ntons kyaqil xjal aj cha
kyk'ulunqet nya'tx galan,
otzajel si' nim xhcho'nal
kyajsik b'ix jun b'is; tb'ay kyi'j
kye aj tijajil Israel b'ix yaji
kyi'j kye aj nya'tx tijajil Israel.
10 Yatzun kye aj nkyek'ulun
galan, okyepoyon tuj ka'j
tuky'i te Qtata Dios b'ix
okyeqtel jiq'b'a' b'ix oqtel
xhchewsa' kyk'u'j; tb'ay kye
aj tijajil Israel b'ix yaji kye aj
nya'tx tijajil Israel.
11 Komo tuj twitz te Qtata
Dios k'onti'l jun mas tb'anil
twitz junky.*
12 Komo kyaqil kye [aj
nya'tx tijajil Israel] aj nkye-
joyon choj b'ix k'onti'l
kyeb'en te Tkawb'il Qtata
Dios, kyetz ax okyekamel,
per nya'tx tzan tpaj te
Kawb'il. Per kyaqil kye [aj
tijajil Israel] aj nkyejoyon
choj b'ix kyeb'en te Kawb'il,
kyetz okyexe'l poqo' tzan te
Kawb'il.
13 Komo kye aj galan tuj
twitz Qtata Dios nya'tx a'e'
aj cha n'ok kcha'o' tuky'i
kxkyin te Tkawb'il sinoke
kye aj nkyek'ulun iktza' tgan
te Kawb'il, a'e' kyetz kye aj
owelal in kchoj.
14 Komo kye aj nya'tx
tijajil Israel, anke k'onti'l te
Tkawb'il Qtata Dios kyuky'i'l,
cha'oj kyk'ulun galan iktza'
nyolin tuj te Kawb'il, ikxji
a'e'xk kyetz nkyna'o' tuj
kyanim alkyetz te galan
iktza' tgan te Kawb'il.
15 Ikxji tuky'i kyk'ulb'en
nqet kyyek'u' te aj tgan te
Kawb'il aj oje kaj si' tuj
kyanim, b'ix ikxji te aj oje kaj
si' tuj kyanim atqet nyolin
nya'tx galan kyi'j b'ix atqet
nyolin galan kyi'j.
16 B'ix tuj te jwisy, kyaqil
te aj k'onti'l nxik qen aj
nkyk'ulu' kye xjal, te Qtata
Dios oxe'l tq'uma' galan qa
nya'txji tzan tpaj te Jesukrist

* **2:6** Sal 62:12 * **2:11** Deu 10:17

aj q'umal kyil kye xjal. Te
ja ntzani ntumela' tuky'i te
tpakb'alil aj nxik npakb'a'.

Te Aj B'an B'an'ax Tijajil Israel Jun Aj N'okslan Tuj Tanim

17 Ntons qa yatz a'ich aj ti-
jajil Israel, b'ix qa yatz wit'lik
ak'u'j ti'j te Tkawb'il Qtata
Dios, b'ix qa nqet ajiq'b'a'
awib' tzan tpaj te Qtata Dios
ok'ulun jun galan awi'j oqtxi',
18 b'ix qa aweb'en tidi' tetz
tgan b'ix qa oje tz'el aniky'
ti'j te Tkawb'il tzan tel ajoyo'
alkyetz te mas tb'anil,
19 b'ix qa yatz tuj anab'l
b'a'n tzan txik aq'uma' tume'l
kyb'ey kye aj mina' tel
kyniky' tzan tpaj qlolj tuj
kywitz,
20 b'ix qa nxik axnaq'tza' ti'j
te Qtata Dios kye aj mina' tox
tuj kywi', b'ix qa b'a'n tzan
txik axnaq'tza' kye aj man tal,
b'ix komo at te Tkawb'il Qtata
Dios awuky'i'l aj pur tume'l
b'ix b'an'ax,
21 ntons yatz aj nkyexik ax-
naq'tza' txq'anky, ¿k'onti'l pet-
zun nqet axnaq'tza' awib'x
tb'aya'? Yatz aj nchpakb'an
tzan k'on qelq'an, ¿tzun pe'
nxhch'elq'an?
22 Yatz aj nchq'uman
tzan k'on jk'ajajin, ¿tzun
pe' nchk'ajajin? Yatz aj
nchq'uman k'onti'l token
kye titzb'alil aj ntzaj kyna'o'
kye xjal, ¿tzun pe' nkye'ex
awelq'a' ja' ntzaj kyna'o' nini?
23 Yatz aj nqet ajiq'b'a'
awib' tzan tpaj te Tkawb'il
Qtata Dios tuj aq'ab', ¿tzun
pe' n'el awin tky'exaw Qtata
Dios tzan tpaj k'onti'l nqet
awoksla' titza' ntq'uma' te
Tkawb'il?
24 Iktza'x tz'ib'ankaj tuj
te Tu'jal Dios oqtxi' ikxjani:
"Kye aj nya'tx tijajil Israel
nkyeyolin b'an nya'tx galan
ti'j Qtata Dios tzan epaj etetz
aj tijajil Israel a'ix."*
25 Te qechalul [ti'j qchi'jel
iktza' nyolin te Kawb'il], tet-
zji jun galan a'ox qa nqet
qoksla' kyaqil iktza' tgan te
Tkawb'il Qtata Dios. Per qa
k'onti'l nqet qoksla' [kyaqil]
iktza' te Kawb'il tgan, ntons
te qechalul chagan.
26 Qa jun xjal aj k'onti'l atok
techalul ntk'ulu'-wit iktza'
ntq'uma' te Kawb'il, ¿nya'tx
petzun tetz iktza' at techalul?
27 Ikxji etetz aj at te Kawb'il
etuky'i'l b'ix atok etechalul,
etetz okxe'l-tal poqo' tzan kye
aj k'onti'l kyechalul tzan tpaj
kyetz nkyk'ulu' iktza' tgan te
Kawb'il b'ix etetz k'onti'l.
28 Komo jun xjal aj b'an
b'an'ax tijajil Israel nya'tx
cha a'ox tzan tpaj iktza' tok
e'en naqe jun aj tijajil Israel,
b'ix te aj atok techalul nya'tx
tijajil Israel cha a'ox tzan tpaj
jun techa'l ti'j xhchi'jel;
29 sinoke te jun aj tijajil
Israel b'an b'an'ax, a te aj
ky'ixpumaj tanim, b'ix tetz
"techalul" atok ti'j tanim*
tzan tpaj tjawlen ky'expu'
tanim tzan te Txew [Dios],
nya'tx cha tzan tpaj nk'ulun-
wit iktza' nyolin te Kawb'il.
Te ja xjal iktza' ntzani nqet

* **2:24** Isa 52:5 * **2:29** Deu 10:16; Jer 4:4; Gal 6:14-15; Fil 3:3; Kol 2:11-13

jiq'b'a' tzan Qtata Dios, nya'tx cha a'ox tzan xjal.

3

Nijunwt Xjal Nk'ulun Tume'l Tuj Twitz Qtata Dios

1 Ntons ¿tidi' jun tb'anil kye aj tijajil Israel kywitz kye aj nya'tx tijajil Israel? ¿Tidi' to-
ken te kyechalul kye aj tijajil Israel?
2 At nim tb'anil b'ix nim token. Tb'ay* tzan tpaj a'e' kyetz kye tb'ay aj ja' oxik tsi' te Qtata Dios te tpakb'alil oqtxi'.
3 Ntons ¿tidi' ojq'uma'tz tzan tpaj junjun k'onti'l oxik kyoksla'? ¿Tzan tpaj k'onti'l e'okslan, ajna'l nlay petzun tk'uluj te Qtata Dios iktza' okaj tq'uma'?
4 ¡Nya'tx! Anke kyaqil xjal la'j-e', per te Qtata Dios jun yolin. Komo nyolin tuj te Tu'jal oqtxi' ikxjani: "Owokel e'elet b'an'ax yatz at akawb'il tuj aq'ab' tzan tpaj aj n'aq'uma', b'ix kye aj okyepoqoyon te yatz nlay b'antik tzan aqet kyitza'."*
5 Ntons, per qa tzan tpaj te jk'ulb'en nya'tx galan n'ok qen mas titza' te Qtata Dios at tkawb'il tuj tq'ab', ntons ¿tidi' ojq'uma'tz? ¿K'onti'l petzun tkawb'il tuj tq'ab' te Qtata Dios oj txik tsi' xhcho'nal kyi'j kye aj nkyek'ulun nya'tx galan? (Ja ntzani iktza'x nkyq'uma' kye xjal.)
6 ¡Nya'tx ikxji! Qa te Qtata Dios k'onti'l-wit tkawb'il tuj tq'ab', ¿titza'-tal ob'antel tzan txik tq'uma' qa nya'tx galan aj njk'ulu'?
7 Qanq junjun oxe'l kyq'uma' ikxjani: "Qa tzan tpaj qetz qxmeletz'ul n'ok en mas b'an galan nab'lin te Qtata Dios, ¿tistil qetz oqoxe'l poqo' iktza' jun chimol choj?"
8 ¿Ntons tistil nya'tx mejor tzan jk'ulun te nya'tx galan tzan tok en mas titza' te Qtata Dios b'an galan nab'lin? Ate' junjun nqoqet kyyoli' qa qetz nxik qyoli' ikxji. ¡Tzan tpaj nkyeyolin ikxji, nkyajo' tzan kxik si' tuj il!

9 ¿Tidi' ojq'uma'tz? ¿Ti'tzun, mas tb'anil a'o' qetz kywitz kye aj nya'tx tijajil Israel? ¡Nya'tx! Komo ma'tx tz'ok qchan, tijajil Israel qatzun nya'txji, kyaqil xjal akyeqet tuj tq'ab' te choj.
10 Iktza'x tz'ib'ankaj tuj Tu'jal Dios oqtxi' ikxjani: "K'onti'l ate' nijunwt xjal aj k'onti'l xhchoj, ni tansiker ch'i jun-wit.
11 Nijunwt n'ox tuj twi', k'onti'l ab'l njoyon te Qtata Dios.
12 Kyaqil oje tz'el kypawa' kyib' ti'j Qtata Dios, kyaqil k'onti'l kyoken, k'onti'l ni jun-wit aj nk'ulun galan [tuj twitz Qtata Dios], tansiker ch'i jun-wit, ch'inwt.*
13 Te ktzi' iktza' jun tjay anim cha peq'lik, kyetz kyaq' n'oken tzan tqet kyeq'i' xjal, te ktzi' n'oken iktza' stzi' jun kan aj nkansan xjal,*

* **3:2** Rom 9:4-5 * **3:4** Sal 51:4 * **3:12** Sal 14:1-3; 53:1-3 * **3:13** Sal 5:9; 140:3
* **3:14** Sal 10:7

14 b'ix kyaqil aj n'etz tuj
ktzi' cha kyqanb'enqet b'ix
cha xtx'u'jetqet kywi'.*
15 Tzan ch'imu's, nqet naj
kyok'onsa' junky,
16 ja' nkyeky'ik npon ky-
najsa' kyaqil b'ix kye xjal
nkyekaj ksi' tuj yaj,
17 k'onti'l owok kyotzqila'
te tume'l titza' tzan qten
galan kyuky'i xjal,*
18 k'onti'l Dios tuj kywitz.”*
19 Qeb'enky kyaqil aj nyolin
tuj te Tkawb'il Qtata Dios,
nyolin kye aj akyeqet tuj
tq'ab' te Kawb'il. Ikxji oj
txik tq'uma' te Qtata Dios
kyil, nlay b'antik tzan kyyolin
ch'inwt tzan kykolet b'ix kye
kyaqil xjal twitz tx'o'tx' oxe'l
tsi' te aj okyajo'tz.
20 Komo nijunwt xjal owe-
lal in xhchoj tuj twitz Qtata
Dios tzan tpaj jun tk'ulb'en
iktza' aj ntyoli' te Kawb'il,
komo te Kawb'il cha a'ox
n'oken tzan tel qniky' alkyetz
te qchoj.*

A'ox Tzan Tpaj Toklen Wit'let Jk'u'j Ti'j Qtata Dios B'a'n Tzan Qel Galan Tuj Twitz

21 Yatzun ajna'l, tuj junky
tume'l ak'a'j te Qtata Dios oje
tzaj tyek'u' titza' n'el tin te
qchoj, per nya'tx tzan tpaj
te Kawb'il, sinoke te Kawb'il
oqtxi' oyolin ti'j te ntzani b'ix
ax kye yolil tyol oqtxi' okyy-
olij ti'j.
22 Te Qtata Dios ntk'ulu'
tzan tel tin te qchoj cha a'ox
tzan tpaj toklen qwit'b'a'
jk'u'j ti'j Jesukrist.* Te ja
ntzani kye kyaqil kye aj
nkye'okslan tzan tpaj kyaqil
xjal pareje' tuj twitz Qtata
Dios,*
23 komo kyaqil xjal ejoyon
choj tuj twitz, astilji nijunwt
npon iktza' te Qtata Dios tzan
tpaj tetz nim xhchqitz'unal
b'ix k'onti'l xhchoj.
24 Qetz n'el in qchoj b'ix
nya'tx presis tzan qchojon
tzan tel in sinoke tzan
tpaj tetz b'an galan nab'lin
quky'i'l tzan tpaj te Kristo
Jesus okolpin te qetz.
25 Te Qtata Dios okaj tsi' te
Jesukrist iktza' te jun present
te chojb'il te qchoj te qkyaqil
qetz aj n'ok qwit'b'a' jk'u'j ti'j
tkamlen aj telen xhchiky'el
[twitz krus]; ikxji nqet tyek'u'
te Qtat at tkawb'il tuj tq'ab'
anke [tb'ay] cha oky'ix-oq te
qchoj titza'*
26 tzan tpaj nim tpasens,
per yatzun ajna'l nqet tyek'u'
at tkawb'il tuj tq'ab' b'ix a
tetz te aj n'el in qchoj toklen
qwit'b'a' jk'u'j ti'j Jesus.
27 Ntons qa ikxji ¿titza' b'a'n
tzan tqet qjiq'b'a' qib'? ¡Nlay
b'antik! ¿Tistil nlay b'antik?
Tzan tpaj jun jk'ulb'en k'onti'l
token tzan tel in qchoj; sinoke
te aj n'oken cha a'ox oj tok
wit'let jk'u'j [ti'j Jesukrist].
28 Komo n'el qniky' te qchoj
n'el in oj tok qwit'b'a' jk'u'j ti'j
tetz b'ix nya'tx tzan tpaj jun
jk'ulb'en galan iktza' tgan te
Kawb'il.
29 Ntons ¿te Qtata Dios a'ox

* **3:17** Isa 59:8 * **3:18** Sal 36:1 * **3:20** Sal 143:2; Gal 2:16 * **3:22** Gal 2:16
* **3:22** Kol 3:11 * **3:25** Kya 17:30; 2Kor 5:19

Dios petzun qi'j qetz aj tijajil Israel? ¿Nya'tx petzun ax Dios kyi'j kye aj nya'tx tijajil Israel? ¡Ax! Te Qtata Dios tetz ax Dios kyi'j kye aj nya'tx tijajil Israel.

30 Komo cha jun te Qtata Dios at, b'ix a tetz n'el in te kchoj kyaqil xjal cha a'ox tzan tpaj toklen kywit'b'a' kyk'u'j ti'j, tijajil Israel-e' qatzun nya'txji.*

31 Ntons ¿k'onti'l petzun token te Kawb'il tzan tpaj ajna'l cha a'ox a tgan tzan tok qwit'b'a' jk'u'j ti'j Jesukrist? At token, b'ix nqet qyek'u' dyakwerd ato' tuky'i te aj ntyoli' te Kawb'il.

4

Te Abran Owel Galan Tuj Twitz Qtata Dios Tzan Tpaj Tokslb'en

1 Ntons te Abran aj qijajil oqtxi', ¿tidi' otkamb'aj tetz ti'j kyaqil ntzani?

2 Qa te Abran tzan tpajwit te tk'ulb'en owel in xhchoj, qanq b'a'n-tal tzan tqet tjiq'b'a' tib' kywitz kye xjal, per nya'tx tuj twitz Qtata Dios.

3 Te Tu'jal Dios nyolin ikxjani: "Te Abran oxik toksla' [tyol] Qtata Dios, b'ix tzan tpaj tokslb'en, owel tuj twitz [te Qtat] ya k'onti'l xhchoj."*

4 [Tuj kywitz kye xjal], qa jun xjal nk'ulun taq'un junky, te aj twi' tk'u'j ntk'amo' nya'tx naqe jun oyej sinoke te chojb'il te tetz.

5 Yatzun jun xjal chimol choj aj k'onti'l wit'lik tk'u'j ti'j tk'ulb'en tzan tel in xhchoj sinoke n'okslan ti'j te Qtata Dios tzan tel in xhchoj, ntons tetz n'el tuj twitz te Qtat k'onti'l xhchoj tzan tpaj tokslb'en ti'j.

6 Komo ikxji te Dawid [aj twitzale' k'ulul mandad oqtxi'] otq'umaj galan at te xjal aj oje tz'el tuj twitz [te Qtat] ya k'onti'l xhchoj per nya'tx tzan tpaj jun tk'ulb'en. [Otq'umaj ikxjani:]

7 "Galanx-alo kye aj oje qet najsa' te kyk'ulb'en nya'tx galan, b'ix aj nlay tzaj na'o' kchoj tzan te Qtata Dios.

8 Galanx-alo te xjal aj cha nky'ix-oq te xhchoj tzan te Qtata Dios."*

9 ¿Te ja galan ntzani a'ox pe' kye aj atok kyechalul qatzun ax kye aj k'onti'lji? Ma'tx tz'ok qcha'o' te Abran owel tuj twitz [te Qtat] ya k'onti'l xhchoj tzan tpaj toklen wit'let tk'u'j ti'j.

10 ¿Titza' tuq atqet te Abran aj tel galan tuj twitz Qtata Dios? ¿Ojetq tuq tz'ok si' techalul ti'j qatzun mina' tuqji? Owel galan tuj twitz Qtata Dios aj mina' tuq tok si'let techalul, nya'tx aj ojetq tuq.*

11 Te techalul* telponx tuq, tetz owel tuj twitz te Qtat ya k'onti'l xhchoj tzan tpaj ojetq tz'ok wit'let tk'u'j ti'j, per aj mina' tuq tok si'let techalul.

---

* **3:30** Ax: qa kye aj atok kyechalul qatzun k'onti'lji. * **4:3** Gén 15:6; Sal 106:31; Rom 4:5,11,22; Gal 3:6; Chaw 2:23 * **4:8** Sal 32:1-2; Kya 17:30; Rom 3:25; 2Kor 5:19 * **4:10** Gén 15:6 * **4:11** Gén 17:10

Ikxji tetz owok naqe k'wa'lon
kyi'j kye aj nya'tx tijajil Israel
aj k'onti'l atok kyechalul b'ix
nkye'okslan, ikxji tzan kyel
tuj twitz [te Qtat] ya k'onti'l
kchoj.
12 B'ix te Abran ax owok
naqe k'wa'lon kyi'j kye aj ti-
jajil Israel aj atok kyechalul
per n'ok kywit'b'a' kyk'u'j ti'j
te Qtata Dios iktza'x te qijajil
Abran owok twit'b'a' tk'u'j ti'j
aj mina' tuq tok techalul.
13 Te Qtata Dios oxik tsi'
tyol te Abran b'ix kye kyaqil
tijajil, tzan kyk'amon te
twitz tx'o'tx' te jun kykotz,
per nya'tx tzan tpaj-wit
[kyk'ulb'en aj ntyoli'] te
Kawb'il, sinoke tzan tpaj n'el
in kchoj toklen wit'let kyk'u'j
ti'j tetz.*
14 Qa cha a'oxwit kye aj
nkye'okslan te Kawb'il kye aj
okyek'amoyon te jun kykotz,
ntons chagan-talo tzan tok
wit'let jk'u'j ti'j Qtata Dios b'ix
ax k'onti'l-tal tajb'en kyaqil te
aj oje xik tsi' tyol ti'j.*
15 Komo tzan tpaj [k'onti'l
nqet qoksla'] te Kawb'il,
astilji ntzaj tq'oj te Qtata Dios
[qi'j qetz aj qeb'en tidi' ntyoli'
te Kawb'il], per qa k'onti'l-wit
te Kawb'il ax k'onti'l-tal tidi'
qi'j ja' nqopaltin.
16 Astilji a'ox tzan tpaj
toklen wit'let jk'u'j [ti'j Qtata
Dios nqo'el galan tuj twitz],
ikxji tzan tok iktza'xkix tetz
b'an galan nab'lin quky'i'l
anke k'onti'l nqajo'; ikxji
tzan jk'amon qkyaqil qetz
te aj okaj tsi' Qtata Dios
tyol ti'j, nya'tx a'ox kye aj
[kygan] te Kawb'il sinoke ax
kye aj wit'lik kyk'u'j ti'j te
Qtat, iktza'x te Abran aj naqe
k'wa'lon qi'j qkyaqil qetz
[toklen wit'let jk'u'j iktza'
tetz].*
17 Iktza'x nyolin tuj te Tu'jal
Dios oqtxi' ikxjani: “Oje chkaj
nsi' k'wa'lon kyi'j ky'ila'j
amaq'.”* Te Qtata Dios aj
okaj tyoli' ntzani, a tetz te
aj oxik oksla' tzan te Abran,
b'ix tetz nkyejaw anq'in kye
kamnaq titza', b'ix b'a'n tzan
txik tq'uma' tzan tok jun tidi'
aj k'onti'l at.*
18 Te Abran otokslaj b'ix
lo'ik tuq tk'u'j, anke k'onti'l
tuq tidi' qi'j b'a'n tzan tkaj
lo'et tk'u'j ti'jx, per okaj lo'et
tk'u'j tzan tok k'wa'lon kye
ky'ila'j amaq' tzan tpaj ojetq
xik tq'uma' te Qtata Dios
tuky'i'l ikxjani: “Okye'okel
[b'an ky'ila'j] awijajil.”*
19 B'ix tetz k'onti'l ona'non
tanim tzan tok wit'let tk'u'j
[ti'j te aj otzaj tq'uma' Qtata
Dios] konserke teb'enky tuq
tetz xhchi'jel b'an tijky, komo
ojetq tuq jakon oqal (100)
aq'b'i tetz, b'ix te Sar ya nlay
b'antikky tuq tzan talan.*
20 Tetz k'onti'l ona'non
tanim ti'j te aj ojetq tuq
tzaj tq'uma' Qtata Dios tetz,
sinoke onimsan tk'u'j tzan
tok twit'b'a' tk'u'j ti'j Qtat b'ix
oqet tjiq'b'a' te Qtat.
21 B'an ntoksla' tuq at nim
tajwalil te Qtata Dios tzan

* **4:13** Gal 3:29 * **4:14** Gal 3:18 * **4:16** Gal 3:7 * **4:17** Gén 17:5 * **4:17** 1Kor 1:28 * **4:18** Gén 15:5 * **4:19** Gén 17:17

tk'ulun iktza'x ojetq tzaj
tq'uma'.
22 Astilji owel tuj twitz [te
Qtat] ya k'onti'l xhchoj.
23 Aj ntzani te aj oqet tz'ib'a'
ti'j: “Owel galan tuj twitz
Qtata Dios.” Ntons, te ja
ntzani nya'tx telponx te jun
galan a'ox ti'j tetz
24 sinoke ax te jun galan te
qetz ajna'l. Ax qetz oqo'elal
galan tuj twitz Qtata Dios,
qetz aj nqo'okslan ti'j te aj
ojaw anq'in kxol kye kam-
naq, te Qajaw Jesus.
25 Tetz oxik q'apo' tzan
tpaj kyaqil aj jk'ulb'en nya'tx
galan, b'ix yaji ojaw anq'in
tzan qten galan tuky'i Qtata
Dios.

5

Galan Ato' Tuky'i Qtata Dios Tzan Tpaj Tkamlen Jesukrist

1 Ntons komo ma'tx tz'el in
qchoj tzan tpaj toklen wit'let
jk'u'j ti'j [Jesukrist], astilji
galan ato' tuky'i te Qtat tzan
tpaj te Qajaw Jesukrist.
2 Komo tzan tpaj toklen
wit'let jk'u'j ti'j, astilji at
qoklen ti'j te galan aj ntzaj tsi'
anke k'onti'l nqajo', b'ix ikxji
jwert ato' ti'j nini b'ix b'an
nqochalaj tzan tpaj lo'ik jk'u'j
[tzan tok qen] xhchqitz'unal
te Qtata Dios.*
3 B'ix ax nqochalaj oj tok
qen twitz xhcho'nal, komo
qeb'enky oj tok qen twitz
xhcho'nal n'ok mas nim
qpasens,
4 b'ix tzan tpaj te qpasens,
yaji b'a'n tzan qipan tidi'chq,
b'ix tzan tpaj b'a'n tzan qipan
tidi'chq yaji nkaj lo'et jk'u'j
mas byenech ti'j Qtata Dios,
5 b'ix oj tkaj lo'et jk'u'j
ti'j, k'onti'l nqoqet ky'ixwik,
komo te Qtata Dios oje tzaj
tsi' te Txew tuj qanim tzan
tok qen nqoqet tgani'.
6 Qetz k'onti'l nb'antik tuq
tzan jkolonx tuq qib', per
yatzun te Jesukrist, mer tuj aj
or aj b'an presis tuq, tetz owul
b'ix okamik tzan qpaj qetz aj
chimol choj a'o'.
7 Nijunwt ab'l tgan tzan
tkamik tky'ixel junky aj galan
xjal, a'ox qa te aj junkyni jun
b'an galan xjal, ikxji qanq at
ab'l dispwest tzan tkamik te
tky'ixel.
8 Yatzun te Qtata Dios oje
qet tyek'u' titza' b'an nqo-
qet tgani', komo otzaj tlajo'
te Jesukrist tzan tkamik tzan
qpaj, anke qetz tzunx tuq a'o'
chimol choj.
9 Komo ajna'l oje tz'el in
qchoj tzan tpaj tkamlen Je-
sukrist aj tel xhchiky'el, tzan
tpaj tetz ajna'l b'an b'an'ax
oqokoletel ti'j te xhcho'nal aj
otzajel tsi' te Qtata Dios cha'oj
tul te jwisy.
10 Komo qetz tb'ay, a'o' tuq
tajq'oj Qtata Dios, b'ix yaji
okaj galan tuky'i'l tzan tpaj
tkamlen te Tk'wa'al, ntons
ajna'l tzan tpaj ojaw anq'in
junky'el ax oqokoletelkix
titza'.
11 Astilji ajna'l nqochalaj
tuky'i Qtata Dios tzan tpaj te
Qajaw Jesukrist, komo tzan
tpaj tetz galan ato' tuky'i te
Qtat.

* **5:2** Rom 9:23

12 Ntons iktza'x te choj
owok tzani twitz tx'o'tx' cha
tzan jun xjal, b'ix yaji tzan
tpaj te choj owok te kamikyj,
b'ix ikxji te kamikyj owok
kyi'j kyaqil xjal tzan tpaj
kyaqil eb'ajjoyon choj.*
13 Aj mina' tuq tkaj si' te
Kawb'il, te choj ojetq tuq
tz'ok tzani twitz tx'o'tx'; per
komo k'onti'l tuq te Kawb'il,
astilji k'onti'l tuq jun tidi' aj
nyolin tidi' tuq te qchoj.
14 Per anke ikxji tuq, te
kamikyj atqet tuq kyajsik
kyaqil xjal, atx aj atqet tuq
te Adan max aj tul te Moisés
[tzan txik tsi' te Kawb'il
kyetz], b'ix ax kyajsik kyaqil
kye aj k'onti'l ejoyon choj
parej iktza' te Adan, b'ix te
Adan at tuq tidi' telponx ti'j te
[Krist] aj tzul tuq mas yaj.
15 Per te aj nim b'an galan
aj ntzaj tsi' te Qtata Dios aj
k'onti'l nqajo' k'onti'l owel
iktza' te aj nya'tx galan [aj
otk'uluj te Adan]. Komo tzan
tpaj xhchoj tetz, kyaqil kam-
naqe'. Per yatzun tzan tpaj te
Qtata Dios b'an galan nab'lin
quky'i'l b'ix tzan tpaj te nim
b'an galan aj otzaj tsi' cha
jkotz tzan tpaj te Jesukrist
aj cha jun tuq, te nini owel
te jun b'an galan kye ky'ila'j
xjal.
16 B'ix te aj b'an galan aj
otzaj tsi' cha jkotz, k'onti'l
owel iktza' xhchoj te xjal.
Komo a'ox tzan tpaj te jun
choj aj otk'uluj aj xjalji, kyaqil
at kypaj, yatzun tzan tpaj te
jun nim b'an galan aj otzaj si'
cha jkotz, ajna'l qkyaqil b'a'n
tzan tel in te qchoj.
17 Komo tzan tpaj te jun
aj ojoyon choj oqtxi', kyaqil
xjal eb'ajkaj tuj tq'ab' te
kamikyj; per yaji tzan tpaj
te Jesukrist, otzajel si' jun
qanq'in b'an galan qkyaqil
qetz aj njk'amo' te aj nim b'an
galan aj k'onti'l nqajo' b'ix
otzajel si' cha jkotz tzan jkaj
galan tuj twitz te Qtata Dios.
18 Ntons iktza'x tzan tpaj
xhchoj te jun xjal owel tzan
kxik chimlik kyaqil tzan kxik
si' tuj il, ntons yatzun ajna'l
te galan aj tk'ulb'en te junky
owel tzan tel in qchoj qkyaqil
qetz tzan qanq'in [tuky'i'l te
jun-ele'x].
19 Komo tzan tpaj k'onti'l
oqet toksla' te jun oqtxi',
kyaqil xjal chimol choj-e',
yatzun ajna'l tzan tpaj tok-
slb'en [te Jesukrist], ky'ila'j
saq-e' tuj twitz Qtata Dios.
20 Te Kawb'il okaj si' tzan
[tel qniky'] b'an nim te nya'tx
galan aj nqok'ulun, per aj [tel
qniky'] b'an nim te nya'tx
galan, mas owok en b'an
galan nab'lin te Qtata Dios
quky'i'l [tzan tqet tnajsa' te
qchoj];
21 ikxji iktza'x te choj
okaj kyi'j kyaqil xjal tzan
kykamik, ax ikxji ajna'l te aj
nim b'an galan aj ntzaj tsi'
te Qtata Dios ma'tx kaj qi'j
tzan tpaj te tume'l [aj n'el tin
qchoj] tzan qanq'in te jun-
ele'x tzan tpaj Jesukrist aj
Qajawil.

6

* **5:12** Gén 3:6

Te Choj Ya K'onti'l Toklen Qi'j

1 Ntons, ¿tidi' ojq'uma'tz? ¿Qob'ajjoyoyon pe' mas choj tzan tok qen mas te nim b'an galan aj ntzaj tsi' te Qtata Dios?

2 ¡Nlay! Komo qetz ya k'onti'l tidi' qoklen ti'j te choj, iktza' kamnaq a'o' ti'j te choj, b'ix ¿titza' oqo'anq'iyon junky'el tzan qchimon choj?

3 ¿Ti'tzun, k'onti'l eteb'en etetz aj qok junx tuky'i Jesukrist aj tjaw si' a' qwi', telponx ax qetz okamik tuky'i'l?

4 Komo aj tjaw si' a' qwi' telponx ax qetz omuqet junx tuky'i'l aj tkamlen, per yaji iktza'x tetz ojaw anq'in kxol kye kamnaq tzan tajwalil* Qtata Dios, ax ikxji qetz b'a'n tzan qb'et tuj jun tume'l ak'a'j.*

5 Komo iktza'x qetz oje tz'ok qmojb'a' qib' junx tuky'i'l tzan tpaj tkamlen, ax ikxji qetz at jun qanq'in ak'a'j tzan tpaj tjawlen anq'in.

6 B'ix qetz qeb'enky te tume'l titza' nqo'anq'in tuq oqtxi' oje ponaj tzan tpaj tkamlen twitz krus, b'ix ikxji tzan tponaj te aj tuj qchi'jel njoyon choj, tzan qanq'in kolpimo' tuj tq'ab' te choj.

7 Komo jun xjal aj oje kamik, tetz kolpimaj tuj tq'ab' te choj.

8 Ntons komo qetz oje qokamik [ti'j te choj] tzan tpaj tkamlen Krist, astilji nxik qoksla' oqo'anq'iyon junx tuky'i'l.

9 Qetz qeb'enky te Krist ojaw anq'in junky'el kxol kye kamnaq, astilji ya nlay kamikky junky'el, komo te kamikyj ya k'onti'l toklen ti'j.

10 Komo aj tkamik, tetz okamik ti'j te choj b'eyx te jun-ele'x; per komo itz'oj ajna'l, tetz itz'oj [te jun-ele'x] tzan tanq'in q'apo' tib' te Qtata Dios.

11 Ax ikxji eti'j etetz, ajna'l pe'ena'on kamnaq a'ix ti'j te choj, b'ix itz'ojix tzan etanq'in te Qtata Dios tzan tpaj te Kristo Jesus.

12 Ntons tzan tpaj nini, ya k'onky etzoqpij tzan tk'ulun mandad te choj ti'j echi'jel aj nponaj, ikxji tzan k'on tqet etoksla' te nya'tx galan aj tgan te echi'jel.

13 B'ix ax k'on kaj eq'apo' te echi'jel tzan token etitza' tzan ek'ulun te nya'tx galan, sinoke intkaj eq'apo' etib' [tuj tq'ab'] te Qtata Dios iktza' xjal aj oje kxjaw anq'in junky'el kxol kye kamnaq, b'ix intkaj eq'apo' kyaqil part te echi'jel te Qtata Dios tzan token te jun tume'l b'an galan.

14 Komo te choj ya k'onti'l toklen eti'j, komo etetz ajna'l ya k'onti'l atikxqet tuj tq'ab' te Kawb'il sinoke tuj tq'ab' te Qtata Dios aj ntzaj tsi' nim b'an galan etajsik anke k'onti'l n'etajo'.

A Tgan Tzan Jk'ulun A'ox Te Galan Tzan Tpaj Ya K'onti'l Atoqet Tuj Tq'ab' Te Choj

* **6:4** Ax: xhchqitz'unal. * **6:4** Kol 2:12

15 Ntons, ¿tidi' ojq'uma'tz? ¿Oqojoyoyon pe' mas choj tzan tpaj te Qtata Dios b'an galan nab'lin quky'i'l anke k'onti'l nqajo' b'ix ya k'onti'l aqoqet tuj tq'ab' te Kawb'il? ¡Nlay!

16 Etetz eteb'enky oj tkaj eq'apo' etib' tuj tq'ab' junky tzan tqet etoksla', etetz mosi' a'ix tzan te aj nqet etoksla'; ikxji qa mosi' a'ix tzan te choj, okxkamel, b'ix qa mosi' a'ix tzan te tume'l, owelal in te echoj.

17 Per pixon te Qtata Dios, anke etetz oqtxi' atikxqet tuq tuj tq'ab' te choj, yatzun ajna'l oje qet etoksla' tuky'i jun tk'u'jlal te xnaq'tzb'ilj aj oje xik xnaq'tza' etetz.

18 B'ix aj ekolpjik tuj tq'ab' te choj, okxkaj tuj tq'ab' te tume'l galan.

19 Nkyinyolin ikxjani naqekix kyeyolin kye xjal, tzan tpaj nya'tx jwert atix tzan tel eniky'. Oqtxi' etetz oxik eq'apo' etib' tuj tq'ab' te nya'tx galan tzan ek'ulun tidi'chq nya'tx galan, yatzun ajna'l intxik eq'apo' kyaqil part te echi'jel tuj tq'ab' Qtata Dios b'ix pe'eb'et tuj tume'l tzan ekaj pawa' a'ox te Qtata Dios.*

20 Komo aj atikxqet tuq tuj tq'ab' te choj, k'onti'l tuq nb'antik tzan tqet ek'ulu' tume'l tzan tpaj nya'tx tuq kolpimix [tuj tq'ab' te choj].

21 B'ix ¿tidi' tuq jun galan te etetz tzan tpaj te nini tuj aj tyempji? Komo kyaqil te aj n'ek'ulu' tuq akix te aj nkxky'ixwik ti'j ajna'l, b'ix kyaqil nini n'oken tuq tzan ekamik.

22 Per ajna'l oje kxkolpjik tuj tq'ab' te choj, b'ix oje xik eq'apo' etib' tuj tq'ab' te Qtata Dios; astilji nkxk'ulun galan b'ix pawamix a'ox te Qtata Dios b'ix ikxji okx'anq'iyon tuky'i'l te jun-ele'x.

23 Te aj njkamb'a' tzan tpaj te qchoj, a'ox jun jkamiky; yatzun te aj njkamb'a' tuky'i Qtata Dios, jun qanq'in te jun-ele'x [tzan tpaj] mojb'a' qib' tuky'i Qajaw Kristo Jesus.

7

Oje Qokolpjik Tuj Tq'ab' Te Choj Tzan Jkaj Tuj Tq'ab' Qtata Dios

1 Nxik nyoli' etetz waq erman aj etotzqi' te Kawb'il, ¿k'onti'l petzun eteb'en qa jun xjal tzunx itz'oj, tzunx atqet tuj tq'ab' te Kawb'il?

2 Komo jun xuj aj at tichmil, te Kawb'il nyolin mojb'a' tib' tuky'i tichmil man itz'oj te tichmil, per ax nyolin qa ma kamik te tichmil yaji te xuj okolpjel ti'j te tichmil.

3 Yatzun qa te xuj owokel junan tuky'i junky ichan man itz'oj te tichmil, tetz jun k'ajajiyon. Per qa te tichmil ma kamik ntons tetz oje kolpjik ti'j te aj ntyoli' te Kawb'il b'ix b'a'n tzan tok junan tuky'i junky ichan b'ix nlay tz'ok q'umlet jun k'ajajiyon.

4 Ax ikxji etetz waq erman [ti'j te Kawb'il]. Etetz ax oje kxkolpjik tuj tq'ab' te Kawb'il

* **6:19** Rom 6:13

tzan tpaj tkamlen te Krist
tzan eten te tetz. Tetz ojaw
anq'in kxol kye kamnaq, b'ix
astilji b'a'n tzan etaq'unan te
jun galan te Qtata Dios.
5 Komo oqtxi' tidi'chq
nqok'ulun tuq iktza' tgan te
qchi'jel b'ix kyaqil aj nya'tx
galan aj ntyoli' te Kawb'il,
b'ix kyaqil nini cha nqoxik
tuq tin tuj jkamiky.
6 Per ajna'l oje qokolpjik ti'j
te aj ntyoli' te Kawb'il tzan
tpaj oje qokamik ti'j aj nini aj
tzyumo' tuq titza', b'ix ajna'l
tzan tqet qoksla' [te Qtata
Dios] tuky'i jun tume'l ak'a'j
tzan te Txew, b'ix ya nya'tx
cha a'ox iktza' aj ntyoli' tuq te
Kawb'il oqtxi'.

Tzan Tpaj Aj Ntyoli' Te Kawb'il N'el Qniky' Alkyetz Te Galan B'ix Alkyetz Te Nya'tx Galan

7 Ntons ¿tidi' ojq'uma'tz?
¿Te aj ntyoli' te Kawb'il jun
choj? ¡Nya'tx! Qa k'onti'l-wit
tuq te Kawb'il, wetz k'onti'l-
tal owel nniky' alkyetz te
choj. Komo oj tel jq'ajab'
ti'j jun tidi' te junky, wetz
k'onti'l-tal web'en qa choj
nini qa k'onti'l-wit tuq te
Kawb'il. Per n'el nniky' ti'j
tzan tpaj te Kawb'il nyolin
ikxjani: "K'on tz'el aq'ajab'
ti'j jun tidi' aj te junky xjal."*
8 Per ya ma tz'ok ncha'o'
aj ntyoli' te Kawb'il alkyetz
te choj, yaji wetz mas owel
ngani' te choj, komo k'onti'l-
wit te Kawb'il, ax k'onti'l-tal
[owel nniky' ti'j] te choj.
9 Wetz tb'aya' k'onti'l tuq
web'en tidi' nyolin te Kawb'il
[ti'j te choj], per aj tok ncha'o'
titza' nyolin te Kawb'il, yaji
owel nniky' ti'j te choj tuj
wanim, b'ix tzan tpaj nini
kamnaqin tuq;
10 ikxji te Kawb'il aj okaj si'
[tzan txnaq'tzan wetz titza']
tzan wanq'in tuj tume'l, cha
mas inxik tin tuj nkamiky.
11 Komo ya ma tz'ok ncha'o'
aj ntyoli' te Kawb'il alkyetz
te choj, yaji wetz mas owel
ngani' te choj, b'ix ikxji inqet
eq'i' tzan nxik in tuj nkamiky.
12 Ikxji n'ok qen te Kawb'il
ch'inwt nya'tx galan ti'j,* b'ix
kyaqil aj ntyoli' b'an galan
b'ix tume'l b'ix ch'inwt nya'tx
galan ti'j.
13 Ntons nini aj te jun galan
tuq te wetz, ¿cha owok pe'
tzan nxik tin tuj nkamiky?
¡Nya'tx! Sinoke toklen ncha'o'
ti'j te tume'l galan, yaji te
nya'tx galan tuj wanim inxik
tin tuj nkamiky, ikxji tzan tok
wen te choj b'an b'an'ax jun
nya'tx galan tuj wanim.
14 Komo qeb'enky te
Kawb'il tzajnaq tuky'i Qtata
Dios [te jun galan] te qanim,
per wetz cha xjal a'in aj pur
nya'tx galan n'el ngani' iktza'
q'apomin tuj tq'ab' te choj.
15 Komo te aj nk'ulu' k'onti'l
n'el nniky' tistil nqet nk'ulu',
komo k'onti'l nqet nk'ulu'
te aj ngan tzan tqet nk'ulu',
sinoke nqet nk'ulu' aj k'on
ngan k'ulun.*

* **7:7** Exo 20:17; Deu 5:21 * **7:12** Tuj yol grieg, aj ja' nyolin te yol "hagios" ti'j te Kawb'il, te nini ax telponx te Kawb'il okaj si' tzan te Qtata Dios. * **7:15** Gal 5:17

16 Ntons komo k'on ngan
te aj nqet nk'ulu', ikxji dyak-
werd atin ti'j te aj ntyoli' te
Kawb'il.
17 Ikxji nya'tx a'in wetz te
aj nkyink'ulun te nya'tx galan
sinoke a te choj aj atqex tuj
wanim.
18 Wetz web'en tuj nchi'jel
ch'inwt tidi' galan, komo
wetz ngan-tal tzan nk'ulun
galan kyaqil per k'onti'l
nb'antik witza'.
19 Komo k'onti'l nqet
nk'ulu' te galan aj ngan,
sinoke nqet nk'ulu' te nya'tx
galan aj k'on ngan tzan tqet
nk'ulu'.
20 Ntons qa wetz nqet
nk'ulu' aj k'on ngan k'ulun,
ntons nya'tx a'in wetz te aj
nqet k'ulun te nya'tx galan
sinoke a te choj aj atqex tuj
wanim.
21 Ntons n'ok wen te aj
nky'ik wi'j a te ja ntzani: wetz
ngan k'ulun te galan, per yaji
k'onti'l nqet nk'ulu' sinoke
nkyink'ulun te nya'tx galan aj
k'on ngan k'ulun, tzan tpaj te
nya'tx galan aj at tuj wanim.
22 Wetz tuj wanim nkyin-
chalaj ti'j te aj tgan te Qtata
Dios.
23 Per n'ok wen te nchi'jel
k'onti'l n'el tgani' te aj tgan
te Qtata Dios b'ix te nchi'jel
iktza' nq'ojin ti'j te tume'l
aj web'en tuj nwi', b'ix ikxji
nkyinkaj stzyu' tuj tq'ab' te
choj aj n'el tgani' te nchi'jel.
24 ¡Ik'b'ajil nwitz! ¿Ab'l
owelal kolon te wetz ti'j te
nchi'jel aj cha nkyinxik tin
tuj nkamiky?
25 Pixon te Qtata Dios tzan
tpaj te Jesukrist aj Qajawil
[b'a'n tzan tkolpin te wetz].
Ntons, ikxji wetz tuj wanim
q'apo' wib' nqet woksla' aj
tgan te Qtata Dios, per tzan
tpaj wetz jun xjal a'in, te
nchi'jel nqet toksla' mas te
choj.

8

Nya'tx K'asb'ena' Qitza' Tzan Jk'ulun Iktza' Tgan Te Qchi'jel

1 Astilji ajna'l k'onti'l tidi'
b'a'n tzan txik poqon te qetz
aj mojb'a' qib' tuky'i Kristo Je-
sus.
2 Komo te tume'l ti'j te
qanq'in [te jun-ele'x] aj ntzaj
tsi' te Txew Dios tzan tpaj te
Kristo Jesus, tzan tpaj te nini
oje qokolpjik tuj tq'ab' te choj
b'ix ti'j te kamikyj.
3 Komo te aj k'onti'l
ob'antik tzan tk'ulun te
Kawb'il tzan tpaj nya'tx jwert
ato' tzan tpaj te aj n'el tgani'
te qchi'jel, yatzun te Qtata
Dios ob'antik titza'. Tetz otzaj
tlajo' te tk'wa'al iktza' jun xjal
tuky'i xhchi'jel [iktza' qetz
aj] at qchoj, b'ix ikxji oky'ik
tsi' te qchoj ti'j tetz, b'ix ikxji
aj tkamlen opon tnajsa' te
qchoj.
4 Ikxji tzan tb'antik titza'
kyaqil aj tgan tuq te Kawb'il
tzan jk'ulun qetz, qetz aj
k'onti'l nqob'et iktza' n'el
tgani' te qchi'jel sinoke iktza'
tgan te Txew Dios.
5 Komo kye aj nkyeb'et
iktza' n'el tgani' te kchi'jel,
kyetz nkyeb'isun mas ti'j te aj
tgan te kchi'jel; yatzun kye aj
nkyeb'et iktza' tgan te Txew

Dios, nkyeb'isun mas ti'j te aj
tgan te Txew Dios.
6 Komo qa nqet qb'isu' ti'j te
aj tgan te qchi'jel, cha nqoxik
tin tuj jkamiky; yatzun qa
nqet qb'isu' ti'j te aj tgan te
Txew Dios, nqoxik tin tzan
qanq'in b'ix nchewsan jk'u'j.
7 Komo oj tel qgani' tuj
qanim tzan jk'ulun aj tgan
te qchi'jel, qetz nqo'ok ik-
tza' tajq'oj Qtata Dios tzan
tpaj k'onti'l nqet qoksla'
te Tkawb'il, komo nlaykix
b'antik tzan tqet qoksla' [qa
n'el qgani' ikxji].
8 Astilji kye aj nkye'anq'in
iktza' tgan te kchi'jel, kyetz
nlay b'antik tzan kyel galan
tuj twitz Qtata Dios.
9 Yatzun etetz k'onti'l
nkxb'et iktza' tgan te echi'jel
sinoke nkxb'et iktza' tgan
te Txew Dios, tzan tpaj tetz
atqex tuj etanim. Per qa
at ab'l aj k'onti'l atqex [te
Txew Dios, osey]* Txew Krist,
tuj tanim, ntons tetz nya'tx
mojb'a' tib' tuky'i Krist.
10 Per tzan tpaj atqex te
Krist tuj etanim, etetz anke
te echi'jel kamnaq tzan tpaj
te choj, yatzun te etanim
itz'oj tzan tpaj te Qtata Dios
ntk'ulu' kyaqil tuj tume'l.
11 B'ix tzan tpaj atqex
tuj etanim te Txew Dios aj
otk'uluj tzan tjaw anq'in te
Jesus kxol kye kamnaq, ntons
tetz ax otk'ulu'tz tzan txik tsi'
jun tanq'in te echi'jel tzan
tpaj tetz atqex tuj etanim.
12 Astilji waq erman, qetz
nya'tx k'asb'ena' qitza' tzan
jk'ulun iktza' tgan te qchi'jel.
13 Komo qa etetz nkxb'et
iktza' tgan te echi'jel,
okxkamel; yatzun qa
okxb'etel iktza' tgan te Txew
Dios, opoyon enajsa' te nya'tx
galan aj tgan te echi'jel b'ix
etetz okx'anq'iyon.
14 Komo kye aj nkyeb'et ik-
tza' tgan te Txew Dios, kyetz
a'e' tk'wa'al Qtata Dios.
15 Komo te Txew Dios aj
ek'amoj etetz, nya'tx tzan
ekaj tuj tq'ab' [te choj] b'ix
nya'tx tzan exob', sinoke tzan
etok tk'wa'al Qtata Dios b'ix
ikxji tzan txik eq'uma' tetz
ikxjani: "¡Tat!† ¡Tat!"
16 Axkix te Txew Dios
nyolin tuj qanim qetz a'o'
tk'wa'al Qtata Dios.
17 B'ix tzan tpaj tk'wa'al
a'o',* ntons at qoklen tzan
qetzan aj okaj tq'uma', otzajel
tsi' qetz junx tuky'i Krist, b'ix
qa b'an'ax n'ok qen twitz
xhcho'nal junx tuky'i'l, ax
junx tuky'i'l qetz otzajel si'
qajwalil iktza' tetz at tajwalil.
18 B'ix wetz web'en te
xhcho'nal aj n'ok qen twitz
ajna'l, k'onti'l npon ch'inwt
iktza' te nim b'an galan aj
owokel qen mas yaj.
19 Komo kyaqil te tk'ulb'en
Qtata Dios n'iyon n'el tq'ajab'
tujb'a'n te Qtat otk'ulu'tz tzan
kyok en ab'le' kye tk'wa'al.
20 Komo kyaqil te tk'ulb'en
Qtata Dios ajna'l k'onti'l
n'oken iktza'x ojetq tuq qet
tb'isu', nya'tx tzan tpaj axk-

* **8:9** Aj ja' nyolin "Txew Krist" nyolin axkix ti'j te Txew Dios tzan tpaj a'ox jun te Txew; 1Kor 2:11; 6:17; 12:3,7-9,11; Efe 2:18; 4:4; 1Xhp 1:11. † **8:15** "Abba" tuj yol gryeg. * **8:17** Gal 4:5-7

wit te tk'ulb'en owel tgani' ikxji, sinoke tzan tpaj ikxji okaj tswa' te Qtata Dios tzan tkaj iktza'x atqet ajna'l [max oj tkolpjik].

21 Komo ax kyaqil te tk'ulb'en okolpjel tuj tq'ab' te kamikyj b'ix ikxji tzan tok b'an galan kyaqil iktza' qi'j qetz aj tk'wa'al Qtata Dios a'o'.

22 Qeb'enky te aj nky'ik ti'j kyaqil te tk'ulb'en Qtata Dios, naqe te xhcho'nal aj nky'ik ti'j jun xuj aj ntx'e'qun tzan xhcho'nal ala'mj.

23 B'ix te ntzani nya'tx a'ox ti'j te tk'ulb'en Qtata Dios sinoke ax qetz nqotx'e'qun anke te Qtat oje tzaj tsi' te Txew tuj qanim iktza' te tb'ay twitz ti'j kyaqil aj otzajel si' qetz. Nqotx'e'qun tzan tpaj te xhcho'nal aj n'ok qen tzani twitz tx'o'tx' b'ix lo'ik jk'u'j tzan jk'amet k'wa'alb'aj a'o' oj stzaj tsi' Qtata Dios junky qchi'jel ak'a'j.

24 Kolomo' per tzunx lo'ik jk'u'j; komo qa te aj lo'ik jk'u'j ti'j tzan jk'amon oje tzaj si' te qetz, ntons nya'tx presis tzan qiyon tzan tpaj ya at. Komo jun tidi' aj oje jk'amoj, ¿tistil tzunx qo'iyoyon ti'j qa oje jk'amoj?

25 Per qa lo'ik jk'u'j tzan jk'amon te aj mina' tok qen tuky'i qwitz, ntons a tgan tzan qiyon tuky'i qpasens.

26 Ax te Txew Dios nqo'ok tone' tzan qten jwert [tzan qiyon tuky'i qpasens]. Komo qetz k'onti'l qotzqi' titza' tzan qxnaq'tzan tuj jun tume'l galan, per te Txew nqet twitz twitz Qtata Dios qi'j qetz, ntx'e'qun tuky'i jun yol aj k'onti'l n'oknoj qyol ti'j.

27 B'ix te Qtata Dios teb'en tidi' atqex tuj kyanim kyaqil xjal, ax teb'en tidi' ntb'isu' te Txew aj nxnaq'tzan qi'j qkyaqil qetz aj pawamo' te Qtata Dios b'ix nxnaq'tzan iktza' te Qtat tgan.

K'onti'l Jun Tidi' B'a'n Tzan Qel Tpawa' Ti'j Qtata Dios

28 B'ix qetz qeb'enky qkyaqil qetz aj nqet qgani' te Qtata Dios, tetz nk'ulun tzan tok kyaqil tidi'chq te jun galan te qetz, qetz aj oje qotzaj tuk'le' iktza' tetz tgan.

29 Komo qeb'enky kye aj e'ok totzqila' te Qtata Dios atx aj mina' tuq tb'antik kyaqil twitz tx'o'tx', kyetz ekaj tsi' tzan kyok iktza'x te Tk'wa'al, tzan tok tetz te aj mas nim kxol kyaqil terman.

30 B'ix kye aj ekaj tsi' ikxji, ax etzaj tuk'le' [tzan kyok iktza'x te Tk'wa'al]; b'ix kye aj etzaj tuk'le', ax otk'uluj tzan tel in kchoj; b'ix kye aj owel in kchoj, ax eqet tjiq'b'a'.

31 ¿Tidi' ojq'uma'tz ti'j kyaqil ntzani? Komo te Qtata Dios n'onen quky'i'l, ntons ¿ab'l ok'uluyon jun nya'tx galan qi'j?

32 Te Qtata Dios k'onti'l oqet txk'ayi' tzan stzaj tlajo' te Tk'wa'al sinoke oxik tq'apo' tzan tkamik tzan qpaj qkyaqil qetz. Ntons ¿token nlay tzaj tsi' tidi'chq kyaqil qetz junx tuky'i'l?

33 Ntons ¿ab'l b'a'n tzan qxik tpoqo' qetz aj joyomo' a'o'

tzan Qtata Dios? Komo a te
Qtata Dios te aj owel in qchoj.
34 B'ix ¿ab'l b'a'n tzan qxik
tsi' tuj il? Komo a te Krist
te aj okamik [tzan qpaj] b'ix
ax ojaw anq'in junky'el b'ix
ajna'l atqet tuj tb'anq'ab'
Qtata Dios nxnaq'tzan qi'j
qetz.
35 B'ix ¿ab'l b'a'n tzan
qel tpawa' ti'j te Krist tzan
k'on jqet tgani'? ¿Tzan tpaj
petzun te xhcho'nal, qatzun
tzan tpaj te b'is, qatzun
tzan tpaj nqo'ok q'oji' tzan
txq'anky xjal, qatzun tzan
tpaj wa'ijji, qatzun tzan tpaj
k'onti'l jq'anaqji, qatzun
tidi'chq nya'tx galan aj oky'el
qi'jji, qatzun tzan tpaj te
jkamikyji?‡
36 Iktza'x nyolin [tuj Tu'jal
Dios] ikxjani: “Tzan apaj
yatz n'ok qen twitz jkamiky
b'ajq'ij, kye'en tetz a'o' naqe
karner aj nkyexik in tuj te
kansb'il.”*
37 Per anke kyaqil ntzani
b'a'n tzan tok qi'j, per qkyaqil
qetz nqo'ok b'an jwert tzan
tpaj te [Krist] aj oqet ganin te
qetz.
38 Astilji wetz b'an sewur
atin k'onti'l tidi' b'a'n tzan
qel tpawa' ti'j Qtata Dios
tzan k'on-wit jqet tgani', ni
te jkamiky, ni te qanq'in, ni
kye ángel, ni kye malspirit,
ni kyaqil aj at ajna'lni, ni aj
oky'el mas yaj, ni kye aj at
nim kyajwalil,
39 ni te aj nim twa'lkal ni
te aj nim txe', b'ix ni ch'inwt
aj oqet tk'ulu' Qtata Dios b'a'n
tzan qel tpawa' ti'j titza' nqo-
qet tgani' tetz stzajlen tlajo'
te Qajaw Jesukrist aj [kolol
qetz].

9

B'a'n Tzan Qok Tk'wa'al Qtata Dios A'ox Oj Tok Wit'let Jk'u'j Ti'j

1 Wetz nkyinyolin te
b'an'ax, te Qajaw Jesukrist
teb'en k'onti'l nkyinnik'on,
b'ix te Txew Dios ntzaj
tq'uma' tuj wanim b'an'ax te
ntzani:
2 Wetz b'ajq'ij at jun nim
b'is nna'o' tuj wanim.
3 A'in-tal wetz aj qanb'enb'aj
wajsik b'ix pawa'-tal wib' ti'j
Krist kky'ixel kye nxjalil b'ix
kye wijajil.
4 Komo kyetz a'e' tijajil
Israel, b'ix te Qtata Dios
otk'amoj te kyetz iktza'
tk'wa'al-e' b'ix oqeten kxol
tuky'i nim xhchqitz'unal,
oxik tsi' tyol kyetz ti'j [te
galan aj otzajel tsi' mas yaj],
oxik tsi' Tkawb'il, ekaj tsi'
kyetz tzan tqet kyna'o', oxik
tsi' tyol [tzan tkolon] te kyetz,
5 a'e' kyetz kyijajil kye aj
b'an tb'ay twitzale' qijajil
oqtxi', b'ix ax ti'j kyijajil
otzaj te Krist, te Koloyon Aj
Q'umankaj Oqtxi' b'ix a tetz
te Dios aj at tajwalil ti'j kyaqil.
Instzaj na'o'xwit tuj kyaqil
tyemp. ¡Intky'ikxwit ikxji!
6 Nya'tx-wit te Qtata Dios
k'onti'l otk'uluj iktza'x okaj
tyoli' kyuky'i kye qijajil
oqtxi'. Komo nya'tx kyaqil
kye aj tk'wa'al qijajil Israel

‡ **8:35** Ax: qatzun tzan tpaj machit te q'ojb'il. * **8:36** Sal 44:22

[nkyeqet en iktza' b'an
b'an'ax] a'e' tijajil,
7 b'ix nya'tx kyaqil kye aj
tijajil Abran [nkyeqet en ik-
tza' b'an b'an'ax] k'wa'alb'aj-
e'. Komo [te Qtata Dios
oxik tq'uma' tetz ikxjani]:
“Tzan tpaj te ak'wa'al Isak
okyepuquyon awijajil.”*
8 Te ntzani telponx nijunwt
tk'wa'al Qtata Dios cha tzan
tpaj te kyijajil, sinoke kye aj
k'wa'alb'aj-e' b'an b'an'ax, a'e'
kye aj n'ok kywit'b'a' kyk'u'j
ti'j te tyol aj oxik tsi', iktza'x te
Abran owok twit'b'a' tk'u'j ti'j.
9 Komo ikxjani oxik tsi' tyol
Qtata Dios tuky'i Abran: “Oj
tpon te q'ij aj b'isu' witza',
kyin'ul, b'ix te Sar owitz'jel
jun tal.”*
10 Ntons, ax nya'tx a'ox
nini, sinoke ax oky'ik ikxji
kyuky'i kye tal te Rebek, kye
aj tk'wa'al qijajil Isak oqtxi'.
11 Komo mina' tuq kyitz'jik
kye k'wa'l, b'ix mina' tuq
tqet kyk'ulu' ch'inwt qa galan
qatzun nya'txji, b'ix tzan
tky'ik kyaqil iktza'x tgan te
Qtata Dios aj n'el tjoyo' iktza'x
tetz tgan, b'ix nya'tx tzan tpaj
jun jk'ulb'en galan sinoke
tzan tpaj ikxji tetz tgan,
12 [astilji te Qtata Dios]
oxik tq'uma' te Rebek ikxjani:
“Te itzikj oqtel mosi' tzan te
itz'inj.”*
13 Ntons ikxji, owel iktza'x
tz'ib'ankaj tuq [tuj Tu'jal
Dios] aj ja' nyolin ikxjani:
“Owel njoyo'* te Jacob b'ix te
Sawu owel wik'o'.”*
14 Ntons ¿tidi' telponx
ntzani? ¿B'a'n petzun tzan
txik jq'uma' te Qtata Dios
nya'tx tume'l nk'ulun? ¡Nlay!
15 Komo te Qtata Dios
oxik tyoli' te Moisés ikxjani:
“Owokel wone' ab'l aj wetz
ngan tzan wonen tuky'i'l,†
b'ix owokel lo'et nk'u'j ti'j ab'l
aj wetz ngan tzan tok lo'et
nk'u'j ti'j.”*
16 Astilji te aj nk'ulun te
Qtata Dios nya'tx tzan tpaj-
wit qetz qgan ikxji, b'ix nya'tx
tzan tpaj-wit jun jk'ulb'en,
sinoke a tetz e'el tetz titza'
n'ok lo'et tk'u'j qi'j.
17 Komo te Tu'jal Dios ax
nyolin aj ja' oxik tq'uma'
te Qtata Dios tuky'i Faraón
ikxjani: “Wetz ochkaj nsi'
tzan ak'ulun mandad tzan
tqet nyek'u' wajwalil awi'j,
b'ix ikxji tzan txik pakb'a' te
tpakb'alil wi'j wetz tuj kyaqil
twitz tx'o'tx'.”*
18 Ntons ikxji [n'el qniky'],
te Qtata Dios n'ok lo'et tk'u'j
ti'j ab'l aj tetz tgan, b'ix
nk'ulun tzan k'on tokslan ab'l
aj tetz tgan.‡
19 Ntons qanq jun te etetz
otzajel tq'uma' ikxjani: “Qa
ikxji, ntons ¿tistil te Qtata
Dios n'el tuj twitz qa at qpaj?
Komo nijunwt ab'l b'a'n tzan
tel tik'o' te aj tgan te Qtata
Dios.”
20 ¡Yatz aj cha xjal a'ich!
¿Ab'l yatz a'ich tuj anab'l

* **9:7** Gén 21:12 * **9:9** Gén 18:10 * **9:12** Gén 25:23 * **9:13** Ax: oqet ngani' te Jacob. * **9:13** Mal 1:2-3 † **9:15** Ax: oqtel ngani' aj wetz ngan tzan tel ngani'. * **9:15** Exo 33:19 * **9:17** Exo 9:16 ‡ **9:18** Ax: b'ix n'ok tsi' jun tanim b'an kaw ab'l aj tetz tgan.

tzan ajaw kaw tuky'i Qtata
Dios? Ti'tzun, ob'antel tzan
txik tq'uma' jun uky'il tuky'i
te aj tz'aqol tetz: «¿Tistil
ma kyinqet ak'ulu' iktza'
ntzani?»*
21 ¿K'onti'l petzun tajwalil te
jun tz'aqol tzan tk'ulun tuky'i
te tx'o'tx' jun uky'il tzan token
te jun galan, b'ix junky tzan
token te jun nya'tx galan?
22 Komo te Qtata Dios b'a'n
tzan tq'ojin ti'j ab'l aj tetz tgan
b'ix b'a'n tzan tqet tyek'u'
tajwalil ti'j ab'l aj tetz tgan,
b'ix a tetz e'el tetz qa at nim
tpasens kyi'j kye aj presis
tzan kypon tnajsa',
23 b'ix [a tetz e'el tetz qa
tgan] tzan tqet tyek'u' titza'
tetz b'an galan nab'lin kyi'j
kye aj n'ok lo'et tk'u'j kyi'j, a'e'
aj eqet tk'ulu' tzan tok kyen
xhchqitz'unal,*
24 aj a'o' qetz aj uk'lemo'
kxol kye aj tijajil Israel b'ix
kxol kye aj nya'tx tijajil Israel.
25 Iktza'x nyolin tuj [Tu'jal
Dios] aj oqet stz'ib'a' Oseas
[oqtxi'] ikxjani: "Kye aj nya'tx
tuq nk'wa'ale', okyetzajel
wuk'le' tzan kyok nk'wa'al,
b'ix kye aj nya'tx tuq ganime'
witza', okyeqtel ngani'.*
26 B'ix aj ja' oxik q'umlet
etetz nya'tx a'ix nxjalil, ntons
axkix tzi oxe'l q'umlet etetz
a'ix tk'wa'al Qtata Dios, te
Qtata Dios aj itz'oj."*
27 Per kyi'j kye aj tijajil Is-
rael, te Chay okaj tq'uma'
ikxjani:* "Anke kye aj tija-
jil Israel b'an ky'ila'j naqe
sanik,§ cha txq'an okyekajel,
cha txq'an okyekoletel.
28 Komo te Qajawil
otk'ulu'tz te ja ntzani twitz
tx'o'tx', per b'eyx omankuyon
kyaqil b'ix nlay qna'oj oky'el
luwew."
29 Iktza' oqet stz'ib'a' te
Chay oqtxi' ikxjani: "Qa te
Qajawil k'onti'l-wit okaj tsi'
jun qijajil, ntons oponaj-talo
qetz iktza' kye xjal aj Sodom
b'ix Gomor."*

Qa Tijajil Israel A'o' Qa Nya'txji, B'a'n Tzan Jkolet A'ox Tzan Tpaj Toklen Qwit'b'a' Jk'u'j Ti'j Krist

30 Ntons ¿tidi' ojq'uma'tz?
Kye aj nya'tx tijajil Israel
aj k'onti'l tuq nkyejoyon te
tume'l titza' tzan tel in kchoj,
kyetz owel in kchoj tzan
tpaj toklen wit'let kyk'u'j ti'j
[Krist].
31 Yatzun kye aj tijajil Israel
aj kygan tuq tzan tel in kchoj
tzan tpaj tqetlen kyoksla' te
Kawb'il, kyetz k'onti'l owel in
kchoj.
32 ¿Tistil? Tzan tpaj k'onti'l
owok kywit'b'a' kyk'u'j ti'j
sinoke cha wit'lik tuq kyk'u'j
ti'j te kyk'ulb'en. Ikxji [te
Jesus iktza'] jun ab'j b'ix kyetz
eb'ajjaw tz'aqik ti'j.
33 Iktza'x tz'ib'ankaj [tuj te
Tu'jal Dios] ikxjani: "Ajna'l
nqet nsi' tuj Sión [jun xjal ik-
tza'] jun ab'j b'ix okyejawel
jilan ti'j b'ix otzajel kyq'oj ti'j;

* **9:20** Isa 45:9 * **9:23** Rom 5:2 * **9:25** Os 2:23 * **9:26** Os 1:10 * **9:27** Gén 15:5; 22:17; 26:4; Isa 10:22-23 § **9:27** Ax: naqe aren. * **9:29** Isa 1:9 * **9:33** Isa 8:14-15; 28:16; 1Kor 1:23; 1Xhp 2:8

yatzun ab'l aj owokslayon ti'j,
tetz nlay tz'el in tky'exaw.”*

10

1 Ntons waq erman, wetz
nkyinxnaq'tzan tuky'i jun
tk'u'jlal tuky'i Qtata Dios kyi'j
kye aj tijajil Israel, ngan-
talo tuky'i jun tk'u'jlal tzan
kykolet kkyaqil kyetz.
2 Wetz web'en, kyetz tuj
kynab'l tuky'i jun tk'u'jlal
nkye'okslan ti'j Qtata Dios,
per web'en kyetz nya'tx
tuky'i jun kynab'l b'an tume'l.
3 Komo k'on kygan tuq
tzan kyk'amon te tume'l titza'
te Qtata Dios n'el tin qchoj,
sinoke nkyek'ulun jun tume'l
aj kyganx, ikxji k'onti'l nqet
kyoksla' te tume'l iktza' te
Qtat tgan.
4 Komo iktza' nyolin te
Kawb'il, a te Krist oje k'ulun
tetz, astilji kyaqil kye aj
okye'okslayon ti'j okye'elal
galan tuj twitz Qtata Dios.
5 Komo te Moisés oqet
stz'ib'a' [oqtxi'] te tume'l titza'
n'el in te qchoj iktza' nyolin te
Kawb'il, oqet stz'ib'a' ikxjani:
“Te xjal aj oqtel tk'ulu' kyaqil
iktza' nyolin te Kawb'il, ikxji
owanq'iyon.”*
6 Per ti'j te tume'l titza'
n'el in qchoj tzan tpaj wit'lik
jk'u'j ti'j Krist, b'a'n tzan txik
q'uma' ikxjani: “K'on yolin
qanim ab'l ojawex tuj ka'j”
(tzan tqetz tin te Krist [tzani
twitz tx'o'tx']),
7 b'ix ax [k'onti'l tzan ty-
olin qanim] “ab'l oqtex tjaq'
tx'o'tx'” (tzan tjatz tin te Krist
kxol kye kamnaq).*
8 Per ¿tidi' nyolin te tume'l?
“Te tyol Qtata Dios atqet
qaynin awi'j, tuj atzi' b'ix tuj
awanim.” Ntons aj ntzani te
tpakb'alil aj nxik qpakb'a'na,
te tpakb'alil tzan tok wit'let
jk'u'j ti'j [Krist].
9 Qa qetz oxe'l jq'uma'*
tuky'i qtzi' qa a te Jesus
Qajawil, b'ix qa oxe'l qoksla'
tuj qanim tuky'i jun tk'u'jlal
qa te Qtata Dios otk'uluj tzan
tjaw anq'in junky'el kxol kye
kamnaq, ntons oqokoletel.
10 Komo tuj qanim
nqo'okslan tzan tel in qchoj,
b'ix tuky'i qtzi' nxik jq'uma'
te [aj nqoksla'] tzan jkolet.
11 Komo tuj te Tu'jal Dios
nyolin ikxjani: “Ab'l aj owok-
slayon ti'j, tetz nlay tz'el in
tky'exaw.”*
12 Tuj twitz te Qtata Dios
k'onti'l jun mas tb'anil twitz
junky kxol kye aj tijajil Israel
b'ix kxol kye aj nya'tx tijajil
Israel. Komo axkix tetz te Ta-
jaw kyi'j kyaqil xjal b'ix ntzaj
tsi' tidi'chq galan kyaqil kye
aj nqet kywitz twitz.
13 Komo ikxjani [nyolin tuj
te Tu'jal Dios]: “Ab'l aj nqet
twitz twitz Qajawil, okole-
tel.”†
14 ¿Per titza' oqtel kywitz
twitz Qajawil qa mina' kyok-
slan ti'j tb'ay? ¿B'ix titza'
okye'okslayon ti'j qa mina'
tok kcha'o' ti'j? ¿B'ix titza'
owokel kcha'o' qa k'onti'l ab'l
nxik pakb'an te kyetz?

* **10:5** Lev 18:5 * **10:7** Deu 30:12-14 * **10:9** Ax: qa ojawetz aq'uma'. * **10:11** Isa 28:16 † **10:13** Ax: kyaqil kye aj okyeq'olb'eyon tb'i Qajaw okyeqtel kolo'; Joel 2:32.

15 ¿B'ix titza' oxe'l kypakb'a'
qa k'onti'l ab'l nxik lajon te
kyetz? Iktza'x tz'ib'ankaj
tuj Tu'jal Dios oqtxi': “B'an
nqochalaj oj kyul kye aj
nkyepakb'an te tpakb'alil
galan.”*
16 Per nya'tx kyaqil xjal
oxik kyoksla' te tpakb'alil
galan. Iktza'x otq'umaj te
Chay oqtxi' [tuj te Tu'jal Qtata
Dios] ikxjani: “Tat, nijunwt
ma'tx xik toksla' te aj nxik
qpakb'a'na.”*
17 Ntons [yatzun qetz] n'ok
qwit'b'a' jk'u'j ti'j tzan tpaj
n'ok qcha'o'; b'ix te aj n'ok
qcha'o', a te tpakb'alil ti'j
Krist.
18 Ntons ax qokyi-wit
ikxjani: “¿Mina' petzun
tok kcha'o' [kye xjal] te
tpakb'alil?” ¡Oje tz'ok kcha'o'!
[Komo ikxji nyolin tuj te
Tu'jal Dios:] “Tuj kyaqil twitz
tx'o'tx' oje xik pakb'let te
tpakb'alil, b'ix kyaqil ja'chq
twitz tx'o'tx' oje tz'ok cha'o' te
aj kyyolb'en.”*
19 Ntons ax qokyi-wit ikx-
jani: ¿Mina' petzun tel kyniky'
kye aj tijajil Israel? Komo
tb'ay, te Moisés oqet stz'ib'a'
[tyol Dios] ikxjani: “Wetz
onk'ulu'tz tzan tel egani' tuj
etanim [tzan etokslan] oj tok
eten [titza' nkyeqet wen] kye
aj junky amaq', b'ix nk'ulu'tz
tzan stzaj jun eq'oj tzan kypaj
xjal aj k'onti'l kyotzqi' a'in.”*
20 B'ix ax te Chay oqet
stz'ib'a' [tyol Dios] ikxjani:
“Wetz oje kyin'oknoj tzan
kye aj k'onti'l tuq nkyejoyon
wi'j, b'ix oje xik nyek'u' wib'
kywitz kye aj k'onti'l tuq
nkyejoyon wi'j.”*
21 Per ax otq'umaj kyi'j
kye aj tijajil Israel ikxjani:
“B'ajq'ij nkyetzaj tuq wuk'le'
kye aj k'on kygan okslan,
b'ix k'on kygan tzan tox tuj
kywi'.”*

11

Kye Aj Tijajil Israel Okyekoletel Max Oj Kykolet Kye Aj Nya'tx Tijajil Israel

1 Ntons ax qokyi-wit ikx-
jani: ¿Oje petzun tz'el tik'o'
te Qtata Dios kye aj tijajil Is-
rael aj joyome' titza'? ¡K'onti'l!
Komo wetz a'in jun aj tijajil
Israel, a'in tijajil Abran aj te
b'uch'uj Minch.*
2 Te Qtata Dios k'onti'l e'el
tik'o' kye aj joyome' titza' atx
b'an oqtxi'. ¿Ti'tzun, k'onti'l
eteb'en etetz tidi' nyolin ti'j te
Eliys tuj te Tu'jal Dios? Komo
tetz oxik tq'uma' tuky'i Qtata
Dios ikxjani kyi'j kye aj tijajil
Israel:
3 “Tat, kye aj yolil ayol yatz
oje kyeqet kansa', b'ix kye
tz'e'sb'il oyej te yatz oje kye
qet xitu'; a'ox wetz nchukel
oje kyinkaj, per ajna'l ax
wetz a'in kygan tzan nqet
kykansa'.”*
4 Per ¿tidi' owajtz tq'uma'
te Qtata Dios tetz? Owajtz
tq'uma' ikxjani: “Ate'x wuq
mil (7000) xjal kolome' te

* **10:15** Isa 52:7 * **10:16** Isa 53:1 * **10:18** Sal 19:4 * **10:19** Deu 32:21
* **10:20** Isa 65:1 * **10:21** Isa 65:2 * **11:1** Fil 3:5 * **11:3** 1Re 19:10-14

wetz, kyetz mina' kyqet
mejlet twitz titzb'alil te
Baal.”*
5 Ntons ax ikxji ajna'l; ate'x
ky'ila'j [aj tijajil Israel] aj joy-
ome' tzan Qtata Dios tzan tpaj
tetz b'an galan nab'lin.
6 B'ix komo te ntzani cha
a'ox tzan tpaj te Qtata Dios
b'an galan nab'lin anke
k'onti'l nqajo', ntons nya'tx
tzan tpaj jun kyk'ulb'en
[galan]; per qa cha tzan tpaj-
wit te kyk'ulb'en [galan],
ntons nya'tx-tal cha a'ox
tzan tpaj te Qtata Dios galan
nab'lin.
7 Ntons ¿tidi' ojq'uma'tz?
Kye aj tijajil Israel aj kygan
tuq [tzan kyel galan tuj twitz]
Qtata Dios, kyetz k'onti'l
owoknoj kyitza'. Yatzun
kye aj joyome' tzan Qtata
Dios, kyetz ob'antik tzan kyel
galan tuj twitz, yatzun kye
txq'anky cha e'ok b'an tz'ak.
8 Komo nyolin tuj te Tu'jal
Dios oqtxi' ikxjani: “Te Qtata
Dios oxik tsi' jun kyanim
tzan k'on tel kyniky', oxik tsi'
jun kywitz naqe cha k'onti'l
nkye'e', b'ix jun kxkyin iktza'
k'onti'l akye'ok, b'ix tzunx
ikxji kyetz tuj ja tyemp
ajna'l.”*
9 Ax te Dawid oqet stz'ib'a'
[Tyol Dios oqtxi'] ikxjani:*
“Kyaqilxwit q'ij aj nkyeq'ijlan
tz'okxwit naqe jun tramp te
kyetzx, b'ix tzan kykaj q'a'et
tuj b'ix tzan kyjaw tz'aqik,
ikxji tzan tok kyen twitz xh-
cho'nal,
10 te kywitz k'onxwit tze'en
iktza' jun moy, b'ix te tzelkyi'j
intqetxwit b'aj yuk'an tzan
tpaj toklen kyen nim xh-
cho'nal.”
11 Ntons ax qokyi-wit ikx-
jani: ¿Ti'tzun, ya ma kye-
qet tz'aqik, b'eyx petzun eqet
tz'aqik te jun-ele'x? ¡K'onti'l!
Sinoke tqetlen kyk'ulu' nya'tx
galan, yaji opon te tpakb'alil
galan kxol kye aj nya'tx tijajil
Israel tzan kykolet, b'ix ikxji
kye aj tijajil Israel owelal ky-
gani' tuj kyanim [tzan kyok-
slan].
12 B'ix tzan tpaj te
kyk'ulb'en nya'tx galan owel
te jun galan kye txq'anky
xjal twitz tx'o'tx', b'ix komo
tzan tpaj k'onti'l e'ok [jun
amaq' okslon], ikxji owel te
jun galan kye aj nya'tx tijajil
Israel, ntons qa kyetz oxe'l
kyin te galan junky'el, ntons
owelalkix te jun nim b'an
galan [kye kyaqil].
13 Ngan tzan txik nq'uma'
etetz aj nya'tx a'ix tijajil
Israel, te Qtata Dios intzaj
tlajo' te tky'ixel Jesus kxol
kye aj nya'tx tijajil Israel,
astilji wetz nkyinyolin nim
ti'j waq'un te tetz
14 tzan tel kygani' tuj
kyanim kye nxjalil tzan
kykolet junjun te kyetz.
15 Komo qa kye ky'ila'j xjal
[aj nya'tx tijajil Israel] oje
kyekaj galan tuky'i Qtata Dios
kyelen ik'o' kye aj tijajil Is-
rael, ntons owokel mas b'an
tb'anil oj kyk'amet kye aj tija-
jil Israel junky'el, owokel mer
iktza' jun kamnaq aj ojawel

* **11:4** 1Re 19:18 * **11:8** Deu 29:4; Isa 29:10 * **11:9** Sal 69:22-23

anq'in junky'el.
16 Komo [kye aj tijajil Israel
pawame' te Qtata Dios] ik-
tza'x te tb'ay wakaj q'otj* nkaj
pawa' te tetz b'ix ikxji kyaqil
te q'otj ax nkaj pawa' te tetz.
B'ix yatzun ti'j jun tze' [aj
telponx ti'j qijajil], tzan tpaj te
tlok' pawa' a'ox te Qtata Dios,
ikxji kyaqil te tq'ab' ax nkaj
pawa' te tetz.†
17 B'ix komo iktza'x junjun
tq'ab' te tze' oje tz'el tx'emu'
tzan tox lak'o' junky tq'ab',
[aj telponx iktza' eti'j] etetz
iktza' tq'ab' jun wi' olib aj tuj
k'ul olib b'ix ajna'l oje kx'ox
junch'i' ti'j te b'an'ax olib‡ aj
ja' ntzaj ek'amo' jun etanq'in
ti'j te tlok'.
18 Ntons k'on qet ejiq'b'a'
etib' qa mas tb'anil etetz a'ix
kywitz kye [aj tijajil Israel]
aj iktza' kye tq'ab' olib aj
e'el eq'i'. Qa etetz oqtel
ejiq'b'a' etib', instzaj ena'o'
titza' itz'ojix, komo te tlok'
nya'tx itz'oj tzan epaj etetz
sinoke etetz itz'ojix tzan tpaj
te tlok'.
19 Qanq etetz eq'uma'tz ikx-
jani: "Ye', per kyetz e'etz in
iktza' te tq'ab' olib owetz in,
b'ix tzan qox junch'i' qetza."
20 B'an'ax e'etz in iktza'
tq'ab' te tze', per tzan tpaj
k'onti'l e'okslan ti'j Qtata
Dios; b'ix etetz ajna'l oje kx'ox
junch'i' [quky'ila] tzan tpaj
owok ewit'b'a' ek'u'j ti'j Qtata
Dios. Astilji k'on qet ejiq'b'a'
etib' sinoke intxik exob'le'
ch'in.
21 Komo qa te Qtata Dios
k'onti'l oqet tnajsa' kchoj
kye aj tijajil Israel§ konser
kyetz a'e' kye aj joyome',
ntons pyorx-al etetz, ax nlay
qet tnajsa' echoj [qa k'onti'l
nkx'okslan te tetz].

22 Ntons intok esi' enab'l ti'j
ja ntzani: Te Qtata Dios b'an
galan nab'lin per ax nswan
xhcho'nal [kyi'j kye aj k'onti'l
nkye'okslan]. Oxik tswa'
xhcho'nal kyi'j kye aj eqet
tz'aqik, per b'an galan nab'lin
etuky'i'l qa nlay kaj esi' tzan
etokslan. Per qa okajel esi'
tzan etokslan ntons ax etetz
oxkx'elal tin.
23 B'ix ax kye aj tijajil Israel,
qa kyetz okye'okslayonky,
ax kyetz okye'okex junch'i'
junky'el qxol qetz tzan tpaj
te Qtata Dios at nim tajwalil
tzan tk'ulun nini.
24 Ntons, komo etetz [nya'tx
a'ix aj tijajil Israel], a'ix iktza'
tq'ab' aj tuj k'ul olib aj owok
lak'o' ti'j te b'an'ax olib, pyorx
kyetz aj tijajil Israel, kyetz ik-
tza' te b'an b'an'ax tq'ab' te
wi' olib, kyetz b'a'n tzan kyox

* **11:16** Tuj kastiy telponx iktza' "primicias" per tzani k'onti'l nyolin ti'j jun kyawal sinoke ti'j te tb'ay wakaj q'otj aj nkyek'ulun oj tjaw kyin te kyawal. Tb'ay nxik kyq'apo' tuq jun wakaj q'otj te jun present te Qtata Dios tzan tok en kyaqil te aj njaw kyin q'apo' te Qtat, b'ix yaji, b'a'n tuq tzan token te q'otj kyitza'; Núm 15:17-21. † **11:16** Ax: B'ix qa te tlok'il te tze' pawa' a'ox te Qtata Dios, ax kyaqil tq'ab' pawa' te tetz. Tuj kyyol kyetz, nkyeyolin tuq kyi'j kye tb'ay twitzale' kyijajil oqtxi' ("patriarcas" tuj kastiy) iktza' te tlok'il jun tze', b'ix te kyaqil kyijajil iktza' te jun tze' tuky'i tq'ab' kyaqil. ‡ **11:17** Ax: Qa junjun kye tq'ab' tze' e'el jetz'u' b'ix yatz iktza' jun wi' tolib ku'k oxhch'ok lak'o' kxol b'ix nxik ak'amo' ti'chq galan ti'j te tlok'il. § **11:21** Ax: te tq'ab' tze'.

junch'i' junky'el.

25 Ntons, tzan k'on tqet ejiq'b'a' etetz etib' waq erman, wetz ngan tzan tok echa'o' te aj kwest tzan tel kyniky' kye xjal ti'j ikxjani: Kye aj tijajil Israel ajna'l k'onti'l nqet kyoksla', per okye'okslayon cha'oj kykolet kyaqil kye aj nya'tx tijajil Israel [aj joyome' tzan Qtata Dios].

26 B'ix yaji okyekoletel kyaqil kye aj tijajil Israel, iktza'x oqet tz'ib'a' [tuj te Tu'jal Qtata Dios oqtxi'] ikxjani: "Tzul te aj okolpiyon kye txjalil, tzajnaq kxol kye aj tijajil Israel,* owelal tin te nya'tx galan ti'j kyanim.*

27 Ikxji opoyonkix kyaqil aj nxik nsi' nyol ti'j kyuky'i'l cha'oj tqet nnajsa' te kchoj."*

28 Ntons, ti'j te tpakb'alil galan, kyetz a'e' tajq'oj Qtata Dios [ajna'l], tzan tok te jun galan te etetz. Per tzan tpaj a'e' kyetz kye aj joyome' tb'aya', tzunx ganime' tzan Qtata Dios tzan tpaj kye kyijajil oqtxi'.

29 Kyaqil aj ntzaj tsi' Qtata Dios,* ya k'onti'l n'el tinky, b'ix ax k'onti'l nkye'aj tlajo' aj ojetq kyetzaj tuk'le'.

30 Ax etetz oqtxi' ax k'onti'l tuq nqet etoksla' Qtata Dios, per ajna'l te Qtat oje tz'ok lo'et tk'u'j eti'j tzan kypaj kye aj tijajil Israel k'onti'l nqet kyoksla'.

31 Ax ikxji owelal kyi'j: Ajna'l kyetz k'onti'l nqet kyoksla' per cha tzan tok lo'et tk'u'j Qtata Dios kyi'j iktza'x owok lo'et tk'u'j eti'j.

32 Ikxji te Qtat ostzoqpij tzan k'on qokslan tb'ay qkyaqil qetz, b'ix yaji tzan tok lo'et tk'u'j qi'j qkyaqil.

33 ¡B'an tb'anil te galan aj te Qtata Dios, b'ix tetz at jun tnab'l b'an tume'l b'ix n'el tniky' ti'j kyaqil! K'onti'l n'oknoj qyol tzan txik jq'uma' tume'l ti'j aj nqet tb'isu', b'ix ni k'onti'l n'el qniky' ti'j kyaqil titza' nab'lin.

34 ¿Ab'l oje tz'el tniky' ti'j aj ntb'isu' te Qajaw? ¿Qatzun ab'l oje xik xnaq'tzan tetz?*

35 ¿Ab'l oje xik tsi' jun tidi' te Qtata Dios tzan tk'amon tky'ixel te aj oxik tsi'?

36 Kyaqil aj tidi'chq at, a te Qtata Dios ntzaj sin tetz; b'ix kyaqil aj at, tzan tpaj tetz atqet, b'ix tzan token te tetz. ¡Intqetxwit jiq'b'a' tetz tuj kyaqil tyemp! Intky'ikxwit ikxji.

12

Tzan Qb'et Tuj Tume'l, Intkaj Jq'apo' Qib' Tuj Tq'ab' Qtata Dios

1 Ntons wetz ajna'l nqet nwitz ewitz waq erman, tzan tpaj te Qtata Dios n'ok lo'et tk'u'j qi'j, intkaj eq'apo' etib' tuj tq'ab' tuky'i kyaqil echi'jel naqe jun present te tetz, jun present aj pawa' a'ox te tetz

* **11:26** Ax: Sión; b'ix ax nyolin tzani ti'j te Jacob, b'ix kykab'il telponx kyi'j kye aj tijajil Israel. * **11:26** Isa 59:20 * **11:27** Jer 31:33-34 * **11:29** Rom 9:4-5 * **11:34** Isa 40:13

b'ix aj galan n'el tuj twitz. Aj ntza'n te tume'l b'an'ax titza' tzan tqet qna'o' te Qtat.

2 K'on kx'ok iktza' kye xjal aj k'onti'l nkye'okslan, sinoke intky'ixpjik titza' nkxb'isun; ikxji tzan tel eniky' tidi' tgan te Qtata Dios, alkyetz te tb'anil b'ix galan b'ix tume'l.

Tzan Qb'et Tuj Tume'l, Injk'ulun Te Qajb'en Kxol Kye Qerman Tuky'i Jun Tk'u'jlal

3 Komo te Qtata Dios oje tzaj tsi' wajwalil tzan tpaj tetz b'an galan nab'lin, astilji oxe'l nq'uma' te ekyaqil etetz tzan k'on eb'isun mas tlimaqal xjal a'ix kywitz kye txq'anky, sinoke intqet eb'isu' tuky'i tume'l iktza'x janik'pon oje tzaj tsi' te Qtata Dios te junjunchaq te etetz tzan tok ewit'b'a' ek'u'j ti'j.

4 Komo iktza'x qetz qchi'jel cha jun xtx'otx'al tib'-oq, per junjunchaq part tetz at tidi' token, kye junjun part k'onti'l nkyek'ulun te aj nkyek'ulun kye txq'anky part.*

5 Ax ikxji qetz a'o'; anke ky'ila'j qb'et per cha jun-oq a'o' ti'j Krist, b'ix qkyaqil qetz ato' tzan qonen qxolx iktza' cha jun-oq tzan qkyaqil.

6 Te Qtata Dios ntzaj tsi' qajb'en te junjunchaq te qetz b'ix chuktkychaq qajb'en te junjun b'ix ntzaj tsi' tuj jun tume'l b'an galan iktza'x tetz tgan anke k'onti'l nqajo'. Ntons kye aj at kyajb'en tzan txik kypakb'a' jun tpakb'alil aj Txew Dios swal tetz, ntons a tgan tzan kypakb'an janik'pon wit'likok kyk'u'j ti'j tetz.*

7 B'ix ax ikxji kyi'j kye aj at kyajb'en tzan kyonen kxol kye qerman: Inkyonen najji. B'ix ax kye aj at kyajb'en tzan kxnaq'tzan: Inkxnaq'tzan najji.

8 B'ix ax kye aj at kyajb'en tzan kynimsan kyk'u'j txq'anky: Inkynimsan kyk'u'j txq'anky najji. B'ix ax kye aj at kyajb'en tzan txik ksi' te aj npaltin kye txq'anky: Intxik ksi' nim najji tuky'i jun tk'u'jlal. B'ix ax kye aj at kyajb'en tzan kxik kyuk'le' kye txq'anky: Inkyk'ulun najji tuj jun tume'l galan. B'ix ax kye aj at kyajb'en tzan tok lo'et kyk'u'j kyi'j txq'anky: Inkyk'ulun najji tuky'i jun chalajb'il.

Tzan Qb'et Tuj Tume'l, Inkyqet Qgani' Kye Txq'anky Tuky'i Jun Tk'u'jlal

9 Intqet egani' etib' exol tuky'i jun tk'u'jlal, intkaj esi' te aj nya'tx galan b'ix k'on kaj esi' tzan ek'ulun te aj galan.

10 Intqet egani' etib' naqe etermanx etib', intxik esi' luwar te junky eterman exolx.

11 Intjaw etin ch'in etib', k'on kx'ok ky'aj, sinoke sek' etaq'unan te Qtata Dios tuky'i jun tk'u'jlal.

12 Pe'echalaj tuj etanim tzan tpaj lo'ik ek'u'j [ti'j Qtata Dios], insten epasens oj tok eten jun xhcho'nal, k'on kaj esi' tzan exnaq'tzan.

---

* **12:4** 1Kor 12:12 * **12:6** 1Kor 12:4-11

13 Inkyok etone' kye
txq'anky eterman ti'j te aj
presis te kyetz komo ax kyetz
pawame' te Qtata Dios, b'ix
intxik esi' kyposad kye aj
nkyeq'olb'en etetz.
14 Inkyqet eky'iwla' kye
aj nkx'ok kyajq'oja', instzaj
eqani' jun galan kyajsik b'ix
k'on kxqanb'en.*
15 Pe'echalaj kyuky'i kye
aj nkyechalaj, b'ix pe'etoq'
kyuky'i kye aj nkye'oq'.
16 Pe'eb'et galan exolx, k'on
qet ejiq'b'a' etib' b'ix inkyqet
eten galan kye meb'a' xjal,
k'on qet eb'isu' eti'jx qa b'an
list a'ix.*
17 K'on qet eb'isu' tzan
ek'ulun jun nya'tx galan
ti'j junky aj nk'ulun nya'tx
galan eti'j. Intok esi' ek'u'j
tzan ek'ulun te tume'l kywitz
kyaqil xjal.
18 Qa b'a'n tzan tb'antik
etitza', intok esi' ek'u'j tzan
eten galan kyuky'i txq'anky
anke atqet nlay b'antik tzan
tpaj kye txq'anky k'on kygan.
19 Etetz aj ganimix witza',
k'on kxjoyon tume'l tzan
tel xhchojo' te junky aj
nya'tx galan ma'tx tk'uluj
eti'j, sinoke tzoqpij waq tzan
tk'ulun te Qtata Dios iktza'
tetz tgan tuky'i ja xjalni,
komo nyolin te Tu'jal Dios
oqtxi' ikxjani: “A'in wetz
nk'ulu'tz tzan tel xhchojo'”
kyi te Qajaw.*
20 B'ix ax qa te jun etajq'oj
at wa'ij ti'j, intxik esi' twe',
b'ix qa at sekiy ti'j intxik
esi' tuk'a'; ikxji ek'ulu'tz
tzan tq'aq'wen twitz tzan
tky'exaw.*
21 K'on kxqet eq'i' tzan te
nya'tx galan, sinoke intqet
ek'ulu' te galan tzan tpon
enajsa' te nya'tx galan.

13

Tzan Qb'et Tuj Tume'l, Inkyqet Qoksla' Kye K'ulul Mandad

1 Inkyqet qoksla' kye k'ulul
mandad. Komo k'onti'l jun
k'ulul mandad qa nya'tx
Qtata Dios okaj swan tetz,
b'ix kye aj k'ulul mandad ate'
ajna'l, a te Qtata Dios okaj sin
kyetz.
2 Ab'l kye aj k'on kygan
okslan kye k'ulul mandad,
kyetz k'on kygan okslan te aj
okaj tsi' Qtata Dios b'ix kyetz
okyexe'l poqo'.
3 Komo kye k'ulul mandad
k'onti'l akyeqet cha tzan
tok kswa' kxob'al kye aj
nkyek'ulun galan, sinoke kye
aj nkyek'ulun nya'tx galan.
¿Egan tzan eb'et nya'tx tuky'i
txob'lal kywitz kye k'ulul
mandad? Ntons pe'ek'ulun
galan b'ix okxtel kyjiq'b'a'.
4 Komo kye k'ulul mandad
akyeqet tuj tq'ab' Qtata Dios
tzan kyk'ulun jun galan te
etetz. Per qa kxk'uluyon
nya'tx galan, ntons pe'exob'
tzan tpaj nya'tx chagan akye-
qet; komo at kyajwalil aj oje
tzaj si' tzan Qtata Dios tzan
txik ksi' xhcho'nal kyi'j xjal aj
nkyek'ulun nya'tx galan.

* **12:14** Luks 6:28 * **12:16** Pro 3:7 * **12:19** Deu 32:35 * **12:20** Pro 25:21-22

5 Astilji presis tzan kyqet
qoksla' kye k'ulul mandad,
nya'tx a'ox cha tzan k'on stzaj
ksi' xhcho'nal qi'j sinoke tzan
k'on tyolin qanim qi'jx.
6 Astilji etetz nkxchojon
te chojenj, komo kye k'ulul
mandad akyeqet tuj tq'ab'
Qtata Dios b'ix a kyaq'unji.
7 Intxik esi' te junjunchaq
te aj presis tzan txik esi'
kyetz: Intxik echojo' kyaqil
txakl chojenj te aj npeyun
tetz,* b'ix inkyqet etoksla'
kye aj presis tzan kyqet
etoksla', b'ix inkyqet elima'
kye aj presis tzan kyqet
elima'.

Tzan Kyqet Qgani' Txq'anky A Te Mas Presis Tzan Qb'et Tuj Tume'l

8 K'on kaj ek'asb'ena'
ch'inwt tuky'i nijunwt,
sinoke tzan tqet egani' etib'x
exolx; komo jun aj nkyeqet
tgani' ab'l tetz, tetz nk'ulun
iktza' tgan te Kawb'il.
9 Komo te Kawb'il nyolin
ikxjani: “K'on chk'ajajin,*
k'on chkansan,* k'on
xhch'elq'an,* k'on chnik'on,*
k'on tz'el agani' aj nya'tx
yatz.”* Kyaqil aj ntzani
b'ix kye txq'anky aj okaj
q'uma', b'a'n tzan txik jq'uma'
ikxjani: “Intqet agani' ab'l
yatz iktza'x nqet agani' yatz
awib'x.”*
10 Ntons oj tqet qgani'
ab'l qetz, k'onti'l nqok'ulun
jun nya'tx galan kyi'j; komo
oj kyqet qgani' ab'l qetz,
nqok'ulun iktza' tgan te
Kawb'il.

Tzan Qb'et Tuj Tume'l, Intkaj Jkola' Kyaqil Te Nya'tx Galan

11 Intqet ek'ulu' aj ma'tx xik
nq'uma'ni, per instzaj ena'o'
te ja tyemp aj itz'ojixni, ma'tx
pon or tzan tjaw eteb'e' ch'in
ewitz, komo ch'inky tpon or
tzan jkolet, nya'tx iktza' aj
qokslan b'an tb'ay-el.
12 Nqo'anq'in tuj jun tyemp
iktza' ma'tx tz'ex te aq'b'il b'ix
ch'inky qxhk'ate', astilji in-
tkaj jkola' kyaqil te aj nya'tx
galan b'ix intok qsi' jk'u'j tzan
jk'ulun a'ox te galan iktza'
nqob'et chijq'ij naqe jun sol-
dad n'ok tsi' taq'umb'il tzan
tq'ojin ti'j te aj nya'tx galan.
13 Qob'ajb'et tuj tume'l,
naqe oj qb'et chijq'ij; k'on
qob'ajk'ulun pyest aj ja'
kye xjal cha nkyek'ulun
pur nya'tx galan, b'ix k'on
qob'ajxhb'ajin b'ix k'on
qob'ajb'et tuj k'ajajb'ilj ni tuj
tidi'chq aj nya'tx galan, b'ix
k'on tz'ok jq'oji' junky b'ix
k'on tz'el qgani' aj at te junky.
14 Qob'ajb'et waq iktza' te
Qajaw Jesukrist nb'et, b'ix
k'on xik qsi' lad te qchi'jel
ti'j kyaqil aj nya'tx galan n'el
tgani'.

14

Tzan Qb'et Tuj Tume'l, A Tgan Tzan K'on Kyqet Qyoli' Kye Qerman

* **13:7** Mat 22:21; Mak 12:17; Luks 20:25 * **13:9** Exo 20:14; Deu 5:18 * **13:9** Exo 20:13; Deu 5:17 * **13:9** Exo 20:15; Deu 5:19 * **13:9** Exo 20:16; Deu 5:20 * **13:9** Exo 20:17; Deu 5:21 * **13:9** Lev 19:18

1 Jun qerman aj mina' tok
jwert ti'j titza' nqo'okslan,
pe'ek'amon tetz, per k'on
kxwululun tuky'i'l ti'j jun tidi'
aj nya'tx b'an presis.
2 Komo ate' junjun qerman
aj kyetz tuj kynab'l b'a'n tuj
twitz Qtata Dios tzan txik
qwa'a' tidi'chq. Per ax ate'
junjunky aj mina' tel kyniky'
byenech ti'j te tume'l titza'
nqo'okslan, kyetz tuj kynab'l
nya'tx galan tzan qwa'an
kyaqil, kyetz a'ox ch'i itzaj
tb'el kywe' [tzan tpaj te aj
nxik kyoksla'].
3 Ntons, kye aj nkyewa'an
kyaqil, k'onti'l tzan tel kyik'o'
kye aj k'onti'l nkyewa'an
kyaqil, b'ix yatzun kye aj
k'onti'l nkyewa'an kyaqil, ax
k'onti'l tzan kyyolin kyi'j kye
aj nkyewa'an kyaqil; komo
te Qtata Dios nk'amon kyetz
[ikxtza'x kyetz nkyeb'isun].
4 ¿Komo tidi' awoklen yatz
tzan tqet ayoli' te tmos junky?
Galan aj ntk'ulu' qa nya'txji,
per a te tajaw e'el tetz b'ix
te Qajawil b'a'n tzan tonen
tuky'i'l tzan tk'ulun iktza' te
aj presis.
5 Ax ate' junjun tuj kynab'l
kyetz junjun q'ij mas xjan
twitz junky, b'ix ax ate' jun-
junky nkyq'uma' kyaqil q'ij
parej. Junjunchaq a tgan
tzan tqet kyb'isu' aj tume'l
nqet tuj kywitz.
6 Ab'l aj n'ok tsi' twi' ti'j jun
q'ij, n'ok tsi' twi' ti'j tzan tqet
tjiq'b'a' te Qajawil; b'ix ab'l
aj b'a'n tzan twa'an kyaqil,
ax nwa'an tzan tqet tjiq'b'a'
te Qajawil tzan tpaj nxik tsi'
pixon te Qtata Dios; b'ix te aj
k'onti'l nwa'an kyaqil, k'onti'l
nwa'an tzan tqet tjiq'b'a' te
Qajawil b'ix nxik tsi' pixon te
Qtata Dios.
7 Komo nijunwt jun te qetz
nqo'anq'in cha a'ox te jun
galan te qetzx, b'ix ni te
jkamiky nya'tx te qetzx.
8 Qa itz'ojo', ntons te Qajaw
itz'ojo'; b'ix qa nqokamik, te
Qajaw nqokamik. Ikxji, qa
itz'ojo' qatzun kamnaqo'ji, te
Qajaw a'o'.
9 Komo tzan tpaj ntzani
te Krist okamik b'ix ojaw
anq'in junky'el, tzan tok te
Kyajawil kye kamnaq b'ix
kye aj itz'oje'.
10 Per yatz, ¿tistil nqet ay-
oli' awerman? ¿Tistil n'el
awik'o'? Jun q'ij qkyaqil qetz
oqopoyon twitz Qtata Dios
tzan stzaj tq'uma' qa at qil
qatzun k'onti'lji.*
11 Komo tuj te Tu'jal Dios
oqtxi' nyolin te Qajawil
ikxjani: “Iktza'x b'an'ax
itz'ojin, ax b'an'ax iktza' oxe'l
nsi' nyol ikxjani: Kyaqil xjal
okyeqtel mejlet nwitz b'ix
kyaqil oxe'l kyq'uma' wetz
a'in Dios.”*
12 Astilji qkyaqil qetz twitz
Qtata Dios oxe'l jq'uma'
kyaqil tidi' jk'ulb'en.

Tzan Qb'et Tuj Tume'l, A Tgan Tzan K'on Jk'ulun Tzan Tqet Tz'aqik Junky Qerman

13 Ntons, astilji ya k'onky
qet qyoli' junky sinoke
intqet qb'isu' tuj tume'l
tzan k'on jk'ulun jun tidi' aj

* **14:10** 2Kor 5:10 * **14:11** Isa 45:23

ona'noyon tanim junky, b'ix
k'on qok'ulun jun tidi' tzan
tqet tz'aqik junky.
14 Wetz web'en b'ix sewur
atin, k'onti'l jun tidi' aj nya'tx
galan tzan tpaj ikxji-wit tka-
jlen swa'.* A'ox qa at ab'l
nqet tb'isu' ti'j jun tidi' qa
nya'tx galan, ntons tuj twitz
tetz nya'tx galan.
15 Qa tzan tpaj te aj nxik
awa'a', ona'noyon tanim
junky awerman, ntons ikxji
k'onti'l nchb'et tuj jun tume'l
tzan tqet agani'. K'on xik
awa'a' jun tidi' aj oqtel tz'aqik
junky awitza', komo ax tzan
tpaj te aj awerman te Krist
okamik.
16 Ntons, k'on chk'ulun
ch'inwt tuky'i jun tume'l
nya'tx galan; ikxji tzan k'on
kyyolin txq'anky nya'tx galan
ti'j te aj yatz tuj anab'l jun
galan.*
17 Komo tzan jkaj tuj tq'ab'
Qtata Dios, te nini nya'tx tzan
tpaj jun tidi' aj nxik qwa'a'
qatzun aj nxik quk'a'ji, sinoke
tzan qb'et tuj tume'l b'ix tzan
qten galan qxolx b'ix tuky'i
jun chalajsb'il tuj qanim tzan
te Txew Dios.
18 Te aj n'aq'unan te Krist
ikxji, n'el galan tuj twitz Qtata
Dios b'ix ax n'el galan tuj ky-
witz kye xjal.
19 Ntons astilji qob'ajk'ulun
waq galan tzan qten galan
qxolx b'ix tzan qten jwert qx-
olx tuky'i Qtata Dios.
20 K'on ek'uluj tzan tponaj
taq'un te Qtata Dios exol tzan
tpaj aj nxik ewa'a'. B'a'n tzan
qwa'an kyaqil, per nya'tx
galan qa tzan tpaj aj nxik
qwa'a' oqtel tz'aqik te jun ab'l
qetz.
21 Mejor-tal tzan k'on
echo'on chib'j b'ix tzan k'on
etuk'an ta'al ub tx'amsa' b'ix
tzan k'on ek'ulun ch'inwt aj
ok'uluyon tzan tqet tz'aqik
awerman.
22 Te tume'l titza' yatz
wit'lik ak'u'j ti'j Dios, k'on
kaj asi'. Galanx-alo te aj
nk'ulun jun tidi' b'ix k'onti'l
tidi' nyolin tanim ti'j.
23 Per te aj [nxik twa'a' jun
tidi' b'ix] nna'non tanim ti'j
[qa b'a'n tzan] txik twa'a',
ajixk nxik tpoqo' tib' tzan tpaj
k'onti'l nxik twa'a' iktza' tetz
wit'lik tk'u'j; komo kyaqil aj
nqet jk'ulu' qa nya'tx iktza'
wit'lik jk'u'j ntons nqojoyon
choj.

15

*Tzan Qb'et Tuj Tume'l, In-
qonen Kyuky'i Kye Aj Nya'tx
Jwert Ate'*

1 Ntons astilji, qetz aj jwert
ato' tuky'i Qtata Dios a tgan
tzan sten qpasens kyi'j kye aj
nya'tx jwert ate', b'ix nya'tx
tzan tok qsi' jk'u'jx cha te jun
galan te qetzx.
2 Junjunchaq te qetz a tgan
tzan tok qsi' jk'u'j tzan jkaj
galan kyuky'i txq'anky tuj
kyaqil tume'l tzan kyok jwert
kyetz.

* **14:14** Gén 1:31; Mak 7:15; Kya 10:15; 1Tim 4:4 * **14:16** Te galan aj b'a'n tuq tzan kyk'ulun, tzoqpime' tzan kywa'an alchaqkyetz kywe'. Te Pa'k oyolin, qa at jun tidi' aj b'a'n tzan jk'ulun tzan tpaj kolpimo' tzan te Krist, te nini nya'tx galan qa tzan tpaj nini te junky qerman oqtel tz'aqik.

3 Komo te Krist, tetz k'onti'l
owok tsi' tk'u'j cha te jun
galan te tetzx, sinoke iktza'x
tz'ib'ankaj tuj Tu'jal Dios
oqtxi' ikxjani: “Kyaqil te
kyyasb'en kye aj nkye'ok
yason te yatz, a'in in'el chojon
tetz.”*
4 Kyaqil te aj oqet tz'ib'let
oqtxi', oqet tz'ib'let te jun
xnaq'tzb'ilj te qetz tzan k'on
tkaj qsi' tzan qokslan b'ix
tzan tnimsan jk'u'j tzan tpaj
te aj ntyoli' te Tu'jal Dios.
5 Qtata Diosxwit aj ntzaj sin
qpasens b'ix nnimsan jk'u'j,
tz'onenxwit etuky'i'l tzan
etanq'in galan exolx iktza'x
te Krist tgan.
6 Ikxji junx ekyaqil, tuky'i
jun ewi' oqtel ejiq'b'a' te
Qtata Dios aj stat te Qajaw
Jesukrist.
7 Ntons pe'ek'amon waq
etib'x exolx iktza'x te Krist
otk'amoj a'o' tzan tqet jiq'b'a'
te Qtata Dios.
8 Nxik nq'uma' etetz, te
Krist owul k'ulul jun galan
kye aj tijajil Israel* tzan tky'ik
kyaqil aj oxik tsi' te Qtata Dios
tyol ti'j kyuky'i kye qijajil
oqtxi', ikxji tzan tqet tyek'u'
tetz jun yolin tuky'i aj nkaj
tq'uma'.
9 B'ix ax owul tzan tqet
kyjiq'b'a' te Qtata Dios kye
aj nya'tx tijajil Israel tzan
tpaj ax owok lo'et tk'u'j kyi'j
kyetz; iktza'x tz'ib'ankaj tuj
Tu'jal Dios oqtxi' ikxjani:
“Astilji wetz oxe'l npakb'a'
te tpakb'alil awi'j kxol kye
aj nya'tx tijajil Israel b'ix
okyinb'itzayon te yatz kxol
kyetz.”*
10 Ax nyolin tuj junky part
ikxjani: “Etetz aj nya'tx tija-
jil Israel a'ix, pe'echalaj waq
junx kyuky'i kye [aj tijajil
Israel] aj pawame' te Qtata
Dios.”*
11 B'ix ax nyolin tuj junky
part ikxjani: “Pe'ena'on te
Qajawil tuky'i nim chalajb'il
etetz aj nya'tx tijajil Israel
a'ix, pe'ena'on te tetz kyaqil
amaq' twitz tx'o'tx'.”*
12 Ax te Chay okaj stz'ib'a'
ikxjani: “Tzul jun aj tijajil Je-
sey,† tzul k'ulul mandad kyi'j
kye aj nya'tx tijajil Israel, b'ix
kyaqil kye aj nya'tx tijajil Is-
rael okajel lo'et kyk'u'j ti'j.”*
13 Qtata Dios aj ja' lo'ik
jk'u'j, tzaj sinxwit te etetz
jun nim chalajsb'il b'ix jun
chewsb'il tuj etanim etetz aj
nkx'okslan ti'j, b'ix tzan to-
nen te Txew Dios etuky'i'l
tuky'i nim tajwalil tzan tkaj
lo'et ek'u'j ti'j te Qtat.

Te Pa'k Nyolin Ti'j Te Aj Ojetq B'antik Titza' B'ix Ti'j Te Aj B'isu' Titza' Tzan Tk'ulun

14 Wetz web'en waq erman,
etetz b'an galan xjal a'ix, b'ix
at jun enab'l tzan tel eniky'
ti'j tidi'chq b'ix b'a'n tzan txik
ekawi' kye txq'anky exolx
etib'x.
15 Wetz k'onti'l tuj nwitz,
ma qet ntz'ib'a' te etetz ja
ntzani tzan stzaj ena'o' tuj
etanim jun tidi' aj presis.

* **15:3** Sal 69:9 * **15:8** Ax: kye aj at kyechalul. * **15:9** 2Sa 22:50; Sal 18:49
* **15:10** Deu 32:43 * **15:11** Sal 117:1 † **15:12** Ax: Isaí. * **15:12** Isa 11:10

Nqet nk'ulu' ntzani tzan tpaj
te wajwalil aj otzaj tsi' te
Qtata Dios
16 tzan waq'unan te Kristo
Jesus kxol kye aj nya'tx tija-
jil Israel, tzan txik npakb'a'
te tpakb'alil galan kxol, b'ix
tzan kxik nxnaq'tza'. Ikxji
tzan kxik nq'apo' te Qtata
Dios iktza' jun oyej galan tuj
twitz b'ix pawankaj a'ox te
tetz tzan te Txew Dios.
17 Astilji, wetz b'an nkyin-
chalaj tuky'i Kristo Jesus ti'j
te waq'un aj nkyink'ulun te
Qtata Dios.
18 Wetz nlay b'antik tzan
tjaw njaqo' ntzi' nich'inwt,
sinoke a'ox ti'j te aj oje qet
tk'ulu' Jesus wuky'i'l tzan
kyokslan kye aj nya'tx tijajil
Israel tzan tpaj npakb'en b'ix
nk'ulb'en
19 b'ix tuky'i tidi'chq
yek'b'il aj at tidi' telponx b'ix
tuky'i nim tajwalil Txew Dios.
Ikxji nxik tuq npakb'a' te
tpakb'alil galan ti'j Jesukrist
tuj Jerusalen b'ix ja'chq max
tuj tkwentil Ilíriko.
20 Ikxji tuq wetz nkyin'ok
il tzan txik npakb'a' kyuj kye
luwar aj ja' mina' tok cha'let
te tpakb'alil ti'j te Krist, tzan
k'on txik npakb'a' aj ja' oje xik
pakb'let tzan txq'anky
21 sinoke [tzan npakb'an]
iktza' ntq'uma' te Tu'jal
Dios oqtxi' ikxjani: “Owokel
kyen kye aj ja' k'onti'l oxik
pakb'let, b'ix owokex tuj
kywi' kye aj mina' tuq tok
kcha'o' ni jun-el ti'j tetz.”*
22 Astilji tzan tpaj ntzani
k'onti'l ob'antik witza' tzan
nxik q'olb'el etetz iktza'x
ky'ila'j-el oqet nb'isu',*
23 yatzun ajna'l oje b'antik
kyaqil waq'un aj presis tuj
kyaqil ja luwar tzani, b'ix
tzan tpaj ky'ila'j aq'b'ixi' ngan
tuq tzan nxik q'olb'el etetz.
24 Astilji oj nxik Espany,
ngan tzan nky'ik tb'ay q'olb'el
etetz tzi, b'ix oj nten jun
tyemp exol tzan qchalaj ch'in
junx qkyaqil, yaji qanq b'a'n
tzan etonen ch'in wuky'i'l
tzan nxik tuj nb'ey max
Espany.
25 Per ajna'l okyinxe'l tuj
Jerusalen, oxe'l win jun onb'il
kye aj pawame' te Qtata Dios
txini.
26 Komo kye aj Masedony
b'ix kye aj Akay, kyetz oqet
kyb'isu' tzan tok kchimo' jun
onb'il kye qerman‡ meb'a' tuj
Jerusalen.*
27 Komo ma qet kyb'isu' tuj
tume'l tzan kyk'ulun ikxjani,
b'ix b'an'ax presis tzan txik
kswa', tzan tpaj kye aj tijajil
Israel oje xik ksi' jun galan te
kyetz, osey oje xik kypakb'a'
te tpakb'alil galan kyuky'i'l,
ntons ajna'l presis tzan ky-
onen kyuky'i kye aj tijajil Is-
rael tuky'i jun tidi' aj at te
kyetz.*
28 Ya oj tkajb'aj nk'ulu'
kyaqil ja ntzani b'ix oj tkaj
nq'apo' kyetz ja onb'il ntzani,
yaji oj nxik Espany okyinky'el
q'olb'el etetz tzi.
29 Wetz web'en oj npon exol

* **15:21** Isa 52:15 * **15:22** Rom 1:13 ‡ **15:26** Ax: kye aj pawame' te Qtata Dios.
* **15:26** 1Kor 16:1-4 * **15:27** 1Kor 9:11

etetz, owokel eten jun nim
b'an galan aj otzajel tsi' Je-
sukrist te etetz.
30 Wetz oxe'l nq'uma' etetz
waq erman tuky'i tb'i Qajaw
Jesukrist b'ix tzan tpaj te
Txew ntnimsa' jk'u'j tzan
tqet qgani' qib'x qxolx, nqet
nwitz ewitz tzan etonen ch'in
wuky'i'l tzan exnaq'tzan
tuky'i jun tk'u'jlal wi'j wetz.
31 Intxik exnaq'tza' tuky'i
Qtata Dios tzan nqet tkolo'
kxol kye aj k'onti'l nkyex-
naq'tzan tuj Judey, b'ix tzan
tel galan kyuky'i kye qer-
man§ tuj Jerusalen te onb'il aj
oxe'l nq'apo' kyuky'i'l.
32 Ikxji tzan npon exol
tuky'i jun chalajsb'il tuj
wanim tzan te Qtata Dios b'ix
tzan wojlan ch'in exol.
33 Qtata Diosxwit aj
chewsal qanim qetenxwit
etuky'i'l ekyaqil etetz.
¡Ky'ikxwit ikxji!

16

*Te Pa'k Nliman Te Junjun-
chaq*

1 Wetz ngan tzan txik
nq'uma' ti'j te qerman Fébe
aj tetz topis n'onen k'ulul
kwent kye qerman tuj amaq'
Senkrey, tetz jun galan xjal.
2 Ngan tzan ek'amon tetz
tuj jun tume'l b'an galan
tuky'i tb'i Qajaw iktza' aj
presis tzan jk'amon kye
qerman aj pawame' te Qtata
Dios; b'ix ngan tzan tok
etone' tuky'i jun tidi' aj presis
tetz, komo tetz oje tz'onen
kyi'j ky'ila'j qerman b'ix ax
wi'j wetz.
3 Jun limb'il te qerman Akiy
tuky'i txu'jel aj Xhil, a'e' aj
nkye'onen wuky'i'l tuj qaq'un
te Kristo Jesus.*
4 Eb'aj'onen te wetz, disp-
west tuq tzan kykamik tzan
npaj, b'ix ajna'l nxik nsi'
pixon te kyetz, b'ix nya'tx
a'ox a'in sinoke ax kyaqil kye
qerman aj nya'tx tijajil Israel,
ax kyetz nxik ksi' pixon te
kyetz.
5 B'ix ax jun limb'il kye qer-
man aj n'ok kchimo' kyib' tuj
kyjay [te Akiy b'ix Xhil]. B'ix
jun limb'il te wajyol Epenet
aj ajb'ila' nim witza'; a tetz te
tb'ay tuj Akay aj owokslan ti'j
Krist.
6 Jun limb'il te Liy, aj oje
tz'aq'unan te jun nim galan te
etetz.
7 Txik esi' ch'in jun limb'il
kye a'e' nxjalil Andronk
b'ix Júnias; kyetz a'e' tuq
wuky'i'l aj akyeqex tuq pres;
kyetz b'an otzqi'mj-e' kxol
kye tky'ixel Jesus, b'ix kyetz
e'okslan ti'j Krist tb'ayon
nwitz wetz.
8 Jun limb'il te wamiw Am-
plias aj ajb'ila' nim witza'
tzan tpaj tetz werman tzan
tpaj Krist.
9 Jun limb'il te Urbáno aj
n'onen wuky'i'l tuj qaq'un te
Krist, b'ix jun limb'il te Estaks
aj ajb'ila' nim witza'.
10 Jun limb'il te Ape'xh aj
oje tipaj [te preb] b'ix oje
tz'el galan tuj twitz Krist, b'ix
jun limb'il kye kyaqil tuj tjay

§ **15:31** Ax: kye aj pawame' te Qtata Dios.

* **16:3** Kya 18:2

Aristóbulo.
11 Jun limb'il kye nxjalil
Eradiy b'ix kye aj tuj tjay te
Xhixh aj nkye'okslan te Qa-
jawil.
12 Jun limb'il te Trifena
b'ix te Trifos aj nkye'aq'unan
nim tuj taq'un Qajawil. B'ix
jun limb'il te qerman Persid
aj gani' nim qitza', tetz oje
tz'aq'unan nim tuj taq'un
Qajaw.
13 Jun limb'il te Rúfo* aj
joyo' tzan te Qajawil, b'ix jun
limb'il te tnan aj ax naqe
nnan wetz.
14 Jun limb'il te Asinkrit, te
Flejont, te Ermes, te Patrobs,
te Ermas, b'ix kye kyaqil qer-
man aj akyeqet kyuky'i'l.
15 Ax jun limb'il te Filólogo,
b'ix te July, te Nerey b'ix te
tanab', b'ix te Olimp, b'ix kye
kyaqil aj pawame' te Qtata
Dios aj akyeqet kyuky'i'l.
16 Pe'eliman etetz etib'x
exolx tzi tuky'i jun limb'il
b'an tume'l* tzan tpaj cha
jun te Qtat. Kyaqil kye
qerman aj kye kyaqil b'uch'uj
aj nkye'okslan ti'j Jesukrist,
kyetz nkyesaman jun limb'il
te etetz.
17 Ntons, ajna'l wetz ngan
tzan txik nq'uma' etetz waq
erman tzan tok esi' enab'l
kyi'j kye aj nkyek'ulun tzan
tok jun q'oj exol b'ix ax kyi'j
kye aj nkyek'ulun tidi'chq
tzan eqet tz'aqik, kyaqil aj
nkyek'ulun nya'tx iktza' te
xnaq'tzb'ilj aj oxik xnaq'tza'
etetz. Intel epawa' etib' kyi'j
18 tzan tpaj k'onti'l
nkye'aq'unan te Qajaw Je-
sukrist, sinoke cha tzyume'
tzan te aj n'el kygani', b'ix
tuky'i kyyol b'an tb'anil nqet
kyeq'i' kye xjal aj nya'tx b'an
jwert ate' tuky'i te tume'l.
19 Kyaqil oje tz'ok kcha'o'
titza' etetz oje qet etoksla',
astilji wetz b'an nkyinchalaj
eti'j, b'ix ngan tzan tel eniky'
byenech ti'j te tume'l galan
b'ix tzan k'on tox esamo' etib'
tuky'i te nya'tx galan.
20 Ikxji te Qtata Dios aj
nchewsan jk'u'j, tetz ch'inky
tk'ulun tzan tox te Satanas
tjaq' etoq. Tzajxwit si' etajsik
etetz jun nim b'an galan tzan
te Qajaw Jesukrist.
21 Jun limb'il te etetz tzan te
wuky'i'l Timotey* aj n'onen
wuky'i'l, b'ix ax tzan Lusy, Ja-
son b'ix Sosípater, a'e' nxjalil.
22 Wetz, Tértios aj nky-
intz'ib'an ja u'jni, ajna'l ax
nkyinsaman jun limb'il te
etetz tuky'i tb'i te Qajawil.
23 Ax jun limb'il etetz tzan
Gay.* Wetz atin tjay, b'ix
ax n'ok kchimo' kyib' kyaqil
kye qerman tuj tjay. Ax jun
limb'il te etetz tzan Erast*
aj eq'il tkwentil te tmin te
amaq', b'ix ax jun limb'il
te etetz tzan te qerman
Kwa'xh.†
24 Tzajxwit si' etajsik etetz
ekyaqil jun nim b'an galan
tzan te Qajaw Jesukrist.
¡Ky'ikxwit ikxji!

* **16:13** Mak 15:21 * **16:16** Ax: Intel etz'ub'a' etib' te jun limb'il b'an xjan.
* **16:21** Kya 16:1 * **16:23** Kya 19:29; 1Kor 1:14 * **16:23** 2Tim 4:20 † **16:23** Cuartos tb'i te xjal tuj yol gryeg.

Jun Pixon Te Qtata Dios Aj K'onti'l Junky Iktza' Tetz

25 Ntons jun pixon te Qtata Dios aj b'a'n tzan tk'ulun tzan eten mas jwert tuky'i'l ik-tza'x ntyoli' te tpakb'alil aj nxik npakb'a' wetz b'ix nxik nxnaq'tza' ti'j Jesukrist. Te ntzani iktza'xkix te aj oje tzaj tq'uma' Qtata Dios ti'j te aj ntb'isu' aj k'onti'l tuq qeb'en oqtxi', aj ewa' tuq atx aj mina' tuq tqet k'ulu' te twitz tx'o'tx'.

26 Per ajna'l oje xik q'umlet tzan tpaj ktz'ib'en kye aj yolil tyol oqtxi' iktza'x oxik q'uma' kyetz tzan te Qtata Dios aj itz'oj te jun-ele'x. Te ja ntzani oje xik q'umlet tzan tqet kyoksla' kyaqil xjal tuj kyaqil amaq' tzan tok wit'let kyk'u'j ti'j te Qtat.

27 ¡Te Qtata Dios aj k'onti'l junky iktza' tetz b'ix aj totzqi' kyaqil, intqet jiq'b'a'xwit te jun-ele'x tzan tpaj te Jesukrist! ¡Ky'ikxwit ikxji!

Te Tb'ay U'j Stz'ib'en Pa'k Kye Qerman Aj Amaq' Korint

Jun Limb'il Kye Aj Korint

1 Wetz a'in Pa'k aj inxik uk'le' tzan wok tky'ixel te Kristo Jesus tzan tpaj ikxji tgan tuq te Qtata Dios, ntons wetz junx tuky'i te qerman Sóstenes
2 nqet ntz'ib'a' ja u'j ntzani te etetz waq erman* aj amaq' Korint,* etetz aj oje kxkaj saq tuj twitz Qtata Dios tzan tpaj te Qajaw Jesukrist, etetz aj uk'lemix tzan ekaj pawa' a'ox te Qtat junx kyuky'i kyaqil kye qerman ja'chq aj nkyexnaq'tzan te Qajaw Jesukrist, te Jesukrist aj Etajawil etetz b'ix ax Qajawil qetza.
3 Tzaj si'xwit jun nim b'an galan etajsik ekyaqil etetz b'ix qet chewsa'xwit ek'u'j tzan te Qtata Dios b'ix te Qajaw Jesukrist.

Tidi'chq B'an Galan Oje Tzaj Si' Qetz Tzan Tpaj Te Jesukrist

4 Wetz b'ajq'ij nxik nsi' pixon te Qtata Dios eti'j etetz tzan tpaj te nim b'an galan aj oje tzaj tsi' etetz tzan tpaj mojb'a' etib' tuky'i Kristo Jesus.
5 Komo junx atix tuky'i'l, tetz oje tzaj tsi' tidi'chq b'an galan tuj etanim, komo b'a'n tzan eyolin tb'anil b'ix oje tz'el eniky' ti'j tidi'chq.
6 Ikxji te tpakb'alil aj owok echa'o' ti'j te Krist oje tz'ok en b'an b'an'ax exol.
7 Ikxji k'onti'l npaltin te etetz ch'inwt ti'j etajb'en tzan kyok jwert kye qerman tuky'i Qtata Dios, man nkx'iyon tuky'i jun tk'u'jlal tzan tulky te Qajaw Jesukrist.
8 Tetz otk'ulu'tz tzan eten b'an jwert max oj tul te jwisy, tzan k'on exik poqo' oj tul tetz.
9 Te Qtata Dios jun yolin b'ix okxtzaj tuk'le' tzan eten junx tuky'i te Tk'wa'al, aj Jesukrist aj Qajawil.

K'onti'l Tzan Tqet Qpawa' Qib' Kyuky'i Txq'anky Qerman

10 Erman waq, tuky'i tb'i te Qajaw Jesukrist wetz oxe'l nq'uma' jun tume'l etetz tzan eten dyakwerd exolx b'ix k'on qet epawa' etib' exolx. Pe'etanq'in waq galan exolx tuky'i jun enab'l parej ekyaqil b'ix pe'eten dyakwerd ti'j te aj n'eb'isu'.
11 Komo wetz oje tz'ok ncha'o' eti'j etetz waq erman, otzaj kyq'uma' kye aj tuj tjay te Kloey, at q'oj exol etetz b'ix nqet epawa' etib' exolx.
12 Wetz n'ok ncha'o' ate' junjun exol etetz nkyq'uma' ikxjani: “Wetz a'in te Pa'k.” B'ix junjunky nkyq'uma': “Wetz a'in te Pol.”† Junjunky nkyq'uma': “Wetz a'in te Xhpe'y.”* B'ix junjunky

* **1:2** Ax: etetz aj n'ok echimo' etib' na'ol Qtata Dios. * **1:2** Kya 18:1 † **1:12** Ax: Cefas. * **1:12** Kya 18:24-28

nkyq'uma': “Wetz a'in te
Jesukrist.”
13 ¿Ti'tzun? ¿Pawa' petzun
tib' te Krist? ¿A petzun te Pa'k
te aj owok klabi' twitz krus
tzan epaj? ¿Ojaw si' a' petzun
ewi' tuky'i tb'i te Pa'k?
14 Wetz nxik nsi' pixon te
Dios tzan tpaj k'onti'l ojaw
nsi' a' kywi' nijunwt exol
etetz, sinoke a'ox te Krisp*
b'ix te Gay.*
15 Ikxji nijunwt exol etetz
b'a'n tzan tyolin qa a'in injaw
sin a' twi' tuky'i nb'i.
16 Ah nye', ajna'l ntzaj
nna'o', ojaw nsi' a' kywi' kye
aj tuj tjay te Estéfan,* per
k'onti'l ntzaj nna'o' qa ojaw
nsi' a' twi' junky xjal exol tzi.
17 Wetz k'onti'l intzaj tlajo'
Krist swal a' kywi' xjal sinoke
pakb'al te tpakb'alil galan,
b'ix nya'tx cha tuky'i junjun
yol aj b'an tb'anil tok cha'on;
ikxji tzan k'on tok chagan te
tkamlen te Qajaw Krist twitz
krus.

Ti'j Jesukrist N'ok Qe'e' Tajwalil Te Qtata Dios

18 Tuj kywitz kye aj
nkyexiknaj, te tpakb'alil ti'j
te tkamlen [Jesus] twitz krus
naqe cha k'onti'l tidi' token;
per yatzun qetz aj kolomo'
a'o'ni, [n'el qniky' te nini jun]
tajwalil te Qtata Dios.
19 Iktza'x tz'ib'ankaj [tuj
Tu'jal Dios oqtxi'] ikxjani:
“Wetz owelal win kynab'l kye
aj at nim kynab'l, b'ix kye aj
b'an list-e' owelal win kyaqil
titza' nkyeb'isun.”*
20 Ntons ¿ja' ate' kye aj
b'an list-e'? B'ix ¿ja' ate' kye
aj xnaq'tzal Kawb'il? B'ix
¿ja' ate' kye aj nkyewululun
cha a'ox ti'j tidi'chq tzani
twitz tx'o'tx'? ¿Ti'tzun, nya'tx
b'an'ax te Qtata Dios oje
qet tyek'u' te kynab'l kyetz
k'onti'l token?*
21 Te Qtata Dios oqet tb'isu'
b'an tume'l tzan k'on tok ky-
otzqila' kye xjal te tetz tuky'i
kynab'lx kyetz, sinoke oqet
tb'isu' tzan tkolon kyi'j kye
aj nkye'okslan ti'j iktza' ny-
olin te tpakb'alil galan aj nxik
pakb'let, anke te tpakb'alilni
n'el tuj kywitz junjun iktza'
cha jun tidi' aj k'onti'l token.
22 Kye xjal aj tijajil Israel ky-
gan tzan tok kyen jun lab'al
tuky'i nim tajwalil Qtata Dios
tzan tok kyen qa b'an'ax, b'ix
yatzun kye aj nya'tx tijajil
Israel, kyetz nkyejoyon jun
tume'l cha tzan stz'aqet mas
kynab'l.
23 Per yatzun qetz,
nqopakb'an te tpakb'alil ti'j
te Krist aj owok klabi' twitz
krus. Te ntzani n'ok kye aj
tijajil Israel iktza' jun ab'j aj
nkyejaw xpetk'an ti'j,* b'ix
kye aj nya'tx aj tijajil Israel,
kyetz tuj kynab'l te ja ntza'n
cha jun tontwil.
24 Per kye aj uk'leme' tzan
te Qtata Dios kxol kye aj tijajil
Israel b'ix kxol kye aj nya'tx
aj tijajil Israel, kxol kykab'il

* **1:14** Kya 18:8 * **1:14** Kya 19:29; Rom 16:23 * **1:16** 1Kor 16:15 * **1:19** Isa 29:14 * **1:20** Job 12:17; Isa 44:25 * **1:23** Isa 8:14-15; Rom 9:32-33; 1Xhp 2:8

tijajil xjal, n'ok qen ti'j te Krist
tajwalil te Qtata Dios, b'ix ax
ti'j tetz n'ok qen te tume'l
titza' te Qtata Dios nqet tb'isu'
tuky'i jun tnab'l b'an tume'l.
25 Komo te aj nkyb'isu' kye
xjal ti'j te tk'ulb'en te Qtata
Dios qa k'onti'l token, per ke-
baser te tk'ulb'enni a te aj
mas b'an galan twitz kyaqil
aj nkyb'isu' kye xjal. B'ix te
aj nkyb'isu' ti'j tajwalil Qtata
Dios qa nya'tx nim, a te aj mas
b'an nim twitz kyaqil kya-
jwalil kyetz.

Te Qtata Dios O'el Tjoyo'
Anke K'onti'l Tidi' B'a'n Qitza'

26 Instzaj ena'o' waq er-
man titza' tuq atix aj etzaj
uk'le' etetz tzan te Qtata Dios.
Nya'tx tuq ky'ila'j etetz b'an
list a'ix tuj kywitz kye xjal,
b'ix nya'tx tuq ky'ila'j etetz aj
at nim etajwalil, b'ix nya'tx
tuq tlimaqal xjal a'ix.
27 Per te Qtata Dios e'el
tjoyo' kye aj tuj kywitz kye
xjal cha tont-e', tzan tel tin
kky'exaw kye aj tuj kynab'lx
kyetz b'an list-e'. B'ix e'el
tjoyo' kye aj tuj kywitz kye
xjal k'onti'l kyajwalil, tzan tel
tin kky'exaw kye aj at nim
kyajwalil tzani twitz tx'o'tx',*
28 b'ix e'el tjoyo' kye aj
nkye'el ik'o' b'ix kye aj k'onti'l
nkyeqet en galan tzan kye
xjal, b'ix owel tjoyo' te aj
k'onti'l at* tzan tpon najsa'
kyaqil aj nim token tuj kywitz
kye xjal.
29 Ikxji oqet tk'ulu' te Qtata
Dios tzan k'on tqet tjiq'b'a' tib'
nijunwt xjal tuj twitz.
30 Tzan tpaj te aj oqet tk'ulu'
Qtata Dios, etetz mojb'a' etib'
tuky'i Kristo Jesus; komo te
Krist [oje tzul kolol te qetz]
tzan tpaj ikxji oqet tb'isu' te
Qtata Dios tuky'i jun tume'l
b'an galan, b'ix a tetz te aj
nk'ulun tzan tel in qchoj, b'ix
tzan jkaj pawa' a'ox te Qtat,
b'ix a tetz te aj nkolon te qetz.
31 Komo iktza'x tz'ib'ankaj
[tuj Tu'jal Dios oqtxi'] ikx-
jani: “Ab'l te aj tgan tzan
tqet tjiq'b'a' tib' ti'j jun tidi',
mejor intqet tjiq'b'a' tib' ti'j
Qajawil.”*

2

Te Tpakb'alil Tkamlen
Krist Twitz Krus A Te Aj Mas
Presisji

1 Erman, aj npon wetz
etuky'i'l pakb'al te tpakb'alil
Qtata Dios, wetz k'onti'l
inpakb'an exol tuky'i pur
tb'anil yol b'ix nya'tx tuky'i
jun nnab'l aj kwest-wit tzan
tel eniky' ti'j.
2 Wetz aj akyinqet tuq
exol, wetz oqet nb'isu' tuj
wanim tzan k'on tqet nb'isu'
ti'j junky tidi' sinoke a'ox ti'j
te Kristo Jesus aj owok klabi'
twitz krus.
3 Wetz aj npon exol k'onti'l
tuq nbalor b'ix nkyinlu'lun
tuq tuky'i nxob'al.
4 Aj nkyinpakb'an tuq te
tpakb'alil galan, wetz k'onti'l
oxik nq'uma' etetz tuky'i
tb'anil yol tzan txik etoksla'

* **1:27** Kya 4:13 * **1:28** Rom 4:17 * **1:31** Jer 9:23-24

iktza' nkyeyolin kye xjal,
sinoke nkyinpakb'an tuq
tuky'i jun nim tajwalil Txew
Dios iktza'x aj owok eten
etetz.
5 Ikxji tzan k'on tok
ewit'b'a' ek'u'j ti'j tyol jun xjal,
sinoke tzan tok ewit'b'a' ek'u'j
ti'j tajwalil te Qtata Dios.

Tzan Tel Qniky' Ti'j Te Aj Tgan Te Qtata Dios, A Tgan Te Txew Tuj Qanim

6 Ntons oj qyolin kxol kye
aj jwert ate' tuky'i Qtata
Dios, nqoyolina tuky'i jun
tume'l b'an b'isu' byenech,
b'ix nya'tx tuky'i jun tume'l
aj otzaj xnaq'tza'-wit qetza
tzan kye xjal aj twitz ja
tx'o'tx'ni, qatzun tzan kye
k'ulul mandad aj twitz ja
tx'o'tx'ni aj ikja'n kyponaj.*
7 Sinoke nqoyolin a ti'j te aj
b'isu' tuq tzan te Qtata Dios
oqtxi', ti'j aj nijunwt ab'l tuq
n'el tniky' ti'j, aj ojetq tuq qet
tb'isu', atx aj mina' tuq tqet
tk'ulu' te twitz tx'o'tx', tzan
tok te jun nim b'an galan te
qetz.
8 Te ntzani jun tidi' aj mina'
tel kyniky' kye k'ulul mandad
aj twitz ja tx'o'tx'ni; qa owox-
wit tuj kywi', k'onti'l-tal oqet
kyklabi' twitz krus te Qajawil
aj at mas nim xhchqitz'unal
twitz kyaqil.
9 Iktza'x nyolin [tuj te Oqtxi'
Tu'jal Dios] ikxjani: "Nijunwt
ab'l oje tz'ok en tetz, b'ix ni-
junwt ab'l oje tz'ok cha'on
tetz, b'ix nijunwt ab'l oje qet
tb'isu' ti'j te aj oje qet tk'ulu' te
Qtata Dios [te jun galan] kye
aj nkyeqet ganin tetz."*
10 Komo te Qtata Dios oje
tzaj tyek'u' kyaqil qetz tzan
te Txew tuj qanim. Komo te
Txew nqet tb'isu' ti'j kyaqil
b'ix teb'en kyaqil aj nqet
tb'isu' te Qtata Dios.
11 ¿Ab'l jun xjal teb'en
kyaqil tidi'chq aj nky'ik tuj
tanim junky xjal? Nijunwt,
sinoke a'oxkix tanim te xjal
teb'en. Ax ikxji nijunwt ab'l
teb'en tidi' ntb'isu' te Qtata
Dios sinoke a'ox te Txewx
tetz.
12 Te Txew Dios aj oje
jk'amoj, nya'tx iktza' te aj
atqex tuj kyanim kye xjal aj
k'onti'l nkye'okslan, sinoke
tetz n'onen quky'i'l tzan tel
qniky' ti'j te aj oje tzaj tsi' te
Qtata Dios qetz cha jkotz.
13 Qetza nqoyolina ti'j
ntzani nya'tx tuky'i jun
tume'l aj otzaj xnaq'tza' qetza
tzan xjal, sinoke tuky'i jun
tume'l aj otzaj txnaq'tza'
te Txew Dios qetza; ikxji
nqoyolin te b'an'ax ti'j te
Qtata Dios tuky'i jun tume'l
aj ntzaj tsi' te Txew.
14 Jun xjal aj k'onti'l
atqex Txew Dios tuj tanim,
tetz k'onti'l ntk'amo' te aj
ntq'uma' te Txew Dios tzan
tpaj tetz tuj tnab'l cha jun
tontwil, b'ix k'onti'l n'el tniky'
ti'j; komo a'ox qa atqex te
Txew Dios tuj qanim b'a'n
tzan tel qniky' ti'j.
15 Per yatzun te jun xjal aj
atqex Txew Dios tuj tanim,
tetzji nqetb'aj tb'isu' kyaqil

* **2:6** 1Kor 2:13-14 * **2:9** Isa 64:4

alkyetz te galan b'ix alkyetz
te nya'tx galan, b'ix k'onti'l
ab'l b'a'n tzan txik q'uman
tidi' ti'j.
16 Komo nyolin [te Tu'jal
Dios oqtxi'] ikxjani: "¿Ab'l jun
xjal totzqi' kyaqil aj ntb'isu'
te Qtata Dios? ¿Ab'l b'a'n tzan
txnaq'tzan tetz?"* Per qetz
[b'a'n tzan tel qniky' ti'j te
ntzani tzan tpaj] nqob'isun
tuj tume'l iktza'x te Krist
nb'isun.

3

Qetz Aj Nqoxnaq'tzan, Cha Jun Te Qajawil Aj Lapiko' Ti'j

1 Wetz erman, [aj atin tuq
exol], k'onti'l ob'antik tzan
nyolin etuky'i'l iktza' jwert
atix tuky'i Qtata Dios, sinoke
inyolin etuky'i'l iktza' cha
n'ok esi' ek'u'j ti'j tidi'chq
tzani twitz tx'o'tx' b'ix iktza'
man txiklen etoksla' ti'j Krist.
2 A tgan tuq tzan [exik
nxnaq'tza' kyeb'a' iktza'] jun
tal k'wa'l aj man nxik si'
xtxu' b'ix nya'tx twe', komo
etetz mina' tuq tb'antik tzan
ek'amon [jun xnaq'tzb'ilj aj
mas kwest].* B'ix tzunx ajna'l
etetz nya'tx list atix tzan
ek'amon jun tidi' ikxji,
3 tzan tpaj etetz tzunx n'ok
esi' ek'u'j ti'j tidi'chq tzani
twitz tx'o'tx', komo etetz
tzunx b'an enbidyos a'ix
exolx b'ix nkxq'ojin exolx.
¿Ti'tzun, nya'tx petzun ikxji
nkxk'ulun iktza' aj cha tgan te
echi'jel b'ix cha nkxb'et iktza'
kye txq'anky xjal?
4 Oj eyolin ikxjani, "wetz
a'in te Pa'k," b'ix junjunky,
"wetz a'in te Pol,"* ikxnini
cha nkxb'isun etetz iktza'
nkyeb'isun kye xjal aj k'onti'l
nkyexnaq'tzan.
5 Komo ¿tidi' [tajwalil] te
Pol? B'ix ¿tidi' [wajwalil]
wetz? Qetza cha a'o'na
aq'unon te Qajaw Jesukrist,
b'ix b'a'n tuq tzan etokslan
tzan tpaj te Qajawil otzaj
tsi' qajwalilna te junjunchaq
qetza tzan txik qpakb'a'na
etuky'i'l.
6 Tb'ay a'in wetz [inpakb'an
exol iktza' jun xjal aj] nqex
tawa' jun awalj, b'ix yaji a
te Pol* [oxik xnaq'tzan etetz
iktza' jun xjal aj] nqet a'len
te awalj, per a te Qtata Dios
njaw tky'ib'sa' te awalj.*
7 Ikxji, te aj n'awan b'ix
te aj n'a'len k'onti'l kyajwalil
sinoke a'ox te Qtata Dios aj
njaw tky'ib'sa' kyaqil.
8 Kye aj nkye'awan b'ix
kye aj nkye'a'len, kyetz
junx nkye'aq'unan tzan tok
galan te awalj, b'ix kykab'il
okyk'amo'tz twi' kyk'u'j
iktza'x kyaq'umb'en.
9 Komo qetza iktza' a'o'na
oneyon te Qtata Dios [tuj
taq'un], b'ix etetz a'ix iktza'
te awalj aj nkxk'amon jun
etanq'in tuky'i'l. B'ix ax [b'a'n
tzan qyolin] etetz iktza' jun
jay aj tk'ulb'en Qtata Dios.
10 Komo te Qtata Dios oje
tzaj tsi' wetz jun wajwalil,
b'ix tzan tpaj nini wetz a'in
iktza' jun aj k'ulu jay aj totzqi'

* **2:16** Isa 40:13; Rom 11:34 * **3:2** Ebr 5:12-13 * **3:4** 1Kor 1:12 * **3:6** Kya 18:1-17 * **3:6** Kya 18:24-28

nim aj wit'b'al txe' jun jay
b'ix txq'anky njaw ktz'aqo' te
loq'. Per junjunchaq te qetz a
tgan tzan tok qsi' qnab'l titza'
nqo'aq'unan
11 tzan tpaj nlay b'antik
tzan txik xnaq'tza' junky
tume'l titza' tzan jkolet
sinoke a'ox te tume'l ti'j
Jesukrist.
12 Te ntzani iktza' qa
jun xjal ojawel tk'ulu' jun
loq' tajsik te twit'lel tuky'i
xtx'otx'al oro, xtx'otx'al plat,
qatzun tuky'i pur ab'j aj b'an
tb'anil, qatzun tuky'i tze'ji
qatzun tuky'i ky'imji qatzun
cha toq triwji,
13 per te taq'umb'en owokel
e'elet qa b'a'n oj tok te q'aq' ti'j
oj tul te jwisy* b'ix oqtel k'ulu'
probar kyaq'umb'enchaq te
junjun.
14 Qa taq'umb'en jun xjal
owelal galan oj tul te jwisy
ntons otk'amo'tz te aj tmeres.
15 Per qa te taq'umb'en
opoyonaj, ntons tetz okoletel,
per iktza' jun xjal aj pen
okoletel tuj jun q'aq' b'ix
opoyonaj kyaqil tidi' tetz.
16 ¿K'onti'l petzun eteb'en
qa etetz [echi'jel] iktza' te jay
aj nab'il Qtata Dios b'ix te
Txew nnajan tuj etanim?
17 Qa at ab'l opoyon tna-
jsa' te aj jayji, ntons te Qtata
Dios opoyon tnajsa' te tetz
tzan tpaj tetz tjay pawa' a'ox
te tetz, b'ix etetz a'ix iktza' aj
jayji.
18 Intok esi' enab'l tzan
k'on tqet eteq'i' etib'x. Qa
exol etetz at jun aj tuj tnab'l
b'an teb'en nim, ntons mejor
intok iktze'xtzun k'onti'l
teb'en nich'inwt [tuj kywitz
kye xjal] tzan tok tetz jun
aj b'an'ax totzqi' nim [ti'j te
tume'l b'an'ax].
19 Komo te tume'l titza'
nkyeb'isun kye xjal twitz
ja tx'o'tx'ni, cha jun tidi' aj
k'onti'l token tuj twitz Qtata
Dios. Komo iktza'x nyolin [tuj
Tu'jal] ikxjani: “Te Qtata Dios
tuky'i kylistulx nkyeqet titza'
kye aj b'an kyotzqi' kyaqil.”*
20 B'ix ax nyolin ikxjani:
“Te Qajawil totzqi' titza'
nqet kyb'isu' kye [aj twitz ja
tx'o'tx'ni] aj nim kylistul, per
k'onti'l token te aj nkyb'isu'.”*
21 Astilji nijunwt intqet
tjiq'b'a' tib' ti'j junky [aj ja'
n'ok lapet], tzan tpaj kyaqil
te jun galan te etetz exolx,
22 qa te Pa'k, qatzun te
Pol, qatzun te Xhpe'y, qatzun
kyaqil aj at twitz ja tx'o'tx'ni,
qatzun te etanq'in, qatzun te
ekamiky, qatzun kyaqil aj at
ajna'l qatzun kyaqil aj oky'el
mas yaj, kyaqil nini te etetz
23 b'ix etetz a'ix te Krist b'ix
te Krist te Qtata Dios.

4

A'ox Te Qtata Dios At Tajwalil Tzan Txik Tyoli' Titza' Taq'un Jun Tky'ixel

1 Ntons, kyaqil xjal injqet
kyena ch'in iktza' q'apo' qib'a
nqo'aq'unana te Krist, b'ix
oje tzaj si' qajwalilna tzan
txik qpakb'a' te aj k'onti'l
owel niky'j ti'j te Qtata Dios
tb'aya'.

* **3:13** Ax: q'ij. * **3:19** Job 5:13 * **3:20** Sal 94:11

2 Kye aj oje tzaj si' kyajwalil
presis tzan k'on tkaj ksi' tzan
kyaq'unan tuky'i tume'l.
3 Wetz k'onti'l nkyinb'isun
titza' nkyin'el tuj ewitz,
qatzun tuj kywitz kye aj
nkyepoqon txq'anky, komo
ni wetz k'onti'l tidi' b'a'n tzan
txik nq'uma' wi'jx.
4 Wetz nna'o' tuj wanim
nkyin'aq'unan tume'l, per
nya'tx tzan tpajji wetz galan
atin tuj twitz Qtata Dios, a'ox
te Qtat e'el tetz.*
5 Ntons k'on xik eq'uma'
til te junky qa mina' tpon
or, sinoke [pe'etiyon waq]
max oj tul te Qajawil; a tetz
otzajel tq'uma' xtxolil kyaqil
tidi'chq aj nkyek'ulun ewj tuj
qlolj b'ix a tetz otzajel tyek'u'
kyaqil aj n'el tgani' te qanim.
Ntons junjunchaq okyeqtel
jiq'b'a' tzan te Qtata Dios tzan
tpaj aj owokel en kyi'j.

6 Ntons wetz erman, nxik
nq'uma' etetz ntzani te jun
galan te etetzx b'ix nqet
nyek'u' jun ejempl te etetz ti'j
te Pol b'ix wi'jx wetz, tzan tox
tuj ewi' te aj tz'ib'ankaj [tuj
Tu'jal Dios] tzan k'on ena'on
etetz mas tb'anil a'ix kywitz
txq'anky.
7 Komo ¿ab'l jun mas tb'anil
kywitz kye txq'anky? B'ix
¿tidi' at te etetz aj nya'tx a te
Qtata Dios oje tzaj sin tetz?
Per qa te Qtat oje tzaj sin tetz,
ntons ¿tistil etetz nqet ejiq'b'a'
etib'?
8 Qa tuj enab'l k'onti'l tidi'
npaltin te etetz b'ix q'inon
a'ix b'ix wit'likix tuj ewit'lel
iktza' jun k'ulul mandad,
galan-talo qa b'an'axwit
a'ix iktza' jun k'ulul man-
dad, ikxji qetza b'a'n-tal
tzan jk'uluna mandad ch'in
etuky'i'l.
9 Per ajna'l qetza aj tky'ixel
Jesus a'o'ni, qanq te Qtata
Dios oje qokaj tkola' b'ix okaj
si'na tzan jkamik, b'ix cha
a'o'na te kyka'yb'il kyaqil xjal
b'ix kyka'yb'il kye ángel.
10 Qetza tzan tpaj nqet
qgani'na te Krist, n'el tuj
ewitz iktza' b'an t'a'q a'o'na,
per etetz tuj enab'l b'an list
a'ix tzan tpaj te Krist; b'ix
etetz tuj enab'l qetza k'onti'l
b'a'n qitza'na per etetz b'a'n
etitza'. Etetz b'an jiq'b'amix
per qetza nya'tx jiq'b'amo'na.
11 Qetza n'ok qen twitz
wa'ij b'ix at tzakjel qi'ja b'ix
pur ch'i xhb'u'q jq'anaq,
b'ix nqoqetb'aj b'uju'na b'ix
k'onti'l jun qjaya aj qetzax,
12 b'ix njkansa' qib' tzan
tpaj nim nqo'aq'unana. Kye
xjal nqo'ok kyyaso'na, per
qetza nkyeqet qky'iwla'na;
kyetz nqo'ex kylajo'na, per
nky'ix qitza'na;
13 njaw kynik'o' yol qi'j,
per qetza tuky'i yol tume'l
n'aj qtzaq'b'e'na; qetza nqo-
qet ena tzan kye xjal iktza'
ky'is b'ix iktza' k'onti'l qo-
kena.
14 Wetz nqet ntz'ib'a' ntzani
nya'tx tzan tel win eky'exaw
sinoke tzan txik nsi' jun kon-
sej etetz iktza' nk'wa'al a'ix aj
ganimix witza'.
15 Anke ate' b'an ky'ila'j*

* **4:4** 1Wnch 3:19-21 * **4:15** Ax: lajuj mil.

xnaq'tzon te xnaq'tzal etetz
ti'j te Krist, per nijunwt te
kyetz iktza' jun etat. Tzan
tpaj te Kristo Jesus wetz
a'in etat toklen echa'o' te
tpakb'alil galan aj oxik
npakb'a' te etetz.
16 Astilji wetz nxik nq'uma'
etetz, intel etin iktza' wetz
a'in.*
17 Astilji wetz oxik nlajo'
te Timotey etuky'i'l tzi. Tetz
iktza' jun nk'wa'al aj gani'
nim witza', b'ix k'onti'l
nkaj tsi' tzan tqet toksla' te
Qajawil. Tetz oxe'l tq'uma'
etuky'i'l tzan stzaj ena'o' titza'
wetz nkyinb'et tuj tume'l
iktza'x nkyin'okslan ti'j Krist,
iktza'x nxik nxnaq'tza' ja'chq
kxol kyaqil b'uch'uj qerman.

18 Ntons, ate' junjun exol
etetz, b'an nqet kyjiq'b'a'
kyib' iktza' tlimaqal xjal-e',
kyetz tuj kynab'l qa nlay
kyinpon exol.
19 Wetz okyinpoyon naj
etuky'i'l, qa ikxji tgan te
Qajawil, b'ix ikxji owokel
ncha'o' kyaqil aj nkyyoli' kye
ja cha kyjiq'b'anqet kyib'ni
b'ix owokel wen tidi' b'a'n
tzan kyk'ulun.
20 Komo tzan jkaj tuj tq'ab'
Qtata Dios, nya'tx cha tzan
tpaj aj nim nqoyolin sinoke
tzan tpaj nqo'anq'in tuky'i
jun tume'l aj ntzaj tsi' te Qtata
Dios qetz tuky'i nim tajwalil.
21 ¿Titza' egan etetz oj npon
exol? ¿Egan pe' tzan wilin eti'j,
qatzun tzan nyolin tuky'i
jun tume'l b'an galanji iktza'
nkxqet ngani' b'ix tzan tok
lo'et nk'u'j eti'j?

5

Titza' Tzan Jkaj Ti'j Jun Qerman Aj Tidi'chq Nk'ulun

1 Ntons wetz owok ncha'o'
exol etetz at jun k'ajajb'ilj aj
ni kxol kye aj nya'tx aj tijajil
Israel aj k'onti'l nkye'okslan
te Qtata Dios nkyek'ulun
ikxji. Oje tz'ok ncha'o' jun te
etetz xujela' tnanb'ilx titza'.
Te nini b'an nya'tx galan.*
2 ¡B'ix etetz tuj enab'l b'an
galan atix! ¿Nya'tx petzun
cha-tal b'an kxb'isun ch'in ti'j
nini? ¿Tistil mina'x tetz etin
exol te aj nk'ulun ikxnini?
3 Wetz, anke k'onti'l aky-
inqet nwitzale' exol, wetz
nkyinb'isun nim tuj wanim
eti'j, b'ix oje qet nb'isu', te aj
ntk'ulu' te aj xjalni jun b'an
nya'tx galan.
4 Nxik nq'uma' etetz, cha'oj
tok echimo' etib' tzan ena'on
te Qajaw Jesukrist b'ix oj tqet
eb'isu' ti'j te nyol aj ma'tx xik
nq'uma', ntons tuky'i tajwalil
te Qajaw Jesukrist aj oje xik
tsi' etetz,
5 intetz etin exol te aj xjalni
tzan tkaj tuj tq'ab' te Satanas
tzan tponaj te xhchi'jel b'ix
tzan tkolet te tanim oj tul te
Qajaw junky'el.
6 Etetz nya'tx galan
nkxk'ulun b'ix nqet ejiq'b'a'
etib'. ¿Ti'tzun, k'onti'l eteb'en
[aj ntk'ulu' jun xjal ikxnini
owokel jun nya'tx galan
kxol kye txq'anky iktza'] te
malsb'il aj nxik tsipa' tib' tuj
kyaqil te q'otj?*

* **4:16** 1Kor 11:1; Fil 3:17 * **5:1** Deu 22:30 * **5:6** Gal 5:9

7 [Astilji] intex etin [te aj
xjal exolni] tzan ekaj saq
exol etetz iktza' te qjay nkaj
saq cha'oj tex qin te malsb'il
wab'j q'anq tuj qjay tuj te
q'ij Paskw. Ikxji tzan etok
exol etetz iktza' jun ak'a'j q'otj
k'onti'l jun malsb'il tuj. Komo
te Krist oje qet klabi' twitz
krus te chojb'il qchoj iktza' te
tal moch* aj nqet kansa' tuj te
q'ij Paskw.
8 Ntons intqet jq'ijla' te q'ij,
per nya'tx tuky'i jun [nya'tx
galan qxol iktza'] jun malsb'il
q'anq tuj te wab'j, iktza' te [aj
b'an nya'tx galan tuj qanim
tuq oqtxi'], sinoke intqet
jq'ijla' tuky'i jun tk'u'jlal b'ix
tuj tume'l b'an'ax iktza' nqet
jq'ijla' te q'ij tuky'i jun wab'j
aj k'onti'l malsb'il tuj.*
9 Wetz oje qet ntz'ib'a' te
etetz tzan k'on tz'ox esamo'
etib' kyuky'i kye aj nkyek'ajajin.
10 Per wetz k'onti'l nkyiny-
olin kyi'j kye aj nya'tx
a'e' aj qxol, iktza' a'e' aj
k'ajajiyon b'ix nkyetzeqtik
ti'j tmin b'ix eleq' b'ix kye aj
nkyena'on titzb'alil jun tidi';
qa nkyinyolin-wit kyi'j kyetz,
ntons presis-tal tzan tkaj
ekola' te ja twitz tx'o'tx'ni.
11 Nqet ntz'ib'a' te etetz tzan
k'on tox esamo' etib' kyuky'i
kye aj nkyyoli' qerman-e'
b'ix nkyek'ajajin, nkyetze-
qtik ti'j tmin, nkyena'on
twitz titzb'alil jun tidi',
ntzaj kyqanb'e' ti'j junky,
nkyexhb'a'jin, nkye'elq'an.
Kyuky'i kyaqil aj xjalji ni k'on
kxwa'an junx kyuky'i'l.
12 Komo ¿tidi' wetz woklen
tzan kxik npoqo' kye aj
k'onti'l nkye'okslan? ¿Nya'tx
petzun a'ix etetz aj at etoklen
tzan kxik epoqo' kye aj exol
etetz?
13 Kye aj k'onti'l nkye'okslan,
a te Qtata Dios oxe'l poqon
kyetz. Per yatzun exol etetz,
inkyetz etin kye aj nkyejoyon
choj.

6

K'onti'l Tzan Qxik Qaniyon Ti'j Jun Qermanx Sinoke Tzan Tb'antik Sten Kyaqil Qxolx Qetz

1 Ntons, qa at jun exol etetz
aj oxe'l qaniyon ti'j junky,
¿tistil nxik qaniyon ti'j, kywitz
kye aj k'onti'l nkye'okslan
Qtata Dios? ¿Tistil nya'tx ky-
witz kye qerman aj pawame'
te Qtata Dios?
2 ¿Ti'tzun, k'onti'l eteb'en
etetz, qetz aj pawamo' te
Qtata Dios oxe'l jq'uma' kyil
kye aj k'onti'l nkye'okslan
Qtata Dios [cha'oj tul te Qa-
jaw]?* Qa qetz aj nqo'okslan
Qtata Dios oxe'l jq'uma' kyil
kye aj k'onti'l nkye'okslan,
¿ti'tzun etetz nlay b'antik
etitza' tzan txik eq'uma' tidi'
presis tzan tb'antik tuky'i jun
tidi' nekit aj exolx etetz?
3 ¿Ti'tzun, k'onti'l eteb'en,
qetz aj nqo'okslan Qtata Dios
oxe'l jq'uma' kyi'j kye ángel?
Qa ikxji, ntons ¿token nlay
b'antik tzan txik epoqo' jun
tidi' aj tzani twitz tx'o'tx'?

* **5:7** Exo 12:5 * **5:8** Exo 13:7; Deu 16:3 * **6:2** Tmnk 20:4

4 Qa etetz at jun q'oj exol,
¿tistil nkxik kyuky'i kye pujul
il aj k'onti'l kyoklen qxol qetz
aj nqo'okslan Qtata Dios?
5 Wetz nxik nq'uma' etetz
ntzani tzan eky'ixwik ch'in.
¿Ti'tzun, k'onti'l nijunwt exol
etetz aj b'a'n tzan txik tq'uma'
alkyetz te tume'l kyi'j kab'e'
qerman aj nkyeq'ojin?
6 [Per k'onti'l] sinoke
cha nkxqanin ti'j junky
etermanx exolx b'ix nkxik
qaniyon kywitz xjal aj k'onti'l
nkye'okslan.
7 Tzan tpaj cha nkxqanin
eti'jx exolx, nini telponx
etetz k'onti'l nkxb'et tuj
tume'l. ¿Tistil nya'tx mejor
cha tzan etipan kyaqil te aj
nya'tx galan aj n'ok k'ulu'
eti'j? ¿Tistil mejor nya'tx tzan
etzoqpin qa ma kxqet elq'a'?
8 Per etetz cha mas
nkxk'ulun ti'chq nya'tx galan
b'ix nkyeqet etelq'a' txq'anky,
b'ix kyaqil ntzani kyi'j eter-
manx.
9 ¿Ti'tzun, k'onti'l eteb'en
etetz kyaqil kye aj nkyek'ulun
nya'tx galan nlay b'antik tzan
kyk'amon jun kyanq'in te
jun-ele'x tuky'i Qtata Dios?
K'on qet emoyi' etib'; kye
aj nkyek'ajajin b'ix kye aj
nkyena'on twitz titzb'alil jun
tidi' b'ix kye aj xhq'e-e',
10 b'ix kye aj eleq' b'ix kye aj
nkyetzeqtik ti'j tidi'chq, b'ix
ax kye aj pur xhb'a'j kyaq'un
b'ix kye aj yasol txq'anky, b'ix
kye aj nqet kyelq'a' junky,
nijunwt kyetz nlay b'antik
tzan kyk'amon jun kyanq'in
te jun-ele'x tuky'i Qtata Dios.
11 Oqtxi' junjun exol etetz
a'ix tuq iktza' kye ja xjalni,
per ya etetz ajna'l oje kaj saq
etanim, oje kx'el pawa' a'ox
te Qtata Dios, b'ix oje tz'el in
echoj tzan tpaj tajwalil Qa-
jaw Jesukrist b'ix tzan tpaj te
Txew Dios.

Te Qchi'jel Nya'tx Te Qetzx Sinoke Te Qtata Dios

12 Wetz libr atin tzan tqet
nk'ulu' kyaqil aj ngan, per
nya'tx kyaqil owokel te jun
galan te wetz. Libr atin
tzan tqet nk'ulu' kyaqil,
per wetz nlay ntzoqpij tzan
nqet kyk'ulu' mandad kyaqil
nini.*
13 [Iktza'x kye xjal nkyey-
olin] “te qwe' n'oken te jk'u'j,
b'ix te jk'u'j te qwe'.” Per
jun q'ij te Qtata Dios opoyon
tnajsa'xkix kykab'il nini. B'ix
te qchi'jel nya'tx tzan token
te k'ajajb'ilj, sinoke te qchi'jel
te Qajaw, b'ix te Qajaw te
qchi'jel.*
14 B'ix te Qtata Dios aj
otk'uluj tzan tjaw anq'in
te Qajawil, ax otk'ulu'tz
tzan qjaw anq'in qetz tzan
tajwalil.
15 ¿Ti'tzun, k'onti'l eteb'en
etetz, te echi'jel [nya'tx
te etetzx sinoke] te Krist
[tzan tpaj te Txew atqex tuj
etanim tuj echi'jel]? ¿Nk'ulu'tz
petzun wetz tzan tok njunb'e'
te xhchi'jel Jesukrist ti'j
xhchi'jel jun xuj aj nk'ayin
tib'? ¡Nlay!

* **6:12** 1Kor 10:23 * **6:13** Telponx te qchi'jel a tgan tzan token te Qajawil, b'ix a tetz te Tajawil te qchi'jel.

16 ¿K'onti'l petzun etetz
eteb'en qa jun xjal ma tz'ok
tjunb'e' tib' tuky'i jun xuj
aj nk'ayin tib', nkye'ok cha
jun xjal-oq kykab'il? Komo
te Qtata Dios nyolin ikxjani
[tuj Tu'jal]: "Te kchi'jel kyetz
owokel iktza' cha jun xjal
tzan kykab'il."*
17 Per te aj n'ok tjunb'e' tib'
tuky'i Qajawil, tetz n'ok cha
jun-oq tuj tanim tuky'i'l.
18 Intkaj ekola' waq te
k'ajajb'ilj. Kye txq'anky
txakl choj aj ntk'ulu' jun
xjal k'onti'l tidi' nky'ik ti'j te
xhchi'jel tetz, per te xjal aj
nk'ajajin, te nini njoyon choj
ti'jx te xhchi'jel tetz.
19 ¿K'onti'l petzun eteb'en
etetz, te echi'jel iktza' tjay te
Txew Dios aj atqex tuj etanim
b'ix otzaj si' tzan te Qtata
Dios, b'ix [astilji] etetz nya'tx
a'ix etajawilx eti'j?*
20 Te Qtata Dios oje tz'el
xhchojo' te echoj tzan tkolon
etetz, astilji etetz presis tzan
tqet ejiq'b'a' te Qtata Dios
tuky'i echi'jel.

7

Jun Konsej Tistil Nqo'ok Junan

1 Ajna'l ti'j te aj oqet etz'ib'a'
tuj etu'uj aj otzaj esama' wetz,
b'a'n qa jun ichan nlay tz'ok
tmako' xuj.*
2 Per tzan tpaj at nim
k'ajajb'ilj mejor junjunchaq
intqet tjoyo' txu'jel b'ix jun-
junchaq intqet tjoyo' tichmil.
3 Jun ichmilb'aj a tgan tzan
tk'ulun tuky'i te txu'jel kyaqil
aj presis iktza'x tkajlen si',
b'ix ax ikxji te xuj tuky'i tich-
mil.
4 Te xuj k'onti'l tzan tk'ulun
mandad tib'x ti'j xhchi'jel
sinoke a te tichmil, b'ix ax
te ichmilb'aj k'onti'l tzan
tk'ulun mandad tib'x ti'j
xhchi'jel sinoke a te txu'jel.
5 K'on qet exk'ayi' waq
etib'x, a'ox qa ma kxkaj
ti'j tzan k'on ek'ulun jun
tyemp tzan tok esi' ek'u'j
tzan exnaq'tzan, b'ix yaji a
tgan tzan eqet witan junch'in
junky'el tzan k'on eqet tz'aqik
tzan te Satanas, tzan tpaj cha
nqet etipa' aj tgan te echi'jel.
6 Kyaqil ntzani nxik
nq'uma' iktza' cha jun konsej,
nya'tx jun tidi' aj nxik nk'ulu'
mandad-wit tzan ek'ulun
ikxji.
7 Wetz ngan-talo kyaqil kye
ichan tzan kykaj [kchukel] ik-
tza' wetz a'in, per te Qtata
Dios oje kaj tsi'chaq te junjun
te aj b'an galan te tetz, jun-
jun tzan kyok junan b'ix jun-
junky tzan k'on kyok junan.
8 Wetz oxe'l nq'uma' ntzani
kye aj ku'xon b'ix kye aj
byud-e', b'a'n-talo tzan kykaj
kchukel iktza' wetz a'in.
9 Per qa k'onti'l nb'antik
tzan kyipan aj ntqani' te
kchi'jel, ntons mejor inkyok
junan; komo mejor tzan
kyok junan b'ix nya'tx tzan
kkyaqub'an b'ix nlay qet
kyk'ulu'.
10 Per yatzun kye aj oje

* **6:16** Gén 2:24 * **6:19** 1Kor 3:16; 2Kor 6:16 * **7:1** Ax: b'a'n qa jun ichan nlay tz'ok junan.

kye'ok junan, oxe'l nq'uma' kyetz, te ntzani nya'tx nyol wetz sinoke te Qajawil: Te jun xujelb'aj k'onti'l tzan tqet tpawa' tib' ti'j te tichmil.

11 Per qa oqtel tpawa' tib' ti'j te tichmil, a tgan tzan k'on tok junan tuky'i junky; b'ix qa nya'tx ikxji, ntons intjoyon tume'l tzan sten kontent junky'el tuky'i tichmil. B'ix yatzun te ichmilb'aj, k'onti'l tzan tkaj tkola' te txu'jel.*

12 Yatzun kyi'j kye txq'anky, wetz oxe'l nq'uma' kyetz, te ntzani cha nyolx wetz, nya'tx te Qajawil: Qa te txu'jel jun qerman k'onti'l n'okslan b'ix ntna'o' qa b'a'n tzan tanq'in tuky'i'l, ntons te qerman k'onti'l tzan taj tlajo' te txu'jel.

13 B'ix qa te tichmil jun qerman xuj k'onti'l n'okslan b'ix ntna'o' qa b'a'n tzan tanq'in tuky'i'l, ntons te qerman xuj k'onti'l tzan tkaj tkola' te tichmil.

14 Komo te jun ichmilb'aj aj k'onti'l n'okslan nkaj pawa' te Qtata Dios tzan tpaj tokslb'en te txu'jel; b'ix ax te jun xujelb'aj aj k'onti'l n'okslan nkaj pawa' te Qtata Dios tzan tpaj tokslb'en te tichmil; qa nya'tx-wit ikxji ntons kye kyk'wa'al, kyetz nya'tx-tal pawame' te Qtata Dios, per ajna'l kyetz pawame' te tetz.

15 Per qa te ichmilb'aj, qatzun te xujelb'aj, aj k'onti'l n'okslan te Qtata Dios tgan tzan tqet tpawa' tib' tuky'i txu'jel qatzun tuky'i tichmilji [aj n'okslan], ntons intqet tpawa' tib'; ikxji te qerman ichan qatzun te qerman xuj okolpjel ti'j te ntzani, tzan tpaj te Qtata Dios oje tzaj tq'uma' tzan qanq'in tuj jun tume'l k'onti'l q'oj.

16 Komo ¿aweb'en petzun yatz aj xujelb'aj a'ich, qa ob'antel tzan tkolet te awichmil awitza'? Qatzun ¿aweb'en petzun yatz aj ichmilb'aj a'ich, qa ob'antel tzan tkolet te axu'jel awitza'?

17 Junjunchaq te etetz pe'eb'et iktza' te tume'l galan aj oje tzaj tsi' te Qajawil etetz iktza'x etzajlen tuk'le'. Aj ntzani wetz nxik nq'uma' kye kyaqil b'uch'uj qerman ja'chq.

18 Qa te Qtata Dios otzaj tuk'le' jun aj atok techalul, ntons intkaj ikxji b'ix k'on b'isun; per qa te Qtata Dios otzaj tuk'le' jun aj k'onti'l atok techalul ntons k'on tz'ok tsi' techalul.

19 Komo qa atok qechalul qatzun k'onti'lji, nya'tx a te presisji; komo te aj presis tzan tqet qoksla' te aj okaj tq'uma' Qtata Dios.

20 Junjunchaq inkyten iktza'x tuq akyeqet aj ktzaj uk'le' tzan Qtata Dios.

21 ¿Aj awokslan yatz, mosi' petzun tuq a'ich? K'on chb'isun, per qa b'a'n tzan akaj tzoqpi', intok asi' ak'u'j tzan akaj tzoqpi'.

22 Te aj mosi' tuq tzan junky b'ix yaji otzaj uk'le' tzan te Qajawil, tetz ajna'l oje tzoqpjik [tuj tq'ab' te choj] tzan tpaj te Qajawil; b'ix te

* **7:11** Mat 5:32; 19:9; Mak 10:11-12; Luks 16:18

aj otzaj uk'le' b'ix nya'tx tuj
tq'ab' junky tuq n'aq'unan,
tetz ajna'l n'aq'unan te Krist.
23 Te Qtata Dios oje tz'el
xhchojo' te echoj tzan tkolon
etetz, astilji k'on etzoqpij tzan
ekaj tuj tq'ab' junky.
24 Astilji waq erman, [ti'j
te etechalul] pe'eten tuky'i
Qtata Dios iktza'x aj atikxqet
tuq aj etzaj tuk'le' tb'ay-el.
25 Ntons kyi'j kye aj mina'
tok kyen twitz ichan qatzun
twitz xujji,† wetz k'onti'l jun
tidi' tzan txik nq'uma' kyetz
aj oje kaj tq'uma'-wit te Qa-
jawil, per oxe'l nq'uma' aj
wetz nb'isu' tuj nnab'l iktza'
a'in jun aj oje tz'ok lo'et tk'u'j
Qtata Dios wi'j b'ix astilji b'a'n
tzan tok ewit'b'a' ek'u'j wi'j.
26 Wetz tuj nnab'l, galan qa
jun ichan nkaj iktza'x atqet
ajna'l tzan tpaj te ja tyemp
ajna'l aj itz'ojo' qetzni b'an
kwest tzan qanq'in.
27 Qa yatz at axu'jel, ntons
k'onti'l tzan tkaj akola'; qa
k'onti'l axu'jel, mejor-tal
k'onti'l tzan tqet ab'isu' tzan
tqet ajoyo'.
28 Qa jun ichan ma tz'ok
junan, k'onti'l njoyon choj,
b'ix qa jun xuj ma tz'ok ju-
nan, ax k'onti'l njoyon choj;
qa ma kye'ok junan, kyetz
owokel kyen twitz xhcho'nal
tzan tpaj te aj presis te kyetz
tzan kyanq'in, b'ix wetz k'on-
tal ngan tzan tky'ik eti'j ikxji.
29 [Ntons instzaj echa'o' te
ja ntzani,] wetz nxik nq'uma'
etetz erman, nya'tx nim
tyempky [tzan tul te jwisy].
Astilji kye aj at kxu'jel, k'onti'l
tzan tok ksi' kyk'u'j cha a'ox
ti'j kxu'jel,‡
30 b'ix kye aj nkye'oq',
inkyten iktze'xtzun k'onti'l
nkye'oq', b'ix kye aj nkyecha-
laj, inkyten iktze'xtzun
k'onti'l nkyechalaj, b'ix kye
aj ntzaj kyloq'o' jun tidi',
inkyten iktze'xtzun te tidi'
nlay b'antik tzan tkaj te kyetz
b'eyx te jun-ele'x.
31 B'ix kye aj n'oken ky-
itza' tidi'chq aj tzani twitz ja
tx'o'tx'ni, k'onti'l tzan tok ksi'
kyk'u'j a'ox ti'j nini, tzan tpaj
kyaqil aj at twitz ja tx'o'tx'ni
opoyonaj.
32 Wetz ngan-tal tzan k'on
eb'isun ti'j tidi'chq tzani twitz
tx'o'tx'. [Komo] te aj mina'
toknoj txu'jel, tetz n'ok tsi'
tk'u'j ti'j taq'un te Qajawil b'ix
titza' tzan tanq'in tuj tume'l
tuj twitz tetz.
33 Yatzun te aj oje tz'oknoj
txu'jel, tetz n'ok tsi' tk'u'j ti'j
tidi'chq twitz ja tx'o'tx'ni b'ix
n'ok tsi' tk'u'j tzan tkaj galan
tuj twitz txu'jel
34 b'ix ikxji pawa' tib'.
Yatzun jun xuj aj xhchukel
at, qatzun jun xuj aj mina' tok
ten twitz ichanji, kyetz wit'lik
kyk'u'j ti'j te taq'un Qajawil
tzan tpaj pawame' te Qtata
Dios, nya'tx a'ox kyanim
sinoke ax te kchi'jel. Per

† **7:25** Tuj yol grieg te ja ntzani ax telponx kyi'j kye xjal aj oje kye kaj byud, b'ix k'onti'l junky kxu'jel qatzun junky kyichmilji. ‡ **7:29** Ax: inkyanq'in iktze'xtzun k'onti'l kxu'jel. A tgan tzan tel qniky' te ntzani tuky'i kyaqil txq'anky aj ntyoli' te Pa'k, iktza' tuj Efe 5:25-33; Kol 3:19; 1Tim 5:8; ax te aj nyolin junjunky aj tz'ib'on, iktza' tuj 1Xhp 3:7; Génˇ 2:23-24; 1Sa 1:4-5.

yatzun jun xuj aj at tichmil,
tetz n'ok tsi' tk'u'j ti'j tidi'chq
aj at twitz tx'o'tx' tzan tkaj
galan tuj twitz te tichmil.
35 Wetz nqet ntz'ib'a' te
ntzani te jun galan te etetzx
b'ix nya'tx cha nk'ulu' tzan
tok mas kwest te etetz, sinoke
tzan etanq'in tuj jun tume'l
b'an galan, b'ix tzan eten
q'apo' etib' te Qajawil tuky'i
jun tk'u'jlal.
36 Qa jun ichan n'ok
tq'olb'e' jun xuj aj mina' tok
ten twitz ichan b'ix ma ky'ik
tedad te xuj, b'ix te ichan
ntb'isu' qa a tgan tzan tjunan
tuky'i'l, intok junan tuky'i'l,
nini nya'tx choj.
37 Per te aj ntb'isu' tuj tanim
tuky'i jun tk'u'jlal [tzan k'on
tok junan], b'ix qa k'onti'l
tidi' nlajon tetz tzan tok ju-
nan, b'ix qa b'a'n tzan tk'ulun
mandad tib'x ti'jx, b'ix qa oje
qet tb'isu' tzan k'on tok ju-
nan, ntons ax tetz ntk'ulu'
galan.
38 Ntons ikxji, te aj n'ok ju-
nan, ntk'ulu' galan, b'ix te
aj k'onti'l n'ok junan, ntk'ulu'
mas b'an galan.
39 Jun xuj aj at tichmil, tetz
junb'e' tib' ti'j te tichmil qa
tzunx itz'oj te tichmil, per qa
ma kamik te tichmil ntons te
xuj b'a'n tzan tok junan tuky'i
junky aj tetz tgan, per a'ox
tuky'i jun aj n'okslan te Qa-
jawil.
40 Per wetz tuj nnab'l tetz
mas ochalajel qa nlay tz'ok
junan junky'el. Te ntzani
cha tuj nnab'l wetz, per wetz
web'en atqex te Txew Dios tuj
wanim.

8

K'onti'l Tzan Jk'ulun Tzan Kyqet Tz'aqik Txq'anky

1 Ntons kyi'j kye present
aj q'apome' kye kyitzb'alil
tidi'chq, qetz qkyaqil
qeb'enky ti'j nini. Per qa
tuj qnab'lx qetz qeb'en nim,
cha nqet qjiq'b'a' qib' ti'j te aj
k'onti'l token; yatzun oj tqet
qgani' junky xjal, te nini at
nim token tzan tpaj n'ok te
jun galan.
2 Per qa tuj qnab'lx qetz
qotzqi' nim ti'j tidi'chq, qetz
mina' tel qniky' te aj presis.
3 Per qa at ab'l nqet tgani' te
Qtata Dios, te Qtata Dios n'el
tniky' ti'j tetz.
4 Ntons ti'j te wab'j aj oje xik
q'apo' kye kyitzb'alil tidi'chq
aj nkyetzaj na'o' tzan kye xjal,
qetz qeb'en te jun titzb'alil
k'onti'l token ch'inwt, b'ix
qeb'enky cha a'ox jun Qtata
Dios at.
5 Anke ate' kye aj nkye'ok
q'uma' dios-e', qa twitz ka'j
qatzun tzani twitz tx'o'tx',
komo ate' ky'ila'j aj nkye'ok
q'uma' dios-e' b'ix ky'ila'j aj at
jun kyajawil;
6 yatzun te qetz, cha jun
Qtata Dios at,* b'ix tuky'i'l
tetz otzaj kyaqil aj nxik qen,
b'ix qetz a'o' te tetz; b'ix
cha a'ox jun Qajawil at, a
te Jesukrist,* b'ix a tetz oqet
k'ulun kyaqil aj at, b'ix a tetz
ntzaj sin qanq'in.*

* **8:6** Mal 2:10; Efe 4:6 * **8:6** Wnch 13:13 * **8:6** Wnch 1:3; Kya 17:25; Rom 11:36; Kol 1:16

7 Per nya'tx kyaqil kye
xjal n'el kyniky' ti'j ntzani;
komo junjun [aj man txiklen
kyoksla' Qtata Dios], qa
kyetz oje kyenaq'et kyi'j kye
kyitzb'alil tidi'chq aj ntzaj
tuq kyna'o', kyetz tuj kynab'l
ajna'l, qa ma xik qwa'a' jun
wab'j aj oje xik q'apo' kye
kyitzb'alil, ntons nqojoyon
choj, b'ix nkyeb'isun ikxji
tzan tpaj nna'non kyanim.
8 B'an'ax qetz nqo'el galan
tuj twitz Qtata Dios nya'tx
tzan tpaj aj nxik qwa'a', komo
qa nlay xik qwa'a' k'onti'l
nqo'ok nya'tx galan, b'ix qa
ma xik qwa'a' k'onti'l nqo'ok
mas tb'anil.
9 Per intok esi' waq enab'l,
qa etetz n'ena'o' b'a'n tzan
ek'ulun tidi'chq aj egan, k'on
tz'oken te nini tzan tqet
tz'aqik junky aj nya'tx jwert
at tuky'i Qtata Dios.
10 Qa yatz aweb'en kyaqil
nini b'ix nchwa'an jun wab'j
tuj jun jay aj ja' nkyetzaj
na'o' kye kyitzb'alil, b'ix qa
oxhch'okel e'e' tzan junky aj
nya'tx jwert at tuky'i Qtata
Dios, ¿ti'tzun, nlay petzun qet
tz'aqik tzan tpaj aj nchk'ulun
yatz?
11 Ikxji tzan tpaj te aj nqet
ab'isu', te qerman aj nya'tx
jwert at opoyonaj, b'ix ti'j tetz
te Qajaw Jesukrist okamik.
12 Ikxji oj qjoyon choj ti'j te
qerman b'ix oj jk'ulun tzan
k'on tqet tb'isu' te qerman tuj
tume'l tzan tpaj nya'tx b'an
jwert at, ntons ikxji qetz nqo-
joyon choj ti'j Krist.
13 Ikxji qa tzan tpaj te aj
nxik nwa'a' wetz nqet tz'aqik
junky qerman, mejor wetz
nlay xik ncho' aj chib'jni tzan
k'on nk'ulun tzan tqet tz'aqik
te junky qerman.

9

Kye Aj Nkyepakb'an Tyol Dios Presis Tzan Txik Si'let Aj Owokeyon Tzan Kyanq'in

1 ¿Nya'tx petzun kolpimin
wetz a'in? ¿Nya'tx petzun
wetz a'in tky'ixel te Qajaw
Jesus? ¿K'onti'l petzun wetz
owok wen te Jesus aj Qajawil
qetz?* ¿Nya'tx petzun eti'j
etetz n'ok wen te waq'umb'en
exol, te waq'umb'en aj te Qa-
jawil?
2 Qa tuj kynab'l kye
txq'anky nya'tx a'in tky'ixel
Qajawil, per etetz eteb'en,
wetz a'in tky'ixel tzan tpaj
eti'j etetz telponx a'in wetz
tky'ixel.
3 Aj ntzani wetz te nyol tzan
nkolon wib'x kywitz kye aj
nkyinxik kypoqo':
4 ¿K'onti'l petzun qetza qok-
lena tzan qwa'an b'ix tzan
quk'an?
5 ¿K'onti'l petzun qetza qok-
lena tzan qok junan tuky'i
jun qerman xuj, iktza' kye
txq'anky tky'ixel Qajawil b'ix
iktza' kye titz'in te Qajawil
b'ix iktza' te Xhpe'y?*
6 ¿Qatzun a'ox pe' te
B'e'ch b'ix wetz a'in aj
presis tzan qaq'unan [tzan
qanq'inxnajji]?

* **9:1** Kya 9:3-6; 1Kor 15:8 * **9:5** Ax: Cefas.

7 ¿Ab'l jun soldad aj ajixk
tetz nchojonx kyaqil aj pre-
sis te tetz? ¿B'ix ab'l jun
aj n'awan tawal qa nya'tx
aji oxe'l niky'b'en te twitz?
¿B'ix ab'l jun aj nk'ulun kwent
kye talo' qa nlay tz'uk'an ta'l
kyim?
8 ¿Cha tuj nwi'x petzun wetz
n'etz win aj nxik nq'uma'ni?
¿K'onti'l petzun tz'ib'ankaj
ikxji tuj te Kawb'il?
9 Komo tuj te [Kawb'il
aj stz'ib'en] Moisés nyolin
ikxjani: "Jun bweys aj
n'aq'unan k'on tz'ok ek'alo'
stzi'."† ¿Nb'isun petzun te
Qtata Dios [cha a'ox] kyi'j
kye bweys [aj txik tq'uma' te
ntzani]?
10 ¿Qatzun nyolin qi'j qetzji?
Okaj tz'ib'a' tzan qpaj qetz,
[komo iktza'x nyolin] te aj
nq'u'un, a tgan tzan tok lo'et
tk'u'j tistil nq'u'un, b'ix te aj
nb'ujun twitz tawal, a tgan
tzan tok lo'et tk'u'j ti'j te aj
ntaq'una'.
11 Qa qetza a'o'na oxik
pakb'an exol etetz te
tpakb'alil tzan etokslan ti'j
Qtata Dios, ntons ¿ti'tzun, nim
petzun qa qetza jk'amo'tza
ch'in ti'j etaq'umb'en etetz
[tzan qanq'in]?*
12 Qa txq'anky xjal at
kyoklen tzan kyk'amon
ti'j te etaq'umb'en etetz,
ntons qetza at mas qoklena.
Anke qetza at qoklena,
k'onti'l owok qsi' jk'u'j tzan
jk'amon jun tidi' ti'j te nini,
sinoke qetza ma'tx qipajna
kyaqil tzan tpakb'let mas te
tpakb'alil galan ti'j Krist.
13 ¿Ti'tzun, k'onti'l pet-
zun eteb'en etetz, kye aj
nkye'aq'unan tuj te Nin Jay
Nab'il Qtata Dios nkyewa'an
ti'j te oyej aj npon in txini?
¿K'onti'l petzun eteb'en kye
[pal] aj nkye'aq'unan ti'j te
tz'e'sb'il nkyewa'an ti'j te aj
nxik q'apo' twi' te tz'e'sb'il?*
14 Ax ikxji okaj tq'uma'
te Qajawil kyi'j kye aj
nkye'aq'unan tzan ky-
pakb'an te tpakb'alil galan,
ax ikxji a tgan tzan kywa'an
ti'j te tpakb'alil galan.*

Te Aj Presis Tzan Tk'ulun Jun Aj Npakb'an Te Tyol Qtata Dios

15 Per wetz k'onti'l
[ma'tx tz'ok lo'et nk'u'j]
tzan nk'amon jun tidi' ti'j
waq'umb'en [te Qtat]. B'ix ax
k'onti'l nqet ntz'ib'a' ja ntzani
tzan stzaj esi' tidi' wetz. Wetz
mejor-tal inkamik, b'ix nya'tx
tzan tponaj te chalajb'il aj
nna'o' tuj wanim [ti'j waq'un
te Qtat aj k'onti'l nkyinpeyun
ti'j].
16 Qa wetz nkyinpakb'an te
tpakb'alil galan, nlay b'antik
tzan tqet njiq'b'a' wib' tzan
tpaj nini, komo at woklen
tzan txik npakb'a' b'ix nlay
b'antik tzan tkaj nkola'. Last
wetz a'in qa nlay xik npakb'a'
te tpakb'alil galan.*
17 Qa oqtel nk'ulu' a'ox tzan
tpaj wetz ngan k'ulun ntzani,
ntons onkamb'a'tz jun galan

† **9:9** Ax: k'onti'l n'ok si'let tbosal; Deu 25:4; 1Tim 5:18. * **9:11** Rom 15:27
* **9:13** Deu 18:1 * **9:14** Mat 10:10; Luks 10:7 * **9:16** Jer 20:9; Am 3:8

te wetz; per qa oqtel nk'ulu' tzan tpaj lajomin, ikxji cha nkyink'ulun aj okaj tq'uma' te Qajawil.

18 Wetz te aj nkamb'a' [jun chalajb'il tuj wanim] tzan tpaj txiklen npakb'a' te tpakb'alil galan ti'j Jesukrist b'ix k'onti'l n'el npeyu' ch'inwt; b'ix ikxji k'onti'l nkyinjoyon jun galan te wetz tzan tpaj at woklen ti'j waq'un iktza' jun pakb'on.

19 Ntons anke kolpimin b'ix k'onti'l akyinqet tuj tq'ab' junky, wetz oje nk'uluj tzan waq'unan te jun galan kye kyaqil tzan kyokslan ky'ila'j xjal.

20 Qa atinqet kxol kye aj tijajil Israel, nkyinb'et iktza' jun aj tijajil Israel tzan kyokslan; komo kyuky'i kye aj presis tzan tqet kyoksla' te Kawb'il, ax wetz a'in iktza' jun aj presis tzan tqet woksla' te Kawb'il, anke wetz nya'tx presis tzan nk'ulun nini, per nk'ulu' ikxji tzan kyokslan.

21 Kyuky'i kye aj k'onti'l toklen te Kawb'il kyi'j, wetz a'in iktza'x kyetz tzan kyokslan, (anke a te Qtata Dios aj nk'ulun mandad wi'j, b'ix a te tume'l ti'j te Krist at toklen wi'j).

22 B'ix ax qa akyinqet kxol kye aj nya'tx jwert ate' tuky'i Qtata Dios, wetz nkyinb'et kxol tuj jun tume'l galan tzan k'on kyjoyon choj tzan npaj wetz.‡ Nkyin'ok iktza'x kyaqil xjal, ikxji tzan kykolet junjun te kyetz.

23 Wetz nqet nk'ulu' kyaqil nini tzan tpaj te tpakb'alil galan aj nxik npakb'a', b'ix lo'ik nk'u'j tzan nk'amon te galan aj ntq'uma' te tpakb'alil.

24 Etetz eteb'en titza' nkye'oqelan kye xjal tuj jun estadio anke kyetz kyeb'en cha jun te aj nkamb'an te kykanab'. Ax ikxji eti'j etetz, k'on kaj esi' tzan eb'et tuj tume'l tzan ek'amon te ekanab' tuky'i Qtata Dios.

25 Kye aj nkyek'ulun kyib' tzan kyoqelan kyuky'i txq'anky, nkyk'ulu' mandad kyib'x tzan tkaj ksi' kyaqil aj n'ok jun nya'tx galan te kyetz, per kyetz nkyek'ulun nini tzan kykamb'an jun tidi'§ aj nmankun, per qetz tzan jk'amon jun [qanq'in] aj nlay nmankun.

26 Ax ikxji wetz nkyinb'et tuj tume'l b'ix nkyink'ulun te aj presis, b'ix nkyin'aq'unan b'an jwert nya'tx iktza' k'onti'l-wit web'en tidi' nkyink'ulun,

27 sinoke tzan nqet toksla' te nchi'jel tzan k'on tponaj kyaqil waq'umb'en, pyorxalo tzan tpaj oje kyexik nxnaq'tza' txq'anky.

10

Tidi' Presis Tzan Tqet Qjiq'b'a' Te Qtata Dios

1 Waq erman, k'on ngan tzan tajnaj ti'j etanim, kye

‡ **9:22** Ax: nkyinnab'lin kxol kye aj nya'tx jwert ate' iktza' nya'tx jwert a'in.

§ **9:25** Ax: koron. Kye saqchb'ilon oqtxi' oj kykamb'an, nkyk'amo' tuq jun kykoron aj telponx tuq nkyeqet jiq'b'a' tzan kye xjal.

qijajil oqtxi' kkyaqil kyetz
eb'ajb'et tjaq' te muj [aj
nxik yek'un tuq kyb'ey] b'ix
kkyaqil kyetz eky'ix tuj te
nim a',*
2 b'ix tzan tpaj kyb'etb'en
tjaq' te muj b'ix tzan tpaj
kky'iklen tuj te nim a',
kkyaqil kyetz e'ok en nkye'ok
lapet tuq ti'j Moisés.*
3 B'ix kkyaqil kyetz
eb'ajwa'an axkix te kywe'
te junjunchaq aj otzaj tsi' te
Qtata Dios kyetz.*
4 B'ix kkyaqil eb'aj'uk'an
axkix te kyuk'a' te junjun-
chaq aj otzaj tsi' te Qtata Dios,
komo nkye'uk'an tuq te a' aj
n'etz tuq twitz te ab'j aj nb'et
tuq kyuky'i'l, jun ab'j aj ja'
otzaj tsi' te Qtata Dios kyuk'a';
b'ix telponx tuq te ab'j ti'j te
Krist aj atqet tuq kyuky'i'l.*
5 Anke [kkyaqil kyetz owok
kyen nini] nya'tx kkyaqil
eb'aj'el galan tuj twitz te
Qtata Dios, ky'ila'j kyetz
eb'ajkaj jilan tuj te ky'ixk'oj
tx'o'tx'.*
6 Ntons, kyaqil nini oky'ik
tzan tok qsi' qnab'l tzan
k'on tel qgani' tidi'chq nya'tx
galan iktza' kyetz [oqtxi']
owel kygani'.*
7 B'ix ax ikxji eti'j etetz,
k'onti'l tzan stzaj ena'o' kye
kyitzb'alil tidi'chq iktza'
okyk'uluj kyetz oqtxi'; ik-
tza'x tz'ib'ankaj [tuj Tu'jal
Dios] ikxjani: "Kye xjal
eb'ajqet wit'let wa'il b'ix uk'al
[xhb'a'j], b'ix yaji eb'ajjaw
wa'let k'ulul tidi'chq aj cha
kyganx tuq kyetz."*
8 B'ix k'on kxk'ajajin iktza'
junjun kyetz eb'ajk'ajajin b'ix
tzan tpaj nini cha tuj jun q'ij
b'eyx eb'ajnaj ox tuj kawnaq
mil (23,000) xjal.†
9 B'ix k'on kxjoyon choj
tzan ek'ulun probar te
Qajawil, iktza' kyetz oqet
kyk'ulu' probar b'ix tzan tpaj
nini eb'ajkamik tzan kye
kan.*
10 B'ix k'on qet eyoli' [te
Qtata Dios] iktza' kyetz oqet
kyyoli', komo tzan tpaj nini
eb'ajnaj, eb'ajqet kansa' tzan
te ángel aj kanson.*
11 Kyaqil ntzani oky'ik kyi'j
kye qijajil oqtxi' tzan tok qsi'
qnab'l qetz [tzan k'on jk'ulun
ikxji], b'ix okaj tz'ib'a' tzan
tok qsi' qnab'l qetz aj itz'ojo'
tuj ja tyemp ajna'l tmankb'il
twitz ja tx'o'tx'ni.
12 Ntons tzan tpaj nini, ab'l
aj tuj tnab'l tetz jwert at, in-
tok tsi' tnab'l tzan k'on tqet
tz'aqik.
13 Etetz k'onti'l jun preb

* **10:1** Exo 13:21-22; 14:21-29; Núm 9:15-23; 14:14; Deu 1:33; Sal 78:14 * **10:2** Oj tjaw si' a' kywi' oqtxi', a te tb'ay tidi' aj nkyek'ulun kywitz kye txq'anky xjal tzan kyok lapet ti'j jun twitzale'. Ntons kyi'j kye aj tijajil Israel aj kyaq'ik tzan kyok lapet ti'j Moisés, tb'ay exik in tzan te muj aj oqet si' tzan te Qtata Dios b'ix exik in tuj te nim a' aj oqet pawa' tzan te Qtat, b'ix nini telponx iktza' ojaw si' a' kywi' tzan kyok lapet ti'j Moisés. * **10:3** Exo 16:35 * **10:4** Exo 17:6; Núm 20:11 * **10:5** Núm 14:29-30 * **10:6** Núm 11:4-20 * **10:7** Exo 32:1-20 † **10:8** Núm 25:1-18. Tuj Núm 25:9 nyolin kyi'j 24,000, per te Pa'k oqet stz'ib'a' 23,000 qanq tzan tpaj k'onti'l owok tsi' kyajlal kye k'ulul mandad aj eb'ajkamik apart. * **10:9** Núm 21:5-6; Sal 78:18 * **10:10** Núm 16:41-50

n'ok eti'j tzan eqet tz'aqik titza', aj mina'-wit tok qen qetz qkyaqil. Per te Qtata Dios jun yolin,* tetz nlay stzoqpij tzan tok eten twitz jun preb aj nlay-wit b'antik tzan etipan tetz, sinoke junx tuky'i te preb tetz otzajel tsi' jun tume'l titza' tzan etipan tetz.

14 Astilji waq erman aj ganimix witza', intkaj ekola' tzan ena'on kyitzb'alil jun tidi'.

15 Wetz nxik nq'uma' etetz iktza' kyuky'i xjal aj n'el kyniky' ti'j aj nxik nyoli', etetz b'a'n tzan tqet eb'isu' ti'j ja ntzani:

16 Te quk'a' aj nqo'uk'an junx [tzan stzaj qna'o' te tkamlen Krist] b'ix aj nxik qsi' pixon te Dios ti'j, ¿te nini nya'tx petzun tzan tpaj mojb'a' qib' tuky'i'l ti'j [tkamlen] aj tel xhchiky'el? B'ix te wab'j aj nqowa'an junx [tzan stzaj qna'o' te Krist], ¿te nini nya'tx petzun tzan tpaj mojb'a' qib' tuky'i'l ti'j xhchi'jel?*

17 Ntons te wab'j cha jun, b'ix qetz anke ky'ila'j qb'et, per qetz iktza' cha jun a'o' tzan tpaj qkyaqil nqowa'an ti'jkix cha jun wab'j.

18 Instzaj ena'o' kyi'j kye aj tijajil Israel: Oj kywa'an ti'j te kypresent aj nxik kyq'apo' te Qtata Dios twi' te tz'e'sb'il [tuj te Nim Jay Te Dios],* ¿ti'tzun, nya'tx petzun nxik kysamo' kyib' ti'j te aj oje xik kyq'apo' twi' te tz'e'sb'il?

19 Ntons, ¿tidi' telponx te ntzani [ti'j jun present te jun titzb'alil]? ¿Telponx pe' qa te present at tajb'en, qatzun te titzb'alil at nim tajb'enji? [¡K'onti'l!]

20 Wetz nxik nq'uma' kyi'j kye aj k'onti'l nkye'okslan te Qtata Dios, kyetz cha'oj txik kyq'apo' kypresent twitz titzb'alil jun tidi', kyetz nxik kyq'apo' kye malspirit* b'ix nya'tx te Qtata Dios; b'ix yatzun eti'j etetz, wetz ngan tzan k'on tox esamo' etib' kyuky'i kye malspirit.

21 Etetz nlay b'antik etuk'an te quk'a' tzan qna'on te Qajawil b'ix qa ax nkx'uk'an te uk'b'il tzan ena'on kye malspirit; nlay b'antik tzan ewa'an tzan qna'on te Qajawil b'ix qa ax nkxwa'an tzan ena'on kye malspirit.

22 ¿Ti'tzun, ojk'ulu'tz tzan stzaj qchuku' te Qajawil?* ¿Mas petzun nim qbalor qetz twitz tetz [tzan qipan tetz]?

23 Ntons, [iktza'x etetz n'eq'uma'] kyaqil b'a'n tzan tqet nk'ulu', per nya'tx kyaqil n'ok te jun galan. Kyaqil b'a'n tzan tqet nk'ulu', per nya'tx kyaqil n'oken tzan qok mas jwert tuky'i Qtata Dios.*

24 K'onti'l tzan ejoyon jun galan cha a'ox te etetzx sinoke jun galan kye txq'anky.

25 B'a'n tzan txik echi' kyaqil txakl chib'j aj nk'ayjik tuj jun k'ayb'il chib'j b'ix

* **10:13** Exo 19:4; Deu 33:27; 2Cró 16:9; Sal 34:7; 40:17; Isa 41:10; 46:4; Wnch 10:28; Ebr 6:18; 13:6; 1Xhp 4:19 * **10:16** Mat 26:26-28; Mak 14:22-24; Luks 22:19-20 * **10:18** Lev 7:6 * **10:20** Deu 32:17 * **10:22** Exo 20:5; Deu 32:21 * **10:23** 1Kor 6:12

nya'tx kab' ek'u'j oxe'l echi'.
26 Komo te twitz tx'o'tx' b'ix
kyaqil aj at twitz, a te Qajawil
tajaw.*
27 Qa jun xjal aj k'onti'l
n'okslan te Qtata Dios ma xik
uk'len te etetz [tzan ewa'an
tuky'i'l], b'ix egan tzan exik,
[b'a'n tzan exik] b'ix intxik
ewa'a' kyaqil aj oqtel tsi', b'ix
k'on na'non etanim.
28 Per qa at ab'l ma tzaj
q'uman te etetz: "Te ntzani
jun wab'j aj q'apomaj kye
kyitzb'alil kye dios," ntons
yatzun etetz, k'on xik echi'
tzan tpaj te aj ma tzaj q'uman
te etetz b'ix tzan tpaj te aj nty-
oli' tanim.‡
29 Wetz nxik nq'uma' te
ntzani tzan tpaj titza' nyolin
tuj tanim te junky b'ix nya'tx
ti'j etanim etetz. [Qatzun at
jun etetz ntyoli'], "Wetz libr
atin; ¿tistil nlay b'antik tzan
txik nwa'a' cha a'ox tzan tpaj
aj ntna'o' te junky?"
30 B'ix wetz, qa nxik nsi'
pixon te Qtata Dios ti'j te aj
nxik nwa'a', ¿ntons tistil wetz
nkyinxik poqo' tzan tpaj te aj
nxik nwa'a'?
31 Ntons, qa etetz
okxwa'yon, qatzun okx'uk'ayon,
qatzun okxk'uluyon junky
tidi', intqet ek'ulu' kyaqil tzan
tqet ejiq'b'a' te Qtata Dios.
32 K'on kxk'ulun tzan kyqet
tz'aqik kye aj tijajil Israel,
qatzun kye aj nya'tx tijajil Is-
rael qatzun kye txq'anky qer-
man aj tk'wa'al Qtata Dios.
33 Wetz a'inxk nkyin'ok-il
tzan nkaj galan tuj kywitz
txq'anky tuky'i kyaqil aj
nk'ulu', k'onti'l nkyinjoyon
jun galan aj cha a'ox te
wetz sinoke jun galan kye
txq'anky tzan kykolet.

11

Titza' A Tgan Tzan Sten Jun Xuj Oj Tok Qchimo' Qib' Na'ol Dios

1 Ntons, intel etin iktza'
wetz nkyink'ulun, iktza' wetz
n'el win iktza' te Jesukrist.*
2 Wetz nkxqet njiq'b'a' tzan
tpaj etetz k'onti'l nkyin'ajnaj
ti'j etanim, b'ix etetz nqet
etoksla' kyaqil iktza'x aj okaj
nq'uma' etetz.
3 Per ngan tzan txik
nq'uma' etetz, te Krist aji
tetz te twitzale' kyi'j kye ich-
milb'aj, iktza'x kye ichmilb'aj
a'e' kyetz twitzale' kyi'j kye
kxu'jel, iktza'x te Qtata Dios a
te twitzale' ti'j te Krist.
4 Qa jun ichan oj tx-
naq'tzan, qatzun oj txik
tpakb'a' jun tpakb'alil aj
Txew Dios swal tetz, ntons qa
atjax jun tidi' tuj twi', n'el tin
tky'exaw te [Krist] aj twitzale'
ti'j.
5 B'ix jun xuj oj txnaq'tzan,
qatzun oj txik tpakb'a' jun
tpakb'alil aj Txew Dios swal
tetz, ntons qa k'onti'l atjax
jun tidi' txayb'il twi', n'el
tin tky'exaw te twitzale' ti'j,
osey te tichmil, komo ikxji
iktze'xtzun ma'tx qet tmatzo'
twi'.

* **10:26** Sal 24:1; 50:12; 89:11 ‡ **10:28** Junjun kye tz'ib'enj oqtxi' ax nyolin "te munt b'ix kyaqil aj at twitz, a te Qajawil tajaw"; Rom 14:13-18; 1Kor 8:7-13.
* **11:1** 1Kor 4:16; Fil 3:17

6 Qa jun xuj k'onti'l njax
tsi' txmuj tuj twi', mejor in-
tqet stzqitu' te twi', b'ix qa
nky'ixwik tzan tqet tzqitu'
twi', ntons mejor intjax tsi'
txmuj.
7 Jun ichan k'onti'l tzan tjax
tsi' jun tidi' tuj twi', tzan tpaj
te Qtata Dios oqet tk'ulu' te
ichan iktza'x tetz b'ix [ikxji]
ti'j te ichan nxik e'elet tajwalil
te Qtata Dios, yatzun ti'j te xuj
nxik e'elet tajwalil te ichan.*
8 Komo te ichan k'onti'l
owel ti'j te xuj, sinoke te xuj
owel ti'j te ichan,
9 b'ix te ichan k'onti'l oqet
k'ulu' tzan tpaj te xuj, sinoke
te xuj oqet k'ulu' tzan tpaj te
ichan.*
10 Astilji te xuj presis tzan
tjax tsi' jun tidi' tuj twi' aj
telponx at jun twitzale' ti'j,
b'ix ax tzan tok kyen kye
ángel.
11 Tuj twitz te Qajawil te
ichan itz'oj tzan tpaj te xuj,
b'ix te xuj itz'oj tzan tpaj te
ichan.
12 Komo te xuj tzajnaq ti'j
te ichan, b'ix te ichan tzajnaq
ti'j te xuj, per kyaqil tzajnaq
tuky'i Qtata Dios.
13 A'ix etetz intqet eb'isu':
¿Galan pe' qa jun xuj ox-
naq'tzayon ti'j Qtata Dios qa
k'onti'l atjax txmuj?
14 Iktza'x jkajlen si', qa jun
ichan okajel tky'ib'sa' twi' [ik-
tza' twi' xuj], ¿nya'tx petzun
ky'exawil te tetz?
15 Per yatzun jun xuj qa
nim xtxa'm twi', te nini jun
tb'anil te tetz tzan tpaj te
xtxa'm twi' iktza' te txayb'il
tetz.
16 Qa at ab'l tgan tzan
twululun ti'j te ntzani, qetza
k'onti'l eq'i' qitza'na junky
tume'l twitz te ja ntzani b'ix
ax kye txq'anky b'uch'uj
qerman ax ikxji eq'i' kyitza'.

Oj Qwa'an Junx K'onti'l Tzan Qb'isun Tb'ay Qi'jx

17 Ntons, wetz aj oqtel
ntz'ib'a'ni nya'tx tzan eqet
njiq'b'a', tzan tpaj etetz
k'onti'l n'ok echimo' etib' tzan
tok jun galan exol, sinoke
n'ok echimo' etib' tzan tok jun
nya'tx galan.
18 Tb'ay oxe'l nq'uma', wetz
n'ok ncha'o' oj tok echimo'
etib' exolx erman, cha pur
nqet epawa' etib' exolx tzi,
b'ix qanq b'an'ax.
19 ¿Presis petzun tzan tqet
epawa' etib' ikxnini tzan tok
e'elet ab'le' kye aj nkye'el mas
galan tuj twitz Qtata Dios?
20 Oj tok echimo' etib' tzan
ewa'an junx na'ol te Qajawil,
k'onti'l n'ok esi' ek'u'j tzan
ena'on te Qajawil.
21 Komo oj etokten wa'il,
junjun tb'ay nkyexik naj
eq'il kyetz kywe' te kyetzx,
yaji kye txq'anky nkyekaj
tuky'i wa'ij b'ix junjunky
nkyeuk'an nim.
22 ¿K'onti'l petzun ejay aj
ja' tzan exik wa'il b'ix tzan
etuk'an? ¿Tistil n'el etik'o'
kye qerman aj te Qtata Dios
b'ix n'el etin kky'exaw kye
aj k'onti'l ch'inwt tidi' kyetz?
¿Tidi' oxe'l nq'uma' eti'j?

* **11:7** Gén 1:26-27 * **11:9** Gén 2:18-23

¿Okxtel njiq'b'a'? Wetz nlay kxqet njiq'b'a' tzan tpaj nini.

Te Tume'l Titza' Tzan Stzaj Qna'o' Te Qajawil Oj Qwa'an Junx

23 Ntons te aj oxik nx-naq'tza' etetz, a te Qajawil otzaj sin te wetz b'ix etetz ek'amoj galan ikxjani: Aj aq'b'il aj txik q'apo' te Qa-jawil, tetz ojaw stzyu' jun wab'j,
24 b'ix ya ma xik tsi' pixon te Qtata Dios ti'j, oxik tsipa' b'ix oxik tq'uma' ikxjani: "Te ntzani te nchi'jel [aj oxe'l q'apo' te jun galan] te etetz. Intxik ewa'a' tzan ntzaj ena'o'."*
25 B'ix ax ikxji otk'uluj tuky'i te uk'b'il aj tmankun kywa'an, b'ix oxik tq'uma' kyetz, "Te ja quk'a' ntzani telponx ti'j te tume'l ak'a'j [titza' nqokolet], tzan tpaj nchiky'el [aj owelal oj nkamik]; intqet ek'ulu' ikx-jani kyaqil-el oj etuk'an ti'j, tzan ntzaj ena'o'."*
26 Ntons [ax etetz tzi], kyaqil-el oj ewa'an ti'j te aj wab'jni b'ix oj etuk'an ti'j te aj uk'b'ilni, ntons ikxji max oj tul tetz nqet eyek'u' ntzaj ena'o' te tkamlen te Qajawil.
27 Ikxji ab'lchaq aj oxe'l twa'a' ja wab'jni, qatzun oxe'l tuk'a' ja uk'b'ilni aj te Qa-jawilni, b'ix qa nya'tx tuj jun tume'l atqet, ntons njoyon choj ti'j xhchi'jel te Qajawil b'ix ti'j te xhchiky'el.
28 Ntons tzan txik ewa'a' te wab'j b'ix tzan etuk'an ti'j te uk'b'il, presis tzan tqet eb'isu' tuj etanim titza' atix tuj twitz Qtata Dios.
29 Komo jun xjal aj nxik twa'a' b'ix nxik tuk'a' b'ix k'onti'l nqet tb'isu' tume'l ti'j te xhchi'jel te Qajaw Jesukrist, ikxji cha nk'ulun tzan stzaj si' jun xhcho'nal tajsik.
30 Astilji exol etetz ketant kye yab' b'ix kye aj nya'tx jwert-e' b'ix junjun oje kyekamik.
31 Qa qetz nqet-wit qb'isu' qi'j titza' ato', ntons te Qa-jawil k'onti'l-tal ntzaj tsi' xh-cho'nal qi'j.
32 Qa te Qajaw ntzaj tsi' xh-cho'nal qi'j, te nini [tzan tkaj qmañ] tzan k'on qxik si' tuj il iktza' kye xjal aj k'onti'l nkye'okslan.*
33 Astilji waq erman, wetz nxik nq'uma' etetz oj tok echimo' etib' tzan ewa'an, junjunchaq pe'etiyon waq eti'jx.
34 Qa at jun aj at wa'ij ti'j, in-txik wa'il tjay; ikxji tzan k'on tok echimo' etib' tzan stzaj tsi' te Qtata Dios jun xhcho'nal eti'j. B'ix ti'j kye txq'anky tidi'chq, okyinyoliyon ti'j oj npon tzi.

12

Te Qtata Dios Ntzaj Tsi' Qajb'en Tzan Qonen Qib'x Qxol Tzan Qten Jwert Tuky'i'l

* **11:24** Mat 26:26; Mak 14:22; Luks 22:19; 24:30 * **11:25** Exo 24:6-8; Jer 31:31-34; Mat 26:27-29; Mak 14:23-25; Luks 22:20 * **11:32** Deu 8:5; Ebr 12:5-11

1 Ntons waq erman, wetz
ax ngan tzan tok echa'o' ch'in
ti'j te qajb'en aj ntzaj tsi' te
Txew Dios.
2 Etetz eteb'en, aj mina'
tuq etokslan ti'j Qtata Dios,
etetz ja'chq tuq nkxik eq'i'
tzan etokslan kye kyitzb'alil
tidi'chq aj k'onti'l n'el ktzi'.
3 Astilji, wetz ajna'l oxe'l
nq'uma' etetz, nijunwt xjal aj
atqex Txew Dios tuj tanim
b'a'n tzan txik tq'uma', "Ti'-
wit jun syent tkotz te Jesus."
B'ix qa tetz k'onti'l nyolin
tuky'i Txew Dios, nlay b'antik
tzan tyolin, "Te Jesus aji te
Qajawil."
4 Ntons, tidi'chq qajb'en
ntzaj si', per cha junkix te
Txew Dios aj ntzaj sin tetz.*
5 B'ix tidi'chq tume'l tzan
qonen kyuky'i kye qerman,
per te Qajawil axkix cha jun.
6 B'ix ax at ky'ila'j tume'l
titza' nb'antik tidi'chq qxol,
per cha junkix te Qtata Dios aj
nb'antik kyaqil nini titza'.
7 Te junjunchaq te qetz
ntzaj si' jun qajb'en tzan
te Txew Dios tzan qonen
kyuky'i txq'anky qerman
tzan tok te jun galan te
qkyaqil.
8 Komo jun qerman b'a'n
tzan tyolin tuj tume'l tuky'i
jun tnab'l aj ntzaj tsi' te Txew
Dios, b'ix axkix te Txew Dios
ntzaj tsi' te junky qerman
tzan tyolin yol tuky'i nim aj
totzqi',
9 b'ix tzan tpaj axkix te
Txew Dios junky qerman
b'a'n tzan tok twit'b'a' tk'u'j
ti'j te Qtat tzan tb'antik
tidi'chq titza', b'ix [tzan tpaj
axkix te Txew Dios] junky
qerman b'a'n tzan tq'anan
yab' tuky'i tajwalil Qtata
Dios,
10 b'ix junky qerman
ntk'amo' tajwalil tzan tk'ulun
tuky'i tajwalil Qtata Dios jun
tidi' aj mina' tok qen, b'ix
junky b'a'n tzan txik tpakb'a'
jun tpakb'alil aj Txew Dios
swal tetz, b'ix junky qerman
ntzaj si' jun tnab'l tzan tel
tniky' alkyetz kye malspirit,
b'ix ax [tzan tpaj te Txew
Dios] junky qerman b'a'n
tzan tyolin tuj junky yol aj
tzajnaq tuj ka'j aj k'onti'l
n'el qniky' ti'j, b'ix [tzan
tpaj axkix te Txew Dios]
junky qerman b'a'n tzan txik
tq'uma' tidi' telponx te aj yol.
11 Per kyaqil te ntzani, cha
jun te aj ntzaj swan tetz, a'ox
te Txew Dios. A tetz ntzaj sin
te junjunchaq iktza' tetz tgan.

Qkyaqil Qetz Cha Jun-oq A'o' Aj Nqo'okslan Ti'j Jesukrist

12 Ntons, komo iktza'x
te qchi'jel cha jun-oq tzan
kyaqil b'ix at ky'ila'jchaq part
tetz, anke ky'ila'j part tetz,
cha jun-oq; b'ix ax ikxji [qi'j
qkyaqil qetz aj nqo'okslan
ti'j] te Qajaw Jesukrist.*
13 Komo qetz otzaj si' te
Txew Dios tuj qanim tzan qok
qkyaqil qetz cha jun-oq, qa
qetz tijajil Israel a'o' qatzun
nya'txji, qa mosi' a'o' tzan
junky qatzun nya'txji, qetz

* **12:4** Rom 12:6 * **12:12** Rom 12:4-5; Efe 4:4-16

parej qkyaqil oje tz'ok qen
axkix te Txew Dios.
14 Te qchi'jel nya'tx cha jun-
oq part sinoke ky'ila'j part.
15 Qa jun qoq oxe'l tq'uma'-
wit, “Wetz nya'tx a'in aq'ab',
astilji nya'tx a'in part ti'j
achi'jel,” per nya'tx tzan tpaj
aj yolni telponx nya'tx aji
part te qchi'jel.
16 B'ix qa jun qxkyin oxe'l
tq'uma'-wit, “Wetz nya'tx a'in
awitz, astilji nya'tx a'in part
ti'j achi'jel,” per nya'tx tzan
tpaj aj yolni telponx nya'tx aji
part te qchi'jel.
17 Qa kyaqil-wit te qchi'jel
pur-wit qwitz, ntons ¿titza'-tal
ob'antel tzan qcha'on? B'ix
qa kyaqil-wit te qchi'jel pur-
wit qxkyin, ntons ¿titza'-tal
ob'antel tzan qsiqon?
18 Per te Qtata Dios okaj tsi'
junjunchaq part te qchi'jel aj
ja' tuq n'el tetz tuj twitz galan.
19 Qa kyaqil part te qchi'jel
cha jun-wit, ntons ¿titza'-tal te
qchi'jel ikxji?
20 Per nya'tx ikxji tuky'i
qchi'jel sinoke te qchi'jel ate'
ky'ila'j part, per tzan kyaqil te
qchi'jel cha jun-oq.
21 Te qwitz nlay b'antik
tzan txik tq'uma' te jq'ab',
“Yatz a'ich nya'tx presis te
wetz.” B'ix te qwi' nlay
b'antik tzan txik tq'uma' te
qoq, “Etetz a'ix nya'tx presis
te wetz.”
22 Nya'tx ikxji sinoke kye
a'e' aj part te qchi'jel aj naqe
cha k'onti'l nim kybalor, kye
nini at nim kyoken.
23 B'ix kye part te qchi'jel
aj k'on qgan tzan qyolin kyi'j,
kyetzji nkyeqet qen galan;
b'ix kye part te qchi'jel aj
nya'tx eb'l, nqok'ulun kwent
tuky'i jun tume'l galan.
24 Nya'tx presis tzan jk'ulun
ikxji kyuky'i kye part te
qchi'jel aj b'a'n tzan kykaj
eb'l. Per te Qtata Dios okaj tsi'
te qchi'jel tzan tqet jk'ulu' tuj
jun tume'l galan kye aj part aj
nya'tx eb'l.
25 Ikxji tzan k'on kykaj
pawa' kyib' jun part ti'j junky
part sinoke tzan kyten-oq
tzan kyaq'unan junch'in.
26 Qa tuj jun part te qchi'jel,
nqna'o' jun xhcho'nal, ax
tuj kyaqil qchi'jel nqna'o'
xhcho'nal; b'ix qa nqok'ulun
kwent te jun part te qchi'jel,
ax nqna'o' galan kyaqil part
te qchi'jel.
27 [Ntons ax ikxji eti'j etetz
tuky'i Krist.] Etetz a'ix iktza'
xhchi'jel Krist, b'ix junjun-
chaq te etetz a'ix iktza' part te
xhchi'jel.
28 B'ix ax ikxji okaj tsi' te
Qtata Dios kye junjunchaq
kye qerman. Tb'ay ekaj tsi'
kye tky'ixel, tkab'i' kye aj yolil
tyol, toxi' kye xnaq'tzon, b'ix
yaji kye aj nqet kyk'ulu' tuky'i
tajwalil Qtata Dios tidi'chq
milagr, [yaji] kye aj b'a'n
kyeq'anan, b'ix kye aj b'a'n
kye'onen kye txq'anky, b'ix
kye aj b'a'n kye'e'en tume'l
kxol kye b'uch'uj qerman
titza' tzan tb'antik kyaqil
tuj tume'l, b'ix kye aj b'a'n
kyeyolin tuj junky yol aj
tzajnaq tuj ka'j aj k'onti'l n'el
qniky' ti'j.*

* **12:28** Efe 4:11

29 ¿Qkyaqil petzun a'o' tky'ixel? ¿Qkyaqil petzun a'o' yolil tyol? ¿Qkyaqil petzun a'o' xnaq'tzon? ¿Qkyaqil petzun b'a'n tzan jk'ulun tuky'i tajwalil Dios jun milagr?

30 ¿Ax qkyaqil petzun qetz b'a'n tzan jq'anan? ¿Qkyaqil petzun nqoyolin tuj junky yol aj tzajnaq tuj ka'j aj k'onti'l n'el qniky' ti'j? ¿Qkyaqil petzun b'a'n tzan txik jq'uma' tidi' telponx jun yol ikxji?

31 Per etetz intok esi' ek'u'j tzan txik eqani' tuky'i Qtata Dios kye etajb'en aj mas at token. B'ix wetz oxe'l nq'uma' etetz te tume'l aj mas b'an tb'anil twitz kyaqil.

13

Te Tume'l Titza' Tzan Kyqet Qgani' Txq'anky

1 Qa wetz b'a'n kyinyolin tuj jun yol aj nya'tx nyol qatzun jun yol aj nkyeyolin kye ángel, per qa k'onti'l nkyeqet ngani' txq'anky, wetz a'in iktza' jun k'uxb'il aj cha njaw wok'in, qatzun iktza' jun k'uxb'il* aj cha njaw tzlinun.

2 Qa wetz b'a'n-wit kyinpakb'an jun tpakb'alil aj Txew Dios swal tetz, b'ix qa n'el nniky'-wit kyaqil aj b'an kwest tzan tel qniky' ti'j b'ix qa wotzqi'-wit tidi'chq, b'ix qa b'a'n-wit tzan tok nwit'b'a' nk'u'j b'an byenech ti'j Qtata Dios tzan tky'ik nky'ixpu' kye witz,* qa b'a'n-wit tzan tb'antik kyaqil nini witza' per qa k'onti'l nkyeqet ngani' txq'anky, wetz k'onti'l woken, [chagan kyaqil nini].

3 B'ix qa oxe'l nsipa'-wit kyaqil tidi' wetz kye meb'a' xjal b'ix qa dispwest-wit a'in tzan tok si' nq'aq'b'el, per qa k'onti'l nkyeqet ngani' txq'anky, kyaqil nini k'onti'l token te wetz.

4 Te tume'l titza' nqet qgani' junky ikxjani: a tgan tzan sten nim qpasens, b'ix tzan qb'ek'an ti'j junky, b'ix k'onti'l n'ok jq'oji' junky tzan tpaj tidi' tetz, b'ix k'onti'l nqet qjiq'b'a' qib' b'ix k'onti'l nqchalani' qib'.

5 B'ix k'onti'l nqet jk'ulu' jun tidi' aj eq'b'ajil ky'exawil, k'onti'l nqob'isun a'ox qi'jx qetz, k'onti'l nqojaw q'ojlik luwew, b'ix k'onti'l nqex qsi' jq'oj ti'j junky.

6 K'onti'l nqochalaj ti'j te aj nya'tx galan, per b'an nqochalaj ti'j kyaqil aj tume'l b'an'ax.

7 A tgan tzan tqet qnajsa' kye txq'anky, b'ix k'onti'l nkaj qsi' tzan qokslan [te galan], k'onti'l nkaj qsi' tzan tkaj lo'et jk'u'j, b'ix kyaqil nqipa'.

8 Oj kyqet qgani' kye txq'anky, ntons k'onti'l nkaj qsi' tzan kyqet qgani'. Yatzun oj qpakb'an jun tpakb'alil aj nswan te Txew Dios tuj qanim, te nini omankuyon b'ix ax oj qyolin tuj junky yol aj tzajnaq tuj ka'j aj k'onti'l n'el qniky' ti'j, b'ix ax oj tel qniky' ti'j tidi'chq, kyaqil nini opoyonaj, per oj kyqet qgani' kye txq'anky, nlay ponaj.

* **13:1** Ax: címbalos. * **13:2** Mat 17:20; 21:21; Mak 11:23

9 Komo nya'tx kyaqil n'el
qniky' ti'j, b'ix nlay b'antik
tzan txik qyoli' kyaqil ti'j,
10 per oj tpon te aj b'an
nich'inwt nya'tx galan ti'j,
ntons opoyonaj te aj at ajna'l.
11 Wetz aj man tuq tal k'wa'l
a'in, nkyinyolin tuq iktza' jun
k'wa'l, b'ix nkyinb'isun tuq
iktza' jun k'wa'l, b'ix nqet
nb'isu' tuq ti'j jun tidi' iktza'
jun k'wa'l; per ya ma kyin'ok
tijxjal, okaj nsi' kyaqil aj nini.
12 Ajna'l k'onti'l n'el qniky'
b'an byenech, iktza' nxik
qen smujin tuj jun despej,
per jun q'ij owokel qen qetz
qwitzale'x [te Qajawil] tuky'i
kykab'il qwitz. Ajna'l wetz
web'en cha ch'imu's web'en
ti'j, per yaji owokel wen
b'an byenech iktza'x wetz
otzqimin titza'.*
13 Ntons, ate' ox tidi'
aj k'onti'l nponaj b'ix aj
ntzanije': [jun,] te tume'l
titza' n'ok wit'let jk'u'j ti'j
Qtata Dios, b'ix [junky] te
tume'l titza' lo'ik jk'u'j ti'j,
b'ix [junky] te tume'l titza'
nkyeqet qgani' txq'anky;
aj ntzanije' kye kyoxil aj
k'onti'l nkyeponaj per te aj
mas presis a te tume'l titza'
nkyeqet qgani' txq'anky.

14

Te Tume'l Ti'j Jun Yol Aj Tzajnaq Tuj Ka'j Aj K'onti'l N'el Qniky' Ti'j

1 Intok esi' enab'l tzan
kyqet egani' txq'anky, b'ix
tzan stzaj tsi' Qtata Dios jun
etajb'en kxol kye qerman,*
b'ix mejor tzan eyolin tyol.*
2 Komo te aj nxnaq'tzan
tuky'i Qtata Dios tuj jun yol
aj tzajnaq tuj ka'j aj k'onti'l
n'el qniky' ti'j, tetz k'onti'l ny-
olin kye xjal sinoke nyolin
tuky'i Qtata Dios, komo ni-
junwt n'el tniky' ti'j te aj nxik
tq'uma' sinoke tuj tanim ny-
olin tidi'chq aj k'onti'l n'el
qniky' ti'j.
3 Per yatzun te jun aj yolil
tyol, tetz nyolin kye xjal tzan
kyten jwert tuky'i Qtata Dios
b'ix tzan txik tnimsa' kyk'u'j,
b'ix tzan txik xhchewsa'
kyanim.
4 Jun aj nxnaq'tzan tuky'i
Qtata Dios tuj jun yol aj tza-
jnaq tuj ka'j, cha a'ox te tetz
jun galan; yatzun te aj yolil
tyol Dios, tetz tyol n'ok te jun
galan kye kyaqil qerman.
5 Wetz ngan-tal tzan ex-
naq'tzan ekyaqil etetz tuj jun
yol aj tzajnaq tuj ka'j, per mas
ngan tzan eyolin tyol Dios tuj
jun yol aj n'el qniky' ti'j twitz
te oj exnaq'tzan tuj yol aj tza-
jnaq tuj ka'j, nini b'a'n a'ox
qa oxe'l q'umlet tidi' telponx
tzan tok te jun galan kye
kyaqil qerman.
6 Erman waq, qa wetz
okyinpoyon exol b'ix okyiny-
oliyon tuj jun yol aj tzajnaq
tuj ka'j, ¿titza' owokel te
jun galan te etetz? Owokel
te jun galan a'ox qa oxe'l
nq'uma' te aj otzajel tyek'u'
te Txew Dios [tidi' telponx],
qatzun okyinyoliyon tuky'i
jun nnab'l b'an tume'l ti'j,

* **13:12** 1Wnch 3:2 * **14:1** 1Kor 12:4-11 * **14:1** Ax: tpakb'alil.

qatzun jun tpakb'alil aj Txew
Dios swal tetz, qatzun tzan
txik nxnaq'tza' etetz ti'j [tidi'
telponx].
7 Qa jun chinab' iktza' te
ajlaj qatzun te arp aj k'onti'l
tnab'l, qa k'onti'l-wit jun
tume'l te twi' junjunchaq te
kyetz, ntons nlay tz'el qniky'
ti'j te b'itz aj njatz eq'i' tuky'i
te chinab' qa ajlaj qatzun
arpji.
8 B'ix qa te twi' te trompet
nlay xik cha'o' n'oq' tuky'i
tume'l, ntons kye soldad
nlay qet kyk'ulu' kyib' tzan
kyq'ojin kyi'j kye kyajq'oj.†
9 Ntons ax ikxji eti'j etetz,
qa k'onti'l nxik eq'uma' jun
yol aj n'el qniky' ti'j, ntons
¿titza' owelal qniky' ti'j te aj
nxik eq'uma'? Ikxji chagan
nkxyolin.‡
10 B'an'ax ate' ky'ila'j yol
twitz tx'o'tx', per kyaqil at
tidi' telponx.
11 Qa wetz k'onti'l n'el
nniky' ti'j kyyol txq'anky,
wetz a'in iktza' jun laq'chik
xjal te kyetz b'ix ax kyetz
iktza' jun laq'chik xjal te
wetz.
12 Ntons ax ikxji eti'j etetz,
komo b'an mer egan tzan tok
eten nim etajb'en tuky'i te
Txew Dios, ntons intok esi'
ek'u'j tzan ek'ulun nini tzan
kyok jwert kye qerman tuky'i
Qtata Dios.
13 Ntons astilji jun aj ny-
olin tuj jun yol aj tzajnaq
tuj ka'j, intxik tqani' tuky'i
Qtat tzan stzaj si' tnab'l tzan
tb'antik txik tq'uma' kyuky'i
kye txq'anky tidi' telponx.
14 Komo qa wetz nkyinx-
naq'tzan tuky'i Qtata Dios
tuky'i jun yol aj tzajnaq tuj
ka'j, wetz wanim nxnaq'tzan
per te nnab'l k'onti'l nqet
tb'isu'.
15 Ntons ¿tidi' nk'ulu'tz?
Ntons wetz okyinxnaq'tzayon
tuky'i wanim, per ax okyinx-
naq'tzayon tuky'i nnab'l; ax
okyinb'itzayon tuky'i wanim
per ax okyinb'itzayon tuky'i
nnab'l.
16 Qa yatz a'ox tuj awanim
nchyolin yol galan te Qtata
Dios, b'ix qa jun xjal aj
ncha'on awi'j k'onti'l n'el
tniky' ti'j ayol, tetz nlay
b'antik tzan txik tq'uma' qa
dyakwerd§ at tuky'i te aj nxik
asi' pixon te Dios, tzan tpaj
k'onti'l n'ox tuj twi' te aj nxik
aq'uma'.
17 Yatz b'an'ax nxik asi'
pixon te Qtata Dios, per
yatzun ti'j te junky, k'onti'l
n'ok jun galan te tetz.
18 Wetz nxik nsi' pixon te
Qtata Dios tzan tpaj b'a'n ky-
inxnaq'tzan tuj jun yol aj tza-
jnaq tuj ka'j mas ewitz etetz
ekyaqil.
19 Per cha'oj tok nchimo'
wib' kyuky'i qerman, mejor
tzan txik nq'uma' cha kab'e
nyol aj n'el kyniky' kye qer-
man ti'j, b'ix nya'tx tzan ny-
olin b'an ky'ila'j yol aj k'onti'l
n'el kyniky'.
20 Etetz waq erman,
k'on kx'ok ixne' waq titza'

† **14:8** Oqtxi', cha'oj tok oq'sa' jun trompet tzan te twitzale' kxol soldad, telponx tuq tzan kyk'ulun listar kyib' kye soldad tzan kyq'ojin kyi'j te kyajq'oj. ‡ **14:9** Ax: ikxji cha nkxyolin tuj kyaq'iq'. § **14:16** Ax: Amen.

nkxb'isun. Pe'etok ixne' ti'j te nya'tx galan, yatzun titza' nkxb'isun, pe'etok iktza' tijxjal.

21 Tuj te Tu'jal Dios tz'ib'ankaj ikxjani: “ ‘Wetz okyinyoliyon kyuky'i ja xjalni tuj ktzi' aj laq'chik xjal, b'ix ax okyinyoliyon kyuky'i'l tuj junky yol aj mina' tok kcha'o', per ni ikxji, nlay kyinxik kyoksla',’ kyi te Qajawil.”*

22 Ntons, oj qyolin tuj jun yol aj tzajnaq tuj ka'j, nini n'oken te jun seny kye aj k'onti'l nkye'okslan b'ix nya'tx kye aj nkye'okslan; per oj txik qpakb'a' jun tpakb'alil aj Txew Dios swal tetz, te nini n'oken kye aj nkye'okslan b'ix nya'tx kye aj k'onti'l nkye'okslan.

23 Ntons, qa kyaqil kye qerman owokel kchimo' kyib' b'ix kkyaqil okyeyoliyon tuj jun yol aj tzajnaq tuj ka'j aj k'onti'l n'el qniky' ti'j, b'ix qa ma kye'ox xjal aj k'onti'l n'el kyniky' ti'j kyaqil ntzani qatzun xjal aj k'onti'l nkye'okslan, ¿nlay petzun kyeyolin qa etetz cha lok a'ix?

24 Per yatzun qa kyaqil qerman nkyeyolin tyol Dios [tuj jun yol aj n'el qniky'], b'ix owokex jun aj k'onti'l n'okslan qatzun jun aj k'onti'l n'el tniky' ti'j kyaqil ntzani, tetz owelal tniky' ti'j te xhchoj b'ix oqtel tb'isu' titza' at tzan tpaj te aj nkyyoli'.

25 Ntons kyaqil aj ewa' tuq tuj tanim, owelal tniky' [nya'tx galan te nini], b'ix oqtel mejlet owokelten na'ol Qtata Dios, b'ix ikxji otq'uma'tz b'an'ax te Qtata Dios atqet exol.

Oj Tok Qchimo' Qib' Na'ol Qtata Dios A Tgan Tzan Jk'ulun Kyaqil Tuj Tume'l

26 Ntons erman, ¿titza' qoteyon ti'j te ntzani? Etetz oj tok echimo' etib', junjunchaq b'a'n tzan txik eb'itza' jun eb'itz, qatzun tzan txik exnaq'tza' txq'anky, qatzun tzan txik eq'uma' tidi' aj ojetq tq'umaj te Qtata Dios tuj etanim, qatzun tzan eyolin tuj jun yol aj tzajnaq tuj ka'j, qatzun tzan epakb'an tidi' telponx te yol aj tuj ka'j. Per kyaqil intb'antik tzan kyten jwert kye qerman.

27 B'ix oj eyolin tuj jun yol aj tzajnaq tuj ka'j, cha inkyyolin a'ox kab'e' qa ox qermanji, jun tb'ay, yaji junky, a tgan tzan kyiyon kytyemp te junjunchaq, b'ix a tgan tzan txik q'umlet tidi' telponx aj yolji.

28 B'ix qa k'onti'l ab'l b'a'n tzan txik tq'uma' tidi' telponx te aj nkyyoli', mejor tzan k'on txik kyyoli' ch'inwt tuj junky yol oj tok echimo' etib' exolx, b'ix mejor tzan txik kyyoli' tuj aj yol a'ox tuj kyanim b'ix tuky'i Qtata Dios.

29 B'ix ax ikxji kyi'j kye aj yolil tyol Dios, inkyyolin cha kab'e' qa oxji, b'ix kye txq'anky intxik kyq'uma' qa tume'l qa nya'txji.

30 Per qa te Txew Dios otzajel tswa' jun tpakb'alil

* **14:21** Isa 28:11-12

tuj tanim te junky aj wit'lik, ntons tb'ay a tgan tzan tlumet te aj nyolin tzan tyolin te junky.
31 Junjunchaq etetz aj nyolin tyol Dios, a tgan tzan etiyon tzan tlumet te aj nyolin b'ix yaji tzan tyolin junky, ikxji kyaqil qerman b'a'n tzan tel kyniky', b'ix b'a'n tzan tnimsan kyk'u'j.
32 Komo jun aj yolil tyol Dios b'a'n tzan tiyon oj tmankun tyolin te junky b'ix yaji tzan tyolin tetz.
33 Komo te Qtata Dios nya'tx jun Qtata Dios aj tgan k'ulun jun tidi' aj k'onti'l tumelil, sinoke nk'ulun kyaqil tuj tume'l.
34 Ntons ax iktza'x kxol kyaqil kye b'uch'uj qerman aj pawame' te Qtata Dios, ntons oj tok echimo' etib' exolx, ax a tgan tzan kylumet kye xuj, k'onti'l tzan kyyolin sinoke tzan kyokslan iktza'x ntyoli' te Kawb'il.*
35 Qa kye xuj kygan tzan tok kcha'o' ti'j jun tidi' ntons a tgan tzan txik kcha'o' te kyichmil tuj kyjay, tzan tpaj nya'tx tume'l qa jun xuj oyoliyon kxol jun b'uch'uj qerman oj tok kchimo' kyib'.
36 ¿Etuky'i'l petzun etetz otzaj te tyol Qtata Dios? ¿B'ix a'ox petzun etetz oje kx'ok cha'on tetz?
37 Qa at jun exol etetz aj tetz tuj tnab'l tetz jun aj yolil tyol Dios, qatzun tetz tuj tnab'l nk'ulun kyaqil b'an tume'l iktza' te Qtata Dios tgan, ntons owelal tniky' te aj nxik nq'uma'ni a te Qtata Dios otzaj q'uman tetz.
38 Per qa tetz k'onti'l n'okslan ti'j, ntons ax tetz k'on xik etoksla'.
39 Ntons waq erman, intel egani' tzan eyolin tyol Dios, ax k'on tz'el etin gan qa junky oyoliyon tuj junky yol aj k'onti'l n'el qniky' ti'j.
40 Per intqet ek'ulu' waq kyaqil tuky'i tume'l galan b'ix xtxolil.

15

Tidi' Telponx Tjawlen Anq'in Te Krist

1 Erman waq, wetz ngan tzan stzaj nna'o' te etetz te tpakb'alil galan aj oxik npakb'a' etetz, etetz etokslaj b'ix ajna'l k'onti'l nkaj ekola'.
2 B'ix tzan tpaj te aj tpakb'alilni etetz kolomix, wen qa b'an'ax okx'okslan [tuky'i jun tk'u'jlal]; qa k'on, chagan.
3 Wetz oje xik nxnaq'tza' te etetz te aj mas presis aj otzaj xnaq'tza', b'ix aj ntzani: Te Krist okamik tzan tpaj te qchoj iktza'x nyolin tuj Tu'jal Dios*
4 b'ix owox muqu' b'ix yaji ojaw anq'in tuj toxi'n q'ij iktza'xkix nyolin tuj te Tu'jal Dios.*

* **14:34** Gén 3:16; 1Kor 11:3; 1Tim 2:10-14 * **15:3** Isa 53:5-12 * **15:4** Sal 16:8-10
* **15:5** Ax: Cefas, b'ix ax Simon tb'i; Luks 24:34. † **15:5** Ax: kykab'lajujil. Telponx kyi'j kye aj te b'uch'uj tky'ixel aj kab'lajuj-e' tuq, per te Judsoje kamik b'ix te Matiys mina' tox kxol; Mat 28:16-17; Mak 16:14; Luks 24:36; Wnch 20:19.

5 B'ix yaji ojaw kanet twitz
te Xhpe'y* b'ix yaji kywitz
kykab'lajujil kye tky'ixel.†
6 Yaji ojaw kanet b'eyx ky-
witz mas tajsik jweb' oqal
(500) qerman, ky'ila'j kyetz
tzunx itz'oje' ajna'l b'ix jun-
junky oje kyekamik.
7 Yaji ojaw kanet twitz
Chaw, yaji kywitz kkyaqil
kye tky'ixel.
8 B'ix yaji mas yaj ojaw
kanet nwitz wetz,* wetz
a'in iktza' naqe jun k'wa'l aj
in'itz'jik mas yaj kywitz kye
txq'anky.
9 Wetz a'in kxol kyetz, a'in
iktza' aj k'onti'l nim woken
kywitz kye txq'anky tky'ixel,
b'ix nya'tx nmeres tzan wok
q'uma' tky'ixel Jesus tzan
tpaj wetz tb'aya' nkyejaw tuq
nlajo' kye aj nkye'okslan tuq
ti'j.*
10 Per tzan tpaj te Qtata
Dios b'an galan nab'lin
wuky'i'l anke k'onti'l tuq
nwajo', a'in iktza'xkix atin
ajna'l; b'ix nya'tx chagan
titza' tetz b'an galan nab'lin
wuky'i'l tzaj tpaj wetz oje
kyin'aq'unan mas nim ky-
witz kyaqil kye txq'anky, per
nya'tx a'in wetz sinoke a te
Qtata Dios n'onen wuky'i'l.
11 Ab'l oxik pakb'an te
etetz nya'tx a te presisji,
qa a'in qatzun txq'ankyji,
te tpakb'alil axkixji aj oxik
qpakb'a'na b'ix etetz etokslaj.
12 Ntons komo nxik
pakb'let te Krist ojaw anq'in
kxol kye kamnaq, ¿tistil
nkyq'uma' junjun exol etetz
qa kye kamnaq k'onti'l
nkyejaw anq'in?
13 Qa kye kamnaq nlay-
wit kyejaw anq'in [iktza'
nkyq'uma' junjun], ntons
ax-tal te Krist k'onti'l ojaw
anq'in.
14 B'ix qa te Krist k'onti'l-
wit ojaw anq'in, ntons
chagan-tal te aj nxik
qpakb'a'ni, b'ix chagan-tal
etetz wit'lik ek'u'j ti'j.
15 B'ix qa ikxji-wit ntons
qetza aj nqyoli' nya'tx-tal
b'an'ax qitza'na, komo qetza
nxik qpakb'a'na te Qtata
Dios ojaw tanq'insa' te Krist.
Qa b'an'axwit kye kamnaq
k'onti'l nkyejaw anq'in, ntons
k'onti'l-tal ojaw anq'in te
Krist.
16 Komo qa kye kamnaq
k'onti'l-wit nkyejaw anq'in,
ntons ax-tal te Krist k'onti'l
ojaw anq'in.
17 B'ix qa te Krist k'onti'l-
wit ojaw anq'in, ntons
chagan-tal wit'likok ek'u'j ti'j
b'ix tzunx-tal at echoj.
18 B'ix qa ikxji-wit, ntons
kye aj oje kyekamik aj
nkye'okslan tuq ti'j Krist,
kyetz b'an perdid-tal ate'.
19 Qa qetz atok jk'u'j ti'j
Krist a'oxwit te jun qanq'in
tzani twitz tx'o'tx', qetz mas
b'an ek'b'ajil-tal qwitz kywitz
kye txq'anky.
20 Per yatzun ajna'l te Krist,
b'an b'an'ax oje jaw anq'in
kxol kye kamnaq. Ikxji a tetz
te tb'ay aj oje jaw anq'in kxol
kyaqil kye aj oje kyekamik
aj okyejawel anq'in b'eyx te
jun-ele'x.

* **15:8** Kya 9:3-6 * **15:9** Kya 8:3

21 Komo iktza'x te kamikyj
owul tzani twitz tx'o'tx' tzan
tpaj jun xjal,* ax ikxji ajna'l
tzan tpaj junky xjal kye kam-
naq b'a'n tzan kyjaw anq'in.
22 Komo iktza'x tzan tpaj
te Adan qkyaqil nqokamik,
b'ix ax ikxji tzan tpaj te Krist
qkyaqil qob'aj'anq'iyon.
23 Per kyaqil oky'el tuj
tume'l, junjunchaq okye-
jawel anq'in; tb'ay te Krist,
yaji qkyaqil qetz aj oje
qo'okslan ti'j te Jesukrist oj
tul tetz tka'mjji'n-el.
24 Ntons yaji opoyonaj te
twitz tx'o'tx' b'ix opoyonaj
kyaqil kyajwalil xjal b'ix
okyepoyonaj kye aj b'a'n
kyitza' tuj kyaq'iq', b'ix yaji
tetz okajel tq'apo' kyaqil tuj
tq'ab' te Qtata Dios.
25 Komo [te Qajaw Krist]
presiskix tzan tk'ulun man-
dad max oj kyqet kyaqil kye
tajq'oj tjaq' toq,*
26 b'ix te tmankb'il aj iktza'
jun tajq'oj aj opoyonaj, a te
kamikyj.
27 Komo [iktza' nyolin tuj te
Tu'jal Dios oqtxi' ikxjani: "Te
Qtata Dios], kyaqil oje kaj tsi'
tjaq' toq"* [te Qajaw Krist].
B'ix oj tq'uman qa "kyaqil oje
kaj tjaq' toq," nya'tx telponx
ax te Qtata Dios, komo tetz aji
te aj ok'ulun tzan tkaj kyaqil
tjaq' toq.
28 B'ix oj tkaj kyaqil tjaq'
toq, yaji ax tetz okajel tq'apo'
tib' tuj tq'ab' te Qtata Dios aj
otk'uluj tzan tkaj kyaqil tjaq'
toq, b'ix ikxji te Qtata Dios
okajel tajsik kyaqil.
29 Qa ikxji, kye aj njaw si'
a' kywi' kky'ixel kye kamnaq,
¿titza' okyeteyon qa kye kam-
naq k'onti'l nkyejaw anq'in?
¿Tistil njaw si' a' kywi' tzan
kypaj kyetz? [Komo kye kam-
naq okyejawel anq'in.]
30 B'ix ¿tistil qetz kyaqil
q'ij njk'amo' tzan tok qen te
nya'tx galan aj nky'ik?
31 Erman waq, b'ajq'ij wetz
ch'inky tuq nkyinkamik, b'ix
dispwest a'in tzan tpaj wetz
b'an nkyinchalaj eti'j etetz
tzan tpaj te Qajaw Kristo Je-
sus.
32 Wetz owipaj tidi'chq
nya'tx galan tzan kye xjal
aj k'onti'l Dios tuj kywitz
tuj Efeso,‡ per ¿tidi' ma'tx
nkamb'aj tzan tpaj nini?
Qa b'an'ax kye kamnaq
k'onti'l nkyejaw anq'in,
ntons mejor tzan nk'ulun
iktza'x nkyq'uma' junjun
ikxjani: "Qob'ajwa'an waq
b'ix qob'aj'uk'an tzan tpaj
nchi'j qob'ajkamel."
33 Intok esi' waq enab'l tzan
k'on eqet eq'i' tuky'i kyyol aj
nxik kyyoli'. "Qa qetz nqob'et
kyuky'i xjal aj nya'tx galan
nkyeb'et, opoyon qnajsa' te
galan aj eq'i' qitza'."
34 Pe'emeltz'jik junky'el
tzan tqet eb'isu' tuj tume'l
b'ix k'on kxjoyon choj; komo
junjun exol etetz k'onti'l
kyotzqi' te Qtata Dios. Wetz
nxik nq'uma' ntzani tzan
eky'ixwik ch'in.
35 Ntons, qanq ate' jun-
jun otzajel kcha'o' ikxjani:

* **15:21** Gén 3:1-24; Rom 5:12-18 * **15:25** Sal 110:1 * **15:27** Sal 8:6; Efe 1:22; Ebr 2:8 ‡ **15:32** Ax: xjal iktza' tuj k'ul txkup.

"¿Titza' nkyejaw anq'in kye
kamnaq? ¿Titza' te kchi'jel oj
kyjaw anq'in?"
36 Aj ntzaj echa'o' b'an tont.
Komo jun tidi' aj oqtex awet,
te ijaj tb'ay opoyonaj tzan
tjakul te tal awalj.
37 Te aj nqex awet nya'tx a
te toq te awalj b'eyx sinoke
tb'ay te ch'i tal ijaj, triw
qatzun tidi' junkyji.
38 Yaji te Qtata Dios kyeb'a'
njaw tky'ib'sa' iktza' tetz tgan,
b'ix yaji ti'j junjunchaq ijaj
n'el iktza'x a tgan tzan tel.
39 Nya'tx kyaqil aj at
kyanq'in twitz tx'o'tx' parej
kkyaqil. Chuktky kchi'jel kye
xjal, b'ix chuktky kchi'jel kye
txkup, b'ix chuktky kchi'jel
kye pich' b'ix chuktky kchi'jel
kye kyiy.
40 Ax chuktky kykajlen
k'ulu' kye tidi'chq twitz ka'j
b'ix chuktky kykajlen k'ulu'
kye tidi'chq twitz tx'o'tx', b'ix
chuktky te b'an tb'anil te
junjunchaq te kyetz.
41 Chuktky te xhchqitz'unal
te q'ij, b'ix chuktky
xhchqitz'unal te qya', b'ix
chuktky kxhqitz'unal kye
che'w, b'ix junjunchaq kye
che'w chuktky kywitz kye
txq'anky che'w.
42 B'ix ax ikxji oky'el oj
kyjaw anq'in kye kamnaq.
Komo te aj nqex muqet,
nponaj; yatzun te aj njaw
anq'in k'onti'l nponaj.
43 Te aj nqex muqet k'onti'l
token; yatzun te aj njaw
anq'in, ojawel anq'in tuky'i
jun xhchqitz'unal. Te aj nqex
muqet, k'onti'l tbalor, yatzun
te aj ojawel anq'in, at nim
tbalor.
44 Te aj nqex muqet, at
jun xhchi'jel aj n'oken tzani
twitz tx'o'tx'; yatzun te aj
ojawel anq'in, at jun xhchi'jel
aj n'oken tuj ka'j. Komo at jun
qchi'jel tzani twitz tx'o'tx', ax
owokel junky qchi'jel aj tuj
ka'j.
45 Ikxjani tz'ib'ankaj [tuj
Tu'jal Dios]: "Te tb'ay Adan,
tetz jun xjal aj tzani twitz
tx'o'tx' b'ix oxik si' jun
tanq'in."* Yatzun te tkab'i'
Adan [osey te Krist], tetz at
xhchi'jel tuj ka'j b'ix ntzaj tsi'
qanq'in.*
46 Per anke ikxji, te qchi'jel
aj k'onti'l nponaj, te nini
k'onti'l otzaj si' tb'ay, sinoke
tb'ay otzaj si' te qchi'jel aj
nponaj, b'ix yaji otzajel si' te
aj k'onti'l nponaj.
47 Te tb'ay ichan [osey
te Adan] oqet k'ulu' tuky'i
tx'o'tx' b'ix tetz te tzani twitz
tx'o'tx' kixi', per te tkab'i'
ichan [osey te Krist] tetz
tzajnaq tuq tuj ka'j.
48 Kye [kchi'jel kyaqil] aj
twitz tx'o'tx', iktza'xkix kye
aj twitz tx'o'tx'. B'ix kye
aj [nkyexik] tuj ka'j, [kyetz
kchi'jel] iktza'xkix te aj tzaj-
naq tuj ka'j.
49 Komo qchi'jel qetz ajna'l
parej iktza'x xhchi'jel te
Adan, ntons ax oj qpon tuj
ka'j qetz otzajel si' junky
qchi'jel iktza'x te Krist.
50 Wetz ngan tzan txik
nq'uma' etetz waq erman, te

* **15:45** Gén 2:7 * **15:45** Rom 5:11-18 § **15:50** Ax: te qchi'jel b'ix te qkyiky'el.

qchi'jel§ nlay b'antik tox tuj
ka'j aj ja' atqet te Qtata Dios;
b'ix te qchi'jel aj nponaj, nlay
b'antik tzan tanq'in te jun-
ele'x.
51 Per wetz ngan tzan
tok echa'o' jun tidi': Nya'tx
qkyaqil qetz qob'ajkamel per
qkyaqil qetz qoky'ixpjel.
52 Cha tuj jun rat, cha tuj
jun mutz',* oj tjaw oq' te
tmankb'il trompet, kyaqil
kye kamnaq okyejawel
anq'in tuky'i junky kchi'jel aj
nlay ponaj b'ix qetz aj itz'ojo'
[aj tyempji] qoky'ixpjel.*
53 Komo te qchi'jel aj
nponaj owokel jun aj k'onti'l
nponaj, b'ix te qchi'jel aj
nkamik owokel jun aj k'onti'l
nkamik.
54 B'ix te ja qchi'jelni aj
nponaj, cha'oj tok junky aj
k'onti'l nponaj, b'ix te ja
qchi'jel aj nkamik, cha'oj
tok junky aj k'onti'l nkamik,
ntons opoyon kixi' te yol
aj tz'ib'ankaj ikxjani: "Te
kamikyj oje ponaj tzan
tpaj oje qet [tzan te Qajaw
Jesukrist]."*
55 "¿Titza' ob'antel tzan jqet
tzan te kamikyj? ¿B'ix titza'
ob'antel tzan tk'ulun jun
nya'tx galan qi'j?"*
56 Komo tzan tpaj te
Kawb'il [aj oxik tsi' te Qtata
Dios te Moisés] n'el qniky' at
te qchoj b'ix tzan tpaj te qchoj
nqokamik.
57 Per a tgan tzan txik
qsi' pixon te Qtata Dios, tetz
nk'ulun tzan k'on jqet tzan te
kamikyj, tzan tpaj te Qajaw
Krist.
58 Ntons waq erman aj
ganimix witza', intok esi'
enab'l, pe'eten waq jwert
tuky'i Qajaw b'ix k'on kaj
ekola', pe'etaq'unan tuky'i
jun tk'u'jlal te Qajaw, tzan
tpaj eteb'enky te qaq'un
tuky'i Qajawil nlay ponaj.

16

Te Pa'k Ntb'isu' Tuq Tb'ey Max Korint

1 Ntons, ti'j te etonb'il
aj owelal echimo'* kye aj
pawame' te Qtata Dios [tuj
Jerusalen],* intqet ek'ulu'
iktza'x te tumelil aj oxik
nq'uma' kye b'uch'uj qerman
aj ate' tuj tkwentil Galasy
ikxjani:
2 Te tb'ay q'ij tuj te saman,
junjunchaq te etetz a tgan
tzan tkaj epawa' ch'in iktza'x
janik'pon ma'tx ek'uluj ga-
nar b'ix junjunchaq intqet
ek'u'u', b'ix ikxji oj npon wetz
eq'il tetz, nya'tx maxji ojawel
chimlet.
3 B'ix oj npon wetz, okyexe'l
nlajo' tuj Jerusalen tuky'i jun
u'j, kye qerman aj oje kye'el
ejoyo' etetz, tzan txik kyin te
etonb'il.
4 B'ix qa wetz presis tzan
nxik Jerusalen, okyexe'l
wuky'i'l.
5 Wetz okyinpoyon etuky'i'l
per tb'ay a tgan tzan nky'ik
tuj tkwentil Masedony, tzan

* **15:52** Ax: jun jaqon b'ix jun mutz' qwitz. * **15:52** 1Tes 4:15-17 * **15:54** Isa 25:8 * **15:55** Os 13:14 * **16:1** Rom 15:25-26; 2Kor 8:1-15; 9:1-15 * **16:1** 1Kor 16:3-4 * **16:5** Kya 19:21

tpaj presis tzan nky'ik txini
tb'ay.*
6 B'ix qanq okyinkajel
etuky'i'l tzi, qanq okyinkajel
kyaqil jab'alil, ikxji tzan
etonen wuky'i'l tzan nxik aj
ja' presis tzan nxik.
7 Komo k'on ngan ky'ik e'el
etetz cha jun rat, sinoke ngan
tzan nten jun tyemp exol
etetz qa ikxji tgan te Qajawil.
8 Per wetz ajna'l okyinka-
jel tuj Efeso max oj tpon te
ninq'ij Pentecostés
9 tzan tpaj ma'tx tz'oknoj
jun tume'l tzan npakb'an
tzani tzan tok jun b'an
galan kye ky'ila'j xjal, anke
ate' ky'ila'j txq'anky aj k'on
kygan.*
10 B'ix qa ma pon te Tim-
otey,* intok esi' enab'l tzan
tna'on galan exol, tzan tpaj
tetz ax n'aq'unan tuj taq'un te
Qajawil iktza' wetz.
11 Nijunwt exol etetz
owelal ik'on tetz, sinoke
pe'etonen tuky'i'l tzan tul
tzani wuky'i'l tuky'i jun
chewsb'il tuj tanim, komo
wetz nkyin'iyon ti'j junx
kyuky'i txq'anky qerman.
12 B'ix ti'j te qerman Pol,
wetz oqet nwitz twitz tzan
txik tuq exol etetz kyuky'i
kye txq'anky qerman; k'onti'l
otb'anij tzan txik, per oxe'l oj
tkanon ti'j.

Jun Tkawb'il Te Pa'k Kye Aj Korint

13 Ntons, intok esi' waq
enab'l, tzan eten jwert,
k'onti'l tzan tkaj esi' tzan tok
wit'let ek'u'j ti'j te Qtata Dios.
Pe'eb'et tuj jun tume'l iktza'
ichan a'ix, b'ix intetz eten
ewitz.
14 Kyaqil aj nqet ek'ulu', in-
tqet ek'ulu' tuj jun tume'l aj
nkyeqet egani' kye qerman
b'ix te Qtata Dios.
15 Erman waq, etetz eteb'en
kye aj tuj tjay te Estéfan, kyetz
a'e' kye aj b'an tb'ay e'okslan
tuj tkwentil Akay, b'ix kyetz
ajna'l nkye'aq'unan te jun
galan te qkyaqil qetz aj
pawamo' te Qtata Dios.
16 Wetz ngan tzan txik
nq'uma' ch'in etetz tzan
kyqet etoksla' kye xjal aj
iktza' kyetz, b'ix kyaqil kye aj
nkye'onen b'ix nkye'aq'unan
nim qxol.
17 Wetz nkyinchalaj kyulen
te Estéfan* b'ix te Portunat,
b'ix Akayk, kyetz e'ul te
eky'ixel tzan kyonen,
18 ojaw kyin nk'u'j b'ix
ojaw kyin ek'u'j etetz; astilji
inkyqet eten galan kye xjal aj
iktza' kyetz.
19 Kye b'uch'uj qerman tuj
Asy, kyetz nkyesaman jun
limb'il te etetz. Te qerman
Akiy b'ix te Xhil* b'ix kye qer-
man aj n'ok kchimo' kyib' tuj
kyjay, kyetz nkyesaman jun
limb'il te etetz.
20 Kyaqil kye qerman tzani
nxik ksama' jun limb'il te
etetz. Pe'eliman etetz etib'x
exolx tzi tuky'i jun limb'il ik-
tza' b'an eterman etib' tzan
tpaj te Qtata Dios.†

* **16:9** Kya 19:9-10 * **16:10** 1Kor 4:17 * **16:17** 1Kor 1:16 * **16:19** Ax: Prisk; Kya 18:1-3,18-19,26; Rom 16:3; 2Tim 4:19. † **16:20** Ax: Intel etz'ub'a' etib' te jun limb'il b'an xjan.

21 Wetz a'in Pa'k nqet
ntz'ib'a' ja limb'il te etetz
tuky'i nq'ab'x.
22 Qa at ab'l aj k'onti'l nqet
tgani' Qajaw, te tq'oj Qtata
Dios okajel tajsik.* Te Qa-
jawil ch'inky tul.
23 Tzaj si'xwit etajsik etetz
ekyaqil jun nim b'an galan
tzan te Qajaw Jesus.
24 Wetz nkxqet ngani' nim
iktza' te Kristo Jesus nqoqet
tgani'.

* **16:22** 1Kor 12:3

Te Tkab'i' U'j Stz'ib'en Pa'k Kye Qerman Aj Amaq' Korint

Jun Limb'il Kye Aj Korint B'ix Akay

1 Wetz a'in Pa'k tky'ixel Qajaw Jesukrist, tzan tpaj ikxji tgan tuq te Qtata Dios. Wetz tuky'i te qerman Timotey, qetza nqet qtz'ib'a'na te etetz erman* aj atikxqet Korint, b'ix kye kyaqil kye txq'anky qerman aj pawame' te Qtata Dios aj nkyenajan tuj tkwentil Akay.

2 Qtata Diosxwit b'ix te Qajaw Jesukrist tzaj ksi'xwit jun nim b'an galan etajsik ekyaqil etetz b'ix qet kchewsa'xwit ek'u'j.

A'ox Te Qtata Dios B'a'n Tzan Tonen Qi'j Oj Tok Qen Twitz Xhcho'nal

3 Qet jiq'b'a'xwit te Qtata Dios; aji tetz te Stat Qajaw Jesukrist, aji tetz te Qtat aj n'ok lo'et tk'u'j qi'j, b'ix a tetz Dios aj njaw tin jk'u'j.

4 Tetz njaw tin jk'u'j tuj kyaqil xhcho'nal aj n'ok qen, b'ix ikxji tzan tjaw qin kyk'u'j kye txq'anky aj n'ok kyen twitz xhcho'nal iktza'x qetz njaw in jk'u'j tzan te Qtat.

5 Qetz n'ok qen nim xhcho'nal iktza'x oky'ik ti'j te Qajaw Jesukrist, per axkix tetz njaw tin jk'u'j nim.

6 Qa qetza n'ok qen twitz xhcho'nal, nini tzan tb'antik tjaw qina ek'u'j b'ix tzan ekolet; b'ix qa te Qtata Dios njaw tin jk'u'j, nini ax tzan tb'antik tjaw qina ek'u'j b'ix tzan etipan tuky'i epasens axkix te xhcho'nal aj nky'ik qi'ja.

7 B'ix qetza lo'ik jk'u'jna tuky'i jun tk'u'jlal, oj tok eten twitz xhcho'nal iktza'x n'ok qen qetza, ax etetz ojawel in ek'u'j iktza'x qetza njaw in jk'u'j tzan te Qtata Dios.

8 Erman waq, qetza qgana tzan tok echa'o' kyaqil aj xhcho'nal aj oky'ik qi'ja tuj tkwentil Asy. Owok qena twitz jun nim xhcho'nal aj nlay b'antik tuq tzan qipana, qetza tuj qnab'la nlay tuq qo'anq'ina.

9 Qetza tuj qanima oqna'oj iktza' oqokamelna tuq, per te nini owoken tzan k'on tuq tok qwit'b'a' jk'u'j qi'jxa sinoke ti'j te Qtata Dios aj nkyejaw tanq'insa' kye kamnaq.

10 Tetz oqet tkolo'na ti'j ja kamikyjni b'ix tzunx oqoqtel tkolo', b'ix ti'j tetz lo'ik jk'u'jna oqoqtel tkolo'ky.

11 Tetz oqoqtel tkolo'na tzan tpaj etetz nkx'onen quky'ila tzan tpaj nkxnaq'tzan qi'ja. B'ix tzan tpaj nini ky'ila'j xjal oxe'l ksi' pixon te Qtata Dios tzan tpaj tetz oje tz'onen qi'ja tzan tpaj kxnaq'tzb'en ky'ila'j xjal tuky'i'l.

Titza' Onab'lin Te Pa'k Kyi'j Kye Aj Korint

* **1:1** Ax: kye aj pawame' a'ox te Qtata Dios.

12 Qetza nqna'o'na jun chalajb'il tuj qanim tzan tpaj te qanim nyolin ma'tx qob'etna tuj jun tume'l galan twitz ja tx'o'tx'ni b'ix pyor exol etetz, b'ix tuky'i jun tk'u'jlal tuj twitz Qtata Dios. Kyaqil ntzani nya'tx tzan tpaj-wit qetza jun qlistulna, sinoke tzan tpaj te Qtata Dios b'an galan nab'lin quky'ila anke k'onti'l nqajo'.

13 Tuj kyaqil qu'uja qetza k'onti'l tidi' ma'tx qet qewa'na ewitz, kyaqil ma'tx xik jq'uma'na etetz,† b'ix wetz lo'ik nk'u'j, [jun q'ij jun tyemp] owokex tuj ewi' b'an byenech,

14 anke mina' tel eniky' b'an byenech. Ikxji, cha'oj tmeltz'jik te Qajaw Jesus, etetz okxchalajel qi'ja iktza'x qetza ajna'l nqochalajna eti'j.

15 Ntons, komo ojetq tuq qet nb'isu' ikxji tb'ay, wetz oqet nb'isu' tzan npon tb'ay etuky'i'l q'olb'el etetz, b'ix yaji oj npon etuky'i'l mas yaj owokel te jun nim b'an galan te etetz junky'el.

16 Ikxji tzan nky'ik tuq exol etetz aj ikja'n nxik tuj nb'ey Masedony,* yaji okyinmeltz'jel tuq junky'el etuky'i'l, b'ix yaji tzan etonen tuq wi'j tzan nxik Judey.

17 Etetz tuj enab'l aj tqet nb'isu' ntzani, kxkyin-alo etetz qa k'onti'l oqet nb'isu' b'an byenech. ¿Etetz tuj enab'l oj tqet nb'isu' jun tidi' nna'non wanim, cha nqet nb'isu' tuky'i nnab'lx wetz b'ix ikxji tzan txik nq'uma' "o'" per yaji "nlay"?

18 Iktza'x te Qtata Dios tetz jun yolin, ax qetza [jun qoyolina] oj txik jq'uma' jun tidi' etetz, k'onti'l nxik qyoli'na tb'ay "o'" b'ix yaji "nlay."

19 Komo te Tk'wa'al Qtata Dios, aj Jesukrist, aj oje xik pakb'let exol qitza'na wetz tuky'i te Silbáno b'ix te Timotey, tetz k'onti'l nxik tq'uma' "o'" b'ix yaji "nlay," sinoke tetz b'an'ax nk'ulun iktza'x ojetq txik tq'uma'.

20 Komo ti'j te Qajaw Jesukrist nponkix kyaqil aj oje kaj tsi' te Qtata Dios tyol ti'j, b'ix astilji qetza, cha'oj tqet qjiq'b'a' te Qtata Dios tzan tpaj te Krist, nxik jq'uma'na "intky'ikxwit ikxji" [tzan tpaj dyakwerd ato' tuky'i'l].

21 A te Qtata Dios ntk'ulu' quky'i'l b'ix etuky'i'l tzan qten jwert tuky'i Krist, b'ix a tetz o'el tjoyo'na.

22 B'ix otzaj tsi' jun techa'l qi'j, otzaj tsi' te Txew tuj qanim te jun techa'l aj telponx b'an'ax kyaqil aj oje xik tq'uma'.

23 Ajna'l nxik nqani' te Qtata Dios tzan tkaj testiw wi'j, nxik nsi' nyol wi'jx wetz, wetz k'onti'l inxik exol etetz tuj Korint tzan tpaj k'on ngan tuq tzan tok jun nya'tx galan exol.

24 Qetza k'onti'l nkx'ok qlajo'na titza' tzan tok ewit'b'a' ek'u'j, sinoke cha a'ox nqo'onen etuky'i'l te jun

† **1:13** Ax: k'onti'l oqet qtz'ib'a'na jun tidi' aj nlay tuq b'antik tjaw ete'e' b'ix aj nlay b'antik tuq tel eniky' ti'j. * **1:16** Kya 19:21

chalajb'il te etetz; komo etetz
tzan tpaj n'ok ewit'b'a' ek'u'j
ti'j Qtata Dios astilji jwert atix
tuky'i'l.

2

1 Astilji wetz oqet nb'isu' tuj
wanim tzan k'on nxik q'olb'el
etetz tka'mjji'n-el qa cha te
jun b'is te etetz.
2 Komo qa nk'ulu'tz tzan
tok jun b'is tuj etanim, ntons
yaji ¿ab'l ok'uluyon tzan
nchalaj wetz qa nya'tx a'ix
etetz?
3 Astilji oqet ntz'ib'a' etetz
iktza'x oqet ntz'ib'a' tb'ay-
el. Ikxji oj npon k'onti'l tzan
nna'on jun b'is tzan epaj etetz
aj a'ox b'a'n-tal tzan nchalaj
eti'j; wetz lo'ik nk'u'j eti'j
ekyaqil etetz tzan ek'ulun
tzan nchalaj tuj wanim eti'j
etetz b'ix ikxji ax tzan echalaj
etetz wuky'i'l.
4 Per aj tqet ntz'ib'a' aj u'jji,
wetz b'an nkyinb'isun tuq
b'ix nkyin'oq' tuq. Per k'onti'l
oqet ntz'ib'a' tzan tok tuq
jun b'is tuj etanim, sinoke
tzan tok eten tuq titza' wetz
nkxqet b'an ngani' nim.

A Tgan Tzan Tqet Qnajsa' Te Aj Nk'ulun Jun Nya'tx Galan Qi'j

5 Ab'l aj ma'tx tk'uluj tzan
tok jun b'is tuj wanim, nya'tx
cha a'ox wi'j wetz ma'tx tz'ok
tsi' te b'is, sinoke wetz tuj
nnab'l ax eti'j etetz ekyaqil.
6 Te xhcho'nal aj ma'tx xik
esi' ekyaqil etetz ti'j, kabal
nini.
7 Ajna'l a tgan tzan tqet ena-
jsa' b'ix tzan tjaw etin tk'u'j
tzan k'on txik tanim tuj b'is.
8 Astilji wetz ngan tzan
txik nq'uma' etetz tzan tqet
eyek'u' te tetz titza' nqet
egani'.
9 Komo astilji wetz tb'aya'
oqet ntz'ib'a' te etetz ti'j te
ntzani, tzan eqet nk'ulu' pro-
bar qa etetz dispwest atix
tzan tqet etoksla' kyaqil aj
nxik nq'uma' etetz.
10 Ikxji te aj nqet enajsa'
etetz, ax wetz nqet nnajsa'.
B'ix aj oje qet nnajsa' wetz, qa
b'an'ax at tidi' tuq tzan tqet
nnajsa', oqet nnajsa' te nini
tuj twitz te Krist te jun galan
te etetz.
11 Nkyink'ulun ikxji tzan
k'on qoqet eq'i' tzan te Sa-
tanas; komo oje tz'el qniky'
titza' tetz nk'ulun.

Titza' Te Qtata Dios Owonen Tuky'i Pa'k Tzan Tpakb'an

12 Aj npon wetz tuj Troas
tzan txik npakb'a' ti'j te
tpakb'alil galan ti'j te Krist,
ink'amjik b'an galan tzan
npakb'an tzan tpaj te Qajawil
n'onen tuq wuky'i'l.
13 Per te wanim k'onti'l
tuq nchalaj, tzan tpaj k'onti'l
owoknoj witza' te qerman
Tit, astilji wetz mejor ekaj
nkawi' b'ix inxik tuj Mase-
dony.*
14 Per pixon te Qtata Dios,
komo tzan tpaj te Kristo Je-
sus, tetz nk'ulun tzan k'on
jqet tz'aqik, b'ix ja'chq aj ja'
nqopon n'ok en qi'j qetz te aj

* **2:13** Kya 20:1 * **2:14** Ax: tk'ok'jal perjum.

b'an tb'anil* toklen qotzqila' tetz.
15 Twitz ja tx'o'tx'ni kxol
kye aj nkyekolet, qetz iktza'
at jun jk'ok'jal tuj twitz te
Qtata Dios tzan tpaj te Krist;
b'ix kxol kye aj nkyexiknaj
16 nqotzu'wxik tuj kywitz
tzan tpaj qi'j qetz kyetz
ntzaj kyna'o' okyekamel; per
yatzun kxol kye aj nkyekolet,
tzan qpaj qetz ntzaj kyna'o'
okye'anq'iyon. Ti'j te ntzani
¿ab'l b'a'n tzan tb'antik
titza'?*
17 Komo qetza nya'tx
a'o' iktza' junjun aj cha
nkyexk'a'man ti'j Tyol Dios,
sinoke qetza nqoyolina tuky'i
jun tume'l tzan tpaj tlajen
Qtata Dios a'o'na, b'ix tuj
twitz Qtat nqoyolina [tuky'i
jun qajwalil aj ntzaj tsi'] Krist.

3

Te Pa'k Nyolin Ti'j Tistil Okaj Si' Tetz Jun Pakb'on Ti'j Te Ak'a'j Tyolb'en Qtata Dios

1 ¿Oqo'aq'el petzun tzan
qyolina galan qi'jx qetza ti'j
qajwalilna? ¿Presis petzun
tzan txik jqani'na jun u'j
tzan jk'ametna etitza', qatzun
tzan eyolin galan qi'ja tzan
jk'amet tuj junky partji iktza'
nkyk'ulu' txq'anky xjal?
2 A'ixk etetz iktza' te u'j
tzan jk'ametna, [nya'tx cha
jun txaq u'j sinoke] te qanima
nyolin eti'j, b'ix kyaqil xjal oje
tz'ok kcha'o' eti'j.
3 Kyetz kyeb'en etetz a'ix
iktza' jun u'j aj oqet tz'ib'a'
tzan te Krist, b'ix a'o'na qetza
iktza' kye tmandader aj nxik
qeq'i' te u'j tzan jk'ametna;
b'ix ja tpakb'alilni nya'tx
tz'ib'a' tuky'i jun tinta sinoke
tuky'i Txew te Qtata Dios aj at
jun tanq'in, b'ix ax nya'tx jun
tpakb'alil aj tz'ib'a' twitz ab'j*
sinoke tuj qanim.
4 Tzan tpaj te Krist, qetz
tuj twitz Qtata Dios nqna'o'
kyaqil ntzani b'an'ax.
5 Nlay b'antik tzan tok
jq'uma' qa jun tidi' jk'ulb'en
jun tidi' aj te qetzx, sinoke
kyaqil aj b'a'n qitza' a te Qtata
Dios ntzaj swan tetz.
6 A tetz oje qokaj tsi' tzan
qpakb'an te tume'l ak'a'j
[titza' nqokolet], b'ix nya'tx
jun tume'l iktza' nyolin te
Kawb'il, sinoke ti'j te Txew
Dios; komo te Kawb'il cha
nqoxik tpoqo' tzan jkamik,
per te Txew Dios ntzaj tsi' jun
qanq'in.*
7 Te Kawb'il oqtxi' aj
cha nqoxik tuq tpoqo'
tzan jkamik, aj tz'ib'anqet
tuq twitz ab'j, at tuq jun
xhchqitz'unal ti'j [aj tzajnaq
tuky'i Qtata Dios], astilji
kye aj tijajil Israel k'onti'l
ob'antik tzan txik kyka'yi'
twitz te Moisés tzan tpaj te
xhchqitz'unal ti'j twitz, anke
te nini jun xhchqitz'unal aj
kyeb'ayle' nmankun tuq.*
8 Per yatzun ti'j te aj
nk'ulun te Txew Dios quky'i'l,
¿nya'tx petzun mas b'an
tb'anil te nini twitz te aj
oqtxi'?
9 Komo te Kawb'il aj cha

* **2:16** 2Kor 3:4-6 * **3:3** Exo 24:12 * **3:6** Jer 31:31-34 * **3:7** Exo 34:29

nqoxik tpoqo' tuq, tetz nini tb'anil tuq, pyorx-alo te tume'l aj n'el tin qchoj [b'eyx te jun-ele'x] mas b'an tb'anil.

10 Te aj at tuq tb'aya' galan tuq, per ajna'l ya k'onti'l npon iktza' te aj mas b'an galan aj at ajna'l.

11 Komo te aj nponaj oqtxi' b'an tb'anil tuq, pyorx-alo te aj k'onti'l nponaj mas b'an tb'anil.

12 Tzan tpaj qetza wit'lik jk'u'jna ti'j te ntzani, k'onti'l nqoxob' tzan qyolina tuky'i jun tk'u'jlal.

13 Qetza k'onti'l njk'ulu'na iktza' te Moisés otk'uluj, oqet tsi' jun bel twitz* tzan k'on txik kye'e' kye aj tijajil Israel te chqitz'unal aj kyeb'a' tuq nqextzaj.

14 Per kyetz k'onti'l owox tuj kywi', b'ix tzunx ajna'l oj tjaw kye'e' te Tu'jal Dios oqtxi', iktza' atok jun bel kywitz aj k'onti'l ntzoqpin tzan tel kyniky' ti'j tzan tpaj a'ox b'a'n tzan tjaqet kywitz tzan tpaj te Krist.

15 B'ix tzunx ajna'l oj tjaw kyen te stz'ib'en Moisés, k'onti'l n'ox tuj kywi' iktza' atok jun bel kywitz aj k'onti'l ntzoqpin tzan tel kyniky'.

16 Per oj kyokslan ti'j te Qajaw, n'el in te bel aj k'onti'l ntzoqpin tuq tzan tox tuj kywi'.

17 Te aj Qajawilni, a tetz te Txew Dios, b'ix aj ja' atqex te Txew Dios, tetz nqotkolpi'.

18 Qkyaqil qetz [aj nqo'okslan] ajna'l oje tz'el in te aj ntxayin tuq qwitz [aj k'onti'l ntzoqpin tuq tzan tel qniky'], b'ix ajna'l qi'j qetz n'ok en titza' b'an galan nab'lin te Qajawil. B'ix komo te Txew te Qajawil n'aq'unan tuj qanim, b'ajq'ij ikja'n nqo'ok iktza' tetz b'ix mas ntzaj en qi'j titza' tetz b'an galan nab'lin.

4

1 Ntons astilji, te ja qaq'una ntzani otzaj si' qetza [tzan te Qajawil] tzan tpaj owok lo'et tk'u'j qi'ja, b'ix ajna'l qetza nqonimsan jk'u'jna b'ix k'onti'l nkaj jkola'na.

2 Qetza n'el qik'o'na kyaqil aj nya'tx galan aj nqet kyk'ulu' kye xjal ewj b'ix kyaqil aj eq'b'il ky'exawil, b'ix k'onti'l nqojoyona titza' tzan tqet qeq'i' nijunwt, b'ix k'onti'l njaw qky'ixpu' te Tyol Qtata Dios. Qetza nqoyolina te b'an'ax b'ix ikxji tzan tok en tzan kyaqil xjal titza' nqob'et tuj tume'l tuj twitz Qtata Dios.

3 B'ix qa te tpakb'alil aj nxik qpakb'a'na k'onti'l n'el kyniky' junjun ti'j, ikxji nky'ik kyuky'i kye aj nkyexiknaj.

4 Te twitzale' ti'j te nya'tx galan twitz ja tx'o'tx'ni* oje kyeqet tmoyi' kye aj k'onti'l nkye'okslan, tzan k'on tel kyniky' te aj b'an tb'anil† ti'j te tpakb'alil galan aj nyolin ti'j te tajwalil te Krist aj mer iktza'x Qtata Dios.

* **3:13** Exo 34:33 * **4:4** Ax: Satanas; Wnch 12:31. † **4:4** Ax: tzan k'on tel xhk'ate' tuj kywitz.

5 Qetza k'onti'l nxik
qpakb'a'na qi'jx qetza, sinoke
nxik qpakb'a'na ti'j te Kristo
Jesus, aji tetz te Qajawil, b'ix
qetza nqo'aq'unan te jun
galan te etetz tzan tpaj tetz.
6 Komo te Qtata Dios aj
oxik tk'ulu' mandad tzan tok
xhk'atun tuj te qlolj,* axkix
tetz otk'uluj tzan tel xhk'ate'
tuj qwitz‡ tzan tel qniky' ti'j te
aj b'an tb'anil te tetz aj n'ok
qen ti'j§ Qajaw Jesukrist.
7 Te ja xhchqitz'unal ntzani
atqex tuj qanim iktza' jun
jq'inomal aj atqex tuj jun
uky'il; ikxji n'ok en te qbalor
aj b'an nim tzajnaq tuky'i
Qtata Dios b'ix nya'tx qetzx.
8 Ikxji anke tidi'chq nya'tx
galan nky'ik qi'ja, per at
ja' tzan jkolet; b'ix tidi'chq
nky'ik qi'ja aj k'onti'l n'el
qniky' tistil, per tzunx lo'ik
jk'u'j ti'j Qtata Dios.
9 Nqo'ex lajo', per [te Qtata
Dios] k'onti'l nqokaj tkola';
b'ix nqoqet wequ', per k'onti'l
nqoqet kyitza'.
10 Ja'chq oj qky'ikna, n'ok
qenkix twitz xhcho'nal tuj
qchi'jel iktza' oky'ik ti'j Jesus,
ikxji tzan tok en qi'ja titza'
tetz ntzaj tsi' jun qbalor tzan
qanq'in tuj qchi'jel.
11 Qetza aj itz'ojo'ni,
kob'chaq ch'inky tuq
nqokamik tzan tpaj te Jesus,
ikxji tzan tok en qi'ja titza'
tetz itz'oj tuj qchi'jel aj
nponaj.
12 Ikxji ch'inky tuq
nqokamik qetza, per ikxji
owel te jun galan te etetz tzan
etanq'in te jun-ele'x.
13 Qetza wit'lik jk'u'ja iktza'
te aj oqet tz'ib'a' [tuj te Tu'jal
Dios] ikxjani: “Owokslaj b'ix
astilji oxik nyoli' ti'j.”* Ntons
ax qetza, ax nqo'okslana, b'ix
astilji ax nxik qyoli'na ti'j.
14 Komo qetza qeb'ena te
Qtata Dios ojaw tanq'insa'
te Qajaw Jesus, ax ikxji
oqojawel tanq'insa' tzan qten
junch'in tuky'i Jesus, b'ix
junx etuky'i'l oqob'ajxe'l tin
tuky'i'l.
15 Nky'ik kyaqil ntzani
qi'ja tzan tok te jun galan te
etetz, b'ix ikxji ky'ila'j xjal
ja'chq okyk'amo'tz te nim
b'an galan aj ntzaj si' tzan
te Qtata Dios anke k'onti'l
nqajo', b'ix ikxji mas ky'ila'j
xjal oxe'l ksi' pixon te Qtata
Dios tzan tqet kyjiq'b'a'.
16 Astilji qetza k'onti'l njaw
kab'in jk'u'j, anke te qchi'jela
b'an tij ikja'n tok per tuj
qanim n'ok mas nim qbalor
b'ajq'ij.
17 Komo te aj ch'in xh-
cho'nal aj n'ok qen twitz ja
tx'o'tx'ni nky'ik luwew, per
n'oken tzan tok te qetza te
jun jiq'b'il b'an nim aj k'onti'l
nmankun b'ix aj k'onti'l
nb'antik tzan tqet qparejsa'
tuky'i junky tidi'.
18 [Astilji] qetza k'onti'l
n'ok qsi'na qnab'l ti'j kyaqil
tidi'chq aj nxik qen tzani
twitz tx'o'tx', sinoke n'ok qsi'
qnab'l ti'j te aj k'onti'l nxik
qen, tzan tpaj te aj nxik qen

* **4:6** Gén 1:3 ‡ **4:6** Ax: oje tz'el chk'atunsa' tuj qanim. § **4:6** Ax: tuj twitz.
* **4:13** Sal 116:10

nponaj, b'ix te aj k'onti'l nxik qen a te aj n'ok b'eyx te jun-ele'x.

5

Te Pa'k N'el Tq'ajab' Tzan Tpon Tuj Ka'j

1 Komo qetz qeb'enky, cha'oj tponaj te ja qchi'jel* tzani twitz ja tx'o'tx'ni, at junky qchi'jel tuj ka'j tuky'i Qtata Dios, jun aj nya'tx kyk'ulb'en xjal b'ix nten b'eyx te jun-ele'x.

2 Astilji qetz ajna'l tuky'i ja qchi'jel tzani twitz tx'o'tx', b'an'ax nqotx'e'qun b'ix n'el jq'ajab' tzan jk'amon-tal naj te junky qchi'jel tuj ka'j,

3 komo oj stzaj si' junky qchi'jel, nlay qokaj iktza' sqit.

4 Qetz man itz'ojo' tzani twitz tx'o'tx' tuky'i ja qchi'jelni, nqotx'e'qun, n'ok qen twitz nim xhcho'nal, k'on qgana tzan jkaj iktza' sqit sinoke tzan stzaj si' junky qchi'jel ak'a'j, ikxji tzan tponaj te aj nmankun b'ix tzan stzaj si' jun qanq'in [te jun-ele'x].

5 B'ix a te Qtata Dios oqet k'ulun te qetz tzan tok qen kyaqil ntzani, b'ix tetz oje tzaj tsi' te Txew te qetz te jun yek'b'il aj telponx b'an'ax te ntzani.

6 Astilji qetz k'onti'l nqob'isuna b'ix qeb'en aj man ato' tuj ja qchi'jelni, k'onti'l aqoqet twitz Qajawil tzan txik qen tuky'i qwitz.

7 Komo qetz nqob'et tzani twitz tx'o'tx' wit'lik jk'u'j ti'j Qtata Dios, b'ix k'onti'l nqob'et cha a'ox tzan tpaj te aj nxik qen.

8 Per wit'lik jk'u'j b'ix qgan-talo tzan tkaj jkola' te ja qchi'jelni tzan qpon najayon tuky'i Qajawil.

9 Astilji qa atoqet tzani twitz tx'o'tx' qatzun atoqet twitz Qtata Dios tuj ka'j, qetz n'ok qsi' qnab'l tzan qten galan tuj twitz te Qajawil.

10 Komo qkyaqil qetz qob'ajky'el twitz te Krist tzan stzaj tq'uma' qa galan te jk'ulb'en, komo qkyaqil junjunchaq oqok'amoyon te aj jkamb'a'tz iktza'x jk'ulb'en aj man tuq itz'ojo' twitz ja tx'o'tx'ni, qa galan qatzun nya'txji.*

A Te Krist Oje K'ulun Tzan Jkaj Galan Tuky'i Te Qtata Dios

11 Komo qeb'enky presis tzan tqet qoksla' te Qajawil, astilji nxik qnimsa'na kyk'u'j kye xjal tuj jun tume'l. Te Qtata Dios teb'en b'an'ax aj nxik jq'uma'ni b'ix ax eteb'enxwit etetz.

12 Nya'tx cha nqoyolina galan qi'jxa, sinoke cha nxik qsi'na lad te etetz tzan echalaj qi'ja. Ikxji tzan tb'antik tzan taj etzaq'b'e' tume'l kye aj cha nqet kyjiq'b'a' kyib' tzan tpaj te aj cha n'ok en tzan kye xjal b'ix nya'tx ti'j te aj at tuj kyanim.

* **5:1** Ax telponx jun jay cha xq'apj xtx'otx'al; ikxji te Pa'k oyolin ti'j qchi'jel iktza' tjay te qxew. * **5:10** Rom 14:10

13 Qa [nqoqet yoli' iktza'] lok a'o'na, [a te Qtata Dios e'el tetz tzan tpaj] nqo'aq'unana te tetz; b'ix qa [nqoqet yoli'] kabal a'o'na, cha qgana tzan jk'ulun jun galan te etetz.

14 Komo tzan tpaj titza' nqoqet tgani' te Qajaw Jesukrist, astilji nqok'ulun ikxji; komo qetza qeb'enkyna jun okamik tzan qpaj qkyaqil, astilji qkyaqil okolpjik† [ti'j qchoj].

15 Tetz okamik tzan qpaj qkyaqil tzan k'on qanq'in te qetzx, sinoke tzan qanq'in te tetz aj okamik b'ix ojaw anq'in tzan qpaj.

16 Astilji qetza k'onti'l nqet qb'isu'na ti'j jun xjal iktza' nkyeb'isun kye xjal, anke oqtxi' nqob'isuna tuq ti'j te Krist iktza' tuq nkyeb'isun kye xjal, per ajna'l ya k'onti'l nqob'isuna ti'j ikxji.

17 Astilji qa at ab'l mojb'a' tib' tuky'i Krist, tetz jun xjal ak'a'j, kyaqil tanq'in oqtxi' oje ponaj, ajna'l ti'j tetz kyaqil oje qet k'ulu' ak'a'j.

18 Kyaqil ntzani tk'ulb'en te Qtata Dios aj otk'uluj tzan qten galan tuky'i'l tzan te Krist. B'ix tetz okaj tsi'na tzan txik qpakb'a'na titza' tzan qten galan tuky'i'l.

19 Komo te Qtata Dios atqet tuq tuky'i Krist nk'ulun tuq tzan kyten galan kye xjal tuky'i'l, b'ix ikxji cha oky'ix-oq te kchoj,* b'ix otzaj tq'uma' qetza tzan txik jq'uma' te ja tpakb'alilni.

20 Astilji qetza a'o'na tky'ixel te Krist tzan qyolin etuky'i'l, b'ix ikxji iktza' te Qtata Dios nyolin etuky'i'l. Astilji nxik jq'uma'na etetz tuky'i tb'i Krist tzan etok laq'chet ti'j te Qtata Dios junky'el tzan eten galan tuky'i'l tzan emeltz'jik junky'el te Qtata Dios.

21 Te Krist k'onti'l owok ten twitz te choj, per te Qtata Dios okaj tsi' te qchoj ti'j tzan tok te qky'ixel, ikxji tzan qel qetz galan tuj twitz Qtata Dios.

6

1 Ajna'l waq erman, komo qetza nqo'onen tuky'i [te Qajaw Jesukrist], qgana tzan txik jq'uma'na ch'in etuky'i'l, tzan k'on qet exq'e'la' te aj nim b'an galan aj k'onti'l nqajo' aj ntzaj tsi' te Qtata Dios.

2 Iktza' nyolin te aj oqet tz'ib'a' oqtxi' ikxjani: “Aj tpon or wetz owok nsi' nwi' eti'j; b'ix aj presis tuq tzan ekolet, wetz okxqet nkolo'.”* Ntons intok esi' waq enab'l: Ma'tx pon te or, ajna'l te q'ij aj presis tzan ekolet.

Aj Txik Tq'uma' Te Pa'k Kyaqil Aj Oky'ik Ti'j Tzan Tpaj Tpakb'en

3 Qetza k'onti'l nqet qyek'u'na jun nya'tx galan kywitz txq'anky, tzan k'on tok jun nya'tx galan ti'j te qaq'un.

4 Qetza nqet qyek'u'na kywitz kye xjal, q'apo' qib' nqo'aq'unan te Qtata Dios tuky'i nim qpasens oj tok qen tidi'chq, iktza' oj tok qena

† **5:14** Ax: eb'ajkamik. * **5:19** Kya 17:30; Rom 3:25 * **6:2** Isa 49:8

twitz xhcho'nal, b'ix oj tpaltin
tidi' qetza, b'ix oj tok qena
tidi'chq aj b'an kwest, b'ix oj
jqet jub'cha',
5 b'ix oj jqex si' pres,* b'ix
oj kyjaw lab'un kye xjal qi'j,
b'ix oj qaq'unana nim, b'ix oj
qipana watl, b'ix oj qipana
wa'ij.
6 B'ix nqob'etna tuj tume'l
galan, n'el qniky' byenech [ti'j
te tume'l], at nim qpasens,
b'an galan qonab'lina kyuky'i
txq'anky, te Txew Dios
[n'onen quky'i'l], nkyeqet
qgani' kye txq'anky tuky'i jun
tk'u'jlal,
7 nqoyolina tuky'i tume'l
b'an'ax, nqet qyek'u'na
tajwalil te Qtata Dios,
[nqok'uluna kyaqil] tuky'i
qaq'umb'il aj ntzaj tsi' te
Qtata Dios tzan tqet te nya'tx
galan qitza' b'ix tzan tqet
jkolo'na qib' tuj tume'l.*
8 Qetza atqet kye xjal
nqoqetna kyjiq'b'a' b'ix atqet
n'el kyin qky'exawna; atqet
nkyeyolin galan qi'ja b'ix
atqet nqoqet yoli'na; atqet
n'ok q'uma' qetza a'o'na la'j
anke nqoyolina tume'l;
9 atqet nkyk'ulu' quky'ila
iktza' k'onti'l kyotzqimo'na
anke b'an otzqimo'na;
atqet nqet kyb'isu' ch'inky
jkamikna, per nya'tx, b'ix
tzunx itz'ojo'na; atqet n'ok
ksi' xhcho'nal qi'j per k'onti'l
nqoqet kykansa';
10 atqet [nqet kyb'isu'] b'an
nqob'isuna per nqochalajna
tuj qanim; atqet meb'a'
a'o'na per nqok'ulun tzan
kyok q'inon txq'anky; atqet
ch'inwt tidi' qetza per ax at
tidi'chq nim qetza.
11 Etetz waq erman aj
Korint aj ganimix nim, qetza
ma'tx xik jq'uma'na etetz
b'an b'an'ax, b'ix kyaqil aj
atqex tuj qanim ma'tx tz'ok
echa'o'.
12 B'ix etetz k'onti'l
nkx'ajnaj ti'j qanima, b'ix
nim nkxqet qgani'na,
per yatzun etetz, k'onti'l
nkxk'ulun quky'ilana ikxji.
13 Erman waq, wetz
nqet nwitz ewitz iktza' jun
k'wa'lon kyuky'i tk'wa'al tzan
ek'ulun quky'ila iktza'x qetza
nqok'uluna etuky'i'l nkxqet
qgani' tuky'i jun tk'u'jlal.

Qetz A'o' Iktza' Tnajb'il Te Qtata Dios

14 Ntons, etetz k'on tz'ok
ejunb'e' etib' kyuky'i kye aj
k'onti'l nkye'okslan.* Komo
jun xjal aj nb'et tuj te tume'l
nya'tx parej tuky'i jun xjal
aj k'onti'l nb'et tuj te tume'l.
¿Komo titza' oxe'l samet [jun
aj] te xhk'atun tuky'i [jun aj]
te qlolj?
15 ¿B'ix titza' tzan kyten
dyakwerd te Krist tuky'i te
Tajaw Choj?† ¿B'ix titza'
pareje' jun aj n'okslan tuky'i
jun aj k'onti'l n'okslan?
16 ¿Titza' parej te jay nab'il
Qtata Dios tuky'i jun jay aj ja'
ntzaj na'o' titzb'alil tidi'chq?
[¡K'onti'l tidi' parej!] Komo

* **6:5** Kya 16:23 * **6:7** Ax: tuky'i te qmanq'ab' b'ix qsurt. Kye xjal oqtxi' nkyekolon kyib' tuq tuky'i te ksurt b'ix nkyeq'ojin tuq tuky'i te kymanq'ab'. * **6:14** 1Kor 10:6-22,27; 5:9-10; 6:1-8; 7:12-16; Deu 7:1-3; 22:10; Lev 19:19 † **6:15** Ax: Belial.

qetz a'o' iktza' te jay nab'il Qtata Dios, te Qtata Dios aj at jun tanq'in.* Komo iktza'x tetz otq'umaj ikxjani: “Wetz okyinnajayon tuj kyanim, b'ix okyinqtelten kxol; okyin'okel te Dios aj otzajel kyna'o', b'ix kyetz okye'okel nxjalil.”*

17 B'ix astilji te Qajawil ntq'uma' ikxjani: “Pe'ententz waq kxol kyetz b'ix intel epawa' etib' kyi'j b'ix k'on tz'ok emako' jun tidi' aj nya'tx galan,”* b'ix “ikxji okx'elal galan tuj nwitz

18 b'ix wetz okyin'okel jun k'wa'lon te etetz, b'ix etetz okx'okel nk'wa'al.”* Ikxji ntq'uma' te Qajawil te Qtat aj at mas nim tajwalil twitz kyaqil.

7

1 Ntons waq erman aj b'an ganimix, aj ntzani te galan aj okaj tq'uma' te Qtata Dios qetz. Astilji intkaj qsi' kyaqil te nya'tx galan aj nqok'ulun tuky'i qchi'jel b'ix aj at tuj qanim, ikxji tzan tkaj saq qanim tuj twitz Qtata Dios tzan tpaj nqet qxjani' te tetz.

Te Pa'k Nyolin Titza' Nchalaj Tzan Tpaj Oje Jaw Kky'ixpu' Kynab'lin Kye Aj Korint

2 Ntons, qotzaj ena'o'na ch'in tuj etanim; komo qetza k'onti'l ma'tx jk'uluj jun nya'tx galan ti'j nijunwt, b'ix k'onti'l ma'tx qet qeq'i' nijunwt, k'onti'l ma'tx qet qelq'a' nijunwt.

3 Wetz k'onti'l nxik nq'uma' etetz ntzani cha tzan exikwit npoqo'; komo ma'tx xik nq'uma' k'onti'l nkx'ajnaj tuj wanim, okxtel ngani' kixi' tuj jun tume'l tzan nten junch'in etuky'i'l tuj kyaqil, qa tzan qanq'in qatzun tzan jkamik junxji.

4 Wetz wit'lik nk'u'j eti'j b'ix b'an nkyinchalaj eti'j. Etetz ma'tx jaw etin nk'u'j b'ix at nim chalajb'il tuj wanim anke nim xhcho'nal n'ok wen.

5 Komo qetza aj qulna Masedony,* qetza k'onti'l o'ojlana, sinoke tidi'chq b'is owok qen, kye xjal nkyeq'ojin tuq qi'ja b'ix yatzun qetza tuj qanimna b'an nqoxob'na tuq.*

6 Per te Qtata Dios aj njaw tin kyk'u'j kye aj b'is ate', tetz ojaw tin jk'u'jna aj tul te Tit.

7 B'ix nya'tx a'ox tzan tpaj tetz owul sinoke ax tzan tpaj etetz ojaw etin tk'u'j. Tetz otzaj tq'uma' b'an egan tuq tzan qok etena, b'ix titza' b'an nkxb'isun [ti'j te aj oky'ik exol]* b'ix ax b'an nkxb'isun wi'j wetz. B'ix toklen ncha'o' kyaqil ntzani wetz ajna'l b'an nkyinchalaj.

8 Qa tzan tpaj te u'j aj oxik nsama' etetz okxb'isun nim, wetz k'onti'l ntzaj nna'on tetz. B'ix qa tb'aya' otzaj

* **6:16** 1Kor 3:16; 6:19 * **6:16** Lev 26:12; Ezq 37:27 * **6:17** Isa 52:11; 1Kor 6:18; 10:14; 1Tim 6:11; 2Tim 2:22; Chaw 4:7 * **6:18** 2Sa 7:14; 1Cró 17:13 * **7:5** 2Kor 2:13 * **7:5** 2Kor 1:8-9 * **7:7** Telponx ti'j te aj oqet stz'ib'a' tuj te tb'ay u'j aj oxik tsama' kyetz tb'aya'.

nna'on tetz tzan tpaj owok
jun b'is te etetz jun tyemp,
9 ajna'l nkyinchalaj nya'tx
tzan tpaj te b'is aj owok
eti'j, sinoke tzan tpaj te aj
eb'is ojaw eky'ixpu' enab'lin.
Komo te Qtata Dios otk'uluj
tuj etanim tzan eb'isun [tzan
stzaj ena'on tetz], b'ix ikxji te
u'j aj oxik qsama'na k'onti'l
owok te jun nya'tx galan te
etetz.
10 Oj stzaj cho'on qanim
iktza' te Qtata Dios tgan, nini
[n'ok te jun galan] tzan tjaw
qky'ixpu' qnab'lin tzan jko-
let, b'ix k'onti'l tidi' b'a'n tzan
stzaj qna'on tetz. Per te aj b'is
aj nkyeb'isun kye aj k'onti'l
nkyexnaq'tzan, [k'onti'l to-
ken tzan tpaj k'onti'l njaw
kky'ixpu' kynab'lin tzan tpaj
nini], ikxji cha nkyeponajk-
ixi'.
11 Per yatzun etetz otzaj
cho'on etanim tuj jun tume'l
aj owel galan tuj twitz te
Qtata Dios, b'ix ajna'l intok
eten titza' owok te jun galan
te etetz, komo oqet ek'ulu' te
galan tuky'i jun tk'u'jlal, b'ix
oqet ekolo' [te tume'l galan
exol], b'ix otzaj eq'oj ti'j te
nya'tx galan aj nky'ik tuq, b'ix
nkxob' tuq [ti'j te aj oky'el
tzan tpaj te aj nky'ik tuq], b'ix
egan tuq tzan wok eten, b'ix
b'an nkxjoyon tume'l [tzan
ek'ulun galan], b'ix etetz oqet
eb'isu' tzan txik esi' jun xh-
cho'nal ti'j te aj at tuq tpaj.
Ikxji ti'j kyaqil, etetz oqet
eyek'u' k'onti'l tuq epaj.
12 Wetz k'onti'l oqet
ntz'ib'a' aj u'jji tzan tpaj te
aj ok'ulun nya'tx galan, b'ix
ax nya'tx tzan tpaj te aj oqet
k'ulu' nya'tx galan ti'j, sinoke
tzan tqet eyek'u' twitz Qtata
Dios titza' nkxb'isun qi'ja.
13 Tzan tpaj te ntzani qetza
otzaj chewsa' jk'u'jna, b'ix aj
tulen te Tit mas ochalajna
tzan tpaj etetz oxik echewsa'
tanim.
14 Wetz ojetq tuq xik
nq'uma' tuky'i Tit, wetz b'an
nkyinchalaj eti'j. B'ix k'onti'l
inkaj mal ti'j nini, komo
iktza'x kyaqil qyol etuky'i'l
oqtxi' b'an'ax tuq, ax te aj
oxik nq'uma' tuky'i'l eti'j etetz
ax ma'tx tz'el b'an'ax.
15 B'ix tetz ajna'l b'an
nkxqetb'aj tgani' nim oj
etzaj tna'o' ekyaqil etetz
oqet etoksla' b'ix ek'amoj
tetz tuky'i jun tume'l tuky'i
txob'lal.
16 Wetz nkyinchalaj tzan
tpaj b'a'n tzan tok wit'let
nk'u'j eti'j ti'j kyaqil.

8

Te Pa'k Nnimsan Kyk'u'j Kye Qerman Tzan Kyonen Kyuky'i Kye Txq'anky

1 Ntons ajna'l waq erman,
qgana tzan txik jq'uma'na
ch'in etuky'i'l titza' te Qtata
Dios n'onen kxol kye b'uch'uj
qerman tuj tkwentil Mase-
dony.
2 Anke kyetz oje tz'ok kyen
nim xhcho'nal, per b'an
nkyechalaj; b'ix anke b'an
meb'a-e', per iktza' q'inon-e'
oxik ksi' kyoyej tzan kyonen
kyi'j kye txq'anky qerman.
3 Wetz web'en, kyetz tuky'i
jun tk'u'jlal oxik ksi' kyoyej
iktza'x tuq aj at te kyetz, b'ix

anke k'onti'l tuq nim te kyetz,
oxik ksi' kyoyej nim.
4 Kyetz oqet kywitz qwitza
tzan qtzoqpina te kyetz tzan
kyonen kyuky'i kye qerman.*
5 Kyetz okyk'uluj mas twitz
te aj b'isu' tuq qitza'na tb'ay;
tb'ay oxik kyq'apo' kyib' tuj
tq'ab' te Qajawil, b'ix yaji
quky'ila iktza'x tgan tuq te
Qtata Dios.
6 Astilji, komo te Tit ojetq
tuq tz'aq'ik tb'aya' tzan tel
xhchimo' exol jun onb'il
kye txq'anky qerman, astilji
qetza oxik jq'uma'na tetz
tzan tb'antik kyaqil nini.
7 Etetz b'an galan n'el
kyaqil exol: B'an jwert atix
titza' wit'lik ek'u'j, byenech
nkxyolin, nim etotzqi', b'ix
galan nkxk'ulun tuky'i jun
tk'u'jlal, b'ix nim nqoqet
egani'na. Etetz iktza'x galan
nkxk'ulun kyaqil nini, ax
ikxji a tgan tzan ek'ulun ti'j
ja etonb'ilni.
8 Wetz k'onti'l nkxik nk'ulu'
mandad tzan tel echimo' te
onb'il, sinoke nxik nq'uma'
tzan tok eten titza' kye
txq'anky qerman b'an ajun
kye'onen, ikxji tzan txik nsi'
luwar etetz tzan tqet eyek'u'
titza' b'an'ax nkyeqet egani'
kye txq'anky.
9 Etetz oje tz'el eniky' ti'j te
nim b'an galan aj otzaj tsi' te
Qajaw Jesukrist anke k'onti'l
nqajo', b'ix astilji tetz owok
b'an meb'a' anke b'an q'inon
tuq, per tzan tmeb'a'ul tetz,
etetz b'a'n tuq tzan etok iktza'
b'an q'inon.
10 Wetz oxe'l nsi' jun konsej
te jun galan te etetz: Jun
aq'b'ixi' etetz oqet eb'isu'
tb'ay [kywitz kye txq'anky
tzan echimo' jun onb'il] b'ix
okx'aq'ik tzan tqet ek'ulu'
ikxji.
11 Ajna'l waq, intqet ek'ulu'
najji iktza'x tuky'i jun tk'u'jlal
oqet eb'isu' tb'ay, ikxji intqet
ek'ulu' iktza' aj janik'pon at te
etetz.
12 Qa qetz nxik qsi' tuky'i
jun tk'u'jlal iktza'x aj at te
qetz, ntons n'el galan te aj
nxik qsi'. Te Qtata Dios
k'onti'l ntzaj tqani' aj k'onti'l
at qetz.
13 Wetz nxik nq'uma'
ntzani nya'tx tzan tpaltin te
etetz b'ix tzan tok jun galan
a'ox kye txq'anky,
14 sinoke tzan qok parej
qkyaqil. Ajna'l etetz at tidi' te
etetz b'a'n tzan etonen tuky'i
te aj npaltin kye txq'anky, b'ix
jun q'ij kyetz ob'antel tzan ky-
onen etuky'i'l, ikxji etetz b'ix
kyetz b'a'n tzan etonen etib'x
ekyaqil b'ix parej okxteyon.
15 Iktza'x nyolin [tuj Tu'jal
Dios] ikxjani: “Ab'l te aj ma
jaw tin nim, k'onti'l ma so-
brin nim, b'ix te aj k'onti'l
ma jaw tin nim, k'onti'l ma
paltin.”*
16 Pixon te Qtata Dios,
ntk'ulu' tzan tok tuj tanim
te Tit tzan tb'isun eti'j iktza'
wetz nkyinb'isun.
17 Tetz oqet toksla' aj oxik
nq'uma' tetz, per komo tetz
jun xjal aj n'ok tsi' tk'u'j tzan
tel kyaqil tuj tume'l, astilji

* **8:4** Rom 15:26 * **8:15** Exo 16:18

ajixk tetz oxik etuky'i'l tzan
txik q'olb'el etetz.
18 Junx tuky'i Tit oxik nlajo'
jun erman aj b'an otzqi'mj
b'ix nqet jiq'b'a' kxol kyaqil
b'uch'uj qerman ja'chq tzan
tpaj oje tz'aq'unan b'an galan
ti'j te tpakb'alil titza' tzan jko-
let.
19 B'ix nya'tx cha a'ox ja
ntzani, sinoke kye b'uch'uj
qerman okaj ksi' tzan txik
oneyon quky'ila tzan jk'ulun
kyaqil tuj jun tume'l galan
ti'j ja onb'ilni, tzan tel kyaqil
ntzani te jun jiq'b'il te Qa-
jawil b'ix ax tzan tok en titza'
b'an qgan tzan qonen kyuky'i
kye txq'anky qerman.
20 Ma qet qb'isu'na ikxji
tzan k'on jqet yoli'na ti'j titza'
nqok'ulun tuky'i te ja onb'il
b'an galanni.
21 Astilji qetza n'ok qsi'na
qnab'l tzan tqet jk'ulu'na
kyaqil tuj tume'l, nya'tx a'ox
tuj twitz Qtata Dios sinoke ax
tuj kywitz xjal.*
22 Junx kyuky'i'l oxik
qlajo'na junky qerman aj oje
qet tyek'u' tuj ky'ila'j tume'l
titza' tetz b'an n'onen, b'ix
pyor ajna'l tzan tpaj b'an lo'ik
tk'u'j eti'j.
23 [Qa at ab'l ma tzaj cha'on]
ti'j te Tit, intxik eq'uma' wetz
tuky'i'l b'an qamiw qib'a b'ix
n'onen wuky'i'l te jun galan te
etetz. B'ix kyi'j kye txq'anky
qerman aj ajune' tuky'i'l,
kyetz a'e' kylajen kye b'uch'uj
qerman b'ix tzan tpaj kyetz te
Krist nqet jiq'b'a'.
24 Ntons astilji inkxik ena'o'
te kyetz tzan tel kyniky'
kye txq'anky b'uch'uj qer-
man etetz b'an'ax nkyeqet
egani' iktza'x qetza oje xik
jq'uma'na nim kyuky'i'l eti'j
etetz.

9

1 Ti'j te onb'il aj n'el echimo'
kye qerman aj pawame' te
Qtata Dios, qanq nya'tx pre-
sis tzan tqet ntz'ib'a' etetz ti'j
te nini.
2 Komo web'en titza' etetz
b'an egan tzan etonen, b'ix
nkxqet njiq'b'a' tuq kxol kye
aj Masedony. Wetz oxik
nq'uma' kyetz, [etetz] aj
Akay b'an dyakwerd atix
tzan etonen atx jun aq'b'ixi'.
B'ix tzan tpaj etetz nkxjoyon
tume'l tzan ek'ulun nini,
ky'ila'j kxol kyetz oje xik
nimsa' kyk'u'j.
3 Per wetz ma kyexik nlajo'
kye qerman exol etetzni, tzan
k'on tok chagan kyaqil aj
galan aj oje xik nq'uma' eti'j.
Ma kyexik nlajo' tzan eten
etetz list.
4 Kebal kxik junjun aj
Masedony wuky'i'l b'ix
okxtzajel kyk'ulb'a' etetz
nya'tx list atikxqet. Ikxji jun
ky'exawil te qetza, b'ix pyorx-
al te etetz, tzan tpaj te aj oje
xik jq'uma'na eti'j.
5 Astilji oqet nb'isu' tzan
kxik nlajo' kye qerman tzan
kxik etuky'i'l tb'ay tzan tok
echimo' te ja onb'il aj ojetq
tuq xik esi' eyol ti'j. Ikxji tzan
tok en n'ok echimo' ja onb'ilni
tzan tpaj a'ixk etetz egan eto-
nen b'ix nya'tx cha tzan tpaj
owel qani' alajwers.

* **8:21** Pro 3:4

6 Instzaj ena'o' te ntzani:
Ab'l te aj n'awan ch'imu's, ax
ch'imu's njaw tin, b'ix ab'l te
aj n'awan nim, ax nim njaw
tin.
7 Junjunchaq presis tzan
txik tsi' iktza'x ma'tx qet
tb'isu' tuj tanim, b'ix nya'tx
tuky'i jun b'is b'ix nya'tx tzan
tpaj cha lajo'. Komo te Qtata
Dios nqet tgani' te xjal aj nxik
tsi' tuky'i jun chalajb'il tuj
tanim.
8 B'ix te Qtata Dios at nim
tajwalil tzan stzaj tsi' nim
b'an galan te etetz, b'ix ikxji
tzan k'on tpaltin jun tidi' aj
presis te etetz, b'ix ikxji tzan
etonen nim kyuky'i txq'anky
tuky'i tidi'chq b'an galan.
9 Komo [te Tu'jal Dios]
nyolin ikxjani: "[Te xjal aj
n'okslan te Qajaw], tetz nqet
tsipa' [tidi'chq galan] kxol
kye meb'a'; tetz k'onti'l nkaj
tsi' tzan tk'ulun kyaqil tuj
tume'l."*
10 Te Qtata Dios aj ntzaj sin
te ijaj tzan tqex awet, b'ix
te wab'j aj nxik qwa'a', tetz
otzajel tsi' te etijaj b'ix ojawel
tky'ib'sa',* b'ix otk'ulu'tz tzan
tel nim te galan ti'j kyaqil aj
n'ek'ulu' tuj tume'l.
11 Ikxji k'onti'l tidi'
opaltiyon te etetz tzan etonen
nim kyuky'i kye txq'anky,
b'ix ikxji tzan tpaj etonb'ilni
ky'ila'j xjal oxe'l ksi' jun pixon
te Qtata Dios.
12 Komo oj ek'ulun jun tidi'
ikxjani, k'onti'l n'ok cha a'ox
te jun onb'il ti'j te aj npaltin
kxol kye qerman,* sinoke
n'oken tzan txik ksi' ky'ila'j
xjal jun pixon te Qtata Dios.
13 Oj tok kyen te onb'il
aj nxik esi' te kyetz, oqtel
kyjiq'b'a' te Qtata Dios tzan
tpaj nqet ek'ulu' iktza'x
n'eq'uma' nkx'okslan ti'j te
Krist, b'ix n'ek'ulu' tuky'i jun
tk'u'jlal te kyetz b'ix ax kye
kyaqil.
14 B'ix kyetz nkyexnaq'tzan
tuky'i Qtata Dios eti'j etetz
tuky'i jun tk'u'jlal tzan tpaj
te Qtat oje tzaj tsi' nim b'an
galan te etetz.
15 ¡Pixon te Qtata Dios tzan
tpaj te aj ntzaj tsi' qajsik, aj
k'onti'l n'oknoj qyol tzan txik
jq'uma' ti'j!

10

Tajwalil Te Pa'k Qtata Dios Swal Tetz

1 Ntons, wetz a'in Pa'k
nqet nwitz ewitz tuky'i jun
tume'l b'an kyeb'a' b'ix b'an
galan iktza' te Krist nab'lin.
Wetz oj nten exol nkyinyolin
galan b'ix kyeb'a', per oj
nten laq'chik eti'j k'onti'l
nkyinxob' tzan nyolin tuj jun
tume'l iktza'x nyolin wanim.
2 Nqet nwitz ewitz tzan
k'on ek'ulun jun tidi' tzan
npon etuky'i'l tuky'i jun
tume'l kaw. Komo wetz oje
qet nb'isu' tzan npon tuky'i
jun tume'l kaw kyuky'i jun-
jun te etetz tzi aj tuj kynab'l
kyetz wetz cha eq'imin iktza'
tgan te nchi'jel iktza' kye xjal
nkyek'ulun.*

* **9:9** Sal 112:9 * **9:10** Isa 55:10 * **9:12** Ax: kye aj pawame' a'ox te Qtata Dios.
* **10:2** Ax: aj tuj kynab'l kyetz qetza cha nqojoyona te jun galan te qetza.

3 Qetza nqob'etna iktza'kix
xjal a'o'na, per nqoq'ojina [ti'j
te nya'tx galan] tuj jun tume'l
nya'tx iktza' kye xjal twitz ja
tx'o'tx'ni.
4 Komo te qaq'umb'il tzan
jq'ojin ti'j te nya'tx galan,
nya'tx xjal k'ulul tetz, sinoke
tuky'i jun qajwalil aj ntzaj
tsi' Qtata Dios tzan tponaj
te nya'tx galan aj oje lok'an
tzani twitz tx'o'tx', b'ix tzan
tponaj tidi'chq aj nya'tx
tume'l nqet kxima' kye xjal,
5 b'ix kyaqil aj nqet kyb'isu'
tzan k'on tok kyotzqila' te
Qtata Dios, b'ix nkaj qsi' tuj
tq'ab' te Qtata Dios kyaqil aj
nqet qb'isu' tzan tqet qoksla'
te Krist.
6 B'ix oj etokslan etetz
byenech, yaji kyi'j kye
txq'anky aj ate' exol aj k'on
kygan okslan, dispwest
ato'na tzan jk'uluna kyuky'i'l
tzan kyb'isun ti'j te kyk'ulb'en
nya'tx galan.

7 Etetz cha n'ok esi' enab'l
ti'j te aj n'ok eten tuky'i ewitz.
Qa etetz tuj enab'l b'an'ax
a'ix te Krist, a tgan tzan stzaj
ena'o' ax qetza a'o'na te Krist.
8 B'ix wetz, nlay kyinky'ixwik
tzan nyolin nim ch'in ti'j
te qajwalilna aj otzaj tsi' te
Qajawil, nya'tx tzan tok jun
nya'tx galan eti'j sinoke tzan
etok jwert tuky'i'l.
9 Wetz k'on ngan tzan
eb'isun qa cha nkx'ok
nxob'sa' kyuky'i kye u'j aj
nxik nsama'.
10 Komo junjun nkyq'uma':
“Kye aj u'j b'an kaw b'ix nim
ili'mj tuj, per ya oj tul tetz
twitzale', tetz nya'tx iktza' jun
tlimaqal xjal b'ix titza' nyolin
nya'tx b'an tb'anil.”
11 Kye aj nkyeb'isun ikxji
a tgan tzan tok ksi' kynab'l,
qetza iktza'x nqoyolina kyuj
kye qu'uj, ax ikxji nqok'uluna
cha'oj qten qwitzale'na exol.
12 Qetza k'onti'l nqet
qparejsa' qib'a kyuky'i kye
aj cha nqet kyjiq'b'a' kyib'x.
Kyetz, oj tqet kyparejsa'
kyib'x, k'onti'l nqet kyb'isu'
tuj tume'l.
13 Qetza k'onti'l nqet
qjiq'b'a'na qib' ti'j qaq'umb'en
mas twitz te aj tume'l, sinoke
cha a'ox ti'j te aj okaj tsi' te
Qtata Dios qetza tzan qpona
pakb'ayon kxol kye xjal b'ix
max exol etetz.
14 Cha'oj qyolina ti'j qaq'un
exol, nqoyolina tume'l.
Nya'tx-tal tume'l qa k'onti'l-
wit opakb'ana exol; per
komo oje qopon max exol
pakb'ayon te tpakb'alil ti'j
Krist, [ntons tume'l te aj
nqoyolina].
15 Qetza k'onti'l nqet
qjiq'b'a'na qib' ti'j taq'umb'en
junky, sinoke lo'ik jk'u'j tzan
etok mas jwert ekyaqil etetz
tuky'i Qtata Dios, b'ix ikxji
tzan tel mas b'an galan b'ix
nim te qaq'umb'en exol
16 B'ix ikxji tzan txik
qpakb'a'na te tpakb'alil titza'
tzan jkolet mas laq'chik
aj ja' atikxqet etetz. Per
k'on qgana tzan qox aj ja'
oje kyepakb'an txq'anky
tb'aya', ikxji tzan k'on
tqet qjiq'b'a'na qib' ti'j
kyaq'umb'en txq'anky.
17 Qa at ab'l tgan tzan tqet
tjiq'b'a' tib', intqet tjiq'b'a' tib'

ti'j Qajaw Jesukrist.*
18 Komo te xjal aj nqet
tjiq'b'a' tib', k'onti'l n'el galan
[tuj twitz Qtata Dios]; yatzun
oj tyolin Qtata Dios galan ti'j
jun xjal, [a te aj n'el galan tuj
twitz tetz].

11

Te Pa'k Nyolin Tistil Tetz Jun B'an'ax Tky'ixel Jesus Kywitz Kye Aj Cha Nkyq'uma' Qa Tky'ixel Jesus-e'

1 Pe'etipanxwit ch'in aj
nkyinyolin wetz iktza' jun
lok. B'ix b'an'ax at epasens
wi'j.
2 Komo b'an nkyinb'isun
eti'j iktza' te Qtata Dios b'an
nb'isun eti'j.* Komo wetz oje
xik nsi' nyol tzan ekaj nq'apo'
tzan tok ejunb'e' etib' tuky'i
Krist, oje xik nsi' nyol tzan
ekaj nq'apo' tuj tq'ab' ch'inwt
nya'tx galan eti'j, iktza' jun
q'opoj aj mina' tok ten twitz
ichan [nkaj q'apo' tzan stat
tuky'i tichmil].
3 Wetz b'an nkyinb'isun ke-
bal eqet eq'i' [tzan kye aj
nya'tx tume'l nkyeyolin] ik-
tza' te Eba oqet eq'i' tzan te
kan aj b'an list tuq,* ax etetz
kebal eqet eq'i' tzan k'on tqet
eb'isu' tuky'i jun tume'l b'an
b'an'ax ti'j te Krist b'ix tuky'i
jun tk'u'jlal.
4 Cha'oj tul jun xjal aj
npakb'an chuktky ti'j Jesus
aj nya'tx iktza' aj ojetq xik
qpakb'a'na qetza, qatzun
etetz oxe'l ek'amo' junky
txew aj nya'tx iktza' te aj oje
ek'amoj [tuky'i Qtata Dios],
qatzun oxe'l ek'amo' junky
tpakb'alil aj nya'tx iktza'
aj oje xik qpakb'a'na etetz,
ntons etetz n'ek'amo' tuky'i
jun chalajb'il.
5 Wetz k'onti'l nna'o' iktza'
k'onti'l-wit wajwalil kywitz
kye aj b'an tky'ixel Jesus [ik-
tza'x nkyq'uma'x kyetz].
6 Anke wetz b'an xk'ab' a'in
tzan nyolin, per wetz wotzqi'
te tume'l b'an'ax, b'ix oje qet
nyek'u' etetz tuky'i kyaqil aj
oje qet nk'ulu' exol etetz.
7 ¿Injoyon choj petzun aj
txik npakb'a' te tpakb'alil
galan etuky'i'l b'ix k'onti'l
owel npeyu' ch'inwt eti'j,
sinoke a'inxk wetz owel win
nky'exaw tzan eqet jiq'b'a'
tuq etetz?
8 Wetz nk'amoj† te kyonb'il
kye txq'anky b'uch'uj qer-
man tzan npakb'an tuq etetz
exol.
9 B'ix aj akyinqet tuq wetz
exol b'ix qa at tuq jun tidi'
aj presis te wetz, wetz k'onti'l
nk'uluj tzan tb'isun jun te
etetz wi'j, sinoke kye a'e' aj
Masedony eb'aj'ul b'ix kyetz
otzaj ksi' te aj presis tuq te
wetz. B'ix wetz owok nsi'
nnab'l tzan k'on tuq wok te
jun b'is te etetz, b'ix nlaykix
kaj nsi'.*
10 Iktza'x wetz web'en te
b'an'ax ti'j te Krist, ax web'en
te ja chalajb'il aj nna'o' tuj
wanimni nlay b'antik tzan tel
in tzan nijunwt tuj kyaqil tk-

* **10:17** Jer 9:24 * **11:2** Te Pa'k nb'isun tuq qa nkyeqet eq'i' tzan jun xnaq'tzb'ilj aj nya'tx tume'l; 2Kor 11:3-4,13-15. * **11:3** Gén 3:1-5,13 † **11:8** Ax: owel welq'a'. Te Pa'k k'onti'l oqet telq'a' ti'j nijunwt sinoke cha nyakb'en tuq. * **11:9** Fil 4:15-18

wentil Akay.
11 ¿Tistil [wetz nkyinyolin
ikxji]? ¿Tzan tpaj wetz k'onti'l
nkxqet ngani'? Te Qtata Dios
teb'en wetz nkxqet ngani'.
12 Per wetz nlay kaj nsi'
tzan nk'ulun te aj nk'ulu' tzan
k'on txik nsi' lad kye aj cha
nkyejoyon jun tume'l tzan
tqet kyjiq'b'a' kyib' qa kyetz
[at kyajwalil] iktza' qetza.
13 Komo kyetz nya'tx
b'an'ax tky'ixel Krist, cha
nkye'eq'in xjal b'ix cha
nkyyoli' kyetz iktze'xtzun a'e'
tky'ixel te Krist.
14 Te ntzani nya'tx jun
tidi' aj b'an chuktky-wit aj
b'an nqolab'an ti'j, komo
te Satanas nqet tk'ulu' tib'
iktze'xtzun jun ángel aj b'an
galan.
15 Astilji, k'onti'l tzan
qlab'an qa kyaqil kye aj
nkye'okslan ti'j, nkyeyolin
iktza' nkyek'ulun kyaqil tuj
tume'l, per nya'tx b'an'ax ky-
itza'. Kyetz okyemankuyon
iktza'x te kyk'ulb'en [aj nya'tx
tume'l].
16 Ngan tzan txik nq'uma'
junky'el, k'on qet tb'isu'
nijunwt qa lok a'in [tzan
tpaj titza' nkyinyolin]. Qa
at ab'l ntq'uma' wi'j ikxji,
ntons qanq mejor kyinqet
tipa' ch'in tzan nyolin wi'jx
wetz tzan tqet njiq'b'a' wib'x.
17 Wetz nlay kyinyolin ik-
tza' te Qajaw nyolin, sinoke
ajna'l okyinyoliyon nim wi'jx
iktza' jun lok a'in.
18 Komo iktza'x ate' ky'ila'j
xjal nqet kyjiq'b'a' kyib'
tzan tpaj aj nkyb'isu' ti'j
kykamb'en kyetzx, ntons
ajna'l ax wetz okyinyoliyon
ikxji.
19 B'ix komo etetz tuj
enab'l b'an list a'ixni, etetz
n'ek'amo' tuky'i jun chalajb'il
kye aj pur loke'.
20 Komo etetz mer egan
tzan eqetb'aj mosi' tzan
junky b'ix tzan eqetb'aj elq'a'
b'ix tzan eqetb'aj eq'i', b'ix
[n'ek'amo'] qa at ab'l oqtel
tjiq'b'a' tib', b'ix etetz cha
n'etipa' qa at ab'l ma tz'ok
tloqi' jun palaj eq'o'tx.
21 Qanq etetz tuj enab'l last
a'in tzan tpaj k'onti'l inten
exol tuky'i jun nim wajwalil
tzan nk'ulun mandad jwert
eti'j. Per iktza'x kye txq'anky
nim nkyeyolin kyi'jx, ntons
ajna'l ax wetz oqtel nk'ulu'
ikxji anke tz'el tuj ewitz iktza'
tk'ulb'en jun lok.
22 ¿A'e' kyetz qxjalil aj b'a'n
kyeyolin tuj yol ebrey? Ax
wetz a'in. ¿A'e' kyetz tijajil
Israel? Ax wetz a'in. ¿A'e'
kyetz tijajil Abran? Ax wetz
a'in.
23 ¿Kyetz q'apo' kyib'
nkye'aq'unan te Krist? (¡Wetz
oj txik nq'uma' ikxjani
nkyinyolin iktza' jun lok!)
Wetz kywitz kyetz mas q'apo'
wib' nkyin'aq'unan te tetz,
b'ix wetz waq'umb'en mas
nim kywitz kyetz, b'ix oje
kyin'ok jub'cha' mas ky'ila'j-
el kywitz kyetz,* b'ix oje
kyinqex si' tuj pres mas
kywitz kyetz, b'ix ky'ila'j-el
ch'inky tuq nkyinkamik.

* **11:23** Kya 16:23

24 Jweb'-el kye aj [qxjalil]
tijajil Israel inqet kyjub'cha'
b'eljujlajuj tuj kawnaq (39)
jitx'un.*
25 Oxmaj inqet jitu' tuky'i
tze',* b'ix jun-el in'ok xo'o'
tuky'i ab'j,* oxmaj kye bark
aj ja' nkyinb'et tuq eb'ajxik
mulan tuj a', b'ix jun-el inkaj
tuj a' jun q'ij tuky'i jun aq'b'il.
26 Oje kyinb'et nim b'ix
oje kyinky'ik tuj nim a' aj
ch'inky tuq nkyinxik tuq
tin, ky'ila'j-el ja' nkyinb'et
tuq b'an nkyinb'isun tuq
kyi'j kye eleq', b'ix b'an
nkyinb'isun tuq kyi'j kye
wijajil [aj nkyeq'ojin tuq
wi'j]* b'ix ax kyi'j kye aj
nya'tx wijajil [aj nkyeq'ojin
tuq wi'j],* b'ix tuj ky'ila'j
amaq' b'ix tuj te ky'ixk'oj
tx'o'tx' aj ja' k'onti'l najayon
b'ix aj nkyinb'et tuq tuj te nim
a' oky'ik tidi'chq nya'tx galan
wi'j, b'ix ax tidi'chq xhcho'nal
tzan tpaj kye aj nya'tx b'an'ax
qerman.
27 Ky'ila'j-el nkyin'aq'unan
nim tuj junjun aq'unj b'an
kwest b'ix nkyinsiktik tuq
nim, ky'ila'j-el owipaj watl,
oje tz'ok wen twitz wa'ij
b'ix k'achjel, b'ix ky'ila'j-
el oje kyin'ipan wa'ij, oje
kyinlu'lun tuky'i che'w b'ix
k'onti'l tuq nim nq'anaq.
28 B'ix nya'tx a'ox ntzani,
sinoke b'ajq'ij nkyinb'isun
kyi'j kyaqil kye b'uch'uj
qerman ja'chq.
29 Qa kyetz nkyena'on
nya'tx jwert ate', ax wetz
nkyinb'isun ti'j te aj nky'ik
kyi'j. B'ix qa kyetz nkyeqet
tz'aqik, wetz ntzaj nq'oj kyi'j
kye aj nkyek'ulun tzan kyqet
tz'aqik.
30 Qa presis tzan tqet
qjiq'b'a' qib', ntons wetz oqtel
njiq'b'a' wib' ti'j kyaqil aj ja'
nya'tx jwert atin.
31 Te Qtata Dios aj stat te
Qajaw Jesukrist, te aj nqet
qna'o'‡ tuj kyaqil tyemp
te jun-ele'x, tetz teb'en
wetz nkyinyolin b'an'ax b'ix
k'onti'l nkyinnik'on.
32 Aj akyinqet tuq Damask,
te gobernador aj n'aq'unan
tuq tuky'i te twitzale' k'ulul
mandad aj Aretas tb'i, tetz
eqet tsi' xb'uqiyon stzi' te
tlamelul te amaq', tzan tuq
njaw ktzyu'.
33 Per kye qerman inqetz
kytumb'a' tuj jun chi'l tuj
jun tbentanul te pe'on ti'j te
amaq', ikxji wetz inkolpjik tuj
kyq'ab' [kye k'ulul mandad].*

12

1 [Ntons qa etetz tuj
enab'l presis a tgan tzan]
tqet qjiq'b'a' qib', chagan
k'onti'l tidi' njkamb'a', per
pe'etzoqpin ch'in tzan tqet
njiq'b'a' wib' ti'j te aj oxik
wen, b'ix kyaqil aj otzaj
tyek'u' te Qajawil wetz.
2 [Wetz,]* kajlajuj aq'b'ixi'
b'ix mojb'a' wib' tuq tuky'i
Krist, injaw jotlik (je'ky
qa tuky'i nchi'jelx qatzun
nya'txji, a'ox te Qtata Dios e'el

* **11:24** Deu 25:3 * **11:25** Kya 16:22 * **11:25** Kya 14:19 * **11:26** Kya 9:23
* **11:26** Kya 14:5 ‡ **11:31** Ax: nqet ky'iwla'. * **11:33** Kya 9:23-25 * **12:2** 2Kor 12:7

tetz), b'ix [injaw jotlik] tzan
txik wen mas jawnaq tuj ka'j
[aj ja' nnajan te Qtata Dios].*
3 B'ix wetz web'en, (je'ky
qa tuky'i nchi'jelx qatzun
nya'txji, a'ox te Qtata Dios e'el
tetz),
4 injaw jotlik, inxik in tuj
ka'j, aj ja' oxik ncha'o' wetz
tidi'chq aj k'onti'l nb'antik
tzan qyolin ti'j b'ix nijunwt
xjal b'a'n tzan tyolin ti'j [tzan
tpaj b'an xjan].
5 Ti'j kyaqil aj owok wenni
b'a'n tzan nyolin nim, per
nya'tx tzan tqet njiq'b'a'
wib'x sinoke tzan nyolin nim
ti'j kyaqil aj n'ok wen twitz aj
ja' nna'o' nya'tx jwert atin.
6 Qa wetz ngan-wit tzan
tqet njiq'b'a' wib', te nini
nya'tx-tal nkyinyolin iktza'
lok a'in, tzan tpaj oxe'lkix-
tal nq'uma' te b'an'ax, per
k'onti'l nkyink'ulun ikxji tzan
k'on tqet tb'isu' nijunwt wi'j
qa mas nim wajwalil twitz te
aj nxik nyoli' qatzun aj n'ok
en wi'jji.
7 Astilji tzan k'on tuq tqet
njiq'b'a'x wetz wib'x mas nim
twitz te aj a'inxkixi' tzan tpaj
stzajlen yek'u' wetz tidi'chq
aj b'an tb'anil, otzaj si' jun xh-
cho'nal tuj nchi'jel, iktza' jun
ky'i'x tuj nchi'jel, iktza' jun
tidi' nya'tx galan aj te Satanas
swal tetz.
8 B'ix ti'j te ntzani oxik
nqani' oxmaj te Qajawil tzan
tuq tel tin te ja xhcho'nalni.
9 Per te Qajawil otzaj
tq'uma' ikxjani: "Te onb'il
aj nxik nsi' te yatz kabal
nini. Wetz wajwalil tzan
nk'ulun tidi'chq n'ok mas
b'an galan tuky'i jun xjal aj
nya'tx jwert." Ntons, astilji
wetz b'an nkyinchalaj tzan
tpaj nya'tx jwert a'in tzan
tok b'an jwert te tpoder Krist
wuky'i'l.
10 Astilji wetz b'an nkyin-
chalaj qa nya'tx jwert a'in,
b'ix ax oj wok yaso', b'ix
ti'j kyaqil aj npaltin te wetz,
b'ix oj njaw lajo', b'ix tidi'chq
aj b'an kwest aj n'ok wi'j
tzan tpaj te Krist; komo [wi'jx
wetz] nya'tx jwert a'in, per
[tuky'i Krist] jwert atin.

Te Pa'k Nb'isun Kyi'j Kye Aj Korint

11 Wetz nkyinyolin etuky'i'l
ajna'l iktza' jun lok, per tzan
tpaj etetz egan ikxji. Komo
a'ix tuq etetz b'a'n tzan eyolin
galan wi'j, tzan tpaj mas
nim wajwalil kywitz kye
aj [nkyq'uma'] a'e' tlimaqal
tky'ixel Krist, anke wetz
nya'tx nim wajwalil.
12 Wetz tuky'i jun nim
npasens oqet nyek'u' exol
etetz aj telponx wetz jun
b'an'ax tky'ixel Krist a'in,
oqet nyek'u' exol tuky'i nim
yek'b'il aj at tidi' telponx b'ix
tuky'i tidi'chq aj nqolab'an ti'j
b'ix tidi'chq aj a'ox nb'antik
tuky'i tajwalil Qtata Dios.
13 ¿Okx'el wik'o' petzun
etetz kywitz kye txq'anky
b'uch'uj qerman? Komo
wetz k'onti'l inten exol tzan
eb'isun-wit wi'j tzan stzaj
esi' tidi'chq aj presis te wetz,
iktza' otzaj ksi' kye txq'anky

* **12:2** Ax: tuj te toxi' txol te ka'j.

b'uch'uj qerman. ¡Najsajwaq qa te nini jun nya'tx galan onk'uluj etuky'i'l!

14 Ajna'l wetz list atin tzan nxik q'olb'el etetz toxmajji'n-el, b'ix k'on ngan tzan eb'isun wi'j tzan tpaj wetz k'onti'l nkyinjoyon aj at te etetz, sinoke cha ngan q'olb'en te etetz. Komo nya'tx a'e' kye tal k'wa'l aj presis tzan kyk'ulun kwent te kytat, sinoke a'e' kye k'wa'lon tzan kyk'ulun kwent kye kyk'wa'al.†

15 B'ix wetz nkyinchalaj tzan tqetb'aj nnajsa' kyaqil aj at te wetz, dispwest atin tzan nnajsan kyaqil te nchi'jel tzan tok te jun galan te etanim. Anke wetz mas nkxqet ngani', yatzun etetz ¿nlay petzun kyinqet egani' mas?

16 Bwen, qaltetz. Per wetz k'onti'l inten exol etetz tzan eb'isun wi'j, anke nkyq'uma' junjun qa wetz tuky'i jun nlis-tul okxqet weq'i'.

17 ¿Ti'tzun, okxqet petzun weq'i' kxiklen nlajo' kye txq'anky exol?

18 Wetz oqet nwitz twitz Tit tzan txik [oneyon etuky'i'l], b'ix oxik nlajo' tuky'i'l te junky qerman [tzan tonen etuky'i'l]. ¿Ti'tzun, okxqet teq'i' petzun te Tit? ¿Nya'tx petzun parej nqob'isun qetza tuky'i Tit? ¿Nya'tx petzun parej nqob'etna tuky'i'l?

19 Qanq etetz tuj enab'l qanq nqoqanina jun najsb'il tuj ewitz etetz, per nya'tx, sinoke tuj twitz Qtata Dios nqoyolina tuky'i tb'i Krist, b'ix kyaqil aj nkyinyolinni tzan tok te jun galan te etetz aj ganimix nim witza'.

20 Wetz nkyinb'isun qanq nlay kxtzaj nk'ulb'a' ik-tza' wetz ngan tzan etzaj nk'ulb'a', b'ix qanq wetz nlay kyin'el tuj ewitz iktza' tuq etetz egan. Qanq kebal etetz exol nqet epawa' etib', b'ix n'el egani' aj tidi' te junky, b'ix at eq'oj ti'j junky, b'ix nkxjaw ilin exolx. Qanq nqet eyoli' txq'anky, b'ix nkxchimon yol ti'j junky, b'ix qanq k'onti'l nkx'okslan b'ix b'an k'onti'l tumelil exol etetz.

21 Wetz nkyinb'isun qa oj nxik junky'el q'olb'el etetz, qanq okyinna'oyon b'an nkyinky'ixwik twitz te Qtata Dios tzan epaj etetz, b'ix qanq okyin'oq'el tzan kypaj kye aj nkyejoyon choj exol b'ix mina'x tjaw kky'ixpu' kynab'lin, ti'j kyaqil aj ntz'ilan ti'j kyanim, te k'ajajb'ilj b'ix tidi'chq aj tgan te kchi'jel.

13

Te Pa'k Nxik Tq'uma' Kye Qerman Tzan Tkaj Kykola' Kyaqil Te Nya'tx Galan Kxol

1 Ntons ajna'l toxmajji'n-el ntzani okyinxe'l q'olb'el etetz. Kyaqil tidi' aj presis tzan qyolin ti'j te aj nky'ik exol, oqoyoliyon ti'j tuky'i kab'e' qa ox testiwji.*

† **12:14** Ax: nya'tx a'e' kye tal k'wa'al aj presis tzan kchimon tmin te kytat, sinoke a'e' kye k'wa'lon tzan kchimon tmin kye kyk'wa'al.

* **13:1** Deu 17:6; 19:15

2 Oje xik nq'uma', b'ix ajna'l
anke k'onti'l atinqet exol,
oxe'l nq'uma' junky'el iktza'x
oxik nq'uma' aj nxwa'q
tka'mjji'n-el exol etetz tzi.
Oxe'l nq'uma' nya'tx a'ox kye
aj nkyejoyon choj sinoke te
ekyaqil etetz: Oj nxik q'olb'el
etetz, wetz nlay kyinpaqlet
eti'j.
3 Ikxji etetz owokel eten jun
preb akix te Krist te aj ntzaj
tq'uma' tzan nyolin etuky'i'l,
b'ix tetz exol nya'tx jun aj
k'onti'l-wit tbalor sinoke nqet
tyek'u' at nim tajwalil exol
etetz.
4 B'an'ax tetz okamik iktza'
jun aj k'onti'l tuq tbalor, per
yatzun ajna'l itz'oj tuky'i nim
tajwalil tzan te Qtata Dios.
B'ix ax ikxji qetza k'onti'l
qbalor iktza'x tuq tetz tb'ay,
per oqoteyon exol junx tuky'i
Krist tzan tajwalil te Qtata
Dios tzan jk'uluna kyaqil tuj
tume'l exol etetz.
5 Intqet eb'isu' eti'jx etetz,
qa b'an'ax tume'l titza' wit'lik
ek'u'j ti'j te Qtata Dios. Intqet
eb'isu' eti'jx etetz. ¿K'onti'l
petzun eteb'en te Jesukrist
atqet exol, qa b'an'ax nkxb'et
tuj tume'l?
6 Wetz lo'ik nk'u'j etetz n'ok
eten qi'ja, b'an'ax nqob'etna
tuj tume'l.
7 B'ix qetza nqoxnaq'tzan
tuky'i Qtata Dios tzan k'on
ek'ulun jun nya'tx galan,
nya'tx tzan qel qetza galan tuj
kywitz kye xjal, sinoke tzan
ek'ulun etetz te galan anke
tuj kynab'l junjun nya'tx
galan nqet jk'ulu'na.
8 Komo qetza nlay b'antik
tzan jk'ulun jun nya'tx galan
ti'j te aj b'an'ax, sinoke a'ox
tzan qyolin galan ti'j te
b'an'ax.
9 Astilji nqochalajna qa
qetza iktza' nqonumjik b'ix
qa b'an'ax etetz jwert atix,
b'ix nqoxnaq'tzana eti'j tzan
etok b'an galan.
10 Astilji wetz nqet ntz'ib'a'
ja u'j te etetz mina'x tuq
npon etuky'i'l. Ikxji oj npon,
nya'tx presis tzan token te
wajwalil tzan nk'ulun jun
tidi' aj okxb'isuyon ti'j, sinoke
te wajwalil aj otzaj tsi' te
Qajawil wetz owokeyon tzan
etok mas jwert b'ix nya'tx
tzan tok jun xhcho'nal te
etetz.

Te Pa'k Nkawin Kyuky'i Kye Aj Korint

11 Waq erman, ajna'l
nkyinkawin tuky'i ja nyol
ntzani: Pe'echalaj waq,
pe'etok jwert [tuky'i Qajawil],
pe'enimsan waq ek'u'j exol,
pe'ena'on tuj etanim parej
ekyaqil, b'ix pe'eten waq
galan exol. B'ix te Qtata Dios
aj nk'ulun tzan eten galan
exol b'ix nkxqet tgani', tetz
oqtelten etuky'i'l.
12 Pe'eliman etetz etib'x ex-
olx tzi tuky'i jun limb'il b'an
tume'l* tzan tpaj cha jun te
Qtat.
13 Kyaqil kye aj pawame' te
Qtata Dios nxik ksama' jun
limb'il te etetz.
14 Tzaj si'xwit etajsik jun
nim b'an galan tzan te Qajaw
Jesukrist, b'ix intokxwit

* **13:12** Ax: Intel etz'ub'a' etib' te jun limb'il b'an xjan.

eten titza' te Qtata Dios nkxqet tgani' b'an nim, b'ix instenxwit exol etetz tzi te Txew Dios. Ky'ikxwit ikxji.

Te Stz'ib'en Pa'k Kye Qerman Aj Amaq' Galasy

Jun Limb'il

1 Wetz a'in Pa'k tky'ixel Jesukrist; wetz nya'tx xjal lajol wetz sinoke lajomin tzan Jesukrist b'ix Qtata Dios aj ojaw anq'insan tetz.

2 Wetz b'ix kye kyaqil qerman aj akyeqet wuky'i'l tzani nxik qsama'na ja u'jni te etetz ekyaqil aj b'uch'uj qerman ja'chq tuj tkwentil Galasy.

3 Qtata Diosxwit b'ix te Qajaw Jesukrist tzaj sinxwit jun nim b'an galan etajsik etetz, b'ix qet kchewsa'xwit ek'u'j.

4 Te Jesukrist oxik tq'apo' tib' tzan tkamik tzan tpaj te qchoj b'ix ikxji tzan tkolpin qetz ti'j te nya'tx galan kxol kye xjal aj twitz ja tx'o'tx'ni; oqet tk'ulu' ikxji iktza'x tgan tuq te Qtata Dios aj ntzaj qna'o',

5 aj jiq'b'a' te jun-ele'x. Intky'ikxwit ikxji.

Te Pa'k Nb'isun Tuq Tzan Tpaj Kye Xjal Nkaj Tuq Kykola' Te Tpakb'alil Ti'j Jesukrist

6 Wetz b'an nkyinlab'an tzan tpaj ikja'n naj tkaj ekola' te Qtata Dios, te Qtat aj okxtzaj tuk'le' tzan tpaj te aj nim b'an galan aj ntzaj tsi' tzan tpaj te Krist anke k'onti'l nqajo', b'ix ajna'l ikja'n txik etoksla' junky tpakb'alil [aj nya'tx b'an'ax],

7 nya'tx tzan tpaj at-wit junky tpakb'alil galan sinoke cha ate' xjal aj kygan tzan tna'non etanim b'ix tzan tjaw kky'ixpu' te tpakb'alil ti'j Krist.

8 Qa jun-wit te qetza qatzun jun ángelji aj tuj ka'j oxe'l tpakb'a' junky tpakb'alil aj nya'tx iktza' aj oje xik qpakb'a'na etetz, intpon najsa' tzan te Qtata Dios.

9 Iktza'x oxik jq'uma'na etetz tb'ay b'ix ajna'l oxe'l jq'uma'na junky'el, qa at-wit junky oxe'l pakb'an junky tpakb'alil nya'tx iktza' te aj oje tz'ok echa'o', intpon najsa'x tzan te Qtat.

10 Wetz k'onti'l nkyinjoyon tzan wel galan tuj kywitz xjal sinoke tzan wel galan tuj twitz Qtata Dios. Cha nkyinjoyon-wit tzan wel galan tuj kywitz xjal, nya'tx-tal a'in q'apo' wib' nkyin'aq'unan te Krist.

Te Tpakb'alil Aj Ntpakb'a' Tuq Te Pa'k Nya'tx Jun Tidi' Aj Xkonoli'x-wit Titza'

11 Ntons waq erman, wetz ngan tzan txik nq'uma' etetz, te tpakb'alil aj oxik npakb'a' etuky'i'l nya'tx jun tidi' aj cha tuj twi' jun xjal.

12 B'ix ax nya'tx jun xjal otzaj q'uman te wetz ja tpakb'alilni b'ix nya'tx jun xjal otzaj xnaq'tzan te wetz, sinoke axk te Jesukrist otzaj tyek'u' wetz.

13 Etetz oje tz'ok echa'o' titza' tuq kyinnab'lin wetz oqtxi' aj tzunx tuq eq'i' witza' aj eq'i' kyitza' kye nxjalil

aj tijajil Israel. Komo wetz
ejaw nlajo' tuky'i nq'oj kye aj
nkye'okslan tuq ti'j Jesukrist
b'ix tidi'chq tuq nk'ulu' tzan
kyponaj.*
14 B'ix wetz mas tuq
n'ok nsi' nk'u'j kywitz kye
txq'anky wamoj aj tijajil Is-
rael; wetz n'ok tuq nsi' nk'u'j
tzan txik kyin kye qxjalil cha
a'ox iktza'x oqtxi'.*
15 Per aj wel tjoyo' te
Qtata Dios atx aj man tuq
atin tuj nb'o'til, tetz inxik
tuk'le' nya'tx tzan tpaj-wit jun
nk'ulb'en galan sinoke tzan
tpaj tganx tuq tetz ikxji.
16 B'ix tzan tpaj owel galan
tuj twitz, otzaj tyek'u' te
Tk'wa'al [tzan tok wotzqila']
tzan txik npakb'a' ti'j Tk'wa'al
kxol kye aj nya'tx tijajil
Israel.* Wetz k'onti'l inxwa'q
cha'ol jun konsej tuky'i
nijunwt
17 b'ix ax k'onti'l inxwa'q*
Jerusalen q'olb'el kye aj
tky'ixel Jesukrist tb'ay nwitz
wetz, sinoke inxik tkwentil
Araby b'ix yaji inmeltz'jikky
tuj Damask.
18 Ya ma ky'ik oxe
aq'b'i, inxwa'q Jerusalen*
q'olb'el Xhpe'y b'ix inkajten
jweb'lajuj q'ij tuky'i'l
19 per k'onti'l e'ok wen kye
txq'anky tky'ixel Jesukrist,
sinoke a'ox te Chaw aj titz'in
Qajawil.
20 Ti'j kyaqil aj nqet ntz'ib'a'
etetzni, Qtata Dios nka'yin
wi'j, wetz k'onti'l nkyin-
nik'on.
21 Yaji inxik tuj tkwentil te
Siry b'ix Silisy,
22 b'ix nya'tx tuq otzqimin
tuj tkwentil Judey tzan kye
b'uch'uj qerman tzi aj mojb'a'
kyib' tuky'i Krist,
23 a'ox ojetq tuq tz'ok
kcha'o' wi'j ikxjani: “Te aj
nqojaw tuq tlajo' tb'ay, ajna'l
nxik tpakb'a' te tpakb'alil aj
tb'aya' tgan tuq tzan tpon
tnajsa'.”
24 Ntons b'an nqet tuq
kyjiq'b'a' Qtata Dios tzan npaj
wetz.

2

*Aj Txik Kyq'uma' Kye Tijx-
jal Galan Tuq Aj Ntpakb'a' Te
Pa'k*

1 Yaji ya ma ky'ik kajla-
juj aq'b'i, injakon junky'el
Jerusalen junx tuky'i B'e'ch
b'ix ax oxik win Tit wuky'i'l.*
2 Wetz inxik tzan tpaj
te Qtata Dios otzaj tyek'u'
wetz tzan nxik, b'ix yaji
owok nchimo' wib' nchukel
kyuky'i' kye qerman aj at
kyajwalil txini b'ix oxik
nq'uma' xtxolil te tpakb'alil
galan aj nxik npakb'a' kxol
kye aj nya'tx tijajil Israel.
Wetz nk'uluj ikxjani tzan tok
ncha'o' qa tume'l qa nya'txji
te aj nxik npakb'a'.
3 Per te Tit aj ajun tuq
wuky'i'l, komo tetz jun aj
nya'tx tijajil Israel, k'onti'l
owok lajo' tzan tok si'
techalul,

* **1:13** Kya 8:1-3; 22:4-5; 26:9-11 * **1:14** Kya 22:3 * **1:16** Kya 9:3-6,15-16; 22:6-10,21; 26:13-18 * **1:17** Ax: injax. * **1:18** Kya 9:26-30 * **2:1** Kya 11:30; 15:2

4 anke epon qxola junjun
xjal aj qerman-e' kyi, per
nya'tx tuq b'an'ax kyitza',
kyetz cha tuq nkyecha'on qi'j
titza' te Kristo Jesus otkolpij
a'o' [b'ix qa nya'tx tzan te
Kawb'il].
5 Cha kygan tuq tzan qaj
kymeltz'u' junky'el tzan txik
qin junky'el iktza' oqtxi', per
qetza k'onti'l oqtzoqpijna
tzan tpaj qgana tuq tzan tel
eniky' byenech ti'j te tume'l
b'an'ax ti'j te tpakb'alil titza'
nqokolet.
6 Per kye aj otzqi'mj tuky'i
nim kyajwalil, (anke wetz
k'onti'l woklen titza' tuq
kyetz kyajwalil, komo tuj
twitz te Qtata Dios k'onti'l
jun ab'l mas tb'anil twitz
junky),* kyetz k'onti'l otzaj
kyq'uma' qa at tidi' npaltin
ti'j te tpakb'alil aj nxik tuq
npakb'a'
7 sinoke owel kyniky',
wetz b'an b'an'ax oje tzaj si'
wajwalil [tzan txik npakb'a']
te tpakb'alil galan kxol kye
aj nya'tx tijajil Israel,* b'ix
yatzun te Xhpe'y, tetz ojetq
tzaj si' tajwalil tzan txik
tpakb'a' kxol kye qxjalil aj
tijajil Israel.†
8 Komo axkix te Qtata Dios
aj okaj sin te Xhpe'y tzan tok
te tky'ixel kxol kye aj tijajil
Israel,‡ axkix te Qtatji inkaj
tsi' wetz tzan wok te tky'ixel
kxol kye aj nya'tx tijajil Israel.
9 B'ix aj tel kyniky' ti'j te
wajwalil aj oje tzaj tsi' te
Qtata Dios wetz, yaji te Chaw,
Xhpe'y§ b'ix Wa'nch, komo
a'e' kyetz kye aj mas nim kya-
jwalil, kyetz oqet kyk'amo'na
a'in b'ix te B'e'ch junch'in
kyuky'i'l tzan qxikna qetza
kxol kye aj nya'tx tijajil Israel
b'ix tzan kxik kyetz kxol kye
aj tijajil Israel.*
10 A'ox otzaj kyq'uma' qetza
tzan kxik qna'o'na kye meb'a'
xjal, b'ix wetz b'isu'xkix tuq
witza' ikxji.

K'on Qob'aj-ok Xmeletz' Ti'j Titza' Nqo'okslan

11 Ntons, yaji aj tpon te
Xhpe'y† tuj Antyokiy, wetz
inwa'let twitz b'ix oxik
nkawi' tzan tpaj te aj nya'tx
tuq tume'l nk'ulun.
12 Komo aj mina' tuq ky-
pon junjun aj lajome' tuq
tzan te Chaw, tetz nwa'an tuq
kyuky'i kye aj k'onti'l atok
kyechalul,‡ per ya ma kye-
pon kye aj lajome' tuq tzan
te Chaw, tetz owel tpawa'
tib' kyi'j kye aj k'onti'l atok
kyechalul tzan tpaj nxob' tuq
kywitz kye aj tzunx nxik kx-
naq'tza' tzan tok kyechalul
kye qerman.
13 Ntons ikxji kye txq'anky
aj tijajil Israel dyakwerd
tuq ate' tuky'i Xhpe'y ti'j
txmeletz'ul, b'ix ax pe' te
B'e'ch oxik tsamo' tib' kxol
kyetz ti'j te kxmeletz'ulni.
14 Ya ma tz'ok wen k'onti'l
tuq nkyek'ulun iktza' te
tume'l iktza' nyolin te

* **2:6** Deu 10:17 * **2:7** Ax: kye aj k'onti'l atok kyechalul. † **2:7** Ax: kye aj atok kyechalul. ‡ **2:8** Ax: kye aj atok kyechalul. § **2:9** Ax: Cefas. * **2:9** Ax: kye aj k'onti'l atok kyechalul. † **2:11** Ax: Cefas. ‡ **2:12** Ax: kxol kye aj nya'tx tijajil Israel.

tpakb'alil galan [titza' nqokolet], oxik nq'uma' tuj twitz te Xhpe'y kywitz kyaqil qerman, “Qa yatz aj a'ich jun aj tijajil Israel, b'ix nxhch'anq'in iktza' nya'tx a'ich aj tijajil Israel, ¿tistil nkye'ok alajo' kye aj nya'tx tijajil Israel tzan kyok iktza' tijajil Israel?

15 Qetz a'o' tijajil Israel qitz'jlenx b'ix nya'tx a'o' chimol choj iktza' kye aj nya'tx tijajil Israel,

16 per qetz qeb'enky te qchoj k'onti'l n'el in cha tzan tpaj tqetlen jk'ulu' aj ntyoli' te Kawb'il,* sinoke n'el in tzan tpaj toklen wit'let jk'u'j ti'j Kristo Jesus.* Astilji ax qetz nqo'okslan ti'j Kristo Jesus tzan tel in te qchoj tzan tpaj toklen wit'let jk'u'j ti'j b'ix nya'tx tzan tpaj tqetlen jk'ulu' aj ntyoli' te Kawb'il. Komo nijunwt n'el in xhchoj tzan tpaj tqetlen tk'ulu' aj ntyoli' te Kawb'il.

17 Qa qetz nqojoyon tzan tel in qchoj tuj twitz Qtata Dios tzan Krist, b'ix qa ikxji n'el qniky' qetz a'o' chimol choj [iktza' kye aj nya'tx tijajil Israel], ntons ¿telponx pe' te nini qa tzan tpaj Krist qetz at qchoj? ¡Nya'tx!

18 Qa qetz pon qnajsa'-wit jun tidi' b'ix yaji oqtel jk'ulu' junky'el iktza' tb'ay, a'o'xk qetz nqoq'uman nya'tx galan ma'tx jk'uluj.”§

19 Ntons, komo tzan tpaj te Kawb'il wetz tuj twitz te Kawb'il iktza' kamnaq a'in, per tzan wanq'in te Qtata Dios.

20 Junch'in tuky'i Krist wetz inkamik twitz krus, b'ix ajna'l wetz k'onti'l nkyin'anq'in te wetzx, sinoke nkyin'anq'in tzan tpaj te Krist atqex tuj wanim; nkyin'anq'in wit'lik nk'u'j ti'j te [Krist aj] Tk'wa'al Dios aj nkyinqet tgani' b'ix oxik tq'apo' tib' tzan tkamik tzan npaj wetz.

21 Wetz k'onti'l n'el wik'o' te aj b'an galan aj k'onti'l nqajo' aj ntzaj tsi' te Qtata Dios; cha b'a'n-wit tzan tel in te qchoj tzan tpaj tqetlen qoksla' te Kawb'il, ntons cha-tal gan okamik te Krist.

3

K'onti'l Tzan Tkaj Qsi' Tzan Qb'et Iktza'x Oje Xik Qeq'i'

1 ¡Erman aj Galasy, etetz b'an t'a'q a'ix! ¿Ab'l oje qet eq'in etetz? Oje xik jq'uma'na tuj ewitz titza' te Jesukrist okamik twitz krus.

2 Wetz a'ox ngan tzan tok ncha'o' etuky'i'l ntzani: ¿Ek'amoj pe' etetz te Txew Dios tzan tpaj tqetlen etoksla' te Kawb'il qatzun tzan tpaj toklen wit'let ek'u'j ti'j te tpakb'alil galan aj owok echa'o'ji?

3 ¡Etetz b'an t'a'q a'ix! Tb'ay nkxb'et tuq tuky'i te Txew Dios. ¿Tistil ajna'l egan tzan

* **2:16** Sal 143:2; Rom 3:20 * **2:16** Rom 3:22 § **2:18** Telponx qa oje kaj jkola' te Kawb'il tzan qok lapet a'ox ti'j Krist, b'ix yaji qa oxe'l qin junky'elky te Kawb'il, ikxji xmeletz' a'o' tzan tpaj mas qgan te Kawb'il twitz te Krist.

tkaj ekola' tzan tok ewit'b'a'
ek'u'j ti'j te ek'ulb'en?
4 ¿Ti'tzun, chagan-alo kyaqil
te xhcho'nal aj oje tz'ok eten?
¿Chagan petzun te nini?
5 Te Qtata Dios oxik tsi'
Txew etetz b'ix nk'ulun
tidi'chq yek'b'il exol etetz
tuky'i nim tajwalil. ¿Nk'ulun
pe' nini tzan tpaj nqet ek'ulu'
aj nyolin tuj te Kawb'il,
qatzun tzan tpaj toklen
wit'let ek'u'j ti'j te tpakb'alil
aj owok echa'o'ji?

Te Tyol Aj Oxik Tsi' Te Qtata Dios Tuky'i Abran N'oken Kyi'j Kyaqil Xjal

6 Komo ax ikxji te Abran
oxik toksla' [tyol] Qtata Dios,
b'ix tzan tpaj tokslb'en owel
tuj twitz [te Qtat] ya k'onti'l
xhchoj.*
7 Astilji a tgan tzan tel
eniky' kye aj b'a'n b'an'ax
tijajil Abran a'e' kye aj wit'lik
kyk'u'j ti'j te Qtata Dios [tzan
tel in kypaj tuj twitz], a'e'
kyetz kye b'an b'an'ax tijajil
Abran.*
8 B'ix komo te Qtata Dios
tgan tuq tzan tel tin kchoj
kye aj nya'tx tijajil Israel aj
wit'lik kyk'u'j ti'j, astilji oqet
tz'ib'a' tuj Tu'jal atx aj b'an
oqtxi' aj txik tq'uma' tuky'i
Abran ikxjani: "Kyaqil xjal
twitz tx'o'tx' okyeqtel ky'iwla'
tzan tpaj awijajil yatz."*
9 Ikxji kye aj wit'lik kyk'u'j
ti'j te Qtata Dios nkyeqet
ky'iwla' iktza'x te Abran oqet
ky'iwla' tzan tpaj wit'lik tuq
tk'u'j ti'j te Qtat.
10 Ab'l kye aj n'ok kywit'b'a'
kyk'u'j ti'j kyk'ulb'en tqetlen
kyoksla' aj nyolin te Kawb'il,
kyetz ya qanb'enb'aj kyajsik
tzan tpaj te Tu'jal nyolin ikx-
jani: "Ab'l aj k'onti'l nqet
tk'ulu' b'an kyaqil iktza'x aj
tz'ib'ankaj tuj ja Kawb'ilni
qanb'enb'aj tajsik."*
11 Ikxji n'el qniky' nijunwt
ab'l n'el in xhchoj tzan tpaj
nk'ulun iktza'x te Kawb'il
nyolin, komo nyolin ikxjani:
"Te aj oje tz'el in xhchoj
owanq'iyon tzan tpaj wit'lik
tk'u'j ti'j Qtata Dios."*
12 Yatzun te Kawb'il k'onti'l
nyolin tzan tok wit'let
jk'u'j ti'jx sinoke nyolin
ikxjani: "Ab'l te aj nk'ulun
iktza' nyolin ja Kawb'ilni
owanq'iyon."*
13 Te Krist otkolpij a'o' ti'j te
aj qanb'enb'aj qajsik tzan te
Kawb'il, komo tzan qpaj qetz
otzaj qanb'e' tajsik tetz, ik-
tza'x nyolin te Tu'jal Dios ikx-
jani: "Qanb'enb'aj tajsik te
xjal aj yob'a' twitz jun tze'."*
14 Ikxji, tzan tpaj Jesukrist
kye aj nya'tx tijajil Israel b'a'n
tzan kyk'amon te aj oxik tsi'
Dios tyol ti'j tuky'i Abran. B'ix
ikxji, ax qetz ajna'l tzan tpaj
toklen wit'let jk'u'j ti'j, b'a'n
tzan jk'amon te Txew Dios aj
oxik tsi' te Jesukrist tyol ti'j.
15 Erman, wetz oxe'l
nq'uma' etetz ti'j ntzani
iktza'x qetz nqoyolin: Jun

* **3:6** Gén 15:6; Sal 106:31; Rom 4:3,5,9,11,22; Chaw 2:23 * **3:7** Rom 4:16-17
* **3:8** Gén 12:3 * **3:10** Deu 27:26 * **3:11** Hab 2:4 * **3:12** Lev 18:5 * **3:13** Deu 21:22-23

xjal oj tb'antik jun strat, oj
tqet stz'ib'a' tb'i ti'j te tu'jal,
nijunwt ab'l b'a'n tzan tjaw
ky'ixpun tetz.
16 [Ax ikxji ti'j] te Qtata Dios
oxik tsi' tyol tuky'i Abran b'ix
tuky'i tijajil. K'onti'l nyolin
kye ky'ila'j tijajil sinoke ti'j
cha jun tijajil nyolin ikxjani:
"Tuky'i awijajil."* B'ix te nini
telponx ti'j te Krist.
17 Te aj ngan tzan txik
nq'uma' etetz aj ntzani: Tb'ay
oxik tsi' Qtata Dios tyol tuky'i
Abran, b'ix tky'iklen kaj oqal
tuky'i lajuj tuj kawnaq (430)
aq'b'i,* yaji okaj tq'uma'
Qtata Dios te Tkawb'il tuky'i
Moisés, per te Kawb'il k'onti'l
opon tnajsa' te tyol aj oxik tsi'
tuky'i Abran tb'ay.
18 Qa te aj njk'amo' tuky'i
Qtata Dios cha tzan tpaj-wit
tqetlen qoksla' te Kawb'il,
ntons k'onti'l-tal njk'amo'
cha a'ox tzan tpaj te tyol aj
oxik tsi' [tuky'i Abran]; per te
Qtata Dios oxik tsi' te Abran
cha a'ox tzan tpaj ojetq tuq
xik tsi' tyol tetz.*

Te Kawb'il Okaj Si' Tzan Tel Qniky' Alkyetz Te Galan B'ix Alkyetz Te Nya'tx Galan

19 Ntons ¿tidi' token te
Kawb'il? Te Kawb'il okaj
si' tzan tpaj kyaqil aj nya'tx
galan tuq nkyek'ulun kye
xjal,* b'ix tzan token tuq
maxkix oj tul te tijajil Abran
aj oxik tsi' te Qtata Dios tyol
ti'j. Te Kawb'il oxik q'uma'
tzan kye ángel* tuky'i jun
yoliyon.†
20 Per komo te jun yoliyon
k'onti'l nyolin cha te jun xjal
[sinoke kye kykab'il], per te
Qtata Dios cha jun [ntons axk
tetz okaj sin tyol kyuky'i kye
xjal].‡
21 Ntons ¿tzan tpaj petzun
nini te Kawb'il, npon tnajsa'
te tyol aj oxik tsi' te Qtata
Dios [tuky'i Abran]? K'onti'l.
Qa jun Kawb'il nb'antik-wit
qanq'in titza', ntons te aj n'el
in te qchoj akix-tal te Kawb'il.
22 Per te Kawb'il nyolin
kyaqil xjal tzyume' tzan
te choj; b'ix [nyolin ikxji]
tzan tponkix kyuky'i kye
aj nkye'okslan te aj oxik
tsi' Qtata Dios tyol ti'j, aj
njk'amo' toklen wit'let jk'u'j
ti'j Jesukrist.
23 Aj mina' tuq tul te tumelil
tzan tok wit'let jk'u'j ti'j Je-
sukrist, qetz a tgan tuq tzan
tqet qoksla' te Kawb'il b'ix
tzan qiyon tuq tzan stzaj si' te
tumelil ak'a'j.
24 Ntons ikxji te Kawb'il
n'oken tuq tzan qtzaj tx-
naq'tza' maxkix tuq oj tul te
Krist, b'ix ikxji tzan tel in te
qchoj tzan tpaj toklen wit'let
jk'u'j [ti'j te Krist].
25 Per ya ma tzul te tume'l

* **3:16** Gén 12:7 * **3:17** Exo 12:40 * **3:18** Rom 4:14 * **3:19** Ax: te Kawb'il okaj si' tzan tel kyniky' kye xjal alkyetz te nya'tx galan tuq nkyek'ulun b'ix alkyetz te galan aj tgan Dios. * **3:19** Kya 7:53; Ebr 2:2 † **3:19** Te yoliyon a te Moisés, tetz te yoliyon kxol kye xjal b'ix tuky'i Dios. ‡ **3:20** Telponx ke k'onti'l ob'antik jun akwerdo kxol te Qtata Dios kyuky'i kye xjal sinoke te Qtat xhchukel okaj sin tyol; ikxji n'el qniky' ke nqoqet tkolo' nya'tx tzan tpaj nqajo' sinoke tzan tpaj b'an galan nab'lin te Qtata Dios quky'i'l.

tzan tok wit'let jk'u'j, ajna'l ya
k'onti'l tzan qtzaj txnaq'tza' te
Kawb'il.
26 Astilji ajna'l etetz a'ix
tk'wa'al Qtata Dios ekyaqil
etetz tzan tpaj toklen wit'let
ek'u'j ti'j Kristo Jesus.
27 Astilji ekyaqil etetz ojaw
si' a' ewi' tuky'i tb'i Jesukrist,
etetz oje kxky'ixpjik tzan etok
iktza' Krist.
28 Ajna'l k'onti'l pawa' kyib'
kye xjal aj tijajil Israel b'ix
kye xjal aj nya'tx tijajil Is-
rael, ax k'onti'l pawa' kyib'
kye aj mosime' b'ix kye aj
nya'tx mosime', ax k'onti'l
pawa' kyib' kye ichan b'ix kye
xuj; ajna'l ekyaqil etetz moj-
likix tuky'i Kristo Jesus.
29 Komo etetz a'ix aj te
Krist, astilji ax a'ix tijajil
Abran b'ix etetza'tz te aj
oxik tsi' te Qtata Dios tyol ti'j
[tuky'i Abran].*

4

1 Ax oxe'l nq'uma' [jun
yek'b'il] ikxjani: Qa at jun
k'wa'alb'aj tuj jun jay aj
owokel tajaw kyaqil, per qa
man k'wa'l, tetz parej tuky'i
tmos stat anke owokel tajaw
te jay.
2 Per parej tuky'i jun
aq'unon tzan tpaj te k'wa'l
tzunx atqet tuj kyq'ab' kye
k'ulul kwent tetz b'ix tuj
kyq'ab' kye aj e'el aq'unj tuj
tjay max oj tpon te q'ij aj
q'umankaj tzan stat.
3 Ax ikxji qi'j qetz, aj mina'
tuq jkolet,* qetz tzyumo' tuq
tzan tidi'chq aj nya'tx galan aj
te twitz tx'o'tx'.†
4 Per ya ma pon te tyemp
aj q'umankaj tuq tzan te
Qtata Dios, tetz otzaj tlajo'
te Tk'wa'al b'ix owitz'jik ti'j
jun xuj, b'ix ok'ulun kyaqil aj
ntq'uma' te Kawb'il,
5 tzan tel xhchojo' tuq
te aj presis [tzan tkolpin]
qetz aj tzyumo' tuq tzan te
Kawb'il b'ix ikxji tzan qok
qetz tk'wa'al Qtata Dios.
6 B'ix komo ax etetz a'ix
Tk'wa'al Dios iktza'x qetza,
astilji te Qtata Dios otzaj tlajo'
tuj qanim te Txew Tk'wa'al aj
nyolin ikxjani: "Tat,* tat."
7 Ikxji etetz ajna'l ya nya'tx
a'ix iktza' jun mosj‡ sinoke
a'ix tk'wa'al Qtata Dios,
b'ix komo tk'wa'al a'ix, ax
okx'etzayon te aj otzajel tsi'.*

Te Pa'k B'an Nb'isun Tuq Kyi'j Kye Aj Galasy

8 Tb'ay aj mina' tuq tok
etotzqila' te Qtata Dios, etetz
tzyumix tuq tzan kye aj
nya'tx dios-e', [cha kyitzb'alil
tidi'chq qa malspiritji].
9 Per ajna'l etetz etotzqi'
te Qtata Dios, o mejor oxe'l
nq'uma', te Qtata Dios oje
kx'ok totzqila'. B'ix ¿tistil
etetz nkxmeltz'jik tzan ekaj
junky'el tuj kyq'ab' kye mal-
spirit aj k'onti'l kyajwalil b'ix
k'onti'l ch'inwt tzan txik ksi'

* **3:29** Gén 17:4-6; 22:17-18; Rom 4:13
* **4:3** Ax: aj man tuq k'wa'l a'o'. Telponx ti'j jun xjal aj mina' tok totzqila' Dios.
† **4:3** Ax: tzan tidi'chq aj otzaj xnaq'tza' qetz b'ix tzan kye malspirit aj at kyajwalil tuj kyaq'iq'.
* **4:6** Rom 8:15
‡ **4:7** Telponx iktza' "tzyumix tzan te choj."
* **4:7** Rom 8:15-17

etetz, b'ix etetz egan tzan ekaj
ktzyu' junky'el?
10 Komo etetz tzunx nkye-
qet exjani' junjun q'ij, b'ix
junjun qya' b'ix kye tyemp
b'ix kye aq'b'i.
11 Wetz nkyinb'isun eti'j qa
te waq'un aj oqet nk'ulu' exol
qanq chagan.

12 Werman, wetz nqet
nwitz ewitz tzan tel etin iktza'
a'in iktza'x wetz oje kyin'ok
iktza' a'ix.§ Etetz k'onti'l
ma'tx ek'uluj jun nya'tx galan
wi'j.
13 Komo etetz eteb'enky
tzan tpaj jun nyab'il oxik
npakb'a' te tpakb'alil galan
etuky'i'l tb'ay.
14 B'ix te nyab'il owok jun
preb te etetz, per k'onti'l
in'el etik'o' sinoke in'ek'amoj
iktza' jun ángel tuq a'in
qatzun etetz tuj enab'l tuq
iktza' Kristo Jesus a'in.
15 ¿Tistil k'onti'l nkxchalaj
ajna'l iktza' tuq jun-el? Wetz
web'en, aj akyinqet tuq exol,
cha b'antik-wit tuq tzan tjatz
etin te tb'aq' ewitz otzaj-tal
esi' te nwitz.
16 B'ix ajna'l ¿a'in petzun
wetz jun etajq'oj tzan tpaj
ma'tx xik nq'uma' te b'an'ax
etetz?
17 Kye aj xjal [aj nkyeqet
eq'in etetzni] b'an nkxik
kyna'o' galan, per cha
nkyek'ulun jun nya'tx galan
eti'j; cha kygan tzan etel
kypawa' qi'ja b'ix tzan etok
lapet kyi'j.
18 Galankixi' tzan kxik
qna'o' galan txq'anky xjal;
[iktza' nkxik qna'o'na] b'ix
nya'tx cha a'ox aj atinqet
exol.
19 Nk'wa'al, wetz nky-
inb'isun eti'j iktza' jun xuj
n'ok ten twitz xhcho'nal oj
titz'jik jun tal; b'ix wetz, max
oj eten b'an jwert tuky'i Krist,
maxji owelal te nb'is eti'j.
20 Titza'xwit kyinpon exol
etetz ajna'l tzan nyolin
etuky'i'l tuky'i junky nwi',
per laq'chik atin k'onti'l
n'el nniky' ti'j kyaqil aj
nkxk'ulunni.

Qetz Ya K'onti'l Atoqet Tuj Tq'ab' Te Kawb'il

21 Instzaj eq'uma' etetz aj
egan tzan tqet etoksla' te
Kawb'il: ¿Eteb'en pe' tidi'
nyolin te Kawb'il?
22 Komo tz'ib'ankaj tuj
Tu'jal Dios, te Abran etzaj
kab'e' tk'wa'al, jun aj otzaj
ti'j te tmos, [aj Agar], b'ix te
junky aj otzaj ti'j te txu'jel, [aj
Sar].*
23 Te aj otzaj ti'j te tmos,
owitz'jik tuj jun tume'l ik-
tza'xkix jkajlen swa' titza'
n'itz'jik jun jk'wa'al, per
yatzun te junky aj owitz'jik
ti'j Sar, owitz'jik tzan tpaj te
Qtata Dios oxik tsi' tyol ti'j.
24 Kye ja kab'e' alonni
telponx iktza' kab'e' tumelil:
Te tb'ay telponx ti'j [te
Kawb'il aj oxik tsi' Qtata Dios
te Moisés twi'] te witz Sinayi;
ikxnini telponx ti'j te Agar

§ **4:12** A tgan tuq tzan kyok iktza'x te Pa'k telponx tzan kyk'amon te konsej aj nqet tuq stz'ib'a' te Pa'k te jun onb'il te kyetz, iktza' kyetz tb'ay e'onen tuky'i'l aj b'an yab' tuq. * **4:22** Gén 16:15; 21:2-3

aj owitz'jik tal tzan tqetkix mosi'.
25 Te Agar [telponx ti'j te Kawb'il aj otzaj tsi' Qtata Dios twi'] te witz Sinayi tuj tkwentil Araby, b'ix ajna'l telponx ti'j te amaq' Jerusalen tzan tpaj kye aj nkyenajan tzi tzyume' [tzan te Kawb'il].
26 Per kye aj te Jerusalen aj tuj ka'j nya'tx tzyume' tzan jun tidi', b'ix qetz a'o' k'wa'alb'aj te aj amaq' [tuj ka'jni].
27 Komo te Tu'jal Dios nyolin, "Pachalaj yatz aj machor a'ich aj k'onti'l awal, palab'an b'ix intxik apakb'a' yatz aj mina' tok awotzqila' twitz ala'mj; komo [yatz] aj k'onti'l ach'inal, yatz kyetzajel mas awal twitz junky aj at tichmil."
28 Erman, etetz a'ix tk'wa'al Qtata Dios tzan tpaj te tyol aj otzaj tsi', iktza'x te Isak [aj tk'ajol Abran] owitz'jik tzan tpaj te tyol aj otzaj tsi' ti'j.
29 Per te junky aj owitz'jik tzan tpaj kykawlb'en kye stat, tetz n'ok tuq tq'oji' te junky aj owitz'jik tzan tpaj te Txew Dios,* b'ix kyetz kyijajil tzunx nkyeq'ojin ajna'l.
30 Per ¿titza' nyolin tuj te Tu'jal Dios? Nyolin ikxjani: "Intex alajo' te aj mosjni tuky'ix tal tzan tpaj te tal te jun mosj nlay b'antik tzan tetzan junch'in tuky'i tal te txu'jel te ajawilon."*
31 Astilji waq erman, qetz nya'tx a'o' iktza' tijajil te aj mosi' sinoke qetz a'o' iktza' tijajil te aj nya'tx mosi'.

5

K'on Kaj Ekola' Te Tume'l Titza' Kolpimo'

1 Te Krist okolpin te qetz tzan jkolpjik b'eyx te junele'x. Astilji k'on kaj ekola' te ja tume'l b'ix k'on xik eq'apo' etib' junky'el, tzan k'on ekaj tzyu' iktza' tb'ay.
2 Intok esi' exkyin ti'j ntzani: Wetz a'in Pa'k nxik nq'uma' etetz qa etetz owokel si' etechalul [tzan ekolet], ntons te Krist chagan te etetz.
3 Nxik nq'uma' etetz junky'el: Ab'l te aj n'ok tsi' techalul, a tgan tzan tqet toksla' kyaqil aj nyolin te Kawb'il.
4 Etetz aj egan tzan tel in echoj tqetlen etoksla' te Kawb'il, etetz oje tz'el epawa' etib' ti'j Krist, b'ix oje kaj ekola' te aj nim b'an galan aj tk'ulb'en Qtata Dios tzan ekolet titza'.
5 Per qetza,* tzan tpaj te Txew Dios aj atqex tuj qanim, cha nqo'iyon wit'lik jk'u'j tzan tel in te qchoj tzan te Qtata Dios iktza'x lo'ik jk'u'j.
6 Komo qetz aj mojliko' tuky'i Kristo Jesus, qa atok qechalul qatzun k'onti'lji, te nini k'onti'l tidi' token, per te aj at token aj ntzani: tzan tok qwit'b'a' jk'u'j ti'j Kristo Jesus b'ix ikxji nkyeqet qgani' kye txq'anky xjal.
7 Etetz nkxb'et tuq galan tuj te tume'l b'an'ax, ¿b'ix ab'l

* **4:29** Gén 21:9 * **4:30** Gén 21:10 * **5:5** Ax: qetz.

oqet eq'in etetz tzan k'onky
tqet etoksla' te b'an'ax?
8 Te Qtata Dios aj otzaj
uk'len te etetz, tetz k'onti'l
otq'umaj tzan ek'ulun
ikxnini.
9 [Iktza'x ti'j te malsb'il,]
tzan ch'imu's malsb'il tuj
te q'otj ntk'ulu' tzan tmal
kyaqil.*
10 Wetz wit'lik nk'u'j ti'j
Qtata Dios, etetz nlay kaj
esi' tzan tok wit'let ek'u'j ti'j
Qajawil, per te aj nqet eq'in
etetzni oxe'l si' xhcho'nal ti'j,
ab'lchaq xjal tetz.
11 Ntons erman, wetz, cha
tzunxwit nxik nxnaq'tza'
tzan tok ksi' kyechalul [tzan
kykolet] kye aj nkye'okslan,
ntons k'onti'l-tal nkyinjaw
lajo', ikxji te tpakb'alil ti'j
te tkamlen Jesus twitz krus
k'onti'l-tal nkyejaw q'ojlik ti'j.
12 Per kye aj nkyeqet
eq'in etetzni, mejor-tal tzan
tetz kyin nya'tx cha a'ox aj
ch'imu'sni sinoke kyaqil-tal
aj tidi' kyetz.
13 Etetz erman okxtzaj
uk'le' tzan ekolpjik, per
nya'tx tzan tpaj kolpimix
ek'ulu'tz tidi'chq nya'tx galan
aj tgan te echi'jel sinoke tzan
etonen etib' exolx tzan tpaj
nqet egani' etib' exolx.
14 Komo kyaqil aj ntyoli'
te Kawb'il telponx ikxjani:
"Inkyqet agani' kye txq'anky
iktza'x nqet agani' awib'x."*
15 Qa etetz nqet elo'x etib'x
exolx, ¡intok esi' enab'l! K'on
kxk'ulun ikxji tzan tpaj ikxji
opoyon enajsa'x etib'.

Qob'ajk'ulun Waq Aj Tgan Te Txew Dios B'ix Nya'tx Aj Tgan Te Qchi'jel

16 Wetz oxe'l nq'uma' etetz,
pe'eb'et iktza'x ntyoli' te
Txew Dios b'ix ikxji nlay xik
esi' lad iktza' tgan te echi'jel.
17 Komo te aj tgan te qchi'jel
nya'tx iktza' tgan te Txew
Dios, b'ix te aj tgan te Txew
Dios nya'tx iktza' tgan te
qchi'jel; ikxji k'onti'l nxik
kyin kyib' b'ix astilji nlay
b'antik tzan ek'ulun iktza'
etetz egan.*
18 Per qa a te Txew Dios
eq'il etetz, ntons etetz nya'tx
tzyumix tzan te Kawb'il.
19 Ntons nya'tx kwest tzan
tel qniky' tidi' aj tgan te
qchi'jel, komo kyaqil nini ik-
tza' ntzanije': Te qchi'jel tgan
tzan jk'ajajin b'ix tidi'chq aj
n'ok nya'tx galan te qchi'jel
b'ix aj ntz'ilan tuj qanim, b'ix
ax tgan tzan qpak'achin,
20 b'ix ax tgan tzan tok
qsi' jk'u'j ti'j jun tidi' aj ntzaj
qna'o' mas twitz te Qtata
Dios,* b'ix ax tzan qchmanin,
b'ix ax tzan tok qajq'oja' qib',
b'ix ax tzan jq'ojin, b'ix ax
tzan tel jq'ajab' ti'j tidi'chq,
b'ix ax tzan qjaw q'ojlik, b'ix
ax tzan tok qe'e' ab'l te qetz
mas galan twitz junky, b'ix ax
tzan tqet qpawa' qib', b'ix ax
tzan jk'ulun tzan kyok lapet
kye xjal qi'j,

* **5:9** 1Kor 5:6-8 * **5:14** Lev 19:18 * **5:17** Rom 7:15-23 * **5:20** Efe 5:5; Kol 3:5 † **5:21** Kye tz'ib'on oqtxi', atqet oqet ktz'ib'a' ikxjani: "Tzan qek'awin kyi'j txq'anky b'ix tzan jkansan xjal." B'ix k'onti'l oqet ktz'ib'a' cha a'ox ikxjani: "Tzan qek'awin kyi'j txq'anky."

21 ax tzan qek'awin kyi'j
txq'anky,† b'ix ax tzan
qxhb'a'jin, b'ix ax tzan
jq'ijlan tuky'i tidi'chq nya'tx
galan, b'ix tidi'chq iktza'
kyaqil aj nini. Ti'j kyaqil aj
nini wetz nkxik nkawi' ik-
tza'x oje xik nq'uma' etuky'i'l,
kye aj nkyek'ulun ikxji nlay
b'antik tzan kyk'amon jun
kyanq'in te jun-ele'x tuky'i
Qtata Dios.
22 Per te aj nk'ulun te Txew
Dios tuj qanim aj ntzanije':
Nk'ulun tzan kyqet qgani'
txq'anky, ax tzan qchalaj,
ax tzan xhchewsan jk'u'j, ax
tzan sten qpasens, ax tzan
qnab'lin galan kyuky'i xjal,
ax tzan jk'ulun nim galan,
ax tzan k'on tkaj qsi' tzan
tok qwit'b'a' jk'u'j ti'j te Qtata
Dios,
23 ax tzan qyolin tume'l
kyeb'a' kyuky'i txq'anky, ax
tzan jk'ulun mandad qib'x te
jun galan. Kyaqil te ja ntzani
iktza'x tgan te Kawb'il.
24 Per qetz aj te Kristo Je-
sus a'o' oje pon qnajsa' te
tidi'chq nya'tx galan aj tgan te
qchi'jel.‡
25 Qa b'an'ax qetz
nqo'anq'in tzan te Txew Dios,
a tgan tzan qb'et iktza'x tgan
te Txew Dios.
26 K'on qet qjiq'b'a' qib', b'ix
k'on tz'ox qchuku' junky b'ix
k'on qo'ek'awin ti'j junky.

6

A Tgan Tzan Qonen Kyi'j Kye Qerman Aj Nkyeqet Tz'aqik

1 Erman qa etetz owokel
echa'o' ti'j jun qerman aj
ojetq qet tz'aqik, etetz aj
atix jwert tuky'i Krist a tgan
tzan etonen tuky'i'l tzan tjaw
eteq'i' tk'u'j [tzan tok lapet
junky'el ti'j Qajawil]. Per
oqtel ek'ulu' tuky'i jun tume'l
kyeb'a', intok esi' enab'l tzan
k'on eqet tz'aqik etetzky.
2 Pe'etonen waq etib'x ex-
olx oj tok eten twitz jun xh-
cho'nal b'ix ikxji oqtel ek'ulu'
aj tgan te Krist.*
3 Per qa [nlay qo'onen
kyuky'i kye txq'anky tzan
tpaj] qetz tuj qnab'l qa
tlimaqal xjal a'o', b'ix nya'tx
b'an'ax, ikxji cha nqet qeq'i'
qib'x.
4 Intqet qb'isu' byenech ti'j
te aj njk'ulu' qetz tzan tok
qen qa b'a'n tzan qchalaj ti'j,
b'ix nya'tx tzan tqet qb'isu'
qa qetz mas galan a'o' kywitz
txq'anky.
5 Komo junjunchaq a
tgan tzan tok tsi' tnab'l tidi'
ntk'ulu'.
6 Ntons qkyaqil qetz aj
nqotzaj xnaq'tza' ti'j te Tu'jal
Dios, presis tzan qonen tuky'i
tidi'chq aj at qetz kyuky'i kye
aj nkyexnaq'tzan te qetz.
7 K'on qet eteq'i' etib'x;
te Qtata Dios nlay b'antik
tzan tqet qeq'i'. Komo
iktza'x nqok'ulun ax ikxji
ojk'amo'tz.†
8 Ab'l te aj nk'ulun iktza'x
tgan te xhchi'jel, opoyon na-

‡ **5:24** Ax: te qanq'in oqtxi' oje tz'ok jklabi' twitz krus; Rom 6:3-14; Gal 2:20. * **6:2** Ax: ikxji oqtel ek'ulu' iktza' Tkawb'il Krist. † **6:7** Ax: iktza'x nqo'awan ax ikxji ojawel qin; Pro 22:8; Os 8:7.

jsa' tzan te xhchi'jelx; per te
aj nk'ulun iktza' tgan te Txew
Dios, tzan te Txew Dios otza-
jel si' jun tanq'in te jun-ele'x.
9 K'on qob'ajsiktik tzan
jk'ulun te galan* tzan tpaj jun
q'ij jun tyemp ojkamb'a'tz jun
tb'anil, qa nlay kaj qsi' tzan
jk'ulun galan.
10 Astilji ajna'l tzunx at
tyemp tzan jk'ulun te galan,
a tgan tzan qonen najji
kyuky'i ab'lchaq xjal, b'ix
pyor kyuky'i qerman aj
wit'lik kyk'u'j ti'j Krist.

Jun Kawb'il

11 Intok esi' enab'l ti'j te
ntz'ib'en tuky'i nletr b'an li-
maq, a'inx wetz nqet ntz'ib'a'
te etetz.
12 Kye aj kygan tzan tok
si'let etechalul, kyetz cha ky-
gan tzan kykaj galan kyuky'i
kye xjal b'ix k'on kygan tzan
tok kyen twitz xhcho'nal tzan
tpaj tkamlen te Krist twitz
krus.
13 Komo kyetz [eq'i' ky-
itza' te kostumbr] n'ok ksi'
kyechalul [iktza' nyolin te
Kawb'il], per ni kyetz k'onti'l
eq'i' kyitza' kyaqil aj nyolin te
Kawb'il, per kygan tzan tok
si'let etechalul tzan kyyolin
ax etetz nkx'ok lapet kyi'j.
14 Per wetz nlay ntzoqpij
tzan tqet njiq'b'a' wib'x,
sinoke a'ox ti'j tkamlen te
Qajawil Jesukrist twitz krus.
Komo tzan tpaj tkamlen twitz
krus, te aj nya'tx galan aj n'el
tgani' tuq te nchi'jel ma'tx
ponaj, ya k'onti'l toklen wi'j
b'ix wetz ya k'onti'l woklen
ti'j.‡
15 Qa atok qechalul qa
k'onti'lji, te nini k'onti'l
toklen, sinoke ajna'l a'o' jun
xjal ak'a'j.*
16 Tz'ok si'xwit jun
chewsb'il tuj kyanim kkyaqil
kye aj nkye'okslan te nini,
b'ix tz'okxwit lo'et tk'u'j te
Qtata Dios kyi'j tzan tpaj a'e'
te tijajil Israel b'an b'an'ax aj
te Qtat.
17 Ajna'l k'onkyxwit tz'ok
junky b'is wi'j tzan nijunwt;
wetz oje tz'ok wen nim ok'ol
ti'j nchi'jel tzan tpaj te xh-
cho'nal aj oje tz'ok wen tzan
tpaj [wokslb'en] ti'j Jesus.
18 Erman waq, tzaj si'xwit
tuj etanim jun nim b'an galan
tzan tpaj te Qajawil Jesukrist.
Intky'ikxwit ikxji.

* **6:9** 2Tes 3:13 ‡ **6:14** Tuj yol gryeg nyolin ikxjani: “tzan tpaj tetz n'el tuj nwitz ke kye aj twitz tx'o'tx' oje kye'ok klabi' twitz jun krus, b'ix n'el tuj kywitz ke wetz oje kyin'ok klabi' twitz jun krus.” * **6:15** Jer 4:4; Wnch 3:3-8; Rom 2:28-29; Fil 3:3; Kol 2:11-13; 2Kor 5:17

Te Stz'ib'en Pa'k Kye Qerman Aj Amaq' Efeso

Jun Limb'il

1 Wetz a'in Pa'k tky'ixel Kristo Jesus tzan tpaj ikxji tgan tuq te Qtata Dios. Nqet ntz'ib'a' te etetz aj Efeso* aj pawamix te Qtata Dios, etetz aj k'onti'l nkaj esi' te Kristo Jesus.

2 Te Qtata Dios b'ix te Qajaw Jesukrist tzaj ksi'xwit te etetz jun nim b'an galan b'ix qet kchewsa'xwit ek'u'j.

Nqochalaj Ti'j Te Qtata Dios Tzan Tpaj O'el Tjoyo' Tzan Qok Tk'wa'al

3 Intqet jiq'b'a'xwit te [Qtata Dios] aj ntzaj na'o' tzan Tk'wa'al, aj Qajaw Jesukrist. Tetz ma'tx tzaj tsi' qetz tidi'chq b'an galan tuj ka'j tzan tpaj te Krist.

4 Komo atx aj mina' tuq tqet tk'ulu' te twitz tx'o'tx', oje qo'el tjoyo' tzan tpaj te Krist, tzan qten pawamo' a'ox te tetz b'ix tzan tok saq qanim tuj twitz.

5 B'ix tzan tpaj nqoqet tgani', b'isu'xkix tuq tzan qok tk'wa'al tzan tpaj te Jesukrist iktza'x ojetq qet tb'isu' atx b'an oqtxi' iktza'xkix tuq tetz tgan.

6 Ikxji tzan qyolin yol b'an galan te Qtata Dios ti'j te aj nim b'an galan aj ntzaj tsi' qajsik qetz aj k'onti'l tuq nqajo', b'ix k'onti'l n'oknoj qyol tzan txik jq'uma' ti'j kyaqil aj b'an galanni aj otzaj tsi' tzan tpaj [te Jesukrist,] te Tk'wa'al aj gani' nim titza'.

7 Te Tk'wa'al oje tkolpij a'o' tzan tpaj telen xhchiky'el aj tkamik, oqet tnajsa' qchoj* tzan tpaj tetz nim b'an galan nab'lin quky'i'l anke k'onti'l nqajo',

8 ikxji oqet tyek'u' te qetz tuky'i jun tnab'l b'an tume'l b'ix tzan tqet qb'isu' byenech tuj tume'l.

9 Ikxji otzaj tyek'u' te aj k'onti'l tuq n'el kyniky' kye xjal ti'j tb'aya', per otzaj tyek'u' iktza'x tuq tetz tgan te jun galan te qetz iktza'x tuq b'isu' titza' atx b'an oqtxi'

10 tzan tky'ik oj tpon te q'ij, tzan tok kyaqil tuj tq'ab', kyaqil te twitz ka'j b'ix kyaqil te twitz tx'o'tx'.

11 B'ix tzan tpaj tetz te Qtat o'el tjoyo' iktza'xkix ojetq tuq qet tb'isu', komo tetz nk'ulun kyaqil iktza'xkix ojetq qet tb'isu'.

12 Ikxji tzan qok qetz, aj tb'ay okaj lo'et jk'u'j ti'j, tzan qna'on tetz tzan tpaj nim tajwalil.

13 B'ix yaji ax etetz aj tok echa'o' te tpakb'alil galan ti'j te b'an'ax aj nkxtkolo', etetz aj etokslan ti'j Krist, okaj te Txew Dios tuj etanim te jun etecha'l,* te Txew aj te Qajawil okaj tsi' tyol ti'j.

14 Komo te Txew tuj qanim telponx ojk'amo'tz te aj otzajel tsi' [te Qtata Dios] max

* **1:1** Kya 18:19-21; 19:1 * **1:7** Kol 1:14 * **1:13** 2Kor 1:22

oj tkolpin kyaqil kye xjal aj
etzame' titza' tzan qna'on te
Qtat tzan tpaj nim tajwalil.

Te Pa'k Nxnaq'tzan Tuky'i Qtata Dios Kyi'j Kye Aj Efeso

15 Astilji wetz, tzan tpaj
n'ok ncha'o' titza' etetz b'an
wit'lik ek'u'j ti'j te Qajaw Je-
sus b'ix b'an nkyeqet egani'
kye aj pawame' te Qtata Dios,
16 astilji wetz k'onti'l nkaj
nsi' tzan txik nsi' pixon te
Qtata Dios eti'j etetz oj nx-
naq'tzan tuky'i'l.
17 [Nxik nqani' tuky'i] te
Qtata Dios aj ntzaj na'o' tzan
te Qajaw Jesukrist b'ix aj b'an
galan nab'lin quky'i'l, wetz
nxik nqani' tuky'i'l tzan stzaj
tsi' jun enab'l b'ix tzan stzaj
tyek'u' te aj cha ewj tuq ti'j,
tzan tok etotzqila' byenech,
18 b'ix ikxji tzan tel eniky'
tidi' lo'ik jk'u'j tzan tpaj
qxiklen tuk'le', osey tzan
tel eniky' titza' b'an tb'anil
kyaqil te aj qetza'tz junch'in
kyuky'i kye txq'anky aj
pawame' titza',
19 b'ix [tzan tel eniky'] titza'
tetz tuky'i tajwalil aj mas b'an
nim twitz kyaqil, tetz n'onen
quky'i'l qetz aj nqo'okslan ti'j.
20 [B'ix tuky'i aj tajwalilni]
ok'ulun tzan tjaw tanq'insa'
te Krist b'ix otk'uluj tzan tqet
wit'let tuj tb'anq'ab' tuj ka'j,*
21 b'ix tetz tajwalil mas nim
twitz kyaqil k'ulul mandad
b'ix kyaqil aj at kyajwalil tuj
kyaq'iq' qa tuj ka'jji b'ix mas
nim tajwalil kywitz kyaqil
xjal aj b'an otzqi'mj-e',* b'ix
kyi'j kyaqil ajna'l tzani twitz
tx'o'tx' b'ix tuj junky tyemp
mas yaj tuj ka'j.
22 Kyaqil okaj tsi' tuj tq'ab'
te Krist b'ix okaj tsi' tzan tok
te twitzale' ti'j kyaqil kxol kye
aj nkye'okslan ti'j.*
23 Kyetz iktza' xhchi'jel,
komo aji tetz atqex tuj
kyanim kkyaqil kyetz.†

2

Te Aj Nim B'an Galan Aj Oqet Tk'ulu' Te Qtata Dios Tzan Jqet Tkolo'

1 Tb'aya' etetz kamnaq tuq
a'ix tzan tpaj te etil b'ix te
echoj.
2 Nqet tuq ek'ulu' iktza'x
nkyek'ulun kye xjal aj twitz
tx'o'tx' b'ix iktza'x tgan te
twitzale' kyi'j kye malspirit
tuj kyaq'iq' aj n'aq'unan tuj
kyanim kye aj k'onti'l nqet
kyoksla' te Qtata Dios.
3 Qkyaqil qetz oqtxi'
nqob'et tuq iktza'x kyetz,
nqok'ulun tuq iktza'x tgan te
qchi'jel b'ix iktza'x tuq te aj
njaw kanet tuj qwi'. Astilji
te aj nqajo' tuq tzan stzaj si'
jun xhcho'nal qi'j tzan tq'oj
Qtata Dios iktza'x nkyajo' kye
txq'anky xjal aj twitz tx'o'tx'.
4 Per te Qtata Dios b'an nim
nlo'et tk'u'j qi'j, b'ix tzan tpaj
nqoqet tgani' nim,

* **1:20** Sal 110:1 * **1:21** Aj yol tuj kastiy iktza' "todo principado, autoridad, poder, señorío y todo nombre que sea nombrado" b'ix nini telponx ti'j kyaqil aj at.
* **1:22** Sal 8:6 † **1:23** Aj yol "iktza' xhchi'jel" telponx kye xjal aj nkye'okslan te Krist, kyetz iktza' xhchi'jel tzan tpaj te Txew Dios nqex tuj kyanim b'ix nnajan tuj kyanim iktza' tjay, osey, kyetz xhchi'jel; Kol 1:18.

5 anke kamnaq tuq a'o'
tzan tpaj te qchoj, tetz otzaj
tsi' jun qanq'in junx tuky'i
Krist.* Astilji okxqet tkolo'
etetz tzan tpaj tetz b'an galan
nab'lin b'ix nya'tx tzan tpaj-
wit n'etajo'.
6 B'ix junx tuky'i Kristo
Jesus te Qtata Dios ojaw
tanq'insa' a'o' b'ix oqet
twit'b'a' a'o' junx tuky'i'l tuj
ka'j.
7 Oqet tk'ulu' nini tzan tqet
tyek'u' kywitz kyaqil kye aj
kye'ul mas yaj, titza' tetz ntzaj
tsi' qajsik jun nim b'an galan,
iktza'x b'an galan nab'lin
quky'i'l tzan te Kristo Jesus
[aj otzaj tlajo' kolol qetz].
8 Tzan tpaj te Qtata Dios
b'an galan nab'lin etuky'i'l
anke k'onti'l n'etajo', etetz
kolomix titza' toklen wit'let
ek'u'j ti'j; nya'tx tzan tpaj-wit
galan a'ix, sinoke a te Qtata
Dios ntk'ulu' etuky'i'l ikxji
cha ekotz,
9 b'ix nya'tx tzan tpaj jun
ek'ulb'en galan, ikxji tzan
k'on tqet tjiq'b'a' tib' nijunwt.
10 Komo a'o' tk'ulb'en tetz,
aji tetz oqet k'ulun te qetz
tzan te Kristo Jesus tzan
jk'ulun jun galan aj b'isu'xkix
tuq titza' tzan tqetkix jk'ulu'.

11 Instzaj ena'o', tb'aya'
[kye aj tijajil Israel], kye aj
at kyechalul, kyetz n'ok tuq
kyq'uma' ikxjani eti'j [etetz
aj nya'tx kyijajil a'ix]: "Etetz
k'onti'l etechalul." Per kyetz
kyechalul cha kyk'ulb'en xjal.
12 Instzaj ena'o', etetz
tb'aya' k'onti'l tuq atqet te
Krist etuky'i'l, b'ix nya'tx a'ix
tuq aj tijajil Israel, komo
k'onti'l tuq etoklen ti'j te aj
oxik tsi' te Qtata Dios tyol
ti'j kyuky'i'l, b'ix k'onti'l ja'
tuq lo'ik ek'u'j [tzan ekolet],
k'onti'l tuq atqet te Qtata Dios
etuky'i'l tzani twitz tx'o'tx'.
13 Per yatzun ajna'l tzan te
Kristo Jesus etetz aj laq'chik
tuq atix [ti'j Qtata Dios b'ix
kyi'j kye aj etzame' titza'],
ajna'l oje kx'ok junch'in*
[kyuky'i'l] tzan tpaj tkamlen†
te Krist.
14 Komo aji tetz te aj owul
swal jun chewsb'il qxol* qetz
qkyaqil, b'ix otk'uluj tzan qok
cha jun b'uch'uj qetz aj kab'e'
b'uch'uj xjal a'o' tuq tb'aya',
ikxji owel tin te aj npawan
tuq te qetz qxol.
15 Ikxji tzan tpaj tkamlen,
owel teq'i' te q'oj‡ b'ix te
Kawb'il aj okaj tq'uma' te aj
presis tuq tzan tqet qoksla',*
b'ix yaji tzan kyok tjunch'i'
kye kykab'il b'uch'uj xjal
tzan qok cha jun b'uch'uj-oq
qkyaqil, ikxji ochewsan jk'u'j
qetz qkyaqil.
16 B'ix ax tzan tpaj tkamlen
te Krist twitz krus, tetz opon
tnajsa' te q'oj qxol qkyaqil
qetz tuky'i Qtata Dios,* ikxji
otk'uluj tzan qten cha jun
b'uch'uj-oq xjal te tetz iktza'
cha jun xhchi'jel.
17 Te Krist owul swal jun
tpakb'alil tzan xhchewsan

* **2:5** Kol 2:13 * **2:13** Ax: laq'chet. † **2:13** Ax: tkyiky'el. * **2:14** Wnch 14:27 ‡ **2:15** Tuj junjun Tu'jal Qtata Dios, ja yol "owel teq'i' te q'oj" nkaj tuj taqan 14, per tuj junjunky nkaj tuj taqan 15. * **2:15** Kol 2:14 * **2:16** Kol 1:20

kyk'u'j kyaqil xjal, nya'tx a'ox
te etetz aj laq'chik tuq atix
ti'j Qtata Dios, sinoke ax kye
[aj tijajil Israel] aj qaynin tuq
ate' ti'j.*
18 Komo tzan tpaj te Krist,
kye kykab'il b'uch'uj xjal aj
a'o' tuq, ajna'l qkyaqil b'a'n
tzan qok laq'chet ti'j te Qtat
tzan tpaj axkix Txewji te
qkyaqil.
19 Astilji etetz ajna'l nya'tx
a'ix iktza' laq'chik xjal ni
iktza' xjal cha aj k'onti'l
otzqi'mj-e', sinoke ajna'l etetz
at etoklen junch'in kyuky'i
kyaqil kye aj pawame' te
Qtata Dios, b'ix a'ix aj kxol
kye aj tk'wa'al Qtata Dios.
20 Etetz a'ix iktza' jun jay aj
wit'b'a' tajsik twit'lel; b'ix te
ewit'lel etetz aj iktza' jay a'ix,
axkix [te aj okaj kxnaq'tza']
kye tky'ixel Jesus b'ix kye yo-
lil tyol Dios, b'ix a te Kristo Je-
sus iktza' te tb'ay ab'j twit'lel
te jay,*
21 b'ix tzan tpaj tetz, qetz
qkyaqil junch'in ato', b'ix
kyeb'ayle' nqo'ok iktza' jun
nim jay cha a'ox pawa' te
Qajawil
22 b'ix ax etetz nkx'ok
junch'in kyuky'i kye txq'anky
tuky'i Krist tzan etok iktza'
jun nim jay aj ja' nnajan te
Txew Dios.*

3

Te Pa'k Te Pakb'on Aj Okaj Si' Kxol Kye Aj Nya'tx Tijajil Israel

1 Astilji, wetz akyin-
qex pres tzan tpaj txiklen
npakb'a' te tpakb'alil ti'j
Kristo Jesus te jun galan
te etetz aj nya'tx a'ix tijajil
Israel.
2 Etetz eteb'enky te Qtata
Dios otzaj tsi' wajwalil tzan
nxnaq'tzan exol etetz te
tpakb'alil ti'j te nim b'an
galan aj ntzaj tsi'.
3 Tetz otzaj tyek'u' wetz
te aj k'onti'l tuq n'el qniky'
ti'j tb'aya', iktza'x ma'tx qet
ntz'ib'a' ch'in ti'j.
4 Oj tjaw ete'e' te ntzani,
b'a'n tzan tel eniky' wetz
web'en te aj k'onti'l tuq n'el
qniky' ti'j te Krist tb'aya'.
5 Te aj nini k'onti'l oxik
yek'u' kye nijunwt oqtxi',
sinoke man ajna'l oje tzaj
yek'u' kye a'e' tky'ixel b'ix kye
a'e' aj yolil tyol aj pawame'
a'ox te tetz, oje tzaj yek'u' tzan
te Txewx.
6 [Te aj k'onti'l owel niky'j
ti'j tb'aya' a te ntzani:]* Kye
aj nya'tx tijajil Israel, ax kyetz
okyk'amo'tz te aj otzajel tsi'
Qtata Dios te qetz; ax kyetz
qerman qib' kyuky'i'l b'ix ax
kyetz at kyoklen ti'j te aj oxik
tsi' te Qtata Dios tyol ti'j, aj
nponkix ti'j te Kristo Jesus aj
otzaj tsi' te tpakb'alil galan.
7 Te Qtata Dios inkaj tsi'
tuky'i jun wajb'en tzan
npakb'an aj tpakb'alilni, b'ix
inkaj tsi' tuj jun tume'l b'an
galan anke k'onti'l nwajo',
b'ix inkaj tsi' tuky'i nim
tajwalil tetz.
8 Wetz kywitz kyaqil kye aj

* **2:17** Isa 57:19 * **2:20** Isa 28:16; Mat 21:42 * **2:22** 1Kor 3:16-17 * **3:6** Kol 1:26-27 * **3:8** 1Kor 15:9

pawame' te Qtata Dios, wetz
[nna'o'] k'onti'l nwajo' te ja
wajwalilni,* per te Qtata Dios
oje tzaj tsi' ja wajwalilni tzan
npakb'an kxol kye aj nya'tx
tijajil Israel, tzan npakb'an te
tpakb'alil ti'j te aj b'an tb'anil
aj at tuky'i Krist
9 b'ix tzan txik npakb'a' kye
kyaqil xjal titza' tuq atok te
tume'l ti'j te aj a'ox tuq Qtata
Dios teb'en tb'ay. Komo aji
tetz oqet k'ulun kyaqil
10 tzan tok kcha'o' ajna'l
kyaqil kye aj at kyajwalil tuj
ka'j b'ix kye aj at kybalor tuj
ka'j, tzan tok kcha'o' ti'j te aj
nim ntb'isu' te Qtata Dios b'ix
tzan tok kcha'o' nini tzan kye
aj nkye'okslan te tetz.
11 Oqet tk'ulu' ntzani ik-
tza'xkix aj ojetq tuq qet tb'isu'
te jun-ele'x atx aj b'an oqtxi'
b'ix tzan tk'ulun ikxji tzan te
Qajaw Kristo Jesus.
12 Komo tzan tpaj te Krist,
ajna'l k'onti'l nqoxob' b'ix
k'onti'l nqoky'ixwik tzan qok
laq'chet ti'j Qtata Dios tzan
tpaj toklen wit'let jk'u'j ti'j
Krist.
13 Astilji wetz ngan tzan
txik nq'uma' etetz tzan k'on
eb'isun ti'j te xhcho'nal aj
n'ok wen twitz tzan epajni,
komo te ntzani owokel te jun
nim b'an galan te etetz.

*Junky'el Te Pa'k Nx-
naq'tzan Tuky'i Qtata Dios
Kyi'j Kye Aj Efeso*

14 Astilji, wetz nkyinqet
mejlet twitz Qtata Dios b'ix
nqet nwitz twitz,
15 komo tzan tpaj tetz ate'
kye kyaqil aj akyeqet tuj ka'j
b'ix kyaqil kyijajil xjal twitz
tx'o'tx'.
16 [Wetz nxik nqani'
tuky'i'l] tzan txik tsi' te Txew
jun nim ebalor tuj etanim b'ix
tzan txik tsi' iktza'x tetz at
nim tidi'chq b'an galan,
17 b'ix nxik nqani' tzan sten
te Krist tuj etanim tzan tpaj
wit'lik ek'u'j ti'j, b'ix tzan txik
esi' elok'il b'ix tzan eten b'an
jwert ti'j titza' tetz nqoqet
tgani'.
18 Ikxji tzan tel eniky'
junx kyuky'i kye txq'anky
aj pawame' te Qtata Dios
janik'pon b'an nim [nqoqet
tgani']
19 b'ix tzan tok eten titza'
te Krist nkxqet tgani' mas
nim twitz te aj b'a'n tzan
tqet qxima', b'ix ikxji tzan
tok en b'an byenech te
xhchqitz'unal Qtata Dios eti'j.
20 Ntons, ajna'l ti'j [te Qtata
Dios] aj b'a'n tzan tk'ulun mas
nim twitz te aj nxik jqani' b'ix
mas nim twitz te aj nqet qx-
ima', iktza'x te qbalor aj ntzaj
tsi' tuj qanim,
21 intqet jiq'b'a'xwit qxol
qkyaqil qetz aj nqo'okslan te
tetz, intqet jiq'b'a'xwit qxol
tzan te Kristo Jesus te jun-
ele'x. Intky'ikxwit ikxji.

4

*Junch'i' Qib' Qxolx Tzan Te
Txew Qtata Dios*

1 Ntons astilji wetz aj aky-
inqex pres tzan tpaj txiklen
npakb'a' ti'j te Qajawil, wetz
nqet nwitz ewitz tzan eb'et
tuj jun tume'l galan tzan tpaj
oje kxik uk'le' [tzan te Qtata
Dios] tzan eb'et ikxji.

2 Inkxik ena'o' kye txq'anky
tb'ay ewitz etetz b'ix
pe'eyolin waq kyeb'a' kyuky'i
txq'anky, b'ix insten epasens
exolx tuky'i jun tk'u'jlal b'ix
gani' etib' exolx,*
3 b'ix k'on kaj esi' tzan eten
junch'in exolx tuky'i te Txew
Dios, komo aji tetz nchewsan
te ek'u'j.
4 A'ox cha jun xhchi'jel
[te Krist tzan qkyaqil], b'ix
cha junkix te Txew [Dios
te qkyaqil], b'ix axkix parej
uk'lemo' qkyaqil tzan tkaj
lo'et jk'u'j a'ox ti'j tetz.
5 B'ix a'ox cha jun te Qa-
jawil at, b'ix cha jun tumelil
titza' tzan tok wit'let jk'u'j ti'j,
b'ix ax cha jun [tidi' telponx
ti'j] te tjawlen si' a' qwi',
6 b'ix cha jun Dios
ntzaj qna'o', b'ix a'ox tetz
k'wa'lon kyi'j kyaqil, a'ox
tetz at tajwalil kyi'j kyaqil,
n'aq'unan kyuky'i kyaqil,
atqet kyuky'i kyaqil.
7 Per oje tzaj tsi' te
junjunchaq te qetz [jun
qajb'en] tzan jk'ulun iktza'x
janik'ponkix ntzaj tsi' te Krist
mas galan twitz aj nqajo'.*
8 Astilji te Tu'jal Qtata Dios
nyolin ikxjani: “Tetz ojax [tuj
ka'j] b'ix exik tin tuky'i'l jun
jitzij kye aj pres tuq ate', b'ix
oxik tsi' kyajb'en [te junjun-
chaq].”*
9 ¿Ntons ti' telponx oj
txik q'umlet “ojax tuj ka'j”?
Telponx tetz tb'ay okyaqul
tzani twitz tx'o'tx',*
10 b'ix te aj okyaqul tzani
twitz tx'o'tx' axkix te aj ojax
max tuj ka'j tajsik kyaqil tzan
tk'ulun mandad ti'j kyaqil.
11 B'ix ajixk tetz ekaj tsi'
junjun te tky'ixel, b'ix jun-
junky te aj yolil tyol, b'ix jun-
junky te pakb'al te tpakb'alil
titza' nqokolet, b'ix junjunky
kye qerman pastor, b'ix jun-
junky te xnaq'tzon qxol.
12 B'ix kyaqil nini tzan
kyb'antik byenech iktza'
tetz oqet tb'isu' kyi'j kye aj
pawame' titza' tzan kyonen
kyuky'i qerman, tzan kyok
jwert kkyaqil kye aj q'apo'
kyib' te Krist.†
13 B'ix te nini tzan qok
junch'in qkyaqil ja' wit'lik
jk'u'j b'ix tzan tok qotzqila'
byenech te Tk'wa'al Qtata
Dios tzan qten b'an jwert
tuky'i'l max oj qok mer iktza'
te Krist.
14 Ikxji qetz ya nlay qo'ok
iktza' k'wa'l aj kob'chaq njaw
kky'ixpu' tzan kyb'isun b'ix
ja'chq nkyexik juk'u' tzan jun
xnaq'tzb'ilj b'ix ikxji nkye-
qet eq'i' tzan kye xjal aj cha
nkyejoyon tume'l titza' tzan
kyqet kyeq'i' txq'anky tzan
kxik kyin tuj jun b'ey aj nya'tx
galan.
15 Mejor qob'ajyolin te
b'an'ax tzan tpaj nkyeqet
qgani' kye qerman, b'ix
ikxji nqo'ok mas iktza' Krist
ti'j kyaqil, komo aji tetz
te twitzale' kxol kyaqil aj
nkye'okslan ti'j.
16 B'ix komo qetz iktza'

* **4:2** Kol 3:12-13 * **4:7** Rom 12:6; 1Kor 1:7; 7:7 * **4:8** Sal 68:18 * **4:9** Ax: oqex tjaq' tx'o'tx' max aqes. † **4:12** Te yol “edificación” telponx nya'tx cha a'ox tzan qok jwert sinoke ax tzan qpuqun.

xhchi'jel tetz, kabal ato' junch'in qkyaqil qa qkyaqil qetz nqok'ulun te qaq'un aj okaj tsi' qetz, b'ix ikxji nqo'ok jwert tuky'i jun tume'l aj nqet qgani' qib'x.*

Te Qanq'in Ak'a'j Aj Ntzaj Tsi' Krist

17 Ntons komo wetz aj te Qajawil a'in, oxe'l nq'uma' te etetz ikxjani: Ya k'onky kxb'et iktza' nkyeb'et kye aj nya'tx tijajil Israel [aj k'onti'l nkye'okslan ti'j te Qtata Dios], kyetz nkye'anq'in tuky'i jun kynab'l aj pur nya'tx galan,

18 b'an qlolj tuj kywitz tzan tpaj laq'chik ate' ti'j Qtata Dios, [k'onti'l jun kyanq'in ak'a'j tuky'i'l] tzan tpaj k'onti'l n'el kyniky' ch'inwt ti'j tetz tzan ktz'akal.

19 Ya k'onti'l nkyeb'isun qa nya'tx galan te kypak'achul b'ix oje xik kyq'apo' kyib' tzan kyk'ulun tidi'chq aj ntz'ilan tuj kyanim b'ix cha kyk'ulunqet tidi'chq tzan tel kyetza' te aj n'el kyq'ajab' ti'j.*

20 Per etetz nya'tx ikxji owok etotzqila' te Krist tzan etanq'in ikxji,

21 qa b'an'ax owok echa'o' ti'j tetz b'ix oje kxik xnaq'tza' ti'j tetz, iktza' te tume'l b'an'ax ti'j tetz.

22 Intkaj ekola' te tume'l titza' nkxk'ulun tuq tb'aya',* komo cha npon enajsa' etib' tuq tzan tpaj cha nqet tuq eq'i' eti'j tzan te aj nya'tx galan n'el tuq egani'.

23 Ajna'l a tgan tzan tky'ixpjik titza' nkxb'isun tuj etanim tzan tok kyaqil ak'a'j,

24 b'ix a tgan tzan txik eteq'i' te tume'l te etanq'in ak'a'j* iktza'x okxkaj tsi' te Qtata Dios tzan etok iktza' tetz,* tzan eb'et tuj jun tume'l b'an galan b'ix tzan eten b'an b'an'ax saq etanim tuj twitz.

25 Astilji etetz ya k'onky kxnik'on, sinoke a'ox pe'eyolin te b'an'ax* kyuky'i qerman‡ tzan tpaj qkyaqil qetz junch'in a'o'.*

26 Qa etetz ma kxjaw q'ojlik, k'on kxjoyon choj, b'ix oj tex q'ij ya k'onky tzan eq'ojin mas,*

27 k'on xik esi' lad te Tajaw Choj.

28 Te aj n'elq'an tuq tb'aya', ajna'l intkaj tsi' tzan telq'an b'ix intaq'unan tuky'i jun tume'l galan tzan tonen kyuky'i kye aj presis jun onb'il te kyetz.

29 K'on kxyolin jun yol nya'tx galan sinoke tzan eyolin yol galan aj owoneyon kyuky'i kye aj nkyecha'on tzan tok jun nim b'an galan te kyetz.

30 K'on ek'uluj tzan tb'isun te Txew Dios, komo tzan tpaj tetz atqex tuj etanim te jun etecha'l maxkix oj tpon te q'ij oj ekolet.

31 Intkaj esi' te kyaqil q'oj tuj etanim, b'ix intkaj esi'

* **4:16** Kol 2:19 * **4:19** Rom 1:21-25 * **4:22** Kol 3:9 * **4:24** Kol 3:10 * **4:24** Gén 1:26 * **4:25** Zac 8:16 ‡ **4:25** Ax: qbesin. * **4:25** Rom 12:5 * **4:26** Sal 4:4; Chaw 1:19-20

tzan ejaw q'ojlik b'ix kyaqil te
etx'u'jil, b'ix k'on kx'ok xtx'ay,
b'ix intkaj esi' te yol nya'tx
galan b'ix kyaqil aj tidi'chq aj
nya'tx galan.
32 Pe'etok waq galan
kxnab'lin kyuky'i txq'anky,
b'ix intok lo'et ek'u'j kyi'j,
b'ix inkyqet enajsa' iktza'x te
Qtata Dios okxqet tnajsa' tzan
tpaj [tkamlen] te Krist.*

5

Te Tume'l Titza' Tzan Qb'et Qetz Aj Tk'wa'al Qtata Dios A'o'

1 Ntons astilji, intel etin
iktza' te Qtata Dios nab'lin,
komo etetz a'ix tk'wa'al Qtata
Dios b'ix ganimix nim titza'.
2 B'ix intqet egani' etib'x
exolx iktza'x te Krist nkxqet
tgani' b'ix oxik tq'apo' tib'
tzan tok iktza' jun present
tzan qpaj qetz, te jun oyej aj
n'el b'an galan tuj twitz Qtata
Dios.*
3 Etetz k'on tok te k'ajajb'ilj
exol, b'ix te aj tidi'chq aj
ntz'ilan tuj etanim, ni tidi'chq
nya'tx galan aj n'el tgani' te
echi'jel, k'on eximan ch'inwt
ti'j kyaqil nini tzan tpaj etetz
pawamix te Qtata Dios.
4 K'on kxyolin jun yol aj
nkyeky'ixwik xjal ti'j, ni jun
yol aj k'onti'l token, pyor
jun yol xhch'ajyol, tzan tpaj
kyaqil nini nya'tx galan.
Mejor pe'ena'on waq te Qtata
Dios tzan txik esi' pixon te
tetz.
5 A tgan tzan tel eniky'
te ja ntzani: ab'l aj cha
tk'ajajinqet, qatzun nk'ulun
nya'tx galan tuky'i xhchi'jel,
qatzun tidi'chq nk'ulun tzan
tel tetza' te aj n'el tq'ajab' ti'j,
komo ikxnini n'ok tsi' tk'u'j
ti'j jun tidi' aj ntzaj tna'o' mas
twitz te Qtata Dios,* ntons
te aj xjal nini nlay k'amon
jun tanq'in te jun-ele'x tuky'i
Qtata Dios.
6 Intok esi' enab'l tzan
k'on eqet eq'i' tuky'i yol aj
k'onti'l tidi' token, tzan tpaj
kyaqil nini ntzaj tq'oj te Qtata
Dios, oxe'l tsi' xhcho'nal
kyi'j kyaqil aj k'onti'l nqet
kyoksla'.
7 Etetz k'on tz'ox esamo'
etib' kxol,
8 komo etetz tb'aya'
atikxqex tuq tuj qlolj,*
per ajna'l atikxqet tuj
xhchk'atunal te Qajawil.
Astilji ajna'l pe'eb'et ik-
tza'xkix atikxqet tuj
xhchk'atunal,
9 komo kyaqil aj nb'antik
tzan tpaj nqob'et tuj te
xhk'atun kyaqil aj b'an galan,
kyaqil aj tume'l b'ix aj b'an
b'an'ax;
10 ikxji oqtel eyek'u' aj nqet
tuj twitz Qtata Dios.
11 B'ix k'on tz'ox esamo'
etib' tuj tidi'chq aj nkyk'ulu'
kye aj ateqex tuj qlolj, te aj
nkyk'ulu' k'onti'l n'el te jun
galan, sinoke a tgan tzan txik
eyoli' nini nya'tx galan
12 tzan tpaj te aj kyk'ulb'en
tuj qlolj† b'an nya'tx galan
b'ix nqoky'ixwik tzan qyolin
ti'j.
13 Per oj tel niky'j tzan

* **4:32** Kol 3:13 * **5:2** Exo 29:18 * **5:5** Kol 3:5; Gal 5:20 * **5:8** Qlolj telponx kyaqil aj nya'tx galan. † **5:12** Ax: kyk'ulb'en ewj.

te chk'atunal kyaqil te aj
nya'tx galan, kyaqil nkaj b'an
eb'l tzan tpaj te chk'atunal
nk'ulun tzan tkaj eb'l kyaqil.
14 Iktza'x nyolin ikxjani:
“Intel awatl yatz aj nchwitan,
intel apawa' awib' kxol kye
kamnaq, b'ix te Krist oxe'l tsi'
xhchk'atunal tuj awanim.”
15 Astilji intok esi' enab'l
tzan eb'et nya'tx iktza' naqe
k'omb'a' kxb'isun, sinoke
pe'eb'et waq tuky'i jun enab'l
b'an galan tzan eb'isun tuj
tume'l,
16 b'ix tzan tok esi' waq
ek'u'j tzan token galan etitza'
te tyemp* tzan tpaj te ja
tyemp ajna'l aj itz'ojo'ni pur
nya'tx galan nky'ik.
17 Astilji k'on kx'ok mok'
sinoke intok esi' enab'l tidi'
tgan te Qajawil.
18 K'on kxbolin tuky'i te
ta'al ub tx'amsa' tzan tpaj
okxe'l tin tuj jun b'ey aj okx-
poyon tnajsa'; sinoke tzoqpi-
jwaq tzan tk'ulun mandad te
Txew Dios tuj etanim tuky'i
nim tajwalil.
19 Pe'eyolin exolx etetz pur
tuky'i b'itz aj Tu'jal Dios b'ix
tuky'i b'itz aj nkxna'on te
Qtata Dios b'ix tuky'i tidi'chq
b'itz te tetz, pe'eb'itzan b'ix
pe'ena'on tetz tuky'i jun
tk'u'jlal tuj etanim.
20 Tuj kyaqil tyemp intxik
esi' pixon te Qtata Dios ti'j
kyaqil tuky'i tb'i te Qajaw Je-
sukrist,*
21 b'ix pe'etonen etib'x ex-
olx tzan tpaj nqet etoksla' te
Krist.

Jun Konsej Kye Aj Xujelb'aj-e'

22 Ntons astilji etetz aj xu-
jelb'aj a'ix, pe'etokslan kye
etichmil iktza'x nkx'okslan te
Qajawil*
23 tzan tpaj te ichmilb'aj
aji te twitzale' ti'j te txu'jel
iktza'x te Krist aji te twitzale'
kxol kye aj nkye'okslan ti'j
b'ix aji te okoloyon kyi'j
kyetz, komo kyetz a'e' te aj
xhchi'jel.
24 Iktza'x qetz aj nqo'okslan
ti'j Krist nqet qoksla', ax ikxji
kye xujelb'aj a tgan tzan
kyokslan kye kyichmil ti'j
kyaqil.

Jun Konsej Kye Aj Ichmilb'aj-e'

25 Etetz ichmilb'aj, inkyqet
egani' waq kye exu'jel iktza'x
te Krist nkyeqet tgani' kyaqil
kye aj nkye'okslan ti'j b'ix
oxik tq'apo' tib' tzan tkamik
tzan kypaj*
26 tzan kykaj pawame' a'ox
te tetz oj tkaj saq kyanim tzan
te Tyol Qtata Dios,
27 b'ix ikxji tzan tk'amon
kyetz b'an xhqitz'un ti'j
kyanim, k'onti'l tz'il kyi'j
b'ix ch'inwt nya'tx galan
kyi'j,* sinoke tzan kyten
jun b'uch'uj xjal sjapun tuj
kyanim b'ix ch'inwt nya'tx
galan kyi'j.
28 Ax kye ichmilb'aj, a
tgan tzan tqet kygani' kye
kxu'jel iktza'xkix nqet ky-
gani' kyib'x. Ab'l te aj nqet

* **5:16** Kol 4:5 * **5:20** Kol 3:16-17 * **5:22** Kol 3:18; 1Xhp 3:1 * **5:25** Kol 3:19; 1Xhp 3:7 * **5:27** 2Kor 11:2; Tmnk 21:2,9

tgani' txu'jel axk tetz nqet
tgani' tib',
29 komo nijunwt ab'l n'el
tik'o' te xhchi'jelx sinoke
ntk'ulu' tzan sten galan
b'ix nqet ten tib'. Ikxji te
Krist nkyeqet ten kye aj
nkye'okslan ti'j,
30 komo qetz a'o' xhchi'jel
tetz.
31 "Astilji te ichan okyeka-
jel tsi' stat b'ix tnan tzan
tok junan tuky'i txu'jel b'ix
kykab'il kyetz okye'okel ik-
tza' cha jun xjal."*
32 Te ntzani b'an kwest tzan
tel qniky' ti'j, per wetz ajna'l
nkyinyolin ti'j te Krist b'ix
kyi'j kye aj nkye'okslan ti'j.
33 Astilji junjunchaq te
etetz a tgan tzan tqet egani'
te exu'jel iktza'x nqet egani'
etib'x, b'ix yatzun kye
xujelb'aj a tgan tzan tqet
kyoksla' kye kyichmil.

6

Jun Konsej Kye Aj K'wa'alb'aj-e'

1 Ntons, etetz aj k'wa'alb'aj
a'ix, inkyqet etoksla' kye etat
tzan tpaj te Qajawil,* komo te
ntzani tume'l.
2 Nyolin tyol Dios ikxjani:
"Inkyqet awoksla' te atat b'ix
anan." Aj ntzani te tb'ay aj
okaj q'uma' aj at jun tidi'
galan ojk'amo'tz qa oqtel
qoksla',
3 [komo nyolin] "tzan tky'ik
kyaqil galan awuky'i'l b'ix
tzan awanq'in nim tyemp
tzani twitz tx'o'tx'."*

Jun Konsej Kye Aj K'wa'lon-e'

4 Ntons, ax etetz k'wa'lon,
k'on kye'ox echuku' kye
ek'wa'al,* sinoke inkxik
ekawi' tuky'i jun tume'l galan
iktza'x te Qajawil tgan, inkxik
exnaq'tza' alkyetz te nya'tx
galan aj nkyek'ulun b'ix
alkyetz te galan aj presis.

Jun Konsej Kye Aj Aq'unon-e'

5 Ntons, etetz aj mosi' a'ix,
inkyqet etoksla' kye epatron
tzani twitz tx'o'tx' tuky'i
txob'lal tuky'i jun tk'u'jlal
tzan tpaj te Krist,
6 nya'tx cha a'ox tzan etok
e'e' galan nkx'aq'unan tzan
ekaj galan tuj kywitz, sinoke
tzan tpaj nkx'aq'unan te Krist
intqet ek'ulu' kyaqil tuky'i
jun tk'u'jlal iktza' tgan te
Qtata Dios.*
7 Pe'etaq'unan tuky'i jun
tk'u'jlal iktza' nkx'aq'unan te
Qajawil b'ix nya'tx cha a'ox
kye xjal,
8 komo etetz eteb'enky, jun
xjal otk'amo'tz tuky'i Qajawil
iktza'x te galan aj ma'tx
tk'uluj, mosi' qa nya'txji.

Jun Konsej Kye Aj Patron-e'

9 B'ix ax etetz aj a'ix patron,
ax pe'ek'ulun ikxji kyuky'i
kye etaq'unon, per nya'tx
tuky'i ili'mj. Instzaj ena'o' tuj
etanim, etetz iktza'x kyetz ax
q'apo' kyib' tuj tq'ab' Qajawil
aj atjax tuj ka'j* b'ix komo
tuj twitz tetz k'onti'l jun mas
tb'anil twitz junky.*

* **5:31** Gén 2:24 * **6:1** Kol 3:20 * **6:3** Exo 20:12; Deu 5:16 * **6:4** Kol 3:21
* **6:6** Kol 3:22-25 * **6:9** Kol 4:1 * **6:9** Deu 10:17; Kol 3:25

Te Qaq'umb'il Aj Ntzaj Tsi' Qtata Dios Tzan Qten Jwert Tuky'i'l

10 Ntons ajna'l waq erman, pe'eten waq jwert tuky'i Qajawil, pe'etok jwert tuky'i tajwalil tetz aj b'an nim.

11 Intoken etitza' kyaqil te eq'ojb'il aj oje tzaj tsi' te Qtata Dios tzan etipan kyaqil te aj nya'tx galan aj b'isu' tzan te Tajaw Choj.

12 Komo qetz k'onti'l nqoq'ojin kyuky'i kye aj cha a'ox xjal-e',* sinoke kyuky'i kye aj nya'tx galan aj at kyajwalil tuj kyaq'iq' b'ix kyuky'i kye aj at nim kybalor b'ix kyuky'i kye malspirit aj nkyek'ulun tidi'chq tuj qlolj twitz ja tx'o'tx'ni b'ix kyuky'i kyaqil kye aj nya'tx galan aj nkyeq'ojin tuj kyaq'iq'.†

13 Astilji intoken etitza' kyaqil te eq'ojb'il* aj oje tzaj tsi' te Qtata Dios tzan etipan cha'oj tul jun nya'tx galan eti'j, b'ix ikxji cha'oj etipan kyaqil, tzunx okxteyon jwert.

14 Ntons pe'eten waq jwert iktza' ntzani: K'on kaj esi' tzan eb'et tuj te b'an'ax; nini owokeyon eti'j iktza' tkolb'il jun soldad aj atok twitz tkux.* B'ix k'on kaj esi' tzan ek'ulun kyaqil tuj tume'l;* nini wokeyon etuky'i'l iktza' tkolb'il te jun soldad aj atok tpech.

15 Ax a tgan tzan eten list tzan txik epakb'a' te tpakb'alil aj nchewsan jk'u'j;* nini owokeyon etuky'i'l iktza' tkolb'il te jun soldad aj atok toq.

16 B'ix kyaqil q'ij a tgan tzan tok wit'let ek'u'j ti'j Krist; nini owokeyon etuky'i'l iktza' tewb'il aj nkolon ti'j jun soldad tzan tponaj‡ kye xhju'y twi' aj ntilun [aj iktza' kyaqil aj n'ok si'] qi'j tzan te Tajaw Choj.

17 B'ix a tgan tzan stzaj ena'o' kolomix tzan te Krist; nini owokeyon etuky'i'l iktza' kolb'il twi' te jun soldad.* B'ix ax a tgan tzan token etitza' te tyol Qtata Dios; nini wokeyon tuj tq'ab' te Txew Dios iktza' jun soldad at jun tmachit aj tkansb'il.*

18 B'ix kyaqil-el oj exnaq'tzan b'ix oj tqet ewitz twitz te Qtata Dios, pe'exnaq'tzan* tuky'i jun tk'u'jlal tuky'i tajwalil te Txew Dios b'ix k'on kaj esi' tzan tqet ewitz twitz te Qtat kyi'j kyaqil kye aj pawame' titza'.

19 B'ix ax intxik eqani' ch'in wi'j wetz tzan stzaj tsi' te Qtata Dios nyol tzan txik npakb'a' tuky'i jun nk'u'j te tpakb'alil aj nqokolet titza' per aj k'onti'l owel niky'j ti'j oqtxi'.

20 Komo tzan tpaj aj tpakb'alilni te Qtata Dios intzaj tlajo' tky'ixel tzan txik npakb'a' tuky'i jun nk'u'j b'ix tzan tpajji ajna'l wetz atin

* **6:12** Ax: xjal aj at kkyiky'el b'ix aj at kchi'jel. † **6:12** Ax: tuj ka'j. * **6:13** Rom 13:12 * **6:14** Isa 11:5 * **6:14** Isa 59:17 * **6:15** Isa 52:7 ‡ **6:16** Ax: tzan tqex xtxajsa'. * **6:17** Isa 59:17; 1Tes 5:8 * **6:17** Ebr 4:12 * **6:18** Kol 4:2-4

pres. Astilji pe'exnaq'tzan
ch'in tzan k'on nxob' tzan
npakb'an tuky'i jun tk'u'jlal
iktza'x aj presis tzan nk'ulun.

Jun Kawb'il

21 Ntons, te Tíkiko,* jun qer-
man gani' nim qitza' b'ix aj
k'onti'l nkaj tsi' tzan taq'unan
te Qajawil, tetz oxe'l etuky'i'l
b'ix oxe'l tq'uma' kyaqil aj
nky'ik wi'j tzani.
22 Astilji tzpon nlajo'
etuky'i'l tzan tok echa'o' tidi'
nky'ik qi'ja tzani b'ix tzan
tnimsan ek'u'j.*
23 Qtata Dios b'ix te Qajaw
Jesukrist qet kchewsa'xwit
ek'u'j etetz erman, b'ix
etetz intqet egani'xwit etib'
exolx tuky'i jun ek'u'j wit'lik
ti'j Qtata Dios b'ix Qajaw
Jesukrist.
24 Instzaj si'xwit jun nim
b'an galan etajsik ekyaqil
etetz aj nqet egani' te Qajaw
Jesukrist tuky'i jun eganb'il
aj nlayxwit ky'ixpjik.

* **6:21** Kya 20:4; 2Tim 4:12 * **6:22** Kol 4:7-8

Te Stz'ib'en Pa'k Kye Qerman Aj Amaq' Filipos

Jun Limb'il

1 Wetz a'in Pa'k tuky'i te [qerman] Timotey, qetza q'apo' qib'a nqo'aq'unan te Kristo Jesus, nqet qtz'ib'a'na te ekyaqil etetz aj amaq' Filipos,* etetz aj pawamix te Qtata Dios tzan te Kristo Jesus, nqet qtz'ib'a'na te etetz b'ix kye qerman pastor b'ix kye aj nkye'onen kyuky'i'l.*

2 Qtata Dios b'ix te Qajaw Jesukrist tzaj ksi'xwit jun nim b'an galan etajsik ekyaqil etetz, b'ix qet kchewsa'xwit ek'u'j.

Titza' Nxnaq'tzan Tuq Te Pa'k Kyi'j Kye Aj Filipos

3 Wetz nxik nsi' pixon te Qtata Dios kyaqil-el oj etzaj nna'o'.

4 B'ix kyaqil-el oj wokten xnaq'tzon eti'j ekyaqil etetz, wetz nkyinxnaq'tzan tuky'i jun chalajb'il

5 tzan tpaj titza' nkx'onen quky'ila tzan txik qpakb'a'na te tpakb'alil galan, atx aj toklen echa'o' max ajna'l.*

6 Wetz web'en te Qtata Dios oje xik taq'sa' jun taq'un b'an galan tuj etanim, b'ix nlay kaj tkola' sinoke ob'antel max oj tul te Qajaw Jesukrist.*

7 Komo galan tzan nna'on eti'j ikxnini tzan tpaj nkxtzaj nna'o' ekyaqil tuj wanim, anke wetz akyinqex pres qatzun akyinqet tzan taj ntzaq'b'e' kyyol txq'anky qatzun tzan tqet nyek'u' tume'l te tpakb'alil galan kxolji, etetz ekyaqil junx wuky'i'l njk'amo' te aj ntzaj tsi' te Qtata Dios, aj nim b'an galan aj k'onti'l nqajo'.

8 Te Qtata Dios teb'en wetz b'an nkxqet ngani' tuky'i jun tume'l iktza' te Qajaw Jesukrist nkxqet tgani'.

9 Wetz nqet nwitz twitz Qtata Dios, tzan tqet egani' etib' b'ajq'ij exolx tuky'i jun enab'l b'an tume'l b'ix tzan tel eniky' byenech titza' tzan kyqet egani' kye txq'anky.

10 Nkyinqanin ikxji tzan tel eniky' alkyetz te galan tzan eb'et tuj tume'l b'ix ch'inwt nya'tx galan eti'j b'eyx ajna'l max oj tul te Krist b'ix nlay b'antik tzan eqet yoli' tzan ni-junwt,

11 ikxji tzan ek'ulun tidi'chq b'an galan tzan tpaj te Jesukrist [oje tz'el tin echoj], tzan tqet jiq'b'a' te Qtata Dios b'ix tzan tok te jun chalajb'il te tetz.

B'a'n Tzan Qpakb'an Ti'j Qajaw Anke Ti'chq Nya'tx Galan Nky'ik Qi'j

12 Wetz ngan tzan txik nq'uma' etetz waq erman, kyaqil aj oje ky'ik wi'j, ma tz'ok te jun galan tzan txik pakb'let mas te tpakb'alil galan.

13 Komo wetz akyinqex pres, ikxji kyaqil kye soldad

* **1:1** Kya 16:12 * **1:1** Ax: tijxjal obispos kyuky'i kye tijxjal diáconos. * **1:5** Fil 4:10-18 * **1:6** Sal 138:8

kyuky'i kyaqil kye txq'anky
xjal tuj tjay te k'ulul mandad,
kyetz kyeb'en wetz akyinqex
pres tzan tpaj nkyin'aq'unan
te Jesukrist.*
14 B'ix tzan tpaj wetz
nqexlenten pres, ky'ila'j qer-
man mas oje tz'ok kywit'b'a'
kyk'u'j ti'j Qajawil b'ix mas
nxik kypakb'a' te tyol Qtata
Dios tuky'i jun tk'u'jlal b'ix
k'onti'l nkyexob'.
15 B'an'ax ate' junjun
nkyepakb'an per cha
enbidyos-e' wi'j, cha kygan
tzan kyqet jiq'b'a' b'ix cha
nkye'ek'awin wi'j, per ax ate'
junjunky nkyepakb'an galan
ti'j Krist tuky'i jun tk'u'jlal
tume'l galan.
16 Kye aj nkyepakb'an
tuky'i jun tk'u'jlalni, kyetz
nkyepakb'an tzan tpaj nqet
kygani' te Qajaw Jesukrist,
b'ix kyeb'en wetz akyinqex
tzani tzan tpaj nqet nkolo' te
tpakb'alil galan ti'j Krist.†
17 Yatzun kye txq'anky nxik
kypakb'a' ti'j Krist nya'tx tuj
jun tume'l tuky'i jun kyk'u'j,
kyetz cha kygan tzan tok wen
mas xhcho'nal twitz te aj n'ok
wen tuj pres.
18 ¿Ntons tidi' nq'uma'tz?
Qa nkyepakb'an tuky'i jun
kyk'u'j b'an'ax kyitza' qa
nya'txji, axkix te Qajaw
nxik kypakb'a', b'ix wetz
nkyinchalaj ti'j te nini, b'ix
mas okyinchalajel.
19 Wetz web'en, te aj nky'ik
wi'jni owokel te jun galan
te wetz tzan nkolpjik tzan
tpaj nkxnaq'tzan wi'j b'ix
tzan tpaj nkyintone' te Txew
Qajaw Jesukrist.
20 Wetz wit'lik nk'u'j b'ix
sewur atin, nlay kyinqet
ky'ixwik ti'j ch'inwt, sinoke
tuky'i jun tk'u'jlal okyiny-
oliyon kywitz kyaqil xjal
ajna'l iktza'x tb'ay, tzan tok
e'e' wi'jx wetz te Qajaw
Jesukrist at nim tajwalil,
nkesey qa okyinkamel qa
okyin'anq'iyonji.
21 Komo wetz qa itz'ojin,
itz'ojin te Krist, b'ix te
nkamiky owokel mas tb'anil
[tzan tpaj okyinpoyon tuky'i
Krist].*
22 Per qa itz'ojin, te aj
nwaq'una' n'el te jun b'an
galan. Astilji kwest tzan tel
nniky' alkyetz ngan.
23 Ngan tzan npon tuky'i
Krist, ja' mas galan te wetz,
24 per mas presis tzan nkaj
tzani te jun galan te etetz.
25 Astilji web'en wetz
okyinkajel, b'ix okyin'aq'unayon
[te jun galan] te etetz tzan
etok mas b'an jwert b'ix tzan
echalaj mas ti'j te aj ja' wit'lik
ek'u'j.
26 Ikxji etetz okxchalajel
nim ti'j Kristo Jesus tzan tpaj
wetz atin junky'el etuky'i'l.

A Tgan Tzan Qb'et Tuj Tume'l Iktza' Te Jesukrist Tgan

27 Ntons, pe'eb'et waq tuj
jun tume'l iktza' nyolin te
tpakb'alil galan ti'j Krist. Ikxji

* **1:13** Kya 28:30 † **1:16** Txq'an Tu'jal Qtata Dios tz'ib'anqet tuj tb'ay te aj nyolin te taqan 17 b'ix yaji te aj nyolin te taqan 16, per tuj qyol ntumela' iktza' tuj te yol gryeg aj b'an tb'ay. * **1:21** Gal 2:20; Kol 3:4

oj npon wetz exol tzi qa nlay
kyinponji, owokel ncha'o'
jun tpakb'alil galan eti'j qa
etetz jwert atix b'ix junch'in
nkx'aq'unan exolx tzan tpaj
wit'lik ek'u'j ti'j te tpakb'alil
galan.
28 K'on kxob' kywitz kye
aj nkyeq'ojin eti'j [tzan
tpaj k'onti'l nqet kygani' te
tpakb'alil galan]; ikxji owelal
kyniky' okyepoyonaj, per
yatzun etetz kolomix tzan te
Qtata Dios.
29 Komo te Qtat oje qet
tb'isu' nya'tx cha a'ox tzan
etokslan tuj etanim sinoke ax
tzan tok eten twitz xhcho'nal
tzan tpaj te Krist,
30 iktza'x te xhcho'nal aj
owok wen wetz oqtxi'* b'ix
n'ok wen ajna'l.

2

A Tgan Tzan Tel Qin Tzan Qb'isun Iktza' Te Jesukrist Nb'isun

1 Ntons qa* te Krist nnim-
san ek'u'j, qa n'ok jun galan
tuj etanim tzan tpaj nkxqet
tgani', qa te Txew Dios atqet
exol, b'ix qa etetz exol n'ok
lo'et ek'u'j ti'j junky b'ix
qa galan kxnab'lin kyuky'i
txq'anky
2 ntons k'uluj waq tzan
nchalaj ch'in, pe'eb'isun
parej exol, intqet egani'
etib' parej exolx, pe'eten
junch'in tuky'i jun ek'u'j,
b'ix pe'eb'isun parej ekyaqil
[ikxjani]:
3 K'on qet ek'ulu' jun
tidi' cha tzan tok ete'e' ab'l
ok'uluyon mas galan, b'ix
k'on ek'uluj jun tidi' cha tzan
tqet ejiq'b'a' etib', sinoke
inkxik ena'o' kye txq'anky
tb'ay ewitz etetz,
4 k'on kxb'isun cha a'ox
eti'jx etetz sinoke intqet
eb'isu' kyi'j kye txq'anky.
5 Pe'eb'isun waq iktza'x
ob'isun te Kristo Jesus.
6 Tetz, anke aji tuq iktza'
Qtata Dios,* tetz k'onti'l owok
tsi' tk'u'j tzan tkolon tib' iktza'
Tk'wa'al Qtata Dios,
7 sinoke axk tetz okaj tsi' te
aj at tuq toklen ti'j, b'ix owok
iktza' jun xjal aj mosi' b'ix
owitz'jik iktza'xkix jun xjal.*
8 B'ix ya ma tz'ok xjal,
axk tetz owel tin tky'exaw,*
dispwest tuq tzan tkamik,
oqet toksla'* [Qtata Dios], b'ix
ojaw yob'a' twitz krus.
9 Astilji te Qtata Dios
oqet tjiq'b'a' nim b'ix owok
tq'uma' Tajawil T'ij Kyaqil
b'ix Koloyon, b'ix oxik tsi'
jun tajwalil mas nim kywitz
kyaqil xjal.*
10 Ikxji tzan kyqet mejlet
twitz tetz kyaqil kye aj akye-
jax tuj ka'j b'ix kye aj akye-
qet twitz tx'o'tx' b'ix kxol kye
kamnaq,
11 b'ix tzan txik kyq'uma'
kyaqil xjal twitz tx'o'tx' a te
Jesukrist Tajawil Ti'j Kyaqil,
b'ix ikxji tzan tqet jiq'b'a' te
Qtata Dios.*

* **1:30** Kya 16:19-40 * **2:1** Ax: komo. * **2:6** Wnch 1:1-3; Kol 1:15,19; 2:9 * **2:7** Wnch 1:14 * **2:8** 2Kor 8:9 * **2:8** Mat 26:39; Wnch 10:18; Ebr 5:8 * **2:9** Ebr 2:9; 12:2 * **2:11** Isa 45:23

Intqet Eyek'u' Jun Tume'l Galan Kywitz Kye Aj K'onti'l Nkye'okslan

12 Ntons etetz waq erman aj
ganimix witza', iktza'x etetz
aj akyinqet tuq exol nqet tuq
etoksla' te Tyol Qtata Dios,
b'ix ajna'l laq'chik atinni, in-
tqet etoksla' mas tuky'i jun
tk'u'jlal. Komo kolomix, in-
tok esi' waq ek'u'j tuky'i jun
txob'lal tzan k'on kaj esi' waq
tzan ek'ulun kyaqil galan.
13 Komo a te Qtata Dios ny-
olin tuj etanim tzan ena'on
tidi' tetz tgan b'ix tzan to-
nen etuky'i'l tzan tqet ek'ulu'
ikxji.
14 Kyaqil aj oqtel ek'ulu', in-
tqet ek'ulu' per nya'tx tuky'i
q'ojb'il b'ix nya'tx nkxwulu-
lun ti'j,
15 tzan k'on tok e'e' exol
etetz jun tidi' aj nya'tx galan.
Pe'eten tk'wa'al Qtata Dios
b'ix k'onti'l jun tidi' nya'tx
galan eti'j kxol kye xjal
aj cha kyeq'inqet txq'anky
b'ix cha kyb'isunqet nya'tx
galan. Pe'enab'lin waq
galan kxol kyetz, pe'eqet en
iktza' kye che'w twitz ka'j
nkyetxaqtxon tuj qlolj,
16 k'on kaj esi' tzan txik e'e'
eti'j etetz titza' nkx'okslan
byenech ti'j te tpakb'alil
galan aj nqo'anq'in titza'.
B'ix oj tul te Krist, wetz
kyinchalajel tzan tpaj nya'tx
chagan woqelb'en b'ix nya'tx
chagan waq'umb'en exol
etetz.
17 Anke tz'ok wen twitz
xhcho'nal iktza' stz'ab'e'l te aj
nkxk'ulun iktza' jun epresent
aj nxik esi' te Qtata Dios b'ix
jun etaq'un te tetz tzan tpaj
toklen wit'let ek'u'j ti'j, per
wetz nkyinchalaj ti'j te ntzani
b'ix nkyinchalaj junch'in
etuky'i'l ekyaqil etetz.
18 Ax pe'echalaj waq etetz
b'ix pe'echalaj junch'in
wuky'i'l.

Te Timotey B'ix Epafrodit Kygan Tuq Kxik Q'olb'el Kye Aj Filipos

19 Wetz lo'ik nk'u'j ti'j Qa-
jaw Jesus tzan txik nlajo' naj
te qerman Timotey etuky'i'l,
tzan tok ncha'o' epakb'alil;
ikxji okyinchalajel eti'j.
20 Komo k'onti'l junky
ab'l atqet wuky'i'l iktza'
tetz aj nkx'aj tb'isu' tuky'i
jun tk'u'jlal iktza' wetz nky-
inb'isun eti'j.
21 Kyaqil cha kyb'isunqet te
jun galan te kyetz per k'onti'l
n'ok ksi' kynab'l ti'j tidi' aj
tgan te Kristo Jesus.
22 Per etetz oje tz'ok echa'o'
ti'j te qerman Timotey titza'
nab'lin, komo tetz n'onen
wuky'i'l iktza' jun k'wa'l
tuky'i stat, tzan txik qpakb'a'
junx te tpakb'alil galan.
23 Astilji wetz lo'ik nk'u'j
cha'oj tok wen qa kyaqil n'el
galan tzani wuky'i'l, ntons
oxe'l nlajo' naj etuky'i'l.
24 B'ix ax wetz wit'lik nk'u'j
ti'j Qajawil tzan nxik q'olb'el
etetz naj.
25 Ax wetz oqet tuj nwitz
tzan txik nlajo' exol etetz te
qerman Epafrodit. Tetz wer-
man b'ix n'onen wuky'i'l b'ix
jun aj nwake' wuky'i'l [tzan
txik qpakb'a' te tpakb'alil

galan]; tetz jun eky'ixel† tzan
tonen wuky'i'l ti'j te aj npaltin
tuq te wetz.
26 Tetz b'an tgan tzan txik
q'olb'el etetz ekyaqil tzi, b'an
nb'isun tuq tzan tpaj oje tz'ok
echan etetz qa oqet yab'tik.
27 B'an'ax tetz oqet yab'tik,
ch'inky tuq ma kamik, per te
Qtata Dios owok lo'et tk'u'j
ti'j, b'ix nya'tx a'ox ti'j sinoke
ax wi'j wetz tzan k'on tok wen
twitz mas xhcho'nal twitz aj
oje tz'ok wenni.
28 Astilji b'an ngan tuq tzan
txik nlajo' etuky'i'l tzan echa-
laj oj tok eten b'ix tzan k'on
nb'isun wetz eti'j.
29 Pe'ek'amon waq tetz
tuky'i jun pixon te Qajawil
b'ix tuky'i jun chalajb'il.
Komo jun xjal aj iktza' tetz
a tgan tzan tqet qjiq'b'a'
30 tzan tpaj ch'inky tuq
ma kamik tzan tpaj taq'un
te Krist; komo dispwest
tuq tetz tzan tkamik tzan
tonen wuky'i'l te eky'ixel tzan
tb'antik titza' te aj k'onti'l tuq
nb'antik etetz etitza'.

3

Nlay B'antik Tzan Jkolonx Qib' Tuky'i Jk'ulb'en Galan

1 Ajna'l waq erman, a'ox
oxe'l nq'uma' etetz ja ntzani:
Pe'echalaj waq ti'j Qajawil.
Wetz k'onti'l nkyinsiktik tzan
tqet ntz'ib'a' junky'el etetz
aj oje qet ntz'ib'a' jun-elxi',
komo nkxtkolo' [ti'j te aj
nya'tx b'an'ax].
2 Intok esi' waq enab'l kyi'j
kye aj naqe tx'ya'n-e', a'e' aj
nkyek'ulun pur nya'tx galan,
b'ix a'e' aj cha nkye'ok'onsan
kchi'jel.
3 Per yatzun qetz, at jun
qechalul b'an b'an'ax, qetz aj
nqet qna'o' Qtata Dios tzan
tpaj te Txew [tuj qanim], qetz
nqet qjiq'b'a' te Kristo Jesus,
b'ix k'onti'l wit'lik jk'u'j ti'j te
jk'ulb'en tuky'i qchi'jel.*
4 Wetz b'a'n-tal tzan tok
wit'let nk'u'j ti'j nk'ulb'en ti'j
nchi'jel [iktza' te wijajil b'ix
ja' tzajnaqin]. Qa at ab'l
ntb'isu' tzan tok wit'let tk'u'j
ti'j tk'ulb'en ti'j xhchi'jel, per
wetz mas at-tal woklen tzan
tok wit'let nk'u'j ikxji.
5 Wetz owok si' wechalul
ti'j nchi'jel aj man tuq jun
samanxi' witz'jlen, wetz a'in
tijajil Israel b'an b'an'ax,
komo in'itz'jik txol b'uch'uj
tijajil Minch* b'ix kye ntat ax
kyetz aj tijajil Israel, b'ix ti'j te
Kawb'il te qamaq' Israel a'in
tuq wetz aj b'uch'uj Parisey,
6 [komo b'an eq'i' witza'
tuq te aj eq'i' kyitza' kye
nxjalil,] wetz b'an nkyejaw
nlajo' tuq kye aj nkye'okslan
tuq ti'j Krist,* b'ix wetz tzan
tqet nk'ulu' tuq titza' tgan
te Kawb'il nijunwt ab'l otzaj
q'uman te wetz qa nya'tx
galan tuq nk'ulu'.
7 Per kyaqil nini aj wetz
tuj nnab'l n'oken tuq te jun
galan te wetz, ajna'l n'el tuj
nwitz k'onti'l token ch'inwt
tzan tpaj te Krist.

† **2:25** Oxik lajo' te kky'ixel tzan tpaj laq'chik tuq ate', 1800 kilómetr tuj jun bark.
* **3:3** Jer 4:4; Rom 2:28-29; Gal 6:14-15; Kol 2:11-13 * **3:5** Rom 11:1; Kya 23:6; 26:5 * **3:6** Kya 8:3; 22:4; 26:9-11

8 Oj tqet nparejsa' kyaqil
te nk'ulb'en oqtxi' tuky'i te
aj tb'anil tzan tpaj toklen
wotzqila' te Wajaw Kristo
Jesus, n'el tuj nwitz kyaqil
aj nk'ulb'en oqtxi' iktza' ky'is
aj k'onti'l token ch'inwt tzan
tpaj te aj ngan wetz ajna'l,
tzan tok wotzqila' te Krist
9 b'ix tzan nten junch'in
tuky'i'l, nya'tx tzan tpaj
tqetlen nk'ulu' kyaqil aj
ntq'uma' te Kawb'il, sinoke
tzan tpaj toklen wit'let nk'u'j
ti'j Krist, b'ix ikxji tzan tel in
te nchoj tzan te Qtata Dios
tzan tpaj toklen wit'let nk'u'j
ti'j Krist.
10 Aj tidi' ngan wetz, tzan
tok wotzqila' te tetz, b'ix tzan
tok wen te tajwalil aj ok'ulun
tzan tjaw anq'in, b'ix tzan tok
wen twitz xhcho'nal iktza' aj
owok ten tetz, b'ix tzan wok
iktza' tetz aj tkamik,
11 ikxji tzan njaw anq'in oj
kyjaw anq'in kye kamnaq.
12 Wetz k'onti'l nxik
nq'uma' etetz qa wetz ma'tx
b'antik kyaqil witza' b'ix
ajna'l b'an galan a'in. ¡Nya'tx!
Wetz tzunx nkyinb'et tuj
nb'ey tzan tb'antik wuky'i'l
te aj presis aj tzan tpajji in'el
joyo' tzan te Kristo Jesus.
13 Wetz k'onti'l nxik
nq'uma' etetz waq erman, qa
wetz ma'tx nkamb'aj kyaqil
aj galanni, sinoke ajna'l
k'onti'l n'ok nsi' nk'u'j* ti'j
kyaqil aj oje ky'ik, sinoke
ajna'l nkyink'ulun kyaqil
tzan tpaj nk'amo'tz te aj
otzajel si' wetz mas yajx.
14 Wetz k'onti'l nkaj nsi'
tzan tok nwit'b'a' nk'u'j ti'j
Krist tzan npon tuky'i'l tuj
ka'j, komo ikxji tetz nqo-
tuk'le' tzan te Kristo Jesus.
15 Qkyaqil qetz aj oje qo'ok
jwert, a tgan tzan qb'isun
ikxji, b'ix qa etetz k'onti'l nqet
tuj ewitz ikxji, te Qtata Dios
oxe'l yek'un te etetz [ja' nkx-
paltin].
16 Per k'on kaj qsi' tzan
jk'ulun te tume'l b'an'ax aj oje
tz'el qniky' ti'j.
17 Ntons etetz waq er-
man, intel etin waq iktza'
wetz nkyink'ulun* b'ix ax
intok esi' enab'l kyi'j kye
aj nkyeb'et iktza' aj oje qet
qyek'u'na qetza ewitz.
18 Komo iktza' wetz oje xik
nq'uma' etetz ky'ila'j-el, b'ix
ajna'l nxik nq'uma' junky'el
etetz jun tidi' aj nkyin'oq'
titza' [tzan tpaj ntzaj cho'on
wanim titza']: Ate' ky'ila'j
nkyek'ulun nya'tx galan tzan
k'on kyokslan kye xjal qa te
tkamlen te Krist twitz krus
[b'a'n tzan tkolon kyi'j].
19 Kyetz okyepoyonaj,
kyetz cha atok kyk'u'j ti'j
kchi'jelx,† nqet kyjiq'b'a'
kyib' ti'j te aj eq'il kky'exaw,
kyetz cha n'ok ksi' kynab'l ti'j
tidi'chq twitz tx'o'tx'.
20 Yatzun qetz, at jun
qnajb'il tuj ka'j b'ix nqo'iyon
tzan stzaj txini te Qajaw
Jesukrist aj koloyon qi'j.
21 Tetz ojawel tky'ixpu' te
qchi'jel aj tzani twitz tx'o'tx'
tzan tok iktza' tetz xhchi'jel

* **3:13** Ax: n'aj nnajsa' ti'j nk'u'j. * **3:17** 1Kor 4:16; 11:1 † **3:19** Ax: cha a'ox ntzaj kyna'o' kyk'u'j.

ak'a'j aj b'an tb'anil, otk'ulu'tz
ikxji tzan tpaj at tajwalil tzan
tkaj kyaqil tuj tq'ab'.

4

1 Astilji etetz waq erman
aj ganimix witza', etetz aj
b'an ngan xik q'olb'el etetz,
etetz aj b'an nkyinchalaj eti'j
b'ix eti'j etetz telponx oje
tz'el galan te waq'un exol;
ntons etetz aj ganimix witza',
wetz ma'tx xik nq'uma' etetz
kyaqil ntzani tzan eten b'an
jwert tuky'i Qajawil.

Nya'tx Galan Qa Nya'tx Dyakwerd Ato' Qxol Tzan Tpaj Cha Jun Te Qajaw Jesukrist

2 Wetz nxik nkawi' te
Ebody b'ix te Síntike, komo
[cha jun] te Qajawil, a tgan
tzan kyten dyakwerd titza'
nkyeb'isun.

3 B'ix ax yatz [Sísigus]* aj
k'onti'l nkaj asi' tzan awonen
wuky'i'l, nqet nwitz awitz
tzan awonen ch'in kye aj
qerman xujni. Komo kyetz
eb'aj'onen wuky'i'l tzan
npakb'an te tpakb'alil galan,
b'ix tuky'i Klem b'ix kye
txq'anky a'e' aj nkye'onen
tuq wuky'i'l, kyetz oje qex
tz'ib'a' kyb'i tuj te u'j tuj ka'j aj
ja' nyolin ab'le' kye aj at jun
kyanq'in te jun-ele'x.*

4 Pechalaj waq ti'j te
Qajawil, k'on kaj esi' tzan
echalajsan ti'j. Oxe'l nq'uma'
junky'el: Pe'echalaj waq.*

5 Pe'eyolin waq kyeb'a'
kyuky'i kyaqil xjal. Komo te
Qajawil atqet qxol.

6 K'on kxb'isun ti'j ch'inwt
sinoke pe'exnaq'tzan tuky'i
Qtata Dios ti'j kyaqil, intqet
ewitz twitz tetz b'ix intxik esi'
pixon tetz.*

7 Ikxji te Qtata Dios otza-
jel xhchewsa' ek'u'j, per te aj
xhchewsb'ilni k'onti'l n'oknoj
qyol tzan txik jq'uma' kyaqil
ti'j, per oqtel tkolo' te etanim
b'ix te enab'l tzan tpaj mojb'a'
etib' tuky'i Kristo Jesus.

8 B'ix ajna'l waq erman, qa
at jun tidi' aj b'an'ax, b'ix
galan tzan tqet qoksla', b'ix
tume'l, b'ix aj ch'inwt nya'tx
galan ti'j, b'ix aj n'el galan tuj
qwitz, b'ix aj jiq'b'a'; qa at
jun tidi' ikxni'n b'ix b'a'n tzan
qchalaj ti'j, intqet eb'isu' waq
ti'j.

9 B'ix kyaqil aj owel eteq'i'
wi'j b'ix kyaqil aj ek'amoj
wuky'i'l, kyaqil aj owok
echa'o' nxik tuq nyoli' b'ix
kyaqil aj owok eten nqet
tuq nk'ulu', intqet ek'ulu'
etetz ikxji, b'ix te Qtata Dios
aj nchewsan jk'u'j oqtelten
etuky'i'l.

Aj Txik Tsi' Pa'k Jun Pixon Kye Aj Filipos

10 Wetz nkyinchalaj tuky'i
Qajawil tzan tpaj etetz ma'tx
kyintzaj ena'o' ajna'l. Etetz
b'isu' tuq etitza' tb'ay per
k'onti'l tuq jun tume'l tzan
tb'antik etitza'.

* **4:3** Te yol "wuky'i'l" ax iktza' jun tb'i "Sísigus" tuj yol gryeg. * **4:3** Tmnk 3:5; 13:8; 17:8; 20:12,15; 21:27 * **4:4** Neh 8:10; 1Tes 5:16 * **4:6** Kol 4:2-7; 1Tes 5:17-18

11 Wetz k'onti'l nxik
nq'uma' tzan tpaj tidi'chq-
wit npaltin wetz, komo wetz
oje tz'el nniky' titza' tzan
wanq'in tuky'i jun tume'l aj
nkyinchalaj ti'j aber titza'
atinqet.
12 Wetz web'en titza' tzan
wanq'in tuj nmeb'a'ul b'ix
qatzun at nim tidi'chq wetzji;
tuj kyaqil aj oje tz'ok wen, oje
tz'el nniky' tzan nten tuky'i
jun chalajb'il, qa wa'ij atin
qatzun at kyaqil nwe'ji, qa
at tidi'chq wetz qatzun b'an
meb'a' a'inji,
13 b'a'n tzan tb'antik kyaqil
witza' tzan tpaj te [Krist] aj
ntzaj tsi' nbalor.

14 Per etetz ma'tx ek'uluj
galan tzan etonen wuky'i'l
ti'j kyaqil aj nya'tx galan aj
nky'ik wi'jni.
15 Etetz aj Filipos, etetz
eteb'en, aj waq'ik npakb'an te
tpakb'alil galan te Qtata Dios,
aj wetz exol etetz tuj tkwentil
Masedony, nijunwt b'uch'uj
qerman eb'aj'onen wuky'i'l
sinoke a'ox a'ix.
16 B'ix aj akyinqet tuq
wetz amaq' Tesalonk,* etetz
ky'ila'j-el oxik esama' etonb'il
te wetz tzan tb'antik kyaqil aj
presis tuq te wetz.*
17 Wetz k'onti'l nkyinjoyon
tzan stzaj oye' ti'chq wetz,
sinoke nkyinjoyon titza' tzan
tel te etoyej jun galan te
etetzx tuj twitz Qtata Dios.
18 Ajna'l at kyaqil aj presis
te wetz b'ix ketant. Ajna'l ka-
bal at te wetz tzan kyaqil aj
otzaj esama' tuky'i Epafrodit,
b'ix te etoyej n'el tuj twitz
Qtata Dios naqe jun present
b'an tb'anil tk'ok'jal aj tetz
nchalaj ti'j.*
19 B'ix te Qtata Dios oxe'l
tsi' te etetz kyaqil aj presis
aj npaltin te etetz, oxe'l tsi'
iktza'x aj at tidi'chq te tetz tuj
ka'j tuky'i Kristo Jesus.
20 Intqet jiq'b'a'xwit te
Qtata Dios tuj kyaqil tyemp
b'eyx te jun-ele'x. In-
tky'ikxwit ikxji.

Jun Kawb'il

21 Intxik esi' jun limb'il kye
kyaqil tzi aj pawame' te Qtata
Dios tzan tpaj mojb'a' kyib'
tuky'i Kristo Jesus. Jun limb'il
te etetz tzan kye qerman aj
akyeqet wuky'i'l tzani.
22 B'ix ax jun limb'il te
etetz tzan kyaqil kye qerman
[tzani] aj pawame' te Qtata
Dios, pyor tzan kye aj tuj
tjay te César aj twitzale' k'ulul
mandad.
23 Qajaw Jesukrist tzaj
sinxwit tuj etanim te aj nim
b'an galan aj k'onti'l nqajo'.
[Intky'ikxwit ikxji.]

* **4:16** Kya 17:1 * **4:16** 2Kor 11:9 * **4:18** Exo 29:18

Te Stz'ib'en Pa'k Kye Qerman Aj Amaq' Kolosas

Jun Limb'il

1 Wetz a'in Pa'k tky'ixel
Kristo Jesus tzan tpaj ikxji
tgan te Qtata Dios, b'ix wetz
tuky'i te qerman Timotey
2 nqet qtz'ib'a'na te etetz
waq erman aj amaq' Kolosas,
etetz aj pawamix te Qtata
Dios b'ix k'onti'l nkaj esi' tzan
tok wit'let ek'u'j ti'j Kristo Je-
sus. Tzaj tsi'xwit te Qtata
Dios etajsik etetz jun nim
b'an galan mas nim twitz te
aj nqajo' b'ix tzajxwit tsi' jun
chewsb'il tuj etanim.

Te Pa'k Nxik Tsi' Pixon Te Qtata Dios Tzan Tpaj Titza' Wit'lik Kyk'u'j Kye Aj Kolosas

3 Qetza oj qxnaq'tzana
nxikkix qsi'na pixon te Qtata
Dios eti'j etetz, te Qtata Dios
aj Stat te Qajaw Jesukrist.
4 Komo oje tz'ok qcha'o'na
titza' wit'lik etetz ek'u'j ti'j te
Kristo Jesus b'ix titza' etetz
nkyeqet egani' kyaqil kye aj
pawame' te Qtata Dios.
5 Etetz n'ek'ulu' kyaqil nini
tzan tpaj lo'ik ek'u'j ti'j te
aj ekamb'a'tz tuj ka'j, komo
owel eniky' ti'j toklen echa'o'
te tpakb'alil galan ti'j te
b'an'ax.
6 Te aj tpakb'alilni owok
echa'o' etetz, b'ix ajna'l
oje tz'ok cha'o' ja'chq twitz
tx'o'tx'; ja'chq n'ok te jun
galan b'ix mas ky'ila'j kye xjal
b'ajq'ij nkye'okslan ti'j. Ikxji
oje ky'ik exol etetz taq'len
atx aj toklenqet echa'o' b'ix
telen eniky' te tume'l titza' te
Qtata Dios b'an galan nab'lin
etuky'i'l.
7 Te ntzani mer iktza'
oxik xnaq'tza' etetz tzan te
qerman Pa'xh* aj b'an gani'
qitza', aj n'aq'unan quky'ila,
b'ix aj k'onti'l nkaj tsi' tzan
taq'unan te Krist te jun galan
te etetz.
8 B'ix tzan tpaj tetz, owok
qcha'o'na te tpakb'alil eti'j,
titza' nqet egani' [etib' exolx]
tuky'i jun ek'u'j tuky'i te Txew
Dios.

Te Pa'k Nxik Tqani' Tuky'i Qtata Dios Tzan Kyok B'an Jwert Kye Aj Kolosas

9 Ntons, astilji qetza atx
aj tok qcha'o'na k'onti'l nkaj
qsi'na tzan qxnaq'tzan eti'j.
Nxik jqani'na te Qtata Dios
tzan tel eniky' b'an byenech
ti'j kyaqil iktza' tetz tgan
etuky'i'l b'ix tzan stzaj tsi'
jun enab'l b'an tume'l b'ix
tzan tqet eb'isu' byenech ti'j
te tume'l.
10 Ikxji nxik jqani'na
tuky'i'l tzan eb'et tuky'i jun
tume'l galan ti'j kyaqil iktza'x
aj galan n'el tuj twitz te
Qajawil, b'ix ikxji kyaqil aj
ek'ulb'en n'el te jun galan b'ix
kyeb'ayle' n'ok etotzqila' b'an
byenech te Qtata Dios.
11 B'ix [nxik jqani'na] ikxji
tzan etok b'an jwert tuky'i'l
iktza'x tetz at tbalor tzan
tpaj mas nim tajwalil kywitz
kyaqil. B'ix ikxji b'a'n tzan

* **1:7** Kol 4:12; Mnch 23

etipan tidi'chq b'ix tzan sten
epasens tuky'i jun chalajb'il.*
12 B'ix ax ikxji oxe'l esi'
pixon te Qtata Dios tuky'i
jun chalajb'il tzan tpaj ax at
etoklen tzan ek'amon te aj
oxik tsi' tyol ti'j kye kyaqil
qetz aj pawamo' te tetz,
qkyaqil qetz aj nqob'et tuj
chk'atunal.†
13 Te Qtata Dios ojatz tkolpi'
a'o' tuj tq'ab' te aj [nk'ulun
mandad] tuj qlolj,‡ b'ix oje
qokaj tq'apo' tuj tq'ab' te
Tk'wa'al aj gani' nim titza',
14 te Tk'wa'al aj owel xh-
chojo' tuq te aj presis tzan
tkolpin qetz b'ix aj nqet tna-
jsa' te qchoj.*

Tzan Tpaj Te Krist Atqet Kyaqil Aj Nxik Qe'e'

15 [Te Tk'wa'al Dios] aj
eb'ajil, aji te Qtata Dios aj
k'onti'l eb'ajil, b'ix a tetz te
tb'ay§ twitz kyaqil tk'ulb'en.
16 Komo aji tetz oqet k'ulun
kyaqil tidi'chq twitz ka'j b'ix
twitz tx'o'tx', kyaqil aj eb'ajil
b'ix aj k'onti'l eb'ajil, kyaqil
kye aj nkyek'ulun mandad
b'ix kyaqil kye ajawilon qa at
kybalor qa kyajwalilji; kyaqil
aj at, aji k'ulul tetz b'ix oqet
tk'ulu' te tetz.
17 Tetz atqetkix tuq aj
mina' tuq tb'antik kyaqil, b'ix
kyaqil aj at, tzan tpaj tetz
tzunx akyeqet.
18 B'ix aji tetz te twitzale'
qxol qetz aj nqo'okslan ti'j.*
Ti'j tetz owaq'ik kyaqil, aji
tetz te aj ojaw anq'in tb'ay
kxol kye kamnaq tzan tkaj
tetz tb'ay twitz kyaqil.
19 Ikxji tume'l tuq tzan tkaj
te Krist kyaqil mer iktza'x
nab'lin te Stat
20 b'ix ax tzan kykaj kon-
form tuky'i'l kyaqil aj at,
b'ix tzan kykaj galan tuky'i'l
kyaqil aj at tzan tpaj tkamlen
aj tel xhchiky'el,† b'ix ikxji
kyi'j kyaqil aj at twitz tx'o'tx'
b'ix kyaqil aj at twitz ka'j.
21 Ax etetz, komo oqtxi'
laq'chik tuq atix [ti'j te Qtata
Dios], b'ix a'ix tuq tajq'oj
[Dios] tuj etanim‡ tzan tpaj te
aj nya'tx galan tuq n'ek'ulu',
22 per ajna'l etuky'i'l etetz,
[te Krist] otk'uluj tzan ekaj
konform tuky'i'l tzan tpaj tetz
b'an'ax okamik te xhchi'jel
tzan ekaj tpawa' a'ox te tetz
b'ix tzan tok saq etanim tuj
twitz b'ix tzan k'on tyolin ni-
junwt eti'j.
23 Ikxji owokel en qa etetz
nkxkaj b'an jwert b'ix k'onti'l
nkaj ekola' titza' n'ok wit'let
ek'u'j, b'ix qa k'onti'l nkaj
ekola' titza' lo'ik ek'u'j ti'j te
tpakb'alil, te tpakb'alil galan
aj owok echa'o' b'ix nq'umjik
tuq ja'chq twitz tx'o'tx' b'ix
nxik npakb'a' wetz ti'j.

Te Pa'k N'aq'unan Tuq Nim

* **1:11** Atqet aj ja' nyolin "tuky'i jun chalajb'il" nkaj tuj taqan 11, b'ix atqet nkaj tuj taqan 12. † **1:12** Ax: aj pawame' te tetz. ‡ **1:13** Nya'tx jun qlolj iktza' qonik'an sinoke ti'j kyaqil aj nya'tx galan aj ja' nkyeb'et kye xjal; Efe 6:12; 5:8; Wnch 3:19; 12:46; 1Xhp 2:9; Kya 26:18. * **1:14** Efe 1:7 § **1:15** Ax: twitzale'. * **1:18** Ax: te twi' ti'j xhchi'jel, a'e' aj nkye'okslan ti'j; Efe 1:22-23. † **1:20** Ax: tzan tpaj te xhchiky'el aj owel twitz krus; Efe 2:16. ‡ **1:21** Ax: tuj enab'l.

Te Jun Galan Kye Aj Nya'tx Tijajil Israel

24 Ntons wetz nkyinchalaj
cha'oj tok wen twitz te xh-
cho'nal tuj nchi'jel te [jun
galan] te etetz b'ix ikxji nky'ik
wi'j te aj atx tzan tky'ik qi'j
qetz aj nqo'okslan ti'j Krist.§
25 Te Qtata Dios inkaj tsi'
tzan wok wetz jun xnaq'tzon
kxol kye qerman, tzan tqet
nk'ulu' aj okaj tq'uma' wetz
te jun galan te etetz tzan txik
npakb'a' galan te tyol Qtata
Dios,*
26 aj tpakb'alil aj k'onti'l n'el
kyniky' kye xjal ti'j atx aj b'an
oqtxi', per yatzun ajna'l oje
tzaj yek'u' qetz aj pawamo' te
Qtata Dios.
27 Te Qtata Dios otzaj
tyek'u' te aj b'an tb'anil ti'j
te aj mina' tuq tel kyniky'
nijunwt, otzaj tyek'u' [ajna'l]
atqex te Krist tuj etanim etetz
aj nya'tx a'ix tijajil Israel, b'ix
ti'j tetz lo'ik ek'u'j tzan tok
eten xhchqitz'unal tuj ka'j.
28 Qetza nxik qpakb'a'na ti'j
te Krist, nkyexik jkawi' kyaqil
xjal, b'ix nkyexik qxnaq'tza'
kkyaqil tuky'i jun qnab'l b'an
tume'l, tzan jq'apon te kyetz
[tuky'i Qtata Dios] jwert ate'
tuky'i Krist.
29 Tzan tpaj ntzani wetz
nkyinjaw nkyinqet tuky'i
nbalor aj ntzaj tsi' te Krist.

2

1 Wetz ngan tzan tok
echa'o' titza' nkyinjaw nky-
inqet te jun galan te etetz b'ix
kye aj Lawdisey* b'ix kye aj
mina' tok kye'e' nwitz.
2 Komo wetz nkyin'aq'unan
nim tzan txik nnimsa' kyk'u'j
kyetz aj cha jun-oq ate' tuj
kyanim tzan tqet kygani'
kyib'kyib'x kxolx, b'ix tzan
k'on tna'non kyanim b'ix tzan
tel kyniky' ti'j te tume'l aj
k'ont'l owel kyniky' kye kjal
oqtxi' ti'j te Krist.
3 A'ox tuky'i Krist ntzaj jun
qnab'l b'an tume'l ti'j kyaqil
aj ntzaj tsi' te Qtata Dios.
4 Wetz nxik nq'uma' ntzani
te etetz, tzan k'on eqet eq'i'
tzan kye aj nkyek'ub'san
ek'u'j tuky'i kyyol naqe cha
b'an tb'anil per nya'tx.
5 Anke wetz k'onti'l akyin-
qet nwitzale' exol etetz, per te
wanim atqet b'ix nkyinchalaj
n'ok ncha'o' eti'j titza' etetz
nkxb'et tuj tume'l b'ix k'onti'l
nkaj ekola' tzan tok wit'let
ek'u'j ti'j Krist.

A'ox Te Tume'l B'an'ax B'a'n Tzan Txik Qoksla' Ti'j Jesukrist

6 Astilji, iktza'x ma'tx etok-
slaj ti'j te Qajaw Kristo Jesus,
pe'eb'et waq tuky'i'l,
7 per b'an junch'in tuky'i'l
b'ix tzan etok b'an jwert
tuky'i'l, b'ix tzan etok en
wit'likok ek'u'j ti'j iktza'x
okxik xnaq'tza', b'ix ax intxik
esi' pixon te Qtata Dios
b'ajq'ij.

§ **1:24** Ax: ti'j xhchi'jel Krist tzani twitz tx'o'tx' ajna'l; Mat 5:12; Kya 5:41; 9:4,5; 2Kor 1:5; 1Tes 3:4; Efe 3:13; Kol 2:11-15; Fil 3:10; Ebr 10:34; Tmnk 6:9-11. * **1:25** Efe 3:2 * **2:1** Kol 4:15-16; Tmnk 3:14-22 * **2:8** Ax: k'on xik esi' lad tzan eqet kyelq'a'.

8 Intok waq esi' enab'l,
k'on kxqet moyi'* tuky'i
jun xnaq'tzb'ilj aj nya'tx
b'an'ax qa tuky'i tidi'chq aj
k'onti'l tokenji. Cha nqet
kyeq'i' xjal, iktza'x tidi'chq
aj kykostumbr qa iktza'x [aj
nkxnaq'tza' kyi'j] kye aj at
kyajwalil tuj kyaq'iq', b'ix
nya'tx iktza'x tgan te Krist.*
9 Komo ti'j te Krist nxik qen
ti'j kyaqil iktza'xkix te Qtata
Dios, b'ix te Krist b'an'ax at
tuq xhchi'jel.
10 B'ix tuky'i'l tetz, etetz ka-
bal a'ix [b'a'n tzan eb'et tuky'i
Qtata Dios], komo a tetz te
twitzale' ti'j kkyaqil kye aj at
kyajwalil b'ix ti'j kkyaqil kye
aj at kybalor.
11 Tzan tpaj tetz, etetz
owok si' jun etechalul,
nya'tx jun etechalul k'ulu' ti'j
echi'jel tzan xjal, sinoke jun
etechalul jqatzlen kolpi' tuj
tq'ab' te qchoj; te ntzani jun
qechalul tzan tpaj te Krist.
12 Oj tjaw si' a' ewi',
nini iktza' etetz okxqex
muqu' tuky'i'l b'ix ax iktza'
okxjaw anq'in tuky'i'l tzan
tpaj toklen wit'let ek'u'j ti'j
tajwalil te Qtata Dios aj
otk'uluj tzan tjaw anq'in te
Krist kxol kye kamnaq.*
13 Etetz tb'aya' kamnaq tuq
a'ix tzan tpaj te echoj b'ix
tzan tpaj mina' tuq tel eq'i'
te nya'tx galan [tuj etanim],†
per etetz ajna'l te Qtata Dios
oje xik tsi' etanq'in junx
tuky'i Krist; tetz oqet tnajsa'
kyaqil te echoj.*
14 Te Qtata Dios owel teq'i'
kyaqil te qchoj aj tz'ib'a' qi'j*
b'ix opon tnajsa' aj tkamik te
Tk'wa'al twitz krus.‡
15 Ikxji tetz eb'ajqet titza'
kyaqil kye aj at kyajwalil tuj
kyaq'iq' b'ix kye aj at ky-
balor tuj kyaq'iq', b'ix owel
tin kky'exaw kywitz kyaqil,
b'ix eb'ajqet titza' te jun-ele'x
tzan tpaj tkamlen twitz krus.
16 Astilji k'on kxb'isun qa
at ab'l ma qet yolin te etetz
tzan tpaj k'onti'l nkxk'ulun
iktza' kyetz, qatzun tzan tpaj
k'onti'l nkxwa'an aj nxik
kywa'a' kyetz, qatzun tzan
tpaj aj nxik kyuk'a'ji, qatzun
tzan tpaj k'onti'l nqet exjani'
kye ninq'ij aq'b'ia' qa qya'i'ji
qatzun tuj jun q'ij ojla'mj
semani'ji.§
17 Kyaqil nini cha jun tidi'
aj telponx* ti'j te aj oky'el tuq
mas yaj [aj oje qet b'isu' tzan
te Qtata Dios], per te b'an
b'an'ax ti'jkix te Krist.†
18 K'on kxqet eq'i' tzan xjal
aj nkyeyolin nya'tx galan
eti'j qa etetz k'onti'l nxik etin
iktza'x kyetz cha kyganx tzan
tok kyen twitz xhcho'nal,‡
b'ix tzan kyna'on kye ángel tuj
ka'j, kyetz cha nkye'okslan te
aj n'ok joto' tuj kywitz, b'ix

* **2:8** Gal 4:3,9 * **2:12** Rom 6:4 † **2:13** Ax: b'ix tzan tpaj k'onti'l tuq te etechalul aj telponx a'ix te te Qtata Dios. * **2:13** Efe 2:1-5 * **2:14** Efe 2:15 ‡ **2:14** Ax: okaj tklabi' twitz krus. § **2:16** Ax: tuj ninq'ij qa ti'j te ala'j qya' qatzun tuj te q'ij ojla'mj; Rom 14:1-6. * **2:17** Ax: txmojomal. † **2:17** Ax: te xhchi'jel te Krist. ‡ **2:18** Atqet kye xjal kygan tuq tzan tok xhcho'nal kyi'j tzan tok joto' tuj kywitz tidi'chq tzan tpaj te xhcho'nal b'ix tzan kyna'on kywitz ángel kyi.

nqet kyjiq'b'a' kyib' tuky'i te
aj n'etz kyin tuj kywi'x.
19 Kyetz k'on kygan tzan
kykaj konform tuky'i [Krist]
te twitzale' aj nk'ulun tzan
qok jwert b'ix tzan qten
qkyaqil qetz junch'in tuky'i'l
iktza' tgan te Qtata Dios qi'j
qetz aj nqo'okslan ti'j.§
20 Etetz oje kxkamik junx
tuky'i Krist, etetz nya'tx
tzunx atikxqet tuj kyq'ab' kye
aj at kyajwalil tuj kyaq'iq'.
Ntons ¿tistil etetz tzunx
nkx'anq'in iktza' atikxqet tuj
kyq'ab'?*
21 [Komo nkxyolin ikxjani:]
"¡K'on tz'ok emako' nini! ¡K'on
xik ewan nini! ¡K'on jaw et-
zyu' nini!"
22 Kyaqil aj tume'l nini cha-
gan tzan tpaj cha nyolin ti'j
kyaqil tidi'chq aj nponaj b'ix
cha pur kyq'umb'en xjal, cha
kxnaq'tzb'en xjal.
23 Kyaqil nini naqe cha
tuky'i jun kynab'l b'an tume'l
nkyena'on Dios, tzan tpaj
nkyq'uma' a tgan tzan tel
qik'o' qib'x, b'ix tzan tok
qswa' jun xhcho'nal ti'j te
qchi'jel; per kyaqil nini
chagan, k'onti'l token tzan
tpon tnajsa' te aj n'el tgani'
te qchi'jel.

3

A Tgan Tzan Qb'isun Mas Ti'j Te Aj At Te Qetz Tuj Ka'j

1 Ntons tzan tpaj etetz oje
kxjaw anq'in b'an b'an'ax
tzan tpaj te Krist, astilji intok
esi' ek'u'j ti'j kyaqil galan aj
at tuj ka'j, aj ja' atqet te Krist
wit'lik tk'atzaj Qtata Dios.*
2 Intqet eb'isu' ti'j kyaqil aj
at tuj ka'j b'ix k'on kxb'isun
cha a'ox ti'j kyaqil aj at tzani
twitz tx'o'tx'.
3 Komo etetz ajna'l oje
kxkamik ti'j te aj at tzani
twitz tx'o'tx', b'ix etetz
nkx'anq'in ajna'l per tuky'i
Krist tuky'i Qtata Dios.
4 Cha'oj tul tetz junky'el,
tetz aj ntzaj sin qanq'in,*
ntons ax etetz okx'el en
tuky'i'l oj tk'ulun mandad
tuky'i nim tajwalil.

Tzan Qb'et Tuj Tume'l, A Tgan Tzan Tkaj Qsi' Te Nya'tx Galan

5 Ntons, astilji intpon
enajsa' kyaqil te nya'tx galan
aj tgan te echi'jel aj cha a'ox
te ja twitz tx'o'tx'ni: K'on
kxk'ajajin b'ix intkaj esi'
tidi'chq aj ntz'ilan tuj etanim
b'ix k'on tz'el eq'ajab' ti'j
tidi'chq nya'tx galan aj tgan te
echi'jel b'ix k'on tz'el egani' te
aj xjan b'ix k'on tz'el eq'ajab'
ti'j tidi' te junky, komo kyaqil
nini iktza' nqona'on titzb'alil
jun tidi' b'ix nya'tx ti'j te Qtata
Dios.*
6 Tzan tpaj kyaqil nini, te
Qtata Dios ntzaj tq'oj [kyi'j
kye aj k'onti'l nqet kyoksla'].*
7 Ax etetz oqtxi' nqet ek'ulu'
tuq kyaqil aj ntzani

§ **2:19** Ax: k'onti'l junch'i' kyib' ti'j te twi' aj nxik tsi' te kyaqil te xhchi'jel b'ix tb'aqil te aj presis tzan tok tjunch'i' b'ix tzan tky'ib' iktza' tgan te Qtata Dios; Efe 1:22; 4:15-16. * **2:20** Rom 6:6-11; Gal 2:19-20 * **3:1** Sal 110:1; Rom 6:4-11; Kol 2:12; Ebr 1:3 * **3:4** Gal 2:20; Fil 1:21 * **3:5** Efe 5:5; Gal 5:20 * **3:6** Efe 2:3

8 per ajna'l intkaj esi' kyaqil
ntzani: Intkaj esi' te etx'u'jil,
b'ix intkaj esi' tzan ejaw
q'ojlik, b'ix intkaj esi' tzan
tjaw enik'o' kyi'j txq'anky,
intkaj esi' tzan eyolin nya'tx
galan ti'j Qtata Dios, intkaj
esi' kyaqil aj yol xhch'ajyol
qa mal yolji.
9 K'on kxnik'on exolx,
komo etetz oje kaj ekola' te
nik'b'il, oje pon enajsa' kyaqil
aj nya'tx galanni aj n'ek'ulu'
tuq tb'aya'.*

Tzan Qb'et Tuj Tume'l, A Tgan Tzan Jk'ulun Te Galan Iktza'x Xjal Aj Oje Jaw Qky'expu' Qnab'lin

10 Komo etetz nkxb'et iktza'
xjal aj oje ky'ixpjik kynab'lin;
ajna'l a'ix jun xjal ak'a'j,
nkx'ok iktza' [nab'lin] te
Qtata Dios aj k'ulul etetz*
tzan tok etotzqila' b'an
byenech.
11 Ajna'l k'onti'l n'ok e'elet
qa jun xjal tijajil Israel
qatzun nya'txji, qa atok
techalul qatzun k'onti'lji, qa
laq'chik xjal aj nya'tx galan
qatzun a'e' aj k'onti'l tuq Dios
tuj kywitz,* qa jun mosi'
qatzun nya'txji, sinoke ajna'l
cha a'ox n'ok e'elet ti'j te Krist
tzan tpaj aji tetz atqet kyuky'i
kyaqil [kye aj nkye'okslan
ti'j].
12 Ntons ajna'l etetz, tzan
tpaj joyomix a'ix tzan te
Qtata Dios, b'ix pawamix
cha a'ox te tetz b'ix ganimix
[titza'], astilji intok lo'et
ek'u'j kyi'j kye txq'anky,
b'ix penab'lin waq galan
kyuky'i'l, inkxik ena'o' tb'ay
ewitz etetz, pe'eyolin waq
kyeb'a' kyuky'i'l, insten
epasens,
13 k'on kaj esi' tzan eto-
nen kyuky'i kye txq'anky
anke n'ok jun nya'tx galan
eti'j [tzan tpaj nkx'onen
kyuky'i'l],* b'ix qa at jun
nya'tx galan ma tk'uluj junky
eti'j intqet enajsa' waq iktza'x
te Qajaw okxqet tnajsa', b'ix
ikxji etetz pe'enajsan waq
exolx.*
14 Per te aj b'an presis tzan
tqet egani' etib', tzan tpaj
ikxji nqoten b'an eq'i' qib'
tzan qten galan qxol.
15 B'ix tzoqpij waq tzan
sten tuj etanim te chewsb'il aj
ntzaj tsi' te Krist, komo okxik
uk'le' tzan Qtata Dios tzan
eten b'an junch'in ekyaqil.
B'ix intxik esi' pixon te Qtata
Dios exolx.
16 Instenxwit nim tuj
etanim te tyolb'en Krist tzan
txik tsi' jun enab'l b'an tume'l
titza' tzan kxik exnaq'tza' b'ix
tzan kxik ekawi' etib'x exolx.
Intqet ek'ulu' waq te nini
tuky'i b'itz aj Tu'jal Dios b'ix
tuky'i b'itz aj nab'il te Qtata
Dios b'ix tuky'i tidi'chq b'itz te
tetz, intxik eb'itza' te tetz b'ix
intxik esi' pixon tetz tuky'i
jun tk'u'jlal tuj etanim.*
17 B'ix kyaqil aj oxe'l
eq'uma' b'ix aj oqtel ek'ulu',
intqet ek'ulu' waq tuky'i tb'i
te Qajaw Jesus iktza' tky'ixel

* **3:9** Efe 4:22 * **3:10** Gén 1:26; Efe 4:24 * **3:11** Ax: xjal aj Escita. * **3:13** Efe 4:2 * **3:13** Mat 6:12; Mak 11:25; Efe 4:32 * **3:16** Efe 5:19-20

a'ix, b'ix tzan tpaj tetz intxik
esi' pixon te Qtata Dios.
18 Ntons etetz aj xujelb'aj
a'ix, etetz inkyqet etoksla'
kye etichmil tzan tpaj ikxji
te tume'l tuj twitz Qajawil.*
19 Yatzun etetz waq aj
ichmilb'aj a'ix, etetz inkyqet
egani' waq kye exu'jel b'ix
intok lo'et ek'u'j kyi'j.*
20 Yatzun etetz aj k'wa'alb'aj
a'ix, etetz inkyqet etoksla'
kye etat ti'j kyaqil tzan tpaj
te ntzani n'el galan tuj twitz
te Qajawil.*
21 Yatzun etetz aj k'wa'alon
a'ix, etetz k'on tzaj emeq'tza'
kywi' kye ek'wa'al tzan k'on
tqexten jun b'is tuj kyanim.*
22 Yatzun etetz aj mosi'
a'ix, etetz inkyqet etoksla' ti'j
kyaqil aj otzajel kyq'uma' kye
epatron tzani twitz tx'o'tx',
nya'tx a'ox cha'oj kyka'yin
eti'j tzan ekaj galan tuj kywitz
sinoke intqet ek'ulu' galan
tuky'i jun tk'u'jlal tuky'i
txob'lal ti'j te Qajawil.*
23 B'ix kyaqil aj oqtel ek'ulu'
intqet ek'ulu' waq tuky'i jun
tk'u'jlal iktza' nkx'aq'unan te
Qajawil b'ix nya'tx cha a'ox
kye xjal.*
24 Instzaj ena'o' etetza'tz
jun galan tuj tq'ab' te Qa-
jawil* tzan tpaj nqet etoksla'
te tetz, komo a te Qajaw Krist
te etajawil.
25 B'ix te aj cha tk'ulunqet
pur nya'tx galan, otk'amo'tz
jun chojb'il iktza'x ntk'ulu',
komo tuj twitz te Qtata Dios
k'onti'l jun mas tb'anil twitz
junky.*

4

1 Yatzun etetz aj patron
a'ix, etetz intqet ek'ulu'
tume'l galan kyuky'i kye
emos; instzaj ena'o' ax etetz
at jun etajawil aj atjax tuj
ka'j.*

*K'onti'l Tzan Tkaj Qsi'
Tzan Qxnaq'tzan*

2 Ntons k'on kaj esi' tzan
exnaq'tzan tuky'i Qtata Dios
b'ix intok esi' enab'l intxik
esi' pixon tetz.
3 Ax pe'exnaq'tzan qi'ja
tzan stzaj tyek'u' te Qajawil
jun tume'l titza' tzan txik
qpakb'a' te tpakb'alil ti'j te aj
k'onti'l owel niky'j ti'j te Krist.
Tzan tpaj te aj tpakb'alilni,
wetz akyinqex pres.*
4 Pe'exnaq'tzan waq tzan
txik npakb'a' tumelil te
tpakb'alil iktza'x b'an presis
tzan txik nq'uma'.

*A Tgan Tzan Qb'et Tuj
Tume'l Kxol Kye Aj K'onti'l
Nkye'okslan*

5 Intqet eb'isu' tuky'i jun
enab'l b'an tume'l titza'
nkxb'et kxol kye aj k'onti'l
nkye'okslan b'ix tzan token
te etyemp galan kxol.*
6 B'ix pe'eyolin waq tuky'i
jun eyol b'an tume'l b'ix b'an
galan† b'ix tzan taj etzaq'b'e'
tuky'i jun tume'l b'an galan.

* **3:18** Efe 5:22; 1Xhp 3:1 * **3:19** Efe 5:25; 1Xhp 3:7 * **3:20** Efe 6:1-3 * **3:21** Efe 6:4 * **3:22** Efe 6:5-6 * **3:23** Efe 6:6-7 * **3:24** Efe 6:8 * **3:25** Deu 10:17; Efe 6:9 * **4:1** Efe 6:9 * **4:3** Ax: k'alo'; Efe 6:18-20; Fil 4:6. * **4:5** Efe 5:16
† **4:6** Ax: tzan eyolin tuky'i ch'in tatz'b'il; Efe 4:29.

Jun Kawb'il

7 Ntons te qerman Tíkiko* oxe'l tq'uma' kyaqil aj nky'ik wi'j tzani. Tetz jun qerman aj gani' nim qitza' b'ix k'onti'l nkaj tsi' tzan taq'unan te Qajawil b'ix tetz jun wuky'i'l aj n'aq'unan te Qajawil.

8 Astilji wetz nxik nlajo' etuky'i'l tzan tok etotzqila' etetz kyaqil titza' n'ok quky'ila* b'ix tzan txik tnimsa' ek'u'j.

9 B'ix ax ajun tuky'i'l, te qerman Onésimo* aj gani' nim qitza' b'ix aj k'onti'l nkaj tsi' [tzan taq'unan te Qajawil]. Tetz jun exjalil. Ntons, kyetz oxe'l kyq'uma' etetz tidi' nky'ik tzani.

10 Jun limb'il te etetz tzan te qerman Aristark* aj atqex wuky'i'l tuj pres,‡ b'ix ax tzan te Mak* aj tprim B'e'ch. (Etetz ya eteb'enky ti'j te Mak, qa tetz oxe'l q'olb'el etetz, pe'ek'amon ch'in tetz tuj jun tume'l galan.)

11 Ax jun limb'il te etetz tzan te Jesus aj n'ok q'uma' Justo. A'ox-e' kyetz kye aj tijajil Israel§ aj nkye'onen wuky'i'l tzan qonen kxol kye aj nkye'okslan Qtata Dios, b'ix nkyenimsan nk'u'j.

12 Ax jun limb'il te etetz tzan te Pa'xh,* tetz jun exjalil, b'ix q'apo' tib' n'aq'unan te Kristo Jesus. Tetz b'an nxnaq'tzan eti'j etetz tzan eten etetz b'an jwert b'ix tzan eten iktza' te Qtata Dios tgan b'ix tzan tel eniky' b'an byenech tidi' tgan te Qtata Dios.

13 Wetz oje tz'ok wen, tetz b'an nb'isun eti'j etetz b'ix kyi'j kye aj Lawdisey b'ix kyi'j kye aj Erápolis.

14 B'ix ax jun limb'il te etetz tzan te qerman Luks, aj q'anon aj gani' nim qitza', b'ix ax jun limb'il tzan te Démas.*

15 Intxik esi' ch'in jun limb'il kye qerman aj ate' tuj Lawdisey b'ix te qerman Nínfas b'ix kye qerman aj n'ok kchimo' kyib' tuj tjay.

16 Oj tjaw e'elet exol etetz ja u'jni, yaji intxik esama' kyuky'i kye qerman tuj Lawdisey* tzan tjaw e'e' kxol, b'ix ax tzan tjaw ete'e' etetz te u'j aj okyk'amoj kyetz.

17 Intxik eq'uma' te Arkip* ikxjani: “Intok asi' anab'l tzan tqet ak'ulu' te awopis aj oje kaj tsi' te Qajaw yatz.”

18 Wetz a'in Pa'k aj nqet ntz'ib'a' ja limb'il te etetz tuky'i nq'ab'x. Kyintzaj ena'o' ch'in, wetz akyinqex tuj pres. Tzaj tsi'xwit te Qtata Dios jun nim b'an galan etajsik etetz.

---

* **4:7** Kya 20:4; 2Tim 4:12 * **4:8** Efe 6:21-22 * **4:9** Mnch 10-12 * **4:10** Kya 19:29; 27:2; Mnch 24 ‡ **4:10** Ax: Aristark aj ax k'alo' iktza' a'in. * **4:10** Kya 12:12,25; 13:13; 15:37-39; 2Tim 4:11 § **4:11** Ax: kye aj atok kyechalul. * **4:12** Kol 1:7; Mnch 23 * **4:14** 2Tim 4:10-11; Mnch 24 * **4:16** Kol 2:1; Tmnk 3:14-22 * **4:17** Mnch 2

Te Tb'ay U'j Stz'ib'en Pa'k Kye Qerman Aj Amaq' Tesalonk

Jun Limb'il

1 Wetz a'in Pa'k b'ix ajune' wuky'i'l te Silbáno b'ix Timotey. Qetza nqet qtz'ib'a'na ja u'jni te etetz erman aj Tesalonk,* etetz aj a'ix te Qtata Dios b'ix te Qajaw Jesukrist. Instzaj tsi'xwit etajsik etetz jun nim b'an galan b'ix qet xhchewsa'xwit ek'u'j.

Jun Pixon Te Qtata Dios Kyi'j Kye Qerman Aj Tesalonk

2 Qetza k'onti'lkix nkaj qsi'na tzan txik qsi' pixon te Qtata Dios eti'j etetz b'ix nkxtzajkix qna'o'na oj qxnaq'tzan tuky'i'l.

3 Kob'chaq ntzaj qna'o'na twitz tetz titza' etetz ek'ulb'en tzan tpaj wit'lik ek'u'j ti'j, b'ix titza' etetz etaq'umb'en tzan tpaj nqet egani' [te Qtat b'ix kye qerman], ax titza' etetz k'onti'l nkaj ekola' tzan tkaj lo'et ek'u'j ti'j te Qajaw Jesukrist.

4 Ntzaj qna'o'na ikxji waq erman tzan tpaj qetza qeb'enkyna etetz joyomix tzan te Qtata Dios b'ix ganimix titza'.

5 Komo te tpakb'alil galan k'onti'l oxik qpakb'a'na exol cha a'ox tuky'i qyolna, sinoke tuky'i nim tajwalil Txew Dios, b'ix qetza tuky'i jun tk'u'jlal oxik qpakb'a'na. Komo etetz eteb'en titza' qetza ob'etna exol te jun galan te etetz.

6 B'ix yatzun etetz, ax owel etin aj tume'l iktza' nqob'et qetza b'ix iktza' nab'lin te Qajawil. B'ix etetz ek'amoj te tpakb'alil tuky'i jun chalajb'il aj ntzaj tsi' tuq te Txew Qtata Dios tuj etanim, anke owok eten nim xhcho'nal [tzan tpaj etokslb'en].*

7 B'ix eti'j etetz owel kyin kye aj nkye'okslan tuj tkwentil Masedony b'ix te Akay tzan tpaj toklen kcha'o' eti'j etetz titza' tuq nkxb'et.

8 Komo tzan epaj etetz oje tz'ok cha'o' te tpakb'alil ti'j te Qajawil nya'tx a'ox tuj Masedony b'ix Akay sinoke tuj kyaqil luwar oje tz'ok cha'o' titza' etetz wit'lik ek'u'j, b'ix astilji ya nya'tx presis tzan txik jq'uma'na qetza titza' nkxb'et tuj tume'l.

9 Kyaqil nkyeyolin galan titza' etetz oqet ek'amo'na galan exol, b'ix titza' okaj ekola' tzan ena'on kye kyitzb'alil tidi'chq b'ix tzan tqet etoksla' ajna'l te Qtata Dios aj b'an'ax Dios b'ix aj at jun tanq'in,

10 b'ix nkx'iyon ti'j Tk'wa'al aj tzajnaq tuj ka'j, te Tk'wa'al aj ojaw anq'in kxol kye kamnaq, te Jesus aj oje qoqet tkolo' ti'j te xhcho'nal aj otzajel si' mas yaj.*

2

Titza' Tuq Te Pa'k N'ok Il

* **1:1** Kya 17:1 * **1:6** Kya 17:5-10 * **1:10** Efe 5:6; Kol 3:6

Nxnaq'tzan Tuq Kxol Kye Aj Tesalonk

1 Komo etetz waq erman, etetz eteb'en k'onti'l owok chagan aj qxwa'qa q'olb'el etetz,
2 sinoke etetz eteb'en tb'ay owok qena twitz xhcho'nal b'ix o'ok yaso'na tuj amaq' Filipos.* Per te Qtata Dios otzaj tsi' jun qbalor* tzan txik qpakb'a'na exol etetz* te tpakb'alil galan anke ate' tuq txq'anky xjal nkyeq'ojin tuq qi'ja.
3 Komo tume'l titza' tuq nkxik jkawi'na nya'tx iktza' k'onti'l-wit tuq qeb'ena te b'an'ax, b'ix nya'tx tzan tpaj-wit jun nya'tx galan aj nqb'isu', b'ix nya'tx tzan eqet qeq'i'na,
4 sinoke [nkxik jkawi'na] tzan tpaj owel galan tuj twitz Qtata Dios tzan jkaj tsi'na tzan txik qpakb'a' te tpakb'alil galan. Nxik jq'uma'na, nya'tx tzan qel galan tuj kywitz kye xjal, sinoke tzan qel galan tuj twitz Qtata Dios aj ntzaj tka'yi' kyaqil tuj qanim.*
5 Etetz eteb'en qetza k'onti'l okx'ok qxmoxo'na tuky'i qyol b'an tb'anil, b'ix k'onti'l okxqet qeq'i'na tzan tel qetza' jun tidi' te etetz aj n'el jq'ajab' ti'j; Qtata Dios e'el tetz.
6 B'ix k'onti'l oqjoyojna tume'l tzan jqet jiq'b'a'na-wit tzan xjal, ni tzan jqet ejiq'b'a'na-wit etetz, b'ix ni tzan txq'anky.
7 Komo qetza a'o'na tky'ixel Krist, b'a'n tuq tzan tqet qyek'u'na qajwalil exol, per nqonab'lina tuq etuky'i'l b'an galan iktza' jun alon aj nkyeqet tk'ulu' kwent tal.
8 B'an nkxqet qgani'na tuq nim, astilji nqochalajna tuq tzan txik qpakb'a'na te tpakb'alil galan aj tzajnaq tuky'i Qtata Dios, b'ix disp-west tuq ato'na tzan qipan tuq xhcho'nal tzan tok jun galan te etetz.
9 Komo etetz waq erman eteb'en titza' tuq qetza nqo'aq'unana b'ix nqo'ok-ilna tuq tzan qanq'in; b'ajq'ij b'ix b'ajaq'b'il nqo'aq'unana tuq tzan k'on eb'isun etetz qi'ja tzan etonen quky'ila, aj man tuq nqopakb'a'na exol etetz.*
10 Etetz oje tz'ok eten, b'ix ax te Qtata Dios teb'en, qetza nqob'etna tuq exol etetz ik-tza' xjal aj pawamo' a'ox te Qtata Dios, b'ix b'an tume'l nqob'etna tuq, k'onti'l tidi' b'a'n tzan kyyolin kye xjal qi'ja titza' nqob'etna tuq exol etetz aj nkx'okslan.
11 Etetz eteb'en titza' tuq nqoyolina [kyeb'a'] etuky'i'l kyuky'i junjunchaq exol ekyaqil, iktza'x jun k'wa'lon tuky'i tk'wa'al, ax ikxji qetza nkxik jkawi'na tuq b'ix nxik qnimsa'na tuq ek'u'j.
12 Kob'chaq tuq nxik jq'uma'na tzan eb'et tuj tume'l aj nqet tuj twitz Qtata Dios, te Qtat aj nkxtuk'le' tzan

* **2:2** Kya 16:12,19-24 * **2:2** Kya 4:29-30 * **2:2** Kya 17:1-9 * **2:4** Gal 1:10
* **2:9** Kya 18:3; 2Tes 3:8

eten tuj tq'ab' b'ix tzan tok
eten xhchqitz'unal.
13 Ntons astilji qetza
k'onti'l nkaj qsi'na tzan
txik qsi' pixon te Dios tzan
tpaj aj tok echa'o' etetz te
tpakb'alil te Tyol Qtata Dios
aj nxik tuq qpakb'a'na, etetz
ek'amoj, nya'tx iktza' aj cha
njaw b'antikxwit tzan xjal,
sinoke iktza'xkix te b'an'ax
tq'umb'en Qtata Dios, te
tpakb'alil aj nk'ulun jun
galan tuj etanim etetz aj
nkx'okslanni.
14 Komo etetz waq erman
okx'ok mer iktza'x kye qer-
man aj tkwentil Judey, aj a'e'
te Qtata Dios tzan te Kristo
Jesus; komo owok eten etetz
twitz xhcho'nal tzan tpaj kye
exjalil iktza'x kyetz owok
kyen twitz xhcho'nal tzan
tpaj kye [kxjalilx] aj tijajil
Israel.*
15 Kye aj tijajil Israelni,
kyetz oqet kykansa' te Qa-
jaw Jesus, b'ix ax eb'ajqet
kykansa' kye aj yolil tyol
Dios oqtxi', b'ix ax qetza
o'etza kylajo'.* Kyetz k'onti'l
nkyeqet tuj twitz Qtata Dios,
b'ix nkyeq'ojin kyi'j kyaqil
xjal.
16 K'onti'l nktzoqpi' tzan
qpakb'an kxol kye aj nya'tx
tijajil Israel tzan kykolet, b'ix
ikxji mas njaw kch'uqi' te
kchoj ti'j kyalq. Per ajna'l
ikja'n stzaj kyajsik kyetz te
xhcho'nal tzan tq'oj te Qtata
Dios.

Aj Tqet Tb'isu' Te Pa'k Tzan Txik Q'olb'el Kye Aj Tesalonk

17 Qetza waq erman, ato'na
laq'chik eti'j nya'tx ky'ila'j
q'ij, anke k'onti'l tuq nkx'ok
qena per te qanim atqetkix
etuky'i'l, qetza nqojoyona tuq
tume'l tzan qxik q'olb'el etetz.
18 Astilji oqet qb'isu'na tzan
qxik q'olb'el etetz, wetz Pa'k
oqet nb'isu' ky'ila'j-el ikxji,
per te Satanas tidi'chq oqet
tk'ulu' tzan k'on qxikna.
19 Per ¿tidi' qi'j qetza lo'ik
jk'u'jna? B'ix ¿tistil nqochala-
jna? B'ix ¿ab'l qi'j telponx oje
tz'el galan qaq'una? ¿Nya'tx
petzun eti'j etetz oqochala-
jelna cha'oj tul te Qajaw Jesus
b'ix cha'oj qten twitz tetz?
20 B'an'ax eti'j etetz nqet
qjiq'b'a'na qib' b'ix nqochala-
jna.

3

1 Ntons [waq erman], tzan
tpaj k'onti'l ma qipajna mas
[tzan qten laq'chik eti'j],
ntons ma qet qb'isu'na tzan
jkaj qchukelna ax tuj Aténas,*
2 b'ix oxik qlajo'na te
Timotey aj qerman aj n'onen
quky'i'l tzan txik qpakb'a'na
te tpakb'alil galan ti'j Krist.
Oxik qlajo'na tzan txik
tnimsa' ek'u'j tzan etok mas
jwert b'ix tzan exik tkawi'
tzan eten jwert ti'j ja' wit'lik
ek'u'j,
3 tzan k'on eb'isun tzan
tpaj aj xhcho'nal n'ok eten
ajna'lni. Komo etetz eteb'en
qetxkkix tzan tky'ik qi'j ikxji.
4 Komo aj aqoqetna tuq
exol tzi, qetza oxik jq'uma'na
etetz, owokel qenkix tuq

* **2:14** Kya 17:5 * **2:15** Kya 9:23,29; 13:45,50; 14:2,5,19; 17:5,13; 18:12 * **3:1** Kya 17:15

twitz xhcho'nal, b'ix ikxji
oky'ik iktza'x oje tz'ok eten.
5 Astilji wetz k'onti'lky ma
wiyoj mas, oxik nlajo' te
qerman [Timotey] cha'ol qa
tzunx tuq wit'lik ek'u'j ti'j
Qajawil. Wetz nkyinb'isun
tuq kebal eqet tz'aqik tzan
te aj njoyon tume'l tzan jqet
tz'aqik, ikxji chagan-tal te
qaq'umb'ena exol.
6 Per ajna'l tulen te Timo-
tey,* otzaj tin jun tpakb'alil
galan eti'j etetz, ti'j titza' etetz
wit'lik ek'u'j [byenech] ti'j
Qtata Dios b'ix titza' nqet
egani' kye txq'anky, b'ix
tzunkix nqotzaj ena'o'na
tuky'i jun tk'u'jlal b'ix egan
tzan qok eten iktza'x qetza
qgana tzan etok qen.
7 Astilji waq erman, anke
nim b'is b'ix nim xhcho'nal
n'ok qena tzani, etetz
ma'tx jaw etin jk'u'j toklen
qcha'o'na eti'j etetz, b'an
jwert atix ti'j ja' wit'lik ek'u'j.
8 Ajna'l qetza b'a'n tzan
qanq'ina tuky'i jun chalajb'il
tzan tpaj etetz jwert atix
tuky'i Qajawil.
9 Cha'oj qxnaq'tzan tuky'i
te Qtata Dios, qetza b'an nxik
qsi'na pixon eti'j etetz tzan
tpaj nqochalajna nim eti'j.
10 Komo nqoxnaq'tzana
b'ajq'ij b'ix b'ajaq'b'il tzan
etok qena tzan exik qx-
naq'tza'na ti'j te aj npaltin
tzan tel eniky', tzan eten b'an
jwert ti'j te aj ja' wit'lik ek'u'j.
11 Ntons axk-wit te Qtata
Dios b'ix te Qajaw Jesukrist
kye'onenxwit quky'ila tzan
qpona etuky'i'l q'olb'el etetz.
12 B'ix Qajawil k'ulunxwit
tuj etanim tzan tqet egani'
mas etib' exolx, b'ix tzan
tqet egani' kyaqil xjal iktza'x
qetza nkxqet qgani'na,
13 tzajxwit tsi' jun ebalor
tuj etanim tzan sten etanim
b'an'ax saq tuj twitz Qtata
Dios b'ix twitz te Qajaw Jesus
oj tul tetz kyuky'i kyaqil kye
txq'anky aj pawame' a'ox te
tetz.

4

Te Tume'l Titza' Tzan Qb'et Iktza' Tgan Te Qtata Dios

1 Ntons waq erman, qetza
qgan tzan txik jq'uma'na
etetz b'ix nqet qwitza ewitz
tuky'i tb'i Qajaw Jesus tzan
eb'et tuj tume'l iktza'x
oxik qxnaq'tza'na etetz b'ix
tzan xhchalaj te Qtata Dios
eti'j; iktza'x n'ek'ulu' ajna'l,
pe'ejoyon tume'l titza' tzan
ek'ulun mas b'an galan.
2 Komo etetz eteb'enky te
tume'l aj okaj jq'uma'na etetz
aj otzaj tsi' te Qajaw Jesus.
3 Komo te Qtata Dios tgan
tzan sten saq qanim, astilji
tgan tzan tel epawa' etib' ti'j
te k'ajajb'ilj,
4 ax tzan tel eniky' ekyaqil
etetz titza' tzan tqet ejoyo'
jun exu'jel tuj jun tume'l b'an
galan tuj twitz Qtata Dios b'ix
tzan tqet ete'e' galan,*
5 b'ix nya'tx cha tzan etze-
qtikqet kyi'j xuj iktza' kye aj

* **3:6** Kya 18:5 * **4:4** Ax telponx ti'j te qchi'jel, tzan token te qchi'jel a'ox te jun galan iktza' tgan te Qtata Dios.

nya'tx tijajil Israel aj k'onti'l
nkye'okslan Qtata Dios.
6 Ti'j kyaqil nini k'onti'l
tzan tpaltin nijunwt ti'j
junky, b'ix k'on qet eteq'i' jun
qerman. Komo te Qajawil
otk'ulu'tz tzan tel xhchojo' te
xjal aj nk'ulun ikxji, iktza'x
oje xik jq'uma'na etetz tuky'i
jun tk'u'jlal atx jun-el.
7 Te Qtata Dios k'onti'l otzaj
tuk'le' a'o' tzan qanq'in tuj
jun nya'tx galan sinoke tzan
tel qpawa' qib' ti'j te nya'tx
galan.
8 Astilji ab'l aj owelal tik'o'
ja xnaq'tzb'iljni, nya'tx tyol
xjal te aj owelal tik'o' sinoke a
te Qtata Dios owelal tik'o', te
Qtata Dios aj oje xik tsi' etetz
te Txewx.
9 Yatzun te tume'l titza' tzan
tqet egani' etib' kxol eter-
manx, nya'tx presis tzan tqet
ntz'ib'a' te etetz tzan tpaj axk
te Qtata Dios oje kxik tx-
naq'tza' titza' tzan tqet egani'
etib'.
10 Ikxji nqet ek'ulu' kyuky'i
kyaqil kye qerman aj akyeqet
tuj tkwentil Masedony. Per
nxik qnimsa'na ek'u'j waq er-
man tzan k'on tkaj esi' sinoke
tzan ejoyon tume'l titza' tzan
ek'ulun mas b'an galan.
11 Ax intok esi' waq ek'u'j
tzan eten galanx exolx, b'ix
intok esi' ek'u'j ti'j etaq'unx,
b'ix a'ixk etetz pe'etaq'unan
tzan ewa'an ti'j etaq'umb'enx
iktza'x oje xik jq'uma'na;
12 ikxji tzan eqet jiq'b'a'
etetz tzan kye aj k'onti'l
nkye'okslan b'ix tzan k'on
tpaltin tidi' etetz.

Ikxjani Titza' Owulel Te Qajaw Jesukrist Junky'el

13 Etetz waq erman, qetza
qgana tzan tel eniky' kyi'j kye
aj oje kyekamik,† tzan k'on
eb'isun iktza' kye aj k'onti'l ja'
b'a'n tzan tkaj lo'et kyk'u'j.
14 Komo qetz nqoksla'
te Qajaw Jesukrist okamik
b'ix ojaw anq'in junky'el,
ax ikxji nqoksla' te Qtata
Dios otk'ulu'tz tzan kyjaw
anq'in junx tuky'i Jesukrist
kye kamnaq aj nkye'okslan
tuq ti'j.‡
15 Astilji qetza oxe'l
jq'uma'na etetz iktza'x
txnaq'tzb'en te Qajawil:
Qkyaqil qetz aj itz'ojo'x,
cha'oj tul tetz junky'el, nlay
qoxik tuj ka'j tb'ay kywitz kye
aj oje kyekamik.§
16 Komo te Qajawil axk
tetz oqtetz tuj ka'j, tuky'i
twi' jun k'ulul mandad, b'ix
oxe'l cha'let twi' te ángel aj
twitzale' kxol kyaqil ángel,
b'ix tuky'i twi' jun trompet
aj te Qtata Dios, ikxji tetz
oqtetz tuj ka'j, b'ix yaji
kye kamnaq aj e'okslan ti'j
te Krist okyejawel anq'in
tb'aya'.
17 Yaji qetz aj tzunx itz'ojo',
qetz aj aqoqet tzani twitz
tx'o'tx', oqojawel jotlik junx
kyuky'i'l tuj muj tzan qxik
kanol te Qajawil tuj kyaq'iq',
ikxji oqotelten tuky'i'l b'eyx
te jun-ele'x.*

† **4:13** Ax: kye aj kamnaqe'. ‡ **4:14** Ax: kye aj eb'ajkamik. § **4:15** Ax: kye aj oje kyekamik. * **4:17** Mat 24:30-31; Mak 13:26-27; 1Kor 15:51-52

18 Ntons pe'enimsan waq
ek'u'j exolx tuky'i ja tpakb'alil
aj ma'tx xik nq'uma'ni.

5

1 Nya'tx presis tzan tqet
qtz'ib'a'na te etetz waq er-
man tujb'a'n ky'ik kyaqil nini
b'ix alkyetz tyemp oky'el.
2 Etetz eteb'en oj tul te Qa-
jawil, owulel tuj jun tyemp
[aj k'onti'l qeb'en] iktza' [oj
tul] jun eleq' qonik'an.*
3 Oj kyq'uman kye xjal,
"Ajna'l k'onti'l q'oj, galan
ato'," per tanderepent
tzul kyajsik jun xhcho'nal
aj opoyon tnajsa' kyaqil,
tanderepent iktza' oj stzaj
xhcho'nal ala'mj ti'j jun xuj
aj ch'inky tky'ix, ax ikxji tuj
aj tyempji, nijunwt te kyetz
okyekoletel.*
4 Per etetz waq erman,
etetz k'onti'l tzunx atikxqex
tuj qlolj [iktza' kye aj k'onti'l
nkye'okslan], etetz nlay
kxjaw sak'pu' oj tul te Qajawil
iktza' [oj tul] jun eleq'.
5 Komo ekyaqil etetz
nkxb'et tuj tume'l iktza' xjal
aj nkyeb'et tuj xhk'atun b'ix
chijq'ij nkyeb'et. Qetz nya'tx
a'o' kxol kye aj akyeqex tuj
qlolj.
6 Astilji k'on qob'ajwitan
waq iktza' kye txq'anky
sinoke intetz qen ch'in qwitz
b'ix intok qsi' qnab'l tzan
qb'et tuky'i jun tk'u'jlal tuky'i
Qtata Dios b'ix tzan k'on
cho'on qwi'.
7 Komo kye aj nkyewitan,
tuj qlolj nkyewitan, b'ix kye
aj nkyebolin, tuj qlolj* nkye-
bolin.
8 Per qetz aj nqob'et
tuj xhk'atun,† a tgan tzan
qtenkix bwenisan. A tgan
tzan tok qwit'b'a' jk'u'j ti'j
Qajawil b'ix tzan kyqet qgani'
kye txq'anky b'ix tzan tok qen
titza' te Qtata Dios nqoqet
tgani'. Kyaqil nini nqotkolo'
iktza' tkolb'il te jun soldad
aj atok twitz tpech. Ax a
tgan tzan tkaj lo'et jk'u'j
tuky'i jun tk'u'jlal te Qajawil
oqotkolo'tz; nini n'oken qi'j
iktza' jun tkolb'il te jun
soldad aj nkolon twi'.*
9 Komo te Qtata Dios k'onti'l
okaj tsi' a'o' tzan qxik tsi' tuj
il sinoke tzan jkolet tzan te
Qajaw Jesukrist.
10 Te Qajaw Jesukrist
okamik tzan qanq'in tuky'i'l
te jun-ele'x, itz'ojo' qatzun
kamnaqo'ji [cha'oj tul], per
qo'anq'iyonkix junx tuky'i'l.
11 Astilji pe'enimsan waq
ek'u'j b'ix intjaw etin ek'u'j
exolx, iktza'x n'ek'ulu' ajna'l.

*Tidi'chq Konsej Kye Qer-
man*

12 Qetza waq erman, nqet
qwitza ewitz tzan kyqet eten
galan kye aj nkye'aq'unan
exol, a'e' aj nkyek'ulun man-
dad tuky'i tb'i Qajawil b'ix
nkxik kykawi'.
13 A tgan tzan kyqet eten
b'ix tzan kyqet egani' tzan
tpaj kyaq'un exol. B'ix

* **5:2** Mat 24:43; Luks 12:39; 2Xhp 3:10 ja' nkyeb'et kye xjal aj nkyejoyon choj. xjal aj nkye'okslan te Qtata Dios.
* **5:3** Isa 13:8
* **5:7** Telponx te b'ey aj ja' nkyeb'et kye
† **5:8** Telponx te b'ey aj ja' nkyeb'et kye
* **5:8** Isa 59:17; Rom 13:12; Efe 6:13-17

pe'eten waq galan exolx
etetz.
14 Ax qgana tzan txik
jq'uma'na etetz waq erman
tzan kxik ekawi' kye aj ky'aj,
ax tzan txik enimsa' kyk'u'j
kye aj nkyeb'isun, ax tzan
etonen kyuky'i kye aj nya'tx
jwert ate', b'ix ax insten
epasens exolx ekyaqil.
15 Intok esi' waq enab'l qa
at ab'l aj ma k'ulun jun nya'tx
galan eti'j, k'on ek'uluj etetz
tuky'i'l ikxji, sinoke intok esi'
ek'u'j tzan ek'ulun galan ex-
olx etetz b'ix kxol kyaqil xjal.
16 Pe'echalaj waq b'ajq'ij,*
17 k'on kaj esi' tzan ex-
naq'tzan,*
18 intxik esi' pixon te Qtata
Dios ti'j kyaqil, komo ikxji
tgan tzan tpaj atix tuky'i
Kristo Jesus.
19 K'on tz'el etin gan ti'j te aj
nk'ulun te Txew Dios,
20 k'on tz'el etik'o' kyyol kye
aj nkyepakb'an jun tpakb'alil
aj Txew Dios swal tetz.
21 Intqet eb'isu' ti'j kyaqil
qa galan b'ix a'ox intkaj etin
aj galan
22 b'ix intel epawa' etib' ti'j
kyaqil aj nya'tx galan.

Jun Kawb'il

23 Qtata Dios aj nchewsan
jk'u'j, k'ulunxwit tzan etel
tpawa' ti'j kyaqil te nya'tx
galan; b'ix k'ulunxwit ikxji
tzan sten saq etanim,‡
ch'inwt nya'tx galan eti'j ni
ti'j echi'jel, max cha'oj tul te
Qajaw Jesukrist.
24 A tetz otzaj uk'len te
etetz [tzan eten ikxji], b'ix
[komo] tetz jun yolin [astilji]
ok'uluyonkix ikxji.
25 Ntons etetz waq erman,
pe'exnaq'tzan ch'in qi'ja.*
26 Pe'eliman etetz etib'x ex-
olx tzi tuky'i jun limb'il b'an
tume'l§ tzan tpaj jun te Qtata
Dios.
27 Ntons, wetz ngan tzan
txik nq'uma' etetz tuky'i
tajwalil te Qajawil tzan tjaw
eten ja u'jni kywitz kyaqil
qerman aj pawame' te Qtata
Dios.
28 Qajaw Jesukrist tzaj
sinxwit etajsik etetz jun nim
b'an galan.

* **5:16** Fil 4:4 * **5:17** Fil 4:6; Kol 4:2 ‡ **5:23** Telponx iktza' "espíritu y alma."
* **5:25** Kol 4:3-4 § **5:26** Ax: Intel etz'ub'a' etib' te jun limb'il b'an xjan.

Te Tkab'i' U'j Stz'ib'en Pa'k Kye Qerman Aj Amaq' Tesalonk

Jun Limb'il

1 Wetz a'in Pa'k b'ix ajune' wuky'i'l te Silbáno b'ix te Timotey. Qetza nqet qtz'ib'a'na ja u'jni te etetz erman aj amaq' Tesalonk,* etetz aj a'ix te Qtata Dios b'ix te Qajaw Jesukrist.

2 Qtata Dios b'ix te Qajaw Jesukrist tzaj ksi'xwit etajsik etetz jun nim b'an galan b'ix qetxwit kchewsa' ek'u'j.

Jun Pixon Te Dios Kyi'j Kye Qerman Aj Tesalonk

3 Erman, tume'lkixi' qetza nxik qsi'na pixon te Qtata Dios eti'j etetz b'ajq'ij. Komo etetz b'ajq'ij mas n'ok wit'let ek'u'j ti'j te Qajawil b'ix mas nqet egani' etib' exolx b'ix kyuky'i txq'anky xjal.

4 Qetza b'an nqochalajna eti'j cha'oj qyolin eti'j etetz kxol kye txq'anky b'uch'uj qerman. Komo etetz b'an nim epasens b'ix b'an wit'lik ek'u'j byenech anke n'ok eten twitz xhcho'nal b'ix b'is, per ipa' etitza'.

Te Qtata Dios Oxe'l Tsi' Te Junjun Iktza'x Ma'tx Kyk'uluj

5 [Erman waq,] tzan tpaj etetz nkx'ipan tuky'i nim epasens te xhcho'nal aj nky'ik eti'jni, ikxji telponx te Qtata Dios at tkawb'il tuj tq'ab' tzan txik tsi' jun etanq'in tuj ka'j tzan tpaj n'etajo', komo astilji nkx'ipan b'an b'an'ax jun nim xhcho'nal.

6 Per yatzun kye aj n'ok sin xhcho'nal eti'j, tume'l tzan txik tsi' te Qtata Dios xhcho'nal kyi'j.

7 B'ix yatzun etetz aj n'ok eten twitz xhcho'nal, te Qtata Dios okxtel tkolo', otk'ulu'tz tzan etojlan junx quky'ila cha'oj tul te Qajaw Jesukrist. Tetz otzajel tuj ka'j junx kyuky'i kye ángel aj nim kyajwalil,

8 tzul tuky'i toq q'aq' tzan txik tsi' jun xhcho'nal kyi'j kye aj k'onti'l kyotzqi' Qtata Dios, a'e' aj k'onti'l nqet kyoksla' te tpakb'alil galan ti'j Qajaw Jesukrist.

9 Kye aj xjalji owokel kyen jun xhcho'nal aj nlay tz'el kyi'j,* okye'elax in b'eyx te jun-ele'x twitz Qajaw Jesukrist b'ix nlay tz'ok kyen te aj b'an tb'anil oj tkaj kyaqil tuj tq'ab' tuky'i jun tajwalil.

10 Ikxji oky'el tuj aj q'ij cha'oj tul tetz tzan tqet jiq'b'a' tzan kye aj pawame' titza', b'ix tzan kchalaj ti'j tetz kye aj nkye'okslan tetz. B'ix etetz, ax owokel eten tuj aj q'ijji tzan tpaj oxik etoksla' te

* **1:1** Kya 17:1; 1Tes 1:1 * **1:9** Tuj ja taqanni, te yol “destruir” k'onti'l telponx tzan tpon tnajsa' b'eyx te jun-ele'x sinoke telponx tzan tok jun xhcho'onal ti'j b'eyx te jun-ele'x; Mat 13:41-42; 25:31-46; Mak 9:43-48; Wnch 5:28-29; Tmnk 14:9-11; 20:11-15; 21:8; 22:15.

tpakb'alil aj oxik qpakb'a'na exol.

Titza' Nxnaq'tzan Tuq Te Pa'k Kyi'j Kye Aj Tesalonk

11 Tzan tpaj nini qetza k'onti'l nkaj qsi'na tzan qxnaq'tzan eti'j. Nqoxnaq'tzana tzan etel galan tuj twitz Qtata Dios b'ix nya'tx chagan okxtzaj tuk'le', b'ix nqoxnaq'tzana tzan tb'antik tuky'i jun tajwalil kyaqil aj egan k'ulun te tetz b'ix kyaqil aj nkxk'ulun tzan tpaj toklen wit'let ek'u'j ti'j.

12 Ikxji tzan tqet jiq'b'a' te Qajaw Jesukrist eti'j etetz, b'ix ax tzan eqet jiq'b'a' etetz ti'j tetz, tzan tpaj kyaqil aj nim b'an galan aj k'onti'l n'etajo' aj ntzaj si' etajsik tzan te Qtata Dios b'ix te Qajaw Jesukrist.

2

Te Xjal Chimol Choj Tajq'oj Dios

1 Bwen, ajna'l waq erman, qetza qgana tzan txik jq'uma'na etetz titza' oj tul te Qajaw Jesukrist b'ix titza' oky'el oj qok xhchimo' tuky'i'l.*

2 K'on etzoqpij tzan eqet eq'i' tzan nijunwt, k'on jaw eky'ixpu' titza' nkxb'isun etetz ti'j nini, b'ix k'on kxob' qa at jun tpakb'alil iktze'xtzun tzan te Txew Dios per nya'tx, qatzun ek'amo'tz jun u'j iktze'xtzun qtz'ib'ena qetza aj ja' nyolin ma'tx pon te q'ij tzan tul te Qajaw Jesukrist.

3 K'on kxqet moyi' tzan nijunwt ti'j titza' owulel te Qajawil. Tetz nlay tzul qa mina' tpon jun tyemp aj b'an ky'ila'j xjal okajel kykola' tzan kyokslan, b'ix qa mina' tuq tul te Chimol Choj Tajq'oj Qtata Dios, aj okaj si'kix tzan txik tuj te nim q'aq'.

4 Tetz oq'ojiyon ti'j kyaqil tidi'chq aj n'ok q'uma' dios tzan kye xjal, b'ix oqtel tjiq'b'a' tib' ti'j kyaqil nini b'ix ti'j kyaqil tidi'chq aj ntzaj kyna'o' kye xjal, b'ix tetz owokex wit'let tuj te Nin Jay Nab'il Qtata Dios b'ix otq'uma'tz a tetz Dios.*

5 ¿K'onti'l petzun na'ik etitza' aj txik nq'uma' etetz kyaqil ntzani aj akyinqet tuq exol tzi?

6 Etetz eteb'en tidi' k'onti'l ntzoqpin tetz ajna'l sinoke max oj tpon or tetz.

7 Oje tz'aq'ik te aj nya'tx galan aj k'onti'l n'el kyniky' kye xjal ti'j, cha a'ox at jun aj tzunx k'onti'l ntzoqpin tetz ajna'l, sinoke max oj tel in te aj tzyul tetz.

8 Ntons maxji owokel qen te Tajq'oj Qtata Dios, b'ix tetz owokel ten jun xhcho'nal aj ni nlay ponaj* tzan tpaj cha'oj tul te Qajaw Jesukrist, tetz owokel tsi' te aj xhcho'nal ti'j cha tuky'i tyol aj oxe'l tq'uma' tuky'i tajwalil b'ix tzan tpaj te xhchqitz'unal.*

9 Te Tajq'oj Qtata Dios

* **2:1** 1Tes 4:15-17 * **2:4** Dan 11:36; Ezq 28:2 * **2:8** Intqet awe'e' te aj nyolin ti'j 1:9. * **2:8** Isa 11:4

aj tzulni, tetz cha lajo' tzan te Satanas, b'ix tzul tuky'i nim tajwalil b'ix oqtel tk'ulu' ti'chq yek'b'il aj at tidi' telponx b'ix tidi'chq aj okyelab'ayon kye xjal ti'j, per te aj oxe'l tyoli' nya'tx b'an'ax.*

10 B'ix oqtel tk'ulu' tidi'chq nya'tx galan tzan kyqet teq'i' kye aj okyepoyonaj tzan tpaj k'onti'l oqet tuj kywitz tzan tqet kygani' te b'an'ax aj b'a'n tuq tzan tkolon kyi'j.

11 Astilji te Qtata Dios nstzoqpi' tzan kyqet eq'i' tzan te nya'tx galan b'ix tzan kyokslan ti'j te aj nya'tx b'an'ax.

12 Ikxji tzan kxik si' tuj il kyaqil kye aj k'onti'l nkye'okslan te b'an'ax sinoke cha echalaj ti'j te nya'tx galan.

13 Per yatzun eti'j etetz waq erman, qetza k'onti'lkix tzan tkaj qsi' tzan txik qsi'na pixon te Qtata Dios eti'j etetz aj ganimix nim tzan te Qajawil. Komo te Qtata Dios okx'el tjoyo' tzan etok etetz kye tb'ay tzan ekolet titza', b'ix okxkolet titza' tzan tpaj te Txew Dios owel tsjapunsa' ti'j etanim b'ix etetz owok ewit'b'a' ek'u'j ti'j te tpakb'alil b'an'ax.

14 Tzan tpaj ntzani te Qtata Dios okxtzaj tuk'le' txiklen qpakb'a'na te tpakb'alil ti'j te tume'l titza' nqokolet, b'ix oqet tk'ulu' ikxji tzan tok eten etetz te xhchqitz'unal Qajaw Jesukrist.

15 Astilji waq erman, pe'eten waq jwert b'ix k'on tz'aj enajsa' ti'j etanim te xnaq'tzb'ilj aj oxik qxnaq'tza'na etetz, aj oxik qyoli'na etetz qatzun aj oqet qtz'ib'a'na te etetzji.*

16 Ntons [nkyinxnaq'tzan] tuky'i Qajaw Jesukrist b'ix tuky'i Qtata Dios aj nqoqet tgani' b'ix aj oje tzaj tnimsa' jk'u'j te jun-ele'x b'ix aj oje tzaj tsi' ja' tzan tkaj lo'et jk'u'j tzan tpaj nim b'an galan nab'lin anke k'onti'l nqajo';

17 [nkyinxnaq'tzan tuky'i'l tzan] tnimsan ek'u'j b'ix tzan kyk'ulun tzan tel galan kyaqil aj oxe'l eq'uma' b'ix kyaqil aj oqtel ek'ulu'.

3

A Tgan Tzan Qxnaq'tzan Kyi'j Kye Aj Nkyepakb'an Tyol Qtata Dios Ja'chq

1 Ajna'l waq erman, ngan tzan txik nq'uma' etetz tzan exnaq'tzan ch'in qi'ja tzan txik pakb'let te tpakb'alil ti'j Qajaw Jesukrist tuj kyaqil amaq' b'ix tzan tqet kyjiq'b'a' iktza' oky'ik exol etetz.

2 B'ix pe'exnaq'tzan ch'in qi'ja tzan jkoletna tuj kyq'ab' kye xjal aj nya'tx galan kyenab'lin b'ix aj pur nya'tx galan nkyb'isu', komo nya'tx kyaqil xjal n'ok wit'let kyk'u'j ti'j Qtata Dios.

3 Per yatzun te Qtata Dios, tetz jun yolin b'ix otk'ulu'tz tzan eten jwert b'ix okxtkolo'tz ti'j kyaqil aj nya'tx galan.

4 Qetza wit'lik jk'u'j ti'j Qajawil etetz nlay kaj esi' tzan

* **2:9** Mat 24:24 * **2:15** 1Kor 11:2

tqet ek'ulu' kyaqil aj ma'tx
xik jq'uma'na etetzni.
5 Qajaw tz'onenxwit eti'j
tzan kyqet egani' txq'anky
iktza' te Qtata Dios nkyeqet
tgani', b'ix tzan txik tsi'
ebalor tzan etipan te xh-
cho'nal iktza'x te Krist otipaj
te xhcho'nal.

Nya'tx Galan Tzan Qok Ky'aj

6 Waq erman, qetza qgana
tzan txik jq'uma'na etetz
iktza' tky'ixel Qajaw Jesukrist
a'o'na, tzan tel epawa' etib'
kyi'j kye qerman aj k'on
kygan aq'unan b'ix k'onti'l
nkye'aq'unan iktza'x aj oxik
qxnaq'tza'na etetz.
7 Etetz eteb'en titza' presis
tzan tel etin qi'ja. Komo qetza
k'onti'l ob'etna exol aj cha-
wit nqoky'ajina,
8 b'ix k'onti'l oxik qwa'a'na
jun qwe' tjay jun aj cha-
wit jkotzijna, sinoke b'ajq'ij
b'ix b'ajaq'b'il nqo'aq'unana
tuq tzan k'on qokna cha te
ek'a'chb'e'tz.*
9 B'an'ax qetza at qoklena
tzan txik jq'uma'na tuq
etetz tzan qokna etone', per
qetza o'aq'unana nim tzan
tok eten tuq qi'ja titza' tuq
nqo'aq'unan tzan tel etin tuq
etetz ikxji.
10 Aj aqoqet tuq exol nxik
jq'uma'na tuq etetz ikxjani.
Ab'l aj k'on tgan aq'unan, ax
k'onti'l tzan twa'an.
11 Per ajna'l qchab'enkyna,
ate' junjun exol k'onti'l
nkye'aq'unan, k'onti'l
nkyek'ulun ch'inwt, cha n'ox
ksamo'qet kyib' aj ja' k'onti'l
kyoklen.
12 Qetza tuky'i tb'i Qajaw
Jesukrist nxik jq'uma'na
b'ix nkyexik jkawi'na kye
aj xjal ikxji tzan kyaq'unan
galan tzan kywa'an tuky'i
kyaq'umb'enx.
13 B'ix etetz waq erman,
k'on kxsiktik tzan ek'ulun te
tume'l galan.*
14 Qa at ab'l aj k'onti'l nqet
toksla' aj nxik jq'uma'na tuj ja
u'jni, intok esi' enab'l ti'j b'ix
ya k'onky tz'ok ejunch'i' etib'
tuky'i'l tzan tqet ky'ixwik
ch'in.
15 Per k'on qet eten iktza'
etajq'oj sinoke intxik ekawi'
iktza'x jun eterman.

Jun Kawb'il

16 Ntons Qtata Dios
aj nchewsan jk'u'j, qet
xhchewsa'xwit etetz ek'u'j
b'ajq'ij ti'j kyaqil. Qajaw qet
tenxwit etuky'i'l tzi.
17 Wetz a'in Pa'k nqet
ntz'ib'a' ja limb'il etetzni
tuky'i nq'ab'x b'ix ntz'ib'enx.
Te ja ntzani telponx b'an'ax
a'in nkyinxik saman ja u'jni.
Ikxji wetz nqet ntz'ib'a' tuj
kyaqil wu'uj aj nkyexik
nsama'.
18 Qajaw Jesukrist tzaj
sinxwit etajsik etetz tzi jun
nim b'an galan.

* **3:8** Kya 18:3; 1Tes 2:9 * **3:13** Gal 6:9

Te Tb'ay U'j Stz'ib'en Pa'k Te Timotey

Jun Limb'il

1 Wetz a'in Pa'k, tky'ixel
Kristo Jesus tzan tpaj inkaj si'
tzan te Qtata Dios aj koloyon
qi'j b'ix tzan te Kristo Jesus aj
ja' lo'ik jk'u'j.
2 [Nqet ntz'ib'a' ja u'j] te
yatz Timotey,* yatz aj [naqe]
jun b'an nk'wa'al a'ich tzan
tpaj toklen wit'let ak'u'j
ti'j Krist. Qtata Dios b'ix
te Qajaw Kristo Jesus tzaj
ksi'xwit awajsik jun nim
b'an galan b'ix tz'okxwit
lo'et kyk'u'j awi'j b'ix qet
kchewsa'xwit ak'u'j.

A Tgan Tzan Tok Qsi' Qnab'l Ti'j Te Xnaq'tzb'ilj Aj Nya'tx B'an'ax

3 Ntons aj ikja'n tuq nxik
tuj Masedony, wetz oxik
nq'uma' tzan akaj amaq'
Efeso tzan txik aq'uma' kye
junjun xjal tzi tzan k'on txik
kxnaq'tza' junky xnaq'tzb'ilj
aj nya'tx b'an'ax.
4 Ax tzan txik aq'uma' tzan
k'on tok ksi' kywi' ti'j tidi'chq
aj cha nqet kxima' qatzun
ti'j tidi'chq aj cha nkyewul-
ulun ti'j qijajil oqtxi'. Tzan
tpaj nini cha mas nkyewulu-
lun b'ix k'onti'l n'oken te nini
tzan qb'et tuj tume'l wit'lik
jk'u'j ti'j Qtata Dios iktza' tetz
tgan.
5 Wetz nxik nq'uma' ntzani
tzan tqet kygani' kyib'x
tuky'i jun kyanim b'an saq
b'ix k'onti'l tidi' nyolin tuj
kyanim, b'ix wit'lik kyk'u'j
tuky'i jun tk'u'jlal b'an
b'an'ax ti'j te Qajawil.
6 Junjun oje kaj kykola' tzan
kyk'ulun ikxji. Oje kaj kykola'
te b'an'ax, cha nkyewululun
ti'j jun tidi' aj k'onti'l token.
7 Kyetz kygan tzan kyok
xnaq'tzal te Kawb'il per
k'onti'l n'el kyniky' ti'j aj
nxik kyq'uma', ni ti'j aj nxik
kxnaq'tza' aj kyetz tuj kynab'l
b'an'ax.
8 Komo qetz qeb'enky te
Kawb'il galan per qa n'oken
iktza'xkix tkajlen swa'.
9 A tgan tzan stzaj qna'o',
te Kawb'il k'onti'l okaj swa'
kye xjal aj nkyeb'et tuj tume'l,
sinoke okaj swa' kye xjal
aj iktza' ja ntzanije': kye
aj k'on kygan okslan, kye
aj tidi'chq nkyek'ulun, kye
aj k'onti'l Dios tuj kywitz,
kye aj chimol choj, kye aj
k'onti'l nqet kxjani' Dios, kye
aj nkyexmayin ti'j Dios, kye aj
nkyekansan kytat b'ix kynan,
kye kyaqil aj kansal xjal,
10 kye aj nkyek'ajajin,
kye aj xhq'e-e', kye aj nxik
kyeq'i' xjal alajwers tzan kxik
kyk'ayi', kye aj cha pur la'j-e',
kye aj nxik ksi' kyjurament
per nya'tx b'an'ax kyitza', b'ix
kye aj nqet kyyoli' tidi'chq
nya'tx galan ti'j te galan aj
nxik qxnaq'tza'.
11 Te qxnaq'tzb'il tzajnaq
ti'j te aj b'an tb'anil tpakb'alil
galan aj nyolin ti'j te Qtata

* **1:2** Kya 16:1

Dios aj nqet qna'o' b'ix inkaj si' wetz tzan txik npakb'a' te nini.

Te Pa'k Nxik Tsi' Pixon Te Qtata Dios Tqetlen Kolo'

12 Wetz nxik nsi' pixon te Qajaw Kristo Jesus aj ntzaj tsi' nbalor, b'ix okaj lo'let tk'u'j wi'j b'ix inkaj tsi' tzan waq'unan te tetz.

13 Anke wetz oqtxi' n'el wik'o' tuq tetz, b'ix e'ok nq'oji' kye aj nkyexnaq'tzan tuq ti'j b'ix ti'chq nya'tx galan nqet nk'ulu' tuq kyi'j,* anke ikxji tuq nkyink'ulun, tetz owok lo'et tk'u'j wi'j tzan tpaj k'onti'l tuq web'en aj nk'ulu' b'ix mina' tuq wokslan ti'j.

14 Per tetz otzaj tsi' wajsik jun nim b'an galan aj k'onti'l nwajo', otzaj tsi' tzan tok wit'let nk'u'j ti'j, b'ix tzan tok we'e' titza' tetz nim nkyinqet tgani'.

15 Ja yol ntzani b'an'ax b'ix a tgan tzan txik kyoksla' kyaqil xjal ikxjani: "Te Kristo Jesus owul tzani twitz tx'o'tx' kolol kye chimol choj." B'ix a'in wetz te tb'ay aj mas nim nchoj.

16 Astilji owok lo'et tk'u'j wi'j, tzan tyek'un kyaqil tpasens wuky'i'l, komo a'in wetz te aj b'an pyor kxol kye txq'anky, b'ix ikxji tzan tnimsan kyk'u'j kye txq'anky aj okye'okslayon ti'j tzan kyanq'in te jun-ele'x.

17 ¡Intqet jiq'b'a'xwit te jun-ele'x! A tetz te twitzale' aj k'onti'l nmankun tajwalil b'ix aj k'onti'l nkamik, tetz aj k'onti'l eb'ajil, b'ix k'onti'l junky iktza' tetz. ¡Intqet jiq'b'a'xwit b'ix kyeyolinxwit galan ti'j tajwalil tuj kyaqil tyemp te jun-ele'x!

18 Nxik nq'uma' yatz ntzani nk'ajol Timotey, parej iktza'xkix aj oxik q'uma' yatz tzan kye aj yolil tyol Dios. Paq'ojin ti'j te aj nya'tx galan tuky'i jun tume'l galan tuj twitz te Qtata Dios.

19 K'on kaj asi' tzan tok wit'let ak'u'j ti'j te Qtat, b'ix k'on chk'ulun jun tidi' qa te awanim ntyoli' nya'tx galan. Komo ate' junjun oje kaj kykola' aj ja' wit'lik tuq kyk'u'j b'ix ikxji opon kynajsa' aj nkyoksla' tuq.

20 Aj ntzanije' a te Iméneo b'ix te Jant. Wetz cha ekaj ntzoqpi' tuj tq'ab' Satanas tzan tox tuj kywi' tzan k'on kyk'ulun nya'tx galan ti'j Qtata Dios.

2

Te Tume'l Titza' Tzan Qxnaq'tzan Tuky'i Qtata Dios

1 Ntons [tzan tpaj kyaqil nini], tb'ay wetz ngan tzan txik nq'uma' tzan qxnaq'tzan tuky'i Qtata Dios b'ix tzan txik jqani' tuky'i'l b'ix tzan txik qsi' pixon te tetz, b'ix kyaqil ntzani* kyi'j kyaqil xjal

2 b'ix kyi'j kyaqil kye k'ulul mandad b'ix kyi'j kyaqil kye

* **1:13** Kya 8:1-3; 9:1-5 * **2:1** Telponx tzan qxnaq'tzan tuky'i kyaqil txakl xnaq'tzb'il tuky'i Qtata Dios, b'ix tuj yol kastiy n'el iktza' "peticiones, oraciones, intercesiones, acciones de gracias en pro de todos los hombres."

aj at kyajwalil. Ikxji tzan
qanq'in tuj jun tume'l k'onti'l
q'oj b'ix chewsa' qanim, tuj
jun tume'l nqoxjanin Qtata
Dios b'ix nqoliman kye xjal.
3 Galan tzan qxnaq'tzan
ikxji tzan tpaj nqet tuj twitz
Qtata Dios, te Qtata Dios aj
koloyon qi'j.
4 Komo te Qtat tgan tzan
kykolet kyaqil xjal b'ix tzan
tel kyniky' ti'j te b'an'ax.
5 Komo cha jun Qtata Dios
at, b'ix cha jun te yoliyon qxol
qetz tuky'i Qtata Dios, a te
Kristo Jesus aj owok xjal
6 b'ix oxik tq'apo' tib' tzan
tkamik te kky'ixel kyaqil xjal
tzan kykolet. A te tpakb'alilni
aj oxik pakb'a' aj tponkix te
q'ij b'isu' tzan te Qtata Dios.*
7 Astilji wetz otzaj si'
wajwalil tzan npakb'an b'ix
tzan wok jun tky'ixel Je-
sukrist, b'ix otzaj si' wajwalil
tzan kxik nxnaq'tza' kye aj
nya'tx tijajil Israel, tzan kxik
nxnaq'tza' ja' tzan tok wit'let
kyk'u'j b'ix tzan tel kyniky'
te b'an'ax.* (Wetz tuky'i tb'i
Qajaw Jesukrist nxik nq'uma'
b'an'ax, k'onti'l nkyinnik'on.)
8 Ntons astilji wetz ngan
tzan kxnaq'tzan kye xjal tuj
kyaqil luwar ja' ate'. Intjaw
kyin kyq'ab' jawnaq te Qtata
Dios per tuky'i jun kyanim†
b'an a'ox te tetz b'ix k'onti'l
jun q'oj tuj kyanim, b'ix
nya'tx tzan tna'non kyanim.
9 Yatzun kye xuj, wetz ngan
tzan tok ksi' jun kyq'anaq tuj
jun tume'l aj nqet tuj twitz
Dios b'ix tuj kywitz xjal. Ax
tzan tqet ktxaku' kyib' tuky'i
jun tume'l galan b'ix nya'tx
tzan tqet kyjiq'b'a' kyib' tuky'i
kywi' b'an txaku' b'ix tuky'i
oro qa tuky'i perlas, qatzun
tuky'i kyq'anaq b'an twi' kar
iktze'xtzun mas tb'anile' ky-
witz kye txq'anky,*
10 sinoke a tgan tzan
kyk'ulun galan kyuky'i
txq'anky. Komo ikxji a tgan
tzan kyk'ulun kye xuj aj
nkyexjanin Qtata Dios tuky'i
kyk'ulb'en galan.
11 Kye xuj a tgan tzan tok
kcha'o' jun xnaq'tzb'ilj per
k'onti'l tzan kywululun ti'j
sinoke tzan tqet kyoksla'.
12 Wetz nlay ntzoqpij tzan
kxnaq'tzan kye xuj ni tzan
kyk'ulun mandad kyi'j kye
ichan; b'ix k'onti'l tzan kywu-
lulun kxol kye qerman.
13 Komo te Qtata Dios a te
Adan oqet tk'ulu' tb'ay, nya'tx
a te Eba,*
14 b'ix nya'tx a te Adan te aj
oqet eq'i' sinoke a te xuj, b'ix
ya ma qet eq'i' oqet tz'aqik tuj
choj.*
15 Per b'a'n tzan kykaj
galan‡ kye xuj qa [oqtel
kyk'ulu' iktza' kykajlen si'x
tzan te Qtata Dios] tzan
kyalan, per a'ox qa nlay kaj
kykola' tzan tok kywit'b'a'
kyk'u'j ti'j Qtat, b'ix tzan k'on
tkaj kykola' titza' nqet kygani'
[te tetz b'ix kye qerman],

* **2:6** Mat 20:28; Mak 10:45; Gal 1:4; Tit 2:14 * **2:7** 2Tim 1:11 † **2:8** Ax: tuky'i kyq'ab' b'an saq. Te kyq'ab' telponx ti'j kyaqil aj jk'ulb'en, b'ix te jk'ulb'en njatz tuj qanim. * **2:9** 1Xhp 3:3 * **2:13** Gén 2:7,21-22 * **2:14** Gén 3:1-6 ‡ **2:15** Ax: otkolo'tz tib'.

b'ix tzan kyten pawa' kyib' a'ox te Qtat, b'ix ax tzan kynab'lin galan [iktza' ma'tx xik nq'uma'ni].

3

Titza' A Tgan Tzan Kyb'et Tuj Tume'l Kye Tijxjal Aj Nim Kyajwalil

1 Ja yol ntzani b'an'ax: Qa at ab'l aj tgan jun topis tzan tok tijxjal aj nim tajwalil kxol kye qerman, nini jun taq'un galan te aj n'el tgani'ni.

2 Astilji te tume'l titza' nb'et te jun tijxjal aj at tajwalil kxol kye qerman a tgan ch'inwt nya'tx galan ti'j. Ax a tgan cha jun txu'jel. Ax presis tzan tnab'lin b'an galan, b'ix tzan tb'et tuj jun tume'l aj b'isu' byenech titza'. A tgan tzan sten jun xjal aj nk'ulun kyaqil tuky'i jun tumelil, ax galan nab'lin tzan kxik tna'o' txq'anky aj nkyepon tjay, b'ix b'a'n tzan txik txnaq'tza' kye xjal.

3 B'ix nya'tx jun xjal aj b'a'n tz'uk'an, b'ix joyol q'oj sinoke jun xjal aj b'a'n tz'onen junky, njoyon tzan sten kyaqil galan, b'ix nya'tx cha tb'isunqet titza' tzan tok q'inon.

4 B'ix jun xjal aj totzqi' titza' tzan tk'ulun mandad tuj tjay, b'ix kye tk'wa'al nkye'okslan tetz, b'ix b'a'n kyeliman.

5 Komo jun xjal aj k'onti'l nkawin galan tuj tjay, ¿ntons titza' owokelten kawiyon kxol kye qerman?

6 Te jun tijxjal nya'tx jun aj man txiklen toksla', komo kebal tzan tqet tjiq'b'a' tib' b'ix yaji oqtel tz'aqik b'ix oxe'l si' tuj il iktza' te Tajaw Choj.

7 Jun tijxjal, a tgan aj jiq'b'a' tzan kye aj k'onti'l nkye'okslan; ikxji tzan k'on tel tin tky'exaw b'ix tzan k'on tqet eq'i' tzan te Tajaw Choj.*

Titza' A Tgan Tzan Kyb'et Tuj Tume'l Kye Tijxjal Oneyon K'ulul Kwent Kxol Kye Qerman

8 Ntons ax ikxji kye tijxjal oneyon k'ulul kwent kxol kye qerman.* A tgan ch'inwt jun tidi' nya'tx galan aj b'a'n tzan kyyolin kye xjal kyi'j, b'ix nya'tx xjal xpilitx'e', b'ix nya'tx xjal aj ajun kyexhb'a'jin, b'ix nya'tx xjal aj nkyek'ulun ganar tmin tuky'i jun tume'l aj nya'tx galan,

9 sinoke a tgan tzan tqet kyoksla' te tumelil aj nqoksla' b'ix k'onti'l tzan tyolin kyanim jun tidi' kyi'j.

10 Tb'ay a tgan tzan kyok te jun preb tzan tok e'elet qa k'onti'l tidi' nya'tx galan kyi'j; yaji qatzun nkyk'ulu' kyaqil galan, b'a'n tzan kyok tijxjal oneyon k'ulul kwent kxol kye qerman.†

11 Ax ikxji kye kxu'jel, a tgan k'onti'l jun tidi' kyi'j aj b'a'n tzan kyqet yoli' tzan kye xjal, b'ix nya'tx chimol yole', b'ix tzan kyanq'in tuj jun tume'l b'an galan, b'ix k'onti'l tzan tkaj ksi' tzan

* **3:7** Tit 1:6-9 * **3:8** Ax: diáconos. † **3:10** Ax: diáconos.

kyk'ulun kyaqil aj presis tzan
tqet kyk'ulu'.
12 Kye tijxjal aj nkye'onen
k'ulul kwent kxol kye qer-
man, a tgan cha jun kxu'jel
b'ix aj b'an galan nkyek'ulun
mandad kyi'j kyk'wa'al b'ix
ax kyi'j kyaqil aj tuj kyjay.
13 Komo kye aj nkye'onen
galan kxol kye qerman, kyetz
nkyeqet jiq'b'a' b'ix mas n'ok
nimsa' kyk'u'j tzan kyk'ulun
tidi'chq tuky'i jun kyk'u'j
wit'lik ti'j Kristo Jesus.
14 Wetz lo'ik nk'u'j tzan
npon naj q'olb'el te yatz, per
nqet ntz'ib'a' kyaqil ntzani te
yatz
15 qa nlay kyinpon luwew,
ntons aweb'en titza' tzan
ab'et tuj tume'l kxol kye
tk'wa'al Qtata Dios, te Qtata
Dios aj at jun tanq'in b'ix kye
tk'wa'al aj eq'i' te tpakb'alil
b'an'ax kyitza' b'ix nkyekolon
ti'j te b'an'ax.
16 B'an'ax b'an tume'l te
aj kwest tuq tzan tel niky'j
ti'j oqtxi' titza' oqet tb'isu'
te Qtata Dios tzan tkolon
qi'j, per yatzun ajna'l oje
tzaj tyek'u' qetz, b'ix ikxjani
te tume'l: Tetz xhchi'jel,
xhchi'jel xjalkix tuq b'ix tzan
te Txew Dios owok e'e' k'onti'l
xhchoj. Owok e'e' tzan
kye ángel b'ix oxik pakb'a'
kxol xjal ja'chq.‡ E'okslan
ti'j tzani twitz tx'o'tx' b'ix
ok'amet tuj ka'j aj ja' at nim
xhchqitz'unal.

4

Jun Tpakb'alil Kyi'j Kye Aj Okajel Kykola' Tzan Kyokslan

1 Te Txew Dios ntq'uma'
xtxolil, tuj jun tyemp aj tzul
mas yaj, aj ch'inky tuq tul te
Qajawil, txq'an qerman oka-
jel kykola' tzan tok wit'let
kyk'u'j ti'j Qtat. B'ix cha
owokel ksi' kywi' kyi'j mal-
spirit aj cha nkye'eq'in xjal,
b'ix kyi'j xnaq'tzb'ilj aj cha
malspirit swal tetz;
2 owokel ksi' kywi' kyi'j
xjal aj xmeletz'-e' b'ix sq'o'l,
xjal aj ya k'onti'l nkyna'o' tuj
kyanim alkyetz te galan b'ix
alkyetz te nya'tx galan.
3 Kyetz nlay ktzoqpij tzan
kyok junan kye xjal, b'ix
nlay ktzoqpij tzan kywa'an
kye xjal ti'chq aj okaj si'
tzan Qtata Dios. Komo okaj
tsi' tzan jk'amon nini tuky'i
jun pixon te tetz, qetz aj
nqo'okslan b'ix aj qotzqi' te
tume'l b'an'ax.
4 Komo kyaqil aj oje qet
tk'ulu' Qtata Dios jun galan*
b'ix k'onti'l tzan tqet yajlet qa
oxe'l qsi' pixon te Qtata Dios
ti'j,
5 tzan tpaj oje kaj pawa'
a'ox te Qtata Dios tzan te tyol
aj oxik tq'uma' b'ix tzan tpaj
nqoxnaq'tzan ti'j.
6 Qa yatz oxe'l axnaq'tza'
kyaqil ntzani kxol kye
qerman, oxhch'okel jun
xnaq'tzon aj nxnaq'tzan b'an
galan ti'j te Kristo Jesus, b'ix
ochteyon jwert tuky'i'l tzan
tpaj nxhcha'on tyol te aj ja'
wit'lik jk'u'j b'ix tzan tpaj
te tumelil ti'j te xnaq'tzb'ilj
galan aj nxik awin.
7 K'on tz'ok asi' awi' ti'j te

‡ **3:16** Ax: kxol kye aj nya'tx tijajil Israel.

* **4:4** Gén 1:31

xnaq'tzb'ilj aj cha tuj kywi'x
kye xjal, aj cha naqe kyyol
b'i'xh b'ix nya'tx galan n'el tuj
twitz Qtata Dios. Yatz k'on
xhch'ok ikxji sinoke pab'et tuj
jun tume'l aj ntxjanin Qtata
Dios.
8 Jun tume'l aj njk'ulu' tzan
tok jun galan te qchi'jel, nini
at token ti'j te qchi'jel tzani
twitz tx'o'tx'; per te tume'l oj
qxjanin te Qtata Dios n'oken
te jun galan ti'j kyaqil tzani
twitz tx'o'tx' b'ix ax te jun-
ele'x tuj ka'j.
9 Aj yol nini b'an'ax, b'ix
a tgan tzan kyokslan kyaqil
xjal ti'j.
10 Astilji nqo'aq'unan nim,
nqo'ok-il ti'j tzan tpaj oje
kaj lo'et jk'u'j ti'j Qtata Dios
aj at jun tanq'in b'ix b'a'n
tzan tkolon kyi'j kyaqil xjal
aj nkye'okslan ti'j.
11 Te aj ntzani intxik ak'ulu'
mandad kxol b'ix intxik ax-
naq'tza'.
12 K'on tz'ok en jun tidi'
awi'j aj b'a'n tzan aqet yoli'
tzan tpaj man k'wa'l a'ich.
Mejor, intqet ayek'u' kye
qerman titza' tzan qyolin
galan b'ix titza' tzan qb'et
tuj tume'l, titza' tzan kyqet
qgani' txq'anky, b'ix titza'
tzan tok qwit'b'a' jk'u'j ti'j
Qajawil tuky'i jun qanim b'an
saq.
13 Mina' npon wetz, intok
asi' ak'u'j tzan tjaw awen te
Tu'jal Dios kxol kye qerman,
b'ix intxik animsa' kyk'u'j
kye qerman b'ix inkxik
axnaq'tza'.
14 K'on kaj asi' te awajb'en
aj otzaj tsi' te Qtata Dios yatz
aj kyyolin kye b'uch'uj tijxjal
te tpakb'alil aj oxik tswa' Qtat
tuj kyanim aj tqet ksi' kyq'ab'
awajsik.
15 Intok asi' ak'u'j tzan tqet
ak'ulu' kyaqil ntza'n tzan tok
en awi'j yatz tzan kyaqil xjal,
yatz kyeb'ayle' nxhch'ok mas
jwert tuj awanim tzan ab'et
tuj jun tume'l galan.
16 Intok asi' anab'l awi'jx
titza' nchb'et b'ix titza' nxik
axnaq'tza' te tume'l. K'on
kaj akola' tzan txik awin te
tume'l. Qa oqtel ak'ulu' ikxji,
akolo'tz awib'x b'ix ax kye aj
nkyecha'on awi'j.

5

Te Tume'l Titza' Tzan Qyolin Kxol Kye Qerman

1 K'on chjaw kaw oj txik
akawi' jun tij, sinoke intxik
akawi' kyeb'a' tuky'i tume'l,
iktze'xtzun tetz atat. B'ix
yatzun kye aj man tal-e' ik-
tze'xtzun kyetz awitz'in-e',
2 b'ix kye b'i'xh iktze'xtzun
kyetz anan, b'ix kye xuj
aj man tal-e' iktze'xtzun
awitz'in-e', tuky'i jun tume'l
b'an galan.

Te Tume'l Titza' Tzan Kyqet Qen Kye Byud

3 Ntons, inkyok awone' kye
xuj aj byud-e' aj k'onti'l ab'l
kyi'j.
4 Qa jun byud ate' tal
qatzun tb'etx'elji, kye tal
qatzun tb'etx'elji kyetz at nim
kyoklen tzan kyk'ulun galan
te tetz tzan tpaj tetz jun aj tuj
kyjayx. Ikxji tzan tok kswa'
te kytat iktza'x oxik si' kyetz

aj man tuq nekit-e'. Te ntzani
n'el galan tuj twitz Qtata Dios.
5 Jun byud b'an b'an'ax, aj
oje kaj b'an ch'i xhchukel,
tetz lo'ik tk'u'j ti'j Qtata
Dios b'ix k'onti'l nkaj tsi'
tzan txnaq'tzan, b'ajq'ij b'ix
b'ajaq'b'il nqet twitz twitz
Qtata Dios.
6 Per jun byud aj cha
nk'ulun kyaqil iktza' kye
aj k'onti'l nkye'okslan, tetz
kamnaq anke itz'oj xhchi'jel.
7 Intxik aq'uma' kyetz
kyaqil ntzani tzan k'on kyqet
yoli' tzan kye xjal.
8 Ab'l aj k'onti'l nxik tsi' aj
presis te jun tfamily, b'ix pyor
qa te jun aj tuj tjayx, tetzni'n
ikja'n tkaj tkola' aj ja' wit'lik
jk'u'j, b'ix tetz mas pyor twitz
jun aj k'onti'l n'okslan te
Qtata Dios.

9 Jun byud aj b'an b'an'ax aj
otz'ib'letel kxol kye txq'anky
byud, a'ox aj oje jakon oxqal
(60) aq'b'i tetz b'ix qa cha jun
tichmil owoknoj;
10 b'ix a tgan a'ox jun aj
otzqi'mj tzan tpaj tk'ulb'en
ti'chq galan, b'ix ejaw
tky'ib'sa' tal galan,* b'ix
galan nab'lin kyuky'i kye
xjal aj nkyepon tjay, b'ix
nkyexik tna'o' kye txq'anky
qerman tb'ay twitz tetz,† b'ix
n'onen tuq kyuky'i kye aj n'ok
kyen twitz xhcho'nal, b'ix
tuky'i jun tk'u'jlal ntk'ulu' tuq
tidi'chq galan kye xjal.
11 Per k'on kyetz'ib'let kye
byud aj man tal-e'x, tzan tpaj
kyetz oj tel kyq'ajab' tzan
kyok junan, yaji ya k'onky
kygan te Krist sinoke kygan
tzan kyok junan junky'el.
12 Ikxji cha nkyejoyon tzan
kxik si' tuj il tzan tpaj nkaj
kykola' tzan tok wit'let kyk'u'j
aj ja' ojetq tuq tz'ok kywit'b'a'
tb'ay.
13 B'ix nkyenaq'et tzan
kxb'ak'an tjay jun tjay jun,
b'ix n'ok kky'aj b'ix nya'tx
a'ox ikxji sinoke nkye'ok lo'ol
yol, n'ox ksamo' kyib' ja'
k'onti'l kyoklen, b'ix tidi'chq
nya'tx galan nkyyoli'.
14 Astilji wetz ngan tzan
kyok junan kye byud aj man
tal-e'x b'ix inkyalan b'ix
inkyaq'unan galan tuj kyjay,
ikxji nlay kyeqet yoli' tzan
kye aj n'ok ajq'ojan kyetz.‡
15 Ate' junjun te kyetz oje
tz'el kypawa' kyib' kxol kye
qerman tzan kyok lapet ti'j
Satanas.
16 Qa jun qerman xuj at
jun byud kxol tfamily, intqet
tk'ulu' kwent. Ikxji nya'tx
kye qerman okyeqtel k'ulun
kwent tetz, b'ix kye qerman
b'a'n tzan kyonen kyi'j kye
txq'anky aj b'an b'an'ax byud
aj k'onti'l ab'l kyi'j.

Te Tume'l Tzan Kyk'ulun
Kwent Kye Qerman Jun Tijxjal
Aj At Tajwalil

* **5:10** Ax: qa exik tkawi'-tal galan aj man tuq nekit-e'. † **5:10** Ax: qa owel xtx'ajo' kyok kye aj pawame' tzan Qtata Dios; qxol k'onti'l qotzqi' tzan qtx'ajon kyoq kye aj nkyepon qjay iktza' kyetz nkyk'ulu' tuq, per jun xjal nk'ulun tuq nini cha tboluntadx ntons jun b'an galan xjal tuq. ‡ **5:14** Ax: nlay kyeqet yoli' tzan kye qajq'oj. § **5:17** Tuj kastiy: doble honor.

17 Kye tijxjal aj at kyajwalil
aj nkye'aq'unan galan kxol
kye qerman, kyetz a tgan
tzan kyqet jiq'b'a' nim,§ b'ix
tzan txik si' aj presis te kyetz,
b'ix pyor kye aj nkyepakb'an
b'ix kye aj nkyexnaq'tzan
exol.
18 Komo tuj Tu'jal Dios ny-
olin ikxjani: “K'on tz'el awin
twe' te wakxh aj n'aq'unan.”*
B'ix ax nyolin ikxjaniky: “Jun
xjal aj n'aq'unan a tgan tzan
tk'amon twi' tk'u'j.”*
19 Qa kye xjal nkyeyolin jun
tidi' nya'tx galan ti'j jun tijx-
jal aj at jun tajwalil, k'on xik
awoksla' qa k'onti'l kab'e' qa
ox aj oje tz'ok kyen qa b'an'ax
aj nkyyoli'.*
20 Kye aj k'onti'l nkaj
kykola' tzan kyjoyon choj,
intxik aq'uma' kyetz kywitz
kyaqil kye txq'anky qerman,
nya'tx galan aj nkyk'ulu'.
Oqtel ak'ulu' ikxji tzan kxob'
ch'in kye txq'anky [tzan k'on
kyk'ulun kyetz ikxji].
21 Wetz twitz te Qtata Dios
b'ix twitz te Qajaw Kristo Je-
sus kyuky'i kyaqil kye ángel
aj joyome' titza', wetz oxe'l
nq'uma' yatz tzan tqet ak'ulu'
aj nxik nq'uma' yatzni, b'ix
k'onti'l tzan ak'ulun jun tidi'
qa mina' tok acha'o' byenech
ti'j, k'onti'l tzan akaj alkawet
ti'j nijunwt ab'lchaq kyetz.
22 K'on qet asi' aq'ab' tajsik
jun ab'l [tzan tk'amon jun
tajwalil] qa mina' tqet ab'isu'
byenech; ikxji tzan k'on
txik asamo' awib' tuj xhchoj
junky. K'on xik asamo' awib'
tuj jun nya'tx galan.
23 Ntons, yatzun yatz, komo
kob'chaq nchyab'tik n'ok
tyab'il ak'u'j, k'on xik awuk'a'
a'ox a', sinoke intxik awuk'a'
ch'in ta'al ub tx'amsa' [tzan
ab'antik].†

K'onti'l Tidi' B'a'n Tzan Tkaj Ewj

24 Te kchoj junjun xjal n'el
qniky' ti'j b'an byenech anke
mina' tuq kxik si' tuj il b'ix
yatzun te kchoj kye junjunky
n'el qniky' ti'j yajxi'.
25 B'ix ax ikxji ti'j kyaqil
te aj galan njk'ulu', ax n'ok
e'elet, b'ix te jk'ulb'en aj
k'onti'l nb'antik tzan tok en
luwew, nlay b'antik tzan tkaj
ewj b'eyx te jun-ele'x.

6

Titza' A Tgan Tzan Kyb'et Tuj Tume'l Kye Aj At Kyajaw

1 Ntons kyi'j kyaqil kye aj
nkye'aq'unan te jun kyajaw,
intqet kyoksla' kyajaw b'ix
inkyqet kylima' galan tzan
k'on tqet yoli' te Qtata Dios ni
te aj nxik qxnaq'tza'.
2 B'ix kye aj at kyajaw
aj nkye'okslan [ti'j Krist],
k'onti'l tzan tkaj ksi' tzan
tqet kyoksla' kyajaw tzan
tpaj kyerman kyib', sinoke
a tgan tzan kyaq'unan mas
galan tzan tpaj ax kyetz
nkye'okslan ti'j Krist b'ix ax
qerman-e' aj ganime' nim

* **5:18** Ax: k'on tz'ok asi' tbosal te wakxh aj man n'oken tzan tb'ujun triw; Deu 25:4.
* **5:18** Mat 10:10; Luks 10:7 * **5:19** Deu 17:6; 19:15 † **5:23** Tzani nyolin ti'j jun kyuk'a' tb'i “vino” aj ta'l lob'j ub tx'amsa'. N'oken tuq te q'anb'il tx'alenk'u'j b'ix cha ch'in alkol tuj, nya'tx jwert iktza' te xhb'a'j; 1Tim 3:3.

qitza'. Intxik axnaq'tza'
kyaqil ja ntzani b'ix inkxik
akawi' kyeb'a'.

Alkyetz Te Jq'inomal B'an B'an'ax

3 Qa at jun nxik txnaq'tza'
junky tidi' chuktky aj nya'tx
parej tuky'i te aj oxik tx-
naq'tza' te Qajaw Jesukrist,
qa k'onti'l nxik txnaq'tza' ik-
tza' te Qtata Dios tgan tzan
qanq'in,
4 te nini jun xjal aj cha nqet
tjiq'b'a' tib'x ti'j aj ntb'isu'
b'ix k'onti'l teb'en ch'inwt.
Cha nxik tq'uma' tidi'chq
tzan kyna'non kyanim kye
txq'anky b'ix cha twululun-
qet ti'j tidi'chq, b'ix tzan tpaj
nini nkye'ek'awin, b'ix n'ok
q'oj kxol, b'ix nkyeyolin yol
nya'tx galan tuj twitz Qtata
Dios, b'ix cha kximanqet qa
kye txq'anky xjal nya'tx galan
nkyek'ulun,*
5 n'ok kyajq'oja' kyib' tzan
tpaj te kywi' b'an ti'chq nya'tx
galan ntb'isu', k'onti'l kyeb'en
alkyetz te b'an'ax, b'ix kyetz
tuj kynab'l, qa nkye'okslan ti'j
Dios, cha tzan tok nim kytu-
min.
6 B'an'ax oj qokslan, nim
tidi'chq njk'amo', per a'ox qa
kontent ato' ti'j kyaqil aj at
qetz.*
7 Komo aj qitz'jik twitz ja
tx'o'tx'ni, k'onti'l tidi' owul
qin, b'ix ax k'onti'l tidi' oxe'l
qinky oj jkamik.*
8 Qa at qwe' b'ix qa at
jq'anaq ntons qob'ajten waq
kontent tzan aj nini.
9 Yatzun kye aj n'el
kyq'ajab' tzan kyok q'inon,
kyetz nkyeqet tz'aqik kyib'x
b'ix nkyekaj tzyu' b'ix tidi'chq
n'el kygani' aj nya'tx tume'l,
aj cha nk'ulun jun nya'tx
galan kyi'j, b'ix nxik in kyetz
tuj il tzan kyponaj.
10 Komo te tlok'il kyaqil te
nya'tx galan tzi ntzaj oj tel
qgani' te tmin. Ate' junjun
tzan tpaj mer kygan tuq te
tmin, okaj kykola' aj ja' tuq
wit'lik kyk'u'j b'ix a'e'xk kyetz
oje kyk'uluj tzan tok kyen
twitz xhcho'nal.*

Titza' Tzan Qb'et Tuj Tume'l

11 Per yatz, aj q'apo' awib'
tuj tq'ab' Qtata Dios, intel
apawa' awib' ti'j kyaqil aj
nini. Pab'et tuj tume'l,
k'on kaj akola' tzan axjanin
Qtata Dios, intok wit'let
ak'u'j ti'j b'ajq'ij, k'on kaj
asi' tzan kyqet agani' kye
qerman, k'on b'aj apasens,
b'ix payolin kyeb'a' kyuky'i
txq'anky.
12 Intok asi' ak'u'j ti'j te aj
ja' wit'lik jk'u'j† anke b'an
kwest. Komo at jun awanq'in
te jun-ele'x, k'on kaj asi' tzan
aten jwert, komo tzan tpajji
te Qtata Dios oxhtzaj tuk'le',
b'ix yatz kywitz ky'ila'j qer-
man oxik aq'uma' aj ja' wit'lik
ak'u'j.
13 Ajna'l nxik nq'uma' te
yatz tuky'i tb'i Qtata Dios
aj nxik sin tanq'in kyaqil
tidi'chq, b'ix nxik nq'uma'
tuky'i tb'i Qajaw Kristo Jesus

* **6:4** Ax: k'onti'l n'ok wit'let kyk'u'j ti'j junky. * **6:6** 1Kor 7:31 * **6:7** Job 1:21; Sal 49:17; Ecl 5:15 * **6:10** Ebr 13:5 † **6:12** Ax: iktza' jun soldad aj n'aq'unan galan.

aj oxik tq'uma' tume'l twitz te
Pónsio Piláto,*
14 nxik nq'uma' te yatz
tzan tqet awoksla' te aj
nxik nq'uma'ni, b'ix k'uluj
nini tuj tume'l b'ix k'on
ak'ulun jun tidi' nya'tx galan
aj okyeyoliyon kye xjal qa
nya'tx galan. Intqet ak'ulu'
ikxji b'eyx ajna'l max oj tul
junky'el te Qajaw Jesukrist.
15 Tetz otzajel tyek'u' tib'
tujb'a'n pon te tyemp. A tetz
te aj b'an ky'iwla', a'ox tetz
at tajwalil tajsik kyaqil, a'ox
tetz te twitzale' k'ulul man-
dad kyi'j kyaqil k'ulul man-
dad, b'ix a'ox tetz tajawil kyi'j
kyaqil kye aj at kyajawil.
16 A'ox tetz te aj k'onti'l
nkamik, a tetz nnajan tuj jun
chqitz'unal aj nijunwt b'a'n
tzan tox tzi, b'ix nijunwt xjal
b'a'n tzan txik en tetz. Intqet
jiq'b'a'xwit tetz te jun-ele'x
b'ix instenxwit te tajwalil ti'j
kyaqil. Intokxwit ikxji.

Titza' A Tgan Tzan Kyb'et Tuj Tume'l Kye Aj At Kyq'inomal

17 Ntons, kye aj at
kyq'inomal twitz ja tx'o'tx'ni,
intxik aq'uma' kyetz tzan
k'on tqet kyjiq'b'a' kyib'
b'ix k'on kaj lo'et kyk'u'j
ti'j kyq'inomal, tzan tpaj te
jq'inomal nya'tx te jun-ele'x.
Mejor tzan tkaj lo'et kyk'u'j
ti'j Qtata Dios tzan tpaj a tetz
te aj ntzaj sin qetz tidi'chq
tzan qchalaj b'ix nya'tx cha
ch'imu's-wit ntzaj tsi'.
18 Intxik aq'uma' kyetz tzan
kyk'ulun nim tidi'chq b'an
galan, b'ix tzan kyonen tuky'i
jun tk'u'jlal tzan token aj
tidi' kyetz te jun galan kye
txq'anky qerman.
19 Ikxji te kyk'ulb'en galan
tzani twitz tx'o'tx' owokel te
jun galan yajxi', owokel te
jun galan ti'j te kyanq'in b'an
b'an'ax b'ix te jun-ele'x.

Jun Kawb'il

20 Yatz Timotey, k'on
tz'ajnaj ti'j awanim tzan
ak'ulun kyaqil aj ma'tx xik
nq'uma' yatzni. K'on tz'ok
asi' axkyin ti'j kyaqil aj
nkyq'uma' kye xjal aj k'onti'l
token b'ix k'onti'l nqet tuj
twitz te Qtata Dios, kyaqil aj
nkyb'isu' kyetz iktza' b'an'ax
per nya'tx.
21 Komo iktza'x junjun
nxik kxnaq'tza' iktza' cha tuj
kywi'x kyetz, oje kaj kykola'
aj ja' tuq wit'lik kyk'u'j. Bwen
ntons, Qtata Dios tzaj sinxwit
jun nim b'an galan awajsik
yatz.

* **6:13** Wnch 18:37

Te Tkab'i' U'j Stz'ib'en Pa'k Te Timotey

Jun Limb'il

1 Wetz a'in Pa'k aj tky'ixel Kristo Jesus tzan tpaj inkaj si' tzan te Qtata Dios [tzan npakb'an] ti'j te qanq'in te jun-ele'x tuky'i Kristo Jesus iktza'x okaj tsi' tyol ti'j.

2 Nqet ntz'ib'a' ja u'j te yatz nk'wa'al Timotey* aj b'an ganimich witza'. Tzaj si'xwit te yatz tzan te Qtata Dios b'ix te Qajaw Kristo Jesus jun nim b'an galan aj mas nim twitz te aj nqajo', b'ix tz'okxwit lo'et tk'u'j awi'j b'ix qetxwit xhchewsa' ak'u'j.

Te Pa'k B'an Nxnaq'tzan Ti'j Timotey

3 Wetz, oj nxnaq'tzan tuky'i Qtata Dios b'ajq'ij b'ix b'ajaq'b'il, nxhstzaj nna'o' b'ix nxik nsi' nim pixon te Qtat awi'j yatz. Wetz nqet nna'o' te Qtat iktza'x kye wijajil oqtxi', b'ix k'onti'l nyolin wanim jun tidi' wi'j.

4 Wetz ntzaj nna'o' awo'jb'en b'ix ngan tzan awok wen tzan nchalaj nim awi'j.

5 Ntzaj nna'o' titza' yatz wit'lik ak'u'j ti'j Qtata Dios tuky'i jun tk'u'jlal b'an b'an'ax iktza'x te ab'i'ixh Loyd b'ix te anan Ewnis [wit'lik tuq kyk'u'j ti'j Qajawil], b'ix wetz web'en ax yatz ikxji wit'lik ak'u'j ti'j Qajawil.*

6 Astilji wetz ngan tzan txik nq'uma' yatz tzan k'on tkaj asi' te awajb'en aj otzaj tsi' te Qtata Dios te yatz, aj tqet nsi' nq'ab' awajsik.

7 Komo te Qtata Dios otzaj tsi' Txew te qetz nya'tx tzan qxob' sinoke tzan tnimsan jk'u'j, b'ix tzan kyqet qgani' [txq'anky], b'ix tzan tok jun qnab'l tzan jk'ulun mandad qib'x [iktza' tetz tgan].

8 Astilji k'on chqet ky'ixwik tzan txik apakb'a' ti'j Qajawil, b'ix k'on chqet ky'ixwik wi'j tzan tpaj akyinqex pres. Komo te Qtata Dios nnimsan ak'u'j, k'amoj tzan tok awen ch'in twitz aj xhcho'nal aj n'ok qen tzan tpaj nqopakb'an te tpakb'alil aj nkolon te qetz.

9 Te Qtata Dios oqet tkolo' a'o' b'ix ajna'l aji tetz twitzale' otzaj uk'len te qetz tzan jkaj pawa' a'ox te tetz, nya'tx tzan tpaj galan-wit a'o', sinoke tzan tpaj ikxjikix tetz tgan b'ix tetz otzaj tsi' jun nim b'an galan qajsik tzan tpaj Kristo Jesus anke k'onti'l tuq nqajo', b'ix [oqet tb'isu' ntzani] atx aj mina' tuq tb'antik te twitz tx'o'tx' kyaqil.

10 B'ix ajna'l oje qet tyek'u' titza' nqoqet tgani' tzan tpaj otzaj tlajo' te Kristo Jesus aj koloyon qi'j, b'ix ikxji opon tnajsa' te kamikyj b'ix otzaj tq'uma' te tpakb'alil galan aj nyolin titza' tzan qanq'in te jun-ele'x.

* **1:2** Kya 16:1; 1Tim 1:2 * **1:5** Kya 16:1

11 Te Qtata Dios okaj sin
te wetz tzan txik npakb'a' ja
tpakb'alilni, b'ix inkaj tsi' ik-
tza' jun tky'ixel te Kristo Je-
sus b'ix tzan kxik nxnaq'tza'
txq'anky.*
12 Astilji nky'ik wi'j kyaqil
ja xhcho'nalni, per k'onti'l
nkyinky'ixwik tzan tpaj
wetz web'en ab'l qi'j oje
kyin'okslan, b'ix wetz web'en
tetz at tajwalil tzan tqet
tkolo' te aj otzaj tq'uma' wetz,
kolomaj titza' ajna'l max oj
tul.
13 B'ix yatz, intxik awin
te tumelil iktza'x aj oxik
nxnaq'tza' yatz, pawanq'in
wit'lik ak'u'j ti'j Kristo Jesus,
b'ix inkyqet agani' txq'anky
iktza'x tetz nqoqet tgani',
14 b'ix tzan te Txew Dios aj
atqex tuj qanim, intqet akolo'
te ja xnaq'tzb'il galanni.
15 Komo yatz aweb'en kyi'j
kye aj tzajnaqe' tuj Asy,
kyetz oje kyinkaj kykola', b'ix
kxol kyetz ax te Pijel b'ix te
Ermójenes.
16 Yatzun ti'j te qerman
Onesíforo, tz'ok lo'etxwit
tk'u'j te Qtata Dios kyi'j kye
aj tuj tjay, tzan tpaj tetz
ky'ila'j-el ojaw teq'i' nk'u'j
b'ix k'onti'l oqet ky'ixwik
tzan tpaj akyinqex tuq pres.
17 B'ix aj tpon tetz amaq'
Rom, owokten joyol wetz ja'
tuq akyinqet, k'onti'l okaj
tsi' tzan tjoyon wi'j max aj
nkanet titza'.
18 Tz'okxwit lo'et tk'u'j te
Qajawil ti'j tetz tuj aj q'ij aj
tzul mas yajni. Yatz aweb'en
titza' tetz owonen galan qi'j
tuj Efeso.

2

Titza' Tzan Qipan Oj Tok Qen Twitz Jun Xhcho'nal

1 Yatz nk'ajol, paten jwert
tzan tpaj te aj nim b'an galan
aj ntzaj tsi' Kristo Jesus awa-
jsik.
2 Te aj owok acha'o' aj nxik
tuq nq'uma' kywitz ky'ila'j
xjal, ax yatz intxik aq'uma'
ikxji kyuky'i kye aj k'onti'l
nkaj kykola' [tzan kyokslan te
Qtata Dios] b'ix b'a'n tzan txik
kxnaq'tza' txq'anky.
3 Ax intxik awin ch'in yatz
aj xhcho'nal aj n'ok qena, ik-
tza'x jun soldad galan [ntipa'
tidi'chq xhcho'nal].
4 B'ix jun soldad [galan]
k'onti'l n'ox tsamo' tib' tuj
tidi'chq kxol kye xjal tzan tpaj
tgan tzan tkaj galan tuj twitz
te twitzale' k'ulul mandad ti'j.
5 [B'ix ax ikxji] ti'j jun
saqchb'ilon, tzan tkamb'an te
aj tgan, presis tzan k'on tkaj
tsi' tzan tsaqchb'ilan tuky'i
tume'l.
6 [B'ix ax ikxji] ti'j jun
aj nqet taq'una' xtx'o'otx',
qa tgan tzan tk'amon twitz
te awalj, a tgan tb'ay tzan
taq'unan byenech ti'j.
7 Intqet ab'isu' ti'j aj nxik
nq'uma'ni, b'ix te Qajawil
oxe'l tsi' jun anab'l tzan tel
aniky' ti'j kyaqil.
8 Instzaj ana'o' te Jesukrist
aj tijajil Dawid.* Tetz ojaw
anq'in kxol kye kamnaq, b'ix

* **1:11** 1Tim 2:7 * **2:8** Ax: Dawid aj twitzale' k'ulul mandad oqtxi'.

aj ntza'n te tpakb'alil galan aj
nxik npakb'a'.
9 Tzan tpaj te ja tpakb'alilni
wetz n'ok wen twitz xh-
cho'nal, b'ix k'alomin tuky'i
kaden [tuj pres] naqe jun
eleq' a'in, per te tyol Qtata
Dios nya'tx k'alo'.
10 Astilji wetz nwipa'
tidi'chq ja xhcho'nalni tzan
kypaj kyaqil kye aj joyome'
tzan Qtata Dios, tzan kyko-
letky tzan Kristo Jesus tzan
tok kyen xhchqitz'unal te
jun-ele'x.
11 Ja yol ntzani b'an'ax:
Qa qokamel tuky'i'l, ax
oqo'anq'iyon tuky'i'l.
12 Qa qipa'tz twitz xh-
cho'nal, ax oqok'uluyon
mandad oj tkaj kyaqil tuj
tq'ab'.* Qa qetz oxe'l jq'uma'
k'onti'l qotzqi' tetz, ax tetz
oxe'l tq'uma' k'onti'l totzqi'
a'o'.*
13 Qa qetz okajel jkola' tetz,
tetz tzunx jun yolin tzan tpaj
k'onti'l njaw meltz'jik.

Titza' Tzan Tb'et Jun Aq'unon Aj N'el Galan Tuj Twitz Qtata Dios

14 Instzaj ana'o' kxol kye
qerman aj nxik nq'uma'ni
b'ix inkxik akawi' kyetz
tuky'i tb'i Qtata Dios tzan tkaj
ksi' tzan kywululun, tzan tpaj
k'onti'l n'oken b'ix cha n'ok
te jun nya'tx galan kye aj
nkyecha'on kyi'j.
15 Intok asi' ak'u'j tzan
awel galan tuj twitz Qtata
Dios iktza' jun aq'unon aj
k'onti'l tidi' qi'j b'a'n tzan tqet
ky'ixwik, b'ix nxik txnaq'tza'
galan te tpakb'alil b'an'ax.
16 K'on tz'ox asamo' awib'
kxol kye aj nkyewululun
ti'j tidi'chq aj k'onti'l token,
tzan tpaj kyeb'ayle' cha mas
nkyek'ulun te aj k'onti'l nqet
tuj twitz Qtata Dios.
17 Te aj nkyyoli' nxik le'lon
tib' naqe jun yab'il aj nxik
tq'aysa' qchi'jel.† Xjal iktza'
kyetz a'e' te Iméneo b'ix Pilet,
18 a'e' aj okaj kykola' te
b'an'ax. Komo nkyq'uma' oje
qojaw anq'in b'ix ikxji cha
nkyek'ulun tzan tkaj kykola'
junjun titza' wit'lik kyk'u'j.
19 Per te Qtata Dios oje kaj
tsi' jun tume'l aj nlay ky'ixpjik
aj ja' tz'ib'ankaj ikxjani: "Te
Qajawil totzqi' kye aj etzame'
titza'."* B'ix [ax tuj junky
part nyolin ikxjani]: "Etetz
ekyaqil aj nqet etoksla' te Qa-
jawil, intel epawa' etib' ti'j te
aj nya'tx galan."*
20 Tuj jun nim jay, nya'tx
a'ox okensb'il xtx'otx'al oro
b'ix xtx'otx'al plata ate',
sinoke ax ate' xtx'otx'al
tze' b'ix tx'o'tx', b'ix junjun
nkye'oken te jun q'ijb'il
b'ix kye txq'anky te qwab'l
b'ajq'ij.
21 [Ax ikxji] qa qetz nlay
xik qsamo' qib' tuj te nya'tx
galan, b'a'n tzan qoken qetz
te jun b'an galan te Qajawil
tzan tpaj pawamo' a'ox te
tetz iktza'x jun okensb'il
b'a'n tzan token te jun b'an
galan, b'ix ax ikxji qi'j qetz,
b'a'n tzan qoken tzan jk'ulun

* **2:12** 1Xhp 5:1 * **2:12** Mat 10:33; Luks 12:9 † **2:17** Ax: gangrena. * **2:19** Núm 16:5; Wnch 10:14; 1Kor 8:3 * **2:19** Isa 52:11; Ezq 20:30-44; 2Kor 6:16-18

tidi'chq galan aj tgan te
Qajawil.
22 Intel apawa' awib' ti'j
kyaqil aj nya'tx galan n'el
kygani' kye ku'xon, pab'et
tuj tume'l, intok wit'let ak'u'j
ti'j Qajawil, inkyqet agani'
txq'anky, b'ix intok awen
titza' tzan aten galan kxol kye
aj nqet kywitz twitz Qajawil
tuky'i jun kyanim b'an saq.
23 Per k'on tz'ok asi' awi'
ti'j tidi' b'an tont aj cha nky-
wululu' b'ix cha kyyol aj cha
tuj kywi'x n'etz kyin. Yatz
aweb'en, tzan tpaj nini njaw
q'oj.
24 Jun xjal aj n'aq'unan te
Qtata Dios, a tgan nya'tx aj
cha twululunqet, sinoke a
tgan galan nab'lin kyuky'i
txq'anky xjal, b'ix b'a'n tzan
txik txnaq'tza' txq'anky, b'ix
at tpasens.
25 Ax a tgan tzan tyolin
kyeb'a' kyuky'i kye aj k'on
kygan okslan. Komo qanq
te Qtata Dios otk'ulu'tz tzan
tjaw kky'ixpu' kynab'lin tzan
tel kyniky' alkyetz te b'an'ax,
26 b'ix ikxji tzan kykolpjik
tuj tq'ab' te Tajaw Choj, komo
ajna'l cha tzyume' titza' tzan
kyk'ulun iktza' tetz tgan.

3

Titza' Okyeb'etel Kye Xjal Mas Yajxi' Ch'inky Tuq Tul Te Qajawil

1 Ntons, ax presis tzan tok
acha'o' ntzani: Tuj jun tyemp
aj tzul mas yaj, aj ch'inky tuq
tul te Qajawil, owokel e'elet
twitz nim xhcho'nal.
2 Kye xjal cha a'ox owokel
ksi' kyk'u'j kyi'jx kyetz, cha
kyb'isunqet ti'j kytumin,
cha kyjiq'b'anqet kyib', cha
kyk'ulunqet iktza' kyetz
kygan, cha kyyolinqet nya'tx
galan ti'j Qtata Dios, nlay
qet kyoksla' kytat, nlay xik
ksi' pixon te nijunwt, cha
kyk'ulunqet nya'tx galan,
3 nlay qet kygani' nijunwt,
nlay tz'ok lo'et kyk'u'j ti'j
junky, cha ojawel kynik'o' yol
kyi'j xjal, luwew okyejawel
q'ojlik, okyek'uluyon kyuky'i
txq'anky iktza' k'onti'l Dios
tuj kywitz, owelal kyik'o'
kyaqil aj galan,
4 okyejawel meltz'jik ti'j
junky, tidi'chq okyek'uluyon
b'ix k'onti'l kky'exaw, tuj
kynab'l kyetz b'an galan-
e', cha owelal kygani' te aj
tgan te kchi'jel b'ix nlay tz'el
kygani' Qtata Dios.
5 Kyetz okye'okel en iktza'
xjal aj nkyexjanin Qtata Dios,
per nya'tx b'an'ax kyitza'
tzan tpaj k'onti'l okyk'amoj
tajwalil Qtata Dios kyi'j. K'on
tz'ox asamo' awib' kxol aj xjal
ikxji.
6 Komo kxol kyetz ate' kye
aj nkye'ewlaj tzan kyox tuj
jun jay kyuky'i xuj aj nya'tx
jwert-e', ikxji tzan kykaj tuj
kyq'ab' kyetz, xuj aj cha
kyjoyonqet choj b'ix tidi'chq
aj n'el kygani'.
7 Ko'chq nkyexik xnaq'tza'
per k'onti'l n'ox tuj kywi' te

* **3:8** Kyekyi oqtxi' Jans b'ix Jambrs kyb'i kye kab'e' chman aj nkye'aq'unan tuq te twitzale' k'ulul mandad tuj amaq' Ejipt, b'ix a'e' kyetz kye aj eq'ojin ti'j Moisés; Exo 7:11.

b'an'ax.
8 Iktza'x te Jans b'ix te Jambrs ejaw q'ojlik ti'j Moisés,* b'ix nkyeyolin tuq nya'tx galan ti'j te b'an'ax, ax kye aj xjal ajna'l cha pur tidi'chq nya'tx b'an'ax nkyb'isu', k'onti'l wit'lik kyk'u'j ti'j Qtata Dios b'an b'an'ax.
9 Per nlay kyk'uluj masky, [kyekyinal kyetz qa ikx oxe'l kymañji] tzan tpaj kyaqil kye xjal okye'okel e'en kyetz b'an mok'-e', iktza'x oky'ik kyi'j kye kab'e' aj ejaw q'ojlik ti'j Moisés.

K'onti'l Tzan Tkaj Jkola' Te Tume'l Anke Kye Xjal Ti'chq Okyk'ulu'tz

10 Per yatz aweb'en b'ix eq'i' awitza', te aj nxik nxnaq'tza' ti'j Qtata Dios, b'ix ax te tume'l iktza' nkyinb'et, b'ix iktza' aj ngan wetz, b'ix iktza' wetz wit'lik nk'u'j, b'ix iktza' wetz npasens, b'ix iktza' wetz nkyeqet ngani' txq'anky, b'ix iktza' wetz nkyin'ipan xhcho'nal.
11 Ax aweb'en titza' wetz injaw lajo', b'ix titza' tuq te xhcho'nal aj owok wen tuj Antyokiy* b'ix tuj Ikony* b'ix Listr.* Tidi'chq nya'tx galan aj oje ky'ik wi'j, per te Qajawil intkoloj ti'j kyaqil.
12 Kyaqil kye aj kygan tzan kyanq'in mojb'a' kyib' tuky'i Kristo Jesus, okyejawel lajo', owokel kyen twitz xhcho'nal.
13 Per kye xjal aj nkyek'ulun nya'tx galan, b'ix kye aj nkyeqet kyeq'i' txq'anky, cha masky oqtel kyb'antza' kyib', okyeqtel kyeq'i' txq'anky b'ix ax kyetz okyeqtel eq'i'.
14 Yatzun yatz k'on kaj akola' tzan txik aweq'i' kyaqil aj otzaj xnaq'tza' yatz b'ix oxik awoksla', komo aweb'en ab'l otzaj xnaq'tzan te yatz.
15 Komo atx aj man tuq nekitich owok awotzqila' te Tu'jal Dios, te Tu'jal aj b'a'n tzan txik tsi' jun anab'l tzan tel aniky' titza' tzan jkolet tzan tpaj wit'lik jk'u'j ti'j Kristo Jesus.
16 Kyaqil te Tu'jal Dios, Diosx otzaj yolin tetz, b'ix at nim token tzan qtzaj txnaq'tza', b'ix tzan stzaj tq'uma' alkyetz te nya'tx galan aj njk'ulu', b'ix tzan qtzaj tkawi' alkyetz te galan tzan jk'ulun, b'ix tzan qtzaj txnaq'tza' titza' tzan qb'et tuj tume'l.
17 Ikxji jun aj n'aq'unan te Qtata Dios, xnaq'tzamaj b'ix oje tzaj si' jun tnab'l tzan tk'ulun tidi'chq galan.

4

K'onti'l Tzan Tkaj Qsi' Tzan Qpakb'an Te Tpakb'alil Galan

1 Ntons, wetz twitz te Qtata Dios b'ix Qajaw Kristo Jesus aj q'umal kyil kye aj itz'oje' b'ix kye aj kamnaqe', b'ix tzan tpaj tetz tzul b'ix okajel kyaqil tuj tq'ab', oxe'l nq'uma' yatz ikxjani:
2 Intxik apakb'a' ch'in te tpakb'alil galan tuj kyaqil tyemp b'isu' qa nya'txji;

* **3:11** Kya 13:14-52 * **3:11** Kya 14:1-7 * **3:11** Kya 14:8-20

intxik akub'sa' kyk'u'j tzan kyokslan, intxik aq'uma' alkyetz te aj nya'tx galan aj nkyk'ulu', inkxik akawi', b'ix panimsan kyk'u'j [titza' tzan kyanq'in tuj tume'l], b'ix kyaqil nini tuky'i apasens, b'ix paxnaq'tzan kyetz.

3 Komo tzul jun q'ij kye xjal nlay kyk'amoj te xnaq'tzb'ilj aj b'an tume'l ti'j te Qtata Dios; sinoke tzan tpaj ktz'akal kyetzx, okyeqtel kyjoyo' ky'ila'j aj okyexnaq'tzayon kxol, per a'ox aj kygan kyetz cha'on.

4 Kyetz nlay ktzoqpij tzan tok kcha'o' te b'an'ax b'ix owokel ksi' kywi' ti'j tidi'chq xnaq'tzb'ilj aj nya'tx b'an'ax.

5 Per yatz, intok asi' anab'l byenech, ipaj te kyaqil xh-cho'nal, intok asi' ak'u'j tzan apakb'an te tpakb'alil titza' nqokolet, pak'ulun galan kyaqil te awaq'un te Qtata Dios.

6 Per yatzun wetz, cha ch'inky nkamik, ch'inky nxik q'apo' iktza' jun oyej te Qtata Dios.

7 Ma'tx kyin'aq'unan* nim tuj taq'un Qtata Dios, ma'tx kyinpon aj ja' tuq ngan tzan npon,† b'ix k'onti'l ma'tx kaj nkola' tzan tok wit'let nk'u'j [ti'j Krist].

8 Ajna'l [ch'inky] tzan nk'amon te tb'anil aj otzajel tsi' te Qajawil wetz tzan tpaj nkyinb'et tuj tume'l, ntons te Qajaw aj pujul il aj at tkawb'il tuj tq'ab', tetz otzajel tsi' te aj tb'anil wetz oj tul junky'el, b'ix nya'tx a'ox te wetz sinoke ax kye kyaqil kye aj nkyechalaj tzan tul.

Junjun Tidi' Aj Presis Tuq Tzan Tk'ulun Te Timotey

9 Tzaj asak'so' tzan awul q'olb'el wetz naj.

10 Komo te Démas* owel tgani' mas tidi'chq aj at tzani twitz ja tx'o'tx'ni, ajna'l ma'tx kyinkaj tka'yi', ma'tx xik amaq' Tesalonk. Te Kresent ma'tx xik tuj tkwentil Galasy, b'ix te Tit* tuj Dalmasy.

11 A'ox te Luks* atqet wuky'i'l. Intqet ajoyo' te Mak* b'ix instzaj awin awuky'i'l, komo tetz owoneyon wuky'i'l tzani tuj waq'un te Qtata Dios.

12 Te Tíkiko* ma'tx xik nlajo' tuj amaq' Efeso.

13 Oj atzaj, otzajel awin ch'in te ntxo'w aj okaj nsi' tuj amaq' Troas* tuj tjay Karp, b'ix ax kye u'j b'ix te aj mas presis kye u'j pergamino.

14 Te Jant* aj n'aq'unan tuky'i k'uxb'il, tetz tidi'chq nya'tx galan ma'tx tk'uluj wi'j; Qtata Dios xik sinxwit tetz iktza'x aj ma'tx tk'uluj.*

15 Ax yatz intok asi' anab'l ti'j tzan tpaj tetz nim n'aq'unan tzan k'on txik oksla' te aj nxik qpakb'a'.

---

* **4:7** Ax: ma'tx kyinq'ojin tuj tume'l te b'an'ax. † **4:7** Ax: ma'tx mankun tzan woqelan tuj te "carrera". * **4:10** Kol 4:14; Mnch 24 * **4:10** 2Kor 8:23; Gal 2:3; Tit 1:4 * **4:11** Kol 4:14; Mnch 24 * **4:11** Kya 12:12,25; 13:13; 15:37-39; Kol 4:10; Mnch 24 * **4:12** Kya 20:4; Efe 6:21-22; Kol 4:7-8 * **4:13** Kya 20:6 * **4:14** 1Tim 1:20 * **4:14** Sal 62:12; Rom 2:6

16 Aj nxwa'q tb'ay-el [ky-
witz kye aj at kyajwalil] tzan
txik nq'uma' qa at tuq wil,
nijunwt e'onen wi'j, kyaqil
inkaj kykola'. K'onxwit
kyexik si' tuj il tzan tpaj nini.
17 Per te Qajawil oqet ten
wuky'i'l b'ix otzaj tsi' nbalor
tzan txik npakb'a' kyaqil te
tpakb'alil aj nkolon qetz, b'ix
ikxji tzan tok kcha'o' kye aj
k'onti'l nkye'okslan. Ikxji te
Qajawil in'el tkolo' tuj tq'ab'
te nya'tx galan.‡
18 Te Qajawil okyintkolo'tz
ti'j kyaqil aj nya'tx galan
b'ix okyintkolo'tz tzan nten
tuky'i'l tuj ka'j. Intqetxwit
jiq'b'a' tetz te jun-ele'x.
Ky'ikxwit ikxji.

Jun Kawb'il

19 Intxik asi' jun limb'il
te qerman Akiy b'ix Xhil,*
b'ix kye a'e' aj tuj tjay te
Onesíforo.*
20 Te Erast* okaj tuj amaq'
Korint, b'ix te Trófimo* yab'
tuq, okaj nsi' tuj amaq' Milet.
21 Tzaj asak'so' ch'in tzan
awul mina' tuq qok jab'alil.
Jun limb'il te yatz tzan
Eubúlos b'ix tzan te Pudénte,
b'ix tzan te Lin b'ix ax tzan
Claudia b'ix tzan kyaqil kye
a'e' qerman.
22 Qajaw Jesukrist qet
tenxwit awuky'i'l b'ix tzaj
tsi'xwit te Qtata Dios jun nim
b'an galan awajsik.

‡ **4:17** Ax: tuj tq'ab' te leon. * **4:19** Kya 18:2,18,26 * **4:19** 2Tim 1:16-17 * **4:20** Kya 19:22; Rom 16:23 * **4:20** Kya 20:4; 21:29

Te U'j Stz'ib'en Pa'k Te Tit

Jun Limb'il

1 Wetz a'in Pa'k q'apo' wib' nkyin'aq'unan te Qtata Dios b'ix a'in jun tky'ixel Jesukrist. Inxik lajo' kxol kye aj joyome' tzan te Qtata Dios tzan tok kywit'b'a' kyk'u'j ti'j Jesukrist, b'ix tzan tel kyniky' byenech te tume'l b'an'ax iktza' te Qtata Dios tgan tzan qanq'in.

2 Te nini n'oken tzan tkaj lo'et jk'u'j ti'j jun qanq'in te jun-ele'x. Te Qtata Dios k'onti'l nnik'on, b'ix tetz, atx aj mina' tuq tqet tk'ulu' te twitz tx'o'tx', okaj tsi' tyol ti'j te ja qanq'inni,

3 b'ix yatzun aj tpon tyemp aj b'isu' tuq tetz titza', otk'uluj tzan tok cha'o' te tpakb'alil, txiklen npakb'a' aj nkaj tsi' wetz tzan nk'ulun iktza'x okaj tq'uma' te Qtata Dios aj koloyon qi'j.

4 Ntons, wetz nqet ntz'ib'a' ja u'jni te yatz Tit.* Yatz [naqe] jun b'an'ax nk'wa'al a'ich tzan tpaj wit'lik jk'u'j parej. Tzaj tsi'xwit te Qtata Dios b'ix te Kristo Jesus aj koloyon qi'j, jun nim b'an galan awajsik b'ix qetxwit chewsa' ak'u'j.

Te Tume'l Titza' Tzan Tb'et Jun Tijxjal Aj At Tajwalil Kxol Kye Qerman

5 Aj akaj nsi' tuj tkwentil Kret, ochkaj nsi' tzan tqet ak'ulu' te aj npaltin tuq tuj qaq'un txini, b'ix tzan kykaj asi' tuq tijxjal k'ulul kwent kye qerman ja'chq tuj kyaqil amaq' tzi, iktza'x txiklen nq'uma' yatz.

6 Ntons, te jun tijxjal aj at tajwalil kxol kye qerman a tgan tzan tb'et tuj tume'l, b'ix k'onti'l tidi' b'a'n tzan kyyolin ti'j. Ax cha jun txu'jel, b'ix kye tk'wa'al a tgan nkye'okslan ti'j Qajawil, b'ix okslone', b'ix nya'tx tzan nkyeb'et tuj tidi'chq nya'tx galan.

7 Jun tijxjal aj at tajwalil kxol kye qerman, tetz n'aq'unan tuj taq'un Qtata Dios. Astilji a tgan tzan tb'et b'an tume'l, b'ix nya'tx cha tb'isunqet ti'jx, b'ix ax nya'tx jun xtx'u'j twi', b'ix k'onti'l nxhb'a'jin, b'ix nya'tx jun joyol q'oj, b'ix nya'tx cha tb'isunqet tzan tk'ulun ganar tmin tuj jun tume'l nya'tx galan.

8 A tgan galan nab'lin tzan kxik tna'o' txq'anky aj nkyepon tjay, b'ix b'an tgan k'ulun kyaqil tuj tume'l, b'ix n'el tniky' alkyetz te galan, b'ix nk'ulun tume'l [kyuky'i txq'anky], b'ix jun xjal pawa' tib' a'ox te Qtata Dios, b'ix nk'ulun mandad tib'x iktza' te Qtata Dios tgan,

9 b'ix b'an tume'l nxnaq'tzan te tpakb'alil b'an'ax aj qetz nxik qxnaq'tza', b'ix ikxji tzan txik tnimsa' kyk'u'j txq'anky tuky'i te xnaq'tzb'ilj

* **1:4** 2Kor 8:23; Gal 2:3; 2Tim 4:10 * **1:9** 1Tim 3:2-7

aj b'an b'an'ax, b'ix ax tzan
txik tkawi' kye aj nkyeyolin
nya'tx galan ti'j te tpakb'alil.*

10 Komo ate' ky'ila'j kye aj
k'onti'l n'ox tuj kywi', nxik
kyq'uma' tidi'chq aj k'onti'l
tume'l b'ix cha nqet kyeq'i'
xjal, pyor kye aj tzunx nxik
kxnaq'tza' tzan tok kyechalul
kye qerman.
11 Kye ja xjalni a tgan
tzan tqet elamo' ktzi' tzan
tpaj nxik kxnaq'tza' tidi'chq
nya'tx galan tzanja'x tzan tok
jun galan te kyetz, b'ix ikxji
ky'ila'j jay xjal nkaj ksi' tzan
kyokslan te Tpakb'alil.
12 Jun aj kxol kyetzx, aj n'ok
kyq'uma' tuq kyetz iktza' jun
aj yolil tyol Dios, otq'umaj
ikxjani: «Kye a'e' ja aj Kretni
b'an pur la'j-e', kyetz naqe
txkup-e', cha kxujunqet, b'an
ky'aj-e'.»
13 Te nini b'an'ax; astilji
inkxik akawi' byenech kye
qerman tzan kyten jwert aj
ja' oje tz'ok kywit'b'a' kyk'u'j,
14 b'ix tzan k'on tok
ksi' kywi' ti'j tidi'chq aj
nkyq'uma' kye aj tijajil Israel
aj cha tuj kywi'x n'etz kyin,
b'ix tzan k'on txik kyoksla'
kyyol kye aj n'el kyik'o' te
b'an'ax.
15 Komo kye xjal aj saq
kyanim tuj twitz Qtata Dios,
kyetz k'onti'l nkyeb'isun
nya'tx galan ti'j jun tidi'
aj galan. Per yatzun kye
aj nya'tx saq kyanim tuj
twitz Qtata Dios, a'e' aj
k'onti'l nkye'okslan, kyetz
tuj kynab'l ch'inwt jun tidi'
galan; kyaqil te kynab'l
nya'tx galan b'ix te aj nyolin
kyanim ax pur nya'tx galan.
16 Kyetz nkyq'uma' ky-
otzqi' Qtata Dios, per nya'tx
b'an'ax kyitza' tzan tpaj te
aj nqet kyk'ulu' b'an pur
nya'tx galan, b'an k'omb'a'
kye'okslan, b'an k'onti'l
nb'antik tzan kyk'ulun jun
tidi' galan.

2

Te Tume'l Titza' Tzan Kyb'et Kye Tij

1 Yatzun yatz, inkxik ax-
naq'tza' tuky'i te tume'l iktza'
nyolin te Tu'jal Dios.
2 [Inkxik axnaq'tza'] kye tij
tzan kyk'ulun mandad kyib'x
tuky'i jun tume'l galan, b'ix
tzan kyb'et tuj jun tume'l aj
b'isu' byenech kyitza', b'ix
tzan tqet kyb'isu' kyeb'a'
alkyetz te galan; a tgan tzan
kyten jwert titza' wit'lik
kyk'u'j ti'j Qtata Dios, b'ix
tzan tqet kygani' txq'anky,
b'ix tzan sten kypasens tzan
kyipan tidi'chq.

Te Tume'l Titza' Tzan Kyb'et Kye B'i'xh

3 B'ix ax kye b'i'xh, a tgan
[tzan kxik axnaq'tza'] tzan
kyb'et tuj tume'l iktza' nqet
tuj twitz Qtata Dios, b'ix
nya'tx tzan tjaw kynik'o'
yol kyi'j xjal, b'ix nya'tx aj
tzyume' tzan te xhb'a'j. A
tgan tzan txik kxnaq'tza' kye
txq'anky alkyetz te tume'l
galan,
4 b'ix tzan txik kxnaq'tza'
kye aj man tal-e' titza' tzan
tqet kygani' kyichmil b'ix
kyal,

5 b'ix tzan kyb'et tuj tume'l,
b'ix tzan k'on tox ksamo'
kyib' tuj jun nya'tx galan, b'ix
tzan kyaq'unan txe' kyjay,
b'ix tzan kynab'lin galan
kyuky'i txq'anky, b'ix tzan
tqet kyoksla' kyichmil. Ikxji
nlay qet yoli' te tyol Qtata
Dios tzan kypaj.

Te Tume'l Titza' Tzan Kyb'et Kye Ku'xon

6 Ntons inkxik akawi'
kye ku'xon tzan tel kyniky'
alkyetz te galan b'ix tzan
kyk'ulun ikxji.
7 Yatzun yatz, intqet ayek'u'
kywitz titza' yatz nchk'ulun
kyaqil galan. Ax tzan txik ax-
naq'tza' kyetz, intqet ayek'u'
jun tume'l b'an'ax aj nxik
awin tuky'i jun ak'u'j.
8 B'ix te ayol aj nxik ayoli'
a'ox te b'an'ax tzan k'on tqet
yoli' te aj nxik aq'uma'. Ikxji
tzan tqet ky'ixwik te aj k'onti'l
nqet tuj twitz te aj nxik ay-
oli', tzan tpaj k'onti'l tidi' jun
nya'tx galan aj b'a'n tzan ty-
olin qi'j.

Te Tume'l Titza' Tzan Kyb'et Kye Aj Nkye'aq'unan Te Junky

9 Ntons, inkxik akawi' kye
aj mosime' tzan junky tzan
tqet kyoksla' te kyajaw tuj
kyaqil, tzan kyok galan xjal
b'ix nya'tx owajel ktzi'a' te ky-
patron.
10 Ax tzan k'on tqet kyelq'a',
sinoke inkyok xjal aj b'a'n
tzan tok wit'let tk'u'j te kypa-
tron kyi'j. Ikxji okyk'ulu'tz
tzan tok kyen txq'anky galan
te tpakb'alil Qtata Dios aj
koloyon qi'j.
11 Komo oje tz'ok qen titza'
te Qtata Dios nkolon xjal
ja'chq kyaqil twitz tx'o'tx',
b'ix te nini jun nim b'an galan
aj ntzaj tsi' qajsik anke k'onti'l
nqajo'.
12 Nqotzaj txnaq'tza' tzan
tkaj qsi' te aj nya'tx galan aj
nqok'ulun tuq, aj k'onti'l tuq
nqoxjanin te Qtata Dios b'ix
aj n'el jq'ajab' tuq ti'j tidi'chq
aj twitz tx'o'tx'. Ajna'l twitz ja
tx'o'tx'ni a tgan tzan jk'ulun
mandad qib'x tuj tume'l
galan b'ix ax tzan jk'ulun
tume'l kyuky'i txq'anky b'ix
ax tzan tqet qxjani' Qtata
Dios.
13 B'ix [man nqok'ulun
kyaqil nini], nqo'iyon ti'j te
aj ja' lo'ik jk'u'j aj ntzaj tsi' jun
chalajb'il tuj qanim, nqo'iyon
te Jesukrist tzan tul tuky'i
nim tajwalil, tetz te Dios
aj mas nim tajwalil b'ix aj
koloyon qi'j.
14 Tetz oxik tq'apo' tib'x
tzan tel xhchojo' te qchoj tzan
jkolpjik tuj tq'ab' kyaqil aj
nya'tx galan,* tzan tok saq
qanim tzan qok te tetz b'ix
tzan tqet jk'ulu' te aj galan
tuky'i jun tk'u'jlal.*
15 Kyaqil ntzani a te aj pre-
sis tzan txik apakb'a'. Intxik
animsa' kyk'u'j kye qerman
b'ix inkxik akawi' tuky'i jun
awajwalil b'ix k'on atzoqpij
tzan awel ik'o' tzan nijunwt.

3

* **2:14** Sal 130:8; Mat 20:28; Mak 10:45; Gal 1:4; 1Tim 2:6
* **2:14** Exo 19:5; Deu 4:20; 7:6; 14:2; 26:18; 1Xhp 2:9

Te Tume'l Titza' Tzan Kyb'et Kkyaqil Kye Qerman

1 Intxik aq'uma' kye qerman tzan tqet kyoksla' kye k'ulul mandad tuj kyamaq' b'ix tzan kyok okslon kyuky'i kye aj at kyajwalil, ax tzan kyten list tzan kyk'ulun kyaqil aq'unj aj n'el galan tuj twitz Qtata Dios.

2 Ax tzan k'on tok kyyaso' junky, b'ix nya'tx cha kyjoyonqet q'oj. Mejor, inkyjoyon tume'l titza' tzan kyten galanx kxol txq'anky, b'ix tzan kyyolin kyeb'a' kyuky'i kyaqil xjal.

3 Komo ax qetz tb'aya' k'onti'l tuq nqet qb'isu' tuj tume'l, k'onti'l tuq nqet qoksla' Qtata Dios, k'onti'l tuq nqob'et tuj tb'ey Qtata Dios. Qetz tb'aya' cha nqoxik eq'i' tuq tzan tidi'chq aj n'el tgani' te qchi'jel b'ix tidi'chq aj nya'tx galan aj nqochalaj tuq ti'j. Cha qanq'inqet tuj pur nya'tx galan, cha qek'awinqet, b'ix nkye'ok tuq qajq'oja' txq'anky b'ix ax kyetz nkyk'ulu' tuq ikxji quky'i'l.

4 Per aj stzaj tyek'u' te Qtata Dios aj koloyon qi'j, titza' tetz b'an galan nab'lin b'ix titza' nkyeqet tgani' kye xjal,

5 tetz otkoloj a'o' nya'tx tzan tpaj-wit tidi'chq galan aj jk'ulb'en sinoke tzan tpaj owok lo'et tk'u'j qi'j,* b'ix okaj tsjapunsa' te qanim tzan tok ak'a'j tuj qanim, b'ix tzan te Txew otzaj tsi' jun qanq'in ak'a'j;

6 komo tetz b'an galan tnab'lin, ntzaj tsi' te Txew qajsik tzan tpaj te Jesukrist aj koloyon qi'j.*

7 Ikxji, tzan tpaj galan nab'lin quky'i'l anke k'onti'l nqajo', tetz owel tin qchoj, b'ix ikxji o'ok tk'wa'al tzan jk'amon jun qanq'in te junele'x iktza'x qetz lo'ik jk'u'j.

8 Aj yol nini b'an'ax, b'ix ajna'l ngan tzan txik aq'uma' kye txq'anky tuky'i jun tk'u'jlal tzan tok ksi' kyk'u'j tzan tqet kyk'ulu' tidi'chq galan, kkyaqil kye aj oje kye'okslan ti'j Qtata Dios. Kyaqil ntzani b'an galan b'ix n'oken kye kyaqil xjal.

9 Per k'on tz'ok asi' awi' ti'j te aj nkywululu' kye xjal aj k'onti'l token, b'ix k'on tz'ok asi' awi' ti'j aj nkywululu' cha ti'j kyijajil b'ix ti'j te Kawb'il. Kyaqil aj nkywululu'ni, chagan, k'onti'l token.

10 Qa at ab'l nk'ulun tzan tqet kypawa' kyib' kye qerman kxolx, b'ix qa k'onti'l n'ox tuj twi' tzan jun-el qa ka'mjji oj txik ekawi', ntons intex etin exol.

11 Komo qeb'en jun xjal ikxji cha tk'ulunqet nya'tx galan b'ix cha tjoyonqet choj; b'ix ajixk nxik tsi' tib' tuj il tzan tpaj aj ntk'ulu'.

Jun Kawb'il

12 Oj txik nlajo' awuky'i'l tzi te Artems qatzun te Tíkiko,* patzaj txoktxon tzan apon wuky'i'l Nicópolis, komo wetz

* **3:5** Dan 9:18 * **3:6** Wnch 14:16 * **3:12** Kya 20:4; Efe 6:21-22; Kol 4:7-8; 2Tim 4:12

oje qet nb'isu' tzan tky'ik
jab'alil wetz txini.
13 Inkyok awone' aber
janik'pon'ixi' te Senas aj nxik
tq'uma' xtxolil te kawb'il, b'ix
te Pol,* intxik esi' aj presis tuj
kyb'ey tzan k'on tpaltin jun
tidi' kyetz.
14 B'ix kye qerman tzi, a
tgan tzan kxnaq'tzan kyib'
tzan kyonen kyuky'i kye aj
presis jun onb'il kyetz, tzan
tok en jun kyk'ulb'en galan.
15 Kyaqil kye aj akyeqet
wuky'i'l tzani nxik ksama'
jun limb'il te yatz. Intxik
asi' jun limb'il kye aj b'an
ganimo'na kyitza' aj parej
wit'lik kyk'u'j iktza'x qetz.
Qtata Dios tzaj sinxwit etajsik
etetz ekyaqil jun nim b'an
galan.

* **3:13** Kya 18:24-28; 1Kor 16:12

Te Stz'ib'en Pa'k Te Mo'nch

Jun Limb'il

1 Wetz a'in Pa'k akyinqex pres tzan tpaj Kristo Jesus, b'ix atqet tzani wuky'i'l te qerman Timotey, [nqet qtz'ib'a'na] te yatz Mo'nch* aj ganimich nim qitza'na, yatz aj nxhch'onen quky'ila.

2 [Jun limb'il te yatz] b'ix ax te qerman xuj Apy b'ix ax te qerman Arkip, jun quky'ila aj nim n'aq'unan tuj taq'un Jesukrist,† b'ix ax [jun limb'il] kye a'e' qerman aj n'ok kchimo' kyib' tuj ajay.

3 Instzaj si'xwit jun nim b'an galan etajsik b'ix qet chewsa'xwit ek'u'j tzan Qtata Dios b'ix tzan te Qajaw Jesukrist.

Te Pa'k B'an Nchalaj Tuq Ti'j Te Mo'nch

4 Nxik nsi' pixon te Qtata Dios‡ awi'j oj nxnaq'tzan

5 tzan tpaj aj n'ok ncha'o' titza' yatz wit'lik ak'u'j ti'j te Qajaw Jesus b'ix titza' nqet agani' tetz kyuky'i kyaqil kye aj pawame' te tetz.

6 Nxik nqani' tuky'i Qtata Dios awi'j yatz aj wit'lik ak'u'j iktza' qetz, nxik nqani' tzan tokenxwit b'an galan te aj awit'lb'en ak'u'jni tzan tel aniky' byenech ti'j kyaqil te aj tb'anil aj oje tzaj tsi' te Krist qetz.

7 Wetz b'an nkyinchalaj tuj wanim b'ix njaw awin nk'u'j tzan tpaj n'ok ncha'o' nkyeqet agani' kyaqil kye aj pawame' te Qtata Dios b'ix tzan tpaj yatz erman njaw awin kyk'u'j kkyaqil kyetz.

Te Pa'k Nqet Twitz Twitz Mo'nch Tzan Tk'amon Te Onésimo

8 Astilji anke wetz tzan tpaj Krist at nim woklen tzan axik nk'ulu' mandad tzan tqet ak'ulu' te aj presis,

9 per tzan tpaj b'an ajb'ila' a'ich witza', astilji wetz nqet nwitz awitz, wetz a'in Pa'k ya b'an tijky a'in, b'ix pyor ajna'lky pres atin tzan tpaj te [npakb'en ti'j] Kristo Jesus,

10 nqet nwitz awitz ti'j jun xjal aj naqe nk'wa'al, aj Onésimo, aj nk'wa'lij tuj pres.

11 [Qanq] tuj jun tyemp k'onti'l tuq token te yatz, per ajna'l at nim token nya'tx a'ox te yatz sinoke ax te wetz.

12 Ajna'l owajel nlajo' awuky'i'lky tetz aj b'an nim nqet ngani'.

13 Wetz ngan-tal tzan tqet nk'amo' wuky'i'l tzan-tal tonen wuky'i'l te aky'ixel man akyinqex pres tzan tpaj te tpakb'alil galan ti'j Jesukrist.

14 Per k'on ngan tuq k'ulun ikxjani qa yatz nya'tx tuq tuky'i jun tk'u'jlal ma atzoqpij, tzan k'on tok te aj n'ak'ulu' iktza' cha alajwers, sinoke tuky'i aboluntadx yatz tuky'i jun tk'u'jlal.

---

* **1:1** Filemón tb'i tuj kastiy. † **1:2** Ax: "Arkip jun quky'ila jun soldad te Jesukrist." ‡ **1:4** Nyolin tuj kastiy "mi Dios" per k'onti'l telponx cha a'ox te Dios aj ntzaj tna'o' tuq te Pa'k sinoke te Dios aj ntzaj tna'o' tuq tetz parej titza' ntzaj tna'o' tuq te Mo'nch.

15 Qanq tzan tpaj ntzani
owex tuj ajay jun tyemp, per
tzan tuq ak'amon tetz b'eyx te
jun-ele'x,
16 nya'tx cha a'ox iktza' jun
aj mosi' awitza' sinoke mas
galan twitz nini, iktza' jun
erman aj b'an gani' qitza',
b'ix ajb'ila' nim witza' wetz
b'ix pyorx-al yatz oqtel agani'
tzan tpaj jun axjalil b'ix tzan
tpaj nxnaq'tzan.
17 Qa yatz tuj anab'l a'in jun
awuky'i'l, ntons pak'amon te
tetz iktze'xtzun a'in.
18 Qatzun at jun tidi'
aj otk'uluj nya'tx galan,
qatzun at tidi' k'asb'ena'
titza' awuky'i'l, intkaj asi' tuj
nq'ab'.
19 Ajna'l wetz a'in Pa'k nqet
ntz'ib'a' ntzani tuky'i nq'ab'x,
wetz owokel nchojo', anke
at tidi'chq galan aj oje qet
nk'ulu' te yatz.
20 Astilji, erman, wetz ngan
tzan ab'ek'an ch'in wi'j tzan
tpaj te Qajaw. Intjaw awin
ch'in nk'u'j tuky'i Krist.
21 Ma'tx qet ntz'ib'a' te yatz
b'ix wit'lik nk'u'j awi'j okyin-
qtel awoksla'. Wetz web'en,
yatz oqtel ak'ulu' mas twitz te
aj nxik nq'uma' yatzni.
22 Intqet ak'ulu' jun
nwatb'il tuj ajay tzan tpaj
lo'ik nk'u'j okyinpoyon
etuky'i'l tzan tpaj ex-
naq'tzb'en wi'j.

Jun Kawb'il

23 Ntons, jun limb'il te yatz
tzan Pa'xh, jun wuky'i'l tuj ja
presni tzan tpaj [tpakb'en ti'j]
Kristo Jesus.
24 Ax jun limb'il tzan
te Mak, Aristark, Démas,
b'ix Luks, a'e' aj nkye'onen
wuky'i'l.
25 Bwen, Qajaw Jesukrist
tzaj sinxwit tuj etanim jun
nim b'an galan.

Jun U'j Aj Oxik Sama' Kye Xjal Ebrey

Te Qajaw Jesukrist A Tetz Te Aj Mas Nim Tajwalil Twitz Kyaqil

1 Oqtxi' te Qtata Dios, ky'ila'j-el b'ix tuj ky'ila'j tume'l otzaj tyoli' kyuky'i kye qijajil oqtxi' tzan kye aj yolil tyol.

2 Yatzun ajna'l tuj ja tyemp ntzani aj ch'inky tponb'aj te twitz tx'o'tx'ni, tetz oje tzaj yolin quky'i'l tzan te Tk'wa'al; ojetq tuq kaj tsi' te Tk'wa'al te tajawil ti'j kyaqil, b'ix tzan te Tk'wa'al ojetq tuq qet tk'ulu' kyaqil twitz tx'o'tx' b'ix kyaqil twitz ka'j.*

3 Ti'j te Tk'wa'al nxik qen te tajwalil b'an nim te Qtata Dios, b'ix ti'j tetz nxik qen titza' te Qtata Dios. B'ix tzan tpaj tajwalil, tetz tuky'i tyol nk'ulun tzan stenkix kyaqil aj at. B'ix ya ma tz'elb'aj tin kyaqil qchoj, oqet wit'let tuj tb'anq'ab' te Twitzale' tuj ka'j.

4 Komo oje xik si' mas nim tajwalil kywitz kye ángel, tzan tpaj tetz tb'i [Tk'wa'al te Twitzale' tuj ka'j], mas b'an tb'anil kywitz kye ángel.*

5 Komo ni jun-el te Qtata Dios oxik tq'uma' te jun ángel: «Yatz a'ich nk'wa'al, wetz ma'tx xhtzaj nk'wa'li' ajna'l.»* B'ix ax k'onti'l oxik tq'uma' ti'j jun ángel ikxjani: «Wetz okyin'okel te Stat, b'ix tetz owokel nk'wa'al.»*

6 B'ix junky'el nyolin ikxjani [te Tu'jal Dios] ti'j te Tb'ay Tk'wa'al, nyolin ikxjani aj stzaj tlajo' tzani twitz tx'o'tx': «Kyaqil kye ángel inkyqet mejlet na'ol tetz.»

7 Kyi'j kye ángel te tyol Qtata Dios nyolin ikxjani: «Tetz nk'ulun kye ángel iktza' kyaq'iq', b'ix iktza' toq q'aq' kye [ángel] aj nkye'aq'unan te tetz.»†

8 Per yatzun ti'j te Tk'wa'al, nyolin ikxjani: «Yatz aj Dios a'ich, yatz ochkajel b'eyx te jun-ele'x tuj awit'lel aj ja' nchk'ulun mandad b'ix tuky'i abar ochk'uluyon mandad tuj tume'l.

9 Yatz oje tz'el agani' te tume'l galan b'ix oje tz'el awik'o' te aj nya'tx galan; astilji te Qtata Dios aj ntzaj ana'o', tetz oje chqet tjoyo' b'ix oje tzaj tsi' mas nim achalajb'il kywitz kye txq'anky awuky'i'l.»*

10 Ax nyolin ikxjani: «Yatz aj a'ich Tajaw ti'j kyaqil, yatz aj oqet ak'ulu' twit'lel te twitz tx'o'tx' atx aj b'an tb'ay-el, b'ix a'ichx kixi' ochqet k'ulun te

* **1:2** Wnch 1:1-3; Kol 1:15-17 * **1:4** Ax: otk'amoj tuky'i Stat jun tb'i mas tb'anil twitz kyb'i kye ángel. Owok q'uma' "Nk'wa'al" tzan tpaj a tetz te Tk'wa'al te Twitzale' tuj ka'j, osey Tk'wa'al Qtata Dios. * **1:5** 2Sa 7:14; 1Cró 17:13 * **1:5** Sal 2:7 † **1:7** Telponx kye ángel k'onti'l eb'ajil-e' b'ix b'a'n tzan kxik iktza' kyaq'iq' swal tmandad te Qtata Dios; ax b'a'n tzan tpon kynajsa' tidi'chq iktza' jun q'aq'; Sal 104:4 LXX. * **1:9** Sal 45:6-7

twitz ka'j.
11 Kyaqil nini opoyonaj
per yatz atichqet kixi' te jun-
ele'x, kyaqil nini kyeb'ayle'
omankuyon naqe jun xq'apj,
12 b'ix iktza' jun xq'apj
oqtel apaqo' b'ix iktza' jun
xq'apj oky'ixpjel; per yatzun
yatz axkix yatz a'ichji, kye
awaq'b'i nlay mankun.»*
13 Yatzun kyi'j kye ángel,
te Qtata Dios ni jun-el oxik
tq'uma' te nijunwt kyetz [ik-
tza' oxik tq'uma' te Tk'wa'al
ikxjani]: «Paqet wit'let tuj
nmanq'ab' max oj nk'ulun
tzan kyok kye awajq'oj te
tojb'il awoq.»*
14 Komo kyaqil kye ángel,
kyetz k'onti'l eb'ajil-e', kyetz
nkye'aq'unan te Qtata Dios,
b'ix nkyetzaj lajo' onel te qetz
aj oqokoletel.

2

A Te Qajaw Jesukrist Owok Ten Twitz Xhcho'nal Te Qky'ixel

1 Astilji presis tzan tok qsi'
qwi' ti'j kyaqil aj oje tzaj
xnaq'tza' qetz tzan k'on tkaj
jkola' te aj oje xik qin.
2 Komo k'onti'l nky'ixpjik
te tpakb'alil* aj okyq'umaj
kye ángel oqtxi', b'ix kyaqil
kye aj k'onti'l oqet kyoksla'
okyk'amoj jun xhcho'nal aj
kyajoj,
3 ntons ¿o' petzun oqoko-
letel qetz qa nlay tz'ok qsi'
qwi' ti'j te tpakb'alil aj kolb'il
qetz aj b'an galan? Axkix
te Qajawil otzaj tpakb'a' b'an
tb'ay-el te ja tume'lni, b'ix yaji
kye aj e'ok cha'on tetz otzaj
kyq'uma' junky'el quky'i'l.
4 B'ix ax te Qtata Dios
oqet tyek'u' te aj tpakb'alilni
b'an'ax. Komo oqet tyek'u'
tuky'i tidi'chq yek'b'il aj nqo-
lab'an ti'j b'ix tuky'i tidi'chq
tk'ulb'en aj nijunwt ab'l
nb'antik titza', b'ix tidi'chq aj
nb'antik a'ox tuky'i tajwalil,
b'ix te Txew Dios ntzaj tsi'
qajb'en te junjunchaq te qetz
iktza'x tetz tgan.
5 Komo te Qtata Dios k'onti'l
okaj tsi' tuj kyq'ab' kye ángel
te aj oky'el mas yaj twitz
tx'o'tx', aj nqoyolin ti'jni.
6 [Tuj Tu'jal Qtata Dios]
at ja' nyolin ikxjani: «¿Tidi'
alo'on kyetz kye ja xjalni tzan
ktzaj ana'o'? ¿Tistil nkyetzaj
ana'o' b'ix nchb'isun kyi'j?
7 B'ix yatz oqet ak'ulu' kyetz
ch'inky tuq npon [kyajwalil]
iktza' kye ángel, oxik asi' jun
kyajwalil b'ix eqet ajiq'b'a'.
8 Kyaqil okaj asi' tuj
kyq'ab'.»
Ntons, tzan tpaj te aj ny-
olin, ya ma kaj si' kyaqil tuj
kyq'ab', k'onti'l jun tidi' aj
k'onti'l-wit okaj si' tuj kyq'ab'.
Per mina' tok qen qa kyaqil
atkaj tuj kyq'ab'.*
9 Enkamby, n'ok qe'e' te
Jesus aj owok te'e' twitz
te kamikyj, b'ix jun tyemp
nya'tx nim tuj, tetz k'onti'l
tuq npon [tajwalil] iktza' kye
ángel, per ajna'l oje kaj si' nim
tajwalil b'ix nqet jiq'b'a', b'ix
tzan tpaj te Qtata Dios b'an
galan nab'lin mas nim twitz

* **1:12** Sal 102:25-27 * **1:13** Sal 110:1 * **2:2** Ax: Kawb'il. * **2:8** Sal 8:4-6

te aj nqajo', te Jesus owokten
twitz te kamikyj te qky'ixel
qkyaqil qetz.

10 Komo kyaqil tidi'chq aj
at, oqet k'ulu' [tzan te Qtata
Dios] b'ix ajixk oqet k'ulun
tetz. Ntons tzan kxik tin
ky'ila'j xjal tuky'i'l tuj ka'j, a
tgan tuq tzan tk'ulun tzan tok
ten [te Jesus] twitz xhcho'nal
tzan tok en tetz k'onti'l xh-
choj, tetz aj nkolon te qetz.

11 Komo tetz aj nk'ulun
tzan kykaj pawa' a'ox te tetz,
b'ix kye aj oje kaj pawa' a'ox
te tetz, axkix kytat parej
kkyaqil; astilji tetz k'onti'l
nqet ky'ixwik tzan kyok
tq'uma' terman.

12 Iktza'x nyolin ikxjani:
«Oxe'l npakb'a' awi'j yatz
kxol kye werman, b'ix oky-
inb'itzayon b'itz te yatz kxol
kye aj nkye'okslan awi'j.»*

13 B'ix ax at ja' nyolinky
ikxjani: «Ti'j tetz owokel
nwit'b'a' nk'u'j.»* B'ix
junky'el oxik tq'uma' ikxjani:
«Wetz akyinqet tzani kyuky'i
tk'wa'al Ntat aj etzaj tsi'
wetz.»*

14 Ntons komo iktza'x kye
k'wa'alb'aj tuj jun jay kkyaqil
kyetz parej kchiky'el kkyaqil
b'ix ax te kchi'jel parej, ax
ikxji te Jesus at tuq xhchiky'el
b'ix at tuq jun xhchi'jel ikxji
tuky'i tkamiky tetz b'a'n tuq
tzan tqet titza' te aj at tuq
tajwalil tzan tkansan, osey te
Tajaw Choj.

15 B'ix ikxji nkyejatz tkolpi'
kye aj b'ajq'ij nkye'anq'in
tzyume' tuq [tzan te nya'tx
galan] tzan tpaj nkyexob' tuq
ti'j te kamikyj.

16 Komo tetz k'onti'l owul
kolol kye ángel sinoke owul
kolol kye aj [nkye'okslan ik-
tza'] te Abran [n'okslan tuq].†

17 Astilji presis tuq tzan tok
iktza'xkix kye a'e' terman,
tzan tok tetz tuj twitz Qtata
Dios te pal aj mas nim tajwalil
kywitz kye txq'anky pal,
b'ix n'ok lo'et tk'u'j qi'j b'ix
k'onti'l nkaj tkola' topis twitz
Qtata Dios, b'ix ikxji tzan
tkamik tuq tetz te qky'ixel
tzan xhchojet te qchoj qetz
aj a'o' te tetz.

18 Komo ax tetz owok ten
twitz preb aj n'ok ten tuq
twitz xhcho'nal, astilji tetz
b'a'n tzan tonen kyi'j kye aj
n'ok kyen twitz preb.

3

K'on Kaj Qsi' Tzan Tqet Qoksla' Te Qtata Dios

1 Astilji waq erman, etetz
aj pawamix te Qtata Dios, aj
oje kxik uk'le' tzan Qtata Dios
aj atjax tuj ka'j, intqet eb'isu'
ch'in ti'j te Kristo Jesus, a tetz
te Tky'ixel Qtata Dios [tzani
twitz tx'o'tx'] b'ix a tetz te
twitzale' pal aj ja' qetz n'ok
qwit'b'a' jk'u'j ti'j.

2 Tetz k'onti'l okaj tkola' te
aj otzaj sin [tajwalil], iktza'x
te Moisés [k'onti'l okaj tsi'
tzan tk'ulun te topis kxol a'e'
aj] tuj tjay Qtata Dios.*

3 Per te Jesus nqet jiq'b'a'
mas twitz te Moisés, iktza'x
jun k'ulul jay nqet jiq'b'a' mas

* **2:12** Sal 22:22 * **2:13** Isa 8:17 * **2:13** Isa 8:18 † **2:16** Ax: tijajil Abran; Rom 4:1-25. * **3:2** Núm 12:7

twitz te jay aj ma'tx b'antik titza'.
4 Komo kyaqil jay nkyeqet k'ulu' tzan xjal, per akix te Qtata Dios oqet k'ulun kyaqil tidi'chq aj atqet.
5 Te Moisés kxol kyaqil kye aj nkye'okslan te Qtata Dios, tetz iktza' tuq jun mosj aj nim tajwalil b'ix aj k'onti'l okaj tsi' tzan taq'unan te Qtata Dios, b'ix te taq'un tzan tyolin tuq ti'j te aj otzajel tq'uma' [te Qtata Dios] mas yaj.
6 Per yatzun te Krist, tetz aji te k'wa'alb'aj aj k'onti'l okaj tsi' tzan taq'unan kxol kye aj tuj tjay Qtata Dios, b'ix qetz a'o' aj tuj tjay qa b'eyx te jun-ele'x okajel qwit'b'a' jk'u'j ti'j b'ix qa k'onti'l nkaj jkola' aj ja' lo'ik jk'u'j aj nqochalaj ti'j.
7 Astilji iktza'x nyolin te Txew Dios [tuj Tu'jal Dios] ikxjani: «Etetz ajna'l intok echa'o' te aj nxik nq'uma'ni,
8 b'ix k'on kx'ok b'an tz'ak iktza' kye aj ejaw meltz'jik wi'j b'ix [okyk'uluj nya'tx galan] tqetlen kyk'ulu' pro-bar [npasens] tuj te ky'ixk'oj tx'o'tx'.
9 Tzi kye etijajil etetz oqet kyk'ulu' probar [npasens] b'ix ojetq tuq tz'ok kyen tidi'chq nk'ulb'en kawnaq (40) aq'b'i.
10 Astilji wetz injaw q'ojlik kyuky'i'l b'ix oxik nq'uma' ikxjani: "K'onti'lkix n'ox tuj kywi' b'ix k'on kygan tzan kyokslan te aj nxik nq'uma' tzan kyk'ulun."
11 Astilji wetz aj njaw q'ojlik kyuky'i'l oxik nq'uma' nyol ikxjani: "Kyetz nlay kyekamb'an tzan kyojlan."»*
12 Ntons intok esi' waq enab'l erman, qanq kebal at jun nya'tx galan tuj kyanim junjun exol etetz tzan tkaj kykola' tzan kyokslan te Qtata Dios aj at jun tanq'in.†
13 Etetz b'ajq'ij pe'enimsan waq ek'u'j exolx tzi [tzan eb'et tuj tume'l], komo tzunx atx q'ij atx tyemp, ikxji etetz tzan k'on eqet moyi' tzan te choj, b'ix tzan k'on tok te etanim b'an tz'ak.
14 Komo qetz qkyaqil junx ato' tuky'i Jesus qa b'an'ax n'ok qsi' qnab'l tzan qten jwert iktza'x wit'likok jk'u'j tb'ay-el b'ix b'eyx te jun-ele'x max oj tmankun kyaqil.
15 Iktza'x nyolin [tuj Tu'jal Dios]: «Etetz ajna'l intok echa'o' te aj nxik nq'uma', k'on kx'ok b'an tz'ak iktza' kye aj ejaw meltz'jik wi'j b'ix oqet kyk'ulu' probar [npasens] tuj te ky'ixk'oj tx'o'tx'.»*
16 Ntons, komo ¿ab'le' kye aj ejaw meltz'jik ti'j Qtata Dios b'ix ojetq tuq tz'ok kcha'o' tyol? ¿Nya'tx petzun kyaqil kye aj e'etz tin Moisés tuj te xtx'o'otx' Ejipt?
17 B'ix ¿ab'l quky'i'l ojaw q'ojlik te Qtata Dios kawnaq (40) aq'b'i? ¿Nya'tx petzun kyuky'i kye aj ejoyon choj b'ix eb'ajkaj kamik tuj te ky'ixk'oj

* **3:11** Ax: nlay kye'ox tuj te ojla'mj aj b'a'n tzan txik nsi'. Kyi'j kyetz oqtxi' telponx nlay b'antik tuq tzan kyox tuj te tx'o'tx' aj ja' b'a'n tuq tzan kyojlan; Núm 14:1-35; Sal 95:7-11. † **3:12** Ax: aj b'an'ax itz'oj. * **3:15** Núm 14:20-23,29-34; Sal 95:7-9

tx'o'tx'?
18 B'ix ¿ab'l quky'i'l oxik
tsi' tyol Qtata Dios tzan k'on
tuq kykamb'an tzan kyojlan?
¿Nya'tx petzun kye aj k'onti'l
e'okslan tetz?
19 Ikxji n'el qniky', kyetz
k'onti'l eb'ajkamb'an tzan
kyojlan tzan tpaj k'onti'l
e'okslan.

4

B'a'n Tzan Qojlan Tzan Tpaj Te Jesus

1 Ntons astilji, man tzunx
atx tyemp tzan jkamb'an tzan
qojlan iktza'x oxik tsi' Qtata
Dios tyol ti'j, ntons intok esi'
enab'l waq tzan etox ekyaqil
tzan k'on tpaltin nijunwt tzan
tojlan.
2 Komo iktza'x kyetz
[oqtxi'], ax qetz ajna'l oje
tzaj pakb'a' jun tpakb'alil
galan quky'i'l. Per kyetz
chagan owok kcha'o' te
tpakb'alil tzan tpaj k'onti'l
owok kywit'b'a' kyk'u'j ti'j te
aj nkyecha'on tuq.
3 Komo a'ox qetz aj
nqo'okslan b'a'n tzan qojlan,
komo te Qtata Dios oxik tsi'
tyol ikxjani: «B'an'ax iktza'x
oxik nsi' nyol aj njaw q'ojlik
kyuky'i'l aj oxik nq'uma',
“Kyetz nlay kyekamb'an tzan
kyojlan.”»* Ikxji oxik tsi' tyol
anke [tetz n'ojlan tzan tpaj]
ojetq mankun kyaqil taq'un
atx aj tb'antik te twitz tx'o'tx'.
4 Komo tuj jun part [tuj te
Tu'jal Dios] nyolin ti'j te q'ij
ojla'mj ikxjani: “Owojlan te
Qtata Dios tuj twuqi' q'ij ti'j
kyaqil taq'un.”*
5 B'ix ax tuj junky part
nyolin ikxjani: “Kyetz nlay
kyekamb'an tzan kyojlan.”*
6 Komo ate'x junjunky aj
mina' kyojlan, b'ix ax kye
aj owok kcha'o' te tpakb'alil
b'an tb'ay k'onti'l e'ojlan tzan
tpaj k'onti'l oqet kyoksla'.
7 Astilji junky'el te Qtata
Dios oje kaj tsi' junky q'ij
aj ntq'uma' tetz: «Ajna'l.»
Komo aj oxik tq'uma' tuj
stzi' te Dawid atx b'an oqtxi'
iktza'x aj okaj q'uma' ikxjani:
«Ajna'l etetz intok echa'o' te aj
ntq'uma' [te Qtata Dios], k'on
kx'ok tz'ak, intox tuj ewi'.»*
8 Komo qa tuj tkwent te
Chowe kyetz ob'antik-wit ky-
ojlan, ntons te Qtata Dios
k'onti'l-tal otzaj tq'uma' ti'j
junky q'ij.*
9 Astilji [n'el qniky'] tzunx
atx junky tume'l tzan qojlan
qetz aj tk'wa'al Dios a'o'.
10 Komo ab'l aj oje tkamb'aj
tzan tojlan [iktza' te Qtata
Dios oxik tsi' tyol ti'j], ntons
ax tetz oje tz'ojlan ti'j kyaqil
taq'un iktza'x te Qtata Dios
owojlan ti'j taq'un.*
11 Ntons intok qsi' jk'u'j na-
jji tzan jkamb'an tzan qojlan
ikxji, tzan k'on jqet tz'aqik
qetz iktza'x kye aj k'onti'l
e'okslan [oqtxi'].
12 Komo te tyol Qtata Dios
b'a'n tzan tyolin tuj qanim
b'ix b'a'n tzan tk'ulun tidi'chq
galan, mas nim token twitz

* **4:3** Sal 95:11 * **4:4** Gén 2:2 * **4:5** Sal 95:11 * **4:7** Sal 95:7-8 * **4:8** Deu 31:7; Jos 22:4 * **4:10** Gén 2:2 * **4:12** Isa 49:2; Efe 6:17

jun machit kykab'il palaj te'* tzan tpaj b'a'n tzan tok tmako' kyaqil qanim b'ix kyaqil qchi'jel, b'ix b'a'n tzan tyolin qi'j iktza'xkix jun aj totzqi' kyaqil aj nqb'isu' tuj qwi' b'ix ti'j kyaqil aj nqb'isu' tuj qanim.

13 K'onti'l jun tidi' aj oqet k'ulu' tzan te Qtata Dios b'a'n-wit tzan tkaj ewj twitz, sinoke kyaqil b'an eb'ajil twitz tetz, b'ix twitz tetz oxe'l jq'uma' kyaqil.

A Te Jesus Te Twitzale' Qpal

14 Ntons tzan tpaj a te Jesus te Tk'wa'al Dios b'ix a tetz te twitzale' qpal aj oje tz'ox tuj ka'j [tzan tyolin qi'j qetz tuky'i Qtata Dios], astilji presis tzan k'on tkaj jkola' titza' wit'lik jk'u'j ti'j.

15 Tetz nya'tx jun twitzale' pal aj k'onti'l-wit totzqi' kyaqil aj nky'ik qi'j qetz aj a'o' xjal aj at ja' nqopaltin, sinoke tetz oje tz'ok ten twitz kyaqil preb aj nky'ik qi'j, per k'onti'l ojoyon choj.

16 Astilji waq erman, qo'ok laq'chet najji tuky'i jun tk'u'jlal twitz te Qtata Dios aj atqet tuj twit'lel b'ix ntzaj tsi' qajsik qetz jun nim b'an galan aj k'onti'l nqajo'; qob'aj-ok laq'chet ti'j tzan tok lo'et tk'u'j qi'j b'ix tzan tonen quky'i'l tuky'i jun tume'l b'an galan nab'lin cha'oj tok qen at tidi'chq npaltin qetz.

5

1 Komo kyaqil kye twitzale' pal kxol kye xjal, kyetz nkye'el joyo' tzan kyyolin kyi'j kye xjal twitz Qtata Dios, b'ix tzan txik kyq'apo' kyoyej kye xjal te Qtat b'ix tzan txik kyq'apo' te present tzan tqet najsa' kchoj kye xjal.

2 Jun pal b'a'n tzan tok lo'et tk'u'j kyi'j kye aj nya'tx tume'l nkyek'ulun tzan tpaj k'onti'l kyeb'en, komo ax tetz jun xjal aj b'a'n tzan tqet tz'aqik tzan tpaj tidi'chq nya'tx galan.

3 B'ix tzan tpaj tetz jun xjal, ax presis tzan txik tsi' present ti'j xhchojx tetz b'ix ax ti'j kchoj kye xjal.*

4 Nijunwt ab'l b'a'n tzan tjaw tjalb'e'x tzan tok pal, sinoke a tgan tzan stzaj si' tajwalil tzan Qtata Dios iktza'x te Aron otzaj si' tajwalil.*

5 Ax te Jesus k'onti'l oqet tjiq'b'a'x tib', k'onti'l ojaw tjalb'e'x tzan tok tetz twitzale' pal [sinoke te Qtata Dios otzaj sin tajwalil]. Komo aji tetz otzaj q'uman ikxjani: «Yatz a'ich nk'wa'al, ma'tx xhtzaj nk'wa'li' ajna'l.»*

6 Ax iktza'x nyolin tuj junky part [tuj Tu'jal Dios] ikxjani: «Yatz a'ich te Pal b'eyx te junele'x, iktza'x te Melkisedek.»*

7 Komo te Jesus aj tnajan tzani twitz tx'o'tx', tetz oxnaq'tzan tuky'i jun twi' nim b'ix tuky'i oq'el nqet tuq twitz twitz Qtata Dios aj b'a'n tuq tzan tkolon tetz ti'j te

* **5:3** Lev 9:7 * **5:4** Exo 28:1 * **5:5** Sal 2:7 * **5:6** Sal 110:4 * **5:7** Mat 26:36-46; Mak 14:32-42; Luks 22:39-46

kamikyj,* b'ix tzan tpaj tetz
oqet toksla', astilji te Qtat
otzaj tsi' te aj oxik tqani' tetz.
8 Ikxji te Jesus, anke tetz
aji tuq te k'wa'alb'aj, tzan
tpaj kyaqil te xhcho'nal aj
oky'ik ti'j, tetz owel tniky' tidi'
telponx oj tqet qoksla' junky.
9 B'ix ya ma qet tyek'u'
kyaqil nini tzan tpaj tok-
slb'en, ikxji owok te koloyon
b'eyx te jun-ele'x qi'j qkyaqil
qetz aj nqo'okslan ti'j,
10 b'ix te Qtata Dios oxik tsi'
tajwalil tzan tok twitzale' pal
iktza'x te Melkisedek.

A Tgan Tzan Kxik Qx-naq'tza' Txq'anky Ti'j Aj Oje Tz'el Qniky' Qetz

11 At tidi'chq a tgan tzan
qyolin ti'j te ntzani per kwest
tzan txik jq'uma' xtxolil tzan
tpaj etetz b'an kwest tzan tox
tuj ewi'.
12 Etetz oje kx'ok-tal
xnaq'tzon ajna'l tzan tpaj
ky'ila'j tyempxi' [etokslb'en],
per tzunx presis tzan txik
xnaq'tza' etetz ti'j te aj oje
kaj tq'uma' Qtata Dios aj
ntzaj xnaq'tza' qetz aj man
txiklen qoksla'. Komo ti'j te
xnaq'tzb'ilj etetz oje kx'ok
junky'el iktza' k'wa'l aj tzunx
presis tzan tqex pilo' esop*
b'ix nya'tx tzan txik ewa'a'
wab'j kaw,
13 komo kye aj tzunx nqex
pilo' kywe', kyetz man k'wa'l-
e', k'onti'l n'el kyniky' alkyetz
te tume'l.*
14 Te wab'j kaw a'ox kye
tijxjal tzan tpaj oje tz'ok kaw
te kyk'u'j, b'ix ax ikxji ti'j te
xnaq'tzb'ilj, jun tijxjal nqet
tb'isu' tuj tume'l b'ix n'el
tniky' alkyetz te galan b'ix
alkyetz te aj nya'tx galan.

6

1 Astilji, ya qeb'enky te aj
okaj xnaq'tza' ti'j te Krist,
ajna'l intok qsi' jk'u'j tzan
tel qniky' mas, nya'tx a'ox
qokaj ti'j ch'imu's aj qeb'en,
sinoke qob'aj-ok mas jwert.
K'onti'l tzan qyolin cha a'ox
ti'j te aj ntzaj xnaq'tza' qetz
tb'ay aj man txiklen qoksla',
iktza' ntzani: titza' tzan
tjaw qky'ixpu' qnab'lin ti'j
jk'ulb'en oqtxi' aj k'onti'l
token, qatzun ti'j titza' tzan
tok qwit'b'a' jk'u'j ti'j Qtata
Dios,
2 qatzun ti'j te tjawlen si'
a' qwi',* qatzun ti'j te tqetlen
si'let kyq'ab' kye tijxjal qajsik,
qatzun ti'j titza' okyejawel
anq'in kye kamnaq, qatzun
ti'j titza' [kye aj k'onti'l
nkye'okslan] okyexe'l si' tuj
il b'eyx te jun-ele'x.
3 Ntons intok qsi' jk'u'j tzan
tox tuj qwi' mas twitz kyaqil
aj nini komo ikxji tgan te
Qtata Dios.
4 Komo kye aj otzaj si' jun-
el jun chk'atunal tuj kywitz
b'ix owok kyen titza' b'an
tb'anil galan nab'lin te Qtata
Dios kyuky'i'l b'ix okyk'amoj
te Txew Dios tuj kyanim
5 b'ix owok kyen titza' b'an
tb'anil te tyol Qtata Dios, b'ix
titza' b'an nim tajwalil tzan

* **5:12** Ax: etxu'. * **5:13** 1Kor 3:2 * **6:2** Tuj yol gryeg te ja ntzani telponx kyi'j ky'ila'j tume'l titza' njaw tuq si' a' kywi' tuj aj tyemp.

tk'ulun kyaqil aj oky'el mas
yaj twitz ja tx'o'tx'ni,
6 qa kyetz okajel kykola'
tzan kyokslan, ya nlay
b'antik tzan tjaw kky'ixpu'
kynab'lin junky'el, tzan tpaj
ikxji iktza' cha n'ok kyklabi'
junky'el te Jesus twitz krus
b'ix cha n'el kyin tky'exaw
kywitz kye xjal.
7 Komo iktza'x jun tx'o'tx'
aj nxik tuk'a' te jab' aj nqet
tajsik, b'ix nkaj tsi' jun tawal
galan kye aj nqet aq'unan
tetz, ikxji te tx'o'tx' ky'iwla'
tzan te Qtata Dios;
8 yatzun te junky tx'o'tx' aj
nswan jun tawal pur ky'i'x
b'ix k'onti'l token ch'inwt,
ntzaj qanb'e' tajsik b'ix yaji
n'ok si'let tq'aq'al. [Ntons ax
ikxji kyi'j kye aj nkaj ksi' tzan
kyokslan.]

K'on Kaj Qsi' Tzan Tok Qwit'b'a' Jk'u'j Ti'j Qtata Dios Tzan Jk'amon Te Aj Oje Xik Tsi' Tyol Ti'j

9 Per yatzun eti'j etetz er-
man, etetz aj ganimix nim
witza', wetz tuj nnab'l owe-
lal kyaqil galan etuky'i'l b'ix
web'en etetz kolomix a'ix.
10 Komo te Qtata Dios
nlay k'ulun jun nya'tx galan
etuky'i'l, nlay tz'ajnaj ti'j tk'u'j
kyaqil aj galan oje qet ek'ulu'
tzan tpaj nqet egani' te tetz
b'ix titza' oje kx'onen kyuky'i
kye qerman† b'ix titza' tzunx
nkx'onen kyuky'i'l ajna'l.
11 Qetza qgana tzan txik
jq'uma' etetz ekyaqil tzan
k'on kaj esi' tzan eb'et axkix
tuky'i jun tk'u'jlalji, tzan eten
b'an sewur atix titza' wit'lik
ek'u'j, max oj tponb'aj kyaqil.
12 Ikxji tzan k'on etok ky'aj
sinoke tzan eb'et iktza' kye aj
wit'lik kyk'u'j ti'j te Qtata Dios
b'ix at nim kypasens tzan
kyk'amon te aj oje xik tsi' tyol
te Qtata Dios ti'j.
13 Komo aj txik tsi' tyol te
Qtata Dios tuky'i Abran, oxik
tsi' tjurament ti'jx tetz tzan
tpaj k'onti'l tuq junky ab'l
mas nim tajwalil twitz tetz
tzan txik tsi' tjurament ti'j.
14 Komo oxik tq'uma'
ikxjani: «B'an'ax wetz
ochtel nky'iwla' nim b'ix ax
nk'ulu'tz tzan kypuqun b'an
ky'ila'j kye awijajil.»*
15 Ntons, te [Abran] otiyoj
tuky'i nim tpasens [ti'j te aj
oxik tsi' te Qtata Dios tyol ti'j],
b'ix ikxji otk'amoj te aj ojetq
tuq xik q'uma' tetz.
16 Kye xjal oj txik ksi' kyju-
rament, nxik ksi' ti'j jun xjal
aj mas nim tajwalil kywitz
kyetz, b'ix tzan tpaj te kyjura-
ment nlay b'antik tzan kyjaw
meltz'jik.
17 Astilji, komo te Qtata
Dios tgan tuq tzan tqet tyek'u'
byenech kyuky'i kye aj ja'
oxik tsi' tyol, tetz nlay tuq
jaw tky'ixpu' ch'inwt ti'j te ty-
olb'en. Astilji ax oxik tsi' tju-
rament,
18 b'ix ikxji, ate' kab'e'
tume'l aj telponx nlay b'antik
tzan tky'ixpjik tyol b'ix tetz
k'onti'l nnik'on. Ikxji qetz, aj
oje kaj jq'apo' qib' tuj tq'ab'
tzan tkolon qi'j, b'a'n tzan
tnimsan jk'u'j byenech ti'j

† **6:10** Ax: kye aj pawame' a'ox te Qtata Dios.

* **6:14** Gén 22:16-17

te aj ja' oje kaj lo'et jk'u'j aj
otzajel si' qetz.
19 Tzan tpaj te nini, k'onti'l
nna'non qanim b'ix nswan
jun qbalor tuj qanim iktza'
tq'a'el jun bark aj n'oken tzan
k'on tyak'un te bark, b'an tzi-
nun atqet; b'ix ikxji qetz lo'ik
jk'u'j ti'j [Jesus aj owox] tujx
te pawb'il [aj ja' atqet te Qtata
Dios tuj ka'j].*
20 Aj ja' te Jesus oje tz'ox
tb'ay qwitz [tzan qpon qetz
tuky'i Qtata Dios], ikxji tetz
owok twitzale' pal b'eyx
te jun-ele'x iktza'x tuq te
Melkisedek.*

7

Te Qajaw Jesukrist A Te Qpal B'eyx Te Jun-ele'x

1 Komo te Melkisedek tetz
te twitzale' k'ulul mandad
tuq tuj te amaq' Salem, b'ix
tetz ax Pal aj n'aq'unan tuq te
Qtata Dios. Te Abran, aj ojetq
tuq kyeqet titza' txq'an k'ulul
mandad,* tetz aj tmeltz'jik tuj
tamaq', te Melkisedek owetz
kanol tetz b'ix oqet tky'iwla'.
2 Te Abran tetz oxik toye'
te Melkisedek te tlajuji' part
ti'j kyaqil aj ojetq tuq tzaj
tkamb'a' tuj te q'oj. Te ja
Melkisedekni, tetz tb'i kab'e'
telponx; tb'ay telponx "te
twitzale' k'ulul mandad aj
nk'ulun kyaqil tuj tume'l,"
b'ix [komo tetz tamaq' tb'i
Salem aj telponx "ja' k'onti'l
q'oj," astilji tetz tb'i ax
telponx] "te twitzale' joyol
tume'l tzan tmankun te q'oj."
3 Ti'j tnan b'ix ti'j stat b'ix
kyi'j tijajil te Melkisedek,
k'onti'l qeb'en ch'inwt, b'ix
ax k'onti'l qeb'en janik'le
owitz'jik b'ix janik'le okamik,
b'ix ikxji tetz iktza'x te
Tk'wa'al Dios tzan tpaj jun pal
aj te jun-ele'x.
4 Intok esi' enab'l ti'j te
Melkisedek: Tetz jun xjal
nim tajwalil tuq, astilji ax
te Abran aj qijajil, tetz oxik
toye' te tlajuji' part ti'j kyaqil
aj otzaj tkamb'a'.
5 Iktza'x nyolin te Kawb'il,
kye pal aj tijajil Lewi at
kyoklen tzan kyk'amon
kyi'j kye xjal te tlajuji' part
ti'j kyaqil iktza'x nyolin te
Kawb'il,* anke ax kyetz a'e'
tijajil Abran.
6 Per te [Melkisedek], anke
tetz nya'tx tuq jun tijajil Lewi,
tetz otk'amoj te jun lajuj
part tuky'i Abran b'ix oqet
tky'iwla' te Abran, axkix te
Abran aj te Qtata Dios oxik
tsi' tyol tuky'i'l.
7 Qetz qeb'enky jun aj
nky'iwlan a te mas nim
tajwalil twitz te aj nk'amon
te ky'iwlb'il.
8 Ntons tzani twitz
ja tx'o'tx'ni kye [pal] aj
nkyek'amon te tlajuji' part,
kyetz xjal-e' b'ix nkyekamik,
yatzun [ti'j te Melkisedek
nya'tx ikxji tzan tpaj] tetz
iktza' tzunx itz'oj ajna'l.
9 Ax b'a'n tzan txik jq'uma',
komo te Lewi tzi owel tijajil
ti'j te Abran, ntons aj txik xh-
chojo' te Abran te tlajuji' part,

* **6:19** Lev 16:2 * **6:20** Sal 110:4 * **7:1** Te Abran oq'ojin kyi'j tzan tkolpin te tsobrin tuj kyq'ab'; Gén 14:11-24. * **7:5** Núm 18:21

ax kye tijajil Lewi mas yaj,
ax oxik kchojo' te jun lajuj
part aj txik xhchojo' te Abran
[tuky'i Melkisedek].
10 Komo te tijajil te Lewi
atqet tuq tuj xhchi'jel te
xhchman Abran aj tetz te
Melkisedek kanol tetz.
11 Ntons cha tzan kypaj-wit
kye pal aj tijajil Lewi b'a'n-
wit tzan tkaj saq qanim b'eyx
te jun-ele'x, (komo tuj kyk-
went kyetz okaj si' te Kawb'il
kxol kye xjal), ikxji nya'tx-tal
presis te junky pal aj iktza'
te Melkisedek b'ix aj nya'tx
iktza' tijajil Aron [aj tijajil
Lewi].
12 Komo oj tky'ixpjik te
tumelil kyi'j kye pal, ax
presiskix tzan tky'ixpjik te
tumelil ti'j te Kawb'il.
13 B'ix te ja pal aj nqoyolin
ti'jni [osey te Jesus], kyaqil
oky'ixpjik ti'j tzan tpaj tetz
tijajil junky b'uch'uj xjal [aj
nya'tx tijajil Lewi], b'ix kxol
kye aj tijajil, nijunwt kyetz
oje kye'ok pal jun-el tzan
kyaq'unan twi' te tz'e'sb'il.
14 Qetz qeb'en te Qajaw Je-
sus tzajnaq ti'j tijajil Juda,
b'ix te Kawb'il aj okaj stz'ib'a'
Moisés k'onti'l nyolin ti'j aj
b'uch'uj xjalji tzan kyok-wit
pal.
15 B'ix n'ok e'e' mas
byenech ti'j te ntzani tzan
tpaj [te Jesus aj] te junky pal
nya'tx iktza' kye txq'anky pal
[aj tijajil Lewi] sinoke iktza'
te Melkisedek.
16 B'ix astilji, tetz k'onti'l
owok pal cha tzan tpaj-wit te
tijajil iktza' nyolin te Kawb'il,
sinoke tzan tpaj jun tanq'in aj
k'onti'l nponaj.
17 Komo ti'j tetz nyolin [te
Tu'jal Dios] ikxjani: «Yatz
a'ich te pal b'eyx te jun-ele'x
iktza'x te Melkisedek.»*
18 Ntons te Kawb'il aj okaj
q'uma' tb'aya', tetzji oponaj
tzan tpaj ya k'onti'lky tuq
tbalor b'ix ya k'onti'lky tuq
token,
19 tzan tpaj k'onti'l ob'antik
titza' tzan tkaj saq qanim
b'eyx te jun-ele'x twitz Qtata
Dios. Per yatzun ajna'l tzan
te junky tume'l ak'a'j b'a'n
tzan tkaj lo'et jk'u'j ti'j Qtata
Dios [tzan tkaj saq qanim tuj
twitz] b'ix ikxji b'a'n tzan qok
laq'chet ti'j.
20 Te Qtata Dios oxik tsi' tyol
tzan stzaj tsi' [te Jesus iktza']
junky qpal, per yatzun kyi'j
kye txq'anky pal k'onti'l oxik
tsi' tyol kyi'j ikxji.
21 Komo kye txq'anky pal
k'onti'l ekaj si' tuj kyopis tzan
tpaj-wit te Qtata Dios oxik tsi'
tyol kyi'j, per yatzun [ti'j te
Jesus] nyolin ikxjani: «Oje xik
tsi' te Qtata Dios tyol ikxjani
b'ix nlay ky'ixpjik: “Yatz a'ich
te pal b'eyx te jun-ele'x.”»*
22 Astilji tzan tpaj te Jesus
opoyonkix kyaqil te tume'l
ak'a'j aj mas at token te qetz
[twitz te aj oqtxi'].
23 Kye txq'anky pal tb'aya',
kyetz presis tuq b'an ky'ila'j
kyb'et tzan tpaj nkyekamik
tuq, k'onti'l ob'antik tzan
kykaj pal b'eyx te jun-ele'x.
24 Per yatzun te Jesus tzan
tpaj tetz k'onti'l nkamik, te

* **7:17** Sal 110:4 * **7:21** Sal 110:4

tajwalil iktza' pal k'onti'l
nky'ik te junky.
25 Astilji b'a'n tzan tkolon
b'eyx te jun-ele'x qi'j qetz aj
nqo'ok laq'chet ti'j te Qtat
tzan tpaj tetz. Komo tetz
itz'oj b'eyx te jun-ele'x b'ix
nxnaq'tzan twitz te Qtata
Dios qi'j qetz.
26 Ntons te Jesus, aji tetz
te twitzale' pal aj presis te
qetz. Komo aji pawa' a'ox
te Qtata Dios b'ix k'onti'l
xhchoj, b'ix nich'inwt nya'tx
galan ti'j, b'ix owel pawa' kyi'j
kye chimol choj b'ix a tetz
oqet jiq'b'a' tuj ka'j mas twitz
kyaqil.
27 B'ix tetz nya'tx iktza'
kye txq'anky pal aj b'ajq'ij
presis tuq tzan txik kyq'apo'
kypresent twi' tz'e'sb'il, tb'ay
tzan tpaj kyetz kchojx b'ix
yaji tzan tpaj kchoj kye xjal,
sinoke axk tetz oxik tq'apo'
tib'x te present cha jun-el b'ix
b'eyx te jun-ele'x.*
28 Te Kawb'il aj okaj tsi'
te Moisés ntk'ulu' tzan kykaj
tsi' kye pal aj mas nim kya-
jwalil, per kyetz ax xjal-e' aj
at kchoj. Per yatzun te aj
oxik tsi' te Qtata Dios tyol ti'j
mas yaj twitz te Kawb'il, tetzji
Tk'wa'al Qtata Dios b'ix b'an
ch'inwt nya'tx galan ti'j, b'ix
a tetz [te qpal aj mas nim
tajwalil twitz kyaqil] b'eyx te
jun-ele'x.

8

Te Tume'l Ti'j Te Jesus Mas Tb'anil Twitz Te Tume'l Kyi'j Kye Pal Oqtxi'

1 Ntons, te aj b'an presis
tzan tel eniky' ti'j te aj nqoy-
olinni, a te ja ntzani: Qetz
at jun qpal ikxji aj mas nim
tajwalil kywitz kyaqil, b'ix
tetz wit'liqet tuj twit'lel tuj
tb'anq'ab' te Qtata Dios aj
Twitzale' tuj ka'j,*
2 b'ix tetz n'aq'unan [tuj
ka'j] tuj aj jay tabernáculo aj
ja' atqet b'an'ax xhchk'atunal
te Qtata Dios, aj ajixk
tetz k'ulul tetz b'ix nya'tx
kyk'ulb'en xjal.
3 Kyaqil kye twitzale' pal
[tzani twitz tx'o'tx'] nkyekaj
si' tzan txik kyq'apo' kyoyej
kye xjal te Qtata Dios b'ix tzan
txik kyq'apo' kye present
tzan tqet najsa' te kchoj kye
xjal; astilji ax ikxji te [Jesus]
aj qpal, ax tetz presis tzan
txik tq'apo' tidi' te Qtata Dios.
4 Qa tetz tzunxwit atqet
tzani twitz tx'o'tx', tetz nya'tx-
tal pal tzan tpaj ya ate' kye
pal tzani aj nxik ksi' te oyej
te Qtata Dios iktza'x tkajlen
q'uma' tzan te Kawb'il oqtxi'.
5 Ikxji aj ja' kyetz
nkye'aq'unan cha iktza'
titzb'alil te aj at tuj ka'j.
Komo iktza'x aj oxik q'uma'
te Moisés [tzan te Qtata Dios]
aj taq'ik tzan tqet tk'ulu' te
jay aj tnajb'il Qtata Dios tzani
twitz tx'o'tx', oxik tq'uma' te
Qtata Dios tetz ikxjani: «Intok
asi' anab'l, presis tzan tqet
ak'ulu' kyaqil iktza' aj oxik
nyek'u' yatz twi' te witz.»*
6 Per ajna'l te Jesus [aj
twitzale' qpal], tetz oje
tk'amoj jun topis mas b'an

* **7:27** Lev 9:7 * **8:1** Sal 110:1 * **8:5** Exo 25:40

tb'anil kywitz kye txq'anky
pal, tzan tpaj tetz opoyonkix
kyaqil ti'j te tume'l ak'a'j aj
mas b'an tb'anil aj oxik tsi'
te Qtata Dios tyol ti'j. Komo te
galan aj n'el ti'j te tume'l ak'a'j
mas tb'anil twitz te aj owel ti'j
te tume'l oqtxi'.

7 Cha kabal-wit te tume'l
aj oxik tsi' te Qtata Dios tyol
ti'j tb'ay-el, nya'tx-tal presis te
junky.

8 Komo tzan tpaj owel tuj
twitz te Qtata Dios nya'tx
galan nkyek'ulun tuq kye
xjal, astilji okaj tz'ib'a' oqtxi'
ikxjani: «Te Tajaw Ti'j Kyaqil
nxik tq'uma', "Tzul jun q'ij
oxe'l nsi' nyol ti'j junky tume'l
ak'a'j kyuky'i kye aj tijajil
Israel b'ix kye aj tijajil Juda.

9 Te tume'l aj okajel nsi'
kyuky'i'l nya'tx iktza' te
tume'l aj okaj nsi' kyuky'i
kye kyijajil oqtxi' aj kyetz
win kyeb'a' tuj te amaq'
Ejipt; komo kyetz oqtxi' okaj
kykola' te tume'l aj okaj nsi',
astilji wetz ekaj nkola'," kyi te
Qajawil ikxjani.

10 "Astilji, te tume'l ak'a'j aj
okajel nsi' kyuky'i kye aj Is-
rael oj tponb'aj aj tyempji, a
te ja ntzani," kyi te Qajawil
ikxjani. "Oxe'l nsi' Nkawb'il
tuj kywi' b'ix onk'ulu'tz tzan
tkaj tuj kyanim, b'ix wetz
okyin'okel te Dios aj otzajel
kyna'o' b'ix kyetz okye'okel
kye nxjalil.

11 Ya nlay tz'ok presis
tzan txik kxnaq'tza' te junky
ab'l kyetz ikxjani: 'Intok
awotzqila' te Qajawil.' Komo
kkyaqil okyin'okel kyotzqila',
kyaqil kye k'wa'l b'ix kyaqil
kye tijxjal.

12 Wetz oqtel nnajsa' kyaqil
aj nya'tx galan nkyk'ulu' b'ix
nlay tzaj nna'o' ch'inwt te
kchoj,"» kyi te Qajawil ikx-
jani.*

13 Ntons aj txik tq'uma' te
Qtata Dios tzan tkaj ti'j "junky
tume'l ak'a'j," ikxji te aj tb'ay
oje tz'ok q'anq, b'ix ch'inky
tponaj.

9

Titza' Tuq Te Nin Jay Nab'il Qtata Dios Tzani Twitz Tx'o'tx'

1 Ntons te tume'l aj okaj tsi'
te Qtata Dios tb'ay-el, te nini
at tuq xtxolil titza' tzan tqet
kyna'o' kye xjal te Qtat, b'ix
[tuj te jay] tzani twitz tx'o'tx'
[aj ja' nqet kyna'o' kye xjal] te
Qtat, at tuq jun tnajb'il pawa'
a'ox te tetz.

2 Komo tuj te tb'ay txol aj
ja' tuq nkye'ox, tzi k'ulumaj
tuq tuky'i jun tume'l ikxjani:
Atqet tuq te tqatel kandel*
b'ix te mes,* b'ix twi' te
mes kye kab'lajuj wab'j* aj
q'apomaj te Qtata Dios. Te ja
ntzani a te txol jay aj n'ok tuq
q'uma' "Te Luwar Aj Xjan."

3 Yaji cha'oj qox tuj te xq'apj
pawb'il tuj tkab'i' txol mas
tujx, a te txol jay aj n'ok tuq
q'uma' "Te Luwar Aj Mas B'an
Xjan."*

* **8:12** Jer 31:31-34 * **9:2** Exo 25:31-39 * **9:2** Exo 25:23-29 * **9:2** Exo 26:30
* **9:3** Exo 26:31-33 * **9:4** Exo 30:1-6 * **9:4** Exo 25:10-15

4 Tzi atqet tuq jun pomb'il* aj pur xtx'otx'al oro, b'ix ax te kaxh* aj pur xtx'otx'al oro kyaqil ti'j, aj telponx tuq ti'j te yol aj oxik tsi' te Qtata Dios [kyuky'i kye qijajil oqtxi']. B'ix tzi akyeqex tuq tuj te kaxh, jun xar* pur xtx'otx'al oro aj ja' tuq atqex te wab'j mana, b'ix ax atqex tuq te txb'aq'en* te Aron aj otzaj xhchuxul, b'ix ax kye ab'j* aj ja' tuq tz'ib'a' te aj oxik tyoli' te Qtata Dios kyuky'i kye xjal oqtxi'.

5 B'ix tajsik te kaxh akyejax tuq kyitzb'alil kye kerubins* aj telponx atqet tuq xhchk'atunal te Qtata Dios tzi, b'ix [tuky'i te kxiky'] nqet tuq kxmojomal tajsik xtxayil te kaxh aj ja' te Qtata Dios oqet tnajsa' kchoj kye xjal.* Ntons ikxji tuq, per ajna'l nlay qoyolin titza' atok xtxolil te nini.

6 Ntons, kyaqil atqet tuq ikxji, b'ix tuj te tb'ay txol te jay nkye'ox tuq kye pal aq'unon b'ajq'ij.*

7 Per yatzun tuj te tkab'i' txol, a'ox n'ox tuq te twitzale' pal, b'ix n'ox tuq cha junel jun aq'b'i, b'ix oj tox, b'an presis tuq tzan txik tin xhchiky'el alo'mj tzan tkaj tkyito' tzan tpaj tetz xhchojx b'ix tzan tpaj kchoj kye xjal aj nkyk'ulu' tzan tpaj k'onti'l kyeb'en.*

8 Ikxjani te Txew Dios ntzaj tyek'u' qetz, aj tzunx tuq atqet Te Luwar Aj Mas B'an Xjan, ntons nya'tx tuq jaqo' tzan kyox kyaqil xjal tzi.

9 Kyaqil ntzani cha jun yek'b'il ti'j te ja tyemp ajna'l, komo kyaqil te oyej b'ix te present aj nxik kyq'apo' te Qtata Dios, k'onti'l n'oken tzan kykaj b'an saq tuj kyanim kye aj nkyexik q'apon tetz.

10 Komo te nini cha a'ox ti'j wab'j b'ix ti'j te quk'a', b'ix tidi'chq kostumbr tzan tel tx'ajo' te qchi'jel, b'ix cha tidi'chq aj q'umankaj oqtxi' ti'j te qchi'jel, b'ix n'oken tuq cha a'ox max oj stzaj tsi' te Qtata Dios junky tume'l ak'a'j.

Te Qajaw Jesukrist Owok Ten Twitz Tkamiky Te Chojb'il Te Qchoj Qetz

11 Per yatzun ma tzul te Krist iktza' te twitzale' qpal aj otzajel tsi' tidi'chq aj b'an galan, tetz owox [tuj ka'j] aj ja' nnajan te Qtata Dios tuj te Aj Ja' Mas B'an Xjan b'ix aj mas b'an presis b'ix k'onti'l tidi' nya'tx galan tuj b'ix nya'tx k'ulumaj tzan xjal, nya'tx cha jun tidi' aj k'ulu' tzani twitz tx'o'tx'.

12 B'ix k'onti'l owox txini tuky'i kyik' aj xhchiky'el tal chib qatzun xhchiky'el tal wakxhji, sinoke tuky'i xhchiky'elx tetz owox [tuj ka'j] tuj te Aj Ja' Mas B'an Xjan, b'ix owox b'eyx te junele'x, tzan tpaj owel xhchojo' kyaqil te qchoj tzan jkolet b'eyx te jun-ele'x.

* **9:4** Exo 16:33 * **9:4** Núm 17:6-10 * **9:4** Exo 25:16; Deu 10:3-5 * **9:5** Exo 25:18-22 * **9:5** Lev 16:14-15 * **9:6** Núm 18:2-6 * **9:7** Lev 16:2-34

13 Komo qa te kchiky'el
kye tal chib b'ix kye tor b'ix
stza'jul jun tal wakxh, aj nxik
kyito' kyajsik kye aj nya'tx
galan ate' tuj twitz Qtata
Dios,* qa tzan tpaj te nini
b'a'n tuq tzan kyok laq'chet
junky'el ti'j te Qtata Dios,
14 ntons te xhchiky'el Krist
mas at tajb'en. Komo tzan
tpaj te Txew Dios aj atqet
te jun-ele'x, tetz oxik tq'apo'
tib'x te Qtata Dios iktza' jun
present aj k'onti'l tidi' nya'tx
galan ti'j. Ikxji otk'uluj tzan
tkaj saq qanim ti'j kyaqil te
jk'ulb'en aj nqoxik tin tuq tuj
jkamiky, b'ix ajna'l b'a'n tzan
tqet qna'o' te Qtata Dios aj at
jun tanq'in.*
15 Astilji a te Jesus te aj
nk'ulun tzan tponkix te
tume'l ak'a'j aj te Qtata Dios
oxik tsi' tyol ti'j. Ikxji tetz,
tzan tpaj tkamiky, owel
xhchojo' kyaqil te qchoj tzan
jkolet ti'j kyaqil te jk'ulb'en
aj nya'tx galan aj oqet jk'ulu'
aj tzunx tuq n'oken te tume'l
oqtxi' aj oxik tsi' te Qtata Dios
tyol ti'j tb'ay. Ikxji kye aj
oje kye'el joyo' [tzan te Qtata
Dios] okyk'amo'tz te aj oje xik
tsi' tyol ti'j tzan kyk'amon te
jun-ele'x.
16 Ntons, tzan token jun tes-
tament, a tgan tzan tkamik
tb'ay te aj okaj q'uman tetz.
17 Komo jun yol aj ojetq
kaj q'uma' tuj jun testament,
k'onti'l token qa mina' tuq
tkamik te aj okaj q'uman tetz,
a'ox at token qa ojetq kamik.
18 Astilji ax te tb'ay tyol aj
oxik tsi' te Qtata Dios oqtxi',
presiskix tuq te kyik' [te
chojb'il choj].
19 Komo te Moisés ya ma
xik tq'uma' kye xjal kyaqil
aj otyolij te Qtata Dios tuj
te Kawb'il, yaji otzaj tin jun
noq'* kyaq teb'l b'ix otzaj tin
txq'an txaq isopo b'ix oqex
tmu'u' tuj kchiky'el kye tal tor
b'ix kye tal chib, aj samo' tuq
tuky'i a'. B'ix yaji oxik tkyito'
tajsik te u'j aj te Kawb'il b'ix
ax kyajsik kyaqil kye xjal.
20 B'ix yaji oxik tq'uma' kye
xjal ikxjani: «Te ja kyik'ni
telponx ti'j tyol te Qtata
Dios aj ma'tx kaj tq'uma'
quky'i'l.»*
21 Te Moisés ax oqet tkyito'
te kyik' ti'j te jay tabernáculo
aj ja' tuq atqet xhchk'atunal
te Qtata Dios b'ix kyi'j kyaqil
kye okensb'il aj n'oken tuq
tzan kyna'on te Qtata Dios.
22 Iktza'x nyolin tuj te
Kawb'il, ch'inky tuq kyaqil
a'ox tuky'i kyik' b'a'n tuq tzan
tkaj saq, b'ix qa k'onti'l te
kyik', k'onti'l tuq nqet najsa'
te qchoj.*
23 Ntons ikxji presis tuq
tzan token kyik' tzan kykaj
saq kyaqil tidi' [aj at tuq
tuj te jay najb'il Qtata Dios
tzani twitz tx'o'tx'], aj cha jun
titzb'alil tuq te jay tuj ka'j. Per
kyaqil te aj at tuj ka'j nkaj
saq tuky'i jun present aj mas
galan twitz te jun present
tzani twitz tx'o'tx'.

* **9:13** Lev 16:11-19; Núm 19:1-22 * **9:14** Isa 53 * **9:19** Xtx'otx'al te noq' stzamal karner. * **9:20** Exo 24:6-8; Zac 9:11; Mat 26:28 * **9:22** Lev 17:11

24 Komo te Aj Ja' Mas B'an
Xjan aj ja' owox Krist, te aj
jayji nya'tx k'ulu' tzan xjal,
b'ix nya'tx cha jun titzb'alil te
b'an'ax aj at tuj ka'j, sinoke
owoxkix tuj ka'j aj ja' atqet
tetz ajna'l [nqanin] twitz te
Qtata Dios qi'j qetz.
25 Tetz k'onti'l owox txini
tzan txik tq'apo' tib'x ky'ila'j-
elwit, iktza' nkyk'ulu' kye
twitzale' pal aq'b'ia' nkye'ox
tuj te Luwar Aj Mas B'an Xjan
tzani twitz tx'o'tx' q'apol kyik'
aj nya'tx tuq kchiky'elx.
26 Cha ikxji-wit ntons te Je-
sus presis tuq tzan tkamik
ky'ila'j-el atx aj tb'antlen te
twitz tx'o'tx'. Per ajna'l tuj
ja tyempni oxik tq'apo' tib'
cha jun-el b'eyx te jun-ele'x,
oxik tq'apo' tib' iktza' te jun
present tzan tel tin kyaqil te
qchoj.
27 Komo iktza'x q'umankaj
kyi'j kyaqil xjal, kyaqil
nkyekamik cha jun-el b'ix
yaji oxe'l q'uma' [tzan Qtata
Dios] qa at kyil;
28 b'ix ax ikxji te Krist cha
jun-el oxik q'apo' tzan tel
tin kchoj ky'ila'j xjal b'ix
yaji tzul junky'el tka'mjji'n-
el, ya nya'tx tzan tpaj te
qchoj sinoke kolol te qetz
aj nqo'iyon ti'j tuky'i jun
tk'u'jlal.*

10

*Te Jesukrist Oje Tz'el Xh-
chojo' Kyaqil Te Qchoj B'eyx Te
Jun-ele'x*

1 Komo te aj nyolin tuq
te Kawb'il oqtxi', nya'tx tuq
te aj b'an tb'anil aj otzajel
si' tuq mas yaj [tzan tpaj te
Krist], sinoke cha oyolin ti'j
te aj otzajel si' [tzan tpaj te
Krist]. Astilji, tzan tpaj kye
present aj nxik q'apo' tuq
aq'b'ia' tzan kye aj nkyepon
[na'ol te Qtata Dios], k'onti'l
tuq nb'antik tzan tkaj saq
kyanim b'eyx te jun-ele'x.
2 Qa kye present aj nkyexik
tuq q'apo' nkyk'ulu'-wit tzan
tkaj saq kyanim b'eyx te jun-
ele'x, ikxji kye xjal okaj-tal
ksi' tzan txik kyq'apo' mas
kypresent tzan tpaj k'onti'l
nkyna'o' choj tuj kyanim.
3 Per ti'j te aj nxik
kyq'apo'ni, aq'b'ia' ntzaj
kyna'o' [tzunx at te] kchoj.
4 Komo nlay b'antik tzan
tel in te kchoj b'eyx te jun-
ele'x cha tzan tpaj a'ox
te xhchiky'el jun tor b'ix
xhchiky'el jun chib.
5 Astilji aj tul te Krist tzani
twitz tx'o'tx', tetz oxik tq'uma'
[tuky'i Qtata Dios] ikxjani:
«Yatz nya'tx agan tzan txik
q'apo' te yatz cha a'ox present
tuky'i oyej sinoke yatz ma'tx
tzaj asi' jun nchi'jel [tzan txik
nq'apo' wib' te present te na-
jsb'il kchoj].
6 K'onti'l nqet tuj awitz kye
present aj nxik kyq'apo' kye
xjal te yatz tzan tel in kchoj.*
7 Astilji oxik nq'uma',
“Tzani akyinqet tzan tqet
nk'ulu' iktza' yatz agan tat,
iktza'x tz'ib'ankaj wi'j tuj te

* **9:28** Isa 53:12 * **10:6** Ax: te aj nqet tz'e'sa' te yatz b'ix k'onti'l nqet tuj awitz te aj nxik kyq'apo' te yatz. * **10:7** Sal 40:6-8

u'j [aj ja' okaj tz'ib'a' ayol oqtxi'].”»*

8 Ntons, oyolin ikxjani: «Kyaqil txakl present aj nxik kyq'apo' te yatz b'ix kyaqil oyej b'ix kyaqil alo'mj aj nkyeqet tz'e'sa' te yatz tzan tpaj te kchoj kye xjal, kyaqil nini k'onti'l nqet tuj awitz» (anke te Kawb'il ntq'uma' tzan jk'ulun ikxji).

9 Yaji ax oxik tq'uma' ikxjani: «Tzani atinqet tzan nk'ulun kyaqil aj yatz agan.» Ntons, ntzani telponx tetz n'el tin te tume'l aj okaj si' tb'ay oqtxi' tzan tkaj tsi' junky ak'a'j tky'ixel.

10 Astilji, tzan tpaj ikxji tgan te Qtata Dios, oje qo'el pawa' a'ox te tetz tzan tpaj te Jesukrist oxik tq'apo' tib' cha jun-el b'ix b'eyx te jun-ele'x oxik tq'apo' te xhchi'jel te present tzan tel in te qchoj.

11 Kyaqil kye pal b'ajq'ij nkyek'ulun kyopis, nxik kyq'apo' present te Dios,* nxik ksi' ky'ila'j-el axkix txakl present anke k'onti'l n'el in te qchoj tzan tpaj kyaqil nini.

12 Per yatzun [te Jesukrist], tetz cha jun-el b'ix b'eyx te jun-ele'x oxik tq'apo' tib' te present tzan tel xhchojo' te qchoj, b'ix yaji oqet wit'let tuj tb'anq'ab' te Qtata Dios,

13 b'ix ajna'l cha n'iyon tzan kyqet kye tajq'oj tzan te Qtata Dios b'ix tzan kykaj si' tjaq' toq.*

14 Komo a tetz oxik tq'apo' tib'x te jun present te Qtata Dios tzan qel b'an k'onti'l qpaj tuj twitz te Qtat b'eyx te jun-ele'x, qetz aj kyeb'a' mas galan n'ok te qnab'lin.

15 B'ix ax te Txew Dios, ax ntq'uma' qetz b'an'ax te nini, komo otzaj tq'uma' ikxjani:

16 “Te tume'l ak'a'j aj okajel nsi' kyuky'i kye aj Israel tuj aj tyempji, aj ntzani,” kyi te Qajawil. “Oqtel nsi' Nkawb'il tuj kyanim b'ix onk'ulu'tz tzan tkaj tuj kywi'.”*

17 B'ix, “Ya nlay tzaj nna'o' junky'el te kchoj b'ix kyaqil aj nya'tx galan kyk'ulb'en.”*

18 Ntons oj tqet najsa' te qchoj [b'eyx te jun-ele'x], yaji nya'tx presis tzan txik q'apet junky oyej tzan tpaj te qchoj.

K'on Kaj Qsi' Tzan Tok Qwit'b'a' Jk'u'j Ti'j Qajaw Jesukrist

19 Ntons astilji waq erman, k'onti'l tidi' n'el in gan qetz tzan qox tuj te Luwar Aj B'an Xjan [aj ja' atqet te Qtata Dios tuj ka'j] tzan tpaj tkamlen te Jesus aj tel xhchiky'el.

20 Komo [tetz tkamiky] jun tume'l iktza' jun b'ey ak'a'j b'ix nqoxik teq'i' tuj jun qanq'in, ntons tzan tpaj tetz xhchi'jel [okamik te present te chojb'il qchoj], ikxji owel in te pawb'il [tzan qok laq'chet ti'j Qtata Dios].

21 B'ix tzan tpaj a tetz te qpal aj nim tajwalil te twitzale' tuj Tjay Qtata Dios,

22 astilji qob'aj-ok laq'chet waqnajji ti'j Qtata Dios tuky'i jun tk'u'jlal b'ix wit'b'a' jk'u'j

* **10:11** Exo 29:38 * **10:13** Sal 110:1 * **10:16** Jer 31:33 * **10:17** Jer 31:34

ti'j b'an byenech tuky'i jun
qanim b'an saq tzan te [kyik']
aj owok kyito' b'ix te qchi'jel
ax saq tjawlen si' a' qwi'.†
23 Qob'ajten waq jwert
titza' wit'lik jk'u'j, k'onti'l
tzan tna'non qanim titza'
lo'ik jk'u'j, komo jun yolin te
[Qtata Dios] aj otzaj tsi' tyol
[tzan jqet tkolo'].
24 B'ix intqet qb'isu' titza'
tzan qnimsan jk'u'j qib'qib'x
qxolx tzan kyqet qgani'
txq'anky b'ix tzan jk'ulun
tidi'chq galan kye txq'anky,
25 b'ix k'on kaj jkola'
tzan tok qchimo' qib' iktza'
nkyk'ulu' junjun, sinoke
qob'ajnimsan jk'u'j qib'qib'x
qxolx, pyor ajna'l qeb'enky
ch'inky tpon te q'ij tzan tulky
te Qajawil.
26 Per qa qetz nqojoyon
choj cha qganx qetz b'ix ojetq
tz'ok qcha'o' te tume'l b'an'ax,
ajna'l k'onti'l junky present aj
b'a'n tzan tel tin te qchoj
27 sinoke a'ox tzan tok qen
twitz jun xhcho'nal aj b'an
nqoxob' ti'j, jun xhcho'nal aj
otzajel tsi' te Qtata Dios kyi'j
kye tajq'oj, jun b'an nim q'aq'
aj omankuyon lo'on kyetz.*
28 Qa jun xjal k'onti'l ma qet
toksla' te Kawb'il aj okaj tsi'
[te Qtata Dios tuky'i] Moisés
b'ix qa at kab'e' qatzun ox
testiwji, ntons nqet kansa'
b'ix k'onti'l ab'l n'ok lo'et tk'u'j
ti'j.*
29 ¿Titza' etetz tuj enab'l,
nya'tx petzun mas nim xh-
cho'nal oxe'l si' kyi'j kye aj
n'el kyik'o'‡ te Tk'wa'al Qtata
Dios? Komo n'el kyik'o' iktza'
jun nya'tx galan te tkamiky
aj telen xhchiky'el tzan tpon
te tyol Qtata Dios,* te tyol aj
oxik tsi' ti'j te tume'l ak'a'j
tzan tkaj saq qanim tuj twitz.
B'ix cha nkyexmayin ti'j te
Txew Dios aj ntzaj tsi' nim
b'an galan qajsik.
30 Qetz qeb'enky, te Qtata
Dios oje tzaj tq'uma' ikxjani:
«A'in wetz oxe'l nsi' jun
xhcho'nal kyi'j, onk'ulu'tz
tzan tel kchojo' te kyk'ulb'en
nya'tx galan.»* B'ix ax otzaj
tq'uma' ikxjani: «Te Qajawil
oxe'l tsi' tuj il kye txjalil aj
nya'tx galan kyk'ulb'en.»*
31 ¡[Qa at qpaj] ntons b'an
xob'aljil nim oj jqet tz'aqik tuj
tq'ab' te Qtata Dios aj at jun
tanq'in!
32 Per k'on tz'ajnaj tuj
etanim, oqtxi' aj man tuq
txiklen etoksla' te tpakb'alil,
etetz owok eten twitz nim
xhcho'nal b'ix etipaj tidi'chq.
33 Atqet junjun etetz
okx'okba'j yaso' b'ix owel in
eky'exaw kywitz xjal, b'ix
atqet okx'onen kyuky'i kye aj
owok kyen twitz xhcho'nal.
34 Komo etetz owok lo'et
ek'u'j kyi'j kye aj pres, b'ix
tuky'i jun chalajb'il etzoqpij
tzan tel in kyaqil aj at tuq
etetz, komo etetz eteb'en, [tuj
ka'j] at mas b'an tb'anil te
etetz b'ix b'eyx te jun-ele'x.
35 Astilji ajna'l etetz k'on

† **10:22** Ax: tzan tpaj te qchi'jel b'an saq tx'ajo' tuky'i a' aj b'an saq; Lev 8:6,30; Ezq 36:25. * **10:27** Isa 26:11 * **10:28** Deu 17:6; 19:15 ‡ **10:29** Ax: nqet kxajb'e'. * **10:29** Exo 24:8; Ebr 13:20 * **10:30** Deu 32:35 * **10:30** Deu 32:36

kaj esi' tzan tok wit'let ek'u'j
[ti'j Qtata Dios] tzan tpaj
ek'amo'tz jun b'an tb'anil
tuky'i'l.
36 Etetz presis tzan sten
nim epasens tzan eten jw-
ert tuj aj xhcho'nalni, tzan
ek'ulun iktza' tgan te Qtata
Dios, ikxji ek'amo'tz te aj oje
xik tsi' tyol ti'j.
37 [Tuj te Tu'jal Dios ny-
olin ikxjani]: «Ch'inky b'an
ch'inky, tul te aj [tz'ib'ankaj
ti'j] tzan tul, b'ix nlay
nachq'in masky tzan tul.
38 Te aj nb'et tuj tume'l
iktza' wetz ngan, n'anq'in
wit'lik tk'u'j wi'j; per qa
okajel tsi' tzan tb'et tuj tume'l,
nlay kyinchalaj ti'j.»*
39 Per yatzun qetz nya'tx
a'o' iktza' kye aj nkaj ksi' tzan
kyb'et tuj tume'l b'ix ikxji
okyepoyonaj, sinoke qetz
wit'lik jk'u'j tzan jkolet.

11

Intel Qin Iktza' Kye Aj Owok Kywit'b'a' Kyk'u'j Ti'j Qtata Dios Oqtxi'

1 Ntons, oj tok wit'let jk'u'j
telponx sewur ato' ojk'amo'tz
te aj lo'ik jk'u'j tzan jk'amon,
b'ix sewur ato' ti'j jun tidi' a
mina' tok qen.
2 Kye qijajil oqtxi', kyetz
e'el galan tuj twitz Qtata Dios
tzan tpaj kyetz owok wit'let
kyk'u'j ti'j.
3 Tzan tpaj wit'lik jk'u'j ti'j
tetz, n'el qniky' kyaqil te twitz
tx'o'tx' b'ix kyaqil te twitz ka'j
ob'antik cha a'ox tuky'i tyol
Qtata Dios aj oxik tq'uma';*
ikxji n'el qniky' ajna'l kyaqil
aj nxik qenni oqet k'ulu' ti'j
jun tidi' aj k'onti'l tuq eb'ajil.
4 Te Abel wit'lik tuq tk'u'j
ti'j Qtata Dios, b'ix astilji
oxik tq'apo' jun tpresent aj
owel mas galan tuj twitz te
Qtat twitz te aj oxik tq'apo'
te Kain.* Astilji te Abel
owel tuj twitz Qtata Dios jun
xjal aj nb'et tuq tuj tume'l
b'ix oqet tuj twitz te Qtat
te aj oxik toye'. Anke tetz
oqtxi' tkamlen, ajna'l iktza'
tzunx nyolin [titza' tzan tok
qwit'b'a' jk'u'j].
5 B'ix te Enok, ax tetz wit'lik
tuq tk'u'j ti'j Qtata Dios, b'ix
astilji oxik in itz'oj [tuj ka'j]
tzan k'on tuq tok ten twitz
tkamiky. “Ya k'onti'l owoknoj
tzani twitz tx'o'tx' tzan tpaj te
Qtata Dios oxik in tetz”* b'ix
aj mina' tuq txik in, tetz ojetq
tuq tz'el galan tuj twitz Qtata
Dios.
6 Komo qa k'onti'l wit'lik
jk'u'j ti'j Qtat, nlay b'antik
tzan qel galan tuj twitz;
komo tzan qok laq'chet ti'j a
tgan tzan qokslan tetz atqet
b'ix ntzaj tsi' te aj nqojoyon
tuky'i'l.
7 B'ix te Noe, ax tetz wit'lik
tuq tk'u'j ti'j Qtata Dios, b'ix
aj txik tq'uma' Qtata Dios tetz
ti'j kyaqil aj oky'el tuq anke
mina' tuq tok e'elet, te Noe
oqet toksla' b'ix oqet tk'ulu' te
bark tzan kykolet kye aj tuj
tjay. Astilji kye xjal exik si' tuj
il, b'ix te Noe, te Qtata Dios

* **10:38** Hab 2:4 * **11:3** Gén 1:1 * **11:4** Gén 4:3-10 * **11:5** Gén 5:21-24 * **11:7** Gén 6:13–7:24

oqet tk'ulu' tume'l tuky'i'l iktza'x tuq wit'lik tk'u'j.*

8 B'ix te Abran, ax tetz wit'lik tuq tk'u'j ti'j Qtata Dios, b'ix astilji tetz, aj txik lajo' tzan te Qtata Dios, tetz oqet toksla', owex tuj tamaq' b'ix oxik tuj te luwar aj ja' otk'amo'tz tuq te xtx'o'otx', per aj txik k'onti'l tuq teb'en ja' ikja'n tuq txik.*

9 B'ix tzan tpaj wit'lik tuq tk'u'j ti'j Qtata Dios, tetz onajan tzi iktza' jun laq'chik xjal tuj te luwar aj oxik tsi' te Qtata Dios tyol ti'j. Tzi, tetz onajan tjaq' sak'ab'te' iktza'x kye a'e' tijajil mas yaj, te Isak b'ix te Jacob, ax kyetz okyiyoj tzan tponkix tuq te tyol Qtata Dios aj oxik tsi' kyetz.*

10 Komo te Abran lo'ik tuq tk'u'j ti'j te amaq' [tuj ka'j] aj nlay ponaj,* b'ix te aj b'isul kyaqil b'ix aj k'ulul tetz, a te Qtata Dios.

11 B'ix te Sar, ax tetz tzan tpaj wit'lik tuq tk'u'j ti'j Qtata Dios, b'a'n tuq tzan tok ten tal anke b'an b'i'xhtky tuq. Komo otokslaj te Qtata Dios jun yolin tzan tk'ulun te aj ojetq tuq xik tsi' tyol ti'j.*

12 Astilji ti'j jun ichan, anke b'an tijky tuq, ti'j tetz etzaj b'an ky'ila'j tijajil iktza' che'w twitz ka'j [b'an ky'ila'j b'ix iktza' sanik],† k'onti'l nb'antik tzan kyajlet.*

13 Ntons kyaqil kye ja xjalni, kyetz wit'lik tuq kyk'u'j ti'j Qtata Dios, b'ix aj kykamik, mina' tuq kyk'amon te aj ojetq tuq xik tsi' te Qtata Dios tyol ti'j. Per tzan tpaj wit'lik tuq kyk'u'j, kyetz sewur tuq ate' ti'j te tyol Qtata Dios aj oje xik tsi' kyetz b'ix nkyechalaj tuq ti'j. Komo kyeb'en tuq k'onti'l nkyenajan tuj kyamaq' b'ix cha kab'e' q'ij akyeqet tuq tzani twitz tx'o'tx'.

14 Komo kye aj nkyq'uma' ikxji, n'el qniky' kyi'j kyetz tzunx nkyejoyon jun luwar ja' tzan kynajan b'eyx te junele'x.

15 Qa kyetz cha nkyeb'isunwit tuq ti'j te kyamaq' aj ja' eb'aj'etz, b'a'n tuq tzan kymeltz'jik txini.

16 Per kyetz kygan tuq jun kyamaq' mas tb'anil, te kyamaq' tuj ka'j; astilji te Qtata Dios k'onti'l nqet ky'ixwik kyi'j tzan tpaj nkyena'on tetz, komo tetz oje qet tk'ulu' jun luwar te kyetz.

17 B'ix te Abran, aj txik tsi' Qtata Dios tyol tuky'i'l, komo te Abran wit'lik tuq tk'u'j ti'j Qtat, tetz aj tqet si' tuj preb, oxik tin te Isak aj tk'ajol aj cha jun tuq, b'ix oxik tq'apo' te jun present te tetz [iktza'x otq'umaj te Qtat tuky'i'l],*

18 anke te Qtat ojetq tuq xik tsi' tyol ikxjani: «Ti'j te ak'ajol Isak okye'elal kye awijajil.»*

19 Te Abran teb'enky tuq, te Qtata Dios at tajwalil tzan kyjaw anq'in kye kamnaq

* **11:8** Gén 12:1-5 * **11:9** Gén 35:27 * **11:10** Ax: at jun twit'lel k'ulu' byenech; Ebr 13:14. * **11:11** Gén 17:19; 18:11-14; 21:2; Rom 4:17-22 † **11:12** Ax: iktza' stz'aw stzi' te nim a'. * **11:12** Gén 15:5; 22:17; 32:12 * **11:17** Gén 22:1-14 * **11:18** Gén 21:12

titza', b'ix te nini telponx
iktza'x oky'ik ti'j [te Isak aj
tk'ajol, tzan tpaj] te Abran
dispwest tuq tzan tk'ulun
iktza' te Qtata Dios tgan.*
20 B'ix te Isak, ax tetz wit'lik
tuq tk'u'j ti'j Qtata Dios, b'ix
astilji oqet tky'iwla' te Jacob
b'ix te Sawu tuky'i jun galan
aj oky'el tuq kyi'j mas yaj.*
21 B'ix te Jacob, ax tetz
wit'lik tuq tk'u'j ti'j Qtata
Dios, b'ix astilji tetz eqet
tky'iwla' kye tk'ajol te Chep
b'ix ona'on Qtata Dios qajlik
tuq tajsik te txb'aq'en.*
22 B'ix te Chep, ax tetz
wit'lik tuq tk'u'j ti'j Qtata
Dios, b'ix astilji, aj ch'inky tuq
tkamik, oxik tq'uma' kye aj
tijajil Israel okye'elatzkix tuq
tuj te tkwentil Ejipt, b'ix okaj
tyoli' tzan txik tuq kyin ch'in
kye tb'aqil oj kyex.*
23 B'ix kye stat te Moisés,
ax kyetz wit'lik tuq kyk'u'j
ti'j Qtata Dios, b'ix astilji,
aj titz'jik te Moisés, kyetz
owel kyewa' oxe qya' tzan
tpaj jun ne' b'an tb'anil tuq
b'ix k'onti'l eb'ajxob' ti'j aj
ojetq xik tk'ulu' mandad te
twitzale' k'ulul mandad tzi
[tzan kykanslet tuq kye ne'
ichan].*
24 B'ix te Moisés, ax tetz
wit'lik tuq tk'u'j ti'j Qtata
Dios, b'ix astilji ya ma pon
tijxjal k'onti'l ostzoqpij tzan
tok q'uma' qa tetz tnan a
te tme'al te twitzale' k'ulul
mandad tuj aj amaq'ji.
25 Tetz oqet tb'isu' mas
galan tzan tok ten twitz
xhcho'nal junx kyuky'i kye aj
nkyena'on te Qtata Dios b'ix
nya'tx tzan sten tuj tidi'chq aj
cha n'el tgani' te xhchi'jel.
26 Ostzaq'b'ej tzan tel in
tky'exaw iktza' aj oky'el tuq
mas yaj ti'j te Krist, te nini
iktza' jun tq'inomal mas nim
twitz kyaqil tidi'chq b'an
tb'anil tuj te amaq' Ejipt; oqet
tb'isu' ikxji tzan tpaj tetz lo'ik
tuq tk'u'j ti'j te aj b'an galan
otzajel si' tuq te tetz mas yaj.
27 B'ix yaji, komo te Moisés
wit'lik tuq tk'u'j ti'j Qtata
Dios, astilji owex tuj te amaq'
Ejipt* b'ix k'onti'l oxob' twitz
te k'ulul mandad aj ojetq tuq
tzaj nim tq'oj ti'j. Tetz k'onti'l
okaj tsi' titza' wit'lik tk'u'j,
iktza' jun xjal aj n'ok ten te
Qtata Dios aj k'onti'l eb'ajil.
28 B'ix tzan tpaj tetz wit'lik
tuq tk'u'j ti'j Qtata Dios, tetz
oqet tq'ijla' te ninq'ij Paskw
b'ix owok tkyito' xhchiky'el
[jun tal moch ti'j tlamelul ky-
jay kye xjal] tzan k'on tok tidi'
kyi'j oj tky'ik te ángel aj oqet
tkansa' kye tb'ay k'wa'l [kxol
kye aj Ejipt].*
29 B'ix tzan tpaj wit'lik
tuq kyk'u'j ti'j Qtata Dios,
eb'ajky'ix tuj tb'ey a' aj
te A' Kyaq Teb'l tb'i, per
eb'ajky'ix b'et iktza' tuj jun
b'ey ky'ixk'oj tx'o'tx'. Yatzun
kye aj Ejipt, ya ma kyeky'ik
tuq kyetz, eb'ajjaw jeq'b'ik
b'ix eb'ajkamik.*

* **11:19** Gén 22:13 * **11:20** Gén 27:27-29,39-40 * **11:21** Gén 47:31–48:22 * **11:22** Gén 50:24-25; Exo 13:19 * **11:23** Exo 2:1-2 * **11:27** Exo 12:37 * **11:28** Exo 12:3-5,21-30 * **11:29** Exo 14:21-31

30 B'ix tzan tpaj wit'lik tuq
kyk'u'j ti'j Qtata Dios, astilji
te nim loq' aj pe'on tuq ti'j te
amaq' Jeriko oqet tz'aqik tib'x
aj nkyeb'et tuq kye aj Israel
wuq q'ij ti'j.*
31 B'ix te Raáb aj nk'ayin
tuq xhchi'jel [tb'aya'], ax
tetz owok twit'b'a' tk'u'j
ti'j Qtata Dios; astilji tetz
k'onti'l okamik kyuky'i kye
aj k'onti'l eb'aj'okslan tzan
tpaj tetz etk'amoj galan kye
aj tijajil Israel aj eb'ajxwa'q
xhluk'iyon.*
32 ¿Ntons, tidi' mas oxe'l
nq'uma'? Nlay-tal kanon
tyemp tzan txik nq'uma' ti'j te
Jedyon,* b'ix te Barak,* b'ix te
Sanson,* b'ix te Jefte,* b'ix te
Dawid,* b'ix te Samuel,* b'ix
kye aj yolil tyol Dios.
33 Kyetz tzan tpaj wit'lik
tuq kyk'u'j ti'j Qtata Dios,
kyetz eb'ajqet ky'ila'j amaq'
kyitza', b'ix oqet kyk'ulu'
mandad tuky'i jun kykawb'il
tuj kyq'ab', b'ix okyk'amoj aj
ojetq tuq xik tsi' te Qtata Dios
tyol ti'j, b'ix b'a'n tuq tzan
kykolon kyib' kyi'j kye leon,*
34 b'ix b'a'n tuq tzan
kykolon kyib' ti'j jun nim
q'aq',* b'ix eb'ajkolet tzan
k'on kykamik tuky'i te'
machit aj kansb'il,* b'ix kye
aj k'onti'l kybalor, jwert
tuq ate' [tuky'i Qtata Dios],*
b'ix b'a'n tuq kyitza' tzan
kyoqik kyajq'oj aj tzajnaqe'
laq'chik,*
35 b'ix ax ate' junjun xuj
aj okyk'amoj junky'el kye
kyfamily aj kamnaqe' tuq
b'ix eb'ajjaw anq'in junky'el.*
Per yatzun txq'anky qerman,
kyetz [k'onti'l owel kyuky'i'l
ikxji, sinoke] owok kyen
twitz xhcho'nal, k'onti'l
oktzoqpij tzan kyqet kolo'
tzan tpaj sewur tuq ate' tzan
kyjaw anq'in junky'elky.
36 B'ix ax ate' tuq junjunky
eqet xmayi' b'ix eqet jub'cha'
b'ix eqet k'alo' tuky'i kaden
b'ix eb'ajqex si' pres.*
37 Eb'ajqet kansa' tuky'i
ab'j, b'ix eqet kab'insa', b'ix
owok kyen twitz preb, b'ix
eqet kansa' tuky'i machit aj
kansb'il, b'ix cha ejaw b'et
ja'chq b'ix te kyq'anaq cha
stz'umal karner b'ix stz'umal
chib, b'ix meb'a-e'; kyetz
n'ok kyen tuq twitz nim
xhcho'nal, b'ix owok k'ulu'
tidi'chq nya'tx galan kyi'j
tzan txq'anky xjal.*
38 Kye xjal twitz ja tx'o'tx'ni,
kyetz nya'tx tuq kymeres
tzan kyten kye ja galan xjal
kxolni. Kye ja galan xjalni
xb'ak'one' tuq ja'chq tuj te
ky'ixk'oj tx'o'tx' b'ix twiwitz
b'ix tuj jul b'ix ja'chq tuj
chman jul tjaq' tx'o'tx'.
39 Ntons, kyaqil kye ja xjal

* **11:30** Jos 6:12-21 * **11:31** Jos 2:1-21; 6:22-25 * **11:32** Jue 6:11–8:32 * **11:32** Jue 4:6–5:31 * **11:32** Jue 13:2–16:31 * **11:32** Jue 11:1–12:7 * **11:32** 1Sa 16:1–1Re 2:11 * **11:32** 1Sa 1:20; 3:19-21; 12:1-5,18-25; 25:1 * **11:33** Dan 6:1-28 * **11:34** Dan 3:23-27 * **11:34** 1Sa 19:10; 23:14,24-29; 1Re 19:2-8 * **11:34** Jue 7:7,12; 1Sa 17:32-50; 1Re 20:27 * **11:34** Jue 7:21; 1Sa 17:51-52 * **11:35** 1Re 17:17-24; 2Re 4:25-37 * **11:36** 1Re 22:26-27; 2Cró 18:25-26; Jer 20:1-2; 37:15; 38:6 * **11:37**

ntzanije' e'el galan tuj twitz
Qtata Dios tzan tpaj wit'lik
tuq kyk'u'j ti'j, per nijunwt te
kyetz okyk'amoj aj ojetq tuq
xik tsi' te Qtata Dios tyol ti'j.
40 Te Qtata Dios ojetq tuq
qet tb'isu' jun galan te qetz
b'ix ikxji junx quky'i'l ax
kyetz okyekajel galan tuj
twitz Qtata Dios.

12

A Tgan Tzan Tel Qin Iktza'
Te Jesus

1 Ntons astilji, komo n'ok
qen kyi'j ky'ila'j xjal titza'
kyetz n'ok wi'let kyk'u'j ti'j
Qtata Dios, ax qetz ajna'l in-
tkaj qsi' kyaqil aj n'el in gan
te qetz b'ix tidi'chq nya'tx
galan aj nqoqet tz'aqik titza',
b'ix qob'ajb'etwaq tuky'i jun
tk'u'jlal tuj qb'ey aj ja' tgan te
Qtata Dios tzan qxik.
2 B'ix atkaj qwitz a'ox ti'j
te Jesus, tetz aj n'onen qi'j
tzan tok qwit'b'a' jk'u'j ti'j b'ix
tzan qten jwert tuky'i'l. Tetz
sewur tuq at ti'j te chalajb'il
aj otzajel si' tetz mas yaj,
astilji otipaj tzan tok ten twitz
xhcho'nal twitz krus, k'onti'l
owok tsi' tk'u'j ti'j te kamikyj
aj b'an eq'il ky'exawil, b'ix
yaji oqet wit'let tuj tb'anq'ab'
te twit'lel Qtata Dios aj ja' te
Qtat nk'ulun mandad.*
3 Astilji intqet eb'isu' ch'in
ti'j titza' te Jesus otipaj xh-
cho'nal aj owok ten tzan kye
aj chimol choj. B'ix ikxji
[tzan tjaw etin ek'u'j] tzan
k'on esiktik b'ix tzan k'on
tkaj esi' tzan eten jwert tuj
etanim.
4 Komo etetz mina' tok eten
twitz ekamiky oj tel etik'o' te
nya'tx galan,
5 b'ix etetz oje tz'ajnaj ti'j
ek'u'j oje kxtzaj tkawi' te
Qtata Dios iktza' tk'wa'al a'ix,
nyolin [tuj Tu'jal] ikxjani:
«Nk'wa'al, k'on tz'el awik'o' oj
atzaj kawi' tzan te Qajawil,
b'ix k'on chb'isun oj stzaj
tq'uma' aj n'ak'ulu'.
6 Komo te Qajawil nkyetzaj
tkawi' kye aj nkyeqet tgani',
b'ix nxik tsi' xhcho'nal kyi'j
kye tk'wa'al [qa nkyek'ulun
jun nya'tx galan].»*
7 Ntons pe'etipan waq etetz
te xhcho'nal aj ntzaj tsi' te
Qtata Dios eti'j; ikxji nk'ulun
etuky'i'l tzan tpaj tk'wa'al
a'ix. ¿At petzun jun k'wa'l aj
k'onti'l nxik kawi' tzan stat?
8 Per qa te Qtata Dios
k'onti'l-wit nkxik tkawi' iktza'
nkyexik tkawi' kyaqil kye
tk'wa'al, ntons etetz nya'tx-
tal a'ix b'an tk'wa'al.
9 B'ix ax aj man tuq k'wa'l
a'o', kye qtat tzani twitz
tx'o'tx', kyetz nqotzaj kykawi'
tuq b'ix nkyeqet tuq qoksla'.
¿Tistil nlay qet qoksla' te Qtata
Dios aj atjax tuj ka'j tzan
qanq'in te jun-ele'x tuky'i'l?
10 Komo kye qtat, kyetz
nqotzaj tuq kykawi' cha kab'e
q'ij iktza'x tuq kyetz kygan;
yatzun te Qtata Dios, tetz
nqotzaj tkawi' tzan tok te jun
galan te qetzx, tzan tok b'an
saq qanim iktza'x tetz.*
11 B'an'ax oj qtzaj kawi',

* **12:2** Fil 2:6-11; Ebr 2:9 * **12:6** Job 5:17; Pro 3:11-12 * **12:10** Deu 8:5; 1Kor 11:31-32

k'onti'l nqochalaj ti'j, sinoke
nqob'isun, per qa n'ox tuj
qwi', ntons n'el te jun galan
te qetz, ntzaj xhchewsa' jk'u'j
tuj tume'l galan.
12 Astilji etetz aj nya'tx jw-
ert atix [tuky'i Qtata Dios], in-
tetz eteb'e' ewitz b'ix intjaw
etin ek'u'j tzan eb'et tuky'i'l.*
13 B'ix pe'eb'et waq tuj
tume'l iktza' tuj jun b'ey b'an
galan, ikxji tzan k'on ejoyon
jun b'ey aj ja' cha owelal
tin ebalor sinoke tzan etok
jwert.*
14 Intok esi' waq enab'l tzan
eten galan kyuky'i kyaqil b'ix
tzan sten b'an saq etanim tuj
twitz te Qajawil, komo qa
nya'tx ikxji nlay b'antik tzan
tok qen.
15 Ax intok esi' waq enab'l
[tzan tqet ete'e' etib' exolx]
tzan k'on kaj tkola' nijunwt
te aj nim b'an galan aj ntzaj
tsi' te Qtata Dios qajsik; ikxji
tzan k'on tok ch'inwt q'oj tuj
etanim tzan tpaj te nini kebal
tz'ok jun nya'tx galan exol aj
oky'el kyi'j txq'anky.*
16 K'onti'l tzan tk'ajajin
nijunwt exol etetz, b'ix
k'onti'l tzan tel tik'o' nijunwt
te aj b'an tb'anil ntzaj si' tzan
Qtata Dios, iktza' te Sawu
aj tzan tpaj jun wab'j oqet
tky'exb'e' kyaqil aj at tuq
toklen ti'j tzan tpaj a tetz te
tb'ay k'wa'l.*
17 Komo etetz eteb'en, tetz
mas yaj, oqet twitz twitz stat
tzan tuq tqet ky'iwla' tzan
stat, per k'onti'l oqet ky'iwla',
ya k'onti'l ob'antik tzan tjaw
meltz'jik anke oje tz'oq'.*
18 Etetz nya'tx ti'j jun witz
ma'tx kx'ok laq'chet [iktza'
kye aj Israel oqtxi' e'ok
laq'chet ti'j te witz] aj b'an
ntilun tuq b'ix b'an qlolj tuq
ti'j b'ix muj b'ix ajun ray
tuky'i jab',*
19 b'ix twi' te trompet b'ix
twi' Qtata Dios nyolin, b'ix
kye aj oxik cha'on tetz oqet
kywitz twitz tzan k'on tuq
stzaj tyoli' mas.
20 Komo k'onti'l tuq
nb'antik tzan tok kcha'o'
[tzan kxob'al] ti'j te aj otzaj
tq'uma' ikxjani: «Ab'l oqtel tsi'
jun toq twi' ja witzni owokel
xo'o' tuky'i ab'j tzan tkamik
nkesey jun txkup.»†
21 B'an xob'ajil tuq te aj
nxik kyen, astilji te Moisés
otq'umaj ikxjani: «Wetz b'an
nkyinlu'lun tzan nxob'al.»*
22 Per yatzun etetz, etetz oje
kx'ok laq'chet ti'j te witz Sión,
b'ix ti'j te tamaq' te Qtata Dios
aj at jun tanq'in, te tamaq' aj
n'ok q'uma' te Jerusalen aj at-
jax tuj ka'j, b'ix kyi'j kye b'an
ky'ila'j ángel aj chimo' kyib'
nkyena'on te Qtata Dios.
23 B'ix [oje kx'ok laq'chet]
kyi'j kyaqil kye aj nkyena'on

* **12:12** Ax: intok esi' tbalor eq'ab' aj b'an siktnaq b'ix ax kye etoq aj k'onti'l kybalorni intetz eten waq ewitz; Isa 35:3. * **12:13** Pro 4:26 * **12:15** Deu 29:18 * **12:16** Gén 25:29-34 * **12:17** Gén 27:30-40 * **12:18** Exo 19:16-25; 20:18-21; Deu 4:10-13; 5:22-27 † **12:20** Kye tz'ib'on oqtxi', atqet owok ktz'aqsa' kab'e'ky yol tmankb'il ja taqan ntzani, b'ix nyolin ikxjani: qatzun tzan kyok tx'iko' tuky'i tze' b'an xhju'y twi'; Exo 19:12-13. * **12:21** Deu 9:19

te Qtata Dios, aj tz'ib'ame' [tuj Tu'jal] tuj ka'j* iktza' kye tb'ay k'wa'alb'aj. B'ix oje kx'ok laq'chet ti'j Qtata Dios aj oxe'l tq'uma' ab'l te aj at tpaj; b'ix [atikxqet] kywitz kye aj akyeqet twitz Qtata Dios tuj ka'j aj oje kyekaj saq tuj twitz.‡

24 B'ix [oje kx'ok laq'chet] ti'j Jesus aj nk'ulun tzan tponkix te tume'l ak'a'j aj oxik tsi' tyol te Qtata Dios ti'j. B'ix [oje kx'ok laq'chet] ti'j [tzan tpaj te tkamiky aj telen] xhchiky'el [aj nk'ulun tzan tkaj saq qanim] b'ix mas nim token twitz tkamiky Abel.*

25 Astilji, intok esi' enab'l tzan k'on tel etik'o' te Qtata Dios aj nkxtzaj tkawi'. Komo kye qijajil oqtxi' k'onti'l ob'antik tzan kykolon kyib' ti'j tetz aj ktzaj tkawi' tzani twitz tx'o'tx', pyorx-al qetz ajna'l nlay b'antik tzan jkolet qa okajel jkola' te aj ntzaj kawin qetz max tuj ka'j.

26 Tuj aj tyempji te Qtata Dios oyolin b'ix ojaw kyitlik te twitz tx'o'tx', per yatzun ajna'l oje xik tsi' tyol ikxjani: «Onk'ulu'tz tzan tjaw nkyito' nya'tx a'ox te twitz tx'o'tx' sinoke ax te twitz ka'j.»*

27 Aj stzaj tq'uma' ikxji telponx kyaqil kye tidi'chq aj at twitz tx'o'tx' ojawel kyito' b'ix opoyonaj, b'ix ikxji cha a'ox okajel te aj [tuj ka'j] aj nlay b'antik tzan tponaj.

28 B'ix komo qetz aqoqet tuj tq'ab' te Qtata Dios b'ix k'onti'l titza' tzan qel in, astilji intxik qsi' pixon tetz, b'ix ikxji tzan tqet qna'o' tuky'i jun tume'l b'an galan b'ix tzan tqet qxjani' tuj jun tume'l aj nqet tuj twitz.

29 Komo te Qtata Dios [opoyon tnajsa' kyaqil te aj nya'tx galan, iktza'] jun nim q'aq' npon tnajsa' kyaqil.*

13

Te Aj Telponx Tzan Tqet Qen Txq'anky

1 Ntons waq erman, k'onti'l tzan tkaj esi' tzan tqet egani' etib'x exolx iktza' eterman etib'.

2 B'ix k'on tz'ajnaj ti'j ek'u'j tzan kxik ena'o' galan kye xjal aj nkyepon ejay,* komo ate' junjun k'onti'l tuq kyeb'en oxik ksi' kyposad ángel.*

3 Inktzaj ena'o' kye aj pres, [pe'etonen kyuky'i'l] iktze'xtzun etetz ax pres atix kyuky'i'l. Ax inktzaj ena'o' ch'in kye aj n'ok kyen twitz xhcho'nal tzan tpaj txq'anky nkyek'ulun nya'tx galan kyi'j; inktzaj ena'o' iktze'xtzun ax etetz nkxna'on te xhcho'nal tuj echi'jel.*

4 Ekyaqil etetz a tgan tzan tqet eten tuj jun tume'l b'an galan ti'j oj qok junan, b'ix tzan k'on ek'ajajin. Komo te Qtata Dios okyexe'l tsi' tuj il kye aj nkyek'ulun nya'tx

* **12:23** Dan 12:1; Fil 4:3; Tmnk 3:5; 13:8; 17:8; 20:15; 21:27 ‡ **12:23** Tuj junjunky Tu'jal Qtata Dios te tkab'i' part te ja taqanni nkaj tuj taqan 24. * **12:24** Gén 4:1-10 * **12:26** Hag 2:6 * **12:29** Deu 4:24; 9:3; Mat 3:12; 2Tes 1:7-8 * **13:2** Rom 12:13; 1Xhp 4:9 * **13:2** Gén 18:1-8; 19:1-3 * **13:3** Mat 25:31-46

galan tuky'i kchi'jel b'ix kye
aj nkyek'ajajin.

5 K'on tz'el egani' nim te
tmin sinoke pe'echalaj waq
tuky'i te aj at te etetz,* tzan
tpaj te Qtata Dios oje tzaj
tq'uma' ikxjani: “Nlay chkaj
nkola' b'ix nlay chkaj we'e'
achukel.”*
6 Ikxji b'a'n tzan txik
jq'uma' tuky'i jun tk'u'jlal:
«A te Qajaw onel wetz b'ix
nlay kyinxob' ti'j te aj owokel
kyk'ulu' kye xjal wi'j.»*

7 Instzaj ena'o' waq kye aj
exik xnaq'tzan etetz te tyol
Qtata Dios. Intqet eb'isu'
titza' kyetz nkyek'ulun tuq
exol b'ix intok ewit'b'a' ek'u'j
iktza' kyetz.

8 Te Jesukrist [k'onti'l
nky'ixpjik], aji kixi' iktza'x
iwi, iktza'x ajna'l b'ix ajikix
te jun-ele'x.
9 K'on tz'ok esi' etetz ewi'
ti'j jun xnaq'tzb'ilj aj nya'tx
b'an'ax b'ix chuktky, komo
mejor tzan tok mas jwert
te qanim tuky'i Qtata Dios
tzan te nim b'an galan aj
ntzaj tsi', b'ix nya'tx tzan
jun xnaq'tzb'ilj ti'j titza'
tzan qwa'an. Komo jun
xnaq'tzb'ilj ikxji k'onti'l n'ok
te jun galan kye aj nkyeb'et
tuj jun tume'l ikxji.

10 Qetz at ja' tzan tqet najsa'
te qchoj,* [jun tume'l ak'a'j]
aj ja' kye pal [aj nkye'aq'unan
tuj te jay tabernáculo tzani
twitz tx'o'tx'], kyetz k'onti'l
kyoklen ti'j.†

11 [Tuj te tume'l oqtxi']
te twitzale' pal nxik tin te
xhchiky'el kye txkup tuj te
Luwar Aj B'an Xjan tzan tel in
te kchoj kye xjal, per yaji kye
aj txkupni nkyeqet ky'e'sa'
ti'jx te amaq'.*

12 Ax ikxji te Jesus owokten
twitz tkamiky ti'jx te amaq',
oxik tq'apo' tib' tzan tkamik
tzan tkaj saq qanim tzan tpaj
xhchiky'el aj owel.

13 Astilji, qob'aj-ok laq'chet
najji ti'j te Jesus [aj okamik]
ti'jx te amaq'‡ b'ix intok qen
te ky'exawil iktza' tetz owok
ten.

14 Komo qetz tzani twitz ja
tx'o'tx'ni k'onti'l jun qamaq'
aj oqtelten b'eyx te jun-ele'x
sinoke qetz ikja'n qxik tuj te
amaq' [aj tuj ka'j] aj owokel
qen mas yaj.

15 Astilji b'ajq'ij qob'ajchalajsan
te Qtata Dios tzan te Jesus,
nini te qoyej aj nxik jq'apo'
te tetz, osey te aj nxik jq'uma'

* **13:5** 1Tim 6:6-10 * **13:5** Deu 31:6,8; Jos 1:5; Mat 28:20 * **13:6** Sal 56:3-4,9-11; 118:6 * **13:10** Ax: jun tz'e'sb'il. † **13:10** Ax: aj ja' k'onti'l kyoklen tzan kywa'an. Nyolin te ntzani ti'j te kostumbr oqtxi' kye pal b'a'n tuq tzan kywa'an ch'in te chib'j aj nxik ksi' te jun present te Qtata Dios tuj te tz'e'sb'il, per yatzun ti'j te tume'l ak'a'j, kyetz k'onti'l kyoklen ti'j cha tzan tpaj kyopis sinoke a'ox tzan tpaj te Krist.

* **13:11** Lev 16:14,15,27 ‡ **13:13** Te txkup aj nqet kykansa' kye pal owex kyin ti'jx te amaq' tzan tpaj ma'tx ky'ik kchoj kye xjal ti'j te txkup; astilji te txkup oje tz'ok nya'tx galan ti'j, okamik te kky'ixel, owel xhchojo' kchoj. B'ix telponx te nini ti'j tkamiky Jesus tzan tpaj owex in ti'jx te amaq', owel in tky'exaw iktza' jun nya'tx galan tuj kywitz kye xjal, b'ix tzi okamik te kky'ixel, b'ix ikxji owel xhchojo' kchoj.

* **13:15** Sal 50:14,23; Os 14:2

ti'j tetz tuky'i qtzi'.*
16 K'onti'l tzan tkaj esi'
tzan ek'ulun tidi'chq galan
exolx b'ix tzan esipan kyuky'i
txq'anky aj at te etetz, komo
te nini iktza' jun qoyej te
Qtata Dios aj n'el galan tuj
twitz.
17 Inkyqet etoksla' waq
kye qerman aj at kyajwalil
exol, pe'etokslan kyetz,
tzan tpaj kyetz nkyek'ulun
kwent te etetz tzan eten
galan tuj etanim, komo
otzajel qani' kyetz tzan te
Qtata Dios ti'j kyk'ulb'en.
Astilji pe'etokslan kyetz
tzan kyaq'unan tuky'i jun
chalajb'il b'ix nya'tx tuky'i
jun b'is, komo qa ikxji nlay
tz'ok te jun galan te etetz.
18 Pe'exnaq'tzan waq ch'in
qi'ja. Qetza nqna'o'na tuj
qanim nqob'etna tuj tume'l,
b'ix qgana tzan qb'etna galan
tuj kyaqil aj nqok'ulun.
19 Oxe'l nq'uma' ch'in etetz
tzan exnaq'tzan wi'j wetz
tzan tk'ulun te Qtata Dios
tzan wex luwew tzani tzan
nten junky'el exol etetz.

Jun Kawb'il

20 Ntons Qtata Diosxwit
aj nchewsan qanim b'ix aj
ojaw tanq'insa' te Qajaw
Jesukrist aj pastor* qi'j qetz
aj a'o' iktza' talo', tetz aj owel
xhchiky'el [aj tkamik] ti'j te
aj oxik tsi' Qtata Dios tyol ti'j
b'eyx te jun-ele'x,*
21 ntons tzaj tsi'xwit te
etetz te aj presis tzan ek'ulun
kyaqil aq'unj galan iktza' tetz
tgan; ikxji tzan tk'ulun tetz
etuky'i'l tuky'i Jesukrist te aj
n'el galan tuj twitz. Intqet
jiq'b'a'xwit te Jesukrist tuj
kyaqil tyemp te jun-ele'x.
Ky'ikxwit ikxji.
22 Waq erman, nqet nwitz
ewitz tzan ek'amon ch'in
tuky'i jun tk'u'jlal ja kab'e
nyol aj ma'tx qet ntz'ib'a' te
jun kawb'il te etetz tzan eb'et
tuj tume'l.
23 Intok echa'o', te qerman
Timotey oje jatz tzoqpi'; qa
tetz owulel luwew tzani, oxe'l
weq'i' wuky'i'l oj nxik e'el
etetz.
24 Intxik esi' waq jun limb'il
kye qerman aj at kyajwalil
exol b'ix kye kyaqil kye
txq'anky aj pawame' te Qtata
Dios. Kye aj Italy, kyetz ax
nxik ksama' jun limb'il te
etetz.
25 Bwen, ntons Qtata Dios
tzaj sinxwit jun nim b'an
galan etajsik ekyaqil etetz tzi.

* **13:20** Isa 40:11; Ezq 34; Luks 15:4-6; Wnch 10:1-16 * **13:20** Exo 24:8; Ebr 10:29

Te U'j Stz'ib'en Chaw

Jun Limb'il

1 Wetz a'in Chaw,* q'apo' wib' nkyin'aq'unan te Qtata Dios b'ix te Qajaw Jesukrist. Jun limb'il te etetz ekab'lajujil b'uch'uj tijajil Israel aj sipa' etib' ja'chq laq'chik.*

Oj Qipan Jun Xhcho'nal Tuky'i Qpasens N'ok Te Jun Galan Te Qetz

2 Erman, pe'ena'on waq jun nim chalajb'il oj tok eten twitz tidi'chq xhcho'nal.

3 Komo etetz eteb'en, oj tok qen twitz xhcho'nal tzan tok en titza' wit'lik jk'u'j, te nini nk'ulun tzan tok jun qpasens.

4 B'ix [oj qipan tuky'i] qpasens, ikxji nqokaj b'an jwert tuky'i Qtata Dios b'ix nqotz'aqet.

5 Qa jun exol etetz ntna'o' k'onti'l n'el tniky' alkyetz te tume'l galan, ntons intxik tqani' tuky'i Qtata Dios b'ix otzajel si' jun tnab'l* tzan tpaj te Qtat ntzaj tsi' nim kye kyaqil b'ix nlay qet txk'ayi'.

6 B'ix oj txik tqani', a tgan tzan tok twit'b'a' tk'u'j ti'j Qtata Dios b'ix k'onti'l tzan tna'non tanim.* Komo jun xjal aj nna'non tanim, tetz iktza' te nim a' njaw kyito' tzan kyaq'iq'.*

7 Jun xjal ikxji k'onti'l tzan tok lo'et tk'u'j ti'j Qajawil tzan tk'amon jun tidi',

8 tzan tpaj tetz kab' tk'u'j tuj kyaqil aj nk'ulun b'ix nya'tx jun yolin.

9 Jun erman meb'a' xjal a tgan tzan xhchalaj tzan tpaj tetz jiq'b'a' tzan Qtata Dios,

10 b'ix te jun [qerman] q'inon xjal a tgan tzan xhchalaj oj tok ten twitz b'is tzan tpaj tetz [tq'inomal] iktza' jun txmakal k'ul, k'onti'l nten b'eyx te jun-ele'x.†

11 Komo iktza'x oj tjakul te q'ij b'ix oj tkyaqan byenech, te k'ul njaw tz'umjik, te txmakal nqet tz'aqik b'ix te aj tb'anil ti'j cha nponaj;* ax ikxji ti'j te q'inon xjal, man te taq'un n'el galan, derepent tetz nponaj tuj taq'un.

12 Galanx-alo te xjal aj ntipa' tuky'i tpasens tidi'chq xhcho'nal aj n'ok ti'j tzan tok ten titza' wit'lik tk'u'j ti'j Qtata Dios. Komo oj tipan te xhcho'nal, otkamb'a'tz jun tanq'in te jun-ele'x‡ aj okaj tsi' te Qtata Dios tyol ti'j tzan stzaj tsi' kye aj nkyeqet ganin tetz.

---

* **1:1** Ja Chawni a te titz'in Jesus; Mat 13:55; Mak 6:3; Kya 15:13; Gal 1:19. * **1:1** 1Xhp 1:1 * **1:5** 1Re 3:5-12 * **1:6** Mat 7:7-11; 21:21-22; Wnch 16:23-24 * **1:6** Isa 57:20 † **1:10** Jun qerman q'inon xjal k'onti'l tzan tqet tjiq'b'a' tib' ti'j tq'inomal tzan tpaj teb'en cha jun rat atqet tzani twitz tx'o'tx' b'ix mejor jun tq'inomal b'an'ax aj at tuj ka'j; Pro 23:5; 27:24; 1Kor 7:29-31; 1Tim 6:7,9; Mat 6:19; Deu 8:13,14,18; Ecl 5:19; Mak 4:19; Ebr 11:26; Chaw 2:5; 5:3. * **1:11** Isa 40:6-7 ‡ **1:12** Tuj Kastiy nyolin “corona de vida” aj telponx ti'j te tanq'in aj nxik tsi' te Qtata Dios te xjal iktza' tkamb'e'tz.

13 Cha'oj tok qen jun tidi' aj
b'a'n tzan jqet tz'aqik titza',
k'onti'l tzan jq'uman “a te
Qtata Dios nk'ulun tzan jqet
tz'aqik.” Komo te Qtat nlay
b'antik tzan tqet tz'aqik b'ix
k'onti'l njoyon tume'l tzan
jqet tz'aqik titza'.
14 Qetz nqoqet tz'aqik tzan
tpaj a'o'xk qetz nqtzoqpi'
tzan jqet eq'i' tzan te aj n'el
jq'ajab' ti'j,*
15 yaji oj jk'ulun te aj nya'tx
galan nqet qb'isu', nqojoyon
choj, b'ix tzan tpaj nini tzul te
jkamiky.

Kyaqil Aj Tb'anil Aj At Te Qetz, A Te Qtata Dios Ntzaj Sin Tetz

16 Waq erman aj ganimix
nim witza', k'on qet eteq'i'
etib'x.
17 Kyaqil aj b'an tb'anil b'ix
kyaqil tidi' aj b'an galan ntzaj
tuj ka'j tuky'i Qtata Dios, a
tetz oqet k'ulun tetz, b'ix ax
kyaqil aj nq'analin twitz ka'j,
per tetz k'onti'l nky'ixpjik
titza' nab'lin ni ch'inwt.
18 B'ix tzan tpaj tuq tetz
tgan tzan qanq'in, astilji otzaj
tq'uma' te tpakb'alil aj tume'l
b'an'ax aj ntzaj sin qanq'in,
b'ix ikxji tzan qok qetz tb'ay
na'omo' kxol kyaqil aj oje qet
tk'ulu'.

A Tgan Tzan Tqet Jk'ulu' Ik-tza' Nyolin Te Tyol Qtata Dios

19 Ntons waq erman aj
nkxqet ngani', pe'etok xjal
aj b'a'n kxcha'on b'ix tzan
eyolin kyeb'a' b'ix tzan k'on
ejaw q'ojlik b'an luwew.
20 Komo te jq'oj k'onti'l
n'oken tzan qb'et tuj tume'l
iktza' te Qtata Dios tgan.
21 Astilji intkaj esi' kyaqil
aj nk'ulun nya'tx galan tuj
etanim b'ix kyaqil tidi'chq
aj nya'tx galan twitz tx'o'tx',
b'ix tuky'i jun tume'l b'an
galan pe'ek'amon tuj etanim
te xnaq'tzb'ilj ti'j te Tyol Qtata
Dios aj oje tz'ok echa'o' b'ix aj
b'a'n tzan tkolon te etanim.
22 Pe'ek'ulun iktza'x nyolin
te Tyol Qtata Dios, b'ix nya'tx
a'ox tzan tok echa'o' b'ix ikxji
tzan tqet-tal eteq'i' etib'x.
23 Ab'l te aj n'ok xhcha'o'
te Tyol Qtata Dios b'ix k'onti'l
nqet tk'ulu' ikxji, te nini iktza'
jun xjal aj nqex tka'yi' twitz
tuj jun despej,
24 b'ix man tqexlen tka'yi'x
twitz, ch'intkyqnajji ojetq
tz'ajnaj ti'j tk'u'j titza' tuq
ka'yin.
25 Yatzun te xjal aj k'onti'l
n'ajnaj ti'j tk'u'j te aj nyolin te
kawb'il aj k'onti'l npaltin b'ix
aj nkolpin te qetz, qa k'onti'l
nkaj tkola' tzan tk'ulun nini,
tetz nya'tx jun lo'ol ta', sinoke
nqet tk'ulu' b'ix yaji oqtel
ky'iwla' tzan te Qtata Dios ti'j
te aj ntk'ulu'.
26 Qa at ab'l ntq'uma' tetz
nxnaq'tzan per qa k'onti'l nx-
txayi' stzi', tetz cha nqet teq'i'
tib'x b'ix chagan nxnaq'tzan.
27 Qa nqoxnaq'tzan b'an
tume'l b'ix qa tuj twitz Qtata
Dios ch'inwt jun nya'tx galan
ti'j aj tume'lji, ntons a tgan
tzan qonen§ kyuky'i kye
k'wa'l meb'a' b'ix kye byud aj

* **1:14** Mat 26:41; Mak 14:38 § **1:27** Ax: tq'olb'en.

n'ok kyen twitz b'is b'ix tzan
k'on txik qsamo' qib' tuj te
nya'tx galan twitz ja tx'o'tx'ni.

2

A Tgan Tzan Kyqet Qen Kyaqil Parej

1 Etetz waq erman aj wit'lik
ek'u'j ti'j Qajaw Jesukrist aj at
nim tajwalil, k'on tz'ok ete'e'
jun xjal mas twitz junky.
2 Ntons qokyi-wit etetz n'ok
echimo' etib' b'ix owokex
jun xjal b'an q'inon, ate'ok
txmulq'ab' pur xtx'otx'al
or b'ix tq'anaq pur tb'anil
xq'apj, b'ix yaji owokex junky
xjal ch'i meb'a' xjal b'ix te
tq'anaq b'an tz'il.
3 B'ix qokyi-wit etetz a'ox
owokel esi' ek'u'j ti'j te q'inon
b'ix oxe'l eq'uma' tetz ikxjani:
"Paqet wit'let yatz tzani tuj
ja tb'anil wit'leljni," b'ix te
aj ch'i meb'a' oxe'l eq'uma'
tetz ikxjani: "Yatz cha paqet
wa'let txini, o mejor paqet
wit'let tzani txe' woq."*
4 Ntons [qa nkxk'ulun etetz
ikxji] ¿k'onti'l petzun n'el
etik'o' te jun twitz te junky?
B'ix ikxji n'ok esi' enab'l kyi'j
xjal tuky'i jun enab'l nya'tx
tume'l.
5 Waq erman aj ganimix
witza', instzaj echa'o' te
ntzani: ¿K'onti'l petzun e'el
tjoyo' te Qtata Dios kye meb'a'
xjal tzani twitz tx'o'tx', tzan
kyok kyetz b'an q'inon titza'
wit'lik kyk'u'j ti'j? Komo oje
xik tsi' tyol tzan kyk'amon
tuky'i'l jun kyajwalil kyaqil
kye aj nkyeqet ganin tetz.
6 B'ix etetz nkye'el etik'o'
kye meb'a' xjal. ¿Nya'tx pet-
zun a'e' kye q'inon aj nkye-
qetb'aj k'ulun joder te etetz,
b'ix nkyexik eq'in etetz alajw-
ers tuj despach?
7 ¿Nya'tx petzun a'e' kyetz
kye aj nkyeyolin b'an nya'tx
galan ti'j te Jesukrist aj b'an
galan nab'lin b'ix tetz Qa-
jawil?
8 Qa etetz b'an'ax nqet
etoksla' te Kawb'il aj mas
presis iktza'xkix tz'ib'ankaj
tuj Tu'jal Dios ikxjani: "Intqet
agani' junky ab'l yatz iktza'x
nqet agani' awib'x,"* qa
nkxk'ulun ikxji, ntons etetz
nkxk'ulun tume'l.
9 Per qa etetz nkye'el etik'o'
txq'an kywitz kye txq'anky,
ntons nkxjoyon choj, b'ix axk
te Tkawb'il Qtata Dios nyolin
eti'j etetz at epaj.
10 Komo qa jun xjal nqet
toksla' kyaqil te Kawb'il
[aj okaj tq'uma' te Qtata
Dios oqtxi'] b'ix qa npaltin
ch'imu's ti'j jun tidi', ikxji at
til ti'j kyaqil te Kawb'il.
11 Komo axk te Qtata
Dios aj okaj q'uman "k'on
chk'ajajin,"* ax okaj tq'uma'
"k'on chkansan."* Ntons qa
etetz k'onti'l nkxk'ajajin, per
nkxkansan, ikxji k'onti'l nqet
etoksla' te Kawb'il.
12 Ntons etetz a tgan tzan
eyolin b'ix tzan eb'et tuj
tume'l tzan tpaj kolpimix
tzan te junky kawb'il aj
nkolpin qetz.
13 Komo kye aj k'onti'l

* **2:3** Ax: tujlb'il woq. * **2:8** Lev 19:18 * **2:11** Exo 20:14; Deu 5:18 * **2:11** Exo 20:13; Deu 5:17

ma'tx tz'ok lo'et kyk'u'j ti'j junky, ax ikxji okyexe'l poqo', nlay tz'ok lo'et tk'u'j [te Qtata Dios] kyi'j. Yatzun kye aj n'ok lo'et kyk'u'j kyi'j txq'anky, kyetz k'onti'l tzan kxob' oj tul te jwisy.

Qa B'an'ax Wit'lik Jk'u'j Ti'j Qtata Dios, Owokel E'elet Jun Jk'ulb'en Galan

14 Ntons waq erman ¿tidi' jun galan n'ok qa jun xjal oxe'l tq'uma', "Wetz wit'lik nk'u'j ti'j Qtata Dios" okyitel, per qa k'onti'l nqet tyek'u' tuky'i jun tk'ulb'en galan? ¿O' petzun okoletel tzan tpaj [cha a'ox txiklen tq'uma'] wit'lik tk'u'j?

15 Qa jun qerman ichan qatzun xujji, b'an ch'i meb'a' xjal k'onti'l tq'anaq b'ix npaltin twe',

16 b'ix jun te etetz oxe'l tq'uma', "Kyeb'a' txik, na'ojxwit q'uq'l b'ix nojnaqxwit ak'u'j" okyitel, per qa nlay xik tsi' te aj presis te tetz, ¿tidi' token te aj nxik tq'uma'? Chagan.

17 Ntons ax ikxji nky'ik tuky'i te tume'l titza' n'ok qwit'b'a' jk'u'j ti'j te Qtata Dios: Qa k'onti'l nqet qyek'u' tuky'i jun jk'ulb'en galan, ikxji k'onti'l token.

18 Qanq at ab'l otzajel tq'uma' ikxjani: "Yatz [nchyolin] wit'lik ak'u'j ti'j Qtata Dios, yatzun wetz at tidi'chq nk'ulb'en galan. Intqetchaq ayek'u' te tume'l titza' wit'lik ak'u'j qa k'onti'l jun ak'ulb'en galan n'ak'ulu', b'ix wetz tuky'i nk'ulb'en galan oqtel nyek'u' titza' wetz wit'lik nk'u'j ti'j Qtata Dios.

19 Yatz nxik awoksla' cha jun te Qtata Dios at. Nini galan per ax kye malspirit nxik kyoksla' ikxji, b'ix twitz tetz kyetz b'an nkyelu'lun tzan kxob'al."†

20 Etetz k'on kxch'ok mok'; intox tuj ewi' te tume'l titza' n'ok qwit'b'a' jk'u'j ti'j te Qtata Dios. Qa k'onti'l n'ok en jun jk'ulb'en galan, ntons chagan titza' wit'lik jk'u'j.

21 Instzaj ena'o' te qijajil Abran. ¿Nya'tx petzun tzan tpaj te aj oqet tk'ulu' aj txik tq'apo' te Isak aj tk'ajol twi' te tz'e'sb'il ikxji owel tuj twitz Qtata Dios iktza' ya k'onti'l xhchoj?*

22 N'ok eten ajna'l titza' tuq nqet tk'ulu' te Abran, titza' wit'lik tuq tk'u'j ti'j Qtata Dios b'an parej iktza'x tuq tk'ulb'en; ikxji titza' wit'lik tuq tk'u'j owok b'an kabal b'ix tume'l tuky'i tk'ulb'en.

23 Ikxji oponkix iktza'x nyolin tuj Tu'jal Dios ikxjani: "Te Abran oxik toksla' [tyol] Qtata Dios, b'ix tzan tpaj tokslb'en, owel tuj twitz te Qtat iktza' ya k'onti'l xhchoj,"* b'ix ikxji tetz owok q'uma' jun tajyol te Qtata Dios.*

24 Ntons ajna'l n'el eniky', jun xjal n'el tuj twitz Qtata Dios iktza' ya k'onti'l xhchoj tzan tpaj nk'ulun iktza' te Qtata Dios tgan b'ix nya'tx

† **2:19** Ax: nkyelu'lun tzan kxob'al. * **2:21** Gén 22:1-14 * **2:23** Gén 15:6; Sal 106:31; Rom 4:3,5,9,11,22; Gal 3:6 * **2:23** 2Cró 20:7; Isa 41:8

a'ox tzan tpaj toklen wit'let
tk'u'j ti'j.
25 Ax ikxji oky'ik oqtxi'
tuky'i te Raáb te aj xuj aj
k'ayil tib'. Tetz owel tuj
twitz Qtata Dios iktza' k'onti'l
xhchoj tzan tpaj aj otk'uluj,
kyqetlen tk'amo' tuj tjay kye
aj xhluk'iyon b'ix exik tlajo'
tzan kxik tuj junky b'ey [tzan
kykolet].*
26 Ntons ax iktza'x te
qchi'jel; qa k'onti'l te qanim,
ntons k'onti'l itz'ojo', b'ix ax
ikxji oj tok wit'let jk'u'j ti'j
Qtata Dios, qa k'onti'l jun
jk'ulb'en galan, ntons ax
k'onti'l token te tume'l titza'
wit'lik jk'u'j.

3

Intok Qsi' Qnab'l Byenech Ti'j Te Aj Nxik Qyoli'

1 Erman, k'on kye'ok ky'ila'j
exol etetz aj kygan tzan kx-
naq'tzan txq'anky, komo kye
aj nxik kxnaq'tza' txq'anky,
te Qtata Dios mas owokel tsi'
tnab'l kyi'j titza' nkyeb'et.
2 Komo qkyaqil qetz,
tidi'chq nya'tx galan
nqok'ulun. Qa at ab'l aj
k'onti'l nyolin jun nya'tx
galan, tetz jun xjal b'an galan
b'ix nb'antik tzan tk'ulun
mandad ti'jx.
3 Iktza'x oj tox qsi' fren tuj
stzi' jun kway, te kway nqo-
qet toksla', b'ix ikxji ax b'a'n
tzan txik qin ja' qetz qgan.
4 B'ix ax intok esi' enab'l
kyi'j kye chman bark aj
nkyeb'et tuj te nim a'. Anke
b'an chmanot-e' b'ix tzan
jun nim kyaq'iq' b'a'n tzan
kxik in, per tzan jun ch'i tal
k'uxb'il b'an ch'i nekit b'a'n
tzan kyb'et aj ja' te chofer
tgan.
5 Ax ikxji nky'ik tuky'i te
qaq'. Te qaq' b'an ch'i nekit
per tuky'i qaq' b'a'n tzan tqet
qjiq'b'a' qib' nim, iktza'x tzan
jun ch'i tal q'aq' b'a'n tzan
tqet tz'e'k jun nim witz titza'.
6 Te qaq' iktza' jun q'aq'
b'ix b'a'n tzan tk'ulun tidi'chq
nya'tx galan.* Te qaq' jun
ch'i part te qchi'jel b'an nekit,
per b'a'n tzan tk'ulun jun
nya'tx galan qi'j, b'ix nk'ulun
jun nya'tx galan ti'j kyaqil
qanq'in, komo te qaq' iktza'
jun q'aq' aj ntilun tzan tpaj
te nim q'aq' aj ni k'onti'l
nqextzaj.
7 Kyaqil txakl txkup b'ix
pich' b'ix txkup aj cha
nkyexik jilin b'ix txkup tuj a',
b'a'n tzan kyk'ulun mansar
kye xjal kyi'j b'ix oje kyeqet
k'ulu' mansar tzan kye xjal.*
8 Per nijunwt xjal b'a'n tzan
tqet te taq'x titza'. Te qaq'
jun part te qchi'jel aj nk'ulun
tidi'chq nya'tx galan b'ix tuj
qtzi' n'etz tidi'chq iktza' jun
benen aj b'a'n tzan tkansan.
9 Tuky'i te qaq' b'a'n tzan
qyolin yol b'an galan ti'j te
Qajawil b'ix Qtat tuj ka'j, b'ix
ax tuky'i te qaq' ntzaj jqanb'e'
nya'tx galan kyajsik txq'anky
xjal aj k'ulume' [tzan te Qtata
Dios] tzan kyten iktza'x tetz.
10 Tuj axkix te qtzi' n'etz
yol tzan qky'iwlan xjal b'ix
n'etz yol tzan jqanb'en kya-

* **2:25** Jos 2:1-18; Ebr 11:31 * **3:6** Pro 16:27; 18:21 * **3:7** Gén 1:26

jsik txq'anky. Erman, te ja
ntzani nya'tx galan.
11 ¿Tuj jun soch tzun petzun
njatz xhb'urb'u'in txq'an saq
a' b'ix txq'anky kaparros a'?
12 B'ix ax ti'j jun wi' igos,
¿tzun petzun ntswa' twitz,
twitz aseytunas? B'ix ax
ti'j jun wi' ub, ¿tzun petzun
ntswa' twitz, twitz igos? B'ix
ax jun soch aj ja' njatz k'ak'j
a' nlay b'antik tzan tjatz saq
a' tuj.

Titza' N'ok En Qa Nqob'isun Tuj Jun Tume'l

13 ¿Ab'l jun exol etetz
nb'isun tuj tume'l b'ix jun
cha'on? Ntons intqet tyek'u'
titza' nb'et tuj tume'l b'ix
titza' nk'ulun kyaqil galan
kyuky'i kye xjal tuky'i jun
tnab'l b'an galan tzan tpaj
b'a'n b'isun tuj tume'l.
14 Per qa n'ok eq'oji' tuj
etanim jun ab'l tzan tpaj jun
tidi' tetz, b'ix qa n'el egani'
tidi'chq tzan tok te etetz, k'on
qet ejiq'b'a' etib' b'ix k'on
kxnik'on ti'j alkyetz te tume'l
b'an'ax.
15 Te ja tume'l titza'
nkxb'isun, nya'tx tuky'i Qtata
Dios ntzaj, sinoke te nini cha
aj twitz tx'o'tx', cha tuj kywi'x
kye xjal n'etz, b'ix jun tidi' aj
ntzaj tuky'i te Tajaw Choj.
16 Komo qa at q'oj tuj
kyanim kye xjal b'ix qa n'el
kygani' tidi'chq tzan tok te
kyetzx, kxol kyetz k'onti'l
jun tume'l b'ix tidi'chq nya'tx
galan nkyek'ulun.
17 Per [jun xjal aj at] jun
tnab'l b'an galan aj ntzaj
tuky'i Qtata Dios, te nini
k'onti'l jun nya'tx galan ti'j
b'ix k'onti'l njoyon q'oj, galan
nab'lin kyuky'i kye txq'anky,
n'ok tsi' twi' ti'j aj nkyyoli'
txq'anky, b'an nim n'ok lo'et
tk'u'j kyi'j txq'anky, b'ix
nk'ulun tidi'chq galan, b'ix
jun yolin b'ix nya'tx xmeletz'.
18 Kye aj nkyejoyon tume'l
tzan kyten galan kyaqil kye
xjal kxolx, kyetz kyk'ulb'en
n'el te jun galan tuj twitz
Qtata Dios.

4

Te Q'oj N'ok Tzan Tpaj Te Nya'tx Galan Aj N'el Qgani'

1 ¿Ja' ntzaj kyaqil te q'oj
aj n'ok exol etetz? ¿Tistil
nkxluch'un exolx? ¿Nya'tx
petzun tzan tpaj te q'oj aj at
tuj etanim tzan tpaj tidi'chq
aj n'el eq'ajab' ti'j?
2 Etetz n'el eq'ajab' ti'j
tidi'chq b'ix k'onti'l nb'antik
tzan toknoj etitza', astilji
nkxkansan* b'ix n'ok eq'oji'
junky tzan tpaj tidi' tetz b'ix
k'onti'l nb'antik tzan toknoj
etitza'. Astilji nkxluch'un b'ix
nkxjoyon q'oj exol. K'onti'l
n'oknoj etitza' te aj egan tzan
tpaj k'onti'l nxik eqani' tuky'i
Qtata Dios.
3 Qa nxik eqani', k'onti'l
ntzaj si' tzan tpaj nya'tx
tume'l nxik eqani', tzan tpaj
cha egan tzan tqet exq'e'la' ti'j
tidi' aj etetz egan.

* **4:2** Chaw 5:6; 1Wnch 3:15 * **4:4** Tuj kyyol kyetz, oj tkaj kykola' Qtata Dios, nkyeyolin iktza' jun xjal nk'ajajin tuky'i junky.

4 Atx-al a'ix ikxni'n, ikxji
etetz ma'tx kxjaw meltz'jik
ti'j Qtata Dios.* ¿Ti'tzun,
k'onti'l eteb'en qa qetz
n'el qgani' tidi'chq iktza'
aj n'el kygani' kye xjal aj
k'onti'l nkye'okslan Dios,
ikxji nqo'ok tajq'oj Qtata
Dios?*
5 ¿Ti'tzun, nkxb'isun etetz
qa nya'tx b'an'ax te Tu'jal
Dios aj ja' nyolin ti'j te ntzani?
Komo nyolin ikxjani: "Te
Qtata Dios aj oje tzaj tsi' te
qanim tuj qchi'jel, tetz b'an
tgan tzan tok te qanim a'ox te
tetz."*
6 B'ix tetz n'onen nim
quky'i'l, komo ax nyolin
ikxjani: "Te Qtata Dios
nq'ojin kyi'j kye xjal aj nqet
kyjiq'b'a' kyib', per n'onen
b'an nim kyuky'i kye xjal aj
nqet kyoksla' te tetz."*
7 Intqet etoksla' najji te
Qtata Dios, b'ix pe'ewa'let
tuky'i jun ebalor twitz te
Tajaw Choj, b'ix tetz owoqel
ewitz.
8 Pe'etok laq'chet ti'j Qtata
Dios b'ix tetz owokel laq'chet
eti'j. Intkaj esi' tzan ek'ulun
nya'tx galan,† etetz waq aj
chimol choj a'ix. Etetz waq aj
egan tzan etok lapet ti'j Qtata
Dios b'ix ax n'el egani' te
nya'tx galan twitz ja tx'o'tx'ni,
intkaj ekola' te nya'tx galan
tzan tkaj saq te etanim.
9 Pe'eb'isun [ti'j te aj oje
ek'uluj], instzaj ena'on tetz
b'ix pe'eqet ten oq'el. Qa tb'ay
nkxtze'en tuq [ti'j te nya'tx
galan, ajna'l] mejor tzan etoq'
[ti'j te nini], b'ix qa tb'ay nkx-
chalaj tuq [ti'j te nya'tx galan,
ajna'l] mejor tzan eb'isun [ti'j
te nini].
10 Instzaj ena'o' tuj etanim
te ek'ulb'en nya'tx galan
tuj twitz Qajawil b'ix tetz
otk'ulu'tz tzan tjaw tinky
ek'u'j.*
11 Erman, k'on qet eyoli'
etib'x. Ab'l aj nqet tyoli' junky
qerman, qatzun nyolin tidi'
nya'tx galan nk'ulun junky,
ntons cha nyolin nya'tx galan
ti'j te Kawb'il aj otzaj tsi'
te Qtata Dios, b'ix ikxji cha
nxik tq'uma' nya'tx galan te
Tkawb'il; b'ix qa nxik tq'uma'
qa nya'tx galan te Kawb'il,
ntons k'onti'l nqet toksla'
sinoke cha nyolin ti'j iktza'
mas nim tajwalil tetz twitz te
Kawb'il.
12 A'ox cha jun te aj okaj sin
te Kawb'il, b'ix a'ox tetz b'a'n
tzan tpoqon xjal b'ix b'a'n
tzan tkolon jun xjal, b'ix b'a'n
tzan tpon tnajsa'. ¿Per ab'l
yatz a'ich tuj anab'l tzan txik
aq'uma' til junky ab'l yatz?
13 Ajna'l instzaj echa'o'
etetz waq aj n'eq'uma' ikx-
jani: "Ajna'l qa nchi'jji,
oqoxe'l tuj junky amaq',
b'ix oqoxe'l teyona jun
aq'b'i, qoxk'a'mayona tzi b'ix
owokel nim qtumin."
14 Per etetz k'onti'l eteb'en
qa itz'ojix nchi'j. Te etanq'in
cha iktza' muj, njaw kanet

* **4:4** Mat 6:24; Luks 16:13 * **4:5** Exo 20:5; 34:14; Deu 4:24; Zac 8:2 * **4:6** Pro 3:34; Sal 18:27; 147:6; 149:4; Isa 2:11,17; Mat 23:12; Wnch 14:21; 1Xhp 5:5; 2Cró 7:14 † **4:8** Ax: intel etx'ajo' eq'ab'. * **4:10** Mat 23:12; 1Xhp 5:6 * **4:14** Pro 27:1

cha jun rat b'ix junky rat nqet naj.*
15 Mas tume'l tzan txik eq'uma' ikxjani: «Qa te Qajawil tgan b'ix qa itz'ojo', oqtel jk'ulu' ntzani qatzun junky tidi'ji.»
16 Per etetz nim nqet ejiq'b'a' etib', b'ix oj tqet qjiq'b'a' qib', nya'tx galan.
17 Ab'l te aj teb'en titza' tzan tk'ulun jun galan b'ix qa k'onti'l nqet tk'ulu' ikxni'n, njoyon choj.

5

Te Aj Oky'el Kyi'j Kye Q'inon Qa Nlay Kyeb'et Tuj Tume'l

1 Etetz aj q'inon a'ix, instzaj echa'o' ntzani: ¡Pe'etoq', pe'etx'a'yun, instzaj ena'on tetz tzan tpaj te aj xhcho'nal ma'tx tzul etajsikni!
2 Kyaqil te eq'inomal aj k'u'u' etitza' ma'tx ponaj; b'ix te eq'anaq ma'tx qetb'aj pok'xik.
3 Te oro b'ix plat aj at tuq te etetz, ya k'onti'l token;* b'ix tzan tpaj te nini owokel en nya'tx galan a'ix b'ix okxpoyon tnajsa' iktza' tzan jun chman q'aq'.* Etetz ma'tx qetb'aj echimo' eq'inomal tuj tmankb'il ja tyempni.
4 Kye xjal aj ejaw in twitz te etawal, ajna'l nkyeqanin eti'j, komo k'onti'l oxik echojo' twi' kyk'u'j, b'ix te Qajawil aj nk'ulun mandad ti'j kyaqil aj at tuj ka'j, tetz ma'tx xik xhcha'o' kywi' kye xjal aj nkyeqanin eti'j.*
5 Yatzun etetz, ma'tx kx'anq'in tzani twitz tx'o'tx' tuky'i tidi'chq b'an tb'anil b'ix ma'tx qet ek'ulu' tidi'chq aj n'el tgani' te echi'jel, ma'tx qet ewortinsa' etib'† iktza' alo'mj aj okyeqtel kansa'.
6 Etetz ma'tx kyexik epoqo' b'ix ma'tx kyeqet ekansa' kye aj k'onti'l tuq kyil b'ix k'onti'l tuq nkyejaw meltz'jik eti'j.

A Tgan Tzan Sten Nim Qpasens B'ix Tzan Qxnaq'tzan Wit'lik Jk'u'j Ti'j Qtata Dios

7 Per etetz waq erman, insten epasens maxkix oj tul te Qajawil. Intok esi' enab'l iktza'x nk'ulun jun xjal aj n'awan tawal. Tetz n'iyon tzan tok ten twitz tawal, n'iyon tuky'i tpasens tzan tkyaqul te tb'ay toq jab' b'ix yaji tzan tajky te jab'.
8 Ax ikxji etetz, insten waq epasens b'ix pe'eten waq jwert tuj etanim tzan tpaj ch'inky tul te Qajawil.
9 Erman, k'on jaw equchi' ewitz ti'j junky tzan k'on exik si' tuj il, komo te [Qtata Dios] aj q'umal kyil kye xjal, tetz ch'inky tul.
10 Erman, intok esi' waq enab'l kyi'j kye aj yolil tyol Dios oqtxi' aj eyolin iktza' tky'ixel Qajaw,‡ kyetz owok kyen twitz xhcho'nal b'ix at tuq nim kypasens.
11 Intok eten, b'an galanxalo kye aj e'ipan nim xhcho'nal tuky'i kypasens.

* **5:3** Ax: oxidado. * **5:3** Mat 6:19 * **5:4** Deu 24:14-15 † **5:5** Ax: ma'tx qet ewortinsa' etib' tuj etanim. ‡ **5:10** Ax: tuky'i tb'i Qajaw.

Etetz oje tz'ok echa'o' titza' te
Job otipaj te xhcho'nal tuky'i
tpasens b'ix ax eteb'en tidi'
otk'uluj te Qajawil tuky'i'l
mas yaj.* Te Qajawil b'an
galan nab'lin b'ix n'ok lo'et
tk'u'j qi'j.*

12 B'ix te aj mas presis
waq erman, k'on xik esi'
ejurament ti'j te ka'j b'ix ni
ti'j te tx'o'tx', k'on xik esi'
ejurament ti'j ch'inwt. Qa a
tgan tzan txik eq'uma' "o'"
ti'j jun tidi', ntons intxik
eq'uma' a'ox "o'," b'ix qa
a tgan tzan txik eq'uma'
"nlay" ti'j jun tidi', ntons
intxik eq'uma' a'ox "nlay"
[b'ix k'onti'l tzan txik eq'uma'
tuky'i ejurament].* Ikxji tzan
k'on exik si' tuj il.

13 Qa at ab'l jun te etetz n'ok
ten twitz b'is, intxnaq'tzan
tuky'i Qtata Dios. B'ix te aj
at jun chalajb'il tuj tanim,
intb'itzan b'itz te Qtata Dios.

14 Qa at jun yab' exol etetz
erman, inktzaj etuk'le' kye
tijxjal aj at kyajwalil exol,
b'ix kyetz okyexnaq'tzayon
ti'j tuky'i tb'i te Qajawil b'ix
oqtel ksi' ch'imu's aseyt tuj
twi'.§

15 Qa nqoxnaq'tzan b'ix
wit'lik jk'u'j ti'j Qtata Dios
[tzan tb'antik te yab'], ntons
ob'antel te yab'; te Qajawil
oqtel tq'ana', b'ix qa te yab'
at xhchoj, oqtel najsa'.

16 [Astilji] intjatz eq'uma' te
echoj tuky'i junky exolx b'ix
pe'exnaq'tzan waq eti'j exolx
tzan eb'antik. Oj txnaq'tzan
jun xjal aj nb'et tuj tume'l
tuj twitz Qtata Dios, nky'ik
tidi'chq galan.

17 Te Eliys, tetz jun xjal
tuq iktza'x a'o', per aj tx-
naq'tzan nqet tuq twitz twitz
Qtata Dios tuky'i jun tk'u'jlal,
nqanin tuq tzan k'on stzaj te
jab', b'ix k'onti'l otzaj te jab'
oxe aq'b'i tuky'i mey.*

18 Yaji ya ma xnaq'tzan
junky'el [tzan stzaj te jab'],
otzoqpin junky'el te jab', b'ix
tuj te tx'o'tx' ojatz te awalj
junky'el b'ix otswaj twitz.*

*A Tgan Tzan Tjaw Qin
Kyk'u'j Kye Aj Nkyeqet Tz'aqik*

19 Waq erman, qa at jun
te etetz okajel tkola' te
b'an'ax b'ix qa junky qerman
otk'ulu'tz tzan tmeltz'jik
junky'el,

20 intok echa'o', ab'l aj
otk'ulu'tz tzan tmeltz'jik jun
joyol choj, tetz okoloyon
ti'j tanim te xjal tzan k'on
tponaj b'ix ntk'ulu' tzan tqet
najsa' xhchoj te xjal anke nim
xhchoj.*

---

* **5:11** Job 1:21-22; 2:10; 42:10-17 * **5:11** Sal 103:8 * **5:12** Mat 5:34-37 § **5:14** Oqtxi' oj tqet ksi' ch'in aseyt tuj twi' jun xjal, telponx tuq iktza' jun techa'l ti'j, q'apomaj te Qajawil (Exo. 28:41; 29:7; 1Re 19:15-16). B'ix te aseyt ax iktza' jun remeyj tuq (Isa 1:6; Luks 10:34). Tuj Chaw 5:13-20, nyolin tzan qxnaq'tzan tzan tpaj a te Qajawil aj nq'anan b'ix nnajsan choj. * **5:17** 1Re 17:1; 18:42-45; Luks 4:25 * **5:18** 1Re 18:1,42-45 * **5:20** Pro 10:12; 1Xhp 4:8

Te Tb'ay U'j Stz'ib'en Xhpe'y

Jun Limb'il

1 Wetz Xhpe'y* aj tky'ixel Qajaw Jesukrist a'in, jun limb'il te etetz aj joyomix tzan Qtata Dios, aj oje kxik slab'jik ja'chq,* aj cha oqxena' etib' aj nkxnajan tuj Pont, Galasy, Kapadosy, Asy b'ix Bitiny.

2 Etetz a'ix joyomix tzan tpaj te Qtata Dios oqet tb'isu' ikxji, b'ix te Txew Dios okxkaj tpawa' a'ox te Qtat, tzan tqet etoksla' te Jesukrist b'ix tzan tkaj saq etanim tzan te [tkamiky aj telen] xhchiky'el. Tzaj si'xwit etajsik etetz jun nim b'an galan b'ix qetxwit chewsa' ek'u'j.

Tzan Tpaj Te Jesukrist, B'a'n Tzan Qchalaj Oj Qojaw Lajo'

3 Pixon te Qtata Dios, aj stat te Qajaw Jesukrist, tzan tpaj b'an nim nlo'et tk'u'j qi'j b'ix tjawlen tanq'insa' te Jesukrist kxol kye kamnaq. Tetz otk'uluj tzan qitz'jik junky'el tuj qanim* b'ix ikxji tzan tkaj lo'et jk'u'j ti'j tuky'i jun chalajb'il.

4 Otk'uluj tzan ek'amon jun etanq'in tuj ka'j aj b'isu' titza', aj nlay b'antik tzan tpon najsa' tzan nijunwt b'ix nlay b'antik tzan tok-wit ch'in tz'il ti'j b'ix nlay b'antik tzan tponaj kyeb'a', b'ix te ja etanq'inni kolo' te etetz tuj ka'j.

5 Tzan tpaj wit'lik ek'u'j ti'j Qtata Dios, tetz nkxqet tkolo' tuky'i nim tajwalil tzan ekolet titza' tuj te jwisy, b'ix n'iyon eti'j te aj otzajel tsi' etetz tuj aj q'ijji.

6 Tzan tpaj nini, etetz b'an nkxchalaj, anke ajna'l tuj jun tyemp nya'tx nim tuj, a tgan tzan tok eten twitz tidi'chq txakl xhcho'nal.

7 Te xhcho'nal n'oken tzan tok en qa b'an'ax wit'lik jk'u'j ti'j Qtata Dios. Komo titza' wit'lik jk'u'j mas nim token twitz te oro aj nponaj anke ojetq qex txiko' tuj jun q'aq' tzan tok en qa b'an'ax oro. B'ix cha'oj tul te Jesukrist junky'el, ntons iktza'x ma'tx tz'ok en b'an'ax wit'lik jk'u'j ti'j Qtata Dios, owelal te jun nim chalajsb'il b'ix owokel e'e' jun chqitz'unal Qtata Dios qi'j b'ix owelal te jun jiq'b'il [qetz tuky'i'l].

8 Etetz nqet egani' nim te tetz anke mina' tok eten, b'ix nkx'okslan ti'j anke mina' tok eten,* b'ix b'an nkxchalaj nim tuky'i jun chalajb'il aj tzajnaq tuj ka'j b'ix k'onti'l n'oknoj qyol tzan txik jq'uma' ti'j.

9 B'ix ikxji te etanim nkolet, aj nini te aj n'ek'amo' tzan tpaj toklen wit'let ek'u'j ti'j Jesukrist.

10 Atx b'an oqtxi', kye aj yolil tyol Dios nqet tuq kxnaq'tza' b'ix nkyejoyon

* **1:1** Mat 4:18; Mak 1:16; Luks 5:1-11 * **1:1** Chaw 1:1 * **1:3** Wnch 3:3-7; Rom 6:4-13 * **1:8** Wnch 20:29

nkyeb'isun tuq ti'j ja tume'l
titza' nqokoletni, ja nim
b'an galan aj ntzaj tsi' Qtata
Dios anke k'onti'l nqajo', b'ix
eb'ajpakb'an ti'j te aj otzajel
tsi' te Qtata Dios qetz.
11 Kyetz nkyejoyon ab'l tuq
te xjal, b'ix alkyetz tyemp, aj
ntq'uma' tuq te Txew Krist
aj nyolin tuq tuj kyanim ti'j
te xhcho'nal aj oky'el tuq ti'j
Krist, b'ix titza' otzajel si' jun
xhchqitz'unal mas yajx.
12 Per oxik q'uma' te kyetz,
k'onti'l nkye'aq'unan tuq te
kyetzx tuj aj tyempji, sinoke
te jun galan tuq te qetz
ajna'l. [B'ix ajna'l oje ponkixi'
kyetz ktz'ib'en] b'ix ma'tx
xik pakb'a' te etetz tzan kye
pakb'on aj oxik kypakb'a'
tuky'i tajwalil te Txew Dios
aj otzaj lajo' tuj ka'j. Kyaqil
ja b'an tb'anilni, ax kye ángel
kygan tzan tok kyen.

A Tgan Tzan K'on Qjoyon Choj

13 Ntons, astilji pe'eten waq
list tuky'i enab'l tuj ewi',
pe'ek'ulun mandad etib'x
tzan eb'et tuj tume'l, b'ix
intkaj lo'et ek'u'j ti'j te aj nim
b'an galan aj otzajel si' qetz oj
tul Jesukrist.
14 Etetz, iktza' k'wa'l ok-
slon a'ix, k'on kx'anq'in tuj te
nya'tx galan aj n'el tuq egani'
aj mina' tuq tok etotzqila' [te
Qtata Dios],
15 sinoke iktza'x te aj otzaj
uk'len te etetz pawa' tib' ti'j te
nya'tx galan, ax intel epawa'
etetz etib' ti'j te nya'tx galan
tuj kyaqil etanq'in
16 tzan tpaj tz'ib'ankaj [tuj
Tyol Dios] ikxjani: "Intel
epawa' etetz etib' ti'j te nya'tx
galan tzan tpaj wetz pawa'
wib' ti'j te nya'tx galan."*
17 Qa etetz n'ok eq'uma'
"Qtat" te Qtata Dios aj
nkyexik tpoqo' xjal iktza'x
ojetq kyk'uluj, b'ix k'onti'l
nkaj alkawet ti'j nijunwt,
ntons intqet exjani' tuj kyaqil
tyemp aj itz'ojix twitz ja
tx'o'tx'ni.
18 Komo etetz eteb'en te
Qtata Dios okxjatz tkolpi'
tuj kyaqil aj nya'tx galan aj
owel etin kyi'j etijajil oqtxi'.
B'ix eteb'en te echoj k'onti'l
owel xhchojo' tuky'i tidi'chq
aj nmankun, iktza' te oro b'ix
te xtx'otx'al plat,
19 sinoke tuky'i [tkamiky aj
telen] xhchiky'el te Qajaw Je-
sukrist aj at nim token. Komo
tetz owok te present naqe jun
tal moch [aj nxik q'apo' te jun
present b'ix] nya'tx yajnaq,
ch'inwt tidi' nya'tx galan ti'j.
20 Te Qajaw Jesukrist, atx aj
mina' tuq tqet k'ulu' te twitz
tx'o'tx', tetz ojetqkix tuq kaj
si' tzan token ikxji, per man
ajna'l oje tzaj lajo' tzani twitz
tx'o'tx' te jun galan te qetz.
21 Tzan tpaj te Qajaw Je-
sukrist, etetz nkx'okslan ti'j te
Qtata Dios aj ojaw anq'insan
tetz b'ix oqet tjiq'b'a'; astilji
n'ok wit'let ek'u'j ti'j Qtata
Dios b'ix nkaj lo'et ek'u'j ti'j.
22 Oje kaj saq etanim tzan
tpaj tqetlen etoksla' te tume'l
tzan kyqet egani' b'an'ax kye
txq'anky qerman. Ajna'l in-

* **1:16** Lev 11:44-45; 19:2

tqet egani' etib'x exolx per
tuky'i jun tume'l b'an galan
tuj etanim.
23 Etetz ajna'l oje kx'itz'jik
junky'el tuj etanim,* per
nya'tx tzan tpaj jun tidi' aj
opoyonaj-wit sinoke tzan
tpaj te tyol Qtata Dios aj
nlay ponaj, tetz tyol aj b'a'n
tzan tyolin tuj qanim te jun
qanq'in b'ix k'onti'l nponaj.
24 Komo te Tu'jal Qtata Dios
nyolin ikxjani: Kyaqil xjal
mer iktza' k'ul b'ix kyaqil aj
tidi'chq tb'anil te kyetz mer
iktza' txmakal k'ul. Te k'ul
njaw ky'ixwik b'ix te txmakal
ntzaj pulan.
25 Per te tyol Qajaw nlay
ponaj. B'ix te ja yol ntzani a
te tpakb'alil titza' tzan jkolet
b'ix te ntzani aj oje xik pakb'a'
te etetz.*

2

1 Astilji intkaj esi' tzan
ek'ulun nya'tx galan kyi'j
txq'anky. K'on kxnik'on b'ix
k'on kx'ok xmeletz', b'ix k'on
tz'ok eq'oji' junky tuj etanim
tzan tpaj jun tidi' tetz, b'ix
k'on tz'ok eyaso' junky.
2 Naqe ne' aj man kyitz'jlen
nkyejoyon ktxu', ax ikxji
etetz [aj a'ix tk'wa'al Qtata
Dios], pe'ejoyon te aj b'an
galan aj ntzaj tsi' tzan eten
jwert tuky'i'l eqetlen tkolo',
3 komo oje tz'ok eten b'an
galan nab'lin te Qajawil
etuky'i'l.*

A Te Jesukrist Te Aj Mas B'an Presis Qxol Qetz Aj Nqox-naq'tzan

4 Ntons, pe'etok laq'chet ti'j
te Qajaw, tetz iktza' jun ab'j te
twit'lel jun jay, per itz'oj, b'ix
owel ik'o' tzan kye xjal, per
tuj twitz Qtata Dios owel b'an
chilan b'ix nim tbalor.
5 B'ix yatzun etetz naqe
ab'j, per itz'ojix, ab'j aj n'oken
tzan te Txew Dios te k'ulb'il
tjay Qtata Dios. Tzoqpij waq
tzan etoken ikxji titza'. Ikxji
tzan etok pal pawamix a'ox
te Qtata Dios tzan txik eq'apo'
te tetz, te galan aj nqet tuj
twitz tetz tzan tpaj te Qajaw
Jesukrist.
6 Astilji te Tu'jal Dios oqtxi'
nyolin ikxjani: “Wetz oqtel
nsi' [jun nlajen tuj Sión b'ix
tetz nim token naqe] jun ab'j
aj mas b'an presis aj n'oken
te eskin te jun jay, b'an chi-
lan b'ix nim tbalor. Ab'l aj
owokslayon ti'j, tetz nlay tz'el
in tky'exaw.”*
7 Ntons, te etetz aj
nkx'okslan ti'j tetz, tetz at nim
tbalor; yatzun kye aj k'onti'l
nkye'okslan, nky'ikkix iktza'
ntq'uma' te Tu'jal Qtata Dios
ikxjani: “Te ab'j owel ik'o'
tzan kye k'ulul jay, per oje
tz'ok jun ab'j aj mas presis te
eskin.”*
8 B'ix ax nyolin ikxjani:
“Tetz iktza' jun ab'j aj ja'
okyejawel xpetk'an b'ix aj ja'
okyejawel jilan txq'anky.”*
Kyetz nkyejaw xpetk'an
ti'j tzan tpaj k'onti'l nqet

* **1:23** Wnch 3:3-7; Chaw 1:18; 1Xhp 1:3 * **1:25** Isa 40:6-8 * **2:3** Sal 34:8 * **2:6** Isa 28:16 * **2:7** Sal 118:22 * **2:8** Isa 8:14-15; Rom 9:32-33; 1Kor 1:23

kyoksla' te tpakb'alil; kyetz ikxji eb'ajkaj si'.

Titza' Tzan Qb'et Tuj Tume'l Kxol Kye Aj K'onti'l Nkyexnaq'tzan

9 Yatzun ekyaqil etetz, joyomix a'ix,* b'ix pal a'ix aj nkx'aq'unan [te Qtata Dios] aj twitzale' k'ulul mandad ti'j kyaqil. B'ix a'ix jun amaq' pawa' a'ox te Qtata Dios, b'ix etzamix tzan te Qtata Dios tzan etok txjalil.* Ikxji tzan txik epakb'a' aj tidi'chq tb'anil oje tk'uluj Qtata Dios, aj okxjatz tin tuj te nya'tx galan aj ja' tuq nkxb'et iktza' tuj jun qlolj, b'ix tzan etox tuj chk'atunal tetzx aj b'an tb'anil.

10 Etetz tb'aya' nya'tx tuq a'ix jun amaq', per ajna'l jun amaq' a'ix tzan tpaj a'ix txjalil Qtata Dios. B'ix tb'aya' k'onti'l tuq ab'l n'ok lo'et tk'u'j eti'j, per ajna'l te Qtata Dios n'ok lo'et tk'u'j eti'j.*

11 Ntons, etetz erman aj ganimix witza', wetz nqet nwitz ewitz iktza' a'ix xjal aj man atix tuj eb'ey [tzan epon twitz Qtata Dios] b'ix aj cha oqxena' etib' [tzani twitz tx'o'tx'], wetz nqet nwitz ewitz tzan tkaj esi' kyaqil aj nya'tx galan aj n'el tgani' te echi'jel, aj njoyon tume'l tzan eqet tz'aqik.

12 Pe'eb'et tuj tume'l galan kxol kye xjal aj k'onti'l nkye'okslan ti'j Qtata Dios.† Ikxji anke ajna'l kyetz nkxqet kyyoli' iktze'xtzun etetz a'ix xjal aj pur joyol choj, kyetz owokel kyen te galan aj n'ek'ulu' b'ix oqtel kyjiq'b'a' te Qtata Dios oj tul cha'ol ti'j kyaqil jk'ulb'en.

13 Ntons, etetz tzan [tqet jiq'b'a'] te Qajawil [kxol kye xjal], inkyqet etoksla' etetz kye aj nkyek'ulun mandad exol: tb'ay, te twitzale' k'ulul mandad tzan tpaj a tetz te aj mas nim tajwalil,

14 b'ix ax kye txq'anky k'ulul mandad aj lajome' titza' tzan txik ksi' xhcho'nal kyi'j kye aj nkyek'ulun nya'tx galan b'ix tzan kyqet kyjiq'b'a' kye aj nkyek'ulun galan.

15 Komo te Qtata Dios tgan tzan ek'ulun etetz te galan tzan k'on toknoj jun tidi' eti'j tzan eqet yoli' tzan kye aj ma mok' b'ix kye aj k'onti'l n'el kyniky' ch'inwt.

16 Pe'eb'et waq tuj tume'l iktza'x xjal aj kolpimix ti'j echoj, b'ix nya'tx tzan tpaj kolomix oqtel ek'ulu' tidi'chq aj nya'tx galan, sinoke pe'eb'et waq iktza' xjal q'apo' etib' nkx'aq'unan te Qtata Dios.

17 Inkyqet elima' waq kyaqil xjal. Inkyqet egani' kye txq'anky qerman, intqet exjani' te Qtata Dios, b'ix intqet elima' te twitzale' k'ulul mandad.

Jun Konsej Titza' Tzan Kyb'et Tuj Tume'l Kye Aq'unon Te Junky

* **2:9** Ax: etetz etijajil joyomaj. * **2:9** Exo 19:5-6; Deu 4:20; 7:6; 14:2; 26:18; Isa 9:2; 43:21; Tit 2:14 * **2:10** Os 2:23 † **2:12** Ax: aj nya'tx tijajil Israel.

18 Etetz aj nkx'aq'unan te
jun etajaw, inkyqet etoksla'
tuky'i jun tk'u'jlal kye eta-
jaw, nya'tx a'ox kye aj galan
kyenab'lin sinoke ax kye aj
nya'tx galan kyenab'lin.
19 Komo qa tzan tpaj
etokslb'en ti'j te Qtata Dios
n'ok eten twitz xhcho'nal b'ix
k'onti'l epaj, ntons tzan tpaj
nini okxtel jiq'b'a' tzan te
Qtat.
20 Per qa etetz owokel
eten twitz xhcho'nal tzan
tpaj ek'ulb'en nya'tx galan,
ntons ¿tidi' qi'j b'a'n tzan
tqet ejiq'b'a' etib' qa etipa'tz
tuky'i epasens b'ix at epaj?
Per qa etetz n'ok eten twitz
xhcho'nal tzan tpaj ek'ulb'en
galan, b'ix n'etipa' tuky'i
epasens, te nini n'el galan tuj
twitz Qtata Dios b'ix okxtel
tjiq'b'a'.
21 Komo astilji te Qtat
okxtzaj tuk'le', b'ix astilji
te Krist owok ten twitz
xhcho'nal tzan epaj, b'ix
okaj tsi' tzan tel etin iktza'x
otk'uluj tetz.
22 Tetz k'onti'l xhchoj
ch'inwt, b'ix k'onti'l oqet teq'i'
nijunwt tuky'i tyol.*
23 Aj tokb'aj yaso', k'onti'l
owaj stzaq'b'e' tuky'i jun
yasb'il, b'ix aj tqetb'aj k'ulu'
joder, k'onti'l owaj tq'uma'
"Owelalkix achojo' yatz,"
sinoke cha okaj tq'apo' tib' tuj
tq'ab' Qtata Dios aj nkyexik
tpoqo' kye xjal tuky'i tkawb'il
tuj tq'ab'.
24 Axk tetz oxik tin te qchoj
tuj xhchi'jel twitz krus, tzan
k'on jkaj tuj tq'ab' te choj‡ b'ix
tzan qb'et tuj tume'l. B'ix tzan
tpaj te ok'ol aj owok ti'j, etetz
okxqet q'ana'.*
25 Etetz nkxb'et tuq oqtxi'
iktza' karner aj ojetq tuq
kyekajnaj,* per ajna'l oje
kx'ok lapet ti'j te Qajaw Je-
sukrist aj nqet k'ulun kwent
te etetz naqe jun pastoriyon
b'ix nxik tk'ulu' kwent te
etanim.

3

Jun Konsej Kye Xujelb'aj Tzan Kyb'et Tuj Tume'l

1 Ntons, ax exol etetz aj
xujelb'aj a'ix, pe'etokslan kye
etichmil;* ikxji kye aj k'onti'l
nkye'okslan te tpakb'alil,
kyetz b'a'n tzan kyokslan
tzan tpaj n'ok kyen titza'
nkxk'ulun etetz kyaqil, b'ix
nya'tx tzan tpaj jun eyol,
2 sinoke tzan tpaj n'ok
kyen titza' etetz nkxb'et b'an
tume'l b'ix b'an okslon a'ix.
3 Te tb'anil eti'j etetz nya'tx
tzan tok a'ox tzan tpaj titza'
nqet etxaku' stzamal ewi', ni
a'ox tzan tpaj kye tidi'chq tx-
akb'il etetz aj xtx'otx'al oro,
ni a'ox tzan tpaj eq'anaq b'an
tb'anil,*
4 sinoke [te tb'anil te etetz]
a tgan instzaj tuj etanim,
jun enab'lin b'an galan b'ix
nim epasens; ikxji te tb'anil
titza' kxka'yin k'onti'l nponaj.
Kyaqil nini n'el b'an tb'anil
tuj twitz Qtata Dios.

* **2:22** Isa 53:9 ‡ **2:24** Ax: tzan jkamik ti'j te choj. * **2:24** Isa 53:5 * **2:25** Isa 53:6 * **3:1** Efe 5:22; Kol 3:18 * **3:3** Pro 11:22; 1Tim 2:9

5 Ikxjani tuq nqet ktxaku'
kyib' kye xuj b'an oqtxi' a'e' aj
pawame' te Qtata Dios. Kyetz
lo'ik tuq kyk'u'j ti'j tetz b'ix
nkye'okslan tuq kyichmil.
6 Komo ikxji tuq te Sar, tetz
nqet tuq toksla' te Abran b'ix
n'ok tq'uma' tuq "Wajawil."*
Etetz okx'okel [iktza'] tal Sar
qa oqtel ek'ulu' te galan b'ix
qa nlay kxob' ti'j jun tidi'.

Jun Konsej Kye Ichmilb'aj Tzan Tqet Kyen Kxu'jel

7 Ntons, ax ikxji etetz
waq ichmilb'aj, intqet eb'isu'
byenech titza' tzan kyqet
eten galan kye exu'jel tzan
tpaj kyetz mas k'onti'l ky-
balor ewitz etetz.* Intxik
esi' kyluwar aj nkyajo' tzan
tpaj te Qtata Dios otzajel
tsi' kyetz junch'in etuky'i'l
tzan etanq'in [te jun-ele'x]
anke k'onti'l tuq n'etajo'.
Pe'ek'ulun waq ikxji tzan
stzaj tsi' te Qtata Dios twi' eti'j
oj exnaq'tzan.

Jun Konsej Kye Qkyaqil Tzan Qb'et Tuj Tume'l

8 Ntons, ekyaqil etetz waq,
pe'etanq'in tuky'i jun enab'l
parej ekyaqil, inkyqet eten
kye txq'anky galan, intqet
egani' etib' exol iktza' b'an
eterman etib', intok lo'et
ek'u'j kyi'j kye txq'anky, b'ix
k'on qet ejiq'b'a' etib'.
9 K'on kxk'ulun jun nya'tx
galan ti'j junky tzan tpaj
ma'tx tk'uluj jun nya'tx
galan eti'j, b'ix k'on tz'aj
etzaq'b'e' jun yasb'il tuky'i
junky yasb'il, sinoke inkyqet
eky'iwla' kye etajq'oj. Komo
astilji okxtzaj uk'le' ky'iwlal
txq'anky b'ix tzan ek'amon
etetz te tky'iwlb'il te Qtata
Dios.
10 Komo ab'l te aj b'an
tgan tzan tanq'in b'ix tzan
tanq'in tuky'i jun chalajb'il,
ntons intok tsi' tnab'l tzan
k'on tyolin yol aj nya'tx galan
b'ix tzan k'on kyqet teq'i'
txq'anky tuky'i tyol.
11 Intel tpawa' tib' ti'j te aj
nya'tx galan, b'ix intk'ulun
te galan, intjoyon tzan sten
galan kxol kye txq'anky, b'ix
k'on kaj tsi' tzan tk'ulun te
galan.
12 Komo te Qajawil nkye-
qet ten kye aj nkye'okslan
nkyeb'et tuj tume'l, b'ix
ax ncha'on ti'j te aj nxik
kxnaq'tza' tuky'i'l, per ntzaj
tq'oj kyi'j kye aj nya'tx galan
nkyek'ulun.*

K'onti'l Tzan Qxob' Kyi'j Kye Aj Nkyek'ulun Nya'tx Galan Qi'j

13 Ntons, ¿ab'l ok'uluyon
jun nya'tx galan eti'j qa etetz
a'ox atok ek'u'j tzan ek'ulun
galan?
14 Qa etetz tzan tpaj nkxb'et
tuj tume'l owokel eten twitz
xhcho'nal, galanx-alo etetz
ikxji.* B'ix kyi'j kye aj
nkyeq'ojin eti'j, k'on kxob'
b'ix k'on kxb'isun,
15 sinoke tuj etanim intqet
exjani' te Krist iktza' etajawil.

* **3:6** Gén 18:12 * **3:7** Ax: iktza' tuky'i jun uk'b'il aj mas k'onti'l tbalor; Efe 5:25; Kol 3:19. * **3:12** Sal 34:12-16 * **3:14** Mat 5:10 * **3:15** Kol 4:6; Ebr 3:6

Pe'etenkix list tzan taj etzaq'b'e' kye aj otzajel kcha'o' etetz ti'j te aj ja' lo'ik ek'u'j.*

16 Per intaj etzaq'b'e' waq tuky'i jun tume'l b'an galan b'ix kyeb'a', tzan k'on tyolin etanim jun nya'tx galan eti'j. Ikxji kye aj nkyeyolin nya'tx galan ti'j te tume'l titza' nkxb'et mojb'a' etib' tuky'i Krist, kyetz okyeqtel ky'ixwik ti'j kyyolb'en.

17 Mas galan tzan tok qen twitz xhcho'nal tzan tpaj jk'ulb'en tume'l, qa ikxji tgan te Qtata Dios, b'ix nya'tx tzan tok qen twitz xhcho'nal tzan tpaj jk'ulb'en aj nya'tx galan.

18 Komo te Jesukrist tzan jun-el okamik tzan tpaj qchoj qetz. Tetz k'onti'l tuq xhchoj b'ix okamik tzan kypaj kye joyol choj; ikxji tzan qxik tin tuky'i Qtata Dios. Tetz owok ten twitz tkamiky tuky'i xhchi'jel, per te tanim oje jaw anq'insa'

19 b'ix ikxji oxik pakb'ayon kxol kye kyanim xjal aj ateqex tuq prés.

20 Kye ja ntzani a'e' kye aj k'onti'l nkye'okslan tuq oqtxi' tuj aj tyemp aj itz'oj tuq te Noe,* b'ix aj te Qtata Dios n'iyon tuq tuky'i nim tpasens aj man tuq nb'antik tuq te bark. Tuj aj barkji ekolet tuj te a' cha junjun xjal, osey wajxaq tzan kkyaqil.

21 Te aj a'ji telponx ti'j oj tjaw si' a' qwi' ajna'l tzan tpaj kolomo'. Oj tjaw si' a' qwi' nya'tx telponx tzan tel qtx'ajo' qchi'jel sinoke tzan txik jqani' te Qtata Dios tzan tel teq'i' te nya'tx galan tuj qanim tzan tpaj tjawlen anq'in te Jesukrist.

22 Tetz ojax tuj ka'j b'ix atqet tuj tb'anq'ab'† Qtata Dios, b'ix oje kyeqet titza' kye ángel [aj nya'tx galan-e'] b'ix kye [malspirit] aj tuj kyaq'iq' b'ix kye aj b'a'n tzan kyk'ulun tidi'chq.

4

1 Astilji, iktza'x te Krist owok ten twitz xhcho'nal tuj xhchi'jel, ax etetz a tgan [tzan eten dispwest] tzan tok eten twitz xhcho'nal. Komo ab'l aj oje tz'ok ten twitz xhcho'nal tuj xhchi'jel, oje kaj tsi' tzan tjoyon choj.

2 Ikxji te tanq'in aj atxk tzani twitz tx'o'tx', ya k'onti'l nk'ulun tidi'chq iktza' kye xjal, sinoke n'anq'in a'ox iktza' te Qtata Dios tgan.

3 Etetz oqtxi' oje enajsaj nim tyemp iktza' nkyek'ulun kye aj k'onti'l nkye'okslan; aj cha pur nkxb'isun tuq tzan epak'achin b'ix tidi'chq ikxji, b'ix nkxk'ulun tuq tidi'chq nya'tx galan aj n'el tuq tgani' te echi'jel, pur xhb'a'j tuq etaq'un b'ix cha nkxpyestinqet nxik tuq etacho' tidi'chq, b'ix nkxna'on tuq kyitzb'alil tidi'chq aj b'an ntzaj tq'oj te Qtata Dios ti'j.

4 B'ix ajna'l kye aj k'onti'l nkye'okslan b'an nkyelab'an eti'j b'ix cha nkyeyolinqet nya'tx galan eti'j tzan tpaj

* **3:20** Gén 6–7 † **3:22** Oqtxi', te aj nqet wit'let tuj te tb'anq'ab' jun xjal, a te mas jiq'b'a' twitz te aj nqet wit'let tuj te tsurt.

k'onti'l ajunix kyuky'i'l tuj
kyaqil aj b'an nya'tx galan aj
nxik in tzan kyponaj.
5 Per kyetz [tuj te jwisy] a
tgan tzan taj kyq'uma' kyaqil
aj otzajel qani' ti'j kyk'ulb'en
tzan te [Qtata Dios] aj list at
tzan tul poqol kye aj itz'oje'
b'ix kye aj kamnaqe'.
6 Komo astilji ax oxik
pakb'a' te tpakb'alil galan
kxol kye aj kamnaqe'; ikxji
anke kyetz tuky'i kchi'jel oje
tz'ok kye'e' twitz kamikyj*
iktza'x kyaqil xjal, per yaji
b'a'n tuq tzan tanq'in te
kyanim iktza'x te Qtata Dios
tgan.

A Tgan Tzan Jk'ulun Kyuky'i Txq'anky Iktza'x Oje Jk'amoj Tuky'i Qtata Dios

7 Cha ch'inky tpon
tmankb'il kyaqil tidi'chq;
astilji pe'eten nkxb'isun tuj
tume'l b'ix pe'eten bwenisan
tzan exnaq'tzan tuky'i te
Qtata Dios.
8 Per te aj mas presis, a
tgan tzan tqet egani' etib' ex-
olx tuky'i jun tk'u'jlal,* komo
oj kyqet qgani' kye txq'anky
ikxji npon qnajsa' nim choj.
9 Pe'etok waq galan xjal
tzan txik esi' kyposad
txq'anky,* per tuky'i jun
tk'u'jlal b'ix k'onti'l tzan ejaw
ilin.
10 Pe'etonen etib'x exolx
tuky'i te etajb'en aj ntzaj
tsi' te Qtata Dios te etetz,
b'ix pe'etonen tuj jun tume'l
iktza' jun aq'unon galan aj
n'aq'unan tzan tok en kye
ky'ila'j tume'l titza' ntzaj tsi'
te Qtata Dios jun nim b'an
galan qajsik.
11 Kye aj b'a'n tzan ky-
pakb'an [Tyol Dios], inkyy-
olin [tuky'i jun tk'u'jlal] tzan
tpaj Tyol Qtata Dios; b'ix
kye aj nkye'onen kxol kye
qerman, inkyonen tuky'i jun
kybalor aj ntzaj tsi' te Qtat;
ikxji tzan tqet jiq'b'a' te Qtat
tzan tpaj Jesukrist. Te Qtata
Dios a te aj nqet jiq'b'a' b'ix
mas nim tajwalil twitz kyaqil
tuj kyaqil tyemp te jun-ele'x.
Ky'ikxwit ikxji.

K'onti'l Tzan Qlab'an Qa N'ok Qen Twitz Xhcho'nal

12 Etetz aj ganimix witza',
etetz n'ok eten twitz nim xh-
cho'nal tzan eqet si' tuj preb,
per k'on kxlab'an waq ti'j
ntzani iktza'-wit jun tidi' b'an
chuktky.
13 Cha'oj tok eten twitz
xhcho'nal iktza' te Qajaw Je-
sukrist owok ten, pe'echalaj
waq tzan tpaj okxchala-
jel nim oj tul junky'elky
tuky'i nim tajwalil b'ix nim
xhchqitz'unal.*
14 Galanx-alo etetz qa at
ab'l ma tz'ok yason te etetz
tzan tpaj te Qajaw Jesukrist,
galanx-alo etetz tzan tpaj te
Txew Qtata Dios aj b'an nim
tajwalil, tetz atqet etajsik.†
15 Nijunwt exol etetz
intk'ulun nya'tx galan, ikxji

* **4:6** Ax: oje kyexik si' tuj il. * **4:8** Pro 10:12; 1Kor 13:7 * **4:9** Rom 12:13
* **4:13** Rom 8:17; 1Xhp 4:1 † **4:14** Kye tz'ib'on oqtxi', atqet owok ktz'aqsa' kab'e'ky yol tmankb'il ja taqan ntzani, b'ix nyolin ikxjani: B'an'ax kyetz nkyeyolin b'an nya'tx galan ti'j, yatzun etetz nqet ejiq'b'a'.

tzan k'on tok ten twitz xh-
cho'nal iktza' jun aj nkansan,
qatzun aj n'elq'anji, qatzun
aj nk'ulun nya'tx galanji,
qatzun aj n'ox tsamo' tib' tuj
jun tidi' aj ja' k'onti'l toklenji.
16 Per qa n'ok eten twitz xh-
cho'nal tzan tpaj nkx'okslan
ti'j Jesukrist, ntons k'on
kxqet ky'ixwik sinoke intqet
ejiq'b'a' te Qtata Dios tzan
tpaj etoklen lapet ti'j Krist.
17 Komo ma'tx pon or tzan
tok qen twitz xhcho'nal, b'ix
qa owaq'el quky'i'l qetz [aj
nqo'okslan],* ntons pyor
oky'el kyi'j kye aj k'onti'l nqet
kyoksla' te tpakb'alil Qtata
Dios.
18 B'ix qa qetz aj nqob'et
tuj tume'l tuj twitz Qtata Dios
pen oqokoletel, ntons ¿titza'
ob'antel kykolon kyib' kye aj
nya'tx galan kyenab'lin tuj
twitz Qtata Dios b'ix kye aj
joyol choj?*
19 Ntons qa te Qtata Dios
nstzoqpi' tzan tok qen twitz
xhcho'nal, komo tetz te k'ulul
kyaqil twitz tx'o'tx' b'ix jun
yolin,* ntons intkaj jq'apo'
qib' tuj tq'ab' b'ix k'on kaj qsi'
tzan qb'et tuj tume'l.

5

Jun Konsej Kye Tijxjal Titza' Tzan Tqet Kyen Kye Qerman

1 Wetz ngan tzan kxik
nkawi' kye aj tijxjal aj at
kyajwalil exol etetz. Wetz
ax a'in jun tijxjal iktza'x a'ix,
b'ix owok wen te xhcho'nal
aj oky'ik ti'j Krist, b'ix ax
wetz iktza'x etetz lo'ik nk'u'j
owokel we'e' xhchqitz'unal oj
tul junky'elky.*
2 Inkyqet ek'ulu' kwent
kye qerman aj oje kyekaj si'
tuj ekwent, inkyqet ek'ulu'
kwent nya'tx tzan tpaj la-
jomix alajwers sinoke tzan
tpaj ikxji egan iktza' tgan te
Qtata Dios, b'ix nya'tx tzan
tpaj egan jun etumin sinoke
inkyqet ek'ulu' kwent tuky'i
jun tk'u'jlal.*
3 B'ix k'on kx'ok iktza'
a'ix kyajawil, sinoke intqet
eyek'u' kywitz te tume'l
galan.
4 Ikxji cha'oj tul junky'elky
te aj Twitzale' K'ulul Kwent
kyi'j kye qerman,* etetz
ek'amo'tz tuky'i'l jun jiq'b'il
b'an galan te ekanab'† aj
k'onti'l nponaj.

Jun Konsej Titza' Tzan Kyb'et Kye Ku'xon B'ix Kye Txq'anky

5 B'ix ax etetz aj ku'xon
a'ix, inkyqet etoksla' kye
tijxjal exol. B'ix yatzun etetz
ekyaqil, intqet etoksla' jun
te jun, pe'ena'on iktza' a'ix
aq'unon te junky tzan tpaj
te Qtata Dios k'onti'l nqet tuj
twitz kye aj nqet kyjiq'b'a'
kyib'; per yatzun kye aj
k'onti'l nqet kyjiq'b'a' kyib',
tetz ntzaj tsi' jun nim b'an
galan kyajsik.*

* **4:17** Jer 25:29; Ezq 9:6; Ebr 10:30 * **4:18** Pro 11:31 * **4:19** Exo 19:4; Deu 33:27; 2Cró 16:9; Sal 34:7; 40:17; Isa 41:10; 46:4; Wnch 10:28; 1Kor 10:13; Ebr 6:18; 13:6 * **5:1** Ax: at woklen ti'j chqitz'unal oj tulky. * **5:2** Wnch 21:15-17 * **5:4** Ebr 13:20 † **5:4** Ax: koron. * **5:5** Pro 3:34; Chaw 4:6

6 Pe'etok najji okslon twitz
Qtata Dios aj b'a'n tzan
tk'ulun kyaqil, b'ix ikxji tzan
eqet tjiq'b'a' tuj jun tyemp aj
b'isu' titza'.*
7 Intkaj esi' tuj tq'ab' tetz
kyaqil aj nkxb'isun ti'j, komo
tetz nk'ulun kwent te etetz.*
8 Pe'ek'ulun mandad etib'x
tzan eb'et tuj tume'l b'ix intok
esi' enab'l tzan tpaj te etajq'oj
aj Tajaw Choj, tetz njoyon eti'j
iktza' jun leon‡ njulin njoyon
aber ab'l oqtel tb'a'o'.
9 Pe'etipan tetz, pe'eten
waq jwert, k'on kaj esi'
tzan tok wit'let ek'u'j ti'j te
Qtata Dios. Etetz eteb'enky
kyaqil ja'chq twitz tx'o'tx'
ate' txq'anky qerman ax n'ok
kyen twitz xhcho'nal iktza'x
etetz.
10 Etetz tuj jun tyemp
nya'tx nim tuj n'ok eten
twitz xhcho'nal; b'ix oj tky'ik
ntzani, yaji te Qtata Dios
aj ntzaj sin nim b'an galan
te qetz anke k'onti'l nqajo',
komo tetz okxtzaj tuk'le' tzan
tok eten tuky'i Krist kyaqil
tajwalil b'ix xhchqitz'unal
aj k'onti'l nponaj, ntons tetz
otk'ulu'tz tzan tjaw etin etib'
junky'el b'ix tzan eten b'an
jwert, b'ix tzan tjaw tin
ek'u'jx b'ix tzan ekaj b'an
galan b'eyx te jun-ele'x.
11 A tetz te aj at tajwalil ti'j
kyaqil b'eyx te jun-ele'x. ¡Ikxji
kixi'!
12 Ntons, te qerman
Silbáno§ n'onen wuky'i'l tzan
tqet ntz'ib'a' te ja u'jni, b'ix
tetz jun qerman aj k'onti'l
nkaj tsi' tzan tokslan. Ntons
tzan tpaj tetz, ma'tx qet
ntz'ib'a' kab'e' nyol tuj ja u'jni
tzan nnimsan ek'u'j b'ix tzan
txik nq'uma' te b'an'ax aj
web'en ti'j te tume'l b'an'ax
titza' te nim b'an galan aj
ntzaj tsi' te Qtata Dios etetz.
13 Kye qerman aj akyeqet
tuj Babilony aj e'el joyo' tzan
Qtata Dios iktza'x etetz, kyetz
nxik ksama' jun limb'il te
etetz. B'ix ax jun limb'il te
etetz tzan te Mak* [aj iktza']
nk'ajol.
14 B'ix pe'eliman etetz
etib'x exolx tzi, tuky'i
jun limb'il b'an tume'l ik-
tze'xtzun b'an eterman etib'.*
Chewsa'xwit ek'u'j etetz
ekyaqil tzi, etetz aj mojb'a'
etib' tuky'i Krist.

Jun Kawb'il

* **5:6** Mat 23:12; Luks 14:11; 18:14; Chaw 4:10 * **5:7** Sal 55:22; Mat 6:25-34
‡ **5:8** Jun leon jun nim txkup aj b'a'n tzan xhcho'on jun xjal; Núm 23:24; 1Re 20:36.
§ **5:12** Ax: Sílas; Kya 15:22,40. * **5:13** Kya 12:25; 13:13; 15:37-39; Kol 4:10; Mnch 24 * **5:14** Ax: intel etz'ub'a' etib' exolx. Kyetz nkyeliman tuq kxolx ikxji, b'ix telponx tuq b'an kyerman kyib'.

Te Tkab'i' U'j Stz'ib'en Xhpe'y

Jun Limb'il

1 Wetz a'in Simon Xhpe'y,* q'apo' wib' nkyin'aq'unan te Jesukrist b'ix a'in jun tky'ixel tetz. Wetz nqet ntz'ib'a' ja u'jni te etetz aj wit'lik ek'u'j iktza' qetza tzan tpaj tk'ulb'en te Jesukrist, aj Dios ntzaj qna'o' b'ix a tetz te Koloyon qi'j.*

2 Nimxwit b'an galan tzaj si' etajsik etetz b'ix qet chewsa'xwit ek'u'j b'an byenech tzan tpaj oje tz'ok etotzqila' byenech te Qtata Dios b'ix te Qajaw Jesukrist.

Tzan Tpaj Te Aj Oje Tzaj Tsi' Te Qtata Dios Qetz, B'a'n Tzan Qb'et Tuj Tume'l

3 Ntons, tzan tpaj tajwalil [te Qtata Dios], oje tzaj tsi' qetz kyaqil aj n'oken tzan qanq'in b'ix tzan qb'et tuj tume'l tuj twitz, tzan tpaj toklen qotzqila' tetz aj otzaj uk'len te qetz tzan tpaj xhchqitz'unal b'ix tzan tpaj nb'antik kyaqil b'an tume'l titza'.

4 Ntons ikxji, oje tzaj tsi' te tyol aj tb'anil b'ix nim token; b'ix ikxji b'a'n tzan tok qotzqila' b'ix tzan tok qen te tetz, b'ix tzan tkaj jkola' kyaqil te nya'tx galan twitz ja tx'o'tx'ni iktza' aj n'el kygani' kye xjal.

5 B'ix tzan tpaj te nini, b'ix tzan tpaj ma'tx tz'ok ewit'b'a' ek'u'j [ti'j Jesus], ax intok esi' ek'u'j tzan eb'et tuj jun tume'l b'an galan kxol kye xjal iktza' nqet tuj twitz te Qtata Dios. B'ix ti'j te tume'l titza' nkxb'et kxol kye xjal, ax a tgan tzan tok etotzqila' [mas te Qtata Dios].

6 B'ix ti'j te tume'l titza' n'ok etotzqila' te Qtata Dios, ax a tgan tzan ek'ulun mandad etib'x tzan k'on ek'ulun aj nya'tx galan iktza' ntqani' te echi'jel.* B'ix ti'j te tume'l titza' nkxk'ulun mandad etib'x, ax a tgan tzan tok esi' ek'u'j tzan k'on kaj eswa' tzan ek'ulun galan cha'oj tul te preb.* B'ix ti'j te tume'l titza' nkx'ipan te preb, ax a tgan tzan eb'et nkxjanin te Qtata Dios.

7 B'ix ti'j te tume'l titza' nkxjanin te Qtata Dios, ax a tgan tzan tqet egani' etib' exolx iktza' eterman etib'. B'ix ti'j te tume'l titza' nqet egani' etib'x, ax a tgan tzan kyqet egani' kyaqil kye txq'anky.

8 Qa nkxk'ulun ikxji ajna'l mas twitz oqtxi', ntons nlay kxqet en iktza' ch'inwt tidi' n'ek'ulu', sinoke okx'okel en nkxk'ulun tidi'chq b'an galan tzan tpaj toklen etotzqila' byenech te Qajaw Jesukrist.

9 Yatzun ab'l aj k'onti'l nk'ulun ikxji, tetz moy,*

* **1:1** Mat 4:18; Mak 1:16; Luks 5:1-11 * **1:1** Wnch 1:1,12,29; 2Xhp 1:11; 2:20; 3:2,18 * **1:6** Kya 24:25; 1Kor 7:9; 9:25; Gal 5:23; Tit 1:8 * **1:6** Rom 5:3,4; 1Tim 6:11; 2Tim 3:10; Tit 2:2; Tmnk 2:19 * **1:9** Mat 15:14; Wnch 9:40-41; Tmnk 3:17

k'onti'l n'ok ten te aj oje ky'ik
ti'j, b'ix oje tz'ajnaj ti'j tk'u'j
qa owel in te xhchoj tb'ay.
10 Astilji waq erman, intok
esi' ek'u'j tzan eten b'an jwert
ti'j etzajlen uk'le' b'ix ti'j ete-
len joyo'. Komo qa etetz oq-
tel ek'ulu' kyaqil ntzani, nlay
kxqet tz'aqik,
11 b'ix ikxji te Qajaw
Jesukrist aj koloyon qi'j,
okxtk'amo'tz tuky'i jun
tk'u'jlal tzan eten tuky'i'l tuj
ka'j aj ja' nk'ulun mandad te
jun-ele'x.

Te Xhpe'y Nyolin Tistil Oqet Stz'ib'a' Ja U'j Ntzani

12 Astilji, wetz otza-
jelkix nna'o' tuj etanim
kyaqil ntzani, anke etetz ya
eteb'enky b'ix nqet ek'ulu'
byenech iktza' aj oje xik
xnaq'tza' etetz ti'j te b'an'ax
aj atqex tuj etanim.
13 Man atin twitz ja
tx'o'tx'ni,* wetz tuj nnab'l
tume'l tzan stzaj nna'o' tuj
etanim ja konsej etetzni.
14 Komo te Qajaw Jesukrist
oje tzaj tq'uma' wetz, ch'inky
tpon or wetz [tzan nkamik]
tzan tkaj nsi' ja nchi'jelni.
15 Wetz owokel nsi' nk'u'j
tzan stzaj nna'o' tuj etanim
kyaqil ntzani tzan k'on taj
naj ti'j ek'u'j, b'ix anke ojetq
kyinkamik, b'a'n tzan stzaj
ena'o'.

Te Tpakb'alil Nya'tx Cha Tuj Qwi'x N'etz

16 Komo te aj oxik qx-
naq'tza'na etetz ti'j tajwalil
te Qajaw Jesukrist b'ix ti'j
titza' tuq tetz omeltz'jelky,
nya'tx cha ojaw b'antik
qitza'na tuky'i jun qlistulna,
sinoke b'an'ax tzan tpaj owok
qena tuky'i kykab'il qwitz te
tajwalil.
17 Komo te Qtata Dios aj
mas nim tajwalil kywitz
kyaqil, tetz oqet tjiq'b'a' [te
Qajaw Jesukrist] b'ix otzaj
tyek'u' xhchqitz'unal aj txik
tq'uma' ikxjani: “Aj ntzani te
nk'wa'al aj gani' nim witza'
b'ix nkyinchalaj ti'j.”
18 Qetza aj aqoqet tuq
tuky'i'l twi' te witz aj ja' otzaj
yolin te Qtata Dios aj tuj ka'j,*
qetza a'o'xkna oxik cha'on aj
stzaj tyoli' ikxji.
19 Astilji ajna'l oje tz'ok
e'elet b'an'ax te aj okyq'umaj
kye aj yolil tyol Dios oqtxi'.
B'ix a tgan tzan tok esi' ek'u'j
ti'j te aj okaj ktz'ib'a' oqtxi',
komo te nini iktza' jun jq'anal
swal chk'atunal tuj qlolj,
nq'analin max oj stzaj txeka'j
b'ix oj tjaw txaqtxon te nin
che'w tuj etanim.†
20 Instzaj ena'o' waq, pre-
sis‡ tzan tel eniky' te ntzani:
Kyaqil aj tz'ib'ankaj tuj Tu'jal
Dios aj ja' nyolin tidi' oxik
kyq'uma' kye aj yolil tyol
Dios, nya'tx cha owetz tuj
kywi'x kye xjal.
21 Komo kye aj yolil tyol
Dios, kyetz k'onti'l oxik
kyq'uma' jun tidi' aj cha

* **1:13** Ax: tuj nchi'jelni. * **1:18** Mat 17:1-5; Mak 9:2-7; Luks 9:28-35 † **1:19** Telponx tuj yol gryeg iktza' te aj ntzaj tswa' chk'atunal; ikxji telponx iktza' te Jesukrist aj nswan chk'atunal tuj qwitz. ‡ **1:20** Ax: tb'ay.

tuj kywi'x-wit, sinoke kyetz eb'ajyolin te aj ntzaj tq'uma' tuq te Txew Dios tuj kyanim.

2

K'on Qob'ajqet Eq'i' Tzan Kye Aj Nya'tx Tume'l Nkyexnaq'tzan

1 Ate' tuq junjun xjal kxol kye qijajil oqtxi' aj nkyq'uma' tuq qa aj yolil tyol Dios-e', per nya'tx tuq b'an'ax kyitza'. B'ix ax ikxji ajna'l, okyejawel kanet junjun xnaq'tzon exol aj nya'tx b'an'ax kyitza', oxe'l kxnaq'tza' jun xnaq'tzb'ilj ak'a'j b'ix chuktky tzan tpon najsa' [te xnaq'tzb'ilj b'an'ax], b'ix cha owelal kyik'o' te Qajawil aj owel xhchojo' te qchoj, b'ix ikxji a'e'xk kyetz nkyejoyon tzan stzaj si' derepent jun nim xhcho'nal kyajsik tzan kyponaj.

2 Ky'ila'j qerman oxe'l kyin [te kxnaq'tzb'e'tz] tzan kypak'achin b'ix tidi'chq ikxji, b'ix tzan kypaj kyetz, ky'ila'j xjal okyeyoliyon b'an nya'tx galan ti'j te tume'l b'an'ax.

3 B'ix tzan tpaj te aj n'el kygani' te kyetzx, kyetz okxtel kyeq'i' tuky'i kyyol pur tb'anil per nya'tx b'an'ax kyitza', sinoke cha tzan eqetb'aj kymosi'. Per atx b'an oqtxi' oqet k'ulu' listar te xhcho'nal aj kyajo'tz b'ix okyepoyon najsa' naj.

4 Komo te Qtata Dios k'onti'l oqet tnajsa' kchoj kye ángel aj ek'ulun nya'tx galan tuj twitz, sinoke eb'ajxik txon tuj te luwar aj ja' te xhcho'nal k'onti'l nmankun b'ix b'an qlolj b'an xop,* tzan kykaj txini max oj tul te jwisy.

5 B'ix ax k'onti'l eqet tnajsa' kye xjal oqtxi', sinoke otk'uluj tzan tjaw lib'an te twitz tx'o'tx' tuky'i a' kyajsik kye xjal aj nya'tx tuq galan kyemodin. Per oqet tkolo' te Noe, aj npakb'an tuq titza' tzan kyb'et tuj tume'l, b'ix ax ekolet wuqky a'e' aj tuj tjay.*

6 B'ix ax te Qtata Dios eb'ajpon tnajsa' kyaqil tuj Gomor b'ix Sodom, eb'ajqet tky'e'sa', b'an tza'j ekaj tswa',* tzan tok kyen kye txq'anky xjal aj nya'tx galan nkyek'ulun.

7 B'ix tetz oqet tkolo' te Lot kxol, jun xjal aj galan tuq b'ix n'ok ten tuq nim xhcho'nal tzan kypaj kye aj xjal aj pak'ach aj k'onti'l tuq Dios tuj kywitz.*

8 Tetz jun xjal aj nb'et tuq tuj tume'l, b'ix b'ajq'ij nb'isun tuq tzan tpaj kyaqil aj nya'tx galan aj n'ok tuq te'e' b'ix aj n'ok tuq xhcha'o' kyi'j kye xjal aj ja' tuq nnajan, xjal aj k'onti'l tuq tuj kywitz.

9 [Ntons tzan tpaj kyaqil nini, n'el qniky'] te Qajawil b'a'n tzan kyqet tkolo' ti'j jun preb kye aj nkyexjanin te tetz, b'ix nxik tswa' xhcho'nal kyi'j kye aj joyol choj ajna'l b'ix ax oje qet tb'isu' tzan txik tsi' xhcho'nal kyi'j cha'oj tul te jwisy.

10 B'ix pyor oky'el kyi'j kye

* **2:4** Ax: ekaj tk'alo' tuky'i kaden tuj qlolj. * **2:5** Gén 6–7 * **2:6** Gén 19:24 * **2:7** Gén 19:1-16,29

aj cha kyganinqet iktza' tgan
te kchi'jel b'ix n'el kyik'o' kye
aj nkyek'ulun mandad, b'an
kuch-e' b'ix k'onti'l tuj kywitz
tzan tok kyyaso' kye [ángel] aj
at nim kyajwalil tuj ka'j.
11 Enkamby kye ángel
konser kyetz at mas kyjwers
b'ix at mas kyajwalil, kyetz
k'onti'l nkyeqanin twitz
Qajawil jun xhcho'nal kyi'j
kye aj xjal nya'tx galan
kyenab'lin.
12 Kye aj xjal ntzani iktza'
txkup-e', k'onti'l kywi' tzan
kyb'isun, b'ix e'itz'jik cha
tzan kykaj tzyu' b'ix tzan
kypon najsa' [tzan tpaj te
nya'tx galan aj nkyk'ulu']. Nkyeyolin nya'tx galan ti'j tidi'chq aj k'onti'l n'el kyniky' ti'j, per okyepoyon najsa' iktza' nkyeponajsa' kye txkup.
13 Owokel kyen twitz
xhcho'nal chojb'il kyaqil
aj kyk'ulb'en txiklen ksi'
xhcho'nal kyi'j txq'anky.
Kyetz nkyechalaj ti'j kyaqil
aj nya'tx galan nkyek'ulun
b'an chijq'ij. Kyetz eq'il
ky'exawil te etetz oj kywa'an
junx etuky'i'l, kyetz iktza'
tz'il-e' b'ix nkyechalaj tzan
eqet kyeq'i'.
14 Kyetz cha kyjoyonqet
titza' tzan kyk'ajajin, b'ix
k'onti'l nkyesiktik tzan
kyjoyon choj. Mer kygan
tzan tqet kyeq'i' kye aj nya'tx
jwert ate'. Kyetz tuj kyanim
cha kyb'isunqet titza' tzan
tel kyetza' jun tidi' te junky.
Tzan tpaj kyaqil aj tidi'chq
nya'tx galan kyk'ulb'en, te
Qtata Dios oxe'l tsi' nim
xhcho'nal kyajsik.
15 Kyetz oje xik kyin junky
b'ey, oje kaj kykola' te b'ey aj
galan. Oje xik kyin aj okaj
tyek'u' te Balam aj tk'ajol
Beor; tetz okaj tkola' te b'ey
galan tzan tpaj owel tgani'
mas te aj b'a'n tuq tzan
tk'amon kyuky'i kye aj nya'tx
galan tuq kyenab'lin.
16 Per tetz owok ili' tzan
tpaj te xhchoj; jun bur
aj k'onti'l stzi' owel stzi'
naqexkix jun xjal b'ix k'onti'l
ostzoqpij tzan tk'ulun te aj
ntk'ulu' nya'tx tuq tume'l.*
17 Kye ja xnaq'tzon aj
nkyinyolin kyi'jni, kyetz
iktza' soch b'an ky'ixk'oj
[tzan tpaj te kyyol k'onti'l
n'oken te jun galan], b'ix
kyetz iktza' muj ja'chq nxik in
tzan jun kyaq'iq' b'an jwert.
Per kyetz oje kyexik poqo'
tzan kyten te jun-ele'x tuj jun
qlolj b'an xop.
18 Kyetz nqet kyjiq'b'a' kyib'
tuky'i kyyol aj k'onti'l token,
b'ix nkyeqet kyeq'i' kye xjal
tuky'i tidi'chq aj n'el tgani' te
kchi'jel b'ix ikxji ntzaj ktxoko'
kye aj man tuq tkajlen ksi'
tzan kyb'et tuj te nya'tx galan.
19 Kyetz nxik ksi' kyyol tzan
kyk'ulun kye xjal tidi'chq
aj kygan, per a'e'xk kyetz
mosime' tzan te nya'tx galan
iktza'x jun xjal aj oje qet tzan
junky, tetz mosi' tzan te aj
oqet eq'in te tetz.*
20 Komo kyetz oje tz'ok
kyotzqila' te Qajaw Jesukrist
aj koloyon qi'j, b'ix oje kaj

* **2:16** Núm 22:4–24:25; 31:16; Tmnk 2:14

* **2:19** Wnch 8:34; Rom 6:6,16

kykola' te nya'tx galan aj
ntz'ilan tuq ti'j kyanim. B'ix
qa oqtel kyk'ulu' tidi'chq ik-
tza' oqtxi', okyekajel junky'el
tuj tq'ab' te nya'tx galan, b'ix
ikxji okyekajel pyor twitz
tb'aya'.*
21 Mejor-tal k'onti'l owok
kyotzqila' te tume'l, b'ix
nya'tx-tal tzan tok kyotzqila'
b'ix yaji tzan tkaj kykola' te
aj okaj tsi' te Qtata Dios tzan
tqet qoksla'.
22 Kyi'j kyetz nky'ik iktza'
nyolin jun q'umb'enj b'an'ax
ikxjani: "Te tx'ya'n nmeltz'jik
junky'el tuj txa'awx, b'ix te
kuch aj man telen tx'ajo' ti'j,
nqex xpataq'un junky'el tuj
xhchuq'b'enx."*

3

*Tzulkix Junky'el Te Je-
sukrist B'ix A Tgan Tzan Qten
List*

1 Etetz erman aj ganimix
nim witza', aj ntzani te tkab'i'
wu'uj aj nqet ntz'ib'a' te etet-
zni. Tuj kykab'il wu'uj, wetz
nqet ntz'ib'a' junjun konsej
te etetz tzan tqet eb'isu' tuj
tume'l.
2 A tgan tzan stzaj ena'o'
te aj oje xik xnaq'tza' etet-
zni tzan kye aj yolil tyol Dios
oqtxi', a'e' aj pawame' a'ox
te Qtata Dios, b'ix tzan stzaj
ena'o' te aj okaj tq'uma' te Qa-
jawil aj koloyon qi'j, instzaj
ena'o' te tyol aj oxik xnaq'tza'
te etetz tzan kye tky'ixel.
3 Ntons b'an presis* tzan tel
eniky' ti'j ja ntzani: Oj tpon
tyemp aj ch'inky tuq tul te
Jesukrist junky'el, kye'ul xjal
aj xmayiyon-e', aj cha okyex-
mayiyon b'ix okyk'ulu'tz ik-
tza'x tgan te kchi'jel.*
4 Okyq'uma'tz ikxjani:
"¿Jani qa oje pon najji iktza'x
tkajlen tq'uma'? Komo atx
aj kynajlen kye qijajil oqtxi',
kyaqil axkix atqetji, iktza'x
atx aj tqetlen k'ulu' te twitz
tx'o'tx'."
5 Kyetz k'on kygan tzan tel
kyniky' te tume'l, atx oqtxi'
te Qtata Dios oxik tyoli' tzan
tqet tk'ulu' te twitz ka'j b'ix te
twitz tx'o'tx' cha a'ox tuky'i a'
b'ix tzan [tel tpawa' tib' ti'j te]
a'.*
6 B'ix ax [tuky'i tyol te Qtata
Dios] opon tnajsa' kyaqil te
twitz tx'o'tx' tjaq' te a'.*
7 B'ix ax te ja twitz ka'j
b'ix twitz tx'o'tx' aj at ajna'l,
cha kolo' tzan te tyol Qtata
Dios, per tzan tqetb'aj lo' tzan
te q'aq' cha'oj tul te jwisy oj
kypon najsa' kyaqil xjal aj
k'onti'l nkye'okslan.
8 Per yatzun etetz erman aj
ganimix nim witza', k'on tz'aj
naj ti'j ek'u'j waq, jun q'ij tuj
twitz te Qajawil iktza' jun mil
aq'b'i, b'ix jun mil aq'b'i iktza'
jun q'ij te'en tetz.*
9 Te Qajawil k'onti'l
nnachq'in tzan tk'ulun
kyaqil aj okaj tyoli', iktza'x
nkyb'isu' junjun qa ma'tx
nachq'in, sinoke tetz cha at
nim tpasens eti'j. Tetz k'on
tgan tzan tponaj nijunwt
xjal, sinoke tgan tzan tjaw

* **2:20** Mat 12:45 * **2:22** Pro 26:11 * **3:3** Ax: tb'ay. * **3:3** 2Tim 3:1-5; Juds 18 * **3:5** Gén 1:6-9; Sal 24:2 * **3:6** Gén 7:11-24 * **3:8** Sal 90:4

kky'ixpu' kynab'lin kyaqil xjal.*

10 Per tuj te q'ij oj tul te Qajawil, tetz tzul iktza' jun eleq', [k'onti'l ab'l teb'en tujb'a'n tzul].* Kyaqil te twitz ka'j oqtel xitan tuky'i jun twi' ma trenun, b'ix kyaqil tidi'chq aj at oqtel naj tzan te q'aq', b'ix te twitz tx'o'tx' b'ix kyaqil aj at twitz tx'o'tx', oqtel naj tzan te q'aq'.

11 Ntons tzan tpaj ikxjani opoyonaj kyaqil, a tgan tzan qb'et tuj tume'l b'ix tzan qxjanin Qtata Dios tuj kyaqil aj nqok'ulun.

12 K'on kaj esi' tzan etiyon ti'j Qtata Dios b'ix pe'ek'ulun waq kyaqil tuj tume'l tzan tpon luwew aj q'ijji. Tuj aj q'ijji te twitz ka'j opoyonaj tzan te q'aq' b'ix xtx'otx'al kyaqil tidi'chq aj at oqtel ulan tuj te q'aq'.

13 Per qetz qiyo'tz junky ka'j ak'a'j, b'ix junky twitz tx'o'tx' ak'a'j aj oje kaj tq'uma' te Qtata Dios,* te tzi kyaqil owokel tuj tume'l.

14 Astilji waq erman aj ganimix witza', intok esi' ek'u'j tzan etzaj tk'ulb'a' Qtata Dios nkxb'et tuj jun tume'l b'an galan b'ix ch'inwt etil b'ix galan atix tuky'i'l.

15 B'ix k'on tz'aj naj ti'j etanim, te Qajawil at nim tpasens tzan tpaj tgan tzan jkolet.* Ax te qerman Pa'k aj gani' nim qitza', ax tetz oqet stz'ib'a' te etetz iktza'x ntzani b'ix tuky'i jun tnab'l aj oxik si' tetz tzan Qtata Dios.

16 B'ix ikxji nqet stz'ib'a' tuj kyaqil tu'uj, nyolin ti'j kyaqil ntzani. At junjun tidi' aj nqet stz'ib'a' aj pen n'el qniky' ti'j, b'ix kye aj k'onti'l n'ox tuj kywi' b'ix kye aj k'onti'l wit'lik kyk'u'j byenech tzan kyokslan, kyetz njaw kky'ixpu' tidi' telponx tzan tok chuktky, mer iktza'x nkyek'ulun kyuky'i kye txq'anky u'j tuj Tu'jal Dios, b'ix ikxji cha npon kynajsa' kyib'x.

17 Astilji waq erman aj ganimix witza', etetz ajna'l eteb'en ti'j kyaqil ntzani; astilji intok esi' enab'l tzan k'on exik samo' kxol kye aj k'onti'l Dios tuj kywitz, kebal exik samo' b'ix yaji etetz okxtel tz'aqik.

18 Per intok eten kyeb'a' te aj nim b'an galan aj k'onti'l nqajo' aj ntzaj si' tzan te Qtata Dios, b'ix intel eniky' kyeb'a' ti'j te Qajaw Jesukrist aj koloyon qi'j. ¡Intqetxwit jiq'b'a' ajna'l b'ix tuj kyaqil tyemp te jun-ele'x! Ky'ikxwit ikxji.

---

* **3:9** Ezq 18:23 * **3:10** Mat 24:43; Luks 12:39; 1Tes 5:2; Tmnk 16:15 * **3:13** Isa 65:17; 66:22; Tmnk 21:1 * **3:15** Rom 2:4

Te Tb'ay U'j Stz'ib'en Wa'nch

Ntzani Jun Tpakb'alil Aj Qeb'en B'an'ax Ti'j Te Aj Owok Qena Tuky'i Kykab'il Qwitz

1 Qetza [nqet qtz'ib'a'na etetz] ti'j te aj atqet tuq b'an tb'ay-el,* b'ix ti'j te aj owok qcha'o'na, b'ix aj owok qe'e'na tuky'i kykab'il qwitz. Oje tz'ok qena b'ix owok qmako'na tuky'i jq'ab'. A tetz [Jesukrist]* aj swal qanq'in.*

2 Tetz ob'et twitz ja tx'o'tx'ni b'ix qetza owok qena, b'ix nxik jq'uma'na b'an'ax ti'j tetz b'ix nxik qpakb'a'na exol etetz, tetz itz'oj te jun-ele'x, atqet tuq tuky'i Qtata Dios b'ix ajna'l oje tzul tzan tok qen.

3 Kyaqil aj oje tz'ok qcha'o'na b'ix aj oje tz'ok qena ti'j, nxik qpakb'a'na etetz tzan qokslan ti'j tetz parej qkyaqil, b'ix b'an'ax qotzqi' te Qtata Dios b'ix te Jesukrist aj Tk'wa'al.

4 Kyaqil ntzani nqet qtz'ib'a'na te etetz tzan qchalaj b'an byenech.*

Te Qtata Dios Ch'inwt Nya'tx Galan Ti'j B'ix B'a'n Tzan Tqet Tnajsa' Qchoj

5 B'ix aj ntzani te tpakb'alil aj owok qcha'o'na tuky'i'l b'ix nxik qpakb'a'na te etetz ti'j te Qtata Dios: Tetz b'an galan* b'ix ti'j tetz ch'inwt nya'tx galan.†

6 Ntons qetz, qa oxe'l jq'uma' qa galan ato' tuky'i'l, b'ix qa tzunx nqob'et tuj te nya'tx galan,‡ ikxji cha nqonik'on, nya'tx b'an'ax qitza', b'ix k'onti'l nqet njk'ulu' iktza' te tume'l b'an'ax.

7 Per qa qetz nqob'et tuj tume'l§ iktza' tetz tuj tume'l nk'ulun kyaqil, ntons galan ato' qxolx b'ix te [tkamiky aj telen] xhchiky'el te Jesukrist n'el tin kyaqil qchoj.

8 Qa qetz oxe'l jq'uma' k'onti'l qchoj, ntons a'o'xk qetz nqet qeq'i' qib', b'ix k'onti'l jun b'an'ax quky'i'l;

9 per yatzun qa ojawetz jq'uma' qchoj, ntons te Qtata Dios jun yolin b'ix oqtel tk'ulu' tume'l, oqtel tnajsa' te qchoj b'ix owelal tin kyaqil aj nya'tx galan tuj qanim.

10 Qa qetz oxe'l jq'uma' k'onti'l ma'tx qojoyon choj, ntons ikxji qetz nxik jq'uma' iktze'xtzun te Qtata Dios jun la'j, b'ix ikxji k'onti'l nqo'okslan te Tyol.*

2

Qa B'an'ax Nqob'et Tuky'i Te Qtata Dios, A Tgan Tzan Qb'et Iktza' Tetz Tgan

1 Nk'wa'al, wetz nqet ntz'ib'a' te etetz ntzani tzan k'on ejoyon choj. Per qa at

* **1:1** Wnch 1:1-2; Ebr 1:10-12; Tmnk 1:8,17 * **1:1** 1Wnch 1:3,7; 2:1,6 * **1:1** Wnch 1:4,12,13; 3:15,16; 4:14; 5:24,26; 6:27-68; 10:10-28; 11:25; 14:6; 20:31 * **1:4** Wnch 15:11; 16:22-24; 17:13 * **1:5** Ax: te Qtata Dios at jun chk'atunal. † **1:5** Ax: tuj tetz k'onti'l qlolj. ‡ **1:6** Ax: qlolj. § **1:7** Ax: chk'atunal. * **1:10** Pro 20:9

jun te etetz ok'uluyon choj, at ab'l nyolin qi'j twitz te Qtat, a te Jesukrist aj k'onti'l xhchoj.*

2 Te Jesukrist axk tetz oxik tq'apo' tib' te jun present tzan tel in te qchoj, b'ix nya'tx a'ox qi'j qetz sinoke kyi'j kyaqil kye xjal twitz tx'o'tx'.*

3 Ikxjani te tume'l titza' n'el qniky' qa oje tz'ok qotzqila' tetz: Nqet qoksla' aj okaj tq'uma' te Qtata Dios.*

4 Ab'l aj ntq'uma', "Wetz wotzqi' te Qtata Dios," per qa tetz k'onti'l nqet toksla' te aj okaj tq'uma', ntons te nini jun xjal la'j b'ix k'onti'l jun b'an'ax tuky'i'l.

5 Yatzun te xjal aj nqet toksla' te Tyol Qtata Dios, tetz b'an'ax nqet tgani' te Qtat b'ix kye txq'anky xjal iktza' te Qtat oje qoqet tgani' qetz. Ikxji te tume'l titza' n'el qniky' qa qetz ato' tuky'i'l.

6 Ab'l aj ntq'uma' galan at tuky'i Qtata Dios, tetz a tgan tzan tb'et tuj tume'l iktza' ob'et te [Jesukrist].

7 Etetz aj ganimix witza', wetz k'onti'l nqet ntz'ib'a' te etetz junky tume'l ak'a'j aj nkaj nq'uma', sinoke axkix aj okaj q'uma' etetz tb'ay-el oqtxi'. Te aj okaj q'uma' oqtxi' a te aj owok echa'o' etetz.

8 Per ajna'l okajel nq'uma' junky'el etetz iktza' jun tidi' man ak'a'j,* b'ix n'ok qen titza' te ntzani n'el b'an'ax tuky'i te [Jesukrist] b'ix ax etuky'i'l etetz. N'ok qen nini tzan tpaj te nya'tx galan* ikja'n tky'ik b'ix te tume'l b'an b'an'ax† ma'tx tz'aq'ik.

9 Ab'l aj ntq'uma' qa tetz nb'et tuj tume'l,‡ per n'ok tq'oji' jun ab'l tetz, ntons tzunx nb'et tuj te nya'tx galan.§

10 Te aj nqet tgani' jun ab'l tetz, te nini nb'et tuj tume'l, b'ix k'onti'l jun tidi' ti'j aj b'a'n tzan tqet tz'aqik junky titza'.*

11 Per yatzun te aj n'ok tq'oji' jun ab'l tetz, tetz cha tk'ulunqet nya'tx galan* b'ix nb'et tuj te nya'tx galan, b'ix k'onti'l teb'en alkyetz tb'ey eq'i' tzan tpaj te nya'tx galan iktza' te qlolj oje qet yupan tuj twitz.

Te Ja U'j Ntzani Kye Kyaqil K'wa'alb'aj B'ix Kye K'wa'lon

12 Ntons, etetz aj nk'wa'al a'ix, wetz nqet ntz'ib'a' te etetz tzan tpaj te echoj oje qet najsa' tzan tpaj [te Jesukrist].

13 B'ix etetz aj k'wa'lon a'ix, wetz nqet ntz'ib'a' te etetz tzan tpaj oje tz'ok etotzqila' te aj atqet tuq b'an tb'ay-el. B'ix etetz aj ku'xon a'ix, wetz nqet ntz'ib'a' te etetz tzan tpaj oje qet etitza' te [Tajaw Choj] aj cha tk'ulunqet pur nya'tx galan.

14 Ntons, etetz aj k'wa'alb'aj a'ix, wetz ma'tx qet ntz'ib'a' te etetz tzan tpaj oje tz'ok etotzqila' te Qtat. B'ix etetz aj k'wa'lon a'ix, wetz ma'tx qet ntz'ib'a' te etetz tzan tpaj

* **2:1** Rom 6:11-14 * **2:2** Wnch 3:16; 1Wnch 4:10 * **2:3** Wnch 14:15,21,23 * **2:8** Wnch 13:34 * **2:8** Ax: qlolj. † **2:8** Ax: chk'atunal. ‡ **2:9** Ax: chk'atunal. § **2:9** Ax: qlolj. * **2:10** Rom 13:12-14 * **2:11** Ax: qlolj.

oje tz'ok etotzqila' te aj atqet tuq b'an tb'ay-el. B'ix etetz aj ku'xon a'ix, wetz ma'tx qet ntz'ib'a' te etetz tzan tpaj jw-ert atix b'ix te Tyol Qtata Dios atqex tuj etanim, b'ix oje qet etitza' te [Tajaw Choj] aj cha tk'ulunqet pur nya'tx galan.

K'on Tz'el Qgani' Te Tidi'chq Aj At Twitz Tx'o'tx'

15 K'on tz'el egani' te aj nya'tx galan twitz tx'o'tx' b'ix kye tidi'chq aj at twitz tx'o'tx'. Qa at ab'l n'el tgani' kyaqil nini, ikxji k'onti'l nqet tgani' te Qtata Dios.

16 Komo kyaqil [te nya'tx galan] aj at twitz tx'o'tx', iktza' te aj n'el tgani' te qchi'jel b'ix te aj n'el tgani' kye tb'aq' qwitz b'ix te aj nqet kyjiq'b'a' kyib' kye xjal ti'j, te nini nya'tx tuky'i Qtata Dios ntzaj, sinoke cha tzani twitz tx'o'tx'.*

17 Te twitz tx'o'tx' b'ix te aj nya'tx galan aj n'el kygani' kye xjal, kyaqil nini ch'inky tponaj, yatzun te xjal aj nqet tk'ulu' iktza' tgan te Qtata Dios, tetz atqetkix b'eyx te jun-ele'x.

Te Tajq'oj Qajaw Jesukrist A Te Aj K'onti'l Ntoksla' Qa Te Jesukrist Tk'wa'al Dios

18 Nk'wa'al, ajna'l ch'inky tponb'aj te kyaqil aj tzani twitz tx'o'tx'. Etetz oje tz'ok echa'o' owulel te tajq'oj te Qa-jaw Jesukrist. Per ajna'l oje kye'ul ky'ila'j tajq'oj Qajaw Je-sukrist. Astilji qeb'en ajna'l ch'inky tponb'aj kyaqil.

19 Tzani qxol qetz eb'aj'ex, per kyetz nya'tx tuq aj qxol; cha a'e'-wit tuq aj qxol, ntons k'onti'l-tal eb'aj'ex. A tgan tuq tzan kyex tzan tel qniky' nya'tx kyaqil aj akye'otz tuq qxol b'an'ax nkye'okslan ik-tza' qetz nqo'okslan.

20 Per yatzun etetz, oje tzaj si' te Txew Dios tuj etanim b'ix ekyaqil oje tz'ox tuj ewi' te tume'l b'an'ax.*

21 Wetz k'onti'l ma qet ntz'ib'a' ntzani tzan tpaj k'onti'l-wit eteb'en te tume'l b'an'ax, sinoke eteb'en te b'an'ax b'ix te nik'b'il k'onti'l tzajnaq ti'j te b'an'ax.

22 ¿Ab'l te aj nya'tx b'an'ax titza'? ¿Nya'tx petzun a te aj nyolin qa te Jesus nya'tx aji tetz te Krist [Aj Joyomajkix Tuq]? Te tajq'oj te Qajaw Je-sukrist a te aj k'onti'l ntoksla' ti'j te Qtata Dios b'ix ti'j te Tk'wa'al.

23 Ab'l aj k'onti'l ntoksla' ti'j te Tk'wa'al Qtata Dios, ax nya'tx galan atqet tuky'i te Qtat; yatzun te aj ntoksla' te Tk'wa'al, tetz galan atqet tuky'i te Qtat.

24 Per yatzun etetz ajna'l, kyaqil aj owok echa'o' b'an tb'ay, intqex ten tuj etanim, k'on tz'aj enajsa'. Qa etetz nlay tz'aj enajsa' tuj etanim kyaqil aj owok echa'o' tb'ay-el, ntons ax etetz okxteyon tuky'i te Tk'wa'al b'ix tuky'i te Qtat.

25 Aj ntzani te aj okaj tsi' tyol ti'j tzan stzaj tsi' qetz: Jun qanq'in te jun-ele'x.

26 Wetz nqet ntz'ib'a' ntzani

* **2:16** Chaw 1:27 * **2:20** 1Kor 2:10-16

te etetz tzan kypaj kye aj
nkyeqet eq'in te etetz.
27 Per yatzun etetz ajna'l,
te Txew Qtata Dios aj otzaj
tsi' te Qajaw Jesukrist etetz,
atqex tuj etanim te jun-ele'x.
Astilji nya'tx presis tzan etzaj
xnaq'tza' tzan junky. Komo
te Txew Qtata Dios nxik tx-
naq'tza' te etetz kyaqil aj pre-
sis, b'ix kyaqil nini b'an'ax
b'ix nya'tx jun nik'b'il. B'ix
iktza'x oje xik txnaq'tza' te
etetz, ax etetz k'on kaj ekola'
te tetz.
28 Ajna'l waq nk'wa'al, k'on
kaj ekola', pe'eten tuky'i'l,
ikxji tzan qten tuky'i jun
tk'u'jlal oj tul, b'ix nya'tx tzan
jqet ky'ixwik twitz tetz oj tul.
29 Qa etetz eteb'en tetz
k'onti'l xhchoj, ntons ax
eteb'en jun aj nb'et tuj tume'l,
tetzji oje tz'ok jun tk'wa'al
Qtata Dios.

3

K'onti'l Tzan Qjoyon Choj Qetz Aj Lo'ik Jk'u'j Ti'j Qajaw Jesukrist

1 Intok esi' waq enab'l
titza' te Qtata Dios b'an
nqoqet tgani' tzan qok qetz te
tk'wa'al, b'ix qetz b'an'ax a'o'
tk'wa'al.* Astilji kye aj twitz
ja tx'o'tx'ni, kyetz k'onti'l
kyotzqimo' tzan tpaj mina'
tok kyotzqila' te Qtat.
2 Etetz waq aj ganimix
witza', qetz ajna'l a'o' tk'wa'al
Qtata Dios, b'ix anke k'onti'l
qeb'en titza' qetz oqob'aj'okel
mas yaj, a'ox qeb'en oj tjaw
kanet te Qajaw Jesukrist,
oqo'okel iktza' tetz tzan tpaj
owokel qen tetz iktza'xkix
tetz ka'yin b'ix iktza'xkix tetz
nab'lin.
3 Ab'l aj lo'ik tk'u'j ikxji,
ntpawa' tib'x tzan tkaj saq
tanim iktza'x te Qajaw pawa'
tib' b'ix saq tanim.
4 Ab'l aj njoyon choj, tetz
nya'tx dyakwerd at tuky'i
te aj nyolin te Tkawb'il
Qtata Dios, komo oj qjoyon
choj k'onti'l nqet qoksla' te
Tkawb'il.
5 Etetz eteb'en [te Qajawil]
owul tzani twitz tx'o'tx' tzan
tel tin te qchoj* b'ix eteb'en
tetz k'onti'l xhchoj ch'inwt.
6 Ab'l te aj k'onti'l nkaj
tkola', tetz oje kaj tsi' tzan
tjoyon choj. Yatzun te aj
njoyon choj, mina' tok te'e'
b'ix mina' tok totzqila'.
7 Etetz nk'wa'al, k'on kxqet
eq'i' waq tzan nijunwt. Te
aj nk'ulun kyaqil tuj tume'l,
tetzji nb'et tuj tume'l iktza'x
te Qajaw nb'et tuj tume'l.
8 Per te aj njoyon choj, tetz
jun aj te Tajaw Choj, komo te
Tajaw Choj jun chimol choj
atx aj b'an tb'ay-el. Astilji
owul te tk'wa'al Qtata Dios
tzan tponaj taq'umb'en te Ta-
jaw Choj.*
9 Ab'l aj oje tz'ok jun
tk'wa'al Qtata Dios,* ya
k'onti'l njoyon choj tzan tpaj
te Qtata Dios atqex tuj tanim,
b'ix ya nlay b'antik tzan
tjoyon choj tzan tpaj oje tz'ok
tk'wa'al Qtata Dios.

* **3:1** Wnch 1:12 * **3:5** Wnch 1:29 * **3:8** Ebr 2:14-15 * **3:9** Ax: ab'l aj oje tzaj si' junky tanq'in ak'a'j tuky'i Qtata Dios.

10 Ikxjani n'el qniky' ab'le'
kye tk'wa'al Qtata Dios b'ix
ab'le' kye tk'wa'al te Tajaw
Choj: Ab'l aj k'onti'l nb'et
tuj tume'l iktza' te Qtata Dios
tgan, ntons nya'tx tk'wa'al
Qtata Dios; b'ix ab'l aj k'onti'l
nqet tgani' jun ab'l tetz, ax
nya'tx tk'wa'al Qtata Dios.

A Tgan Tzan Kyqet Qgani'
Kye Txq'anky

11 Aj ntzani te tpakb'alil aj
owok echa'o' b'an tb'ay-el: A
tgan tzan tqet qgani' qib'x qx-
olx.*
12 K'onti'l tzan tel qin ik-
tza' te Kain. Tetz q'apo' tib'
tuq tuj tq'ab' te Tajaw Choj
b'ix oqet tkansa' te titz'in.*
¿Tistil oqet tkansa'? Tzan
tpaj tk'ulb'en te Kain nya'tx
tuq tume'l, b'ix te tk'ulb'en te
titz'in b'an tume'l tuq.
13 K'on kxlab'an waq er-
man qa kye xjal tzani twitz ja
tx'o'tx'ni okx'okel kyajq'oja'.
14 Qetz qeb'enky oje
qokolpjik tuj tq'ab' te kamikyj
tzan qanq'in [te jun-ele'x],
b'ix qeb'enky nini tzan tpaj
nkyeqet qgani' kye qerman.
Ab'l aj k'onti'l nqet tgani' jun
ab'l tetz, tetz tzunx atqex tuj
tq'ab' te kamikyj.*
15 Ab'l aj n'ok tajq'oja' jun
ab'l tetz, te nini jun kansal
xjal, b'ix etetz eteb'en jun
kanson k'onti'l jun tanq'in te
jun-ele'x.
16 Qetz n'el qniky' titza'
atok oj tqet qgani' junky tzan
tpaj te Jesukrist. Tetz oxik
tq'apo' tib' tzan tkamik* [tzan
tpaj nqoqet tgani']. Astilji ax
ikxji qetz a tgan dispwest a'o'
tzan jkamik tzan kypaj kye
qerman.
17 Qa at jun xjal aj at tidi'
tetz tzani twitz tx'o'tx' b'ix
n'ok te'e' jun ab'l tetz pre-
sis jun onb'il ti'j jun tidi' aj
npaltin tetz, per qa k'onti'l
n'ok lo'et tk'u'j ti'j, ikxji te
aj xjalni k'onti'l nqet tgani'
te junky iktza' te Qtata Dios
nqet tgani'.
18 Etetz nk'wa'al, k'on qet
qgani' jun ab'l qetz a'ox tuky'i
qtzi', sinoke intqet qyek'u'
tuky'i jk'ulb'en b'ix tuj jun
tume'l b'an'ax.
19 Ikxji owelal qniky' eq'i' te
b'an'ax qitza', b'ix oqna'o'tz
galan tuj qanim tuj twitz
Qtata Dios,
20 qa derepent te qanim ny-
olin jun tidi' qi'j, komo te
Qtata Dios mas nim tajwalil
twitz te qanim b'ix tetz teb'en
kyaqil.
21 Erman aj ganimix witza',
qa te qanim k'onti'l nyolin
jun tidi' qi'j, ntons b'a'n tzan
qna'on galan ato' tuj twitz
Qtata Dios,
22 b'ix ikxji kyaqil aj oxe'l
jqani' qetz tuky'i'l otzajel tsi'
tzan tpaj nqet qoksla' te aj
okaj tq'uma', b'ix njk'ulu' ik-
tza' tetz tgan.
23 B'ix aj ntzani te aj okaj
tq'uma': Tzan qokslan ti'j Je-
sukrist aj tk'wa'al tetz, b'ix
tzan tqet qgani' qib'x iktza'x
okaj tq'uma'.*

* **3:11** Wnch 13:34; 15:12 * **3:12** Gén 4:8 * **3:14** Wnch 5:24 * **3:16** Wnch 15:13 * **3:23** Wnch 13:34; 15:12,17

24 B'ix te xjal aj nqet toksla' te aj okaj tq'uma', k'onti'l nkaj tkola' te Qtata Dios, b'ix te Qtata Dios atqet tuky'i'l. B'ix te tume'l titza' n'el qniky' qa tetz atqet quky'i'l a te ntzani: Tetz oje tzaj tswa' te Txew tuj qanim.

4

Te Tume'l Titza' Tzan Tel Qniky' Kyi'j Kye Aj Nya'tx B'an'ax Kyitza'

1 Erman aj ganimix witza', k'on xik etoksla' kyyol kye aj nkyq'uma' qa kyetz nyolin Qtata Dios kyuky'i'l, sinoke intqet eb'isu' aj nkyyoli' tzan tel eniky' qa a te Txew Dios atqex tuj kyanim qa nya'txji. Komo twitz ja tx'o'tx'ni ate' ky'ila'j aj nkyq'uma' qa kyetz aj yolil tyol Dios-e' per nya'tx b'an'ax kyitza'.

2 Ikxjani etetz b'a'n tzan tel eniky' qa b'an'ax a te Txew Dios nyolin: Ab'l aj ntq'uma' qa te Jesukrist owul tzani twitz tx'o'tx' b'ix tetz xhchi'jel b'an b'an'ax xhchi'jel xjal tuq, tetzji aj te Qtata Dios.

3 Yatzun ab'l te aj ntq'uma' qa te Jesukrist k'onti'l owul b'ix k'onti'l tuq xhchi'jel b'an b'an'ax, tetzji nya'tx aj te Qtata Dios, sinoke tetz txew aj te tajq'oj te Qajaw Jesukrist, te tajq'oj aj oje tz'ok echa'o' owulel b'ix ajna'l oje tzul, atqet tzani twitz tx'o'tx'.*

4 Nk'wa'al, etetz a'ix aj te Qtata Dios b'ix etetz oje kyeqet etitza' [kye aj la'j-e'ni], tzan tpaj te [Txew Dios] aj atqet exol etetz mas nim tajwalil twitz te [Tajaw Choj] aj atqet kxol kye aj te twitz tx'o'tx'.

5 Kyetz q'apo' kyib' tuj tq'ab' te ja twitz tx'o'tx'ni, astilji cha nkyeyolin ti'j aj nb'aj twitz ja tx'o'tx'ni, b'ix kye txq'anky aj cha twitz ja tx'o'tx'ni, n'ok ksi' kywi' kyi'j.*

6 Qetz a'o' aj te Qtata Dios, b'ix kye aj kyotzqi' Qtata Dios n'ok ksi' kywi' qi'j, yatzun kye aj nya'tx a'e' aj te Qtata Dios k'onti'l n'ok ksi' kywi' qi'j.* Ikxji n'el qniky' [ab'le' kye aj] te tume'l b'an'ax b'ix [ab'le' kye aj] te nya'tx b'an'ax.

Tzan Tpaj Te Qtata Dios, B'a'n Tzan Kyqet Qgani' Kye Txq'anky

7 Erman aj ganimix witza', intqet qgani' qib', tzan tpaj te tume'l titza' tzan tqet qgani' junky ntzaj tuky'i Qtata Dios. Te aj nqet tgani' junky, tetz jun tk'wa'al Qtata Dios b'ix tetz oje tok totzqila' Qtata Dios.

8 Te aj k'onti'l nqet tgani' ab'l tetz, tetz mina' tok totzqila' Qtata Dios, komo te Qtata Dios nkyeqet tgani' kye xjal.

9 Te Qtata Dios oqet tyek'u' titza' tuq tetz b'an nqo-qet tgani' stzajlen tlajo' te Tk'wa'al tzani twitz tx'o'tx', te tk'wa'al aj cha jun tuq, b'ix

* **4:3** Mat 7:15; 2Wnch 7 * **4:5** Wnch 15:19 * **4:6** Wnch 8:47 * **4:9** Wnch 3:16

otzaj tlajo' tzan qanq'in qetz
tzan tpaj tetz.*
10 Ikxjani atok titza' te
Qtata Dios nqoqet tgani':
Nya'tx tzan tpaj-wit a'o' qetz
tb'ay oqet qgani' te Qtata
Dios, sinoke a tetz oqet tgani'
a'o' tb'aya' b'ix otzaj tlajo'
te Tk'wa'al tzan tkamik te
chojb'il te qchoj.
11 Erman aj ganimix witza',
komo te Qtata Dios oqet tgani'
a'o' ikxji, ax qetz presis tzan
tqet qgani' qib' qxolx.
12 Nijunwt ab'l oje tz'ok e'en
te Qtata Dios,* per qa qetz
oqtel qgani' qib' qxolx, ntons
te Qtata Dios atqet qxol, b'ix
titza' tetz nqoqet tgani', ax
ikxji nkyeqet qgani' txq'anky.
13 Ikxjani te tume'l titza'
n'el qniky' qa nqob'et tuky'i'l
b'ix tetz quky'i'l: Tetz oje tzaj
tsi' te Txew tuj qanim.*
14 B'ix a'o'xk qetz oje tz'ok
qen b'ix nxik jq'uma' te Qtata
Dios oje tzaj tlajo' te Tk'wa'al
te kolol kye xjal twitz tx'o'tx'.*
15 Ab'l aj ntq'uma' qa te Je-
sus Tk'wa'al Qtata Dios, ntons
te Qtata Dios atqex tuj tanim
b'ix tetz atqet tuky'i Qtata
Dios.
16 B'ix qetz oje tz'el qniky',
b'ix nqoksla', te Qtata Dios
nqoqet tgani'. Te Qtata Dios
b'a'n ganin xjal. Ab'l aj
k'onti'l nkaj tsi' tzan kyqet
tgani' txq'anky ntons nb'et
tuky'i Qtata Dios b'ix te Qtata
Dios atqex tuj tanim.
17 Ikxji kyeb'ayle' mas
nkyeqet qgani' txq'anky, b'ix
oj tul te jwisy, wit'lik jk'u'j
ti'j tzan tpaj qetz nqob'et
twitz te ja tx'o'tx'ni iktza'x te
Jesukrist.
18 Tzan tpaj ganimo' tzan
Qtata Dios, k'onti'l nqoxob',
komo npon tnajsa' kyaqil
xob'alj tzan tpaj te Qtata Dios
nqoqet tgani' b'an b'an'ax;
komo te xob'alj at xhcho'nal
eq'i' titza', b'ix ab'l aj nxob'
mina' tok totzqila' titza' te
Qtata Dios nqoqet tgani'.
19 Qetz nqet qgani' te Qtata
Dios tzan tpaj tetz oqet tgani'
a'o' tb'aya'.
20 Qa at ab'l ntq'uma',
“Wetz nqet ngani' Qtata
Dios,” per qa n'ok tajq'oja'
jun ab'l tetz, tetz cha jun la'j.
Komo jun xjal aj k'onti'l nqet
tgani' jun ab'l tetz aj n'ok te'e',
ax k'onti'l nqet tgani' Qtata
Dios aj k'onti'l n'ok te'e'.
21 Iktza'x oje kaj q'uma' te
qetz ikxjani: Ab'l aj nqet
tgani' Qtata Dios, ax intqet
tgani' jun ab'l tetz.*

5

1 Ab'l aj ntoksla' qa te Je-
sus ajixk tetz te Krist Aj Joy-
omajkix Tuq, tetz jun tk'wa'al
Qtata Dios. B'ix ab'l aj nqet
tgani' te K'wa'lon, ax nqet
tgani' te Tk'wa'al.
2 Ikxjani te tume'l titza'
n'el qniky' qa nkyeqet qgani'
kye tk'wa'al Qtata Dios: Nqet
qgani' te Qtata Dios b'ix nqet
qoksla' te aj okaj tq'uma'.
3 Komo oj tqet qgani' Qtata
Dios telponx tzan tqet qok-

* **4:12** Wnch 1:18 * **4:13** Rom 8:9; 1Wnch 3:24 * **4:14** Wnch 3:17 * **4:21** Mat 5:44-45; Mak 12:29-31

sla' aj ntzaj tq'uma', b'ix te aj
ntzaj tq'uma' nya'tx jun tidi'
aj b'an kwest te qetz.*
4 Komo kyaqil kye aj nkye'ok tk'wa'al Qtata Dios,
kyetz nqet te nya'tx galan kyitza', b'ix qetz tzan tpaj
toklen wit'let jk'u'j ti'j Qajawil oje qet te nya'tx galan qitza'.
5 ¿Ab'l te aj nqet te nya'tx
galan titza'? A'ox te aj ntok-
sla' qa te Jesus Tk'wa'al Qtata
Dios.

Qeb'enky Alkyetz Te B'an'ax Ti'j Te Tk'wa'al Qtata Dios

6 Te ja Jesusni a tetz te aj
owul b'ix ojaw si' a' twi' b'ix
owel xhchiky'el aj tkamik,
nya'tx a'ox ojaw si' a' twi',
sinoke ojaw si' a' twi' b'ix ax
owel xhchiky'el aj tkamik. Te
Txew Dios a tetz te aj ny-
olin te b'an'ax ti'j ntzani [tuj
qanim], tzan tpaj te Txew
Dios nyolin tume'l.
7 Komo ate' ox kye aj nkyey-
olin te b'an'ax ti'j:*
8 Jun, te Txew Dios, b'ix
yaji aj tjawlen si' a' twi', b'ix
te junky aj telen xhchiky'el
aj tkamik, b'ix kyoxil parej
nkyeyolin.
9 Qa galan tzan qokslan
aj nkyq'uma' kye xjal, ntons
mas nim toklen te aj ntq'uma'
te Qtata Dios twitz kyyol
kye xjal, b'ix te Qtata Dios
oje yolin te tume'l ti'j te
Tk'wa'al.*
10 Ab'l te aj n'okslan ti'j te
Tk'wa'al Qtata Dios, tuj tan-
imx nyolin b'an'ax ikxji. Per
yatzun te aj k'onti'l n'okslan
ti'j Qtata Dios, tetzji ntq'uma'
iktze'xtzun te Qtata Dios jun
la'j, tzan tpaj k'onti'l nxik tok-
sla' aj oje tzaj tq'uma' Qtata
Dios ti'j te Tk'wa'al.
11 Aj ntzani te aj oje tzaj
tq'uma': Tetz oje tzaj tsi' jun
qanq'in te jun-ele'x, b'ix te
ja qanq'inni tzajnaq tuky'i te
Tk'wa'al.
12 Ab'l aj galan atqet
tuky'i te Tk'wa'al Dios, at
jun tanq'in; yatzun te aj
nya'tx galan atqet tuky'i te
Tk'wa'al Qtata Dios, k'onti'l
jun tanq'in.*
13 Wetz nqet ntz'ib'a' kyaqil
ntzani te etetz aj nkx'okslan
ti'j Tk'wa'al Qtata Dios, tzan
tok echa'o' at jun etanq'in te
jun-ele'x.*
14 B'ix qetz b'an wit'lik
jk'u'j, qa oxe'l jqani' jun tidi'
tuky'i'l iktza'x tetz tgan, tetz
ntzaj tsi' twi' qi'j, oqotzajel
xhcha'o'.
15 B'ix qa qeb'en tetz ntzaj
xhcha'o' aj ma'tx xik jqani'
tuky'i'l, ntons ax qeb'en ma'tx
stzaj tsi' qetz te aj ma'tx xik
jqani' tuky'i'l.*
16 Qa at ab'l n'ok ten jun
qerman njoyon choj iktza'

* **5:3** Deu 30:11; Mat 11:30; Wnch 14:15; 2Wnch 6 * **5:7** Kye tz'ib'on oqtxi', atqet owok ktz'aqsa' kab'e'ky yol tmankb'il ja taqan ntzani, b'ix nyolin ikxjani: Komo ate' ox kye aj nkyeyolin te b'an'ax tuj ka'j ti'j Jesukrist: te Qtat, te Tyol, b'ix te Txew, b'ix kye ja ox ntzani cha jun-e'. B'ix twitz tx'o'tx' ax ate' oxtky kye aj nkyeyolin ti'j. * **5:9** Wnch 5:32-37; 8:18 * **5:12** Wnch 3:36 * **5:13** Wnch 20:31 * **5:15** Mat 7:7-11; Luks 11:9-13; Wnch 15:7,16; 16:23-24; 1Wnch 3:21-22

choj aj k'onti'l nqoxik tin
tuj jkamiky, a tgan tzan
txnaq'tzan ti'j aj qermanji,
b'ix ikxji te Qtata Dios otzajel
tsi' tanq'in te qerman. Ax at
choj aj nqoxik tin tuj jkamiky,
per wetz k'onti'l nxik nq'uma'
tzan qxnaq'tzan ti'j jun aj
nk'ulun te nini.
17 Kyaqil jk'ulb'en aj nya'tx
galan, te nini choj, per ax at
choj aj k'onti'l nqoxik tin tuj
jkamiky.
18 Ax qeb'enky ab'l aj n'ok
jun tk'wa'al Qtata Dios, ya
k'onti'l njoyon choj, tzan
tpaj te Tk'wa'al Qtata Dios
nk'ulun kwent tetz, b'ix te
Tajaw Choj k'onti'l jun tidi'
b'a'n tzan tok tk'ulu' ti'j.
19 Qetz aj a'o' te Qtata Dios,
qetz qeb'enky kyaqil kye xjal
aj twitz tx'o'tx' akyeqet tuj
tq'ab' te Tajaw Choj.
20 B'ix ax qeb'enky te
Tk'wa'al Qtata Dios oje tzul
b'ix oje tzaj tsi' jun qnab'l
tzan tok qotzqila' te [Qtata
Dios aj] b'an'ax, b'ix qetz
mojb'a' qib' tuky'i Tk'wa'al
tetz, aj Jesukrist. A tetz te
Dios b'an b'an'ax b'ix a tetz te
aj ntzaj swan qanq'in te jun-
ele'x.*
21 Etetz nk'wa'al, intok esi'
enab'l kyi'j kye aj nya'tx dios
b'an b'an'ax.

* **5:20** Wnch 17:3

Te Tkab'i' U'j Stz'ib'en Wa'nch

Jun Limb'il

1 Wetz aj tijxjal a'in [aj at wajwalil kxol kye qerman], wetz nqet ntz'ib'a' ja u'jni te yatz nan,* yatz aj joyomich [tzan Qtata Dios], b'ix ax nqet ntz'ib'a' kye awal. Wetz nkxqet ngani' b'an b'an'ax, b'ix nya'tx a'ox wetz sinoke ax nkxqet kygani' kyaqil kye aj oje tz'ok kyotzqila' te tume'l b'an'ax.

2 Nkxqet qgani'na tzan tpaj te tume'l b'an'ax aj atqex tuj qanim b'eyx te jun ele'x.

3 Te Qtata Dios b'ix te Qajaw Jesukrist aj Tk'wa'al, otzajel ksi' jun nim b'an galan qajsik, b'ix owokel lo'et kyk'u'j qi'j, b'ix oqtel kchewsa' jk'u'j, b'ix oqtel kyk'ulu' te ntzani tuj tume'l b'an'ax b'ix iktza'x nqoqet kygani'.

A Tgan Tzan Tqet Qgani' Qib' Qxolx

4 Wetz b'an nkyinchalaj kyoklen we'e' junjun kxol kye awal nkyeb'et tuj tume'l iktza'x okaj tq'uma' te Qtata Dios qetz.*

5 Ajna'l nan, ngan tzan tqet nwitz awitz, per te aj oqtel ntz'ib'a' nya'tx jun yol aj mina' tok acha'o', sinoke axkix aj ojk'amoj b'an tb'ayel ikxjani: Intqet qgani' qib' qxolx.*

6 B'ix ikxjani titza' tzan tqet qgani' qib': A tgan tzan qb'et tuj tume'l iktza' okaj tq'uma' [te Qtata Dios]. Aj ntzani te aj okaj tq'uma' iktza'x owok echa'o' atx b'an oqtxi' tzan eb'et tuj tume'l ikxji.*

K'onti'l Tzan Tkaj Jkola' Txnaq'tzb'en Jesukrist

7 [Nxik nq'uma' ntzani tzan tpaj] oje kye'ex [qxol] ky'ila'j xjal aj nkye'eq'in txq'anky xjal, kyetz k'onti'l nkyoksla' qa te Jesukrist owul iktza'x jun xjal b'an b'an'ax. Jun xjal ikxji, tetz cha jun eq'il xjal b'ix jun tajq'oj te Qajaw Jesukrist.*

8 Intok esi' waq enab'l tzan k'on tponaj exol etetz kyaqil te galan aj owok exol tzan tpaj qaq'umb'en, sinoke tzan ek'amon kyaqil te aj b'an galan.

9 Ab'l aj nkaj tkola' te tume'l b'an b'an'ax b'ix ya k'onti'l nqet toksla' te txnaq'tzb'en Krist, tetz k'onti'l nb'et tuky'i Qtata Dios; per yatzun te aj k'onti'l nkaj tkola' te txnaq'tzb'en Krist, te nini nb'et tuky'i Qtata Dios b'ix tuky'i Tk'wa'al [aj Jesukrist].*

10 Qa at ab'l tzpon exol b'ix nxnaq'tzan junky tidi' aj nya'tx tume'l iktza'x ja

* **1:1** Ax: te yatz b'i'xh. Oqtxi' atqet nxik ksama' tuq u'j te jun b'uch'uj qerman b'ix tuj te u'j cha nyolin tuq iktza' te u'j te jun "b'i'xh" tzan txik ksama' jun tpakb'alil ewj kyi'j kye kyajq'oj. B'ix tuj te u'j cha nyolin tuq kyi'j kye qerman iktza' tal te b'i'xh.

* **1:4** 3Wnch 3 * **1:5** Wnch 13:34; 15:12,17 * **1:6** Wnch 14:15,23-24; 1Wnch 5:3 * **1:7** Mat 7:15; 1Wnch 2:18; 4:1-3 * **1:9** 1Wnch 2:22-23; 4:15

xnaq'tzb'enni, k'on ek'amoj
tuj ejay b'ix k'on kxliman tetz
[iktza' jun qerman],
11 komo ab'l aj owokel li-
man tetz [iktza' jun qerman],
ntons ax tetz nxik tsamo'
tib' tuky'i te aj nya'tx galan
ntk'ulu'.

Jun Kawb'il

12 Wetz at tidi'chq tzan
txik nq'uma' etetz, per k'on
ngan tzan txik nq'uma' cha
tuj u'j. Wetz lo'ik nk'u'j tzan
npon e'el etetz b'ix ngan yolin
nwitzale' etuky'i'l,* ikxji tzan
qchalaj b'an byenech.
13 [B'ix yatz nan], jun
limb'il te yatz tzan kye tal
awerman aj joyo' [tzan Qtata
Dios].

* **1:12** 3Wnch 13-14

Te Toxi' U'j Stz'ib'en Wa'nch

Jun Limb'il

1 Wetz aj tijxjal a'in [aj at wajwalil kxol kye qerman], wetz nqet ntz'ib'a' ja u'jni te yatz wamiw Gay* aj b'an b'an'ax ajb'ila' a'ich witza'.

2 Yatz erman aj b'an ganimich, wetz nkyinxnaq'tzan tuky'i Qtata Dios tzan tel galan kyaqil awuky'i'l iktza'x te galan n'ok tuj awanim, b'ix tzaj tsi'xwit jun axwinqlal.

3 Wetz nim nkyinchalaj tuq aj kyul txq'an qerman b'ix otzaj kyq'uma' kyaqil titza' yatz nchb'et, qa yatz k'onti'l nkaj asi' tzan ab'et tuj te tume'l b'an'ax.*

4 Wetz k'onti'l junky tidi' aj mas nkyinchalaj ti'j sinoke oj tok ncha'o' qa kye nk'wa'al* nkyeb'et tuj te b'an'ax.

Qo'onen Kyuky'i Kye Qerman Laq'chik Xjal Aj Nkye'ul Pakb'on Qxol

5 Yatz erman aj ganimich, galan nchk'ulun tzan k'on kaj asi' tzan awonen kxol kye qerman b'ix mas kyuky'i kye aj [laq'chik xjal aj nkyepon exol b'ix] nya'tx otzqi'mj-e'.

6 Kyetz oje xik kyq'uma' kywitz kkyaqil kye qerman titza' yatz nkyeqet agani'. Galan qa yatz nlay kaj asi' tzan awonen kyuky'i'l tuky'i te aj presis te kyetz, iktza' te Qtata Dios tgan, b'ix ikxji b'a'n tzan kxik galan tuj kyb'ey.

7 Komo kyetz e'ex [tuj kyamaq' tzan kypakb'an] tzan tpaj nqet kygani' [te Qajawil], b'ix k'onti'l ma'tx ktzoqpij tzan kyok one' tzan kye aj k'onti'l nkye'okslan.

8 Astilji a'o' qetz presis tzan jk'amon kye qerman aj iktza' kyetz, tzan qonen kyuky'i'l tzan kypakb'an te b'an'ax.

K'onti'l Tzan Tel Qin Kyi'j Txq'anky Te Aj Nya'tx Galan Nkyk'ulu'

9 Wetz oje xik nsama' jun u'j kye kyaqil qerman tzi, per te Diótrefes aj mer tgan tzan tok tetz tb'ay kxol kye qerman, tetz k'onti'l nqoqet toksla'.

10 Astilji qa okyinpoyon wetz tzi, okyinyoliyon kyuky'i kye qerman titza' tetz tidi'chq yol njaw b'antik titza', tidi'chq njaw tnik'o' qi'ja. B'ix pyor twitz nini, tetz k'onti'l nkyeqet tk'amo' kye qerman aj nkyepon, b'ix kye qerman tzi aj kygan tzan kyqet kyk'amo', tetz k'onti'l nstzoqpi' tzan kyk'ulun ikxji, qa kyetz nkyek'ulun ikxji ntons nkye'ex tlajo' kxol.

11 Yatz erman aj ganimich, k'on tz'el awin yatz aj nya'tx galan nqet yek'u' awitz, sinoke a'ox aj galan. Ab'l aj nk'ulun tume'l, te nini nb'et tuky'i Qtata Dios; yatzun te aj

* **1:1** Kya 19:29; Rom 16:23; 1Kor 1:14 * **1:3** 2Wnch 4 * **1:4** “K'wa'al” tuj ja taqanni telponx kye aj oxik nxnaq'tza' te tpakb'alil ti'j te Qajaw Jesus kyetz. * **1:11** 1Wnch 2:29; 3:6-10

nk'ulun nya'tx galan, te nini
k'onti'l totzqi' Qtata Dios.*
12 Kyaqil nkyeyolin galan
ti'j te Met, b'ix tetz nk'ulun
ikxtza'x te Tyol Qtata Dios
nyolin. Ax qetza ax nqoy-
olin galan ti'j tetz, b'ix yatz
aweb'en tume'l nqoyolin.

Jun Kawb'il

13 Wetz at tidi'chq tzan txik
nq'uma' yatz per k'on ngan
tzan txik nq'uma' cha tuj u'j
14 tzan tpaj lo'ik nk'u'j nlay
kyinnachq'in tzan npon e'el
yatz b'ix ngan yolin nwitzale'
awuky'i'l.*
15 Qet chewsa'xwit ak'u'j.
Kye tal awanab' nkyesaman
jun limb'il te yatz.

* **1:14** 2Wnch 12

Te U'j Stz'ib'en Juds

Jun Limb'il

1 Wetz a'in Juds, q'apo' wib' nkyin'aq'unan te Jesukrist b'ix a'in titz'in te Chaw,* wetz nqet ntz'ib'a' ja u'j ntzani te etetz aj uk'lemix b'ix ganimix nim tzan te Qtata Dios b'ix kolomix tzan te Qajaw Jesukrist.

2 Tz'okxwit lo'et tk'u'j Qtata Dios eti'j b'ix qetxwit xhchewsa' ek'u'j b'ix kxqetxwit tgani' nim.

Ikxjani Titza' Tzan Tel Qniky' Kyi'j Kye Aj Nya'tx Tume'l Nkyexnaq'tzan

3 Etetz waq erman aj b'an ganimix tzan Qtata Dios, wetz ngan tuq tzan tqet ntz'ib'a' te etetz ti'j te tume'l titza' nqokolet parej qkyaqil. Per ajna'l n'ok wen b'an presis tzan tqet ntz'ib'a' tzan nnimsan ek'u'j ch'in tzan tqet ekolo' tuky'i jun tk'u'jlal te tume'l aj ja' wit'lik jk'u'j, te tume'l aj otzaj q'apo' qetz aj pawamo' te Qtata Dios.

4 Komo ate' junjun xjal oje tz'ox ksamo' kyib' qxol cha la'j-e', a'e' aj atx b'an oqtxi' eb'ajkaj swa' tzan kxik si' tuj il. Kye ja xjal aj k'onti'l Dios tuj kywitzni, te galan aj nk'ulun te Qtata Dios qxol n'oken kyitza' cha tzan kyk'ulun tidi'chq nya'tx galan, b'ix n'el kyik'o' te Qajaw Jesukrist aj a'ox tetz at nim tajwalil ti'j kyaqil.

5 Anke etetz eteb'en kyaqil ntzani, wetz ngan tzan stzaj nna'o' te etetz te ja ntzani: Te Qajaw aj kyetz teq'i' kye qijajil Israel tuj Ejipt, aj kyqet tkolo' kyi'j kye xjal txini,* otk'uluj tzan kyponaj kye [qijajil] aj k'onti'l eb'aj'okslan ti'j.*

6 B'ix ax ikxji otk'uluj kyuky'i kye ángel aj k'onti'l eb'ajqet ten tuj kyluwar ja' ojetq kykaj si' sinoke okaj kykola' kyluwar, b'ix astilji te Qtat oje kyekaj tsi' te junele'x tuj jun luwar aj b'an xop max oj tul te jwisy.

7 B'ix ax ikxji oky'ik kyi'j kye aj Sodom b'ix Gomor b'ix kye txq'anky amaq' qaynin tzi aj ja' kye xjal cha nkyek'ajajin tuq b'ix pur xhq'e-e' tuq.* Astilji owok kyen twitz xhcho'nal tzan kyten iktza' jun yek'b'il kyi'j kye aj owokel kyen twitz te nim q'aq' aj k'onti'l nqextzaj.

8 B'ix anke oje ky'ik kyaqil nini, yatzun kye ja xjal ajna'lni cha nkyeximan, tidi'chq nya'tx galan nkyk'ulu' tuky'i kchi'jel, n'el kyik'o' kyaqil aj at kyajwalil, b'ix nkyeyolin b'an nya'tx galan kyi'j kye [ángel] aj at nim kyajwalil tuj ka'j.

9 Yatzun te Migel, aj ángel aj mas nim tajwalil, tetz aj nq'ojin tuq* tuky'i te Tajaw

* **1:1** Mat 13:55; Mak 6:3; Kya 15:13; Gal 1:19 * **1:5** Exo 12:51 * **1:5** Núm 14:21-23,29-30; 32:10-13 * **1:7** Gén 19:1-24 * **1:9** Dan 10:13,21; 12:1; Tmnk 12:7 * **1:9** Deu 34:5-6

Choj ti'j te xhchi'jel Moisés,* tetz k'onti'l oxik tpoqo', sinoke cha oxik tq'uma' ikxjani: “Qajawxwit xik poqon te yatz.”*

10 Per ajna'l kye ja xjal ntzani, kyetz nkyeyolin b'an nya'tx galan ti'j kyaqil tidi'chq aj k'onti'l n'el kyniky' ti'j, b'ix te aj nkyek'ulun k'onti'l nqet kyb'isu' ti'j, iktza' pur txkup-e', b'ix tzan tpaj nini npon kynajsa' kyib'x.

11 Last-alo kyetz, tzan tpaj oje xik kyin aj owok kyen ti'j Kain.* Oje xik kyin junky b'ey tzan kykamb'an jun twi' kyk'u'j iktza'x te nya'tx galan aj oqet tk'ulu' te Balam,* b'ix iktza'x te Korey, ax ikxji kyetz okyekamel tzan ktz'akal.*

12 Oj ewa'an tzan ena'on tkamlen te Qajawil, kyetz ateqet exol per k'onti'l eb'ajil te kyla'jul tuj kyanim.* Nkyewa'an etuky'i'l per k'onti'l Dios tuj kywitz; cha nkyeb'isun ti'j kyk'u'jx; kyetz iktza' muj aj ch'inwt jab' eq'i' titza', cha nxik eq'i' ja'chq tzan kyaq'iq'; kyetz iktza' tze' aj k'onti'l nkyewitzan, oje kyejatz tx'oqo', b'an kamnaqe';

13 kyetz cha iktza' te nim a' aj npunununun, nxik xtoloq'in,* njaw potx tajsik iktza' te aj n'el kyeq'i' kky'exaw; kyetz naqe che'w aj cha nkyesutin twitz ka'j b'ix cha okyekajel tuj qlolj te jun-ele'x.

14 Te Enok,* aj twuqi' chmanb'aj atx aj taq'len ti'j te Adan, tetz otyolij tyol Qtata Dios kyi'j kyetz ikxjani:

15 “Wetz oxik wen te Qajawil ikja'n tuq stzaj kxol ky'ila'j mil kye aj pawame' a'ox te tetz,* ikja'n tuq stzaj q'umal ab'l at kypaj kxol kyaqil xjal, b'ix tzan kxik tsi' tuj il kye aj k'onti'l tuq Dios tuj kywitz tzan tpaj kyaqil kyk'ulb'en aj b'an nya'tx galan b'ix tzan tpaj kyaqil aj yol nya'tx galan oxik kyq'uma' ti'j tetz.”

16 Ntons kye aj xjalji cha kyyolinqet nya'tx galan ti'j jun tidi' qa galan qatzun nya'txji, cha kswanqet tpaj junky, cha nkyejoyon tzan kyk'ulun iktza' kyetzx kygan, cha kyyolinqet nim b'an galan kyi'jx, b'ix nkyeyolin galan kyi'j xjal cha tzan kyk'amon jun tidi' galan te kyetz kyuky'i'l.

17 Per etetz waq erman aj b'an ganimix, instzaj ena'o' te aj oxik kyq'uma' kye tky'ixel te Qajaw Jesukrist etetz,

18 komo oxik kyq'uma' etetz ikxjani: “Aj ch'inky tponb'aj kyaqil twitz tx'o'tx', kye'ul xjal aj xmayiyon-e', b'ix okyek'uluyon tidi'chq aj nya'tx galan iktza'x kyetz

* **1:9** Zac 3:2 * **1:11** Gén 4:3-9; Ebr 11:4; 1Wnch 3:12 * **1:11** Núm 22:1-35; Tmnk 2:14 * **1:11** Núm 16:1-35 * **1:12** Ax: kyetz iktza' “escollos ocultos” aj telponx jun ab'j tuj te nim a' aj b'a'n tzan tpon tnajsa' jun nim bark, ikxji kye aj xjalji tzan tpaj b'a'n tzan kyk'ulun nya'tx galan kxol kye qerman. * **1:13** Isa 57:20 * **1:14** Gén 5:18,21-24 * **1:15** Mat 25:16-46 * **1:18** 2Tim 3:1-5; 2Xhp 3:3

kygan.”*
19 A'e' kyetz nkyek'ulun
tzan kyqet kypawa' kyib' kye
qerman, cha nkyek'ulun aj
n'el kygani' te kchi'jel, b'ix
kyetz k'onti'l Txew Dios tuj
kyanim.

Ntzani Titza' Tzan Qb'et Cha'oj Kyul Kye Aj Xmayiyon-e'

20 Yatzun etetz waq erman
aj ganimix, pe'eten jwert
tuky'i Qtata Dios aj ja' wit'lik
ek'u'j, pe'exnaq'tzan waq
tuky'i Txew Dios,
21 k'on tz'aj naj ti'j etanim
titza' te Qtata Dios nkxqet
tgani', b'ix pe'etiyon ti'j te Qa-
jaw Jesukrist tzan tpaj n'ok
lo'et tk'u'j eti'j b'ix oxe'l tsi'
jun etanq'in te jun-ele'x.
22 Intok lo'et ch'in ek'u'j
kyi'j kye aj tzunx nna'non
ch'in kyanim,
23 b'ix kyi'j kye txq'anky a
tgan tzan kykolet etitza' tzan
k'on kxik tuj te nim q'aq'.
Yatzun kyi'j kye txq'anky, in-
tok lo'et ch'in ek'u'j kyi'j, per
intok esi' enab'l, intel etik'o'
te nya'tx galan aj nkyk'ulu'
tzan k'on tel etin etetz ikxji.†
24 Ntons te Qtata Dios
aj nkxqet tk'ulu' kwent,
tetz b'a'n tzan tk'ulun tzan
k'on eqet tz'aqik, b'ix tzan
exik teq'i' tzan epon twitz
tetz aj ja' atqet tuky'i nim
xhchqitz'unal, b'ix tzan epon
tuky'i'l tuky'i nim chalajsb'il
b'ix saq etanim.
25 A'ox tetz te Qtata Dios
aj koloyon qi'j tzan tpaj
te Qajaw Jesukrist. In-
tqetxwit jiq'b'a', instenxwit
tetz te twitzale' ti'j kyaqil,
instenxwit tetz te k'ulul man-
dad ti'j kyaqil, instenxwit
tetz tajwalil mas nim twitz
kyaqil. Ikxji atx aj mina' tuq
tb'antik te twitz tx'o'tx', b'ix
instenxwit ikxji ajna'l b'ix
tuj kyaqil tyemp te jun-ele'x.
Ikxji kixi'.

† **1:23** Ax: intel etik'o' te kyq'anaq aj xhb'akla' tzan te kchi'jel.

Te Aj Owok Joto' Tuj Twitz Te Wa'nch

Aj Tok Joto' Jesus Tuj Twitz Wa'nch

1 Bwen, te ja ntzani jun tpakb'alil aj oxik tyek'u' te Qtata Dios te Jesukrist ti'j te aj oky'el naj, tzan txik tq'uma' tetz kye aj q'apo' kyib' nkye'aq'unan te tetz. Yatzunji tetz otzaj tlajo' jun ángel tzan stzaj tq'uma' te ntzani tuky'i Wa'nch aj q'apo' tib' n'aq'unan te Qtata Dios.

2 B'ix yaji, te Wa'nch oxik tq'uma' tume'l ti'j te tyol Qtata Dios b'ix ti'j Jesukrist b'ix kyaqil aj owok joto' tuj twitz.

3 Galanx-alo te aj njaw te'e' te ja tyolb'en Qtata Diosni b'ix galanx-alo kye aj nkyecha'on ti'j b'ix nqet kyoksla' te aj tz'ib'ankajni, komo ch'inky tpon or [tzan tpon kyaqil ntzani].

4 Bwen, wetz a'in Wa'nch nqet ntz'ib'a' te etetz aj wuq* b'uch'uj qerman a'ix aj atikxqet tuj tkwentil Asy. Tzaj si'xwit jun nim b'an galan etajsik b'ix qetxwit chewsa' ek'u'j tzan Qtata Dios aj atqet kixi' b'ix aj atqet tuq tb'aya' b'ix tzul junky'el,* tetz kyuky'i kye wuq txew aj akyeqet twitz twit'lel aj ja' nk'ulun mandad.

5 B'ix ax te Jesukrist ntzaj tsi' ja tpakb'alilni te etetz, tetz aj k'onti'l nkaj tsi' tzan tyolin b'an'ax. A tetz te tb'ay aj ojaw anq'in kxol kye kamnaq,* b'ix mas nim tajwalil kywitz kye kywitzale' k'ulul mandad tzani twitz tx'o'tx'.* Tetz nqoqet tgani' nim b'ix otkolpij a'o' ti'j qchoj telen xhchiky'el [aj tkamik],

6 b'ix otk'uluj tzan jkaj tuj tq'ab' b'ix tzan qox twitz Qtata Dios na'ol tetz,* aj Stat tetz. Intqetxwit jiq'b'a', b'ix instenxwit tetz te k'ulul mandad ti'j kyaqil te junele'x. Intky'ikxwit ikxji.

7 Intok esi' enab'l ti'j te ja ntzani: Tetz tzul tuj muj* b'ix oxe'l e'e' tzan kyaqil xjal b'ix tzan kye aj eqet kansan tetz,* b'ix kyaqil kyijajil xjal twitz tx'o'tx' okye'oq'el b'ix oxe'l kyanim tuj b'is.* Ikxji oky'el.

8 Te Qajaw oje tq'umaj ikxjani:* «Wetz a'in te tb'ay b'ix a'in te tmankb'il;† (a'in wetz nkyin'aq'san kyaqil b'ix a'in wetz nkyinmankunsan kyaqil;)‡ wetz akyinqet [ajna'l] b'ix akyinqet tuq tb'aya' b'ix kyin'ul junky'el

* **1:4** Ate' tuq txq'anky b'uch'uj qerman tuj Asy, per ja u'jni a'ox nyolin kyi'j wuq; Kol 1:2; 4:13; Kya 20:5; 2Kor 2:12. * **1:4** Exo 3:14 * **1:5** Kya 26:23; Kol 1:18 * **1:5** Sal 89:27 * **1:6** Exo 19:6; 1Xhp 2:5,9; Tmnk 5:10; 20:6 * **1:7** Dan 7:13; Mat 24:30; Mak 13:26; Luks 21:27; 1Tes 4:17 * **1:7** Zac 12:10; Wnch 19:34,37 * **1:7** Zac 12:10-14; Mat 24:30 * **1:8** Tmnk 21:6; 22:13 † **1:8** Ax: te Alfa b'ix te Omega. Alfa tb'i te tb'ay letr kxol kyaqil kye letr tuj yol gryeg, b'ix Omega tb'i te tmankb'il letr. ‡ **1:8** Kye tz'ib'on oqtxi', atqet oqet ktz'ib'a' aj ja' nyolin ikxjani b'ix atqet k'onti'l. * **1:8** Tmnk 1:4; 4:8; 11:17

[tzani twitz tx'o'tx'],* a'in wetz aj mas nim wajwalil twitz kyaqil.»

Aj Tjaw Kanet Jesukrist Tuj Twitz Te Wa'nch Tuj Pátmos

9 Wetz a'in Wa'nch, wetz a'in jun eterman b'ix jun etuky'i'l ti'j te xhcho'nal aj n'ok qen, b'ix junch'in aqoqet tuj tq'ab' te Qajawil b'ix junx qkyaqil nqo'ipan tidi'chq tuky'i qpasens. Wetz akyinqet tuq Pátmos, aj tx'o'tx' tuj te nim a'. Akyinqex tuq [pres] tzi tzan tpaj [npakb'en ti'j] te tyol Qtata Dios b'ix te b'an'ax ti'j te Jesus.

10 Wetz tuj jun q'ij aj q'ij tzan qna'on Qajawil, oqet te Txew Dios wajsik b'ix oxik ncha'o' wi'ajx jun xjal nq'olb'en tuq kongan iktza' twi' jun trompet.

11 Ntyoli' tuq ikxjani:§ «Intqet atz'ib'a' tuj jun u'j kyaqil aj nxik awenni, b'ix intxik asama' kye wuq b'uch'uj qerman: kye aj Efeso, b'ix kye aj Esmirn, b'ix kye aj Pérgamo, b'ix kye aj Tyatir, b'ix kye aj Sárdis, b'ix kye aj Piladelpy, b'ix kye aj Lawdisey.»

12 Ntons in'aj meltz'jik tzan txik wen ab'l tuq te aj nyolin wuky'i'l. B'ix ya ma kyin'aj meltz'jik, oxik wen wuq tqatel kandel xtx'otx'al oro.

13 B'ix kxol kye aj wuq tqatel kandelni, oxik wen jun mer iktza' xjal.* Atok tuq tq'anaq xluj, nkyaqon tuq max txetoq, b'ix atok tuq jun tk'alel nqet twitz.*

14 Te stzamal twi' b'an txame'y b'an saq iktza' saqsb'aqon,* b'ix kye tb'aq' twitz [nkyetxaqtxon] naqe toq q'aq'.

15 Kye toq iktza' k'uxb'il brons b'an nswoye' iktza' pateme', b'ix titza' nyolin iktza' twi' jun nim a' tib'x nxojin.*

16 Tuj tb'anq'ab' akyeqet tuq wuq che'w, b'ix tuj stzi' n'etz tuq jun machit kansb'il* b'ix kykab'il palaj at te', b'ix tetz twitz iktza' q'ij b'an xhqitz'un.

17 Ya ma xik wen, b'eyx inqet mejlet naj txe' toq b'ix wetz iktza' inkamik [tzan nxob'al]. Per tetz oqet tsi' tb'anq'ab' wajsik, otzaj tq'uma' wetz ikxjani: «K'on txob'. Wetz akyinqet tuq atx aj b'an tb'ay oqtxi', b'ix akyinqet te jun-ele'x,*

18 b'ix itz'ojin te jun-ele'x; jun-el inkamik per ajna'l itz'ojin te jun-ele'x. Wetz at wajwalil ti'j te kamikyj b'ix ti'j aj ja' akyeqet kyanim kye kamnaq.*

19 Intqet atz'ib'a' najji te aj ma tz'ok awen, b'ix ti'j te aj at, b'ix ti'j te aj oky'el mas yaj oj tky'ik kyaqil ntzani.

20 Ntons te ntzani telponx te aj k'onti'l n'el aniky' kyi'j

§ **1:11** Junjun u'j Tu'jal Dios b'an oqtxi' ax nyolin ikxjani: Wetz a'in te tb'ay b'ix a'in te tmankb'il, a'in wetz nkyin'aq'san kyaqil b'ix a'in wetz nkyinmankunsan kyaqil. * **1:13** Dan 7:13 * **1:13** Dan 10:5 * **1:14** Dan 7:9; 10:6 * **1:15** Ezq 1:24; Dan 10:6 * **1:16** Tmnk 2:16 * **1:17** Isa 44:6; 48:12; Tmnk 1:8; 2:8; 22:13 * **1:18** Ax: wetz at tal te lamel ti'j te chman q'aq' b'ix ti'j te kamikyj.

kye wuq che'w aj ma kyexik
awen tuj nb'anq'ab', b'ix kyi'j
kye wuq tqatel kandel pur
xtx'otx'al oro: Kye wuq che'w
telponx kye ángel aj kye wuq
b'uch'uj qerman tuj tkwentil
Asy, b'ix kye tqatel kandel
telponx kye wuq b'uch'uj qer-
man txini.»

2

Jun Tpakb'alil Kye Qerman Aj Efeso

1 «Ntons, intqet atz'ib'a' ikx-
jani tuky'i te yolil nmandad*
aj atqet kxol kye qerman aj
Efeso: "Wetz a'in aj akyeqet
wuq che'w tuj nb'anq'ab' b'ix
nkyinb'et kxol kye wuq tqatel
kandel pur xtx'otx'al oro, b'ix
nxik nq'uma' ikxjani:

2 Wetz web'en te aj
etaq'umb'en b'ix te aj
nkxk'ulun, b'ix nkx'ipan
tuky'i nim epasens b'ix
k'onti'l n'etzoqpi' exol etetz
xjal nya'tx galan, b'ix ma'tx
qet eb'isu' tb'aya' kyi'j kye
aj nkyq'uma' qa kyetz a'e'
nky'ixel per nya'tx, b'ix ma'tx
tz'ok eten cha la'j-e'.

3 Ma'tx etipaj twitz xh-
cho'nal tuky'i nim epasens
b'ix kyaqil nini tzan tpaj
etokslb'en wi'j, b'ix k'onti'l
nkxsiktik [tzan etokslan wi'j].

4 Per at jun etil, ajna'l
k'onti'l nkyinqet egani' iktza'
tuq tb'aya'.

5 Astilji instzaj ena'o' tuj
etanim titza' nkxk'ulun tuq
tb'aya', b'ix intjaw eky'ixpu'
enab'lin b'ix intqet ek'ulu' ik-
tza' tuq nqet ek'ulu' tb'aya'.
Qa nlay ntons kyinpon eti'j,
b'ix owelal win tuj tluwar te
aj tqatel ekandel qa mina' tuq
tjaw eky'ixpu' enab'lin.†

6 Per at jun galan aj
n'ek'ulu': Etetz n'el etik'o'
te aj nqet kyk'ulu' kye aj te
b'uch'uj Nicolaítas, kye aj
nkye'el wik'o' wetzky.

7 Ntons etetz aj atok exkyin,
instzaj echa'o' aj ntq'uma'
te Txew Dios te etetz aj
nkx'okslan. Kye aj okyipa'tz
b'ix oqtel te nya'tx galan
kyitza', oxe'l nsi' tzan kylo'on
twitz te tze'* aj ntzaj tsi'
qanq'in tuj ka'j aj ja' atqet te
Qtata Dios."‡

Jun Tpakb'alil Kye Qerman Aj Esmirn

8 Ntons, ax intqet atz'ib'a'
ikxjani tuky'i te yolil nman-
dad§ aj atqet kxol kye
qerman aj Esmirn: "Wetz
akyinqet tuq atx aj b'an tb'ay
oqtxi' b'ix akyinqet te jun-
ele'x. Wetz inkamik b'ix
injaw anq'in junky'el,* b'ix
nxik nq'uma' ikxjani:

9 Wetz web'en kyaqil aj
nya'tx galan nky'ik eti'j, b'ix
kyaqil te emeb'a'ul (per etetz
q'inon a'ix [wuky'i'l]), b'ix
web'en ti'j kyaqil aj b'an
nya'tx galan nkyyoli' kye aj
nkyq'uma' qa kyetz a'e' aj
tijajil Israel per nya'tx b'an'ax

* **2:1** Ax: ángel. † **2:5** Tqatel kandel telponx kyi'j kye qerman (Tmnk. 1:20); b'ix aj tq'umaj te Qtata Dios "owelal win te aj tqatel ekandel" telponx otk'ulu'tz tuq tzan tmankun tzan tok kchimo' kyib'. * **2:7** Gén 2:9; Tmnk 22:2 ‡ **2:7** Ax: paraíso de Dios. § **2:8** Ax: ángel. * **2:8** Isa 44:6; 48:12; Tmnk 1:17; 22:13

sinoke a'e' aj ate' tuj tq'ab' Satanas.

10 K'on kxob' ti'j te aj oky'el eti'j. Oxe'l nq'uma' b'an'ax, te Tajaw Choj ch'inky kyqex tsi' junjun te etetz tuj pres tzan eqet k'ulu' probar, b'ix owokel eten twitz xhcho'nal lajuj q'ij.* K'on kaj esi' tzan etokslan max oj ekamik, b'ix wetz oxe'l nsi' etanq'in te junele'x iktza' jun ekanab'.

11 Ntons etetz aj atok exkyin, instzaj echa'o' aj ntq'uma' te Txew Dios te etetz aj nkx'okslan. Kye aj okyipa'tz b'ix oqtel te nya'tx galan kyitza', kyetz nlay tz'ok kyen twitz te tkab'i' kamikyj.”*

Jun Tpakb'alil Kye Qerman Aj Pérgamo

12 Ntons, ax intqet atz'ib'a' ikxjani tuky'i te yolil nmandad† aj atqet kxol kye qerman aj Pérgamo: “Wetz a'in te aj at te nmachit kansb'il, b'a'n xhju'y b'ix kykab'il palaj at te'.* B'ix nxik nq'uma' ikxjani:

13 Wetz web'en nkxnajan aj ja' atqet twit'lel te Satanas aj ja' nk'ulun mandad, b'ix web'en etetz k'onti'l nkxky'ixwik wi'j, k'onti'l nkaj esi' tzan tok wit'let ek'u'j wi'j, ni aj tkamik te [qerman] Antipas exol, aj b'an k'onti'l tuq nkaj tsi' tzan tyolin b'an'ax wi'j, b'ix yaji oqet kansa' exol [tuj etamaq'] aj ja' nnajan te Tajaw Choj.

14 Per at junjun etil aj ngan tzan txik nq'uma' tzan tpaj tzunx akyeqet exol kye aj eq'i' kyitza' te txnaq'tzb'en Balam, aj oxik xnaq'tza' tzan te Balak tzan kyqet teq'i' kye aj tijajil Israel, tzan txik kywan tuq te aj ojetq xik kyq'apo' kye kyitzb'alil tidi'chq, b'ix tzan kyk'ajajin.*

15 B'ix [junky tidi' aj k'onti'l nqet tuj nwitz] ax tzunx nkyeqet ek'amo' kye aj eq'i' kyitza' te kxnaq'tzb'en kye aj te b'uch'uj Nicolaítas.

16 Intjaw eky'ixpu' enab'lin najji; qa nlay, kyin'ul luwew eti'j b'ix okyinq'ojiyon kyi'j junjun exol aj eq'i' kyitza' te nini, okyinq'ojiyon tuky'i nyol aj naqe jun nmachit kansb'il.*

17 Ntons etetz aj atok exkyin, instzaj echa'o' aj ntq'uma' te Txew Dios te etetz aj nkx'okslan. Kye aj okyipa'tz b'ix oqtel te nya'tx galan kyitza', oxe'l nsi' te wab'j mana aj k'u'u' witza'.* B'ix oxe'l nsi' te junjun kyetz jun ch'i tal ab'j saq b'ix ti'j te ab'j tz'ib'an-ok jun tb'i ak'a'j* aj k'onti'l ab'l otzqilal tetz sinoke a'ox te aj ok'amoyon tetz.”

Jun Tpakb'alil Kye Qerman Aj Tyatir

* **2:10** Lajuj q'ij telponx iktza' nya'tx b'an ky'ila'j q'ij b'ix ja ch'inky omankuyon. * **2:11** Tmnk 20:6,14; 21:8 † **2:12** Ax: ángel. * **2:12** Tmnk 1:16 * **2:14** Núm 25:1-3; 31:16 * **2:16** Tmnk 1:16 * **2:17** Exo 16:14-15 * **2:17** Isa 62:2; 65:15 ‡ **2:18** Ax: ángel.

18 Ntons, ax intqet atz'ib'a'
ikxjani tuky'i te yolil nman-
dad‡ aj atqet kxol kye qer-
man aj Tyatir: “Wetz a'in
te Tk'wa'al Qtata Dios, b'ix
wetz aj naqe q'aq' kye tb'aq'
nwitz§ b'ix kye woq naqe
k'uxb'il brons b'an nswoye'.*
B'ix nxik nq'uma' ikxjani:
19 Wetz web'en te aj
n'ek'ulu' b'ix titza' nkyinqet
egani' b'ix titza' nkyeqet
egani' kye txq'anky, b'ix titza'
n'ok wit'let ek'u'j wi'j, b'ix
web'en titza' nkx'aq'unan
tzan kyten jwert kye qerman
exol, b'ix n'etipa' twitz xh-
cho'nal tuky'i nim epasens,
b'ix te etaq'un aj nqet ek'ulu'
mas tb'anil twitz te aj oje qet
ek'ulu' tb'aya'.
20 Per ax at jun etil aj
ngan tzan txik nq'uma':
N'etzoqpi' tzan txnaq'tzan
kye txq'anky te aj xuj
Jesabel.* Tetz aj ntq'uma'
qa aji jun yolil tyol Dios,
b'ix tzan tpaj txnaq'tzb'en
nkyeqet tz'aqik kye aj q'apo'
kyib' nkye'aq'unan te wetz,
nkyek'ajajin b'ix nkyewa'an
tidi'chq aj q'apomaj kye
kyitzb'alil ti'chq.
21 B'ix oje xik nsi' tyemp
tetz tzan tjaw tky'ixpu'
tnab'lin, per k'on tgan tzan
tkaj tsi' tzan tk'ajajin.
22 Ajna'l wetz oqtel nxon
tuj twatub', b'ix yatzun
kye aj n'ok kyjunb'e' kyib'†
tuky'i'l, kyetz owokel kyen
jun nim xhcho'nal qa nlay
jaw kky'ixpu' kynab'lin ti'j
te aj ntk'ulu' te [Jesabel
kyuky'i'l].
23 B'ix kye aj nkye'ok lapet
ti'j,‡ okyeqtel nkansa'. Ikxji
kyaqil kye aj nkye'okslan
wi'j owokel kchan, wetz n'el
nniky' kyaqil te aj nkyb'isu'
kye xjal tuj kywi' b'ix tuj
kyanim, b'ix oxe'l nsi' te
junjun iktza'x kyk'ulb'en.*

24 Yatzun etetz aj atix
tuj Tyatir, etetz aj k'onti'l
eq'i' etitza' te aj xnaq'tzb'ilj
nya'tx tume'l, etetz aj
k'onti'l nkxk'amon te aj nim
xnaq'tzb'ilj ti'j te Satanas,
oxe'l nq'uma' etetz ya nlay
xik nsi' junky tidi' tzan tqet
ek'ulu'.
25 Per te aj eq'i' etitza' ajna'l,
intxik etin max oj wul wetz.
26 Kye aj okyipa'tz b'ix
oqtel te nya'tx galan kyitza'
max cha'oj tpon te tmankb'il
b'ix oqtel kyk'ulu' te aj
nxik nk'ulu' mandad, wetz
oxe'l nsi' jun kyajwalil tzan
kyk'ulun mandad kyajsik
kyaqil amaq'§
27 tuky'i jun kytortol
k'uxb'il [tzan k'on kykaj
alkawet ti'j nijunwt] iktza'
oj tqet b'uchi' jun bas tx'o'tx'
[tzan te tz'aqol].* B'ix [oxe'l
nsi' jun kyajwalil] iktza'x
te Ntat oje tzaj tsi' wajwalil
wetz,

§ **2:18** Telponx b'a'n tzan txik ten kyaqil tzan k'on tkaj ewj jun tidi'; Tmnk 1:14.
* **2:18** Telponx at nim tbalor; Tmnk 1:15. * **2:20** 1Re 16:31; 19:2; 2Re 9:22
† **2:22** Ax: kye aj nkyek'ajajin tuky'i'l. ‡ **2:23** Ax: kye tal. * **2:23** Sal 7:9; 62:12;
139:1-4; Jer 17:10 § **2:26** Ax: naciones. * **2:27** Sal 2:8-9; Isa 30:14; Tmnk 19:15

28 b'ix oxe'l nsi' kyetz te
che'w aj njakul oj stzaj tx-
eka'j.*
29 Ntons etetz aj atok
exkyin, instzaj echa'o' aj
ntq'uma' te Txew Dios te etetz
aj nkx'okslan."

3

Jun Tpakb'alil Kye Qerman Aj Sárdis

1 Ntons, ax intqet atz'ib'a'
ikxjani tuky'i te yolil nman-
dad* aj atqet kxol kye qer-
man aj Sárdis: "Wetz a'in
te aj [nkyink'ulun mandad
kyi'j kye] wuq txew* aj
nkye'aq'unan te Qtata Dios,
b'ix a'in wetz te aj eq'i' wuq
che'w tuj nq'ab'.* B'ix nxik
nq'uma' ikxjani:
Wetz web'en te aj nqet
ek'ulu', etetz nkx'ok q'uma'
itz'ojix per wetz web'en etetz
kamnaqix.†
2 Intetz eteb'e' ewitz b'ix in-
tok esi' ek'u'j tzan tok mas
b'an jwert exol te [aj galan] aj
tzunx eq'i' etitza' per ch'inky
tponaj tzan tpaj te aj n'ek'ulu'
k'onti'l nqet tuj twitz Ntat.
3 Instzaj ena'o' aj oje xik
xnaq'tza' etetz b'ix oje tz'ok
echa'o'. Intqet ek'ulu' ikxji
b'ix intjaw eky'ixpu' enab'lin.
Qa nlay tz'ok esi' enab'l ti'j
te nini, kyinpon eti'j iktza'
jun eleq', b'ix k'onti'l eteb'en
janik'b'a'n kyinpon eti'j.*
4 Per tzunx ate' junjun xjal
exol etetz aj mina' tox ksamo'
kyib' tuj te nya'tx galan.
Kyetz okyeb'etel wuky'i'l
tuky'i kyq'anaq saq‡ tzan tpaj
kyetz nkyajo'.
5 Kye aj okyipa'tz b'ix
oqtel te nya'tx galan kyitza',
okyeb'etel wuky'i'l tuky'i
kyq'anaq saq,* b'ix nlay jatz
win kyb'i tuj te u'j aj nyolin
ab'le' kye aj okye'anq'iyon te
jun-ele'x,* b'ix oxe'l nq'uma'
galan kyi'j kyetz tuky'i te Ntat
b'ix kywitz kye ángel tuj ka'j.*
6 Ntons etetz aj atok exkyin,
instzaj echa'o' aj ntq'uma'
te Txew Dios te etetz aj
nkx'okslan."

Jun Tpakb'alil Kye Qerman Aj Piladelpy

7 Ntons, ax intqet atz'ib'a'
ikxjani tuky'i te yolil nman-
dad§ aj atqet kxol kye qer-
man aj Piladelpy: "Wetz a'in
te aj b'an k'onti'l nchoj b'ix
[nxik nq'uma'] te b'an'ax.
Wetz at wajwalil iktza' te
Dawid aj nk'ulun mandad
tuq oqtxi'.* Wetz b'a'n

* **2:28** Telponx ti'j Jesukrist iktza' tuj 22:16. Oj tmankun kyaqil, axkix tetz ojawel kanet kywitz tzan sten kyuky'i'l tuky'i xhchqitz'unal. * **3:1** Ax: ángel. * **3:1** Tmnk 1:4; 4:5; 5:6 * **3:1** Tmnk 1:16,20; 2:1 † **3:1** Telponx kyetz tuj kynab'l nkye'okslan tuq te Qtat, per nya'tx tuq b'an'ax kyitza'. * **3:3** Mat 24:43-44; Luks 12:39-40; Tmnk 16:15 ‡ **3:4** Ax: mina' txik kch'akla' kyq'anaq. Telponx saq kyanim; Tmnk 6:11; 7:9,13; 19:8. * **3:5** Tmnk 19:8 * **3:5** Exo 32:32-33; Sal 69:28; Tmnk 20:12 * **3:5** Mat 10:32; Luks 12:8 § **3:7** Ax: ángel. * **3:7** Ax: "eq'il te tyabul Dawid." Ti'j te tyab telponx tajwalil, b'ix ti'j Dawid telponx tetz tijajil aj q'umankaj oqtxi' tzan tok te Koloyon kyi'j kye xjal, osey te Mesías; 1Re 9:5; 1Cró 17:14; 22:10; 28:7; 2Cró 13:5; 2Sa 7:13-17; Isa 9:7; Jer 23:5; Mat 1:1; 15:22; 21:9; Mak 10:48; 12:35; Wnch 7:42; Rom 1:3; 2Tim 2:8; Tmnk 5:5.

tzan njaqon jun lamel b'ix
k'onti'l ab'l b'a'n tzan tlamon
tetz, b'ix b'a'n tzan nlamon
tetz b'ix k'onti'l ab'l b'a'n
tzan tjaqon tetz.* B'ix nxik
nq'uma' ikxjani:

8 Wetz web'en te aj
n'ek'ulu', b'ix ma'tx qet nsi'
ajna'l jun lamel cha jaqo' b'ix
k'onti'l ab'l b'a'n tzan tlamon
tetz. Anke etetz nya'tx jwert
a'ix, per ma'tx qet etoksla'
nyol b'ix k'onti'l oqet etewa'
qa etotzqimin.

9 Kye aj ate' tuj tq'ab'
Satanas, kye aj nkyq'uma'
kyetz tijajil Israel per nya'tx,
wetz ajna'l oqtel nk'ulu' tzan
kyqet mejlet ewitz* etetz, b'ix
onk'ulu'tz tzan tok kyen etetz
ganimix witza'.

10 Komo etetz ma'tx qet
etoksla' tuky'i nim epasens te
aj oxik nq'uma', wetz okxtel
nkolo' ti'j te aj nya'tx galan aj
tzul kyajsik kyaqil xjal twitz
tx'o'tx' k'ulul probar kyetz.*

11 Wetz kyinpon luwew;
k'on kaj esi' aj n'etoksla' tzan
k'on txik in te ekanab' tzan
junky.

12 Kye aj okyipa'tz b'ix oq-
tel te nya'tx galan kyitza',
wetz onk'ulu'tz tzan kyok jw-
ert† tuj te jay aj nab'il Qtata
Dios. Kyetz akyeqet txini
b'eyx te jun-ele'x, b'ix oq-
tel ntz'ib'a' tb'i te Qtata Dios
kyi'j kyetz [tzan kyok en a'e'
te tetz], b'ix tb'i te amaq' aj
ja' nk'ulun mandad te Qtata
Dios, te amaq' aj nqetz tuj
ka'j,* b'ix te nb'i ak'a'j ax oqtel
ntz'ib'a' kyi'j.

13 Ntons etetz aj atok
exkyin, instzaj echa'o' aj
ntq'uma' te Txew Dios te etetz
aj nkx'okslan."

Jun Tpakb'alil Kye Qerman Aj Lawdisey

14 Ntons, ax intqet atz'ib'a'
ikxjani tuky'i te yolil nman-
dad‡ aj atqet kxol kye qer-
man aj Lawdisey: "Wi'j
wetz opoyonkix kyaqil aj
tq'umb'en te Qtata Dios.§
Wetz k'onti'l nkaj nsi' tzan
nyolin b'an'ax, b'ix wetz
a'in akyinqet tuq tb'ay twitz
kyaqil tk'ulb'en Qtata Dios.*
B'ix nxik nq'uma' ikxjani:

15 Wetz web'en te aj
n'ek'ulu' b'ix k'onti'l nkyin'el
etik'o'. Per ax nya'tx tuky'i
jun tk'u'jlal nkxk'ulun jun
tidi' te wetz; mejor-tal tzan
wel etik'o' qatzun tzan
ek'ulun galan te wetz tuky'i
jun tk'u'jlalji.*

16 Per tzan tpaj etetz k'onti'l
jun tumelil etuky'i'l, ni tuky'i
jun tk'u'jlal ni k'onti'l nkyin'el
etik'o', astilji okx'elax nxo'o'
tuj ky'is naqe xa'awj.†

17 Etetz n'eq'uma': 'Qetz
b'an q'inon a'o', oje qo'ok
b'an q'inon b'ix k'onti'l tidi'

* **3:7** Isa 22:22 * **3:9** Isa 60:14 * **3:10** Deu 13:3; Sal 7:9; 2Kor 8:2,8,24; 1Tes 2:4; Chaw 1:3; 1Xhp 1:7; 4:12; Tmnk 1:9; 2:10; 7:14 † **3:12** Ax: tzan kyok iktza' toqtzal Tjay Dios. Jun xjal iktza' toqtzal telponx jun aj b'an jwert tuky'i Qtata Dios. * **3:12** Tmnk 21:2 ‡ **3:14** Ax: ángel. § **3:14** Ax: wetz a'in te Amen. * **3:14** Pro 8:22; Wnch 1:1-3,10; Kol 1:15 * **3:15** Ax: wetz web'en te aj n'ek'ulu', b'ix nya'tx tz'e'k a'ix ni che'w, galan-wit qa che'w qa tz'e'kji. † **3:16** Ax: per tzan tpaj cha q'ulq'uj a'ix b'ix nya'tx che'w ni b'an tz'e'k, okx'elax nxa'we' tuj ntzi'.

npaltin qetz.' Per etetz
k'onti'l n'el eniky', k'onti'l
jun chewsb'il tuj etanim,
b'ek'b'ajil ewitz, k'onti'l tidi'
etetz, moy a'ix, b'ix sqitlikix.
18 Wetz oxe'l nsi' jun konsej
etetz tzan eloq'on wuky'i'l
jun oro aj txikomaj aj n'oken
tzan etok b'an'ax q'inon, b'ix
pe'eloq'on wuky'i'l eq'anaq
saq tzan k'on eky'ixwik
tzan k'on etok en sqitlikix,
b'ix pe'eloq'on wuky'i'l jun
eremey te ewitz tzan eka'yin.
19 Kkyaqil kye aj nkyeqet
ngani', wetz nxik nyoli' te
kyetz te aj nya'tx galan
nkyk'ulu', b'ix nkyexik
nkawi'.* [Astilji nxik nq'uma'
etetz], pe'etokslan tuky'i jun
ek'u'j b'ix intjaw eky'ixpu'
titza' nkxb'et.
20 Intok esi' enab'l, wetz
nkyinq'olb'en eti'j; qa at ab'l
ma tzaj xhcha'o' nwi' b'ix
okyintk'amo'tz, okyin'okex
tuky'i'l b'ix qo'okelna qajyol
qib'.‡
21 Kye aj okyipa'tz iktza'x
wetz owipaj, b'ix oqtel te
nya'tx galan kyitza', oxe'l
nsi' te kyetz tzan kywit'let
junch'in wuky'i'l tuj nwit'lel
ja' nkyink'ulun mandad,
iktza'x wetz oqet te nya'tx
galan witza' b'ix ma'tx ky-
inqet wit'let tuky'i ntat tuj
twit'lel.
22 Ntons etetz aj atok
exkyin, instzaj echa'o' aj
ntq'uma' te Txew Dios te etetz
aj nkx'okslan.”»

4

*Titza' Ntzaj Kyna'o' Te Qa-
jaw Tuj Ka'j*

1 Ntons, ya ma ky'ik kyaqil
nini, oxik wen twitz ka'j
jaqo' tuq jun lamel, b'ix oxik
ncha'o' junky'el twi' te xjal aj
oxik nchan tb'ay. Tetz twi'
iktza' trompet, nyolin tuq
wuky'i'l, otzaj tq'uma' wetz
ikxjani: «Pajatz tzani, b'ix
wetz oxe'l nyek'u' yatz te aj
oky'el mas yaj.»
2 B'eyxnajji oqet te Txew
Dios wajsik b'ix oxik wen tuj
ka'j jun wit'lelj te jun k'ulul
mandad, b'ix tuj te wit'lelj
wit'lik tuq jun xjal.
3 Ka'yin te aj wit'lik tuq tuj
te twit'lel [nspoq'e'] iktza' ab'j
jasp b'ix kornalin, b'ix pe'oni'
tuq ti'j te twit'lel tuky'i jun
kyaqmaljab' b'an ntxaqtxon
tuq iktza' ab'j esmeralt.*
4 B'ix akyeqet tuq ti'j te
wit'lelj sipa' kyib' kaj tuj
kawnaq (24) wit'lelj b'ix oxik
wen kyuj kye wit'lelj kaj
tuj kawnaq (24) tijxjal, atok
tuq kyq'anaq saq b'ix atjax
kykoron pur xtx'otx'al oro.
5 B'ix tuj te wit'lelj
[nink'ajchaq] n'etz tuq xh-
liky'lika'j, b'ix oxik ncha'o'
txini naqe kywi' xjal tuky'i
ray nkyetrenun tuq,* b'ix
twitz te wit'lelj [nink'ajchaq]
txaqome' wuq q'analb'ilj* aj

* **3:19** Pro 3:12; Ebr 12:5-11 ‡ **3:20** Ax: intok esi' enab'l, wa'lkin stzi' lamel b'ix n'ok nsk'onk'a'; qa at ab'l ma tzaj xhcha'o' nwi' b'ix owokex tjaqo' te lamel, okyin'okex tuky'i'l b'ix kyinwa'ayon tuky'i'l b'ix tetz wuky'i'l. * **4:3** Ezq 1:26-28; 10:1 * **4:5** Exo 19:16; Tmnk 8:5; 11:19; 16:18 * **4:5** Ezq 1:13 * **4:5** Tmnk 1:4

telponx kyi'j kye wuq txew aj
nkye'aq'unan te Qtata Dios.*
6 B'ix twitzky te wit'lelj,
b'an chq'aj b'ix nim twitz b'ix
xtx'otx'al iktza' bidrio qatzun
xtx'otx'al kristalji.* B'ix sipa'
kyib' ti'j te wit'lelj akyeqet tuq
kaj txkup [aj nxik kyna'o' tuq
te Qtata Dios] b'ix ajun tb'aq'
kywitz kyi'jx kyaqil.*
7 Te tb'ay txkup iktza' jun
leon, b'ix te tkab'i' iktza' jun
tor, b'ix te toxi' te twitz iktza'
twitz jun xjal, b'ix te tkaji' ik-
tza' jun yoq'on nlipan.
8 B'ix kye kykajil txkup at
tuq waqaq kxiky',* b'ix noj-
naq kyi'j b'ix kyujx ajun tb'aq'
kywitz.* B'ix b'ajq'ij b'ix
b'ajaq'b'il k'onti'l tuq nkaj ksi'
tzan kyq'uman ikxjani: «B'an
ch'inwt xhchoj, b'an ch'inwt
xhchoj, b'an ch'inwt xhchoj
te Qajaw Dios. Tetz mas nim
tajwalil twitz kyaqil. Tetz
atqet tuq b'ix atqet ajna'l b'ix
tzul junky'el.»

9 B'ix oj txik kyq'uma' kye
txkup te Qtata Dios mas nim
tajwalil twitz kyaqil, b'ix oj
tqet kyjiq'b'a' b'ix oj txik ksi'
pixon te tetz te aj wit'lik tuj
twit'lel b'ix itz'oj te jun-ele'x,
10 yaji kye aj kaj tuj kawnaq
(24) tijxjal nkyeqet mejlet
twitz te aj wit'lik tuj twit'lel
b'ix itz'oj te jun-ele'x, b'ix
nkyena'on tetz b'ix te kyko-
ron aj telponx ti'j kyajwalil,
nqet ksi' twitz, b'ix nxik tuq
kyq'uma' ikxjani:
11 «Qajaw, Qtata Dios aj
nxhstzaj qna'o', yatz at
awoklen ti'j jun awajwalil
b'an nim, b'ix at awoklen
tzan aqet jiq'b'a' b'ix tzan
sten kyaqil tuj aq'ab', tzan
tpaj yatz oqet ak'ulu' kyaqil
aj at, tzan tpaj ikxji yatz agan
tuq b'ix ikxji oqet ak'ulu'.»

5

A'ox Te Qajawil At Toklen Tzan Tjaw Tjaqo' Te U'j

1 Ntons tuj tb'anq'ab' te
aj wit'lik tuj twit'lel aj ja'
nk'ulun mandad, oxik wen
jun u'j b'ochq'i' b'ix tz'ib'a' tuq
kykab'il palaj, b'ix lamo' tuq
tuky'i wuq lak'b'il.
2 B'ix oxik wen jun ángel
nim tbalor nxik tuq tq'uma'
kongan ikxjani: «¿Ab'l at
toklen tzan tjaw tjaqo' te u'j
b'ix tzan kyel tlok'pi' kye wuq
lak'b'ilni?»
3 Per nijunwt tuj ka'j ni
twitz tx'o'tx' ni tjaq' tx'o'tx',
nijunwt at tuq toklen tzan
tjaw tjaqo' te u'j ni tzan tjaw
ten-wit ch'in.
4 Wetz b'an nkyin'oq' tuq
tzan tpaj k'onti'l ab'l at tuq
toklen tzan tjaw tjaqo' te u'j,
ni tzan tjaw ten-wit ch'in.
5 Yaji jun tijxjal [kxol kye
kaj tuj kawnaq (24) tijxjal]
otzaj tq'uma' wetz ikxjani:
«K'on xhch'oq'. [Te aj n'ok
q'uma'] "Te Leon Aj Juda,"
aj tijajil Dawid, tetz ma'tx
kamb'an, b'ix at toklen tzan
tjaw tjaqo' te u'j b'ix tzan kyel
tlok'pi' kye wuq lak'b'il.»*

* **4:6** Ezq 1:22 * **4:6** Ezq 1:5-10; 10:14 * **4:8** Isa 6:2-3 * **4:8** Ezq 1:18; 10:12
* **5:5** Te leon b'ix te tijajil Dawid b'ix te tal moch, kyoxil telponx ti'j te Jesukrist; Gén 49:9-10; Isa 11:1,10; Jer 23:5; Tmnk 22:16.

6 Yaji oxik wen tuj te wit'lelj
b'ix kxol kye kaj txkup, b'ix
kxol kye tijxjal, oxik wen jun
tal moch* misb'il, aj ojetq
qet kansa' tb'ay per ajna'l
itz'oj b'ix wa'lqet tuq. At tuq
wuq tkach† b'ix wuq tb'aq'
twitz; te nini telponx kye
wuq txew aj [nkye'aq'unan]
te Qtata Dios b'ix etzaj sama'
twitz tx'o'tx'.
7 Yaji tzaj tetz, oky'ik
tk'amo' te u'j aj atqet tuq
tuj tq'ab' te aj wit'lik tuq tuj
twit'lel.
8 Ya ma ky'ik tk'amo' te
u'j, kye kykajil txkup b'ix kye
kaj tuj kawnaq (24) tijxjal
eqet mejlet twitz te tal moch.
Kkyaqil eq'i' tuq kyarp b'ix
jun pomb'il pur xtx'otx'al oro
nojnaq tuq tuky'i pom, b'ix
te nini telponx aj nxik kx-
naq'tza' [kyaqil] qerman aj
pawame' te Qtata Dios.*
9 B'ix nxik kyb'itza' tuq
jun b'itz ak'a'j ikxjani:
«Yatz at awoklen tzan tjaw
awin te u'j b'ix tzan kyel
alok'pi' kye lak'b'il, tzan tpaj
ochqet kansa' b'ix ikxji tuky'i
achiky'el owel achojo' kchoj
ky'ila'j xjal tzan kyok te Qtata
Dios kxol kyaqil kyijajil xjal
ja'chq, kyaqil yol, kyaqil
amaq', kyaqil nasyon.
10 B'ix ma'tx ak'uluj tzan
kykaj tuj tq'ab' Qtata Dios
b'ix tzan kyten na'ol tetz
kyaqil tyemp te jun-ele'x,*
b'ix okyek'uluyon mandad
[kyi'j kye xjal] twitz tx'o'tx'.»
11 Yaji oxik wen b'ix oxik
ncha'o' kywi' ky'ila'j ángel
sipa' kyib' ti'j te wit'lelj b'ix
kye kykajil txkup b'ix kye
tijxjal, b'ix b'an ky'ila'j mil
tuq kyb'et, k'onti'l ob'antik
kyajlet.*
12 Nxik tuq kyq'uma' b'an
kongan ikxjani: «Te Tal Moch
aj okamik, tetz at toklen ti'j
tzan sten kyaqil tuj tq'ab',
b'ix nim tq'inomal; at jun
tnab'l tzan tb'isun tuj tume'l
b'ix at jun tbalor; at toklen
tzan tqet jiq'b'a' b'ix at nim
xhchqitz'unal; tetz at toklen
tzan kyyolin kyaqil galan
ti'j.»*
13 B'ix ax oxik wen kyaqil
a'e' aj at kyanq'in, kyaqil aj
tk'ulb'en Qtata Dios twitz
ka'j b'ix twitz tx'o'tx', tjaq'
tx'o'tx', b'ix tuj te nim a'
b'ix kyaqil tidi'chq aj at
tuj, oxik ncha'o' nkyq'uma'
tuq ikxjani: «Te aj wit'lik
tuj twit'lel aj ja' nk'ulun
mandad, aj n'ok q'uma' Te Tal
Moch, inkyyolinxwit kyaqil
galan ti'j, intqetxwit jiq'b'a',
instenxwit tetz tajwalil mas
nim twitz kyaqil, intokxwit
kyaqil tuj tq'ab', intky'ikxwit
ikxji tuj kyaqil tyemp te jun-
ele'x.»
14 Ntons yaji kye kykajil
txkup nkyq'uma' tuq ikxjani:
«Ikxjikixi'.» B'ix kye kaj tuj
kawnaq (24) tijxjal eqet
mejlet, b'ix ena'on te aj itz'oj
te jun-ele'x.

* **5:6** Isa 53:7 † **5:6** Te kach telponx nim tbalor. Ky'ila'j kach telponx tetz mas b'an nim tbalor twitz kyaqil. * **5:8** Sal 141:2 * **5:10** Exo 19:6; 1Xhp 2:9; Tmnk 1:6 * **5:11** Dan 7:10 * **5:12** Tmnk 7:12

6

Te Aj Oky'ik Aj Kyel Lok'pi' Waqaq Lak'b'il Ti'j Te U'j

1 Ntons, wetz oxik we'e', b'ix owel tlok'pi' Te Tal Moch te tb'ay lak'b'il ti'j te u'j, b'ix oxik ncha'o' jun kxol kye aj kykajil txkup, oxik tq'uma' tuky'i jun twi' iktza' twi' ray ikxjani: «Qalan.»

2 Yaji oxik wen jun kway saqti'j,* b'ix te aj iqa' tuq titza' at tuq jun xob'il flech tuj tq'ab', b'ix oxik si' jun tkoron aj telponx ti'j tajwalil, b'ix nkyeqet tuq tajq'oj titza' b'ix owex tzan tq'ojin kyi'j tzan kyqet.

3 Ntons yaji, aj tel tlok'pi' Te Tal Moch te tkab'i' lak'b'il, oxik ncha'o' te tkab'i' txkup oxik tq'uma' ikxjani: «Qalan.»

4 B'ix owetz junky kway, per kyaqti'j, b'ix te aj iqa' tuq titza' oxik si' tajwalil tzan k'onky txik kyin kyib' kye xjal twitz tx'o'tx' tzan kykansan kyib'kyib'x, b'ix oxik si' jun nim tmachit kansb'il.

5 Ntons yaji, aj tel tlok'pi' Te Tal Moch te toxi' lak'b'il, oxik nchan te toxi' txkup oxik tq'uma' ikxjani: «Qalan.» Yaji oxik wen jun kway q'eqti'j b'ix te aj iqa' tuq titza' eq'i' tuq jun libr malb'il* tuj tq'ab'.

6 B'ix oxik nchan twi' jun xjal aj nyolin tuq kxol kye kaj txkup, nxik tq'uma' tuq ikxjani: «A tgan twi' tk'u'j jun xjal te jun q'ij† tzan stzaj loq'o' kab'e' libr triw, b'ix twi' tk'u'j jun xjal te jun q'ij tzan stzaj loq'o' waqaq libr brisk, per k'on tz'ok ak'ulu' jun nya'tx galan ti'j te aseyt b'ix te ta'l ub.»

7 Ntons yaji, aj tel tlok'pi' Te Tal Moch te tkaji' lak'b'il, oxik nchan te tkaji' txkup oxik tq'uma' ikxjani: «Qalan.»

8 Oxik wen jun kway txa'x spaj b'ix te aj iqa' tuq titza', Kamikyj tb'i, b'ix te aj lapik tuq ti'j, tetz tb'i Aj Ja' Akyeqet Kyanim Kye Kamnaq, b'ix oxik si' kyajwalil kyi'j tkaji' part kye xjal twitz tx'o'tx' tzan kykansan kyetz tuky'i machit aj te q'ojb'il, b'ix tuky'i wa'ij b'ix yab'il b'ix tzan txkup aj nya'tx alo'mj-e'.*

9 Ntons yaji, aj tel tlok'pi' Te Tal Moch te tjweb'i' lak'b'il, oxik wen tjaq' te pomb'il te Qtata Dios, [tzi nkye'iyon tuq] kyanim kye aj ojetq tuq kyeqet kansa' tzan tpaj [nkyepakb'an tuq] tyol Qtata Dios b'ix tzan tpaj te tume'l aj nqet tuq kyyek'u'.

10 B'ix oxik kyq'uma' kongan ikxjani: «Qajaw, yatz b'an ch'inwt achoj b'ix jun chyolin. ¿Janik'b'a'n ak'uluj tuky'i akawb'il tuj aq'ab' tzan tel kchojo' kye aj nkyenajan twitz tx'o'tx' tzan tpaj jqetlen kykansa'na?»‡

11 Ntons oxik si'let kyq'anaq saq, b'ix oxik q'uma' kyetz tzan kyojlan ch'inky max oj tjakon te kyajlal, oj kykamik txq'anky kyerman aj nkye'aq'unan te

* **6:2** Zac 1:8; 6:1-3 * **6:5** Telponx jun xjal kabal malon, osey at tkawb'il tuj tq'ab'.
† **6:6** Ax: jun denarius. * **6:8** Jer 15:3; Ezq 5:12,17; 14:21 ‡ **6:10** Ax: qchiky'el.

Qtata Dios b'ix aj okyeqtel
kansa' iktza' kyetz.
12 Ntons yaji, aj tel tlok'pi'
Te Tal Moch te tqaqi' lak'b'il,
yaji otzaj jun nim kab'junab',
b'ix te q'ij owok q'eqmuqin
naqe teb'l q'anq sak pit, b'ix
te qya' owok [kyaq twitz]
naqe kyik'.*
13 B'ix kye che'w twitz ka'j
eb'ajtzaj tz'aqik twitz tx'o'tx',
naqe twitz jun wi' igos oj tjaw
kyito' tzan jun nim kyaq'iq'
[ntzaj tilan kyaqil].
14 B'ix te twitz ka'j oqet-
naj iktza' jun tidi' n'el in [oj
tmankun token],§ b'ix kyaqil
kye witz b'ix kye tx'o'tx' tuj
nim a' ejaw in tuj kyluwar.*
15 B'ix kye kywitzale' k'ulul
mandad twitz tx'o'tx', b'ix
kye aj b'an nim kyajwalil, b'ix
kye a'e' k'ulul mandad kxol
kye soldad, b'ix kye q'inon,
b'ix kye aj at nim kybalor, b'ix
kye aj mosime' b'ix kye aj ya
nya'tx mosime', kyaqil kyetz
oqex kyewa' kyib' tuj jul b'ix
tuj peky twiwitz.*
16 B'ix nxik tuq kyq'uma'
kye witz b'ix kye peky ikx-
jani: «Pe'eqet xitan qajsikna*
b'ix qoqet etewa'na twitz te aj
wit'lik tuj twit'lel b'ix ti'j tq'oj
Te Tal Moch.
17 Ma'tx pon te q'ij tzan tjatz
tq'oj b'ix ¿ab'l otipa'tz kyaqil
ntzani?»*

7

Kye Jun Oqal Tuky'i Kaj Tuj Oxqal Mil (144,000) Xjal Kxol Kye Aj Israel Aj Pawame' Te Qtata Dios

1 Ntons, ya ma ky'ik kyaqil
nini, oxik wen kaj ángel
wa'lke' tuq tuj kykajil palaj
te twitz tx'o'tx', nqet kymaqo'
tuq te kykajil palaj ja' ntzaj
te kyaq'iq' twitz tx'o'tx'* tzan
k'on stzaj ch'inwt kyaq'iq'
twitz tx'o'tx', ni tajsik te nim
a' ni kxol kye tze'.
2 B'ix oxik wen junky ángel
ikja'n tjatz tuq tumelil aj ja'
njakul te q'ij. Eq'i' tuq titza'
jun tidi' tzan tok si'let techa'l
[kyi'j kye xjal aj telponx
q'apome' kyib'] te Qtata Dios,
te Qtat aj at jun tanq'in.
B'ix oxik tq'uma' tuky'i jun
twi' b'an kongan kyuky'i kye
kykajil ángel aj ojetq tuq xik
si' kyajwalil tzan txik ksi'
jun nya'tx galan ti'j te twitz
tx'o'tx' b'ix ti'j te nim a', oxik
tq'uma' ikxjani:
3 «K'on tz'ok ek'ulu' jun tidi'
ti'j te twitz tx'o'tx' ni ti'j te
nim a' ni kyi'j kye tze' max oj
tokb'aj qsi' jun techa'l tajsik
kywitz kye aj q'apo' kyib' te
Qtata Dios.»
4 B'ix oxik nchan jateb'
tuq kyb'et kye aj owok si'
jun kyecha'l, oxik ncha'o'
oqal tuky'i kaj tuj oxqal mil
(144,000) kyb'et tuq tzan
kyaqil kxol kyaqil b'uch'uj
tijajil Israel.
5 Te b'uch'uj aj tijajil Juda,
kab'lajuj mil tuq (12,000)
kye aj atok jun kyecha'l; te

* **6:12** Isa 13:10; Ezq 32:7-8; Joel 2:31; 3:15; Mat 24:29; Mak 13:24-25; Luks 21:25-26
§ **6:14** Ax: iktza' jun txaq u'j aj n'ok b'ochq'i'; Isa 34:4. * **6:14** Tmnk 16:20
* **6:15** Isa 2:10 * **6:16** Os 10:8; Luks 23:30 * **6:17** Joel 2:11; Mal 3:2 * **7:1** Dan 7:2; 11:4; Zac 2:6; 6:5

b'uch'uj aj tijajil Ruben, ax kab'lajuj mil tuqky (12,000); te b'uch'uj aj tijajil Gad, ax kab'lajuj milky (12,000);

6 b'ix te b'uch'uj aj tijajil Aser, ax kab'lajuj milky (12,000); te b'uch'uj aj tijajil Nep, ax kab'lajuj milky (12,000); te b'uch'uj aj tijajil Manases, ax kab'lajuj milky (12,000);

7 b'ix te b'uch'uj aj tijajil Simeón, ax kab'lajuj milky (12,000); te b'uch'uj aj tijajil Lewi, ax kab'lajuj milky (12,000); te b'uch'uj aj tijajil Isakar, ax kab'lajuj milky (12,000);

8 b'ix te b'uch'uj aj tijajil Sabulon, ax kab'lajuj milky (12,000); te b'uch'uj aj tijajil Chep, ax kab'lajuj milky (12,000); te b'uch'uj aj tijajil Minch, ax kab'lajuj milky (12,000).

Kye Xjal Aj Ja'chq Tzajnaqe' Akyeqet Twitz Qajawil

9 Ntons, ya ma ky'ik kyaqil nini, yaji oxik wen jun nim b'uch'uj xjal k'onti'l tuq nb'antik kyajlet, ja'chq tzajnaqe' tuj kyaqil nasyon b'ix ti'j kyaqil kyijajil xjal, b'ix tzajnaqe' tuj kyaqil amaq' b'ix tuj kyaqil yol; b'ix wa'lke' tuq twitz te twit'lel te aj nk'ulun mandad b'ix twitz [te aj n'ok q'uma'] Te Tal Moch, b'ix saq tuq kyq'anaq b'ix eq'i' tuq txaq rams kyitza'.

10 B'ix nxik tuq kyq'uma' kongan ikxjani: «Te aj ma qet kolon te qetz a te Qtata Dios aj wit'lik tuj twit'lel b'ix Te Tal Moch.»

11 B'ix kyaqil kye ángel sipa' kyib' ti'j twit'lel, b'ix kye tijxjal b'ix kye kaj txkup, kkyaqil kyetz eqet mejlet twitz te Qtata Dios tzan kyna'on tetz.

12 Nxik tuq kyq'uma' ikxjani: «¡B'an'ax ikxji! Inkyyolinxwit kyaqil galan ti'j tetz, instenxwit b'an nim tajwalil, b'ix at jun tnab'l tzan tb'isun tuj tume'l. Intxikxwit si' pixon tetz, b'ix intqetxwit jiq'b'a'. Instenxwit kyaqil tuj tq'ab', b'ix instenxwit tbalor. Intqetxwit na'o' te Qtata Dios te jun-ele'x. ¡Ikxji kixi'!»*

13 Ntons jun tijxjal otzaj tq'uma' wetz ikxjani: «Wen, kye aj atok kyq'anaq saqni, ¿ab'le'tzun? B'ix ¿ja' tzajnaqe'?»

14 Wetz oxik nq'uma' tetz: «Tat, yatz aweb'en.» Yaji tetz owajtz stzaq'b'e' wetzky ikxjani: «Kye aj ntzanije' a'e' kye aj oje tz'ok kyen twitz te b'an nim xhcho'nal.* Kyetz oje kaj saq kyi'j tzan tpaj owel xhchiky'el* [te aj n'ok q'uma'] Te Tal Moch aj tkamik.†

15 Astilji akyeqet twitz te Qtata Dios aj ja' wit'lik tuj twit'lel nk'ulun mandad, b'ix nkyena'on te tetz b'ajq'ij b'ix b'ajaq'b'il tuj tjay, b'ix tetz okyeqtel tkolo'.‡

16 Ya nlay tz'ok kyen twitz wa'ij ni twitz tzakjel, b'ix te

* **7:12** Tmnk 5:12 * **7:14** Dan 12:1; Mat 24:21; Mak 13:19; Luks 21:23 * **7:14** Ax: kyik'. † **7:14** Ax: kye aj oje tz'el ktx'ajo' te kyq'anaq b'ix oje kaj ksjapunsa' tuky'i xhchiky'el te Tal Moch. ‡ **7:15** Ax: tetz okyeqtel tsi' tuj tjay. * **7:16** Isa 49:10

q'ij ya nlay qet kyajsik b'ix
nlay tz'ok kyen twitz kyaq.*
17 Komo Te Tal Moch aj
atqet tuj te wit'lelj oqtel
tk'ulu' kwent§ te kyetz, b'ix
oxe'l tyek'u' kyetz ja' at te
a' aj ntzaj tsi' te qanq'in [te
jun-ele'x], b'ix te Qtata Dios
otky'ixwinsa'tz kyaqil ta'al
kywitz.»

8

Aj Oky'ik Aj Tjaw Jaqo' Te Twuqi' Lak'b'il

1 Ntons yaji, aj tel tlok'pi' Te
Tal Moch te twuqi' lak'b'il ti'j
te u'j, owok jun rat b'an takun
tuj ka'j qanq mey or.
2 Ntons, yaji exik wen
wuq ángel wa'lke' twitz Qtata
Dios, b'ix oxik si' kyetz wuq
trompet.
3 B'ix otzaj junky ángel,
oqet wa'let twitz te pomb'il te
Qtata Dios, te tz'e'sb'il aj pur
xtx'otx'al oro aj atqet twitz
te twit'lel [Qtat], b'ix te ángel
eq'i' tuq titza' jun tqatel pom
pur xtx'otx'al oro, b'ix oxik si'
nim pom tetz tzan txik tq'apo'
twi' te tz'e'sb'il junx tuky'i te
kxnaq'tzb'en kkyaqil kye aj
pawame' a'ox te tetz.
4 Tuj [te tqatel pom tuj]
tq'ab' te ángel, ojax twitz
Qtata Dios te tb'uqinal te pom
tuky'i te kxnaq'tzb'en kye aj
pawame' te Qtat.
5 Yaji te ángel ojaw stzyu' te
pomb'il, oqex tnojsa' tuky'i
txanq'a'l aj atqet tuq tuj te
tz'e'sb'il,* b'ix otzaj txon
twitz tx'o'tx', b'ix ajun ray
otzaj, oxik ncha'o' tidi'chq
b'an ntrenun, b'ix ajun xh-
liky'lika'j b'ix ajun kab'junab'
otzaj.

Kye Xhcho'nal Aj Otzaj Aj Kyok Oq'sa' Kye Tb'ay Waqaq Trompet

6 Ntons yatzun kye wuq
ángel aj eq'i' tuq kye trompet
kyitza', oqet kyk'ulu' listar
kyib' tzan tok kyoq'sa'.
7 Te tb'ay ángel owok toq'sa'
te strompet b'ix yaji otzaj
xon twitz tx'o'tx' saqsb'aqon
samo' tuky'i q'aq'* b'ix samo'
tuky'i kyik', b'ix te toxi' part te
twitz tx'o'tx' otz'e'sjik, b'ix te
toxi' part kye tze' twitz tx'o'tx'
etz'e'sjik, b'ix kyaqil te k'ul ax
oqet tz'e'k.
8 Yaji te tkab'i' ángel owok
toq'sa' te strompet, b'ix yaji
jun tidi' iktza' jun witz ntilun
tuq oxik xon tuj te nim a' b'ix
te toxi' pedas te nim a' owok
pur kyik',
9 b'ix eb'ajkamik te toxi'
part kye txkup tuj te nim a',
b'ix te toxi' part kye bark
eb'ajponaj.
10 Yaji te toxi' ángel owok
toq'sa' te strompet, b'ix yaji
otzaj tz'aqik twitz ka'j jun
nim che'w ntilun iktza' jun
q'aq',* b'ix oqet tz'aqik tajsik
toxi' part kye a' b'ix kyajsik
kye soch.
11 B'ix te che'w K'ay K'ul
tuq tb'i, b'ix te toxi' part kye
a' owok b'an k'ay, b'ix ky'ila'j

§ **7:17** Ax: okyeqtel tpastori'; Sal 23:1; Ezq 34:23; Wnch 10:1-16. * **8:5** Exo 30:1; Lev 16:12; Isa 6:6 * **8:7** Exo 9:23-25; Ezq 10:2 * **8:10** Ax: jq'anal; Tmnk 9:1.

xjal eb'ajkamik tzan tpaj te aj
a' aj owok b'an k'ay.
12 Yaji te tkaji' ángel owok
toq'sa' te strompet, b'ix yaji
oyab'tik te toxi' part te q'ij b'ix
toxi' part te qya' b'ix toxi' part
kye che'w twitz ka'j, te toxi'
part te kyetz ya k'onti'l tuq
nq'analin; ikxji k'onti'l owok
xhk'atun te toxi' part te aq'b'il
b'ix toxi' part te q'ij.*
13 Ntons, yaji oxik wen
b'ix oxik ncha'o' jun yoq'on
nlipan tuq twitz ka'j, nxik
tuq tq'uma' ikxjani: «Laste',
laste', laste' kye aj nkyenajan
twitz tx'o'tx' tzan tpaj owokel
kyoq'sa' naj kye oxky ángel
kye kytrompetni.»

9

1 Yaji te tjweb'i' ángel owok
toq'sa' te strompet, b'ix yaji
oxik wen [jun ángel naqe]
jun che'w ojetq stzaj lank'an
twitz tx'o'tx', b'ix oxik si' tetz
tal te lamel jaqb'il te jul aj
k'onti'l txe'.
2 B'ix ojaw tjaqo' te jul aj
k'onti'l txe', b'ix ojatz jun
chman sib' tuj naqe sib'
tuj jun chman jorn, b'ix
oqloljxb'ik twitz te q'ij b'ix
kyaqil tuj kyaq'iq' tzan te sib'
aj ojatz tuj te jul.
3 B'ix tuj te sib' ejatz
xkuchi', exik twitz tx'o'tx' b'ix
oxik si' ktx'ab'l* iktza' ktx'ab'l
kye alakran twitz tx'o'tx'.
4 B'ix oxik k'ulu' mandad
tzan k'on kyk'ulun nya'tx
galan ti'j awalj ni ti'j k'ul ni
ti'j tze', sinoke a'ox kyi'j xjal
aj k'onti'l atok jun kyecha'l
aj owok si' tajsik kywitz aj
telponx a'e' aj te Qtata Dios.*
5 B'ix exik k'ulu' mandad
tzan k'on kyqet kykansa'
sinoke cha a'ox tzan kyel
ktx'a'o', tzan tok kyen kye xjal
twitz nim xhcho'nal jweb'
qya', b'ix te ktx'ab'l iktza'
ktx'ab'l alakran oj tel tx'a'o'
jun xjal.
6 Tuj aj tyempji kye xjal
kygani'tz-tal tzan kykamik,
per nlay kyekamik, b'ix
okyjoyo'tz tume'l titza' tzan
kykamik per nlay tz'oknoj
tume'l titza' tzan kykamik.
7 B'ix kye xkuchi' iktza' tuq
kway aj list-e' tzan kxik in
q'ojiyon, b'ix tuj kywi' at tuq
jun naqe kykoron xtx'otx'al
oro, b'ix te kywitz naqe ky-
witz xjal.*
8 B'ix at tuq stzamal kywi'
iktza' stzamal kywi' xuj, b'ix
te twitz kye' iktza' twitz te'
jun leon.
9 B'ix at tuq txayb'il kypech
iktza' xtx'otx'al k'uxb'il, b'ix
te kxiky' b'an nxumin tuq
iktza' b'an ky'ila'j karret
juk'u' tzan kway b'an nkyex-
umin ikja'n kxik q'ojiyon kyi'j
kyajq'oj.†
10 B'ix te kyje' iktza' tuq
tje' alakran, b'ix ax at tuq
ktx'ab'l. B'ix oxik si' jun per-
mis te kyetz tzan tok ksi' xh-
cho'nal kyi'j xjal tuky'i kyje',
jweb' qya'.
11 B'ix te k'ulul mandad
kyetz, a te ángel ti'j te jul aj

* **8:12** Exo 10:22-23; Isa 13:10; Ezq 32:7; Joel 2:10 * **9:3** Ax: kyajwalil. * **9:4** Ezq 9:4; Tmnk 7:3 * **9:7** Joel 1:6; 2:4-5 † **9:9** Ax: kar juk'ume' tzan kway tzan kxik q'ojiyon; Joel 2:4-5. * **9:11** Tmnk 9:1

k'onti'l txe',* b'ix tetz tb'i tuj
te yol ebrey “Abadon” b'ix
tuj te yol gryeg “Apolión” [aj
telponx Xitul Kyaqil].
12 Te tb'ay nim xhcho'nal
ma'tx ky'ik, per yaji oky'el
kab'e'ky mas nim xhcho'nal
twitz ntza'n.
13 Yaji te tqaqi' ángel owok
toq'sa' te strompet, b'ix yaji
tuj te pomb'il aj xtx'otx'al
oro aj atqet tuq twitz Qtata
Dios, oxik nchan ntzaj yolin
twi' jun xjal nink'ajchaq kye
kykajil kach tajsik te tz'e'sb'il.
14 Nxik tuq tq'uma' tuky'i
te tqaqi' ángel aj eq'i' tuq
te trompet titza', kyi ikxjani:
«Inkyel atzoqpi' kye kaj ángel
aj tzyume' stzi' te chman a' aj
tb'i Eufrátes.»
15 Ntons yatzun kye kaj
ángel aj ojetq tuq kyeqet
k'ulu' preparar te aj orji b'ix
te aj q'ijji b'ix te aj qya'ji b'ix
te aj aq'b'iji, exik tzoqpi' tzan
tqet kykansa' te toxi' part kye
xjal [twitz tx'o'tx'].
16 Ntons oxik wen
b'an ky'ila'j soldad tajsik
kway, kab'e' oqal miyon
(200,000,000) tuq kyb'et;
komo wetz oxik ncha'o' jateb'
tuq kyb'et.
17 Ikxji oxik wen te aj
owok joto' tuj nwitz, b'ix kye
xjal tajsik kykway, atok tuq
jun txayb'il kypech [kyaq]
teb'l naqe q'aq' b'ix tuky'i
teb'l [b'an txa'x] naqe ab'j
jasint b'ix ax tuky'i teb'l [q'an
q'eqmuqin] naqe asupr. B'ix
kye kway, kyetz kywi' iktza'
twi' jun leon b'ix tuj ktzi' n'etz
tuq q'aq', sib' b'ix asupr.
18 Tzan tpaj ja ox xhcho'nal
ntzani, eb'ajkamik te toxi'
part kye xjal twitz tx'o'tx'
tzan te q'aq' b'ix te sib' b'ix
te asupr aj n'etz tuq tuj ktzi'.‡
19 Komo kye kway b'a'n tuq
tzan kykansan tzan tpaj te aj
n'etz tuq tuj ktzi' b'ix tzan
tpaj te kyje', komo te kyje' ik-
tza' jun kan, at tuq kywi' b'ix
nkye'ok'onsan tuq kye xjal.
20 B'ix yatzun kye txq'anky
xjal aj k'onti'l eb'ajkamik
tzan kye ja xhcho'nalni,
tzan tpaj nini ni k'onti'l okaj
kykola' tzan kyk'ulun nya'tx
galan, b'ix k'onti'l okaj ksi'
tzan kyna'on kye malspirit
ni kywitz kyitzb'alil tidi'chq
xtx'otx'al oro, plat, brons
qatzun tidi' aj k'ulu' tuky'i
ab'j qatzun tuky'i tze'ji, aj
k'onti'l nb'antik kye'en b'ix
ni tzan kcha'on b'ix ni tzan
kyb'et.*
21 B'ix k'onti'l ojaw
kky'ixpu' kynab'lin, k'onti'l
okaj kykola' tzan kykansan
ni tzan kchmanin ni tzan
kyk'ajajin ni tzan kyelq'an.

10

Aj Tyolin Te Angel Aj Eq'i'
Te Tal U'j Titza'

1 Ntons yaji, oxik wen
junky ángel b'an nim tbalor
ikja'n tuq tqetz tuj ka'j b'ix
b'alq'i' tuq ti'j tuky'i muj, b'ix
at tuq jun kyaqmaljab' tuj
twi',* b'ix te twitz [ntxaqtxon

‡ **9:18** Asupr jun mína aj at jun txewal, b'ix cha'oj tqet tz'e'sa' yaji te txewal n'ok mas b'an nya'tx galan. * **9:20** Sal 115:4-7; 135:15-17; Dan 5:4 * **10:1** Ezq 1:28 * **10:1** Mat 17:2

tuq] naqe q'ij* b'ix kye toq
iktza' pur q'aq'.
2 Atox tuq tuj tq'ab' jun
ch'i tal u'j jaqo' tuq. B'ix
te ángel wa'lqet tuky'i toq aj
tb'anq'ab' tuj te nim a', b'ix te
toq aj tsurt twitz tx'o'tx'.
3 B'ix oxik tk'ulu' mandad
b'an kongan iktza' oj tjulin
jun leon, b'ix ya ma jaw
siky'in te ángel, yaji oxik
ncha'o' wuq ray nkyetrenun
nkyeyolin.
4 Ya ma kye'el te kxlink'ub'
kye wuq ray, wetz oqet tuq
ntz'ib'a', per oxik nchan twi'
jun xjal otzaj q'olb'en wi'j
tuj ka'j, otzaj tq'uma' ikxjani:
«Cha intqet awewa' te aj ma'tx
kyq'umaj kye wuq rayni b'ix
k'on qet atz'ib'a'.»
5 Ntons te ángel aj oxik wen
wa'lk tuj te nim a' b'ix twitz
tx'o'tx', ojaw tin te tb'anq'ab'
jawnaq twitz ka'j
6 b'ix oxik tsi' tjurament ti'j
[Qtata Dios] aj itz'oj te jun-
ele'x, aj oqet k'ulun te twitz
ka'j b'ix kyaqil aj at tzi b'ix te
twitz tx'o'tx' b'ix kyaqil aj at
tzi b'ix te nim a' b'ix kyaqil aj
at tzi; oxik tsi' tjurament tzan
tponkix naj luwew kyaqil aj
presis tuq tzan tky'ik.
7 B'ix yatzun oj tok oq'sa' te
junky trompet tzan te twuqi'
ángel, opoyonkix naj luwew
te aj b'isu' tzan te Qtata Dios,
iktza'x oxik tq'uma' kye aj yo-
lil tyol.*
8 Yaji, te aj oxik nchan tuj
ka'j intzaj tq'olb'e' junky'el
ikxjani: «Pax eq'il te u'j aj
jaqo' tuj tq'ab' te ángel aj
wa'lqet tuj te nim a' b'ix twitz
te tx'o'tx'ni.»
9 Inxwa'q tuky'i te ángel,
oxik nq'uma' tzan stzaj tsi'
tuq te tal u'j. Yatzun tetz otzaj
tq'uma' wetz ikxjani: «Ntzani,
b'ix intxik awa'a'. Owokel
b'an k'ay tuj ak'u'j titza', per
tuj atzi' owokel b'an kyi' ik-
tza' ta'l tze'.»
10 Ntons owel win te tal
u'j tuj tq'ab' b'ix oxik nwa'a';
owok b'an kyi' tuj ntzi' naqe
ta'l tze' per ya ma kyaqon tuj
nk'u'j owok b'an k'ay.*
11 Yaji tetz otzaj tq'uma'ky
wetz ikxjani: «Presis tzan
txik ayoli' nyol junky'el kyi'j
ky'ila'j amaq', b'ix kyi'j ky'ila'j
nasyon, b'ix kyi'j xjal aj
nkyeyolin tuj ky'ila'j txq'anky
yol, b'ix kyi'j ky'ila'j k'ulul
mandad twitz tx'o'tx'.»

11

Aj Okyk'ulu'tz Kye Kab'e' Yolil Tyol Dios Tuj Jerusalen

1 Yaji otzaj si' wetz jun tal
tze' malb'il,* b'ix otzaj q'uma'
wetz ikxjani: «Qalan b'ix in-
tqet amalo' te jay aj te nab'il
Qtata Dios b'ix te pomb'il, b'ix
intjaw awin kyajlal kye aj
nkyena'on Qtata Dios tzi.
2 Per k'on qet amalo' te
tzijay aj ti'jx te jay aj te
nab'il Qtata Dios; k'on xik
asi' tkwentil tzan tpaj te nini
oje xik q'apo' kye aj k'onti'l
nkye'okslan, b'ix te amaq'
aj pawa' te Qtata Dios nlay

* **10:7** Dan 12:7; Am 3:7 * **10:10** Ezq 2:8–3:3 * **11:1** Ezq 40:3 * **11:2** Ax: 42 qya'. Te nini parej iktza' 1260 q'ij b'ix iktza' oxe aq'b'i tuky'i mey; Luks 21:24.

qet kxjani', oqtelb'aj kywab'e'
oxe aq'b'i tuky'i mey.*
3 B'ix okyexe'l nlajo' kab'e'
yolil nyol, b'ix oxe aq'b'i
tuky'i mey† okyepakb'ayon
nyol. Kyetz owokel ksi'
kyq'anaq naqe kyq'anaq aj
b'is ate'.‡
4 Kye ja yolil nyol, kyetz ik-
tza' kye kab'e' wi' olib b'ix kye
kab'e' tqatel kandel aj akye-
qet twitz te Qajawil aj tajaw
kyaqil twitz tx'o'tx'.*
5 Qatzun at ab'l tgan
k'ulun jun nya'tx galan kyi'j,
[kyetz oxe'l kyq'uma' kyyol]§
tzan kyqetb'aj tz'e'sa' kyaqil
kyajq'oj, ikxji okamel te aj
tgan k'ulun jun nya'tx galan
kyi'j.
6 Kyetz at kyajwalil tzan
kylamon twitz ka'j tzan k'on
stzaj jab' tuj kyaqil q'ij aj
nkyeyolin nyol,* b'ix ax at
kyajwalil tzan tok te a' pur
kyik' kyitza'* b'ix tzan stzaj
ksama' ky'ila'j yab'il twitz
tx'o'tx' iktza'x kyetz kygan.
7 Per ya oj tmankun ky-
pakb'an kyaqil, yaji jun naqe
txkup* aj tzajnaq† tuj te jul aj
k'onti'l txe',* oq'ojiyon kyi'j,
b'ix okyeqtel titza' b'ix okye-
qtel tkansa'.*
8 B'ix ya kye kxlimal
okyekajel tanlet tuj tkayul te
aj amaq'ji, aj chman amaq'
aj ja' oqet kansa' te Kyajawil
twitz krus, b'ix tzan tpajji
n'ok q'uma' iktza' Sodom*
b'ix Ejipt.
9 B'ix kye kyaqil xjal tuj
kyaqil amaq' b'ix kyaqil ky-
ijajil xjal b'ix tuj kyaqil yol
b'ix ja'chq tzajnaqe' tuj kyaqil
nasyon, oxe'l kye'e' te kxlimal
oxe q'ij tuky'i mey, b'ix nlay
ktzoqpij tzan kyqex muqu'.
10 B'ix kyaqil kye aj nkyena-
jan twitz tx'o'tx' okyechalajel,
oqtel kyq'ijla', okyesipayon
kyoyej kxolx, okyechalajel
tzan tpaj ojetq kyekamik kye
yolil nyol aj nkyeyolin tuq
te kyk'ulb'en kye xjal twitz
tx'o'tx' nya'tx galan.»
11 Per yaji, ya ma ky'ik
te oxe q'ij tuky'i mey, yaji
te Txew Qtata Dios aj ntzaj
tsi' qanq'in, ejaw tanq'insa',
b'ix kyaqil aj e'ok e'en kyetz
eb'ajxob' nim.
12 B'ix kye pakb'on oxik
kchan tuj ka'j twi' jun xjal
otzaj tq'uma' kongan ikxjani:
«Pe'ejatz tzani.» Ntons ejax
tuj ka'j tuj muj b'ix kyaqil kye
kyajq'oj e'ok e'en tetz.
13 B'eyxnajji otzaj jun
kab'junab' b'an jwert,* b'ix
te tlajuji' part te amaq'
oqet tilan, b'ix tzan tpaj
te kab'junab' eb'ajkamik
wuq mil (7000) xjal, b'ix
yatzun kye aj k'onti'l ekamik,
eb'ajxob' b'ix eb'ajna'on te
Qtata Dios aj atjax tuj ka'j.
14 A te tkab'i' nim xhcho'nal
ma'tx ky'ikni per tzulnaj te

† **11:3** Ax: 1260 q'ij. Te nini parej iktza' 42 qya' b'ix iktza' oxe aq'b'i tuky'i mey. ‡ **11:3** Ax: kyq'anaq xtx'otx'al sak pit. Owok ksi' ntzani tzan kyb'is. * **11:4** Zac 4:1-14 § **11:5** Ax: owelatz jun q'aq' tuj ktzi'. * **11:6** 1Re 17:1 * **11:6** Exo 7:17-19 * **11:7** Satanas; Tmnk 12:3,9 † **11:7** Ax: njatz. * **11:7** Tmnk 9:1,2,11; 17:8; 20:1,3 * **11:7** Dan 7:21-22 * **11:8** Gén 19:4-28 * **11:13** Tmnk 6:12; 16:18-19

toxi'.

Te Aj Oky'ik Aj Tok Oq'sa' Te Twuqi' Trompet

15 Yaji te twuqi' ángel owok toq'sa' te strompet, b'ix yaji oxik ncha'o' kywi' ky'ila'j xjal nkyeyolin kongan tuj ka'j ikxjani: «Ajna'l a te Qtata Dios b'ix te Koloyon aj Joyomaj titza' ok'uluyon mandad ti'j te twitz tx'o'tx' kyaqil, b'ix ok'uluyon mandad b'eyx te jun-ele'x ti'j kyaqil.»*

16 Ya kye aj kaj tuj kawnaq (24) tijxjal aj wit'like' tuq tuj kywit'lel twitz Qtata Dios, eb'ajqet mejlet tuky'i tajsik kywitz max twitz tx'o'tx' b'ix ena'on tetz.

17 Nxik tuq kyq'uma' ikxjani: «Pixon te yatz Tata Dios, yatz aj mas nim awajwalil twitz kyaqil, yatz aj [b'eyx] atichqet ajna'l b'ix atichqetkix tuq. Yatz ma'tx kaj kyaqil tuj aq'ab' tuky'i awajwalil b'ix ajna'l ma'tx chk'ulun mandad tuky'i awajwalil ti'j kyaqil.

18 Kye xjal eb'ajjaw q'ojlik awi'j, per ajna'l yatz ma'tx tzaj aq'oj kyi'j, ma'tx pon or tzan aq'uman kyil kye kamnaq. Ajna'l ma'tx pon or tzan txik asi' kykanab' kye aj q'apo' kyib' nkye'aq'unan te yatz, kye aj yolil ayol b'ix kye txq'anky aj pawame' awitza', a'e' aj nchqet tuq kxjani', qa nim kyajwalil qatzun nya'txji.* B'ix ma'tx pon or tzan kypon anajsa' kye aj cha nkyek'ulun nya'tx galan twitz tx'o'tx'.»

19 B'ix yaji, te jay aj tuj ka'j aj nab'il Qtata Dios ojaqet b'ix tuj te jay eb'ajil tuq te kaxh aj telponx ti'j te yol aj oxik tsi' te Qtata Dios oqtxi'. B'ix ajun xhliky'lika'j tuq, b'ix ajun kywi' xjal txik cha'on tuq, b'ix ajun ray nim tuq, b'ix otzaj jun nim kab'junab', b'ix oqet tz'aqik nim saqsb'aqon.*

12

Aj Oky'ik Ti'j Te Xuj Aj Ch'inky Tuq Tky'ix

1 Yaji, ojaw kanet twitz ka'j jun seny b'an chuktky ikxjani: Jun xuj ntxaqtxon tuq iktza' q'ij,* b'ix te qya' atqet tuq tjaq' toq, b'ix tuj twi' atjax tuq jun tkoron akye'ok tuq kab'lajuj che'w ti'j.

2 Te xuj ch'inky tuq tky'ix b'ix b'an nqawun tuq tzan xhcho'nal te ala'mj tzan tpaj ma'tx pon styemp tuq tzan tky'ix.*

3 Yaji ojaw kanet twitz ka'j junky seny b'an chuktky, jun nim txkup per naqe jun matij semejante kan, kyaqti'j, b'ix ate' tuq wuq twi' b'ix lajuj tkach,* b'ix tuj junjunchaq kye wuq twi' atjax jun tal tkoron.

4 B'ix tuky'i tje' e'el tky'isu' te toxi' part kye che'w twitz ka'j b'ix etzaj txo'o' twitz tx'o'tx'.* B'ix te aj matij semejante kanni owa'let

* **11:15** Dan 7:14,27 * **11:18** Isa 24:1-3 * **11:19** Tmnk 8:5; 16:18 * **12:1** Ax: jun xuj atok tuq te q'ij ti'j iktza' tq'anaq. * **12:2** Miq 4:10 * **12:3** Dan 7:7 * **12:4** Dan 8:10

twitz te xuj aj n'alan tuq, tzan
txik xhcho' tuq te tal oj titz'jik.
5 Te xuj otalaj jun tal ichan
aj ok'uluyon kwent kyaqil
xjal twitz tx'o'tx' tuky'i nim
tajwalil.† Per te k'wa'l ojaw
eq'i' b'ix ojax in tuj ka'j tuky'i
Qtata Dios tzan sten tuky'i'l
tuj twit'lel aj ja' nk'ulun
mandad.
6 Yatzun te xuj owoqik max
tuj te ky'ixk'oj tx'o'tx' aj ja'
k'onti'l najayon, aj ja' at tuq
jun tewb'il k'ulumaj tzan
Qtata Dios tzan tuq tqet k'ulu'
kwent txini oxe aq'b'i tuky'i
mey.‡
7 Ntons yaji owaq'ik jun
q'oj tuj ka'j. Te Migel* b'ix
kye txq'anky ángel tuky'i'l,
kyetz nkyeq'ojin tuq tuky'i te
aj matij semejante kan. Te
kan nq'ojin tuq b'ix n'ok tuq
one' tzan txq'anky ángel a'e' aj
tuky'i'l,
8 per k'onti'l okyipaj, b'ix
k'onti'l tuq jun luwar te kyetz
tuj ka'j.
9 Owetz in te aj matij se-
mejante kan kyaqti'j, aj kan
b'an oqtxi' tijky,* aj tb'i "Ta-
jaw Choj" b'ix ax "Satanas"*
tb'i, aj nkyeqet teq'i' kyaqil
xjal twitz tx'o'tx', b'ix tetz
kyuky'i kye ángel etzaj xon
twitz tx'o'tx'.
10 Ntons oxik nchan tuj
ka'j twi' jun xjal nyolin
tuq kongan ikxjani: «Ajna'l
ma'tx tzul te Koloyon tuky'i
nim tajwalil, b'ix ikxji tzan
tk'ulun mandad te Qtata
Dios ti'j kyaqil, ma'tx tzul te
Koloyon aj Q'umankaj Oqtxi'
tzan te Qtata Dios b'ix at
toklen tzan tk'ulun mandad.
Komo ma'tx tz'ex xon te aj
npoqon tuq kye qerman,
aj nxik tuq poqon te kyetz
b'ajq'ij b'ix b'ajaq'b'il twitz
Qtata Dios.*
11 Per ma'tx qet kyitza' tzan
tpaj toklen wit'let kyk'u'j ti'j
xhchiky'el Te Tal Moch aj
owel aj tkamik, b'ix ax tzan
tpaj nxik tuq kyq'uma' kye
txq'anky te b'an'ax aj kyeb'en
tuq ti'j tetz, b'ix k'onti'l
eb'ajxob' tzan kykamik [tzan
tpaj kyokslb'en ti'j Te Tal
Moch].
12 Tzan tpaj nini, pe'echalaj
waq etetz aj tuj ka'j. Yatzun
etetz aj nkxnajan twitz
tx'o'tx' qatzun tuj te nim a',
last a'ix tzan tpaj te Tajaw
Choj ma'tx qex exol tuky'i
tq'oj, komo teb'enky nya'tx
nimky tuj tq'ij.»
13 Ntons, ya ma tz'ok ten
te matij semejante kan ojetq
tzaj xon twitz tx'o'tx', ntons
owok lapet ti'j te xuj aj ojetq
tuq talan te tal ichan, owok
lapet ti'j tzan tjaw tlajo'.
14 Per yatzun te xuj, etzaj si'
kab'e' txiky' iktza' txiky' jun
chman yoq'on, tzan tuq txik
lipan tuj te ky'ixk'oj tx'o'tx' aj
ja' k'onti'l najayon aj ja' tuq
oqtel k'ulu' kwent oxe aq'b'i
tuky'i mey,§ b'ix laq'chik ti'j

† **12:5** Ax: tuky'i jun stortol pur k'uxb'il; Sal 2:9. ‡ **12:6** Ax: 1260 q'ij; te nini parej iktza' 42 qya' b'ix iktza' oxe aq'b'i tuky'i mey. * **12:7** Dan 10:13,21; 12:1 * **12:9** Gén 3:1-7 * **12:9** Job 1:6-12; Mat 4:10; Mak 1:13; Kya 26:18; Rom 16:20; 2Kor 2:11; 11:14 * **12:10** Job 1:9-11; 2:1-7; Zac 3:1 § **12:14** Parej iktza' 1260 q'ij tuj Tmnk 12:6; Dan 7:25; 12:7.

te matij semejante kan.
15 Per tuj stzi' te matij semejante kan owetz jun chman
a' tzan tuq tkanon ti'j te xuj,
tzan txik iqa' tuq tzan te a'.
16 Per te tx'o'tx' owonen ti'j
te xuj, te tx'o'tx' oxikb'aj tuk'a'
te a' aj owetz tuj stzi' te matij
semejante kan.
17 Ntons te matij semejante
kan masky ojakul tq'oj ti'j
te xuj, astilji tzan tjatz tq'oj
oxwa'q q'ojiyon kyi'j kye
txq'anky tijajil te xuj, a'e' aj
nqet kyoksla' te Qtata Dios
b'ix nxik tuq kyq'uma' kye
txq'anky te b'an'ax aj kyeb'en
tuq ti'j Jesukrist.
18 B'ix yaji te matij semejante kan okaj wa'let stzi' te
nim a'.

13

Aj Tok Si' Jun Kyecha'l Kye Xjal Tzan Kye Matij Txkup

1 Ntons yaji oxik wen jun
naqe jun matij txkup tuj te
nim a' ikja'n tuq tjatz. Ate'
tuq lajuj tkach b'ix wuq twi',
b'ix tuj junjunchaq kye la-
juj tkach atjax jun tal tkoron,
b'ix tz'ib'a' kyi'j kye twi' pur
tuq yol b'an nya'tx galan ny-
olin ti'j te Qtata Dios.*
2 Te aj txkupni aj oxik wen,
mer iktza' jun [nim txkup aj
tuj k'ul] leopardo tb'i, anke
kye toq [b'an nim] naqe toq
jun os b'ix te stzi' [ax b'an
nim] iktza' stzi' jun leon.*
B'ix yaji te matij semejante
kan oxik tsi' jun tbalor te
aj junky, b'ix jun twit'lel aj
ja' b'a'n tzan tk'ulun man-
dad, b'ix oxik tsi' nim tajwalil
[tzan tyolin te tky'ixel].
3 Jun twi' te txkup at tuq jun
ok'ol ti'j b'ix okamel tuq, per
yaji te ok'ol ob'antikky. Astilji
kyaqil kye xjal twitz tx'o'tx'
eb'ajlab'an ti'j, e'okslan ti'j.
4 Ntons ena'on ti'j te matij
semejante kan tzan tpaj oxik
tsi' tajwalil te aj junky naqe
txkup, b'ix ax ena'on ti'j te
aj naqe txkup ikxjani: «¿Ab'l
opoyon iktza' ja ntzani? ¿Ab'l
otnimsa'tz tk'u'j tzan tq'ojin
tuky'i'l?»
5 B'ix ax oxik tzoqpi' tzan
tjiq'b'an tib' b'ix tzan tyolin
yol b'an nya'tx galan ti'j Qtata
Dios, b'ix otzoqpjik tzan
tk'ulun iktza'x tgan oxe aq'b'i
tuky'i mey.*
6 Ntons owaq'ik tzan tyolin
yol b'an nya'tx galan ti'j Qtata
Dios b'ix ti'chq yol b'an nya'tx
galan ti'j te tjay Qtata Dios
b'ix kyi'j kyaqil aj akyejax tuj
ka'j.*
7 B'ix ax oxik tzoqpi' tzan
tq'ojin kyi'j kyaqil kye aj
pawame' a'ox te Qtata Dios,
b'ix oxik tzoqpi' tzan kyqet
titza',* b'ix oxik si' tajwalil
kyajsik kyaqil kyijajil xjal b'ix
kyajsik kyaqil amaq' b'ix kxol
xjal aj nkyeyolin kyaqil yol
b'ix kyajsik kyaqil nasyon.
8 Kyaqil xjal twitz tx'o'tx'
okyena'oyon ti'j te aj naqe
matij txkup. A'e' kyetz kye
aj k'onti'l tz'ib'anqex kyb'i

* **13:1** Dan 7:8; Tmnk 17:3,7-12 * **13:2** Dan 7:4-6 * **13:5** Ax: 42 qya'; te nini parej iktza' 1260 q'ij b'ix iktza' oxe aq'b'i tuky'i mey. * **13:6** Dan 7:8,26; 11:36 * **13:7** Dan 7:21

tuj te u'j aj nyolin ab'le' kye
aj at jun kyanq'in tzan tpaj
Te Tal Moch, te Tal Moch
aj atx aj tqet k'ulu' te twitz
tx'o'tx' [q'umankaj tuq] tzan
tkamik [tzan kyanq'in kye aj
nkye'okslan ti'j].

9 Qa at jun ab'l aj ate'ok
txkyin, instzaj xhcha'o'
kyaqil ntzani:

10 Ab'lchaq aj okyexe'l
pres [tzan tpaj te Qtata
Dios ostzoqpi'tz tzan tky'ik
ikxji], kyetz okyexe'l in pres.
Yatzun kye aj kansal xjal
tuky'i machit kansb'il, ax
kyetz okyekamelkix tuky'i
machit kansb'il.* Ti'j kyaqil
ntzani, a tgan nim kypasens
kye aj pawame' te Qtata Dios
b'ix a tgan tzan tok wit'let
kyk'u'j ti'j.

11 Ntons, yaji oxik wen
junky naqe txkup ikja'n
tuq tjatz twitz tx'o'tx', b'ix
ate' tuq kab'e' tkach naqe
tkach moch. Per nyolin tuq
[b'an kaw] iktza' jun matij
semejante kan.

12 B'ix at tuq tajwalil tzan
tk'ulun twitz te junky matij
txkup iktza' te aj junky tgan,
b'ix ntk'ulu' tuq tzan tqet
xob'le' tzan kyaqil twitz
tx'o'tx' b'ix tzan kyqet mejlet
kyaqil xjal na'ol te matij
txkup aj ob'antik te ok'ol ti'j
twi'.

13 B'ix nqet tuq tk'ulu' ti'chq
yek'b'il aj b'an nkyelab'an
kye xjal ti'j, komo nb'antik
tuq tzan tqetz tin q'aq' twitz
ka'j kywitz kyaqil xjal.

14 B'ix tzan tpaj kyaqil
aj yek'b'ilni aj nb'antik tuq
tuky'i nim tajwalil tzan
tok ten te junky, ikxji eqet
teq'i' kyaqil xjal twitz tx'o'tx'
b'ix oxik tk'ulu' mandad
kyetz tzan tqet kyk'ulu' jun
titzb'alil te aj tb'ay txkup aj
oqet ok'onsa'† b'ix ob'antikky.

15 Oxik si' tajwalil tzan txik
tsi' tanq'in‡ te titzb'alil te
tb'ay aj naqe txkupni, tzan
tyolin te aj titzb'alilni, b'ix
tzan tkansan kyaqil aj nlay
kyeqet mejlet na'ol tetz.

16 B'ix ax otk'uluj tzan tok
si' jun techa'l ti'j kyb'anq'ab'
qatzun tajsik kywitz kyaqil
xjal —kyaqil kye aj at nim
kyajwalil b'ix kye aj nya'tx
nim kyajwalil,* b'ix kyaqil
kye aj q'inon-e' b'ix kye aj
meb'a', b'ix kye aj mosime'
b'ix kye aj nya'tx mosime'—
[otk'uluj tzan tok si' te techa'l
kyi'j]

17 b'ix nijunwt tuq b'a'n
tzan tk'ayin ni tzan tloq'on
qa k'onti'l atok te techa'l aj
telponx ti'j tb'i te [tb'ay] matij
txkup qatzun te tajlal ti'j tb'iji.

18 Ntons a tgan tzan tqet
qb'isu' tuj tume'l ti'j ntzani.
Ab'lchaq kye aj b'a'n tzan
tqet kyb'isu' ti'j ntzani, int-
jaw kyajla' alkyetz tajlal te
aj matij txkupni, komo te
nini tajlal jun xjal, b'ix te ja
tajlalni qaq oqal tuky'i qaqla-
juj tuj mutx' (666).

14

Te Kyb'itz Kye Aj Oqal

* **13:10** Jer 15:2 † **13:14** Ax: owok ok'onsa' tuky'i machit aj q'ojb'il. ‡ **13:15** Ax: tzan txik tsi' txew. * **13:16** Isa 24:1-3

Tuky'i Kaj Tuj Oxqal Mil (144,000) Xjal Aj Tijajil Israel

1 Ntons oxik we'e' Te Tal Moch wa'lqet tuq twi' te witz aj Sión [tb'i], b'ix akyeqet tuq oqal mil tuky'i kaj tuj oxqal mil (144,000) xjal tuky'i'l, b'ix tajsik kywitz nyolin tb'i tetz b'ix tb'i Stat.*

2 B'ix oxik ncha'o' nkyeyolin tuq tuj ka'j, b'ix kywi' iktza' twi' jun nim a' tib'x nxojin, iktza' jun ray b'an jwert, b'ix iktza' kywi' txq'an aj nkyeb'itzan tuky'i arp.

3 B'ix kye aj nkyexik ncha'o', nxik tuq kyb'itza' jun b'itz ak'a'j twitz te twit'lel aj ja' nk'ulun mandad te [Qtata Dios] b'ix kywitz kye kaj txkup [aj na'oyon te Qtata Dios] b'ix kywitz kye [kaj tuj kawnaq (24)] tijxjal. A'ox kye aj oqal tuky'i kaj tuj oxqal mil (144,000) xjal aj ekolet* kxol kye aj akyeqet twitz tx'o'tx', a'ox kyetz b'a'n tuq tzan tel kyniky' ti'j te b'itz.

4 Kye ja ntzanije' a'e' kye aj k'onti'l ejoyon choj tuky'i xuj, kyetz tume'l nkyeb'et, b'ix a'e' kye ja ntzanije' aj lapike' ti'j Te Tal Moch ja'chq aj ja' nky'ik. Kye ja ntzanije' a'e' kye aj b'an tb'ay eb'ajkolet kxol kye xjal, tzan kyok te Qtata Dios b'ix Te Tal Moch.

5 B'ix kyetz, k'onti'l owetz jun nik'b'il tuj ktzi', kyetz k'onti'l jun tidi' nya'tx galan kyi'j.*

Te Tpakb'alil Aj Eq'i' Tzan Kye Ox Angel Tzan Txik Kypakb'a' Kxol Kyaqil Xjal Twitz Tx'o'tx'

6 Yaji oxik wen junky ángel nlipan twitz ka'j b'ix eq'i' tuq titza' te tpakb'alil galan aj k'onti'l nponaj b'ix tetz tmandad tzan txik tswa' te tpakb'alil kye kyaqil xjal twitz tx'o'tx', kye kyaqil nasyon b'ix kye kyaqil kyijajil xjal b'ix tuj kyaqil kyyolx, b'ix tuj kyaqil amaq'.

7 Nxik tuq tpakb'a' kongan ikxjani: «Intqet exob'le' te Qtata Dios b'ix intqet ejiq'b'a' tzan tpaj ma'tx pon te q'ij tzan txik tsi' xhcho'nal kyi'j kye aj at kyil. Pe'eqet mejlet na'ol tetz, te aj oqet k'ulun te twitz ka'j b'ix te twitz tx'o'tx' b'ix te nim a' b'ix kyaqil kye soch.»

8 Yaji junky ángel owok lapetky ti'j, b'ix oxik tq'uma' ikxjani: «Ma'tx qet, ma'tx qet te nim amaq' Babilony,* aj ma'tx tk'uluj tzan kyniky'b'en kyaqil amaq' te kyk'ajajb'en aj nkyetzeqtik ti'j iktza' ti'j te xhb'a'j.»†

9 Ntons yaji at tuq junky toxi' ángel, owok lapet kyi'j kye tb'ay, b'ix ntyoli' tuq ikxjani: «Qa at ab'l aj oqtel tna'o' te matij txkup b'ix ti'j titzb'alil, qatzun ma stzoqpij tzan tok si' te techa'l tajsik twitz qatzun ti'j tq'ab'ji,

10 tetz ax owokel te'e' tq'oj Qtata Dios,‡ oxe'l si'

* **14:1** Ezq 9:4; Tmnk 7:3 * **14:3** Ax: xjal aj eloq'et. * **14:5** Sof 3:13 * **14:8** Isa 21:9; Tmnk 18:2 † **14:8** Kastiy: hacer beber del vino del furor de su fornicación. ‡ **14:10** Ax: otniky'b'e'tz te xhb'a'j aj telponx te xhcho'nal aj otzajel tsi' Qtata Dios; Sal 75:8; Isa 51:17; Tmnk 16:19. * **14:10** Gén 19:24

jun nim xhcho'nal ti'j tuky'i
q'aq' tuky'i asupr,* oxe'l si'
xhcho'nal ti'j twitz Te Tal
Moch b'ix kywitz kye ángel aj
pawame' a'ox te Qtata Dios.
11 Te jun-ele'x te tsib'al
te xhcho'nal ojawel, b'ix
nlay kye'ojlan ni chijq'ij
ni qonik'an kyaqil kye aj
nkyena'on te matij txkup b'ix
te titzb'alil, b'ix kyaqil kye aj
atok te techa'l kyi'j.»*
12 Ntons, te ja ntzani a
tgan tzan kyipan tuky'i nim
kypasens kye aj pawame'
te Qtata Dios, kye aj nqet
kyoksla' Qtata Dios b'ix
k'onti'l nkaj ksi' tzan tok
wit'let kyk'u'j ti'j Jesus.
13 B'ix oxik nchan tuj ka'j,
ntzaj tuq q'uma' wetz ikxjani:
«Intqet atz'ib'a' ntzani: Ajna'l
galanx-alo kye aj okyekamel
aj nkye'okslan ti'j Qajaw.»
B'ix kyi te Txew Dios ikxjani:
«B'an'ax ikxji, tzan kyojlan ti'j
kyaqil kyaq'umb'en, komo
te kyk'ulb'en telponx titza'
wit'lik kyk'u'j ti'j Qtata Dios.»

Te Xjal Aj Eq'i' Tjob'il Triw Tuj Tq'ab'

14 Ntons, yaji wetz oxik
wen jun muj b'an sjapun b'ix
tajsik te muj wit'lik tuq jun
xjal mer iktza' tijajil xjal* b'ix
atjax tuq tuj twi' jun tkoron
pur xtx'otx'al oro, b'ix tuj
tq'ab' jun job'il triw ajun te'.
15 Ntons owetz junky ángel
tuj te jay aj nab'il Qtata Dios
b'ix oxik tq'uma' kongan te
aj atjax tuq tajsik muj, oxik
tq'uma' ikxjani: «Intjaw awin
te ajob'il b'ix pajo'on tzan tpaj
ma'tx tz'ok ky'ixk'oj te awalj
twitz tx'o'tx', b'ix ma'tx pon
tyemp tzan tjaw.»*
16 Ya te aj wit'lik tuq tajsik
te muj, ojaw tin te tjob'il b'ix
oky'ik tin tajsik te tx'o'tx', b'ix
ojaw tk'upu' te awalj.

Te Angel Aj Eq'i' Jun K'upb'il Lob'j Ub Tuj Tq'ab'

17 Ntons yaji, junky ángel
owetz tuj te jay tuj ka'j aj
nab'il Qtata Dios, b'ix ax eq'i'
tuq titza' jun tk'upb'il ajun te'.
18 B'ix tuj te pomb'il [tuj
te jay aj nab'il Qtata Dios],
owetz junky ángel aj at tuq
tajwalil ti'j te q'aq'. Tetz
oxik tq'olb'e' te aj eq'i' tuq
te tk'upb'il aj ajun te', oxik
tq'uma' tetz ikxjani: «Intky'ik
awin te ak'upb'il tuj te awalj,
b'ix inkyel ak'upu' kyaqil te
resim lob'j ub twitz tx'o'tx'
tzan tpaj ma'tx q'anxik.»
19 Ntons te ángel oky'ik tin
te tk'upb'il twitz tx'o'tx' b'ix
owel tk'upu' kyaqil te resim
lob'j ub, b'ix oqex tsi' tuj
jun nim tqatel tzan tuq tetz
yitz'let. [Te ntzani telponx]
owokel kyen xhcho'nal tuj
tq'ab' Qtata Dios kye aj
k'onti'l nkye'okslan.
20 Te resim lob'j ub owetz
yitz'o' tuj te tqatel ti'jx te
amaq', b'ix tuj te tqatel owetz
pur kyik',* ojakon max tjaq'
ktzi' kway, b'ix nxik tb'ete'
tuq ox oqal (300) kilómetr.§

* **14:11** Isa 34:10 * **14:14** Dan 7:13 * **14:15** Joel 3:13 * **14:20** Isa 63:3; Tmnk 19:15 § **14:20** Ax: jun mil tuky'i qaq oqal stadión.

15

Kye Wuq Angel Aj Eq'i' Kye Laq Kyitza'

1 Ntons owok joto' tuj nwitz junky seny tuj ka'j, b'an nim b'ix chuktky, aj b'an nqolab'an ti'j. Oxik wen wuq ángel, b'ix eq'i' tuq kyitza' wuq txakl xhcho'nal b'an nim, b'ix a'ox kye ja txakl xhcho'nal ntzani aj oky'el masky b'ix tuky'i te ntzani ojawetz tq'oj Qtata Dios.

2 B'ix ax oxik wen jun chq'aj iktza' xtx'otx'al pur kristal samo' tuky'i q'aq', b'ix wa'lke' tuq tzi kye aj oqet kyitza' te matij txkup, a'e' aj k'onti'l ena'on te titzb'alil b'ix k'onti'l okyk'amoj tzan tok si' kyi'j te tajlal te tb'i, b'ix eq'i' tuq kyarp aj ojetq tuq xik si' kyetz tzan Qtata Dios.

3 Kyetz nxik tuq kyb'itza' jun b'itz aj oqet stz'ib'a' Moisés,* te Moisés aj q'apo' tuq tib' n'aq'unan tuq te Qtata Dios. Nxik tuq kyb'itza' ikxjani tzan kyna'on [te aj n'ok q'uma'] Te Tal Moch: «Tata Dios. Yatz at mas nim awajwalil twitz kyaqil, kyaqil aj nqet ak'ulu' b'an nim b'ix nqolab'an ti'j. Kyaqil aj nchk'ulun tume'l b'ix b'an'ax. Yatz a'ich te twitzale' k'ulul mandad kyi'j kyaqil amaq'.

4 ¿Ab'l nlay qet xob'len te yatz? ¿Ab'l nlay qet jiq'b'an te yatz? Komo a'ox yatz a'ich b'an k'onti'l achoj. B'ix kyaqil xjal twitz tx'o'tx' okye'ulel awitz tzan kyqet mejlet na'ol te yatz.* B'ix ma'tx tz'ok en kyaqil aj ma'tx qet ak'ulu' tuky'i akawb'il tuj aq'ab'.»

5 Ntons, ya ma ky'ik kyaqil nini, yaji oxik wen tuj ka'j b'ix ojaqet te jay tuj ka'j aj nab'il Qtata Dios, te jay tabernaculo [aj telponx tetz atqet kxol tx-jalil].*

6 B'ix e'etz tuj te jay wuq ángel aj eq'i' tuq wuq txakl xhcho'nal kyitza', atok tuq kyq'anaq xtx'otx'al lino, b'ix b'an sjapun b'ix b'an xhqitz'un, b'ix atok tuq twitz kypech jun kyk'alel pur xtx'otx'al oro [aj telponx ti'j kyajwalil].

7 Jun te kykajil aj txkup [aj na'oyon te Qtata Dios] oxik tsi' wuq uk'b'il kye wuq ángel. Per kye uk'b'il nojnaq tuq tuj pur tuky'i xhcho'nal aj oxe'l tsi' te Qtata Dios tzan tq'oj [kyi'j kye aj tajq'oj], te Qtata Dios aj itz'oj te jun-ele'x.

8 B'ix ajun sib' onoj tuj te jay tzan tpaj xhchqitz'unal b'ix b'an nim tajwalil, b'ix ni-junwt xjal b'a'n tuq tzan tox txini* max oj tmankun kye wuq xhcho'nal aj ntzaj si' tuq tzan kye wuq ángel.

16

1 Ntons yaji oxik nchan tuj te jay aj nab'il Qtata Dios tuj ka'j nxik tuq q'uma' kyuky'i kye wuq ángel ikxjani: «Pex waq qo'ol kye wuq uk'b'il kyajsik [kye xjal] twitz tx'o'tx' aj telponx owokel esi' kyi'j

* **15:3** Exo 15:1-18 * **15:4** Sal 86:9 * **15:5** Exo 38:21 * **15:8** Exo 40:32-35; 1Re 8:10-11; 2Cró 5:13-14; Isa 6:4 * **16:1** Ax: «Pex waq tuj kyaqil twitz munt qo'ol kye wuq kop aj nojnaq tuky'i tq'oj Qtata Diosni.»

kye wuq xhcho'nal b'an nim
tzan tpaj tq'oj Qtata Dios.»*

2 Ntons yaji oxik te tb'ay
ángel b'ix oxik tswa' te tb'ay
xhcho'nal b'an nim kyajsik
[kye xjal] twitz tx'o'tx',†
b'ix owok kyi'j kye aj atok
tuq kyi'j te techa'l te matij
txkup, a'e' aj nkyeqet mejlet
na'ol te titzb'alil, ojaw kanet
tx'a'k kyi'j,* b'ix k'onti'l tuq
tremeyul b'ix ajun taq'ikal.

3 Ntons yaji te tkab'i'
ángel oxik tswa' te tkab'i'
xhcho'nal b'an nim tzan tok
te nim a' pur kyik', per naqe
xhchiky'el jun kamnaq, b'ix
eb'ajkamik kyaqil tidi'chq aj
nkye'anq'in tzi.

4 Ntons yaji te toxi' ángel
oxik tswa' te toxi' xhcho'nal
b'an nim tzan kyok kye a' b'ix
kye soch pur kyik'.*

5 Yaji oxik nchan te ángel aj
[n'e'en] kye a' twitz tx'o'tx',
ntyoli' tuq ikxjani: «Yatz aj
b'an k'onti'l achoj, yatz aj
atichqet kixi' b'ix atichqet
tuq, yatz at akawb'il tuj aq'ab'
tzan tpaj ma'tx kyexik asi' tuj
il [kye aj xjalni].

6 Komo kyetz eb'ajqet
kykansa' kye aj pawame'
tuq te yatz b'ix kye aj yolil
ayol, per ajna'l ma'tx xik asi'
kyik' te kyuk'a', b'ix te nini
nkyajo'.»

7 B'ix oxik nchan twi' junky
otzaj yolin tuj te pomb'il
ikxjani: «B'an'ax ikxji Tat,
yatz mas nim awajwalil twitz
kyaqil, yatz tuky'i tume'l
b'ix tuky'i akawb'il tuj aq'ab'
[nkyexik apoqo' kye aj at
kchoj].»

8 Ntons yaji te tkaji' ángel
oxik tswa' twitz te q'ij te
tkaji' xhcho'nal b'an nim, b'ix
[te Qtata Dios otk'uluj] tzan
kyqet tz'e'sa' kye xjal tzan te
q'ij.‡

9 B'ix kye xjal eqetb'aj
xuli', b'ix eyolin yol b'an
nya'tx galan ti'j Qtata Dios
aj at tajwalil ti'j kyaqil ja
xhcho'nalni, b'ix k'onti'l ojaw
kky'ixpu' kynab'lin tzan tqet
kyjiq'b'a' te tetz.

10 Ntons yaji te tjweb'i'
ángel oxik tswa' te tjweb'i'
xhcho'nal b'an nim tajsik te
aj matij txkup tuj twit'lel aj
ja' nk'ulun mandad. Yaji tuj
kyaqil tkwentil aj ja' nk'ulun
mandad tuq owok b'an qlolj.*
Kye xjal nqet tuq b'aj ktx'a'o'
kyaq' tzan xhcho'nal,

11 b'ix eyolin yol b'an nya'tx
galan ti'j Qtata Dios aj tuj
ka'j tzan tpaj te xhcho'nal aj
n'ok kyen tuq b'ix tzan tpaj
te ktx'a'ak kyi'j, b'ix k'onti'l
ojaw kky'ixpu' kynab'lin.

12 Ntons yaji te tqaqi' ángel
oxik tswa' te tqaqi' xhcho'nal
b'an nim tzan tqex ky'ixwik
te chman a' aj tb'i Eufrátes,*
tzan kky'ik kye twitzale'
k'ulul mandad [kyuky'i kye
ksoldad], a'e' aj tzajnaqe' tuq
aj ja' njakul q'ij.

13 Yaji oxik wen e'etz tuj
stzi' te matij semejante kan,
b'ix tuj stzi' te matij txkup,

† **16:2** Ax: oqet tqo' te tkop. Ax ikxji kyi'j ja' nyolin "oxik tswa' xhcho'nal" tuj Tmnk 16:3,4,8,10,12,17. * **16:2** Exo 9:10 * **16:4** Exo 7:17-21 ‡ **16:8** Ax: q'aq'. * **16:10** Exo 10:21 * **16:12** Isa 11:15-16

b'ix tuj stzi' te junky naqe
txkup aj nya'tx b'an'ax yolin,
e'etz tuj ktzi' kyetz ox mal-
spirit naqe kyeka'yin xtx'o'.
14 Komo kye ntzani mal-
spirit aj b'a'n tuq tzan
kyk'ulun seny tuky'i nim
kyajwalil, ikja'n kxik chi-
mol kyaqil kye twitzale'
k'ulul mandad twitz tx'o'tx'
[kyuky'i kye ksoldad] tzan
kyq'ojin ti'j Qtata Dios tuj aj
q'ij aj okyexe'l tsi' tuj il te
Qtata Dios kye xjal aj nya'tx
galan, per te Qtata Dios mas
nim tajwalil twitz kyaqil.

15 («Tzaj eten» [ntq'uma' te
Qajaw]. «Wetz kyinpon iktza'
jun eleq'.* Galanx-alo te aj
atok tnab'l, b'ix atok tq'anaq
tzan k'on tex sqit b'ix tzan
k'on tqet ky'ixwik oj tky'ik
kyaqil ntzani.»)

16 B'ix [kye aj ox malspir-
itni] e'ok kchimo' kyaqil
kye twitzale' k'ulul mandad
[kyuky'i kye ksoldad] tuj te
luwar aj tb'i tuj te yol ebrey
“Armagedon.”§

17 Ntons yaji te twuqi' ángel
oxik tswa' te twuqi' xhcho'nal
aj b'an nim tuj kyaq'iq'. B'ix
yaji tuj te jay aj nab'il Qtata
Dios, mer tuj te twit'lel Qtat
aj ja' nk'ulun mandad, oxik
nchan twi' [te Qtata Dios]
otzaj tyoli' ikxjani: «Ajna'l
ma'tx b'antik.»*

18 Ntons ajun xhliky'lika'j
otzaj, b'ix ajun kywi' xjal txik
cha'on tuq, b'ix ajun ray tuq,
b'ix otzaj jun kab'junab' mas
b'an jwert twitz kye txq'anky
kab'junab' aj oje ky'ik atx aj
kyten kye xjal twitz tx'o'tx'.*

19 Te nim amaq' oqet pax,
owel oxe pedas, b'ix kye
amaq' tuj kyaqil twitz tx'o'tx'
eb'ajqet xitan. Yatzun te
Qtata Dios k'onti'l owajnaj
ti'j tk'u'j te nim amaq' aj
Babilony, otzaj nim tq'oj ti'j
b'ix oxik tsi' jun xhcho'nal
b'an nim.*

20 Kyaqil tx'o'tx' tuj te nim a'
b'ix kyaqil witz eb'ajqetnaj,*

21 b'ix otzaj twitz ka'j kya-
jsik kye xjal jun saqsb'aqon
jun kintalchaq talal. B'ix kye
xjal eb'ajyolin yol b'an nya'tx
galan ti'j Qtata Dios tzan tpaj
te aj saqsb'aqonni jun xh-
cho'nal b'an nim.*

17

Aj Txik Si' Tuj Il Te Amaq' Babilony

1 Ntons jun kxol kye wuq
ángel aj eq'i' tuq kyitza' kye
wuq uk'b'il,* otzaj tyoli' wetz
ikxjani: «Qalan tzani. Oxe'l
nyek'u' titza' oxe'l si' tuj il te
xuj aj nkyeqet teq'i' xjal,* te

* **16:15** Mat 24:43-44; Luks 12:39-40; Tmnk 3:3 § **16:16** Te Armagedon ax n'ok tuq q'uma' Armegid oqtxi' b'ix ax n'ok q'uma' Megid; Jue 5:19; 2Re 23:29; 2Cró 35:22. * **16:17** Tmnk 21:6 * **16:18** Tmnk 8:5; 11:13,19 * **16:19** Ax: tzan tuk'an te tuk'a' te xhcho'nal; Sal 75:8; Isa 51:17; Tmnk 14:10. * **16:20** Tmnk 6:14 * **16:21** Exo 9:23-24; Tmnk 11:19 * **17:1** Tmnk 15:7; 16:1 * **17:1** Ax: te xuj aj nk'ajajinqet. Te yol “k'ajajin” tuj Tyol Dios atqet telponx oj stzaj qna'o' junky dios; Exo 34:15; Jue 2:17; 8:27; 1Cró 5:25; Sal 106:39; Ezq 6:9; 20:30; 23:35-37; Os 4:12; 5:4; 9:1; 1Tim 1:19; 4:1; 2Tim 4:4; Ebr 3:12; 2Xhp 3:17; Tmnk 17:5. * **17:1** Tmnk 18:2,10,21

xuj [aj telponx ti'j jun amaq']* aj atqet ja' ate' ky'ila'j a'.

2 Kyaqil kye kywitzale' k'ulul mandad twitz tx'o'tx' oxik ksamo' kyib' tuky'i'l,† b'ix ax kyaqil xjal twitz tx'o'tx' okyniky'b'ej [te aj nxik tsuqu' kyuky'i'l] aj iktza' jun xhb'a'j aj ncho'on kywi' titza'.»‡

3 Yaji inxik tin* te Txew Dios tuj jun luwar b'an ky'ixk'oj tx'o'tx' aj ja' k'onti'l najayon. B'ix oxik wen jun xuj wit'lijax tajsik jun txkup kyaqti'j, b'ix ti'j te txkup tz'ib'a' tuq ti'j pur yol b'an nya'tx galan ti'j Qtata Dios, b'ix ate' tuq wuq twi' b'ix lajuj tkach.*

4 Te xuj atok tuq tq'anaq morad teb'l b'ix kyaq, b'ix b'an txaku' tuq tuky'i oro b'ix tuky'i tal ab'j b'an tb'anil b'ix uwj perla b'an tb'anil. B'ix eq'i' tuq tuj tq'ab' jun uk'b'il xtx'otx'al oro b'ix te aj atqex tuq tuj telponx te tk'ajajb'en b'ix kyaqil tk'ulb'en aj ajq'oja' twitz tzan Qtata Dios.

5 B'ix tz'ib'a' tuq tajsik twitz jun tb'i chuktky, b'ix nyolin ikxjani: Babilony Aj Nim [Amaq'], Kyamaq' Kye Aj Nkyexnaq'tzan Te K'ajajb'ilj B'ix Kyaqil Aj Ajq'oja' Twitz Tzan Qtata Dios.

6 B'ix te xuj k'onti'l ntnab'e tuq tib' tzan tpaj tkansb'en§ ky'ila'j xjal aj pawame' te Qtata Dios b'ix nkyepakb'an tuq ti'j Jesus. B'ix wetz b'an nkyinlab'an tuq nim ti'j kyaqil ntzani.

7 Ntons yaji, te ángel otzaj tq'uma' wetz ikxjani: «¿Tistil b'an nchlab'an? Wetz oxe'l nq'uma' tidi' telponx ti'j te xuj b'ix ti'j te aj matij txkup iqal tetz, aj wuq twi'ni b'ix lajuj tkach.

8 Te aj txkup ma'tx xik awenni, tetznini [jun xjal] aj atqet tuq per ya k'onti'l sinoke ikja'n tjatz tuj te jul aj k'onti'l txe' b'ix cha swal tkamiky tzul.* B'ix kye aj nkyenajan twitz tx'o'tx' aj k'onti'l tz'ib'anqex kyb'i tuj te u'j te qanq'in* atx aj tkajlen k'ulu' te twitz tx'o'tx', kyetz okyelab'ayon oj tok kyen te aj naqe txkup aj atqet tuq b'ix ajna'l ya k'onti'l per tzul junky'elky.

9 Ti'j te ntzani a tgan tzan qb'isun tuj tume'l. Kye aj wuq twi'ni telponx kyi'j wuq witz aj ja' wit'lik te xujni, b'ix ax telponx kyi'j wuq twitzale' k'ulul mandad.

10 B'ix jweb' kxol kye ja twitzale' k'ulul mandadni oje kyekamik, b'ix jun nk'ulun mandad ajna'l, b'ix te junky mina' tjakon tuj twit'lel ja' ok'uluyon mandad, per ya oj tjakon te aj tmankb'il, nlay ten nim tuj.

11 Yatzun te aj naqe txkup aj atqet tuq oqtxi' per ajna'l k'onti'l, a tetz owokel te twajxaqi' [twitzale' k'ulul mandad]; tetz jun te kywuqil b'ix ikja'n txik tzan tponajsa'

† **17:2** Ax: eb'aj k'ajajin tuky'i'l. ‡ **17:2** Kastiy: se han embriagado con el vino de su fornicación; Jer 51:7. * **17:3** Tmnk 4:2; 21:10 * **17:3** Tmnk 13:1 § **17:6** Ax: kyik'. * **17:8** Tmnk 11:7 * **17:8** Sal 69:28

b'eyx te jun-ele'x.
12 Yatzun kye aj la-
juj kachni, telponx lajuj
twitzale' k'ulul mandad aj
mina' kyk'amon kyajwalil
tzan kyk'ulun mandad, per
okyk'amo'tz kyajwalil cha
jun rat junx tuky'i te aj
txkupni.*
13 Kye ja lajuj k'ulul man-
dadni, kyetz dyakwerd ate'
tzan tkaj ksi' kyaqil kyajwalil
tuj tq'ab' te [xjal aj naqe jun]
matij txkup, b'ix ax kyaqil aj
ja' nkyek'ulun mandad tuq.
14 Okyeq'ojiyon ti'j [te aj
n'ok q'uma'] Te Tal Moch per
okyeqtel titza' tzan tpaj tetz
aji te Kyajawil Kyi'j Kyaqil
Kye Aj At Nim Kyajwalil,
b'ix ax a tetz te Twitzale'
K'ulul Mandad Kyi'j Kyaqil
Kywitzale' K'ulul Mandad.*
B'ix kye aj ajune' tuky'i'l,
kyetz a'e' kye aj uk'leme'
titza', b'ix joyome' titza'
b'ix k'onti'l nkaj ksi' tzan
kyokslan ti'j.»
15 B'ix te ángel otzaj tq'uma'
junky'el wetz ikxjani: «Kye
ky'ila'j a' aj ma xik awen aj
ja' wit'liqet te xuj aj nkyeqet
teq'i' kye amaq', kye aj ky'ila'j
a'ni telponx kye [kyaqil]
amaq' b'ix b'uch'uj xjal b'ix
nasyon b'ix [xjal aj nkyeyolin
kyaqil] yol.
16 B'ix kye lajuj twitzale'
k'ulul mandad b'ix te matij
txkupni, owokel kyajq'oja' te
xuj [aj telponx ti'j te amaq'
Babilony] aj nkyeqet teq'i'
txq'anky, b'ix okajel ksi' b'an
takun, owelal kyin kyaqil
tidi' tzi b'ix okajelb'aj kxitu'
b'ix owokel ksi' tq'aq'b'el.*
17 Komo te Qtata Dios oqex
tsi' tuj kyanim aj tgan tetz
tzan kyk'ulun, tzan kyten
dyakwerd tzan txik kyq'apo'
kyajwalil tuj tq'ab' te aj matij
txkup, max cha'oj tkanonkix
iktza' ma'tx tq'umaj Qtata
Dios.
18 Te xuj aj ma'tx xik
awenni, telponx te aj matij
amaq' aj nk'ulun mandad
kyi'j kye twitzale' k'ulul
mandad twitz tx'o'tx'.»

18

*Aj Tponaj Te Amaq' Ba-
bilony*

1 Ntons, ya ma ky'ik kyaqil
nini, yaji oxik wen junky
ángel ikja'n tuq tqetz tuj
ka'j b'ix nim tuq tajwalil,
b'ix kyaqil te twitz tx'o'tx'
okaj b'an xhk'atun tzan tpaj
xhchqitz'unal.
2 B'ix oxik tq'uma' kon-
gan ikxjani: «Ma'tx ponaj,
ma'tx ponaj te aj nim amaq'
Babilony, b'ix ma'tx tz'ok
kyjay malspirit, ma'tx tz'ok
kyjay kyaqil txakl malspirit,
b'ix kyjay kyaqil txakl pich'
aj nya'tx galan-e' b'ix b'an
qusquje'.*
3 Komo kyaqil nasyon twitz
tx'o'tx' ma'tx kyniky'b'ej te
kyk'ajajb'en kye aj amaq'ni,
te kyk'ajajb'en aj nkyetzeqtik

* **17:12** Dan 7:24 * **17:14** Tmnk 19:16 * **17:16** Ax: kye lajuj kach b'ix te matij txkup, owokel kyq'oji' te xuj, b'ix owelal kyin kyaqil tidi' tetz b'ix okajel ksqitb'a', b'ix te xhchi'jel oxe'l kchi' b'ix oqtel ktz'e'sa'. * **18:2** Isa 13:21-22; 21:9; Jer 50:39-40; Tmnk 14:8

ti'j iktza' ti'j te xhb'a'j.* B'ix
kyaqil kye twitzale' k'ulul
mandad twitz tx'o'tx' ma'tx
xik ksamo' kyib' kyuky'i'l,†
b'ix kyaqil kye xk'a'mon twitz
tx'o'tx' ma'tx kye'ok q'inon
tzan tpaj titza' kye aj amaq'ji
nkyetzeqtik ti'j kyq'inomal.»

4 Ntons oxik nchan twi' jun
xjal nyolin tuq tuj ka'j ikx-
jani: «Etetz waq aj a'ix nx-
jalil, pe' etetz waq kxol kye
aj amaq' ni'n* tzan k'on txik
esamo' etib' kxol tuj aj kcho-
jni, tzan k'on tky'ik eti'j aj
xhcho'nal b'an nim aj oky'el
kyi'j kyetz.

5 Komo ma'tx ch'uqjik
kchoj, ma'tx jakon max twitz
ka'j,* b'ix Qtata Dios ma'tx
qet tb'isu' ti'j kyaqil aj nya'tx
galan ma'tx kyk'uluj.

6 Intqet k'ulu' kyuky'i'l
iktza'x ma'tx kyk'uluj kyetz
kyuky'i txq'anky. Intel
kchojo' kab'e'-el iktza'x ma'tx
kyk'uluj.* Intel kchojo'
kab'e'-el mas nim xhcho'nal
twitz te aj oxik ksi' kyetz kye
txq'anky.‡

7 Intxik si' jun nim xh-
cho'nal kyi'j b'ix intok kyen
twitz oq'el b'an nim iktza'x
kyetz ma'tx qet kyjiq'b'a'
kyib' b'ix iktza'x kyaqil aj
ma'tx tz'el kygani'. Komo
nkyq'uma' tuq tuj kyanim
ikxjani: "Qetz galan ato',
nqok'ulun mandad tuky'i
nim qajwalil, qetz nya'tx
iktza' byud a'o', nlay tz'ok qen
twitz oq'el."

8 Astilji b'eyx cha tuj jun
q'ij, oqtel kyajsik kyetz
tidi'chq xhcho'nal b'ix
kamikyj b'ix b'is b'ix wa'ij,
b'ix owokel si' kyq'aq'b'el
tzan tpaj te Qtata Dios at
tajwalil tuj tq'ab' tzan txik
tpoqo' kyetz.»*

9 Ntons kye kywitzale'
k'ulul mandad twitz tx'o'tx'
aj oxik ksamo' kyib' [kyuky'i
kye aj amaq' Babilony],§ b'ix
aj e'ok q'inon tzan tpaj aj
amaq'ji, kyetz owokel jun
b'is tuj kyanim b'ix okye'oq'el
oj txik kyen tsib'al oj tok
tq'aq'b'el.

10 Cha okyekajel ka'yin
laq'chik tzan kxob'al ti'j te
aj xhcho'nal. Oxe'l kyq'uma'
ikxjani: «¡Last! ¡Last te nim
amaq' Babilony! Per cha
tuj jun rat* stzaj jun nim
xhcho'nal tajsik.»*

11 B'ix ax kye xk'a'mon
twitz tx'o'tx' ax okye'oq'el b'ix
owokel jun b'is tuj kyanim,
tzan tpaj ya k'onti'l ab'l
oloq'oyon te kyk'ayjel,

12 te kyk'ayjel aj oro, plata,
tal ab'j aj b'an tb'anil txik
ka'yin b'ix kar, b'ix perla,
xq'apj lino [aj b'an tz'u'in],
xq'apj [kar] aj púrpura teb'l,
xq'apj seda [aj b'an tb'anil],
xq'apj [kar] aj kyaq teb'l,
b'ix kyaqil [tb'anil] tz'alam aj
at tk'ok'jal, b'ix ti'chq [b'an

* **18:3** Ax: ma'tx kyniky'b'ej te xhb'a'j aj nk'ulun tzan stzeqtik tzan tk'ajajin. Tmnk 17:1; Jer 51:7. † **18:3** Ax: ek'ajajin tuky'i'l. * **18:4** Isa 48:20; Jer 50:8 * **18:5** Jer 51:9 * **18:6** Sal 28:4; 137:8; Jer 50:29 ‡ **18:6** Ax: intxik esamo' kab'e'el mas jwert tuj te uk'b'il aj ja' tetz oxik tsamo'. * **18:8** Isa 47:8-9 § **18:9** Ax: ek'ajajin tuky'i'l. * **18:10** Ax: cha jun or. * **18:10** Ezq 26:16-18

tb'anil] aj xtx'otx'al marfil, b'ix ti'chq k'ulumaj tuky'i tz'alam [aj kar], b'ix tuky'i brons, b'ix tuky'i k'uxb'il, b'ix tuky'i mármol,

13 ax kyk'ayjel canela, b'ix ti'chq tk'ok'jal wab'j, b'ix te pom, remeyj, b'ix ti'chq tk'ok'jal, b'ix ta'al ub, b'ix aseyt, arin, triw, b'ix alo'mj, karner, kway, karret, b'ix ax nxik kyk'ayi' xjal aj mosime' kyitza', qa kchi'jel qatzun kyanimji

14 [B'ix kyekyitel ti'j te nim amaq' ikxjani]: «Ajna'l b'eyx te jun-ele'x ma'tx ponaj te kyq'inomal kye aj amaq'ni b'ix kyaqil aj n'el tuq kygani', ya nlay tz'ok ikxji junky'elky.»

15 B'ix ax kye aj nkyexk'a'man tuky'i tidi'chq, kyetz aj e'ok q'inon tzan tpaj aj amaq'ji, kyetz cha okyekajel ka'yin laq'chik tzan kxob'al ti'j te xhcho'nal aj nky'ik tuj te amaq', okye'oq'el b'ix owokel jun b'is tuj kyanim b'ix oxe'l kyq'uma' ikxjani:

16 «¡Last! ¡Last! Te aj nim amaq'ni, b'an nxmakalin tuq b'ix txini pur xq'apj xtx'otx'al lino [b'an tz'u'in], xq'apj [kar] aj púrpura [teb'l], xq'apj aj kyaq teb'l, b'ix b'an txaku' tuq tuky'i xtx'otx'al oro, b'ix tuky'i tal ab'j aj b'an tb'anil txik ka'yin b'ix kar, b'ix tuky'i perlas.

17 Per cha tuj jun rat ma'tx mankun kyaqil te kyq'inomal kyetz txini.» B'ix ntons ax kyaqil chofer kye bark b'ix kyaqil kye aj nkyeb'et tuj a', b'ix kye aq'unon tuj bark b'ix kyaqil kye aj at kyaq'un tzan tpaj te nim a', kyaqil kyetz cha eb'ajkaj ka'yin laq'chik.

18 B'ix aj txik kye'e' te tsib'al aj n'ok tuq tq'aq'b'el te amaq', nkyewayun tuq, nxik kyq'uma' tuq ikxjani: «¿Alkyetz junky amaq' iktza' tuq ja chman amaq'ni?»

19 Ntons [tzan tpaj kyb'is] njax tuq kypuqu' quq tuj kywi', b'ix nkye'oq' b'ix ntzaj tuq kyna'on tetz, nxik kyq'uma' tuq ikxjani kongan: «¡Last! Last te ja nim amaq'ni, komo tzan tpaj kyaqil kyq'inomal kyetz txini, e'ok q'inon kyaqil kye tajaw bark. ¡B'ix cha tuj jun rat ma'tx kaj takun, ma'tx ponaj!

20 Yatzun etetz aj atikxjax tuj ka'j b'ix etetz aj pawamix te Qtata Dios b'ix etetz aj tky'ixel Jesus a'ix b'ix etetz aj yolil tyol Dios a'ix, pe'echalaj ti'j ja amaq'ni tzan tpaj te Qtata Dios ma'tx tk'uluj tume'l etuky'i'l aj xtxik tsi' tuj il ja amaq'ni.»*

21 Ntons yaji jun ángel b'an nim tbalor ojaw tin jun chman ab'j naqe jun semejante ka'. Oxik txon tuky'i nim tq'oj tuj te nim a', b'ix oxik tq'uma' ikxjani: «Ikxjani oxe'l xon kongan tjaq' a' te nim amaq' Babilony, b'ix ya nlay tz'ok e'e'tky junky'el.*

22 B'ix ya nlay tz'ok cha'o' txini twi' arp ni twi' xux

* **18:20** Jer 51:48-49 * **18:21** Jer 51:63-64; Ezq 26:21 * **18:22** Ezq 26:13

ni twi' trompet,* ya nlay
kye'oknoj txini aq'unon
aj b'a'n kyek'ulun tidi'chq
tb'anil, b'ix ya nlay xik cha'o'
twi' jun ka' kyeb'il triw.
23 Ya nlay q'analin jun
q'analb'il txini, b'ix ya nlay
xik cha'o' jun pyest tzan tpaj
ma'tx tz'ok junan jun ab'l.*
Anke kye aj nkyexk'a'man
tuq tuj ja amaq'ni a'e' tuq
kye aj at nim kyajwalil b'ix
nim kyq'inomal, per tzan tpaj
te chmanb'il tuj aj amaq'ni,
eqet eq'i' kyaqil nasyon twitz
tx'o'tx'.
24 Kye xjal aj ja amaq'ni
eqet kykansa'† kye aj yolil
tyol Dios b'ix kye [txq'anky]
aj pawame' te Qtata Dios b'ix
kyaqil aj oje kyeqet kansa'
twitz tx'o'tx'.»*

19

Oj Kyq'ijlan Ky'ila'j Xjal Tuj Ka'j

1 Ntons, ya ma ky'ik kyaqil
nini, yaji oxik ncha'o' kywi'
ky'ila'j xjal nkyeyolin tuq tuj
ka'j kongan ikxjani: «¡Qkyaqil
qob'ajna'on te Qtata Dios!* A
tetz te Koloyon qi'j, a tetz te
b'an nim tajwalil, a tetz te aj
atqet kyaqil tuj tq'ab'.
2 Komo tetz at tkawb'il tuj
tq'ab' b'ix tuj tume'l nkyexik
tsi' tuj il, b'ix ma'tx xik
tpoqo' kye a'e' aj amaq'* aj
nqet kyeq'i' kyaqil xjal twitz
tx'o'tx' tzan tox ksamo' kyib'
kyuky'i'l.† B'ix ma'tx tk'uluj
te Qtata Dios tzan telb'aj
kchojo' kykamiky‡ kye aj
q'apo' kyib' nkye'aq'unan tuq
te tetz.»
3 Yaji oxik kyq'uma'
junky'el ikxjani: «¡Qkyaqil
qob'ajna'on te Qtata Dios! ¡Te
tsib'al aj amaq'ni nlay kaj
tzan xhch'uqin!»*
4 Kye kaj tuj kawnaq (24)
tijxjal b'ix kye kaj txkup [aj
na'oyon te Qtata Dios] eqet
mejlet tuky'i tajsik kywitz
twitz tx'o'tx' b'ix ena'on ti'j
Qtata Dios aj wit'lik tuq tuj
twit'lel aj ja' nk'ulun man-
dad, nkyq'uma' tuq ikxjani:
«Intky'ikxwit ikxji. ¡Qkyaqil
qob'ajna'on Qtata Dios!»§
5 Ntons tuj twit'lel oxik
cha'o' twi' jun xjal aj ntq'uma'
tuq ikxjani: «Pe'ena'on waq
te Qtata Dios, ekyaqil etetz
aj q'apo' etib' nkx'aq'unan
te tetz, b'ix nqet etoksla',
ekyaqil etetz qa k'onti'l
etajwalil qatzun aj at nim
etajwalilji.»*
6 B'ix oxik nchan junky'el
kywi' ky'ila'j xjal aj nkyeyolin
iktza' jun nim a' nxojin ntre-
nun b'ix iktza' ray b'an jw-
ert ntrenun.* Nkyq'uma' tuq
ikxjani: «¡Qkyaqil qob'ajna'on
te Qtata Dios!* Te Qajaw
a te Qtata Dios aj nk'ulun
mandad per tuky'i mas nim
tajwalil kywitz kyaqil.
7 Qob'ajchalaj waq, b'ix
qob'ajchalajsan b'ix intqet
qjiq'b'a' te Qtata Dios b'ix

* **18:23** Jer 25:10 † **18:24** Ax: kyik'. * **18:24** Jer 51:49 * **19:1** Ax: ¡Aleluya!
* **19:2** Tmnk 17:18 † **19:2** Ax: kyk'ajajb'en. Intqet awen ja' nyolin ti'j 17:1.
‡ **19:2** Ax: kchiky'el. Deu 32:43; Isa 34:6. * **19:3** Isa 34:10 § **19:4** Ax: ¡Aleluya!
* **19:5** Isa 24:1-3 * **19:6** Ezq 1:24 * **19:6** Ax: ¡Aleluya!

tzan tpaj ma'tx pon or tzan
qten junx tuky'i [te aj n'ok
q'uma'] Te Tal Moch qetz a'o'
iktza' te "Txu'jel" b'ix list ato'.
8 Ma'tx stz'ok si' jun jq'anaq
xtx'otx'al lino b'an tz'u'in b'ix
b'an sjapun.» (Komo te aj
lino telponx kye kyk'ulb'en
tuj tume'l kye aj pawame' te
Qtata Dios.)
9 Te ángel otzaj tq'uma'
junky'el wetz ikxjani: «Intqet
atz'ib'a' ikxjani: Galanx-alo
kye aj ma'tx kyetzaj uk'le'
tzan kyq'ijlan oj tok junan [te
aj n'ok q'uma'] Te Tal Moch.»
B'ix oxik tq'uma'ky ikxjani:
«Te ja ntzani b'an'ax Tyol
Qtata Dios.»
10 Ntons inqet mejlet tuq
txe' toq tzan nna'on tetz,
per tetz otzaj tq'uma' wetz
ikxjani: «K'on ak'uluj ikxji.
Wetz a'in ax q'apo' wib'
nkyin'aq'unan te Qtata Dios
iktza' yatz b'ix iktza' kye
txq'anky awerman aj k'onti'l
nkaj ksi' tzan txik kypakb'a'
te b'an'ax ti'j Jesus. A'ox Qtata
Dios b'a'n tzan ana'on. Komo
te Txew tgan tzan qpakb'an
te b'an'ax ti'j Jesus.»*

Aj Kyqet Tzan Te Qajaw Kye Tajq'oj

11 B'ix yaji oxik wenky te
ka'j jaqo', b'ix oxik wen jun
kway saqti'j b'ix te aj iqa'
tuq titza' n'ok q'uma' "Te Aj
K'onti'l Nkaj Tsi' Te Galan"
b'ix ax n'ok q'uma' "Te Aj
Jun Yolin," b'ix tetz tuky'i
tkawb'il tuj tq'ab' nkyexik
tpoqo' kye xjal, b'ix ax tuky'i
tkawb'il tuj tq'ab' nq'ojin kyi'j
kye tajq'oj.
12 Kye tb'aq' twitz naqe
toq q'aq',* b'ix akyejax tuj
twi' ky'ila'j tal tkoron, b'ix
tz'ib'an-ok tuq jun tb'i aj
nijunwt n'el tniky' ti'j sinoke
a'ox tetz,
13 b'ix atok tuq tq'anaq b'an
ajun tuq kyik' ti'j, b'ix tetz tb'i
"Te Tyol Qtata Dios,"
14 b'ix lapike' tuq ti'j kye
q'ojiyon aj tuj ka'j, b'ix atok
kyq'anaq xtx'otx'al lino b'an
tz'u'in, saq teb'l b'ix b'an
sjapun,* b'ix iqame' tuq tzan
kway pur saqti'j.
15 Nyolin tuky'i yol naqe
nq'ojin tuky'i jun tmachit
aj tq'ojb'il, b'an ajun te',
b'ix okyetok'onsa'tz kyaqil
nasyon twitz tx'o'tx' tuky'i
te tyol. Okyeqtel tk'ulu'
mandad tuky'i stortol k'uxb'il
[aj telponx okyeqtel tk'ulu'
mandad tuky'i tkawb'il tuj
tq'ab', nlay kaj alkawet ti'j
nijunwt].* A tetz te aj
nxajon nyitz'on te ub [aj
telponx] nxik tsi' xhcho'nal
kyi'j kye xjal tzan tpaj b'an
nim tq'oj Qtata Dios aj mas
nim tajwalil twitz kyaqil.*
16 B'ix ti'j te tq'anaq b'ix
ti'j toq tz'ib'an-ok ikxjani:
Te Twitzale' K'ulul Mandad
Kyi'j Kyaqil Kywitzale' K'ulul
Mandad. B'ix ax tz'ib'an-
ok ti'j ikxjani: Te Kyajawil
Kyi'j Kyaqil Kye Aj At Nim
Kyajwalil.*

* **19:10** Ebr 1:1-8 * **19:12** Dan 10:6 * **19:14** Tmnk 3:5; 7:14; 19:8 * **19:15** Tmnk 2:27; Sal 2:9 * **19:15** Isa 63:3; Joel 3:13; Tmnk 14:19-20 * **19:16** Tmnk 17:14 † **19:17** Ax: tuj te q'ij.

17 B'ix oxik wen jun ángel
wa'lqet tuq twitz† te q'ij,
nq'olb'en tuq kyi'j kyaqil
pich' twitz ka'j, nxik tuq
tq'uma' kongan ikxjani:
«Pe'etzaj waq, intok echimo'
etib' tzan tpaj te Qtata Dios
oqtel tsi' jun nim ewe'.
18 Pe'etzaj tzan txik echi'
kchi'jel kywitzale' k'ulul
mandad* b'ix kchi'jel k'ulul
mandad soldad b'ix kchi'jel
xjal aj nim kybalor, b'ix
kchi'jel kway b'ix kchi'jel aj
akyejax kyajsikji, kchi'jel kye
aj mosime' b'ix kye aj nya'tx
mosime', b'ix kchi'jel kye aj
nya'tx nim kyajwalil b'ix kye
aj at nim kyajwalil.»*
19 Oxik wen te [xjal aj naqe
jun] matij txkup b'ix kye
k'ulul mandad twitz tx'o'tx'
tuky'i ksoldad ojetq tz'ok
kchimo' kyib' tzan kyq'ojin
tuky'i te aj iqa' tzan te saqti'j
kway b'ix kyuky'i tsoldad
tetz.
20 Ntons etzyet te [xjal aj
naqe jun] matij txkup b'ix
te pakb'on aj nya'tx b'an'ax
titza'. A te aj nk'ulun tuq
ti'chq yek'b'il tuky'i nim
tajwalil twitz te txkup b'ix aj
eqet eq'in kye aj okyk'amoj
te techa'l te matij txkup kyi'j
b'ix ena'on ti'j te titzb'alil.*
Ntons etzyet b'ix itz'oje'x
eb'ajxik xo'o' kykab'il tuj te
nim q'aq' aj nbranun tuky'i
asupr.‡
21 Ya kye txq'anky eb'ajqet
kansa' tzan te aj iqa' tajsik
te kway tzan te tyol aj n'etz
tuq tuj stzi' naqe jun tmachit
kansb'il, b'ix ikxji kyaqil kye
pich' eb'ajnoj [tzan kchi'jel
kye tajq'oj Qtata Dios].

20

Aj Tkaj K'alo' Te Ma Chman Txkup Jun Mil Aq'b'i

1 Ntons yaji oxik wen jun
ángel ikja'n tuq tqetz tzaj-
naq tuq tuj ka'j, b'ix eq'i' tuq
tyabul jaqb'il te jul aj k'onti'l
txe', b'ix eq'i' tuq tuj tq'ab' jun
chman kaden.
2 B'ix te ángel oqet tk'alo'
te matij semejante kan, b'ix
okaj tk'alo' jun mil aq'b'i.
Te aj matij semejante kan
ax n'ok q'uma' te "aj matij
kan oqtxi'," aj tb'i te "Tajaw
Choj" b'ix ax n'ok q'uma'
"Satanas."
3 Ntons oqex txon te ángel te
matij kan tuj te jul aj k'onti'l
txe', b'ix okaj tlamo' b'ix oqet
tsi' tal te tlamelul te jul, tzan
tkaj txini jun mil aq'b'i tzan
k'on kyqet teq'i'ky kye xjal.*
B'ix max cha'oj tky'ik te jun
mil aq'b'i, yaji oxe'l tzoqpi'
junky'el per cha jun rat.
4 Ntons, ax oxik wen ky'ila'j
wit'lelj b'ix kye aj wit'like' tzi
a'e' kye aj oxik si' kyajwalil
tzan kyk'ulun mandad.*
B'ix [exik wen] kyanim kye
aj eqet kansa'† tzan tpaj
kypakb'en te b'an'ax ti'j Jesus
b'ix tzan tpaj kypakb'en te
b'an'ax ti'j tyol Qtata Dios,*

* **19:18** Ezq 39:17-20 * **19:18** Isa 24:1-3 * **19:20** Tmnk 13:1-18 ‡ **19:20** Cha'oj tqet tz'e'sa' te asupr, n'ok jun kyaq b'an jwert b'ix ax n'el jun txewal. * **20:2** Gén 3:1 * **20:3** Ax: naciones. * **20:4** Dan 7:9-10,22; Mat 19:28; Luks 22:30 † **20:4** Ax: kye aj owel in kywi'. * **20:4** Tmnk 6:9

b'ix kyaqil kyanim kye aj
k'onti'l ena'on ti'j te [xjal
aj naqe jun] matij txkup ni
ti'j te titzb'alil, b'ix k'onti'l
okytzoqpij tzan tok si' techa'l
tajsik kywitz qa ti'j kyq'ab'ji,
b'ix [owe'ej] ejaw anq'in
junky'el b'ix ek'ulun mandad
junx tuky'i Krist jun mil
aq'b'i.‡
5 Te ntzani a te tb'ay
b'uch'uj xjal aj okyejawel
anq'in b'ix kye txq'anky
xjal aj ojetq kyekamik, nlay
kyejaw anq'in max oj tky'ik
te jun mil aq'b'i.
6 Galanx-alo b'ix pawame'
te Qtata Dios kye aj okyejawel
anq'in tb'ay. Nlay tz'ok kyen
te tkab'i' kamikyj,* sinoke
okyeqtelten na'ol Qtata Dios
tuky'i Krist b'ix okyek'uluyon
mandad jun mil aq'b'i junx
tuky'i Krist.

Te Aj Oky'el Oj Txik Tzoqpi' Te Twitzale' Joyol Q'oj Oj Tmankun Te Tyemp Jun Mil Aq'b'i

7 Ntons, ya oj tky'ik te jun
mil aq'b'i, te Satanas ojawetz
tzoqpi',
8 b'ix okyeqtel teq'i' kye
xjal§ tuj kyaqil part twitz
tx'o'tx' b'ix kye aj Gog* b'ix
Magog. Okye'okel xhchimo'
tzan kyq'ojin b'ix kye tsoldad
okye'okel naqe sanik.*
9 [Owok joto' tuj nwitz],
eb'ajnoj txini,† b'ix ejaw
xtx'u'k te amaq', cha owok-
oq kymaqo' te kyamaq' kye
aj pawame' te Qtata Dios,
aj amaq' aj nqet tuq gani'
nim tzan Qtata Dios. Per
yatzun kyi'j kye kyajq'oj,
oqetz jun q'aq' tuj ka'j kyi'j
b'ix eb'ajmankun kyaqil.
10 Te Tajaw Choj aj ojetq tuq
qet eq'in kyetz, oqex xon tuj
te nim q'aq' aj nbranun tuky'i
asupr,‡ aj ja' eqex xon te [xjal
aj naqe jun] matij txkup b'ix
te yolil tyol aj nya'tx b'an'ax
titza'. Tzi owokel kyen xh-
cho'nal b'ajq'ij b'ix b'ajaq'b'il
b'eyx te jun-ele'x.

11 B'ix oxik wen jun xjal
wit'lik tuq tuj twit'lel aj
ja' nk'ulun mandad b'ix te
twit'lel b'an nim b'ix saq
tuq, b'ix oxik wen twitz tetz
eqet naj te twitz ka'j b'ix te
twitz tx'o'tx', ya k'onti'l tuq
kyoken.§
12 B'ix exik wen kye aj
ojetq tuq kyekamik, kye aj
nim tuq kyajwalil b'ix kye
aj nya'tx nim tuq kyajwalil,*
wa'lke' tuq twitz te wit'lelj,
b'ix txq'an u'j ejaw jaqo',
b'ix ax ojaw jaqo' junky
u'j aj nyolin ab'le' kye aj
okye'anq'iyon te jun-ele'x,
b'ix otzaj q'uma' kyaqil
kchoj kye kamnaq iktza'x
kyk'ulb'en aj tz'ib'ankaj kyuj
kye u'j.*
13 Komo kyaqil kye aj

‡ **20:4** Kyi'j kye aj oqet kyitza' te nya'tx galan: 1Kor 15:51-58; 1Tes 4:13-18; Tmnk 2:26-28; 3:12,21; 5:8-14; 6:9-11; 19:5-9. * **20:6** Tmnk 2:11; 20:14; 21:8 § **20:8** Ax: naciones. * **20:8** Ezq 38:2–39:16 * **20:8** Ax: iktza' aren stzi' te nim a'. † **20:9** Qanq telponx tkwentil Israel. ‡ **20:10** Intqet awe'e' tidi' nyolin ti'j asupr tuj 19:10. § **20:11** Ax: k'onti'l ja' tuq tzan kyten; 2Xhp 3:10-12. * **20:12** Isa 24:1-3 * **20:12** Dan 7:9-10

oje kyekamik ejaw anq'in junky'el, kye aj ekamik tuj te nim a' b'ix kye txq'anky kamnaq,* kyaqil ejaw anq'in tzan txik q'uma' kchoj iktza'x tuq te kyk'ulb'en.

14 Oponaj te kamikyj b'ix ax oponaj ja' nkyexik kyanim kye xjal aj nkyekamik,† kykab'il eponaj tuj te nim q'aq'.‡ Te ja nim q'aq'ni a te tkab'i' kamikyjji.

15 B'ix kyaqil kye xjal aj k'onti'l tuq tz'ib'anqex kyb'i tuj te u'j aj nyolin ab'le' kye aj okye'anq'iyon te jun-ele'x, yaji kyetz exik xon tuj te nim q'aq'.

21

Owokel Junky Tx'o'tx' Ak'a'j B'ix Junky Ka'j Ak'a'j

1 Yaji oxik wen junky twitz ka'j ak'a'j b'ix junky twitz tx'o'tx' ak'a'j tzan tpaj te tb'ay twitz ka'j b'ix te tb'ay twitz tx'o'tx' eqet naj b'ix ya k'onti'l te nim a'.*

2 B'ix oxik wen te Jerusalen ak'a'j,* te amaq' aj pawa' te Qtata Dios b'ix ch'inwt nya'tx galan tuj, ikja'n tuq tqetz tuj ka'j, tzajnaq tuky'i Qtata Dios. B'an txakumaj tuq iktza' jun xuj aj b'an nxmakalin owokel junan tuky'i tichmil.*

3 B'ix oxik nchan twi' jun xjal nyolin tuq kongan tuj te wit'lelj ikxjani: «Ajna'l te Qtata Dios nnajan kxol kye xjal. Te Qtata Dios onajayon kxol b'ix kyetz okye'okel txjalil. Te Qtata Dios axk tetz oqtelten kyuky'i'l te jun-ele'x,*

4 b'ix tetz okye'okel tb'ek'a'.* B'ix ya k'onti'l te kamikyj, ya k'onti'l te b'is, ya k'onti'l te oq'el, b'ix ya k'onti'l te xhcho'nal, tzan tpaj kyaqil aj at tuq tb'aya' oje ponaj.»*

5 Ntons, te aj nk'ulun mandad aj wit'liqet tuj twit'lel otzaj tq'uma' ikxjani: «Wetz ajna'l nqet nk'ulu' kyaqil ak'a'j.» B'ix ax otzaj tq'uma' ikxjani: «Intqet atz'ib'a' tzan tpaj te aj nxik nq'uma'ni, b'an'ax b'ix b'a'n tzan twit'let ek'u'j ti'j.»

6 B'ix ax otzaj tq'uma' wetz ikxjani: «Maʼtx b'antik kyaqil. Wetz a'in te tb'ay b'ix a'in te tmankb'il, [kyaqil tyemp akyinqet], a'in wetz nkyin'aq'san kyaqil b'ix a'in wetz nkyinmankunsan kyaqil. Ab'l aj nk'achjik, wetz oxe'l nsi' tuk'a' tzan tanq'in te jun-ele'x b'ix cha tkotz.†

7 Kye aj okyipa'tz, okykotzi'tz kyaqil ntzani, b'ix wetz okyin'okel Dios te kyetz, b'ix kyetz okye'okel nk'wa'al.*

8 Per kye aj nkyexob', b'ix kye aj k'onti'l nkye'okslan, kye aj b'an tz'il kyanim, kye

* **20:13** Ax: Ades. † **20:14** Ax: Ades. ‡ **20:14** Ax: te kamikyj b'ix te Ades exik xo'o' tuj te chman q'aq' aj b'an nim naqe jun nim a'; Tmnk 2:11; 20:6; 21:8.
* **21:1** Isa 65:17; 66:22; 2Xhp 3:13 * **21:2** Tmnk 3:12 * **21:2** Isa 52:1; 61:10
* **21:3** Ezq 37:27 * **21:4** Ax: owelal tsu'u' ta'al kywitz kyetz. * **21:4** Isa 25:8; 65:19 † **21:6** Aj ja' nyolin tuj kastiy ti'j jun soch telponx ti'j te Qtata Dios aj ntzaj tsi' qanq'in, nya'tx ti'j jun soch cha a'ox a'; Isa 55:1. * **21:7** 2Sa 7:14; 1Cró 17:13

aj kansal xjal, kye aj cha
kyk'ajajin qet, kye aj nkyech-
manin, kye aj nkyena'on ti'j
titzb'alil jun tidi', kyaqil kye
la'j-e', kyaqil kyetz okyexe'l
tuj te nim q'aq' aj nbranun
tuky'i asupr; te ntzani te
tkab'i' kamikyj.»*

9 Yaji tzaj te jun ángel kxol
kye kywuqil aj eq'ime' tuq
kyitza' kye wuq uk'b'il aj ja'
akyeqex tuq kye kymankb'il
wuq txakl xhcho'nal aj otza-
jel si'. Otzaj tq'uma' te ángel
wetz ikxjani: «Qalan, oxe'l
nyek'u' yatz te aj owokel ju-
nan tuky'i [te aj n'ok q'uma']
Te Tal Moch.»

10 Ntons ma tz'ok joto' tuj
nwitz tzan te Txew [Dios], te
ángel ma kyinxik tin twi' jun
matij witz, b'ix ma tzaj tyek'u'
wetz te amaq' [Jerusalen] aj
pawa' te Qtata Dios, tzajnaq
tuky'i Qtata Dios ikja'n tqetz
tuq tuj ka'j.

11 Te amaq' b'an ntxaqtxon
tuq tzan xhchqitz'unal Qtata
Dios, b'an nxhpotz'e' tuq ik-
tza' jun ab'j aj nim tbalor, ik-
tza' jun ab'j jaspe b'an xhli-
nun naqe kristal.

12 B'ix te amaq' pe'oni'
tuky'i jun pe'on nim twitz b'ix
nim twa'lkal, ate' kab'lajuj
tlamelul, b'ix tuj junjun lamel
atqet jun ángel, b'ix kyi'j kye
lamel tz'ib'an-ok tuq kyb'i
kye kykab'lajujil b'uch'uj
tijajil Israel.

13 [At kaj palaj tetz b'ix ox
tlamelul junjunchaq palaj],
ox tlamelul nkaj twitz ori-
ente, oxky twitz norte, oxky
twitz sur, oxky twitz occi-
dente.*

14 B'ix twit'lel te pe'on
kab'lajuj chman ab'j, tz'ib'an-
ok tuq kyi'j kye ab'j kyb'i kye
kykab'lajujil tky'ixel [Jesus,
aj n'ok q'uma'] Te Tal Moch.

15 Te ángel aj nyolin tuq
wuky'i'l eq'i' tuq jun tmalb'il
pur xtx'otx'al oro, te malb'il
te amaq' kyuky'i kye lamel
b'ix kye tpe'onil.*

16 Te amaq' kwagrad, te
tq'e'lkal parej tuq tuky'i
twitz, te ángel oqet tmalo'
te amaq' tuky'i tmalb'il,
b'ix kab'lajuj mil (12,000)
stadión tq'e'lkal [osey kab'e'
mil tuky'i kab'e' oqal (2200)
kilómetr], b'ix te twitz b'ix te
twa'lkal parej tuq.

17 Yaji oqet tmalo' te
tpe'onil tuky'i jun malb'il
iktza'x nkyemalon kye xjal,
b'ix owel jun oqal tuky'i kaj
tuj oxqal (144) kúbitos [osey
qaq tuj mutx' (66) metr].

18 Te tpe'onil k'ulumaj tuq
tuky'i pur ab'j jaspe tb'i, b'ix
te amaq' k'ulu' tuq tuky'i pur
xtx'otx'al oro xhchukeltib'
b'an saq naqe kristal n'ex
qeb'l tuj.

19 Kye ab'j aj akyeqet tuq te
twit'lel te tpe'onil, b'an txaku'
tuq tuky'i ti'chq txakl tb'anil
ab'j. Te tb'ay ab'j aj te twit'lel
jasp [tb'i] tuq, b'ix te tkab'i'
sapir, b'ix te toxi' agat,‡ te
tkaji' esmeralt,

20 te tjweb'i' sardons,§
te tqaqi' sardy, te twuqi'

* **21:8** Tmnk 2:11; 20:6,14 * **21:13** Ezq 48:30-34 * **21:15** Ezq 40:5 ‡ **21:19** Ax: calcedonia. § **21:20** Ax: sardónice.

krisolit, te twajxaqi' beril,
te tb'eljuji' topasy, te tlajuji'
krisopras, te tjunlajuji' jasint,
b'ix te tkab'lajuji' amatist.*
21 Kye kykab'lajujil
tlamelul, k'ulumaj tuky'i
kab'lajuj perla, jun perla
junjunchaq. B'ix kye tb'eyil
te amaq' pur xtx'otx'al
oro xhchukeltib', b'ix b'an
xhqitz'un naqe kristal tuq.
22 B'ix k'onti'l oxik wen tuj
te amaq' jun jay aj nab'il
Qtata Dios tzan tpaj [k'onti'l
nkyena'on tetz apart tuj jun
jay sinoke] akyeqet twitzx
tetz [aj n'ok q'uma'] Te Tal
Moch, b'ix twitz te Qajaw
Dios aj mas nim tajwalil twitz
kyaqil.
23 B'ix nya'tx presis tzan
kyq'analin ni te q'ij ni te
qya' tuj te amaq' tzan tpaj
xhchqitz'unal Qtata Dios
nq'analin te amaq' b'ix a Te
Tal Moch te tq'analb'il.*
24 Kye xjal okyeb'etel tuj
chk'atunal tetz, b'ix kye
twitzale' k'ulul mandad twitz
tx'o'tx' oxe'l kyq'apo' kyaqil
aj b'an tb'anil aj at te kyetz.*
25 Kye tlamelul nlay lamet*
tzan tpaj pur chijq'ij, nlay qo-
qet yupan.
26 Kye xjal okye'oqex tzi
tuky'i te aj b'an tb'anil aj at te
kyetz,† b'ix oqtel kyjiq'b'a' [te
Qajawil].
27 B'ix nlay tz'ox txini
ch'inwt aj nya'tx galan, b'ix
k'onti'l-e' xjal aj nkyek'ulun
te aj ajq'oja' twitz tzan
Qtata Dios ni kye aj k'onti'l
nkyeyolin te b'an'ax.* A'ox
okye'okex aj tz'ib'anqex kyb'i
tuj te u'j aj nyolin ab'le' kye
aj okye'anq'iyon te jun-ele'x
tzan tpaj Te Tal Moch.

22

1 Yaji [aj man tuq n'ok
joto' tuj nwitz], te ángel otzaj
tyek'u' wetz jun nim a' aj
ntzaj tsi' qanq'in te jun-ele'x,
jun a' aj b'an xhqitz'un iktza'
kristal, b'ix njatz kanet tuj
twit'lel aj ja' nk'ulun mandad
te Qtata Dios b'ix [te aj n'ok
q'uma'] Te Tal Moch.*
2 Nky'ik te a' nink'ajchaq
te tb'eyul te amaq', b'ix tuj
kykab'il palaj te a' atqet tuq
tzi te tze' aj ntzaj tsi' qanq'in,*
b'ix qya'i'chaq nkaj tuq twitz,
kab'lajuj-el jun aq'b'i. B'ix
txaq te tze' n'oken tuq q'anb'il
kyaqil kyijajil xjal.*
3 B'ix te tzi, ch'inwt te aj
ajq'oja' tzan Qtata Dios.* B'ix
te twit'lel aj ja' nk'ulun man-
dad te Qtata Dios b'ix [te
aj n'ok q'uma'] Te Tal Moch
oqtelten tuj te amaq', b'ix kye
aj q'apo' kyib' nkye'aq'unan
te tetz okyena'oyon tetz,
4 owokel kyen twitz, b'ix
atok tb'i tajsik kywitz.
5 Tzi ya nlay qoqet yupan,
b'ix kye aj nkyenajan tzi
nya'tx presis jun kandil te
kyq'analb'il ni te toq q'ij,
tzan tpaj te Qajawil Dios

* **21:20** Isa 54:11-12 * **21:23** Isa 60:19-20 * **21:24** Ax: traer su gloria. * **21:25** Isa 60:11 † **21:26** Ax: traer su glory; Isa 66:12; Jer 2:11. * **21:27** Isa 52:1 * **22:1** Ezq 47:1; Zac 14:8 * **22:2** Gén 2:9 * **22:2** Ax: naciones. * **22:3** Zac 14:11 * **22:5** Isa 60:19

otxaqtxoyon kxol,* b'ix okyek'uluyon mandad [twitz te tx'o'tx' ak'a'j]* b'eyx te jun-ele'x.*

Te Qajaw Ch'inky Tul

6 Te ángel otzaj tq'uma' wetz ikxjani: «Te aj nxik nq'uma'ni b'an'ax b'ix b'a'n tzan twit'let ek'u'j ti'j. Te Qtata Dios, a tetz nyolin tuj kyanim kye aj yolil tyol, b'ix ajixk tetz ma kyintzaj tlajo' q'umal kye aj q'apo' kyib' tuj tq'ab' tzan tel kyniky' kyaqil aj oky'el naj.»

7 [Ntons, kyi te Jesus]: «Tzaj eten, wetz kyinpon naj. Galanx-alo te aj oqtel toksla' te tpakb'alil aj tz'ib'ankaj tuj ja u'jni.»

8 Ntons, wetz a'in Wa'nch oxik wen b'ix oxik ncha'o' kyaqil aj ntzani. Ya ma xikb'aj wen kyaqil, inqet mejlet twitz te ángel aj otzaj tyek'u' te ja ntzani, inqet mejlet twitz tzan tuq nna'on tetz.

9 Per tetz otzaj tq'uma' wetz: «K'on ak'uluj ikxji tzan tpaj ax wetz a'in q'apo' wib' nkyin'aq'unan te Qtata Dios iktza'x yatz a'ich b'ix iktza'x kye awerman a'e' aj yolil tyol Dios b'ix iktza'x kye aj nqet kyoksla' te tpakb'alil tuj ja u'jni. Paqet mejlet na'ol a'ox te Qtata Dios.»

10 B'ix ax otzaj tq'uma' wetz ikxjani: «K'on qet awewa' te tpakb'alil aj tz'ib'ankaj tuj ja u'jni tzan tpaj ch'inky tpon or tzan tkanon kyaqil ntzani.

11 Te aj nk'ulun nya'tx tume'l, intok ten [qa tgan] tzan tk'ulun nya'tx tume'l; b'ix te aj pur nya'tx galan tuj tanim, intok ten [qa tgan] tzan stenkix ikxji; b'ix te xjal aj nb'et tuj tume'l, k'on kaj tsi' tzan tb'et ikxji; b'ix te aj oje tz'el galan tuj twitz Qtata Dios, intkaj ikxji, k'on stzoqpij tzan tok jun tidi' nya'tx galan tuj tanim.»*

12 [Ntons, otzaj tq'uma' Jesus wetz ikxjani]: «B'an'ax wetz kyinpon naj, b'ix otzajel win te junjunchaq te aj kykamb'a'tz iktza'x kyk'ulb'en.*

13 Wetz a'in te tb'ay b'ix a'in te tmankb'il, [kyaqil tyemp akyinqet], akyinqet tuq atx aj b'an tb'ay oqtxi' b'ix aky-inqet te jun-ele'x, b'ix a'in wetz nkyin'aq'san kyaqil b'ix a'in wetz nkyinmankunsan kyaqil.»*

14 Galanx-alo kye aj ma'tx kyk'uluj tzan tnajslet kchoj,† ikxji kyetz at kyoklen tzan kypon ti'j te tze' aj ntzaj tsi' qanq'in* b'ix tzan kyox tuj tlamelul te amaq'.

15 Per nlay kye'ox kye aj k'onti'l nkyek'ulun galan,‡ ni kye aj nkyechmanin, ni kye aj nkyek'ajajin, ni kye aj nkyekansan xjal, ni kye aj nkyena'on ti'j titzb'alil jun tidi', ni kyaqil kye aj b'an kygan tqet kyeq'i' xjal.

16 «Wetz a'in Jesus, ma'tx

* **22:5** Tmnk 21:1 * **22:5** Dan 7:18 * **22:11** Dan 12:10 * **22:12** Sal 28:4; Jer 17:10; Tmnk 6:10; 19:2 * **22:13** Isa 44:6; 48:12; Tmnk 1:8,17; 2:8 † **22:14** Ax: kye aj sjapunsa' kyq'anaq; Tmnk 3:4-5; 6:11; 7:9,13,14; Ebr 9:14; 1Wnch 1:7. * **22:14** Gén 2:9; 3:22 ‡ **22:15** Ax: tx'ya'n.

xik nlajo' te ángel q'umal ntzani kxol kye qerman. Wetz a'in xhchuxul tijajil Dawid,§ b'ix a'in wetz iktza' te nin che'w aj ntxaqtxon oj stzaj txeka'j.»*

17 Ntons te Txew Dios b'ix kye aj nkye'okslan Te Tal Moch, kyetz nkyeq'uman: «Pawul.» B'ix kye aj nkyecha'on ntzani, inkyq'uman: «Pawul.» B'ix te aj at k'achjel tuj [tanim], instzaj b'ix intuk'an te a' cha tkotz aj ntzaj tsi' qanq'in.*

18 Oxe'l nq'uma' b'an'ax, kye aj n'ok kcha'o' kyaqil aj tz'ib'ankaj tuj ja u'jni, qa at ab'l owokel stz'aqsa' ti'j titza' nyolin ja u'jni, ax oxe'l si' tetz tzan Qtata Dios jun xhcho'nal ti'j iktza'x nyolin tuj ja u'jni.

19 B'ix qa at ab'l owelal tin ch'in ti'j te tpakb'alil aj nyolin tuj ja u'jni, te Qtata Dios owelal tin toklen tzan tpon ti'j te tze' aj ntzaj tsi' qanq'in, b'ix owelal tin toklen tzan tox tuj te amaq' aj pawa' te Qtata Dios, iktza'x tz'ib'anqex tuj ja u'jni.*

20 Te [Jesus] aj nyolin qa te ntzani b'an'ax, ntq'uma' ikxjani: «B'an'ax, kyinpon luwew.» [B'ix wetz n'aj ntzaq'b'e':] «¡Intky'ikxwit ikxji! Intul Qajaw Jesus.»

21 Bwen, ntons, tzaj si'xwit etajsik ekyaqil etetz jun nim b'an galan tzan te Qajaw Jesus. ¡Intky'ikxwit ikxji!

---

§ **22:16** Isa 11:10; Tmnk 5:5; aj ja' nyolin ti'j tijajil Isaí b'ix ti'j tijajil Dawid, axkix te Jesusji. * **22:16** Te nin che'w aj ntxaqtxon oj stzaj txeka'j, telponx tzul junky q'ij ak'a'j; b'ix ax ikxji ti'j Jesus, oj tul junky'el kyaqil owokel ak'a'j; Núm 24:17; Wnch 9:5; 12:46; 1Wnch 2:8. * **22:17** Isa 49:10; Wnch 4:13-14; Tmnk 21:6 * **22:19** Deu 4:2; 12:32; 2Xhp 1:19-21